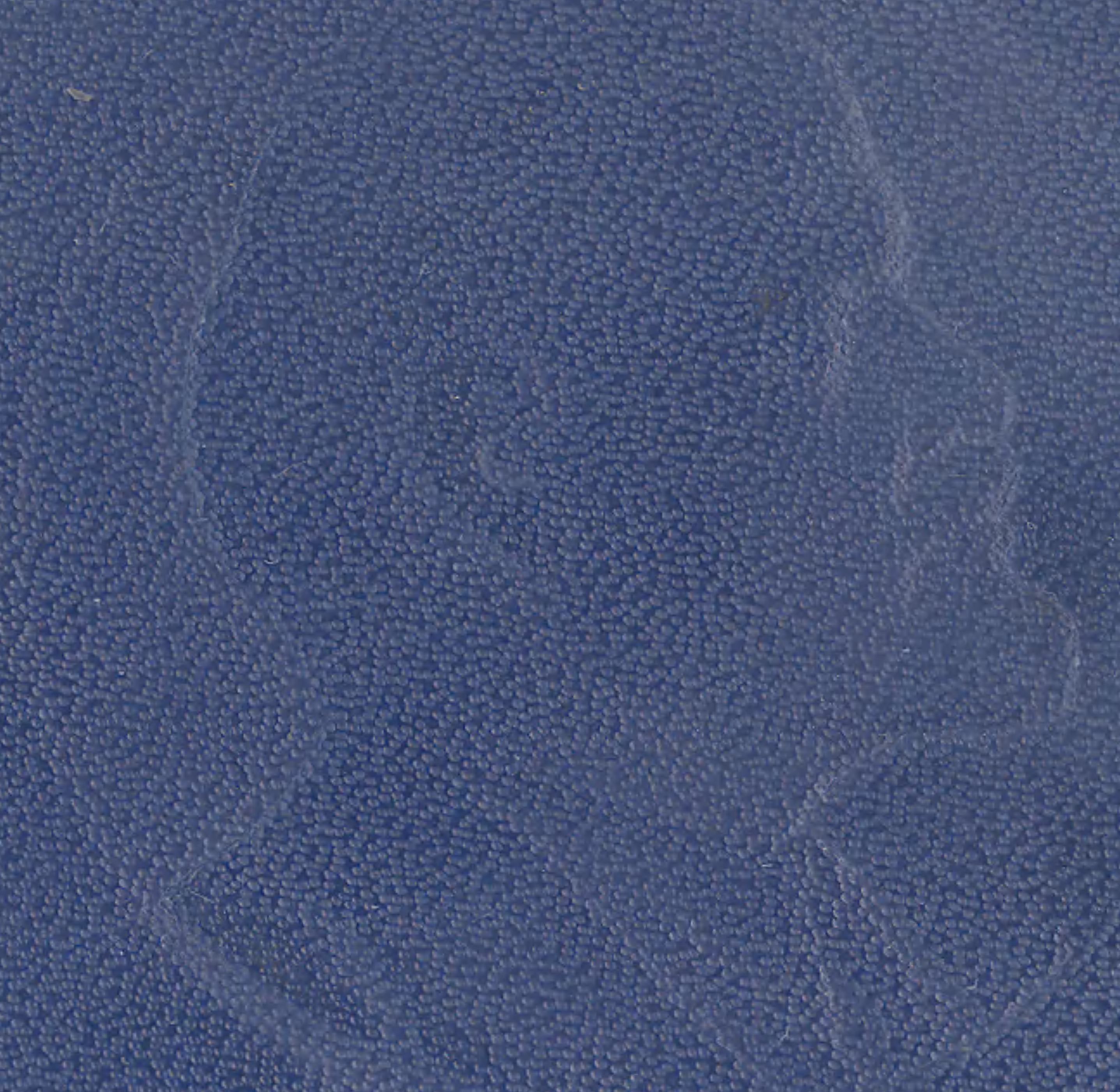

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

19

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА · 1973

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ
19

Ἰούνης 1907 – Ὀχτώβρης 1910

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στό δέκατο ἔνατο τόμο τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν ἔχουν συμπεριληφθεῖ τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τόν Ἰούνη τοῦ 1909 ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1910. Εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπό τούς τόμους πού περιέχουν τά ἔργα, τά ὁποῖα ἔγραψε ὁ Λένιν στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν.

Ὁ Λένιν θεωροῦσε τήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης σάν μεσοεπαναστατική, σάν μεταβατική περίοδο ἀνάμεσα στά δυό κύματα τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ζωή ἐπιβεβαίωσε πέρα γιά πέρα αὐτή τή λενινιστική ἐκτίμηση τοῦ δοσμένου ἱστορικοῦ σταδίου καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐξέλιξης τῆς ἐπανάστασης. Ἤδη τό 1909 ἐμφανίζονται τά πρῶτα συμπτώματα τῆς χρεωκοπίας τῆς πολιτικῆς τοῦ Στολίπιν. Στό τέλος τοῦ 1909 ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι «ὁ Στολίπιν *γιά τήν ὥρα* μπέρδεψε καί ὄξυνε μόνο τήν παλιά κατάσταση, χωρίς νά δημιουργήσει νέα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 142). Ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο ὁ Λένιν τονίζει ὅτι, παρόλες τίς προσπάθειες τοῦ Στολίπιν καί τῆς τσιφλικάδικης Δούμας νά ἐμποδίσουν τήν ἀνάπτυξη τῶν δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης, ὡριμάζει στή χώρα νέα ἐπαναστατική κρίση. Ὀξυνόταν ἡ ταξική πάλη στό χωριό. Μαζί μέ τήν ἀναζωογόνηση τῆς βιομηχανίας πού ἐπακολούθησε μετά τή βαριά ὕφεση, ἡ ὁποία κράτησε μέχρι τό 1909, ἀρχίζει ἡ ἄνοδος τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Οἱ ἀπεργίες πού ἔγιναν τό καλοκαίρι τοῦ 1910 ἔδειχναν ὅτι τό προλεταριάτο συγκεντρώνει τίς δυνάμεις του καί περνᾶ στήν ἐπίθεση.

Σπουδαιότατο καθῆκον τῆς περιόδου αὐτῆς ἦταν τό δυνάμωμα τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἡ προετοιμασία τῶν μαζῶν γιά τή νέα ἐπαναστατική ἄνοδο. Τά ζητήματα τῆς διαφύλαξης καί τοῦ δυναμώματος τοῦ παράνομου

Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τῆς διεύρυνσης τῆς ἐπιροῆς του στίς μάζες, κατέχουν κεντρική θέση στά ἔργα τοῦ Λένιν, πού περιέχονται σέ τοῦτο τόν τόμο.

Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἡ τσαρική κυβέρνηση καί ἡ ἀντεπαναστατική ἀστική τάξη ἔκαναν τό πᾶν γιά νά διαλύσουν τό μισητό σ' αὐτούς ἐπαναστατικό ἐργατικό κόμμα, πού μέ τή δουλιά του ἀπόδειχνε τήν πίστη του στίς ὑποθῆκες τῆς ἐπανάστασης. Οἱ λικβινταριστές ἔκαναν λυσαλέο ἀγώνα ἐνάντια στό παράνομο ἐπαναστατικό μαρξιστικό κόμμα. Στά ἄρθρα του «Ξεσκεπασμένοι λικβινταριστές», «Οἱ μέθοδοι τῶν λικβινταριστῶν καί τά κομματικά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων», «Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί ὁ Τσερεβάνιν», «Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα», «Σημειώσεις δημοσιολόγου», ὁ Λένιν χαρακτηρίζει τό λικβινταρισμό σάν βαθύ κοινωνικό φαινόμενο, συνδεμένο ἀδιάρηκτα μέ τίς ἀντεπαναστατικές διαθέσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί μέ τήν ἀποσύνθεση τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης. Ὁ Λένιν δείχνει ὅτι ἰδεολογική βάση τοῦ λικβινταρισμοῦ ἦταν ἡ μενσεβίκικη, ὀπορτουνιστική θεωρία, κατά πρῶτο λόγο ἡ ἄρνηση τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, ἡ ἄρνηση τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τήν ἰδιομορφία τῆς κατάστασης τῆς περιόδου αὐτῆς, ἔλεγε ὅτι συγκροτεῖται ἐνάντια στό κόμμα ἕνα εἶδος ἑνιαίου μετώπου τῶν ἐχθρῶν, ἀπό τόν Στολίπιν καί τούς ἀντεπαναστάτες φιλελευθέρους ὥς τούς λικβινταριστές.

Μεγάλο κίνδυνο γιά τό κόμμα ἀποτελοῦσε ὁ «ἀριστερός» λικβινταρισμός: ὁ ὀτζοβισμός καί ὁ οὐλτιματισμός, πού διέφερε ἀπ' τό δεξιό μόνο στίς μεθόδους τῆς διάλυσης τοῦ κόμματος, στήν κάλυψη τοῦ λικβινταρισμοῦ του μέ ὑπερεπαναστατικές φράσεις. Οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές δέν περιορίζονταν σέ ἐπιθέσεις ἐνάντια στήν τακτική τῶν μπολσεβίκων· ὁ ἡγέτης τους Α. Μπογκντάνοφ ἄρχισε ἐκστρατεία ἐνάντια στίς φιλοσοφικές, στίς θεωρητικές βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ, προσπαθώντας νά ὑποκαταστήσει τό διαλεκτικό ὑλισμό μέ τήν ἀντιδραστική ἰδεαλιστική φιλοσοφία, τό μαχισμό, πού ἀποτελοῦσε παραλλαγή τοῦ ὑποκειμενικοῦ ἰδεαλισμοῦ. Ἕνα μέρος τῶν ὀπαδῶν του παρασύρθηκε στή θεοπλασία, θεωρώντας τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό σάν νέα θρησκεία. Ὁ μαχισμός καί ἡ θεοπλασία ἀφόπλιζαν πνευματικά τήν ἐργατική τάξη, τήν ἀποσποῦσαν ἀπό τά ἐπείγοντα καθήκοντα τῆς προετοιμασίας

καί τῆς συγκέντρωσης τῶν δυνάμεων γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης.

Ὁ Λένιν, οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν πάλη σέ δυό μέτωπα: ἐνάντια στούς λικβινταριστές ἀπό τά δεξιά, στούς ἀνοιχτούς ἀντίπαλους τοῦ κόμματος καί ἐνάντια στούς λικβινταριστές ἀπό τά «ἀριστερά», στούς ὀτζοβιστές καί τούς οὐλτιματιστές, τούς «καμουφλαρισμένους ἐχθρούς» τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀδιάλλακτη πάλη γινόταν τόσο ἐνάντια στίς ὀπορτουνιστικές καί ἀναθεωρητικές διαστρεβλώσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ, ὅσο καί ἐνάντια στό δογματισμό καί σεχταρισμό. Ὁ Λένιν στά ἔργα του γιά τήν ἐσωκομματική πάλη τονίζει ὅτι ἡ πάλη σέ δυό μέτωπα εἶναι νομοτέλεια τῆς οἰκοδόμησης καί τῆς ἐδραίωσης τοῦ μαρξιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, τῆς ἐφαρμογῆς σωστῆς, ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς.

Αὐτός ὁ τόμος ἀρχίζει μέ τά ὑλικά τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», πού ἔγινε τόν Ἰούνη τοῦ 1909. Τά ὑλικά αὐτά ἀπεικονίζουν μέ σαφήνεια τήν πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στόν «ἀριστερό» λικβινταρισμό μέσα στό κόμμα. Ὡς πρός τό περιεχόμενό τους, στενή σχέση μ' αὐτά ἔχουν τά ἄρθρα πού ἔγραψε ὁ Λένιν ὕστερα ἀπό τή Σύσκεψη: «Ἡ ἐξάλειψη τοῦ λικβινταρισμοῦ», «Σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας», «Συζήτηση μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Πετρούπολης» καί ἄλλα. Στά ὑλικά τῆς Σύσκεψης καί σ' αὐτά τά ἄρθρα ἀποκαλύπτεται τό ἀσυμβίβαστο τοῦ ὀτζοβισμοῦ μέ τόν μπολσεβικισμό, ἀποδείχνεται πειστικά ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀποφασιστικοῦ διαχωρισμοῦ τῶν μπολσεβίκων ἀπό τούς ὀτζοβιστές καί τούς οὐλτιματιστές. Ὁ Λένιν δείχνει ὅτι οἱ ὀτζοβιστές διαφωνοῦν ριζικά μέ τούς μπολσεβίκους σέ ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς θεωρίας, τῆς στρατηγικῆς καί τῆς τακτικῆς, ἀπομακρύνονται ἀπό τίς ἐπαναστατικές ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ, κλίνουν πρός τόν ἀναρχισμό καί τό συνδικαλισμό, εἶναι φορεῖς τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς μέσα στό κόμμα καί στήν ἐργατική τάξη.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης, πού διεξήχθηκε κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ Λένιν, εἶναι διαποτισμένες μέ τήν ἰδέα τῆς πάλης γιά τήν ἑνότητα τῶν μπολσεβίκικων γραμμῶν, γιά τήν ἐδραίωση καί διαφύλαξη τῆς παράνομης κομματικῆς ὀργάνωσης στίς συνθῆκες τῆς ἀντίδρασης, γιά τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό. Μέ τίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης ἐπιβεβαιώθηκε γιά μιά ἀκόμη φορά ἡ ἐκτίμηση τοῦ Λένιν ὅτι ὁ ὀτζοβισμός εἶναι ἡ «χειρότερη γελοιογραφία» τοῦ μπολσεβικισμοῦ.

Σ' αὐτές ὑπογραμμιζόταν ἐπίσης ὅτι ὁ οὐλτιματισμός πολιτικά δέν διαφέρει καθόλου ἀπό τόν ὀτζοβισμό, ἀλλά τό μόνο πού κάνει εἶναι νά προκαλεῖ ἀκόμη μεγαλύτερο μπέρδεμα καί σύγχυση μέ τόν καλυμμένο χαρακτήρα τοῦ ὀτζοβισμοῦ του. Ἡ Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» δήλωσε ὅτι ὁ μπολσεβικισμός δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό καί κάλεσε τούς μπολσεβίκους νά κάνουν τήν πιό ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς παρεκκλίσεις ἀπό τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό.

Σέ στενή σύνδεση μέ τό ζήτημα τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ βρισκόταν τό ζήτημα γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας. Τά ὑλικά τῆς Σύσκεψης δείχνουν τί τεράστια σημασία ἔδινε ὁ Λένιν στή χρησιμοποίηση ὅλων τῶν νόμιμων δυνατοτήτων γιά τό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν τοῦ κόμματος μέ τίς μάζες. Ταυτόχρονα τά ὑλικά αὐτά ἀποκαλύπτουν πόσο μεγάλη ἦταν ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους κατά τήν ἀντιμετώπιση αὐτοῦ τοῦ θέματος. Στό σχέδιο ἀπόφασης σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας ὁ Λένιν ἀνάπτυξε τή θέση γιά τήν ἐπαναστατική χρησιμοποίηση τῆς Δούμας καί συγκεκριμενοποίησε τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή Δούμα. Πρέπει νά καταβάλλουμε προσπάθειες, ἔγραφε ὁ Λένιν, ὥστε ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα νά ὑποτάσσει τή δουλιά της στά συμφέροντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στό σύνολό του, ὥστε νά ἔχει διαρκή σύνδεση μέ τό κόμμα καί νά ἐφαρμόζει τίς ὁδηγίες τῶν κομματικῶν συνεδρίων καί τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ἕνα ἀπό τά πιό βασικά καθήκοντα τῆς ὁμάδας ἦταν νά ἐξηγεῖ ὁλόπλευρα στίς μάζες τόν ἐχθρικό χαρακτήρα τῶν ἀστικῶν κομμάτων, νά ξεσκεπάζει τήν πολιτική τῆς κυβέρνησης, τήν ἀντεπαναστατικότητα τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τίς ταλαντεύσεις τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας, νά συμβάλλει στό δυνάμωμα τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἐπαναστατικῆς ἀγροτιᾶς, νά ὑπερασπίζει ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας τίς ἰδέες τοῦ σοσιαλισμοῦ, νά κρατᾶ ψηλά τή σημαία τῆς ἐπανάστασης. Οἱ σπουδαιότατες θέσεις τοῦ σχεδίου τοῦ Λένιν ἀποτέλεσαν τή βάση τῆς ἀπόφασης γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας.

Ἡ Σύσκεψη κατάφερε χτύπημα ὄχι μόνο στίς θέσεις τακτικῆς τῶν ὀτζοβιστῶν, ἀλλά καί καταδίκασε ἔντονα τίς φιλοσοφικές ἀπόψεις τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν οὐλτιματιστῶν,

πού ἐκφράστηκαν πιό χτυπητά στό κήρυγμα τῆς θεοπλασίας. Στήν εἰδική ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης ἀναφερόταν ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦν πώς ἡ θεοπλασία εἶναι ρεῦμα, πού ξεκόβει ἀπό τίς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ καί προξενεῖ τεράστια ζημιά στήν ἐπαναστατική δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά τή διαφώτιση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Ἡ Σύσκεψη ἐξέφρασε ἐπίσης τή θέση ἀρχῶν στά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας στήν ἀπόφασή της «Γιά τή στάση τοῦ ΚΟ», ὅπου προτεινόταν στούς μπολσεβίκους νά ὑπερασπίζονται ἀποφασιστικά τό διαλεκτικό ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς.

Στή Σύσκεψη ξεσκεπάστηκαν οἱ ὑποκριτικές ἐνέργειες τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν, πού ἀπόβλεπαν στή διάσπαση τῶν μπολσεβίκων. Ἡ Σύσκεψη, ἀφοῦ ὑπόδειξε στήν ἀπόφασή της ὅτι οἱ ὀτζοβιστές, ὀργανώνοντας τήν κομματική σχολή στό Κάπρι, ἐπιδιώκουν ἰδιαίτερους παραταξιακούς σκοπούς, καταδίκασε τή σχολή αὐτή σάν νέο κέντρο ὁμάδας, πού ἀποσπᾶται ἀπό τούς μπολσεβίκους. Μέ ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης ὁ Α. Μπογκντάνοφ, πού ἀρνήθηκε νά ὑποταχθεῖ στίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης, διαγράφηκε ἀπό τίς γραμμές τῶν μπολσεβίκων σάν ἡγέτης καί ἐμπνευστής τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν, πού μπῆκε στό δρόμο τῆς ἀναθεώρησης τοῦ μαρξισμοῦ.

Ὁ Λένιν, κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων μέσα στό κόμμα, ὑποστήριξε τήν ἀνάγκη τοῦ συνασπισμοῦ τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς μενσεβίκους, τούς πλεχανοφικούς γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ μαρξισμοῦ, γιά τήν πάλη ἐνάντια στόν κοινό ἐχθρό, τούς κάθε λογῆς λικβινταριστές. Ὑπόδειχνε ὅτι ἡ προσέλκυση στή δουλιά τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης «ὅλων τῶν κατάλληλων γι' αὐτή στοιχείων» ἀποτελεῖ σπουδαῖο καθῆκον τῶν μπολσεβίκων, σταθερῶν καί συνεπῶν ὑπερασπιστῶν τῆς κομματικότητας, πού φέρνουν εὐθύνη γιά τή διαφύλαξη καί ἑδραίωση τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ὅτι ἡ συμφωνία μέ τούς πλεχανοφικούς γιά κοινή πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό πρέπει νά πραγματοποιεῖται σέ αὐστηρή βάση ἀρχῶν, «χωρίς κανενός εἴδους ἰδεολογικούς συμβιβασμούς, χωρίς καμιά συγκάλυψη τῶν διαφωνιῶν σέ ζητήματα τακτικῆς, καθώς καί διαφωνιῶν σέ ἄλλα ζητήματα μέσα *στά πλαίσια* τῆς κομματικῆς γραμμῆς» (σελ. 151). Ἡ Σύσκεψη ψήφισε τήν πρόταση τοῦ Λένιν καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς προσέγγισης μέ τούς κομματικούς μενσεβίκους.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπι-

τροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» εἶχαν μεγάλη σημασία γιά ὅλο τό κόμμα. Ἐπιδοκιμάστηκαν ἀπό ὅλες τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις στή Ρωσία καί ἀποτέλεσαν ὁδηγό γιά τή δράση τους. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ἡ Σύσκεψη ἐπικύρωσε τήν πολιτική γραμμή πού χάραξε τό Μπολσεβίκικο κόμμα στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης. Ἡ ἰδεολογική πάλη, πού διεξήχθηκε στή Σύσκεψη γύρω ἀπό τά πιό ἐπείγοντα γιά τό κόμμα ζητήματα, ἔπαιξε μεγάλο ρόλο γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν κομματικῶν στελεχῶν, συνέβαλε στή συσπείρωση γύρω ἀπό τούς μπολσεβίκους τῶν πραγματικά κομματικῶν στοιχείων.

Ἀργότερα ὁ Λένιν, μελετώντας τά διδάγματα τῆς πάλης τῶν μπολσεβίκων γιά τήν ἑδραίωση τοῦ κόμματος στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης, ἔγραφε: «Ἀπ' ὅλα τά νικημένα ἀντιπολιτευτικά καί ἐπαναστατικά κόμματα οἱ μπολσεβίκοι ὑποχώρησαν μέ τή μεγαλύτερη τάξη, μέ τίς λιγότερες ἀπώλειες γιά τό «στρατό» τους, μέ τήν καλύτερη διαφύλαξη τοῦ πυρήνα του, μέ τίς μικρότερες (ὡς πρός τό βάθος καί τό ἀνεπανόρθωτό τους) διασπάσεις, μέ τή μικρότερη ἀποθάρυνση, μέ τή μεγαλύτερη ἱκανότητα νά ξαναρχίσουν τή δουλιά πιό πλατιά, πιό σωστά καί πιό δραστήρια. Καί οἱ μπολσεβίκοι τό πέτυχαν αὐτό μόνο καί μόνο γιατί ξεσκέπασαν ἀμείλικτα κι' ἔδιωξαν ἀπό τίς γραμμές τους τούς ἐπαναστάτες τῆς φράσης, πού δέν ἤθελαν νά καταλάβουν ὅτι πρέπει νά ὑποχωρήσουμε, ὅτι πρέπει νά ξέρουμε νά ὑποχωροῦμε, ὅτι πρέπει ὁπωσδήποτε νά μάθουμε νά δουλεύουμε νόμιμα στά πιό ἀντιδραστικά κοινοβούλια, στίς πιό ἀντιδραστικές συνδικαλιστικές, συνεταιριστικές, ἀσφαλιστικές καί ἄλλες παρόμοιες ὀργανώσεις» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 31ος, σελ. 12).

Ὅλα τά ἔργα πού περιλαβαίνει ὁ τόμος εἶναι διαποτισμένα ἀπό τή βαθιά πίστη στήν ἐπιτυχία τῆς πάλης γιά τή διαφύλαξη καί τήν ἑδραίωση τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν στήριζε τήν πίστη του αὐτή στό ὅτι τά πρωτοπόρα στρώματα τῶν ἐργατῶν, πού ἐνστερνίστηκαν καί ἀφομοίωσαν τήν πείρα τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης, ὡρίμασαν πιό πολύ, συσπειρώθηκαν καί ὀργανώθηκαν πιό πολύ, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀναδειχθοῦν ἀπό τό ἐργατικό περιβάλλον νέα στελέχη, πού μπῆκαν ἐπικεφαλῆς τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων. Στήν ἐμφάνιση νέου τύπου ἐργάτη-ἐπαναστάτη «πού καθοδηγεῖ πρωτόβουλα ὅλες τίς ὑποθέσεις τοῦ κόμματος καί εἶναι ἱκανός νά συσπειρώσει, νά συνενώσει καί νά ὀργανώσει δέκα καί ἑκατό φορές περισσότερες ἀπ' ὅ,τι πρίν προλεταριακές μάζες» (σελ. 419),

ἔβλεπε ὁ Λένιν τή σίγουρη ἐγγύηση τῶν μελλοντικῶν νικῶν τῆς ἐπανάστασης.

Στά ζητήματα τῆς πάλης γιά τό κόμμα, τῆς ἑνότητας ὅλων τῶν κομματικῶν δυνάμεων εἶναι ἀφιερωμένο τό ἄρθρο «Πρός τήν ἑνότητα», ὅπου ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι ἡ καταπίεση τῆς ἀντίδρασης καί τό ξεφάντωμα τῶν ἀντεπαναστατικῶν διαθέσεων, καθώς καί ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπεράσπισης τοῦ μαρξισμοῦ, σάν τοῦ μοναδικά ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, προκάλεσαν ἀνάμεσα στούς συνειδητούς ἐργάτες τήν τάση γιά τό δυνάμωμα τῆς κομματικῆς ἑνότητας. Ἡ διασπορά καί οἱ χειροτεχνικές μέθοδοι δουλιᾶς, πού ἐπικράτησαν στίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας, ἔδειχναν στούς ἐργάτες ὅτι ἡ πρακτική δουλιά δέν μπορεῖ ν' ἀνεβεῖ χωρίς τή συνένωση τῶν δυνάμεων, χωρίς τή δημιουργία καθοδηγητικοῦ κέντρου.

Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ὅτι ἡ συγκέντρωση τῶν κομματικῶν δυνάμεων μέ βάση τό συνασπισμό τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς-μενσεβίκους μπορεῖ νά γίνει μόνο μέ τόν ὅρο τῆς διαφύλαξης τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας καί τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί στούς ὀτζοβιστές. Ἐνάντια σ' αὐτή τή γραμμή τοῦ Λένιν τάχθηκε ἡ ὁμάδα τῶν συμφιλιωτιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπέμειναν στή διάλυση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας καί στήν ἕνωση τῶν μπολσεβίκων μ' ὅλες τίς ὁμάδες καί παρατάξεις πού ὑπῆρχαν στό ΣΔΕΚΡ, μαζί καί μέ τούς μενσεβίκους-γκολοσοφικούς (λικβινταριστές), τούς ὀτζοβιστές καί τούς τροτσκιστές. Ὁ Λένιν ἀντέκρουσε ἀποφασιστικά τίς προτάσεις αὐτές κι' ἔδειξε ὅτι οἱ συμφιλιωτιστές μέ τίς προτάσεις αὐτές βοηθοῦν τούς ἐχθρούς τοῦ κόμματος, συντάσσονται μέ τόν Τρότσκι πού, καλυπτόμενος μέ τή μάσκα «τοῦ μή φραξιονιστῆ», ἀπαιτοῦσε τήν χωρίς ἀρχές ἕνωση ὅλων τῶν ὁμάδων, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ἀπόψεις καί πεποιθήσεις τους. Σέ μιά σειρά ἄρθρα του ὁ Λένιν χαρακτηρίζει τόν Τρότσκι δικηγόρο τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτζοβιστῶν, ξεσκεπάζει τήν ὑποκρισία καί τήν ἔλλειψη ἀρχῶν του. «Ὁ Τρότσκι, ἔγραφε ὁ Λένιν, κάνει λογοκλοπή ἀπό τό ἰδεολογικό ὁπλοστάσιο σήμερα τῆς μιᾶς ὁμάδας, αὔριο τῆς ἄλλης καί παριστάνει τόν ἄνθρωπο πού στέκεται *πάνω* καί ἀπό τίς δυό ὁμάδες» (σελ. 384). Ὁ Λένιν ὑπόδειχνε ὅτι ὁ κεντρισμός τοῦ Τρότσκι εἶναι ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνος γιά τό κόμμα, γιατί καλύπτεται μέ δῆθεν ἀντιφραξιονιστικές φράσεις.

Τό Γενάρη τοῦ 1910 ἔγινε στό Παρίσι ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, γνωστή μέ τό ὄνομα «ἑνωτική». Στίς ἐργασίες

τῆς ὁλομέλειας πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι ἀπ' ὅλες τίς ὁμάδες καί τίς παρατάξεις. Οἱ συμφιλιωτιστές εἶχαν τήν πλειοψηφία στήν ὁλομέλεια. Ὁ Λένιν ἔκανε στήν ὁλομέλεια πεισματώδη ἀγώνα ἐνάντια στούς ὁπορτουνιστές καί στούς συμφιλιωτιστές, ἐπιδιώκοντας τήν ἀποφασιστική καταδίκη τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ, ἐφαρμόζοντας πολιτική προσέγγισης τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς-μενσεβίκους.

Ὁ Λένιν στά ἄρθρα του «Πρός τήν ἑνότητα», «Σημειώσεις δημοσιολόγου» καί ἄλλα κάνει ἐκτίμηση τῶν ἐργασιῶν καί τῶν ἀποφάσεων τῆς ὁλομέλειας. Ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι ἡ ὁλομέλεια χάραξε ὁριστικά τήν τακτική τοῦ κόμματος στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης, καί καθόρισε ὅτι ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτζοβισμός ἀποτελοῦν ἐκδήλωση τῆς ἐπιροῆς τῆς ἀστικῆς τάξης στό προλεταριάτο. Ταυτόχρονα ὁ Λένιν ἐπέκρινε αὐστηρά τίς λαθεμένες, συμφιλιωτιστικές ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη, τονίζοντας ὅτι προξένησαν μεγάλη ζημιά στό κόμμα.

Ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια οἱ μενσεβίκοι-γκολοσοφικοί, οἱ βπεριοντοφικοί καί οἱ τροτσκιστές ἐπέκριναν τίς ἀποφάσεις της, πού καταδίκαζαν τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό καί ἀπόβλεπαν στήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας τοῦ ΣΔΕΚΡ, καί ἀρνήθηκαν νά πειθαρχήσουν σ' αὐτές. Τορπίλιζαν τήν ὀργάνωση τῆς λειτουργίας τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ κόμματος καί τή δουλιά τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Ἡ ἀδιάλλακτη καί συνεπής πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί στούς ὀτζοβιστές ἐξασφάλισε τήν ἀποφασιστική νίκη τῶν μπολσεβίκων.

Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι τά ὕψιστα συμφέροντα τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν ἐργαζομένων ἀπαιτοῦν σαφή καί ἀκριβή ἐκτίμηση τῶν ταξικῶν δυνάμεων καί ἀποκλείουν ὁπωσδήποτε κάθε ἀδυνάτισμα ἤ συγκάλυψη τῆς κομματικότητας. Ἐμεῖς, ἔγραφε ὁ Λένιν, ὑπερασπιζόμαστε τήν κομματικότητα μέ βάση τίς ἀρχές, πρός τό συμφέρον τῶν πλατιῶν μαζῶν, γιά τήν ἀπελευθέρωσή τους ἀπό κάθε εἴδους ἀστικές ἐπιροές· γι' αὐτό «πρέπει μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις νά ἐπιδιώκουμε καί νά παρακολουθοῦμε μέ μεγάλη αὐστηρότητα, ὥστε ἡ κομματικότητα *νά μήν* εἶναι μόνο *λόγια, ἀλλά ἔργα*» (σελ. 111).

Στά χρόνια αὐτά ὁ Λένιν ἐξακολουθεῖ νά δίνει μεγάλη προσοχή στή γενίκευση τῆς πείρας τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανά-

στασης, ἀφιερώνοντας γιά τή βαθιά μελέτη τοῦ προβλήματος αὐτοῦ τά ἄρθρα του «Τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης», «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία», «Γιά τί πρέπει ν' ἀγωνιζόμαστε;», «Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία». Ὁ Λένιν καλεῖ τούς μπολσεβίκους νά διδάσκονται ἀπό τήν πείρα τῆς ἐπανάστασης καί νά διδάσκουν στίς μάζες τή νικηφόρα ἐπαναστατική πάλη. Ὁ Λένιν ξεχωρίζει τρία κύρια διδάγματα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907, ἀπό τά ὁποῖα τό πρῶτο καί βασικό εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀποφασιστικῆς σημασίας τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν μαζῶν γιά τίς τύχες τῆς χώρας· τό δεύτερο δίδαγμα συνίσταται στό ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ ὑπονόμευση καί ὁ περιορισμός τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας, αὐτή πρέπει νά συντριβεῖ· τέλος, τό τρίτο δίδαγμα εἶναι ὅτι ἡ ἐπανάσταση ἔδειξε ὁλοκάθαρα πῶς δροῦν οἱ διάφορες τάξεις τῆς κοινωνίας.

Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας ἀπόδειξε ὅτι εἶναι ἡ μοναδική ὥς τό τέλος ἐπαναστατική τάξη, ὁ μοναδικός καθοδηγητής τῶν λαϊκῶν μαζῶν στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία. Ἡ ἀγροτιά ἔδειξε ὅτι εἶναι ἱκανή γιά τή μαζική ἐπαναστατική πάλη, πού ἄρχισε τό προλεταριάτο. Ὁ Λένιν ἔβλεπε τό μεγαλεῖο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης στό ὅτι ἡ ἐργατική τάξη ἔδειξε ἔμπρακτα, πώς οἱ δημοκρατικές μάζες εἶναι σέ θέση νά κατακτήσουν τήν ἐξουσία, ὅτι μπορεῖ νά ἐγκαθιδρυθεῖ δημοκρατία στή Ρωσία, ἔδειξε *«πῶς αὐτό γίνεται»*. Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ὅτι ἡ δημιουργία τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν καί τῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν ἀποτέλεσε τήν ἀπαρχή τῆς κατάκτησης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο σέ συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά (σελ. 218).

Ἡ ἀστική τάξη ἀπόδειξε τήν ἐχθρότητά της ἀπέναντι στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά, τή δουλοφροσύνη της ἀπέναντι στήν ἀπολυταρχία καί τήν πλήρη προδοσία τῆς ὑπόθεσης τῆς δημοκρατίας καί τῆς ἀπελευθερωτικῆς πάλης. Ἡ ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας δέν πέρασε τυχαῖα μέ τό μέρος τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ τσαρισμοῦ. Ὁ Λένιν, ἀποκαλύπτοντας τήν ἀντιφατική θέση τῆς τάξης τῶν καπιταλιστῶν στήν ἀστική ἐπανάσταση, ἔγραφε: «Ἡ τάξη αὐτή φοβόταν περισσότερο τήν ἐπανάσταση ἀπό τήν ἀντίδραση, περισσότερο τή νίκη τοῦ λαοῦ ἀπό τή διατήρηση τοῦ τσαρισμοῦ, περισσότερο τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων ἀπό τή διατήρηση τῆς ἐξουσίας τῶν φεουδαρχῶν» (σελ. 217).

Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης διαμορφώθηκε ὁριστικά ἡ στε-

νή συμμαχία τοῦ τσαρισμοῦ μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ὁ Λένιν σέ μιά σειρά ἄρθρα πού περιλαβαίνει αὐτός ὁ τόμος: «Τό ταξίδι τοῦ τσάρου στήν Εὐρώπη καί μερικῶν βουλευτῶν τῆς μαυροεκατονταρχίτικης Δούμας στήν Ἀγγλία», «Ἡ τελευταία λέξη τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ» καί ἄλλα, ἀποκαλύπτει τόν ψευτοδημοκρατισμό τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί τήν ἀντεπαναστατική της οὐσία, ξεσκεπάζει τό κύριο κόμμα τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας, τό Κόμμα τῶν καντέτων, πού μέ τό στόμα τοῦ ἀρχηγοῦ του Μιλιουκόφ δήλωσε ὅτι ἡ «ρωσική ἀντιπολίτευση» εἶναι «ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητας», δηλ. πιστός ὑπηρέτης τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας.

Ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Γιά τή «Βέχι»», πού στρέφεται ἐνάντια στήν ἀντιδραστική ἰδεολογία τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, τόνισε τήν ὁλοκληρωτική ρήξη τοῦ ρωσικοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ μέ τό ἀπελευθερωτικό κίνημα, μέ ὅλα τά βασικά του καθήκοντα καί τίς βασικές του παραδόσεις. Ἡ καντέτικη συλλογή «Βέχι» ἦταν, κατά τόν ὁρισμό τοῦ Λένιν, *«ἐγκυκλοπαίδεια τῆς φιλελεύθερης ἀποστασίας»*, ἕνας «ἀκατάσχετος χείμαρος ἀπό ἀντιδραστικά βρωμόνερα, πεταμένα ἐπάνω στή δημοκρατία». Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη σ' αὐτή τήν προγραμματική Συλλογή μέ κυνική εἰλικρίνεια κήρυξε τόν πόλεμο ἐνάντια στίς ἰδεολογικές βάσεις τῆς ρωσικῆς καί τῆς διεθνοῦς δημοκρατίας, διακήρυξε ἀνοιχτά τήν ὑποστήριξή της στήν τσαρική ἐξουσία. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, τρομαγμένη ἀπό τό ἐπαναστατικό κίνημα, ξέκοψε ἀκόμη καί ἀπό τίς πιό στοιχειώδεις δημοκρατικές τάσεις καί τάχθηκε ἀποφασιστικά ὑπέρ τῶν ἀντιδραστικῶν θεσμῶν, πού στρέφονταν ἐνάντια στό λαό.

Ὁ Λένιν ξεσκέπασε τήν πλαστογράφηση τῆς ἱστορίας τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης, πού γινόταν στά ἄρθρα τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Τρότσκι, τά ὁποῖα δημοσιεύτηκαν στό περιοδικό τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν «Die Neue Zeit». Σ' αὐτά τά ἄρθρα ὑποτιμιόταν ὁ ρόλος τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν καί μεγαλοποιόταν ὁ ρόλος τῆς ἀστικῆς τάξης, διαστρεβλωνόταν ἡ οὐσία τῶν φιλονεικιῶν καί διαφωνιῶν ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους. Ὁ Λένιν, ἀνατρέποντας τίς ψεύτικες ἐπινοήσεις τῶν ὀπορτουνιστῶν, ὅτι τάχα ἡ πάλη τῶν μπολσεβίκων μέ τούς μενσεβίκους ἦταν πάλη τῆς μαρξιστικῆς διανόησης γιά τήν ἐπιροή πάνω στό «πολιτικά ἀνώριμο προλεταριάτο», δείχνει ὅτι οἱ ρίζες τῆς

διαφωνίας τῶν μπολσεβίκων μέ τούς μενσεβίκους βρίσκονται στό *«οἰκονομικό περιεχόμενο* τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης». Βάση τῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907 ἦταν ἡ πάλη γιά τήν ἐπαναστατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, πού θά σάρωνε ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς ὅλα τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας καί θά ἐξασφάλιζε τήν πιό γρήγορη ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Οἱ μενσεβίκοι ὅμως ἦταν ἐνάντια στήν ἐπαναστατική-δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, ὑποστηρίζοντας ὅτι αὐτή δῆθεν ἀντιφάσκει μ' ὅλη τήν πορεία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης.

Ὁ Λένιν ἔδειξε τούς ὁλότελα ἀβάσιμους καί ἀπατηλούς ἰσχυρισμούς τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Μάρτοφ γιά τήν καθυστέρηση καί ἀνωριμότητα τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας. Στήν πραγματικότητα ἡ ἐργατική τάξη «κατάκτησε γιά τόν *ἑαυτό της* τό ρόλο *τοῦ ἡγεμόνα* τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία, τή δημοκρατία, σάν ὅρο τῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό. Πέτυχε ὥστε ὅλες οἱ καταπιεζόμενες καί ἐκμεταλλευόμενες τάξεις τῆς Ρωσίας νά γίνουν ἱκανές νά διεξάγουν ἐπαναστατική μαζική πάλη, πού χωρίς αὐτή πουθενά στόν κόσμο δέν ἐπιτεύχθηκε τίποτε τό σοβαρό στήν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας» (σελ. 380). Ὁ Λένιν, ὑπερήφανος γιά τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας, τόνιζε ὅτι ἄλλοι λαοί τοῦ κόσμου γιά νά φτάσουν σ' αὐτό χρειάστηκαν δεκαετίες.

Ἐκτιμώντας τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας, ὁ Λένιν στά ἄρθρα του «Ὁ τσάρος ἐνάντια στό φιλλανδικό λαό» καί «Ἐκστρατεία ἐνάντια στή Φιλλανδία» ὑπογραμμίζει ὅτι ἀκριβῶς ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἀνάγκασε τήν ἀπολυταρχία νά ξεσφίξει τή θηλιά ἀπ' τό λαιμό τοῦ φιλλανδικοῦ λαοῦ, ἐπέτρεψε στή μικρή αὐτή χώρα νά διευρύνει τά δημοκρατικά της δικαιώματα. Ὁ Λένιν στά ἄρθρα του αὐτά ξεσκέπασε τίς σωβινιστικές ἐπιδιώξεις τοῦ τσαρισμοῦ καί τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας, ἔδειξε ὅτι ὁ φιλλανδικός λαός δέν πρέπει νά περιμένει ἀπ' αὐτούς τήν ἐλευθερία του. «Θά ἔρθει ὁ καιρός — προεῖδε ὁ Λένιν — γιά τήν ἐλευθερία τῆς Φιλλανδίας... θά ξεσηκωθεῖ τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας». Τά λόγια αὐτά εἰπώθηκαν τό 1910, καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1917, ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ὁ Λένιν ἐπέδοσε στόν ἀντιπρόσωπο τῆς φιλλανδικῆς κυβέρνησης τό ἔγγραφο πού αναγνώριζε τήν ἀνεξαρτησία τῆς Φιλλανδίας.

Ὁ Λένιν, συνοψίζοντας τά συμπεράσματα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907, στό ἄρθρο του «Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία» ἔγραφε ὅτι ὁ κάθε μήνας τῶν τριῶν χρόνων τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἰσοδυναμοῦσε μ' ἕνα χρόνο, ὅτι τό ἐργατικό κίνημα μέσα σ' αὐτά τά τρία χρόνια πέρασε δρόμο, πού σέ συνηθισμένες συνθῆκες θά χρειαζόταν 30 χρόνια. Ἡ γιγάντια ὁρμή τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ 1905-1907 βρῆκε λαμπρή καί παραστατική ἀντανάκλαση στό ἀπεργιακό κίνημα. Οἱ ἀπεργίες στή Ρωσία μέσα σ' αὐτά τά χρόνια, σημειώνει ὁ Λένιν, ἀποτελοῦν πρωτοφανές στόν κόσμο φαινόμενο. Στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης ἡ Ρωσία ξεπέρασε σέ ἀριθμό ἀπεργῶν ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες τοῦ κόσμου.

Ἡ στατιστική τῶν ἀπεργιῶν ἀπεικονίζει παραστατικά τά βασικά στάδια τῆς ἀνάπτυξης τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης, ἀποκαλύπτει τήν κύρια κινητήρια δύναμή της· ὅλες οἱ ἀπότομες ἄνοδοι τῆς ἐπανάστασης συνδέονται μέ τήν ἄνοδο τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ Λένιν, ἀνασκευάζοντας τούς ἡττοπαθεῖς ἰσχυρισμούς τῶν φιλελευθέρων καί τῶν λικβινταριστῶν, ὅτι δῆθεν τό προλεταριάτο ὑπερεκτίμησε τίς δυνάμεις του στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης, ἀποδείχνει ἀδιάψευστα ὅτι, ἀπεναντίας, οἱ ἐργάτες ὑποτίμησαν τίς δυνάμεις τους καί δέν τίς χρησιμοποίησαν πλήρως. Τά στοιχεῖα γιά τό ἀπεργιακό κίνημα κατά περιοχές τῆς χώρας δείχνουν ὅτι οἱ ἐργάτες διαφόρων περιοχῶν δέν συμμετεῖχαν ἰσόμερα στίς ἀπεργίες. Ὁ Λένιν, ὕστερα ἀπό τή μελέτη ὅλων τῶν στοιχείων γιά τό ἐργατικό κίνημα στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης, κατάληξε στό συμπέρασμα ὅτι, ἄν ἡ ἐνεργητικότητα καί ἡ ἐπιμονή τῶν ἀπεργιακῶν ἀγώνων τῶν ἐργατῶν ὅλης τῆς χώρας ἦταν ὅπως στίς περιοχές τῆς Πετρούπολης καί τῆς Βαρσοβίας, ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν θά ἦταν διπλάσιος καί θά μεγάλωνε ἀντίστοιχα καί ἡ δύναμη τοῦ χτυπήματος κατά τῆς ἀπολυταρχίας.

Σπουδαία σημασία ἔχουν οἱ ὑποδείξεις τοῦ Λένιν γιά τό συσχετισμό τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν. Ἀναλύοντας τά στατιστικά στοιχεῖα, ὁ Λένιν τονίζει τή στενή σύνδεση τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν. Ἡ πεῖρα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 ἔδειξε ὅτι χωρίς τή στενή σύνδεση τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει πραγματικά πλατύ καί μαζικό κίνημα· ἄν στίς ἀρχές τοῦ κινήματος καί μέ τό τράβηγμα στήν πάλη

νέων στρωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης ἡ οἰκονομική ἀπεργία παίζει πρωτεύοντα ρόλο, ἡ πολιτική ἀπεργία ὅμως ἀφυπνίζει τούς καθυστερημένους, διευρύνει καί βαθαίνει τό κίνημα, τό ἀνεβάζει σέ ὑψηλότερη βαθμίδα. Ὁ Λένιν, κρίνοντας τ' ἀποτελέσματα τῶν κατακτήσεων τῶν ἀπεργιακῶν ἀγώνων, ἀποκαλύπτει μέ πολλά στοιχεῖα τήν ἑξῆς νομοτέλεια: ὁ ἀγώνας εἶναι τόσο πιό ἀποτελεσματικός γιά τούς ἐργάτες, ὅσο ἰσχυρότερη εἶναι ἡ πίεσή τους· μεγαλύτερη δύναμη τοῦ κινήματος σημαίνει καί μεγαλύτερη ἐπιτυχία τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἔτσι, μέ βάση τήν ἐπιστημονική γενίκευση τῆς πείρας τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ὁ Λένιν ἔβγαλε συμπεράσματα πού ἔχουν τεράστια σημασία γιά τήν ἐπιτυχή καθοδήγηση ὅλων τῶν μορφῶν τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Στά ἔργα, πού μπῆκαν σέ τοῦτο τόν τόμο, βρίσκει τήν ἀντανάκλασή της ἡ πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί στόν ἀναθεωρητισμό στό διεθνές ἐργατικό κίνημα.

Ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τούς ρεφορμιστές ἡγέτες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς καί τῶν διαφόρων Σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων πού ὑποστήριζαν τούς ὀπορτουνιστές μέσα στίς γραμμές τοῦ ΣΔΕΚΡ, δημοσίευαν πρόθυμα στίς σελίδες τῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων τους συκοφαντικά ἄρθρα ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Οἱ διευθυντές τοῦ περιοδικοῦ τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν «Die Neue Zeit», Κάουτσκι καί Βούρμ, πού συμπαθοῦσαν τούς μενσεβίκους, δημοσίευσαν ἄρθρα τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Τρότσκι, ἐνῶ ἀρνήθηκαν παράλληλα νά δημοσιεύσουν τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία», ὅπου ξεσκέπαζε τίς κακόβουλες ἐπινοήσεις τῶν μενσεβίκων. Ἀπ' ἀφορμή τό ἀπατηλό ἄρθρο τοῦ Τρότσκι, πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Vorwärts» —Κεντρικό Ὄργανο τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν— τή μέρα τῆς ἔναρξης τῶν ἐργασιῶν τοῦ VIII συνεδρίου τῆς ΙΙ Διεθνοῦς στήν Κοπεγχάγη, ὁ Λένιν καί οἱ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο διαμαρτυρήθηκαν στή Διοίκηση τοῦ γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν ἔδοσε γενικό χαρακτηρισμό τῶν ἐχθρικῶν δημοσιευμάτων ἐνάντια στούς μπολσεβίκους στό ἄρθρο του «Πῶς ὁρισμένοι σοσιαλδημοκράτες ἐνημερώνουν τή Διεθνή γιά τήν κατάσταση τοῦ ΣΔΕΚΡ» (σελ. 363-365).

Ὁ Λένιν, ὄντας ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου (μόνιμου ἐκτελεστικοῦ-

πληροφοριακοῦ ὀργάνου τῆς ΙΙ Διεθνοῦς), ἔπαιρνε δραστήριο μέρος στίς συνεδριάσεις του καί ἀπό τό VII συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, πού συνῆλθε στή Στουτγάρδη, ἦταν ἀντιπρόσωπος ὅλων τῶν διεθνῶν σοσιαλιστικῶν συνεδρίων. Οἱ ὁμιλίες τοῦ Λένιν στίς συνεδριάσεις τοῦ ΔΣΓ καί στά συνέδρια, τά σχέδια ἀποφάσεων πού ἔγραψε ὁ ἴδιος, οἱ τροποποιήσεις καί οἱ προσθῆκες πού ἔκανε στίς ἀποφάσεις ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα συνεποῦς πάλης ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί τόν ἀναθεωρητισμό, ὑπέρ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ.

Ὁ Λένιν σέ λόγο του στή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου στίς 7 τοῦ Γενάρη τοῦ 1909, πού δημοσιεύεται σέ τούτη τήν ἔκδοση σύμφωνα μέ ὁλοκληρωμένο γράψιμό του πού τυπώθηκε στήν ἐφημερίδα τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν «Leipziger Volkszeitung», καθώς καί στό ἄρθρο του «Ἡ ἑνδέκατη σύνοδος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου» ὑποστήριξε τούς ὁλλανδούς μαρξιστές, τούς «τριμπουνιστές», πού ἐκπροσωποῦσαν τήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ὁλλανδίας (ἀργότερα, τό 1918, αὐτοί πῆραν μέρος στήν ἵδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ὁλλανδίας). Ὁ Λένιν, φωτίζοντας τή συζήτηση τοῦ κύριου θέματος τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνόδου τοῦ ΔΣΓ, γιά τή διάσπαση τοῦ Ὁλλανδικοῦ Κόμματος, ἀποκαλύπτει τό συμφιλιωτισμό τῶν ἡγετῶν τῆς ΙΙ Διεθνοῦς καί τήν οὐσιαστική ὑποστήριξη ἀπό μέρους τους τῶν ὁλλανδῶν ὀπορτουνιστῶν πού πρόδοσαν τό μαρξισμό σέ ζητήματα ἀρχῶν. Ὁ Λένιν κατάκρινε αὐστηρά τήν ΕΕ τοῦ ΔΣΓ, πού κατηγόρησε τούς μαρξιστές τῆς Ὁλλανδίας γιά τή διάσπαση καί ἀπόριψε τήν αἴτηση τῶν ὁλλανδῶν ἀριστερῶν νά γίνουν μέλη τῆς Διεθνοῦς.

Κατά τή διάρκεια τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης (1910) ὁ Λένιν συγκάλεσε σύσκεψη μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλιστές τῆς ΙΙ Διεθνοῦς γιά τήν ὀργάνωση καί συσπείρωση τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος.

Στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης ὁ Λένιν μπῆκε στήν ἐπιτροπή γιά τούς συνεταιρισμούς, πού ἦταν μιά ἀπό τίς βασικές ἐπιτροπές τοῦ συνεδρίου. Ἡ ὀξεία πάλη γνωμῶν στό συνέδριο γιά τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν ἀποκάλυψε τή ρεφορμιστική οὐσία τῶν ἀπόψεων τῶν ὀπορτουνιστῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης γιά τή δυνατότητα τῆς εἰρηνικῆς ἐξέλιξης τοῦ καπιταλισμοῦ σέ σοσιαλισμό μέσω τῆς ἀνάπτυξης τῶν συνεταιρισμῶν. Ὁ Λένιν ἀνασκευάζει τίς ἐπινοήσεις αὐτές καί ὑπογραμμίζει ὅτι

οἱ ἐπιμέρους βελτιώσεις πού μποροῦν νά ἐπιτευχθοῦν μέσα στόν καπιταλισμό εἶναι «περιορισμένες σέ πολύ στενά πλαίσια, ὅσο καιρό τά μέσα παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς παραμένουν στά χέρια τῆς τάξης ἐκείνης, πού ἡ ἀπαλλοτρίωσή της εἶναι ὁ κύριος σκοπός τοῦ σοσιαλισμοῦ» (σελ. 317). Ἀποκαλύπτει τήν οὐσία τοῦ ρεφορμιστικοῦ συνθήματος τῶν ὀπορτουνιστῶν γιά «κοινωνικοποίηση» τῶν μέσων παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς, ὑποδείχνοντας ὅτι μ' αὐτό τόν ὅρο μπορεῖ νά ἐννοοῦνται ὁποιαδήποτε ἐπιμέρους μέτρα καί μεταρυθμίσεις στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀρχίζοντας ἀπό τούς ἀγροτικούς συνεταιρισμούς καί τελειώνοντας στά δημοτικά λουτρά. Ὁ Λένιν, καθορίζοντας τή θέση καί τή σημασία τῶν ἐργατικῶν συνεταιρισμῶν στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τούς συνεταιρισμούς ὑποδείχνει τό μεγάλο ρόλο τους στήν οἰκονομική καί πολιτική πάλη τοῦ προλεταριάτου καί καλεῖ τούς ἐργάτες νά προσχωρήσουν στούς προλεταριακούς συνεταιρισμούς, νά δυναμώσουν τούς δεσμούς τῶν συνεταιρισμῶν μέ τό ἐργατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί τά συνδικάτα.

Στό ἄρθρο του «Τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης» ὁ Λένιν ἀνασκευάζει τίς ἀπόψεις τῶν γάλλων ρεφορμιστῶν, πού θεωροῦν τούς συνεταιρισμούς σάν στοιχεῖο τοῦ «κοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ» τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας καί κηρύσσουν τήν οὐδετερότητα τῶν συνεταιρισμῶν· ἐπικρίνει ἐπίσης αὐστηρά τούς γερμανούς ὀπορτουνιστές, πού πρόβαλλαν τή θέση γιά τήν «ὑπερνίκηση τοῦ καπιταλισμοῦ» ἀντί τῆς προγραμματικῆς θέσης γιά τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν καπιταλιστῶν. Ὁ Λένιν, συνοψίζοντας τά συμπεράσματα τῆς συζήτησης πού ἔγινε στό συνέδριο γιά τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν, τονίζει ὅτι στήν ἀπόφαση πού πάρθηκε ὁμόφωνα, παρά τίς ἐλλείψεις της, καθορίστηκαν σωστά σέ γενικές γραμμές τά καθήκοντα τῶν προλεταριακῶν συνεταιρισμῶν.

Οἱ ὁμιλίες τοῦ Λένιν σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν διατηροῦν τήν ἐπίκαιρη σημασία τους στήν πάλη τῶν Κομμουνιστικῶν καί Ἐργατικῶν κομμάτων ἐνάντια στούς σύγχρονους ρεφορμιστές καί ἀναθεωρητές, οἱ ὁποῖοι, ἀκολουθώντας κατά πόδας τούς ἀπολογητές τοῦ καπιταλισμοῦ, ἐπαναλαβαίνουν διαρκῶς τό ζήτημα γιά τό βαθμιαῖο «μετασχηματισμό» τοῦ καπιταλισμοῦ σέ σοσιαλισμό, γιά τή δυνατότητα ριζικῶν κοινωνικῶν μεταρυθμίσεων στά πλαίσια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

Σπουδαία σημασία γιά τήν πάλη τῶν μαρξιστῶν ἐνάντια στίς ἀστικορεφορμιστικές θεωρίες καί στόν ἀναθεωρητισμό στό ἀγροτικό ζήτημα ἔχει ἡ ἐργασία τοῦ Λένιν «Τό καπιταλιστικό σύστημα στή σύγχρονη γεωργία». Ὁ Λένιν, μέ βάση τά ὑλικά τῆς γερμανικῆς ἀγροτικῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1907 κάνει σημαντικές γενικεύσεις γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί γιά τήν κατάσταση τῆς ἀγροτιᾶς στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ, ξεσκεπάζει τή διαστρέβλωση τῆς πραγματικότητας πού κάνουν οἱ ὑπερασπιστές τῆς ἀστικῆς τάξης καί οἱ ἀναθεωρητές.

Τό καπιταλιστικό σύστημα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἔγραφε ὁ Λένιν, τό χαρακτηρίζουν κατά κύριο λόγο οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στά ἀφεντικά καί στούς ἐργάτες, ἀνάμεσα στά νοικοκυριά διαφόρων τύπων. Ὅμως οἱ ἀστοί στατιστικολόγοι προσπαθοῦν ν' ἀγνοήσουν ἤ νά συγκαλύψουν τίς σχέσεις αὐτές, διαστρεβλώνοντας τά πλουσιότατα ὑλικά μέ λαθεμένο συνοπτικό πίνακα καί λαθεμένη ταξινόμηση. «Ἡ κοινωνικοοικονομική στατιστική, ἕνα ἀπό τά ἰσχυρά ὅπλα τῆς κοινωνικῆς γνώσης, μετατρέπεται κατ' αὐτόν τόν τρόπο σέ ἔκτρωμα, σέ στατιστική γιά τή στατιστική, σέ παιχνίδι» (σελ. 342).

Ὁ Λένιν μέ βάση τήν ἐπιστημονική ἀνάλυση τῶν στοιχείων τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1907 ἀποκαλύπτει τήν ἀκόλουθη εἰκόνα τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς Γερμανίας: στή βάση τῆς πυραμίδας βρίσκονται τά ἀπειράριθμα «προλεταριακά νοικοκυριά», δηλ. τά φτωχά ἀγροτικά νοικοκυριά· στήν κορυφή τῆς πυραμίδας βρίσκεται μιά ἀσήμαντη μειοψηφία τῶν καπιταλιστικῶν νοικοκυριῶν, πού κατέχουν πάνω ἀπό τή μισή γῆ καί πάνω ἀπό τή μισή καλλιεργούμενη ἔκταση καί σ' αὐτά ἀπασχολεῖται μιά πολυάριθμη στρατιά μισθωτῶν ἐργατῶν. Μελετώντας τά «προλεταριακά νοικοκυριά», ὁ Λένιν δείχνει τή σύνδεση καί τή συγγένεια τοῦ καπιταλισμοῦ μέ τό δουλοπαροικιακό σύστημα, γιατί τά «νοικοκυριά» αὐτά ἀποτελοῦν ἄμεση ἐπιβίωση τῆς δουλοπαροικίας στόν καπιταλισμό. Τό πλῆθος τῶν φτωχότατων «νοικοκυριῶν» πού διαθέτουν ἀσήμαντα κομμάτια γῆς, μέ τά ὁποῖα δέν μπορεῖ κανένας νά ζήσει, ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς ἐφεδρικῆς στρατιᾶς τῶν ἀνέργων. «Ὁ καπιταλισμός, ἔγραφε ὁ Λένιν, χρειάζεται αὐτούς τούς «νάνους» «μέ πολύ μικρό κλῆρο», δῆθεν-νοικοκυρέους, γιά νά ἔχει *πάντα* στή διάθεσή του χωρίς κανένα ἔξοδο πλῆθος φτηνά ἐργατικά χέρια» (σελ. 340).

Ἀνάμεσα στά καπιταλιστικά νοικοκυριά καί στό πλῆθος

τῶν προλεταριακῶν «νοικοκυριῶν» βρίσκονται τά μικρά ἀγροτικά νοικοκυριά. Ὁ Λένιν, ἀναλύοντας τά στοιχεῖα τῆς ἀστικῆς στατιστικῆς, ἀποδείχνει ὅτι στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ αὐτά τά μικρά νοικοκυριά εἶναι καταδικασμένα σέ καταστροφή, δέν μποροῦν νά ἀνταπεξέλθουν στό συναγωνισμό μέ τίς μεγάλες καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις, γιατί δέν εἶναι σέ θέση νά χρησιμοποιήσουν τελειοποιημένα ἐργαλεῖα καί μηχανές. Στή μικρή οἰκονομία συνενώνεται ἡ κατασπατάληση τῆς ἐργασίας καί ἡ μεγάλη ἀνέχεια πού ἀναγκάζει τόν ἀγρότη νά κατατσακίζεται γιά νά μπορέσει κάπως νά συντηρηθεῖ. Γενική νομοτέλεια τῆς ἀνάπτυξης τῆς καπιταλιστικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἀποτελεῖ τό γεγονός ὅτι ὁ καπιταλισμός δέν εἶναι σέ θέση νά ἀναπτύξει καί νά προωθήσει τήν τεχνική τῆς γεωργίας, παρά μόνο καταστρέφοντας καί ἐκτοπίζοντας τούς μικροπαραγωγούς.

Ἄν καί ἀπό τό πλῆθος τῶν μικροαγροτῶν μόνο μιά ἀσήμαντη μειοψηφία «προκόβει», γίνονται καπιταλιστές, οἱ μικρονοικοκυρέοι διαποτίζονται ἀπό τήν καπιταλιστική ψυχολογία. «Οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι (καί κοντά σ' αὐτούς καί οἱ ἀναθεωρητές) ὑποστηρίζουν αὐτή τήν ψυχολογία· οἱ μαρξιστές ἐξηγοῦν στούς μικροαγρότες ὅτι γι' αὐτούς δέν ὑπάρχει ἄλλη σωτηρία ἀπό τήν ἕνωσή τους μέ τούς μισθωτούς ἐργάτες» (σελ. 345). Τά κοινά θεμελιακά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἐργαζομένων ἀγροτῶν ἀποτελοῦν τή βάση τῆς συμμαχίας τους γιά τήν κοινή πάλη ἐνάντια στό παλιό σύστημα, γιά τό σοσιαλισμό.

* * *

Ὁ τόμος περιλαβαίνει 14 ντοκουμέντα τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», πού γιά πρώτη φορά δημοσιεύονται στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν. Εἶναι λόγοι τοῦ Λένιν κατά τή συζήτηση τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τή ζύμωση γιά ξεχωριστό ἀπό τό κόμμα μπολσεβίκικο συνέδριο ἤ μπολσεβίκικη συνδιάσκεψη· λόγοι κατά τή συζήτηση τῶν θεμάτων γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό, γιά τή σχολή τοῦ Κάπρι, γιά τήν ἑνότητα τῆς ὁμάδας· ὁ πρῶτος λόγος κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή δράση τῶν Δούμας· ὁμιλίες καί προτάσεις κατά τή συζήτηση τῶν θεμάτων γιά τόν κομματικό τύπο καί γιά τή δημοσίευση στό Κεντρικό Ὄργανο (στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ») φιλοσοφικῶν ἄρθρων, γιά τήν ἀναδιοργάνωση

τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου· πρόταση γιά τή χρηματοδότηση τῆς ἐφημερίδας τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας κ.ἄ.

Στό μέρος «Προπαρασκευαστικά ὑλικά» γιά πρώτη φορά δημοσιεύονται στά Ἅπαντα σχέδια διαλέξεων τοῦ Λένιν: «Ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ (Ἡ ἐπιτυχία τῆς «Βέχι» καί ἡ κοινωνική της σημασία)» καί «Τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης καί ἡ σημασία του», πού ἔκανε ὁ Λένιν τό Νοέμβρη τοῦ 1909 στό Παρίσι καί στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη 1910 στήν Κοπεγχάγη.

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

В. І. ЛЕНІН

1910

ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΙΑΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ» [1]

8-17 (21-30) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ 1909

Ἡ «Ἀνακοίνωση» καί οἱ ἀποφάσεις δημοσιεύτηκαν στίς 3 (16) τοῦ Ἰούλη 1909 στό Παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 46· οἱ λόγοι, οἱ ὁμιλίες, τά σχέδια τῶν ἀποφάσεων, οἱ προσθῆκες καί οἱ προτάσεις πρωτοδημοσιεύτηκαν τό 1934 στό βιβλίο «Πρακτικά τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»»

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ Παραρτήματος· ἕνα μέρος ἀπό τά ντοκουμέντα δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου πού παραβλήθηκε μέ τίς σημειώσεις τῶν πρακτικῶν, καί σύμφωνα μέ τά χειρόγραφα

1

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΙΑΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

Οἱ ἀναγνῶστες θά βροῦν πιό κάτω τό κείμενο τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν στήν τελευταία σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Στή σύσκεψη πῆραν μέρος: 4 μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 3 ἀντιπρόσωποι τῶν μπολσεβίκων ἀπό τίς τοπικές ὀργανώσεις τῆς Πετρούπολης, τῆς περιοχῆς Μόσχας (κεντρική Ρωσία) καί τῶν Οὐραλίων, καί 5 μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς - μπολσεβίκοι.

Οἱ συζητήσεις πού διεξήχθηκαν στή σύσκεψη ἔχουν, ἀναμφίβολα, ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία γιά ὅλο τό κόμμα. Ἔδοσαν μεγάλη σαφήνεια καί, ὥς ἕνα σημεῖο, ὁλοκλήρωσαν τήν πολιτική γραμμή, πού ἐφαρμόζει συστηματικά τόν τελευταῖο καιρό τό καθοδηγητικό ὄργανο τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας καί ἡ ὁποία δέχεται τελευταῖα ὄχι λίγες ἐπιθέσεις ἀπό ὁρισμένους συντρόφους πού θεωροῦν τόν ἑαυτό τους μπολσεβίκο. Μιά ἀπαραίτητη ἐξήγηση ἔγινε στή σύσκεψη, στήν ὁποία τήν ἀντιπολίτευση ἀντιπροσώπευσαν δυό σύντροφοι.

Παίρνοντας ὅλα αὐτά ὑπόψη, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» θά καταβάλει ὅλες τίς προσπάθειές της γιά νά προετοιμάσει καί νά ἐκδόσει ὅσο τό δυνατό πιό πλήρη πρακτικά τῆς σύσκεψης. Στήν ἀνακοίνωση αὐτή θέλουμε νά θίξουμε μόνο ἐκεῖνα τά σημεῖα, πού μέ μιά ὁρισμένη ἑρμηνεία μποροῦν νά προκαλέσουν—καί προκαλοῦν κιόλας στούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ—παρανοήσεις. Οἱ λεπτομερειακές καί ἀρκετά συγκεκριμένες ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης μιλοῦν, στήν οὐσία, μόνες τους· τά πρακτικά τῆς σύσκεψης θά δόσουν ἀρκετά στοιχεῖα γιά μιά ἐξαντλητική κατανόηση τῶν ἀποφάσεων στό σύνολό τους. Τό καθῆκον τῆς ἀνακοίνω-

σης αὐτῆς εἶναι νά κάνει ὑποδείξεις, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν κυρίως τή σημασία πού ἔχουν *γιά τήν ἴδια τήν ὁμάδα* οἱ ἀποφάσεις καί τά ψηφίσματα πού πάρθηκαν.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τήν ἀπόφαση «Γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό».

Σχετικά μέ τό μέρος τῆς ἀπόφασης πού στρέφεται ἄμεσα ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό, αὐτό δέν προκάλεσε, στήν οὐσία, μεγάλες ἀντιρήσεις στή σύσκεψη ἀπομέρους τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἀντιπολίτευσης. Καί οἱ δυό ἀντιπρόσωποί της παραδέχτηκαν ὅτι ὁ ὀτζοβισμός, ἐφόσον διαμορφώνεται σέ καθορισμένο ρεῦμα, ἀπομακρύνεται ὁλοένα καί πιό πολύ ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, ὅτι ὁρισμένοι ἐκπρόσωποι τοῦ ὀτζοβισμοῦ, εἰδικά ὁ ἀναγνωρισμένος ἀρχηγός του, ὁ σύντροφος Στ., ἀπόκτησαν κιόλας «κάποια ἀπόχρωση ἀναρχισμοῦ». Ἡ σύσκεψη ἀποδέχτηκε *ὁμόφωνα* ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος ἕνας ἐπίμονος καί συστηματικός ἀγώνας ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό, σάν ρεῦμα. Διαφορετικά ἔχει τό ζήτημα σχετικά μέ τόν οὐλτιματισμό.

Καί οἱ δυό ἀντιπρόσωποι τῆς ἀντιπολίτευσης στή σύσκεψη ἀποκαλοῦσαν τόν ἑαυτό τους οὐλτιματιστή. Καί οἱ δυό μέ γραπτή δήλωση, πού ἔκαναν κατά τήν ψήφιση τῆς ἀπόφασης, δήλωναν ὅτι εἶναι οὐλτιματιστές, ὅτι ἡ ἀπόφαση προτείνει νά ξεκόψουν ἀπό τόν οὐλτιματισμό, πράγμα πού θά σήμαινε γι' αὐτούς νά ξεκόψουν ἀπό τόν ἴδιο τόν ἑαυτό τους καί γι' αὐτό τό λόγο δέν μποροῦν νά βάλουν τίς ὑπογραφές τους κάτω ἀπό τήν ἀπόφαση. Σέ συνέχεια, ὅταν πάρθηκαν ἀκόμη μερικές ἀποφάσεις, παρά τήν καταψήφισή τους ἀπό τήν ἀντιπολίτευση, οἱ δυό ἀντιπρόσωποί της δήλωσαν γραπτά ὅτι θεωροῦν τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης παράνομες ὅτι, ψηφίζοντάς τες, ἡ σύσκεψη διακηρύσσει τή διάσπαση τῆς ὁμάδας καί ὅτι οἱ ἴδιοι δέν πρόκειται νά ὑποταχθοῦν σ' αὐτές καί νά τίς ἐφαρμόσουν. Αὐτό τό περιστατικό θά τό ἀναλύσουμε παρακάτω πιό λεπτομερειακά, γιατί τυπικά ὁλοκλήρωσε τό ξέκομμα ἑνός *ἀπό* τούς ἐκπροσώπους τῆς ἀντιπολίτευσης, τοῦ σ. Μαξίμοφ, ἀπ' τήν πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Ἐδῶ ὅμως θέλουμε νά τό ἐξετάσουμε ἀπό μιά ἄλλη πλευρά.

Κατά τήν ἐκτίμηση τοῦ οὐλτιματισμοῦ, ὅπως, ἐξάλλου, καί κατά τήν ἐκτίμηση τοῦ συνεποῦς οὐλτιματισμοῦ πού ἀποκαλεῖται ὀτζοβισμός, ἔχουμε δυστυχῶς νά κάνουμε ὄχι τόσο μέ γραπτά κείμενα, ὅσο μέ θρύλους. Οὔτε ὁ οὐλτιματισμός, οὔτε ὁ ὀτζοβισμός βρῆκαν μέχρι σήμερα τήν ἔκφρασή τους σέ μιά

κάπως ὁλοκληρωμένη «πλατφόρμα». Καί εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά δοῦμε τόν οὐλτιματισμό στή μοναδικά συγκεκριμένη του ἔκφραση, στήν ἀξίωση νά ἐπιδόσει στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας *τελεσίγραφο* νά εἶναι αὐστηρά κομματική καί νά ὑποτάσσεται σ' ὅλες τίς ἐντολές τῶν κομματικῶν κέντρων ἤ νά παραιτηθεῖ ἀπό τίς βουλευτικές της πληρεξουσιότητες. Δέν μποροῦμε ὅμως νά ἰσχυριστοῦμε ὅτι ἕνας τέτιος χαρακτηρισμός τοῦ οὐλτιματισμοῦ εἶναι *ὁλότελα* σωστός καί ἀκριβής, ὅπως φαίνεται. Καί νά γιατί. Ὁ σ. Μαράτ, ὁ ἕνας ἀπ' τούς δυό οὐλτιματιστές πού πῆραν μέρος στή σύσκεψη, δήλωσε ὅτι ὁ χαρακτηρισμός αὐτός δέν τοῦ ταιριάζει. Ὁ ἴδιος ὁ σ. Μαράτ παραδέχεται ὅτι ἡ δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας τόν τελευταῖο καιρό βελτιώνεται σημαντικά καί ὅτι δέν σκέπτεται καθόλου νά τῆς ἐπιδόσει τελεσίγραφο τώρα κιόλας, ἀμέσως. Θεωρεῖ μόνο ὅτι τό κόμμα ὀφείλει νά ἀσκεῖ μ' ὅλα τά μέσα πίεση πάνω στήν ὁμάδα τῆς Δούμας μέχρι καί τήν ἐπίδοση σ' αὐτήν τοῦ παραπάνω τελεσίγραφου.

Μέ *τέτιους* οὐλτιματιστές εἶναι βέβαια δυνατή ἡ συμβίωση μέσα σέ μιά ὁμάδα. Ἕνας *τέτιος* οὐλτιματιστής, ὅσο ἡ δράση τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας θά βελτιώνεται, δέν μπορεῖ παρά νά παραιτηθεῖ τελικά ἀπό τόν οὐλτιματισμό του. Ἕνας *τέτιος* οὐλτιματισμός δέν ἀποκλείει, ἀλλά, ἀπεναντίας, ἐξυπονοεῖ μακρόχρονη δουλιά τοῦ κόμματος μέ τήν ὁμάδα τῆς Δούμας καί στήν ὁμάδα, μακρόχρονη καί ἐπίμονη δουλιά τοῦ κόμματος μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπιδέξιας χρησιμοποίησης τῆς δράσης τῆς Δούμας γιά τίς ἀνάγκες τῆς ζύμωσης καί τῆς ὀργάνωσης. Ἀφοῦ στή δράση τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας φάνηκε καθαρά ἡ τάση γιά βελτίωση, χρειάζεται, συνεπῶς, νά δουλέψουμε στό ἑξῆς ἐπίμονα καί πεισματικά πρός αὐτή τήν κατεύθυνση. Ὁ οὐλτιματισμός χάνει *ἔτσι* βαθμιαῖα τό ἀντικειμενικό του νόημα. Σχετικά *μ' αὐτούς* τούς οὐλτιματιστές-μπολσεβίκους δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά διάσπαση. Σχετικά μ' αὐτούς μάλλον δέν ἔχει θέση καί αὐτός ὁ διαχωρισμός, γιά τόν ὁποῖο γίνεται λόγος στήν ἀπόφαση «Γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό» καί στήν ἀπόφαση «Τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων στό κόμμα». Ἕνας *τέτιος* οὐλτιματισμός εἶναι ἁπλῶς μιά ἀπόχρωση στήν τοποθέτηση καί στή λύση τοῦ συγκεκριμένου πρακτικοῦ ζητήματος· δέν ὑπάρχει ἐδῶ καμιά κάπως φανερή διαφορά ἀρχῶν.

Ὁ οὐλτιματισμός, ἀπό τόν ὁποῖο ἡ ἀπόφαση θεωρεῖ ἀπαραίτητο νά ξεχωρίσει τόν μπολσεβικισμό, σάν ἰδεολογικό

ρεῦμα μέσα στό κόμμα, εἶναι φαινόμενο διαφορετικό. Ὁ οὐλτιματισμός αὐτός, καί τέτιος ὑπάρχει ἀναμφίβολα, ἀποκλείει τή μακρόχρονη δουλιά τοῦ κόμματος καί τῶν καθοδηγητικῶν ὀργάνων του στήν ὁμάδα τῆς Δούμας, ἀποκλείει τή μακρόχρονη, τήν ὑπομονητική δουλιά τοῦ κόμματος ἀνάμεσα στούς ἐργάτες, μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπιδέξιας χρησιμοποίησης τοῦ πλούσιου προπαγανδιστικοῦ ὑλικοῦ πού δίνει ἡ ΙΙΙ Δούμα. Ὁ οὐλτιματισμός αὐτός ἀποκλείει τή *θετική*, τή *δημιουργική* δουλιά τοῦ κόμματος στήν ὁμάδα τῆς Δούμας. Τό μοναδικό ὅπλο αὐτοῦ τοῦ οὐλτιματισμοῦ εἶναι τό *τελεσίγραφό* του, πού τό κόμμα ὀφείλει νά τό κρεμάσει πάνω ἀπ' τό κεφάλι τῆς ὁμάδας του τῆς Δούμας, σάν Δαμόκλεια σπάθη, καί πού γιά τό ΣΔΕΚΡ σημαίνει ὅτι πρέπει ν' ἀντικαταστήσει ὅλη ἐκείνη τήν πείρα τῆς πραγματικά ἐπαναστατικῆς χρησιμοποίησης τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, τήν ὁποία συσσώρευσε ἡ δυτικοευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία μέ μιά ἐπίμονη καί μακρόχρονη *μαθητεία*. Εἶναι ἀδύνατος ὁ διαχωρισμός ἑνός *τέτιου* οὐλτιματισμοῦ ἀπό τόν ὀτζοβισμό. Τό κοινό πνεῦμα τοῦ *τυχοδιωκτισμοῦ* τούς συνδέει ἀδιάρηκτα. Ὁ μπολσεβικισμός, σάν ἐπαναστατικό ρεῦμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πρέπει νά ξεκόψει ἐξίσου τόσο ἀπό τόν ἕνα, ὅσο καί ἀπό τόν ἄλλο.

Ἀλλά πῶς ἐννοοῦμε ἐμεῖς, πῶς ἐννοοῦσε ἡ σύσκεψη τό «διαχωρισμό» αὐτό; Ὑπάρχουν ἔστω ὁποιαδήποτε στοιχεῖα γιά νά ἰσχυριστοῦμε ὅτι ἡ σύσκεψη διακήρυξε τή *διάσπαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας*, ὅπως θέλουν νά μᾶς διαβεβαιώσουν ὁρισμένοι ἐκπρόσωποι τῆς ἀντιπολίτευσης; Τέτια στοιχεῖα δέν ὑπάρχουν. Ἡ σύσκεψη στίς ἀποφάσεις της τόνισε: στήν μπολσεβίκικη ὁμάδα σημειώνονται τάσεις, πού ἔρχονται σέ ἀντίθεση μέ τόν μπολσεβικισμό, μέ τήν καθορισμένη φυσιογνωμία τῆς τακτικῆς του. Ὁ μπολσεβικισμός ἐκπροσωπεῖται σέ μᾶς ἀπό τήν μπολσεβίκικη *ὁμάδα* τοῦ κόμματος. Ἡ ὁμάδα ὅμως δέν εἶναι κόμμα. Τό κόμμα μπορεῖ νά συμπεριλαβαίνει ὁλόκληρη κλίμακα ἀποχρώσεων, ἀπό τίς ὁποῖες οἱ ἀκραῖες μποροῦν μάλιστα νά ἀντιτίθενται ἔντονα μεταξύ τους. Στό γερμανικό κόμμα, δίπλα στήν καθαρά ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ Κάουτσκι, βλέπουμε τήν ὑπεραναθεωρητική πτέρυγα τοῦ Μπέρνσταϊν. Αὐτό δέν εἶναι ὁμάδα. Μέσα στό κόμμα ἡ ὁμάδα εἶναι παράταξη *ὁμοϊδεατῶν*, πού συστήθηκε μέ σκοπό νά ἐπηρεάζει, πρῶτ' ἀπόλα τό κόμμα πρός μιά συγκεκριμένη κατεύθυνση, μέ σκοπό νά ἐφαρμόζει στό κόμμα ὅσο μπορεῖ πιό καθαρά τίς ἀρχές της. Γι' αὐτό τό σκοπό χρειάζεται πραγματική

ὁμογνωμοσύνη. Αὐτή τή διαφορά τῶν ἀπαιτήσεων πού προβάλλουμε ὡς πρός τήν ἑνότητα τοῦ *κόμματος* καί ὡς πρός τήν ἑνότητα τῆς *ὁμάδας*, πρέπει νά τήν καταλάβει ὁ καθένας πού θέλει νά διευκρινίσει τήν ἀληθινή θέση τοῦ ζητήματος σχετικά μέ τίς ἐσωτερικές προστριβές στήν μπολσεβίκικη ὁμάδα. *Ἡ σύσκεψη δέν διακήρυξε τή διάσπαση τῆς ὁμάδας*. Θά ἔκαναν μεγάλο λάθος ἐκεῖνα τά τοπικά στελέχη πού θά καταλάβαιναν τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης σάν σύνθημα νά διώχνονται ἀπό τίς ὀργανώσεις οἱ ἐργάτες πού ἔχουν *ὀτζοβιστικές διαθέσεις*, ἤ, ἀκόμη περισσότερο, νά διαλύονται ἀμέσως οἱ ὀργανώσεις, ἐκεῖ πού ὑπάρχουν ὀτζοβιστικά στοιχεῖα. Μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο προφυλάγουμε τά τοπικά στελέχη ἀπό παρόμοιες ἐνέργειες. Ὀτζοβισμός, σάν διαμορφωμένο, *αὐτοτελές ρεῦμα*, δέν ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν ἐργατική *μάζα*. Οἱ προσπάθειες τῶν ὀτζοβιστῶν ν' ἀποκτήσουν αὐτοτέλεια, νά ὁλοκληρώσουν τίς ἀπόψεις τους ὁδηγοῦν μοιραῖα στό συνδικαλισμό, στόν ἀναρχισμό. Οἱ κάπως συνεπεῖς ὀπαδοί τῶν τελευταίων αὐτῶν ρευμάτων ἀποκλείουν οἱ ἴδιοι τόν ἑαυτό τους ἀπό τήν ὁμάδα καί ἀπό τό κόμμα. Θά ἦταν παραλογισμός νά συμπεριλάβουμε ἐδῶ καί τίς πλατιές ἴσως *ὁμάδες τῶν ἐργατῶν*, πού *ἔχουν* ὀτζοβιστικές διαθέσεις. Ὁ ὀτζοβισμός αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι, κυρίως, προϊόν ἄγνοιας τῆς δράσης τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Τό καταλληλότερο ὅπλο πάλης ἐνάντια *σ' αὐτόν* τόν ὀτζοβισμό εἶναι νά ἐνημερώσουμε πλατιά καί ὁλοκληρωμένα τούς ἐργάτες γιά τή δράση τῆς ὁμάδας, ἀπό τή μιά μεριά, καί νά δόσουμε στούς ἐργάτες τή δυνατότητα νά ἐπικοινωνοῦν μέ τήν ὁμάδα καί νά τήν ἐπηρεάζουν, ἀπό τήν ἄλλη. Γιά νά ὑπονομευτοῦν σημαντικά οἱ ὀτζοβιστικές διαθέσεις στήν Πετρούπολη ἔφτανε, λογουχάρη, νά γίνουν μιά σειρά συζητήσεις τῶν συντρόφων βουλευτῶν τῆς Δούμας μέ τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης. Ὅλες οἱ προσπάθειες, συνεπῶς, πρέπει ν' ἀποβλέπουν στό νά ἀποφευχθεῖ ἡ *ὀργανωτική διάσπαση* μέ τούς ὀτζοβιστές. Μιά ὁποιαδήποτε ἐπίμονη καὶ συνεπής *ἰδεολογική* πάλη ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό καί στό συγγενή μ'αὐτόν συνδικαλισμό θά κάνει σέ λίγο τελείως ἀνώφελη κάθε συζήτηση γιά ὀργανωτική διάσπαση καί, στή χειρότερη περίπτωση, θά ὁδηγήσει σέ ἀτομικές καί ὁμαδικές *ἀποσχίσεις* τῶν ὀτζοβιστῶν ἀπό τήν μπολσεβίκικη ὁμάδα καί ἀπό τό κόμμα.

Ἔτσι ἀκριβῶς εἶχε ἡ ὑπόθεση ἰδιαίτερα καί στή σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Ὁ οὐλτιματισμός τοῦ σ. Μαξίμοφ φάνηκε ἐντελῶς ἀσυμ-

βίβαστος μέ τή θέση τοῦ μπολσεβικισμοῦ, πού διατύπωσε ἀκόμη μιά φορά ἡ σύσκεψη. Ὕστερα ἀπό τήν ψήφιση τῶν βασικῶν θεμελιακῶν ἀποφάσεων, αὐτός δήλωσε ὅτι δέν τίς θεωρεῖ ἔγκυρες, παρόλο πού πάρθηκαν μέ ἐννιά ψήφους ὑπέρ καί δύο κατά, καί ὁρισμένες μέ μιά ψῆφο κατά (τοῦ Μαξίμοφ) καί μιά λευκή (λογουχάρη, ἡ ἀπόφαση «Γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό» στό σύνολό της). Τότε ἡ σύσκεψη πῆρε ἀπόφαση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἀπαλλάσσεται ἀπό κάθε εὐθύνη γιά ὅλες τίς πολιτικές ἐνέργειες τοῦ σ. Μαξίμοφ. Τό ζήτημα εἶναι καθαρό: ἀφοῦ ὁ σ. Μαξίμοφ ἀπορίπτει κατηγορηματικά ὅλες τίς θεμελιακές ἀποφάσεις, πού τίς ψήφισε ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς σύσκεψης, πρέπει τότε νά καταλάβει ὅτι ἀνάμεσα σ' αὐτόν καί στά μέλη τῆς σύσκεψης δέν ὑπάρχει ἐκείνη ἡ *ὁμογνωμοσύνη*, πού ἀποτελεῖ στοιχειώδη ὅρο ὕπαρξης τῆς *ὁμάδας* μέσα στό *κόμμα*. Ὁ σ. Μαξίμοφ ὅμως δέν σταμάτησε σ' αὐτό: δήλωσε κατηγορηματικά ὅτι ὄχι μόνο δέν εἶναι διατεθειμένος νά ἐφαρμόσει τίς ἀποφάσεις αὐτές, *ἀλλά καί δέν πρόκειται νά ὑποταχθεῖ σ' αὐτές*. Ἡ σύσκεψη ἦταν ὑποχρεωμένη νά ἀπαλλάξει τόν ἑαυτό της ἀπό κάθε εὐθύνη γιά τήν πολιτική δράση τοῦ σ. Μαξίμοφ, καί ταυτόχρονα δήλωσε (βλ. δήλωση τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Πετρούπολης Μ.Τ. καί ἄλλων), «ὅτι ἐδῶ δέν πρόκειται γιά διάσπαση τῆς ὁμάδας, ἀλλά γιά ἀπόσχιση τοῦ σ. Μαξίμοφ ἀπ' τήν πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»»*.

Θεωροῦμε ἐπίσης ἀπαραίτητο νά ἐφιστήσουμε ὅλη τήν προσοχή τῶν συντρόφων στίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης: «Τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων στό κόμμα» καί «Ἡ στάση μας ἀπέναντι στή δράση τῆς Δούμας στά πλαίσια τῶν ἄλλων τομέων τῆς κομματικῆς δουλιᾶς». Ἐδῶ σημασία ἔχει νά καταλάβουμε σωστά τήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τήν «κομ-

---

* Ὁ σ. Μαράτ ἔκανε ἐπίσης δήλωση, ὅτι δέν πρόκειται νά δουλέψει γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τῆς σύσκεψης, ὅμως *θά ὑποταχθεῖ σ' αὐτές*. Σέ εἰδική ὅμως δήλωσή του ὁ σ. Μαράτ ἔθεσε τόν ὅρο ὅτι, ἀναγνωρίζοντας σάν ἀπαραίτητη τή συντροφική ἰδεολογική πάλη ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό, δέν ἀναγνωρίζει οὔτε τήν ὀργανωτική πάλη ἐνάντια στόν τελευταῖο, οὔτε τή διάσπαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας. Ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τό ζήτημα *γενικά τῆς ὀργανωτικῆς* διάσπασης, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης «Γιά τήν κομματική σχολή, πού δημιουργεῖται στό ἐξωτερικό στό ΝΝ» [2], ἡ διασπαστική ἐνέργεια στή δοσμένη περίπτωση ἔγινε ἀπό τούς ὀτζοβιστές καί τούς ὀπαδούς τῆς θεοπλασίας [3], γιατί ἡ σχολή αὐτή ἀποτελεῖ, ἀναμφίβολα, προσπάθεια δημιουργίας νέου *ἰδεολογικοῦ-ὀργανωτικοῦ κέντρου* τῆς νέας ὁμάδας.

ματική γραμμή» τῶν μπολσεβίκων καί γιά τή στάση σχετικά μέ τίς νόμιμες δυνατότητες γενικά, καί μέ τό βῆμα τῆς Δούμας εἰδικά.

Ἄμεσο καθῆκον μας εἶναι ἡ διαφύλαξη καί ἑδραίωση τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν ἴδια τήν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ μεγάλου καθήκοντος ὑπάρχει ἕνα πολύ σπουδαῖο σημεῖο: εἶναι ἡ πάλη ἐνάντια στό *λικβινταρισμό* καί τῶν δυό ἀποχρώσεων: στό λικβινταρισμό ἀπό τά δεξιά καί στό λικβινταρισμό ἀπό τ' ἀριστερά. Οἱ λικβινταριστές ἀπό τά δεξιά λένε ὅτι δέν χρειάζεται παράνομο ΣΔΕΚΡ, ὅτι τό κέντρο βάρους τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δράσης πρέπει νά μετατοπιστεῖ ἀποκλειστικά ἤ σχεδόν ἀποκλειστικά στίς νόμιμες δυνατότητες. Οἱ λικβινταριστές ἀπό τ' ἀριστερά ἀντιστρέφουν τό ζήτημα: γι' αὐτούς νόμιμες δυνατότητες γιά τήν κομματική δράση δέν ὑπάρχουν, τό ἅπαντο γι' αὐτούς εἶναι ὁπωσδήποτε ἡ παράνομη δράση. Καί οἱ πρῶτοι καί οἱ δεύτεροι εἶναι λικβινταριστές τοῦ ΣΔΕΚΡ, σχεδόν στόν ἴδιο βαθμό, γιατί χωρίς σχεδιασμένο, εὔστοχο *συνδυασμό* τῆς νόμιμης καί τῆς παράνομης δουλιᾶς στή σημερινή κατάσταση πού μᾶς ἐπέβαλε ἡ ἱστορία, καμιά «διαφύλαξη καί στερέωση τοῦ ΣΔΕΚΡ» δέν εἶναι νοητή. Ὁ λικβινταρισμός ἀπό τά δεξιά ὀργιάζει, ὅπως εἶναι γνωστό, ἰδιαίτερα ἔντονα στή μενσεβίκικη ὁμάδα καί ἐνμέρει στήν Μπούντ[4]. Ἀλλά τόν τελευταῖο καιρό παρατηρεῖται ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους ἕνα σημαντικό φαινόμενο ἐπιστροφῆς στήν κομματικότητα, πού δέν μποροῦμε νά μήν τό χαιρετίσουμε: ἡ «μειοψηφία τῆς ὁμάδας» (τῶν μενσεβίκων)[5], ὅπως ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης, «ἀφοῦ δοκίμασε ὥς τό τέλος τό δρόμο τοῦ λικβινταρισμοῦ, ὑψώνει πιά φωνή διαμαρτυρίας ἐνάντια στό δρόμο αὐτό καί ἀναζητεῖ ξανά κομματική βάση γιά τή δράση της»*.

Ποιά εἶναι ὅμως τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μ' αὐτό τό μικρό γιά τήν ὥρα τμῆμα τῶν μενσεβίκων, πού κάνει ἀγώνα ἐνάντια στό λικβινταρισμό ἀπό τά δεξιά; Οἱ μπολσεβίκοι ὀφείλουν, ἀναμφίβολα, νά ἐπιδιώξουν τήν προσέγγιση μ' αὐτό τό τμῆμα τῶν κομματικῶν, μέ τό τμῆμα τό μαρξιστικό

---

* Μέ τή «διάσπαση στή Συντακτική ἐπιτροπή» τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»[6] ἡ ἀπόφαση ὑπονοεῖ τήν ἀποχώρηση τοῦ σ. Πλεχάνοφ ἀπ' αὐτή τή Συντακτική ἐπιτροπή, ἀποχώρηση, στήν ὁποία σύμφωνα μέ τή δήλωση τοῦ ἴδιου τοῦ Πλεχάνοφ ἐξαναγκάστηκε ὄχι ἀπό τίποτε ἄλλο, παρά μόνο ἀπό τίς λικβινταριστικές ἀκριβῶς τάσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα».

καί τό κομματικό. Ἐδῶ δέν πρόκειται καθόλου γιά ἐξάλειψη τῶν διαφωνιῶν πού ἔχουμε μέ τούς μενσεβίκους στά ζητήματα τακτικῆς. Ἐνάντια στίς μενσεβίκικες παρεκκλίσεις ἀπό τή γραμμή τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας κάνουμε καί θά κάνουμε τόν πιό ἀποφασιστικό ἀγώνα. Δέν πρόκειται καθόλου, καί αὐτό εἶναι αὐτονόητο, γιά ὁποιαδήποτε διάλυση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας μέσα στό κόμμα. Σχετικά μέ τήν κατάκτηση κομματικῶν θέσεων οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν πάρα πολλά, ἀλλά ἔχουν ἀκόμη νά κάνουν πολλή δουλιά πρός αὐτή τήν κατεύθυνση. Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα, σάν διαμορφωμένο ἰδεολογικό ρεῦμα μέσα στό κόμμα, ὀφείλει νά ὑπάρχει ὅπως καί πρῶτα. Ἀλλά χρειάζεται νά θυμόμαστε καλά ἕνα πράγμα: ἡ εὐθύνη «γιά τή διαφύλαξη καί στερέωση» τοῦ ΣΔΕΚΡ, γιά τήν ὁποία μιλᾶ ἡ ἀπόφαση τῆς σύσκεψης, ἐναπόκειται τώρα, κυρίως, ἄν ὄχι ἀποκλειστικά, στή μπολσεβίκικη ὁμάδα. Ὅλη, ἤ σχεδόν ὅλη, τήν ὑπάρχουσα *κομματική* δουλιά—ἰδίως κατά τόπους—τήν κάνουν τώρα οἱ μπολσεβίκοι. Καί σ' αὐτούς, τούς σταθερούς καί συνεπεῖς ὑπερασπιστές τῆς κομματικότητας πέφτει τώρα ἕνα καθῆκον μεγάλης σπουδαιότητας: νά προσελκύουν στό ἔργο τῆς *κομματικῆς οἰκοδόμησης* ὅλα τά κατάλληλα γι' αὐτή τή δουλιά στοιχεῖα. Καί στή σημερινή δύσκολη στιγμή θά ἦταν ἀπό τήν πλευρά μας ἀληθινό ἔγκλημα νά μήν τείνουμε τό χέρι στούς κομματικούς τῶν ἄλλων ὁμάδων, πού τάσσονται ὑπέρ τῆς ὑπεράσπισης τοῦ μαρξισμοῦ καί τῆς κομματικότητας ἐνάντια στό λικβινταρισμό.

Τή θέση αὐτή τήν ἀναγνώρισε ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῆς σύσκεψης, συμπεριλαμβανομένων καί ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μπολσεβίκων ἀπό τίς τοπικές ὀργανώσεις. Ἡ ἀντιπολίτευση ταλαντευόταν, δέν ἀποφάσιζε νά πάρει συγκεκριμένη θέση οὔτε ὑπέρ, οὔτε ἐνάντιά μας. Καί ὅμως, ὁ σ. Μαξίμοφ ἀκριβῶς γιά τή γραμμή αὐτή κατηγοροῦσε τή σύσκεψη γιά «προδοσία τοῦ μπολσεβικισμοῦ», γιά ἀποδοχή τῆς μενσεβίκικης ἄποψης κτλ. Σ' αὐτό δίναμε μιάν ἀπάντηση: Πέστε το αὐτό ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα ἀνοιχτά στόν τύπο, μπροστά σ' ὅλο τό κόμμα καί σ' ὅλη τή μπολσεβίκικη ὁμάδα, τότε θά ἀποκτήσουμε τή δυνατότητα νά ξεσκεπάσουμε γιά μιά ἀκόμη φορά τό πραγματικό νόημα τῆς «ἐπαναστατικότητάς» σας, τόν πραγματικό χαρακτήρα τῆς «περιφρούρησης» ἀπό μέρους σας τοῦ μπολσεβικισμοῦ.

Προτείνουμε στούς συντρόφους νά στρέψουν τήν προσοχή τους στήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης «Ἡ στάση μας ἀπέναντι

στή δράση τῆς Δούμας κτλ.». Ὑποδείξαμε ἤδη πιό πάνω τή στενή σύνδεση τοῦ ζητήματος γιά «τίς νόμιμες δυνατότητες» μέ τό λικβινταρισμό διαφόρων ἀποχρώσεων. Ἡ πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό ἀπό τ' ἀριστερά εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητη τώρα, ὅπως καί ἐνάντια στό λικβινταρισμό ἀπό τά δεξιά. Ὁ κοινοβουλευτικός κρετινισμός, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο ὅλη ἡ κομματική ὀργάνωση ὀφείλει νά περιορίζεται στή συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν γύρω ἀπό τίς «νόμιμες δυνατότητες», εἰδικά γύρω ἀπ' τή δράση τῆς Δούμας, εἶναι ἐπίσης ἐντελῶς ἀντίθετος πρός τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία, ὅπως καί ὁ ὀτζοβισμός πού δέν καταλαβαίνει τή σημασία τῶν νόμιμων δυνατοτήτων *γιά τό κόμμα, γιά τό συμφέρον τοῦ κόμματος*: Στίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης ἡ χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων *γιά τό κόμμα* ἀναγνωρίστηκε σάν ἔργο τεράστιας σπουδαιότητας. Ἀλλά πουθενά σ' αὐτές τίς ἀποφάσεις οἱ νόμιμες δυνατότητες καί ἡ χρησιμοποίησή τους δέν θεωροῦνται αὐτοσκοπός. Παντοῦ οἱ νόμιμες δυνατότητες *εἶναι συνδεμένες* στενά μέ τά καθήκοντα καί τούς τρόπους τῆς παράνομης δράσης. Καί στή *σύνδεση* αὐτή πρέπει νά δόσουμε σήμερα ἰδιαίτερη προσοχή. Ὁρισμένες *πρακτικές* ὑποδείξεις σχετικά μ' αὐτό ἔχουν δοθεῖ στήν ἴδια τήν ἀπόφαση. Αὐτές ὅμως εἶναι μόνο *ὑποδείξεις*. Γενικά ὅμως, τώρα δέν πρέπει νά ἀσχοληθοῦμε τόσο μέ τό ζήτημα ποιά ἡ θέση τῶν «νόμιμων δυνατοτήτων» στή σειρά τῶν ἄλλων τομέων τῆς *κομματικῆς* δουλιᾶς, ἀλλά *πῶς* νά χρησιμοποιήσουμε τίς ὑπάρχουσες «νόμιμες δυνατότητες» μέ τή μεγαλύτερη ὠφέλεια γιά τό κόμμα. Στή διάρκεια πολλῶν χρόνων παράνομης δουλιᾶς τό κόμμα συγκέντρωσε τεράστια πείρα στόν τομέα τῆς παράνομης δουλιᾶς. Δέν μποροῦμε νά ποῦμε τό ἴδιο καί γιά τόν ἄλλο τομέα, γιά τή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων. Ἐδῶ τό κόμμα καί *εἰδικά οἱ μπολσεβίκοι* δέν ἔκαναν ἀρκετά πράγματα. Ἡ δουλιά σ' αὐτό τόν τομέα χρειάζεται μεγαλύτερη προσοχή, πρωτοβουλία καί προσπάθειες, ἀπ' ὅ,τι αὐτό γινόταν μέχρι σήμερα. Πρέπει νά *μάθουμε* νά χρησιμοποιοῦμε τίς νόμιμες δυνατότητες καί νά μάθουμε τόσο ἐπίμονα, *ὅπως* μαθαίναμε καί μαθαίνουμε τούς τρόπους τῆς παράνομης δράσης. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν *ἐπίμονη δουλιά* γιά τή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων πρός ὄφελος τοῦ κόμματος ἡ σύσκεψη καλεῖ ὅλους, ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιά τό καλό τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἀναλλοίωτη ὅπως καί πρίν παραμένει καί πρέπει, φυσικά, νά παραμένει ἡ στάση μας ἀπέναντι στήν παράνομη κομ-

ματική δουλιά. Ἡ διαφύλαξη καί ἑδραίωση τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶναι τό βασικό καθῆκον, στό ὁποῖο πρέπει νά ὑποταχθοῦν ὅλα τ' ἄλλα. Μόνο ἄν πετύχουμε αὐτή τήν ἑδραίωση, θά μπορέσουμε νά χρησιμοποιήσουμε πρός τό συμφέρον τοῦ κόμματος καί τίς νόμιμες δυνατότητες. Πρέπει νά στρέψουμε τή μεγαλύτερη προσοχή σ' ἐκεῖνες τίς ἐργατικές ὁμάδες, πού συγκροτοῦνται στά βιομηχανικά κέντρα καί πού στά χέρια τους πρέπει νά περάσει —καί σιγά-σιγά περνᾶ— ἡ γενική καθοδήγηση τῆς κομματικῆς δουλιᾶς. Ὅλες οἱ προσπάθειές μας σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς δράσης μας πρέπει νά κατευθυνθοῦν στό νά δημιουργηθοῦν ἀπό τίς ὁμάδες αὐτές πραγματικά κομματικά σοσιαλδημοκρατικά στελέχη. Μόνο πάνω σ' αὐτή τή βάση θά γίνει πραγματικά κατορθωτή ἡ διαφύλαξη καί ἡ στερέωση τοῦ ΣΔΕΚΡ.

2

ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΖΥΜΩΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ Ή ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ

8 (21) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

1

'Από τή μιά μεριά, δηλώνουν ὅτι διαφωνίες ἀρχῶν δέν ὑπάρχουν, ἀρνοῦνται νά ἐκδηλωθοῦν ἀνοιχτά, ἐνῶ ἀπό τήν ἄλλη, μιλᾶνε γιά διαφωνίες ἀρχῶν στήν μπολσεβίκικη ὁμάδα. Δέν εἶναι μήπως αὐτό διπλοπροσωπεία; Στήν παγκομματική συνδιάσκεψη ὁ Ντάν εἶπε: ποιός ὅμως δέν ξέρει ὅτι ὁ Λένιν κατηγορεῖται γιά μενσεβικισμό; 'Εγώ τοῦ ἀπάντησα: διαβάστε τήν «Προλετάρι» καί μέ βάση αὐτήν κρίνετε, καί μήν ἀκοῦτε τά κουτσομπολιά. 'Ο Μαξίμοφ τότε σιωποῦσε. Δέν ὑπάρχει χειρότερο πράγμα ἀπό τήν ἔλλειψη ἀνοιχτῆς πάλης. 'Εγώ λέω: ἡ ἑνότητα πάνω σέ ἀρχές παραβιάστηκε, ἐσεῖς λέτε ἄλλα, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀποκαλεῖτε τόν Λένιν Μάρτοφ... Γιατί ἡ συνέλευση αὐτή εἶναι ἀπό κομματική ἄποψη παράνομη; Τά μέλη τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου, πού ἐκλέχτηκαν στό συνέδριο, λένε πῶς νά ἐφαρμόσουν καλύτερα τίς μπολσεβίκικες ἀπόψεις. Τί εἶναι ἐδῶ τό ἀπαράδεκτο; Κάνοντας ζύμωση γιά ἕνα ξεχωριστό μπολσεβίκικο συνέδριο, ἐσεῖς δείχνετε ὅτι ὁριστικά ἀπογοητευθήκατε ἀπό τήν κομματικότητα. 'Εμεῖς πάντα, ἀπ' τό II συνέδριο, ὑποστηρίζαμε τήν κομματικότητα, τώρα συνεχίζουμε μόνο τήν ἴδια γραμμή, ἐνῶ ἐσεῖς κηρύσσετε τή διάσπαση στίς κατώτερες ὀργανώσεις. Στούς μενσεβίκους ἐπίσης ὑπάρχει ρεῦμα κομματικότητας. Πιστεύουμε στήν κομματικότητα καί τήν ὑπερασπίζουμε.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

2

῾Ο Μαξίμοφ λέει ὅτι δέν ἔγινε ζύμωση γιά συνέδριο. ῾Ο Λιάντοφ, ὁ Στανισλάβ καί ὁ Βσέβολοντ ἐκφράστηκαν ἀρκετά καθαρά. ᾿Από τό Μάη τοῦ 1908 ὁ Λιάντοφ κι᾿ ὁ Στανισλάβ ἔκαναν ζύμωση στή Ρωσία. ῎Εχουμε τήν ἀπόφαση τοῦ Στανισλάβ, στήν ὁποία ἀρκετά καθαρά εἰπώθηκε τί θέλει αὐτός[7]. Αὐτό εἶναι ἐμπαιγμός σέ βάρος τῆς ὁμάδας. Στούς μενσεβίκους ὑπάρχει ρεῦμα ὀρθόδοξο-μαρξιστικό, πλεχανοφικό, καί στούς μπολσεβίκους ὑπάρχει ἐπίσης ρεῦμα ὀρθόδοξο-μαρξιστικό. Στούς μενσεβίκους καί σέ μᾶς ὑπάρχει λικβινταριστικό ρεῦμα τῶν Βαλεντίνοφ-Μαξίμοφ κτλ. ᾿Απ᾿ ἀφορμή τή δήλωση τοῦ σ. Μαξίμοφ ἐπαναλαμβάνω ὅτι αὐτά πού εἶπα ἦταν *ἀπάντηση* στά λόγια τοῦ Μαξίμοφ: «παρατηρεῖται μιά ὁλότελα λενινιστική-πλεχανοφική ὁμάδα».

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

3

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΤΖΟΒΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΥΛΤΙΜΑΤΙΣΜΟ

9 (22) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Θέλω νά σταθῶ στήν «ἰδέα τοῦ κέντρου». Ὁ Μαξίμοφ τά μπέρδεψε σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη τῆς Κότκα [8]· τό ζήτημα εἶχε ὡς ἑξῆς: σέ περίπτωση πού οἱ πολωνοί θά τάσσονταν ὑπέρ τῆς ἀποχῆς καί ἡ ψῆφος μου θά ἦταν ἀποφασιστική, δήλωσα ὅτι προτιμῶ τότε νά ψηφίσω ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων. Αὐτός εἶναι ὁ ὅρος πού ἔβαλα σέ σχέση μέ τούς πολωνούς. Ὁλόκληρο τό Μπολσεβίκικο κέντρο ἦταν τότε κατά τῆς ἀποχῆς. Ἡ ὁμάδα ὅμως ἦταν ὑπέρ, ἀλλά διάσπαση δέν ἔγινε, γιατί δέν ὑπῆρχε καμιά παράταξη πού θά ἤθελε ἕνα τέτιο πράγμα. Ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο ἡ ὁμάδα τάχθηκε μέ τό μέρος μας. Ὑπάρχουν «μπολσεβίκοι» πού φοβοῦνται νά χτυποῦν τούς ὀτζοβιστές καί νά εἶναι μέ τούς μενσεβίκους. Στή συνδιάσκεψη τάχθηκα μέ τούς «μενσεβίκους» ἐνάντια στούς ὀτζοβιστές. Νά τί σκέπτεστε ἐσεῖς γιά τό κέντρο.

Ἡ ἱστορία τῆς διάσπασης, ὅπως τή διηγήθηκε ὁ Μαξίμοφ, εἶναι παράξενη. Στά χαρτιά τοῦ Μαξίμοφ δέν ἀναφέρεται τίποτε γιά τό κέντρο, ἀλλά τό γράμμα τοῦ Μίχα εἶναι τώρα ἀποδειγμένο. Στό γράμμα αὐτό ἀναφερόταν ὅτι ὁ Λένιν ἐφαρμόζει δεξιά μπουντιστική γραμμή. Αὐτό ὑπάρχει στά ντοκουμέντα. Ὁ Μίχα ἔγραφε αὐτό πού λέει τώρα ὁ Μαξίμοφ. Νά ποιά εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ κέντρου. Καί τό γράμμα αὐτό μᾶς τό ἔστειλαν οἱ φίλοι μας ἀπ' τόν Καύκασο, πού ἔδοσαν πληρεξούσιο στόν δεξιό Ἰλίτς. Ὁ Μίχα ἐφάρμοζε τήν πολιτική αὐτή τόν Ἰούλη τοῦ 1908 μέ τή συμμετοχή τῆς ὁμάδας. Ὁ Μαξίμοφ λέει ὅτι θ' ἀρχίσουμε νά συνεδριάζουμε μέ τόν Πλεχάνοφ. Φυσικά θ' ἀρχίσουμε, ὅπως ἐπίσης μέ τόν Ντάν, μέ τόν Μάρτοφ στό ΚΟ [9]. Ἡ νομιμοφροσύνη τῶν ὀτζοβιστῶν

στή συνδιάσκεψη [10] ἐπιτεύχθηκε μέ λυσσώδη πάλη. Τούς βάζαμε κατηγορηματικούς ὅρους. Ὅταν ὁ Ἀξελρόντ διάβασε τό σημεῖο γιά τά στρατιωτικά-μαχητικά καθήκοντα εἶπε: «μέ τέτιους «μπολσεβίκους» δέν εἶναι δύσκολο νά δουλέψουμε». Δέν θ' ἀφήσουμε τούς ὀτζοβιστές στίς ἐπιτροπές τῆς Δούμας, στίς ὁποῖες εἴμασταν μαζί μέ τόν Ντάν. Ναί! Θά συνεδριάζουμε μαζί μέ τόν Πλεχάνοφ, ὅπως μέ τόν Ντάν καί τόν Μάρτοφ. Γράψτε το αὐτό στόν τύπο.

Συνεδριάζω στήν ΚΕ μέ τόν Μαράτ. Ἐσεῖς, Μαράτ, εἶστε μέλος τῆς ὁμάδας τῶν θείων ὀτζοβιστῶν. Δέν μιλάω γιά τίς καλές διαθέσεις, μιλάω γιά τήν πολιτική γραμμή. Σᾶς παρακαλῶ, σύντροφοι, νά σκεφτεῖτε αὐτά πού λένε γιά τόν Πλεχάνοφ. Ὅταν ὁ Πλεχάνοφ μιλάει γιά τό λάθος του σχετικά μέ τά συνδικάτα, μᾶς κατηγοροῦν ὅτι δέν τόν διώχνουμε. Ὅταν ὁ Πλεχάνοφ εἶναι διατεθειμένος νά θυσιάσει τό λάθος του, μπαίνει τό ἐρώτημα: ἐμεῖς τόν προσελκύουμε μέ τό ἄρθρο ἐνάντια στόν Λουνατσάρσκι εἴτε ἐσεῖς διώχνετε τή μειοψηφία τῶν κομματικῶν «μέκων»* καί τούς ὀρθόδοξους μαρξιστές «μέκους» γιά χάρη τῆς ἀντιμαρξιστικῆς προπαγάνδας τῶν Μπογκντάνοφ-Λουνατσάρσκι; Συναλλαγή μέ τόν Πλεχάνοφ ἐνάντια στόν Λουνατσάρσκι ἐμεῖς δέν κάναμε, ἀλλά λέμε ποιός μέ ποιόν ἐρωτοτροπεῖ. Ὅταν ὁ Πλεχάνοφ διώχνει τόν Πότρεσοφ, εἶμαι πρόθυμος νά τοῦ τείνω τό χέρι. Ἐδῶ δέν εἶναι νέο κέντρο, ἀλλά νέα γελοιογραφία τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Μᾶς ἐπαναλαβαίνουν τήν παλιά ἱστορία μέ τή Ρόζα Λούξεμπουργκ [11]. Ἀλλά ἐδῶ ἡ ἐπανάληψη εἶναι γελοιογραφική, ἀπ' αὐτήν πρέπει νά σωθεῖ ὁ «μπολσεβικισμός».

Ὁ «μπολσεβικισμός» πρέπει τώρα νά γίνει αὐστηρά μαρξιστικός».

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε
μέ τά πρακτικά

---

* —μέκι=μενσεβίκοι. *Σημ. μετ.*

6 Ленинъ:

"Я считаю излишним в 100-ый и в 1000-ый раз отвечать т. Мак-ву по существу, т.е. повторять, что он создает, отыскивая у нас, французских карикатурных беков или доморощенных заговорщиков. Все это в Пров. уже сказано, напечатано, разжевано, подчеркнуто. И я говорю только: скажите печатно то, что вы говорите здесь в четырех стенах, — тогда и только тогда вместо недостойной передряги, которая царит здесь 4-ый день, получим мы идейную борьбу. Скажите печатно, что мы „необольшевики", „неопролетарцы", „в смысле новой Искры" т.е. в существе тёмны, что мы „сделали два шага назад", что мы „разрушаем драгоценнейшее наследие русской революции — большевизм", скажите печатно это ваше, записанное мной из вашей речи, и мы покажем публике еще и еще раз, что вы именно подходите под тип карикатурного бека. Скажите печатно, что мы — опять цитирую ваши слова — „погибнем политически скорбно, будучи в хвосту у Плеханова, в случае нового подъема", что мы „падем в случае сильной реакции", скажите это печатно, и мы дадим еще раз полезное для партии разъяснение разницы между боль-

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου
τοῦ Β.Ι. Λένιν
«Λόγος κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος
γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων
στό κόμμα» 11(24) τοῦ Ἰούνη. — 1909

Σμίκρυνση

4

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΤΟ ΚΑΠΡΙ

18 (23) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Ἐκπλήσσομαι πῶς ὅλα αὐτά δέν τά βαρεθήκαμε. Ὁ σ. Μαξίμοφ τοῦ κάκου ἐξάπτεται, γιατί δέν ὑπῆρξε καμιά διάσπαση χωρίς ὑπερβολικές κατηγορίες, καί πάντα τά ἐπεισόδια τῆς ἀπόσχισης μπερδεύονταν μέ ζητήματα τιμῆς. Θυμᾶμαι τίς σκηνές μέ τόν Κριτσέβσκι τό 1901, μέ τόν Μάρτοφ τό 1905, μέ τόν Πλεχάνοφ τό 1907, καί ὅλοι μοῦ ρίχνονταν μέ κραυγές γιά τιμή. Ἐδῶ δέν πρόκειται γιά τήν τιμή, ἀλλά γιά τό ὅτι στήν πορεία τῆς πάλης οἱ ἄνθρωποι ἀποδιοργανώνουν τήν ὁμάδα τους καί ὀργανώνουν νέα. Λογουχάρη, ὁ Λιάντοφ. Δέν ἔγινε κακός σύντροφος, ἀλλά ἀποδιοργανώνει τή δική μας ὁμάδα καί δημιουργεῖ δική του. Νομίζω ὅτι ὁ Μαξίμοφ ἀποδιοργανώνει αὐτούς πού θεωρεῖ μενσεβίκους. Αὐτό εἶναι νομιμότατο δικαίωμά του, ἐνῶ μᾶς μιλάει γιά πρόσκληση τοῦ Λένιν στή σχολή. Τό ζήτημα σχετικά μέ τόν ἔλεγχο εἶναι ἐπίσης γελοῖο. Ἔτσι δέν πρέπει. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ σχολή ἀποτελεῖ νέο κέντρο, νέο ρεῦμα. Ὁ Μαράτ λέει ὅτι δέν θά ἐγκαταλείψει τά πόστα του. Ἐσεῖς, σ. Μαράτ, παρασυρθήκατε ἀπό φραξιονιστικό πάθος, πού καθορίζεται ἀπό τήν πολιτική πάλη τῶν «θείων» ὀτζοβιστῶν.

Τί σημαίνει ὁμάδα; Εἶναι ἕνωση ὁμοϊδεατῶν μέσα στό κόμμα. Στή Δούμα, κόμμα εἶναι ἕνωση ὁμοϊδεατῶν μέσα στή Δούμα. Μά ἀπό τό πέρασμα ἑνός μέλους τῆς Δούμας, λ.χ. τοῦ Χομιακόφ, σ' ἄλλο κόμμα, δέν παύει αὐτός νά εἶναι πρόεδρός της. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν ὁμάδα ἀπέναντι στό κόμμα. Τό πόστο πού πήρατε ἀπό τό κόμμα μπορεῖ νά σᾶς τό ἀφαιρέσει μόνο τό κόμμα. Τώρα ἐμεῖς τσακωνόμαστε, κι' αὐτό γίνεται, γιατί δέν ἔχουμε ἕνωση ὁμοϊδεατῶν. Κανένας δέν ἐπι-

βουλεύεται τό κομματικό σας πόστο, καί δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά μπερδεύετε τό ζήτημα αὐτό. Ἔχουμε διάσπαση τῆς ὁμάδας καί ὄχι τοῦ κόμματος. Τά κομματικά πόστα δέν ἀνάγονται στήν ἁρμοδιότητα τῆς συνέλευσής μας. Καί ὅσο γιά τιμή εἶναι περιττό νά μιλάει κανείς ἐδῶ. Ἐγώ ὅμως συνήθισα σ' αὐτό: τέταρτη ἤδη φορά μέ βρίζουν. Πρέπει νά παραδεχτοῦμε αὐτό πού ὑπάρχει στήν πραγματικότητα: δυό κέντρα, δυό ρεύματα καί ἡ σχολή σάν γεγονός. Καί ὅλα θά γίνουν πιό φανερά, ὅταν χωριστοῦμε σέ πολιτικές ὁμάδες.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

5

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ

11 (24) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Θεωρῶ περιττό νά ἀπαντήσω γιά ἑκατοστή καί χιλιοστή φορά στόν Μαξίμοφ πάνω στήν οὐσία, δηλ. νά ἐπαναλαβαίνω ὅτι αὐτός συγκροτεῖ, ὅταν ξεκόβει ἀπό μᾶς, ὁμάδα ἀπό μπολσεβίκους-γελοιογραφίες ἤ θείους ὀτζοβιστές. Ὅλα αὐτά εἰπώθηκαν πιά στήν ἐφημερίδα *«Προλετάρι»*, δημοσιεύτηκαν, ἀναμασήθηκαν, ὑπογραμμίστηκαν. Ἐγώ λέω τοῦτο μόνο: πέστε *μέσω τοῦ τύπου* αὐτό πού λέτε ἐδῶ μέσα στούς τέσσερεις τοίχους, τότε καί μόνο τότε ἀντί γιά τόν ἀναξιοπρεπή καυγά, πού γίνεται ἐδῶ μέσα τέταρτη μέρα, θά ἔχουμε ἰδεολογική πάλη. Πέστε μέσω τοῦ τύπου ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε «νεομπολσεβίκοι», «νεοπρολεταριακοί» μέ τήν ἔννοια τῆς νέας «Ἴσκρα» [12], δηλ. στήν οὐσία μενσεβίκοι, ὅτι «κάναμε δυό βήματα πίσω», ὅτι «γκρεμίζουμε τήν πολυτιμότατη κληρονομιά τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, τόν μπολσεβικισμό», πέστε *μέσω τοῦ τύπου* αὐτά τά πράγματα πού σημείωσα ἀπό τούς λόγους σας καί θά δείξουμε στόν κόσμο γιά πολλοστή φορά ὅτι ἐσεῖς ἀκριβῶς ταιριάζετε μέ τόν τίτλο τοῦ μπολσεβίκου-γελοιογραφία. Πέστε *μέσω τοῦ τύπου* ὅτι ἐμεῖς—πάλι παραθέτω τά λόγια σας—«θά πεθάνουμε πολιτικά, ἐπειδή εἴμαστε αἰχμάλωτοι τοῦ Πλεχάνοφ, σέ περίπτωση νέας ἀνόδου», ὅτι ἐμεῖς «θά νικήσουμε στήν περίπτωση μακρόχρονης ἀντίδρασης», πέστε το αὐτό *μέσω τοῦ τύπου* καί ἐμεῖς ἀκόμη μιά φορά θά δόσουμε μιάν ὠφέλιμη γιά τό κόμμα ἐξήγηση τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στόν μπολσεβικισμό καί στό «θεῖο ὀτζοβισμό». Ἀλλά, ἄν καί σεῖς ἀρνεῖστε (παρόλες τίς ἀνοιχτές μας προσκλήσεις, *ἀρχίζοντας ἀπ᾿ τόν Αὔγουστο* τοῦ 1908, ὅταν σᾶς προτείναμε τυ-

πικά, στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, νά ἐκδόσετε μπροσούρα καί ἐκεῖ νά ἐκθέσετε τίς ἀπόψεις σας, μιά πού ἀρνεῖστε νά παλέψετε *ἀνοιχτά* καί ἐξακολουθεῖτε νά σπέρνετε διχόνοιες ἀπό τά μέσα, τότε ἐμεῖς *ὀφείλουμε* νά ἐπιδιώξουμε ἀνοιχτή ἐκδήλωση ἀπό μέρους σας μέ τό ἄμεσο *ξεχώρισμά* σας ἀπό τήν ὁμάδα μας (ὄχι ἀπ' τό κόμμα, ἀλλά ἀπ' τήν ὁμάδα) ξεχώρισμα γιά ἰδεολογική πάλη, πού πολλά θά διδάξει τό κόμμα.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

6

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

12 (25) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Δέν πρόκειται νά ἀπαντήσω στόν Μαξίμοφ, ὅλοι καταλήγουν στό συμπέρασμα ὅτι αὐτή εἶναι ἡ τελευταία μας κοινή σύσκεψη μαζί του. Πρέπει μόνο στό τέλος νά ἀποφύγουμε τήν ἀνταλλαγή ὕβρεων. Εἶναι ἀνάρμοστο. Ὁ Μαράτ λέει ὅτι τοῦ προτείνουν ν' ἀποχωρήσει μόνος του. Ὅταν ὁ Μαράτ δήλωσε ὅτι προτιμᾶ νά δουλέψει μέ τούς ἀντιοτζοβιστές παρά μέ τούς ὀτζοβιστές, ἡ δήλωσή του αὐτή ἔγινε δεκτή μέ τήν ἀναφώνηση: μπράβο! Γιά σύγκρότηση τοῦ διασπαστικοῦ κέντρου στό Κάπρι δέν τόν κατηγοροῦσε κανένας, γιά τή θεοπλασία ἐκφράστηκε ἐντελῶς ξεκάθαρα. Τυπικά δέν ἔχει δίκιο. Ἐμεῖς, ἀπό τήν πλευρά μας, δέν τραβήξαμε τή διαίρεση πέρα ἀπό τό σημεῖο, ὅπου ἔχουν ἤδη συγκροτηθεῖ τά χωριστά κέντρα τῶν ὁμοϊδεατῶν.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

7

ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ

12 (25) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Ἡ ἔκθεση τοῦ Βισνιέβσκι εἶναι ἡ πρώτη θετική ἔκθεση πού ἀκοῦμε ἐδῶ.

Ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τή μή ἀποστολή ἀντιπροσώπου στήν παγκομματική συνδιάσκεψη ὁ Βισνιέβσκι, φαίνεται, κάνει λάθος. Ὁ Πολετάγεφ εἶπε ὅτι οἱ βουλευτές θά ἔρθουν, ἄν τούς τηλεγραφήσει ὁ Ντάν. Ὁ Ντάν ἀρνήθηκε. Ἡ συνδιάσκεψη ἔχασε πολύ ἀπό τήν ἀπουσία τοῦ ἀντιπροσώπου [13].

Ἐσεῖς λέτε γιά τούς ἐμπειρογνώμονες [14], ὅτι δέν πρέπει νά τούς διώχνουμε. Τό μέσο πάλης ἐνάντιά τους εἶναι ἡ δημοσιότητα. Πρέπει νά δίνουμε περισσότερα στοιχεῖα γι' αὐτούς. Νά τούς χωρίσουμε κατά ὁμάδες καί νά δίνουμε χαρακτηριστικά στοιχεῖα γι' αὐτούς.

Σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ γραμματέα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας τῆς ὁμάδας «Προλετάρι». Ὁ γραμματέας δέν στεκόταν στό ὕψος τῶν καθηκόντων, ἔγραφε πολύ τυπικά: ὁ Στεκλόφ δέν εἶναι τό κατάλληλο πρόσωπο, χρειάζεται ἄνθρωπος δουλευτάρης. Πρέπει ἡ ἐνημέρωση νά εἶναι ὅσο τό δυνατό πιό ἐμπεριστατωμένη, διαφορετικά ὅλες οἱ ὁμάδες βοήθειας δέν θά ἔχουν νόημα.

Ἡ ὁμάδα βοήθειας τοῦ Παρισιοῦ [15] εἶναι λεπτή ὑπόθεση. Ἐμεῖς θά ὑποστηρίζουμε τή γραμμή Πλεχάνοφ, οἱ ἄλλοι μενσεβίκοι ἀντιμετωπίζουν τό ζήτημα αὐτό πολύ νευρικά. Εἶναι δύσκολη ἡ προσέγγιση μέ τούς μενσεβίκους τύπου Ντάν. Πῶς νά συγκροτηθεῖ ἡ ὁμάδα; Οἱ μενσεβίκοι θά συγκεντρώσουν λαό. Ἐκτός ἀπό καυγά, τίποτε ἄλλο δέν πρόκειται νά γίνει. Γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ φαγωμάρα, δέν μπορεῖ νά συγκροτηθεῖ ἀντίστοιχη ὁμάδα δίπλα στό ΚΟ;

Χωρίς εἰδήμονες ἀπό τούς μπολσεβίκους, τίποτε δέν μπορεῖ νά γίνει μέσα στήν ὁμάδα. Πρέπει νά νομιμοποιήσουμε γιά τή δουλιά αὐτή δυό-τρεῖς ἀνθρώπους. Προτείνεται ὁ Βαντίμ καί ἴσως ὁ Κάμενεφ.

Γιά τή συμμετοχή τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων στή δράση τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Πρέπει ν' ἀναπτύξουμε πλατιά ἔντυπη ζύμωση. Πρέπει νά δόσουμε ἕνα ὑπόδειγμα φυλλαδίων γιά τή δράση τῆς Δούμας. Ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική χρησιμοποίηση τῆς Δούμας δέν θά εἶναι οὔτε ἐπαναστατική, οὔτε σοσιαλδημοκρατική χωρίς τήν ἐπίδραση τῶν ὀργανώσεων. Εἶναι ἀπαραίτητα *τά φυλλάδια μέ θέματα ἀπ' τούς λόγους στή Δούμα.* Αὐτό θά τραβήξει στή δουλιά τίς ὀργανώσεις καί θά τίς δόσει ὤθηση. Οἱ συγκεντρώσεις τῶν βουλευτῶν δέν χρησιμοποιήθηκαν ὥς τώρα σέ ἱκανοποιητικό βαθμό. Πολύ καιρό χάνανε στίς συζητήσεις μέ τούς ὀτζοβιστές. Εἶναι ἀπαραίτητα ἐπίσης *τά φυλλάδια γιά τήν κομματική ὁμάδα τῆς Δούμας* καί, τέλος, *τά φυλλάδια γιά τή δουλιά τῆς Δούμας γενικά.* Δέν πρέπει νά κατευθύνουν τήν ὁμάδα τῆς Δούμας μόνο οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΚΕ, ἀλλά καί οἱ ὀργανώσεις. Εἶναι ἀπαραίτητα *τά φυλλάδια γιά τή σημασία τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἀγόρευσης στή Δούμα.* Λογουχάρη, γιά τό ζήτημα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Μόνο οἱ βουλευτές μας ἀγόρευαν. Αὐτό δέν ἐκτιμήθηκε ὅσο χρειάζεται. Χρειάζονται φυλλάδια μέ ἀποσπάσματα τῶν λόγων. Τή συμμετοχή τῶν ὀργανώσεων δέν τήν καταλαβαίνω ἀλλιῶς, παρά μέ τή μορφή φυλλαδίων. Φοβερή ἀκαταστασία, πρέπει νά ἀναπτύξουμε πολύ ἔντονη δράση μέ τά φυλλάδια. Ἡ κριτική τῶν ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ καθυστερεῖ. Οἱ κοινοβουλευτικοί λόγοι πάντα δέν θά τά λένε ὅλα. Τά φυλλάδια θά τά διευκρινίζουν.

Ἡ ἀποστολή ἀντιπροσώπων ἀπό τίς ὀργανώσεις μερικές φορές δύσκολα θά πραγματοποιεῖται.

Ὅσο γιά τήν ἐφημερίδα, ὁ μόνος ὅρος εἶναι: ἡ ἐξασφάλιση τῆς πλειοψηφίας μέ τό μέρος μας, ὅμως δέν πιστεύω ὅτι μπορεῖ νά ἐκδοθεῖ μιά τέτια ἐφημερίδα [16].

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

8

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ[17]

13 (26) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Πλησιάζουμε στό τέλος τῶν συζητήσεων καί νομίζω ὅτι δέν χρειάζεται νά πάρουμε εἰδική ἀπόφαση πάνω σ' αὐτές, γιατί πρέπει νά εἴμαστε ἐπιφυλακτικοί. Ἄλλωστε ἔργο μας ἦταν ἡ ἀμοιβαία διευκρίνιση τοῦ ζητήματος. Ἀπαντώντας στόν Βλάσοφ σχετικά μέ τή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων, θά διαβάσω ἕνα σχέδιο ἀπόφασης:

«Τό Μπολσεβίκικο κέντρο ἀποφασίζει: ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα γιά νά πραγματοποιήσει *στήν πράξη*—καί γιά νά πραγματοποιήσει συγκεκριμένα μέ *ἐπαναστατικό*-σοσιαλδημοκρατικό πνεῦμα καί κατεύθυνση—τούς σκοπούς τῆς χρησιμοποίησης ὅλων τῶν «νόμιμων δυνατοτήτων», ὅλων τῶν νόμιμων καί μισονόμιμων ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης γενικά καί τῆς χρησιμοποίησης τοῦ βήματος τῆς Δούμας εἰδικά, σκοπούς πού τώρα τούς ἔχουν παραδεχτεῖ ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι, πρέπει ἀπαραίτητα νά βάλει ξεκάθαρα σάν σκοπό της καί νά πετύχει μέ κάθε τρόπο τήν κατάρτιση μπολσεβίκικων στελεχῶν, ἔμπειρων πού εἰδικεύτηκαν στή δουλιά τους καί πού σταθεροποιήθηκαν στήν εἰδική *νόμιμη* θέση τους (συνδικάτα, λέσχες, ἐπιτροπές τῆς Δούμας κτλ. κτλ.)».

Ὁ Βλάσοφ ὑπόδειξε ὅτι αὐτό ἀφορᾶ τούς ἡγέτες. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι στή μπολσεβίκική μας ὁμάδα ἐπικράτησε ἡ γνώμη πώς δέν μᾶς χρειάζονται τέτιοι εἰδικοί. Ἔχουμε λίγες δυνάμεις: πρέπει νά τίς χρησιμοποιοῦμε καί νά τίς διαθέτουμε σέ νόμιμες δουλιές καί νά ἀναθέτουμε σ' αὐτές νά ἐκπληρώνουν τά καθήκοντά τους ἐξονόματος τῆς ὁμάδας. Ἀφοῦ μιλοῦμε γιά δημιουργία κομματικῶν πυρήνων, πρέπει νά εἴμαστε σέ θέση νά τό κάνουμε. Σύνταξα ἕνα πρό-

χειρο σχέδιο ἀπόφασης γιά τή ζύμωση πού πρέπει νά γίνεται σέ φυλλάδια:

«Τό Μπολσεβίκικο κέντρο, ἀφοῦ ἐξέτασε τό θέμα γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας, ἀποφασίζει: ἐφιστᾶ τήν προσοχή ὅλων τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων στή σοβαρότητα τῆς ζύμωσης πού πρέπει νά γίνεται μέ φυλλάδια (χώρια ἀπό τά δημοσιογραφικά ὄργανα, τοπικά καί περιοχῶν), πού θά διαδίδουν στίς μάζες πληροφορίες γιά τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα καί θά κατευθύνουν αὐτή τή δουλιά. Τά θέματα αὐτῶν τῶν φυλλαδίων μπορεῖ νά εἶναι ζητήματα πού πρέπει νά φωτιστοῦν ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας, συμπεράσματα ἀπό τή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα καί στούς συνασπισμούς τῶν κομμάτων, περιλήψεις προπαγανδιστικῶν λόγων σχετικά μέ τά ζητήματα αὐτά, ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς σημασίας ἰδιαίτερα σοβαρῶν ἀγορεύσεων στή Δούμα, ὑπόδειξη γιά παρασιωπήσεις ἤ ἀνακρίβειες στούς σοσιαλδημοκρατικούς λόγους στή Δούμα, τέλος, ἀποσπάσματα ἀπό τούς λόγους τους μέ πρακτικά συμπεράσματα, πού ἔχουν σοβαρή σημασία γιά τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση κτλ. κτλ.».

Ἐπίσης σύνταξα πρόχειρα, σέ μορφή ἀπόφασης, ἐκεῖνα τά σημεῖα τοῦ θέματος γιά τή δράση τῆς Δούμας, γιά τά ὁποῖα ἔγινε λόγος στήν ἀνεπίσημη συνέλευση:

«ΙΙ. Ἡ διαφορά τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς χρησιμοποίησης τῆς Δούμας ἀπό τή ρεφορμιστική (εἴτε πιό πλατιά: τήν ὀπορτουνιστική) χρησιμοποίησή της μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ἀπό τίς ἀκόλουθες—ὄχι πλήρεις—ὑποδείξεις.

Ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐξωτερικῶν, ἄς ποῦμε, σχέσεων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας ἡ διαφορά τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς χρησιμοποίησης τῆς Δούμας ἀπό τήν ὀπορτουνιστική εἶναι ἡ ἑξῆς: πρέπει νά παλεύουμε ἐνάντια στή φυσιολογική σέ κάθε ἀστική κοινωνία (καί στή Ρωσία στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης ἰδιαίτερα) ἐπιδίωξη τῶν βουλευτῶν καί τῆς ἀστικῆς διανόησης πού συνήθως τούς περιβάλλει, νά ἀναγάγουν τήν κοινοβουλευτική δράση σέ κάτι τό κύριο, τό βασικό, σέ αὐτοσκοπό. Εἰδικά, πρέπει νά καταβάλλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες, ὥστε ἡ ὁμάδα νά κάνει τή δουλιά της οὐσιαστικά, σάν μιά ἀπό τίς λειτουργίες πού ὑποτάσσονται στό συμφέρον τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στό σύνολό του, καί ἐπίσης ἡ ὁμάδα νά ἔχει μόνιμη σύνδεση μέ τό κόμμα, νά μήν ἀπομονώνεται ἀπ᾿ αὐτό, ἀλλά νά ἐφαρμόζει

τίς κομματικές ἀπόψεις, τίς ὁδηγίες τῶν κομματικῶν συνεδρίων καί τῶν κομματικῶν κεντρικῶν ὀργάνων.

Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἐσωτερικοῦ περιεχομένου τῆς δράσης τῆς ὁμάδας πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας τά ἑξῆς: ὁ σκοπός τῆς δράσης τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας διαφέρει θεμελιακά ἀπό τό σκοπό τῆς δράσης *ὅλων* τῶν ἄλλων πολιτικῶν κομμάτων. Τό προλεταριακό κόμμα δέν ἐπιδιώκει τίς συναλλαγές, τά παζαρέματα μέ τούς ἰθύνοντες, τό ἀνέλπιστο μπάλωμα τοῦ καθεστῶτος τῆς δουλοπαροικιακῆς-ἀστικῆς δικτατορίας τῆς ἀντεπανάστασης, ἀλλά τήν ἀνάπτυξη μ' ὅλα τά μέσα τῆς ταξικῆς συνείδησης, τῆς σοσιαλιστικῆς σαφήνειας τῆς σκέψης, τῆς ἐπαναστατικῆς ἀποφασιστικότητας καί τῆς ὁλόπλευρης ὀργανωτικότητας τῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Σ' αὐτό τό θεμελιακό σκοπό πρέπει νά ὑποταχθεῖ κάθε ἐνέργεια τῆς ὁμάδας. Γι' αὐτό πρέπει νά δοθεῖ μεγαλύτερη προσοχή στήν ὑπεράσπιση τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας. Πρέπει νά στρέψουμε τίς προσπάθειες, ὥστε ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας νά ἀκούγονται πιό συχνά λόγοι πού νά προπαγανδίζουν τίς βασικές ἰδέες καί τούς βασικούς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ καί συγκεκριμένα τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἔπειτα, στίς συνθῆκες τῆς συνεχιζόμενης ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό ἡ ὁμάδα τῆς Δούμας νά ἀντιπαλεύει συστηματικά τό χείμαρο τῶν ἀντεπαναστατικῶν συκοφαντικῶν ἐπιθέσεων κατά τοῦ «ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος», νά ἀντιπαλεύει τό πλατύ ρεῦμα, (τόσο τῶν ἀπροκάλυπτων ἀντιδραστικῶν, ὅσο καί τῶν φιλελεύθερων, τῶν καντέτων ἰδιαίτερα), πού ἀποβλέπει στήν καταδίκη τῆς ἐπανάστασης, στή δυσφήμησή της, στή δυσφήμηση τῶν σκοπῶν της, τῶν μεθόδων της κτλ. Ἡ ὁμάδα τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στή Δούμα πρέπει νά κρατᾶ ψηλά τή σημαία τῆς ἐπανάστασης, τή σημαία τῆς πρωτοπόρας τάξης—ἀρχηγοῦ τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία.

Σέ συνέχεια, πρέπει νά ὑποδείξουμε τό ἐξαιρετικά σοβαρό καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας στή σημερινή στιγμή, πού εἶναι ἡ ἐνεργητική της συμμετοχή σέ ὅλα τά ζητήματα τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας. Ἡ ὁμάδα πρέπει νά χρησιμοποιήσει τήν πλούσια κοινοβουλευτική πείρα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί νά προφυλάγεται ἰδιαίτερα ἀπό τήν ὀπορτουνιστική διαστρέβλωση αὐτῆς τῆς λειτουργίας στή δράση της. Ἡ ὁμάδα πρέπει νά μήν κου-

τσουρεύει τά συνθήματά της καί τίς διεκδικήσεις τοῦ προγράμματος-minimum τοῦ κόμματός μας, ἀλλά νά ἐπεξεργάζεται καί νά ὑποβάλλει τά σοσιαλδημοκρατικά της νομοσχέδια (καθώς καί τίς τροπολογίες στά νομοσχέδια τῆς κυβέρνησης καί τῶν ἄλλων κομμάτων) μέ σκοπό τήν ἀποκάλυψη στίς μάζες τῆς ὑποκρισίας καί τῆς ψευτιᾶς τοῦ σοσιαλμεταρυθμισμοῦ, μέ σκοπό τό τράβηγμα τῶν μαζῶν σέ αὐτοτελή μαζική οἰκονομική καί πολιτική πάλη, ἡ ὁποία καί μόνο εἶναι σέ θέση νά δόσει πραγματικές κατακτήσεις στούς ἐργάτες, ἤ νά μετατρέψει τίς μεσοβέζικες καί ὑποκριτικές «μεταρυθμίσεις», στή βάση τῆς δοσμένης τάξης πραγμάτων, σέ στηρίγματα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πού προχωρεῖ στό δρόμο τῆς πλήρους χειραφέτησης τοῦ προλεταριάτου.

Τέτια θέση πρέπει νά κρατήσει ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας καί ὅλο τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ἀπέναντι στό ρεφορμισμό στό ἐσωτερικό τῆς σοσιαλδημοκρατίας, σάν τελευταῖο προϊόν τῶν ὀπορτουνιστικῶν ταλαντεύσεων.

Τέλος, ἡ διαφορά τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς χρησιμοποίησης τῆς Δούμας ἀπό τήν ὀπορτουνιστική βρίσκεται στό ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα καί τό κόμμα ὀφείλουν νά ἐξηγοῦν ὁλόπλευρα στίς μάζες τόν ταξικό χαρακτήρα ὅλων τῶν ἀστικῶν πολιτικῶν κομμάτων, νά μήν περιορίζονται σέ ἐπιθέσεις κατά τῆς κυβέρνησης καί τῶν ἀπροκάλυπτων ἀντιδραστικῶν, ἀλλά νά ξεσκεπάζουν καί τήν ἀντεπαναστατικότητα τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τίς ταλαντεύσεις τῆς μικροαστικῆς ἀγροτικῆς δημοκρατίας».

Τό σχέδιο ἀπόφασης γράφτηκε στίς 12-13 (25-26) τοῦ Ἰούνη 1909

Ὁ λόγος δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά· τό σχέδιο ἀπόφασης δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

9

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ «Η ΣΤΑΣΗ ΜΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ»[18]

Γιά τή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων (στόν τομέα πού σημειώθηκαν ἤδη ὁρισμένες ἐπιτυχίες) πρέπει νά δόσουμε πολύ μεγαλύτερη προσοχή, ν' ἀναπτύξουμε πολύ μεγαλύτερη πρωτοβουλία καί περισσότερες προσπάθειες ἀπ' ὅ,τι κάναμε μέχρι τώρα.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 13 καί 15 (26 καί 28) τοῦ 'Ιούνη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

10

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΤΥΠΟ

15 (28) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Νά καταργήσουμε τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» εἶναι, φυσικά, ἀδύνατο. Ἕνα ἐκλαϊκευτικό ὄργανο χρειάζεται, ἀλλά τό ζήτημα αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό διάφορους ἄλλους συνδυασμούς, λογουχάρη, ἀπό τά οἰκονομικά. Δέν πρέπει τόσο κατηγορηματικά, ὅπως ὁ Βλάσοφ, ν' ἀπαγορεύουμε τή βοήθεια πρός τό νόμιμο τύπο. Νομίζω ὅτι θά ἦταν ὠφέλιμο νά ἐκδίδουμε ἕνα μικρό περιοδικό, ἔστω καί στό μέγεθος τοῦ «Ντάλ» [19] πού βγάζουν οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου,
πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

11

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

15 (28) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Δέν μποροῦμε νά προβλέψουμε πῶς θά ἐξελιχθοῦν οἱ συζητήσεις γιά τή φιλοσοφία, γι' αὐτό δέν πρέπει νά βάλουμε τό ζήτημα ἔτσι, ὅπως τό βάζει ὁ σ. Μαράτ. Πρέπει νά ἀρθεῖ εκάθ ἀπαγόρευση σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα στό ΚΟ. Ἐπικροτῶ τή δήλωση τοῦ σ. Μαράτ γιά τήν ἀνάγκη φιλοσοφικῶν ἄρθρων στίς νόμιμες συλλογές.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου,
πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

12

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ [20]

16 (29) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

Λόγω τῆς σοβαρότητας τῆς δήλωσης τοῦ σ. Μεσκόβσκι, προτείνω ἀπό τά 1500 ρούβλια, πού χορηγήθηκαν γιά τό νόμιμο ἐκδοτικό, νά χρησιμοποιηθοῦν 1000 ρούβλια γιά τήν ἐφημερίδα τῆς Δούμας.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου,
πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

13

ΟΜΙΛΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

17 (30) ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ

1

Συμφωνῶ μέ τή γνώμη τοῦ Μεσκόβσκι. Τό δημοψήφισμα ἀφορᾶ ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος καί αὐτό εἶναι ἀδύνατο νά γίνει. Οἱ συσκέψεις χρειάζονται, ἀλλά δέν πρέπει νά τίς καθιερώσουμε καταστατικά. Νομίζω ὅτι πρέπει νά ἐγκρίνουμε μόνο τήν ἰδέα τῶν περιοδικῶν συσκέψεων.

2

Πρέπει νά ἀναγράψουμε ὅτι τά ρωσικά μέλη τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου γενικά συγκροτοῦν κλιμάκιο, χωρίς νά περιορίζεται ὁ ἀριθμός τους στά τρία.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου,
πού παραβλήθηκε μέ τά πρακτικά

3

Ἡ ἐκτελεστική ἐπιτροπή, ὅταν δέν ἔχει γίνει ὁλομέλεια, μπορεῖ νά συμπληρώνει τίς κενές θέσεις τῶν συντακτῶν τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» καί τῶν μελῶν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς.

4

Ἡ γραμματεία ἐξωτερικοῦ τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου ὁρίζεται ἀπό τήν ὁλομέλεια καί ἀποτελεῖται ἀπό δύο ἄτομα.

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

14

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΙΑΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

1

ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΤΖΟΒΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΥΛΤΙΜΑΤΙΣΜΟ

Τό σύνθημα τῆς ἀποχῆς ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἀπό τήν Ι Κρατική δούμα, πού ἔριξε ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ κόμματός μας, ἔπαιξε στόν καιρό του μεγάλο ἐπαναστατικό ρόλο καί πῆρε μαζί του ὅλα τά πιό δραστήρια καί τά πιό ἐπαναστατικά στρώματα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τήν ἄμεση ἐπαναστατική πάλη τῶν πλατιῶν μαζῶν ἀμέσως ὕστερα ἀπ' αὐτό διαδέχθηκε ἡ δύσκολη περίοδος τῆς ἀντεπανάστασης· γιά τούς σοσιαλδημοκράτες ἔγινε ἀπαραίτητο νά προσαρμόσουν τήν ἐπαναστατική τους τακτική σ' αὐτές τίς νέες πολιτικές συνθῆκες, καί, σέ σχέση μ' αὐτό, ἔγινε ἡ χρησιμοποίηση τοῦ νόμιμου βήματος τῆς Δούμας μέ σκοπό τή βοήθεια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ζύμωσης καί ὀργάνωσης ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα καθήκοντα.

Παράλληλα, ἕνα τμῆμα τῶν ἐργατῶν, πού πῆραν μέρος στήν ἄμεση ἐπαναστατική πάλη, δέν μπόρεσε στή γρήγορη στροφή τῶν γεγονότων νά περάσει ἀμέσως στήν ἐφαρμογή τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς στίς νέες συνθῆκες τῆς ἀντεπανάστασης καί σταμάτησε στήν ἁπλή ἐπανάληψη τῶν συνθημάτων, *πού ἦταν* στήν ἐποχή τοῦ ἀνοιχτοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἐπαναστατικά, ἐνῶ τώρα μέ τή γυμνή ἐπανάληψή τους μπορούν νά καθυστερήσουν τό προτσές συσπείρωσης τοῦ προλεταριάτου στίς νέες συνθῆκες πάλης.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, πάνω στή βάση αὐτῆς τῆς δύσκολης στροφῆς, σέ ἀτμόσφαιρα ἐξασθένισης τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, ἀπάθειας καί σύγχυσης, πού παρατηρεῖται ἀκόμη καί στίς γραμμές ἑνός τμήματος τῶν ἐργατῶν, σέ περίοδο συντριβῆς τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων καί τῆς ἀνεπαρκοῦς δύναμής

τους, ἀντίστασης στίς διαβρωτικές ἐπιδράσεις στίς γραμμές ἑνός τμήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης δημιουργήθηκε ἀδιαφορία γιά τόν πολιτικό ἀγώνα γενικά καί ἰδιαίτερα μεγάλη ἀπάθεια γιά τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στή Δούμα.

Σέ τέτιες συνθῆκες ἀνάμεσα στά στρώματα αὐτά τοῦ προλεταριάτου μποροῦν νά σημειώσουν προσωρινή ἐπιτυχία ὁ λεγόμενος ὀτζοβισμός καί ὁ οὐλτιματισμός.

Ἡ δουλιά τῆς III Δούμας, πού κοροϊδεύει ἀνοιχτά τή φτώχεια τῶν ἐργατῶν, ἐνισχύει τίς ὀτζοβιστικές διαθέσεις ἀνάμεσα σ' αὐτά ἀκριβῶς τά στρώματα τῶν ἐργατῶν, πού δέν εἶναι ἀκόμη ἱκανά, λόγω τῆς ἀνεπαρκοῦς σοσιαλδημοκρατικῆς διαπαιδαγώγησής τους, νά καταλάβουν ὅτι ἀκριβῶς ἡ δράση τῆς III Δούμας δίνει στούς σοσιαλδημοκράτες τή δυνατότητα τῆς ἐπαναστατικῆς χρησιμοποίησης τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ αὐτοῦ σώματος τῶν ἐκμεταλλευτριῶν τάξεων γιά νά ἐξηγηθεῖ στά πλατιά στρώματα τοῦ λαοῦ ὁ ἀληθινός χαρακτήρας τῆς ἀπολυταρχίας καί ὅλων τῶν ἀντεπαναστατικῶν δυνάμεων, καθώς καί ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης.

Οἱ ὀτζοβιστικές διαθέσεις ἀνάμεσα σ' αὐτό τό τμῆμα τῶν ἐργατῶν τροφοδοτοῦνταν ἀκόμη ἀπό τά ἐξαιρετικά σοβαρά λάθη, πού ἔκανε ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας, ἰδιαίτερα στόν πρῶτο χρόνο τῆς δράσης της.

Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα, ἀναγνωρίζοντας ὅτι αὐτές οἱ ὀτζοβιστικές διαθέσεις ἔχουν ἀρνητική ἐπίδραση στό ἔργο τῆς σοσιαλιστικῆς καί ἐπαναστατικῆς διαπαιδαγώγησης τῆς ἐργατικῆς τάξης, θεωρεῖ ἀπαραίτητο:

a) *σχετικά μ' αὐτά τά στρώματα τῶν ἐργατῶν* νά γίνει μακρόχρονη δουλιά γιά τή σοσιαλδημοκρατική διαπαιδαγώγηση καί ὀργάνωσή τους, συστηματική καί ἐπίμονη ἐξήγηση ὅλης τῆς πολιτικῆς στειρότητας τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ, τῆς πραγματικῆς σημασίας τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καί τοῦ ρόλου τοῦ βήματος τῆς Δούμας γιά τή σοσιαλδημοκρατία στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης·

b) *σχετικά μέ τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας καί τή δουλιά τῆς Δούμας γενικά* νά ἀποκατασταθεῖ στενή σύνδεση ἀνάμεσα στήν ὁμάδα τῆς Δούμας καί στούς πρωτοπόρους ἐργάτες, ὁλόπλευρη βοήθεια καί ὀργανωμένος ἔλεγχος καί πίεση πάνω σ' αὐτήν ἀπό μέρους ὅλου τοῦ κόμματος, καί μάλιστα μέ ἀνοιχτή ἐξήγηση τῶν λαθῶν της, οὐσιαστική καθοδήγηση τῆς δράσης τῆς ὁμάδας, σάν κομματικοῦ ὀργάνου ἀπό τό κόμμα, καί γενικά, ἐκπλήρωση ἀπό τούς μπολσε-

βίκους τῶν ἀποφάσεων τῆς τελευταίας παγκομματικῆς συνδιάσκεψης σχετικά μ' αὐτό, γιατί μόνο ἡ ἔνταση τῆς προσοχῆς τῶν ἐργατικῶν ὁμίλων πάνω στή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας καί ἡ ὀργανωμένη τους συμμετοχή στή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα εἶναι σέ θέση νά διορθώσει στήν πράξη τήν τακτική τῆς ὁμάδας μας τῆς Δούμας·

c) *σχετικά μέ τή δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματος,* πού τραβάει τήν ὁμάδα τῆς Δούμας σέ ἀντικομματικό δρόμο καί τήν ἀποσπᾶ ἔτσι ἀπό τήν ἐργατική πρωτοπορία νά γίνεται συστηματική, ἀδιάλλακτη πάλη καί ξεσκέπασμα αὐτῆς τῆς καταστροφικῆς γιά τό κόμμα τακτικῆς.

* * *

Στήν πορεία τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης προσχώρησαν σιό κόμμα μας μιά σειρά στοιχεῖα, πού δέν τραβήχτηκαν ἀπό τό καθαρά προλεταριακό του πρόγραμμα, ἀλλά κυρίως ἀπό τήν ἐξαίρετη καί δραστήρια πάλη του γιά τή δημοκρατία, καί πού ἀποδέχτηκαν τά ἐπαναστατικά-δημοκρατικά συνθήματα τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος χωρίς νά συνδεθοῦν μέ ὅλη τήν πάλη τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου στό σύνολό της.

Τέτια στοιχεῖα, πού δέν συνειδητοποίησαν ἐπαρκῶς τήν προλεταριακή ἄποψη, παρουσιάστηκαν καί στίς γραμμές τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας μας. Ἐπειδή οἱ καιροί εἶναι χαλεποί τά στοιχεῖα αὐτά ἐκδηλώνουν ὁλοένα καί περισσότερο τήν ἀνεπαρκή τους σοσιαλδημοκρατική συνέπεια καί ἐρχόμενα σέ ὅλο καί πιό ἔντονη ἀντίθεση μέ τίς βάσεις τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς, δημιουργοῦν τόν τελευταῖο χρόνο ἕνα ρεῦμα πού ἐπιχειρεῖ νά διαμορφώσει τή θεωρία τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ, ἐνῶ στήν πράξη ἀνάγει μόνο σέ ἀξίωμα καί αὐξάνει τίς λαθεμένες ἀντιλήψεις γιά τό σοσιαλδημοκρατικό κοινοβουλευτισμό καί τή σοσιαλδημοκρατική δουλιά στή Δούμα.

Οἱ ἀπόπειρες αὐτές νά δημιουργηθεῖ ἀπό τίς ὀτζοβιστικές διαθέσεις ὁλόκληρο σύστημα ὀτζοβιστικῆς πολιτικῆς ὁδηγοῦν στή θεωρία, πού ἐκφράζει στήν οὐσία τήν ἰδεολογία τῆς πολιτικῆς ἀδιαφορίας, ἀπό τή μιά μεριά, καί τῶν ἀναρχικῶν περιπλανήσεων, ἀπό τήν ἄλλη. Παρόλη τήν ἐπαναστατική της φρασεολογία, ἡ θεωρία τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματι-

σμοῦ εἶναι στήν πραγματικότητα, σέ σημαντικό βαθμό, ἡ ἀντίθετη ὄψη τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν, πού συνδέονται μέ τίς ἐλπίδες ὅτι ἡ ἴδια ἡ Κρατική δούμα εἶναι σέ θέση νά ἱκανοποιήσει ἐκεῖνες ἤ τίς ἄλλες ἐπιτακτικές διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ καί στήν οὐσία ἀντικαθιστᾶ τήν προλεταριακή ἰδεολογία μέ μικροαστικές τάσεις.

Ὄχι λιγότερη ζημιά ἀπό τόν ἀνοιχτό ὀτζοβισμό προξενεῖ στό ἔργο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς καί ὁ λεγόμενος οὐλτιματισμός (δηλ. ἐκεῖνο τό ρεῦμα πού ἀρνεῖται ριζικά νά χρησιμοποιήσει τό βῆμα τῆς ΙΙΙ Δούμας ἤ ἐπιχειρεῖ μέ πρακτικούς συλλογισμούς νά δικαιολογήσει τήν ἄρνησή του νά ἐκπληρώσει αὐτό τό καθῆκον καί, ἐπειδή ἐπιδιώκει τήν ἀνάκληση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, ἀντικαθιστᾶ τή μακρόχρονη δουλιά τῆς διαπαιδαγώγησης καί τῆς διόρθωσης τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας μέ τήν ἐπίδοση σ' αὐτήν ἐπείγοντος τελεσιγράφου). Πολιτικά ὁ οὐλτιματισμός δέν διαφέρει σήμερα σέ τίποτε ἀπό τόν ὀτζοβισμό καί προκαλεῖ ἁπλῶς μεγαλύτερη μπερδεψιά καί σύγχυση μέ τόν καλυμμένο χαρακτήρα τοῦ ὀτζοβισμοῦ του. Οἱ ἀπόπειρες τοῦ οὐλτιματισμοῦ νά ἀποκαταστήσει ἄμεση σύνδεση μέ τήν τακτική τῆς ἀποχῆς, πού ἐφάρμοζε ἡ ὁμάδα μας σέ μιά ὁρισμένη στιγμή τῆς ἐπανάστασης, διαστρεβλώνουν ἁπλῶς τό πραγματικό νόημα καί τό χαρακτήρα τῆς ἀπόλυτα σωστῆς τακτικῆς τῆς ἀποχῆς ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί ἀπό τήν Ι Κρατική δούμα, πού ἐφάρμοσε ἡ τεράστια πλειοψηφία τοῦ κόμματός μας. Ὁ οὐλτιματισμός καί ὁ ὀτζοβισμός, προσπαθώντας νά καθορίσουν ἀπό ὁρισμένες περιπτώσεις ἐφαρμογῆς τῆς ἀποχῆς ἀπό ἀντιπροσωπευτικά σώματα στή μιά ἤ στήν ἄλλη στιγμή τῆς ἐπανάστασης τή γραμμή τῆς ἀποχῆς σάν διακριτικό γνώρισμα τῆς τακτικῆς τοῦ μπολσεβικισμοῦ, μαζί καί στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης, δείχνουν ὅτι τά ρεύματα αὐτά εἶναι στήν οὐσία ἡ ἀντίθετη ὄψη τοῦ μενσεβικισμοῦ, πού κηρύσσει τή χωρίς διάκριση συμμετοχή σ' ὅλα τά ἀντιπροσωπευτικά σώματα, ἀνεξάρτητα ἀπό τό δοσμένο στάδιο ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης, ἄσχετα ἄν ὑπάρχει ἤ δέν ὑπάρχει ἐπαναστατική ἄνοδος.

Ὅλες οἱ ἀπόπειρες πού ἔκαναν μέχρι τώρα ὁ ὀτζοβισμός καί ὁ οὐλτιματισμός γιά νά βασίσουν σέ ἀρχές τή θεωρία τους τούς ὁδηγοῦν ἀναπόφευκτα στήν ἀπάρνηση τῶν βάσεων τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Ἡ τακτική πού χάραξαν ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα σέ πλήρη διάσταση μέ τήν τακτική τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας, πού ἐφαρμό-

ζεται στίς σύγχρονες συνθῆκες τῆς Ρωσίας, ὁδηγεῖ σέ ἀναρχικές παρεκκλίσεις.

Ἡ ζύμωση τοῦ ὀτζοβισμοῦ-οὐλτιματισμοῦ ἄρχισε κιόλας νά προξενεῖ ἀναμφισβήτητη ζημιά στό ἐργατικό κίνημα καί στή σοσιαλδημοκρατική δουλιά. Ἄν ἐξακολουθήσει καί στό ἑξῆς, μπορεῖ νά ἀποτελέσει ἀπειλή γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος, γιατί ἡ ζύμωση αὐτή ὁδήγησε κιόλας σέ τερατώδη φαινόμενα, ὅπως εἶναι ἡ ἕνωση τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν ἐσέρων[21] (στήν Πετρούπολη) μέ σκοπό τήν ἄρνηση τῆς βοήθειας στήν κομματική μας ἀντιπροσωπεία τῆς Δούμας, καθώς καί σ' ὁρισμένες δημόσιες ἐκδηλώσεις μπροστά στούς ἐργάτες ἀπό κοινοῦ μέ ὁρισμένους συνδικαλιστές.

Παίρνοντας ὑπόψη ὅλα αὐτά, ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» δηλώνει ὅτι ὁ μπολσεβικισμός, σάν διαμορφωμένο ρεῦμα τοῦ ΣΔΕΚΡ, δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό, καί ὅτι ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα πρέπει νά κάνει τήν πιό ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς παρεκκλίσεις ἀπό τό δρόμο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ.

2

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ

Στήν ἐποχή τοῦ ἀποφασιστικοῦ θριάμβου τῆς ἀντεπανάστασης, πού ἐπακολούθησε ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς ΙΙ Δούμας, σέ ὅλη τήν κομματική δράση, ἀπό τή δύναμη τῶν πραγμάτων, καθορίστηκε τό καθῆκον: παρά καί ἐνάντια στίς προσπάθειες τῆς ἀντίδρασης καί σέ συνθῆκες βαθιᾶς πτώσης τῆς ταξικῆς προλεταριακῆς πάλης νά διατηρηθεῖ ἡ κομματική ὀργάνωση, πού δημιουργήθηκε στά χρόνια τῆς μεγαλύτερης ἀνόδου τῆς προλεταριακῆς πάλης, δηλ. σάν ὀργάνωση πού στέκεται συνειδητά πάνω στή βάση τοῦ ὀρθόδοξου μαρξισμοῦ καί συνενώνει ὅλες τίς «ἐθνικές» σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις μέ σκοπό τήν ἐφαρμογή ἑνιαίας ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς.

Στήν πορεία αὐτῆς τῆς δίχρονης πάλης γιά τό κόμμα καί τήν κομματικότητα καθορίστηκαν μέ πλήρη σαφήνεια ἀπό τή μιά μεριά, ὁ διαχωρισμός τοῦ κόμματος ἀπό τά στοιχεῖα πού παρεισέφρυσαν σ' αὐτό λόγω τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης καί ἀπό τήν ἄλλη, ἡ παραπέρα συσπείρωση τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἀπό

τή μιά μεριά, καθορίστηκαν πλήρως ἐκεῖνοι οἱ πρώην συνοδοιπόροι τῆς σοσιαλδημοκρατίας, οἱ ὁποῖοι, φεύγοντας ἀπό τό κόμμα, μετέφεραν τή δράση τους ὁλοκληρωτικά στίς διάφορες νόμιμες ὀργανώσεις (συνεταιρισμούς, συνδικάτα, μορφωτικούς συλλόγους, ἐπιτροπές τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας) καί ἐκεῖ ὄχι μόνο δέν ἐφάρμοζαν κομματική πολιτική, ἀλλά, ἀπεναντίας, ἀντιπάλευαν τό κόμμα, ἐπιδιώκοντας ν' ἀποσπάσουν ἀπό αὐτό καί νά τοῦ ἀντιπαρατάξουν αὐτές τίς ὀργανώσεις. Ἀνάγοντας τή νομιμότητα σέ φετίχ καί τίς στενές μορφές δράσης, πού ἐπιβλήθηκαν ἀπό τήν προσωρινή ταπείνωση καί σμπαράλιασμα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, σέ ἀρχή, τά στοιχεῖα αὐτά—οἱ ἀνοιχτοί λικβινταριστές τοῦ κόμματος—ἀκολουθοῦν ἐντελῶς ὁλοφάνερα γιά ὅλους τό δρόμο τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ στά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς. Ἡ στενότατη σύνδεση ἀνάμεσα στόν ὀργανωτικό λικβινταρισμό—πάλη ἐνάντια στά κομματικά ὄργανα—καί στήν πάλη ἀρχῶν ἐνάντια στή μαρξιστική θεωρία καί στίς βάσεις τοῦ προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ, φάνηκε καί ἀποδείχτηκε τώρα ὁλοκάθαρα ἀπ' ὅλη τήν ἱστορία τῆς ἐπιβολῆς τῆς ὀπορτουνιστικῆς γραμμῆς στήν ὁμάδα μας τῆς Δούμας ἀπό τούς διανοούμενους συμβούλους της, ἀπ' ὅλη τήν πάλη ἀνάμεσα στούς λικβινταριστές καί στούς κομματικούς μέσα στίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις καί στίς ἐργατικές ὁμάδες τῶν τεσσάρων συνεδρίων: τῶν λαϊκῶν πανεπιστημίων [22], τοῦ συνεταιριστικοῦ [23], τοῦ γυναικείου [24] καί τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν [25].

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ ἀριστερή πτέρυγα τοῦ κόμματος, πού τῆς ἔλαχε ἡ καθοδήγηση τοῦ κόμματος σ' αὐτή τήν περίοδο τοῦ θριάμβου τῆς ἀντεπανάστασης, ἀναγνώρισε θεωρητικά καί ἐφάρμοζε στήν πράξη τήν τακτική τοῦ εὔστοχου συνδυασμοῦ τῆς παράνομης καί τῆς νόμιμης κομματικῆς δουλιᾶς. Ἐδῶ ὑπάγεται ὅλη ἡ κομματική δουλιά στήν ὁμάδα τῆς Δούμας καί ὅλη ἡ κομματική δουλιά στίς νόμιμες καί μισονόμιμες προλεταριακές ὀργανώσεις. Αὐτές ἀκριβῶς οἱ μορφές δουλιᾶς προωθήθηκαν ἀπό τίς ἰδιόμορφες συνθῆκες τῆς σύγχρονης ἱστορικῆς στιγμῆς σάν συμπληρωματικές στίς βασικές μορφές τῆς κομματικῆς δουλιᾶς, σάν μορφές ἐπίδρασης τοῦ παράνομου κόμματος σέ λίγο-πολύ πλατιές μάζες. Ἀκριβῶς σ' αὐτές τίς μορφές δράσης τό κόμμα πρακτικά, στή δουλιά, συγκρούεται μέ τό λικβινταρισμό καί τοῦ καταφέρει αἰσθητά χτυπήματα. Πάνω στήν ἴδια βάση προσέγγιζαν στήν πράξη καί προσεγγίζουν οἱ κομματικοί σοσιαλδημοκράτες τῶν διάφο-

ρων ὁμάδων*. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς, τελικά, στά ἴδια ἀκριβῶς ζητήματα τακτικῆς καί ὀργάνωσης τοῦ κόμματος στίς συνθῆκες τῆς περιόδου τῆς ΙΙΙ Δούμας, ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα διαχωρίζει ἀνοιχτά τίς εὐθύνες της ἀπό τά ψευδοεπαναστατικά, ἀσταθῆ, μή μαρξιστικά στοιχεῖα πού τάχθηκαν ἐνάντια στίς νέες μορφές κομματικῆς δράσης κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ λεγόμενου «ὀτζοβισμοῦ».

Σήμερα, ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», χαράζοντας τά βασικά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων, διαπιστώνει:

1) ὅτι στήν παραπέρα πάλη γιά τό κόμμα καί τήν κομματικότητα τό καθῆκον τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας πού πρέπει νά ἐξακολουθήσει νά εἶναι ὁ πρωτοπόρος ἀγωνιστής γιά τήν κομματικότητα καί τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική γραμμή στό Κόμμα, εἶναι ἡ ὁλόπλευρη δραστήρια ὑποστήριξη τῆς ΚΕ καί τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματος. Μόνο τά παγκομματικά κεντρικά ὄργανα, στή σημερινή περίοδο τῆς ἀνασύνταξης τῶν κομματικῶν δυνάμεων, μποροῦν ν' ἀποτελέσουν τόν ἔγκυρο καί ἰσχυρό ἐκπρόσωπο τῆς κομματικῆς γραμμῆς, γύρω ἀπό τήν ὁποία θά συσπειρώνονται ὅλα τά πραγματικά κομματικά καί τά πραγματικά σοσιαλδημοκρατικά στοιχεῖα·

2) ὅτι στό μενσεβίκικο στρατόπεδο τοῦ κόμματος, ὅπου τό ἐπίσημο ὄργανο τῆς ὁμάδας, ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», εἶναι ὁλοκληρωτικά αἰχμάλωτο στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές, ἡ μειοψηφία τῆς ὁμάδας, ἀφοῦ δοκίμασε ὥς τό τέλος τό δρόμο τοῦ λικβινταρισμοῦ, ὑψώνει ἤδη φωνή διαμαρτυρίας ἐνάντια στό δρόμο αὐτό καί ἀναζητεῖ ξανά κομματική βάση γιά τή δράση της (τό γράμμα τῶν μενσεβίκων τοῦ «Βίμποργκ» στήν Πετρούπολη, ἡ διάσπαση τῶν μενσεβίκων στή Μόσχα, ἡ διάσπαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ὁ ἀντίστοιχος χωρισμός στήν Μπούντ κτλ.)·

3) ὅτι στίς συνθῆκες αὐτές τό καθῆκον τῶν μπολσεβίκων, πού παραμένουν ἡ συσπειρωμένη πρωτοπορία τοῦ κόμματος, εἶναι ὄχι μόνο ἡ συνέχιση τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί σέ ὅλα τά εἴδη τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ, ἀλλά καί ἡ προ-

---

* Ἡ ΚΕ πῆρε *ὁμόφωνα* ἀποφάσεις γιά τά συνδικάτα, τούς συνεταιρισμούς καί σειρά ψηφισμάτων γιά τή δουλιά τῆς Δούμας. Ἡ συντριπτική πλειοψηφία τάχθηκε ὑπέρ τῆς κομματικῆς γραμμῆς στήν τελευταία πανρωσική συνδιάσκεψη. Ἡ πείρα διεύθυνσης τοῦ Κεντρικοῦ ὀργάνου, οἱ ἐργατικές ὁμάδες τῶν προαναφερομένων συνεδρίων κτλ.

σέγγιση μέ τά μαρξιστικά καί τά κομματικά στοιχεῖα τῶν ἄλλων ὁμάδων, ὅπως αὐτό ὑπαγορεύεται ἀπό τούς κοινούς σκοπούς τῆς πάλης γιά τή διαφύλαξη καί τή στερέωση τοῦ ΣΔΕΚΡ.

3

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΖΥΜΩΣΗ ΓΙΑ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ Ἤ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ

Παίρνοντας ὑπόψη:—ὅτι ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα ἀπό τήν περίοδο τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος ξεχώριζε καί συσπείρωνε τούς ὀπαδούς τῆς πολιτικῆς γραμμῆς της πάντα πάνω σέ ζητήματα, πού ἀποτέλεσαν ἤδη ἀντικείμενο παγκομματικῆς συζήτησης, καί πάντα χρησιμοποιώντας τήν ἰδεολογική πάλη γιά τή λύση αὐτῶν τῶν ζητημάτων στόν παγκομματικό στίβο, δηλ. παράλληλες πλατφόρμες καί συζητήσεις στούς κομματικούς πυρῆνες, στά παγκομματικά συνέδρια·

—ὅτι μόνο αὐτός ὁ τρόπος ἐγγυᾶται καί τή συσπείρωση τῶν πραγματικῶν ὁμοϊδεατῶν καί τό τράβηγμα στήν ὁμάδα ὅλων τῶν στοιχείων πού εἶναι στήν οὐσία συγγενικά μ' αὐτήν·

—ὅτι καί γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ βασικοῦ σκοποῦ μας, γιά τήν ἄσκηση ἐπιροῆς μέσα στό κόμμα πρός τό συμφέρον τοῦ τελειωτικοῦ θριάμβου τῆς γραμμῆς τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ὁ ξεχωρισμός τῶν μπολσεβίκων μόνο στό γενικό κομματικό στίβο εἶναι ὁ μοναδικά σωστός καί ὁ μοναδικά σκόπιμος·

—ὅτι ὁ ἄλλος τρόπος, ὁ τρόπος τῆς σύγκλησης ἰδιαίτερων μπολσεβίκικων συνδιασκέψεων καί συνεδρίων θά ὁδηγοῦσε ἀναπόφευκτα στή διάσπαση τοῦ κόμματος ἀπό τά πάνω μέχρι τά κάτω καί θά κατάφερε ἀνεπανόρθωτο χτύπημα στήν ὁμάδα πού θά ἔπαιρνε τήν πρωτοβουλία μιᾶς τέτιας οριστικῆς διάσπασης τοῦ ΣΔΕΚΡ·

Παίρνοντας ὅλα αὐτά ὑπόψη, ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» ἀποφασίζει:

1) Νά προφυλάξει ὅλους τούς ὁμοϊδεάτες ἀπό τή ζύμωση γιά εἰδικό μπολσεβίκικο συνέδριο, γιατί εἶναι ζύμωση πού ὁδηγεῖ ἀντικειμενικά στή διάσπαση τοῦ κόμματος καί πού μπορεῖ νά ἐπιφέρει ἀποφασιστικό χτύπημα στή θέση ἐκείνη, πού ἔχει ἤδη κατακτήσει στό κόμμα ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία.

2) Ἡ προσεχής συνδιάσκεψη τῶν μπολσεβίκων νά συμπέ-

σει μέ τήν τακτική κομματική συνδιάσκεψη καί ἀνώτατο σῶμα τῆς ὁμάδας στό σύνολό της νά ἀποτελέσει ἡ συνέλευση τῶν ὁμοϊδεατῶν στό προσεχές συνέδριο τοῦ κόμματος.

3) Λόγω τῶν ἄμεσων σοβαρῶν ζητημάτων πού προκαλοῦν ἀνησυχίες στό κόμμα καί στήν ὁμάδα, ἀνατέθηκε στούς μπολσεβίκους τῆς ΚΕ νά ἐπιμένουν νά ἐπισπευσθεῖ κατά τό δυνατό ἡ σύγκληση παγκομματικῆς συνδιάσκεψης (προθεσμία 2 - 3 μῆνες) καί, μετά, νά ἐπισπευσθεῖ ἡ σύγκληση συνεδρίου τοῦ κόμματος.

4

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΣΤΟ ΝΝ

Ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀφοῦ ἐξέτασε τό ζήτημα γιά τή σχολή στό ΝΝ, ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ὀργάνωση αὐτῆς τῆς σχολῆς ἀπό τήν ὁμάδα τῶν πρωτεργατῶν της (ἀνάμεσά τους εἶναι καί ἕνα μέλος τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», ὁ σ. Μαξίμοφ) γινόταν ἀπό τήν ἀρχή, χωρίς νά ξέρει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» καί συνοδευόταν μέ ζύμωση ἐνάντιά της. Οἱ ἐνέργειες πού ἔκανε ὥς τώρα ἡ ὁμάδα τῶν πρωτεργατῶν, ἀποκαλύπτουν ἤδη σαφέστατα ὅτι μέ τό πρόσχημα αὐτῆς τῆς σχολῆς συγκροτεῖται ἕνα νέο κέντρο τῆς ὁμάδας πού ἀποσπᾶται ἀπό τούς μπολσεβίκους. Οἱ πρωτεργάτες αὐτῆς τῆς σχολῆς, χωρίς νά ἔχουν γνώση τά γενικά κέντρα, ἦρθαν σ' ἐπαφή μέ πολλές ρωσικές ἐπιτροπές, ὀργάνωσαν αὐτοτελές ταμεῖο καί συγκέντρωση χρημάτων, ὀργανώνουν τούς πράκτορές τους, χωρίς μάλιστα νά ἐνημερώσουν σχετικά μ' αὐτό οὔτε τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι», οὔτε τό γενικό κομματικό κέντρο.

Ἀναγνωρίζοντας ὅτι μέ τή σημερινή ἔλλειψη ἔμπειρων κομματικῶν στελεχῶν, μιά σωστά ὀργανωμένη, ἔστω καί στό ἐξωτερικό, πραγματικά κομματική σχολή θά μποροῦσε νά βοηθήσει ὥς ἕνα βαθμό τίς τοπικές ὀργανώσεις νά ἀποκτήσουν κατάλληλα κομματικά στελέχη ἀπό τό περιβάλλον τῶν ἐργατῶν, καί θεωρώντας ἀναγκαῖο ἀπό τήν πλευρά της νά κάνει καθετί πού τῆς ἐπιτρέπει ἡ κατάσταση τῆς ὀργάνωσής μας γιά τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς βοήθειας στίς τοπικές ὀργανώσεις, ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή μέ βάση τόν τρόπο ἐνέργειας τῶν πρωτεργατῶν τῆς σχολῆς στό ΝΝ διαπιστώ-

νει ὅτι οἱ πρωτεργάτες αὐτοί δέν ἐπιδιώκουν τούς σκοπούς τῆς κοινῆς ὁμάδας, δηλ. τούς σκοπούς τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, σάν ἰδεολογικοῦ ρεύματος μέσα στό κόμμα, ἀλλά δικούς τους ἰδιαίτερους, παραταξιακούς ἰδεολογικούς-πολιτικούς σκοπούς. Ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» διαπιστώνει ὅτι, λόγω τῶν διαφωνιῶν πού ἐμφανίστηκαν στήν ὁμάδα μας πάνω στά ζητήματα τοῦ ὀτζοβισμοῦ, τοῦ οὐλτιματισμοῦ, τῆς στάσης ἀπέναντι στό κήρυγμα τῆς θεοπλασίας καί γενικά πάνω στά ἐσωκομματικά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων, καί ἐπειδή οἱ πρωτεργάτες καί ὀργανωτές τῆς σχολῆς στό ΝΝ εἶναι ἀποκλειστικά οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ὀτζοβισμοῦ, τοῦ οὐλτιματισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας, ἡ ἰδεολογικοπολιτική φυσιογνωμία αὐτοῦ τοῦ νέου κέντρου καθορίζεται μέ ἀπόλυτη σαφήνεια.

Γιά ὅλους αὐτούς τούς λόγους ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» δηλώνει ὅτι ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα δέν μπορεῖ νά ἀναλάβει καμιά εὐθύνη γι' αὐτή τή σχολή.

5

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΧΙΣΗ ΤΟΥ σ. ΜΑΞΙΜΟΦ

Ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», διαπιστώνοντας ὅτι σχετικά μέ ὅλα τά θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης ἀποκαλύφθηκε ὁλοφάνερα ἡ ἔλλειψη ἑνότητας ἀρχῶν καί τακτικῆς ἀνάμεσα στά δέκα μέλη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», ἀπό τή μιά μεριά, καί τοῦ σ. Μαξίμοφ, ἀπό τήν ἄλλη· διαπιστώνοντας σέ συνέχεια, ὅτι ἀπό μέρους τοῦ σ. Μαξίμοφ ἔγιναν τόν τελευταῖο καιρό βήματα, πού ἀποσκοποῦν ἐπίσης καί στήν παραβίαση τῆς ὀργανωτικῆς ἑνότητας τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας· διαπιστώνοντας, τέλος, ὅτι ὁ σ. Μαξίμοφ ἔδοσε ἀρνητική ἀπάντηση στό ζήτημα τῆς ὑποταγῆς στίς ἀποφάσεις τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» καί τῆς ἐφαρμογῆς τους, ἀπαλλάσσεται ἀπό τώρα ἀπό κάθε εὐθύνη γιά ὅλες τίς πολιτικές ἐνέργειες τοῦ σ. Μαξίμοφ.

Η ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΥ

Στό ἰδιαίτερο παράρτημα τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» οἱ ἀναγνῶστες θά βροῦν τήν ἀνακοίνωση γιά τή σύσκεψη τῶν μπολσεβίκων καί τό κείμενο τῶν ἀποφάσεων* πού πάρθηκαν. Σ' αὐτό τό ἄρθρο σκοπεύουμε νά σταθοῦμε στήν ἐκτίμηση τῆς σημασίας αὐτῆς τῆς σύσκεψης καί τῆς ἀπόσχισης πού ἔγινε μέσα σ' αὐτήν ἑνός μικροῦ τμήματος τῶν μπολσεβίκων, ἀπό τήν ἄποψη τόσο τῆς ὁμάδας μας, ὅσο καί ὅλου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό σύνολό του.

Τά δυό τελευταῖα χρόνια, ἀρχίζοντας περίπου ἀπό τό πραξικόπημα τῆς 3ης τοῦ Ἰούνη 1907[26] καί μέχρι σήμερα, ἀποτελοῦν ἐποχή ἀπότομης στροφῆς, βαριᾶς κρίσης στήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας καί τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 συνόψισε τά πορίσματα πάνω στά ζητήματα τῆς σύγχρονης πολιτικῆς κατάστασης, τῆς κατάστασης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί τῶν προοπτικῶν του, τῶν καθηκόντων τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης στή σημερινή στιγμή. Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς ἀποτελοῦν πάγιο ἀπόκτημα τοῦ κόμματος, καί ἐκεῖνοι οἱ μενσεβίκοι-ὀπορτουνιστές, πού ἐπιθυμοῦσαν νά τίς ἐπικρίνουν μέ κάθε θυσία, τό μόνο πού ἔκαναν ἦταν ν' ἀποκαλύψουν ἐντελῶς παραστατικά τήν ἀδυναμία τῆς «κριτικῆς» τους, πού ἦταν ἀνίκανη ν' ἀντιπαραθέσει κάτι τό μελετημένο, τό ὁλοκληρωμένο, τό συστηματικό σχετικά μέ τά ζητήματα πού βρῆκαν τή λύση τους στίς ἀποφάσεις αὐτές.

Ἡ κομματική συνδιάσκεψη ὅμως δέν μᾶς ἔδοσε μόνο αὐτό. Ἔπαιξε σπουδαιότατο ρόλο στή ζωή τοῦ κόμματος, γιατί ἐπισήμανε *τίς νέες ἰδεολογικές παρατάξεις* στίς δυό ὁμάδες: καί τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων. Ἡ πάλη αὐτῶν τῶν

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 3 - 12, 33 - 42. *Ἡ Σύντ.*

ὁμάδων γέμισε, μποροῦμε νά ποῦμε χωρίς ὑπερβολή, ὅλη τήν ἱστορία τοῦ κόμματος τόσο ἄμεσα πρίν τήν ἐπανάσταση, ὅσο καί κατά τή διάρκεια τῆς ἐπανάστασης. Γι' αὐτό οἱ νέες ἰδεολογικές παρατάξεις ἀποτελοῦν γιά τή ζωή τοῦ κόμματος πολύ σοβαρό φαινόμενο πού πρέπει νά τό σκεφτοῦν καλά, νά τό καταλάβουν καί νά τό ἀφομοιώσουν ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες, ὥστε νά εἶναι σέ θέση ν' ἀντιμετωπίσουν συνειδητά τά νέα προβλήματα τῆς νέας κατάστασης.

Αὐτές οἱ νέες ἰδεολογικές παρατάξεις μποροῦν νά χαρακτηριστοῦν σέ συντομία σάν ἐμφάνιση τοῦ λικβινταρισμοῦ καί στίς δυό ἀκραῖες πτέρυγες τοῦ κόμματος καί σάν πάλη ἐναντίον τοῦ λικβινταρισμοῦ αὐτοῦ. Στούς μενσεβίκους ὁ λικβινταρισμός ἀποκαλύφθηκε μέ πλήρη σαφήνεια γύρω στό Δεκέμβρη τοῦ 1908, ἡ πάλη ὅμως ἐνάντιά του γινόταν τότε σχεδόν ἀποκλειστικά ἀπό τήν πλευρά τῶν ἄλλων ὁμάδων (τῶν μπολσεβίκων, τῶν πολωνῶν καί τῶν λιθουανῶν σοσιαλδημοκρατῶν, μέρους τῶν μπουντιστῶν). Οἱ κομματικοί μενσεβίκοι, οἱ μενσεβίκοι-ἀντίπαλοι τοῦ λικβινταρισμοῦ, μόλις ἄρχισαν νά διαφαίνονται ἐκεῖνο τόν καιρό σάν ρεῦμα, χωρίς νά ἐκδηλώνονται κάπως συσπειρωμένα καί ἀνοιχτά. Στούς μπολσεβίκους διαγράφονταν συγκεκριμένα καί ἐκδηλώθηκαν ἀνοιχτά καί τά δυό τμήματα: καί ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ὀρθόδοξων μπολσεβίκων, πού πάλευαν ἀποφασιστικά ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό καί ἐφάρμοζαν ὅλες τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τους, καί ἡ μειοψηφία τῶν «ὀτζοβιστῶν», οἱ ὁποῖοι ὑπεράσπιζαν τίς ἀπόψεις τους, σάν ξεχωριστή ὁμάδα, ἔχοντας ἐπανειλημμένα τήν ὑποστήριξη τῶν «οὐλτιματιστῶν» πού ταλαντεύονταν ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί στούς ὀρθόδοξους μπολσεβίκους. Τό ὅτι οἱ ὀτζοβιστές (καί οἱ οὐλτιματιστές, ἐφόσον αὐτοί κατρακυλοῦν σ' αὐτούς) δέν εἶναι παρά μενσεβίκοι ἀπό τήν ἀνάποδη, λικβινταριστές νέου εἴδους, εἰπώθηκε ἐπανειλημμένα καί ἀποδείχτηκε στήν «Προλετάρι» (βλ. ἰδιαίτερα τά φύλ. ἀρ. 39, 42, 44*). Συνεπῶς: στούς μενσεβίκους ἡ συντριπτική πλειοψηφία εἶναι λιβκινταριστές καί ὑπάρχουν καί οἱ κομματικοί πού μόλις ἀρχίζουν νά διαμαρτύρονται καί νά παλεύουν ἐνάντιά τους· στούς μπολσεβίκους κυριαρχοῦν ὁλοκληρωτικά τά ὀρθόδοξα στοιχεῖα καί ὑπάρχει μιά μειοψηφία τῶν ὀτζοβιστῶν πού ἔ-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 296 - 313, 374 - 377, 402 - 414. *Ἡ Σύντ.*

χουν ἐκδηλωθεῖ ἀνοιχτά. Αὐτή ἦταν ἡ ἐσωκομματική κατάσταση, ὅπως παρουσιάστηκε στήν Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ Δεκέμβρη τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Τί σημαίνει ὅμως λικβινταρισμός; Ποιά ἡ αἰτία τῆς ἐμφάνισής του; Γιατί οἱ ὀτζοβιστές (καί οἱ θεοπλάστες, γιά τούς ὁποίους θά ποῦμε λίγα λόγια πιό κάτω) εἶναι ἐπίσης λικβινταριστές, μενσεβίκοι ἀπό τήν ἀνάποδη; Μέ δυό λόγια, ποιό εἶναι τό κοινωνικό νόημα καί ποιά ἡ κοινωνική σημασία τῆς νέας ἰδεολογικῆς παράταξης μέσα στό κόμμα μας;

Ὁ λικβινταρισμός μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης, ὁ λικβινταρισμός τῶν μενσεβίκων, συνίσταται ἰδεολογικά στήν ἄρνηση τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου γενικά καί εἰδικά στήν ἄρνηση τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάστασή μας. Ἡ ἄρνηση αὐτή, ἐννοεῖται, παίρνει διάφορες μορφές, γίνεται λίγο-πολύ συνειδητά, ἔντονα, διαδοχικά. Σάν παράδειγμα μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε τόν Τσερεβάνιν καί τόν Πότρεσοφ. Ὁ πρῶτος ἔδοσε τέτια ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση, πού *ὅλη* ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», πρίν ἀκόμη τή διάσπασή της, (δηλ. καί ὁ Πλεχάνοφ καί οἱ Μάρτοφ-Ντάν-Ἀξελρόντ-Μαρτίνοφ) ἀναγκάστηκε ν' ἀπαρνηθεῖ τόν Τσερεβάνιν, ἄν καί τό ἔκανε αὐτό μέ ἐξαιρετικά ἄπρεπη μορφή: συγκεκριμένα, ἀπαρνήθηκε τό συνεπή λικβινταριστή στή «Vorwärts»[27], μπροστά στούς γερμανούς, *χωρίς νά δημοσιεύσει τή δήλωσή της στή «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» γιά τούς ἀναγνῶστες τῆς Ρωσίας!* Ὁ Πότρεσοφ στό ἄρθρο του «Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα» ἐξουδετέρωσε τόσο πετυχημένα τήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου στή ρωσική ἐπανάσταση, πού ὁ Πλεχάνοφ βγῆκε ἀπό τή συλλογική λικβινταριστική Συντακτική ἐπιτροπή.

Ὀργανωτικά ὁ λικβινταρισμός σημαίνει ἄρνηση τῆς ἀνάγκης τοῦ παράνομου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί τή συνδεμένη μ' αὐτό ἀπάρνηση τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀποχώρηση ἀπ' αὐτό, πάλη ἐνάντιά του στίς σελίδες τοῦ νόμιμου τύπου, στίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις, στά συνδικάτα, στούς συνεταιρισμούς, στά συνέδρια, ὅπου συμμετέχουν ἐργατικοί βουλευτές κτλ. Ἀπό παραδείγματα τοῦ τέτιου λικβινταρισμοῦ τῶν μενσεβίκων εἶναι γεμάτη ἡ ἱστορία κάθε κομματικῆς ὀργάνωσης στή Ρωσία τά τελευταῖα δυό χρόνια. Σάν ἰδιαίτερα χειροπιαστό παράδειγμα λικβινταρισμοῦ ὑποδείξαμε ἤδη,

(*«Προλετάρι»*, ἀρ. φύλ. 42, πού ἀναδημοσιεύτηκε στήν μπροσούρα: «Ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Δεκέμβρη τοῦ 1908») τήν περίπτωση, πού οἱ μενσεβίκοι-μέλη τῆς ΚΕ ἐπιχειροῦσαν ἀνοιχτά νά *τορπιλλίσουν τήν ΚΕ τοῦ κόμματος*, νά σταματήσουν τή λειτουργία αὐτοῦ τοῦ ὀργάνου. Σάν ἔνδειξη ὁλοκληρωτικῆς σχεδόν ἀποσύνθεσης τῶν παράνομων μενσεβίκικων ὀργανώσεων στή Ρωσία μποροῦμε νά ὑποδείξουμε τό ὅτι «ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ Καυκάσου» στήν τελευταία κομματική συνδιάσκεψη ἀποτελοῦνταν ἐξολοκλήρου ἀπό μέλη τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐνῶ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ἐγκρίθηκε (στίς ἀρχές τοῦ 1908) ἀπό τήν ΚΕ τοῦ κόμματος σάν ξεχωριστή φιλολογική ὁμάδα χωρίς καμιά σύνδεση μέ ὁποιαδήποτε ὀργάνωση πού δρᾶ στή Ρωσία.

Οἱ μενσεβίκοι δέν βγάζουν συμπεράσματα ἀπ' ὅλες αὐτές τίς ἐκδηλώσεις τοῦ λικβινταρισμοῦ. Ἐνμέρει τίς κρύβουν, ἐνμέρει μπερδεύονται οἱ ἴδιοι, χωρίς νά συναισθάνονται τή σημασία ὁρισμένων γεγονότων καί χάνονται σέ λεπτομέρειες, σέ ἐπεισοδιακά γεγονότα, σέ πρόσωπα, χωρίς νά ἔχουν τήν ἱκανότητα νά γενικεύουν, χωρίς νά καταλαβαίνουν τό νόημα τῶν συντελούμενων γεγονότων.

Καί τό νόημα αὐτό ἔγκειται στό ὅτι ἡ ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τήν ἐποχή τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ἔπρεπε ἀναπόφευκτα στίς κρίσεις, στήν κατάπτωση καί στήν ἀποσύνθεση εἴτε νά γίνει τελείως λικβινταριστική, εἴτε νά εἶναι αἰχμάλωτη τῶν λικβινταριστῶν. Στήν ἐποχή τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης *εἶναι ἀναπόφευκτη* ἡ προσχώρηση μικροαστῶν *συνοδοιπόρων* στό προλεταριακό κόμμα (αὐτό στά γερμανικά λέγεται Mitläufer), ἀνθρώπων πού εἶναι λιγότερο ἱκανοί ν' ἀφομοιώσουν τήν προλεταριακή θεωρία καί τακτική, λιγότερο ἱκανοί νά κρατηθοῦν στήν ἐποχή τῆς ἀποσύνθεσης, καί περισσότερο ἐπιρρεπεῖς νά ὁλοκληρώσουν τόν ὀπορτουνισμό. Ἦρθε ἡ ἀποσύνθεση — ἡ μάζα τῶν διανοουμένων-μενσεβίκων, τῶν λογίων-μενσεβίκων οὐσιαστικά πῆγε μέ τούς φιλελεύθερους. Ἡ διανόηση ἀποσύρθηκε ἀπό τό κόμμα, *συνεπῶς*, ἀποσυντέθηκαν πιό πολύ οἱ μενσεβίκικες ὀργανώσεις. Ἐκεῖνοι οἱ μενσεβίκοι πού συμπαθοῦσαν εἰλικρινά τό προλεταριάτο καί τήν προλεταριακή ταξική πάλη, τήν προλεταριακή ἐπαναστατική θεωρία (καί τέτιοι μενσεβίκοι πάντα ὑπῆρχαν, πού δικαιολογοῦσαν τόν ὀπορτουνισμό τους στήν ἐπανάσταση μέ τήν ἐπιθυμία νά ὑπολογίζουν ὅλες τίς καμπές

τῆς κατάστασης, ὅλες τίς στροφές τοῦ μπερδεμένου δρόμου τῆς ἱστορίας) βρέθηκαν «γιά μιά ἀκόμη φορά σέ μειοψηφία», σέ μειοψηφία ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους, χωρίς ν' ἀποφασίζουν νά κάνουν πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές, χωρίς νά ἔχουν τή δύναμη νά διεξάγουν μ' ἐπιτυχία αὐτή τήν πάλη. Οἱ συνοδοιπόροι-ὀπορτουνιστές ὅμως τραβοῦν ὅλο καί πιό πέρα πρός τό φιλελευθερισμό. Ὁ Πλεχάνοφ δέν μπορεῖ ν' ἀνεχθεῖ ἄλλο τόν Πότρεσοφ, ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τόν Τσερεβάνιν, οἱ μοσχοβίτες ἐργάτες-μενσεβίκοι τούς διανοούμενους-μενσεβίκους *καί τά λοιπά*. Οἱ κομματικοί μενσεβίκοι, οἱ μενσεβίκοι-ὀρθόδοξοι μαρξιστές ἀρχίζουν νά ἀποσπῶνται, καί ἀπό τήν τροπή τῶν πραγμάτων, ἀφοῦ τραβοῦν *πρός τό κόμμα*, πηγαίνουν μέ τούς μπολσεβίκους. Καί τό καθῆκον μας εἶναι νά καταλάβουμε αὐτή τήν κατάσταση, νά προσπαθήσουμε παντοῦ καί μέ κάθε τρόπο νά ξεχωρίζουμε τούς λικβινταριστές ἀπό τούς κομματικούς μενσεβίκους, νά προσεγγίσουμε τούς τελευταίους ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς ἐξάλειψης τῶν διαφωνιῶν σέ ζητήματα ἀρχῶν, ἀλλά μέ τήν ἔννοια τῆς συσπείρωσης ἑνός πραγματικά ἑνιαίου ἐργατικοῦ κόμματος, ὅπου οἱ διαφωνίες δέν πρέπει νά ἐμποδίζουν τήν κοινή δουλιά, τήν κοινή ἐξόρμηση, τήν κοινή πάλη.

Ἀποτελοῦν ὅμως οἱ μικροαστοί συνοδοιπόροι τοῦ προλεταριάτου ἀποκλειστικό ἀπόκτημα μόνο τῆς μενσεβίκικης ὁμάδας; Ὄχι. Ὑποδείξαμε ἤδη στό φύλ. ἀρ. 39 τῆς *«Προλετάρι»** ὅτι τέτιοι ὑπάρχουν καί στούς μπολσεβίκους, ὅπως δείχνει σχετικά ὅλος ὁ τρόπος τῆς ἐπιχειρηματολογίας τῶν συνεπῶν ὀτζοβιστῶν, ὅλος ὁ χαρακτήρας τῶν προσπαθειῶν τους νά στηρίξουν τή «νέα» τακτική. Κανένα κάπως σημαντικό τμῆμα τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος δέν μποροῦσε, στήν οὐσία, στήν ἐποχή τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ν' ἀποφύγει τήν προσχώρηση σ' αὐτό ἑνός ὁρισμένου ἀριθμοῦ «συνοδοιπόρων» διαφόρων ἀποχρώσεων. Τό φαινόμενο αὐτό εἶναι ἀναπόφευκτο ἀκόμη καί στίς πιό ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες, ὕστερα ἀπό τήν πλήρη ἀποπεράτωση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, γιατί τό προλεταριάτο ἔρχεται πάντα σ' ἐπαφή μέ τά πιό διαφορετικά στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης, πάντα στρατολογεῖ συνεχῶς στίς γραμμές του ἀπ' αὐτά τά στρώματα. Στό φαινόμενο αὐτό δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἀνώμαλο καί τίποτε τό φοβερό, *φτάνει μόνο* τό προλεταριακό κόμμα νά μπορεῖ ν' ἀφομοιώσει τά ἑτερο-

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 296 - 313. *Ἡ Σύντ.*

γενῆ στοιχεῖα, νά τά ὑποτάσσει στόν ἑαυτό του καί νά μήν ὑποτάσσεται σ' αὐτά, νά μπορεῖ ἔγκαιρα νά καταλάβει ὅτι αὐτά ἤ ἐκεῖνα τά στοιχεῖα εἶναι πραγματικά ἑτερογενῆ στοιχεῖα καί ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο, κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες, νά διαχωριστεῖ ἀπ' αὐτά καθαρά καί ἀνοιχτά. Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στίς δυό ὁμάδες τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι οἱ μενσεβίκοι βρέθηκαν αἰχμάλωτοι τῶν λικβινταριστῶν (δηλ. τῶν «συνοδοιπόρων»), αὐτό ἐπιβεβαιώνουν ἀπό τό περιβάλλον τῶν ἴδιων τῶν μενσεβίκων καί οἱ μοσχοβίτες ὀπαδοί τους στή Ρωσία καί ὁ Πλεχάνοφ μέ τόν ξεχωρισμό του ἀπό τόν Πότρεσοφ καί ἀπ' τήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» στό ἐξωτερικό, ἐνῶ τά λικβινταριστικά στοιχεῖα τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας μέσα στίς γραμμές τῶν μπολσεβίκων ἦταν εὐθύς ἐξαρχῆς μιά μικρή μειοψηφία, ἔγιναν εὐθύς ἐξαρχῆς ἀκίνδυνα καί σέ συνέχεια παραμερίστηκαν.

Ὅτι ὁ ὀτζοβισμός εἶναι μενσεβικισμός ἀπό τήν ἀνάποδη, ὅτι ὁδηγεῖ ἐπίσης ἀναπόφευκτα πρός τό λικβινταρισμό, μόνο κάπως μέ ἄλλη μορφή, δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία. Δέν πρόκειται, φυσικά, γιά πρόσωπα καί γιά ξεχωριστές ὁμάδες, ἀλλά γιά τήν ἀντικειμενική τάση αὐτῆς τῆς κατεύθυνσης, μιά καί αὐτή παύει νά εἶναι μόνο διάθεση, ἀλλά ἐπιχειρεῖ νά διαμορφωθεῖ σέ ἰδιαίτερο ρεῦμα. Οἱ μπολσεβίκοι πρίν τήν ἐπανάσταση δήλωναν ἐντελῶς κατηγορηματικά ὅτι πρῶτο, δέν θέλουν νά δημιουργήσουν ἰδιαίτερη κατεύθυνση στό σοσιαλισμό, ἀλλά νά ἐφαρμόσουν στίς νέες συνθῆκες τῆς ἐπανάστασής μας τίς βασικές ἀρχές ὅλης τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς, τῆς ὀρθόδοξης-μαρξιστικῆς σοσιαλδημοκρατίας· ὅτι δεύτερο, θά μπορέσουν νά ἐκπληρώσουν τό χρέος τους καί στήν πιό βαριά, ἀργή, ἄχαρη καθημερινή δουλιά, ἄν ὕστερα ἀπό τήν πάλη, ὕστερα ἀπό τήν ἐξάντληση ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν δυνατοτήτων πού ὑπάρχουν, ἡ ἱστορία μᾶς ἀναγκάσει νά συρθοῦμε στό δρόμο τοῦ «ἀπολυταρχικοῦ συντάγματος». Ὁ κάθε προσεκτικός κάπως ἀναγνώστης θά βρεῖ αὐτές τίς δηλώσεις στή φιλολογία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ 1905. Οἱ δηλώσεις αὐτές ἔχουν τεράστια σημασία σάν ὑποχρέωση ὅλης τῆς ὁμάδας, σάν συνειδητή ἐπιλογή τοῦ δρόμου. Γιά νά ἐκπληρώσουμε αὐτή τήν ὑποχρέωση ἀπέναντι στό προλεταριάτο, ἔπρεπε ν' ἀφομοιώνουμε συνεχῶς, νά διαπαιδαγωγοῦμε αὐτούς πού τούς τράβηξαν μέ τό μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας οἱ μέρες τῆς ἐλευθερίας (διαμορφώθηκε μάλιστα ὁ τύπος τῶν «σοσιαλδημοκρατῶν τῶν ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας»), αὐτούς

πού τούς τραβοῦσε κυρίως ἡ ἀποφασιστικότητα, ἡ ἐπαναστατικότητα, ἡ «ἀκτινοβολία» τῶν συνθημάτων, καί αὐτούς πού δέν εἶχαν ἐπαρκή ἀντοχή γιά νά παλέψουν, ὄχι μόνο στίς μέρες τῶν ἐπαναστατικῶν θριάμβων, ἀλλά καί στίς ἀντεπαναστατικές μέρες. Ἕνα μέρος ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά τραβήχτηκε βαθμιαῖα στήν κομματική δουλιά καί ἀφομοίωσε τή μαρξιστική κοσμοθεωρία. Τό ἄλλο μέρος ἀποστήθισε μόνο, ἀλλά δέν ἀφομοίωσε κάμποσα συνθήματα, ἐπαναλαβαίνοντας τά παλιά λόγια, χωρίς νά ἔχει τήν ἱκανότητα νά ἐφαρμόσει τίς παλιές ἀρχές τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς στίς καινούργιες συνθῆκες. Ἡ τύχη καί τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου μέρους ἀπεικονίζεται παραστατικά στήν ἐξέλιξη αὐτῶν πού ἤθελαν τήν ἀποχή ἀπό τήν ΙΙΙ Δούμα καί πού τόν Ἰούνη τοῦ 1907 ἀποτελοῦσαν τήν πλειοψηφία τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας. Ἡ ἐφημερίδα *«Προλετάρι»* ὅμως ἐφάρμοζε συνεχῶς γραμμή κατά τῆς ἀποχῆς. Ἡ γραμμή αὐτή δοκιμάστηκε στή ζωή, καί ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο οἱ «ὀτζοβιστές» βρέθηκαν σέ *μειοψηφία* ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους (14 ψῆφοι ἔναντι 18 τό καλοκαίρι τοῦ 1908) στήν ὀργάνωση τῆς Μόσχας, τό προπύργιο τοῦ παλιοῦ «ρεύματος τῆς ἀποχῆς». Ὕστερα ἀπό ἕνα ἀκόμη χρόνο, μετά τήν ὁλόπλευρη καί ἐπανειλημμένη ἐξήγηση τοῦ ἐσφαλμένου τῶν ἀπόψεων τοῦ ὀτζοβισμοῦ, ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα—αὐτοῦ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ σημασία τῆς τελευταίας σύσκεψης τῶν μπολσεβίκων* —ἐξάλειψε ὁριστικά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό πού κατρακυλάει σ' αὐτόν, ἐξάλειψε ὁριστικά αὐτή τήν ἰδιότυπη μορφή λικβινταρισμοῦ.

Γι' αὐτό ἄς μή μᾶς μέμφονται γιά «νέα διάσπαση». Στήν ἀνακοίνωση γιά τή σύσκεψή μας ἐξηγοῦμε λεπτομερειακά τά καθήκοντά μας καί τή στάση μας σχετικά μέ τήν ὑπόθεση αὐτή. Ἐξαντλήσαμε ὅλες τίς δυνατότητες καί ὅλα τά μέσα πειθοῦς ἀπέναντι στούς συντρόφους πού δέν συμφωνοῦν, δουλέψαμε πάνω σ' αὐτό πάνω ἀπό 1 $^1/_2$ χρόνο. Ὅμως, σάν ὁμάδα, δηλ. σάν ἕνωση ὁμοϊδεατῶν στό κόμμα, δέν μποροῦμε νά δουλέψουμε χωρίς ἑνότητα στά βασικά ζητήματα. Ἡ ἀπόσχιση ἀπό τήν ὁμάδα δέν εἶναι τό ἴδιο ὅπως ἡ ἀπόσχιση ἀπό τό κόμμα. Αὐτοί πού ἀποσχίστηκαν ἀπό τήν ὁμάδα μας δέν χάνουν καθόλου τή δυνατότητα νά δουλέψουν μέσα στό κόμμα. Εἴτε θά μείνουν «ἀνεξάρτητοι», δηλ. ἔξω ἀπό ὁμάδες καί θά πρέπει νά

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1-42. *Ἡ Σύντ.*

τούς προσελκύσει ἡ γενική κατάσταση τῆς κομματικῆς δουλιᾶς. Εἴτε θά προσπαθήσουν νά συγκροτήσουν νέα ὁμάδα— εἶναι νόμιμο δικαίωμά τους, ἄν θέλουν νά προασπίσουν καί ν' ἀναπτύξουν τήν ἰδιαίτερη ἀπόχρωση τῶν ἀπόψεων καί τῆς τακτικῆς τους—καί τότε *ὁλόκληρο τό κόμμα* θά δεῖ ὁλοφάνερα πολύ γρήγορα τήν ἐμφάνιση στήν πράξη ἐκείνων τῶν *τάσεων*, πού τήν ἰδεολογική τους σημασία προσπαθήσαμε νά ἐκτιμήσουμε πιό πάνω.

Στούς μπολσεβίκους πέφτει τό καθῆκον νά ὁδηγήσουν τό κόμμα. Καί γιά νά τό ὁδηγήσουν πρέπει νά ξέρουν τό δρόμο, πρέπει νά πάψουν νά ταλαντεύονται, νά πάψουν νά διαθέτουν χρόνο γιά νά πείθουν τούς ταλαντευόμενους, γιά νά διεξάγουν πάλη μέσα στήν ὁμάδα ἐνάντια στούς διαφωνοῦντες. Ὁ ὀτζοβισμός καί ὁ οὐλτιματισμός πού κατρακυλάει σ' αὐτόν, εἶναι ἀσυμβίβαστοι μέ τή δουλιά πού ἀπαιτοῦν τώρα ἀπό τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες οἱ σημερινές περιστάσεις. Μάθαμε στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης «νά μιλᾶμε στά γαλλικά», δηλ. νά προβάλλουμε στό κίνημα συνθήματα πού ὠθοῦν σέ μέγιστο βαθμό πρός τά μπρός, νά ξεσηκώνουμε τή δραστηριότητα καί τήν ὁρμή τῆς ἄμεσης μαζικῆς πάλης. Ὀφείλουμε τώρα, στά χρόνια τοῦ μαρασμοῦ, τῆς ἀντίδρασης, τῆς ἀποσύνθεσης, νά μάθουμε «νά μιλᾶμε στά γερμανικά», δηλ. νά ἐνεργοῦμε ἀργά (ἀλλιῶς δέν μπορεῖ νά γίνει, ὡσότου σημειωθεῖ νέα ἄνοδος), συστηματικά, ἐπίμονα, προχωρώντας βῆμα πρός βῆμα, κατακτώντας ἔδαφος σπιθαμή πρός σπιθαμή. Σ' ὅποιον εἶναι ἀνιαρή αὐτή ἡ δουλιά, ὅποιος δέν καταλαβαίνει τήν ἀνάγκη τῆς διαφύλαξης καί τῆς ἀνάπτυξης τῶν ἐπαναστατικῶν βάσεων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς *καί σ' αὐτόν τό δρόμο, καί σ' αὐτή τή στροφή τοῦ δρόμου*, αὐτός μάταια φέρνει τό ὄνομα τοῦ μαρξιστῆ.

Τό κόμμα μας δέν μπορεῖ νά προχωρήσει μπροστά χωρίς τήν ἀποφασιστική ἐξάλειψη τοῦ λικβινταρισμοῦ. Καί στό λικβινταρισμό δέν συμπεριλαβαίνεται μόνο ὁ ἀνοιχτός λικβινταρισμός τῶν μενσεβίκων καί ἡ ὀπορτουνιστική τους τακτική. Συμπεριλαβαίνεται καί ὁ μενσεβικισμός ἀπό τήν ἀνάποδη. Συμπεριλαβαίνεται ὁ ὀτζοβισμός καί ὁ οὐλτιματισμός, πού ἀντιτίθενται στήν ἐκπλήρωση ἀπό τό κόμμα τοῦ ἄμεσου καθήκοντος, πού ἀποτελεῖ τήν ἰδιαίτερη ἰδιομορφία τῆς στιγμῆς, δηλ. τοῦ καθήκοντος τῆς χρησιμοποίησης τοῦ βήματος τῆς Δούμας καί τῆς δημιουργίας στηριγμάτων ἀπ' ὅλες καί τίς κάθε εἴδους μισονόμιμες καί νόμιμες ὀργανώσεις τῆς ἐργατι-

κῆς τάξης. Συμπεριλαβαίνεται ἡ θεοπλασία καί ἡ ὑπεράσπιση τῶν θεοπλαστικῶν τάσεων, πού ξεκόβουν ριζικά ἀπό τίς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ. Συμπεριλαβαίνεται ἡ μή κατανόηση τῶν κομματικῶν καθηκόντων τῶν μπολσεβίκων, ὅπως ἦταν ἡ *ἀνατροπή* στά 1906 - 1907 τῆς μενσεβίκικης ΚΕ *πού δέν στηριζόταν* στήν πλειοψηφία τοῦ κόμματος (ὄχι μόνο οἱ πολωνοί καί οἱ λιθουανοί, ἀκόμη καί οἱ μπουντιστές δέν ὑποστήριζαν τότε τήν ἀμιγή μενσεβίκικη ΚΕ), καθηκόντων πού τώρα συνίστανται στήν ὑπομονητική διαπαιδαγώγηση τῶν κομματικῶν στοιχείων, στή συσπείρωσή τους, στή δημιουργία πραγματικά ἑνιαίου καί γεροῦ προλεταριακοῦ κόμματος. Οἱ μπολσεβίκοι ξεκαθάριζαν τό ἔδαφος γιά τήν κομματικότητα μέ τήν ἀδιάλλακτη πάλη τους ἐνάντια στά ἀντικομματικά στοιχεῖα στά 1903 - 1905 καί στά 1906 - 1907. Οἱ μπολσεβίκοι ὀφείλουν τώρα *νά οἰκοδομήσουν κόμμα*, νά οἰκοδομήσουν ἀπό τήν ὁμάδα κόμμα, νά οἰκοδομήσουν κόμμα μέ αὐτές τίς θέσεις πού κατακτήθηκαν μέ τή φραξιονιστική πάλη.

Αὐτά εἶναι τά καθήκοντα τῆς ὁμάδας μας σέ σχέση μέ τή σημερινή πολιτική στιγμή καί τή γενική κατάσταση ὅλου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τά καθήκοντα αὐτά ἐπαναλήφθηκαν καί ἀναπτύχθηκαν ἀρκετά λεπτομερειακά γιά μιά ἀκόμη φορά στίς ἀποφάσεις τῆς πρόσφατης μπολσεβίκικης σύσκεψης. Οἱ γραμμές ἀνασυντάχθηκαν γιά τή νέα πάλη. Ὑπολογίστηκαν οἱ νέες συνθῆκες. Ὁ δρόμος διαλέχτηκε. Ἐμπρός, νά ἀκολουθήσουμε τό δρόμο αὐτό καί τό ἐπαναστατικό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας θ' ἀρχίσει γρήγορα νά διαμορφώνεται σέ δύναμη, πού δέν θά τήν κλονίσει καμιά ἀντίδραση καί πού θά μπεῖ ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἀγωνιζόμενων τάξεων τοῦ λαοῦ στήν ἑπόμενη ἐκστρατεία τῆς ἐπανάστασής μας*.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 46, 11 (24) τοῦ Ἰούλη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

* Πρίν λίγο καιρό κυκλοφόρησε τό φύλλο ἀρ. 15 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί τό τεῦχος ἀρ. 1 τοῦ «Ότκλικι Μπούντα» [28]. Στίς ἐκδόσεις αὐτές εἶναι στοιβαγμένη σωρεία διαλεχτῶν ὑποδειγμάτων τοῦ λικβινταρισμοῦ πού χρειάζονται ἀνάλυση καί ἐκτίμηση σέ ξεχωριστό ἄρθρο στό προσεχές φύλλο τῆς «Προλετάρι».

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΤΣΑΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΤΗΣ ΜΑΥΡΟΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΙΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ[29]

Πρίν μισό αἰώνα ἡ Ρωσία ἀπόκτησε σταθερά τή φήμη τοῦ διεθνοῦς χωροφύλακα. Στή διάρκεια τοῦ περασμένου αἰώνα ἡ δική μας ἀπολυταρχία ἔκανε ὄχι λίγα γιά τήν ὑποστήριξη κάθε ἀντίδρασης στήν Εὐρώπη, καθώς ἐπίσης καί γιά τήν ἄμεση στρατιωτική καταστολή τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων στίς γειτονικές χῶρες. Ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε ἔστω καί τήν οὐγγρική ἐκστρατεία τοῦ Νικολάου Α΄ καί τίς ἐπανειλημμένες σφαγές στήν Πολωνία γιά νά καταλάβουμε, γιατί οἱ ἀρχηγοί τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου, ἀρχίζοντας ἀπό τή δεκαετία 1840 - 1850, ὑπόδειχναν ἐπανειλημμένα στούς εὐρωπαίους ἐργάτες καί στήν εὐρωπαϊκή δημοκρατία ὅτι ὁ τσαρισμός εἶναι τό κύριο στήριγμα τῆς ἀντίδρασης σ' ὅλο τόν πολιτισμένο κόσμο.

Τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Ρωσίας, ἀρχίζοντας ἀπό τό τελευταῖο τρίτο τοῦ 19ου αἰώνα, ἄλλαξε σιγά-σιγά αὐτή τήν κατάσταση. Ὅσο πιό δυνατά κλονιζόταν ὁ τσαρισμός κάτω ἀπό τά χτυπήματα τῆς ἀναπτυσσόμενης ἐπανάστασης στή χώρα του, τόσο πιό ἀδύναμος γινόταν σάν ἐχθρός τῆς ἐλευθερίας στήν Εὐρώπη.Στήν Εὐρώπη, ὅμως, στήν περίοδο ἐκείνη διαμορφώθηκε ἐντελῶς ἡ διεθνής ἀντίδραση τῶν ἀστικῶν κυβερνήσεων, πού εἶδαν τίς ἐξεγέρσεις τοῦ προλεταριάτου, πού συνειδητοποίησαν τό ἀναπόφευκτο τῆς πάλης ζωῆς ἤ θανάτου ἀνάμεσα στήν ἐργασία καί στό κεφάλαιο καί ἔδειξαν ὅτι εἶναι ἕτοιμες νά χαιρετίσουν ὁποιουσδήποτε ἐστεμμένους τυχοδιῶκτες καί ληστές γιά χάρη τῆς κοινῆς πάλης ἐνάντια

στό προλεταριάτο. Καί ὅταν στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα ὁ ἰαπωνικός πόλεμος καί ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 κατάφεραν ἰσχυρότατα χτυπήματα ἐνάντια στόν τσαρισμό, ἡ διεθνής ἀστική τάξη ἔτρεξε νά τόν βοηθήσει, τόν ὑποστήριζε μέ δάνεια δισεκατομμυρίων, κατέβαλε ὅλες τίς προσπάθειές της γιά τήν ἐντόπιση τῆς ἐπαναστατικῆς πυρκαγιᾶς καί τήν ἀποκατάσταση τῆς «τάξης» στή Ρωσία. Ἐκδούλευση στήν ἐκδούλευση. Ὁ τσαρισμός βοήθησε ἐπανειλημμένα τίς ἀντεπαναστατικές ἀστικές κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης στά χρόνια τῆς πάλης τους ἐνάντια στή δημοκρατία. Τώρα ἡ ἀστική τάξη τῆς Εὐρώπης, πού ἔγινε ἀντεπαναστατική ἀπέναντι στό προλεταριάτο, βοήθησε τόν τσαρισμό στήν πάλη του ἐνάντια στήν ἐπανάσταση.

Οἱ σύμμαχοι γιορτάζουν τή νίκη. Ὁ Νικόλαος ὁ Ματοβαμμένος πηγαίνει στήν Εὐρώπη νά χαιρετίσει τούς μονάρχες καί τόν πρόεδρο τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας. Οἱ μονάρχες καί ὁ πρόεδρος εἶναι ἔξαλλοι ἀπό χαρά καί ἑτοιμάζονται νά τιμήσουν τόν ἀρχηγό τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἀντεπανάστασης στή Ρωσία. Ὅμως οἱ γενναιόφρονες αὐτοί ἱππότες τῆς μαυροεκατονταρχίτικης καί τῆς ἀστικῆς ἀντίδρασης δέν κέρδισαν τή νίκη χάρη στήν ἐξόντωση τοῦ ἐχθροῦ τους, ἀλλά χάρη στόν τεμαχισμό τῶν δυνάμεών του, χάρη στή μή ταυτόχρονη ὡρίμανση τοῦ προλεταριάτου στίς διάφορες χῶρες. Οἱ ἑνωμένοι ἐχθροί τῆς ἐργατικῆς τάξης πέτυχαν τή νίκη χάρη στήν ἀναβολή τῆς ἀποφασιστικῆς μάχης καί λόγω τῆς διεύρυνσης καί τοῦ βαθαίματος ἐκείνης τῆς αἰτίας πού—ἴσως, πιό ἀργά ἀπ' ὅ,τι ἐπιθυμούσαμε, ὅμως διαρκῶς—πολλαπλασιάζει τόν ἀριθμό τῶν προλεταρίων, μεγαλώνει τή συσπείρωσή τους, τούς σφυρηλατεῖ στήν πάλη, τούς ἐξασκεῖ στίς ἐπιχειρήσεις ἐνάντια στόν ἑνωμένο ἐχθρό. Ἡ αἰτία αὐτή εἶναι ὁ καπιταλισμός, πού ἀφύπνισε τό πατριαρχικό κάποτε «τσιφλίκι» τῶν εὐγενῶν Ρομάνοφ καί ἀφυπνίζει τώρα τό ἕνα ὕστερα ἀπό τό ἄλλο τά ἀσιατικά κράτη.

Οἱ σύμμαχοι γιορτάζουν τή νίκη. Ἀλλά κάθε γιορτασμό τοῦ Νικολάου τοῦ Ματοβαμμένου καί τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀστικῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων τόν συνοδεύει, ἀκριβῶς σάν ἀντίλαλος, ἡ φωνή τῶν ἐπαναστατικῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Καταπνίξαμε τήν ἐπανάσταση, ἀναφωνοῦν ὁ Νικόλαος καί ὁ Γουλιέλμος, ὁ Ἐδουάρδος καί ὁ Φαλιέρος, τείνοντας ὁ ἕνας στόν ἄλλο τά χέρια, φρουρούμενοι ἀπό ἀλλεπάλληλες γραμμές στρατιωτῶν ἤ ἀπό ὁλόκληρη σειρά πολεμικῶν σκαφῶν. Θά σᾶς ἀνατρέψουμε ὅλους μαζί, ἀπαντάει, σάν ἀντίλαλος, ἡ επα-

νάσταση μέ τό στόμα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου ὅλων τῶν χωρῶν.

Ὁ Νικόλαος ὁ Ματοβαμμένος ἀναχωρεῖ ἀπό τή Ρωσία. Τόν συνοδεύουν τά λόγια τοῦ σοσιαλδημοκράτη βουλευτῆ τῆς μαυροεκατονταρχίτικης Δούμας, πού διακηρύσσει τίς δημοκρατικές πεποιθήσεις ὅλων τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας καί ὑπενθυμίζει γιά τήν ἀναπόφευκτη χρεωκοπία τῆς μοναρχίας[30]. Ὁ Νικόλαος ταξιδεύει στή Σουηδία. Τόν τιμοῦν στό παλάτι. Τόν ἐπευφημοῦν οἱ στρατιῶτες καί οἱ κατάσκοποι. Τόν ὑποδέχεται ὁ λόγος τοῦ σοσιαλδημοκράτη Μπράντιγκ, ἀρχηγοῦ τῶν ἐργατικῶν μαζῶν τῆς Σουηδίας, πού διαμαρτύρεται γιά τήν ἀτίμωση τῆς χώρας του μέ τήν ἐπίσκεψη τοῦ δημίου. Ὁ Νικόλαος ταξιδεύει στήν Ἀγγλία, στή Γαλλία, στήν Ἰταλία. Ἑτοιμάζονται νά τόν τιμήσουν βασιλεῖς καί αὐλικοί, ὑπουργοί καί ἀστυνομικοί. Ἑτοιμάζονται νά τόν ὑποδεχτοῦν οἱ ἐργατικές μάζες: μέ συγκέντρωση διαμαρτυρίας στήν Ἀγγλία, μέ διαδήλωση λαϊκῆς ὀργῆς στή Γαλλία, μέ γενική ἀπεργία τή μέρα πού ἡ χώρα θά νιώθει πίκρα γιά τήν ἄφιξή του στήν Ἰταλία. Οἱ σοσιαλιστές βουλευτές καί τῶν τριῶν αὐτῶν χωρῶν — ὁ Θόρν στήν Ἀγγλία, ὁ Ζορές στή Γαλλία καί ὁ Μοργκάρι στήν Ἰταλία — ἀπάντησαν ἤδη στήν ἔκκληση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου[31] καί ἐξέφρασαν μπροστά σ' ὅλο τόν κόσμο τό μίσος καί τήν περιφρόνηση πού τρέφει ἡ ἐργατική τάξη ἀπέναντι στό Νικόλαο-Πογκρομιστή, στό Νικόλαο-Ἀπαγχονιστή στό Νικόλαο πού καταπιέζει τώρα τόν περσικό λαό καί πλημμυρίζει τώρα τή Γαλλία μέ ρώσους κατάσκοπους καί προβοκάτορες.

Ὁ ἀστικός, ὁ «σοβαρός» τύπος ὅλων αὐτῶν τῶν χωρῶν φρενιάζει κυριολεκτικά καί δέν ξέρει τί βρισιά ἀκόμη νά βρεῖ ἐνάντια στίς ὁμιλίες τῶν σοσιαλιστῶν, μέ ποιόν τρόπο ἀκόμη νά ὑποστηρίξει τούς ὑπουργούς καί τούς προέδρους του πού διέκοπταν τούς λόγους τῶν σοσιαλιστῶν. Ἡ λύσσα τους αὐτή ὅμως δέν βοηθάει, γιατί δέν μπορεῖ νά κλείσει κανείς τό στόμα τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐκπροσώπων τοῦ προλεταριάτου, δέν μπορεῖ νά ἐμποδίσει τίς συγκεντρώσεις στίς πραγματικά συνταγματικές χῶρες, δέν μπορεῖ νά κρύψει κανείς οὔτε ἀπό τόν ἑαυτό του, οὔτε ἀπό τούς ἄλλους, ὅτι ὁ τσάρος τῆς Ρωσίας δέν τολμᾶ νά ἐμφανιστεῖ οὔτε στό Λονδίνο, οὔτε στό Παρίσι, οὔτε στή Ρώμη.

Ὁ ἐπίσημος γιορτασμός τῶν ἀρχηγῶν τῆς διεθνοῦς ἀντίδρασης, ὁ γιορτασμός ἀπ' ἀφορμή τήν καταστολή τῆς ἐπα-

νάστασης στή Ρωσία καί στήν Περσία *ματαιώθηκε* ἀπό τήν ὁμόθυμη καί γενναία διαμαρτυρία τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου ὅλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

Καί στό φόντο αὐτῆς τῆς διαμαρτυρίας τῶν σοσιαλιστῶν ἀπό τήν Πετρούπολη ὥς τό Παρίσι καί ἀπό τή Στοκχόλμη ὥς τή Ρώμη, τῆς διαμαρτυρίας ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία, τῆς διαμαρτυρίας στό ὄνομα τῆς ἐπανάστασης καί τῶν συνθημάτων της, διαγράφεται ἰδιαίτερα παραστατικά ἡ ἀηδιαστική δουλοφροσύνη τῶν δικῶν μας ρώσων φιλελευθέρων ἀπέναντι στόν τσαρισμό. Μερικοί βουλευτές τῆς μαυροεκατονταρχίτικης Δούμας ἀπό τούς μετριοπαθεῖς δεξιούς ὥς τούς καντέτους[32], μ' ἐπικεφαλῆς τόν πρόεδρο τῆς Δούμας, φιλοξενοῦνται στήν Ἀγγλία. Ὑπερηφανεύονται, γιατί ἐκπροσωποῦν τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας, τό πραγματικό κέντρο της, χωρίς τούς ἄκρως δεξιούς καί τούς ἄκρως ἀριστερούς. Παριστάνουν τούς ἐκπρόσωπους τῆς «συνταγματικῆς» Ρωσίας, ἐξυμνοῦν τό «ἀνανεωμένο» καθεστώς καί τό λατρευτό μονάρχη, πού «χάρισε στό λαό» τή Δούμα. Φουσκώνουν καί παραφουσκώνουν, ὅπως ὁ βάτραχος τοῦ Κριλόφ, παριστάνοντας τόν ἑαυτό τους νικητή τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἀντίδρασης, πού θέλει, λέει, τήν κατάργηση τοῦ «συντάγματος» στή Ρωσία. Ὁ ἀρχηγός τοῦ «συνταγματικοῦ-*δημοκρατικοῦ*» (μήν ἀστειεύεστε!) κόμματος κ. Μιλιουκόφ διακήρυξε σέ λόγο πού ἐξεφώνησε στό πρόγευμα πού παρέθεσε ὁ λόρδος-δήμαρχος: «Ὅσο ὑπάρχει στή Ρωσία νομοθετικό σῶμα, πού ἐλέγχει τόν προϋπολογισμό, ἡ ρωσική ἀντιπολίτευση θά παραμένει ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητας καί ὄχι ἐνάντια στήν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα» (τηλεγράφημα τοῦ Πρακτορείου τῆς Πετρούπολης, 19 τοῦ Ἰούνη μέ τό παλιό ἡμερολόγιο). Τό ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν «Γκόλος Μοσκβί»[33] στό κύριο ἄρθρο τῆς 21 τοῦ Ἰούνη, πού ἔχει τό χλεστακοφικό* τίτλο «Ἡ Εὐρώπη καί ἡ ἀνανεωμένη Ρωσία», χαιρετίζει θερμά τήν ὁμιλία τοῦ ἡγέτη τῶν καντέτων καί δηλώνει ὅτι ὁ «μετριοπαθής-συνταγματικός» του λόγος «ἴσως σημαίνει σημεῖο στροφῆς στήν πολιτική τῶν καντέτων, ἄρνηση ἀπό τήν ἀποτυχημένη τακτική τῆς προσποιητῆς ἀντιπολίτευσης γιά τήν ἀντιπολίτευση».

---

* Ἀπό τό ὄνομα Χλεστακόφ — ἕνα ἀπό τά πρόσωπα τῆς κωμωδίας τοῦ Ν. Β. Γκόγκολ «Ἐπιθεωρητής», πού σημαίνει καυχησιάρης, ἐλαφρόμυαλος. *Σημ. μετ.*

Ἡ ἀστυνομική «Ροσσίγια» [34] (τῆς 23 τοῦ Ἰούνη) ἀφιερώνει κύριο ἄρθρο στό λόγο τοῦ Μιλιουκόφ καί, ἐπαναλαβαίνοντας τήν «περίφημη» φράση γιά ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητας, γράφει: «ὁ κ. Μιλιουκόφ στήν Ἀγγλία ἀνέλαβε μιά ὁρισμένη ὑποχρέωση γιά τήν ἀντιπολίτευση τῆς Ρωσίας καί ἄν τήν ὑποχρέωση αὐτή τήν ἐκπληρώσει, θά προσφέρει τέτια ὑπηρεσία στήν πατρίδα, γιά τήν ὁποία θά τοῦ συγχωρεθοῦν ὄχι λίγα προηγούμενα ἁμαρτήματα». Ἄξιος ὁ μισθός σας, κ. καντέτοι: Ἡ «Βέχι» [35] γενικά καί ὁ Στροῦβε εἰδικά ἐπιδοκιμάστηκαν ἀπό τόν Ἀντώνιο Βολίνσκι, τό «ἀφεντικό» τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν φανατικῶν· ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος Μιλιουκόφ ἐπιδοκιμάστηκε ἀπό τήν ἀστυνομική-πουλημένη φυλλάδα. Ἄξιος ὁ μισθός σας!

Δέν ἔχουμε παρά νά ὑπενθυμίσουμε μόνο ὅτι ἐμεῖς ἀκόμη ἀπό τό 1906 ξεσκεπάσαμε τήν ὀχτωβριστική φύση τῶν καντέτων, ὅταν οἱ πομπώδεις «νίκες» τῆς Δούμας προκάλεσαν ἴλιγγο σέ πάρα πολλούς ἰδιοτελεῖς - ἀφελεῖς καί ἀνιδιοτελεῖς - ἀφελεῖς ἀνθρώπους.

Δέν μᾶς μένει παρά νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι τήν *οὐσία* τοῦ παιχνιδιοῦ τοῦ τσαρισμοῦ στήν ΙΙΙ Δούμα, πού ἀποκαλύφθηκε τώρα ἰδιαίτερα παραστατικά, τήν ξεσκεπάσαμε *πρίν 20 καί πάνω μῆνες,* ὅταν μιλούσαμε στά φύλλα 19 - 20 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» (Νοέμβρης τοῦ 1907) γιά τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν στήν ΙΙΙ Δούμα. Στήν ΙΙΙ Δούμα — λέγαμε καί ἔλεγε καί ἡ ἀπόφαση τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Νοέμβρη τοῦ 1907 [36] — εἶναι δυνατό νά δημιουργηθοῦν *δυό* πλειοψηφίες: ἡ μαυροεκατονταρχίτικη - ὀχτωβριστική καί ἡ καντέτικη - ὀχτωβριστική καί ὅτι οἱ *δυό* αὐτές πλειοψηφίες θά εἶναι ἀντεπαναστατικές. «Ἡ τέτια κατάσταση στή Δούμα — ἀναφέρει ἡ τοτινή ἀπόφαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης (ἀρ. φύλ. 19 τῆς *«Προλετάρι»)* καί ἡ ἀπόφαση τῆς ΙΙΙ Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ (ἀρ. φύλ. 20 τῆς *«Προλετάρι»)* — εὐνοεῖ ἐξαιρετικά τό διπλό πολιτικό παιχνίδι καί ἀπό μέρους τῆς κυβέρνησης καί ἀπό μέρους τῶν καντέτων»*.

Αὐτός ὁ χαρακτηρισμός τῆς κατάστασης ἐπιβεβαιώθηκε τώρα *ὁλοκληρωτικά* καί ἀποκάλυψε τή μυωπία ἐκείνων πού ἦταν ἕτοιμοι νά διακηρύξουν ξανά καί ξανά ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά «ὑποστηρίξουν» τούς καντέτους.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 144, 184. *Ἡ Σύντ.*

Οἱ καντέτοι τσακώνονται μέ τούς ὀχτωβριστές ὄχι σάν ἀντίπαλοι σέ ζητήματα ἀρχῶν, ἀλλά σάν *ἀνταγωνιστές*. Πρέπει νά «κατακτήσουμε» τόν ἐκλογέα: ἀνακηρύσσουμε τόν ἑαυτό μας Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας». Πρέπει νά ἀποδείξουμε τή «σοβαρότητά» μας: προωθοῦμε στήν ΙΙΙ Δούμα τούς Μακλάκοφ, δηλώνουμε μπροστά στήν Εὐρώπη μέσω τοῦ Μιλιουκόφ, ὅτι εἴμαστε «ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητας». Μά στόν πιστό ὑπηρέτη τοῦ μαυροεκατονταρχίτικου τσαρισμοῦ, στόν Στολίπιν, αὐτό ἀκριβῶς τοῦ χρειάζεται. Ἄς διαχειρίζεται *στήν πράξη* ὅλες ἀνεξάρτητα τίς ὑποθέσεις τῆς χώρας ἡ μαυροεκατονταρχίτικη τσαρική συμμορία, ἄς λύνει αὐτή καί μόνο αὐτή ὅλα τά πραγματικά σπουδαῖα ζητήματα τῆς πολιτικῆς. Ἡ ὀχτωβριστική-καντέτικη ὅμως πλειοψηφία «μᾶς» χρειάζεται γιά παιχνίδι, γιά «ἀντιπροσώπευση» στήν Εὐρώπη, γιά διευκόλυνση ἐξεύρεσης δανείων, γιά «διόρθωση» τῶν ἀκροτήτων τῆς μαυροεκατονταρχίας, γιά ἐξαπάτηση τῶν ἁπλοϊκῶν μέ «μεταρρυθμίσεις»... πού θά τίς διορθώνει τό Κρατικό συμβούλιο.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ξέρει τήν ἀντιπολίτευσή *της*. Ἡ ἀντιπολίτευση τῶν καντέτων ξέρει τόν Στολίπιν *της* καί τόν Νικόλαό *της*. Καί οἱ δικοί μας οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ δικοί μας οἱ ὑπουργοί ἀφομοίωσαν χωρίς δυσκολία τήν εὔκολη ἐπιστήμη τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινοβουλευτικῆς ὑποκρισίας καί τοῦ ἐμπαιγμοῦ. Καί οἱ μέν καί οἱ δέ σπουδάζουν μέ ἐπιτυχία τούς τρόπους καί τίς μεθόδους τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀστικῆς ἀντίδρασης.

Καί ἐνάντια στούς πρώτους καί ἐνάντια στούς δεύτερους κηρύσσει διαρκή ἐπαναστατικό πόλεμο τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας, πού συσπειρώνεται ὁλοένα καί πιό στενά μέ τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο ὅλου τοῦ κόσμου.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 46, 11 (24) τοῦ Ἰούλη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Μ. ΛΙΑΝΤΟΦ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»[37]

Δημοσιεύουμε πρόθυμα τό ἀνοιχτό γράμμα τοῦ σ. Λιάντοφ καί θά τοῦ παρατηρήσουμε μόνο τά ἑξῆς:

Νά τηρεῖ κανείς τίς παραδόσεις τοῦ μπολσεβικισμοῦ — τοῦ ὀρθόδοξου-μαρξιστικοῦ ρεύματος μέσα στό ΣΔΕΚΡ — εἶναι ἔργο, φυσικά, θαυμάσιο, σ. Λιάντοφ. Ἀλλά τό νά τηρεῖ κανείς αὐτή τήν παράδοση σημαίνει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, νά περιφρουρεῖ τόν μπολσεβικισμό ἀπό τή γελοιογραφία τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Καί ἀκριβῶς γελοιογραφία τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ὅπως ἀποδείξαμε ἐκτεταμένα σέ μιά σειρά ἄρθρα, καί ὅπως τώρα ἀναγνώρισε ἐπίσημα ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα, εἶναι οἱ μάταιες προσπάθειες τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας.

Ὅσο γιά τήν «ἐπαναστατική ἠθική» πού ἐπικαλεῖται ὁ σ. Λιάντοφ, μποροῦμε σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό νά τόν ἀφήσουμε ἥσυχα νά κάνει ὅ,τι νομίζει, ὅμως γιά τή «θέση ἀρχῶν» τοῦ σ. Λιάντοφ τόσο αὐτός, ὅσο καί οἱ ὁμοϊδεάτες του θά ἔπρεπε ἀπό καιρό νά τήν εἶχαν ἐκθέσει ἀνοιχτά μπροστά σ' ὅλο τό κόμμα, ἐνῶ μέχρι τώρα εἴμασταν ἀναγκασμένοι νά πιστεύουμε στά λόγια τους ὅτι αὐτοί ἔχουν κάτι τι ἄλλο ἐκτός ἀπό ὀτζοβισμό καί θεοπλασία.

Καταλήγοντας, ἐκφράζουμε τήν πεποίθηση ὅτι ὁ σ. Λιάντοφ, πού δούλεψε πολλά χρόνια στίς γραμμές τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, δέν θά μείνει γιά πολύν καιρό στή νέα ὁμάδα τῶν θεοπλαστῶν-ὀτζοβιστῶν, εἴτε, ὅπως τούς ἀποκαλοῦν γιά συντομία, τῶν «θείων ὀτζοβιστῶν» καί θά ἐπιστρέψει στήν ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 46, 11 (24) τοῦ Ἰούλη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΞΕΣΚΕΠΑΣΜΕΝΟΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ

Οἱ ἀναγνῶστες γνωρίζουν, βέβαια, πώς τόν τελευταῖο χρόνο τό κόμμα μας εἶχε νά κάνει μέ τό λεγόμενο λικβινταριστικό ρεῦμα μέσα στή σοσιαλδημοκρατία. Λικβινταριστές εἶναι οἱ πιό ἀπτόητοι ἐκεῖνοι ὀπορτουνιστές, πού ἄρχισαν νά κηρύσσουν πώς δέν χρειάζεται τό παράνομο Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στή σημερινή Ρωσία, πώς δέν χρειάζεται τό ΣΔΕΚΡ. Οἱ ἀναγνῶστες γνωρίζουν ἐπίσης πώς ὁ μπολσεβικισμός ἄρχισε καί διεξήγαγε τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταριστικό αὐτό ρεῦμα, τή διεξήγαγε τουλάχιστο σέ τέτιο βαθμό πού στήν Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ κόμματος, τό Δεκέμβρη τοῦ 1908, ὁ λικβινταρισμός καταδικάστηκε μέ τόν πιό κατηγορηματικό καί ἀμετάκλητο τρόπο, παρά τίς ἀντίθετες ψήφους τῶν μενσεβίκων καί ἑνός μέρους τῶν ὀπαδῶν τῆς Μπούντ (τό ἄλλο μέρος τῶν ὀπαδῶν τῆς Μπούντ ξεσηκώθηκε ἐνάντια στό λικβινταρισμό).

Παρόλ' αὐτά, τό ἐπίσημο ὄργανο τῆς μενσεβίκικης ὁμάδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ὄχι μόνο δέν παραδεχόταν πώς εἶναι λικβινταριστικό, μά, ἀπεναντίας, ἐμφανιζόταν πάντα μέ τρόπο ἐξαιρετικά «περήφανο κι' εὐγενικό», ἀρνούμενο κάθε συνάφειά του μέ τό λικβινταρισμό. Ὑπῆρχαν τά γεγονότα. Μά ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τά ἀγνοοῦσε μεγαλοπρεπῶς. Τό τεῦχος 9 τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», τοῦ Πλεχάνοφ [38], πού βγῆκε τελευταῖα (Αὔγουστος τοῦ 1909), εἶναι ἐξαιρετικά πολύτιμο, γιατί ἕνας ἀπό τούς ἀρχηγούς τοῦ μενσεβικισμοῦ ξεσκεπάζει σ' αὐτό τελειωτικά τό λικβινταρισμό. Μ' αὐτό δέν ἐξαντλεῖται ἡ σημασία τοῦ «Ντνιεβνίκ», θά χρειαστεῖ ὅμως νά σταθοῦμε κατά πρῶτο λόγο σ' αὐτή τήν πλευρά τοῦ ζητήματος.

Στό φύλ. ἀρ. 45 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» δημοσιεύ-

τηκε ἕνα γράμμα τῶν μενσεβίκων τῆς συνοικίας Βίμποργκ (τῆς Πετρούπολης), πού διαμαρτύρονταν ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές. Στό φύλ. ἀρ. 14 τῆς «Γκόλος» (Μάης τοῦ 1909) ἀναδημοσιεύεται τό γράμμα αὐτό καί ἡ *Συντακτική ἐπιτροπή* παρατηρεῖ : «Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» προσποιεῖται πώς τάχα εἶδε στό γράμμα τῶν συντρόφων τοῦ Βίμποργκ ἕνα βῆμα πού τούς ἀπομακρύνει *ἀπό* τήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»...».

Βγαίνει τό «Ντνιεβνίκ» τοῦ Πλεχάνοφ. Ὁ συντάκτης του δείχνει *ὅλο τό περιεχόμενο* τῶν λικβινταριστικῶν ἰδεῶν τοῦ ἄρθρου πού δημοσιεύεται στή «Γκόλος», ἀρ. φύλ. 15, χωρίς καμιά ἐπιφύλαξη ἀπό μέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (καί μάλιστα σέ ἄρθρο πού ἐκφράζει τίς ἴδιες ἀπόψεις μέ τίς ἀπόψεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς). Ὁ Πλεχάνοφ παραθέτει παράλληλα ἀποσπάσματα ἀπό τό γράμμα τῶν μενσεβίκων τοῦ Βίμποργκ καί λέει: «Τό γράμμα αὐτό μᾶς δείχνει πῶς ἐπηρεάζουν κάπου-κάπου τίς πλατιές ἐργατικές ὀργανώσεις ἄνθρωποι πού ἐγκατέλειψαν τό κόμμα μας μέ τήν πρόφαση ὅτι ἔχουν μιά «καινούργια» δουλιά» (σελ. 10 τοῦ «Ντνιεβνίκ»). Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ «πρόφαση» πού πρόβαλε πάντα ἡ «Γκόλος»! «Μιά τέτια ἐπιροή, — συνεχίζει ὁ Πλεχάνοφ, — δέν εἶναι καθόλου σοσιαλδημοκρατική ἐπιροή· ἡ ἐπιροή αὐτή, ἀπό τό ἴδιο τό πνεῦμα της, εἶναι ἀπόλυτα ἐχθρική πρός τή σοσιαλδημοκρατία» (σελ. 11).

Ἔτσι, λοιπόν, ὁ Πλεχάνοφ παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπό τό γράμμα τῶν μενσεβίκων τοῦ Βίμποργκ πού εἶναι *ἐνάντια* στό φύλ. ἀρ. 15 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Ρωτᾶμε τόν ἀναγνώστη, *ποιός λοιπόν πραγματικά εἶναι ἐκεῖνος πού «προσποιεῖται»;* Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» «προσποιόταν», ὅταν κατηγοροῦσε τήν «Γκόλος» γιά λικβινταρισμό, ἤ ἡ «Γκόλος» *προσποιόταν*, ὅταν ἀρνιόταν ὁποιαδήποτε σχέση της μέ τό λικβινταρισμό;

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» ξεσκεπάζεται *γιά φιλολογική κακοήθεια*, ξεσκεπάζεται ἀπό ἕνα χθεσινό μέλος της, τόν Πλεχάνοφ.

Δέν εἶναι ὅμως καθόλου αὐτό μόνο.

Στό φύλ. ἀρ. 15 τῆς «Γκόλος» (Ἰούνης τοῦ 1909), σέ ἄρθρο μέ τήν ὑπογραφή *Φ. Ντάν*, βρίσκουμε μιά δήλωση πού λέει πώς ἡ φήμη τῆς «Πράβντα»[39], σάν ἐφημερίδας ἔξω ἀπό ὁμάδες, τήν προφυλάσσει «ἀπό τίς παράλογες καί ἔκδηλα κακόβουλες κατηγορίες γιά λικβινταρισμό» (σελ. 12). Δέν θά μποροῦσε

νά ἐκφραστεῖ κανείς μέ πιό ἔντονο ὕφος. Δύσκολο εἶναι νά ἀποτυπωθεῖ στή φυσιογνωμία σου ἀνώτερη, εὐγενικότερη ἀγανάκτηση ἀπ' ἀφορμή τήν κατηγορία τῆς «Γκόλος» γιά λικβινταρισμό.

Βγαίνει τό «Ντνιεβνίκ» τοῦ Πλεχάνοφ. Ὁ συντάκτης δείχνει *ὅλο τό περιεχόμενο* τῶν ἰδεῶν τοῦ λικβινταρισμοῦ πού περιέχονται σ' ἕνα ἀπό τά ἄρθρα τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος», ἀρ. φύλ. 15 καί δηλώνει, ἀπευθυνόμενος στούς μενσεβίκους πού συμμερίζονται αὐτές τίς ἰδέες: «Γιατί νά θίγεστε ὅταν σᾶς κατηγοροῦν γιά λικβινταρισμό, ἀφοῦ στήν πραγματικότητα πέφτετε τόσο πολύ σ' αὐτό τό ἁμάρτημα;» (σελ. 5). «Ὁ σύντροφος Σ.» (συντάκτης τοῦ ἄρθρου τοῦ φύλ. ἀρ. 15 τῆς «Γκόλος» πού ἀναλύει ὁ Πλεχάνοφ) «ὄχι μόνο μπορεῖ, ἀλλά καί πρέπει νά κατηγορηθεῖ γιά λικβινταρισμό, γιατί τό σχέδιο πού προτείνει καί ὑποστηρίζει στό γράμμα του, στήν πραγματικότητα δέν εἶναι παρά ἕνα σχέδιο διάλυσης τοῦ κόμματός μας» («Ντνιεβνίκ», σελ. 6). Καί αὐτός ὁ σ. Σ. μιλάει ἀνοιχτά στό ἄρθρο του ὅτι τάσσεται ἀλληλέγγυος μέ *«τήν ἀντιπροσωπεία τοῦ Καυκάσου», δηλαδή μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος»,* πού, ὅπως εἶναι γνωστό, εἶχε δυό πληρεξούσια ἀπό τά τρία στήν ἀντιπροσωπεία αὐτή.

Ὁ Πλεχάνοφ συνεχίζει:

«Ἐδῶ πρέπει νά διαλέξουμε: *εἴτε* λικβινταρισμός, *εἴτε* πάλη ἐνάντιά του. Τρίτος δρόμος δέν ὑπάρχει. Ἐννοεῖται, πώς ὅταν τό λέω αὐτό, ἔχω ὑπόψη μου τούς συντρόφους πού δέν καθοδηγοῦνται ἀπό τά προσωπικά τους συμφέροντα, ἀλλά ἀπό τά συμφέροντα τῆς κοινῆς μας ὑπόθεσης. Γιά ἐκείνους πού καθοδηγοῦνται ἀπό τά προσωπικά τους συμφέροντα, γιά ἐκείνους πού σκέπτονται μόνο γιά τήν ἐπαναστατική τους καριέρα — γιατί ὑπάρχει καί τέτια καριέρα! — γιά ἐκείνους ὑπάρχει, βέβαια, τρίτη διέξοδος. Οἱ μεγάλοι καί οἱ μικροί ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ εἴδους μποροῦν καί μάλιστα εἶναι ἀναγκασμένοι στή σημερινή στιγμή νά ἑλίσσονται ἀνάμεσα στό λικβινταριστικό καί στό ἀντιλικβινταριστικό ρεῦμα· στίς σημερινές συνθῆκες εἶναι ἀναγκασμένοι ὁπωσδήποτε ν' ἀποφεύγουν νά δόσουν κατηγορηματική ἀπάντηση στό ἐρώτημα, ἄν πρέπει νά πολεμήσουμε τό λικβινταρισμό· εἶναι ἀναγκασμένοι ν' ἀποφεύγουν μιά τέτια ἀπάντηση, χρησιμοποιώντας «ἀλληγορίες καί ὑποθέσεις χωρίς περιεχόμενο», γιατί εἶναι ἀκόμη ἄγνωστο ποιό ρεῦμα θά ἐπικρατήσει, ὁ λικβινταρισμός ἤ ὁ ἀντιλικβινταρισμός, καί οἱ σοφοί αὐτοί διπλωμάτες, πάντως, θέλουν νά πάρουν μέρος στή γιορτή: θέλουν νά εἶναι ὁπωσδήποτε μέ τό μέρος τῶν νικητῶν. Τό ξαναλέω, γιά τέτιους ἀνθρώπους ὑπάρχει καί τρίτη διέξοδος. Ὁ σ. Σ. ὅμως θά συμφωνήσει, ἴσως, μαζί μου, ἄν πῶ ὅτι αὐτοί δέν εἶναι πραγματικοί ἄνθρωποι, ἀλλά μόνο «ψευτοανθρωπάρια». Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά γίνεται λόγος γι' αὐτούς: εἶναι ἀπό γεννησιμιοῦ τους ὁπορτουνιστές· τό ἔμβλημά τους εἶναι: «τί ἐπιθυμεῖτε;»» (σελ. 7-8 τοῦ «Ντνιεβνίκ»).

Αὐτό λέγεται: γλαύκας κομίζει... Πράξη πέμπτη καί τελευταία, σκηνή 1η. Ἐπί σκηνῆς οἱ συντάκτες τῆς «Γκόλος», ὅλοι ἐκτός ἀπό ἕναν. Ὁ συντάκτης Ἰμιαρέκ ἀπευθύνεται πρός τό κοινό μέ ὕφος ἐξαιρετικά εὐγενικό: «οἱ κατηγορίες ἐναντίον μας γιά λικβινταρισμό δέν εἶναι ἁπλῶς παράλογες, μά καί *ἔκδηλα κακοήθεις*».

Σκηνή 2η. Τά ἴδια πρόσωπα καί «ἐκεῖνος», ὁ συντάκτης τῆς «Γκόλος», πού μόλις ἀποχώρησε μέ τό καλό ἀπό τή σύνταξη [40] (καμώνεται πώς δέν προσέχει κανένα ἀπό τούς συντάκτες καί μιλᾶ ἀποτεινόμενος πρός τόν ἀλληλέγγυο μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή συνεργάτη Σ.): «Εἴτε λικβινταρισμός, εἴτε πάλη ἐνάντιά του. Τρίτη διέξοδος ὑπάρχει μόνο γιά τούς ἐπαναστάτες καριερίστες πού ἑλίσσονται, ἀποφεύγουν νά δόσουν κατηγορηματική ἀπάντηση, περιμένουν νά δοῦν ποιός θά ἐπικρατήσει. Ὁ σ. Σ. θά συμφωνήσει, ἴσως, μαζί μου πώς αὐτοί δέν εἶναι πραγματικοί ἄνθρωποι, ἀλλά ψευτοανθρωπάρια. Δέν ἀξίζει τόν κόπο νά γίνεται λόγος γι' αὐτούς: εἶναι ἀπό γεννησιμιοῦ τους ὀπορτουνιστές· τό ἔμβλημά τους εἶναι: «τί ἐπιθυμεῖτε;»».

Ὁ χρόνος θά τό δείξει, ἄν θά συμφωνήσει πραγματικά μέ τόν Πλεχάνοφ «ὁ σ. Σ.», ὁ συλλογικά-μενσεβίκος σ. Σ., ἤ ἄν θά προτιμήσει νά διατηρήσει τήν ἰδιότητα τοῦ καθοδηγητῆ σέ μερικά ψευτοανθρωπάρια καί ὀπορτουνιστές ἀπό γεννησιμιοῦ τους. Ἕνα πράγμα μποροῦμε ἀπό τώρα κιόλας νά δηλώσουμε θαρρετά: ἄν ὁ Πλεχάνοφ, ὁ Πότρεσοφ (ὁ «πεπεισμένος λικβινταριστής», κατά τήν κρίση τοῦ Πλεχάνοφ, σελ. 19 τοῦ «Ντνιεβνίκ») καί τά «ψευτοανθρωπάρια» μέ τό ἔμβλημα «τί ἐπιθυμεῖτε;» ἐκθέσουν ὁλοκληρωμένα τίς ἀπόψεις τους στούς μενσεβίκους-*ἐργάτες*, δέν θά βρεθοῦν, ἀσφαλῶς, οὔτε δέκα στούς ἑκατό πού νά ταχθοῦν *ὑπέρ* τοῦ Πότρεσοφ καί *ὑπέρ* τῶν «τί ἐπιθυμεῖτε» *μαζί*. Αὐτό μποροῦμε νά τό ἐγγυηθοῦμε. Τό ἄρθρο τοῦ Πλεχάνοφ ἀρκεῖ γιά νά ἀπομακρυνθοῦν οἱ μενσεβίκοι-*ἐργάτες* καί ἀπό τόν Πότρεσοφ καί ἀπό τούς «τί ἐπιθυμεῖτε». Ἡ δική μας δουλιά εἶναι νά φροντίσουμε, ὥστε οἱ ἐργάτες-μενσεβίκοι, ἰδιαίτερα ἐκεῖνοι πού δύσκολα ἐπηρεάζονται ἀπό τήν προπαγάνδα τῶν μπολσεβίκων, *νά γνωριστοῦν* ὁλοκληρωτικά μέ τό τεῦχος 9 τοῦ «Ντνιεβνίκ» τοῦ Πλεχάνοφ. Ἡ δική μας δουλιά εἶναι νά φροντίσουμε, ὥστε οἱ ἐργάτες-μενσεβίκοι νά καταπιαστοῦν τώρα στά σοβαρά μέ τό ξεκαθάρισμα τῶν *ἰδεολογικῶν βάσεων* τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στόν Πλεχάνοφ, ἀπό τή μιά μεριά, στόν Πότρεσοφ καί στούς «τί ἐπιθυμεῖτε», ἀπό τήν ἄλλη.

Σχετικά μ' αὐτό τό ἰδιαίτερα σοβαρό ζήτημα ὁ Πλεχάνοφ δίνει στό τεῦχος 9 τοῦ «Ντιεβνίκ» ἐξαιρετικά πολύτιμο ὑλικό, πού δέν εἶναι ὅμως καθόλου ἀρκετό. «Ζήτω ὁ «γενικός διαχωρισμός»!», ἀναφωνεῖ ὁ Πλεχάνοφ, χαιρετώντας τό διαχωρισμό τῶν μπολσεβίκων ἀπό τούς ἀναρχοσυνδικαλιστές (ἔτσι ἀποκαλεῖ ὁ Πλεχάνοφ τούς ὀτζοβιστές, τούς οὐλτιματιστές καί τούς θεοπλάστες μας) καί δηλώνει πώς «ἐμεῖς, οἱ μενσεβίκοι, πρέπει νά ξεχωρίσουμε ἀπό τούς λικβινταριστές» (σελίδα 18 τοῦ «Ντιεβνίκ»). Ἐννοεῖται, ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, πού ἔχουμε ἤδη χαράξει τή *γενική διαχωριστική γραμμή μας*, μ' ὅλη μας τήν καρδιά θά συμφωνήσουμε μέ τό αἴτημα τοῦ γενικοῦ διαχωρισμοῦ μέσα στή μενσεβίκικη ὁμάδα. Μέ ἀνυπομονησία θά περιμένουμε τό γενικό αὐτό διαχωρισμό στίς γραμμές τῶν μενσεβίκων. Θά δοῦμε ἀπό *ποῦ* θά περάσει ἡ γενική διαχωριστική γραμμή τους. Θά δοῦμε, ἄν εἶναι πραγματικά *γενική* διαχωριστική γραμμή.

Ὁ Πλεχάνοφ παριστάνει τή διάσπαση στίς γραμμές τῶν μενσεβίκων ἐξαιτίας τοῦ λικβινταρισμοῦ σάν διάσπαση πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα. Ταυτόχρονα ὅμως δίνει στοιχεῖα, πού δείχνουν πώς τό πράγμα δέν περιορίζεται καθόλου στό ὀργανωτικό μόνο ζήτημα. Ὁ Πλεχάνοφ χαράζει *γιά τήν ὥρα* δυό διαχωριστικές γραμμές, πού καμιά τους δέν ἀξίζει ἀκόμη νά ὀνομαστεῖ γενική. Ἡ πρώτη γραμμή διαχωρίζει κατηγορηματικά τόν Πλεχάνοφ ἀπό τόν Πότρεσοφ, ἡ δεύτερη τόν διαχωρίζει διστακτικά ἀπό τούς «φραξιονιστές διπλωμάτες», τά ψευτοανθρωπάρια καί τούς ἀπό γεννησιμιοῦ τους ὀπορτουνιστές. Ὁ Πλεχάνοφ λέει γιά τόν Πότρεσοφ, πώς ἀκόμη ἀπό τό φθινόπωρο τοῦ 1907 «ἐκδηλώθηκε σάν πεπεισμένος λικβινταριστής». Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ἀρκετό. Ἐκτός ἀπό τήν προφορική αὐτή δήλωση τοῦ Πότρεσοφ σχετικά μέ τό ὀργανωτικό ζήτημα, ὁ Πλεχάνοφ ἀναφέρεται καί στή γνωστή συλλογική ἐργασία τῶν μενσεβίκων «Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα» καί λέει πώς αὐτός, ὁ Πλεχάνοφ, ἀποχώρησε ἀπό τή σύνταξη αὐτῆς τῆς συλλογῆς, γιατί τό ἄρθρο τοῦ Πότρεσοφ (ἀκόμη καί μετά τίς διορθώσεις καί τό ξαναδούλεμα πού ἔγιναν μέ ἀπαίτηση τοῦ Πλεχάνοφ καί πραγματοποιήθηκαν μέ τή μεσολάβηση τοῦ Ντάν καί τοῦ Μάρτοφ) ἦταν ἀπαράδεκτο γιά τόν Πλεχάνοφ. «Πείστηκα ἀπόλυτα πώς τό ἄρθρο τοῦ Πότρεσοφ δέν ἐπιδέχεται διόρθωση» (σελ. 20). «Εἶδα, — γράφει ὁ Πλεχάνοφ στό «Ντιεβνίκ», — πώς ἡ λικβινταριστική σκέψη, πού ἐξέφρασε ὁ Πότρεσοφ στό Μανχάιμ,

ἔχει καρφωθεῖ γερά στό μυαλό του καί πώς ἔχει χάσει ὁλότελα τήν ἱκανότητα νά βλέπει τήν κοινωνική ζωή, στό παρόν καί στό παρελθόν της, μέ μάτια ἐπαναστάτη» (σελ 19 - 20). «Δέν εἶμαι σύντροφος τοῦ Πότρεσοφ... δέν ἀκολουθοῦμε τόν ἴδιο δρόμο μέ τόν Πότρεσοφ» (σελ. 20).

Ἐδῶ πιά δέν πρόκειται καθόλου γιά τά σύγχρονα ὀργανωτικά ζητήματα, πού ὁ Πότρεσοφ δέν τά ἔθιξε καί δέν μποροῦσε νά τά θίξει στό ἄρθρο του. Πρόκειται γιά τίς *βασικές ἰδέες τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας*, πού «λικβιντάρονται» ἀπό τή *συλλογική* μενσεβίκικη «ἐργασία» ἡ ὁποία ἐκδίδεται μέ τή *συλλογική* μενσεβίκικη ἐπιμέλεια *τοῦ Μάρτοφ, τοῦ Μάσλοφ καί τοῦ Πότρεσοφ.*

Γιά νά χαραχτεῖ *ἐδῶ* πραγματικά μιά γενική διαχωριστική γραμμή, δέν ἀρκεῖ νά τά χαλάσει κανείς μέ τόν Πότρεσοφ καί νά κάνει ἕνα «λεπτό» ὑπαινιγμό γιά τούς ἥρωες τοῦ «τί ἐπιθυμεῖτε». Χρειάζεται *ν' ἀποκαλυφθεῖ διεξοδικά,* γιά ποιόν ἀκριβῶς λόγο, πότε ἀκριβῶς, γιατί καί πῶς ἀκριβῶς «ὁ Πότρεσοφ ἔχασε τήν ἱκανότητα νά βλέπει τήν κοινωνική ζωή μέ μάτια ἐπαναστάτη». Ὁ λικβινταρισμός, λέει ὁ Πλεχάνοφ, ὁδηγεῖ στό «βοῦρκο τοῦ πιό ἐπονείδιστου ὀπορτουνισμοῦ» (σελ. 12). «Τό καινούργιο κρασί τό μεταβάλλουν αὐτοί (οἱ λικβινταριστές) σ' ἕνα πολύ ξυνό εἶδος, πού ἴσως κάνει μόνο γιά νά φτιάξεις μικροαστικό ξύδι» (σελ. 12). Ὁ λικβινταρισμός «διευκολύνει τή διείσδυση τῶν μικροαστικῶν τάσεων στό προλεταριακό περιβάλλον» (σελ. 14). «Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού καταπιάστηκα ν' ἀποδείξω σέ σημαίνοντες συντρόφους-μενσεβίκους πώς κάνουν μεγάλο λάθος, ὅταν δείχνουν κάπου-κάπου προθυμία νά τραβήξουν χέρι-χέρι μέ τούς κυρίους πού λίγο-πολύ μυρίζουν ὀπορτουνισμό» (σελ. 15). «Ὁ λικβινταρισμός τραβάει κατευθείαν στόν ἀδιάβατο βάλτο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ καί στίς ἐχθρικές πρός τή σοσιαλδημοκρατία μικροαστικές τάσεις» (σελ. 16). Συγκρίνετε ὅλες αὐτές τίς κρίσεις τοῦ Πλεχάνοφ μέ τήν ὁμολογία, ὅτι ὁ Πότρεσοφ εἶναι πεπεισμένος λικβινταριστής. Εἶναι ὁλοφάνερο πώς ὁ Πλεχάνοφ περιγράφει τόν Πότρεσοφ (τόν παραδέχεται τώρα ὁ Πλεχάνοφ, θά εἶναι πιό σωστό νά ποῦμε), σάν ἕνα *μικροαστό δημοκράτη - ὀπορτουνιστή.* Εἶναι ὁλοφάνερο πώς στό βαθμό πού ὁ μενσεβικισμός, πού ἐκπροσωπεῖται ἀπ' ὅλους τούς πιό σημαίνοντες λογίους τῆς ὁμάδας (ἐκτός ἀπό τόν Πλεχάνοφ), *συμμετέχει* σ' αὐτό τό κίνημα τοῦ Πότρεσοφ (στό «Κοινωνικό κίνημα»), *στόν ἴδιο βαθμό* ὁ Πλεχάνοφ ἀναγνωρίζει τώρα ὅτι

ὁ μενσεβικισμός εἶναι *μικροαστικό ὀπορτουνιστικό ρεῦμα*. Στό βαθμό πού ὁ μενσεβικισμός, σάν ὁμάδα, συμπαθεῖ τόν Πότρεσοφ καί τόν συγκαλύπτει, ὁ Πλεχάνοφ ἀναγνωρίζει τώρα ὅτι ὁ μενσεβικισμός εἶναι *μικροαστική ὀπορτουνιστική ὁμάδα*.

Τό συμπέρασμα εἶναι καθαρό: ἄν ὁ Πλεχάνοφ μείνει μόνος του, ἄν δέν συγκεντρώσει γύρω του τή μάζα, ἤ ἔστω ἕνα σημαντικό μέρος ἀπό τούς μενσεβίκους, ἄν δέν ἀποκαλύψει μπροστά σ' ὅλους τούς μενσεβίκους-ἐργάτες ὅλες τίς ρίζες καί ὅλες τίς ἐκδηλώσεις αὐτοῦ τοῦ μικροαστικοῦ ὀπορτουνισμοῦ, τότε θά φανεῖ ὅτι ἡ ἐκτίμησή μας γιά τό μενσεβικισμό ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τόν πιό ἐξέχοντα θεωρητικό μενσεβίκο, πού ὁδήγησε τούς μενσεβίκους πάρα πολύ μακριά στήν τακτική τους στά 1906-1907.

Ὁ χρόνος θά τό δείξει, ἄν ὁ «ἐπαναστατικός μενσεβικισμός» πού διακηρύσσει ὁ Πλεχάνοφ θά *βρεῖ τή δύναμη* νά ἀντιπαλέψει ὅλο τόν κύκλο τῶν ἰδεῶν πού γέννησαν τόν Πότρεσοφ καί τό λικβινταρισμό.

Ὁ Πλεχάνοφ, μιλώντας γιά γενικό διαχωρισμό μέσα στίς γραμμές τῶν μπολσεβίκων, ἐξομοιώνει τούς μπολσεβίκους μαρξιστές, τούς σοσιαλδημοκράτες, μέ τόν Ὄσιπ τοῦ Γκόγκολ, πού μάζευε κάθε κουρελαρία, κάθε σκοινάκι (μέχρι τόν ἐμπειριοκριτικισμό καί τή θεοπλασία). Τώρα ὁ μπολσεβίκος Ὄσιπ, ἀστειεύεται ὁ Πλεχάνοφ, ἄρχισε «νά ἐπεκτείνει τό χῶρο γύρω του», νά διώχνει τούς ἀντιμαρξιστές, νά πετάει ἔξω τό «σκοινάκι» καί τήν ὑπόλοιπη κουρελαρία.

Τό ἀστεῖο τοῦ Πλεχάνοφ δέν ἀναφέρεται σ' ἕνα ἀστεῖο, ἀλλά σ' ἕνα βασικό καί σοβαρότατο ζήτημα τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας: *ποιά* κατεύθυνση μέσα στίς γραμμές της ἐξυπηρετοῦσε *περισσότερο* τήν κουρελαρία, τό «σκοινάκι», δηλαδή ἐξυπηρετοῦσε *τίς ἀστικοδημοκρατικές* ἐπιδράσεις μέσα στό προλεταριακό περιβάλλον. Ὅλες οἱ «λεπτολογίες» τῶν φραξιονιστικῶν συζητήσεων, ὅλες οἱ μακρόχρονες περιπέτειες τῆς πάλης ἐξαιτίας διαφόρων ἀποφάσεων, συνθημάτων κτλ., ὅλος αὐτός ὁ «φραξιονισμός» (πού τόσο συχνά τόν καταδικάζουν σήμερα μόνο μέ φωνασκίες ἐνάντια στό «φραξιονισμό», *πού ἐνθαρρύνουν περισσότερο ἀπ' ὅλα τήν ἔλλειψη ἀρχῶν)*, ὅλος αὐτός ὁ «φραξιονισμός» περιστρέφεται γύρω ἀπ' αὐτό τό βασικό καί σοβαρότατο ζήτημα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας: ποιά κατεύθυνση μέσα στίς γραμμές της ἦταν πιό ἐπιρεπής στίς ἀστικοδημοκρατικές ἐπιδράσεις (ἀναπόφευκτες στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό, στή μιά ἤ στήν ἄλλη

περίοδο τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, ὅπως εἶναι ἀναπόφευκτες οἱ ἐπιδράσεις αὐτές σέ κάθε καπιταλιστική χώρα). Σέ κάθε κατεύθυνση τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀναπόφευκτα πλευρίζει ἕνας μεγαλύτερος ἤ μικρότερος ἀριθμός ὄχι καθαρά προλεταριακῶν, ἀλλά μισοπρολεταριακῶν, μισομικροαστικῶν στοιχείων: τό ζήτημα εἶναι, *ποιά κατεύθυνση* ὑποτάσσεται λιγότερο σ' αὐτά τά στοιχεῖα, ἀπαλλάσσεται πιό γρήγορα ἀπ' αὐτά, τά ἀντιπαλεύει μέ περισσότερη ἐπιτυχία. Ἔτσι ἀκριβῶς ἔχει τό ζήτημα μέ τό σοσιαλιστή, τόν προλετάριο, τό μαρξιστή «Ὄσιπ» σέ σχέση πρός τό φιλελεύθερο ἤ τό ἀναρχικό, τό μικροαστικό, τό ἀντιμαρξιστικό «σκοινάκι».

Ὁ μαρξισμός τῶν μπολσεβίκων, — λέει ὁ Πλεχάνοφ, — εἶναι «ἕνας λίγο-πολύ στενά καί χοντροκομμένα ἐννοημένος μαρξισμός». Ὁ μαρξισμός τῶν μενσεβίκων, προφανῶς «εἶναι λίγο - πολύ πλατύς καί ἐκλεπτυσμένος». Κοιτάξτε τά ἀποτελέσματα τῆς ἐπανάστασης, τά ἀποτελέσματα τῶν *ἕξι* χρόνων τῆς ἱστορίας τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος (1903-1909), καί τί ἕξι χρόνια! Οἱ μπολσεβίκοι «Ὄσιπ» χάραξαν κιόλας τή «γενική διαχωριστική γραμμή» κι' «ἔδειξαν τήν πόρτα» στό μπολσεβίκικο μικροαστικό «σκοινάκι», πού κλαίγεται τώρα ὅτι τό «διώξανε» καί τό «παραμερίσανε».

Ὁ μενσεβίκος «Ὄσιπ» ἀπόμεινε μόνος του, ἀποχώρησε καί ἀπό τήν ἐπίσημη μενσεβίκικη Συντακτική ἐπιτροπή καί ἀπό τή συλλογική σύνταξη τῆς σοβαρότατης μενσεβίκικης ἐργασίας, μόνος διαμαρτυρόμενος ἐνάντια στό «μικροαστικό ὀπορτουνισμό» καί στό λικβινταρισμό πού βασιλεύει *καί* στή μιά *καί* στήν ἄλλη σύνταξη. Ὁ μενσεβίκος «Ὄσιπ» βρέθηκε *μπερδεμένος* στό μενσεβίκικο «σκοινάκι». Δέν τό συμμάζεψε αὐτός, μά αὐτό τόν συμμάζεψε. Δέν τοῦ ἐπιβλήθηκε αὐτός, μά αὐτό τοῦ ἐπιβλήθηκε.

Πέστε μου, ἀναγνώστη, σέ ποιανοῦ θέση θά προτιμούσατε νά βρεθεῖτε, στή θέση τοῦ μπολσεβίκου ἤ τοῦ μενσεβίκου «Ὄσιπ»; Πέστε μου, ἀποδείχνεται μήπως στήν ἱστορία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος «στενός καί χοντροκομμένος» ὁ μαρξισμός ἐκεῖνος πού εἶναι πιό γερά δεμένος μέ τίς προλεταριακές ὀργανώσεις καί μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τά βγάζει πέρα μέ τό μικροαστικό «σκοινάκι»;

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 47-48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΟΣΧΑΣ [41]

'Απ' ἀφορμή τήν ἀπόφαση αὐτή γιά τήν περιβόητη «σχολή» πρέπει νά σημειώσουμε πώς δέν κατηγοροῦμε καθόλου τούς ἐργάτες πού μέ χαρά ἐπωφελήθηκαν ἀπό τή δυνατότητα νά πᾶνε στό ἐξωτερικό νά σπουδάσουν. Οἱ ἐργάτες αὐτοί «συνδέθηκαν» καί μέ μᾶς καί μέ τήν ΚΕ (καί ἡ 'Εκτελεστική ἐπιτροπή τῆς 'Επιτροπῆς περιοχῆς Μόσχας, σέ γράμμα πού πήραμε πρό ὀλίγου, μᾶς πληροφορεῖ πώς ἕνας ἀπό τούς μαθητές της ἔστειλε κιόλας ἔκθεση) καί ἐμεῖς τούς ἐξηγήσαμε τή σημασία τῆς λεγόμενης σχολῆς. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή παραθέτουμε μερικά ἀποσπάσματα ἀπό τήν πολυγραφημένη «Ἔκθεση» τῆς σχολῆς αὐτῆς, πού λάβαμε: «Πάρθηκε ἀπόφαση ν' ἀρχίσουν τά μαθήματα μέ τούς παρόντες μαθητές (9 σύντροφοι) καί καθηγητές (6 σύντροφοι)». 'Απ' αὐτούς τούς 6 καθηγητές ὁ Μαξίμοφ, ὁ Λουνατσάρσκι, ὁ Λιάντοφ καί ὁ 'Αλέξινσκι εἶναι πολύ γνωστοί στό κόμμα. 'Ο σ. 'Αλέξινσκι «τόνισε» (κατά τά ἐγκαίνια τῆς σχολῆς): «γιά τή σχολή προτιμήθηκε ἕνα ὁρισμένο μέρος, ἐπειδή ἐκεῖ βρίσκονται πολλοί καθηγητές». 'Ο σ. 'Αλέξινσκι ἐκφράστηκε μέ ὑπερβολική μετριοφροσύνη: «ἐκεῖ» δέν βρίσκονται «πολλοί», μά *ὅλοι* οἱ καθηγητές (μερικοί μάλιστα λένε: ὅλοι οἱ πρωτεργάτες, καί οἱ ὀργανωτές, καί οἱ προπαγανδιστές, καί τά στελέχη) *τῆς καινούργιας ὁμάδας*. Τέλος: «'Ο σ. 'Αλέξινσκι ἄρχισε τά πρακτικά μαθήματα γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα». Τολμοῦμε νά ἐλπίζουμε πώς στά «πρακτικά» αὐτά μαθήματα ἐξηγεῖται λεπτομερειακά ἡ σημασία τῶν ὑπαινιγμῶν στήν «Ἔκθεση» τοῦ Μαξίμοφ, πού ἀφοροῦν τίς προσπάθειες τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας *«Προλετάρι»* νά ἰδιοποιηθεῖ τήν περιουσία ὅλης τῆς ὁμάδας...

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 47-48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ [42]

(ΣΗΜΕΙΩΜΑ)

Ἔχουν ὁριστεῖ γιά τίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη ἐκλογές στήν Πετρούπολη. Τό ἐργατικό κόμμα εἶναι ἀναγκασμένο νά πάρει μέρος στίς ἐκλογές αὐτές μέσα σέ ἐξαιρετικά δύσκολες συνθῆκες. Ἡ σημασία ὅμως τῶν ἐκλογῶν εἶναι πολύ μεγάλη καί ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά ἐντείνουν ὅλες τίς δυνάμεις τους στήν ἐπικείμενη ἐκλογική καμπάνια, πού ἐνμέρει ἔχει κιόλας ἀρχίσει.

Οἱ ἐκλογές γίνονται μέσα σέ συνθῆκες τῆς πιό λυσασμένης ἀντίδρασης, σέ συνθῆκες πού ὀργιάζει ἡ ἀντεπαναστατική θηριωδία τῆς τσαρικῆς κυβερνητικῆς συμμορίας, γι' αὐτό ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία ν' ἀντιπαραταχθεῖ στήν ἀντίδραση αὐτή ἡ ὑποψηφιότητα πού προβάλλει τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, τό μοναδικό κόμμα πού κατόρθωσε καί ἀπό τό βῆμα τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ΙΙΙ Δούμας νά ὑψώσει τή φωνή του, νά διακηρύξει τίς ἀκλόνητες σοσιαλιστικές πεποιθήσεις του, νά ἐπαναλάβει τά συνθήματα τῆς ἔνδοξης ἐπαναστατικῆς πάλης, νά ξεδιπλώσει τή δημοκρατική σημαία μπροστά στούς ὀχτωβριστές-μαυροεκατονταρχίτες ἥρωες τῆς ἀντεπανάστασης καί στούς φιλελεύθερους (καντέτους) ἰδεολόγους καί ὑπερασπιστές τῆς ἀντεπανάστασης.

Οἱ ἐκλογές γίνονται μέσα σέ συνθῆκες πού ἀποκλείουν ἐντελῶς τή συμμετοχή τῶν πλατιῶν μαζῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης: οἱ ἐργάτες διαγράφηκαν ἀπό τούς ἐκλογικούς καταλόγους, οἱ γραμμές τῶν ἐκλογέων ἀποδεκατίστηκαν ἀπό τήν αὐλική συμμορία πού πανηγυρίζει καί πού πραγματοποίησε τό κυβερνητικό πραξικόπημα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη 1907, γι' αὐτό ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία μπροστά σ' αὐτό τό ἀκροατήριο, τό λιγότερο ἱκανό γενικά νά συμπαθεῖ τίς ἰδέες τῆς σοσιαλ-

δημοκρατίας, νά ἐμφανιστεῖ τό κόμμα πού συνδυάζει τήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό μέ τήν πάλη γιά τή συνεπή καί ἀποφασιστική δημοκρατική ἐπανάσταση μέσα σέ μιά ἀστική χώρα. Ὅσο στενή καί περιορισμένη καί ἄν ἦταν ἡ δουλιά τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος μέσα στίς ἐργατικές μάζες τόν τελευταῖο καιρό, ὡστόσο ἡ δουλιά αὐτή γινόταν καί γίνεται χωρίς διακοπή. Ἑκατοντάδες ἐργατικές ὁμάδες καί ὅμιλοι ὑποστηρίζουν τίς παραδόσεις τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, συνεχίζουν τό ἔργο του, διαπαιδαγωγοῦν νέους προλετάριους ἀγωνιστές. Οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες μέ τούς βουλευτές τους, τούς προπαγανδιστές τους, τούς πληρεξούσιούς τους θά μιλήσουν τώρα μπροστά στή μάζα τῶν μικροαστῶν ἐκλογέων καί θά τούς θυμίσουν τά καθήκοντα ἐκεῖνα τοῦ πραγματικοῦ δημοκρατισμοῦ, πού τά ξέχασαν τά κόμματα καί οἱ ὁμαδοῦλες τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας.

Οἱ ἐκλογές γίνονται μέσα σέ συνθῆκες ἀπόλυτου ἐξοστρακισμοῦ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί ὅλων χωρίς ἐξαίρεση τῶν ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τά πλαίσια τῆς νομιμότητας, μέσα σέ συνθῆκες ἀπόλυτης ἔλλειψης τῆς δυνατότητας ἐργατικῶν συγκεντρώσεων, ἀπόλυτης ἀπαγόρευσης τοῦ ἐργατικοῦ τύπου, σέ συνθῆκες ἀπόλυτης ἐξασφάλισης (μέ ἀστυνομικά μέτρα) τοῦ μονοπωλίου τῆς «ἀντιπολίτευσης» τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, τοῦ κόμματος πού ἐκπόρνευσε μόνο του τόν ἑαυτό του μέ μιά σειρά ἀνήκουστα δουλοπρεπῆ φερσίματα μέσα στή μαύρη Δούμα καί βοήθησε τήν ἀπολυταρχία νά μαζεύει χρήματα στήν Εὐρώπη γιά τίς φυλακές καί τίς κρεμάλες, βοήθησε νά παιχτεῖ μπροστά στούς εὐρωπαίους κεφαλαιοκράτες ἡ κωμωδία τῆς συνταγματικῆς ἀπολυταρχίας. Γι' αὐτό ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη σημασία *νά τσακιστεῖ* αὐτό τό μονοπώλιο τῶν καντέτων, πού προστατεύεται μέ δάσος ἀπό κρεμάλες καί «ἀποκτήθηκε» μέ ἀπεριόριστη φιλελεύθερη δουλικότητα ἀπέναντι στόν τσαρισμό, νά τσακιστεῖ μέ κάθε θυσία, νά τσακιστεῖ μπροστά στίς πλατιές μάζες πού βλέπουν τίς ἐκλογές, ἀκοῦνε γιά τίς ἐκλογές, παρακολουθοῦν τήν τύχη τῶν ὑποψηφίων καί τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν. Ἄν γιά τούς ἀστούς πολιτικάντηδες ὅλων τῶν χωρῶν, ἀπό τούς ρώσους καντέτους ὥς τούς «ἐλευθερόφρονες» τῆς Γερμανίας ἤ τούς «ριζοσπάστες» τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας στή Γαλλία [43], τό σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα εἶναι ἡ ἄμεση ἐπιτυχία, τό σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα εἶναι νά ἐξασφαλίσουν τή βουλευτική ἑδρούλα, γιά τό Σοσιαλιστικό κόμμα τό σπουδαιό-

τερο ἀπ' ὅλα εἶναι ἡ προπαγάνδα καί ἡ ζύμωση μέσα στίς μάζες, τό σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα εἶναι τό κήρυγμα τῶν ἰδεῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τοῦ συνεποῦς, ἀνεπιφύλακτου ἀγώνα γιά πλήρη δημοκρατία. Καί ἡ προπαγάνδα αὐτή δέν μετριέται καθόλου μέ τόν ἀριθμό μόνο τῶν ψήφων, πού συγκεντρώθηκαν εἰδικά σύμφωνα μέ τό νόμο τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, πού τόν σύνταξαν καί κατάφεραν νά ψηφιστεῖ οἱ κύριοι εὐγενεῖς.

Κοιτάξτε τόν τύπο τῶν καντέτων μας: μέ πόσο καταπληκτική ἀναίδεια χρησιμοποιεῖ τό μονοπώλιό του, πού ἀποκτήθηκε μέ τίς ἐκδουλεύσεις τοῦ Μιλιουκόφ καί περιφρουρεῖται ἀπό τόν Στολίπιν. «Γιά τό ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τῆς Πετρούπολης, γράφει ἡ *«Ρέτς»* [44] στό κύριο ἄρθρο τῆς 1 Αὐγούστου, δέν ἀμφιβάλλει κανένας... Ἄν τελικά ὑποβληθεῖ ἡ ὑποψηφιότητα τοῦ Κοῦτλερ, ἑνός ἀπό τούς βουλευτές τῆς ΙΙ Δούμας, πού ἔχει τό μεγαλύτερο κύρος, ἡ ἐκλογική νίκη θά εἶναι ἀκόμη πιό ἐπιβλητική». Μά φυσικά! Τί μπορεῖ νά εἶναι πιό «ἐπιβλητικό» ἀπό τή νίκη ἐνάντια στούς «ἀριστερούς» πού τούς «παραμέρισε» τό μαυροεκατονταρχίτικο πραξικόπημα; Τί μπορεῖ νά εἶναι πιό ἐπιβλητικό ἀπό τή νίκη ἐνάντια στό σοσιαλισμό, πού κηρύσσει στόν παράνομο τύπο καί στίς παράνομες ἐργατικές ὀργανώσεις τά παλιά ἰδανικά του, ἀπό τή νίκη τῶν «δημοκρατῶν», πού τοποθετοῦν ἐλεύθερα τό δημοκρατισμό τους στά πλαίσια τοῦ συντάγματος τοῦ Στολίπιν; Τί μπορεῖ νά ἔχει «μεγαλύτερο κύρος» γιά τό μικροαστό, γιά τόν ἀδιάφορο, γιά τόν τρομοκρατημένο ρῶσο, ἀπό τόν *πρώην ὑπουργό* κ. Κοῦτλερ; Γιά τό Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» *τό κύρος* τοῦ βουλευτῆ στή Δούμα μετριέται μέ τό κύρος πού ἔχει στά μάτια τοῦ Ρομάνοφ, τοῦ Στολίπιν καί Σία.

«Πρέπει νά ὑποθέσουμε, – συνεχίζει μεγαλοπρεπῶς ἡ *«Ρέτς»*, – πώς αὐτή τή φορά δέν θά ἐπιτραπεῖ ὁ ἄσκοπος τεμαχισμός τῶν ψήφων ἀνάμεσα στούς προοδευτικούς ὑποψήφιους. Μ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἔννοια ἐκφράστηκε ἕνας ἀπό τούς ἐκπρόσωπους τοῦ «ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ», ὁ Β. Β. Βοντοβόζοφ».

Στό μικρό αὐτό κατεβατό καθρεφτίζεται ὅλη ἡ φύση τῶν καντέτων μας, ὅπως ὁ ἥλιος σέ μιά μικρή σταγόνα νεροῦ. Ὁ τεμαχισμός τῶν ψήφων εἶναι «ἄσκοπος» (οἱ καντέτοι δέν λένε πιά: εἶναι ἐπικίνδυνος ἐνόψει τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν, γιατί αὐτό τό ἀνόητο φιλελεύθερο παραμύθι γιά τό μαυροεκατονταρχίτικο κίνδυνο τό διάψευσαν στήν πράξη οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες καί τά γεγονότα), γιατί ὅμως εἶναι «ἄσκοπος», κύριοι; Γιατί *δέν θά περάσει*, αὐτό εἶναι τό πρῶτο καί

τό τελευταῖο ἐπιχείρημα τῶν καντέτων. Ναί, μά αὐτό εἶναι ἐπιχείρημα τῶν *ὀχτωβριστῶν*, φίλτατοι πολέμιοι τοῦ ὀχτωβρισμοῦ· αὐτό εἶναι ἐπιχείρημα πού δείχνει *ὑποταγή* στό νόμο τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, τήν ἴδια ἐκείνη προσφιλή καί χαρούμενη ὑπακοή, γιά τήν ὁποία κατηγορεῖτε τούς ὀχτωβριστές! Σ' αὐτό ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς φύσης σας, στό ὅτι μπροστά στίς ἐκλογές, μπροστά στούς ἐκλογεῖς, μπροστά στό πλῆθος κατηγορεῖτε τούς ὀχτωβριστές γιά ἀνικανότητα ν' ἀσκήσουν γραμμή ἀρχῶν, γιά ὀπορτουνισμό τῶν φράσεων σχετικά μέ τό «ἄσκοπο», ἐνῶ *στίς* ἐκλογές *μπροστά* στίς ἀρχές, μπροστά στόν τσάρο καί στόν Στολίπιν ἀκολουθεῖτε τήν ἴδια ἀκριβῶς πολιτική τῶν ὀχτωβριστῶν. Εἶναι «ἄσκοπο» νά καταψηφίζουμε τόν προϋπολογισμό, θά ψηφίζουμε τόν προϋπολογισμό. Εἶναι «ἄσκοπο» νά ὑπερασπίζουμε τά ἰδανικά τῆς ἐπανάστασης καί τῆς ἐλευθερίας, θά τά βρίζουμε, θά φτιάχνουμε τή συλλογή «Βέχι», θά περιχύνουμε μέ βρωμόνερα τήν ἐπανάσταση, θά μισθώνουμε περισσότερους ἀποστάτες, τούς διάφορους Ἰζγκόγεφ, Γκαλίτς, Στροῦβε κτλ., γιά νά δείξουμε πανηγυρικά ὅτι ἀπαρνιόμαστε τήν ἐπανάσταση. Εἶναι «ἄσκοπο» ν' ἀγωνιζόμαστε ἐνάντια στήν ὑποστήριξη τῆς ἀπολυταρχίας ἀπό τό ξένο κεφάλαιο, θά βοηθοῦμε τήν ἀπολυταρχία νά συνάπτει δάνεια, θά στείλουμε τόν Μιλιουκόφ νά κάθεται σάν λακές πίσω στήν ἅμαξα τοῦ Νικολάου τοῦ Ματοβαμμένου.

Ἄν ὅμως ἡ φράση γιά τό «ἄσκοπο» τῆς ἰδεολογικῆς πάλης κατά τίς ἐκλογές ἀποδίδει μέ εἰλικρίνεια τήν «ἰδεολογική» φύση τῶν καντέτων, ἡ παρακάτω φράση ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα καθαρῆς ἐκλογικῆς ἀγυρτείας. Ἡ *«Ρέτς»*, ἐκμεταλλευόμενη τό μονοπώλιο τῆς «ἀντιπολίτευσης τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητας» [45], συκοφάντησε, πρῶτο, τούς σοσιαλδημοκράτες, πού δέν ἐκφράστηκαν ποτέ καί πουθενά ἐνάντια στόν τεμαχισμό τῶν ψήφων (καί πού — πράγμα πολύ σπουδαῖο — *τράβηξαν* μαζί τους τούς τρουντοβίκους μέ τόν περίφημο ἀριστερό συνασπισμό [46], τούς τράβηξαν μέ τή σταθερή ἀπόφαση νά ἐκθέσουν *μέ κάθε θυσία* σοσιαλδημοκράτη ὑποψήφιο) καί, δεύτερο, καί τόν τρουντοβίκο Βοντοβόζοφ.

Ἐκτός ἀπό τό κύριο ἄρθρο, τό φύλλο τῆς 1 Αὐγούστου ἔχει καί ἕνα σημείωμα πού λέει ὅτι ὁ Βοντοβόζοφ εἶπε δῆθεν πώς οἱ ἐκλογεῖς ἔχουν κιόλας ἐκφραστεῖ ὑπέρ τῶν καντέτων, καί οἱ τρουντοβίκοι πρέπει ἤ νά ψηφίσουν τούς καντέτους, ἤ νά ἀπόσχουν ἀπό τήν ψηφοφορία. Μόνο στό φύλλο τῆς 6 Αὐγούστου τό ὄργανο τοῦ Κόμματος τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» δημοσιεύει

σέ μή ἐμφανή θέση (ὕστερα ἀπό τή στήλη «Ἡ ζωή στήν ἐξοχή») γράμμα τοῦ κ. Βοντοβόζοφ πού δηλώνει ὅτι τά λόγια πού τοῦ ἀποδίδονται *«ποτέ δέν τά εἶπε»*. Καί ἡ *«Ρέτς»* ὄχι μόνο δέν στενοχωριέται καθόλου ἀπ' αὐτό, ἀλλά καί ἀρχίζει τήν πολεμική κατά τοῦ Βοντοβόζοφ. Ἡ δουλιά ἔγινε, ὁ ἀναγνώστης ἐξαπατήθηκε, τό μονοπώλιο τοῦ τύπου, πού τό ἐπιτρέπουν οἱ διάφοροι κ. Στολίπιν χρησιμοποιήθηκε, καί γιά ὅλα τ' ἄλλα καρφί δέν τῆς καίγεται. Τέλος, στό φύλλο τῆς 9 Αὐγούστου ἐμφανίζονται δυό σειρές γιά τό σοσιαλδημοκράτη ὑποψήφιο Σοκολόφ καί γιά τό ὅτι πολλοί τρουντοβίκοι ἔχουν σκοπό νά τόν ψηφίσουν. Ὅλα, ὅσα λέγονται στό κύριο ἄρθρο τῆς 1 Αὐγούστου σχετικά μέ τούς ἀριστερούς, ἀποδείχνονται καθαρά ψεύτικη διάδοση...

Οἱ δυσκολίες τοῦ καθήκοντος πού ἀντιμετωπίζουν οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Πετρούπολης, δέν τούς τρομάζουν, ἀλλά τούς ὑποχρεώνουν νὰ δεκαπλασιάσουν τίς προσπάθειές τους. Ὄχι μόνο ὅλες οἱ κομματικές ὀργανώσεις, κάθε ἐργατικός ὅμιλος, κάθε ὁμάδα πού συμπαθεῖ τούς σοσιαλδημοκράτες σέ ὁποιοδήποτε στρῶμα τῆς κοινωνίας, — ἔστω κι' ἄν ἡ ὁμάδα αὐτή ἀποτελεῖται ἀπό δυό-τρία πρόσωπα καί εἶναι ξεκομμένη ἀπό τήν καθημερινή πολιτική δουλιά, ὅσο μπορεῖ νά εἶναι ξεκομμένος ἀπό τήν πολιτική ἕνας ρῶσος πολίτης στήν ἐποχή τοῦ συντάγματος τοῦ Στολίπιν, — ὅλοι χωρίς ἐξαίρεση καί ὁ καθένας μποροῦν καί πρέπει νά πάρουν μέρος στή σοσιαλδημοκρατική ἐκλογική καμπάνια. Ὁρισμένοι θ' ἀντιγράψουν καί θά κυκλοφορήσουν τίς ἐκλογικές προκηρύξεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν· ἄλλοι θά βοηθήσουν στήν κυκλοφορία τῶν λόγων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή Δούμα· ἄλλοι θά ὀργανώσουν περιοδεῖες στούς ἐκλογεῖς γιά νά προπαγανδίσουν τίς σοσιαλδημοκρατικές ἰδέες καί νά ἐξηγήσουν τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας· ἄλλοι θά μιλήσουν σέ συγκεντρώσεις τῶν ἐκλογέων, ἤ σέ ἰδιωτικές συγκεντρώσεις· ἄλλοι θά κάνουν ἀπό τήν ἀρθρογραφία τῶν καντέτων καί ἀπό τούς λόγους τους ἕνα μπουκέτο, πού μπορεῖ νά κόψει τήν ὄρεξη κάθε λίγο-πολύ τίμιου δημοκράτη νά ψηφίσει τούς καντέτους· ἄλλοι... δέν εἶναι ὅμως δική μας δουλιά νά ὑποδείχνουμε ἀπό ἐφημερίδα τοῦ ἐξωτερικοῦ τούς τρόπους καί τίς μεθόδους ζύμωσης, πού θά βρεθοῦν ἑκατό φορές πιό πλούσιες, πιό ζωντανές καί πιό ποικίλες ἐπιτόπου, στήν Πετρούπολη. Τά μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας μποροῦν, λόγω τῆς θέσης τους, νά προσφέρουν ἐξαιρετικά

πολύτιμες ὑπηρεσίες στήν ἐκλογική καμπάνια τῆς Πετρούπολης· οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές ἔχουν νά παίξουν στήν προκειμένη περίπτωση ἕναν ἐξαιρετικά ὠφέλιμο καί ἐξαιρετικά εὐγενικό ρόλο. Καμιά ἀπαγόρευση τῆς διοίκησης, κανένα τέχνασμα τῆς ἀστυνομίας, καμιά κατάσχεση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐντύπων, καμιά σύλληψη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν διαφωτιστῶν δέν θά ἐμποδίσουν τό ἐργατικό κόμμα νά ἐκπληρώσει τό καθῆκον του: νά χρησιμοποιήσει ὁλόπλευρα τήν ἐκλογική καμπάνια γιά νά προπαγανδίσει στίς μάζες ἀκέραιο, ἀκουτσούρευτο τό πρόγραμμα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου, τοῦ πρωτοπόρου ἀγωνιστῆ τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία.

P.S. Τό σημείωμά μας εἶχε δοθεῖ κιόλας στό τυπογραφεῖο, ὅταν διαβάσαμε στή *«Ρέτς»* τῆς 13 τοῦ Αὐγούστου τήν παρακάτω ἐξαιρετικά σπουδαία ἀνακοίνωση: «Στίς 11 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ πρώτη συγκέντρωση τῶν τρουντοβίκων, ἀφιερωμένη στίς ἐκλογές γιά τήν Κρατική δούμα... Ἀποφασίστηκε ὁμόφωνα νά ὑποστηριχθεῖ ἡ ὑποψηφιότητα τοῦ σοσιαλδημοκράτη Σοκολόφ *καί μάλιστα ἀποφασίστηκε ἡ ὑποστήριξη αὐτή νά μήν ἐξαρτηθεῖ ἀπό τήν ἀνάληψη ὁποιασδήποτε πολιτικῆς ὑποχρέωσης»*. Περιττό νά ποῦμε πώς ἡ σοσιαλδημοκρατία οὔτε καί θά μποροῦσε νά δεχτεῖ τήν ὑποστήριξη μέ ἄλλους ὅρους.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 47-48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΤΟΥ ΟΤΖΟΒΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΕΟΠΛΑΣΙΑΣ

Οἱ σύντροφοι Μαξίμοφ καί Νικολάγεφ ἔβγαλαν ἕνα εἰδικό φυλλάδιο μέ τόν τίτλο «Ἔκθεση τῶν διαγραμμένων μελῶν τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» πρός τούς συντρόφους μπολσεβίκους». Μέ πολλή, πάρα πολλή πίκρα παραπονιοῦνται στό κοινό οἱ διαγραμμένοι μας, λέγοντας τί προσβολές τούς ἔκανε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή καί πῶς τούς διέγραψε.

Γιά νά δείξουμε στό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης τί εἴδους ἄνθρωποι εἶναι αὐτοί οἱ πικρά παραπονούμενοι διαγραμμένοι, ἄς ἐξετάσουμε κατά πρῶτο λόγο τό περιεχόμενο τοῦ φυλλαδίου ἀπό ἄποψη ἀρχῶν. Οἱ ἀναγνῶστες ξέρουν ἀπό τό φύλ. ἀρ. 46 τῆς «Προλετάρι» καί ἀπό τό παράρτημα τοῦ ἴδιου φύλλου, πώς ἡ Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» διαπίστωσε ὅτι ὁ Μαξίμοφ εἶναι ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές μιᾶς καινούργιας ὁμάδας μέσα στό κόμμα μας, μιᾶς ὁμάδας, μέ τήν ὁποία ὁ μπολσεβικισμός δέν ἔχει τίποτε τό κοινό, καί πώς ὁ μπολσεβικισμός ἀπαλλάσσεται ἀπό «κάθε εὐθύνη γιά ὅλες τίς πολιτικές ἐνέργειες τοῦ σ. Μαξίμοφ». Ἀπό τίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης φαίνεται πώς βάση τῆς διάστασης μέ τήν καινούργια ὁμάδα πού ἀποσχίστηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους (ἤ πιό σωστά: μέ τόν ἀποσχισθέντα Μαξίμοφ καί τούς φίλους του) εἶναι, πρῶτο, ὁ ὀτζοβισμός καί ὁ οὐλτιματισμός καί, δεύτερο, ἡ θεοπλασία. Σέ τρεῖς λεπτομερειακές ἀποφάσεις διατυπώνεται ἡ ἄποψη τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας καί γιά τό ἕνα καί γιά τό ἄλλο ρεῦμα.

Πῶς λοιπόν ἀπαντοῦν τώρα οἱ πικρά παραπονούμενοι διαγραμμένοι;

I

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τόν ὀτζοβισμό. Οἱ διαγραμμένοι συνοψίζουν τήν πεῖρα ἀπό τό κοινοβούλιο ἤ τή Δούμα στά τελευ-

ταῖα χρόνια, δικαιολογοῦν τήν ἀποχή ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί τοῦ Βίττε, καθώς καί τή συμμετοχή στή ΙΙ Δούμα, καί συνεχίζουν:

«...Σέ συνθῆκες πού ἡ ἀντίδραση συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει ὅλα αὐτά ἀλλάζουν καί πάλι. Τό κόμμα δέν μπορεῖ τότε νά διεξάγει μιά μεγάλη καί ἀξιόλογη ἐκλογική καμπάνια, δέν μπορεῖ ν' ἀποκτήσει μιά ἀντάξιά του κοινοβουλευτική ἀντιπροσώπευση...».

Μέ τήν πρώτη κιόλας φράση τοῦ αὐτοτελοῦς συλλογισμοῦ πού δέν ἔχει ἀντιγραφεῖ ἀπό τίς παλιές μπολσεβίκικες ἐκδόσεις, ξανοίγεται μπροστά μας ὅλη ἡ ἀπύθμενη ἄβυσσος τῆς πολιτικῆς ἐπιπολαιότητας τῶν ὀτζοβιστῶν. Γιά σκεφτεῖτε, λοιπόν, φίλτατοι, μπορεῖ τό κόμμα στίς συνθῆκες αὐτές, πού ἡ ἀντίδραση συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει, νά προβεῖ σέ «μεγάλη καί ἀξιόλογη» ὀργάνωση «ὁμάδων καί σχολῶν ὀργανωτῶν» γιά τά μέλη τῶν μαχητικῶν ὁμάδων, πράγμα γιά τό ὁποῖο μιλᾶτε στήν ἴδια ἀκριβῶς σελίδα, στήν ἴδια στήλη τοῦ ἔργου σας; Γιά σκεφτεῖτε, φίλτατοι, μπορεῖ τό κόμμα νά ἀποκτήσει «ἀντάξιά του ἀντιπροσώπευση» σέ τέτιες σχολες; Ἄν μπορούσατε νά σκεφτεῖτε καί ἄν εἴχατε ἔστω καί τήν ἐλάχιστη ἱκανότητα νά κρίνετε πολιτικά, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι, θά ἀντιλαμβανόσασταν πώς λέτε πολύ μεγάλες κουταμάρες. Ἀντί *νά σκέφτεστε* πολιτικά, ἁρπάζεστε ἀπό μιά *«ἀξιόλογη»* τυμπέλα καί ἔτσι καταντᾶτε νά εἶστε τά γιαννάκια τοῦ κόμματος. Φλυαρεῖτε γιά «σχολές ὀργανωτῶν» καί γιά «δυνάμωμα(!) τῆς προπαγάνδας στό στρατό» (στό ἴδιο), γιατί ἐσεῖς, ὅπως καί ὅλοι οἱ ἀνήλικοι πολιτικά τοῦ στρατοπέδου τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν οὐλτιματιστῶν, θεωρεῖτε τή δράση αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἐξαιρετικά «ἀξιόλογη», δέν εἶστε ὅμως σέ θέση νά σκεφτεῖτε γιά τίς συνθῆκες τῆς ἐφαρμογῆς στήν πράξη (καί ὄχι στά λόγια) αὐτῶν τῶν μορφῶν δράσης. *Ἔχετε μάθει ἀπέξω* ἀποσπάσματα ἀπό μπολσεβίκικα λογάκια καί συνθήματα, ὅμως *δέν καταλάβατε* ἀπολύτως τίποτε ἀπ' αὐτά. «Στίς συνθῆκες αὐτές πού ἡ ἀντίδραση συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει» κάθε δουλιά εἶναι *δύσκολη* γιά τό κόμμα, ὡστόσο ὅσο μεγάλες καί ἄν εἶναι οἱ δυσκολίες, *μπορεῖ*, παρόλα αὐτά, νά ἐπιτευχθεῖ μιά ἀντάξια κοινοβουλευτική ἀντιπροσώπευση. Αὐτό ἀποδείχνει, λογουχάρη, καί ἡ πεῖρα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας σέ μιά ἐποχή πού ἡ «ἀντίδραση συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει» ἀκόμη καί τόν καιρό τοῦ ἔκτακτου νόμου [47]. Ὁ Μαξίμοφ καί Σία τό μόνο πού κάνουν μέ τό νά ἀρ-

νοῦνται τή δυνατότητα αὐτή εἶναι ν' ἀποκαλύπτουν τήν πλήρη πολιτική ἀγραμματοσύνη τους. Τό νά συνιστᾶ κανείς «σχολές ὀργανωτῶν» καί «*δυνάμωμα* τῆς προπαγάνδας στό στρατό», «μέσα σέ συνθῆκες πού ἡ ἀντίδραση συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει», καί ταυτόχρονα νά ἀρνεῖται ὅτι τό κόμμα *μπορεῖ* νά ἔχει ἀντάξια κοινοβουλευτική ἀντιπροσώπευση, αὐτό σημαίνει ὅτι λέει ὁλοφάνερες ἀσυναρτησίες, πού ἀξίζει νά περιληφθοῦν σάν παραδείγματα ἀνοησιῶν στά ἐγχειρίδια λογικῆς γιά τούς μαθητές τῶν κατώτερων τάξεων τοῦ γυμνασίου. Καί οἱ σχολές ὀργανωτῶν καί τό δυνάμωμα τῆς προπαγάνδας στό στρατό προϋποθέτουν τήν ὑποχρεωτική παράβαση τῶν παλιῶν νόμων, τό ξέσχισμά τους, ἐνῶ ἡ κοινοβουλευτική δράση καθόλου δέν προϋποθέτει ὑποχρεωτικά καί, πάντως, προϋποθέτει ἀσύγκριτα πιό σπάνια τό ξέσχισμα τῶν παλιῶν νόμων ἀπό τή νέα κοινωνική δύναμη. Σκεφτεῖτε τώρα, φίλτατοι, πότε εἶναι πιό εὔκολο νά ξεσχίζουμε τούς παλιούς νόμους: σέ συνθῆκες πού ἡ ἀντίδραση συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει, ἤ σέ συνθῆκες ἀνόδου τοῦ κινήματος; Σκεφτεῖτε, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι, καί ντραπεῖτε γιά τίς ἀνοησίες πού λέτε, ὑποστηρίζοντας τούς ἀγαπημένους σας ὀτζοβιστές.

Παρακάτω. Ποιό εἶδος δράσης προϋποθέτει μεγαλύτερες διαστάσεις τῆς δραστηριότητας τῶν μαζῶν, μεγαλύτερη ἐπιροή τῶν μαζῶν πάνω στήν ἄμεση πολιτική ζωή, ἡ κοινοβουλευτική μήπως δράση στά πλαίσια τῶν νόμων πού ἔχουν θεσπιστεῖ ἀπό τήν παλιά ἐξουσία, ἤ ἡ προπαγάνδα στό στρατό, πού ὑποσκάπτει ἀμέσως καί κατευθείαν τά ὄργανα τῆς ὑλικῆς δύναμης αὐτῆς τῆς ἐξουσίας; Σκεφτεῖτε, φίλτατοι, καί θά δεῖτε πώς ἡ κοινοβουλευτική δράση ἀπ' αὐτήν τήν ἄποψη μένει πίσω. Καί τί βγαίνει ἀπ' αὐτό; Βγαίνει πώς ὅσο πιό ἰσχυρό εἶναι τό ἄμεσο κίνημα τῶν μαζῶν, ὅσο πιό πολύ ἀναπτύσσεται ἡ δραστηριότητά τους, μ' ἄλλα λόγια: ὅσο περισσότερο μποροῦμε νά μιλᾶμε γιά τήν ἐπαναστατική πίεση τοῦ λαοῦ «πού συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει», καί ὄχι γιά τήν «ἀντίδραση πού συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει», *τόσο πιό* κατορθωτή, τόσο πιό ἀναπόφευκτη, τόσο πιό ἐπιτυχής θά γίνεται καί ἡ προπαγάνδα μέσα στό στρατό καί οἱ μαχητικές ἐκδηλώσεις, πού συνδέονται πραγματικά μέ τό μαζικό κίνημα καί ὄχι μέ τίς ἐκδηλώσεις τῶν ἀχαλίνωτων μελῶν τῶν μαχητικῶν ὁμάδων πού καταντοῦν τυχοδιωκτισμός. Γιαυτό ἀκριβῶς, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι, ὁ μπολσεβικισμός ἤξερε νά προωθεῖ καί τή μαχητική δράση καί τήν προπαγάνδα στό στρατό

ἰδιαίτερα ἔντονα στήν περίοδο τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου «πού συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει»· γιαυτό ἀκριβῶς ὁ μπολσεβικισμός ἤξερε νά κάνει (ἀρχίζοντας ἀπό τό 1907), καί τελικά ἔκανε τό 1909 τό διαχωρισμό τῆς ὁμάδας του ἀπό τήν ὑπερμαχητικότητα ἐκείνη πού «στίς συνθῆκες τῆς ἀντίδρασης πού συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει» *κατάντησε*, καί ἀναπόφευκτα κατάντησε τυχοδιωκτισμός.

Οἱ ἥρωές μας, πού ἔχουν μάθει ἀπέξω ἀποσπάσματα ἀπό μπολσεβίκικες φράσεις, βλέπουμε νά κάνουν ἀκριβῶς τό ἀντίθετο: οἱ ἀνώτερες μορφές πάλης πού ποτέ καί πουθενά στόν κόσμο δέν εἶχαν ἐπιτυχία χωρίς τήν ἄμεση πίεση τῶν μαζῶν, συνιστοῦνται, κατά πρῶτο λόγο, σάν «κατορθωτές» σέ περίοδο ἔντονης ἀντίδρασης, ἐνῶ οἱ κατώτερες μορφές πάλης, πού προυποθέτουν ὄχι τόσο ἄμεσο ξέσχισμα τοῦ νόμου μέ τήν πάλη τῶν μαζῶν, ὅσο *χρησιμοποίηση* τοῦ νόμου γιά τήν προπαγάνδα καί τή ζύμωση *πού προετοιμάζει τή συνείδηση* τῶν μαζῶν γιά τήν πάλη, ἀνακηρύσσονται «ἀκατόρθωτες»!!

Οἱ ὀτζοβιστές καί τά «διαγραμμένα» φερέφωνά τους τό ἄκουσαν καί τό ἔμαθαν ἀπέξω, πώς ὁ μπολσεβικισμός θεωρεῖ ἀνώτερη μορφή τοῦ κινήματος τήν ἄμεση πάλη τῶν μαζῶν, πού βάζει σέ κίνηση ἀκόμη καί τό στρατό (δηλ. τό πιό καθυστερημένο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, τό πιό δυσκίνητο, τό καλύτερα προφυλαγμένο ἀπό τήν προπαγάνδα κτλ.) καί πού μετατρέπει τίς μαχητικές ἐκδηλώσεις σέ πραγματική ἔναρξη τῆς ἐξέγερσης, ἐνῶ τήν κοινοβουλευτική δράση, χωρίς τό ἄμεσο κίνημα τῶν μαζῶν, τή θεωρεῖ κατώτερη μορφή τοῦ κινήματος. Οἱ ὀτζοβιστές καί τά φερέφωνά τους, σάν τόν Μαξίμοφ, τό ἄκουσαν αὐτό καί τό ἔμαθαν ἀπέξω, μά δέν τό κατάλαβαν καί γι' αὐτό ρεζιλεύτηκαν. 'Ανώτερο — σημαίνει «ἀξιόλογο», σκέπτεται ὁ ὀτζοβιστής καί ὁ σ. Μαξίμοφ, — ἔ, λοιπόν, ἄς φωνάξω «πιό ἀξιόλογα»: ἀσφαλῶς θά βγεῖ κάτι τό ἀπ' ὅλα πιό ἐπαναστατικό, τό νά ξεδιαλύνεις ὅμως πῶς καί γιατί, αὐτά εἶναι ἄχρηστα φιλοσοφήματα!

Προσέξτε παρακάτω τό συλλογισμό τοῦ Μαξίμοφ (συνεχίζουμε τό ἀπόσπασμα ἀπό κεῖ πού σταματήσαμε):

«...Ἡ μηχανική δύναμη τῆς ἀντίδρασης σπάει τή σύνδεση τῆς δημιουργημένης ἤδη κομματικῆς ὁμάδας μέ τίς μάζες καί δυσκολεύει φοβερά τήν ἐπίδραση τοῦ κόμματος πάνω της, καί αὐτό καθιστᾶ τήν ἀντιπροσωπεία αὐτή ἀνίκανη νά διεξάγει μιά ἀρκετά πλατιά καί βαθιά ὀργανωτική προπαγανδιστική δουλιά πρός τό συμφέρον τοῦ κόμματος. Μέ τό ἀδυνάτισμα τοῦ ἴδιου τοῦ κόμματος δέν ἀποκλείεται ἀκόμη καί ὁ κίνδυνος ἐκφυλισμοῦ

τῆς ὁμάδας, ὁ κίνδυνος παρέκκλισής της ἀπό τό βασικό δρόμο τῆς σοσιαλδημοκρατίας...».

Ἀλήθεια, αὐτό δέν εἶναι ἀμίμητα χαριτωμένο;

Ὅταν πρόκειται γιά τίς κατώτερες, τίς νόμιμες μορφές πάλης, τότε ἀρχίζουν νά μᾶς φοβερίζουν: «μηχανική δύναμη τῆς ἀντίδρασης», «ἀνικανότητα νά διεξαχθεῖ ἱκανοποιητικά πλατιά δουλιά», «κίνδυνος ἐκφυλισμοῦ». Καί ὅταν πρόκειται γιά τίς ἀνώτερες μορφές τῆς ταξικῆς πάλης, πού ξεσχίζουν τούς παλιούς νόμους, τότε ἡ «μηχανική δύναμη τῆς ἀντίδρασης» ἐξαφανίζεται, δέν παρουσιάζεται καμιά «ἀνικανότητα» γιά διεξαγωγή «ἀρκετά πλατιᾶς» δουλιᾶς μέσα στό στρατό, καί οὔτε λόγος γίνεται, παρακαλῶ, γιά κάποιον «κίνδυνο ἐκφυλισμοῦ» τῶν ὁμάδων καί τῶν σχολῶν τῶν ὀργανωτῶν! Νά ἡ καλύτερη δικαίωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», νά γιά ποιό λόγο ἔπρεπε *νά διαγράψει* τούς πολιτικούς παράγοντες, πού φέρνουν *τέτιες* ἰδέες στίς μάζες.

Βάλτε το καλά στό μυαλό σας, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι: ὅταν ὑπάρχουν πραγματικά συνθῆκες συνεχοῦς ἔντασης καί δυναμώματος τῆς ἀντίδρασης, ὅταν ἡ μηχανική δύναμη τῆς ἀντίδρασης αὐτῆς πραγματικά κόβει τή σύνδεση μέ τίς μάζες, δυσκολεύει τήν ἀρκετά πλατιά δουλιά καί ἐξασθενεῖ τό κόμμα, ἀκριβῶς τότε εἰδικό καθῆκον τοῦ κόμματος γίνεται ἡ κατάκτηση τοῦ ὅπλου τῆς κοινοβουλευτικῆς πάλης· καί αὐτό, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι, ὄχι ἐπειδή ἡ κοινοβουλευτική πάλη εἶναι ἀνώτερη ἀπό τίς ἄλλες μορφές πάλης· ὄχι, μά ἀκριβῶς ἐπειδή ἡ κοινοβουλευτική πάλη εἶναι μορφή πάλης *κατώτερη* ἀπό τίς ἄλλες, εἶναι λ.χ. κατώτερη ἀπό τήν πάλη πού τραβᾶ στό μαζικό κίνημα *ἀκόμη* καί τό στρατό, κατώτερη ἀπό τήν πάλη πού προκαλεῖ μαζικές ἀπεργίες, ἐξεγέρσεις κ.ἄ. Μέ ποιόν ὅμως τρόπο μπορεῖ ἡ κατάκτηση τῶν κατώτερων μορφῶν πάλης νά γίνει τό εἰδικό καθῆκον τοῦ κόμματος (δηλ. τό καθῆκον πού ξεχωρίζει τή δοσμένη στιγμή ἀπό τίς ἄλλες); Μέ τέτιο τρόπο, πού ὅσο ἰσχυρότερη εἶναι ἡ μηχανική δύναμη τῆς ἀντίδρασης καί ὅσο πιό ἐξασθενημένη ἡ σύνδεση μέ τίς μάζες, τόσο περισσότερο προωθεῖται στήν ἡμερήσια διάταξη τό καθῆκον τῆς προετοιμασίας τῆς συνείδησης τῶν μαζῶν (καί ὄχι τό καθῆκον τῆς ἄμεσης δράσης), τόσο περισσότερο βγαίνει στήν ἡμερήσια διάταξη ἡ *χρησιμοποίηση* τῶν μορφῶν προπαγάνδας καί ζύμωσης *πού δημιούργησε ἡ παλιά ἐξουσία* (καί ὄχι ἡ ἄμεση πίεση τῶν μαζῶν πάνω στήν ἴδια τήν παλιά ἐξουσία).

II

Γιά κάθε μαρξιστή πού έχει κάπως εμβαθύνει στήν κοσμοθεωρία τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ένγκελς, γιά κάθε σοσιαλδημοκράτη πού ξέρει κάπως τήν ἱστορία τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος, αὐτή ἡ μετατροπή μιᾶς ἀπό τίς κατώτερες μορφές πάλης σέ εἰδικό ὅπλο πάλης γιά μιά ἰδιαίτερη ἱστορική στιγμή δέν ἀποτελεῖ τίποτε ἀπολύτως τό ἐκπληκτικό. Οἱ ἀναρχικοί ἦταν πάντοτε ἐντελῶς ἀνίκανοι νά καταλάβουν αὐτό τό ἁπλούστατο πράγμα. Τώρα οἱ ὀτζοβιστές μας καί τά διαγραμμένα φερέφωνά τους προσπαθοῦν νά μεταφέρουν στό ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό περιβάλλον τίς μεθόδους σκέψης τοῦ ἀναρχισμοῦ, φωνάζοντας (σάν τούς Μαξίμοφ καί Σία), πώς στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» κυριαρχεῖ ἡ θεωρία τοῦ *«κοινοβουλευτισμοῦ μέ κάθε θυσία»*.

Γιά νά ἐξηγήσουμε πόσο ἀνόητες καί μή σοσιαλδημοκρατικές εἶναι αὐτές οἱ φωνασκίες τοῦ Μαξίμοφ καί Σίας, θά χρειαστεῖ νά ξαναρχίσουμε ἀπό τό ἄλφα. Γιά σκεφτεῖτε, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι ποιό εἶναι τό εἰδικό χαρακτηριστικό τῆς πολιτικῆς καί τῆς τακτικῆς τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας σέ σύγκριση μέ τά σοσιαλιστικά ἐργατικά κόμματα τῶν ἄλλων χωρῶν; Ἡ χρησιμοποίηση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ· ἡ μετατροπή τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ τῶν ἀστῶν καί τῶν γιοῦνκερ (στά ρωσικά, περίπου: τῶν ὀχτωβριστῶν μαυροεκατονταρχιτῶν) σέ ὄργανο σοσιαλιστικῆς διαπαιδαγώγησης καί ὀργάνωσης τῶν ἐργατικῶν μαζῶν. Μήπως αὐτό σημαίνει πώς ὁ κοινοβουλευτισμός εἶναι ἀνώτερη μορφή πάλης τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου; Οἱ ἀναρχικοί ὅλου τοῦ κόσμου νομίζουν πώς ἔτσι εἶναι. Μήπως αὐτό σημαίνει πώς οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες εἶναι ὑπέρ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ μέ κάθε θυσία; Οἱ ἀναρχικοί ὅλου τοῦ κόσμου νομίζουν πώς ἔτσι εἶναι καί γι' αὐτό δέν ἔχουν ἄλλο πιό μισητό ἐχθρό ἀπό τή γερμανική σοσιαλδημοκρατία, δέν ἔχουν ἄλλο πιό προσφιλή στόχο ἀπό τούς γερμανούς σοσιαλδημοκράτες. Καί στή Ρωσία, ὅταν οἱ σοσιαλεπαναστάτες μας ἀρχίζουν νά ἐρωτοτροποῦν μέ τούς ἀναρχικούς καί νά διαφημίζουν τήν «ἐπαναστατικότητά» τους, φροντίζουν ὁπωσδήποτε νά βροῦν τή μιά ἤ τήν ἄλλη πραγματική ἤ φανταστική ἀποτυχία τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί νά βγάλουν ἀπ' αὐτή συμπεράσματα ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατία.

Τώρα ἄς πᾶμε παρακάτω. Ποῦ βρίσκεται τό λάθος τοῦ συλ-

λογισμοῦ τῶν ἀναρχικῶν; Τό λάθος τους βρίσκεται στό ὅτι, λόγω τῆς ριζικά λαθεμένης ἀντίληψής τους γιά τήν πορεία τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, δέν εἶναι σέ θέση νά ἐκτιμήσουν τίς ἰδιομορφίες τῆς συγκεκριμένης πολιτικῆς (καί οἰκονομικῆς) κατάστασης στίς διάφορες χῶρες, πού καθορίζουν τήν εἰδική σημασία *γιά μιά ὁρισμένη χρονική περίοδο* πότε τοῦ ἑνός καί πότε τοῦ ἄλλου μέσου πάλης. Στήν πραγματικότητα ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία ὄχι μόνο δέν εἶναι ὑπέρ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ μέ κάθε θυσία, ὄχι μόνο δέν ὑποτάσσει τούς πάντες καί τά πάντα στόν κοινοβουλευτισμό, μά, ἀπεναντίας: ἴσα-ἴσα αὐτή ἀνέπτυξε καλύτερα ἀπ' ὅλους μέσα στή διεθνή στρατιά τοῦ προλεταριάτου τά ἐξωκοινοβουλευτικά ὅπλα πάλης, ὅπως εἶναι ὁ σοσιαλιστικός τύπος, τά συνδικάτα, ἡ συστηματική χρησιμοποίηση τῶν λαϊκῶν συγκεντρώσεων, ἡ διαπαιδαγώγηση τῆς νεολαίας μέ τό σοσιαλιστικό πνεῦμα κτλ. κτλ.

Ποῦ βρίσκεται λοιπόν ἐδῶ ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος; Στό ὅτι τό σύνολο ὁλόκληρης σειρᾶς ἱστορικῶν συνθηκῶν ἔκανε γιά τή Γερμανία *σέ μιά ὁρισμένη περίοδο* τόν κοινοβουλευτισμό *εἰδικό* ὅπλο πάλης, ὄχι τό κυριότερο, ὄχι τό ἀνώτερο, ὄχι τό μεγαλύτερο, ὄχι τό οὐσιαστικότερο σέ σύγκριση μέ τ' ἄλλα, ἀλλά ἀκριβῶς τό εἰδικό, τό πιό χαρακτηριστικό σέ σύγκριση μέ τίς ἄλλες χῶρες. Γι' αὐτό ἡ ἱκανότητα νά χρησιμοποιεῖται ὁ κοινοβουλευτισμός *ἀποδείχτηκε σύμπτωμα* (ὄχι ὅρος, ἀλλά σύμπτωμα) τῆς ὑποδειγματικῆς τοποθέτησης *ὅλης* τῆς σοσιαλιστικῆς ὑπόθεσης σέ *ὅλες* τίς διακλαδώσεις της πού ἀναφέραμε πιό πάνω.

Ἄς περάσουμε ἀπό τή Γερμανία στή Ρωσία. Ὅποιος θά σκεπτόταν νά ἐξομοιώσει πέρα γιά πέρα τίς συνθῆκες αὐτῶν τῶν χωρῶν θά ἔπεφτε σέ μιά σειρά πολύ μεγάλα λάθη. Δοκιμάστε ὅμως νά βάλετε τό ζήτημα ἔτσι, ὅπως τό βάζει ὑποχρεωτικά ὁ μαρξιστής: σέ τί συνίσταται ἡ εἰδική ἰδιομορφία τῆς πολιτικῆς καί τῆς τακτικῆς τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν στή σημερινή στιγμή; Πρέπει νά διαφυλάξουμε καί νά δυναμώσουμε τό παράνομο κόμμα, ὅπως καί πρίν τήν ἐπανάσταση. Πρέπει νά προετοιμάζουμε σταθερά τίς μάζες γιά τή νέα ἐπαναστατική κρίση, ὅπως καί τήν περίοδο τοῦ 1897 - 1903. Πρέπει νά δυναμώνουμε μ' ὅλα τά μέσα τή σύνδεση τοῦ κόμματος μέ τίς μάζες, νά ἀναπτύσσουμε καί νά χρησιμοποιοῦμε γιά τούς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ τίς κάθε εἴδους ἐργατικές ὀργανώσεις, ὅπως κάνουν παντοῦ καί πάντοτε ὅλα τά σοσιαλδημοκρατικά

κόμματα. Εἰδική ἰδιομορφία τῆς στιγμῆς εἶναι ἀκριβῶς ἡ προσπάθεια (καί ἀποτυχημένη προσπάθεια) τῆς παλιᾶς ἀπολυταρχίας νά ἐκπληρώσει τά νέα ἱστορικά καθήκοντα μέ τή βοήθεια τῆς ὀχτωβριανῆς-μαυροεκατονταρχίτικης Δούμας. Γι' αὐτό καί τό εἰδικό καθῆκον τακτικῆς γιά τούς σοσιαλδημοκράτες εἶναι ἡ χρησιμοποίηση αὐτῆς τῆς Δούμας γιά τούς *δικούς* τους σκοπούς, γιά τή διάδοση τῶν ἰδεῶν τῆς ἐπανάστασης καί τῶν ἰδεῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέν βρίσκεται στό ὅτι τό εἰδικό αὐτό καθῆκον εἶναι ἐξαιρετικά ὑψηλό, στό ὅτι ξανοίγει πλατιές προοπτικές, στό ὅτι ἐξομοιώνεται, ἤ ἔστω προσεγγίζει ὡς πρός τή σημασία του στά καθήκοντα πού ἔμπαιναν μπροστά στό προλεταριάτο, λογουχάρη, στά 1905 - 1906. Ὄχι. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος βρίσκεται στό ὅτι ἀποτελεῖ τήν ἰδιομορφία τῆς τακτικῆς τῆς σημερινῆς στιγμῆς, τή διαφορά της ἀπό τήν περίοδο πού πέρασε καί ἀπό τήν περίοδο πού ἔρχεται (γιατί ἡ περίοδος πού ἔρχεται, *ἀσφαλῶς*, θά μᾶς παρουσιάσει εἰδικά καθήκοντα, πιό πολύπλοκα, πιό ὑψηλά, πιό ἐνδιαφέροντα ἀπό τό καθῆκον τῆς χρησιμοποίησης τῆς ΙΙΙ Δούμας). Δέν μπορεῖς νά καταλάβεις τή σημερινή στιγμή, δέν μπορεῖς νά ἐκπληρώσεις τό σύνολο τῶν καθηκόντων πού θέτει ἡ στιγμή αὐτή μπροστά στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἄν δέν ἐκπληρώσεις αὐτό τό εἰδικό καθῆκον τῆς στιγμῆς, ἄν δέν μετατρέψεις τήν ὀχτωβριανή-μαυροεκατονταρχίτικη Δούμα σέ *ὄργανο* σοσιαλδημοκρατικῆς ζύμωσης.

Οἱ ὀτζοβιστές ἀερολόγοι φλυαροῦν, λογουχάρη, ἐπαναλαβαίνοντας ὕστερα ἀπό τούς μπολσεβίκους ὅτι πρέπει νά ὑπολογίζεται ἡ πείρα τῆς ἐπανάστασης. Δέν ξέρουν ὅμως τί λένε. Δέν ξέρουν πώς στόν ὑπολογισμό τῆς πείρας τῆς ἐπανάστασης *περιλαβαίνεται* ἡ ὑπεράσπιση καί τῶν ἰδανικῶν καί τῶν καθηκόντων καί τῶν μεθόδων τῆς ἐπανάστασης *μέσα ἀπό τή Δούμα*. Τό νά μήν τά καταφέρνεις *νά ὑπερασπίσεις* αὐτά τά ἰδανικά, αὐτά τά καθήκοντα καί αὐτές τίς μεθόδους μέσα ἀπό τή Δούμα μέ τούς ἐργάτες - μέλη τοῦ κόμματος πού μποροῦν νά μποῦν καί μπῆκαν σ' αὐτή τή Δούμα, σημαίνει πώς δέν ξέρεις νά κάνεις τό *πρῶτο* βῆμα στό ἔργο τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς πολιτικῆς πείρας τῆς ἐπανάστασης (γιατί, βέβαια, ἐδῶ δέν πρόκειται γιά τό θεωρητικό ὑπολογισμό τῆς πείρας στά βιβλία καί στίς ἔρευνες). Τό καθῆκον μας δέν ἐξαντλεῖται καθόλου καί σέ καμιά περίπτωση μ' αὐτό τό πρῶτο βῆμα. Ἀσύγκριτα πιό σοβαρό ἀπό τό πρῶτο θά εἶναι τό δεύτερο καί τό τρίτο βῆμα, δηλ. ἡ μετατροπή τῆς πείρας, πού ἔχει ἤδη

παρθεῖ ὑπόψη ἀπό τίς μάζες, σέ ἰδεολογικό ἐφόδιο γιά τή νέα ἱστορική δράση. Ἄν ὅμως οἱ ἴδιοι αὐτοί ὀτζοβιστές ἀερολόγοι μιλᾶνε γιά «μεσοεπαναστατική» ἐποχή, θά ἔπρεπε νά ἔχουν καταλάβει (ἄν μποροῦσαν νά σκέπτονται, ἄν μποροῦσαν νά κρίνουν σοσιαλδημοκρατικά), πώς «μεσοεπαναστατικός» σημαίνει ἀκριβῶς αὐτός *πού προωθεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τά στοιχειώδη, τά προκαταρκτικά καθήκοντα.* «Μεσοεπαναστατικός» εἶναι ὁ χαρακτηρισμός μιᾶς ἀσταθοῦς, ἀκαθόριστης κατάστασης, ὅταν ἡ παλιά ἐξουσία, ἔχοντας πειστεῖ πώς δέν μπορεῖ νά κυβερνάει μέ τά παλιά μόνο μέσα, *προσπαθεῖ* νά χρησιμοποιήσει *ἕνα νέο* μέσο μέσα στή γενική κατάσταση τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος. Αὐτή ἡ ἐσωτερικά ἀντιφατική, ἀνέφικτη προσπάθεια πού κάνει πάλι ἡ ἀπολυταρχία ὁδηγεῖ ἀναπότρεπτα σέ χρεωκοπία, μᾶς ὁδηγεῖ καί πάλι στήν ἐπανάληψη τῆς ἔνδοξης ἐποχῆς καί τῶν ἔνδοξων μαχῶν τοῦ 1905. Τραβάει ὅμως *ὄχι ἔτσι*, ὅπως τραβοῦσε στά 1897 - 1903, *ὁδηγεῖ* τό λαό στήν ἐπανάσταση *ὄχι ἔτσι*, ὅπως τόν ὁδηγοῦσε πρίν ἀπό τό 1905. Νά, αὐτό τό «ὄχι ἔτσι» πρέπει νά μπορεῖ κανείς νά τό καταλάβει· πρέπει νά μπορεῖ νά ἀναπροσαρμόζει τήν τακτική του, *προσθέτοντας* σ' ὅλα τά βασικά, τά γενικά, τά πρωταρχικά καί τά σοβαρά καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀκόμη ἕνα, ὄχι πολύ μεγάλο, ὅμως εἰδικό καθῆκον τῆς δοσμένης στιγμῆς, τῆς καινούργιας στιγμῆς: τό καθῆκον τῆς ἐπαναστατικῆς - σοσιαλδημοκρατικῆς χρησιμοποίησης τῆς μαυροεκατονταρχίτικης Δούμας.

Τό καθῆκον αὐτό, ὅπως καί κάθε νέο καθῆκον φαίνεται πιό δύσκολο ἀπό τά ἄλλα, γιατί δέν ἀπαιτεῖ ἀπό τούς ἀνθρώπους ἁπλή μόνο ἐπανάληψη ἀποστηθισμένων συνθημάτων (οἱ ὀτζοβιστές καί ὁ Μαξίμοφ δέν ἔχουν ἀρκετό μυαλό γιά νά κάνουν κάτι παραπάνω ἀπ' αὐτή τήν ἐπανάληψη), ἀλλά κάποια πρωτοβουλία, εὐστροφία πνεύματος, ἐφευρετικότητα, αὐτοτελή δουλιά πάνω στό *πρωτότυπο* ἱστορικό καθῆκον. Στήν πραγματικότητα ὅμως τό καθῆκον αὐτό μπορεῖ νά φαίνεται ἐξαιρετικά δύσκολο μόνο στούς ἀνθρώπους πού δέν μποροῦν νά σκέπτονται αὐτοτελῶς καί νά δουλεύουν αὐτοτελῶς: στήν πράξη τό καθῆκον αὐτό, ὅπως κάθε εἰδικό καθῆκον τῆς στιγμῆς, εἶναι εὐκολότερο ἀπό τά ἄλλα, γιατί ἴσα - ἴσα οἱ συνθῆκες τῆς δοσμένης στιγμῆς τό καθιστοῦν πραγματοποιήσιμο. Στήν ἐποχή τῆς «ἀντίδρασης πού συνεχῶς ἐντείνεται καί δυναμώνει» *δέν μπορεῖ καθόλου* νά ἐκπληρωθεῖ τό καθῆκον μιᾶς πραγματικά σοβαρῆς ὀργάνωσης «σχολῶν καί

ὁμάδων ὀργανωτῶν», δηλ. τέτιας ὀργάνωσής της, ὥστε νά εἶναι πραγματικά συνδεμένες μέ τό μαζικό κίνημα, πραγματικά ὑποταγμένες σ' αὐτό, γιατί τό καθῆκον μπαίνει κατά τρόπο ἀνόητο, μπαίνει ἀπό ἀνθρώπους πού *ἀντέγραψαν* τή διατύπωση τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ἀπό μιά καλή μπροσουρίτσα πού εἶχε ὑπόψη της τίς συνθῆκες *ἄλλης* στιγμῆς. Ὅμως *μπορεῖ* νά ἐκπληρωθεῖ τό καθῆκον τῆς ὑποταγῆς τῶν λόγων, τῶν ἀγορεύσεων, τῆς πολιτικῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν ΙΙΙ Δούμα, στό μαζικό κόμμα καί στά συμφέροντα τῶν μαζῶν. Δέν εἶναι εὔκολο, ἄν θεωρεῖ κανείς «εὔκολη» δουλιά τήν ἐπανάληψη τῶν ὅσων ἀποστήθισε, *εἶναι* ὅμως *πραγματοποιήσιμο*. Ὅσο καί ἄν ἐντείνουμε τώρα ὅλες τίς δυνάμεις τοῦ κόμματος, δέν θά μπορέσουμε νά ἐκπληρώσουμε τό καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς (καί ὄχι τῆς ἀναρχικῆς) ὀργάνωσης τῶν «σχολῶν ὀργανωτῶν» στή σημερινή «μεσοεπαναστατική» στιγμή, γιατί χρειάζονται τελείως διαφορετικές ἱστορικές συνθῆκες γιά νά μπορέσει νά πραγματοποιηθεῖ αὐτό τό καθῆκον. Ἀντίθετα, ἐντείνοντας ὅλες τίς δυνάμεις, θά ἐκπληρώσουμε (καί *ἀρχίζουμε* κιόλας *νά ἐκπληρώνουμε)* τό καθῆκον τῆς ἐπαναστατικῆς - σοσιαλδημοκρατικῆς χρησιμοποίησης τῆς ΙΙΙ Δούμας, θά τό ἐκπληρώσουμε, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι καί ἀδικημένοι ἀπ' τό θεό ὀτζοβιστές καί οὐλτιματιστές!, ὄχι γιά νά ἀνεβάσουμε τόν κοινοβουλευτισμό σέ κάποιο ὑψηλό βάθρο, ὄχι γιά νά διακηρύξουμε τόν «κοινοβουλευτισμό μέ κάθε θυσία», ἀλλά γιά νά *περάσουμε, ἀφοῦ* ἐκπληρώσουμε τό «μεσοεπαναστατικό» καθῆκον πού ἀνταποκρίνεται στή σημερινή «μεσοεπαναστατική» ἱστορική στιγμή, στήν πραγματοποίηση πιό ὑψηλῶν ἐπαναστατικῶν καθηκόντων, πού θά ἀνταποκρίνονται στήν αὐριανή, πιό ὑψηλή, δηλ. στήν πιό ἐπαναστατική στιγμή.

ΙΙΙ

Εἶναι ἐξαιρετικά περίεργες ἀπό τήν ἄποψη τῆς πραγματικῆς ἱστορίας τοῦ ὀτζοβισμοῦ οἱ κουτούτσικες κραυγές τοῦ Μαξίμοφ καί Σία, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θέλουν «κοινοβουλευτισμό μέ κάθε θυσία». Τό περίεργο εἶναι ὅτι γιά μεγαλοποίηση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ φώναζαν *ἀκριβῶς* οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι πού δημιούργησαν καί δημιουργοῦν ἰδιαίτερη κατεύθυνση *ἀποκλειστικά* στό ζήτημα τῆς στάσης τους ἀπέναντι στόν κοινοβουλευτισμό! Πῶς ἀποκαλεῖτε οἱ ἴδιοι τόν ἑαυτό σας, φίλτατοι Μαξίμοφ καί Σία; Ἀποκαλεῖτε τόν ἑαυτό σας «ὀτζο-

βιστές», «ούλτιματιστές», «όπαδούς τῆς ἀποχῆς». Ὁ Μαξίμοφ ὥς τώρα δέν χορταίνει νά καμαρώνει τόν ἑαυτό του σάν ὀπαδό τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς III Δούμας, καί τά σπάνια ἄρθρα του γιά κομματικά ζητήματα στόν τύπο τά συνοδεύει ὁπωσδήποτε μέ τήν ὑπογραφή: «εἰσηγητής ἀπό μέρους τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀποχῆς στή συνδιάσκεψη τοῦ Ἰούλη 1907»[48]. Στά παλιά τά χρόνια κάποιος συγγραφέας ὑπόγραφε: «τακτικός κρατικός σύμβουλος καί ἱππότης». Ὁ Μαξίμοφ ὑπογράφει: «εἰσηγητής ἀπό μέρους τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀποχῆς» καί αὐτός, βλέπετε, ἱππότης!

Ὅπως ἦταν ἡ πολιτική κατάσταση τόν Ἰούνη τοῦ 1907, ὅταν ὁ Μαξίμοφ ὑπεράσπιζε τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας, τό λάθος ἦταν ἀκόμη πολύ, πάρα πολύ μικρό. Ὅταν ὅμως τόν Ἰούνη τοῦ 1909 ὁ Μαξίμοφ παρουσιάζεται μέ μιά ἰδιόμορφη διακήρυξη καί ἐξακολουθεῖ νά καμαρώνει γιά τή «στάση ἀποχῆς» πού κράτησε ἀπέναντι στήν III Δούμα, αὐτό εἶναι ἐντελῶς ἀνόητο. Καί ἡ ἀποχή, καί ὁ ὀτζοβισμός, καί ὁ οὐλτιματισμός, καί μόνο οἱ ἐκφράσεις αὐτές σημαίνουν ὅτι τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στόν κοινοβουλευτισμό καί *μόνο* ἀπ' αὐτό τό ζήτημα γίνεται μιά *κατεύθυνση*. Καί τό νά ξεχωρίζει κανείς τόν ἑαυτό του σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό, νά ἐξακολουθεῖ (δυό χρόνια ὕστερα ἀπό τήν ἐπίλυση τοῦ ζητήματος καταρχήν ἀπό τό κόμμα) νά ξεχωρίζει τόν ἑαυτό του σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό εἶναι σημάδι ἀπεριόριστης στενοκεφαλιᾶς. Ἀκριβῶς ὅσοι ἐνεργοῦν ἔτσι, δηλ. καί οἱ «ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς» (τοῦ 1909), καί οἱ ὀτζοβιστές, καί οἱ οὐλτιματιστές ἀποδείχνουν *ἔτσι* πώς δέν σκέπτονται σοσιαλδημοκρατικά, πώς τοποθετοῦν τόν κοινοβουλευτισμό σέ ἰδιαίτερο βάθρο, πώς ἀκριβῶς, ὅπως οἱ ἀναρχικοί, δημιουργοῦν μιά *κατεύθυνση* ἀπό διάφορες συνταγές: ν' ἀπόσχουμε ἀπό τήν τάδε Δούμα, ν' ἀνακαλέσουμε ἀπό τήν τάδε Δούμα, νά ἐπιδόσουμε τελεσίγραφο στήν τάδε ὁμάδα τῆς Δούμας. Νά ἐνεργεῖς ἔτσι σημαίνει πώς εἶσαι γελοιογραφία μπολσεβίκου. Ἡ κατεύθυνση τῶν μπολσεβίκων καθορίζεται ἀπό τή *γενική* τους ἀντίληψη γιά τή ρωσική ἐπανάσταση καί χιλιάδες φορές οἱ μπολσεβίκοι ὑπογράμμιζαν (σάν νά προειδοποιοῦσαν ἀπό νωρίτερα τούς ἀνώριμους πολιτικά), ὅτι νά ταυτίζει κανείς τόν μπολσεβικισμό μέ τήν πολιτική τῆς ἀποχῆς, τήν ὑπερμαχητικότητα, ἀποτελεῖ ἀνόητη διαστρέβλωση καί ἐκχυδαϊσμό τῶν ἀπόψεων τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Λογουχάρη, ἡ ἄποψή μας σχετικά μέ τήν ὑποχρεωτική συμμετοχή

τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν ΙΙΙ Δούμα ἀπορέει *ἀναπόφευκτα* ἀπό τήν ἄποψή μας γιά τή σημερινή στιγμή, γιά τήν προσπάθεια τῆς ἀπολυταρχίας νά κάνει ἕνα βῆμα πρός τά μπρός στό δρόμο τῆς δημιουργίας ἀστικῆς μοναρχίας, γιά τή σημασία τῆς Δούμας σάν ὀργάνωσης τῶν ἀντεπαναστατικῶν τάξεων σέ ἀντιπροσωπευτικό σῶμα πανεθνικῆς κλίμακας. Ὅπως οἱ ἀναρχικοί δείχνουν κοινοβουλευτικό κρετινισμό ἀπό τήν ἀνάποδη, ὅταν *ξεχωρίζουν* τό ζήτημα τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ἀπό ὁλόκληρο τό ζήτημα τῆς ἀστικῆς κοινωνίας γενικά καί προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν κατεύθυνση ἀπό τίς κραυγές πού στρέφονται ἐνάντια στόν ἀστικό κοινοβουλευτισμό (ἄν καί ἡ κριτική τοῦ ἀστικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ εἶναι καταρχήν ἴδια μέ τήν κριτική τοῦ ἀστικοῦ τύπου, τοῦ ἀστικοῦ συνδικαλισμοῦ κτλ.), ἔτσι καί οἱ δικοί μας οἱ ὀτζοβιστές - οὐλτιματιστές - ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς δείχνουν ἕναν τέτιο ἀκριβῶς μενσεβικισμό ἀπό τήν ἀνάποδη, ὅταν *χωρίζονται* σέ ἰδιαίτερη κατεύθυνση σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή Δούμα, τό ζήτημα τῶν μέσων πάλης ἐνάντια στίς παρεκκλίσεις τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας (καί ὄχι ἐνάντια στίς παρεκκλίσεις τῶν ἀστῶν λογίων πού παρεμπιπτόντως περνοῦν στή σοσιαλδημοκρατία κτλ.).

Ὁ κοινοβουλευτικός αὐτός κρετινισμός ἀπό τήν ἀνάποδη ἔφτασε ὥς τό ἔσχατο σημεῖο στόν περίφημο συλλογισμό τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ὀτζοβιστῶν τῆς Μόσχας, πού τόν καλύπτει ὁ Μαξίμοφ: ἡ ἀνάκληση τῆς ὁμάδας πρέπει *νά δείξει καθαρά* πώς ἡ ἐπανάσταση δέν ἔχει ταφεῖ [49]! Καί ὁ Μαξίμοφ μέ καθαρό τό μέτωπο δέν ντρέπεται νά δηλώνει δημόσια: «οἱ ὀτζοβιστές ποτέ (ὤ, ἐννοεῖται, *ποτέ!*) δέν ἐκφράστηκαν μέ τήν ἔννοια τοῦ ἀντικοινοβουλευτισμοῦ γενικά».

Ἡ κάλυψη αὐτή τῶν ὀτζοβιστῶν ἀπό τόν Μαξίμοφ καί Σία εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς φυσιογνωμίας τῆς καινούργιας ὁμάδας καί πρέπει νά σταθοῦμε σ' αὐτό τό χαρακτηριστικό πολύ περισσότερο λεπτομερειακά, γιατί τό ἀπληροφόρητο κοινό πολύ συχνά πέφτει ἐδῶ στήν παγίδα τῶν πικρά παραπονούμενων διαγραμμένων. Ἡ κάλυψη συνίσταται στό ὅτι, πρῶτο, ὁ Μαξίμοφ καί Σία δηλώνουν ἀκούραστα, διαρηγνύοντας τά ἱμάτιά τους: δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές, δέν συμμεριζόμαστε καθόλου τίς ἀντιλήψεις τῶν ὀτζοβιστῶν! Δεύτερο, ὁ Μαξίμοφ καί Σία κατηγοροῦν τούς μπολσεβίκους ὅτι *ὑπερβάλλουν* τήν πάλη ἐνάντια στούς ὀτζοβιστές. Ἐπαναλαβαίνεται *κατά γράμμα* ἡ ἱστορία μέ τή στάση

τῶν ραμποτσεντέλτσι (1897 - 1901) ἀπέναντι στούς ραμποτσεμίσλεντσι[50]. Δέν εἴμαστε «οἰκονομιστές», ἀναφωνοῦσαν, διαρηγνύοντας τά ἱμάτιά τους οἱ ραμποτσεντέλτσι, δέν συμμεριζόμαστε τίς ἀπόψεις τῆς *«Ραμπότσαγια Μίσλ»*, συζητᾶμε μαζί της (ἀκριβῶς ὅπως «συζητοῦσε» ὁ Μαξίμοφ μέ τούς ὀτζοβιστές!), μόνο πού οἱ κακοί ἰσκριστές μᾶς διέβαλαν, μᾶς συκοφάντησαν, «παραφούσκωσαν» τόν «οἰκονομισμό» κ.ἄ., κτλ. κτλ. Γι' αὐτό ἀνάμεσα στούς ραμποτσεμίσλεντσι, τούς εἰλικρινεῖς καί τίμιους «οἰκονομιστές», ὑπῆρχαν πολλοί πού παραπλανιόνταν εἰλικρινά, δέν φοβόνταν νά ὑπερασπίζουν τή γνώμη τους, καί δέν μποροῦσε νά μή τούς σεβόμαστε, στήν παρέα ὅμως τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» στό ἐξωτερικό ἐπικρατοῦσε ἕνα ειδικό πνεῦμα μηχανοραφίας, ἡ ἐξαφάνιση τῶν ἰχνῶν, τό κρυφτούλι, ἡ ἐξαπάτηση τοῦ κοινοῦ. Ἀπαράλλακτη εἶναι καί ἡ στάση τῶν συνεπῶν καί ἀπροκάλυπτων ὀτζοβιστῶν, (ὅπως τῶν γνωστῶν στούς κομματικούς κύκλους Βσέβ. καί Στάν.) ἀπέναντι στήν παρέα τοῦ Μαξίμοφ στό ἐξωτερικό.

Δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές, φωνάζει αὐτή ἡ παρέα. Ὑποχρεῶστε ὅμως ὁποιονδήποτε ἀπ' αὐτούς νά σᾶς πεῖ δυό λόγια γιά τή σημερινή πολιτική κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος καί θά ἀκούσετε μονομιᾶς ὅλους τούς συλλογισμούς τῶν ὀτζοβιστῶν, λιγάκι ἀραιωμένους (ὅπως εἴδαμε νά κάνει ὁ Μαξίμοφ) μέ τό νεράκι τῶν ἰησουϊτικῶν ἐπιφυλάξεων, συμπληρώσεων, παρασιωπήσεων, καταπραΰνσεων, συγχύσεων κ.ἄ. Ὁ ἰησουϊτισμός αὐτός, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι, δέν σᾶς ἀπαλλάσσει ἀπό τήν κατηγορία γιά ὀτζοβιστική ἀπερισκεψία, ἀλλά δεκαπλασιάζει τήν ἐνοχή σας, γιατί ἡ σκεπασμένη ἰδεολογική σύγχυση διαφθείρει ἑκατό φορές περισσότερο τό προλεταριάτο, βλάπτει ἑκατό φορές περισσότερο τό κόμμα*.

Δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές, φωνάζουν ὁ Μαξίμοφ καί Σία. Στό μεταξύ ὅμως ἀπό τόν Ἰούνη τοῦ 1908 ὁ Μαξίμοφ, ἀποχωρώντας ἀπό τή στενή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετά-

* Παραθέτουμε ἕνα μικρό παράδειγμα, πού διασαφηνίζει πολύ παραστατικά καί ἐπίκαιρα τίς διαβεβαιώσεις τοῦ Μαξίμοφ, ὅτι δῆθεν *μόνο* ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἀπό τήν κακία της φτιάχνει παραμύθια γιά τούς οὐλτιματιστές. Τό φθινόπωρο τοῦ 1908 ὁ Ἀλέξινσκι παρουσιάστηκε στό συνέδριο τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί πρότεινε μιά ἀπόφαση μέ τό πνεῦμα τῶν *οὐλτιματιστῶν*. Αὐτό συνέβηκε *πρίν* ἀρχίσει ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἀποφασιστική καμπάνια ἐνάντια στήν καινούργια ὁμάδα. Καί τί ἔγινε; Οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες γέλασαν μέ τόν Ἀλέξινσκι καί τήν ἀπόφασή του καί τοῦ εἶπαν: «εἶσθε ἁπλῶς ἕνας δειλός ὀτζοβιστής καί τίποτε παραπάνω».

ρι», σχημάτισε ἐπίσημη ἀντιπολίτευση μέσα στή Συντακτική ἐπιτροπή, ζήτησε καί πέτυχε τό δικαίωμα νά συζητάει ἐλεύθερα γιά τήν ἀντιπολίτευση αὐτή, ζήτησε καί πέτυχε νά ἀντιπροσωπεύεται ἰδιαίτερα ἡ ἀντιπολίτευση στά σπουδαιότερα ἐκτελεστικά ὄργανα, πού ἔχουν σχέση μέ τήν κυκλοφορία τῆς ἐφημερίδας, μέ τήν ἐπέκταση τῆς ὀργάνωσης. Εἶναι αὐτονόητο πώς ἀπό τότε, δηλ. πάνω ἀπό ἕνα χρόνο πρίν, ὅλοι οἱ ὀτζοβιστές ἦταν πάντοτε στίς γραμμές τῆς ἀντιπολίτευσης αὐτῆς, πού ἀπό κοινοῦ ὀργάνωσε τό πρακτορεῖο τῆς Ρωσίας, πού ἀπό κοινοῦ σχημάτισε τή σχολή τοῦ ἐξωτερικοῦ (γι' αὐτή θά μιλήσουμε παρακάτω) γιά τούς σκοπούς τοῦ πρακτορείου κτλ. κ.ο.κ.

Δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές, φωνάζουν ὁ Μαξίμοφ καί Σία. Ὡστόσο στήν Πανρωσική κομματική συνδιάσκεψη τό Δεκέμβρη τοῦ 1908, ὅταν οἱ πιό τίμιοι ὀτζοβιστές τῆς ἀντιπολίτευσης αὐτῆς διαχωρίστηκαν μπροστά σ' ὅλο τό κόμμα καί σχημάτισαν ἰδιαίτερη ὁμάδα, ἰδιαίτερο ἰδεολογικό ρεῦμα καί σάν τέτιοι ἀπόκτησαν τό δικαίωμα νά βάλουν δικό τους ὁμιλητή (στή συνδιάσκεψη εἶχε ἀποφασιστεῖ πώς μόνο τά χωριστά ἰδεολογικά ρεύματα ἤ οἱ χωριστές ὀργανώσεις μποροῦν νά ἔχουν ἰδιαίτερο ὁμιλητή, γιατί ὁ χρόνος ἦταν περιορισμένος), *ὁμιλητής* ἀπό μέρους τῆς ὁμάδας τῶν ὀτζοβιστῶν παρουσιάστηκε—ἀπό καθαρά συμπτωματικούς λόγους! ἀπό ὁλότελα συμπτωματικούς λόγους! —*ὁ σ. Μαξίμοφ*...

Αὐτή ἡ ἐξαπάτηση τοῦ κόμματος μέ τή μέθοδο τῆς κάλυψης τοῦ ὀτζοβισμοῦ γίνεται συστηματικά ἀπό τήν ὁμάδα τοῦ Μαξίμοφ πού βρίσκεται στό ἐξωτερικό. Τό Μάη τοῦ 1908 ὁ ὀτζοβισμός ἔπαθε ἧττα σέ ἀνοιχτή μάχη: τόν χαντάκωσε ἡ συνδιάσκεψη τῆς Μόσχας μέ ψήφους 18 ἔναντι 14 (στήν περιφέρεια αὐτή τόν Ἰούλη τοῦ 1907 ὅλοι σχεδόν ἀνεξαιρέτως οἱ σοσιαλδημοκράτες ἦταν ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς, πού μπόρεσαν, ὡστόσο, ἀντίθετα ἀπό τόν Μαξίμοφ, νά καταλάβουν ἀκόμη τόν Ἰούνη τοῦ 1908 ὅτι τό νά ἐπιμένουν στήν «ἀποχή» ἀπό τίς ἐκλογές τῆς III Δούμας θά ἦταν ἀσυγχώρητη βλακεία). *Ὕστερα* ἀπ' αὐτό ὁ Μαξίμοφ ὀργανώνει στό ἐξωτερικό ἐπίσημη ἀντιπολίτευση ἐνάντια στήν «Προλετάρι» καί ἀρχίζει μιά συζήτηση πού ὥς τότε δέν εἶχε ξαναγίνει στίς στῆλες τοῦ μπολσεβίκικου περιοδικοῦ ὀργάνου. Καί νά, ὅταν *ὅλη* ἡ ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης τό *φθινόπωρο* τοῦ 1908, στίς ἐκλογές ἀντιπροσώπων γιά τήν Πανρωσική συνδιάσκεψη, χωρίζεται σέ ὀτζοβιστές καί νεζοβιστές (ἔκφραση τῶν ἐργατῶν), ὅταν σέ *ὅλες* τίς ἀχτίδες καί ὑπαχτίδες τῆς Πετρούπολης διεξά-

γονται συζητήσεις γιά τήν πλατφόρμα ὄχι τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων, ἀλλά τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν νεζοβιστῶν, *κρύβουν ἀπό τό κοινό τήν πλατφόρμα τῶν ὀτζοβιστῶν*. Δέν τή δημοσιεύουν στήν «Προλετάρι». Δέν τή στέλνουν στόν τύπο. Στήν Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ Δεκέμβρη 1908 δέν τήν ἀνακοινώνουν στό κόμμα. *Μόνο μετά τή συνδιάσκεψη*, ὕστερα ἀπό ἐπίμονη ἀπαίτηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, μᾶς στάλθηκε ἡ πλατφόρμα αὐτή καί τή δημοσιεύσαμε στό φύλ. ἀρ. 44 τῆς «Προλετάρι» («Ἀπόφαση τῶν ὀτζοβιστῶν τῆς Πετρούπολης»).

Στήν περιοχή τῆς Μόσχας ὁ γνωστός σ' ὅλους ἀρχηγός τῶν ὀτζοβιστῶν «ἐπιμελήθηκε» τό ἄρθρο ἑνός ἐργάτη ὀτζοβιστῆ, πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 5 τῆς «Ραμπότσεγε Ζνάμια»[51], τή δική του ὅμως πλατφόρμα, τήν πλατφόρμα τοῦ ἀρχηγοῦ, δέν τήν ἔχουμε πάρει ὥς τώρα. Ξέρουμε πολύ καλά, πώς ἡ πλατφόρμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ὀτζοβιστῶν ἀπό τήν ἄνοιξη ἀκόμη τοῦ 1909, ὅταν γίνονταν οἱ προετοιμασίες γιά τήν περιφερειακή συνδιάσκεψη τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς, ἡ πλατφόρμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ὀτζοβιστῶν διαβαζόταν καί περνοῦσε ἀπό χέρι σέ χέρι. Ξέρουμε ἀπό τά λεγόμενα τῶν μπολσεβίκων, πώς τά μαργαριτάρια τῶν μή σοσιαλδημοκρατικῶν συλλογισμῶν ἦταν στήν πλατφόρμα αὐτή ἀσύγκριτα περισσότερα ἀπό ὅ,τι στήν πλατφόρμα τῶν ὀτζοβιστῶν τῆς Πετρούπολης. *Τό κείμενο ὅμως τῆς πλατφόρμας τελικά δέν μᾶς τό στείλανε*, ἴσως, πάλι αὐτό νά ὀφείλεται στούς ἴδιους συμπτωματικούς, ὁλότελα συμπτωματικούς λόγους, πού ἀνάγκασαν τόν Μαξίμοφ νά μιλήσει στή συνδιάσκεψη σάν ἐξουσιοδοτημένος ἀπό τήν ὁμάδα τῶν ὀτζοβιστῶν.

Τό ζήτημα τῆς χρησιμοποίησης τῶν νόμιμων δυνατοτήτων ὁ Μαξίμοφ καί Σία τό σκέπασαν ἐπίσης μέ τή «στρωτή» φράση πώς αὐτό δά «εἶναι αὐτονόητο». Θά ἦταν ἐνδιαφέρον νά ξέραμε, ἄν αὐτό «εἶναι αὐτονόητο» τώρα καί γιά τούς πρακτικούς ἀρχηγούς τῆς ὁμάδας τοῦ Μαξίμοφ *συντρόφους Λιάντοφ καί Στανισλάβ, πού ἤδη πρίν τρεῖς μῆνες ὑπόβαλαν καί πέτυχαν νά ψηφιστεῖ* ἀπό τό Γραφεῖο τῆς Περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς, πού τότε βρισκόταν στά χέρια τους (τό Γραφεῖο τῆς Περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς εἶχε τήν ἴδια σύνθεση πού εἶχε καί ὅταν ἐνέκρινε τήν περιβόητη «σχολή», τώρα ἡ σύνθεση τοῦ γραφείου εἶχε ἀλλάξει) ἀπόφαση *ἐνάντια στή συμμετοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στό συνέδριο τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν*. Ὅπως ξέρουμε, αὐτό

ἦταν τό πρῶτο συνέδριο ὅπου οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες εἶχαν τήν πλειοψηφία. Καί ἐνάντια στή συμμετοχή στό συνέδριο αὐτό ἔκαναν ζύμωση ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ὀτζοβιστές καί οὐλτιματιστές, δηλώνοντας πώς ἡ συμμετοχή σ' αὐτό εἶναι «προδοσία τῆς ὑπόθεσης τοῦ προλεταριάτου». Καί ὁ Μαξίμοφ ἐξαφανίζει τά ἴχνη, αὐτό «εἶναι αὐτονόητο». «Εἶναι αὐτονόητο», πώς οἱ πιό ἀνοιχτοί ὀτζοβιστές καί οὐλτιματιστές ὑποσκάπτουν ἀπροκάλυπτα τήν πρακτική δουλιά στή Ρωσία, ἐνῶ οἱ Μαξίμοφ καί Σία πού δέν τούς ἀφήνουν νά κοιμηθοῦν οἱ δάφνες τοῦ Κριτσέβσκι καί τοῦ Μαρτίνοφ, συγκαλύπτουν τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης: δέν ὑπάρχουν διαφορές, κανείς δέν εἶναι ἐνάντια στή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων.

Ἡ ἀνασυγκρότηση τῶν κομματικῶν ὀργάνων τοῦ ἐξωτερικοῦ, τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τήν ὀργάνωση ἐπαφῶν κτλ. ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα καί στήν ἐπανάληψη τῶν παλιῶν καταχρήσεων, πού ἐνάντιά τους εἶναι ἀπαραίτητο νά παλέψουμε μέ τόν πιό ἀμείλικτο τρόπο. Ἐπαναλαβαίνεται ὁλοκληρωτικά ἡ ἱστορία μέ τούς «οἰκονομιστές», πού στή Ρωσία ἔκαναν προπαγάνδα ἐνάντια στήν πολιτική πάλη, ἐνῶ στό ἐξωτερικό καλύπτονταν ἀπό τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Ἐπαναλαβαίνεται ὁλοκληρωτικά ἡ ἱστορία μέ τό ἀστικοδημοκρατικό «κρέντο» (κρέντο = σύμβολο πίστης), πού τό προπαγάνδιζαν στή Ρωσία οἱ Προκοπόβιτς καί Σία καί δημοσιεύτηκε *παρά τή θέληση τῶν συντακτῶν του* στόν τύπο ἀπό τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες[52]. Δέν ὑπάρχει τίποτε πού νά διαφθείρει περισσότερο τό κόμμα ἀπ' αὐτό τό κρυφτούλι, ἀπ' αὐτή τήν ἐκμετάλλευση τῶν δύσκολων συνθηκῶν τῆς παράνομης δουλιᾶς σέ βάρος τῆς δημοσιότητας τῶν κομματικῶν ὑποθέσεων, ἀπ' αὐτόν τόν ἰησουϊτισμό, ὅταν οἱ Μαξίμοφ καί Σία, ἐνεργώντας *ὁλοκληρωτικά καί σ' ὅλα τά ζητήματα* χέρι-χέρι μέ τούς ὀτζοβιστές, διαρηγνύουν ἐπιδεικτικά τά ἱμάτιά τους στόν τύπο, διαβεβαιώνοντας πώς ὅλος αὐτός ὁ ὀτζοβισμός παραφουσκώνεται ἐπίτηδες ἀπό τήν «Προλετάρι».

Ἐμεῖς δέν εἴμαστε στρεψόδικοι, δέν εἴμαστε φορμαλιστές, εἴμαστε ἄνθρωποι τῆς ἐπαναστατικῆς δουλιᾶς. Γιά μᾶς δέν ἔχουν σημασία οἱ διαφορές στά λόγια πού μπορεῖ νά ὑπάρχουν ἀνάμεσα στόν ὀτζοβισμό, στόν οὐλτιματισμό καί στούς «ὀπαδούς τῆς ἀποχῆς» (ἀπό τήν ΙΙΙ Δούμα). Γιά μᾶς ἔχει σημασία τό πραγματικό περιεχόμενο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς προπαγάνδας καί ζύμωσης. Καί ἄν κάτω ἀπό τό προκάλυμμα

τοῦ μπολσεβικισμοῦ, προπαγανδίζονται στούς παράνομους ρωσικούς ὁμίλους ἀπόψεις πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό οὔτε μέ τόν μπολσεβικισμό, οὔτε μέ τή σοσιαλδημοκρατία γενικά, τότε οἱ ἄνθρωποι πού ἐμποδίζουν τό ὁλοκληρωτικό ξεσκέπασμα αὐτῶν τῶν ἀπόψεων, τό ὁλοκληρωτικό ξεκαθάρισμα μπροστά σ' ὅλο τό κόμμα τοῦ λαθεμένου τους χαρακτήρα, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἐνεργοῦν σάν ἐχθροί τοῦ προλεταριάτου.

IV

Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς θεοπλασίας οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἔδειξαν ἐπίσης τόν πραγματικό ἑαυτό τους. Ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» ψήφισε καί δημοσίευσε δυό ἀποφάσεις πάνω στό ζήτημα αὐτό: ἡ μιά ἀφορᾶ τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης καί ἡ ἄλλη εἰδικά τή διαμαρτυρία τοῦ Μαξίμοφ. Γεννιέται τό ἐρώτημα, τί λέει τώρα αὐτός ὁ Μαξίμοφ στήν «Ἔκθεσή» του; Γράφει τήν «Ἔκθεση» γιά νά ἐξαφανίσει τά ἴχνη, στό πνεῦμα ἐντελῶς τοῦ διπλωμάτη ἐκείνου, πού ἔλεγε πώς ἡ γλώσσα δόθηκε στόν ἄνθρωπο γιά νά κρύβει τίς σκέψεις του [53]. Κυκλοφοροῦν κάποιες «ὄχι σωστές πληροφορίες» γιά τή «δῆθεν - θεοπλαστική» κατεύθυνση τῆς παρέας τοῦ Μαξίμοφ, μονάχα αὐτό καί τίποτε παραπάνω.

«Ὄχι σωστές πληροφορίες», λέτε Ἐσεῖς; Ὦ, ὄχι, φίλτατε, γι' αὐτό ἀκριβῶς Ἐσεῖς ἐξαφανίσατε στήν περίπτωση αὐτή τά ἴχνη, ἐπειδή ξέρετε περίφημα πώς εἶναι ὁλότελα σωστές οἱ «πληροφορίες» πού ἔχει ἡ «Προλετάρι» σχετικά μέ τή θεοπλασία. Ξέρετε περίφημα πώς οἱ «πληροφορίες» αὐτές, ὅπως εἶναι διατυπωμένο καί στήν ἀπόφαση πού δημοσιεύτηκε, ἀφοροῦν προπαντός τά συγγράμματα πού προέρχονται ἀπό τή φιλολογική *σας* παρέα. Τά συγγράμματα αὐτά τά *ἀναφέρει* μέ τή μεγαλύτερη ἀκρίβεια ἡ ἀπόφασή μας· στήν ἀπόφαση δέν ἔχει προστεθεῖ μόνο — καί δέν μποροῦσε νά προστεθεῖ σέ απόφαση — πώς ἐπί ἑνάμιση χρόνο περίπου ἐκδηλώνεται στούς ἡγετικούς κύκλους τῶν μπολσεβίκων μιά ἐξαιρετικά μεγάλη δυσαρέσκεια γιά τή «θεοπλασία» τῶν συνεργατῶν σας καί πώς ἀκριβῶς πάνω σ' αὐτή τή βάση (ἐκτός ἀπ' τή βάση πού ὑποδείχτηκε παραπάνω) ἡ καινούργια ὁμάδα ἀπό τούς μπολσεβίκους-γελοιογραφίες μέ τίς ὑπεκφυγές, τίς πονηριές, τίς σχολαστικότητες, τά παράπονα, τίς στρεψοδικίες δηλητηρίαζε κάθε δυνατότητα γιά δουλιά. Ὁ Μαξίμοφ ξέρει πολύ καλά μιά ἀπό τίς πιό ἀξιοσημείωτες στρεψοδικίες, ἀφοῦ πρόκειται

γιά τή *διαμαρτυρία* ἀπ' ἀφορμή τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου «Οἱ δρόμοι μας χωρίζουν» («Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 42), διαμαρτυρία πού γράφτηκε καί ὑποβλήθηκε ἐπίσημα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι». Μήπως κι' αὐτό ἦταν μιά «ὄχι σωστή πληροφορία», ὦ ἀδικοδιαγραμμένε; Μήπως κι' αὐτό ἦταν μιά «δῆθεν-διαμαρτυρία»;

Ὄχι, μάθετέ το λοιπόν, ἡ πολιτική τῆς ἐξαφάνισης τῶν ἰχνῶν, δέν ἔχει πάντα ἐπιτυχίες καί στό κόμμα μας ποτέ δέν θά σᾶς φέρει ἐπιτυχία. Εἶναι ἀνώφελο νά παίζετε τό κρυφτούλι καί νά προσπαθεῖτε προσποιητά νά παρουσιάσετε γιά μυστικό αὐτό πού εἶναι γνωστό στόν καθένα πού ἐνδιαφέρεται γιά τή ρωσική φιλολογία καί τή ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Ὑπάρχει μιά φιλολογική παρέα πού, μέ τή βοήθεια μερικῶν ἀστικῶν ἐκδοτικῶν οἴκων, πλημμυρίζει τίς νόμιμες ἐκδόσεις μας μέ τό συστηματικό κήρυγμα τῆς θεοπλασίας. Σ' αὐτή τήν παρέα ἀνήκει καί ὁ Μαξίμοφ. Τό κήρυγμα αὐτό ἔγινε συστηματικό ἴσα-ἴσα τόν τελευταῖο ἐνάμιση χρόνο, ὅταν ἡ ρωσική ἀστική τάξη, γιά νά πετύχει τούς ἀντεπαναστατικούς της σκοπούς, *εἶχε ἀνάγκη* νά ἀναζωογονήσει τή θρησκεία, ν' ἀνεβάσει τό ἐνδιαφέρον γιά τή θρησκεία, νά φτιάξει θρησκεία, νά μεταδόσει στό λαό ἤ νά στερεώσει κατά ἕνα καινούργιο τρόπο μέσα στό λαό τή θρησκεία. Γι' αὐτό ἡ προπαγάνδα τῆς θεοπλασίας πῆρε κοινωνικό καί πολιτικό χαρακτήρα. Ὅπως ὁ ἀστικός τύπος στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης ἔπνιγε στά φιλιά τούς πιό ἔνθερμους μενσεβίκους γιά τήν ἀγάπη τους πρός τούς καντέτους, ἔτσι καί στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης ὁ ἀστικός τύπος ἔπνιγε καί πνίγει μέ φιλιά τούς θεοπλάστες τοῦ περιβάλλοντος — εἶναι ἀστεῖο νά τό ποῦμε! — τοῦ περιβάλλοντος τῶν μαρξιστῶν καί μάλιστα τοῦ περιβάλλοντος τῶν «ἐπίσης μπολσεβίκων». Καί ὅταν τό ἐπίσημο ὄργανο τοῦ μπολσεβικισμοῦ δήλωσε σέ ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πώς ὁ μπολσεβικισμός *δέν ἐπιδοκιμάζει* ἕνα τέτιο κήρυγμα (ἡ δήλωση αὐτή ἔγινε στόν τύπο, ὅταν πιά ἀπότυχαν οἱ ἀπανωτές προσπάθειες μέ γράμματα καί προσωπικές συζητήσεις νά σταματήσει τό ἐπονείδιστο κήρυγμα), τότε ὁ σ. Μαξίμοφ ὑπέβαλε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» μιά ἔγγραφη ἐπίσημη διαμαρτυρία. Αὐτός, ὁ Μαξίμοφ, ἔχει ἐκλεγεῖ ἀπό τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου [54] καί γι' αὐτό τό «κεκτημένο δικαίωμά» του παραβιάστηκε ἀπό ἐκείνους πού τόλμησαν νά παραιτηθοῦν ἐπίσημα ἀπό τό ἐπονείδιστο κήρυγμα τῆς θεοπλασίας. «Τί λοιπόν, ἡ ὁμάδα μας εἶναι ὑποδουλωμένη στούς θεοπλάστες λο-

γίους;» Ἡ παρατήρηση αὐτή ξέφυγε ἀπό τό στόμα τοῦ σ. *Μαράτ* στή διάρκεια μιᾶς θυελλώδους σκηνῆς στή Συντακτική ἐπιτροπή, ναί, ναί, τοῦ ἴδιου τοῦ σ. Μαράτ, πού εἶναι τόσο σεμνός, καλοπροαίρετος, συμβιβαστικός, καλόκαρδος, ὥστε ὥς τά τώρα δέν μπορεῖ καλά-καλά ν' ἀποφασίσει μέ ποιούς νά πάει, μέ τούς μπολσεβίκους ἤ μέ τούς θείους ὀτζοβιστές.

Ἤ μήπως ὅλα αὐτά εἶναι ἐπίσης «ὄχι σωστές πληροφορίες», ὦ ἀδικοδιαγραμμένε Μαξίμοφ; Δέν ὑπάρχει καμιά παρέα θεοπλαστῶν λογίων, δέν τούς ὑποστηρίξατε ποτέ Ἐσεῖς, δέν ὑπάρχει ἡ διαμαρτυρία Σας στό ἄρθρο «Οἱ δρόμοι μας χωρίζουν»; ἔτσι;

Ὁ σ. Μαξίμοφ γιά τίς «ὄχι σωστές πληροφορίες» σχετικά μέ τή θεοπλαστική κατεύθυνση μιλάει στήν «Ἔκθεσή» του ἀπ' ἀφορμή τή *σχολή τοῦ ἐξωτερικοῦ*, πού ὀργανώνεται ἀπό τήν καινούργια ὁμάδα. Ὁ σ. Μαξίμοφ ὑπογραμμίζει τόσο ἔντονα αὐτή «τήν ὀργάνωση τῆς *πρώτης* (ὑπογράμμιση τοῦ Μαξίμοφ) κομματικῆς σχολῆς στό ἐξωτερικό», ἐξαπατᾶ τόσο πολύ τό κοινό πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, πού θά χρειαστεῖ νά μιλήσουμε λεπτομερέστερα γιά τήν περιβόητη «σχολή».

Ὁ σ. Μαξίμοφ διατυπώνει πικρά παράπονα:

«Ἀπό τήν πλευρά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (τῆς «Προλετάρι») δέν ἔγινε καμιά προσπάθεια ὄχι μόνο νά βοηθήσει τή σχολή, μά καί νά ἀναλάβει ἔστω τόν ἔλεγχο τῆς σχολῆς· ἡ Συντακτική ἐπιτροπή, διαδίδοντας ἀπό ἄγνωστη πηγή ψεύτικες πληροφορίες γιά τή σχολή, δέν ἔκανε οὔτε μιά ἐρώτηση στούς ὀργανωτές τῆς σχολῆς γιά νά ἐπαληθεύσει αὐτές τίς πληροφορίες. Τέτια ἦταν ἡ στάση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς σ' ὅλη αὐτή τήν ὑπόθεση».

Ναί. Ναί. «Δέν ἔκανε καμιά προσπάθεια γιά ν' ἀναλάβει ἔστω τόν ἔλεγχο τῆς σχολῆς...» Ὁ ἰησουϊτισμός τοῦ Μαξίμοφ στή φράση αὐτή ἔφτασε σέ σημεῖο πού νά ξεσκεπάζεται μόνος του.

Θυμηθεῖτε, ἀναγνῶστες, τό κοινόβιο τοῦ Γερόγκιν στήν ἐποχή τῆς πρώτης Δούμας. Ὁ συνταξιοῦχος τοπάρχης τῶν ζέμστβο Γερόγκιν (ἤ κάποιος ἄλλος αὐτοῦ γενικά τοῦ εἴδους παρασημοφορημένος ὑπάλληλος), ἐπιθυμώντας νά ἐνισχύσει «τίς ἀπόψεις τῆς κυβέρνησης», ὀργάνωσε στήν Πετρούπολη κοινόβιο γιά τούς ἀγρότες βουλευτές πού ἔρχονταν στήν Πετρούπολη. Οἱ πρωτόπειροι μουζίκοι τοῦ χωριοῦ, φτάνοντας στήν πρωτεύουσα, ἔπεφταν στά χέρια τῶν πρακτόρων τοῦ Γερόγκιν, στέλνονταν στό κοινόβιό του κι' ἐκεῖ φυσικά, ἔβρισκαν μιά *σχολή*, ὅπου ἀνασκευάζονταν οἱ λαθεμένες διδασκα-

λίες τῶν «ἀριστερῶν», περιλούζονταν μέ βρωμόνερα οἱ τρουντοβίκοι κτλ., ὅπου τά ἀρχάρια μέλη τῆς Δούμας διδάσκονταν τήν «ἀληθινά-ρωσική» κρατική σοφία. Εὐτυχῶς, πού ἡ Κρατική Δούμα βρισκόταν στήν Πετρούπολη καί αὐτό ἀνάγκασε τόν Γερόγκιν νά φτιάσει καί τό κοινόβιό του στήν Πετρούπολη, ἐπειδή ὅμως ἡ Πετρούπολη εἶναι ἕνα ἀρκετά πλατύ καί ἐλεύθερο κέντρο ἰδεολογικῆς καί πολιτικῆς ζωῆς, οἱ βουλευτές τοῦ Γερόγκιν, ἐννοεῖται, ἄρχισαν πολύ γρήγορα νά ἐγκαταλείπουν τό κοινόβιο τοῦ Γερόγκιν καί νά περνοῦν στό στρατόπεδο τῶν τρουντοβίκων, ἤ στό στρατόπεδο τῶν ἀνεξάρτητων βουλευτῶν. Ἀπό τήν ἐπιχείρηση τοῦ Γερόγκιν δέν ἀπόμεινε παρά μόνο ἡ ντροπή καί γι' αὐτόν καί γιά τήν κυβέρνηση.

Τώρα, φανταστεῖτε, ἀναγνῶστες, ὅτι κάτι παρόμοιο μ' αὐτό τό κοινόβιο τοῦ Γερόγκιν ἔχει ὀργανωθεῖ ὄχι σέ κάποια Πετρούπολη τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀλλά σέ κάποιο Τσαρεβοκοξάισκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἄν μπορεῖτε νά τό φανταστεῖτε αὐτό, τότε θά πρέπει νά συμφωνήσετε πώς οἱ διάφοροι ὀτζοβιστές-θεοπλάστες Γερόγκιν χρησιμοποίησαν τή γνωριμία τους μέ τήν Εὐρώπη γιά νά φανοῦν πιό ἔξυπνοι ἀπό τόν ἀληθινό ρῶσο Γερόγκιν. Ἄνθρωποι πού ἀποκαλοῦν τόν ἑαυτό τους μπολσεβίκο, δημιούργησαν δικό τους ταμεῖο, ἀνεξάρτητο ἀπό τό μοναδικό, ἀπ' ὅσα ξέρουμε, κοινό ταμεῖο τῶν μπολσεβίκων, πού καλύπτει τά ἔξοδα γιά τήν ἔκδοση καί τήν κυκλοφορία τῆς «Προλετάρι», ὀργάνωσαν δικό τους πρακτορεῖο, κουβάλησαν κάμποσους «δικούς τους» προπαγανδιστές στό Τσαρεβοκοξάισκ, ἔφεραν ἐκεῖ κάμποσους κομματικούς ἐργάτες σοσιαλδημοκράτες καί ἀνακήρυξαν αὐτό τό γερογκινικό κοινόβιο (κρυφό ἀπό τό κόμμα στό Τσαρεβοκοξάισκ) «*πρώτη* κομματική» (κομματική, ἐπειδή εἶναι κρυφή ἀπό τό κόμμα) «σχολή τοῦ ἐξωτερικοῦ».

Σπεύδουμε νά συμπληρώσουμε — ἐπειδή ὁ διαγραμμένος σ. Μαξίμοφ ἔβαλε μέ ἐξαιρετικό ζῆλο τό ζήτημα ἄν εἶναι νόμιμη ἤ παράνομη ἡ διαγραφή του (γι' αὐτό θά μιλήσουμε παρακάτω) — σπεύδουμε νά συμπληρώσουμε πώς στόν τρόπο δράσης τῶν ὀτζοβιστῶν-θεοπλαστῶν, ὀπαδῶν τοῦ Γερόγκιν δέν ὑπάρχει ἀπολύτως τίποτε τό «παράνομο». Ἀπολύτως τίποτε. Ὅλα ἐδῶ εἶναι ἐντελῶς νόμιμα. Εἶναι νόμιμο τό ὅτι ὁμοϊδεάτες συγκροτοῦνται σέ ὁμάδα μέσα στό κόμμα. Εἶναι νόμιμο τό ὅτι ὁμοϊδεάτες δημουργοῦν ταμεῖο καί ἀνοίγουν μιά κοινή προπαγανδιστική-διαφωτιστική ἐπιχείρηση. Εἶναι νό-

μιμο τό ὅτι ἐπιθυμοῦν νά διαλέξουν γιά μορφή τῆς ἐπιχείρησης αὐτῆς στή σημερινή στιγμή, ἄς τό ποῦμε γιά παράδειγμα, ὄχι μιά ἐφημερίδα, ἀλλά μιά «σχολή». Εἶναι νόμιμο τό ὅτι θεωροῦν τή σχολή αὐτή ἐπίσημη κομματική σχολή, μιά καί τήν ἱδρύουν μέλη τοῦ κόμματος καί μιά πού ὑπάρχει ἔστω καί μιά ὁποιαδήποτε ὀργάνωση τοῦ κόμματος, πού ἀναλαβαίνει τήν πολιτική καί ἰδεολογκιή εὐθύνη γιά τήν ἐπιχείρηση. Ὅλα ἐδῶ εἶναι ἐντελῶς νόμιμα καί ὅλα θά ἦταν πολύ καλά, ἄν..., ἄν δέν ὑπῆρχε ὁ ἰησουϊτισμός, ἄν δέν ὑπῆρχε ἡ ὑποκρισία, ἄν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀπάτη σέ βάρος τοῦ ἴδιου τοῦ δικοῦ τους κόμματος.

Μήπως αὐτό δέν εἶναι ἀπάτη σέ βάρος τοῦ κόμματος, ὅταν ὑπογραμμίζετε δημόσια τόν κομματικό χαρακτήρα τῆς σχολῆς, δηλ. περιορίζεστε στό ζήτημα τῆς τυπικῆς νομιμότητάς της καί *δέν κατονομάζετε* τούς πρωτεργάτες καί τούς ἱδρυτές τῆς σχολῆς, δηλ. ἀποσιωπᾶτε τήν ἰδεολογική-πολιτική κατεύθυνση τῆς σχολῆς, σάν ἐπιχείρησης τῆς *καινούργιας ὁμάδας* μέσα στό κόμμα μας; Στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» ὑπῆρχαν δυό «χαρτάκια» σχετικά μ' αὐτή τή σχολή (οἱ ἐπαφές τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς μέ τόν Μαξίμοφ πάνω ἀπό ἕνα χρόνο δέν γίνονται παρά μόνο μέ «χαρτάκια» καί διπλωματικές διακοινώσεις). Τό πρῶτο χαρτάκι ἦταν ἐντελῶς ἀνυπόγραφο, δέν ἦταν ὑπογραμμένο ἀπό κανέναν ἀπολύτως, εἶναι ἁπλῶς ἕνας συλλογισμός σχετικά μέ τήν ὠφέλεια τῆς μόρφωσης καί τή μορφωτική σημασία τῶν ἱδρυμάτων πού λέγονται σχολές. Τό δεύτερο χαρτάκι ἦταν ὑπογραμμένο ἀπό εἰκονικά πρόσωπα. Τώρα ὁ Μαξίμοφ, ἀπευθυνόμενος στό κοινό ἀπό τίς στῆλες τοῦ τύπου, καί ἐκθειάζοντας τήν «πρώτη κομματική σχολή στό ἐξωτερικό», ἐξακολουθεῖ *νά ἀποσιωπᾶ τό φραξιονιστικό* χαρακτήρα τῆς σχολῆς.

Ἡ ἰησουΐτικη αὐτή πολιτική βλάπτει τό κόμμα. Αὐτή τήν «πολιτική» ἐμεῖς θά τήν ξεσκεπάσουμε. Πρωτεργάτες καί ἱδρυτές τῆς σχολῆς εἶναι *στήν πράξη* οἱ σύντροφοι «Γέρ» (ἔτσι θά ὀνομάσουμε τόν πασίγνωστο μέσα στό κόμμα ἀρχηγό τῶν ὀτζοβιστῶν τῆς Μόσχας, πού ἔκανε διαλέξεις γιά τή σχολή, ὀργάνωσε τή σχολή τῶν μαθητῶν καί ἐκλέχτηκε δάσκαλος ἀπό μερικούς ἐργατικούς ὁμίλους), Μαξίμοφ, Λουνατσάρσκι, Λιάντοφ, Ἀλέξινσκι *κτλ.* Δέν ξέρουμε καί δέν ἐνδιαφερόμαστε νά μάθουμε τί ρόλο ἔπαιξε εἰδικά ὁ καθένας ἀπό αὐτούς τούς συντρόφους, πῶς κατανέμονται στά διάφορα ἐπίσημα ὄργανα τῆς σχολῆς, στό «Συμβούλιό» της, στήν «ἐκτελεστι-

κή ἐπιτροπή» της, στήν ὁμάδα τῶν δασκάλων κτλ. Δέν ξέρουμε, ποιοί σύντροφοι πού βρίσκονται «ἔξω ἀπό ὁμάδα»μπορεῖ στή μιά ἤ στήν ἄλλη περίπτωση νά συμπληρώσουν αὐτή τήν παρέα. Ὅλα αὐτά δέν ἔχουν καμιά σημασία. Βεβαιώνουμε πώς ἡ *πραγματική* ἰδεολογική-πολιτική κατεύθυνση τῆς σχολῆς αὐτῆς, σάν καινούργιου φραξιονιστικοῦ κέντρου, *καθορίζεται* **ἀκριβῶς** ἀπό τά πρόσωπα πού κατονομάσαμε καί πώς ὁ Μαξίμοφ, κρύβοντας αὐτό τό πράγμα ἀπό τό κόμμα, κάνει ἰησουΐτικη πολιτική. Τό κακό δέν εἶναι ὅτι ἐμφανίστηκε ἕνα καινούργιο φραξιονιστικό κέντρο μέσα στό κόμμα — δέν ἀνήκουμε καθόλου στούς ἀνθρώπους πού εἶναι πρόθυμοι νά δημιουργήσουν ἕνα πολιτικό κεφαλαιάκι μέ φτηνές δημαγωγικές κραυγές ἐνάντια στό φραξιονισμό, ἀπεναντίας, εἶναι καλό πού μιά ἰδιαίτερη ἀπόχρωση βρῆκε τή δυνατότητα νά ἐκφραστεῖ ἰδιαίτερα μέσα στό κόμμα, ἐφόσον μιά τέτια ἀπόχρωση ὑπάρχει. Τό κακό εἶναι, ὅτι ἐξαπατᾶται τό κόμμα, ἐξαπατοῦνται καί οἱ ἐργάτες, πού βλέπουν μέ συμπάθεια—καί αὐτό εἶναι αὐτονόητο—κάθε *σχολή*, ὅπως καί κάθε μορφωτικό ἵδρυμα.

Δέν εἶναι μήπως ὑποκρισία, ὅταν ὁ σ. Μαξίμοφ παραπονιέται στό κοινό πώς ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» δέν θέλησε «μάλιστα» (*«μάλιστα»!*) οὔτε «ν' ἀναλάβει τόν ἔλεγχο τῆς σχολῆς»; Σκεφτεῖτε το μόνο: τόν Ἰούνη τοῦ *1908* ὁ σ. Μαξίμοφ ἔφυγε ἀπό τή στενή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» καί ἀπό τότε σχεδόν ἀδιάκοπα διεξάγεται μέ *χίλιες* μορφές ἐσωτερική πάλη μέσα στήν μπολσεβίκικη ὁμάδα· ὁ Ἀλέξινσκι στό ἐξωτερικό, ὁ «Γέρ» καί Σία στό ἐξωτερικό καί στή Ρωσία σέ χίλιους δυό τόνους ἐπαναλαβαίνουν ξοπίσω ἀπό τόν Μαξίμοφ ὅλες τίς ὀτζοβιστικές-θεοπλαστικές ἀνοησίες ἐνάντια στήν «Προλετάρι». Ὁ Μαξίμοφ ὑποβάλλει ἔγγραφες καί ἐπίσημες διαμαρτυρίες γιά τό ἄρθρο «Οἱ δρόμοι μας χωρίζουν»· ὅλοι μιλᾶνε γιά ἐπικείμενη ἀναπόφευκτη διάσπαση τῶν μπολσεβίκων, ἀκόμη καί ἐκεῖνοι πού μόνο ἀκουστά ξέρουν τά κομματικά ζητήματα (ἀρκεῖ ν' ἀναφέρουμε, πώς ὁ *μενσεβίκος Ντάν* στήν πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ Δεκέμβρη 1908 δήλωσε μεγαλόφωνα σέ ἐπίσημη συνεδρίαση: «Ποιός λοιπόν δέν ξέρει ὅτι οἱ μπολσεβίκοι κατηγοροῦν τώρα τόν Λένιν γιά προδοσία τοῦ μπολσεβικισμοῦ»!), — καί ὁ σ. Μαξίμοφ, παριστάνοντας τόν ἀθῶο, τόν ἐντελῶς ἀθῶο νεανία, ρωτάει τό ἀξιότιμο κοινό: γιατί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» δέν θέλησε «μάλιστα» οὔτε ν' ἀναλάβει τόν ἔλεγχο τῆς κομματικῆς σχολῆς στό θεοπλαστικό Τσαρεβο-

κοξάισκ; «Τόν ἔλεγχο» τῆς σχολῆς! Οἱ ὀπαδοί τῆς «Προλετάρι» νά παρίστανται σάν *«ἐπιθεωρητές»* στίς παραδόσεις τοῦ Μαξίμοφ, τοῦ Λουνατσάρσκι, τοῦ Ἀλέξινσκι καί Σία!! Μά γιά ποιό λόγο νά παίζουν αὐτή τήν ἀνάξια, τήν ἐπονείδιστη κωμωδία; Γιά ποιό λόγο; Γιά ποιό λόγο νά ἐξαπατοῦν τό κοινό, μοιράζοντας «προγράμματα» καί «ἐκθέσεις» τῆς «σχολῆς» πού δέν ἔχουν κανένα περιεχόμενο, ἀντί ν' ἀναγνωρίσουν καθαρά καί ξάστερα τούς ἰδεολογικούς καθοδηγητές καί ἐμπνευστές τοῦ καινούργιου φραξιονιστικοῦ κέντρου!

Γιά ποιό λόγο; Θά δόσουμε ἀμέσως ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα, μά γιά τήν ὥρα ἄς τελειώσουμε μέ τήν ὑπόθεση τῆς σχολῆς: τό Τσαρεβοκοξάισκ μπορεῖ νά χωρέσει μέσα στήν Πετρούπολη καί νά μεταφερθεῖ (τουλάχιστο ἕνα μέρος του) στήν Πετρούπολη, ἡ Πετρούπολη ὅμως δέν μπορεῖ οὔτε νά χωρέσει στό Τσαρεβοκοξάισκ, οὔτε καί νά μεταφερθεῖ στό Τσαρεβοκοξάισκ. Ὅποιος ἀπό τούς μαθητές τῆς καινούργιας κομματικῆς σχολῆς εἶναι πιό δραστήριος καί πιό ἀνεξάρτητος, θά μπορέσει νά βρεῖ τό δρόμο νά περάσει ἀπό τή στενή καινούργια ὁμάδα στό πλατύ κόμμα, ἀπό τήν «ἐπιστήμη» τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν στήν ἐπιστήμη τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ γενικά καί τοῦ μπολσεβικισμοῦ ειδικά. Καί ὅποιος θέλει νά περιοριστεῖ στή γερογκινική μόρφωση, μ' αὐτόν τίποτε δέν μπορεῖς νά κάνεις. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» εἶναι ἕτοιμη νά δόσει καί θά δόσει *κάθε* βοήθεια *σ' ὅλους* τούς ἐργάτες, ὁποιεσδήποτε καί ἄν εἶναι οἱ ἀπόψεις τους, ἄν θελήσουν νά περάσουν (ἤ νά μεταφερθοῦν) ἀπό τό Τσαρεβοκοξάισκ τοῦ ἐξωτερικοῦ στήν Πετρούπολη τοῦ ἐξωτερικοῦ καί νά γνωρίσουν τίς ἀπόψεις τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Τήν ὑποκριτική ὅμως πολιτική τῶν ἱδρυτῶν καί πρωτεργατῶν τῆς *«πρώτης κομματικῆς* σχολῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ» θά τήν ξεσκεπάσουμε μπροστά σ' ὅλο τό κόμμα.

V

Γιά ποιό σκοπό ὅλη αὐτή ἡ ὑποκρισία τοῦ Μαξίμοφ, ρωτούσαμε καί ἀναβάλαμε τήν ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα, ὥσπου νά τελειώσει ἡ συζήτηση γιά τή σχολή. Γιά τήν ἀκρίβεια, ὅμως, ἐκεῖνο πού πρέπει νά διασαφηνιστεῖ ἐδῶ δέν εἶναι τό ἐρώτημα «γιά ποιό σκοπό;» ἀλλά τό ἐρώτημα «γιατί;» Δέν θά ἦταν σωστό νά νομίσουμε πώς ὅλα τά μέλη τῆς καινούργιας ὁμάδας ἀκολουθοῦν τήν ὑποκριτική πολιτική συνειδητά γιά

κάποιο συγκεκριμένο σκοπό. Όχι. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ ἴδια ἡ κατάσταση αὐτῆς τῆς ὁμάδας, οἱ συνθῆκες κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἐκδηλώνεται καί δρᾶ, κλείνουν μέσα τους τίς αἰτίες (πού δέν τίς ἀντιλαμβάνονται πολλοί ὀτζοβιστές καί θεοπλάστες) πού γεννοῦν τήν ὑποκριτική πολιτική.

Ἀπό καιρό ἔχει ἤδη εἰπωθεῖ πώς ἡ ὑποκρισία εἶναι ὁ φόρος πού πληρώνει ἡ κακία στήν ἀρετή. Τό ἀπόφθεγμα ὅμως αὐτό ἀφορᾶ τόν τομέα τῆς ἀτομικῆς ἠθικῆς. Σχετικά μέ τίς ἰδεολογικές-πολιτικές κατευθύνσεις πρέπει νά ποῦμε πώς ἡ ὑποκρισία εἶναι τό προκάλυμμα ἀπό τό ὁποῖο γαντζώνονται οἱ ἀνομοιογενεῖς ὁμάδες πού ἀποτελοῦνται ἀπό ποικιλόχρωμα στοιχεῖα συνενωμένα συμπτωματικά, πού νιώθουν τόν ἑαυτό τους ἀδύνατο γιά μιά ἀνοιχτή, ἄμεση ἐκδήλωση.

Τή σύνθεση τῆς ὁμάδας αὐτῆς τήν καθορίζει τό γεγονός ὅτι γαντζώθηκε ἀπ' αὐτό τό προκάλυμμα. Τό ἐπιτελεῖο τῆς ὁμάδας τῶν θείων ὀτζοβιστῶν τό ἀποτελοῦν μή ἀναγνωρισμένοι φιλόσοφοι, καταγέλαστοι θεοπλάστες, ὀτζοβιστές γνωστοί ἀπό τίς ἀναρχικές ἀπερισκεψίες τους καί τήν ἀλαζονική ἐπαναστατική λογοκοπία τους, πελαγωμένοι οὐλτιματιστές, τέλος, τά μέλη ἐκεῖνα τῶν μαχητικῶν ὁμάδων (εὐτυχῶς, λίγοι μέσα στήν μπολσεβίκικη ὁμάδα), πού θεώρησαν κατώτερο τῆς ἀξιοπρέπειάς τους τό πέρασμα στήν ἀφανή, ταπεινή, χωρίς ἐξωτερική λάμψη καί «αἴγλη» ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική δουλιά, πού ἀνταποκρίνεται στίς συνθῆκες καί στά καθήκοντα τῆς «μεσοεπαναστατικῆς» ἐποχῆς, καί πού τούς ἱκανοποιεῖ πληρέστατα ὁ Μαξίμοφ μέ τήν «ἀξιόλογη» λογοκοπία γιά σχολές καί ὁμάδες ὀργανωτῶν... τό 1909. Τό μοναδικό πού συσπειρώνει γερά στή σημερινή στιγμή αὐτά τά ποικιλόμορφα στοιχεῖα εἶναι τό ἄσπονδο μίσος ἐνάντια στήν «Προλετάρι» καί τό ἀπόλυτα δικαιολογημένο μίσος τους γιά τό ὅτι *οὔτε μιά* ἀπόπειρα τῶν στοιχείων αὐτῶν νά βροῦν στήν «Προλετάρι» τήν ἔκφραση τῶν ἰδεῶν τους, ἤ ἔστω καί μιά ἔμμεση ἀναγνώρισή τους, ἤ ἐλάχιστη ὑπεράσπιση καί προστασία τους *δέν ἔμεινε ποτέ χωρίς ἀποφασιστική ἀπόκρουση.*

«Κόψτε τίς ἐλπίδες μιά γιά πάντα»—νά τί ἔλεγε στά στοιχεῖα αὐτά ἡ «Προλετάρι» σέ κάθε της φύλλο, σέ κάθε συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, σέ κάθε δημοσίευμα γιά ὁποιοδήποτε ἄμεσο ζήτημα τῆς κομματικῆς ζωῆς.

Καί νά, ὅταν παρουσιάστηκαν σάν ἄμεσα ζητήματα (λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθ.ηκῶν ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασής μας καί τῆς ἀντεπανάστασής μας) στόν τομέα τῆς φιλολογίας

ἡ θεοπλασία καί οἱ θεωρητικές βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ, καί στόν τομέα τῆς πολιτικῆς δουλιᾶς ἡ χρησιμοποίηση τῆς ΙΙΙ Δούμας καί τοῦ βήματος τῆς ΙΙΙ Δούμας ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, τότε τά στοιχεῖα αὐτά συσπειρώθηκαν καί προκλήθηκε ἡ φυσική καί ἀναπόφευκτη ἔκρηξη.

Ἡ ἔκρηξη αὐτή, ὅπως καί κάθε ἔκρηξη, ἔγινε μονομιᾶς, ὄχι μέ τήν ἔννοια ὅτι οἱ τάσεις δέν εἶχαν παρατηρηθεῖ νωρίτερα, ὅτι δέν εἶχαν παρουσιαστεῖ ὁρισμένες ἐκδηλώσεις τῶν τάσεων αὐτῶν, ἀλλά μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ πολιτική συσπείρωση τῶν ποικιλόμορφων τάσεων, συμπεριλαμβανομένων καί ἐκείνων πού ἦταν πάντοτε μακριά ἀπό τήν πολιτική, ἔγινε σχεδόν ἀκαριαία. Γι᾽ αὐτό, τό πλατύ κοινό ἔχει, ὅπως πάντα, τήν τάση νά πιστεύει τή *φιλισταϊκή* ἐξήγηση τῆς νέας διάσπασης, νά τήν ἀποδίδει σέ κάποιες κακές ἰδιότητες τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου καθοδηγητῆ, στήν ἐπίδραση τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τοῦ πνεύματος τῶν στενῶν ὁμίλων κ.ἄ. κτλ. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό ἐξωτερικό πού, ἐξαιτίας τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, ἔγινε ὁ ἀναπόφευκτος τόπος τῆς ἐπιχειρησιακῆς βάσης ὅλων τῶν κεντρικῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων, ἔβαλε τή σφραγίδα του στή *μορφή* τῆς διάσπασης. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς στή *μορφή* αὐτή ἐκδηλώθηκαν καί οἱ ἰδιομορφίες τοῦ κύκλου ἐκείνου τῶν λογίων πού μέ τό *ἕνα πόδι του* ἀνῆκε στή σοσιαλδημοκρατία. Ἐμεῖς ὀνομάζουμε φιλισταϊκή ἐξήγηση ὄχι τό γεγονός ὅτι παίρνονται ὑπόψη αὐτά τά περιστατικά πού δέν εἶναι σέ θέση νά ἐξηγήσουν τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τή μορφή, τίς ἀφορμές, τήν «ἐξωτερική ἱστορία» τῆς διάσπασης, ἀλλά τήν ἔλλειψη τῆς ἐπιθυμίας ἤ τῆς ἱκανότητας νά κατανοηθοῦν οἱ *ἰδεολογικές-πολιτικές βάσεις*, οἱ αἰτίες καί οἱ ρίζες τῆς διαφωνίας.

Ἡ μή κατανόηση αὐτῶν τῶν βάσεων ἀπό τήν καινούργια ὁμάδα ἀποτελεῖ ἐπίσης τό λόγο πού αὐτή ἁρπάχτηκε ἀπό τό παλιό προκάλυμμα, ἐξαφανίζοντας τά ἴχνη, ἀρνούμενη τήν *ἀδιάρηκτη* σύνδεση μέ τόν ὀτζοβισμό κτλ. Ἡ μή κατανόηση αὐτῶν τῶν βάσεων κάνει τήν καινούργια ὁμάδα *νά σπεκουλάρει πάνω στή φιλισταϊκή ἐξήγηση τῆς διάσπασης καί στή φιλισταϊκή συμπάθεια.*

Πραγματικά, μήπως δέν εἶναι σπεκουλάρισμα πάνω στή φιλισταϊκή συμπάθεια, ὅταν ὁ Μαξίμοφ καί Σία κλαίγονται τώρα δημόσια ἀπ᾽ ἀφορμή τό «διώξιμό» τους, τή «διαγραφή» τους; Ἐλεῆστε, μέ τή συμπάθειά σας στό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, τούς ἀδικοδιωγμένους, τούς ἀδικοδιαγραμμένους... Τό ὅτι

ὁ τρόπος αὐτός ἀποβλέπει ἀλάνθαστα στή *φιλισταϊκή* συμπάθεια τό ἀποδείχνει καί τό πρωτότυπο γεγονός ὅτι *ἀκόμη* καί ὁ σ. Πλεχάνοφ, πού εἶναι ἐχθρός κάθε θεοπλασίας, κάθε «νέας» φιλοσοφίας, κάθε ὀτζοβισμοῦ καί οὐλτιματισμοῦ κτλ., *ἀκόμη* καί ὁ σ. Πλεχάνοφ ἔδοσε ἐλεημοσύνη, στ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἐπωφελούμενος ἀπό τά μιξοκλάμματα τοῦ Μαξίμοφ καί, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τήν περίπτωση αὐτή, ἀποκάλεσε τούς μπολσεβίκους γιά μιά ἀκόμη φορά «σκληροτράχηλους» (βλ. «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τοῦ Πλεχάνοφ, Αὔγουστος τοῦ 1909). Ἄν ὁ Μαξίμοφ μέ τά παρακάλια του πέτυχε νά τόν ἐλεήσει μέ τή συμπάθειά του ἀκόμη καί ὁ Πλεχάνοφ, τότε μπορεῖτε νά φανταστεῖτε, ἀναγνώστη, πόσα δάκρυα συμπάθειας πρός τόν Μαξίμοφ θά χύσουν τά μικροαστικά στοιχεῖα, πού βρίσκονται μέσα στή σοσιαλδημοκρατία καί γύρω ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία, γιά τό «διώξιμο» καί τή «διαγραφή» τῶν ἀγαθῶν, τῶν καλοπροαίρετων καί τῶν σεμνῶν ὀτζοβιστῶν καί θεοπλαστῶν.

Τό ζήτημα σχετικά μέ τό «διώξιμο» καί τή «διαγραφή» τό *ἐπεξεργάζεται* ὁ σ. Μαξίμοφ καί ἀπό τήν τυπική καί ἀπό τήν οὐσιαστική πλευρά τῆς ὑπόθεσης. Ἄς ἐξετάσουμε αὐτή τήν ἐπεξεργασία.

Ἀπό τήν τυπική πλευρά ἡ διαγραφή τοῦ Μαξίμοφ εἶναι «παράνομη», μᾶς λένε οἱ διαγραμμένοι, καί «δέν ἀναγνωρίζουμε αὐτή τή διαγραφή», γιατί ὁ Μαξίμοφ «ἔχει ἐκλεγεῖ ἀπό τό μπολσεβίκικο συνέδριο, δηλ. ἀπό τό μπολσεβίκικο τμῆμα τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου». Τό κοινό, διαβάζοντας τό φυλλάδιο τοῦ Μαξίμοφ καί τοῦ Νικολάγεφ, βλέπει μιά βαριά κατηγορία («παράνομη διαγραφή»), χωρίς νά ἔχει οὔτε τήν ἀκριβή διατύπωση τῆς κατηγορίας, οὔτε στοιχεῖα γιά νά κρίνει τήν ὑπόθεση. Ἀλλά τέτια ἀκριβῶς ἦταν πάντοτε ἡ μέθοδος ὁρισμένης πλευρᾶς ὅταν γίνονταν διασπάσεις στό ἐξωτερικό: νά συσκοτίζει τή διαφωνία ἀρχῶν, νά τή συγκαλύπτει, ν' ἀποσιωπᾶ τίς ἰδεολογικές διαμάχες, νά κρύβει τούς ἰδεολογικούς της φίλους καί νά θορυβεῖ περισσότερο γιά τίς ὀργανωτικές διενέξεις, πού τό κοινό δέν εἶναι σέ θέση νά τίς ξεκαθαρίσει ἐπακριβῶς καί δέν ἔχει τό δικαίωμα νά τίς ἐξετάσει λεπτομερειακά. Ἔτσι ἐνεργοῦσαν οἱ ραμποτσεντέλτσι τό 1899, φωνάζοντας πώς δέν ὑπάρχει κανένας «οἰκονομισμός», καί πώς ὁ Πλεχάνοφ ἔκλεψε τό τυπογραφεῖο. Ἔτσι ἐνεργοῦσαν οἱ μενσεβίκοι τό 1903 φωνάζοντας πώς δέν ἔχουν κάνει καμιά στροφή πρός τό ραμποτσεντελισμό, καί πώς ὁ Λένιν «ἔδιωξε» ἤ «διέγραψε»

τόν Πότρεσοφ, τόν Ἀξελρόντ καί τή Ζασούλιτς κτλ. Ἔτσι ἐνεργοῦν οἱ ἄνθρωποι πού σπεκουλάρουν πάνω στούς ἀνθρώπους τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού τούς ἀρέσουν τά σκάνδαλα καί οἱ ἐντυπώσεις. Δέν ὑπάρχει οὔτε ὀτζοβισμός, οὔτε θεοπλασία, ἀλλά ὑπάρχει ἡ «παράνομη διαγραφή» τοῦ Μαξίμοφ «ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς», πού θέλει *«νά μείνει ἀπόλυτα στή διάθεσή της» «ἡ περιουσία ὅλης τῆς ὁμάδας»*, ὁρίστε περάστε στό μαγαζάκι μας, κύριοι, θά σᾶς ποῦμε σχετικά μ' αὐτό τά πιό συναρπαστικά πράγματα...

Παλιά μέθοδος, σύντροφοι Μαξίμοφ καί Νικολάγεφ! Δέν μπορεῖ νά *μή* σπάσουν τά μοῦτρα τους οἱ πολιτικοί πού καταφεύγουν σ' αὐτή τή μέθοδο.

Οἱ «διαγραμμένοι» μας μιλᾶνε γιά «παράνομες ἐνέργειες», γιατί ἔχουν τή γνώμη πώς ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» δέν ἔχει τό δικαίωμα νά πάρει ἀπόφαση γιά ἕνα ζήτημα πού ἀφορᾶ τήν τύχη τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας καί τή διάσπασή της. Πολύ καλά, κύριοι. Ἄν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» καί οἱ 15 μπολσεβίκοι, τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ πού ἐκλέχτηκαν στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, δέν ἔχουν τό δικαίωμα ν' ἀντιπροσωπεύουν τή μπολσεβίκικη ὁμάδα, τότε ἔχετε ὅλη τή δυνατότητα νά τό δηλώσετε δημόσια καί νά κάνετε καμπάνια γιά τήν καθαίρεση ἤ τήν ἀντικατάσταση αὐτῆς τῆς ἀκατάλληλης ἀντιπροσώπευσης. *Καί μάλιστα ἐσεῖς κάνατε αὐτή τήν καμπάνια*, καί μόνο ἀφοῦ δοκιμάσατε κάμποσες ἀποτυχίες, προτιμήσατε τά παράπονα καί τίς κλάψες. Ἐφόσον, σύντροφοι Μαξίμοφ καί Νικολάγεφ, θέσατε ζήτημα σύγκλησης συνεδρίου ἤ συνδιάσκεψης τῶν μπολσεβίκων, τότε γιατί δέν εἴπατε στό κοινό ὅτι ὁ σ. «Γέρ» ὑπόβαλε *πρίν μερικούς μῆνες* στήν Ἐπιτροπή τῆς Μόσχας ἕνα σχέδιο ἀπόφασης γιά ἔκφραση δυσπιστίας πρός τήν «Προλετάρι» καί γιά τή σύγκληση συνδιάσκεψης τῶν μπολσεβίκων πού νά ἐκλέξει νέο ἰδεολογικό κέντρο τῶν μπολσεβίκων;

Γιατί τό ἀποσιωπήσατε αὐτό, ὦ ἀδικοδιαγραμμένοι;

Γιατί ἀποσιωπήσατε τό ὅτι τό σχέδιο ἀπόφασης πού πρότεινε ὁ «Γέρ» καταψηφίστηκε ἀπό ὅλους ἐκτός ἀπό τόν ἴδιο;

Γιατί ἀποσιωπήσατε τό ὅτι τό φθινόπωρο τοῦ 1908 σ' ὅλη τήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης ἀπό τά πάνω ὥς τά κάτω γινόταν πάλη γύρω ἀπό τίς πλατφόρμες δυό ρευμάτων μέσα στόν μπολσεβικισμό, τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν ἀντιπάλων τοῦ ὀτζοβισμοῦ, καί ὅτι οἱ ὀτζοβιστές ἡττήθηκαν;

Ὁ Μαξίμοφ καί ὁ Νικολάγεφ ἀρέσκονται νά μιξοκλαῖνε

μπροστά στό κοινό, ἐπειδή νικήθηκαν ἐπανειλημμένα στή Ρωσία. Καί ὁ «Γέρ» καί οἱ ὀτζοβιστές τῆς Πετρούπολης εἶχαν τό δικαίωμα, χωρίς νά περιμένουν καμιά συνδιάσκεψη καί *χωρίς νά δημοσιεύουν* τίς πλατφόρμες τους ἀνοιχτά μπροστά σ' ὅλο τό κόμμα, νά διεξάγουν πάλη ἐνάντια στό μπολσεβικισμό ὥς κάτω στή βάση.

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ὅμως τῆς «Προλετάρι», πού ἀπό τόν Ἰούνη τοῦ 1908 κήρυξε ἀνοιχτό πόλεμο ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό, δέν εἶχε τό δικαίωμα ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο πάλης, ἕνα χρόνο συζητήσεων, ἕνα χρόνο προστριβῶν, διενέξεων κτλ. ὕστερα ἀπό τήν πρόσκληση τριῶν ἀντιπροσώπων περιοχῶν ἀπό τή Ρωσία καί μερικῶν ρώσων μελῶν τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, πού δέν εἶχαν πάρει μέρος σέ καμιά σύγκρουση στό ἐξωτερικό, δέν εἶχε τό δικαίωμα νά πεῖ *αὐτό πού εἶναι*, νά πεῖ ὅτι *ὁ Μαξίμοφ ἀποσχίστηκε ἀπ' αὐτήν*, νά πεῖ ὅτι ὁ μπολσεβικισμός δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ὀτζοβισμό, τόν οὐλτιματισμό καί τή θεοπλασία;

Πάψτε νά ὑποκρίνεστε, κύριοι! Παλέψατε ἐκεῖ πού νομίζατε τόν ἑαυτό σας ἰδιαίτερα δυνατό καί νικηθήκατε. Μεταφέρνατε τόν ὀτζοβισμό στίς μάζες, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ ἐπίσημου κέντρου τῶν μπολσεβίκων καί χωρίς νά περιμένετε καμιά εἰδική συνδιάσκεψη. Καί τώρα βαλθήκατε νά μιξοκλαΐτε καί νά παραπονιέστε, γιατί στήν πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή, στή Σύσκεψη, ὅπου πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι ἀπό τίς περιοχές, ἀποδείχτηκε πώς εἴσαστε μιά μέχρι γελοίου μηδαμινή μειοψηφία!

Ἔχουμε νά κάνουμε πάλι μέ τήν ἴδια καθαρά ραμποτσεντελτσική μέθοδο τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἐξωτερικοῦ: νά παίζουν τή «δημοκρατία», ὅταν δέν ὑπάρχουν συνθῆκες γιά πλήρη δημοκρατία, νά σπεκουλάρουν πάνω στήν ὑποδαύλιση κάθε δυσαρέσκειας «ἀπό τό ἐξωτερικό» καί ταυτόχρονα ἀπό τό ἴδιο τό ἐξωτερικό νά κατευθύνουν (μέσω τῆς «σχολῆς») τήν ὀτζοβιστική - θεοπλαστική τους προπαγάνδα, ν' ἀρχίζουν τή διάσπαση μέσα στούς μπολσεβίκους καί νά κλαίγονται ἔπειτα γιά τή διάσπαση, νά ὀργανώνουν δική τους ὁμάδα (μέ τό κάλυμμα τῆς «σχολῆς») καί νά χύνουν ὑποκριτικά δάκρυα ἐξαιτίας τῆς «διασπαστικῆς» πολιτικῆς τῆς «Προλετάρι».

Ὄχι, φτάνουν πιά αὐτές οἱ σκευωρίες! Ἡ ὁμάδα εἶναι ἐλεύθερη ἕνωση *ὁμοϊδεατῶν* μέσα στό κόμμα καί ὕστερα ἀπό μιά πάλη πού βαστάει πάνω ἀπό ἕνα χρόνο, πάλη καί στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό, εἴχαμε ὅλο τό δικαίωμα, εἴμασταν

ὑποχρεωμένοι νά βγάλουμε τό κατηγορηματικό συμπέρασμα. Καί τό βγάλαμε. Ἔχετε ὅλο τό δικαίωμα νά παλέψετε ἐνάντια στό συμπέρασμα αὐτό, νά παρουσιάσετε τήν πλατφόρμα σας, νά κερδίσετε ὑπέρ αὐτῆς τήν πλειοψηφία. Ἄν δέν τό κάνετε αὐτό, ἄν ἀντί νά προβάλλετε τή συμμαχία μέ τούς ὀτζοβιστές καί τήν κοινή πλατφόρμα συνεχίσετε νά παίζετε τό κρυφτούλι καί νά σπεκουλάρετε πάνω στό φτηνό «δημοκρατισμό» τοῦ ἐξωτερικοῦ, τότε θά πάρετε γιά ἀπάντηση τήν περιφρόνηση πού σᾶς ἀξίζει.

Παίζετε διπλό παιχνίδι. Ἀπό τή μιά, λέτε πώς ἡ «Προλετάρι» ὁλόκληρο χρόνο τώρα ἀκολουθεῖ «συνέχεια» ὄχι μπολσεβίκικη γραμμή (καί οἱ ὀπαδοί σας στή Ρωσία *έπανειλημμένα* προσπαθοῦν νά διοχετεύσουν αὐτές τίς ἀντιλήψεις στίς ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας). Ἀπό τήν ἄλλη, κλαίγεστε γιά τή διάσπαση καί ἀρνεῖστε ν' ἀναγνωρίσετε τή «διαγραφή». Ἀπό τή μιά *στήν πράξη*, βαδίζετε σέ ὅλα χέρι-χέρι μέ τούς ὀτζοβιστές καί τούς θεοπλάστες καί, ἀπό τήν ἄλλη, τούς ἀπαρνιέστε καί παριστάνετε τούς συμφιλιωτιστές, πού θέλουν νά συμφιλιώσουν τούς μπολσεβίκους μέ τούς ὀτζοβιστές καί τούς θεοπλάστες.

«Κόψτε τίς ἐλπίδες μιά γιά πάντα»! Μπορεῖτε νά κατακτήσετε τήν πλειοψηφία. Μπορεῖτε νά κερδίσετε μέσα στό ἀνώριμο τμῆμα τῶν μπολσεβίκων ὁποιεσδήποτε νίκες. Δέν θά δεχτοῦμε καμιά συμφιλίωση. Φτιάξτε τήν ὁμάδα σας, πιό σωστά: συνεχίστε νά τή φτιάχνετε, ὅπως ἀρχίσατε κιόλας νά τό κάνετε, μήν ἐξαπατᾶτε ὅμως τό κόμμα, μήν ἐξαπατᾶτε τούς μπολσεβίκους. Κανενός εἴδους συνδιασκέψεις, κανενός εἴδους συνέδρια δέν θά συμφιλιώσουν τώρα τούς μπολσεβίκους μέ τούς ὀτζοβιστές, τούς οὐλτιματιστές καί τούς θεοπλάστες. Τό εἴπαμε καί τό ξαναλέμε ἄλλη μιά φορά: κάθε σοσιαλδημοκράτης μπολσεβίκος καί κάθε συνειδητός ἐργάτης ὀφείλει νά κάνει τήν ἀποφασιστική καί ὁριστική του ἐκλογή.

VI

Ἡ καινούργια ὁμάδα, κρύβοντας τήν ἰδεολογική της συγγένεια, φοβούμενη ν' ἀναπτύξει τήν πραγματική της πλατφόρμα, προσπαθεῖ νά συμπληρώσει τά κενά τῶν ἰδεολογικῶν ἀποσκευῶν της, δανειζόμενη *λέξεις* ἀπό τίς ἀποσκευές τῶν παλιῶν διασπάσεων, «Νόβι Προλετάρι», «νεοπρολεταριακή γραμμή»,

— φωνάζουν ὁ Μαξίμοφ καί ὁ Νικολάγεφ, ἀντιγράφοντας τήν παλιά μορφή πάλης ἐνάντια στή νέα «Ἴσκρα».

Μέθοδος ἱκανή νά γοητεύσει μερικούς νεοσσούς τῆς πολιτικῆς.

Μά ἀκόμη καί τίς παλιές λέξεις δέν ξέρετε νά τίς ἐπαναλάβετε, κύριοι. Ἡ «οὐσία» τοῦ συνθήματος «ἐνάντια στή νέα «Ἴσκρα»» βρισκόταν στό ὅτι οἱ μενσεβίκοι, ἀφοῦ πῆραν τήν «Ἴσκρα», *ἦταν ὑποχρεωμένοι* νά χαράξουν μόνοι τους νέα γραμμή, ἐνῶ τό συνέδριο (τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ τό 1903) εἶχε ἐγκρίνει τή γραμμή ἀκριβῶς τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» [55]. Ἡ «οὐσία» ἦταν ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἀναγκάστηκαν (μέ τό στόμα τοῦ Τρότσκι τό 1903 - 1904) νά διακηρύξουν: ἀνάμεσα στήν παλιά καί στή νέα «Ἴσκρα» ὑπάρχει ἄβυσσος. Καί ὥς τώρα οἱ Πότρεσοφ καί Σία προσπαθοῦν νά σβήσουν ἀπό πάνω τους τά «σημάδια» ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὅταν τούς ὁδηγοῦσε ἡ παλιά «Ἴσκρα».

Τώρα κυκλοφορεῖ τό 47ο φύλλο τῆς «Προλετάρι». Ἀκριβῶς πρίν τρία χρόνια, τόν Αὔγουστο τοῦ 1906, κυκλοφόρησε τό πρῶτο φύλλο της. Στό *πρῶτο* αὐτό φύλλο τῆς «Προλετάρι», πού ἐκδόθηκε στίς 21 Αὐγούστου τοῦ 1906, βρίσκουμε τό ἄρθρο τῆς *Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς «Σχετικά μέ τήν ἀποχή»*, καί στό ἄρθρο αὐτό λέγεται καθαρά καί ξάστερα: *«Τώρα ἀκριβῶς ἔφτασε ἡ ὥρα πού οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά πάψουν νά εἶναι ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς»**. Ἀπό τότε δέν ὑπῆρξε οὔτε ἕνα φύλλο τῆς «Προλετάρι» ὅπου νά πέρασε *ἔστω καί μιά γραμμή* ὑπέρ τῆς «ἀποχῆς», (μετά τό 1906), ὑπέρ τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ, χωρίς νά ἀνασκευάζεται αὐτή *ἡ γελοιογραφία τοῦ μπολσεβικισμοῦ*. Καί τώρα οἱ μπολσεβίκοι-γελοιογραφίες ἀνεβαίνουν σέ ξυλοπόδαρα, προσπαθώντας νά συγκρίνουν τόν ἑαυτό τους μέ ἀνθρώπους πού *ἀπό τήν ἀρχή* διεξήγαγαν τήν τρίχρονη καμπάνια τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» καί στέριωσαν τή γραμμή της μέ τό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος καί *μετά* ἀπόδειξαν τή στροφή τῆς νέας «Ἴσκρα»!

Ὁ σ. Μαξίμοφ, θέλοντας νά θυμίσει στόν ἀναγνώστη πώς «οἱ χῆνες ἔσωσαν τή Ρώμη», ὑπογράφει τώρα: «Τέως ἀρχισυντάκτης τῆς δημοφιλοῦς ἐργατικῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ»». Ἡ στάση σας ἀπέναντι στή γραμμή τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» [56], θ' ἀπαντήσουμε στόν Μαξίμοφ γι' αὐτή τήν ὑπόμνη-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 347. *Ἡ Σύντ.*

ση, ἦταν ἀπαράλλακτη μέ τή στάση τοῦ Πότρεσοφ ἀπέναντι στήν παλιά «Ἴσκρα». Ὁ Πότρεσοφ ἦταν ἀρχισυντάκτης της, δέν ὁδηγοῦσε ὅμως αὐτός τήν παλιά «Ἴσκρα», μά ἡ παλιά «Ἴσκρα» τόν ὁδηγοῦσε. Μόλις θέλησε ν' ἀλλάξει τή γραμμή τόν ἐγκατέλειψαν οἱ παλιοί ἰσκριστές. Καί τώρα ἀκόμη καί ὁ ἴδιος ὁ Πότρεσοφ κάνει τά ἀδύνατα δυνατά γιά νά καθαριστεῖ ἀπό τό «νεανικό ἁμάρτημά» του, ἀπό τή συμμετοχή στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα».

Δέν ὁδηγοῦσε ὁ Μαξίμοφ τήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀλλά ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» ὁδηγοῦσε τόν Μαξίμοφ. Ἀπόδειξη: ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς III Δούμας, γιά τήν ὁποία ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» δέν εἶπε *οὔτε μιά λέξη* καί οὔτε μποροῦσε νά πεῖ. Ὁ Μαξίμοφ ἐνεργοῦσε πολύ λογικά καί πολύ καλά, ὅταν ἄφηνε τόν ἑαυτό του νά ὁδηγεῖται ἀπό τήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ». Ὁ Μαξίμοφ ἄρχισε τώρα νά ἐπινοεῖ (ἤ νά βοηθᾶ, τό ἴδιο κάνει, τούς ὀτζοβιστές νά ἐπινοοῦν) μιά τέτια *γραμμή* πού ἀναπόφευκτα τόν ὁδηγεῖ, ὅπως καί τόν Πότρεσοφ, στό βάλτο.

Νά τό θυμᾶστε αὐτό, σ. Μαξίμοφ: σάν βάση γιά τή σύγκριση πρέπει νά παίρνει κανείς τό σύνολο τῆς ἰδεολογικῆς-πολιτικῆς κατεύθυνσης καί ὄχι τίς «λέξεις», ὄχι τά «συνθήματα», πού μερικοί *τά μαθαίνουν* ἀπέξω, χωρίς νά καταλαβαίνουν τό νόημά τους.

Ὁ μπολσεβικισμός ὁδηγοῦσε τρία χρόνια, ἀπό τό 1900 ὥς τό 1903, τήν παλιά «Ἴσκρα» καί σάν ὁλοκληρωμένη κατεύθυνση κατέβηκε στόν ἀγώνα ἐνάντια στό μενσεβικισμό. Οἱ μενσεβίκοι πολύν καιρό μπερδεύονταν μέ τή νέα τους συμμαχία, μέ τούς ἀντιισκριστές, τούς ραμποτσεντέλτσι, ὥσπου παράδοσαν στόν Προκοπόβιτς τόν Πότρεσοφ (καί μόνο τόν Πότρεσοφ;). Ὁ μπολσεβικισμός ὁδηγοῦσε τήν *παλιά* «Προλετάρι» (1906 - 1909) μέ τό πνεῦμα τοῦ ἀποφασιστικοῦ ἀγώνα ἐνάντια στήν «πολιτική τῆς ἀποχῆς», καί κατέβηκε σάν ὁλοκληρωμένη κατεύθυνση στήν πάλη ἐνάντια στούς ἀνθρώπους πού ἐπινοοῦν τώρα τόν «ὀτζοβισμό», τόν «οὐλτιματισμό», τή «θεοπλασία» κτλ. Οἱ μενσεβίκοι ἤθελαν νά διορθώσουν τήν παλιά «Ἴσκρα» στό πνεῦμα τοῦ Μαρτίνοφ καί τῶν «οἰκονομιστῶν» καί πάνω σ' αὐτό ἔσπασαν τά μοῦτρα τους. Ἐσεῖς θέλετε νά διορθώσετε τήν παλιά «Προλετάρι» στό πνεῦμα τοῦ «Γέρ», τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν καί θά σπάσετε πάνω σ' αὐτό τά μοῦτρα σας.

Καί ἡ «στροφή πρός τόν Πλεχάνοφ», θριαμβολογεῖ ὁ

Μαξίμοφ. Καί ἡ δημιουργία μιᾶς «καινούργιας ὁμάδας τοῦ κέντρου»; Καί ὁ «ἐπίσης μπολσεβίκος» μας ἀνακηρύσσει «διπλωματία» τήν «ἄρνηση», ὅτι δῆθεν «πρόκειται γιά πραγματοποίηση τῆς ἰδέας τοῦ «κέντρου»»!

Οἱ φωνές αὐτές τοῦ Μαξίμοφ ἐνάντια στή «διπλωματία» καί στήν «ἕνωση μέ τόν Πλεχάνοφ» δέν εἶναι παρά μόνο γιά γέλια. Οἱ μπολσεβίκοι-γελοιογραφίες καί ἐδῶ μένουν πιστοί στόν ἑαυτό τους: *ἔμαθαν ἀπέξω* καλά πώς ὁ Πλεχάνοφ τό 1906-1907 ἀκολουθοῦσε ὑπεροπορτουνιστική πολιτική. Καί νομίζουν πώς, ἄν τό ἐπαναλαβαίνουν αὐτό πιό συχνά, χωρίς νά καταλαβαίνουν τίς ἀλλαγές πού μεσολάβησαν, αὐτό θά εἶναι ἡ μεγαλύτερη «ἐπαναστατικότητα».

Πραγματικά, οἱ «διπλωμάτες» τῆς «Προλετάρι», ὅλο τό διάστημα πού μεσολάβησε ἀπό τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, ἀκολουθοῦσαν καί ἐφάρμοζαν ἀνοιχτά πολιτική ὑπεράσπισης τῆς κομματικότητας ἐνάντια στίς γελοιογραφικές μεγαλοποιήσεις τοῦ φραξιονισμοῦ, πολιτική ὑπεράσπισης τοῦ μαρξισμοῦ ἐνάντια στήν κριτική του. Καί οἱ φωνές τοῦ Μαξίμοφ ἀναβλύζουν τώρα ἀπό δυό πηγές: ἀπό τή μιά μεριά, ἀρχίζοντας ἀπό τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, ὑπῆρχαν πάντοτε ὁρισμένοι μπολσεβίκοι (π.χ. ὁ Ἀλέξινσκι), πού ὑποστήριζαν ὅτι πρέπει νά ἀντικατασταθεῖ ἡ γραμμή τοῦ μπολσεβικισμοῦ μέ τή γραμμή τῆς «συμφιλίωσης», μέ τήν «πολωνο-λεττονική» γραμμή κτλ. Οἱ μπολσεβίκοι σπάνια πῆραν στά σοβαρά αὐτές τίς ἀνόητες κουβέντες πού ἁπλῶς μαρτυροῦσαν ἀποστεωμένη σκέψη. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ παρέα τῶν λογίων, ὅπου ἀνήκει ὁ Μαξίμοφ, καί πού πάντα μέ τό ἕνα μονάχα πόδι της βρισκόταν κοντά στή σοσιαλδημοκρατία, γιά ἕνα μεγάλο χρονικό διάστημα ἔβλεπε στό πρόσωπο τοῦ Πλεχάνοφ τόν κύριο ἐχθρό τῶν θεοπλαστῶν καί τῶν ἄλλων τάσεών της. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό φοβερό γιά τήν παρέα αὐτή ἀπό τόν Πλεχάνοφ. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό καταστρεπτικό γιά τίς ἐλπίδες *της* νά μπολιάσει τίς ἰδέες της στό ἐργατικό κόμμα, ἀπ᾽ ὅ,τι ἡ «ἕνωση μέ τόν Πλεχάνοφ». Ἔτσι λοιπόν, αὐτά τά δυό εἰδῶν στοιχεῖα: ὁ ἀποστεωμένος φραξιονισμός, πού δέν καταλαβαίνει τά καθήκοντα τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας σχετικά μέ τή δημιουργία τοῦ κόμματος, καί τά στοιχεῖα τῶν φιλολογικῶν ὁμίλων τῶν θεοπλαστῶν καί αὐτῶν πού συγκαλύπτουν τή θεοπλασία συσπειρώθηκαν τώρα γύρω ἀπό τήν «πλατφόρμα»: *ἐνάντια* στήν «ἕνωση μέ τόν Πλεχάνοφ», ἐνάντια στή «συμφιλιωτική», «πολωνο-λεττονική» γραμμή τῆς «Προλετάρι» κτλ.

Τό τεῦχος 9 τοῦ «Ντνιεβνίκ» τοῦ Πλεχάνοφ, πού κυκλοφόρησε τώρα, μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ἀνάγκη νά ἐξηγήσουμε λεπτομερειακά στόν ἀναγνώστη τί εἴδους γελοιογραφία εἶναι αὐτή ἡ «πλατφόρμα» τῶν μπολσεβίκων-γελοιογραφιῶν. Ὁ Πλεχάνοφ ξεσκέπασε τό λικβινταρισμό τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», τή διπλωματία τῶν συντακτῶν της καί δήλωσε πώς «δέν ἀκολουθεῖ τόν ἴδιο δρόμο» μέ τόν Πότρεσοφ πού ἔπαψε νά εἶναι ἐπαναστάτης. Γιά κάθε σοσιαλδημοκράτη εἶναι τώρα φανερό πώς οἱ *ἐργάτες* μενσεβίκοι θά πᾶνε μέ τόν Πλεχάνοφ ἐνάντια στόν Πότρεσοφ. Γιά τόν καθένα εἶναι φανερό πώς ἡ διάσπαση μέσα στίς γραμμές τῶν μενσεβίκων ἐπιβεβαιώνει τή γραμμή τῶν μπολσεβίκων. Γιά τόν καθένα εἶναι φανερό πώς ὅταν ὁ Πλεχάνοφ ἀνακηρύσσει *κομματική* τή γραμμή ἐνάντια στή διασπαστική πολιτική τῶν λικβινταριστῶν, αὐτό σημαίνει *τεράστια* νίκη τοῦ μπολσεβικισμοῦ, πού κατέχει τώρα ἡγετική θέση μέσα στό κόμμα.

Ὁ μπολσεβικισμός κατήγαγε αὐτή τήν τεράστια νίκη, ἐπειδή ἀκολούθησε δική του κομματική πολιτική, *παρά* τίς φωνές τῶν «ἀριστερῶν» μισομορφωμένων καί τῶν θεοπλαστῶν λογίων. Μόνο αὐτοί οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νά φοβηθοῦν τήν προσέγγιση μέ τόν Πλεχάνοφ ἐκεῖνον πού ξεσκεπάζει καί διώχνει ἀπό τό ἐργατικό κόμμα τούς Πότρεσοφ. Μόνο στά στεκούμενα νερά τοῦ ὁμίλου τῶν θεοπλαστῶν ἤ τῶν ἡρώων τῆς ἀποστηθισμένης φράσης μπορεῖ νά ἔχει ἐπιτυχία ἡ «πλατφόρμα»: «ἐνάντια στήν ἕνωση μέ τόν Πλεχάνοφ», *δηλαδή* ἐνάντια στήν προσέγγιση μέ τούς κομματικούς μενσεβίκους γιά τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἐνάντια στήν προσέγγιση μέ τούς ὀρθόδοξους μαρξιστές (αὐτό δέν συμφέρει στή γερογκινική παρέα τῶν λογίων), ἐνάντια στήν παραπέρα κατάκτηση τοῦ κόμματος μέ τό μέρος τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς πολιτικῆς καί τακτικῆς.

Ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε μεγάλες ἐπιτυχίες στό ἔργο αὐτῆς τῆς κατάκτησης. Τή Ρόζα Λούξεμπουργκ καί τόν Κάρλ Κάουτσκι — σοσιαλδημοκράτες πού γράφουν συχνά γιά τούς ρώσους καί γιά τό λόγο αὐτό ἀνήκουν στό κόμμα μας, — ἰδεολογικά τούς κερδίσαμε μέ τό μέρος μας, παρά τό γεγονός ὅτι στήν ἀρχή τῆς διάσπασης (1903) ὅλες οἱ συμπάθειές τους ἦταν μέ τό μέρος τῶν μενσεβίκων. Τούς κερδίσαμε, γιατί οἱ μπολσεβίκοι δέν ἔκαναν παραχωρήσεις στήν «κριτική» τοῦ μαρξισμοῦ, γιατί οἱ μπολσεβίκοι δέν ὑπεράσπιζαν ἁπλῶς τό γράμμα *τῆς δικῆς τους*, ἐντελῶς *δικῆς*

τους θεωρίας τῆς ὁμάδας, ἀλλά τό γενικό πνεῦμα καί τή γενική ἔννοια τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς. Ἐμεῖς καί στό μέλλον θ' ἀκολουθοῦμε τόν ἴδιο δρόμο, θά διεξάγουμε ἀκόμη πιό ἀμείλικτο πόλεμο ἐνάντια στή σχολαστική ἀνοησία καί τό ἀπερίσκεπτο παιχνίδι μέ τίς ἀποστηθισμένες φράσεις, ἐνάντια στόν ἰδεολογικό ἀναθεωρητισμό τοῦ θεοπλαστικοῦ ὁμίλου τῶν λογίων.

Δυό λικβινταριστικά ρεύματα ἔχουν τώρα διαμορφωθεῖ ἀπολύτως καθαρά μέσα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία: τό ρεῦμα τοῦ Πότρεσοφ καί τό ρεῦμα τοῦ Μαξίμοφ. Ὁ Πότρεσοφ εἶναι ἀναγκασμένος νά φοβᾶται τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, γιατί ἀπό δῶ καί μπρός δέν ὑπάρχει ἐλπίδα ἐφαρμογῆς τῆς γραμμῆς *του* μέσα στό κόμμα. Ὁ Μαξίμοφ εἶναι ἀναγκασμένος νά φοβᾶται τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, γιατί τώρα δέν ὑπάρχει ἐλπίδα ἐφαρμογῆς τῆς γραμμῆς *του* μέσα στό κόμμα. Καί ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος θά ὑποστηρίζουν καί θά καλύπτουν μ' ὅλα τά θεμιτά καί ἀθέμιτα μέσα τά τεχνάσματα τῶν ἰδιαίτερων ὁμίλων τῶν λογίων μέ τά ἰδιόμορφά τους εἴδη ἀναθεώρησης τοῦ μαρξισμοῦ. Καί ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος θά γαντζώνονται σάν ἀπό τελευταία σκιά ἐλπίδας, γιά τή διατήρηση τοῦ πνεύματος τῶν στενῶν ὁμίλων ἐνάντια στήν κομματικότητα, γιατί ὁ Πότρεσοφ μπορεῖ ἀκόμη καί νά νικᾶ κάποτε στήν ἐπίλεκτη παρέα τῶν ἀποστεωμένων μενσεβίκων, τόν Μαξίμοφ μπορεῖ ἀκόμη νά τόν στεφανώνουν κάπου-κάπου μέ δάφνες οἱ ἐπίλεκτοι ἀποστεωμένοι ὅμιλοι τῶν μπολσεβίκων, ὅμως οὔτε ὁ ἕνας, οὔτε ὁ ἄλλος θά καταλάβουν ποτέ σίγουρη θέση οὔτε μέσα στούς μαρξιστές, οὔτε μέσα στό πραγματικά Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα. Καί ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος ἀντιπροσωπεύουν δυό ἀντίθετες, μά ἀλληλοσυμπληρωνόμενες, ἐξίσου περιορισμένες, μικροαστικές τάσεις μέσα στή σοσιαλδημοκρατία.

VII

Δείξαμε ποιό εἶναι τό ἐπιτελεῖο τῆς καινούργιας ὁμάδας. Ἀπό ποῦ μπορεῖ νά στρατολογεῖται ὁ στρατός της; Ἀπό τά ἀστικοδημοκρατικά στοιχεῖα πού προσχώρησαν στό ἐργατικό κόμμα τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης. Τό προλεταριάτο παντοῦ καί πάντοτε συμπληρώνεται ἀπό τή μικροαστική τάξη, παντοῦ καί πάντοτε εἶναι συνδεμένο μαζί της μέ χιλιάδες μεταβατικές βαθμίδες, ὅρια, ἀποχρώσεις. Ὅταν τό ἐργατικό κόμμα ἀναπτύσσεται ἐξαιρετικά γρήγορα (ὅπως αὐτό ἔγινε σέ μᾶς τό

1905-1906) εἶναι ἀναπόφευκτο νά εἰσρέουν μέσα στό κόμμα ἕνα σωρό στοιχεῖα, διαποτισμένα μέ μικροαστικό πνεῦμα. Καί αὐτό δέν εἶναι τίποτε τό κακό. Τό ἱστορικό καθῆκον τοῦ προλεταριάτου εἶναι νά ἀφομοιώνει, ν' ἀναμορφώνει, ν' ἀναδιαπαιδαγωγεῖ ὅλα τά στοιχεῖα πού ἡ παλιά κοινωνία τοῦ ἀφήνει κληρονομιά μέ τή μορφή τῶν στοιχείων πού προέρχονται ἀπό τή μικροαστική τάξη. Γιά νά γίνει ὅμως αὐτό πρέπει τό προλεταριάτο ν' ἀναδιαπαιδαγωγεῖ τά στοιχεῖα πού προέρχονται ἀπό τή μικροαστική τάξη, νά ἐπιδρᾶ πάνω τους καί ὄχι αὐτά νά ἐπιδροῦν πάνω στό προλεταριάτο. Πάρα πολλοί «σοσιαλδημοκράτες τῶν ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας», πού γιά πρώτη φορά ἔγιναν σοσιαλδημοκράτες τίς μέρες τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς γιορτῆς, τίς μέρες τῶν ἀξιόλογων συνθημάτων, τίς μέρες τῶν νικῶν τοῦ προλεταριάτου, πού προκάλεσαν ἴλιγγο ἀκόμη καί στά κεφάλια τῆς καθαρά ἀστικῆς διανόησης, ἄρχισαν νά *μαθαίνουν στά σοβαρά*, νά μαθαίνουν τό μαρξισμό, νά μαθαίνουν τή συνεπή προλεταριακή δουλιά, καί αὐτοί εἶναι πού θά μείνουν γιά πάντα σοσιαλδημοκράτες καί μαρξιστές. Ἄλλοι δέν πρόφτασαν ἤ δέν μπόρεσαν νά πάρουν τίποτε ἄλλο ἀπό τό προλεταριακό κόμμα, ἐκτός ἀπό μερικές ἀποστηθισμένες λέξεις, μερικά ξεφτισμένα ἀξιόλογα συνθήματα, λίγες φράσεις γιά «ἀποχή», «μαχητική δράση» κτλ. Ὅταν τά στοιχεῖα αὐτά θέλησαν νά ἐπιβάλουν τίς «θεωρίες» τους, τήν κοσμοαντίληψή τους, δηλ. τό στενό πνεῦμα τους στό ἐργατικό κόμμα, ἡ ρήξη μαζί τους ἔγινε ἀναπόφευκτη.

Ἡ τύχη τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς ΙΙΙ Δούμας δείχνει παραστατικά τή διαφορά ἀνάμεσα σ' αὐτά τά στοιχεῖα.

Ἡ πλειοψηφία τῶν μπολσεβίκων, συνεπαρμένη εἰλικρινά ἀπό τήν ἐπιθυμία νά διεξάγει ἄμεση καί ἐπιτακτική πάλη ἐνάντια στούς ἥρωες τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, ἔκλινε πρός τήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς ΙΙΙ Δούμας, ὅμως πολύ γρήγορα μπόρεσε ν' ἀνταποκριθεῖ στήν καινούργια κατάσταση. Δέν ἐπαναλάβαιναν ἀποστηθισμένες λέξεις, ἀλλά ἐξέταζαν προσεκτικά τίς καινούργιες ἱστορικές συνθῆκες, σκέπτονταν γιατί ἡ ζωή τράβηξε ἔτσι κι' ὄχι ἀλλιῶς, δούλευαν μέ τό μυαλό καί ὄχι μόνο μέ τή γλώσσα, ἔκαναν σοβαρή καί συνεπή προλεταριακή δουλιά καί γρήγορα κατάλαβαν ὅλη τήν κουταμάρα, ὅλη τήν κακομοιριά τοῦ «ὀτζοβισμοῦ». Οἱ ἄλλοι ἁρπάχτηκαν ἀπό τίς λέξεις, ἄρχισαν νά σκαρώνουν «δική τους γραμμή» ἀπό λέξεις πού δέν εἶχαν χωνέψει, ἄρχισαν νά φωνάζουν γιά «πολι-

τική ἀποχῆς, ὀτζοβισμό, οὐλτιματισμό», ν' ἀντικαθιστοῦν μέ τίς φωνές αὐτές τήν προλεταριακή-ἐπαναστατική δουλιά, πού ὑπαγορεύεται ἀπό τίς δοσμένες ἱστορικές συνθῆκες, ἄρχισαν νά συναρμολογοῦν μιά καινούργια ὁμάδα ἀπ' ὅλα τά λογῆς-λογῆς ἀνώριμα στοιχεῖα τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Ὥρα σας καλή, ἀγαπητοί μας! Κάναμε ὅ,τι μπορούσαμε γιά νά σᾶς μάθουμε τό μαρξισμό καί τή σοσιαλδημοκρατική δουλιά. Κηρύσσουμε τώρα τόν πιό ἀποφασιστικό καί ἀδιάλλακτο πόλεμο ἐνάντια στούς λικβινταριστές ἀπό τά δεξιά καί στούς λικβινταριστές ἀπό τ' ἀριστερά, πού διαφθείρουν τό ἐργατικό κόμμα μέ τόν ἰδεολογικό ἀναθεωρητισμό καί μέ τίς μικροαστικές μεθόδους πολιτικῆς καί τακτικῆς.

Παράρτημα τῶν φύλλων ἀρ. 47-48 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», τῆς 11 (24) τοῦ Σεπτέμβρη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ Παραρτήματος

ΑΚΟΜΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΚΟΜΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τό ζήτημα σχετικά μέ τίς κομματικές καί τίς ἀκομματικές, τίς ἀπαραίτητες καί τίς «μή ἀπαραίτητες» ὑποψηφιότητες εἶναι ἀναμφισβήτητα ἕνα ἀπό τά πιό σοβαρά—ἄν ὄχι τό πιό σοβαρό—στίς σημερινές ἐκλογές γιά τή σημερινή Δούμα. Πρίν ἀπ' ὅλα καί περισσότερο ἀπ' ὅλα οἱ ἐκλογεῖς καί οἱ πλατιές μάζες πού παρακολουθοῦν τίς ἐκλογές, πρέπει νά καταλάβουν *γιατί* χρειάζονται οἱ ἐκλογές, *ποιό* εἶναι τό καθῆκον πού μπαίνει μπροστά στό βουλευτή τῆς Δούμας, *ποιά* πρέπει νά εἶναι ἡ τακτική τοῦ βουλευτῆ τῆς Πετρούπολης στήν III Δούμα. Καί μπορεῖ νά τό καταλάβει κανείς αὐτό ὁλοκληρωτικά καί μέ ἀκρίβεια μονάχα μέ τόν ὅρο ὅτι ὅλη ἡ ἐκλογική καμπάνια θά ἔχει κομματικό χαρακτήρα.

Γιά ἐκείνους πού θέλουν νά ὑπερασπιστοῦν στίς ἐκλογές τά συμφέροντα τῶν πραγματικά πλατιῶν καί τῶν πιό πλατιῶν μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ, μπαίνει στήν πρώτη γραμμή τό καθῆκον τῆς ἀνάπτυξης τῆς πολιτικῆς συνείδησης τῶν μαζῶν. Σέ ἀδιάρηκτη σύνδεση μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης αὐτῆς προσδιορίζεται μέ μεγαλύτερη σαφήνεια ἡ συγκρότηση τῶν μαζῶν σέ παρατάξεις, πράγμα πού ἀνταποκρίνεται στά πραγματικά συμφέροντα τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης τάξης τοῦ πληθυσμοῦ. Κάθε ἀκομματικότητα σημαίνει πάντοτε, ἀκόμη καί σέ ἐξαιρετικά εὐνοϊκές περιπτώσεις, ἀσαφή καί ἀνώριμη πολιτική συνείδηση καί τοῦ ὑποψηφίου καί τῆς ὁμάδας πού τόν ὑποστηρίζει, ἤ τῶν κομμάτων πού τόν ὑποστηρίζουν, καί τῶν μαζῶν πού παίρνουν μέρος στήν ἐκλογή του.

Γιά ὅλα τά ἀνοργάνωτα κόμματα, πού ἐπιδιώκουν στίς ἐκλογές τήν ἱκανοποίηση τῶν συμφερόντων τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης μικρῆς ὁμάδας τοῦ εὔπορου πληθυσμοῦ, ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνεί-

δησης τῶν μαζῶν μπαίνει πάντα σέ δεύτερη μοίρα καί ἡ σαφήνεια τῆς ταξικῆς συγκρότησης σέ παρατάξεις τῶν μαζῶν σχεδόν πάντα θεωρεῖται ἀνεπιθύμητη καί ἐπικίνδυνη. Γιά ἐκείνους πού δέν θέλουν νά ὑπερασπιστοῦν τά ἀστικά κόμματα, ἡ σαφήνεια τῆς πολιτικῆς συνείδησης καί ἡ σαφήνεια τῆς ταξικῆς συγκρότησης σέ παρατάξεις μπαίνει πάνω ἀπ' ὅλα. Αὐτό δέν ἀποκλείει, βέβαια, κάτω ἀπό ορισμένες εἰδικές συνθῆκες, τίς προσωρινές κοινές ἐνέργειες διαφορετικῶν κομμάτων, αὐτό ὅμως ἀποκλείει ὁπωσδήποτε κάθε ἀκομματικότητα καί κάθε ἐξασθένιση ἤ συγκάλυψη τῆς κομματικότητας.

Ἀκριβῶς ὅμως ἐπειδή ὑπερασπιζόμαστε τήν κομματικότητα στή βάση ἀρχῶν, πρός τό συμφέρον τῶν πλατιῶν μαζῶν, πρός τό συμφέρον τῆς ἀπελευθέρωσής τους ἀπό κάθε εἴδους ἀστικές ἐπιροές, πρός τό συμφέρον τῆς πλήρους καί πληρέστατης σαφήνειας τῆς ταξικῆς συγκρότησης σέ παρατάξεις, ἀκριβῶς γι' αὐτό πρέπει μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις νά ἐπιδιώκουμε καί νά παρακολουθοῦμε μέ μεγάλη αὐστηρότητα, ὥστε ἡ κομματικότητα *νά μήν* εἶναι μόνο *λόγια, ἀλλά ἔργα.*

Ὁ ἀκομματικός ὑποψήφιος Κουζμίν-Καραβάγεφ, πού ἀπόκτησε κιόλας τό παρατσούκλι «ἀχρείαστος» ὑποψήφιος, ὑποστηρίζει πώς δέν ὑπάρχουν στίς ἐκλογές τῆς Πετρούπολης κομματικοί ὑποψήφιοι μέ τήν αὐστηρή ἔννοια τῆς λέξης. Ἡ γνώμη αὐτή εἶναι τόσο λαθεμένη πού δέν ἀξίζει τόν κόπο οὔτε καί ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τήν ἀνασκευή της. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀμφιβολία γιά τόν κομματικό χαρακτήρα τῆς ὑποψηφιότητας τοῦ Κεῦτλερ καί τοῦ Ν. Ντ. Σοκολόφ. Τόν Κουζμίν Καραβάγεφ τόν ἀποπροσανατόλισε ἐνμέρει τό γεγονός ὅτι τά δυό κόμματα, πού ὑπέβαλαν αὐτές τίς δυό ὑποψηφιότητες, δέν ἔχουν ἐντελῶς νόμιμη κομματική ζωή. Τό γεγονός ὅμως αὐτό δυσκολεύει τήν κομματική διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν, μά δέν ἐξαλείφει τήν ἀναγκαιότητά της. Τό νά ὑποκύπτει κανείς σέ *τέτιες* δυσκολίες, νά τά διπλώνει μπροστά τους, εἶναι ἀκριβῶς σάν νά ὑποκύπτει στήν ἐπιθυμία τοῦ κ. Στολίπιν ν' ἀκούει ἀπό τό στόμα τῆς «ἀντιπολίτευσης» (τῆς δῆθεν ἀντιπολίτευσης) τήν ἐπικύρωση τῆς «συνταγματικότητάς» του.

Γιά τίς μάζες πού παίρνουν μέρος στίς ἐκλογές τῆς Πετρούπολης ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά ἐξακριβώσουν *ποιά* κόμματα *τά δίπλωσαν* μπροστά σ' αὐτές τίς δυσκολίες καί ποιά διατήρησαν ἀκέραια καί τό πρόγραμμα καί τά συνθήματά τους· ποιά προσπάθησαν «νά προσαρμοστοῦν» στό ἀντιδραστικό καθεστώς μέ τήν ἔννοια νά μειώσουν, νά περιορίσουν

τή δράση τους στή Δούμα, τόν τύπο τους, τήν ὀργάνωσή τους στά πλαίσια αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος καί ποιά προσαρμόστηκαν μέ τήν ἔννοια τῆς τροποποίησης ὁρισμένων μορφῶν δράσης καί καθόλου μέ τήν ἔννοια τοῦ κουτσουρέματος τῶν συνθημάτων τους στή Δούμα, καθόλου μέ τήν ἔννοια τοῦ περιορισμοῦ τοῦ τύπου τους, τῆς ὀργάνωσής τους κτλ. στά πλαίσια τοῦ καθεστῶτος αὐτοῦ. Ἕνας τέτιος ἔλεγχος, ὁλόπλευρος, βασισμένος στήν ἱστορία τῶν κομμάτων, βασισμένος στά στοιχεῖα τῆς δράσης τους μέσα κι' ἔξω ἀπό τή Δούμα, ἀποτελεῖ τό κύριο περιεχόμενο τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας. Οἱ μάζες μέσα στήν καινούργια, πιό δύσκολη γιά τή δημοκρατία κατάσταση, πρέπει νά γνωρίσουν ἀκόμη μιά φορά τά *κόμματα*, πού ἔχουν τήν ἀξίωση νά λέγονται δημοκρατικά. Οἱ μάζες πρέπει νά γνωρίσουν γιά πολλοστή φορά τίς διαφορές τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἀπό ἐκείνη πού πρότεινε τούτη τή φορά ὑποψήφιο τόν Ν. Ντ. Σοκολόφ, τίς διαφορές ὡς πρός τήν κοσμοαντίληψή τους, τόν τελικό τους σκοπό, τή στάση τους ἀπέναντι στό καθῆκον τοῦ μεγάλου διεθνοῦς ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος, τήν ἱκανότητά τους νά ὑπερασπίζονται τά ἰδανικά καί τίς μεθόδους τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. Οἱ μάζες πρέπει νά βγοῦν ἀπό τήν ἐκλογική αὐτή καμπάνια πιό κομματικές, μέ πιό καθαρή ἐπίγνωση τῶν συμφερόντων, τῶν καθηκόντων, τῶν συνθημάτων, τῶν ἀπόψεων καί τῶν μεθόδων δράσης τῶν διαφόρων τάξεων, αὐτό εἶναι τό ἄφθαρτο ἀποτέλεσμα, τό ὁποῖο ἡ πολιτική κατεύθυνση πού ἀντιπροσωπεύει ὁ Ν. Ντ. Σοκολόφ θεωρεῖ πολυτιμότερο ἀπ' ὅλα καί πού θά μπορέσει νά τό πετύχει μέ μιά πολύ ἐπίμονη, σταθερή, ἀκλόνητη, ὁλόπλευρη δουλιά.

«Νόβι Ντέν», ἀρ. φύλ. 9,
14 (27) τοῦ Σεπτέμβρη 1909
Ὑπογραφή: Β λ. Ἰ λ ί ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Νόβι Ντέν»

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Ὅταν τοῦτο τό φύλλο τῆς «Προλετάρι» θά φτάσει στή Ρωσία, ἡ ἐκλογική καμπάνια στήν Πετρούπολη θά ἔχει πιά τελειώσει. Γι' αὐτό τώρα εἶναι ἐντελῶς ἐπίκαιρο νά συζητήσουμε μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Πετρούπολης, καθώς καί μέ ὅλους τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες, γιά τήν πάλη ἐνάντια στούς οὐλτιματιστές πού παραλίγο νά ἔφτανε ὥς τήν ὁλοκληρωτική ρήξη κατά τήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν στήν Πετρούπολη καί πού ἔχει τεράστια σημασία γιά ὅλο τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας.

Πρίν ἀπ' ὅλα πρέπει νά καθοριστοῦν καθαρά τέσσερα στάδια αὐτῆς τῆς πάλης καί μετά θά σταθοῦμε λεπτομερειακά στή σημασία τῆς πάλης καί σέ μερικές διαφωνίες ἀνάμεσα σέ μᾶς καί σ' ἕνα μέρος τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης. Τά τέσσερα αὐτά στάδια εἶναι τά παρακάτω: 1) Στή σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» πού ἔγινε στό ἐξωτερικό καθορίστηκε ὁριστικά ἡ στάση τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στόν ὀτζοβισμό καί στόν οὐλτιματισμό καί διαπιστώθηκε ἡ ἀπόσχιση τοῦ σ. Μαξίμοφ (φύλ. ἀρ. 46 τῆς «Προλετάρι» καί παράρτημα τοῦ ἴδιου φύλλου*). 2) Σέ ἰδιαίτερο φυλλάδιο, πού τυπώθηκε καί κυκλοφόρησε ἐπίσης στό ἐξωτερικό μέ τόν τίτλο «Ἔκθεση τῶν διαγραμμένων μελῶν τῆς παλιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» πρός τούς συντρόφους μπολσεβίκους», οἱ σ.σ. Μαξίμοφ καί Νικολάγεφ (πού τούς ὑποστηρίζουν μέ ὅρους καί ἐνμέρει οἱ σύντροφοι Μαράτ καί Ντόμοφ) ἐκθέτουν τίς ἀπόψεις τους γιά τή γραμμή τῆς «Προλετάρι», χαρακτηρίζοντάς την «μενσεβίκικη» κτλ., καί ὑποστηρίζουν τόν οὐλτιματισμό τους. Ἡ ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ φυλλαδίου ἔχει γίνει σέ ἰδιαίτερο παράρτημα τῶν φύλλων 47-48 τῆς «Προλετάρι»**. 3) Ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 3-12, 33-42, 43-51. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 74-109. *Ἡ Σύντ.*

'Επιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ κόμματός μας ἀπό τήν ἀρχή ἀκόμη τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας στήν Πετρούπολη πῆρε μιά οὐλτιματιστική ἀπόφαση ἀπ' ἀφορμή τίς ἐκλογές. Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς παρατίθεται παρακάτω. 4) Ἡ ψήφιση αὐτῆς τῆς ἀπόφασης προκαλεῖ πραγματική θύελλα στούς κομματικούς κύκλους τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης! Ἡ θύελλα ξεσηκώνεται, ἄν ἐπιτρέπεται νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, καί ἀπό τά πάνω καί ἀπό τά κάτω. «'Από τά πάνω», ἔχουμε τή δυσαρέσκεια καί τίς διαμαρτυρίες τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς καί τῶν μελῶν τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι». «'Από τά κάτω», τή σύγκληση εἰδικῆς διαπεριφερειακῆς σύσκεψης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν καί ἐργατριῶν τῆς Πετρούπολης. Ἡ σύσκεψη πῆρε ἀπόφαση (τό κείμενό της παρατίθεται παρακάτω), μέ τήν ὁποία τάχθηκε ἀλληλέγγυη μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι», καταδίκασε ὅμως αὐστηρά «τίς διασπαστικές ἐνέργειες» *καί αὐτῆς τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς* καί τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν. Κατόπιν ἔγινε νέα σύσκεψη τῆς 'Επιτροπῆς Πετρούπολης καί τῆς 'Εκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς καί ἡ οὐλτιματιστική ἀπόφαση *ἀκυρώθηκε*. Πάρθηκε νέα ἀπόφαση πού ἀντιστοιχοῦσε στό πνεῦμα τῆς γραμμῆς τῆς «Προλετάρι». Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς παρατίθεται ὁλόκληρο στό χρονικό τούτου τοῦ φύλλου.

Αὐτά εἶναι τά γεγονότα σέ βασικές γραμμές. Ἡ σημασία τοῦ περιβόητου «οὐλτιματισμοῦ» μέσα στό κόμμα μας ἔχει τώρα φωτιστεῖ *στήν πράξη* πάρα πολύ καθαρά καί ὅλοι οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά ἐμβαθύνουν στά ἐπίμαχα ζητήματα. Σέ συνέχεια, ἡ καταδίκη τῆς «διασπαστικῆς» μας γραμμῆς ἀπό ἕνα μέρος τῶν ὁμοϊδεατῶν μας στήν Πετρούπολη μᾶς δίνει τήν ἀφορμή πού θέλαμε *γιά νά ἐξηγηθοῦμε* ὁριστικά μ' ὅλους τούς μπολσεβίκους καί πάνω σ' αὐτό τό σοβαρό ζήτημα. Τώρα εἶναι καλύτερα «νά ἐξηγηθοῦμε» ὁριστικά, παρά νά δημιουργοῦμε καινούργιες προστριβές καί «παρεξηγήσεις» σέ κάθε βῆμα τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς.

Πρίν ἀπ' ὅλα ἄς καθορίσουμε *μέ ἀκρίβεια* ποιά θέση πήραμε πάνω στό ζήτημα τῆς διάσπασης ἀμέσως ὕστερα ἀπό τή Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι». Στήν «'Ανακοίνωση» γι' αὐτή τή Σύσκεψη (παράρτημα τοῦ φύλ. ἀρ. 46 τῆς «Προλετάρι»*) ἀναφέρεται ἀπό τήν ἀρχή ἀκό-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 3-12. *Ἡ Σύντ.*

μη, πώς ὁ οὐλτιματισμός, σάν κατεύθυνση πού προτείνει νά ἐπιδοθεῖ τελεσίγραφο στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας, ταλαντεύεται ἀνάμεσα στόν ὀτζοβισμό καί στόν μπολσεβικισμό. Ἕνας ἀπό τούς οὐλτιματιστές μας τοῦ ἐξωτερικοῦ, λέει ἡ «Ἀνακοίνωση», «ὁμολογεῖ πώς ἡ δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας τόν τελευταῖο καιρό βελτιώνεται σημαντικά καί πώς αὐτός οὔτε σκέπτεται νά τῆς ἀπευθύνει τώρα ἀμέσως τελεσίγραφο».

«Μέ *τέτιους* οὐλτιματιστές, συνεχίζει κατά λέξη ἡ «Ἀνακοίνωση», εἶναι βέβαια δυνατή ἡ συμβίωση μέσα σέ μιά ὁμάδα... Σχετικά μ' *αὐτούς* τούς οὐλτιματιστές-μπολσεβίκους δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά διάσπαση». Θά ἦταν ἀστεῖο ἀκόμη καί νά μιλᾶμε γι' αὐτό.

Παρακάτω, στή δεύτερη σελίδα τῆς «Ἀνακοίνωσης» διαβάζουμε:

«Θά ἔπεφταν σέ μεγάλο λάθος τά τοπικά στελέχη τοῦ κόμματος, πού θά ἐξηγοῦσαν τήν ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης σάν ἔκκληση γιά νά διωχτοῦν ἀπό τήν ὀργάνωση οἱ ἐργάτες πού ἔχουν ὀτζοβιστικές διαθέσεις, ἤ, πολύ περισσότερο, νά τεμαχιστοῦν ἀμέσως οἱ ὀργανώσεις ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν ὀτζοβιστικά στοιχεῖα. Μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο καθιστοῦμε προσεκτικά τά τοπικά στελέχη τοῦ κόμματος ἀπέναντι σέ παρόμοιες ἐνέργειες».

Θά νόμιζε κανείς πώς καθαρότερη ἔκφραση δέν θά μποροῦσε νά ὑπάρξει. Ἡ ἀπόσχιση τοῦ σ. Μαξίμοφ, *πού ἀρνιέται νά ὑποταχθεῖ* στίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης, εἶναι ἀναπόφευκτη. Ἐμεῖς ὄχι μόνο δέν κηρύξαμε τή διάσπαση μέ τά ταλαντευόμενα, ἀκαθόριστα ὀτζοβιστικά-οὐλτιματιστικά στοιχεῖα, ἀλλά καί ἐφιστούσαμε κατηγορηματικά τήν προσοχή, ὥστε ν' ἀποφευχθεῖ αὐτή ἡ διάσπαση.

Ρίξτε τώρα μιά ματιά στό δεύτερο στάδιο τῆς πάλης. Οἱ σ. Μαξίμοφ καί Σία ἐκδίδουν ἕνα φυλλάδιο στό ἐξωτερικό, στό ὁποῖο ἀπό τή μιά μεριά, μᾶς κατηγοροῦν γιά διάσπαση, καί, ἀπό τήν ἄλλη, ἡ γραμμή τῆς νέας «Προλετάρι» (πού δῆθεν πρόδοσε τήν παλιά «Προλετάρι», τόν παλιό μπολσεβικισμό) κηρύσσεται μενσεβίκικη, «δουμική» κτλ. Δέν εἶναι ἀστεῖο νά παραπονιέστε γιά τή διάσπαση τῆς ὁμάδας, *δηλ. τῆς ἕνωσης τῶν ὁμοϊδεατῶν μέσα στό κόμμα*, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι ὁμολογεῖτε πώς δέν ὑπάρχει ὁμογνωμοσύνη; Γιά νά ὑπερασπιστοῦν τόν οὐλτιματισμό τους οἱ σ. Μαξίμοφ καί Σία ἔγραψαν στό φυλλάδιό τους πώς «τό κόμμα δέν μπορεῖ τότε (δηλ. στίς συνθῆκες

τῆς σκληρῆς καί ἐντεινόμενης ἀντίδρασης πού χαρακτηρίζουν τή σημερινή στιγμή) νά διεξάγει μεγάλη καί ἀξιόλογη ἐκλογική καμπάνια, δέν μπορεῖ ν' ἀποκτήσει ἀντάξιά του κοινοβουλευτική ἀντιπροσώπευση», πώς «τό ζήτημα τῆς ἴδιας τῆς ὠφελιμότητας τῆς συμμετοχῆς στόν ψευτοκοινοβουλευτικό θεσμό γίνεται τότε ἀμφίβολο καί συζητήσιμο», πώς ἡ «Προλετάρι» «στήν οὐσία» «περνᾶ ὁπωσδήποτε στή μενσεβίκικη ἄποψη τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ μέ κάθε θυσία». Οἱ φράσεις αὐτές συνοδεύονται μέ μιά παρελκυστική ὑπεράσπιση τοῦ ὀτζοβισμοῦ («οἱ ὀτζοβιστές ποτέ (!!!) δέν ἐκφράστηκαν ὑπέρ τοῦ ἀντικοινοβουλευτισμοῦ γενικά») καί μέ μιά παρελκυστική ἀπάρνησή του (ἐμεῖς βλέπετε, δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές· τό κόμμα δέν πρέπει νά διαλύσει τώρα τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας· «τό κόμμα πρέπει» «ν' ἀποφασίσει, μήπως, σέ τελευταία ἀνάλυση, ὅλη αὐτή ἡ ἐπιχείρηση— ἡ συμμετοχή στήν ΙΙΙ Δούμα—δέν θά ἦταν ἀσύμφορη γι'αὐτό», σάμπως τό κόμμα *νά μήν εἶχε ἤδη λύσει* αὐτό τό ζήτημα!).

Ἡ παρελκυστικότητα αὐτή τοῦ Μαξίμοφ καί Σία ξεγέλασε καί ἐξακολουθεῖ νά ξεγελᾶ πολλούς· λένε: μά τί κακό μποροῦν νά κάνουν στό κόμμα ἤ ἀκόμη καί στήν ὁμάδα ἄνθρωποι πού δέν ἀρνοῦνται καθόλου νά ἐκπληρώνουν τίς κομματικές ἀποφάσεις καί πού ἁπλῶς ὑπερασπίζονται προσεκτικά μιά δική τους κάπως διαφορετική ἐκτίμηση τῆς τακτικῆς;

Μιά τέτια ἀντίληψη γιά τό κήρυγμα τοῦ Μαξίμοφ καί Σία ἔχει διαδοθεῖ πλατιά ἀνάμεσα στό κοινό πού δέν σκέπτεται βαθύτερα, πού παίρνει τοῖς μετρητοῖς *τά λόγια*, πού δέν ὑπολογίζει *τή συγκεκριμένη πολιτική σημασία* τῶν παρελκυστικῶν, προσεκτικῶν, διπλωματικῶν φράσεων στίς συνθῆκες *τῆς δοσμένης* κατάστασης τοῦ κόμματος. Τό κοινό αὐτό πῆρε τώρα ἕνα ὑπέροχο μάθημα.

Τό φυλλάδιο τοῦ Μαξίμοφ καί Σίας ἔχει ἡμερομηνία 3/16 τοῦ Ἰούλη 1909. Τόν *Αὔγουστο* ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης ψήφισε *μέ τρεῖς* ψήφους τῶν οὐλτιματιστῶν ἔναντι δύο τήν παρακάτω ἀπόφαση γιά τήν ἐπικείμενη (πού τώρα ἔχει λήξει) ἐκλογική καμπάνια στήν Πετρούπολη:

«Ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή γιά τό ζήτημα τῶν ἐκλογῶν ἀποφάσισε: χωρίς ν' ἀποδίδουμε ἰδιαίτερα σοβαρή σημασία στήν Κρατική Δούμα καί στήν ὁμάδα μας μέσα σ' αὐτή, καθοδηγούμενοι ὅμως ἀπό τή γενική κομματική ἀπόφαση, νά πάρουμε μέρος στίς ἐκλογές, χωρίς νά καταναλώσουμε ὅλες τίς ὑπάρχουσες δυνάμεις, καί μόνο νά θέσουμε δικούς μας ὑποψήφιους γιά τήν ἀπορόφηση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ψήφων καί νά ὀργανώ-

σουμε ἐκλογική ἐπιτροπή πού θά ὑπαχθεῖ μέσω τοῦ ἀντιπροσώπου της στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης».

Ἄς συγκρίνουν οἱ ἀναγνῶστες τήν ἀπόφαση αὐτή μέ τό φυλλάδιο πού ἔβγαλε ὁ Μαξίμοφ στό ἐξωτερικό. Ἡ σύγκριση τῶν δυό αὐτῶν ντοκουμέντων εἶναι τό καλύτερο καί τό ἀσφαλέστερο μέσο γιά νά δεῖ τό κοινό τήν *πραγματική* σημασία τῆς ὁμάδας τοῦ Μαξίμοφ στό ἐξωτερικό. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ἐκφράζει, ἀκριβῶς ὅπως καί τό φυλλάδιο τοῦ Μαξίμοφ, ὑποταγή στό κόμμα καί ἀκριβῶς ὅπως ὁ Μαξίμοφ ὑπερασπίζεται *ἀπό ἄποψη ἀρχῶν* τόν οὐλτιματισμό. Δέν θέλουμε καθόλου νά ποῦμε πώς οἱ οὐλτιματιστές τῆς Πετρούπολης εἶχαν γιά ἄμεσο ὁδηγό τους τό φυλλάδιο τοῦ Μαξίμοφ, δέν ἔχουμε κανένα σχετικό στοιχεῖο. Μά οὔτε κι' ἔχει σημασία αὐτό. Ὑποστηρίζουμε πώς ἡ *ἰδεολογική* ταυτότητα τῆς πολιτικῆς θέσης εἶναι ἐδῶ ἀναμφισβήτητη. Ὑποστηρίζουμε πώς στό δοσμένο παράδειγμα φάνηκε ἐξαιρετικά παραστατικά ἡ *ἐφαρμογή* τοῦ «προσεκτικοῦ», τοῦ «διπλωματικοῦ», τοῦ λεπτοῦ, τοῦ παρελκυστικοῦ—ὅπως θέλετε πέστε τον—οὐλτιματισμοῦ *στήν πράξη*, ἐφαρμογή, γνωστή σέ κάθε ἄνθρωπο πού βρίσκεται κοντά στήν κομματική δουλιά ἀπό *ἑκατοντάδες* ἀνάλογες περιπτώσεις, λιγότερο «χτυπητές», πού δέν ἔχουν κατοχυρωθεῖ μέ ἐπίσημα ντοκουμέντα καί ἀφοροῦν αὐτό πού ὁ σοσιαλδημοκράτης δέν μπορεῖ νά πεῖ στό κοινό γιά συνωμοτικούς λόγους κτλ. Βέβαια, ἡ ἀπόφαση τῆς Πετρούπολης εἶναι λιγότερο περίτεχνη ἀπό λογοτεχνική-τεχνική πλευρά ἀπό ὅ,τι εἶναι τό φυλλάδιο τοῦ Μαξίμοφ. Στήν πράξη ὅμως οἱ ἀπόψεις τοῦ Μαξίμοφ πάντα (ἤ στίς 999 περιπτώσεις ἀπό τίς 1000) θά ἐφαρμόζονταν στίς τοπικές ὀργανώσεις ὄχι ἀπό τόν ἴδιο τόν Μαξίμοφ, ἀλλά ἀπό τούς λιγότερο «τεχνίτες» ὀπαδούς του. Γιά τό κόμμα δέν ἔχει σημασία ποιός ἐξαφανίζει «πιό περίτεχνα» τά ἴχνη, ἀλλά ποιό εἶναι τό *πραγματικό* περιεχόμενο τῆς κομματικῆς δουλιᾶς, ποιός εἶναι ὁ *πραγματικός* προσανατολισμός πού δίνεται στή δουλιά ἀπό τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο ἀρχηγό.

Καί ρωτᾶμε ὁποιονδήποτε ἀμερόληπτο ἄνθρωπο: μπορεῖ νά δουλέψουν στήν ἴδια ὁμάδα, δηλ. σέ μιά κομματική ἕνωση ὁμοϊδεατῶν, οἱ ὀπαδοί τῆς «Προλετάρι» καί οἱ συντάκτες παρόμοιων ἀποφάσεων; Μποροῦμε νά μιλᾶμε *στά σοβαρά* γιά ἐφαρμογή τῆς κομματικῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τή χρησιμοποίηση τῆς Δούμας καί τοῦ βήματος τῆς Δούμας, ὅταν ὑπάρχουν παρόμοιες ἀποφάσεις τῶν ἀνώτατων ὀργάνων τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν;

Τό ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς δημιουργεῖ *στήν πράξη* ἐμπόδια στήν ἐκλογική καμπάνια πού ἀρχίζει, τό ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή *τορπιλίζει* στήν πράξη τήν ἐκλογική καμπάνια, αὐτό τό κατάλαβαν ἀμέσως ὅλοι (ἐκτός ἀπό τούς συντάκτες της καί ἀπό τούς οὐλτιματιστές πού θαμπώθηκαν ἀπό τήν «τέχνη» τοῦ Μαξίμοφ νά ἐξαφανίζει τά ἴχνη). Εἴπαμε ἤδη τί ἀπήχηση βρῆκε ἡ ἀπόφαση αὐτή στούς μπολσεβίκους τῆς Πετρούπολης καί θά τό ποῦμε καί παρακάτω. Ὅσο γιά μᾶς, γράψαμε ἀμέσως τό ἄρθρο «Οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ἀπεργοσπάστες»[57], — ἀπεργοσπάστες, γιατί οἱ οὐλτιματιστές μέ τή στάση τους *παρέδιναν* ξεκάθαρα τή σοσιαλδημοκρατική ἐκλογική καμπάνια στούς *καντέτους*, — δείξαμε στό ἄρθρο αὐτό τί αἶσχος εἶναι μιά παρόμοια ἀπόφαση γιά τούς σοσιαλδημοκράτες καί καλέσαμε τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή πού πῆρε αὐτή τήν ἀπόφαση νά *βγάλει* ἀμέσως ἀπό τήν «Προλετάρι» τόν τίτλο «Ὄργανο τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης», ἄν ἡ Ἐκτελεστική αὐτή ἐπιτροπή ἔχει τήν ἀξίωση νά ἐκφράζει τίς ἀπόψεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Πετρούπολης: δέν θέλουμε νά ὑποκρινόμαστε, ἀναφερόταν στό ἄρθρο αὐτό, ὄργανα *τέτιων* ... ἐπίσης-μπολσεβίκων *δέν εἴμασταν καί οὔτε θά γίνουμε.*

Τό ἄρθρο αὐτό εἶχε πιά στοιχειοθετηθεῖ καί μάλιστα σελιδοποιηθεῖ, ὅταν πήραμε ἀπό τήν Πετρούπολη τό γράμμα πού μιλοῦσε *γιά τήν ἀκύρωση* τῆς περιβόητης ἀπόφασης. Χρειάστηκε ν' ἀναβληθεῖ ἡ ἔκδοση τοῦ φύλλου (τό φύλ. ἀρ. 47-48 βγῆκε μερικές μέρες ἀργότερα γι' αὐτό τό λόγο). Γιά τήν ἀπόφαση τῶν οὐλτιματιστῶν θά πρέπει νά μιλήσουμε τώρα, εὐτυχῶς, ὄχι σέ σχέση μέ τή διεξαγόμενη ἐκλογική καμπάνια, ἀλλά γιά νά περιγράψουμε αὐτό πού ἔγινε... καί πού θά ἔκανε καλά, ἄν τελείως «ἔπεφτε σέ λήθη».

Ὁρίστε τό κείμενο τῆς ἀπόφασης πού πῆραν οἱ μπολσεβίκοι τῆς Πετρούπολης σέ εἰδική συνέλευση, πού συγκλήθηκε μετά τή λήψη τῆς περιβόητης ἀπόφασης:

«Ἡ εἰδική διαπεριφερειακή σύσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν καί στελεχῶν, ἀφοῦ συζήτησε τίς ἀποφάσεις τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», ἐκφράζει τήν πλήρη ἀλληλεγγύη της πρός τήν πολιτική γραμμή πού διατυπώνεται στίς ἀποφάσεις: «Γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων μέσα στό κόμμα», «Γιά τή στάση σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας κτλ.» καί «Γιά τόν οὐλτιματισμό καί τόν ὀτζοβισμό».

Ταυτόχρονα ἡ σύσκεψη διαφωνεῖ κατηγορηματικά μέ τίς μεθόδους πάλης κατά τῶν συντρόφων οὐλτιματιστῶν, πού χρησιμοποιεῖ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή στίς ἴδιες ἀποφάσεις, καί θεωρεῖ πώς οἱ μέθοδοι αὐτές ἀπο-

τελοῦν ἐμπόδιο στήν ἐκπλήρωση τῶν βασικῶν καθηκόντων, πού χάραξε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι», ὅπως εἶναι ἡ ἀνασύσταση τοῦ κόμματος.

Στόν ἴδιο βαθμό ἡ σύσκεψη διαμαρτύρεται γιά τίς διασπαστικές ἐνέργειες τῶν συντρόφων οὐλτιματιστῶν καί ὀτζοβιστῶν».

Ὕστερα ἀπό τήν ψήφιση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς κλήθηκε καινούργια συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης, πού ἀκύρωσε τήν οὐλτιματιστική ἀπόφαση καί πῆρε μιά νέα (βλ. τά χρονικά). Ἡ νέα αὐτή ἀπόφαση καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης, θεωρώντας πάρα πολύ σοβαρό καί ἀπαραίτητο νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν προσεχή ἐκλογική καμπάνια, ἀποφασίζει νά συμμετάσχει δραστήρια στή διεξαγωγή της».

Πρίν ἀπαντήσουμε σέ ὁρισμένους συντρόφους πού δέν συμφωνοῦν μέ τή δῆθεν διασπαστική πολιτική μας, θά παραθέσουμε μερικά ἀποσπάσματα ἀπό τό γράμμα ἑνός ἀπ' αὐτούς τούς συντρόφους [58]:

«...Ἄν ὅμως ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού πῆραν μέρος στή σύσκεψη (στήν εἰδική διαπεριφερειακή σύσκεψη), καί πού ἦταν κατά τά 2/3 ἐργάτες, παρατηρήθηκε ὁμοφωνία σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς στιγμῆς καί τῆς τακτικῆς πού ἀπορέει ἀπ' αὐτήν, δέν παρατηρήθηκε λιγότερη ὁμοφωνία (στή σύσκεψη) ἐνάντια στίς μεθόδους πάλης, πού προτείνει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» ἐνάντια στούς οὐλτιματιστές-ἀντίπαλούς μας στά ζητήματα τακτικῆς. Ἡ σύσκεψη δέν συμφώνησε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά διαχωριστοῦμε ἀπ' αὐτούς τούς συντρόφους καί νά σχηματίσουμε χωριστές ὁμάδες, ὅπως λέγεται στίς ἀποφάσεις τῆς «Προλετάρι», ἐπειδή θεωρεῖ τό διαχωρισμό αὐτό ἐπικίνδυνο βῆμα γιά τήν ὕπαρξη τοῦ ἴδιου τοῦ κόμματος...Εἶμαι βέβαιος πώς θά ἐκφράσω σωστά τή γνώμη καί τό πνεῦμα τῆς σύσκεψης, ἄν πῶ: *δέν θά ἐπιτρέψουμε τή διάσπαση*. Σύντροφοι! Ἐσεῖς ἐκεῖ στό ἐξωτερικό δημιουργήσατε μέ τή φαντασία σας ἕνα φοβερό οὐλτιματιστή διάβολο, πού στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει σέ μᾶς ἐδῶ. Ἡ *τυχαία* σύνθεση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς ἔδοσε τήν πλειοψηφία στούς οὐλτιματιστές, μέ ἀποτέλεσμα νά ψηφιστεῖ μιά παράλογη, λαθεμένη ἀπόφαση πού ἔδοσε στούς οὐλτιματιστές αὐτούς ἕνα ἠθικό χτύπημα, ἀπό τό ὁποῖο ζήτημα εἶναι ἄν θά μπορέσουν νά συνέλθουν... Στή συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης, πού πῆρε αὐτή τήν ἀπόφαση, δέν ὑπῆρχαν ἀντιπρόσωποι ἀπό τρεῖς ἀχτίδες, καί ὅπως ἐξακριβώθηκε τώρα, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς τέταρτης ἀχτίδας δέν εἶχε θετική ψῆφο. Ἔτσι, λοιπόν, δέν ὑπῆρχαν ἀντιπρόσωποι ἀπό τέσσερεις ἀχτίδες καί ἡ μιά ψῆφος πού ἔδοσε τήν πλειοψηφία στούς οὐλτιματιστές εἶναι γνωστό «τίνος ἦταν». Συνεπῶς, καί αὐτή ἡ συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης, στήν ὁποία δέν ὑπῆρχε ἀπαρτία, δέν ἔδοσε τήν πλειοψηφία στούς οὐλτιματιστές... Ὅσοναφορᾶ τήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης γιά τίς ἐκλογές, ἡ σύσκεψη ἀποφάσισε νά πετύχει ἀναθεώρηση τῆς ἀπόφασης καί ὁπωσδήποτε στήν πρώτη συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης, στήν ὁποία, ὅπως ἔχει ξεκαθαριστεῖ τώρα, ἡ πλειοψηφία θά εἶναι δική μας, θά παρθεῖ ἄλλη ἀπόφαση. Καί οἱ ἴδιοι οὐλτιματιστές ντρέπονται γιά τήν ἀπόφασή τους καί εἶναι σύμφωνοι νά ανα-

θεωρηθεῖ. Ὅλοι, χωρίς νά ἐξαιρεῖται, ὅπως φαίνεται, καί ὁ συντάκτης της, εἶναι σύμφωνοι πώς ἡ ἀπόφαση εἶναι παράλογη ἀπό κάθε ἄποψη, ὡστόσο,— κι' αὐτό τό ὑπογραμμίζω,— δέν εἶναι ἐγκληματική. Οἱ σύντροφοι οὐλτιματιστές, πού ψήφισαν ὑπέρ τῆς ἀπόφασης, δήλωσαν πώς δέν συμφωνοῦν μέ τό συντάκτη τῆς ἀπόφασης πού ἐφαρμόζει στήν πράξη τήν παροιμία, ἡ ὁποία συνιστᾶ νά ἐνεργεῖς ἔτσι, ὥστε νάχεις «καί τήν πήττα σωστή καί τό σκύλο χορτάτο»...».

Ἔτσι, λοιπόν, ὁ ὁμοϊδεάτης μας μᾶς κατηγορεῖ πώς στό ἐξωτερικό ἔχουμε φανταστεῖ ἕνα φοβερό οὐλτιματιστή διάβολο, πώς μέ τή διασπαστική πάλη μας ἐνάντια στούς οὐλτιματιστές παρεμποδίζουμε (ἤ χαντακώνουμε) τήν ὑπόθεση τῆς ἀνασύστασης τοῦ κόμματος.

Ἡ καλύτερη ἀπάντηση σ' αὐτές τίς «κατηγορίες» εἶναι ἡ ἱστορία τῶν ὅσων διαδραματίστηκαν στήν Πετρούπολη. Γι' αὐτό καί ἀφηγηθήκαμε μέ τόσες λεπτομέρειες αὐτή τήν ἱστορία. Τά γεγονότα μιλᾶνε μόνα τους.

Ἀναγνωρίσαμε ὅτι ὁ σ. Μαξίμοφ ἀποσχίστηκε ἀπό τήν ὁμάδα, γιατί ἀρνήθηκε νά πειθαρχήσει στίς ἀποφάσεις τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καί ὀργάνωσε μέ τή μορφή τῆς περιβόητης «σχολῆς» τό ἰδεολογικό-ὀργανωτικό κέντρο τῆς νέας ὀργάνωσης στό ἐξωτερικό. Μᾶς κατηγοροῦν γι' αὐτό μερικοί ὁμοϊδεάτες μας πού ἔπρεπε στήν Πετρούπολη *νά πετύχουν μέ τά πιό ἐπείγοντα μέτρα* (ἐντελῶς εἰδική σύσκεψη τῶν ἐργατῶν πού ἔχουν κύρος καί ἀναθεώρηση μιᾶς ἀπόφασης πού εἶχε πιά ψηφιστεῖ!) *ν' ἀκυρωθεῖ μιά «παράλογη ἀπό κάθε ἄποψη»* ἀπόφαση πού ἐπαναλαβαίνει τίς ἀπόψεις τοῦ Μαξίμοφ!!

Ὄχι, σύντροφοι, κατηγορώντας μας ὅτι προκαλοῦμε διάσπαση καί ὅτι «παριστάνουμε τό διάβολο πιό φοβερό ἀπ' ὅ,τι εἶναι» τό μόνο πού μᾶς ἀποδείξατε γιά πολλοστή φορά εἶναι ὅτι ὑπάρχει ἐπιτακτική ἀνάγκη ν' ἀναγνωρίσουμε ὅτι ὁ Μαξίμοφ ἀποσχίστηκε ἀπό τήν ὁμάδα, τό μόνο πού ἀποδείξατε εἶναι πώς θά στιγματίζαμε ἀπελπιστικά τό μπολσεβικισμό καί θά καταφέραμε ἀνεπανόρθωτο πλῆγμα στήν ὑπόθεση τοῦ κόμματος, ἄν δέν διαχωριζόμασταν ἀπό τόν Μαξίμοφ στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν στήν Πετρούπολη. *Τά ἔργα σας*, σύντροφοι, πού μᾶς κατηγορεῖτε γιά διάσπαση, διαψεύδουν *τά λόγια σας*.

Ἐσεῖς «διαφωνεῖτε μόνο» μέ τίς μεθόδους τῆς πάλης *μας* ἐνάντια στούς οὐλτιματιστές. Ἐμεῖς δέν διαφωνοῦμε καθόλου μέ τίς *δικές σας* μεθόδους πάλης ἐνάντια στούς οὐλτιματιστές, ἐπικροτοῦμε πέρα γιά πέρα καί ἀνεπιφύλακτα καί τίς μεθόδους σας πάλης καί τή νίκη σας, ταυτόχρονα ὅμως πιστεύουμε βαθύτατα πώς οἱ μέθοδοί *σας* δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά *ἐφαρ-*

μογή στήν πράξη τῶν «δικῶν μας» μεθόδων σέ ὁρισμένο κομματικό περιβάλλον.

Σέ τί συνίστανται οἱ «κακές» μας μέθοδοι; Στό ὅτι καλούσαμε νά διαχωριστοῦμε ἀπό τόν Μαξίμοφ καί Σία. Σέ τί συνίστανται οἱ δικές σας, οἱ καλές μέθοδοι; Στό ὅτι ἀναγνωρίσατε μιά ἀπόφαση, πού ἀκολουθεῖ πέρα γιά πέρα τίς ἀπόψεις τοῦ Μαξίμοφ, «παράλογη ἀπό κάθε ἄποψη», καλέσατε εἰδική σύσκεψη, ξεσηκώσατε ἐκστρατεία ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀπόφαση, πετύχατε ὥστε καί οἱ ἴδιοι οἱ συντάκτες της νά ντρέπονται γι' αὐτή, πετύχατε τήν ἀκύρωσή της καί τήν ἀντικατάστασή της μέ μιά ἀπόφαση *ὄχι* οὐλτιματιστική, *ἀλλά* μπολσεβίκικη.

Ἡ «ἐκστρατεία» σας, σύντροφοι, εἶναι *συνέχεια* τῆς δικῆς μας ἐκστρατείας καί ὄχι ἀνασκευή της.

Ἐμεῖς ὅμως, θά μᾶς πεῖτε, δέν ἀναγνωρίσαμε κανένα γιά ἀποσχισμένο. Πολύ ὡραῖα. Γιά νά «δείξετε ὅτι δέν εἶναι σωστή» ἡ δική μας κακή μέθοδος, δοκιμάστε νά κάνετε στό ἐξωτερικό ὅ,τι κάνατε στήν Πετρούπολη. Δοκιμάστε νά πετύχετε, ὥστε ὁ Μαξίμοφ καί οἱ ὀπαδοί του (ἔστω καί στόν τόπο πού βρίσκεται ἡ περίφημη γερογκινική «σχολή») ν' ἀναγνωρίσουν ὅτι τό φυλλάδιο τοῦ Μαξίμοφ («Ἔκθεση πρός τούς συντρόφους μπολσεβίκους») ὡς πρός τό ἰδεολογικό του περιεχόμενο εἶναι ἐντελῶς «παράλογο ἀπό κάθε ἄποψη», νά πετύχετε, ὥστε ὁ Μαξίμοφ καί ἡ παρέα του «νά ντραποῦν» γι' αὐτό τό φυλλάδιο, ὥστε ἡ περιβόητη «σχολή» νά ἐκδόσει ἕνα φυλλάδιο *μέ διαμετρικά ἀντίθετο* ἰδεολογικό περιεχόμενο *. Ἄν τό πετύ-

* Ὁρίστε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, μιά εἰκόνα τοῦ πῶς ἐξαφανίζουν τά ἴχνη ὁ Μαξίμοφ καί ἡ περιβόητη «σχολή». Ἡ σχολή ἔδοσε μέ ἡμερομηνία 26 τοῦ Αὐγούστου 1909 ἕνα ἔντυπο φυλλάδιο πού περιεῖχε τό πρόγραμμα τῆς σχολῆς, γράμμα τοῦ Κάουτσκι (πού συμβουλεύει πολύ μαλακά «νά μή προβληθοῦν σέ πρώτη γραμμή» οἱ φιλοσοφικές διαφορές καί δηλώνει πώς αὐτός «δέν νομίζει ὅτι εἶναι σωστό νά γίνεται ἔντονη κριτική στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας», χωρίς νά μιλήσουμε πιά γιά τόν «οὐλτιματισμό!»), γράμμα τοῦ Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 431-432. *Ἡ Σύντ.*) καί ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῆς σχολῆς. Τό διασκεδαστικό αὐτό Συμβούλιο δηλώνει πώς «οἱ φραξιονιστικές φιλονικίες δέν ἔχουν ἀπολύτως καμιά σχέση μέ τούς αὐστηρά παγκομματικούς σκοπούς της (τῆς σχολῆς) καί τά καθήκοντά της». Διαβάζουμε τίς ὑπογραφές στό φυλλάδιο. Οἱ καθηγητές: Μαξίμοφ, Γκόρκι, Λιάντοφ, Λουνατσάρσκι, Μιχαήλ, Ἀλέξινσκι. Σκεφτεῖτε το μόνο: μιά σχολή μέ τέτιους καθηγητές «δέν ἔχει καμιά ἀπολύτως σχέση» μέ τίς «φραξιονιστικές φιλονικίες»! Ἀκοῦστε, ἀγαπητοί σύντροφοι: ...νά ἐπινοεῖτε, ἀλλά νά ἔχετε κάποιο μέτρο! —Θά μᾶς ποῦν: ἡ σχολή «καλοῦσε» καί ἄλλους καθηγητές. Πρῶτο, καλοῦσε, ξέροντας πώς αὐτοί οἱ ἄλλοι ποτέ σχεδόν δέν

χετε αὐτό, τότε πραγματικά *θά δείξετε ὅτι δέν εἶναι σωστές* οἱ δικές μας μέθοδοι πάλης κι' ἐμεῖς θά παραδεχτοῦμε εὐχαρίστως ὅτι οἱ «δικές σας» μέθοδοι εἶναι οἱ καλύτερες.

Στήν Πετρούπολη ὑπάρχει ἕνα φλέγον, ἐπεῖγον, γενικό κομματικό ζήτημα: οἱ ἐκλογές. Στήν Πετρούπολη τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο *ἀνακάλεσε ἀμέσως στήν τάξη* τούς οὐλτιματιστές καί τούς ἀνακάλεσε *μέ τέτιο τρόπο* πού ὑπάκουσαν ἀμέσως: ἡ συναίσθηση τῆς κομματικότητας ὑπερίσχυσε, τό γεγονός ὅτι οἱ προλεταριακές μάζες βρίσκονταν κοντά, ἄσκησε εὐεργετική ἐπίδραση· ἀμέσως ὅλοι εἶδαν καθαρά πώς δέν μπορεῖ νά γίνει δουλιά μέ τήν οὐλτιματιστική ἀπόφαση. Ἀμέσως ἐπιδόθηκε *τελεσίγραφο* στούς οὐλτιματιστές καί οἱ οὐλτιματιστές τῆς Πετρούπολης *(πρέπει νά τό ποῦμε πρός τιμή τους)* ἀπάντησαν στό τελεσίγραφο τῶν μπολσεβίκων πειθαρχώντας στό κόμμα, πειθαρχώντας στούς μπολσεβίκους, καί ὄχι παλεύοντας ἐνάντια στούς μπολσεβίκους, (τουλάχιστο στίς ἐκλογές· ἄν θά σταματήσουν τήν πάλη καί ὕστερα ἀπό τίς ἐκλογές, αὐτό δέν τό ξέρουμε ἀκόμη).

Ὁ Μαξίμοφ καί Σία εἶναι οὐλτιματιστές ὄχι μόνο συναισθηματικά. Προσπαθοῦν νά κάνουν τόν οὐλτιματισμό ὁλόκληρη γραμμή. Καταρτίζουν ἕνα ὁλόκληρο σύστημα οὐλτιματιστικῆς πολιτικῆς (δέν μιλᾶμε πιά γιά τή φιλία τους μέ τούς θεοπλάστες, πράγμα γιά τό ὁποῖο, ἴσως νά μήν εὐθύνονται οἱ οὐλτιματιστές τῆς Πετρούπολης), δημιουργοῦν μέ βάση αὐτό μιά καινούργια κατεύθυνση, ἄρχισαν συστηματικό πόλεμο ἐνάντια στόν μπολσεβικισμό. Θά πάθουν, βέβαια, (καί παθαίνουν κιόλας) ἥττα καί αὐτοί οἱ ἐμπνευστές τῶν ὀτζοβιστῶν, γιά ν' ἀπαλλάξουμε ὅμως πιό σύντομα τήν ὁμάδα μας καί τό κόμμα μας ἀπό τήν ὀτζοβιστικο-οὐλτιματιστική ἀρώστια, χρειάζονται ἐδῶ ἀποφασιστικά μέτρα, καί τόσο πιό σύντομα θ' ἀπαλλάξουμε τό κόμμα ἀπ' αὐτή τήν ἀρώστια, ὅσο πιό ἀποφασιστικά διεξάγουμε τήν πάλη μας ἐνάντια στούς φανερούς καί κρυφούς ὀτζοβιστές.

«Τυχαία πλειοψηφία» τῶν οὐλτιματιστῶν, λένε οἱ σύντρο-

θά μπορέσουν νά πᾶνε. Δεύτερο, ἡ σχολή καλοῦσε, ὅμως...«Ὅμως ἡ σχολή δέν μποροῦσε νά ἐξασφαλίσει—(στούς ἄλλους καθηγητές)—τά οἰκονομικά μέσα γιά τό ταξίδι τους καί γιά τή συντήρησή τους κατά τό διάστημα τῶν μαθημάτων» (φυλλάδιο τῆς 26 τοῦ Αὐγούστου 1909). Δέν εἶναι ἀλήθεια ὡραῖο; Εἴμαστε ἀπόλυτα μή φραξιονιστές, μέσα ὅμως γιά τό ταξίδι «δέν μποροῦμε νά ἐξασφαλίσουμε» σέ κανένα, ἐκτός ἀπό τούς «ἡμέτερους»...

φοι τῆς Πετρούπολης. Κάνετε μεγάλο λάθος, σύντροφοι. Βλέπετε τώρα ἐκεῖ σέ σᾶς ἕνα μικρό μέρος *τοῦ γενικοῦ* φαινομένου καί χαρακτηρίζετε «τυχαῖο» αὐτό πού ἡ σύνδεσή του μέ τό σύνολο σᾶς εἶναι ἄγνωστη. Θυμηθεῖτε τά γεγονότα. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1908 ὁ ὀτζοβισμός βγαίνει στήν ἐπιφάνεια στήν Κεντρική περιοχή καί στή συνδιάσκεψη τῆς πόλης Μόσχας συγκεντρώνει 14 ψήφους (ἀπό τίς 32). Τό καλοκαίρι καί τό φθινόπωρο τοῦ 1908 ἔχουμε ὀτζοβιστική καμπάνια στή Μόσχα: ἡ ἐφημερίδα «Ραμπότσεγε Ζνάμια» ἀνοίγει συζήτηση καί ἀντικρούει τόν ὀτζοβισμό. Ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1908 ἀρχίζει συζήτηση καί στήν «Προλετάρι». Φθινόπωρο τοῦ 1908: στήν Πανρωσική κομματική συνδιάσκεψη οἱ ὀτζοβιστές χωρίζονται σέ «ρεῦμα». Ἄνοιξη τοῦ 1909: καμπάνια τῶν ὀτζοβιστῶν στή Μόσχα (βλ. «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 47 - 48, «Συνδιάσκεψη τῆς περιφερειακῆς ὀργάνωσης τῆς Μόσχας»). Καλοκαίρι 1909: οὐλτιματιστική ἀπόφαση τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης.

Μπροστά σ' αὐτά τά γεγονότα τό νά μιλάει κανείς γιά «τυχαία» οὐλτιματιστική πλειοψηφία εἶναι μόνο ἀφέλεια. Σ' ὁρισμένα μέρη εἶναι ἀναπόφευκτες οἱ πιό ἀπότομες ταλαντεύσεις μέσα στίς ὀργανώσεις, ὅσο ἡ ἀντίδραση εἶναι τόσο δυνατή, ὅσο τά μέλη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων εἶναι τόσο ἀδύνατα, ὅπως τώρα. Σήμερα οἱ μπολσεβίκοι χαρακτηρίζουν στό ΝΝ τήν οὐλτιματιστική πλειοψηφία «τυχαία», αὔριο οἱ οὐλτιματιστές θά χαρακτηρίσουν «τυχαία» τή μπολσεβίκικη πλειοψηφία στό ΜΜ. Βρίσκονται πάρα πολλοί πού θέλουν νά κατηγοροῦν ὁ ἕνας τόν ἄλλον ἀπ' ἀφορμή αὐτό τό ζήτημα· ἐμεῖς δέν εἴμαστε ἀπ' αὐτούς. Πρέπει νά καταλάβουμε πώς αὐτές οἱ κατηγορίες καί οἱ ἐπιθέσεις εἶναι *προϊόν* βαθιᾶς ἰδεολογικῆς διαφωνίας. Μόνο ἄν τό καταλάβουμε αὐτό θά βοηθήσουμε τούς σοσιαλδημοκράτες ν' ἀφήσουν κατά μέρος τίς ἄκαρπες καί ταπεινωτικές κατηγορίες (γιά τήν «τυχαία» πλειοψηφία, γιά τή μιά ἤ τήν ἄλλη ὀργανωτική διένεξη, γιά τά λεφτά, γιά τίς συνδέσεις κτλ.) καί *νά ἐξηγήσουν τίς ἰδεολογικές αἰτίες τῆς διαφωνίας*. Ξέρουμε πολύ καλά πώς σέ πολλές πόλεις ἡ πάλη τῶν οὐλτιματιστῶν ἐνάντια στούς μπολσεβίκους ἔχει ἐπεκταθεῖ στούς πιό διαφορετικούς τομεῖς τῆς δουλιᾶς, προκάλεσε διχόνοια, σύγχυση καί στή δράση τῶν νόμιμων ἑνώσεων, συλλόγων, συνεδρίων καί συνελεύσεων. Ἔχουμε γράμματα «ἀπό τό πεδίο τῆς μάχης» γι' αὐτή τή διχόνοια καί τή σύγχυση, δυστυχῶς συνωμοτικοί λόγοι δέν μᾶς ἐπιτρέ-

πουν νά δημοσιεύσουμε *σχετικά μ' αὐτό το ζήτημα* παρά μόνο τό ἕνα δέκατο, ἄν ὄχι τό ἕνα ἑκατοστό, ἀπ' ὅσα παίρνουμε. Ἐπιμένουμε μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο, πώς ἡ πάλη ἐνάντια στούς οὐλτιματιστές στήν Πετρούπολη κατά τίς ἐκλογές *δέν εἶναι τυχαῖο φαινόμενο*, ἀλλά μιά ἀπό τίς ἄπειρες ἐκδηλώσεις τῆς γενικῆς ἀρώστιας.

Καί γι' αὐτό ἐπαναλαβαίνουμε γιά πολλοστή φορά σ' ὅλους τούς συντρόφους μπολσεβίκους, σ' ὅλους τούς ἐργάτες πού ἐκτιμοῦν τό ἔργο τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας: δέν ὑπάρχει μεγαλύτερο λάθος καί μεγαλύτερο κακό ἀπό τίς προσπάθειες νά κρυφτεῖ αὐτή ἡ ἀρώστια. Πρέπει νά ξεσκεπαστοῦν πέρα γιά πέρα οἱ αἰτίες, ὁ χαρακτήρας καί ἡ σημασία τῆς διαφωνίας μας μέ τούς ὀπαδούς τοῦ ὀτζοβισμοῦ, τοῦ οὐλτιματισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας. Πρέπει νά ξεχωρίσει ξεκάθαρα, νά διαχωριστεῖ ἡ ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων, δηλ. ἡ ἕνωση τῶν ὁμοϊδεατῶν-μπολσεβίκων πού ἐπιθυμοῦν *νά ὁδηγοῦν* τό κόμμα στή γνωστή σ' ὅλους κατεύθυνση τῆς *«Προλετάρι»*, ἀπό τήν καινούργια ὁμάδα, πού ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα τούς ὀπαδούς της σήμερα στίς «τυχαῖες» ἀναρχικές φράσεις, πού περιέχουν οἱ πλατφόρμες τῶν ὀτζοβιστῶν τῆς Μόσχας καί τῆς Πετρούπολης, αὔριο στόν «τυχαῖο» μπολσεβικισμό-γελοιογραφία τοῦ φυλλαδίου τοῦ Μαξίμοφ, μεθαύριο στήν «τυχαία» «παράλογη» ἀπόφαση τῆς Πετρούπολης. Πρέπει νά διαγνώσουμε τήν ἀρώστια αὐτή καί νά καταπιαστοῦμε ἀπό κοινοῦ μέ τή θεραπεία της. Ἐκεῖ, ὅπου ἡ θεραπεία μπορεῖ νά γίνει μέ τίς μεθόδους τῶν συντρόφων τῆς Πετρούπολης, δηλ. μέ τήν ἄμεση καί ἐπιτυχή προσφυγή στή σοσιαλιστική συνείδηση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν, ἐκεῖ ἡ θεραπεία αὐτή εἶναι ἡ καλύτερη, ἐκεῖ *κανείς καί ποτέ* δέν θά κήρυσσε τήν ἀπόσχιση καί τό διαχωρισμό μέ κάθε θυσία. Ἐκεῖ ὅμως, ὅπου λόγω τῶν διαφορετικῶν συνθηκῶν διαμορφώνονται κάπως σταθερά κέντρα, ὅμιλοι πού προπαγανδίζουν τίς ἰδέες τῆς καινούργιας ὁμάδας, ὁ διαχωρισμός εἶναι ἀπαραίτητος. Ἐκεῖ ὁ διαχωρισμός ἀπό τήν καινούργια *ὁμάδα* ἀποτελεῖ *ἐγγύηση* γιά τήν ἔμπρακτη ἑνότητα τῆς δουλιᾶς μέσα στίς γραμμές τοῦ *κόμματος*, γιατί εἶναι ἀδύνατο νά γίνεται μιά τέτια δουλιά κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ οὐλτιματισμοῦ, πράγμα πού τό ἀναγνώρισαν πρό ὀλίγου τά ἴδια τά στελέχη τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς στήν Πετρούπολη.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 49,
3 (16) τοῦ Ὀχτώβρη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ «ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ»[59]

Ἐνάντια στό παρατράβηγμα αὐτῆς τῆς μπολσεβίκικης ἰδέας ἔφεραν ἀντιρήσεις μόνο οἱ μπολσεβίκοι. Ὅταν στήν ἐφημερίδα «Νόβι Ντέν», δημοσιεύτηκε μιά ἀνακριβής διακοίνωση πού ἔλεγε ὅτι ὁ διαχωρισμός ἀπό τούς τρουντοβίκους καί τούς λαϊκούς σοσιαλιστές δέν στηριζόταν σέ ἐπαρκεῖς λόγους ἀρχῶν, τρεῖς λόγιοι-μπολσεβίκοι ἀποπειράθηκαν νά διορθώσουν αὐτό τό σβήσιμο τῶν προγραμματικῶν διαφωνιῶν καί νά κατευθύνουν τή ζύμωση στήν ἐφημερίδα καί στίς ἐκλογικές συγκεντρώσεις σέ πιό συνεπή *ταξικό, σοσιαλιστικό* δρόμο. Ἡ προσπάθεια αὐτή, ἀπ' ὅ,τι ξέρουμε, δέν εἶχε ἀποτέλεσμα *ὄχι ἀπό ὑπαιτιότητα τῶν μπολσεβίκων*. Στόν ἴδιο βαθμό ἀκριβῶς δέν εἶχε ἀποτέλεσμα καί ἡ ἀπόπειρα ἑνός μπολσεβίκου ν' ἀντικρούσει τούς συλλογισμούς τοῦ Ἰορντάνσκι στήν ἐφημερίδα «Νόβι Ντέν» σχετικά μέ τίς ἀπόψεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά τή νομιμότητα καί τήν τάξη. Ὁ Ἰορντάνσκι, ὅπως καί πολλοί ὀπορτουνιστές, ἐκχυδάϊσε τή γνωστή δήλωση τοῦ Ἔνγκελς γιά τά «κόκκινα μάγουλα» πού ἀποκτᾶ ἡ σοσιαλδημοκρατία σέ συνθῆκες «νομιμότητας». Ὁ ἴδιος ὁ Ἔνγκελς εἶχε διαμαρτυρηθεῖ κατηγορηματικά ἐνάντια στήν ἐπέκταση τῆς ἑρμηνείας αὐτῆς τῆς ἄποψής του (βλ. τό γράμμα του στή «Neue Zeit»[60]), πού ἀφοροῦσε μιά συγκεκριμένη ἱστορική στιγμή ἀνάπτυξης τῆς Γερμανίας (τήν περίοδο τοῦ γενικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος κτλ.). Ὁ Ἰορντάσκι θεώρησε ἐπίκαιρο νά τό σχολιάσει αὐτό στήν περίοδο τῆς «νομιμότητας» τῆς 3 τοῦ Ἰούνη.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 49,
3 (16) τοῦ Ὀχτώβρη 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΥΝΑΜΩΜΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ[61]

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ ἀναγνωρίζει πώς τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητάς του σήμερα μπορεῖ νά γίνει ἀποκλειστικά καί μόνο μέ τήν *προσέγγιση* πού σημειώθηκε κιόλας ἀνάμεσα σέ ὁρισμένες ἰσχυρές *ὁμάδες*, πού ἔχουν ἐπιροή πάνω στήν πρακτική δουλιά τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, καί ὄχι μέ ἠθικολογικές θρηνωδίες σχετικά μέ τήν ἐξάλειψή τους. Καί μάλιστα ἡ προσέγγιση αὐτή πρέπει νά γίνεται καί ν' ἀναπτύσσεται μέ βάση τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική *τακτική* καί τήν ὀργανωτική πολιτική πού ἀποβλέπει στήν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί ἀπό τά «ἀριστερά» καί ἀπό τά «δεξιά», ἰδιαίτερα ἀπό τά δεξιά, ἐπειδή ὁ κίνδυνος ἀπό τόν τσακισμένο πιά «ἀριστερό» λικβινταρισμό εἶναι μικρότερος.

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Ὀχτώβρη (3 τοῦ Νοέμβρη) 1909

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929-1930 στή 2η καί 3η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΤΟΥ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ[62]

25 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ (7 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ) 1909

Τόσο ὁ Ζίγκερ, ὅσο καί ὁ Ἄντλερ ξεκινοῦσαν ἀπό μιά σειρά γεγονότα, πού θέλω ἐδῶ ἀκόμη μιά φορά νά τά διασαφηνίσω. Πρῶτο, ὅτι ἡ διάσπαση εἶναι τετελεσμένο γεγονός πού πρέπει νά τό ὑπολογίσουμε. Δεύτερο, ὅτι σύμφωνα μέ τή δήλωση τοῦ ἴδιου τοῦ Ἄντλερ τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα εἶναι σοσιαλιστικό κόμμα. Τρίτο, ὅτι τό κόμμα αὐτό ἔχει ἀναμφισβήτητο δικαίωμα νά παίρνει μέρος στά διεθνῆ συνέδρια. Μάλιστα τό ἴδιο τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα δέν ἀπαιτεῖ ν' ἀποκτήσει τό δικαίωμα συμμετοχῆς του στίς ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου· μπορεῖ νά τοῦ παραχωρηθεῖ συμβουλευτική ψῆφος, ὅπως ἔγινε καί μέ ὁρισμένα κόμματα τῆς Ρωσίας. Τέταρτο, ὁ σ. Ἄντλερ πρότεινε νά γίνει καταμερισμός τῶν ψήφων στά διεθνῆ συνέδρια ἀνάμεσα στά δυό κόμματα στό ὁλλανδικό τμῆμα τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης, μάλιστα τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα νά διατηρεῖ τό δικαίωμα προσφυγῆς του στό Γραφεῖο. Ἡ συνεδρίαση αὐτή πρέπει νά πάρει ὁμόφωνη ἀπόφαση καί γιά τά τέσσερα θέματα πού ἀνάφερα. Σημειώνω μόνο ὅτι ἡ συντρόφισσα *Ρόλαντ-Χόλστ*, πού τήν ἀνάφερε ὁ Τρούλστρα, τάχθηκε *ὑπέρ* τῆς πρόσληψης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

Δημοσιεύτηκε στίς 13 τοῦ Νοέμβρη 1909 στό 4ο παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Leipziger Volkszeitung», ἀρ. φύλ. 264

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ παραρτήματος
Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά

Ο ΤΣΑΡΟΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΦΙΛΛΑΝΔΙΚΟ ΛΑΟ

Οἱ μαυροεκατονταρχίτες συμμορίτες τῶν Χειμερινῶν 'Ανακτόρων καί οἱ ἀπατεῶνες ὀχτωβριστές τῆς III Δούμας ἄρχισαν καινούργια ἐκστρατεία ἐνάντια στή Φιλλανδία. Ἡ κατάργηση τοῦ συντάγματος, μέ τό ὁποῖο κατοχυρώνονταν τά δικαιώματα τῶν φιλλανδῶν ἀπό τίς αὐθαιρεσίες τῶν ρώσων αὐτοκρατόρων, ἡ ἐξίσωση τῆς Φιλλανδίας μέ τήν ὑπόλοιπη Ρωσία ὡς πρός τήν ἔλλειψη δικαιωμάτων σέ κατάσταση ἔκτακτης ἀνάγκης, νά ὁ σκοπός τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς, πού ἡ ἀρχή της ἔγινε μέ τό τσαρικό διάταγμα γιά τό διακανονισμό τοῦ ζητήματος τῆς στρατιωτικῆς θητείας, ἀγνοώντας τό Σέϊμ, καί μέ τό διορισμό νέων γερουσιαστῶν πού προέρχονταν ἀπό τίς τάξεις τῶν ρώσων ἀνώτατων δημόσιων ὑπαλλήλων. Θά ἦταν ματαιοπονία νά σταθοῦμε στήν ἐξέταση τῶν ἐπιχειρημάτων, μέ τά ὁποῖα οἱ ληστές καί οἱ ἀπατεῶνες προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν ὅτι οἱ ἀξιώσεις πού προβλήθηκαν στή Φιλλανδία, κάτω ἀπό τήν ἀπειλή ἑνός ἑκατομμυρίου λογχῶν, εἶναι νόμιμες καί δίκαιες. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέν βρίσκεται σ' αὐτά τά ἐπιχειρήματα, ἀλλά στόν ἐπιδιωκόμενο σκοπό. Ἡ τσαρική κυβέρνηση καί οἱ συνεργάτες της θέλουν στό πρόσωπο τῆς δημοκρατικῆς καί ἐλεύθερης Φιλλανδίας νά ἐκμηδενίσουν καί τά τελευταῖα ἴχνη τῶν *λαϊκῶν* κατακτήσεων τοῦ 1905. Καί γι' αὐτό εἶναι ὑπόθεση πού ἀφορᾶ ὅλο τό ρωσικό λαό τό γεγονός ὅτι τά συντάγματα τῶν κοζάκων καί οἱ πυροβολαρχίες τίς μέρες αὐτές καταλαμβάνουν ἐσπευσμένα τά ἀστικά κέντρα τῆς Φιλλανδίας.

Ἡ ρωσική ἐπανάσταση, πού ὑποστηρίχτηκε ἀπό τούς φιλλανδούς, ἀνάγκασε τόν τσάρο νά ξελασκάρει τή θηλιά, μέ τήν ὁποία ἐπί κάμποσα χρόνια ἔσφιγγε τό λαιμό τοῦ φιλλανδικοῦ λαοῦ. Ὁ τσάρος, ἐπιθυμώντας νά ἐπεκτείνει τήν ἀπολυταρχία

του στή Φιλλανδία, στό σύνταγμα τῆς ὁποίας εἶχαν ὁρκιστεῖ οἱ πρόγονοί του καί αὐτός ὁ ἴδιος, ἀναγκάστηκε ν' ἀναγνωρίσει ὄχι μόνο τό διώξιμο ἀπό τή φιλλανδική γῆ τῶν δημίων ὀπαδῶν τοῦ Ν. Ι. Μπόμπρικοφ[63] καί τήν ἀκύρωση ὅλων τῶν παράνομων διαταγμάτων του, ἀλλά καί τήν καθιέρωση στή Φιλλανδία τοῦ γενικοῦ καί ἴσου ἐκλογικοῦ δικαιώματος. Ὁ τσάρος, ἀφοῦ κατάπνιξε τή ρωσική ἐπανάσταση, ξαναγυρίζει στά παλιά, μόνο μέ τή διαφορά πώς τώρα αἰσθάνεται ὅτι ἔχει τήν ὑποστήριξη ὄχι μόνο τῆς παλαιᾶς φρουρᾶς, τῶν πληρωμένων χαφιέδων του καί τῶν καταχραστῶν τοῦ δημοσίου, ἀλλά καί τῆς συμμορίας τῶν πλουσίων, πού μ' ἐπικεφαλῆς τούς Κρουπένσκι καί Γκουτσκόφ ἐμφανίζεται ἀπό κοινοῦ καί μιλάει στήν ΙΙΙ Δούμα ἐξονόματος τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Τά πάντα εὐνοοῦν τό ληστρικό ἐγχείρημα. Τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Ρωσίας ἔχει ἀδυνατίσει φοβερά καί ἡ ἔγνοια γι' αὐτό τό κίνημα δέν θ' ἀποσπάσει τόν ἐστεμμένο τύραννο ἀπό τήν ἐκλεκτή του λεία. Ἡ ἀστική τάξη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, πού κάποτε εἶχε παρακαλέσει τόν τσάρο ν' ἀφήσει ἥσυχη τή Φιλλανδία, δέν θά κουνήσει τό δαχτυλάκι της γιά νά σταματήσει τούς συμμορίτες. Ἀφοῦ μόλις τώρα οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι, πού ἐκεῖνο τόν καιρό καλοῦσαν τήν Εὐρώπη νά καταδικάσει τήν τσαρική πολιτική στή Φιλλανδία, τῆς *ἐγγυήθηκαν* γιά τήν τιμιότητα καί τή «συνταγματικότητα» τῶν διαθέσεων τοῦ τσάρου. Οἱ καντέτοι ἡγέτες, πού αὐτοαποκαλοῦνται «ἀντιπρόσωποι τῆς ρωσικῆς διανόησης» καί «ἀντιπρόσωποι τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ», διαβεβαίωσαν πανηγυρικά τήν ἀστική τάξη τῆς Εὐρώπης, πώς αὐτοί καί μαζί τους καί ὁ ρωσικός λαός *τάσσονται ἀλληλέγγυοι μέ τόν τσάρο*. Οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι πῆραν ὅλα τά μέτρα, ὥστε καί στίς νέες ἐπιθέσεις τοῦ δικέφαλου ὄρνεου κατά τῆς Φιλλανδίας, ἡ Εὐρώπη νά κρατήσει τήν ἴδια ἀδιάφορη στάση πού κράτησε ἀπέναντι στίς ἐκστρατεῖες του κατά τῆς ἐλεύθερης Περσίας.

Ἡ ἐλεύθερη Περσία ἀπόκρουσε μέ τίς δικές της δυνάμεις τόν τσαρισμό. Ὁ φιλλανδικός λαός—μέ πρωτοπορία του τό φιλλανδικό προλεταριάτο—ἑτοιμάζεται ν' ἀποκρούσει ἀποφασιστικά τούς ἐπίγονους τοῦ Μπόμπρικοφ.

Τό φιλλανδικό προλεταριάτο καταλαβαίνει πώς θ' ἀναγκαστεῖ νά διεξάγει τήν πάλη σέ ἐξαιρετικά δύσκολες συνθῆκες. Ξέρει πώς ἡ ἀστική τάξη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πού ἐρωτοτροπεῖ μέ τήν ἀπολυταρχία, δέν θά ἀναμιχθεῖ· πώς τό πλούσιο στρῶμα τῆς ρωσικῆς κοινωνίας πού ἐνμέρει ἔχει ἐξαγοραστεῖ

ἀπό τήν πολιτική τοῦ Στολίπιν καί ἐνμέρει ἔχει διαφθαρεῖ ἀπό τήν καντέτικη ψευδολογία, δέν θά προσφέρει στή Φιλλανδία τήν ἠθική ὑποστήριξη πού εἶχε ὥς τό 1905· πώς τό θράσος τῆς ρωσικῆς κυβέρνησης μεγάλωσε ἐξοιρετικά ἀπό τότε πού πέτυχε νά καταφέρει χτύπημα στόν ἐπαναστατικό στρατό μέσα στήν ἴδια τή Ρωσία.

Μά τό φιλλανδικό προλεταριάτο ξέρει ἐπίσης πώς ἡ πολιτική πάλη δέν κρίνεται σέ μιά μάχη, πώς κάποτε χρειάζονται μακρόχρονες ἐπίμονες προσπάθειες καί πώς τελικά νικάει ἐκεῖνος πού ἔχει μέ τό μέρος του τή δύναμη τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης. Ἡ ἐλευθερία τῆς Φιλλανδίας θά θριαμβεύσει, γιατί χωρίς αὐτή δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ ἐλευθερία τῆς Ρωσίας, καί χωρίς τό θρίαμβο τῆς ἐλευθερίας στή Ρωσία δέν νοεῖται οἰκονομική ἀνάπτυξη, τῆς τελευταίας.

Τό φιλλανδικό προλεταριάτο ξέρει ἐπίσης ἀπό τήν ἔνδοξη πείρα του πῶς νά διεξάγει μακρόχρονη, ἐπίμονη ἐπαναστατική πάλη γιά τήν ἐλευθερία, μέ σκοπό νά κουράσει, νά ἀποδιοργανώσει, νά ἐξευτελίσει τό σιχαμερό ἐχθρό, ὥς τότε πού οἱ συνθῆκες θά τοῦ ἐπιτρέψουν νά τοῦ καταφέρει ἀποφασιστικό χτύπημα.

Παράλληλα τό προλεταριάτο τῆς Φιλλανδίας ξέρει πώς ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματα στήν καινούργια του πάλη θά ἔχει στό πλευρό του τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο ὅλης τῆς Ρωσίας, ἕτοιμο, ὅσο δύσκολες καί ἄν εἶναι οἱ συνθῆκες τῆς σημερινῆς στιγμῆς, νά ἐκπληρώσει τό χρέος του, *ἀκέραιο τό χρέος του.*

Ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τοῦ Σέϊμ ἔστειλε ἀντιπροσωπεία στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς ΙΙΙ Δούμας, γιά νά ἐξετάσουν ἀπό κοινοῦ τό σχέδιο πάλης ἐνάντια στούς βιαστές. Ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας οἱ βουλευτές μας θά ὑψώσουν τή φωνή τους, ὅπως ἔκαναν ἤδη πέρσι, γιά νά στιγματίσουν τήν τσαρική κυβέρνηση καί νά σχίσουν τή μάσκα τῶν ὑποκριτῶν συμμάχων της στή Δούμα. Ὅλες οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις καί ὅλοι οἱ ἐργάτες ἄς καταβάλουν κάθε προσπάθεια, ὥστε στό ἀνάκτορο τῆς Ταυρίδας νά μήν ἀκούγεται μόνο ἡ φωνή τῶν βουλευτῶν μας, ὥστε οἱ ἐχθροί τῆς ἐλευθερίας τῆς Ρωσίας καί τῆς Φιλλανδίας νά δοῦν πώς ὅλο τό ρωσικό προλεταριάτο τάσσεται ἀλληλέγγυο πρός τό φιλλανδικό λαό. Χρέος τῶν κατά τόπους συντρόφων εἶναι νά ἐκμεταλλευτοῦν ὅλες τίς δυνατότητες πού τούς προσφέρονται, γιά νά διατρανώσουν τή στάση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας ἀπέναντι

στό φιλλανδικό ζήτημα. Τό κόμμα, ἀρχίζοντας ἀπό τίς ἐκκλήσεις πρός τίς σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες τῆς Ρωσίας καί τῆς Φιλλανδίας καί συνεχίζοντας μέ πιό δραστήριες μορφές διαμαρτυρίας, θά βρεῖ ἀρκετά μέσα γιά νά σπάσει τήν ἐπονείδιστη σιωπή, μέσα στήν ὁποία ἡ ἀντεπανάσταση τῆς Ρωσίας βασανίζει τό φιλλανδικό λαό.

Στή Φιλλανδία διεξάγεται πάλη γιά τήν ἐλευθερία ὅλης τῆς Ρωσίας. Ὅσο ὀδυνηρές στιγμές καί ἄν φέρνει ἡ νέα πάλη στό γενναῖο φιλλανδικό προλεταριάτο, ἡ πάλη αὐτή θά συνδέσει τήν ἐργατική τάξη τῆς Φιλλανδίας καί τῆς Ρωσίας μέ νέους δεσμούς ἀλληλεγγύης, προετοιμάζοντάς την γιά τή στιγμή πού θά εἶναι σέ θέση ν' ἀποτελειώσει ἐκεῖνο πού ἄρχισε τίς μέρες τοῦ 'Οχτώβρη τοῦ 1905 καί πού προσπάθησε νά συνεχίσει στίς ἔνδοξες μέρες τῆς Κρονστάνδης καί τοῦ Σβεάμποργκ [64].

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 9,
31 τοῦ 'Οχτώβρη
(13 τοῦ Νοέμβρη) 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΕΠΟΝΕΙΔΙΣΤΗ ΧΡΕΩΚΟΠΙΑ

Ὁ ἀναγνώστης θυμᾶται τή σύντομη, ἀλλά διδακτική ἱστορία τῆς «κομματικῆς» σχολῆς στό ΝΝ. Νά πῶς ἔχει αὐτή ἡ ἱστορία. Ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα, ὕστερα ἀπό ἕνα χρόνο ἐσωτερικῆς διαμάχης, διαχωρίζεται ἀποφασιστικά ἀπό τά «νέα» ρεύματα, τόν ὀτζοβισμό, τόν οὐλτιματισμό καί τή θεοπλασία. Ἡ Σύσκεψη τῶν μπολσεβίκων μέ εἰδική ἀπόφαση θεωρεῖ πώς ἡ σχολή στό ΝΝ εἶναι τό *κέντρο μιᾶς καινούργιας ὁμάδας* τῶν ὀπαδῶν αὐτῶν τῶν ρευμάτων*. Στό ἐξωτερικό οἱ ἀρχηγοί τῆς καινούργιας ὁμάδας, πού στηρίζεται στά τρία αὐτά κήτη**, ἀποχωρίζονται ἀπό τούς μπολσεβίκους ὀργανωτικά. Οἱ ἥρωες τῆς καινούργιας ὁμάδας, πού τούς διακρίνει ἐξαιρετικό πολιτικό θάρος καί ἀκλόνητη πίστη στίς θέσεις τους, δέν τολμοῦν νά ἐμφανιστοῦν ἀνοιχτά σέ δικό τους ὄργανο κτλ. Ἀντί γι' αὐτό διαλέγουν τό δρόμο τῆς ἁπλῆς *ἐξαπάτησης* τοῦ κόμματος καί τῆς ὁμάδας: ὀργανώνουν σχολή στό ἐξωτερικό, πού τήν ὀνομάζουν «κομματική» καί κρύβουν μέ ἐπιμέλεια τήν πραγματική ἰδεολογική της φυσιογνωμία. Ὕστερα ἀπό πολλές προσπάθειες κατορθώνουν νά μπάσουν σ' αὐτή τή δῆθεν κομματική σχολή 13 ἐργάτες, πού ἀρχίζει νά τούς «ἐκπαιδεύει» μιά ὁμάδα ἀπό τούς Μαξίμοφ, Ἀλέξινσκι, Λιάντοφ καί Λουνατσάρσκι. Ὅλο τόν καιρό ἡ παρέα αὐτή ὄχι μόνο ἀποκρύπτει ὅτι ἡ «σχολή» εἶναι κέντρο τῆς καινούργιας ὁμάδας, ἀλλά μ' ὅλες της τίς δυνάμεις τονίζει πώς ἡ «σχολή» δέν συνδέεται μέ καμιά ὁμάδα, ἀλλά ἀνήκει σ' ὁλόκληρο τό κόμμα.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 41-42. *Ἡ Σύντ.*

** Ἀπό τή λαϊκή παράδοση ὅτι ἡ γῆ στηρίζεται σέ τρία κήτη. *Σημ.μετ.*

Οἱ Μαξίμοφ, 'Αλέξινσκι, Λιάντοφ καί Σία ἐμφανίζονται στό ρόλο συντρόφων «ἔξω ἀπό ὁμάδες!..»*

Καί, τέλος, τώρα εἶναι τό τελευταῖο στάδιο. 'Από τούς ἐργάτες πού πῆγαν στή δῆθεν κομματική σχολή, οἱ μισοί περίπου ἀρχίζουν νά ἐξεγείρονται ἐνάντια στούς «κακούς ποιμένες». Παραθέτουμε παρακάτω δυό γράμματα μαθητῶν τῆς περιβόητης «σχολῆς» καί μερικές πληροφορίες ἀπό τή Μόσχα, πού ξεσκεπάζουν ὁριστικά τόν τυχοδιωκτισμό τῶν Μαξίμοφ—'Αλέξινσκι—Λιάντοφ καί Σία. Τά γράμματα μιλᾶνε μόνα τους. 'Εδῶ ὅλα εἶναι καλά: καί ἡ «πραγματική μάχη», καί ἡ «πιό ἀπεγνωσμένη πολεμική κάθε μέρα», καί ὁ ἐμπαιγμός τῶν ἐργατῶν μαθητῶν ἀπό τό δάσκαλο 'Αλέξινσκι, κτλ. Στίς μεγαλόστομες ἐκθέσεις τῆς σχολῆς ὅλα αὐτά θά παρουσιαστοῦν, πιθανόν, σάν «πρακτική ἐξάσκηση» πάνω στά ζητήματα τῆς ζύμωσης καί τῆς προπαγάνδας, σάν μιά σειρά μαθήματα «γιά τίς κοινωνικές κοσμοθεωρίες» κτλ. 'Αλλοίμονο, ὅμως, τώρα κανένας πιά δέν θά πιστέψει σ' αὐτή τήν ἀξιοθρήνητη, τήν ἐπονείδιστη κωμωδία!

Δυό μῆνες οἱ ἀρχηγοί τῆς καινούργιας ὁμάδας ψιθύριζαν στό αὐτί τῶν ἐργατῶν γιά τά πλεονεκτήματα τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας ἀπέναντι στόν ἐπαναστατικό μαρξισμό. Κι' ἔπειτα δέν βάσταξαν καί ἄρχισαν νά τούς ἐνοχλοῦν ἀνοιχτά μέ τήν ὀτζοβιστική-οὐλτιματιστική «πλατφόρμα». Καί οἱ πιό πρωτοπόροι καί πρωτόβουλοι ἐργάτες, φυσικά, διαμαρτυρήθηκαν. Δέν θέλουμε νά εἴμαστε τό προκάλυμμα τοῦ νέου ἰδεολογικοῦ κέντρου τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν· ἡ σχολή δέν ἐλέγχεται οὔτε ἀπό τά «κάτω», οὔτε ἀπό τά «πάνω», λένε οἱ σύντροφοι ἐργάτες στά γράμματά τους. Καί αὐτό ἀποτελεῖ τήν καλύτερη ἐγγύηση ὅτι ἀνάμεσα στούς *κομματικούς* ἐργάτες ὁπωσδήποτε θά χρεωκοπήσει ἡ πολιτική αὐτή, τό κρυφτούλι καί ὁ δημαγωγικός «δημοκρατισμός». Οἱ τοπικές ὀργανώσεις θά διευθύνουν μόνες τους τή σχολή στό ΝΝ, ἔλεγαν στούς ἐργάτες οἱ Μαξίμοφ καί Σία. Τώρα τό παιχνίδι

---

* Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ὁ Τρότσκι, ἀφοῦ διαβάσει τά γράμματα τῶν ἐργατῶν πού δημοσιεύονται παρακάτω, ἄς ἀποφασίσει τώρα ἄν ἦρθε πιά ὁ καιρός νά ἐκπληρώσει τήν ὑπόσχεσή του νά πάει νά παραδόσει μαθήματα στή ΝΝ-ική «σχολή» (ἄν σωστά μεταβιβάζει τήν ὑπόσχεση αὐτή μιά ἀπ' τίς ἐκθέσεις τῆς «σχολῆς»). Ἴσως, τώρα νά εἶναι ἡ πιό κατάλληλη στιγμή γιά νά παρουσιαστεῖ στό «πεδίο τῆς μάχης» μέ εἰρηνικό κλάδο ἐλαίας καί τήν «ἔξω ἀπό ὁμάδες» ἁγιαστούρα στά χέρια.

αὐτό ξεσκεπάστηκε ἀπό τούς ἐργάτες πού προηγούμενα πίστευαν σ' αὐτή τήν παρέα.

Τελειώνοντας, μιά παράκληση, κύριοι θεῖοι ὀτζοβιστές. Ὅταν στό μακάριο Τσαρεβοκοξάισκ σας τελειώσετε — ἐλπίζουμε πώς θά τελειώσετε — τήν όριστική διατύπωση τῆς πλατφόρμας σας, μήν τήν κρύψετε ἀπό μᾶς, ὅπως κάνατε στό παρελθόν. Ἀργά ἤ γρήγορα ὁπωσδήποτε θά πέσει στά χέρια μας καί θά τή δημοσιεύσουμε στόν κομματικό τύπο. Ἔτσι θἄ εἶναι πιά καλύτερα, γιά νά μή ντροπιαστεῖτε κι' ἄλλη μιά φορά.

Ἰδιαίτερο ἀνάτυπο
ἀπό τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι»,
ἀρ. φύλ. 50, 28 τοῦ Νοέμβρη
(11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τοῦ ἰδιαίτερου ἀνάτυπου

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΓΧΥΣΗΣ

Σέ τοῦτο τό φύλλο τῆς «Προλετάρι» δημοσιεύεται ἕνα ἀπό τά πολλά γράμματα, πού δείχνουν τήν τεράστια ἰδεολογική σύγχυση πού ἐπικρατεῖ ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες. Ἀξίζει νά προσεχτοῦν ἰδιαιτερα οἱ συλλογισμοί σχετικά μέ τή «γερμανική τροχιά» (δηλ. σχετικά μέ τήν ἐπανάληψη στή χώρα μας τοῦ δρόμου ἐξέλιξης τῆς Γερμανίας μετά τό 1848). Ἄς πάρουμε τούς μενσεβίκους καί τή «Γκόλος Σοτσιάλ - Ντεμοκράτα», ἀπό τή μιά μεριά, καί, ἀπό τήν ἄλλη, τό ἄρθρο τοῦ Τρότσκι, πού δημοσιεύτηκε στήν Πολωνία[65] γιά νά ξεκαθαρίσουμε τίς αἰτίες τῶν λαθεμένων ἀπόψεων πάνω σ' αὐτό τό ἐξαιρετικά σοβαρό ζήτημα, πού, ἄν δέν ξεκαθαριστεῖ, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει σωστή τακτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος.

I

Βάση τῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907 ἦταν ἡ θέση πώς ἡ πλήρης νίκη τῆς ἐπανάστασης αὐτῆς μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο σάν δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ποιά εἶναι ἡ *οἰκονομική* αἰτιολόγηση αὐτῆς τῆς ἄποψης; Ἀρχίζοντας ἀπό τίς «Δυό τακτικές» (1905)* καί συνεχίζοντας μέ πολυάριθμα ἄρθρα σέ ἐφημερίδες καί συλλογές τοῦ 1906 καί 1907, δίναμε πάντα τήν παρακάτω αἰτιολόγηση: ἡ ἀστική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας εἶναι πιά ἐντελῶς προκαθορισμένη καί ἀναπόφευκτη, μπορεῖ ὅμως νά γίνει μέ δυό μορφές, μέ τή λεγόμενη «πρωσική» μορφή (διατήρηση τῆς μοναρχίας καί τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτη-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 11ος, σελ. 1-132. *Ἡ Σύντ.*

σίας, δημιουργία ἰσχυρῆς, δηλ. ἀστικῆς, ἀγροτιᾶς πάνω στή δοσμένη ἱστορική βάση κτλ.) καί μέ τή λεγόμενη «ἀμερικανική» μορφή (ἀστική δημοκρατία, ἐξάλειψη τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, δημιουργία τῶν φάρμερ, δηλ. ἐλεύθερης ἀστικῆς ἀγροτιᾶς μέ ἀπότομη ἀλλαγή τῆς δοσμένης ἱστορικῆς κατάστασης). Τό προλεταριάτο πρέπει ν' ἀγωνίζεται γιά τό δεύτερο δρόμο, γιατί ἐξασφαλίζει τή μεγαλύτερη ἐλευθερία καί ταχύτητα στήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς καπιταλιστικῆς Ρωσίας, καί ἡ νίκη σ' ἕναν τέτιο ἀγώνα μπορεῖ νά κερδιθεῖ μόνο μέ τήν ἐπαναστατική συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἄποψη διατυπώθηκε στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου πού ἀφοροῦσε τά ναροντνικιστικά κόμματα εἴτε τά κόμματα ἐργασίας καί τή στάση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπέναντί τους[66]. Οἱ μενσεβίκοι, ὅπως εἶναι γνωστό, στό εἰδικό ἀκριβῶς ζήτημα πού ἐξετάζουμε ἐδῶ, κρατοῦν τήν πιό ἐχθρική στάση ἀπέναντι σ' αὐτή τήν ἀπόφαση. Πόσο ἀσταθής ὅμως εἶναι ἡ *οἰκονομική* αἰτιολόγηση τῆς θέσης τους, φαίνεται ἀπό τά παρακάτω λόγια τοῦ ἐγκυρότατου μενσεβίκου συγγραφέα σχετικά μέ τό ἀγροτικό ζήτημα στή Ρωσία, τοῦ σ. Μάσλοφ. Στό δεύτερο τόμο τοῦ ἔργου του «Τό ἀγροτικό ζήτημα», πού βγῆκε τό 1908, (ὁ πρόλογος ἔχει ἡμερομηνία 15 τοῦ Δεκέμβρη 1907) ὁ Μάσλοφ ἔγραφε: «*Ἐφόσον* (ἡ ὑπογράμμιση τοῦ Μάσλοφ) δέν ἔχουν διαμορφωθεῖ καθαρά καπιταλιστικές σχέσεις στό χωριό, *ἐφόσον* ὑπάρχει ἡ μίσθωση σέ εἶδος» (ὁ Μάσλοφ τοῦ κάκου χρησιμοποιεῖ τόν ἀνεπιτυχή αὐτό ὅρο ἀντί τοῦ ὅρου: ὑποδουλωτική - δουλοπαροικιακή μίσθωση) «δέν θά ἐξαλειφθεῖ καί ἡ δυνατότητα μιᾶς πιό συμφέρουσας γιά τή δημοκρατία λύσης τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Ἡ παγκόσμια ἱστορία μᾶς ἔδοσε στό παρελθόν δυό τύπους σχηματισμοῦ τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος: τόν τύπο πού ἐπικρατεῖ στή Δυτική Εὐρώπη (ἐκτός ἀπό τήν Ἑλβετία καί ορισμένα μέρη ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν), καί πού εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ συμβιβασμοῦ ἀνάμεσα στούς εὐγενεῖς καί στήν ἀστική τάξη, καί τόν τύπο τῶν ἀγροτικῶν σχέσεων πού δημιουργήθηκαν στήν Ἑλβετία, στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς, στίς ἀγγλικές καί ἄλλες ἀποικίες. Τά στοιχεῖα, πού παραθέτουμε γιά τή θέση τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος στή Ρωσία, δέν δίνουν ἀρκετά ἐπιχειρήματα γιά νά ὑποστηρίξουμε συγκεκριμένα ποιός τύπος ἀγροτικῶν σχέσεων θά ἐπικρατήσει στή χώρα μας, καί ἡ «ἐπιστημονική συνείδηση»

δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά βγάλουμε ὑποκειμενικά καί αὐθαίρετα συμπεράσματα...» (σελ. 457).

Αὐτό εἶναι σωστό. Καί αὐτό σημαίνει πλήρη ἀναγνώριση τῆς οἰκονομικῆς αἰτιολόγησης τῆς μπολσεβίκικης τακτικῆς. Δέν πρόκειται ἐδῶ γιά «ἐπαναστατική μέθη» (ὅπως νομίζουν οἱ βεχιστές καί ὁ Τσερεβάνιν), ἀλλά γιά *ἀντικειμενικές*, οἰκονομικές συνθῆκες, *πού δινουν* τή δυνατότητα τοῦ «ἀμερικανικοῦ» τρόπου ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία. Ὁ Μάσλοφ στήν ἱστορία του γιά τό ἀγροτικό κίνημα τοῦ 1905 - 1907 ἀναγκάστηκε ν' ἀναγνωρίσει τίς βασικές ἀφετηριακές θέσεις τοῦ συλλογισμοῦ μας. Τό ἀγροτικό «πρόγραμμα τῶν καντέτων,—γράφει στό ἴδιο ἔργο,—εἶναι τό πιό οὐτοπικό, γιατί δέν ὑπάρχει μιά τέτια πλατιά κοινωνική τάξη, πού νά ἐνδιαφέρεται γιά τή λύση τοῦ ζητήματος πού ἐπιθυμοῦν αὐτοί: θά ἐπικρατήσουν ἤ τά συμφέροντα τῶν γαιοκτημόνων μέ τίς μελλοντικές πολιτικές παραχωρήσεις» (ὁ Μάσλοφ θέλει νά πεῖ: καί μάλιστα εἶναι ἀναπόφευκτες οἱ παραχωρήσεις στήν ἀγροτική ἀστική τάξη) «ἤ τά συμφέροντα τῆς δημοκρατίας» (σελ. 456).

Κι' αὐτό εἶναι σωστό. Ἀπό δῶ βγαίνει πώς στήν ἐπανάσταση ἡ τακτική ὑποστήριξη τῶν καντέτων ἀπό τό προλεταριάτο ἦταν «οὐτοπική». Ἀπό δῶ βγαίνει πώς *δυνάμεις* τῆς «δημοκρατίας», δηλ. τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης εἶναι οἱ δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ἀπό δῶ βγαίνει πώς ὑπάρχουν *δυό* δρόμοι *ἀστικῆς* ἀνάπτυξης: ἀπό τόν ἕνα δρόμο μᾶς ὁδηγοῦν «οἱ γαιοκτήμονες πού κάνουν παραχωρήσεις στήν ἀστική τάξη», ἀπό τόν ἄλλο θέλουν καί μποροῦν νά μᾶς ὁδηγήσουν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες (βλ. Μάσλοφ, σελ. 446: «Ἄν ὅλη ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων περνοῦσε δωρεάν σέ χρήση τῆς ἀγροτιᾶς καί τότε ἀκόμη... θά εἴχαμε ἕνα προτσές καπιταλιστικοποίησης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ὅμως πιό ἀνώδυνο...»).

Βλέπουμε πώς, ὅταν ὁ Μάσλοφ σκέπτεται σάν μαρξιστής, σκέπτεται μπολσεβίκικα. Νά ὅμως ἕνα παράδειγμα πού, βρίζοντας τούς μπολσεβίκους, σκέπτεται σάν φιλελεύθερος. Τό παράδειγμα αὐτό βρίσκεται, πράγμα αὐτονόητο, στό λικβινταριστικό βιβλίο: «Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20ου αἰώνα», πού ἐκδίδεται μέ ἐπιμέλεια τῶν Μάρτοφ, Μάσλοφ καί Πότρεσοφ· στό μέρος «Συμπεράσματα» (τόμ. Ι) βρίσκουμε τό ἄρθρο τοῦ Μάσλοφ: «Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καί ἡ ἐπίδρασή της στήν πάλη τῶν τάξεων στόν

19ο αἰώνα». Στό ἄρθρο αὐτό, στή σελίδα 661, διαβάζουμε:

«...ὁρισμένοι σοσιαλδημοκράτες ἄρχισαν νά βλέπουν τήν ἀστική τάξη σάν ἀπελπιστικά ἀντιδραστική τάξη καί ἀμελητέα ποσότητα. Ὄχι μόνο ὑποτιμοῦνταν ἡ δύναμη καί ἡ σημασία τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά καί ὁ ἱστορικός ρόλος αὐτῆς τῆς τάξης ἐξεταζόταν ἔξω ἀπό τήν ἱστορική προοπτική: ἀγνοοῦνταν ἡ συμμετοχή τῆς μεσαίας καί τῆς μικρῆς ἀστικῆς τάξης στό ἐπαναστατικό κίνημα καί ἡ συμπάθεια πρός αὐτό τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης στήν πρώτη περίοδο τοῦ κινήματος, προκαθοριζόταν καί γιά τό μέλλον ὁ ἀντιδραστικός ρόλος τῆς ἀστικῆς τάξης κτλ.» (ἀκριβῶς ἔτσι: «κτλ.»!). «Ἀπό δῶ ἔβγαινε τό συμπέρασμα γιά τό ἀναπόφευκτο τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, πού θά ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τήν ὅλη πορεία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης».

Ὅλο αὐτό τό κατεβατό εἶναι πέρα γιά πέρα βεχικό. Ὅλος αὐτός ὁ «μαρξισμός» εἶναι μπρεντανοφικός, ζομπαρτοφικός ἤ στρουβικός [67]. Ἡ θέση τοῦ συντάκτη του εἶναι ἀκριβῶς θέση φιλελεύθερου σέ διάκριση ἀπό τόν ἀστό δημοκράτη. Γιατί ὁ φιλελεύθερος γι' αὐτό καί εἶναι φιλελεύθερος, γιατί δέν βλέπει ἄλλο δρόμο, δέν σκέπτεται γιά ἄλλο δρόμο καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, ἐκτός ἀπό τό δοσμένο δρόμο, δηλ. τό δρόμο, ὅπου ὁδηγοῦν οἱ γαιοκτήμονες, πού κάνουν «παραχωρήσεις» στήν ἀστική τάξη. Ὁ δημοκράτης γι' αὐτό καί εἶναι δημοκράτης, γιατί βλέπει ἄλλο δρόμο, παλεύει γι' αὐτόν, ἀκριβῶς γιά τό δρόμο, ὅπου ὁδηγεῖ ὁ «λαός», δηλ. ἡ μικροαστική τάξη, ἡ ἀγροτιά καί τό προλεταριάτο, δέν βλέπει ὅμως ὅτι καί αὐτός ὁ δρόμος εἶναι ἀστικός. Στά «Συμπεράσματα» τοῦ λικβινταριστικοῦ βιβλίου ὁ Μάσλοφ τά ξέχασε ὅλα γιά τούς *δυό* δρόμους τῆς ἀστικῆς ἀνάπτυξης, γιά τή *δύναμη* τῆς ἀμερικανικῆς ἀστικῆς τάξης (στά ρωσικά: τῆς ἀστικῆς τάξης πού ἀναπτύσσεται μέσα *ἀπό* τήν ἀγροτιά, *πάνω στό ἔδαφος* τῆς γαιοκτησίας, τῆς ἀπαλλαγμένης ἀπό τούς τσιφλικάδες μέ ἐπαναστατικό τρόπο), γιά τήν *ἀδυναμία* τῆς πρωσικῆς ἀστικῆς τάξης (ὑποδουλωμένης στούς «γαιοκτήμονες»), ξέχασε ὅτι οἱ μπολσεβίκοι ποτέ δέν ἔλεγαν πώς εἶναι «ἀναπόφευκτη» ἡ «δικτατορία», ἀλλά πώς εἶναι ἀπαραίτητη ἡ δικτατορία *γιά* τή νίκη τοῦ ἀμερικανικοῦ δρόμου, ξέχασε πώς οἱ μπολσεβίκοι ἔβγαζαν τό συμπέρασμα γιά τή «δικτατορία» ὄχι ἀπό τήν ἀδυναμία τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά ἀπό τίς *ἀντικειμενικές*, οἰκονομικές συνθῆκες, πού δίνουν τή δυνατότητα γιά ἀνάπτυξη κατά δυό τρόπους τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἀπό θεωρητική πλευρά τό κατεβατό πού παραθέτουμε εἶναι ἕνα μπερδεμένο κουβάρι (πού τό ἀπαρνήθηκε καί ὁ ἴδιος ὁ Μάσλοφ στό II τόμο τοῦ βιβλίου τό «Ἀγροτικό ζήτημα»)· ἀπό πρακτική-πολιτική

πλευρά τό κατεβατό αὐτό εἶναι φιλελευθερισμός, εἶναι ἡ ἰδεολογική ὑπεράσπιση τοῦ ἄκρου λικβινταρισμοῦ.

Κοιτάξτε τώρα πῶς ἡ ἀστάθεια τῆς θέσης πάνω στό βασικό *οἰκονομικό* ζήτημα ὁδηγεῖ στήν ἀστάθεια τῶν πολιτικῶν συμπερασμάτων.

Νά ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ «Ποῦ νά πᾶμε;» (ἀρ. φύλ. 13 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»): «Στή σημερινή Ρωσία κανείς δέν μπορεῖ νά καθορίσει στή δοσμένη στιγμή ἄν θά δημιουργηθοῦν, μέ μιά νέα πολιτική κρίση, εὐνοϊκές ἀντικειμενικές συνθῆκες γιά μιά ριζική δημοκρατική ἐπανάσταση· μποροῦμε μονάχα νά σημειώσουμε τίς συγκεκριμένες συνθῆκες πού, ὅταν ὑπάρξουν, ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση θά καταστεῖ ἀναπόφευκτη. Ὅσον καιρό ἡ ἱστορία δέν θά ἔχει λύσει αὐτό τό πρόβλημα, ἔτσι ὅπως τό ἔλυσε γιά τή Γερμανία τό 1871, ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν πρέπει νά παραιτηθεῖ ἀπό τό καθῆκον νά βαδίσει στήν ἀντιμετώπιση τῆς ἀναπόφευκτης πολιτικῆς κρίσης μέ τή δική της ἐπαναστατική λύση τοῦ πολιτικοῦ, τοῦ ἀγροτικοῦ καί τοῦ ἐθνικοῦ προβλήματος (λαοκρατική δημοκρατία, δήμευση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί πλήρη ἐλευθερία αὐτοδιάθεσης). Ἡ σοσιαλδημοκρατία ὅμως ὀφείλει ἴσα - ἴσα *νά βαδίσει* στήν ἀντιμετώπιση τῆς κρίσης πού θά λύσει ὁριστικά τό πρόβλημα τῆς ὁλοκλήρωσης τῆς ἐπανάστασης κατά τό «γερμανικό» ἤ τό «γαλλικό» τρόπο, καί *ὄχι νά στέκεται,* περιμένοντας τόν ἐρχομό τῆς κρίσης».

Σωστά. Θαυμάσια λόγια πού ἐπαναλαβαίνουν ἀκριβῶς τήν ἀπόφαση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη 1908. Ἡ τέτια τοποθέτηση ἀνταποκρίνεται πέρα γιά πέρα στά ὅσα λέει ὁ Μάσλοφ *στό δεύτερο τόμο τοῦ «Ἀγροτικοῦ ζητήματος»* καί γιά τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων. Ἡ τέτια τοποθέτηση διαφέρει ριζικά ἀπό τή θέση πού ἐκφράστηκε στήν περίφημη ἀναφώνηση: «οἱ μπολσεβίκοι στή συνδιάσκεψη τοῦ Δεκέμβρη 1908 ἀποφάσισαν νά χωθοῦν ἐκεῖ ὅπου τσακίστηκαν μιά φορά» [68]. Μόνο μαζί μέ τά *ἐπαναστατικά* στρώματα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, δηλ. μόνο μέ τήν ἀγροτιά καί ὄχι μέ τούς φιλελεύθερους πού ἱκανοποιοῦνται ἀπό τίς «παραχωρήσεις τῶν γαιοκτημόνων» «μπορεῖς νά βαδίσεις, ἔχοντας δική σου ἐπαναστατική λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος». Νά βαδίσεις στή δήμευση μαζί μέ τήν ἀγροτιά: ἡ διατύπωση αὐτή δέν διαφέρει παρά μόνο στά λόγια ἀπό τή θέση: νά βαδίσεις γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς. Ὁ Μάρτοφ ὅμως,

πού στό φύλ. άρ. 13 τῆς «Γκόλος» πλησίασε πολύ κοντά στή θέση τοῦ κόμματός μας, δέν κρατάει αὐτή τή θέση μέ συνέπεια καί ἀποκλίνει διαρκῶς πρός τούς Πότρεσοφ-Τσερεβάνιν τόσο στό λικβινταριστικό βιβλίο «Τό κοινωνικό κίνημα», ὅσο καί στό ἴδιο τό φύλ. άρ. 13 τῆς «Γκόλος». Λογουχάρη, στό ἴδιο ἄρθρο λέει ὅτι τό καθῆκον τῆς στιγμῆς εἶναι «ἡ πάλη γιά *νόμιμο* ἐργατικό κίνημα, καί ταυτόχρονα γιά τήν κατάκτηση τῆς νόμιμης ὕπαρξής του (τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος)». Μιά τέτια ἔκφραση σημαίνει παραχώρηση στούς λικβινταριστές: ἐμεῖς θέλουμε τήν ἑδραίωση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, πού χρησιμοποιεῖ ὅλες τίς νόμιμες δυνατότητες καί ὅλες τίς εὐκαιρίες νόμιμης ἐμφάνισης· οἱ λικβινταριστές θέλουν νά περιορίσουν τό κόμμα στά πλαίσια τῆς νόμιμης καί ἀνοιχτῆς (στά χρόνια τοῦ Στολίπιν) ὕπαρξης. Ἐμεῖς παλεύουμε γιά τήν ἐπαναστατική ἀνατροπή τῆς στολιπινικῆς ἀπολυταρχίας, χρησιμοποιώντας *γι' αὐτή τήν πάλη* κάθε ἀνοιχτή ἐκδήλωση, εὐρύνοντας τήν προλεταριακή βάση τοῦ κινήματος γι' αὐτό τό σκοπό. Οἱ λικβινταριστές ἀγωνίζονται γιά νόμιμη ὕπαρξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος... στά χρόνια τοῦ Στολίπιν. Τά λόγια τοῦ Μάρτοφ γιά τό ὅτι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά παλεύουμε γιά τή δημοκρατία καί τή δήμευση τῆς γῆς εἶναι διατυπωμένα ἔτσι πού *ἀποκλείουν* τό λικβινταρισμό· τά λόγια του σχετικά μέ τήν πάλη γιά νόμιμη ὕπαρξη τοῦ κόμματος εἶναι διατυπωμένα ἔτσι πού *δέν ἀποκλείουν* τό λικβινταρισμό. Στόν τομέα τῆς πολιτικῆς ὑπάρχει ἡ ἴδια ἀστάθεια πού ὑπάρχει στόν Μάσλοφ καί στόν τομέα τῆς οἰκονομίας*.

Στό ἄρθρο τοῦ Μαρτίνοφ γιά τό ἀγροτικό ζήτημα (άρ. φύλ. 10 - 11) ἡ ἀστάθεια αὐτή ξεπερνάει κάθε ὅριο. Ὁ Μαρτίνοφ ἐπιχειρεῖ νά κάνει ὀξύτατη πολεμική ἐνάντια στήν «Προλετάρι», ἐπειδή ὅμως δέν ξέρει νά *τοποθετήσει* τό ζήτημα, παραδέρνεται ἀνώφελα καί ἀδέξια. Ἡ «Προλετάρι», βλέπετε, παρουσιάζει τό ζήτημα ὅπως ὁ Τκατσιόφ: «Τώρα, ἤ λίγο ἀργότερα, ἤ ποτέ!» [69]. Ἔτσι τό «παρουσιάζει» καί ὁ Μάσλοφ καί ὁ Μάρτοφ, φίλτατε σ. Μαρτίνοφ· αὐτό θά συμβεῖ κατανάγκη καί μέ κάθε μαρξιστή, γιατί δέν πρόκειται γιά τή *σοσιαλιστική* ἐπανάσταση (ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Τκατσιόφ), ἀλλά γιά μιά ἀπ' τίς δυό μεθόδους ὁλοκλήρωσης τῆς *ἀστικῆς* ἐπανά-

* Πήραμε γιά παράδειγμα μόνο *μιά* ἀπ' τίς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς ἀστάθειας τοῦ Μάρτοφ, πού στό ἴδιο ἄρθρο τοῦ φύλ. άρ. 13 μιλάει γιά τήν ἐπερχόμενη κρίση σάν γιά κρίση «συνταγματική», κτλ.

στασης. Σκεφτεῖτε λιγάκι, σ. Μαρτίνοφ: μποροῦν οἱ μαρξιστές γενικά νά ἀναλάβουν τήν ὑποχρέωση νά ὑποστηρίξουν τή δήμευση τῆς μεγάλης γαιοκτησίας, ἤ εἶναι ὑποχρεωμένοι νά τό κάνουν αὐτό μόνο «ἐφόσον» («τώρα ἤ λίγο ἀργότερα», ἤ πολύ ἀργότερα, αὐτό δέν τό ξέρουμε οὔτε μεῖς, οὔτε σεῖς) τό καπιταλιστικό σύστημα δέν «θά ἔχει ἐπικρατήσει» οριστικά; 'Ακόμη ἕνα παράδειγμα. Ὁ νόμος τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη 1906[70] «ἔσπειρε στήν ὕπαιθρο μεγάλη σύγχυση, προξένησε πραγματικό ἀλληλοφάγωμα, πού φτάνει κάπου-κάπου ὥς τά μαχαιρώματα», λέει σωστά ὁ Μαρτίνοφ. Τό συμπέρασμά του εἶναι: «τό νά ὑπολογίζουμε σέ μιά κάπως ὁμόφωνη καί ἐπιβλητική ἐπαναστατική ἐκδήλωση τῆς ἀγροτιᾶς στό ἄμεσο μέλλον, σέ μιά ἐξέγερση τῶν χωρικῶν, εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητο, ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ ἀλληλοφαγώματος». Τό νά ἀντιπαραθέτει κανείς τήν ἐξέγερση, δηλ. τόν ἐμφύλιο πόλεμο, στό «ἀλληλοφάγωμα», εἶναι γελοῖο, φίλτατε σ. Μαρτίνοφ, καί τό ζήτημα γιά τό ἄμεσο μέλλον ἐδῶ δέν ἔχει θέση, γιατί δέν πρόκειται γιά πρακτικές ὁδηγίες, ἀλλά γιά *τή γραμμή* ὅλης τῆς ἀγροτικῆς ἀνάπτυξης. 'Ακόμη ἕνα παράδειγμα. «Ἡ ἔξοδος ἀπό τήν κοινότητα γίνεται μέ ἐπιταχυνόμενους ρυθμούς». Σωστά. Τό συμπέρασμά σας;.. «Εἶναι φανερό πώς τό γκρέμισμα τῆς φεουδαρχίας θά πραγματοποιεῖται μ' ἐπιτυχία καί πώς ἡ κοινότητα μέσα σέ λίγα χρόνια, ἀκριβῶς στίς ἐκτεταμένες περιοχές τῆς Ρωσίας, ὅπου τελευταῖα ἀκόμη τό ἀγροτικό κίνημα εἶχε πάρει τίς πιό ἔντονες μορφές, θά καταστραφεῖ καί μαζί της θά ἐξαφανιστεῖ καί ἡ κύρια ἑστία τῆς ἰδεολογίας τῶν τρουντοβίκων. Συνεπῶς, ἡ μιά ἀπό τίς δυό προοπτικές τῆς «Προλετάρι», καί ἀκριβῶς ἡ «εὐχάριστη», χάνει τή σημασία της».

Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέν βρίσκεται στήν κοινότητα, φίλτατε σ. Μαρτίνοφ, γιατί ἡ 'Αγροτική ἕνωση[71] τό 1905 καί οἱ τρουντοβίκοι τό 1906-1907 δέν ζητοῦσαν τήν παράδοση τῆς γῆς στίς κοινότητες, ἀλλά σέ χωριστά πρόσωπα ἤ σέ ἐλεύθερες συντροφιές. Τήν κοινότητα τήν καταστρέφει *καί* τό στολιπινικό γκρέμισμα τῆς παλιᾶς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας *καί* τό γκρέμισμα ἀπό τούς ἀγρότες, δηλ. ἡ δήμευση γιά τή δημιουργία νέου τρόπου κατοχῆς τῆς γῆς. Ἡ «εὐχάριστη» προοπτική τῆς «Προλετάρι» δέν ἔχει σχέση μέ τήν κοινότητα, οὔτε μέ τόν τρουντοβικισμό σάν τέτιο, ἀλλά μέ τή *δυνατότητα* γιά «ἀμερικανική» ἀνάπτυξη, γιά τή δημιουργία ἐλεύθερων φάρμερ. Γι' αὐτό, ὅταν ὁ σ. Μαρτίνοφ λέει πώς ἡ εὐχάριστη προοπτική χάνει τή σημασία της καί ταυτόχρονα δηλώνει

πώς «τό σύνθημα τῆς ἀπαλλοτρίωσης τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων δέν θά ἀπονεκρωθεῖ», τά κάνει θάλασσα. Ἄν ἐπικρατήσει ὁ «πρωσικός» τύπος, τότε τό σύνθημα αὐτό θά ἀπονεκρωθεῖ καί οἱ μαρξιστές θά ποῦν: κάναμε ὅ,τι ἦταν δυνατό γιά μιά πιό ἀνώδυνη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, τώρα μᾶς μένει ἡ πάλη γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἄν πάλι τό σύνθημα αὐτό δέν ἀπονεκρωθεῖ, αὐτό σημαίνει πώς θά ὑπάρξουν οἱ *ἀντικειμενικές* συνθῆκες γιά τή μετατόπιση τοῦ «τραίνου» πάνω στήν ἀμερικανική «τροχιά». Καί τότε οἱ μαρξιστές θά μπορέσουν, ἄν δέν θελήσουν νά μεταβληθοῦν σέ ὀπαδούς τοῦ Στροῦβε, νά δοῦν, πίσω ἀπό τήν ἀντιδραστική-«σοσιαλιστική» φρασεολογία τῶν μικροαστῶν, πού ἐκφράζει τίς ὑποκειμενικές τους ἀντιλήψεις, τήν ἀντικειμενική - πραγματική πάλη τῶν μαζῶν γιά καλύτερες συνθῆκες καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης.

Ἀνακεφαλαιώνουμε. Δέν ἔχουν περιεχόμενο οἱ συζητήσεις γιά τήν τακτική, ἄν δέν στηρίζονται σέ σαφή ἀνάλυση τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων. Τό ζήτημα, ἄν ἡ ἀγροτική ἐξέλιξη τῆς Ρωσίας θά εἶναι πρωσικοῦ ἤ ἀμερικανικοῦ τύπου, τό ἔθεσε ἡ πάλη τοῦ 1905-1907, πού ἀπόδειξε ὅτι ἡ τοποθέτησή του ἦταν ρεαλιστική. Ὁ Στολίπιν κάνει ἕνα ἀκόμη βῆμα πάνω στόν πρωσικό δρόμο, θά ἦταν γελοῖος φόβος μπροστά στήν πικρή ἀλήθεια νά μή τό βλέπουμε αὐτό. Ἐμεῖς πρέπει νά περάσουμε ἕνα ἰδιόμορφο ἱστορικό στάδιο πάνω στό ἔδαφος αὐτοῦ τοῦ νέου βήματος. Δέν θά ἦταν ὅμως ἁπλῶς γελοῖο, ἀλλά καί ἐγκληματικό νά μή δοῦμε πώς ὁ Στολίπιν *γιά τήν ὥρα* μπέρδεψε καί ὄξυνε μόνο τήν παλιά κατάσταση, χωρίς νά δημιουργήσει νέα. Ὁ Στολίπιν «ποντάρει πάνω στούς ἰσχυρούς» καί ζητᾶ «20 χρόνια εἰρήνη καί ἡσυχία» γιά νά κάνει τή «μεταρύθμιση» (διάβαζε: καταλήστευση) τῆς Ρωσίας ἀπό τούς τσιφλικάδες. Τό προλεταριάτο πρέπει νά ποντάρει στή δημοκρατία, χωρίς νά ὑπερτιμᾶ τίς δυνάμεις της, χωρίς νά περιορίζεται στό «νά ἐλπίζει» ἁπλῶς σ' αὐτή, ἀλλά νά ἀναπτύσσει ἀδιάκοπα τή δουλιά τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης, τῆς ὀργάνωσης, πού ξεσηκώνει ὅλες τίς δυνάμεις τῆς δημοκρατίας, τίς ἀγροτικές μάζες κατά πρῶτο καί κύριο λόγο, πού τίς καλεῖ στή συμμαχία μέ τήν πρωτοπόρα τάξη, στή «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς» γιά τήν πλήρη δημοκρατική νίκη καί τήν ἐξασφάλιση τῶν καλύτερων συνθηκῶν γιά μιά πιό γρήγορη καί ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ ἄρνηση τοῦ προλεταριάτου νά ἐκπληρώσει αὐτό τό δημοκρατικό του

καθῆκον ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα σέ ταλαντεύσεις, *ἀντικειμενικά* χύνει νερό στό μύλο τῶν ἀντεπαναστατῶν φιλελεύθερων πού βρίσκονται ἔξω ἀπό τό ἐργατικό κίνημα καί τῶν λικβινταριστῶν πού βρίσκονται μέσα σ' αὐτό.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 50,
28 τοῦ Νοέμβρη
(11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΩΝ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ

Ἡ κρίση πού περνάει τό κόμμα μας σήμερα ἐξηγεῖται, ὅπως τό ἔχουμε ἤδη πεῖ ἐπανειλημμένα, ἀπό τήν ἀστάθεια τῶν μικροαστικῶν στοιχείων, πού προσχώρησαν στό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης κατά τήν ἐπανάσταση καί κατέληξαν τώρα στό λικβινταρισμό τῶν μενσεβίκων στή μιά πτέρυγα καί στόν ὀτζοβισμό - οὐλτιματισμό στήν ἄλλη πτέρυγα. Γι' αὐτό ἡ πάλη ἐνάντια στίς δυό πτέρυγες εἶναι ἀναγκαῖο καθῆκον γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς σωστῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς καί γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος. Αὐτήν ἀκριβῶς τήν πάλη διεξάγει σταθερά ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα, σφυρηλατώντας κατ' αὐτόν τόν τρόπο καί συσπειρώνοντας ὅλα τά γνήσια κομματικά, τά γνήσια μαρξιστικά, σοσιαλδημοκρατικά στοιχεῖα.

Γιά νά διεξαχθεῖ μέ ἐπιτυχία αὐτή ἡ πάλη ὑπέρ τοῦ κόμματος, — γιατί *τό κόμμα* καταδίκασε κατηγορηματικά τό λικβινταρισμό στή συνδιάσκεψη τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908 καί διαχωρίστηκε ἐξίσου κατηγορηματικά ἀπό τόν ὀτζοβισμό-οὐλτιματισμό στήν ἴδια συνδιάσκεψη, — πρέπει νά ἔχουμε σαφή ἀντίληψη τῶν συνθηκῶν κάτω ἀπό τίς ὁποῖες εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά διεξάγουμε αὐτή τήν πάλη μέσα στή σοσιαλδημοκρατία. Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ἀρ. φύλ. 16-17, καί ἡ καινούργια σχεδόν-ἐφημεριδούλα τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν (τό 8σέλιδο φυλλάδιο τῶν σ. σ. Μαξίμοφ καί Λουνατσάρσκι: «Πρός ὅλους τούς συντρόφους») ἀξίζει νά προσεχτοῦν κατά πρῶτο λόγο ἀκριβῶς γιατί δείχνουν ἀνάγλυφα αὐτές τίς συνθῆκες. Καί ἡ «Γκόλος» καί ὁ Μαξίμοφ

καί Σία κρύβουν τούς λικβινταριστές. Ἡ ὁμοιότητα τῶν μεθόδων τῶν λικβινταριστῶν ἀπό τά δεξιά καί τῶν λικβινταριστῶν ἀπό τ' ἀριστερά χτυπάει στά μάτια, ἀποδείχνοντας ταυτόχρονα ὅτι εἶναι ἐξίσου ἀσταθής καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη θέση.

Ὁ λικβινταρισμός εἶναι «σκόπιμα-ἀσαφής, κακόπιστα ἀκαθόριστη λεξούλα», βεβαιώνει τό κύριο ἄρθρο τῆς «Γκόλος». Ὁ Μαξίμοφ βεβαιώνει πώς ἡ «Προλετάρι» μεγαλοποιεῖ καί παραφουσκώνει τίς διαφορές μέ τούς οὐλτιματιστές στά πρακτικά ζητήματα σέ βαθμό πού τίς παρουσιάζει σάν διαφορές ἀρχῶν. Ἡ καημένη ἡ «Γκόλος»! Ὥς τώρα μποροῦσε νά ρίχνει ὅλη τήν «κακοπιστία τῆς ἐπινόησης» στούς μπολσεβίκους, δηλ. στούς «ἀντίπαλους τῆς ὁμάδας». Τώρα εἶναι ἀναγκασμένη νά κατηγορεῖ γιά κακόπιστη ἐπινόηση τόν Πλεχάνοφ καί τήν Μπούντ (βλ. στό φύλ. ἀρ. 3 τῆς «Ὄτκλικι Μπούντα» γιά τό λικβινταρισμό τῆς Μπούντ). Ὁ Πλεχάνοφ καί οἱ ὀπαδοί τῆς Μπούντ εἴτε ἡ «Γκόλος» ἀποφεύγουν «κακόπιστα» νά ποῦν ποιό εἶναι πιό κοντά στήν ἀλήθεια;

Ἐμεῖς δέν εἴμαστε λικβινταριστές, βεβαιώνει ἡ «Γκόλος», ἁπλῶς δίνουμε διαφορετική ἑρμηνεία στήν ἔννοια μέλος τοῦ κόμματος· τό ἄρθρο 1 τοῦ καταστατικοῦ τό ψηφίσαμε στή *Στοκχόλμη μέ τή μπολσεβίκικη*[72] διατύπωση, μά αὐτό δέν πειράζει· ἀκριβῶς τώρα πού μᾶς κατηγόρησε ὁ Πλεχάνοφ γιά λικβινταρισμό, θά βγάλουμε τό ἄρθρο 1 καί θά ἑρμηνεύουμε ὅλο τόν περιβόητο λικβινταρισμό μας μέ τήν ἔννοια πώς θέλουμε ἁπλῶς νά δόσουμε εὐρύτερη σημασία στήν ἔννοια κόμμα. Τό κόμμα, βλέπετε, δέν εἶναι μόνο τό ἄθροισμα τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων (ὅπως τό δεχτήκαμε οἱ ἴδιοι, κάνοντας ὑποχώρηση στούς μπολσεβίκους *στή Στοκχόλμη),* ἀλλά καί ὅλοι ἐκεῖνοι πού δουλεύουν *ἔξω* ἀπό τίς ὀργανώσεις τοῦ κόμματος, κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο καί τήν καθοδήγηση τοῦ κόμματος!

Τί ὑπέροχη ὑπεκφυγή, τί μεγαλοφυής ἐπινόηση: κανενός εἴδους λικβινταρισμός, μόνο οἱ παλιές διαμάχες γύρω ἀπό τό ἄρθρο 1! Τό κακό εἶναι μόνο, φίλτατοι γκολοσοφικοί, πώς μ' αὐτά *ἐπιβεβαιώνετε* τήν κατηγορία τοῦ Πλεχάνοφ, γιατί *στήν πράξη,* ὅπως θά τό καταλάβει αὐτό ἀμέσως κάθε κομματικός σοσιαλδημοκράτης, καί κάθε ἐργάτης σοσιαλδημοκράτης, βγάλατε τήν παλιά σαβούρα σχετικά μέ τό ἄρθρο 1 *ἀκριβῶς γιά νά ὑπερασπίσετε* τό λικβινταρισμό (=τήν ἀντικατάσταση τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης μέ μιά «ἄμορφη» νόμιμη ὀργάνωση: βλ. τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη 1908). *Στήν πράξη* μ' αὐτό ἀκριβῶς ἀνοίγετε τήν πόρτα στούς

λικβινταριστές, ὅσο καί νά μᾶς βεβαιώνετε *στά λόγια* πώς «θέλετε» ν' ἀνοίξετε τήν πόρτα στούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες.

'Ακριβῶς ὅπως ὁ Μαξίμοφ, πού βεβαίωνε πώς δέν εἶναι ὑπερασπιστής τοῦ ὀτζοβισμοῦ, πώς ἁπλῶς (ἁπλῶς!) θεωρεῖ τό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στή Δούμα «πολύ, πάρα πολύ συζητήσιμο». Τό ἄρθρο 1 εἶναι συζητήσιμο, ἡ συμμετοχή στή Δούμα συζητήσιμη, τί ζητᾶν λοιπόν ἐδῶ οἱ «κακόπιστες» ἐπινοήσεις γιά ὀτζοβισμό καί λικβινταρισμό;

'Εμεῖς δέν εἴμαστε λικβινταριστές, διαβεβαιώνει ἡ «Γκόλος», ἐμεῖς βρίσκουμε ἁπλῶς πώς ὁ Πλεχάνοφ «παρακάμπτει οἰσίως τό ἐρώτημα: τί θά γίνει, ἄν ἡ συγκρότηση τοῦ πυρήνα δέν ἐμποδίζει τίποτε ἄλλο παρά ἀκριβῶς τήν ἀναδιοργάνωσή του». Στήν πράξη ὁ Πλεχάνοφ δέν παρέκαμψε, ἀλλά ἀπάντησε καθαρά καί ξάστερα σ' αὐτό τό ἐρώτημα: στό διώξιμο τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν ἀπό τούς μπολσεβίκους ἀπάντησε, κάνοντας ἔκκληση στήν κομματικότητα καί καταδικάζοντας τή διάσπαση καί τό λικβινταρισμό. Ὁ πυρήνας εἶναι ἕνας τύπος παράνομης κομματικῆς ὀργάνωσης, στόν ὁποῖο κατά γενικό κανόνα κυριαρχοῦν οἱ μπολσεβίκοι καί τήν ἀναδιοργάνωσή του (γιά συμμετοχή στή Δούμα, γιά συμμετοχή στούς νόμιμους συλλόγους κτλ.) *τήν ἐμπόδιζαν* οἱ ὀτζοβιστές. Οἱ κομματικοί μενσεβίκοι δέν μποροῦσαν ν' ἀπαντήσουν στό διώξιμο τῶν ὀτζοβιστῶν ἀπό τούς μπολσεβίκους, παρά μόνο ὅπως ἀπάντησε ὁ Πλεχάνοφ. Ἡ «Γκόλος» ὅμως τά στρίβει καί στήν πράξη *ὑποστηρίζει* τούς λικβινταριστές, ἐπαναλαβαίνοντας στήν παράνομη ἔκδοση τοῦ ἐξωτερικοῦ τό κουτσομπολιό *τῶν φιλελεύθερων*, ὅτι οἱ ὀργανώσεις τῶν μπολσεβίκων ἔχουν συνωμοτικό χαρακτήρα, ὅτι δέν θέλουν νά φτιάχνουν πλατιές ἐργατικές ὀργανώσεις, νά παίρνουν μέρος στά συνέδρια κτλ. (γιατί, *συμμετέχοντας* στίς νέες «δυνατότητες», οἱ πυρῆνες ταυτόχρονα καί θά ἀναδιοργανώνονταν γιά τή συμμετοχή, ταυτόχρονα καί θά διδάσκονταν στήν πράξη τήν ἀναδιοργάνωση). Τό νά λέει κανείς πώς «ἡ συγκρότηση» τοῦ πυρήνα ἐμποδίζει τήν ἀναδιοργάνωσή του, σημαίνει νά κηρύσσει *στήν πράξη* τή διάσπαση, νά δικαιώνει τίς διασπαστικές ἐνέργειες τῶν λικβινταριστῶν *ἐνάντια* στό κόμμα, πού ἀποτελεῖται ἀπό τό ἄθροισμα τῶν πυρήνων, οἱ ὁποῖοι εἶναι συγκροτημένοι ἀκριβῶς μέ τό σημερινό τρόπο.

'Εμεῖς δέν εἴμαστε λικβινταριστές, δέν εἴμαστε λεγκαλιστές, ἐμεῖς ἁπλῶς διαβεβαιώνουμε σέ μιά «κομματική» (ὡς πρός τήν ταμπέλα!), σέ μιά «παράνομη» (πού τήν ἐπιδο-

κιμάζει ὅμως ἡ κ. Κουσκόβα!) ἔκδοση, πώς ἡ συγκρότηση τοῦ πυρήνα (καί τοῦ ἀθροίσματος τῶν πυρήνων, τοῦ κόμματος) *ἐμποδίζει* τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ κόμματος. Ἐμεῖς δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές, δέν χαλᾶμε τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα, ἁπλῶς διαβεβαιώνουμε (τό 1909), πώς τό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στή Δούμα «εἶναι πολύ συζητήσιμο» καί πώς ὁ «δουμισμός» συσκοτίζει τά πάντα γιά τό κόμμα μας. Ἀπό τούς δυό αὐτούς τύπους λικβινταριστῶν ποιός βλάπτει περισσότερο τό κόμμα;

Ὁ Πλεχάνοφ ἀποχώρησε ἀπό τό «Κοινωνικό κίνημα», δηλώνοντας ὅτι ὁ Πότρεσοφ ἔπαψε νά εἶναι ἐπαναστάτης. Ὁ Πότρεσοφ γράφει γράμμα στόν Μάρτοφ: γιατί μέ πρόσβαλαν; δέν ξέρω. Ὁ Μάρτοφ ἀπαντάει: ἐγώ ἐπίσης δέν ξέρω. Καί οἱ δυό συντάκτες ψάχνουν νά «βροῦν» (ἔκφραση τῆς «Γκόλος»!) τίς αἰτίες τῆς δυσαρέσκειας τοῦ Πλεχάνοφ. Καί οἱ δυό συντάκτες γράφουν στόν τρίτο συντάκτη, τόν Μάσλοφ, ἀλλά καί ὁ Μάσλοφ, ὅπως φαίνεται, δέν ξέρει γιά ποιό λόγο ἀποχωρεῖ ὁ Πλεχάνοφ. Χρόνια δούλευαν μέ τόν Πλεχάνοφ, δοκίμασαν νά διορθώσουν *σύμφωνα μέ ὑπόδειξη τοῦ Πλεχάνοφ* τό ἄρθρο τοῦ Πότρεσοφ καί, ὅταν τούς κατηγόρησαν ἀπό τόν τύπο καί ἀνοιχτά, φάνηκε ξαφνικά πώς δέν καταλαβαίνουν, γιατί κατηγορεῖ ὁ Πλεχάνοφ τόν Πότρεσοφ, ψάχνουν νά «βροῦν» τίς αἰτίες! Πρίν ἀπ' αὐτό τό ἀτυχές περιστατικό αὐτοί ἦταν τόσο ἐπιδέξιοι, τόσο ἔμπειροι λόγιοι, τώρα μεταβλήθηκαν σέ παιδιά πού «δέν ξέρουν» τί πνεῦμα ἄρνησης τῆς ἐπανάστασης φυσάει ἀπό τά ἄρθρα τοῦ Τσερεβάνιν, ἀπό τόν Πότρεσοφ, ἀπ' ὅλο τό «Κοινωνικό κίνημα». Ἡ Ρόλαντ-Χόλστ πρόσεξε ὅτι ὁ Τσερεβάνιν διαπνέεται ἀπ' αὐτό τό πνεῦμα, προφανῶς καί αὐτή ἀπό κακοβουλία! Ὁ Τσερεβάνιν, ὅμως, συνεχίζοντας *μαζί μέ τόν Πότρεσοφ* νά γράφει *μέ τό ἴδιο* πνεῦμα, διατύπωσε στό ἴδιο σημεῖο *μιά μικρή ἐπιφύλαξη*... τί δουλιά ἔχει ἐδῶ ὁ λικβινταρισμός; Οἱ καντέτοι = βεχιστές μέ μικρές ἐπιφυλάξεις. Ὁ Τσερεβάνιν, ὁ Πότρεσοφ καί τό «Κοινωνικό κίνημα» = ἀπάρνηση τῆς ἐπανάστασης μέ μικρές ἐπιφυλάξεις. Ναί, ναί, πόσο σκόπιμα-ἀσαφής, κακόπιστα-ἀκαθόριστη λεξούλα εἶναι «ὁ λικβινταρισμός»!

Ὅμως ἐξίσου σκόπιμα-ἀσαφής, κακόπιστα-ἀκαθόριστη εἶναι ἡ λεξούλα «θεοπλασία», φωνάζουν ὁ Μαξίμοφ καί ὁ Λουνατσάρσκι. Τόν Τσερεβάνιν μποροῦμε νά τόν καλύψουμε, γράφοντας *μιά μικρή ἐπιφύλαξη*· κατά τί λοιπόν ὁ Λουνατσάρσκι εἶναι χειρότερος ἀπό τόν Τσερεβάνιν καί τόν Πότρε-

σοφ; Καί ὁ Λουνατσάρσκι μέ τόν Μαξίμοφ ἐπινοοῦν *μιά μικρή ἐπιφύλαξη*. «Γιατί παραιτοῦμαι ἀπ' αὐτή τήν ὁρολογία;» —ἔτσι τιτλοφορεῖται ἡ βασική παράγραφος τοῦ ἄρθρου τοῦ Λουνατσάρσκι. Ἄς ἀλλάξουμε τήν ἀκατάλληλη ὁρολογία, δέν θά μιλᾶμε οὔτε γιά θρησκεία, οὔτε γιά θεοπλασία... μποροῦμε νά μιλᾶμε περισσότερο γιά τόν «πολιτισμό»... πήγαινε ἔπειτα νά καταλάβεις τί θά σᾶς σερβίρουμε μέ τή μορφή τοῦ νέου, τοῦ ἀληθινά νέου καί τοῦ ἀληθινά σοσιαλιστικοῦ «πολιτισμοῦ». Τό κόμμα εἶναι τόσο φορτικό, τόσο ἀδιάλλακτο (παράγραφος: γιά «τήν ἀδιαλλαξία» στό ἄρθρο τοῦ Λουνατσάρσκι), ἄς ἀλλάξουμε λοιπόν τήν «ὁρολογία», ἀφοῦ αὐτοί δέν ἀγωνίζονται ἐνάντια στίς ἰδέες, ἀλλά ἐνάντια στήν «ὁρολογία»...

Καί τί μ' αὐτό, φίλτατοι ὀπαδοί τῆς «Γκόλος», δέν ἑτοιμαζόσαστε νά δηλώσετε στό φύλλο ἀρ. 18 - 19 ὅτι παραιτεῖστε ἀπό τήν ὁρολογία... λογουχάρη, τή σχετική μέ τό λικβινταρισμό; Καί τί μ' αὐτό, ἐσεῖς, οἱ συντάκτες τοῦ «Κοινωνικοῦ κινήματος», δέν ἑτοιμαζόσαστε *νά ἐξηγήσετε* στούς τόμους III—X ὅτι «δέν σᾶς κατάλαβαν», ὅτι δέν ἀμφισβητήσατε καμιά «ἰδέα γιά ἡγεμονία», ὅτι... καθόλου, μά καθόλου!.. δέν ἐπιδοκιμάζετε οὔτε τό ἐλάχιστο πνεῦμα λικβινταρισμοῦ;

Οἱ ὀτζοβιστές - οὐλτιματιστές τῆς Πετρούπολης, πού ἀπό καιρό τώρα *χαλᾶν ὅλη τή δουλιά τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης* πῆραν τίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν τῆς Δούμας (τό Σεπτέμβρη τοῦ 1909) μιά ἀπόφαση πού οὐσιαστικά τορπίλιζε τίς ἐκλογές. Οἱ ἐργάτες ξεσηκώθηκαν ἐνονόματι τοῦ κόμματος καί *ἀπόσπασαν* ἀπό τούς λικβινταριστές ἀπό τ' ἀριστερά τήν ἀκύρωση τῆς παράλογης ἀπόφασης. Ὁ Μαξίμοφ τώρα τά στρίβει: ἡ ἀπόφαση ἦταν τάχα «πολύ λαθεμένη», οἱ σύντροφοι ὅμως «μοναχοί τους τήν ἀκύρωσαν». «Τό πράγμα εἶναι καθαρό», γράφει ὁ Μαξίμοφ, «ὁ οὐλτιματισμός αὐτός καθαυτός δέν ἔχει σχέση μ' αὐτό τό λάθος». Δέν εἶναι ξεκάθαρο αὐτό, σύντροφε Μαξίμοφ, ἀλλά εἶναι ξεκάθαρο ὅτι σκεπάζετε τό λικβινταρισμό ἀπό τ' ἀριστερά, πού *χαντακώνει* τό κόμμα. Οἱ μενσεβίκοι τῆς ἀχτίδας Βίμποργκ τῆς Πετρούπολης τάχθηκαν ἐνάντια στό λικβινταρισμό (ἴσως καί αὐτοί μόνο καί μόνο λόγω τῆς κακοβουλίας τους;). Ἡ «Γκόλος» στήν ἀρχή τούς ἐπιδοκίμασε (ὕστερα ἀπό τήν «Προλετάρι»). Τώρα ὁ λικβινταριστής μενσεβίκος *Γκ-γκ* ἐμφανίζεται στό φύλ. ἀρ. 16 17 τῆς «Γκόλος» καί χωρίς νά συστέλλεται καθόλου βρίζει τούς συντρόφους τοῦ Βίμποργκ, τούς βρίζει μέ τά πιό ἄσχη-

μα λόγια, μπορεῖτε νά τό φανταστεῖτε; στό μενσεβίκικο ὄργανο βρίζει τούς μενσεβίκους πώς εἶναι *μπολσεβίκοι!* Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» παριστάνει τή σεμνή, σεμνή, ἀθώα, ἀθώα καί νίβει τά χέρια της σάν τόν Μαξίμοφ: «δέν ἀναλαβαίνουμε τήν εὐθύνη» (σελ. 2, στήλη 2 τοῦ παραρτήματος τοῦ φύλ. ἀρ. 16-17), «αὐτό εἶναι ζήτημα ἑνός πραγματικοῦ γεγονότος»...

...Ἔ, τί κακοήθεις συκοφάντες ἐπινόησαν «τό μύθο» (ἔκφραση τοῦ Μάρτοφ στή «Vorwärts»), πώς δῆθεν ἡ «Γκόλος» σκεπάζει τό λικβινταρισμό, βοηθᾶ τό λικβινταρισμό! Μήπως δέν εἶναι συκοφαντία, ὅταν λέγεται ὅτι δῆθεν βοηθᾶ τούς λικβινταριστές ἐκεῖνος πού στό παράνομο ὄργανο εἰρωνεύεται τή δουλιά τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τή Δούμα, ἀφήνοντας νά ὑπονοηθεῖ πώς ἡ δουλιά αὐτή ἀναπτύχθηκε «ἀπό τότε πού τά περισσότερα μέλη τῆς ΚΕ ἄρχισαν νά ζοῦν στό ἐξωτερικό» (στό ἴδιο), πολύ περισσότερο πού *δέν εἶναι δυνατό* νά διαψευστοῦν οἱ συκοφαντίες αὐτές, δηλ. *νά εἰπωθεῖ* ἡ ἀλήθεια γιά τή δουλιά τῆς παράνομης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τή Δούμα...

Ὁ Μαξίμοφ διαβεβαιώνει πώς τό ζήτημα γιά τή δυνατότητα τῆς καθοδήγησης τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας *ἀπό τό κόμμα* εἶναι πολύ, πάρα πολύ συζητήσιμο (ὕστερα ἀπό δίχρονη πείρα). Ἡ «Γκόλος» διαβεβαιώνει πώς ἡ καθοδήγηση αὐτή ἀπό τήν πλευρά *τοῦ κόμματος* εἶναι κούφια λόγια («ἀπό τότε πού τά περισσότερα μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἄρχισαν νά ζοῦν στό ἐξωτερικό»). Καί ὁ Μαξίμοφ καί οἱ ὀπαδοί τῆς «Γκόλος» διαρηγνύουν τά ἱμάτιά τους, διαβεβαιώνοντας πώς μόνο οἱ συκοφάντες διαδίδουν φῆμες γιά *ἀντικομματική* δουλιά τῶν δεξιῶν καί τῶν ἀριστερῶν λικβινταριστῶν.

Καί ὁ Μαξίμοφ καί οἱ ὀπαδοί τῆς «Γκόλος» ἐξηγοῦν ὅλη τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό ὅτι ὑπαγορεύεται ἀπό τίς τάσεις ἀτόμων καί ὁμάδων γιά «διώξιμο». Ὁ Μαξίμοφ χρησιμοποιεῖ ἀκριβῶς αὐτή τή λέξη. Ἡ «Γκόλος» τήν ἔκκληση τοῦ Πλεχάνοφ γιά γενικό διαχωρισμό τή χαρακτηρίζει μέ δυσφορία μέθοδο «χειρουργική», μέθοδο τοῦ «νά κουρεύεις, νά ξυρίζεις καί νά παίρνεις αἷμα», μέθοδο τοῦ «Σομπακέβιτς-Λένιν», μέθοδο τοῦ «παλικαρᾶ» Π. (Π. = μενσεβίκος-πλεχανοφικός, πού δέν φοβήθηκε νά πεῖ ἀνοιχτά τήν ἀλήθεια γιά τό λικβινταρισμό τῶν Τσερεβάνιν, Λάριν, Πότρεσοφ). Ἡ «Προλετάρι» φέρνεται διπλωματικά, ἐρωτοτροπεῖ μέ τόν Πλεχάνοφ (Μαξίμοφ), ἡ «Προλετάρι» φέρνεται μέ

δουλοπρεπή ἐξυπηρετικότητα πρός τόν Πλεχάνοφ («Γκόλος»: ὁ «ἐξυπηρετικός» ἀπέναντι στόν Πλεχάνοφ «χρονογράφος» τῆς «Προλετάρι»). Βλέπετε: οἱ ὀπαδοί τοῦ Μαξίμοφ καί τῆς «Γκόλος» κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο ἐξηγοῦν τίς νέες διασπάσεις καί τίς νέες παρατάξεις.

Ἄς ἀφήσουμε τίς ἐξηγήσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους στά ψεύτικα ἀνθρωπάρια καί ἄς περάσουμε στήν οὐσία.

Ὁ λικβινταρισμός εἶναι ἕνα βαθύ κοινωνικό φαινόμενο, ἀδιάσπαστα συνδεμένο μέ τίς ἀντεπαναστατικές διαθέσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, μέ τήν ἀποσύνθεση καί τήν κατάπτωση τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης. Οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ μικροαστοί δημοκράτες προσπαθοῦν μέ χίλιους δυό τρόπους ν' ἀποσυνθέσουν τό ἐπαναστατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, νά τό ὑπονομεύσουν, νά τό γκρεμίσουν, νά καθαρίσουν τό ἔδαφος γιά τέτιες νόμιμες ἐργατικές ἑνώσεις, ὅπου θά μποροῦν νά ἔχουν ἐπιτυχία. Καί σέ τέτιο καιρό οἱ λικβινταριστές παλεύουν ἰδεολογικά καί ὀργανωτικά ἐνάντια στό πιό σοβαρό ὑπόλειμμα τῆς χθεσινῆς ἐπανάστασης, ἐνάντια στό πιό σοβαρό στήριγμα τῆς αὐριανῆς ἐπανάστασης. Οἱ ὀπαδοί τῆς «Γκόλος» (ἀπό τούς ὁποίους τό κόμμα δέν ζητάει τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό ἕναν τίμιο, ἀνοιχτό, ἄνευ ὅρων πόλεμο *ἐνάντια στούς λικβινταριστές)*, μέ τά κλωθογυρίσματά τους *ἐξυπηρετοῦν τούς λικβινταριστές*. Ἡ ἱστορία τῆς ἀντεπανάστασης κάρφωσε τό μενσεβικισμό στόν τοῖχο: ἤ πολέμα τό λικβινταρισμό, ἤ γίνε βοηθός του. Ὁ μενσεβικισμός ἀπό τήν ἀνάποδη, δηλ. ὁ ὀτζοβισμός-οὐλτιματισμός, στήν πράξη ὁδηγεῖ ἐπίσης στό δυνάμωμα τοῦ λικβινταρισμοῦ: ἄν ἐξακολουθοῦμε «νά συζητᾶμε» γιά τή δουλιά στή Δούμα καί γιά τή νόμιμη δουλιά, ἄν προσπαθοῦμε νά διατηρήσουμε τήν παλιά ὀργάνωση, χωρίς νά τήν προσαρμόσουμε στή νέα ἱστορική στιγμή, στίς ἀλλαγμένες συνθῆκες, τότε αὐτό *οὐσιαστικά* σημαίνει ὅτι ἀκολουθοῦμε πολιτική ἐπαναστατικῆς ἀδράνειας καί καταστροφῆς τῆς παράνομης ὀργάνωσης.

Γιά τούς μπολσεβίκους προβάλλει τό καθῆκον τῆς πάλης σέ δυό μέτωπα — «κεντρικό» καθῆκον (τήν οὐσία του δέν τήν κατάλαβε ὁ Μαξίμοφ πού βλέπει ἐδῶ ἀνειλικρίνεια καί διπλωματία). Δέν εἶναι δυνατό νά διατηρηθεῖ καί νά δυναμώσει ἡ παράνομη σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση, ἄν δέν τήν αναδιοργανώνεις συστηματικά, ἀδιάκοπα, βῆμα πρός βῆμα, *γιά* νά πιάσεις στά χέρια σου τή σημερινή δύσκολη στιγμή, *γιά*

νά κάνεις μακρόχρονη δουλιά, ἔχοντας γιά «σημεῖα στήριξης» ὅλες καί τίς κάθε λογῆς νόμιμες δυνατότητες.

Οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες ὑπαγόρευσαν αὐτό τό καθῆκον στό κόμμα. Ποιός θά τό ἐκπληρώσει; Οἱ ἴδιες ἀντικειμενικές συνθῆκες ὑπαγόρευσαν τήν *προσέγγιση τῶν κομματικῶν* ὅλων τῶν ὁμάδων καί τμημάτων τοῦ κόμματος, πρίν ἀπόλα τήν προσέγγιση τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς μενσεβίκους, μέ τούς μενσεβίκους τύπου Βίμποργκ τῆς Πετρούπολης, μέ τούς πλεχανοφικούς στό ἐξωτερικό. Οἱ μπολσεβίκοι ἀπό τήν πλευρά τους διακήρυξαν ἀνοιχτά τήν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς προσέγγισης καί καλοῦμε σ' αὐτή *ὅλους τούς μενσεβίκους*, πού εἶναι ἱκανοί νά ἀντιπαλέψουν ἀνοιχτά τό λικβινταρισμό, νά ὑποστηρίξουν ἀνοιχτά τόν Πλεχάνοφ, καί, φυσικά, τούς μενσεβίκους ἐργάτες κατά πρῶτο καί κύριο λόγο. Ἡ προσέγγιση θά γίνει γρήγορα καί σέ πλατιά κλίμακα, ἄν ἐπέλθει *συμφωνία* μέ τούς πλεχανοφικούς: συμφωνία μέ βάση τήν πάλη γιά τό κόμμα καί τήν κομματικότητα ἐνάντια στό λικβινταρισμό, χωρίς κανενός εἴδους ἰδεολογικούς συμβιβασμούς, χωρίς καμιά συγκάλυψη τῶν διαφωνιῶν σέ ζητήματα τακτικῆς, καθώς καί διαφωνιῶν σέ ἄλλα ζητήματα μέσα *στά πλαίσια* τῆς κομματικῆς γραμμῆς. Ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι καί ἰδιαίτερα οἱ κατά τόπους μπολσεβίκοι-ἐργάτες ἄς κάνουν τό πᾶν γιά νά πραγματοποιηθοῦν οἱ τέτιου εἴδους συμφωνίες.

Ἄν οἱ πλεχανοφικοί φανοῦν πολύ ἀδύνατοι ἤ ἀνοργάνωτοι, ἤ δέν θελήσουν νά δεχτοῦν τή συμφωνία, ἐμεῖς τότε θά τραβήξουμε στόν ἴδιο σκοπό ἀπό πιό μακρύ δρόμο, θά τραβήξουμε ὅμως στό σκοπό καί θά τόν φτάσουμε ὁπωσδήποτε. Τότε ἡ ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων ἀμέσως καί χωρίς καμιά καθυστέρηση θά μείνει ὁ μοναδικός οἰκοδόμος τοῦ κόμματος στόν τομέα τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς (γιατί ὁ Πλεχάνοφ τή βοηθᾶ μόνο φιλολογικά). Θά ἐντείνουμε ὅλες τίς δυνάμεις γιά νά προωθήσουμε αὐτή τήν οἰκοδόμηση, θά εἴμαστε ἀμείλικτοι στίς σιχαμερές πανουργίες καί ὑπεκφυγές τῶν ὀπαδῶν τῆς «Γκόλος» καί τοῦ Μαξίμοφ, θά ξεσκεπάζουμε καί θά στιγματίζουμε σέ κάθε βῆμα τῆς πρακτικῆς κομματικῆς δουλιᾶς μπροστά στό προλεταριάτο τήν ἀντικομματικότητα καί τῶν πρώτων καί τῶν δεύτερων.

Ἡ ἐργατική τάξη ἔβαλε τή σφραγίδα τῆς δικῆς της, τῆς προλεταριακῆς, τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς πάνω σ' ὅλη τήν ἀστική ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας. Καμιά προσπάθεια τῶν φιλελεύθερων, τῶν λικβινταριστῶν καί

τῶν βοηθῶν τοῦ λικβινταρισμοῦ δέν θά σβήσει αὐτό τό γεγονός. Καί οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες θά οἰκοδομοῦν καί θά οἰκοδομήσουν τό ἐπαναστατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα *μαζί* μ' ἐκείνους πού θέλουν νά τούς βοηθήσουν *ἐνάντια* σ' ἐκείνους πού δέν θέλουν ἤ εἶναι ἀνίκανοι νά τούς βοηθήσουν.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 50,
28 τοῦ Νοέμβρη
(11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

Η «ΓΚΟΛΟΣ ΣΟΤΣΙΑΛ - ΝΤΕΜΟΚΡΑΤΑ» ΚΑΙ Ο ΤΣΕΡΕΒΑΝΙΝ[73]

῾Ο σύντροφος Τσερεβάνιν εἶναι τύπος καί ὑπογραμμός τοῦ θεωρητικοῦ λικβινταριστῆ μέσα στούς μενσεβίκους. Αὐτό τό ἐκδήλωσε πεντακάθαρα στό γνωστό βιβλίο του: «Τό προλεταριάτο κτλ.». ῾Ο λικβινταρισμός σ' αὐτό τό βιβλίο εἶναι τόσο δυνατός, ὥστε ἡ γνωστή ὁλλανδή συγγραφέας, ἡ μαρξίστρια Ρόλαντ-Χόλστ, πού ἔγραψε τόν πρόλογο στή γερμανική μετάφραση, δέν μπόρεσε νά μήν ἐκφράσει τή διαμαρτυρία της γιά τίς διαστρεβλώσεις τοῦ μαρξισμοῦ καί τήν ἀντικατάστασή του μέ τόν ἀναθεωρητισμό. *Τότε* ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» μέ δημοσίευμά της στήν «Vorwärts» ἀποκήρυξε τόν Τσερεβάνιν, δηλώνοντας πώς οἱ πιό σημαίνοντες μενσεβίκοι δέν εἶναι σύμφωνοι μ' αὐτόν. ῾Η «Προλετάρι» τόνισε τόν ἰησουϊτισμό αὐτῆς τῆς ἀποκήρυξης, πού *δέν* ἀναδημοσιεύτηκε στή «Γκόλος» καί δέν συνοδεύτηκε στόν τύπο τῆς Ρωσίας μέ λεπτομερειακή ἐξήγηση τῶν «λαθῶν» τοῦ Τσερεβάνιν*. Μήπως δέν ἐνεργοῦν κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο οἱ ἀστοί ὑπουργοί, ἀρχίζοντας ἀπό τόν Στολίπιν καί καταλήγοντας στόν Μπριάν: ἐπιφύλαξη, διόρθωση, ἀποκήρυξη τοῦ ὁμοϊδεάτη πού ὑπερέβηκε τά ὅρια, τοῦ ὀπαδοῦ πού δείχνει ὑπερβολικό ζῆλο, καί, πίσω ἀπ' αὐτή τήν κάλυψη, συνέχιση τῆς παλιᾶς γραμμῆς;

῾Η «Γκόλος» στό φύλ. ἀρ. 16-17 δημοσιεύει ἕνα γράμμα τοῦ Τσερεβάνιν πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή καί μιά σημείωσή της. ῾Η «Προλετάρι» κατηγορεῖται γιά «συκοφαντία», γιατί ἐμεῖς, τάχα, λέει, «κρύψαμε» ἀπό τό κοινό ὅτι ὁ Τσερεβάνιν μόνος του «διόρθωσε τό λάθος» στό βιβλίο του: «῾Η σύγχρονη κατάσταση καί τό πιθανό μέλλον» (Μόσχα, 1908).

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 43-51. *῾Η Σύντ.*

Γιά πολλοστή φορά θά δείξουμε στούς ἀναγνῶστες *ποιές εἶναι οἱ μέθοδοι* τῶν ὀπαδῶν τῆς «Γκόλος» καί τί σημαίνει ὅταν κατηγοροῦν τήν «Προλετάρι» ὅτι τούς «συκοφαντεῖ» γιά τό λικβινταρισμό τους.

Θά περιοριστοῦμε σέ λίγα ἀποσπάσματα ἀπό τό νέο βιβλίο τοῦ Τσερεβάνιν πού ἀναφέραμε. Σελ. 173: «Γενικά δέν παραιτοῦμαι καθόλου ἀπό τήν ἀνάλυση πού ἔδοσα στό βιβλίο μου: «Τό προλεταριάτο στήν ἐπανάσταση». Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό προλεταριάτο καί ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔκαναν μιά σειρά λάθη πού δέν μποροῦσαν παρά νά δυσκολέψουν τή νίκη τῆς ἐπανάστασης, *καί ἄν ἀκόμη ἡ νίκη αὐτή μποροῦσε νά κερδιθεῖ* (ὑπογράμμιση τοῦ Τσερεβάνιν). Τώρα ὅμως πρέπει νά βάλουμε πιά τό ἐρώτημα, ἄν πραγματικά ἡ νίκη αὐτή μποροῦσε νά κερδιθεῖ καί ἄν μόνο τά λάθη τοῦ προλεταριάτου καί τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἦταν οἱ αἰτίες τῆς ἥττας τῆς ἐπανάστασης. Καί μόνο τό γεγονός ὅτι μπαίνει αὐτό τό ἐρώτημα ὑπαγορεύει χωρίς νά τό θέλει καί τήν ἀπάντηση. Ἡ ἥττα τῆς ἐπανάστασης εἶναι τόσο μεγάλη καί ἡ θέση τῆς ἀντίδρασης πού ἐπικράτησε, τουλάχιστο γιά τά ἀμέσως ἐρχόμενα χρόνια, τόσο σταθερή, πού θά ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατο ν' ἀποδόσουμε τίς αἰτίες τῆς ἥττας σέ ὁποιαδήποτε λάθη τοῦ προλεταριάτου. Ἐδῶ εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι δέν πρόκειται γιά λάθη, ἀλλά γιά κάποιες βαθύτερες αἰτίες».

Ὁρίστε ἡ «διόρθωση τοῦ λάθους» τοῦ Τσερεβάνιν, σύμφωνα μέ τή δήλωση τῆς «Γκόλος»! Ὁ Τσερεβάνιν δέν παραιτεῖται ἀπό τήν «ἀνάλυσή» του, ἀλλά τή *χειροτερεύει*, ἀραδιάζοντας μιά σειρά καινούργια μαργαριτάρια (ὅπως ὁ στατιστικός καθορισμός τῶν «δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης» στό ἕνα *τέταρτο* ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ, 21,5% - 28%· γι' αὐτό τό μαργαριτάρι θά μιλήσουμε ἄλλη φορά!). Ὁ Τσερεβάνιν προσθέτει στή θέση — τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο ἔκανε λάθη — τά ἑξῆς: ἡ *«πιθανή»* δύναμη τῆς ἐπανάστασης (σελ. 197, ἡ ὑπογράμμιση τοῦ Τσερεβάνιν) δέν ξεπερνοῦσε τό τέταρτο τοῦ πληθυσμοῦ, καί οἱ ὀπαδοί τῆς «Γκόλος» τό ὀνομάζουν αὐτό «διόρθωση» καί βάζουν τίς φωνές ὅτι ἡ «Προλετάρι» συκοφαντεῖ.

Σελ. 176: «Ἄς ὑποθέσουμε πώς οἱ μενσεβίκοι ὅλο τό διάστημα ὑποστήριζαν μέ συνέπεια τίς μενσεβίκικες θέσεις καί δέν γίνονταν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς ἐπαναστατικῆς μέθης μπολσεβίκοι, παίρνοντας μέρος τό Νοέμβρη στήν ἀπεργία τῆς Πετρούπολης, στήν ἐφαρμογή τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέ-

ρας μέ αὐθαίρετο τρόπο, στήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς πρώτης Δούμας». (Συμπέρασμα: ἡ τακτική τοῦ προλεταριάτου θά καλυτέρευε καί πάλι, ὅμως, θά ἐπακολουθοῦσε ἧττα).

Σελ. 138: «Ἴσως, στίς προοπτικές τους σχετικά μέ τή ριζοσπαστική ἀλλαγή τῶν ἀγροτικῶν καί τῶν πολιτικῶν σχέσεων τά ἐπαναστατικά καί ἀντιπολιτευόμενα (ἀκοῦστε!) κόμματα νά τράβηξαν πολύ μακριά στό θυελλῶδες 1905».

Ἀρκετά, δέν εἶν' ἔτσι; Τό λικβινταρισμό πού ἐπαναλαβαίνεται καί γίνεται χειρότερος καί τήν ἀποστασία ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τά ὀνομάζει διόρθωση. Αὔριο θά βγεῖ ἡ γερμανική μετάφραση τῆς «Σύγχρονης κατάστασης» — σ' αὐτή οἱ «γκολοσοφικοί» θά περιλάβουν *γιά τούς γερμανούς* μιά νέα ἀποκήρυξη — ὁ Τσερεβάνιν θά δημοσιεύσει μιά νέα «ἐπιφύλαξη» — τό λικβινταριστικό κήρυγμα θά δυναμώνει — ἡ «Γκόλος» θ' ἀγανακτεῖ εὐγενικά ἀπ' ἀφορμή τίς συκοφαντικές κατηγορίες σέ βάρος της γιά λικβινταρισμό. Παλιά, μά αἰωνίως καινούργια ἱστορία.

Ὁ Μάσλοφ, ὁ Μάρτοφ, ὁ Πότρεσοφ δέν μποροῦν μέ κανένα τρόπο νά καταλάβουν, ὁπωσδήποτε δέν μποροῦν νά καταλάβουν, ποιό «πνεῦμα» τῶν γραπτῶν τοῦ Πότρεσοφ ἀναστάτωσε — ἐπιτέλους! — ἀκόμη καί τό μαρξιστή Πλεχάνοφ, πού μέ τούς ἑλιγμούς του γύρω ἀπό τούς καντέτους τράβηξε πολύ μακριά. Ἔτσι, λοιπόν, δέν καταλαβαίνετε, φίλτατοι γκολοσοφικοί; Καί ὕστερα ἀπό τά ἀποσπάσματα ἀπό τό «διορθωμένο» βιβλίο τοῦ Τσερεβάνιν ἐξακολουθεῖτε νά μήν καταλαβαίνετε; Πόσο βολικό εἶναι κάποτε τό νά μήν καταλαβαίνει κανείς!

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 50,
28 τοῦ Νοέμβρη
(11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΚΟΡΚΙ[74]

Ἐδῶ καί ἀρκετές μέρες οἱ ἀστικές ἐφημερίδες τῆς Γαλλίας («L' Eclair», «Le Radical»), τῆς Γερμανίας («Berliner Tageblatt»)[75] καί τῆς Ρωσίας («Οὔτρο Ροσίι», «Ρέτς», «Ρούσκογε Σλόβο», «Νόβογε Βρέμια») ἡδονίζονται μέ ἕνα πολύ ἐντυπωσιακό νέο: τή διαγραφή τοῦ Γκόρκι ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ἡ «Vorwärts» δημοσίευσε ἤδη μιά διάψευση αὐτῆς τῆς ἀνοησίας. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» ἔστειλε ἐπίσης διάψευση σέ κάμποσες ἐφημερίδες, μά ὁ ἀστικός τύπος τήν ἀγνοεῖ καί συνεχίζει νά ὑποδαυλίζει τό κουτσομπολιό.

Ἡ προέλευση αὐτοῦ τοῦ κουτσομπολιοῦ εἶναι φανερή: κάποιος καλαμαράς, πού κάτι πῆρε τό αὐτί του γιά τίς διαφωνίες σχετικά μέ τόν ὀτζοβισμό καί τή θεοπλασία (ζήτημα πού σχεδόν ἕνα χρόνο τώρα συζητιέται ἀνοιχτά μέσα στό κόμμα γενικά καί ἀπό τίς στῆλες τῆς «Προλετάρι» εἰδικά), διαστρέβλωσε φοβερά τίς ἀποσπασματικές εἰδήσεις καί «ἀνταμείφθηκε γερά» γιά τίς σκαρωμένες «συνεντεύξεις» κτλ.

Ὁ σκοπός τῆς κουτσομπόλικης αὐτῆς ἐκστρατείας δέν εἶναι λιγότερο ἔκδηλος. Τά ἀστικά κόμματα *ἐπιθυμοῦν* νά φύγει ὁ Γκόρκι ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Οἱ ἀστικές ἐφημερίδες κάνουν τό πᾶν γιά νά ὑποδαυλίζουν τίς διαφωνίες μέσα στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί νά τίς παρουσιάζουν μέ τερατώδη μορφή.

Ἄδικα πασχίζουν οἱ ἀστικές ἐφημερίδες. Ὁ σύντροφος Γκόρκι μέ τά μεγάλα λογοτεχνικά του ἔργα ἔχει συνδεθεῖ τόσο γερά μέ τό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας καί ὅλου τοῦ κόσμου, ὥστε ἡ μόνη ἀπάντηση πού μπορεῖ νά τούς δόσει εἶναι ἡ περιφρόνηση.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 50,
28 τοῦ Νοέμβρη
(11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ[76]

Ἡ πάλη ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό καί στό λικβινταρισμό, πού φυσιολογικά πῆρε τήν πρώτη θέση ἀνάμεσα στά καθήκοντα τῶν πραγματικά μαρξιστικῶν καί σοσιαλδημοκρατικῶν στοιχείων τοῦ κόμματός μας, δέν πρέπει, ὡστόσο, νά μᾶς κάνει νά μή βλέπουμε ἕνα βαθύτερο κακό, πού οὐσιαστικά προκάλεσε καί τόν ὀτζοβισμό καί τό λικβινταρισμό καί θά προκαλέσει, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, πολλές ἀκόμη λογῆς-λογῆς καινούργιες ἀνοησίες στά ζητήματα τακτικῆς. Τό κακό αὐτό εἶναι ἡ ἰδεολογική ἀποσύνθεση καί σύγχυση, πού ἐπικράτησε ἀπόλυτα μέσα στό φιλελευθερισμό καί ἀνοίγει ἀπ' ὅλες τίς μεριές τό δρόμο του πρός τό κόμμα μας.

Νά ἕνα ἀπό τά πολυάριθμα δείγματα αὐτῆς τῆς σύγχυσης. Ἕνας σύντροφος, πού ἀπό παλιά δουλεύει στό κόμμα, παλιός ἰσκριστής καί μπολσεβίκος, ἦταν γιά πολύν καιρό, σχεδόν ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1906, μακριά ἀπό τό κίνημα, ἐπειδή βρισκόταν φυλακή καί ἐξορία. Τελευταῖα ξαναγύρισε στή δουλιά, γνώρισε τόν ὀτζοβισμό-οὐλτιματισμό, τόν ἀπόκρουσε μέ ὀργή καί ἀγανάκτηση σάν αἰσχρή διαστρέβλωση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς. Ὅταν ὁ σύντροφος αὐτός κατατοπίστηκε σχετικά μέ τή δουλιά στήν Ὀδησσό καί στήν Πετρούπολη ἔφτασε ἀνάμεσα στά ἄλλα στό παρακάτω συμπέρασμα, ἤ στό «μή ὁλοκληρωμένο ἀποτέλεσμα» τῶν παρατηρήσεών του: «...μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ πιό δύσκολη περίοδος πέρασε καί πώς τό καθῆκον τώρα εἶναι νά ἐξαλειφθοῦν τά κατάλοιπα τῆς περιόδου τῆς κατάπτωσης καί τῆς ἀποσύνθεσης». Μά τά κατάλοιπα αὐτά δέν εἶναι μικρά.

«Σ' ὅλη τή δουλιά τῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης, διαβάζουμε στό ἴδιο γράμμα, εἶναι αἰσθητή ἡ ἔλλειψη ἑνός ενι-

αίου καθοδηγητικοῦ κέντρου, ἡ ἀπειθαρχία, ἡ ἀνοργανωσιά, ἡ ἔλλειψη σύνδεσης ἀνάμεσα στά διάφορα τμήματα, ἡ ἔλλειψη ἑνότητας καί προγραμματισμοῦ στή δουλιά. Ὁ καθένας δουλεύει μέ δική του εὐθύνη καί γιά δικό του λογαριασμό. Στήν παράνομη ὀργάνωση εἶναι ἰσχυρές οἱ ὀτζοβιστικές τάσεις καί ἀγκαλιάζουν ἀκόμη καί τούς ἀντιοτζοβιστές...» (εἶναι φανερό πώς ἐδῶ ἐννοεῖ τούς μπολσεβίκους πού, παρά τίς ἐπανειλημμένες καί κατηγορηματικές ὑποδείξεις τῆς «Προλετάρι», δέν ξεκόβουν ἀπό τούς ὀτζοβιστές, δέν κάνουν ἀμείλικτο ἀγώνα ἐναντίον τους, ἀλλά προσπαθοῦν νά τά ταιριάσουν καί ἔτσι ἀναβάλλουν ἀνώφελα τήν ἀναπόφευκτη ἔκβαση, χωρίς νά πετυχαίνουν στήν πράξη τίποτε πού νά σημαίνει παραίτηση τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν ἀπό τήν ἀνόητη τακτική τους). «...Πάνω σ' αὐτή τή βάση ξετυλίγεται ἕνα χαρακτηριστικό φαινόμενο πού παρουσιάστηκε ἐντελῶς ἀνεξάρτητα καί στήν Ὀδησσό: ἡ ἐπαναστατική ἀδράνεια. Παντοῦ, ὅπου κυριαρχεῖ τό πνεῦμα τοῦ ὀτζοβισμοῦ, γίνεται ἐξώφθαλμο τό γεγονός ὅτι οἱ παράνομες ὀργανώσεις δέν κάνουν τίποτε. Ἕνας-δυό προπαγανδιστικοί ὅμιλοι, πάλη ἐνάντια στίς νόμιμες δυνατότητες, αὐτή εἶναι ὅλη ἡ δουλιά, πού ἔχει κυρίως ἀποδιοργανωτικό χαρακτήρα, πράγμα πού μπορεῖτε νά τό δεῖτε ἀπό τά πολλά ὑλικά πού σᾶς ἔστειλα ἀπό τήν Ὀδησσό»... (ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ στό ἄρθρο:...*). «...Ὅσο γιά τίς νόμιμες δυνατότητες, γιά τή χρησιμοποίησή τους λείπει ἡ συνεπής σοσιαλδημοκρατική γραμμή. Μέσα στό βαθύ σκοτάδι τῆς ἀντίδρασης οἱ ὀπορτουνιστές τῆς σοσιαλδημοκρατίας σήκωσαν κεφάλι καί «ἀποτολμοῦν» νά ἐκδηλωθοῦν ἐνάντια στίς βασικές ἀρχές τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ξέροντας πώς αὐτό τώρα δέν εἶναι ἐπικίνδυνο. Ἐδῶ θά συναντήσετε μιά τόσο πλατιά ἀναθεώρηση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τοῦ προγράμματός της, τῆς τακτικῆς της, πού μπροστά της ἡ ἀναθεώρηση τοῦ Μπέρνσταϊν φαίνεται παιχνιδάκι. Τό ΣΔΕΚΡ δέν καταλαβαίνει τόν Μάρξ, ἔκανε λαθεμένη ἀνάλυση τῶν κατευθύνσεων τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας, στή Ρωσία δέν ὑπῆρχε ποτέ δουλοπαροικιακό καθεστώς, ἀλλά ὑπῆρχε δουλοπαροικιακό-ἐμπορευματικό καθεστώς, δέν ὑπῆρχαν καί δέν ὑπάρχουν ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν φεουδαρχῶν εὐγενῶν, δέν ὑπάρχει καί συμμαχία μεταξύ

---

* Στό χειρόγραφο ὑπάρχει κενός χῶρος γιά τόν τίτλο τοῦ ἄρθρου. *Ἡ Σύντ.*

τους, γιατί αὐτές οἱ δυό τάξεις, πού εἶναι ἐπινόηση τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἀντιπροσωπεύουν μόνο τήν ἀστική τάξη (αὐτό εἶναι τό ἰδιόμορφο χαρακτηριστικό τῆς Ρωσίας), ἡ ἀπολυταρχία εἶναι ὀργάνωση αὐτῆς τῆς τάξης. Ἡ ἀδυναμία τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας, ἀδυναμία στήν ὁποία στηριζόταν (;; — τά ἐρωτηματικά ἀνήκουν στό συντάκτη τοῦ γράμματος) τό σύνθημα «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς», εἶναι ἐπινοημένο καί τό σύνθημα αὐτό ἦταν καί παραμένει οὐτοπικό. Πρέπει νά ἀποριφθεῖ μαζί μέ τή λαοκρατική δημοκρατία, γιατί τό ρωσικό τραῖνο μπῆκε στή γερμανική τροχιά...».

Εἶναι φανερό πώς ἔχουμε μπροστά μας μιά φωτογραφία τῆς στιγμῆς, πού δείχνει ἕνα ἀπό τά ρυάκια τοῦ πλατιοῦ χειμάρου τῆς ἰδεολογικῆς ἀνακατωσούρας πού δημιουργεῖ ὁ ὀτζοβισμός καί ὁ λικβινταρισμός, ἀνακατεύοντας κάπου-κάπου κατά τρόπο παράξενο ἤ καί προσεγγίζοντας μάλιστα τίς ἀφετηριακές θέσεις τῆς ἄκρας δεξιᾶς καί τῆς ἄκρας «ἀριστερῆς» βλακείας. Τό πρῶτο μισό αὐτῶν τῶν θέσεων (ἔλλειψη ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί στή δουλοπαροικιακή γαιοκτησία κτλ.) εἶναι τόσο ἀνόητο καί παράλογο, ὥστε εἶναι δύσκολο ἀκόμη καί νά τό πάρουμε στά σοβαρά. Δέν ἀξίζει νά...*

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1909

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Τό τέλος τοῦ ἄρθρου δέν βρέθηκε. *Ἡ Σύντ.*

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ 8ΩΡΗ ΕΡΓΑΣΙΜΗ ΗΜΕΡΑ

ΙΙ *

Σέ τοῦτο, τό δεύτερο μέρος τοῦ ἐπεξηγηματικοῦ σημειώματος σκοπεύουμε νά σταθοῦμε στό ζήτημα πού ἔχει σχέση μέ τόν *τύπο* τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ νομοσχεδίου γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, τό ὁποῖο θά ὑποβληθεῖ στήν ΙΙΙ Δούμα καί στούς *λόγους* πού ἐξηγοῦν τά *βασικά σημεῖα* τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ.

Τό ἀρχικό σχέδιο, πού εἶχε ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας καί τό ὁποῖο δόθηκε στήν ὑποεπιτροπή μας, μποροῦσε νά παρθεῖ σάν βάση, ὅμως χρειαζόταν μιά σειρά τροποποιήσεις.

Ὁ κύριος σκοπός τῶν νομοσχεδίων πού ὑποβάλλουν οἱ σοσιαλδημοκράτες στήν ΙΙΙ Δούμα πρέπει νά εἶναι ἡ *προπαγάνδα* καί ἡ *ζύμωση* γύρω ἀπό τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Κάθε ἐλπίδα γιά «μεταρυθμιστικό πνεῦμα» τῆς ΙΙΙ Δούμας δέν θά ἦταν ἁπλῶς γελοία, ἀλλά καί θ' ἀπειλοῦσε νά διαστρεβλώσει πέρα γιά πέρα τό χαρακτήρα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐπαναστατικῆς τακτικῆς, νά τή μετατρέψει σέ τακτική τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ, φιλελεύθερου σοσιαλμεταρυθμισμοῦ. Δέν χρειάζεται νά ποῦμε πώς μιά τέτια διαστρέβλωση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς στή Δούμα θά ἐρχόταν σέ ἀνοιχτή καί κατηγορηματική ἀντίθεση μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματός μας, πού εἶναι ὑποχρεωτικές γιά ὅλους, καί συγκεκριμένα: μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου

* Τό πρῶτο μέρος ἤ τό πρῶτο κεφάλαιο τοῦ ἐπεξηγηματικοῦ σημειώματος πρέπει νά περιλαβαίνει μιά ἐκλαϊκευτική καί ὅσο μπορεῖ πιό διαφωτιστική γραπτή ἀνάπτυξη τῶν συλλογισμῶν *ὑπέρ* τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας γενικά, ἀπό τήν ἄποψη τῆς παραγωγικότητας τῆς ἐργασίας, τῶν ὑγειονομικῶν, πολιτιστικῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου, τῶν συμφερόντων τῆς ἀπελευθερωτικῆς του πάλης γενικά.

(τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ καί μέ τίς ἀποφάσεις τῶν Πανρωσικῶν κομματικῶν συνδιασκέψεων τοῦ Νοέμβρη 1907 καί τοῦ Δεκέμβρη 1908, πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή.

Γιά νά μποροῦν τά νομοσχέδια πού ὑποβάλλει ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας ν' ἀνταποκριθοῦν στό σκοπό τους, πρέπει νά ἐκπληρώνουν τούς παρακάτω ὅρους:

(1) τά νομοσχέδια πρέπει νά διατυπώνουν μέ τόν πιό καθαρό καί σαφή τρόπο τίς ἰδιαίτερες διεκδικήσεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού περιλαβαίνονται στό πρόγραμμα - minimum τοῦ κόμματός μας, ἤ πού ἀπορέουν κατανάγκη ἀπό τό πρόγραμμα αὐτό·

(2) τά νομοσχέδια δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά παραφορτώνονται μέ πολλές νομικές λεπτολογίες· πρέπει νά δίνουν *τή βασική τεκμηρίωση* τῶν προτεινόμενων νόμων καί ὄχι διεξοδικά ἐπεξεργασμένα κείμενα τῶν νόμων μέ ὅλες τίς λεπτομέρειες·

(3) τά νομοσχέδια δέν πρέπει ν' ἀπομονώνουν ὑπερβολικά τούς διάφορους τομεῖς τῆς κοινωνικῆς μεταρύθμισης καί τῶν δημοκρατικῶν μετασχηματισμῶν, ὅπως αὐτό θά μποροῦσε νά φανεῖ ἀπαραίτητο ἀπό τή στενά νομική, διοικητική ἤ «καθαρά κοινοβουλευτική» ἄποψη· ἀπεναντίας, τά νομοσχέδια αὐτά, ἀποβλέποντας στούς σκοπούς τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς προπαγάνδας καί ζύμωσης, πρέπει νά δίνουν στήν ἐργατική τάξη ὅσο τό δυνατό πιό συγκεκριμένη εἰκόνα γιά τήν *ἀπαραίτητη σύνδεση* τῶν ἐργοστασιακῶν (καί τῶν κοινωνικῶν γενικά) μεταρυθμίσεων μέ τούς *δημοκρατικούς* πολιτικούς μετασχηματισμούς, χωρίς τούς ὁποίους ὅλες καί οἱ κάθε λογῆς «μεταρυθμίσεις» τῆς στολιπινικῆς ἀπολυταρχίας εἶναι ἀναπόφευκτα καταδικασμένες νά ὑποστοῦν διαστρέβλωση «ἀλά Ζουμπάτοφ» καί νά καταντήσουν ὁλότελα νεκρό γράμμα. Εἶναι αὐτονόητο πώς αὐτή ἡ ὑπογράμμιση τῆς σύνδεσης τῶν οἰκονομικῶν μεταρυθμίσεων μέ τήν πολιτική πρέπει νά πετυχαίνεται ὄχι μέ τό νά συμπεριλαβαίνονται σέ κάθε νομοσχέδιο οἱ διεκδικήσεις τῆς συνεποῦς δημοκρατίας στό σύνολό τους, ἀλλά μέ τό νά προβάλλονται οἱ δημοκρατικοί καί εἰδικά οἱ προλεταριακοί - δημοκρατικοί θεσμοί, πού ἀντιστοιχοῦν σέ κάθε χωριστή μεταρύθμιση, καί στήν εἰσηγητική ἔκθεση πάνω στό νομοσχέδιο πρέπει νά τονίζεται ὅτι οἱ θεσμοί αὐτοί εἶναι ἀπραγματοποίητοι χωρίς ριζικούς πολιτικούς μετασχηματισμούς·

4) λόγω τῶν ἐξαιρετικῶν δυσκολιῶν πού παρουσιάζει στίς σημερινές συνθῆκες ἡ νόμιμη σοσιαλδημοκρατική προπαγάνδα καί ζύμωση μέσα στίς μάζες, τά νομοσχέδια πρέπει νά συντάσσονται ἔτσι πού τό κάθε χωριστό νομοσχέδιο καί ἡ κάθε χωριστή εἰσηγητική ἔκθεση πάνω σ' αὐτό *νά μποροῦν νά πετύχουν τό σκοπό τους* ὅταν φτάσουν στίς μάζες (ἤ μέ τήν ἀναδημοσίευσή τους στίς μή σοσιαλδημοκρατικές ἐφημερίδες, ἤ μέ τήν κυκλοφορία ἰδιαίτερων φυλλαδίων μέ τό κείμενο τοῦ νομοσχεδίου κτλ.), δηλ. νά μποροῦν νά διαβάζονται ἀπό ὁποιονδήποτε ἐργάτη, ἀπό τούς καθυστερημένους ἐργάτες, γιά νά συντελέσουν στήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς τους αὐτοσυνείδησης· γιά τό σκοπό αὐτό τά νομοσχέδια πρέπει νά εἶναι διαποτισμένα *σ' ὅλη* τους τή διάρθρωση ἀπό τό πνεῦμα τῆς προλεταριακῆς δυσπιστίας πρός τούς ἐργοδότες καί τό κράτος, σάν ὄργανο πού ἐξυπηρετεῖ τούς ἐργοδότες: μ' ἄλλα λόγια, τό πνεῦμα τῆς ταξικῆς πάλης πρέπει νά διαποτίζει ὅλη τή διάρθρωση τοῦ νομοσχεδίου, πρέπει νά ἀπορέει ἀπό τό σύνολο τῶν χωριστῶν διατάξεων·

τέλος, (5) τά νομοσχέδια στίς τωρινές συνθῆκες τῆς Ρωσίας, δηλ. μέ τήν ἔλλειψη σοσιαλδημοκρατικοῦ τύπου καί σοσιαλδημοκρατικῶν συνελεύσεων, πρέπει νά δίνουν ἀρκετά *συγκεκριμένη* εἰκόνα τοῦ μετασχηματισμοῦ πού ζητοῦν οἱ σοσιαλδημοκράτες καί νά μήν περιορίζονται σέ μιά ἁπλή *διακήρυξη* τῆς ἀρχῆς. Ὁ κάθε ἐργάτης, ὁ ἁπλός ἐργάτης πρέπει νά νιώσει ἐνδιαφέρον γιά τό σοσιαλδημοκρατικό νομοσχέδιο, νά ἐνθουσιαστεῖ ἀπό τή συγκεκριμένη εἰκόνα τοῦ μετασχηματισμοῦ, ἔτσι πού ἀπό τή μεμονωμένη αὐτή εἰκόνα νά περάσει ὕστερα σ' ὅλη τήν κοσμοθεωρία τῆς σοσιαλδημοκρατίας στό σύνολό της.

Ξεκινώντας ἀπό τίς βασικές αὐτές θέσεις, πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε πώς ὁ τύπος τοῦ νομοσχεδίου, πού διάλεξε ὁ συντάκτης τοῦ ἀρχικοῦ νομοσχεδίου γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, *ἀνταποκρίνεται περισσότερο* στίς ρωσικές συνθῆκες ἀπ' ὅ,τι λογουχάρη, τά νομοσχέδια γιά τόν περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας, πού εἶχαν ὑποβάλλει οἱ γάλλοι καί οἱ γερμανοί σοσιαλιστές στά κοινοβούλιά τους. Λογουχάρη, τό νομοσχέδιο γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, πού ὑπέβαλε ὁ Ζύλ Γκέντ στή γαλλική βουλή στίς 22 τοῦ Μάη τοῦ 1894, περιλαβαίνει δυό ἄρθρα: τό πρῶτο ἀπαγορεύει τήν ἐργασία πάνω ἀπό 8 ὧρες τό εἰκοσιτετράωρο καί πάνω ἀπό 6 ἡμέρες τήν ἑβδομάδα· τό δεύτερο, ἐπιτρέπει τήν ἐργασία σέ κάμποσες βάρδιες, ἔτσι πού ὁ

ἀριθμός τῶν ὡρῶν ἐργασίας νά μήν ξεπερνᾶ τίς 48 τήν ἑβδομάδα *. Τό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό νομοσχέδιο τοῦ 1890 περιέχει 14 σειρές καί προτείνει 10ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα ἀμέσως, 9ωρη ἀπό τήν 1η τοῦ Γενάρη τοῦ 1894 καί 8ωρη ἀπό τήν 1η τοῦ Γενάρη τοῦ 1898. Στή σύνοδο τοῦ 1900-1902 οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες ὑπόβαλαν μιά πιό σύντομη ἀκόμη πρόταση γιά περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας ἀμέσως σέ 10 ὧρες τό εἰκοσιτετράωρο καί ἔπειτα, μέσα σέ χρονικά ὅρια πού θά καθοριστοῦν ἰδιαίτερα, σέ 8 ὧρες τό εἰκοσιτετράωρο**.

Ἐννοεῖται, τά νομοσχέδια αὐτά εἶναι ἀπό σοσιαλδημοκρατική ἄποψη ὁπωσδήποτε δέκα φορές πιό ὀρθολογικά ἀπ' ὅ,τι οἱ προσπάθειες «νά προσαρμοστοῦμε» σέ ὅ,τι εἶναι *πραγματοποιήσιμο* γιά τίς ἀντιδραστικές ἤ γιά τίς ἀστικές κυβερνήσεις. Ἄν ὅμως στή Γαλλία καί στή Γερμανία μέ τήν ἐλευθερία τοῦ τύπου καί τῶν συγκεντρώσεων ἀρκεῖ νά συντάξεις τό νομοσχέδιο μέ μόνη τή *διακήρυξη τῆς ἀρχῆς*, σέ μᾶς στή Ρωσία, σήμερα, εἶναι ἀπαραίτητο νά προστεθεῖ στό *ἴδιο* τό νομοσχέδιο *συγκεκριμένο-διαφωτιστικό* ὑλικό.

Γι' αὐτό νομίζουμε πώς *ὁ τύπος* πού προτίμησε ὁ συντάκτης τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου εἶναι ὁ πιό ἐνδεδειγμένος, μόνο πού στό σχέδιο αὐτό πρέπει νά γίνουν μιά σειρά διορθώσεις, γιατί ὁ συντάκτης σέ ἀρκετές περιπτώσεις, κατά τή γνώμη μας, κάνει ἕνα ἐξαιρετικά σοβαρό καί πολύ ἐπικίνδυνο λάθος καί συγκεκριμένα: περιορίζει χωρίς λόγο τίς διεκδικήσεις τοῦ προγράμματός μας-minimum (λογουχάρη, καθορίζει τήν ἑβδομαδιαία ἀνάπαυση σέ 36 ὧρες, καί ὄχι σέ 42, ἤ δέν ἀναφέρει ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ συγκατάθεση τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων γιά νά ἐπιτραπεῖ ἡ νυχτερινή ἐργασία). Σέ ὁρισμένες περιπτώσεις ὁ συντάκτης σάν νά προσπαθεῖ νά καταστήσει τό νομοσχέδιό του «πραγματοποιήσιμο» μέ τό νά παραχωρεῖ, λογουχάρη, στόν ὑπουργό τό δικαίωμα ν' ἀποφασίζει γιά τίς αἰτήσεις ἐξαιρέσεων (φέρνοντας τό ζήτημα στά νομοθετικά σώματα) καί νά μήν κάνει λόγο οὔτε μιά φορά γιά τό ρόλο τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων τῶν ἐργατῶν στό ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου γιά τήν ὀχτάωρη ἐργάσιμη ἡμέρα.

---

* Jules Guesde. «Le Problème et la solution; les huit heures à la chambre». Lille S. d. (Ζύλ Γκέντ. «Τό πρόβλημα καί ἡ λύση του· ἡ ὀχτάωρη ἐργάσιμη ἡμέρα στή βουλή». Λίλλη. Χωρίς χρόνο ἔκδοσης. *Ἡ Σύντ.*).

** M. Schippel. «S. - d. Reichstagshandbuch». Brl., 1902, SS. 882 und 886 (Μ. Σίππελ. «Σοσιαλδημοκρατικός ὁδηγός γιά τά ζητήματα τοῦ Ράϊχσταγκ. Βερολίνο, 1902, σελ. 882 καί 886. *Ἡ Σύντ.*).

Τό νομοσχέδιο πού προτείνει ή ύποεπιτροπή μας έπιφέρει μιά σειρά διορθώσεις στό άρχικό σχέδιο πρός τήν κατεύθυνση πού ύποδείξαμε. Θά σταθοῦμε ἰδιαίτερα στήν αἰτιολόγηση τῶν παρακάτω ἀλλαγῶν στό ἀρχικό σχέδιο.

Σχετικά μέ τό ζήτημα σέ ποιές ἐπιχειρήσεις θά ἐφαρμοστεῖ τό νομοσχέδιο, πρέπει νά ἐπεκταθεῖ ὁ τομέας τῆς ἐφαρμογῆς του καί νά συμπεριληφθοῦν ὅλοι οἱ κλάδοι καί τῆς βιομηχανίας, καί τοῦ ἐμπορίου, καί τῶν μεταφορῶν, καί ὅλα τά ἱδρύματα (μέχρι καί τά δημόσια: ταχυδρομεῖα κτλ.), καί ἡ δουλιά στό σπίτι. Οἱ σοσιαλδημοκράτες στήν εἰσηγητική ἔκθεση, πού ὑποβάλλεται στή Δούμα, πρέπει νά ὑπογραμμίσουν ἰδιαίτερα τήν ἀνάγκη αὐτῆς τῆς ἐπέκτασης καί τῆς ἀπάλειψης κάθε ὁρίου καί διαχωρισμοῦ (στό ζήτημα αὐτό) ἀνάμεσα στό ἐργοστασιακό, τό ἐμπορικό, τό ὑπαλληλικό προλεταριάτο, τό προλεταριάτο τῶν μεταφορῶν κτλ.

Μπορεῖ νά προκύψει ζήτημα γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία, ἐξαιτίας τῆς διεκδίκησης στό πρόγραμμά μας-minimum, τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας «γιά ὅλους τούς μισθωτούς ἐργάτες». Νομίζουμε ὅμως πώς ζήτημα εἶναι, ἄν σήμερα θά ἔχει τή θέση της μιά πρωτοβουλία τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν γιά 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα στήν ἀγροτική οἰκονομία. Καλύτερα εἶναι στήν Εἰσηγητική ἔκθεση ν' ἀναφέρεται πώς τό κόμμα διατηρεῖ τό δικαίωμα νά ὑποβάλει ἀργότερα νομοσχέδιο καί γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία, καί γιά τούς ὑπηρέτες, κτλ.

Παρακάτω. Σέ κάθε περίπτωση, ὅταν γίνεται λόγος στό νομοσχέδιο ὅτι ἐπιτρέπονται ἐξαιρέσεις ἀπό τό νόμο, θέσαμε τό αἴτημα πώς γιά κάθε ἐξαίρεση ἀπαιτεῖται ἡ συγκατάθεση τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργατῶν. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά δείξουμε καθαρά στούς ἐργάτες ὅτι δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ οὐσιαστικός περιορισμός τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας χωρίς τήν αὐτοτέλεια τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων.

Ἔπειτα πρέπει νά σταθοῦμε στό ζήτημα τῆς *βαθμιαίας* καθιέρωσης τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας. Ὁ συντάκτης τοῦ *ἀρχικοῦ* σχεδίου δέν ἀναφέρει οὔτε λέξη γι' αὐτό καί περιορίζεται στήν ἁπλή διεκδίκηση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας, ὅπως στό σχέδιο τοῦ Ζ. Γκέντ. Ἀπεναντίας, τό δικό μας σχέδιο πλησιάζει πρός τό ὑπόδειγμα τοῦ Πάρβους * καί τό σχέδιο τῆς

* *Parvus.* «Die Handelskrisis und die Gewerkschaften. Nebst Anhang: Gesetzentwurf über den achtstundigen Normalarbeitstag». München,1901 (*Πάρβους.* «Ἡ ἐμπορική κρίση καί τά συνδικάτα. Σέ παράρτημα: Τό νομοσχέδιο γιά τήν κανονική ὀχτάωρη ἐργάσιμη ἡμέρα». Μόναχο,1901. *Ἡ Σύντ.*).

γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τοῦ Ράϊχσταγκ καί καθορίζει *τή βαθμιαία* καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας (ἀμέσως, δηλ. 3 μῆνες ἀπό τήν ἔναρξη τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου, 10ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα καί περιορισμός της μιά ὥρα κάθε χρόνο). Βέβαια, ἡ διαφορά ἀνάμεσα στά δυό σχέδια δέν εἶναι καί τόσο οὐσιαστική. Μέ τήν πολύ μεγάλη ὅμως τεχνική καθυστέρηση τῆς ρωσικῆς βιομηχανίας, τήν ἐξαιρετικά ἀδύνατη ὀργάνωση τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου, τήν τεράστια μάζα τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ (βιοτέχνες κτλ.), πού δέν ἔχει ἀκόμη πάρει μέρος σέ καμιά μεγάλη καμπάνια γιά περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας, κάτω ἀπό ὅλες αὐτές τίς συνθῆκες θά ἦταν πιό σκόπιμο *στό ἴδιο* τό νομοσχέδιο νά δίνεται ἡ ἀπάντηση στήν ἀναπόφευκτη ἀντίρηση, πώς τό ἀπότομο πέρασμα εἶναι ἀδύνατο, πώς ὁ μισθός ἐργασίας τῶν ἐργατῶν θά ἐλαττωθεῖ μ' ἕνα τέτιο πέρασμα κτλ.* Ὁ καθορισμός τῆς βαθμιαίας καθιέρωσης τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας (οἱ γερμανοί παράτειναν τήν καθιέρωσή της ἐπί 8 χρόνια· ὁ Parvus — ἐπί 4 χρόνια· ἐμεῖς προτείνουμε 2 χρόνια) δίνει ἀμέσως ἀπάντηση στήν ἀντίρηση αὐτή: ἡ ἐργασία πάνω ἀπό 10 ὧρες τό εἰκοσιτετράωρο εἶναι ὁπωσδήποτε μή ὀρθολογική οἰκονομικά καί ἀπαράδεκτη ἀπό ὑγιεινή καί πολιτιστική ἄποψη. Καί ἡ προθεσμία ἑνός χρόνου γιά τόν περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας κατά μιά ὥρα εἶναι ὑπεραρκετή γιά νά τραβήξουν μπροστά καί ν' ἀναδιοργανωθοῦν οἱ καθυστερημένες ἀπό τεχνική ἄποψη ἐπιχειρήσεις, γιά νά περάσουν οἱ ἐργάτες στό νέο κανονισμό χωρίς νά σημειωθεῖ αἰσθητή διαφορά στήν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας.

Ἡ καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας πρέπει νά γίνει βαθμιαῖα, ὄχι γιά «νά προσαρμόσουμε» τό σχέδιο στά μέτρα τῶν καπιταλιστῶν ἤ τῆς κυβέρνησης (γι' αὐτό δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει, καί ἄν γεννιοῦνταν παρόμοιες σκέψεις, θά προτιμούσαμε φυσικά, νά μήν κάνουμε καμιά ἀπολύτως ὑπόμνηση

---

* Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς *βαθμιαίας* καθιέρωσης τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας ὁ Πάρβους, κατά τή γνώμη μας, ἔχει ἀπόλυτο δίκιο, ὅταν λέει πώς αὐτό τό βαθμιαῖο στό νομοσχέδιό του δέν ὀφείλεται «στήν ἐπιθυμία νά συμμορφωθοῦμε μέ τή θέληση τῶν καπιταλιστῶν, ἀλλά στήν ἐπιθυμία νά συμμορφωθοῦμε μέ τή θέληση τῶν ἐργατῶν. Πρέπει ν' ἀκολουθοῦμε τήν τακτική τῶν συνδικάτων: αὐτά πραγματοποιοῦν τόν περιορισμό τῆς ἐργάσιμης ἡμέρας ἐξαιρετικά βαθμιαῖα, γιατί ξέρουν καλά, πώς μ' αὐτό τόν τρόπο εἶναι πιό εὔκολο ν' ἀντιδράσεις *στήν ἐλάττωση τοῦ μισθοῦ ἐργασίας*» (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ Πάρβους, στήν ἀναφ. μπροσ., σελ. 62-63).

γιά τό βαθμιαῖο), ἀλλά γιά νά δείξουμε παραστατικά σ' ὅλους μαζί καί στόν καθένα χωριστά ὅτι τό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι πραγματοποιήσιμο ἀπό τεχνική, πολιτιστική καί οἰκονομική ἄποψη, ἀκόμη καί σέ μιά ἀπό τίς πιό καθυστερημένες χῶρες.

Μιά σοβαρή ἀντίρηση ἐνάντια στή βαθμιαία καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας, ὅπως προτείνει τό νομοσχέδιο τῆς *ρωσικῆς* σοσιαλδημοκρατίας, θά ἦταν ἡ ἀντίρηση, πώς μ' αὐτό τόν τρόπο σάν νά ἀποκηρύσσουμε, ἔστω καί ἔμμεσα, τά ἐπαναστατικά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τοῦ 1905, πού ἐφάρμοσαν *ἀμέσως* τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα. Τήν ἀντίρηση αὐτή τή θεωροῦμε σοβαρή, γιατί καί ἡ παραμικρή ἀποκήρυξη τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν *στό ζήτημα αὐτό* θά ἦταν ἀνοιχτή ἀποστασία ἤ πάντως ὑποστήριξη τῶν ἀποστατῶν καί τῶν ἀντεπαναστατῶν φιλελεύθερων, πού ἔγιναν διάσημοι γι' αὐτή τους τήν ἀποκήρυξη.

Γι' αὐτό νομίζουμε ὅτι, *πάντως,* ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν ἡ βαθμιαία καθιέρωση θά συμπεριληφθεῖ εἴτε ὄχι στό νομοσχέδιο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, πάντως, εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητο *καί* στήν εἰσηγητική ἔκθεση πού θά δοθεῖ στή Δούμα, *καί* στό λόγο τοῦ σοσιαλδημοκράτη ἀντιπροσώπου στή Δούμα, νά διατυπωθεῖ ἐντελῶς συγκεκριμένα μιά σκέψη πού ν' ἀποκλείει ἀπόλυτα καί τήν παραμικρότερη ἀποκήρυξη, πού *νά περιέχει* ὁπωσδήποτε τήν ἀναγνώριση ἀπό μέρους μας ὅτι οἱ ἐνέργειες τοῦ Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν ἦταν καταρχήν σωστές, πέρα γιά πέρα νόμιμες καί ἀπαραίτητες.

«Ἡ σοσιαλδημοκρατία — αὐτό περίπου πρέπει νά λέει ἡ δήλωση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἤ ἡ εἰσηγητική τους ἔκθεση — σέ καμιά περίπτωση δέν παραιτεῖται ἀπό τήν *ἄμεση* καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας· ἀπεναντίας, κάτω ἀπό *ορισμένες* ἱστορικές συνθῆκες, ὅταν ἡ πάλη ὀξύνεται, ὅταν ἡ δραστηριότητα καί ἡ πρωτοβουλία τοῦ μαζικοῦ κινήματος ἀνεβαίνουν σέ ὑψηλό ἐπίπεδο, ὅταν ἡ σύγκρουση τῆς παλιᾶς κοινωνίας μέ τή νέα παίρνει ὀξύ χαρακτήρα, ὅταν γιά τήν ἐπιτυχία τῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης, λογουχάρη, ἐνάντια στό μεσαιωνισμό εἶναι *ἀνάγκη* νά μή σταματᾶμε μπροστά σέ τίποτε, μέ δυό λόγια, μέσα σέ συνθῆκες ὅμοιες μέ τίς συνθῆκες πού ὑπῆρχαν τό Νοέμβρη τοῦ 1905, ἡ σοσιαλδημοκρατία θεωρεῖ τήν *ἄμεση* καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας ὄχι μόνο νόμιμη, ἀλλά καί *ἀναγκαία.* Ἡ

σοσιαλδημοκρατία, περιλαβαίνοντας στό νομοσχέδιό της σήμερα τή βαθμιαία καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας, θέλει μόνο νά δείξει μ' αὐτό ὅτι ὑπάρχει πλήρης ἡ δυνατότητα νά πραγματοποιηθοῦν οἱ προγραμματικές διεκδικήσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀκόμη καί κάτω ἀπό τίς χειρότερες ἱστορικές συνθῆκες, ἀκόμη καί μέ ἐλάχιστα γοργούς ρυθμούς τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καί πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης».

Ἐπαναλαβαίνουμε: *μιά τέτια* δήλωση ἀπό μέρους τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή Δούμα καί στήν εἰσηγητική τους ἔκθεση, πού συνοδεύει τό νομοσχέδιο σχετικά μέ τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, τή θεωροῦμε *ἀπόλυτα* καί ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητη, ἐνῶ τό ζήτημα ἄν πρέπει νά περιληφθεῖ στό ἴδιο τό νομοσχέδιο ἡ βαθμιαία καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας, ἔχει σχετικά μικρότερη σημασία.—

—Οἱ ὑπόλοιπες ἀλλαγές πού προτείναμε στό ἀρχικό νομοσχέδιο ἀφοροῦν ἐπιμέρους ζητήματα καί δέν χρειάζονται ἰδιαίτερα σχόλια.

Γράφτηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1909

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχος 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΙΑ ΤΗ «ΒΕΧΙ»[77]

Ἡ γνωστή συλλογή «Βέχι», πού καταρτίστηκε ἀπό τούς πιό σημαίνοντες καντέτους δημοσιολόγους, σημείωσε κάμποσες ἐκδόσεις σέ μικρό χρονικό διάστημα κι' ἔγινε δεκτή μέ ἐνθουσιασμό ἀπ' ὅλο τόν ἀντιδραστικό τύπο, ἀποτελεῖ πραγματικό σημεῖο τῶν καιρῶν. Ὅσο καί «ἄν διόρθωναν» οἱ ἐφημερίδες τῶν καντέτων ὁρισμένα σημεῖα τῆς «Βέχι», πού χτυποῦν πάρα πολύ στά μάτια, ὅσο καί ἄν τήν ἀποκήρυσσαν ὁρισμένοι καντέτοι, πού εἶναι τελείως ἀνίσχυροι νά ἐπιδράσουν στήν πολιτική ὅλου τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, ἤ πού βάζουν γιά σκοπό τους νά ἐξαπατήσουν τίς μάζες σχετικά μέ τήν πραγματική σημασία τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, παραμένει γεγονός ἀναμφισβήτητο, ὅτι ἡ *«Βέχι» ἐξέφρασε τήν ἀναμφισβήτητη οὐσία τοῦ σύγχρονου καντετισμοῦ.* Τό Κόμμα τῶν καντέτων εἶναι κόμμα τῆς «Βέχι».

Ἡ ἐργατική δημοκρατία, πού θεωρεῖ πολυτιμότερο ἀπ' ὅλα τήν ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς καί τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν μαζῶν, πρέπει νά χαιρετίσει τή «Βέχι» σάν μιά θαυμάσια ἀποκάλυψη πού ἔκαναν οἱ ἰδεολογικοί ἡγέτες τῶν καντέτων γιά τήν οὐσία τοῦ πολιτικοῦ τους προσανατολισμοῦ. Ἡ «Βέχι» ἔχει γραφτεῖ ἀπό τούς κυρίους: Μπερντιάγεφ, Μπουλγκάκοφ, Γκέρσενζον, Κιστιακόβσκι, Στροῦβε, Φράνκ καί Ἰζγκόγεφ. Καί μόνο αὐτά τά ὀνόματα γνωστῶν βουλευτῶν, γνωστῶν ἀποστατῶν καί γνωστῶν καντέτων μιλᾶνε ἀρκετά ἀπό μόνα τους. Οἱ συντάκτες τῆς «Βέχι» ἐμφανίζονται σάν οἱ πραγματικοί ἰδεολογικοί ἡγέτες μιᾶς ὁλόκληρης κοινωνικῆς κατεύθυνσης, δίνοντας σ' ἕνα συμπυκνωμένο προσχέδιο ὁλόκληρη ἐγκυκλοπαίδεια πάνω στά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας, τῆς θρησκείας, τῆς πολιτικῆς, τῆς δημοσιολογίας, τῆς ἐκτίμησης ὅλου τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος καί ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς ρωσικῆς δημοκρατίας, Οἱ συντάκτες, ὀνομά-

Г 169

Въ Пятницу, 26-го Ноября 1909 года

въ залѣ „des Sociétés Savantes"

8, Rue Danton, 8

Н. ЛЕНИНЪ

прочтетъ рефератъ на тему:

„Идеологія контръ-революціоннаго либерализма".

(Успѣхъ „Вѣхъ" и его общественное значеніе)

СОДЕРЖАНІЕ:

I. Съ какой философіей воюютъ „Вѣхи" и думскія рѣчи кадета Карауловa.
II. Бѣлинскій и Чернышевскій, уничтоженные „Вѣхами".
III. За что ненавидятъ либералы „интеллигентскую" русскую революцію и ея французскій „достаточно продолжительный" образчикъ?
IV. „Вѣхи" и „лѣвые" въ Россіи. Кадеты и октябристы. „Святое дѣло" русской буржуазіи.
V. Что выиграла демократическая революція въ Россіи, потерявъ своихъ либерально-буржуазныхъ „союзниковъ"?
VI. „Вѣхи" и рѣчи Милюкова на предвыборныхъ собраніяхъ въ Петербургѣ. Какъ критиковалъ Милюковъ на этихъ собраніяхъ нелегальную революціонную газету.

Начало въ $8^1/_2$ час. веч.

Плата за входъ 5, 3, 2 и 1 фр. галлерея 50 сант.

Рабочая Типографія. 17. Rue des Fr.-Bourgeois Paris.

Άνακοίνωση γιά τή διάλεξη τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ». —
13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1909

Σμίκρυνση

III

ζοντας τή «Βέχι» «συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση» στένεψαν μ' αὐτό τόν ὑπότιτλο τό πραγματικό θέμα τῶν δημοσιευμάτων τους, γιατί σ' αὐτούς ἡ «διανόηση» ἐμφανίζεται οὐσιαστικά σάν ὁ πνευματικός ἀρχηγός, ἐμπνευστής καί ἐκφραστής ὅλης τῆς ρωσικῆς δημοκρατίας καί ὅλου τοῦ ρωσικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος. Ἡ «Βέχι» εἶναι τό μεγαλύτερο ὁρόσημο στό δρόμο τῆς *ὁλοκληρωτικῆς ρήξης* τοῦ ρωσικοῦ καντετισμοῦ καί τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ γενικά μέ τό ρωσικό ἀπελευθερωτικό κίνημα, μ' ὅλα τά βασικά του καθήκοντα, μ' ὅλες τίς θεμελιακές του παραδόσεις.

I

Ἡ ἐγκυκλοπαίδεια τῆς φιλελεύθερης ἀποστασίας πιάνει τρία βασικά θέματα: 1) πάλη ἐνάντια στίς ἰδεολογικές βάσεις ὅλης τῆς κοσμοθεωρίας τῆς ρωσικῆς (καί τῆς διεθνοῦς) δημοκρατίας· 2) ἀπάρνηση τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῶν τελευταίων χρόνων καί κατασυκοφάντησή του· 3) ἀνοιχτή διακήρυξη τῶν «λακέδικων» αἰσθημάτων τους (καί τῆς ἀντίστοιχης «λακέδικης» πολιτικῆς) ἀπέναντι στή μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης πού ἀκολουθεῖ τούς ὀχτωβριστές, ἀπέναντι στήν παλιά ἐξουσία, ἀπέναντι σ' ὅλη τήν παλιά Ρωσία γενικά.

Οἱ συντάκτες τῆς «Βέχι» ἀρχίζουν ἀπό τίς φιλοσοφικές βάσεις τῆς κοσμοθεωρίας «τῆς διανόησης». Σάν κόκκινη κλωστή διαπερνάει ὅλο τό βιβλίο μιά ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στόν ὑλισμό, πού δέν χαρακτηρίζεται ἀλλιῶς, παρά μόνο σάν δογματισμός, μεταφυσική, σάν «ἡ πιό στοιχειώδης καί κατώτερη μορφή φιλοσοφικῆς σκέψης» (σελ. 4—οἱ παραπομπές γίνονται στήν 1η ἔκδοση τῆς «Βέχι»). Ὁ θετικισμός καταδικάζεται, γιατί ἦταν «γιά μᾶς» (δηλ. γιά τήν ἐξοντωμένη ἀπό τή «Βέχι» ρωσική «διανόηση») «ταυτόσημος μέ τήν ὑλιστική μεταφυσική», ἤ ἑρμηνευόταν «ἀποκλειστικά στό πνεῦμα τοῦ ὑλισμοῦ» (15), τή στιγμή πού «κανένας μυστικιστής, κανένας θεοσεβής δέν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ τόν ἐπιστημονικό θετικισμό καί τήν ἐπιστήμη» (11). Μήν ἀστειεύεστε! «Ἡ ἔχθρα πρός τίς ἰδεαλιστικές καί τίς θρησκευτικές-μυστικιστικές τάσεις» (6) νά γιά ποιό λόγο ἐπιτίθεται ἡ «Βέχι» ἐνάντια στή «διανόηση». «Ὁ Γιουρκέβιτς ἦταν, πάντως, πραγματικός φιλόσοφος σέ σύγκριση μέ τόν Τσερνισέβκσι» (4).

Εἶναι ἐντελῶς φυσικό, πώς ἡ «Βέχι», ὑποστηρίζοντας αὐτή τήν ἄποψη, κατατροπώνει συνεχῶς τόν ἀθεϊσμό τῆς «διανόη-

σης» καί προσπαθεῖ μ' ὅλη τήν ἀποφασιστικότητα καί πληρότητα ν' ἀποκαταστήσει τή θρησκευτική κοσμοαντίληψη. Εἶναι ὁλότελα φυσικό πώς ἡ «Βέχι», ἀφοῦ ἐκμηδένισε τόν Τσερνισέβσκι, σάν φιλόσοφο, ἐκμηδενίζει καί τόν Μπελίνσκι, σάν δημοσιολόγο. Ὁ Μπελίνσκι, ὁ Ντομπρολιοῦμποφ, ὁ Τσερνισέβσκι εἶναι ἀρχηγοί τῶν «διανοουμένων» (134, 56, 32, 17 κτλ.). Ὁ Τσααντάγεφ, ὁ Βλαντίμιρ Σολοβιόφ, ὁ Ντοστογιέβσκι δέν εἶναι «καθόλου διανοούμενοι». Οἱ πρῶτοι εἶναι οἱ ἡγέτες μιᾶς κατεύθυνσης πού ἐνάντιά της ἡ «Βέχι» διεξάγει ἀγώνα ζωῆς καί θανάτου. Οἱ δεύτεροι «ὑποστήριζαν συνεχῶς» ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού ὑποστήριζε καί ἡ «Βέχι», μά «δέν τούς ἄκουσαν, ἡ διανόηση τούς ἀγνόησε», λέει ὁ πρόλογος τῆς «Βέχι».

Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ πιά νά δεῖ ἀπ' ἐδῶ, πώς ἡ «Βέχι» δέν ἐπιτίθεται ἐνάντια στή «διανόηση», αὐτό δέν εἶναι παρά ἕνας ἐπιτηδευμένος τρόπος ἔκφρασης, πού μπερδεύει τά πράγματα. Ἡ ἐπίθεση διεξάγεται σ' ὅλη τή γραμμή ἐνάντια στή δημοκρατία, ἐνάντια στή δημοκρατική κοσμοθεωρία. Καί ἐπειδή οἱ ἰδεολογικοί ἡγέτες τοῦ κόμματος, πού αὐτοδιαφημίζεται σάν «συνταγματικό-δημοκρατικό», δέν τό βρίσκουν βολικό νά ὀνομάσουν τά πράγματα μέ τό πραγματικό τους ὄνομα, δανείζονται τήν ὁρολογία ἀπό τήν ἐφημερίδα *«Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι»*[78], ἡ ὁποία δέν ἀπαρνεῖται τή δημοκρατία — (πόσο ἀπρεπής συκοφαντία!) — ἀλλά μόνο τό «διανοουμενισμό».

Τό γράμμα τοῦ Μπελίνσκι πρός τόν Γκόγκολ, διακηρύσσει μέ στόμφο ἡ «Βέχι», εἶναι μιά «φλογερή καί κλασική ἔκφραση τῆς ψυχικῆς διάθεσης τῆς διανόησης» (56). «Ἀρχίζοντας ὕστερα ἀπό τόν Μπελίνσκι, ἡ ἱστορία τῆς δημοσιολογίας μας μέ τήν πραγματική της ἔννοια εἶναι ἕνας μόνιμος ἐφιάλτης» (82).

Ναί, ναί. Ἡ ψυχική διάθεση τῶν δουλοπάροικων ἀγροτῶν ἐνάντια στό δουλοπαροικιακό δίκαιο εἶναι, προφανῶς, «διανοουμενίστικη» ψυχική διάθεση. Ἡ ἱστορία τῶν διαμαρτυριῶν καί τῆς πάλης τῶν πλατιῶν μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ ἀπό τό 1861 ὥς τό 1905 ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας σέ ὅλο τό σύστημα τῆς ρωσικῆς ζωῆς, εἶναι προφανῶς ἕνας «μόνιμος ἐφιάλτης». Ἤ, μήπως, κατά τή γνώμη τῶν μυαλωμένων καί μορφωμένων συντακτῶν μας, ἡ ψυχική διάθεση τοῦ Μπελίνσκι στό γράμμα πρός τόν Γκόγκολ δέν ἐξαρτιόταν ἀπό τήν ψυχική διάθεση τῶν δουλοπάροικων ἀγροτῶν;

Ἡ ἱστορία τῆς δημοσιολογίας μας δέν ἐξαρτιόταν ἀπό τήν ἀγανάκτηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικιακῆς καταπίεσης;

Ἡ *«Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι»* προσπαθοῦσε πάντα ν' ἀποδείξει πώς ἡ ρωσική δημοκρατία, ἀρχίζοντας ἔστω καί ἀπό τόν Μπελίνσκι, δέν ἐκφράζει καθόλου τά συμφέροντα τῶν πιό πλατιῶν μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ στήν πάλη γιά τά πιό στοιχειώδη δικαιώματα τοῦ λαοῦ, πού παραβιάζονται ἀπό τούς θεσμούς τῆς δουλοπαροικίας, ἀλλά ἐκφράζει μόνο τίς «διαθέσεις τῆς διανόησης».

Τό πρόγραμμα τῆς «Βέχι» καί τῆς «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» εἶναι τό ἴδιο καί στή φιλοσοφία καί στή δημοσιολογία. Στή φιλοσοφία ὅμως οἱ φιλελεύθεροι ἀποστάτες ἀποφάσισαν νά ποῦν ὅλη τήν ἀλήθεια, ν' ἀποκαλύψουν *ὅλο* τό πρόγραμμά τους (πόλεμος ἐνάντια στόν ὑλισμό καί στό θετικισμό πού ἑρμηνεύεται ὑλιστικά· ἀποκατάσταση τοῦ μυστικισμοῦ καί τῆς μυστικιστικῆς κοσμοθεωρίας), ἐνῶ στή δημοσιολογία χρησιμοποιοῦν ὑπεκφυγές, τά στρίβουν, καταφεύγουν στόν ἰησουιτισμό. Ξέκοψαν ἀπό τίς πιό βασικές ἰδέες τῆς δημοκρατίας, ἀπό τίς πιό στοιχειώδεις δημοκρατικές τάσεις, καμώνονται ὅμως πώς ξεκόβουν μόνο ἀπό τό «διανοουμενισμό». Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἐγκατέλειψε ἀποφασιστικά τήν ὑπεράσπιση τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ καί ἄρχισε νά ὑπερασπίζεται τούς θεσμούς πού στρέφονται ἐνάντια στό λαό. Οἱ φιλελεύθεροι ὅμως πολιτικάντηδες θέλουν νά διατηρήσουν τό ὄνομα «δημοκράτες».

Ἡ ἴδια ταχυδακτυλουργία πού ἔκαναν μέ τό γράμμα τοῦ Μπελίνσκι πρός τόν Γκόγκολ καί μέ τήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς δημοσιολογίας, ἐπαναλαβαίνεται μέ τήν ἱστορία τοῦ κινήματος τῶν τελευταίων χρόνων.

II

Στήν πραγματικότητα ἡ ἐπίθεση διεξάγεται ἀπό μέρους τῆς «Βέχι» μόνο ἐνάντια σ' ἐκείνη τή διανόηση, πού ἦταν ὁ ἐκφραστής τοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος, καί μόνο γιά τό γεγονός ὅτι αὐτή ἔδειξε ὅτι συμμετεῖχε πραγματικά σ' αὐτό τό κίνημα. Ἡ «Βέχι» ἐπιτίθεται μέ λύσα ἐνάντια στή διανόηση, γιατί ἀκριβῶς «ἡ μικρή αὐτή παράνομη αἵρεση βγῆκε στό φῶς τῆς ἡμέρας, ἀπόκτησε πολλούς ὀπαδούς καί γιά ὁρισμένο χρονικό διάστημα ἀπόκτησε ἰδεολογική ἐπιροή καί μάλιστα

ἔγινε πραγματικά ἰσχυρή» (176). Οἱ φιλελεύθεροι συμπαθοῦσαν τή «διανόηση» καί στά κρυφά τήν ὑποστήριζαν κάπου-κάπου, *ὅσο* ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι *μόνο* μιά μικρή παράνομη αἵρεση, ὅσο δέν εἶχε ἀποκτήσει πολλούς ὀπαδούς, ὅσο δέν εἶχε γίνει πραγματικά ἰσχυρή· αὐτό σημαίνει: ὁ φιλελεύθερος συμπαθοῦσε τή δημοκρατία, ὅσο ἡ δημοκρατία δέν ἔβαζε σέ κίνηση πραγματικές μάζες, γιατί ὅσο δέν τραβοῦσε τίς μάζες ἐξυπηρετοῦσε τούς ἰδιοτελεῖς σκοπούς τοῦ φιλελευθερισμοῦ, βοηθοῦσε ἁπλῶς τίς κορυφές τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης νά πλησιάσουν στήν ἐξουσία. Ὁ φιλελεύθερος γύρισε τίς πλάτες στή δημοκρατία, ὅταν ἡ δημοκρατία τράβηξε τίς μάζες, πού ἄρχισαν νά πραγματοποιοῦν τά καθήκοντά *τους*, νά ὑπερασπίζουν τά συμφέροντά *τους*. *Ὁ πόλεμος τῶν καντέτων διεξάγεται στήν πράξη ἐνάντια στό δημοκρατικό κίνημα τῶν μαζῶν,* μέ προκάλυμμα τίς κραυγές ἐνάντια στή δημοκρατική «διανόηση». Μιά ἀπό τίς ἀναρίθμητες παραστατικές ἀποκαλύψεις τοῦ γεγονότος αὐτοῦ στή «Βέχι» εἶναι ὅτι παρουσιάζουν τό μεγάλο κοινωνικό κίνημα τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰώνα στή Γαλλία σάν «παράδειγμα ἀρκετά μακρόχρονης ἐπανάστασης τῆς διανόησης, πού ἀποκάλυψε ὅλες τίς λανθάνουσες πνευματικές της δυνατότητες» (57).

Δέν εἶναι ἀλήθεια ὡραῖο; Τό γαλλικό κίνημα τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰώνα δέν ἀποτελεῖ, παρακαλῶ, τό πρότυπο ἑνός βαθύτατου καί πλατύτατου δημοκρατικοῦ κινήματος τῶν μαζῶν, ἀλλά πρότυπο ἐπανάστασης «τῆς διανόησης»! Καί ἐπειδή, πουθενά στόν κόσμο καί ποτέ τά δημοκρατικά καθήκοντα δέν πραγματοποιοῦνταν, ἄν δέν ὑπῆρχε ἕνα κίνημα *ὁμοιογενοῦς* τύπου, εἶναι ὁλοφάνερο πώς οἱ ἰδεολογικοί ἡγέτες τοῦ φιλελευθερισμοῦ ξεκόβουν ἀκριβῶς ἀπό τή δημοκρατία.

Στή ρωσική διανόηση ἡ «Βέχι» βρίζει ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού εἶναι ὁ *ἀπαραίτητος* συνοδοιπόρος καί ἡ ἔκφραση *κάθε* δημοκρατικοῦ κινήματος. «Τό μπόλιασμα τοῦ πολιτικοῦ ριζοσπαστισμοῦ τῶν ἰδεῶν τῆς διανόησης στόν κοινωνικό ριζοσπαστισμό τῶν λαϊκῶν ἐνστίκτων * συντελέστηκε μέ τρομερή ταχύτητα» (141), κι' ἐδῶ «δέν ὑπῆρχε ἁπλῶς πολιτικό λάθος, δέν ὑπῆρχε ἁπλῶς ἁμάρτημα τακτικῆς. Ἐδῶ ὑπῆρχε ἠθικό λάθος». Ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχουν καταβασανισμένες λαϊκές μάζες, δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καί δημοκρατικό κίνημα. Καί

* «Τῶν καταβασανισμένων λαϊκῶν μαζῶν», ἀναφέρεται στήν ἴδια σελίδα, δυό σειρές παρακάτω.

τό δημοκρατικό κίνημα διαφέρει ἀπό τήν ἁπλή «ἀνταρσία», ἀκριβῶς γιατί τό δημοκρατικό κίνημα ἔχει γιά σημαία ὁρισμένες ριζοσπαστικές πολιτικές ἰδέες. Τό δημοκρατικό κίνημα καί οἱ δημοκρατικές ἰδέες δέν εἶναι μόνο πολιτικά λαθεμένες, δέν εἶναι μόνο ἄτοπες ἀπό τακτική ἄποψη, ἀλλά καί ἠθικά ἁμαρτωλές, νά σέ τί συνίσταται ἡ πραγματική σκέψη τῆς «Βέχι» πού δέν διαφέρει κατά τίποτε ἀπολύτως ἀπό τίς πραγματικές σκέψεις τοῦ Πομπεντονόστσεφ. Μόνο πού ὁ Πομπεντονόστσεφ πιό τίμια καί πιό ἀνοιχτά ἔλεγε ἐκεῖνο πού λένε οἱ Στροῦβε, Ἰζγκόγεφ, Φράνκ καί Σία.

Ὅταν ἡ «Βέχι» ἀναλαβαίνει νά καθορίσει μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια τό περιεχόμενο τῶν μισητῶν «διανοουμενίστικων» ἰδεῶν μιλάει, φυσικά, γιά «ἀριστερές» ἰδέες γενικά, γιά ναροντνικιστικές καί μαρξιστικές ἰδέες, εἰδικά. Οἱ ναρόντνικοι κατηγοροῦνται γιά «ψεύτικη ἀγάπη πρός τήν ἀγροτιά», οἱ μαρξιστές «γιά ψεύτικη ἀγάπη πρός τό προλεταριάτο» (9). Καί τούς πρώτους καί τούς δεύτερους τούς κάνουν στάχτη γιά τή «λαολατρεία» τους (59, 59-60). Γιά τόν μισητό «διανοούμενο» «θεός εἶναι ὁ λαός, μοναδικός σκοπός εἶναι ἡ εὐτυχία τῆς πλειοψηφίας» (159). «Τούς θυελώδεις λόγους τοῦ ἀθεϊστικοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ» (29), νά τί θυμήθηκε περισσότερο ἀπόλα στή II Δούμα ὁ καντέτος Μπουλγκάκοφ, νά τί τόν ἐκνεύρισε ἰδιαίτερα. Καί δέν ὑπάρχει ἡ παραμικρή ἀμφιβολία πώς ὁ Μπουλγκάκοφ ἐξέφρασε ἐδῶ κάπως πιό ἀνάγλυφα ἀπ' ὅ,τι ἄλλοι τή γενική ψυχολογία τῶν καντέτων, ἐξέφρασε τίς ἐνδόμυχες σκέψεις ὅλου τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων.

Δέν εἶναι τυχαῖο, μά ἀναπόφευκτο ὅτι γιά τόν φιλελεύθερο ἐξαφανίζεται ἡ διαφορά ἀνάμεσα στό ναροντνικισμό καί στό μαρξισμό, δέν εἶναι «τέχνασμα» λόγιου (πού ξέρει θαυμάσια τίς διαφορές αὐτές), μά εἶναι νομοτελειακή ἔκφραση τῆς σύγχρονης πραγματικότητας τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Γιατί στή *δοσμένη* στιγμή γιά τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας εἶναι φοβερό καί μισητό ὄχι τόσο τό σοσιαλιστικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας, ὅσο τό δημοκρατικό κίνημα καί τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, δηλ. εἶναι φοβερό καί μισητό τό κοινό πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό ναροντνικισμό καί στό μαρξισμό, ἡ ὑπεράσπιση ἀπό μέρους τους τῆς δημοκρατίας μέ τήν προσφυγή τους στίς μάζες. Τό χαρακτηριστικό τῆς σημερινῆς ἐποχῆς εἶναι ὅτι ὁ φιλελευθερισμός τῆς Ρωσίας στράφηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στή δημοκρατία· εἶναι ἐντελῶς φυσικό πώς δέν τόν ἐνδιαφέρουν οὔτε οἱ διαφορές

μέσα στίς γραμμές τῆς δημοκρατίας, οὔτε οἱ ἀπώτεροι σκοποί, τά σχέδια καί οἱ προοπτικές, πού ξανοίγονται μέ βάση τήν πραγματοποιημένη δημοκρατία.

Ἡ «Βέχι» εἶναι γεμάτη ἀπό λέξεις, σάν τή λέξη «λαολατρεία». Αὐτό δέν εἶναι ἐκπληκτικό, γιατί ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού φοβήθηκε τό λαό, δέν ἔχει τίποτε ἄλλο νά κάνει, παρά νά φωνάζει γιά «λαολατρεία» τῶν δημοκρατῶν. Ἡ ὑποχώρηση δέν μπορεῖ παρά νά καλύπτεται μέ ἐξαιρετικά δυνατές τυμπανοκρουσίες. Ἀλήθεια, δέν μπορεῖ κανείς νά ἀρνηθεῖ ἀνοιχτά πώς καί οἱ δυό πρῶτες Δοῦμες ἐξέφραζαν στό πρόσωπο ἀκριβῶς τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν τά πραγματικά συμφέροντα, τίς διεκδικήσεις, τίς ἀπόψεις τῶν ἐργατικῶν καί ἀγροτικῶν μαζῶν. Καί ὅμως αὐτοί ἀκριβῶς οἱ «διανοούμενοι» βουλευτές* προκάλεσαν στούς καντέτους ἄσπονδο *μίσος ἐνάντια στούς «ἀριστερούς»* πού ξεσκέπαζαν τίς συνεχεῖς ὑποχωρήσεις τῶν καντέτων ἀπό τό δημοκρατισμό. Δέν μπορεῖ κανείς, πραγματικά, νά ἀρνηθεῖ ἔστω καί τήν «τσετιριοχχβόστκα»[79] καί δέν ὑπάρχει ὅμως οὔτε ἕνας κάπως τίμιος πολιτικός παράγοντας πού νά ἀμφέβαλε ὅτι οἱ ἐκλογές μέ τό σύστημα τῆς «τσετιριοχχβόστκα», ἐκλογές πραγματικά δημοκρατικές, θά ἔδιναν στή σύγχρονη Ρωσία τή συντριπτική πλειοψηφία στούς βουλευτές-τρουντοβίκους μαζί μέ τούς βουλευτές τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος.

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη πού γύρισε πρός τά πίσω δέν ἔχει τίποτε ἄλλο νά κάνει, παρά νά συγκαλύπτει τήν ἀπόσχισή της ἀπό τή δημοκρατία μέ λέξεις παρμένες ἀπό τό λεξιλόγιο τῆς *«Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι»* καί τῆς *«Νόβογε Βρέμια»*· οἱ λέξεις αὐτές ὑπάρχουν ἀναμφισβήτητα ὑπεράφθονες σ' ὅλη τή συλλογή τῆς «Βέχι».

Ἡ «Βέχι» εἶναι ἕνας ἀκατάσχετος χείμαρος ἀπό ἀντιδραστικά βρωμόνερα πού χύθηκαν ἐπάνω στή δημοκρατία. Εἶναι εὐνόητο γιατί οἱ δημοσιολόγοι τῆς *«Νόβογε Βρέμια»*, ὁ Ροζάνοφ, ὁ Μένσικοφ καί ὁ Α. Στολίπιν, ἔσπευσαν ν' ἀσπαστοῦν τή «Βέχι». Εἶναι εὐνόητο γιατί ὁ Ἀντόνι Βολίνσκι ὑπερενθου-

---

* Ἡ διαστρέβλωση ἀπό τή «Βέχι» τῆς συνηθισμένης ἔννοιας τῆς λέξης «διανοούμενος» εἶναι πραγματικά διασκεδαστική. Ἀρκεῖ νά ξεφυλλίσει κανείς τούς καταλόγους τῶν βουλευτῶν στίς δυό πρῶτες Δοῦμες, γιά νά δεῖ ἀμέσως ὅτι ἡ καταπληκτική πλειοψηφία τῶν τρουντοβίκων βουλευτῶν εἶναι ἀγρότες, ὅτι ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές ὑπερτεροῦν οἱ ἐργάτες καί ὅτι ἡ μάζα τῆς ἀστικῆς διανόησης συγκεντρώνεται γύρω ἀπό τούς καντέτους.

σιάστηκε ἀπό τήν ἐργασία αὐτή τῶν ἀρχηγῶν τοῦ φιλελευθερισμοῦ.

«Ὅταν ὁ διανοούμενος, — γράφει ἡ «Βέχι», — σκεπτόταν τό χρέος του ἀπέναντι στό λαό, ποτέ δέν κατάληγε στή σκέψη πώς ἡ ἰδέα τῆς προσωπικῆς εὐθύνης πού ἐκφράζεται στήν ἀρχή τοῦ χρέους, δέν πρέπει ν' ἀφορᾶ μόνο αὐτόν προσωπικά, τό διανοούμενο, ἀλλά καί τό λαό» (139). Ὁ δημοκράτης σκεπτόταν γιά τή διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων καί τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ, περιβάλλοντας τή σκέψη αὐτή μέ λέξεις γιά τό «χρέος» τῶν ἀνώτερων τάξεων ἀπέναντι στό λαό. Ὁ δημοκράτης ποτέ δέν μποροῦσε νά καταλήξει καί ποτέ δέν καταλήγει στή σκέψη, πώς σέ μιά χώρα, πρίν τή μεταρύθμιση, ἤ σέ μιά χώρα μέ τό «σύνταγμα» τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, μπορεῖ νά γίνει λόγος γιά «εὐθύνη» τοῦ λαοῦ ἀπέναντι στίς τάξεις πού κυβερνοῦν. Γιά «νά καταλήξει σ' αὐτή τή σκέψη» ὁ δημοκράτης, ἤ ὁ δῆθεν δημοκράτης, πρέπει νά μεταβληθεῖ τελικά σέ ἀντεπαναστάτη φιλελεύθερο.

«Ὁ ἐγωϊσμός, ἡ αὐτοκαθιέρωση εἶναι μεγάλη δύναμη, διαβάζουμε στή «Βέχι», καί αὐτή ἀκριβῶς κάνει τήν ἀστική τάξη τῆς Δύσης ἰσχυρό ἀσύνειδο ὄργανο τοῦ θεϊκοῦ ἔργου πάνω στή γῆ» (95). Αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μιά καρυκευμένη μέ λάδι τῆς καντήλας ἀντιγραφή τοῦ περίφημου «Enrichissez-vous! — πλουτίζετε!» ἤ τοῦ δικοῦ μας τοῦ ρωσικοῦ: «ἐμεῖς ποντάρουμε στούς ἰσχυρούς» [80]. Ὅταν ἡ ἀστική τάξη βοηθοῦσε τό λαό ν' ἀγωνίζεται γιά τήν ἐλευθερία, τόν ἀγώνα αὐτό τόν ἀνακήρυσσε ἔργο θεϊκό. Ὅταν φοβήθηκε τό λαό καί στράφηκε πρός τήν ὑποστήριξη κάθε μεσαιωνισμοῦ ἐνάντια στό λαό, ἀνακήρυξε ἔργο θεϊκό τόν «ἐγωϊσμό», τόν πλουτισμό, τή σωβινιστική ἐξωτερική πολιτική κτλ. Αὐτό ἔγινε παντοῦ στήν Εὐρώπη. Αὐτό ἐπαναλαβαίνεται καί στή Ρωσία.

«Μέ τήν πράξη τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη ἡ ἐπανάσταση ἔπρεπε οὐσιαστικά καί τυπικά νά τερματιστεῖ» (136). Αὐτό εἶναι τό ἄλφα καί τό ὠμέγα τοῦ ὀχτωβρισμοῦ, δηλ. τοῦ προγράμματος τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ ὀχτωβριστές μιλοῦσαν πάντοτε γι' αὐτό καί σύμφωνα μ' αὐτό ἐνεργοῦσαν ἀνοιχτά. Οἱ καντέτοι ἔκαναν τό ἴδιο στά *κρυφά* (ἀρχίζοντας ἀπό τίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη), ἤθελαν ὅμως νά παρασταίνουν τούς δημοκράτες. Τό πιό ὠφέλιμο, τό πιό ἀπαραίτητο πράγμα γιά νά πετύχει ἡ ὑπόθεση τῆς δημοκρατίας εἶναι ὁ πλήρης, καθαρός, ἀνοιχτός διαχωρισμός ἀνάμεσα στούς δημοκράτες καί στούς ἀποστάτες. Πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε τή «Βέχι» γι' αὐτή τήν ἀπαραίτητη δουλιά. «Πρέπει νά ἔχουμε, ἐπιτέλους, τό

θάρος νά παραδεχτοῦμε, γράφει ὁ ἀποστάτης Ἰζγκόγεφ, ὅτι στίς Κρατικές μας δοῦμες ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν, μέ ἐξαίρεση τρεῖς-τέσσερεις δεκάδες καντέτους καί ὀχτωβριστές, δέν εἶχε τίς γνώσεις πού χρειαζόταν γιά νά μπορεῖ ν' ἀναλάβει τή διοίκηση καί τήν ἀνασυγκρότηση τῆς Ρωσίας» (208). Ἔ, φυσικά, ποῦ μποροῦν νά καταπιαστοῦν μέ μιά τέτια δουλιά οἱ μουζίκοι τρουντοβίκοι βουλευτές ἤ κάτι ἐργάτες. Γι' αὐτό χρειάζεται νά ὑπάρχει πλειοψηφία ἀπό καντέτους καί ὀχτωβριστές, καί γιά μιά τέτια πλειοψηφία χρειάζεται ἡ III Δούμα...

Καί γιά νά καταλάβουν ὁ λαός καί οἱ λαολάτρες τήν «εὐθύνη» τους ἀπέναντι σ' αὐτούς πού διαφεντεύουν στήν III Δούμα καί στή Ρωσία τῆς III Δούμας χρειάζεται νά κηρύξουν στό λαό, μαζί μέ τόν Ἀντόνι Βολίνσκι, τή «μεταμέλεια» («Βέχι», 26), τήν «ὑποταγή» (49), τήν καταπολέμηση τῆς «ἀλαζονίας τοῦ διανοούμενου» (52), τήν «ὑπακοή» (55), τήν «ἁπλή, χοντροκομμένη τροφή τῶν παλιῶν δέκα ἐντολῶν τοῦ Μωϋσῆ» (51), τήν καταπολέμηση τῆς «λεγεώνας τῶν δαιμόνων πού εἰσχώρησαν στό γιγάντιο σῶμα τῆς Ρωσίας» (68). Ἄν οἱ ἀγρότες ἐκλέγουν τούς τρουντοβίκους καί οἱ ἐργάτες τούς σοσιαλδημοκράτες, αὐτό, ἐννοεῖται, εἶναι ἀκριβῶς μιά τέτια διαβολική παραίσθηση, γιατί στήν οὐσία ὁ λαός ἀπό τή φύση του τρέφει, ὅπως τό ἀποκάλυψαν ἀπό καιρό πιά ὁ Κατκόφ καί ὁ Πομπεντονόστσεφ, «μίσος πρός τή διανόηση» (87· διάβαζε: πρός τή δημοκρατία).

Γι' αὐτό οἱ ρῶσοι πολίτες πρέπει, — μᾶς διδάσκει ἡ «Βέχι», — «νά εὐλογοῦν αὐτή τήν ἐξουσία, πού μοναχή της, μέ τίς λόγχες, της καί μέ τίς φυλακές της μᾶς προφυλάσσει ἀκόμη («τούς διανοούμενους») ἀπό τή λαϊκή μανία» (88).

Αὐτό τό κατεβατό εἶναι καλό, γιατί μιλάει μέ εἰλικρίνεια, εἶναι ὠφέλιμο, γιατί ἀποκαλύπτει τήν ἀλήθεια σχετικά μέ τήν πραγματική οὐσία τῆς πολιτικῆς ὅλου τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων γιά τήν περίοδο 1905-1909. Αὐτό τό κατεβατό εἶναι καλό, γιατί ἀποκαλύπτει μέ σύντομη καί ἀνάγλυφη μορφή ὅλο τό πνεῦμα τῆς «Βέχι». Καί ἡ «Βέχι» εἶναι καλή, γιατί ἀποκαλύπτει ὅλο τό πνεῦμα τῆς *πραγματικῆς* πολιτικῆς τῶν ρώσων φιλελεύθερων μαζί καί τῶν ρώσων καντέτων. Νά γιατί ἡ πολεμική τῶν καντέτων ἐνάντια στή «Βέχι», ἡ ἀπάρνηση τῆς «Βέχι» ἀπό τούς καντέτους, εἶναι καθαρή ὑποκρισία, ἀτελείωτη φλυαρία. Γιατί στήν πράξη οἱ καντέτοι σάν σύνολο, σάν κόμμα, σάν κοινωνική δύναμη ἀκολουθοῦσαν καί ἀκολουθοῦν *ἀκρι-*

βῶς τήν πολιτική τῆς «Βέχι». Οἱ ἐκκλήσεις γιά συμμετοχή στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν τόν Αὔγουστο καί τό Σεπτέμβρη τοῦ 1905, ἡ προδοσία τῆς ὑπόθεσης τῆς δημοκρατίας κατά τό τέλος τῆς ἴδιας χρονιᾶς, ὁ συστηματικός φόβος μπροστά στό λαό καί στό λαϊκό κίνημα καί ὁ συστηματικός ἀγώνας ἐνάντια στούς βουλευτές τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν στίς δυό πρῶτες Δοῦμες, ἡ ψήφιση τοῦ προϋπολογισμοῦ, οἱ λόγοι τοῦ Καραοῦλοφ γιά τή θρησκεία καί τοῦ Μπερεζόβσκι γιά τό ἀγροτικό ζήτημα στήν ΙΙΙ Δούμα, τό ταξίδι στό Λονδίνο, ὅλα αὐτά εἶναι τά ἀναρίθμητα *ὁρόσημα* ἀκριβῶς *ἐκείνης* τῆς πολιτικῆς πού διακήρυξε ἰδεολογικά ἡ «Βέχι».

Ἡ ρωσική δημοκρατία δέν μπορεῖ νά κάνει οὔτε βῆμα πρός τά μπρός, ὅσο δέν θά ἔχει καταλάβει τήν οὐσία τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ὅσο δέν θά ἔχει καταλάβει τίς ταξικές ρίζες της.

«Νόβι Ντέν», ἀρ. φύλ. 15,
13 τοῦ Δεκέμβρη 1909
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Νόβι Ντέν»

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΞΗ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ

Ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία μέ τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου γιά τά μή προλεταριακά κόμματα[81] ἔβγαλε τά βασικά συμπεράσματα γιά τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης. Στήν ἀπόφαση αὐτή τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο ἔδοσε μέ ἀκρίβεια καί σαφήνεια τήν ἐκτίμηση τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν τάξεων στήν ἐπανάσταση, προσδιόρισε τήν κοινωνική βάση ὅλων τῶν βασικῶν κομμάτων καί τά γενικά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν πάλη γιά τή δημοκρατία. Ἡ ἀπόφαση τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908 ἀνάπτυξε παραπέρα τίς βασικές αὐτές ἀπόψεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας[82].

Τώρα, ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπό τή συνδιάσκεψη αὐτή καί $2^1/_2$ χρόνια ὕστερα ἀπό τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, εἶναι ἐξαιρετικά διδακτικό νά δοῦμε σέ ποιές ἀπόψεις γιά τή σύγχρονη κατάσταση καί τά καθήκοντα τῆς δημοκρατίας καταλήγουν οἱ πιό σημαίνοντες ἐκπρόσωποι τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἡ πρόσφατη «σύσκεψη» τῶν παραγόντων τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων παρουσιάζει ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη. Ἡ «σύσκεψη» ἐνέκρινε τήν εἰσήγηση τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος κ. Μιλιουκόφ, πού τή δημοσίευσε τώρα στήν ἐφημερίδα *«Ρέτς»* μέ τόν τίτλο: «Τά πολιτικά κόμματα στή χώρα καί στή Δούμα». Ἡ εἰσήγηση αὐτή εἶναι ἕνα ἐξαιρετικά σημαντικό πολιτικό ντοκουμέντο. Ἀπό σήμερα μέ τήν εἰσήγηση αὐτή θά ἔχουμε τήν ἐπίσημη πλατφόρμα τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Κι' ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἔχουμε ἐδῶ καί τήν ἀπάντηση στά ζητήματα, πού ἀπό καιρό ἔθεσε καί ἔλυσε τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἀπάντηση πού τή δίνει ἕνας ἀπό τούς πιό ἱκανούς διπλωμάτες καί πολιτικάντες τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί ταυτόχρονα καί ἕνας ἀπ' τούς πιό ἔμπειρους ἱστορικούς,

πού κάτι διδάχτηκε ἀπό τόν ἱστορικό ὑλισμό, κάτω ἀπό τήν ὁλοφάνερη ἐπίδραση τοῦ ὁποίου βρισκόταν ὁ ἱστορικός αὐτός... ὅταν ἦταν ἱστορικός.

Ὁ ἱστορικός Μιλιουκόφ ἐπιχειρεῖ νά θέσει τό ζήτημα ὁλότελα ἐπιστημονικά, δηλ. ὑλιστικά. Γιά ν' ἀποκτήσουμε «γερά σημεῖα στήριξης» τῆς κομματικῆς τακτικῆς ἀπαιτεῖται «ταυτότητα ἀντίληψης γιά ὅσα διαδραματίζονται στή χώρα». Καί γιά νά τό καταλάβουμε αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητο νά δοῦμε μέ ποιό τρόπο τά βασικά πολιτικά κόμματα ἤ «πολιτικά ρεύματα» προσπαθοῦν «νά βροῦν στήριγμα» μέσα στά «πλατιά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ».

Ἡ μέθοδος εἶναι περίφημη. Ἡ ἐφαρμογή της μᾶς δίνει ἀμέσως τή μεταβολή τοῦ ἔμπειρου ἱστορικοῦ σέ κοινό φιλελεύθερο συκοφάντη: οἱ καντέτοι καί ὅλοι, ὅσοι βρίσκονται δεξιότερα ἀπ' αὐτούς, εἶναι, βλέπετε, «τά τρία βασικά πολιτικά ρεύματα», καί ὅλοι, ὅσοι βρίσκονται «ἀριστερότερα» ἀπό τούς καντέτους, εἶναι «πολιτικά νευρόσπαστα». Εὐχαριστοῦμε γιά τήν εἰλικρίνεια, κ. φιλελεύθερε! Ἄς δοῦμε ὅμως τί θά μᾶς πεῖτε σάν ἱστορικός. Τά τρία βασικά ρεύματα εἶναι: πρῶτο, ὁ «δημαγωγικός μοναρχισμός». Τό «νόημά» του εἶναι «ἡ ὑπεράσπιση τῶν παλιῶν κοινωνικῶν βάσεων τοῦ τρόπου ζωῆς», «ἡ συνένωση τῆς ἀπεριόριστης ἀπολυταρχίας»...(ὁ φιλελεύθερος, ὁ συνταγματικός δημοκράτης, χωρίς νά τό καταλαβαίνει ἀποδέχεται τήν ἄποψη τοῦ ὀχτωβριστῆ, πού ὑπερασπίζει τήν περιορισμένη ἀπολυταρχία)...«μέ τήν ἀγροτιά πάνω στή βάση τῶν πατριαρχικῶν σχέσεων, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες οἱ εὐγενεῖς ἀποτελοῦν τό φυσικό μεσολαβητή ἀνάμεσα στούς πρώτους καί στούς δεύτερους... Μεταφρασμένο αὐτό ἀπό τή φιλελεύθερη στή ρωσική γλώσσα σημαίνει κυριαρχία τῶν φεουδαρχῶν («πατριαρχία») τσιφλικάδων καί τοῦ μαυροεκατονταρχίτικου τσαρισμοῦ. Ὁ κ. Μιλιουκόφ παρατηρεῖ σωστά πώς ὁ τσαρισμός αὐτός γίνεται «δημαγωγικός», πώς «ἐγκαταλείπει τήν παλιά τεχνητή τακτική τοῦ ἀκομματικοῦ ἤ τοῦ ὑπεράνω κομμάτων καί ἀναμιγνύεται δραστήρια στό προτσές τῆς ὀργάνωσης τῶν κομμάτων μέσα στή χώρα». Ἀκριβῶς αὐτό, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, εἶναι τό βῆμα πού κάνει ἡ ἀπολυταρχία στό δρόμο τῆς μετατροπῆς της σέ ἀστική μοναρχία, καί γιά τό ὁποῖο μιλάει ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ Δεκέμβρη 1908. Ἀκριβῶς αὐτό εἶναι τό καινούργιο πού ἀποτελεῖ τήν *εἰδική* ἰδιομορφία τῆς σημερινῆς στιγμῆς καί πού τήν εἶχε ὑπόψη του τό κόμμα μας, ὅταν καθόρισε τά *ση-*

μερινά καθήκοντα τακτικῆς. Ὁ κ. Μιλιουκόφ, ἐνῶ βλέπει σωστά ὁρισμένα χαρακτηριστικά τοῦ προτσές, πρῶτο δέν ὁλοκληρώνει τή σκέψη του ὡς πρός τίς οἰκονομικές βάσεις τοῦ προτσές, καί δεύτερο, *φοβᾶται* νά βγάλει τό ἀναπόφευκτο συμπέρασμα σχετικά μέ τίς αἰτίες τῆς δύναμης τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων. Ἡ δύναμη αὐτή ὀφείλεται στό ὅτι στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία, σύμφωνα μέ τήν ἐπίσημη στατιστική τοῦ 1905, 10 ἑκατομμύρια φτωχοί ἀγρότες ἔχουν 75 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆ, ἐνῶ 30.000 μεγάλοι τσιφλικάδες (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς γῆς τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, δηλ. τῆς οἰκογενειούλας τοῦ Νικολάου Ρομάνοφ) ἔχουν 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆ. Μπορεῖ λοιπόν ἡ Ρωσία νά λυτρωθεῖ ἀπό τίς «πατριαρχικές» σχέσεις, *ἄν δέν ἐξαλειφθοῦν* πέρα γιά πέρα τά δουλοπαροικιακά λατιφούντια τῶν παραπάνω τριάντα χιλιάδων, τί γνώμη ἔχετε, κ. ἱστορικέ;

Τό δεύτερο ρεῦμα εἶναι ὁ «ἀστικός συνταγματισμός». Ἔτσι ἀποκαλεῖ ὁ Μιλιουκόφ τούς ὀχτωβριστές. «Ἡ μεγαλοαστική τάξη, γράφει, ἴσως νά θεωρεῖ τό ρεῦμα αὐτό πολύ συντηρητικό, λόγω τῆς στενῆς του σχέσης μέ τή γραφειοκρατία καί τούς εὐγενεῖς». Τούς συνενώνει ἕνα «ἀρνητικό καθῆκον: ἡ κοινή ἄμυνα ἐνάντια στά πιό ριζοσπαστικά κοινωνικά ἤ πολιτικά ρεύματα». «Οἱ ἀστοί συνταγματιστές τῆς 3 τοῦ Ἰούνη καί τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη», ἀναζητώντας στήριγμα, προσπαθοῦν «ν' ἀφομοιώσουν τουλάχιστο τό ἀνώτερο στρῶμα τῆς ἀγροτικῆς μάζας» («τούς δυναμικούς καί τούς ἰσχυρούς» τοῦ κ. Στολίπιν). «Μιά τέτια ὅμως κοινωνική βάση γιά τήν ὥρα εἶναι κάτι πού ἀφορᾶ ὁλοκληρωτικά τό μέλλον». «Νά γιατί τό ρεῦμα αὐτό στίς ἀναζητήσεις του γιά κοινωνική βάση ἴσως νά ἔχει τίς λιγότερες ἐλπίδες ἐπιτυχίας»...

Δυστυχῶς, στή χώρα μας, ἀκόμη καί μερικοί ἀπό τούς ἀνθρώπους πού θέλουν νά εἶναι σοσιαλδημοκράτες, ἀρέσκονται νά σκορπᾶν «συνταγματικές αὐταπάτες». Μπορεῖ ὅμως νά ὑπάρξει κάτι τι πιό ἁπλοϊκό ἀπό τή *φιλελεύθερη* αὐταπάτη, ὅτι δῆθεν ἡ κοινωνική βάση τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης («κοινή ἄμυνα») καί τῶν τσιφλικάδων εἶναι «ἀδύνατη», ὅτι μποροῦν δῆθεν νά συντριβοῦν μέ ἄλλο τρόπο καί ὄχι μέ τήν ἀποφασιστική καί ἀδυσώπητη ἐπαναστατική πίεση τῶν μαζῶν, μέ τήν ἐξέγερση τῶν μαζῶν; Ὁ σοβαρός ἱστορικός πάλι παραχωρεῖ τή θέση στόν κοινό φιλελεύθερο.

Τό τρίτο ρεῦμα εἶναι οἱ καντέτοι. Ὁ κ. Μιλιουκόφ ἀποκαλεῖ τό ρεῦμα αὐτό «δημοκρατικό συνταγματισμό» καί ἐξηγεῖ

πώς «ή ούσία αύτῆς τῆς θέσης βρίσκεται στήν ἕνωση τοῦ ριζοσπαστικοῦ πολιτικοῦ καί τοῦ ριζοσπαστικοῦ κοινωνικοῦ προγράμματος». Ὁ ἱστορικός χάθηκε ὁλότελα μπροστά στό διπλωμάτη πολιτικάντη. Στήν πράξη ὅλη ἡ πολιτική τῶν καντέτων στρέφεται ἐνάντια στό ριζοσπαστισμό τῶν μαζῶν. Στά λόγια, ἰδιαίτερα στή «σύσκεψη», ὅπου παρευρίσκονται καντέτοι ἀπό τίς ἐπαρχίες, πού βλέπουν κάπως ἀπό πιό κοντά τίς διαθέσεις τῶν μαζῶν, εἴμαστε ριζοσπαστικοί, φροντίζουμε γιά τό δημοκρατισμό καί τίς μάζες.

Ὁ κ. Μιλιουκόφ (ἴσως ἰδιαίτερα κάτω ἀπό τήν ἐντύπωση τῆς «σύσκεψης»), δέν γελιέται ὁσοναφορᾶ τίς μάζες. Ὁμολογεῖ πώς εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ «ἀνάπτυξη τῆς συνειδητότητας στά τελευταῖα χρόνια εἶναι τεράστια», ὅτι «οἱ αἰτίες τῆς μαζικῆς δυσαρέσκειας δέν ἐξαφανίστηκαν· ἴσως ἀκόμη καί νά πλήθυναν καί ἡ δράση τους νά δυνάμωσε στό βαθμό πού μεγάλωσε ἡ συνειδητότητα». Ἄν ὅμως ὁ ἱστορικός ἀναγκάζεται νά τό ὁμολογήσει αὐτό, ὡστόσο ὁ φιλελεύθερος ἔχει τήν τελευταία λέξη: «...δυστυχῶς, φάνηκε» (κατά τήν ἐπανάσταση) ὅτι «μέσα στίς μάζες εἶχε περάσει μιά πιό θαραλέα κρυφή δημαγωγία, πού κολάκευε τίς πατροπαράδοτες ἀντιλήψεις καί τούς κοινούς πόθους τῶν μαζῶν. Ἡ δημαγωγία αὐτή συνέδεε μέ καθαρά τεχνητό τρόπο τό κατανοητό καί δίκαιο σύνθημα τῶν μαζῶν «γῆ» μέ τό ἀκατανόητο καί κακῶς ἑρμηνευόμενο σύνθημα «ἐλευθερία». Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες ἀκόμη καί ἡ κατανόηση ἀπό τή λαϊκή συνείδηση τῆς φυσικῆς σύνδεσης τῶν δυό αὐτῶν συνθημάτων δέν ἀποτέλεσε παρά μόνο πηγή γιά νέες παρεξηγήσεις καί γέννησε τίς ἴδιες αὐταπάτες» κτλ. κτλ., φτάνοντας ὥς τήν «ἀρχή»: οὔτε ἐπανάσταση, οὔτε ἀντίδραση, ἀλλά «νόμιμη συνταγματική πάλη». Στό ζήτημα τῆς ἐπανόδου στήν «παλιά τακτική τοῦ 1905» «πρέπει κατηγορηματικά καί σταράτα ν' ἀπαντήσουμε ἀρνητικά».

Ὁ ἀναγνώστης βλέπει πώς ὅλες οἱ καλές προθέσεις τοῦ ἱστορικοῦ Μιλιουκόφ ν' ἀναζητήσει στήριγμα γιά τήν τακτική τῶν κομμάτων στά πλατιά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ ἔγιναν στάχτη, μόλις τό ζήτημα ἔφτασε στήν ἀγροτιά καί στό προλεταριάτο. Σχετικά μέ τό τελευταῖο ὁ κ. Μιλιουκόφ εἶναι ἀπογοητευμένος καί ὁμολογεῖ πώς «στή δημοκρατία τῶν πόλεων οἱ καντέτοι ἔχουν πιό πλατιά, πιό ὀργανωμένη καί πιό συνειδητή κοινωνική βάση, ἀπ' ὅ,τι μπορεῖ νά φανταστεῖ ὁποιοδήποτε πολιτικό κόμμα, *ἐκτός ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία πού*

στηρίζεται στήν έργατική τάξη». Σχετικά μέ τούς άγρότες ό κ. Μιλιουκόφ δέν χάνει τίς έλπίδες του. «Παρά τήν ϋπαρξη τέτιων έμποδίων», όπως «ή δημαγωγία» κτλ., — γράφει, — «δέν άποκλείεται ή δυνατότητα *παράλληλης»* (ή ύπογράμμιση είναι τοῦ Μιλιουκόφ) «δράσης τοῦ δημοκρατικοῦ συνταγματισμοῦ μέ τίς άμεσες έκδηλώσεις τῶν πόθων τῶν λαϊκῶν μαζῶν».

Παράλληλη δράση!, νά μιά καινούργια λεξούλα γιά τήν παλιά φιλελεύθερη τακτική. Οί παράλληλες γραμμές ποτέ δέν συναντιοῦνται. Ὁ φιλελευθερισμός τῆς άστικῆς διανόησης κατάλαβε πώς *ποτέ* δέν θά συναντηθεῖ μέ τίς μάζες, δηλ. δέν θά γίνει ό έκφραστής καί άρχηγός *τους* στή Ρωσία, «ποτέ», λόγω τῆς συνειδητότητας πού μεγάλωσε ύστερα άπό τό 1905. Οί φιλελεύθεροι όμως, τύπου καντέτων, έξακολουθοῦν νά ύπολογίζουν στίς μάζες, σάν σέ *βάθρο* γιά τίς έπιτυχίες τους, γιά τήν κυριαρχία τους. «Βαδίζω παράλληλα», αὐτό μεταφρασμένο σέ άπλή καί σαφή γλώσσα, σημαίνει έκμεταλλεύομαι πολιτικά τίς μάζες, ξεγελώντας τες μέ λόγια γιά δημοκρατισμό καί προδίνοντάς τες στήν πράξη. «Νά τούς ύποστηρίζουμε (τούς όχτωβριστές) συστηματικά στά συνταγματικά ζητήματα», τά λόγια αὐτά τῆς είσήγησης τοῦ κ. Μιλιουκόφ έκφράζουν *τήν ούσία* τῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων. Στήν πράξη οί καντέτοι εἶναι συνεργάτες τοῦ όχτωβρισμοῦ, μιά πτέρυγα τοῦ άστικοῦ συνταγματισμοῦ. Ὁ Στροῦβε καί οί λοιποί βεχιστές τό όμολογοῦν αὐτό άνοιχτά, ώμά, άπροκάλυπτα καί άπαιτοῦν άπό τούς καντέτους νά πάψουν «νά στραβοκοιτάζουν πρός τ' άριστερά καί νά καλοπιάνουν τούς έπαναστάτες, οί όποῖοι τούς περιφρονοῦν» (λόγια τοῦ γνωστοῦ άποστάτη κ. Ἰζγκόγεφ στό «Μοσκόβσκι Ἐζενεντέλνικ» [83], 1909, τεῦχος 46, σελ. 10). Οί Μιλιουκόφ καί Σία εἶναι δυσαρεστημένοι *μόνο* άπό τή βαναυσότητα καί τή μονοκομματιά τῶν βεχιστῶν, *μόνο* γιατί αὐτοί τούς χαλοῦν τή διπλωματία, τούς έμποδίζουν νά σέρνουν άπ' τή μύτη τά καθυστερημένα στοιχεῖα τῶν μαζῶν. Ὁ Μιλιουκόφ εἶναι πρακτικός πολιτικός, ό Στροῦβε εἶναι ό δογματιστής θεωρητικός τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ή είρηνική τους όμως συμβίωση μέσα στό ἴδιο κόμμα δέν εἶναι κάτι τό τυχαῖο, άλλά άναγκαῖο φαινόμενο, γιατί ό άστός διανοούμενος *στήν πραγματικότητα* ταλαντεύεται άνάμεσα στή μεγάλη έλπίδα πού στηρίζει στίς μάζες (πού θά βοηθήσουν, δῆθεν νά βγάλουμε τά κάστανα άπ' τή φωτιά) καί στήν έλπίδα πού στηρίζει στήν όχτωβριστική άστική τάξη.

«Τό γεγονός ότι εἶναι άδύνατο νά έπιτρέψει ή σημερινή

ἐξουσία τίς ἐλεύθερες ἐπαφές τῶν πολιτικά συνειδητῶν στοιχείων τῆς δημοκρατίας μέ τίς δημοκρατικές μάζες, αὐτό ἀκριβῶς καθιστᾶ ἀπραγματοποίητες τίς βασικές ὑποσχέσεις τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ ᾿Οχτώβρη», γράφει ὁ κ. Μιλιουκόφ. Ἄθελά του ὁ κ. Μιλιουκόφ εἶπε ἐδῶ μιά πιό βαθιά ἀλήθεια ἀπ' ὅ,τι ἤθελε νά πεῖ. Γιατί, πρῶτο, ἄν εἶναι ἀλήθεια πώς ἡ σημερινή ἐξουσία *εἶναι ἀδύνατο* νά ἐπιτρέψει τήν ἐπαφή τῶν μαζῶν μέ τούς δημοκράτες (καί αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητη ἀλήθεια), ἀπ' αὐτό βγαίνει ἡ ἀνάγκη τῆς *ἐπαναστατικῆς* τακτικῆς καί ὄχι τῆς «συνταγματικῆς» πάλης, ἡ ἀνάγκη νά ὁδηγηθεῖ ὁ λαός στήν *ἀνατροπή* αὐτῆς τῆς ἐξουσίας καί ὄχι στή μεταρύθμισή της. Καί, δεύτερο, καί ἡ περίοδος ᾿Οχτώβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1905, καί ἡ Ι Δούμα, καί ἡ ΙΙ Δούμα *ἀπόδειξαν*, πώς ὄχι μόνο «ἡ σημερινή ἐξουσία», ἀλλά καί *ὁ ρωσικός φιλελευθερισμός, οἱ ρῶσοι καντέτοι* «δέν εἶναι δυνατό νά ἐπιτρέψουν τίς ἐλεύθερες ἐπαφές» ἀνάμεσα στίς «δημοκρατικές μάζες» καί στούς σοσιαλδημοκράτες, ἀκόμη καί ἀνάμεσα στούς ναρόντνικους ὅλων τῶν ἀποχρώσεων. Οἱ καντέτοι δέν μποροῦσαν νά καθοδηγήσουν τή δημοκρατία, ὄχι μόνο τήν ἐργατική, ἀλλά καί τήν ἀγροτική, ὅταν ὑπῆρχαν οἱ ἐλευθερίες τοῦ ᾿Οχτώβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1905, καί ἡ δημοκρατία, καί ὅταν ἀκόμη ὑπῆρχαν οἱ προστατευόμενες ἀπό τούς Γκορεμίκιν καί Στολίπιν Δοῦμες, δέν συμβιβάστηκε μέ τόν ἡγετικό ρόλο τῶν καντέτων.

Ἡ πολιτική σημασία τῆς «σύσκεψης» τῶν καντέτων στό τέλος τοῦ 1909 καί τῆς εἰσήγησης τοῦ κ. Μιλιουκόφ συνίσταται στό ὅτι οἱ μορφωμένοι ἐκπρόσωποι τοῦ φιλελευθερισμοῦ, πού εἶναι οἱ χειρότεροι ἐχθροί τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐπιβεβαίωσαν θαυμάσια τήν ὀρθότητα τῆς ἐκτίμησής της γιά τήν κατάσταση καί τήν τακτική της. Ὅ,τι ἀξιόλογο καί σωστό ὑπάρχει στήν εἰσήγηση εἶναι ἁπλῶς πασάλειμμα καί ἀναμάσημα τῆς βασικῆς θέσης μας ὅτι ἡ ἀπολυταρχία ἔκανε ἕνα βῆμα πάνω στό δρόμο τῆς μετατροπῆς της σέ ἀστική μοναρχία, καί ὅτι αὐτό εἶναι τό κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς σημερινῆς στιγμῆς. Σ' αὐτό ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ διαφορά της ἀπό τό χτές καί ἀπό τό αὔριο. ᾿Εδῶ βρίσκεται ἡ βάση τῆς ἰδιόμορφης τακτικῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, μιᾶς τακτικῆς, πού πρέπει *νά ἐφαρμόσει* τίς ἀρχές τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ στήν ἀλλαγμένη κατάσταση καί ὄχι *νά ἐπαναλάβει* ἁπλῶς τοῦτα ἤ ἐκεῖνα τά συνθήματα.

Οἱ φιλελεύθεροι ἀναγνώρισαν τήν ἀντεπαναστατικότητα

τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης, ὁμολόγησαν ὅτι μεγαλώνει ἡ συνειδητότητα καί ἡ δυσαρέσκεια τῶν μαζῶν. Γιατί, λοιπόν, δέν ἀποφασίζουν νά ὑπηρετήσουν ἀποφασιστικά τή μεγαλοαστική τάξη, ἐφόσον ἀπαρνιοῦνται τήν ἐπανάσταση, τό 1905, τή «δημαγωγία» γιά «γῆ καί ἐλευθερία», ἐφόσον παραδέχονται πώς ὁ ὀχτωβρισμός εἶναι ὑπερβολικά συντηρητικός γιά τή μεγαλοαστική τάξη; Ἐπειδή ἡ «σύσκεψη» τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαρχιῶν τούς ἔδειξε πολύ καθαρά τήν *ἀποτυχία* τῆς νέας, τῆς στολιπινικῆς, ἀστικῆς πολιτικῆς τῆς ἀπολυταρχίας. Ἡ νέα κοινωνική βάση γιά τή μοναρχία *«γιά τήν ὥρα εἶναι κάτι πού ἀφορᾶ ὁλοκληρωτικά τό μέλλον»*, νά ἡ πολυτιμότερη ὁμολογία τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ὁ καθιερωμένος ἀστικός συνταγματισμός, μέ τή μοναρχία ἐπικεφαλῆς, εἶναι ὑπέροχο πράγμα, *ὅμως αὐτό δέν γίνεται καί δέν μπορεῖ νά γίνει, χωρίς νά ὑπάρχει ἕνα νέο κίνημα τῶν μαζῶν*, νά τό *συμπέρασμα* τῆς «σύσκεψης» τῶν καντέτων. Ἐμεῖς μισοῦμε τό κίνημα τῶν μαζῶν, μισοῦμε τή «δημαγωγία» γιά «γῆ καί ἐλευθερία», μισοῦμε «τά πολιτικά νευρόσπαστα», εἴμαστε ὅμως ρεαλιστές πολιτικοί, πρέπει νά παίρνουμε ὑπόψη τά γεγονότα, πρέπει νά κατευθύνουμε τήν πολιτική μας ἔτσι, ὥστε νά βαδίζουμε *παράλληλα* μέ τό κίνημα τῶν μαζῶν, μιά καί τό κίνημα αὐτό εἶναι ἀναπόφευκτο. «Δέν ἀποκλείεται ἡ δυνατότητα» νά πετύχει ἡ πάλη γιά τήν καθοδήγηση τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν καί τῶν μαζῶν τῆς πόλης (ἐκτός ἀπό τίς ἐργατικές): θά προσπαθήσουμε μέ τά λόγια γιά τό «ριζοσπαστισμό» μας νά ἐξασφαλίσουμε μιά θεσούλα μέσα στό λαϊκό κίνημα, ὅπως μέ τά λόγια γιά ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητας ἐξασφαλίσαμε μιά θεσούλα στό Λονδίνο.

Ἡ σύσκεψη τῶν καντέτων, χωρίς νά τό ὑποπτεύεται, ἐπιβεβαίωσε θαυμάσια τήν τακτική τοῦ κόμματός μας. Πρέπει νά ξεπεράσουμε τή νέα ἱστορική περίοδο, τή στιγμή πού ἡ ἀπολυταρχία προσπαθεῖ *μέ καινούργιο τρόπο* νά σωθεῖ, τή στιγμή πού τραβάει ὁλοφάνερα *πάλι* στή χρεωκοπία, ἀκολουθώντας τό νέο αὐτό δρόμο. Πρέπει νά ξεπεράσουμε αὐτή τήν περίοδο, δουλεύοντας συστηματικά, ἐπίμονα, ὑπομονητικά γιά νά ὀργανώσουμε πιό πλατιά καί πιό γερά τίς πιό συνειδητές μάζες τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου καί τῆς δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς. Πρέπει νά ἐκμεταλλευτοῦμε ὅλες τίς συνθήκες καί τίς δυνατότητες κομματικῆς δράσης τώρα πού καί ἡ μαύρη Δούμα καί ἡ μοναρχία εἶνοι ἀναγκασμένες ν' ἀκολουθήσουν τό δρόμο τῆς συμμετοχῆς σέ κόμματα. Πρέπει νά ἐκ-

μεταλλευτοῦμε αὐτό τό χρόνο σάν περίοδο προετοιμασίας τῶν νέων μαζῶν, πάνω σέ νέα βάση, μέσα σέ νέες συνθῆκες, γιά μιά πιό ἀποφασιστική ἐπαναστατική πάλη γιά τίς παλιές μας διεκδικήσεις. Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση ἔδειξαν στήν πράξη ὅτι ἡ μοναρχία εἶναι τελείως ἀσυμβίβαστη μέ τή δημοκρατία, μέ τήν κυριαρχία τοῦ λαοῦ, μέ τήν ἐλευθερία τοῦ λαοῦ, — πρέπει νά μεταφέρουμε στίς μάζες τήν προπαγάνδα γιά τήν κατάργηση τῆς μοναρχίας, τήν προπαγάνδα τοῦ δημοκρατισμοῦ, σάν *ὅρο* γιά τή νίκη τοῦ λαοῦ, — πρέπει τό σύνθημα «κάτω ἡ μοναρχία» νά τό κάνουμε μιά τόσο δημοφιλή «λαϊκή ἔκφραση», ὅπως εἶχε γίνει ὕστερα ἀπό μακρόχρονη ἐπίμονη σοσιαλδημοκρατική δουλιά στά 1895-1904 τό σύνθημα: «κάτω ἡ ἀπολυταρχία». Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση ἔδειξαν στήν πράξη ὅλη τή δύναμη καί ὅλη τή σημασία τῆς τάξης τῶν τσιφλικάδων· πρέπει νά μεταφέρουμε στίς μάζες τῆς ἀγροτιᾶς τήν προπαγάνδα τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἐκμηδένισης αὐτῆς τῆς τάξης, τῆς ὁλοκληρωτικῆς κατάργησης τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας. Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση ἔδειξαν στήν πράξη τήν οὐσία τῶν φιλελεύθερων καί τῆς ἀστικῆς διανόησης· πρέπει νά μεταφέρουμε στίς μάζες τῆς ἀγροτιᾶς τή σαφή ἀντίληψη πώς ἡ καθοδήγηση ἀπό μέρους τῶν φιλελεύθερων εἶναι χαντάκωμα τῆς ὑπόθεσής τους, πώς χωρίς αὐτοτελή ἐπαναστατική πάλη οἱ μάζες θά μείνουν ὁπωσδήποτε, κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε «μεταρυθμίσεις» τῶν καντέτων, θά μείνουν ὑπόδουλες τοῦ τσιφλικᾶ. Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση μᾶς ἔδειξαν τή συμμαχία τῆς ἀπολυταρχίας καί τῆς ἀστικῆς τάξης, τή συμμαχία τῆς ρωσικῆς καί τῆς διεθνοῦς ἀστικῆς τάξης· πρέπει νά διαπαιδαγωγήσουμε, νά συσπειρώσουμε καί νά ὀργανώσουμε τριπλάσιες ἀπ' ὅ,τι τό 1905 μάζες τοῦ προλεταριάτου, πού μόνο αὐτό εἶναι σέ θέση, καθοδηγούμενο ἀπό τό ἀνεξάρτητο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί βαδίζοντας χέρι-χέρι μέ τό προλεταριάτο τῶν προηγμένων χωρῶν, νά κατακτήσει τήν ἐλευθερία γιά τή Ρωσία.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 10,
24 τοῦ Δεκέμβρη 1909
(6 τοῦ Γενάρη 1910)

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

Η ΕΝΔΕΚΑΤΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

Στίς 7 τοῦ Νοέμβρη μέ τό νέο ἡμερολόγιο συνῆλθε στίς Βρυξέλλες ἡ ἑνδέκατη σύνοδος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Σύμφωνα μέ μιά συνήθεια πού καθιερώθηκε τά τελευταῖα χρόνια, πρίν ἀπό τή σύνοδο ἔγινε ἡ συνδιάκεψη τῶν σοσιαλιστῶν δημοσιογράφων διαφόρων χωρῶν. Σ' αὐτή συζητήθηκαν ὁρισμένα πρακτικά ζητήματα γιά τήν ἀποκατάσταση πιό τακτικῶν ἐπαφῶν ἀνάμεσα στίς καθημερινές σοσιαλιστικές ἐφημερίδες τῶν διαφόρων χωρῶν.

Στή σύνοδο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, δίπλα στά τρέχοντα μικρά ζητήματα, ὑπῆρχαν στήν ἡμερήσια διάταξη δυό σοβαρά ζητήματα: πρῶτο, τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τοῦ 1910 στήν Κοπεγχάγη καί, δεύτερο, ἡ διάσπαση τοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας.

Σχετικά μέ τό πρῶτο θέμα καθορίστηκε κατά πρῶτο λόγο ἡ ἡμερομηνία τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου καί συγκεκριμένα: ἡ 28 Αὐγούστου-3 τοῦ Σεπτέμβρη μέ τό νέο ἡμερολόγιο. Ἀπ' ἀφορμή τόν τόπο σύγκλησης τοῦ συνεδρίου μπῆκε τό ζήτημα, ἄν θά μπορέσουν οἱ ρῶσοι σοσιαλιστές νά πᾶνε ἐλεύθερα στήν Κοπεγχάγη. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν δανῶν σοσιαλιστῶν Κνοῦντσεν ἀπάντησε πώς, σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες τους καί μέ ὅλα τά στοιχεῖα πού διαθέτουν σχετικά μέ τίς διαθέσεις τῆς δανικῆς κυβέρνησης, ἡ ἀστυνομία δέν θά ἐνοχλήσει τούς ρώσους ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου. Ἄν στίς παραμονές τοῦ συνεδρίου ἀποδειχτεῖ τό ἀντίθετο, τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο θά φροντίσει ἀσφαλῶς ν' ἀλλάξει τόν τόπο σύγκλησης τοῦ συνεδρίου.

Ἡ ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης καθορίστηκε ὡς ἑξῆς: 1) τό συνεταιριστικό κίνημα· 2) ἡ διεθνής ὀργάνωση βοήθειας τῶν μεγάλων ἀπεργιῶν· 3) ἡ ἀνεργία·

4) ὁ ἀφοπλισμός καί ἡ διευθέτηση τῶν διεθνῶν διενέξεων μέ διαιτησία· 5) τά ἀποτελέσματα τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας τῶν διαφόρων χωρῶν καί τό ζήτημα τῆς διεθνοῦς ὀργάνωσής της, ἰδιαίτερα τό ζήτημα τῆς ὀχτάωρης ἐργάσιμης ἡμέρας· 6) ἡ βελτίωση τῶν σχέσεων τῶν ἐθνικῶν κομμάτων μέ τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο· 7) ἡ κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Στήν ἀρχή ἦταν νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τό ἀγροτικό ζήτημα. Ὁ Βαλιάν καί ὁ Μόλκενμπουρ ἀντιτάχθηκαν, γιατί εἶχαν τή γνώμη ὅτι εἶναι δύσκολο νά συζητηθεῖ ἕνα τέτιο ζήτημα στό Διεθνές συνέδριο, χωρίς νά ἔχει προηγηθεῖ μιά πιό λεπτομερειακή προετοιμασία του ἀπό τά συνέδρια τῶν ἐθνικῶν κομμάτων. Ἐκφράστηκε ἡ εὐχή τά συνέδρια τῶν ἐθνικῶν κομμάτων νά ἐξετάσουν τό ζήτημα αὐτό εἰδικά καί μετά νά τό φέρουν ἕτοιμο πιά γιά συζήτηση στό Διεθνές συνέδριο τοῦ 1913.

Τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο, ἀφοῦ πῆρε ἀποφάσεις πού ἐκδήλωναν τή συμπάθειά του πρός τούς σουηδούς ἐργάτες, οἱ ὁποῖοι ὀργάνωσαν μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες γενικές ἀπεργίες τοῦ τελευταίου καιροῦ, καί πρός τούς ἐργάτες τῆς Ἱσπανίας πού ἀγωνίστηκαν ἡρωικά ἐνάντια στόν πολεμικό τυχοδιωκτισμό τῆς κυβέρνησής τους, καθώς καί ἀποφάσεις διαμαρτυρίας γιά τίς θηριωδίες καί τίς δολοφονίες τοῦ τσαρισμοῦ στή Ρωσία, τῶν κυβερνήσεων τῆς Ἱσπανίας, τῆς Ρουμανίας καί τοῦ Μεξικοῦ, πέρασε στή συζήτηση τοῦ κύριου θέματος τῆς ἡμερήσιας διάταξης: σχετικά μέ τή διάσπαση στήν Ὁλλανδία.

Στήν Ὁλλανδία ἀπό καιρό τώρα μέσα στό Σοσιαλιστικό κόμμα γίνεται ἀγώνας ἀνάμεσα στούς ὀπορτουνιστές καί στούς μαρξιστές. Στό ἀγροτικό ζήτημα οἱ ὀπορτουνιστές ὑποστήριζαν τό ἄρθρο τοῦ προγράμματος, πού ζητάει νά δοθεῖ κλῆρος στούς ἐργάτες γῆς. Οἱ μαρξιστές πάλευαν δραστήρια ἐνάντια σ' αὐτό τό ἄρθρο (πού τό ὑποστήριζε ὁ ἀρχηγός τῶν ὀπορτουνιστῶν Τρούλστρα) καί τό 1905 πέτυχαν τήν κατάργησή του. Σέ συνέχεια οἱ ὀπορτουνιστές, γιά νά προσεταιριστοῦν τή μερίδα τῶν ὀλλανδῶν ἐργατῶν πού τρέφει θρησκευτικά αἰσθήματα, ἔφτασαν στό σημεῖο νά ὑποστηρίξουν τήν ἄποψη ὅτι τό δημόσιο πρέπει νά διαθέσει χρήματα γιά ἐπιχορήγηση τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν στά σχολεῖα. Οἱ μαρξιστές ἀντιτάχθηκαν ἐνεργά σ' αὐτό. Οἱ ὀπορτουνιστές, μ' ἐπικεφαλῆς τόν Τρούλστρα, ἀντιπαράθεταν τήν κοινοβουλευτική σοσιαλ-

δημοκρατική ὁμάδα στό κόμμα καί δροῦσαν ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ. Οἱ ὀπορτουνιστές ἀκολουθοῦσαν πολιτική προσέγγισης μέ τούς φιλελευθέρους καί ὑποστήριξης τῶν φιλελευθέρων ἀπό μέρους τῶν σοσιαλιστῶν (ἐννοεῖται, αὐτό τό «δικαιολογοῦσαν», λέγοντας ὅτι σκοπός τους εἶναι νά πετύχουν κοινωνικές μεταρυθμίσεις, πού οἱ φιλελεύθεροι τίς ὑπόσχονταν καί... δέν τίς πραγματοποιοῦσαν). Οἱ ὀπορτουνιστές ἐπιχείρησαν ν' ἀναθεωρήσουν τό παλιό μαρξιστικό πρόγραμμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας καί ἀνάμεσα στ' ἄλλα διατύπωσαν μέ τήν ἀναθεώρηση αὐτή θέσεις, ὅπως εἶναι λογουχάρη ἡ ἀποκήρυξη τῆς «θεωρίας τῆς κατάρευσης (γνωστή ἰδέα τοῦ Μπέρνσταϊν), εἴτε ἡ εὐχή ὅτι ἡ παραδοχή τοῦ προγράμματος ὑποχρέωνε τά μέλη τοῦ κόμματος νά παραδέχονται τίς πολιτικές-οἰκονομικές, *«ὄχι ὅμως καί τίς φιλοσοφικές ἀντιλήψεις τοῦ Μάρξ»*. Ἡ πάλη τῶν μαρξιστῶν ἐνάντια σ' αὐτή τή γραμμή γινόταν ὅλο καί πιό ἔντονη. Οἱ μαρξιστές (μαζί τους καί ἡ γνωστή συγγραφέας Ρόλαντ-Χόλστ, ἔπειτα ὁ Γκόρτερ, ὁ Πάννεκουκ κ. ἄ.), πού παραμερίστηκαν ἀπό τό ΚΟ τοῦ κόμματος, ἵδρυσαν τή δική τους ἐφημερίδα, τήν «Τριμπούνα» [84]. Ὁ Τρούλστρα, χρησιμοποιώντας κάθε μέσο, κατάτρεχε τήν ἐφημερίδα αὐτή, κατηγοροῦσε τούς μαρξιστές ὅτι προσπαθοῦν «νά διώξουν» αὐτόν προσωπικά καί ὑποκινοῦσε τή μικροαστικά διατεθειμένη μερίδα τῶν ὁλλανδῶν ἐργατῶν ἐνάντια στούς «καυγατζῆδες», στούς φίλους τῆς πολεμικῆς, στούς μαρξιστές πού διαταράσσουν τήν ἡσυχία. Ἡ κατάληξη ἦταν ὅτι τό ἔκτακτο συνέδριο τοῦ κόμματος στό Ντέβεντε (13-14 τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1909), ὅπου οἱ ὀπαδοί τοῦ Τρούλστρα, πῆραν τήν πλειοψηφία, πῆρε ἀπόφαση *νά κλείσει ἡ «Τριμπούνα»* καί στή θέση της νά βγαίνει ἕνα «παράρτημα» τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ ΚΟ τοῦ κόμματος! Ἐννοεῖται, πώς οἱ συντάκτες τῆς «Τριμπούνα» δέν συμφώνησαν μέ τήν ἀπόφαση αὐτή (ἐκτός ἀπό τή Ρόλαντ-Χόλστ πού πῆρε, δυστυχῶς, ἀπελπιστικά συμφιλιωτική θέση) *καί διαγράφηκαν ἀπό τό κόμμα.*

Ἔγινε διάσπαση. Τό παλιό, ὀπορτουνιστικό κόμμα, μ' ἐπικεφαλῆς τόν Τρούλστρα καί τόν Βάν-Κόλ («διάσημο» ἀπό τότε πού ἔβγαλε ὀπορτουνιστικούς λόγους γιά τό ἀποικιακό ζήτημα στή Στουτγάρδη) [85], διατήρησε τήν ὀνομασία «Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό Κόμμα» (S.D.A.P.). Τό νέο μαρξιστικό κόμμα, πού εἶχε πολύ λιγότερα μέλη, ὀνομάστηκε «Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα» (S.D.P.).

Ἡ Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου προσπάθησε νά μεσολαβήσει γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας στήν Ὁλλανδία, ἐνήργησε ὅμως πολύ ἀποτυχημένα: πῆρε τυπική θέση καί, συμπαθώντας ἔκδηλα τούς ὀπορτουνιστές, ἔριξε τήν εὐθύνη τῆς διάσπασης στούς μαρξιστές. Γι' αὐτό τό λόγο ἡ αἴτησή τους νά γίνει δεκτό τό νέο κόμμα στή Διεθνή ἀπορίφθηκε ἀπό τήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου.

Στή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, πού ἔγινε στίς 7 τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1909, μπῆκε ζήτημα εἰσδοχῆς τῶν ὁλλανδῶν μαρξιστῶν στή Διεθνή. Ὅλοι ἤθελαν ν' ἀποφύγουν τή συζήτηση πάνω στήν οὐσία τοῦ θέματος καί νά περιοριστοῦν στό νά ὑποδείξουν τή διαδικασία, δηλ. νά βάλουν τό ζήτημα μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη σειρά, νά ὑποδείξουν μέσα γιά τή λύση τῆς διαφορᾶς, ἄν καί, ἐννοεῖται, ἡ *οὐσία* τοῦ θέματος, ἡ *οὐσία* τῆς πάλης τῶν δυό κατευθύνσεων στήν Ὁλλανδία δέν μποροῦσε παρά νά εἶναι ξεκάθαρη γιά τήν πλειοψηφία τῶν μελῶν τοῦ Γραφείου.

Τέλος, τά δυό ρεύματα πρότειναν δυό ἀποφάσεις: Ὁ Ζίνγκερ ὑπέρ τῶν μαρξιστῶν καί ὁ Ἄντλερ κατά τῶν μαρξιστῶν. Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης πού πρότεινε ὁ Ζίνγκερ ἔλεγε:

«Τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο ἀποφασίζει: Τό κόμμα πού ἱδρύθηκε στήν Ὁλλανδία μέ τό ὄνομα Νέο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα (λάθος στό ὄνομα: πρέπει νά λέει: «Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα»), πρέπει νά γίνει δεκτό στά διεθνῆ σοσιαλιστικά συνέδρια, μιά καί ἐκπληρώνει τούς ὅρους πού βάζει τό καταστατικό τῆς Διεθνοῦς. Σχετικά μέ τή συμμετοχή ἀντιπροσώπου του στό Γραφεῖο καί τόν ἀριθμό τῶν ψήφων του στό συνέδριο, τό ζήτημα αὐτό θά ὑποβληθεῖ στήν κρίση τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης, ἄν οἱ σύντροφοι ὁλλανδοί δέν διευθετήσουν μόνοι τους αὐτή τή διαφορά».

Ἀπό τό κείμενο αὐτό φαίνεται πώς ὁ Ζίνγκερ δέν ἀπομακρύνθηκε ἀπό τήν τυπική θέση, ἀλλά ἄφησε στό ὁλλανδικό τμῆμα τοῦ Διεθνοῦς συνεδρίου τό δικαίωμα νά λύσει τελικά τό ζήτημα καί ταυτόχρονα ὅμως ὑποστήριζε καθαρά τήν ἀναγνώριση τοῦ μαρξιστικοῦ ὁλλανδικοῦ κόμματος ἀπό τή Διεθνή. Ὁ Ἄντλερ δέν τόλμησε νά πεῖ τό ἀντίθετο, δέν τόλμησε νά δηλώσει πώς δέν ἀναγνωρίζει τούς μαρξιστές-ὁλλανδούς σάν μέλη τῆς Διεθνοῦς, ὅτι συμμερίζεται τήν ἄποψη τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς πού ἀρνήθηκε κατηγορηματικά νά δεχτεῖ τούς μαρξιστές. Ὁ Ἄντλερ πρότεινε τήν ἀπόφαση: «Ἡ αἴτη-

ση τοῦ ΣΔΚ διαβιβάζεται στό ὁλλανδικό τμῆμα. Ἄν δέν ἐπέλθει συμφωνία μέσα στό τμῆμα αὐτό, τότε παρέχεται τό δικαίωμα ἔφεσης στό Γραφεῖο». Ἡ τυπική αὐτή θέση εἶναι ἡ ἴδια μέ τοῦ Ζίνγκερ, ἀπό τό κείμενο ὅμως φαίνεται πώς οἱ συμπάθειες αὐτῆς τῆς ἀπόφασης εἶναι μέ τό μέρος τῶν ὀπορτουνιστῶν, γιατί δέν λέει τίποτε γιά τήν ἀναγνώριση τῶν μαρξιστῶν σάν μελῶν τῆς Διεθνοῦς. Καί ἡ ψηφοφορία τῶν ἀποφάσεων ἔδειξε ἀμέσως πώς τά μέλη τοῦ Γραφείου εἶχαν κατανοήσει καλά τό *πνεῦμα* καί τῆς μιᾶς καί τῆς ἄλλης ἀπόφασης. Ὑπέρ τοῦ Ζίνγκερ δόθηκαν 11 ψῆφοι: 2 ψῆφοι τῆς Γαλλίας, 2 τῆς Γερμανίας, 1 τῆς Ἀγγλίας (σοσιαλδημοκρατία), 2 τῆς Ἀργεντινῆς, 1 τῆς Βουλγαρίας, 1 τῆς Ρωσίας (σοσιαλδημοκρατία), 1 τῆς Πολωνίας (σοσιαλδημοκρατία), 1 τῆς Ἀμερικῆς (Σοσιαλιστικό ἐργατικό κόμμα [86]). Ὑπέρ τοῦ Ἄντλερ δόθηκαν 16 ψῆφοι: 1 τῆς Ἀγγλίας («Ἀνεξάρτητο» ἐργατικό κόμμα [87]), 2 τῆς Δανίας, 2 τοῦ Βελγίου, 2 τῆς Αὐστρίας, 2 τῆς Οὐγγαρίας, 1 τῆς Πολωνίας (ΠΠΣ [88]), 1 τῆς Ρωσίας (σοσιαλεπαναστάτες), 1 τῆς Ἀμερικῆς (Σοσιαλιστικό κόμμα [89]), 2 τῆς Ὁλλανδίας (Βάν-Κόλ καί Τρούλστρα!), 2 τῆς Σουηδίας.

Τό ὄργανο τῶν γερμανῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν, «Λαϊκή Ἐφημερίδα τῆς Λειψίας» (ἀρ. φύλ. 259), μέ τό δίκιο της ἀποκάλεσε τήν ἀπόφαση αὐτή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου ἀξιολύπητη. «Στήν Κοπεγχάγη ἡ προλεταριακή Διεθνής πρέπει ν' ἀναθεωρήσει αὐτή τήν ἀπόφαση»,—κατάληγε ἡ ἐφημερίδα ἀπόλυτα δικαιολογημένα. «Ὁ σ. Ἄντλερ, ἔγραφε μιά ἄλλη ἐφημερίδα τῆς ἴδιας κατεύθυνσης, ἡ «Πολιτική Ἐφημερίδα τῆς Βρέμης» («Bremer Bürgerzeitung») τῆς 11 τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1909, μιλάει σάν δικηγόρος τοῦ πολύχρωμου διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ». Ἡ ἀπόφαση ἔγινε δεκτή «χάρη στήν ὑποστήριξη τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ μωσαϊκοῦ» (Sammelsurium).

Σ' αὐτά τά σωστά λόγια ἐμεῖς, οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες, μποροῦμε νά προσθέσουμε μόνο πώς οἱ δικοί μας ἐσέροι ἔσπευσαν, ἐννοεῖται, μαζί μέ τό ΠΠΣ νά καταλάβουν μιά θεσούλα στήν ὀπορτουνιστική παρέα.

Μετά τή λήξη τῆς συνόδου τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, ἔγινε στίς 8 τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1909 στίς Βρυξέλλες ἡ 4η συνεδρίαση τῆς διακοινοβουλευτικῆς σοσιαλιστικῆς ἐπιτροπῆς, δηλ. τῶν μελῶν τῶν σοσιαλιστικῶν κοινοβουλευτικῶν ὁμάδων τῶν διαφόρων χωρῶν. Οἱ ὁμάδες ἀντιπροσωπεύ-

τηκαν γενικά ἀδύνατα (ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς ὁμάδας δέν ἀντιπροσωπεύτηκε καθόλου). Οἱ ἀντιπρόσωποι ἀντάλλαξαν πληροφορίες σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀσφάλισης τῶν ἐργατῶν λόγω γηρατιῶν, γιά τήν κατάσταση τῆς νομοθεσίας στίς διάφορες χῶρες καί γιά τά σχέδια τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Τήν καλύτερη ἐνημέρωση τήν ἔκανε ὁ Μόλκενμπουρ μέ βάση τό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στή «Neue Zeit».

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 10,
24 τοῦ Δεκέμβρη 1909
(6 τοῦ Γενάρη 1910)

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ
τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ «ΒΠΕΡΙΟΝΤ»[90]

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὕστερα ἀπό μιά σειρά διαλέξεις γιά τούς συντρόφους τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»*, καί ὕστερα ἀπό τήν τελική συζήτηση μαζί τους γιά τά καθήκοντα τοῦ κόμματος καί τή θέση τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»* μέσα στό κόμμα, θεωρῶ ἀπαραίτητο νά ἐκθέσω γραπτά τίς ἀπόψεις μου πάνω στά ἐπίμαχα ζητήματα γιά ν' ἀποφευχθοῦν παρεξηγήσεις καί παρερμηνεῖες.

Νομίζω πώς ἡ πλατφόρμα τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» εἶναι διαποτισμένη ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος ἀπό ἀντιλήψεις ἀσυμβίβαστες μέ τίς κομματικές ἀποφάσεις (ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη 1908) καί ἀντίθετες πρός τίς ἀποφάσεις αὐτές.

Ἡ ἄποψη τῆς πλατφόρμας τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»* γιά τή σημερινή κατάσταση δέν εἶναι σωστή, γιατί ἡ ἄποψη αὐτή δέν παίρνει ὑπόψη τίς οἰκονομικές καί πολιτικές ἀλλαγές πού ἔγιναν στή Ρωσία καί πού ἐκφράζονται μέ τό νέο βῆμα τῆς ἀπολυταρχίας πάνω στό δρόμο τῆς μετατροπῆς της σέ ἀστική μοναρχία. Γι' αὐτό *στήν πράξη* ἀπό τήν ἄποψη τῆς πλατφόρμας τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»* ἀπορέουν ὀτζοβιστικά συμπεράσματα τακτικῆς.

Γι' αὐτό ἡ πλατφόρμα τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»* εἶναι διαποτισμένη πέρα γιά πέρα ἀπό ἀπόψεις, πού ἀρνοῦνται ὅτι εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη νά συμμετέχει τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στήν ΙΙΙ Δούμα καί ὅτι εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη νά δημιουργηθεῖ ἕνας νέος τύπος παράνομης κομματικῆς ὀργάνωσης, πού νά περιβάλλεται ἀπό ἕνα δίχτυ νόμιμων ὀργανώσεων καί νά χρησιμοποιεῖ ὁπωσδήποεε κάθε νόμιμη δυνατότητα.

Ἡ ὁμάδα *«Βπεριόντ»*, προβάλλοντας στήν πλατφόρμα της τό καθῆκον τῆς ἐπεξεργασίας τῆς λεγόμενης «προλεταριακῆς

φιλοσοφίας», τοῦ «προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ» κτλ., στήν πράξη ὑπερασπίζει τήν ὁμάδα τῶν λογίων πού διατυπώνουν στόν παραπάνω τομέα ἀντιμαρξιστικές ἀπόψεις.

Ἡ πλατφόρμα τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»*, ἀνακηρύσσοντας τόν ὀτζοβισμό «νόμιμη ἀπόχρωση», σκεπάζει ἔτσι καί ὑπερασπίζει τόν ὀτζοβισμό πού προξενεῖ μεγάλη ζημιά στό κόμμα.

Ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά οἱ προσωπικές δηλώσεις τῆς πλειοψηφίας τῶν συντρόφων τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»*, ὅτι θά γράφουν εἰλικρινεῖς ἀνταποκρίσεις στό ΚΟ, ὅτι θά παλεύουν πάνω σέ ἰδεολογική βάση καί μέ συντροφικό πνεῦμα ἐνάντια στούς ὀτζοβιστές, ὅτι θά βοηθήσουν εἰλικρινά γιά νά χρησιμοποιηθοῦν οἱ νόμιμες δυνατότητες, ὅτι θ' ἀντιπαλέψουν κάθε προσπάθεια ὑπονόμευσης τῶν νόμιμων ἐργατικῶν ὀργανώσεων καί δραστηριοτήτων, οἱ διαβεβαιώσεις αὐτές προκαλοῦν δυσπιστία καί μᾶς κάνουν νά ὑποψιαζόμαστε πώς ἡ ὁμάδα *«Βπεριόντ»* θά διεξάγει ἀγώνα ἐνάντια στήν κομματική γραμμή τόσο στή δουλιά κατά τόπους, ὅσο καί στή δουλιά γιά τήν προετοιμασία τῆς συνδιάσκεψης.

Γιά μένα ἡ στάση ἀπέναντι στά τοπικά στελέχη τῆς ὁμάδας *«Βπεριόντ»* θά καθοριστεῖ ἀπό τή δράση αὐτῶν τῶν στελεχῶν στή Ρωσία καί ἀπό τό πῶς θά ἐκπληρώνουν τίς δηλώσεις τους.

Λένιν

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1909

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Πρίν ἕνα χρόνο ἀκριβῶς, τό Φλεβάρη τοῦ 1909, στό φύλ. ἀρ. 2 τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» χαρακτηρίσαμε τίς ἐργασίες τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, σάν ἐργασίες πού βάζουν τό κόμμα «στό δρόμο του» ὕστερα ἀπό «ἕνα χρόνο ἀποσύνθεσης, ἕνα χρόνο ἰδεολογικῆς-πολιτικῆς σύγχυσης, ἕνα χρόνο κομματικοῦ ἀδιεξόδου» (τό ἄρθρο: «Στή λεωφόρρο»)*. Στό ἄρθρο αὐτό τονίζαμε πώς ἡ βαριά κρίση πού περνάει τό κόμμα μας, ἀναμφισβήτητα, δέν εἶναι μόνο ὀργανωτική, ἀλλά καί ἰδεολογική-πολιτική. Θεωρούσαμε ὅτι ἐγγύηση γιά τήν ἐπιτυχία τῆς πάλης τοῦ κομματικοῦ ὀργανισμοῦ ἐνάντια στίς διαβρωτικές ἐπιδράσεις τῆς ἀντεπαναστατικῆς περιόδου εἶναι πρῶτ' ἀπ' ὅλα οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης σχετικά μέ τήν τακτική καί οἱ ὁποῖες καθόρισαν σωστά τό βασικό καθῆκον: πλήρης ἐπικύρωση ἀπό τό ἐργατικό κόμμα τῶν ἐπαναστατικῶν σκοπῶν του, πού ἀπορέουν ἀπό τήν πρόσφατη περίοδο τῆς θύελλας καί τῆς πίεσης, ἐπικύρωση τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς του, πού ἐπιβεβαιώθηκε ἀπό τήν πείρα τῆς ἄμεσης πάλης τῶν μαζῶν καί ταυτόχρονα ὑπολογισμός τῶν τεράστιων οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἀλλαγῶν πού συντελοῦνται στή χώρα μας μπροστά στά μάτια μας καί τῆς προσπάθειας τῆς ἀπολυταρχίας νά προσαρμοστεῖ στίς ἀστικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, νά ὀργανωθεῖ σέ ἀστική μοναρχία, νά ἐξασφαλίσει τά συμφέροντα τοῦ τσαρισμοῦ καί τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν τσιφλικάδων μέ μιά ἀνοιχτή, πλατιά καί συστηματική συμμαχία μέ τίς ἀστικές κορυφές τοῦ χωριοῦ καί τούς ἰθύνοντες τοῦ ἐμποροβιομηχανικοῦ καπιταλισμοῦ. Καθορίσαμε τό ὀργανωτικό καθῆκον τοῦ κόμματος, πού συνδέεται μέ

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 362-373. *Ἡ Σύντ.*

τή νέα ἱστορική περίοδο, τό καθῆκον νά χρησιμοποιήσει τό παράνομο κόμμα ὅλους τούς νόμιμους θεσμούς, μαζί καί τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας, ὥστε νά δημιουργήσει σημεῖα στήριξης γιά τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική δουλιά μέσα στίς μάζες. Τονίζοντας πώς τό ὀργανωτικό αὐτό καθῆκον εἶναι ὅμοιο μέ τό καθῆκον πού ἐκπλήρωσαν οἱ γερμανοί σύντροφοί μας τήν ἐποχή τοῦ ἔκτακτου νόμου, μιλήσαμε γιά τή «θλιβερή παρέκκλιση ἀπό τή συνεπή προλεταριακή δουλιά», πού ἐκδηλώθηκε μέ τή μορφή τῆς παραίτησης ἀπό τή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Δούμας ἤ τῆς παραίτησης ἀπό τήν ἀνοιχτή καί ἄμεση κριτική τῆς *γραμμῆς* τῆς ὁμάδας μας τῆς Δούμας, μέ τή μορφή τῆς ἄρνησης ἤ τῆς ὑποτίμησης τοῦ παράνομου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τῆς προσπάθειας ν' ἀντικατασταθεῖ τό κόμμα ἀπό μιά ἄμορφη παράνομη ὀργάνωση, νά κουτσουρευτοῦν τά ἐπαναστατικά μας συνθήματα κτλ.

Ὕστερα ἀπ' αὐτή τήν ἀναδρομή, μποροῦμε νά ἐκτιμήσουμε πιό σωστά τή σημασία τῆς ὁλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματός μας πού συνῆλθε πρίν ἀπό λίγο καιρό[91]. Οἱ ἀναγνῶστες θά βροῦν σέ ἄλλο μέρος τούτου τοῦ φύλλου τό κείμενο τῶν σημαντικότερων ἀποφάσεων πού πῆρε ἡ ὁλομέλεια[92]. Ἡ σημασία αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων βρίσκεται στό ὅτι ἀποτέλεσαν ἕνα μεγάλο βῆμα πρός τήν πραγματική ἑνότητα τοῦ κόμματος, πρός τή συσπείρωση ὅλων τῶν κομματικῶν δυνάμεων, πρός τήν *ὁμόφωνη* ἀποδοχή τῶν βασικῶν θέσεων πού ἀφοροῦν τήν τακτική τοῦ κόμματος καί τήν ὀργάνωσή του καί χαράζουν τό *δρόμο* τῆς σοσιαλδημοκρατίας στούς δύσκολους καιρούς μας. Ὁ δρόμος αὐτός ὑποδείχτηκε *σωστά* πρίν ἕνα χρόνο, τό δρόμο αὐτό ἀκολουθεῖ τώρα *ὅλο* τό κόμμα, γιά τήν ὀρθότητά του ἔχουν πειστεῖ *ὅλες* οἱ ὁμάδες μέσα στό κόμμα. Ὁ χρόνος πού πέρασε ἦταν χρόνος νέων φραξιονιστικῶν διαιρέσεων, νέας φραξιονιστικῆς πάλης, χρόνος ὄξυνσης τοῦ κινδύνου ν' ἀποσυντεθεῖ τό κόμμα. Οἱ συνθῆκες ὅμως τῆς δουλιᾶς κατά τόπους, ἡ δύσκολη θέση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης, τά ἐπείγοντα καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς πολιτικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, ὅλα αὐτά ὠθοῦσαν ὅλες τίς ὁμάδες στή συσπείρωση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων. Ὅσο περισσότερο δυνάμωνε, ἀποθρασυνόταν καί λυσομανοῦσε ἡ ἀντεπανάσταση, ὅσο πιό πλατιά ἐπεκτείνονταν ἡ ἐπαίσχυντη ἀποστασία καί ἡ ἀπάρνηση τῆς ἐπανάστασης μέσα στίς τάξεις τῶν φιλελευθέρων καί τῶν μικροαστικοδημοκρατι-

κῶν στρωμάτων, τόσο πιό δυνατή ἦταν ἡ ἕλξη *πρός τό κόμμα* ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Εἶναι ἐξαιρετικά χαρακτηριστικό τό γεγονός ὅτι κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση ὅλων αὐτῶν τῶν συνθηκῶν στό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1909 τάχθηκαν ὑπέρ τῆς κομματικότητας μέλη τοῦ κόμματός μας πού διαφωνοῦν τόσο πολύ μεταξύ τους, ὅπως ὁ μενσεβίκος σύντροφος Πλεχάνοφ ἀπό τή μιά μεριά, καί ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» (ἡ ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων πού ἀπομακρύνθηκε ἀπό τόν ὀρθόδοξο μπολσεβικισμό), ἀπό τήν ἄλλη. Ὁ Πλεχάνοφ τόν Αὔγουστο τοῦ 1909 τάχθηκε κατηγορηματικά ἐνάντια στή διάσπαση καί στή γραμμή διάσπασης τοῦ κόμματος μέ τό σύνθημα: «πάλη γιά τήν ἐπιροή μέσα στό κόμμα». Ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» διατύπωσε μιά πλατφόρμα, ὅπου στήν ἀρχή, εἶναι ἀλήθεια, κάνει λόγο γιά «πάλη γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας τοῦ μπολσεβικισμοῦ», στό τέλος ὅμως καταδικάζει κατηγορηματικά τό φραξιονισμό, «τά κόμματα μέσα στό κόμμα», «τήν ἀπομόνωση καί τόν κλειστό χαρακτήρα τῶν ὁμάδων», ἀπαιτεῖ κατηγορηματικά τή «διάλυσή» τους μέσα στό κόμμα, τή «συγχώνευσή» τους, τή μετατροπή τῶν φραξιονιστικῶν κέντρων σέ κέντρα «πραγματικά μόνο ἰδεολογικά καί φιλολογικά» (σελ. 18 καί 19 τῆς μπροσούρας: «Ἡ σημερινή κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος»).

Τώρα τό δρόμο πού χάραξε καθαρά ἡ πλειοψηφία τοῦ κόμματος τόν ἀποδέχτηκαν — ἐννοεῖται ὄχι στίς λεπτομέρειες, ἀλλά *στίς βασικές γραμμές* — ὁμόφωνα ὅλες οἱ ὁμάδες. Ἕνας χρόνος ἔντονης φραξιονιστικῆς πάλης ὁδήγησε σ' ἕνα ἀποφασιστικό βῆμα γιά τήν ἐξάλειψη *ὅλων* τῶν ὁμάδων καί *κάθε* φραξιονισμοῦ, γιά τήν ἑνότητα τοῦ κόμματος. Ἀποφασίστηκε νά συσπειρωθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν ἄμεσων καθηκόντων τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου· ἀνακοινώθηκε ὅτι ἔκλεισε τό ὄργανο τῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων· πάρθηκε ὁμόφωνη ἀπόφαση νά σταματήσει ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», δηλ. τοῦ ὀργάνου τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων. Πάρθηκαν ὁμόφωνα μιά σειρά ἀποφάσεις, ἀπό τίς ὁποῖες πρέπει νά ξεχωρίσουμε σάν τίς πιό σημαντικές τήν ἀπόφαση γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος καί γιά τήν ἄμεση σύγκληση κομματικῆς συνδιάσκεψης. Ἡ πρώτη ἀπό τίς ἀποφάσεις αὐτές, πού ἀποτελεῖ, μποροῦμε νά ποῦμε, τήν πλατφόρμα γιά τή συνένωση τῶν ὁμάδων, ἀξίζει ν' ἀναλυθεῖ πιό ἐπισταμένα.

Ἡ ἀπόφαση ἀρχίζει μέ τίς λέξεις: «στήν ἀνάπτυξη τῶν

βασικῶν θέσεων τῶν ἀποφάσεων τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ 1908...». Ἀναφέραμε πιό πάνω τίς βασικές αὐτές θέσεις τῶν τριῶν κυριότερων ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908: ἡ σημερινή κατάσταση καί τά πολιτικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, ἡ ὀργανωτική πολιτική τοῦ κόμματος καί ἡ στάση τοῦ κόμματος ἀπέναντι στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει οὔτε ἡ παραμικρή ἀμφιβολία πώς στό κόμμα δέν ὑπάρχει ὁμοφωνία ὁσοναφορᾶ τήν κάθε λεπτομέρεια, ὁσοναφορᾶ τήν κάθε παράγραφο αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων, πώς γιά τήν κριτική τους, γιά τήν ἐπεξεργασία τους, σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τῆς πείρας καί τά διδάγματα τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς πολιτικῆς πάλης πού γίνεται ὅλο καί πιό περίπλοκη, πρέπει νά ἀνοιχτοῦν διάπλατα οἱ στῆλες τοῦ κομματικοῦ τύπου, πώς αὐτή τή δουλιά τῆς κριτικῆς, τῶν ἐφαρμογῶν, τῶν βελτιώσεων πρέπει νά τήν ἐξετάζουν ἀπό δῶ καί μπρός *ὅλες* οἱ ὁμάδες ἤ σωστότερα: ὅλα τά *ρεύματα* μέσα στό κόμμα, σάν ἔργο τῆς αὐτοδιάθεσης αὐτῶν τῶν ἴδιων, σάν ζήτημα διασάφησης τῆς ἴδιας τους τῆς γραμμῆς. Ἡ δουλιά ὅμως τῆς κριτικῆς καί τῆς διόρθωσης τῆς κομματικῆς γραμμῆς δέν πρέπει νά ἐμποδίζει τήν ἑνότητα τῆς κομματικῆς *δράσης* πού δέν μπορεῖ νά σταματήσει οὔτε στιγμή, πού δέν πρέπει νά ταλαντεύεται, πού *σ' ὅλα* τά ζητήματα πρέπει νά προσανατολίζεται σύμφωνα μέ τίς βασικές θέσεις τῶν παραπάνω ἀποφάσεων.

Ἡ πρώτη παράγραφος τῆς ἀπόφασης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναπτύσσοντας τίς θέσεις αὐτές, ὑπενθυμίζει τίς «θεμελιακές ἀρχές» τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς, πού δέν μπορεῖ νά καθορίζεται, σύμφωνα μέ τή μέθοδο ὅλης τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας, παίρνοντας ὑπόψη—ἰδιαίτερα σέ μιά ἐποχή, σάν κι' αὐτή πού ζοῦμε—«μόνο τή δοσμένη συγκεκριμένη κατάσταση τῆς ἄμεσης στιγμῆς», ἀλλά πρέπει νά καθορίζεται παίρνοντας ὑπόψη τίς διάφορες ἐξελίξεις, ὅλες τίς πιθανές καταστάσεις: καί τήν περίπτωση «γρήγορου γκρεμίσματος» καί τήν περίπτωση μιᾶς «σχετικά ἀμετάβλητης κατάστασης». Γιά πρώτη φορά παρουσιάζεται στό προλεταριάτο ἡ δυνατότητα νά ἐφαρμόζει αὐτή τή μέθοδο τακτικῆς μέ σχέδιο καί μέ συνέπεια. Ἡ τακτική τοῦ κόμματός μας πρέπει στά πλαίσια ἑνός καί τοῦ ἴδιου χρονικοῦ διαστήματος, στά πλαίσια μιᾶς καί τῆς ἴδιας ἐνέργειας τοῦ προλεταριάτου, στά πλαίσια ἑνός καί τοῦ ἴδιου δικτύου ὀργανωτικῶν πυρήνων, «νά προετοιμάσει τό προλεταριάτο γιά μιά νέα ἀνοιχτή ἐπα-

ναστατική πάλη» (χωρίς αὐτό θά χάναμε τό δικαίωμα νά συγκαταλεγόμαστε στήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία, δέν θά ἐκπληρώναμε τό βασικό μας ἔργο, πού μᾶς κληροδότησε ἡ ἐποχή τοῦ 1905 καί τό ὑπαγορεύει ἡ κάθε στιγμή τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς κατάστασης),—καί «νά δόσει στό προλεταριάτο τή δυνατότητα νά χρησιμοποιεῖ *πρός ὄφελός του* ὅλες τίς ἀντιθέσεις τοῦ ἀσταθοῦς καθεστῶτος τῆς ἀντεπανάστασης» (χωρίς αὐτό ἡ ἐπαναστατικότητά μας θά καταντοῦσε φρασεολογία, *ἐπανάληψη* ἐπαναστατικῶν λέξεων καί ὄχι *ἐφαρμογή* τῆς ἐπαναστατικῆς πείρας στό σύνολό της, τῶν γνώσεων καί τῶν διδαγμάτων τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας στήν *κάθε* πρακτική ἐνέργεια, στή χρησιμοποίηση *κάθε* ἀντίθεσης καί ταλάντευσης τοῦ τσαρισμοῦ, τῶν συμμάχων του καί ὅλων τῶν ἀστικῶν κομμάτων).

Ἡ δεύτερη παράγραφος τῆς ἀπόφασης χαρακτηρίζει τήν καμπή πού περνάει τό ἐργατικό κίνημα στή Ρωσία. Νά συσπειρωθοῦμε καί νά βοηθήσουμε τήν καινούργια γενιά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν, γιά νά μπορεῖ νά ἐκπληρώσει τό ἱστορικό της καθῆκον, νά ἀνανεώσει τήν κομματική ὀργάνωση, νά ἐπεξεργαστεῖ νέες μορφές πάλης, χωρίς νά ἀπαρνιόμαστε οὔτε κατά τό ἐλάχιστο «τά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης καί τίς μεθόδους της», ἀλλά, ἀπεναντίας, ὑπερασπίζοντάς τα, προπαρασκευάζοντας πιό πλατιά καί πιό στέρεα βάση γιά πιό νικηφόρα ἐφαρμογή τῶν μεθόδων αὐτῶν στήν ἐπερχόμενη νέα ἐπανάσταση.

Ἡ τρίτη παράγραφος τῆς ἀπόφασης περιγράφει τίς συνθῆκες πού προκάλεσαν παντοῦ στούς συνειδητούς ἐργάτες «τήν τάση γιά συγκέντρωση τῶν κομματικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων, γιά δυνάμωμα τῆς κομματικῆς ἑνότητας». Ἡ κυριότερη ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες εἶναι τό πλατύ ἀντεπαναστατικό ρεῦμα. Ὁ ἐχθρός συσπειρώνεται καί ἐπιτίθεται. Στούς παλιούς ἐχθρούς—στόν τσαρισμό, στήν αὐθαιρεσία καί στή βία τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, στήν καταπίεση καί στίς ἀδιάντροπες προσβολές ἀπό μέρους τῶν τσιφλικάδων-φεουδαρχῶν—προστίθεται ἕνας καινούργιος ἐχθρός: ἡ ἀστική τάξη, πού ὅλο καί περισσότερο τή συνενώνει ἡ συνειδητή καί ἐνισχυμένη ἀπό τήν ἴδια της τήν πείρα ἐχθρότητα πρός τό προλεταριάτο. Τούς ἐπαναστάτες τούς ἐξοντώνουν, τούς βασανίζουν καί τούς ὑποβάλλουν σέ μαρτύρια, ὅσο ποτέ ἄλλοτε. Προσπαθοῦν νά ρεζιλέψουν τήν ἐπανάσταση, νά τήν ἐξευτελίσουν, νά τή σβήσουν ἀπό τή μνήμη τοῦ λαοῦ. Ἡ ἐργατική τάξη ὅμως

σέ καμιά χώρα δέν ἐπέτρεψε ποτέ στούς ἐχθρούς ν' ἀφαιρέσουν τήν κυριότερη κατάκτηση κάθε ἐπανάστασης, πού ἀξίζει κάπως αὐτό τό ὄνομα καί συγκεκριμένα: τήν πείρα τῆς μαζικῆς πάλης, τήν πεποίθηση ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων καί ἐκμεταλλευομένων, ὅτι γιά νά ἐπέλθει ὁποιαδήποτε σοβαρή βελτίωση στήν κατάστασή τους χρειάζεται ἀπαραίτητα ἡ ἐπανάσταση. Καί ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας μέσα ἀπόλες τίς δοκιμασίες θά δείξει ὅτι εἶναι ἕτοιμη γιά ἐπαναστατική πάλη, θά δείξει τόν ἡρωϊσμό τῶν μαζῶν μέ τόν ὁποῖο νικοῦσε τό 1905 καί θά μπορέσει νά νικήσει πολλές φορές ἀκόμη.

Δέν μᾶς συσπειρώνει μόνο ἡ καταπίεση τῆς ἀντεπανάστασης καί ἡ ἀποχαλίνωση τῶν ἀντεπαναστατικῶν διαθέσεων. Μᾶς συσπειρώνει καί τό κάθε βῆμα τῆς μικρῆς, τῆς καθημερινῆς πρακτικῆς δουλιᾶς. Ἡ δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στή Δούμα τραβάει σταθερά μπροστά καί ἀπαλλάσσεται ἀπό τά λάθη πού εἶναι ἀναπόφευκτα στήν ἀρχή, ξεπερνάει τό σκεπτικισμό καί τήν ἀδιαφορία, σφυρηλατεῖ τό πολύτιμο γιά κάθε σοσιαλδημοκράτη ὅπλο τῆς ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης, τῆς ὀργανωμένης ταξικῆς πάλης. Καί κάθε νόμιμο συνέδριο, ὅπου συμμετέχουν ἐργάτες, κάθε νόμιμος θεσμός, ὅπου εἰσδύει τό προλεταριάτο καί φέρνει τήν ταξική του συνειδητότητα, ὑπερασπίζει ἀνοιχτά τά συμφέροντα τῆς ἐργασίας καί τίς διεκδικήσεις τῆς δημοκρατίας, ὅλα αὐτά ὁδηγοῦν στή συσπείρωση τῶν δυνάμεων καί στήν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος στό σύνολό του. Οὔτε οἱ διώξεις ἀπό μέρους τῆς κυβέρνησης, οὔτε τά τεχνάσματα τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν καί τῶν ἀστῶν συμμάχων της δέν μποροῦν ν' ἀποτρέψουν τήν ἐκδήλωση τῆς προλεταριακῆς πάλης στίς πιό διαφορετικές καί κάποτε ἀναπάντεχες μορφές, γιατί ὁ ἴδιος ὁ καπιταλισμός σέ κάθε βῆμα τῆς ἀνάπτυξής του διδάσκει καί συσπειρώνει, πυκνώνει τίς γραμμές καί δυναμώνει τήν ἀγανάκτηση τῶν νεκροθαφτῶν του.

Πρός τήν ἴδια κατεύθυνση (τάση πρός τήν κομματικότητα) δρᾶ καί ἡ διασπορά τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων καί ὁ «χειροτεχνικός τρόπος» δουλιᾶς, πού ἐξαιτίας του ὑποφέρει τόσο τό κίνημά μας τά τελευταῖα ἐνάμισυ-δυό χρόνια. Εἶναι ἀδύνατο ν' ἀνεβάσουμε τήν πρακτική δουλιά, ἄν δέν συγκεντρώσουμε τίς δυνάμεις, ἄν δέν δημιουργήσουμε καθοδηγητικό κέντρο. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή πῆρε μιά σειρά ἀποφάσεις γιά τή συγκρότηση καί τή λειτουργία αὐτοῦ τοῦ κέντρου, γιά τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν του μέ ἀνθρώπους τῆς

πρακτικῆς δουλιᾶς, γιά τή στενότερη σύνδεση τῆς δουλιᾶς του μέ τήν τοπική δουλιά κτλ. Τά θεωρητικά ἐνδιαφέροντα, πού ἀναπόφευκτα προβάλλουν στήν περίοδο τοῦ μαρασμοῦ, ἀπαιτοῦν ἐπίσης συσπείρωση γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ σοσιαλισμοῦ γενικά καί τοῦ μαρξισμοῦ, πού εἶναι ὁ μοναδικά ἐπιστημονικός σοσιαλισμός, ἰδιαίτερα μπροστά στήν ἀστική ἀντεπανάσταση, πού ἐπιστρατεύει ὅλες τίς δυνάμεις στήν πάλη ἐνάντια στίς ἰδέες τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Τέλος, ἡ τελευταία παράγραφος τῆς ἀπόφασης μιλάει γιά τά ἰδεολογικά-πολιτικά καθήκοντα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος. Τό ἔντονο προτσές, πού παρατηρήθηκε μέσα στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα κατά τό 1908-1909, εἶχε σάν συνέπεια τά καθήκοντα αὐτά νά μπαίνουν ὥς τώρα μέ ἐξαιρετική ὀξύτητα καί νά ἐκπληρώνονται μέ τήν πιό σκληρή πάλη τῶν ὁμάδων. Αὐτό δέν ἦταν κάτι τό τυχαῖο, ἦταν ἀναγκαῖο φαινόμενο μέσα σέ μιά κατάσταση κρίσης καί ἀποσύνθεσης τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων. Μά ἴσα-ἴσα αὐτό *ἦταν* μιά ἀνάγκη καί ἡ ὁμόφωνη ἀποδοχή τῆς ἀπόφασης πού ἐξετάζουμε ἔδειξε καθαρά τήν κοινή προσπάθεια νά τραβήξουμε μπροστά καί νά περάσουμε ἀπό τήν πάλη γιά τίς ἀμφισβητούμενες βασικές θέσεις, στήν ἀναγνώριση ὅτι εἶναι ἀδιαμφισβήτητες καί στήν ἁρμονική ἐντατική δουλιά πού θά στηρίζεται σ' αὐτή τήν ἀναγνώριση.

Ἡ ἀπόφαση ἀναγνωρίζει πώς ἡ σημερινή ἱστορική κατάσταση καί ἡ ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς τάξης πάνω στό προλεταριάτο γεννοῦν ἀναπόφευκτα δυό εἰδῶν παρεκκλίσεις ἀπό τό σωστό δρόμο. Ἡ μιά ἀπό τίς παρεκκλίσεις αὐτές στήν οὐσία ἔχει τά ἑξῆς χαρακτηριστικά γνωρίσματα: «ἄρνηση τοῦ παράνομου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ὑποτίμηση τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας του, προσπάθειες νά κουτσουρευτοῦν τά προγραμματικά καθήκοντα καί τά καθήκοντα τακτικῆς καί τά συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας κτλ.». Εὐνόητη εἶναι ἡ σχέση τῶν λαθῶν αὐτῶν, πού παρουσιάζονται στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατίας, μέ τόν ἀντεπαναστατικό ἀστικό χείμαρο πού ὑπάρχει ἔξω ἀπ' αὐτή. Τίποτε δέν εἶναι τόσο μισητό γιά τήν ἀστική τάξη καί τόν τσαρισμό, ὅσο τό παράνομο Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πού ἀποδείχνει μέ τή δουλιά του τήν προσήλωσή του στίς ὑποθῆκες τῆς ἐπανάστασης, τήν ἀνυπέρβλητη προθυμία του νά διεξάγει ἀδυσώπητη πάλη ἐνάντια στίς βάσεις τῆς στολιπινικῆς «νομιμότητας». Τίποτε δέν εἶναι τόσο μισητό γιά τήν ἀστική τάξη καί τούς ὑπη-

ρέτες τοῦ τσαρισμοῦ, ὅσο τά ἐπαναστατικά καθήκοντα καί συνθήματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὑποχρεωτικό καθῆκον μας εἶναι νά ὑπερασπίζουμε καί τά πρῶτα καί τά δεύτερα, καί ἀκριβῶς ὁ συνδυασμός τῆς παράνομης καί τῆς νόμιμης δουλιᾶς ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερα ἀπό μᾶς πάλη ἐνάντια σέ κάθε «ὑποτίμηση τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας» τοῦ παράνομου κόμματος.

Ἀκριβῶς ἡ ἀνάγκη νά ὑπερασπίζουμε μέσα στά νόμιμα πλαίσια τήν κομματική γραμμή στά πιό μικρά ζητήματα, στά πιό περιορισμένα ὅρια, ἀπό ἐπιμέρους αἰτίες, ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερη προσοχή, ὥστε τά καθήκοντα καί τά συνθήματα αὐτά νά μήν *κουτσουρεύονται*, ὥστε ἡ ἀλλαγή τῶν μορφῶν τῆς πάλης νά μήν ἐξαλείφει τό περιεχόμενό της, νά μήν ἐξασθενεῖ τήν ἀδιαλλαξία της, νά μή διαστρεβλώνει τήν ἱστορική προοπτική καί τόν ἱστορικό σκοπό τοῦ προλεταριάτου: νά ὁδηγεῖ ὅλους τούς ἐργαζόμενους καί ἐκμεταλλευόμενους, νά ὁδηγεῖ ὅλες τίς λαϊκές μάζες μέσα ἀπό μιά σειρά ἀστικές ἐπαναστάσεις, πού κατακτοῦν τή λαοκρατική δημοκρατία, πρός τήν προλεταριακή ἐπανάσταση πού ἀνατρέπει τόν ἴδιο τόν καπιταλισμό.

Ὅμως, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, κι' ἐδῶ περνᾶμε στό χαρακτηρισμό τῆς ἄλλης παρέκκλισης, δέν εἶναι δυνατό νά κάνουμε στήν πράξη κάθε μέρα ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική δουλιά, ἄν δέν μάθουμε νά ἀλλάζουμε τίς μορφές της καί νά τίς προσαρμόζουμε στήν ἰδιομορφία κάθε νέας ἱστορικῆς στιγμῆς. «Ἡ ἄρνηση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς στή Δούμα καί τῆς χρησιμοποίησης τῶν νόμιμων δυνατοτήτων, ἡ μή κατανόηση τῆς σημασίας τῆς μιᾶς καί τῆς ἄλλης» ἀποτελεῖ ἀκριβῶς μιά τέτια παρέκκλιση πού οὐσιαστικά καθιστᾶ ἀδύνατο νά ἐφαρμοστεῖ ταξική σοσιαλδημοκρατική πολιτική. Τό νέο στάδιο τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης τῆς Ρωσίας βάζει μπροστά μας νέα καθήκοντα: αὐτό δέν σημαίνει πώς τά παλιά καθήκοντα ἔχουν κιόλας ἐκπληρωθεῖ, πώς ἐπιτρέπεται νά τά ἐγκαταλείψουμε, ὄχι· σημαίνει ὅμως ὅτι πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη τά νέα αὐτά καθήκοντα, νά βροῦμε νέες μορφές πάλης, νά ἐπεξεργαστοῦμε τήν τακτική καί τήν ὀργάνωση πού ἀνταποκρίνονται σ' αὐτά.

Μιά καί στό κόμμα ἄρχισε νά ἐπέρχεται συμφωνία ὁσοναφορᾶ τά βασικά αὐτά ζητήματα, συμφωνία ὁσοναφορᾶ τήν ἀνάγκη *«νά ὑπερνικηθοῦν»* οἱ δυό παραπάνω παρεκκλίσεις, κατά κύριο λόγο μέ τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς, τό βασικό (γιά νά καθοριστοῦν σωστά «τά ἰδεολογικά-πολιτικά καθήκοντα τοῦ σοσιαλδημοκρα-

τικοῦ κινήματος») ἔχει ἐπιτευχθεῖ. Τώρα πρέπει αὐτό πού πετύχαμε νά τό ἐφαρμόσουμε συστηματικά, νά ἐπιδιώξουμε νά κατανοηθοῦν μέ πλήρη σαφήνεια τά καθήκοντα αὐτά ἀπ' ὅλους τούς κύκλους τοῦ κόμματος, ἀπ' ὅλα τά τοπικά στελέχη, νά διασαφηνίσουμε ἐξαντλητικά τόν κίνδυνο πού προέρχεται ἀπό τίς δυό παρεκκλίσεις σέ *ὅλους* τούς τομεῖς τῆς δουλιᾶς, νά ὀργανώσουμε ἔτσι τή δουλιά, ὥστε *ν' ἀποκλείσουμε* τίς ταλαντεύσεις πρός τή μιά ἤ τήν ἄλλη κατεύθυνση. Οἱ πρακτικές ἐνέργειες γιά τήν πραγματοποίηση τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν, οἱ ἀνάγκες τῆς ἴδιας τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς πολιτικῆς πάλης θά δείξουν ὕστερα μόνες τους τί ὑπολείπεται ἐδῶ νά γίνει καί πῶς θά γίνει.

'Ανάμεσα στίς ἀνάγκες αὐτές ὑπάρχει μιά πού ἀνήκει στή συνηθισμένη πορεία τῆς κομματικῆς ζωῆς (ὅταν ὑπάρχει αὐτή ἡ «συνηθισμένη πορεία»). Πρόκειται γιά τήν κομματική συνδιάσκεψη πού θά συγκέντρωνε τούς ἀντιπροσώπους τῶν κομματικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων καί ὁμάδων ἀπόλη τή Ρωσία, πού *πραγματικά ἀσχολοῦνται μέ τήν κατά τόπους δουλιά*. Ἡ σημερινή ἀποσύνθεση δυσκόλεψε φοβερά τήν πραγματοποίηση τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, ὅσο μικρό καί ἄν φαίνεται. Ἡ ἀπόφαση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς παίρνει ὑπόψη τίς νέες δυσκολίες (ἐκλογή τῶν ἀντιπροσώπων τῶν περιοχῶν ἀπό τούς χωριστούς τοπικούς πυρῆνες καί ὄχι ἀπό τίς συνδιασκέψεις περιοχῶν, μιά καί ἡ σύγκλησή τους εἶναι ἀδύνατη) καί τά νέα καθήκοντα (νά κληθοῦν μέ συμβουλευτική ψῆφο παράγοντες τοῦ κόμματος ἀπό τό νόμιμο κίνημα).

Οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες ἐπιβάλλουν στή βάση τῆς ὀργάνωσης τοῦ κόμματος νά βρίσκονται μικροί, ὡς πρός τόν ἀριθμό τῶν μελῶν καί τίς σημερινές μορφές δουλιᾶς, παράνομοι ἐργατικοί πυρῆνες. Γιά νά μάθουν ὅμως νά κάνουν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική δουλιά, συστηματικά, ἀδιάκοπα, σχεδιασμένα στίς σημερινές δύσκολες συνθῆκες, ἐπιβάλλεται ν' ἀναπτύξουν πολύ μεγαλύτερη πρωτοβουλία καί αὐτενέργεια ἀπ' ὅ,τι προηγούμενα, πολύ περισσότερο πού σ' ἕνα σωρό περιπτώσεις δέν θά ἔχουν νά περιμένουν βοήθεια ἀπό ἔμπειρους παλιούς συντρόφους. Καί αὐτοί οἱ πυρῆνες δέν μποροῦν νά λύσουν τό πρόβλημα τῆς διαρκοῦς ἐπιροῆς πάνω στίς μάζες καί τῆς ἀμοιβαίας σύνδεσής τους μέ τίς μάζες, ἄν δέν ἀποκτήσουν, πρῶτο, γερή σύνδεση μεταξύ τους καί, δεύτερο, ἄν δέν δημιουργήσουν σημεῖα στήριξης μέ τή μορφή κάθε λογῆς νόμιμων ὀργάνων. 'Από δῶ ἀπορέει ἡ ἀνάγκη νά συγκληθεῖ

μιά συνδιάσκεψη ἀντιπροσώπων τῶν παράνομων αὐτῶν πυρήνων, κατά πρῶτο λόγο, πρίν ἀπόλα, ἀμέσως καί μέ κάθε θυσία. Ἀπό δῶ ἀπορέει ἡ ἀνάγκη νά τραβηχτοῦν *μέλη τοῦ κόμματος* σοσιαλδημοκράτες ἀπό τό νόμιμο κίνημα, νά τραβηχτοῦν ἀντιπρόσωποι «ἀπό τίς σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες στό νόμιμο κίνημα πού εἶναι ἕτοιμοι νά ἀποκαταστήσουν *σταθερή ὀργανωτική* σύνδεση μέ τά τοπικά κομματικά κέντρα». Ποιός ἀπό τούς νόμιμους σοσιαλδημοκράτες μας εἶναι πραγματικά στά ἔργα καί ὄχι μόνο στά λόγια κομματικός, ποιός ἀπ' αὐτούς κατάλαβε πραγματικά τίς νέες συνθῆκες δουλιᾶς, πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω καί τό συνδυασμό τους μέ τά παλιά καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ποιός εἶναι εἰλικρινά ἕτοιμος νά δουλέψει γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ποιές ὁμάδες εἶναι πραγματικά ἕτοιμες ν' ἀποκαταστήσουν σταθερή ὀργανωτική σύνδεση μέ τό κόμμα, αὐτό μπορεῖ νά διαπιστωθεῖ μόνο ἐπιτόπου, στήν ἴδια τήν πορεία τῆς καθημερινῆς παράνομης δουλιᾶς.

Ἄς ἐλπίσουμε πώς γι' αὐτή τή δουλιά θά συσπειρωθοῦν τώρα ὅλες οἱ σοσιαλδημοκρατικές δυνάμεις, ὅτι μέ τήν προετοιμασία τῆς συνδιάσκεψης θά καταπιαστοῦν μ' ὅλη τή δραστηριότητα τά κομματικά στελέχη στό κέντρο καί κατά τόπους, ὅτι ἡ συνδιάσκεψη αὐτή θά βοηθήσει τελικά νά στερεωθεῖ ἡ κομματική μας ἑνότητα καί νά προωθηθεῖ ὁμόθυμα ἡ δημιουργία πιό πλατιᾶς, πιό σταθερῆς, πιό εὐλύγιστης προλεταριακῆς βάσης γιά τίς ἐπερχόμενες ἐπαναστατικές μάχες.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 11, 13 (26) τοῦ Φλεβάρη 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Η «ΓΚΟΛΟΣ» ΤΩΝ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ

(ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ «ΓΚΟΛΟΣ ΣΟΤΣΙΑΛ-ΝΤΕΜΟΚΡΑΤΑ»)[93]

Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἀρ. φύλ. 19-20 καί ἡ διακήρυξη τῶν σ.σ. Ἀξελρόντ, Ντάν, Μάρτοφ καί Μαρτίνοφ, πού ἐκδόθηκε χωριστά μέ τόν τίτλο «Γράμμα σέ συντρόφους», εἶναι μιά τέτια βόμβα, πού προορίζεται ν' ἀνατινάξει τό κόμμα ἀμέσως μετά τήν ἑνωτική ὁλομέλεια, πράγμα πού μᾶς ἀναγκάζει νά κάνουμε ἀμέσως, ἔστω καί μιά σύντομη, ἔστω καί μιά ἀνεπαρκή προειδοποίηση, καί νά καταστήσουμε προσεκτικούς ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τό ὅτι ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» στρέφει τά πυρά της ἐνάντιά μας, ἐνάντια στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ. Μᾶς κατηγορεῖ, μέ τό στόμα τοῦ σ. Μάρτοφ, ὅτι στείλαμε τό ἄρθρο τοῦ τελευταίου στό «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ»[94]. «Τό ἄρθρο μου δέν *βάζει* καθόλου *γιά συζήτηση* τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας», γράφει καί ὑπογραμμίζει ὁ σ. Μάρτοφ· αὐτό ἐπαναλαβαίνεται κατά λέξη στό «Γράμμα σέ συντρόφους».

Ὁ καθένας πού θά θελήσει νά διαβάσει τό ἄρθρο τοῦ σ. Μάρτοφ μέ τόν τίτλο «Στό σωστό δρόμο», θά δεῖ πώς τό ἄρθρο αὐτό *βάζει ἄμεσα γιά συζήτηση* τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, τάσσεται ἀνοιχτά *ἐνάντια* στήν ἀπόφαση γιά τή σύνθεση τοῦ ΚΟ, αἰτιολογεῖ λεπτομερειακά τή θεωρία τῆς ἰσοτιμίας τῶν ρευμάτων, *«τῆς οὐδετεροποίησης»* τῶν ρευμάτων. Τό κατάφωρο ψέμα πού λέει ὁ σ. Μάρτοφ καί ὅλη ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος», ὅτι δῆθεν τό ἐπίμαχο ἄρθρο «δέν βάζει γιά συζήτηση» τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, εἶναι καθαρός χλευασμός τῶν κομματικῶν ἀποφάσεων.

Ἄν ὑπάρχουν ὁρισμένοι πού δέν καταλαβαίνουν τή διαφορά ἀνάμεσα στή συζήτηση τῶν ἀποφάσεων τῆς ὁλομέλειας καί στήν εὐσυνείδητη ἐφαρμογή τῆς *γραμμῆς* τῆς ὁλομέλειας ἀπό τό ἴδιο τό ΚΟ, καλοῦμε τούς ἀνθρώπους αὐτούς, *καί ἰδιαί-*

τερα τούς μενσεβίκους, νά σκεφτοῦν πάνω στό διδακτικό ἄρθρο τοῦ σ. Πλεχάνοφ, πού δημοσιεύεται σέ τοῦτο τό φύλλο τοῦ ΚΟ καί πάνω στό ὄχι λιγότερο διδακτικό τεῦχος 11 τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τοῦ ἴδιου συγγραφέα. Κανένας μενσεβίκος, πού δέν θά θελήσει νά χλευάσει τήν κομματική ἀπόφαση καί τήν κομματική συνένωση, δέν θά μπορέσει νά ἀρνηθεῖ πώς στό «Ντνιεβνίκ» ὁ Πλεχάνοφ *θέτει γιά συζήτηση* τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, ἐνῶ στό ἄρθρο «Γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς παρανομίας» ὑπερασπίζει τήν *κομματική γραμμή*. Εἶναι δυνατό νά μήν καταλάβει κανείς τή διαφορά αὐτή, ἄν δέν ἐπιδιώκει τόν κακόβουλο σκοπό νά *τορπιλίσει* τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας;

Τό ὅτι ὁ σ. Μάρτοφ καί ὅλη ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» λένε ἕνα κατάφωρο ψέμα, ὅτι δῆθεν στό ἄρθρο «Στό σωστό δρόμο» δέν μπαίνουν γιά συζήτηση οἱ ἀποφάσεις τοῦ κόμματος, εἶναι τό λιγότερο. Στό ἄρθρο ὑπάρχει κάτι πολύ χειρότερο. Ὅλο τό ἄρθρο στηρίζεται στή *θεωρία τῆς ἰσοτιμίας* τοῦ παράνομου κόμματος, δηλ. τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀπό τή μιά μεριά, καί τῶν *λεγκαλιστῶν*, πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τό κόμμα καί θέλουν νά λέγονται σοσιαλδημοκράτες, ἀπό τήν ἄλλη. Ὅλο τό ἄρθρο στηρίζεται στή θεωρία τῆς διάσπασης *αὐτῶν «τῶν δυό τμημάτων»* τῆς ἐργατικῆς πρωτοπορίας, τῶν *«δυό τμημάτων τῆς σοσιαλδημοκρατίας»*, πού πρέπει νά ἑνωθοῦν μέ βάση τίς ἴδιες ἀρχές τῆς «ἰσοτιμίας καί τῆς οὐδετεροποίησης», πάνω στίς ὁποῖες συνενώνονται πάντοτε ὅλα τά διασπασμένα μέρη τοῦ συνόλου!

Ἡ ἔλλειψη χώρου δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά παραθέσουμε περισσότερα ἀποσπάσματα, γιά νά ἐπιβεβαιωθεῖ ὁ χαρακτηρισμός αὐτός τῶν ἀπόψεων τοῦ Μάρτοφ. Αὐτό θά γίνει, ἄν γενικά παραστεῖ ἀνάγκη, σέ μιά σειρά ἄλλα ἄρθρα, γιατί ζήτημα εἶναι ἄν κάποιος θά τολμήσει νά ἀρνηθεῖ ὅτι ὁ Μάρτοφ παραδέχεται τή «θεωρία τῆς ἰσοτιμίας».

Αὐτή ὅμως ἡ νέα θεωρία στρέφεται ἀνοιχτά ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, καί κάτι παραπάνω: ἀποτελεῖ *καθαρό χλευασμό* τῶν ἀποφάσεων. Τό νόημα τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν, νόημα ξεκάθαρο γιά ὅσους τίς ἐκπληρώνουν εὐσυνείδητα, εἶναι ὅτι πρέπει νά ἐξαλειφθεῖ ἡ διάσπαση ἀνάμεσα στούς κομματικούς μενσεβίκους καί στούς κομματικούς μπολσεβίκους, ἡ διάσπαση ἀνάμεσα στίς παλιές αὐτές *ὁμάδες*, καί ὄχι ὅτι πρέπει νά ἐξαλειφθεῖ ἡ «διάσπαση» ἀνάμεσα σέ ὅλους γενικά τούς λεγκαλιστές καί στό παράνομό μας ΣΔΕΚΡ. Οἱ

λεγκαλιστές πού άποσπάστηκαν άπό τό κόμμα δέν θεωρούνται καθόλου «τμήμα τής σοσιαλδημοκρατίας» δμοιο μέ τό κόμμα ή ισότιμο μέ τό κόμμα. 'Απεναντίας, τούς καλοΰν *νά γυρίσουν* στό κόμμα μέ τό συγκεκριμένο *δρο* νά ξεκόψουν άπό τό λικβινταρισμό (δηλ. άπό τό λεγκαλισμό μέ κάθε θυσία) καί νά ταχθοΰν μέ τήν κομματική άποψη, νά περάσουν στόν «κομματικό τρόπο ζωής». Τό γράμμα τής ΚΕ γιά τή συνδιάσκεψη, αυτό τό *επίσημο* καί άπόλυτα υποχρεωτικό γιά τό κόμμα σχόλιο πάνω στίς αποφάσεις τής δλομέλειας, λέει μέ έξαιρετική σαφήνεια δτι εκείνος πού *θά κρίνει* άν οί λεγκαλιστές είναι *κομματικοί στά έργα*, είναι *οί παράνομες οργανώσεις* *, δηλ. άπορίπτει ειδικά τή «θεωρία τής ισοτιμίας»!

Τό γράμμα αυτό τής ΚΕ τό σύνταξε ύστερα άπό ειδική απόφαση τής δλομέλειας μιά ειδική επιτροπή άπό τούς συντρόφους Γκριγκόρι, 'Ινοκέντι καί Μάρτοφ. Τό γράμμα εγκρίθηκε *ομόφωνα άπ' δλη* τήν επιτροπή. Τώρα ό σ. Μάρτοφ—σάν νά βρίσκεται κάτω άπό τήν επίδραση κάποιου κακού πνεύματος—αλλάζει μέτωπο, γράφει ένα άρθρο διαποτισμένο πέρα γιά πέρα άπό μιά *διαμετρικά αντίθετη* θεωρία καί μάλιστα, ακριβώς σάν νά κοροϊδεύει τό κόμμα, παραπονιέται δταν τό άρθρο αυτό τό χαρακτηρίζουν άρθρο συζήτησης!

Είναι ολοφάνερο πώς ή θεωρία τής ισοτιμίας, πού διατυπώνεται σέ δλα τά άλλα άρθρα τής «Γκόλος» πολύ πιό έντονα καί χοντροκομμένα άπ' δ,τι στά άρθρα τοΰ Μάρτοφ, *στήν πράξη* οδηγεί *στήν υποταγή τοΰ κόμματος στούς λικβινταριστές*, γιατί ό λεγκαλιστής πού άντιπαραθέτει τόν εαυτό του στό παράνομο κόμμα, θεωρώντας τόν εαυτό του ισότιμο μέ τό κόμμα, δέν είναι τίποτε άλλο, παρά λικβινταριστής. Ή «ισοτιμία» ανάμεσα στόν καταδιωκόμενο άπό τήν αστυνομία παράνομο σοσιαλδημοκράτη καί στό λεγκαλιστή πού τόν εξασφαλίζει ή νομιμότητά του καί ή άπόσπασή του άπό τό κόμμα, είναι στήν πράξη «ισοτιμία» ανάμεσα στόν εργάτη καί στόν καπιταλιστή.

---

* Βλ. τό φύλ. άρ. 11 τοΰ ΚΟ, σελ. 11-12: «Μόνο οί τοπικες όργανώσεις μπορούν νά εξασφαλίσουν τή δυνατότητα νά επεκταθεί ή συμπληρωματική αυτή αντιπροσώπευση μόνο στούς *πραγματικούς* (ή υπογράμμιση είναι τοΰ «Γράμματος») κομματικούς· τά τοπικά μας στελέχη θά κρίνουν τούς παράγοντες αυτούς τοΰ νόμιμου κινήματος δχι μόνο άπό τά λόγια, αλλά καί άπό τά έργα τους, καί θά καταβάλλουν κάθε προσπάθεια γιά νά τραβηχτούν μόνο δσοι στήν ουσία αποτελούν καί τώρα μέρος τοΰ κόμματός μας, δσοι θέλουν νά μπούν στήν κομματική μας οργάνωση γιά νά δουλεύουν πραγματικά σ' αυτή, νά τή στερεώνουν, νά υποτάσσονται σ' αυτή καί νά τήν υπηρετούν κτλ.

Ὅλα αὐτά εἶναι τόσο ὁλοφάνερα, ὁ χλευασμός τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας καί τῆς ἐπεξήγησής της στό γράμμα τῆς ΚΕ ἀπό μέρους τῆς «Γκόλος» εἶναι τόσο σαφής, ὥστε τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ δέν μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ἀλλιῶς, παρά σάν ἄρθρο πού ὑποδείχνει *«τό σωστό δρόμο»*... γιά τή νίκη τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα.

Οἱ κομματικοί μενσεβίκοι εἶδαν κιόλας τόν κίνδυνο αὐτό. Ἀπόδειξη εἶναι τό τεῦχος 11 τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ὅπου ὁ μενσεβίκος Πλεχάνοφ, μόλις διάβασε τήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας, χωρίς νά ἔχει δεῖ τό «Γράμμα» τῆς ΚΕ, τονίζει εἰδικά πώς «ἄν δέν δοθεῖ προσοχή» στά ὅσα λέει ἡ ἀπόφαση γιά τούς λεγκαλιστές, «πού εἶναι ἕτοιμοι ν' ἀποκαταστήσουν σταθερή ὀργανωτική σύνδεση μέ τά τοπικά κομματικά κέντρα», *οἱ «λικβινταριστές» μποροῦν νά ἀνοίξουν ἐδῶ ἕνα βολικό παραθυράκι γιά τόν ἑαυτό τους»* (σελ. 20).

Δέν εἶναι λοιπόν ὁλοφάνερο, πώς ὁ Πλεχάνοφ ἔχει μάθει θαυμάσια τούς γκολοσοφικούς του; Ὁ Πλεχάνοφ ἐπισήμανε τό ἴδιο *παραθυράκι τῶν λικβινταριστῶν*, πού τό «δουλεύει» μέ ὅλα της τά δυνατά, σχεδόν σέ ὅλα τά ἄρθρα ἀπό τήν πρώτη ὥς τήν τελευταία γραμμούλα, ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἀρ. φύλ. 19-20. Δέν θά εἴχαμε λοιπόν δίκιο νά τήν ποῦμε «Γκόλος» *τῶν λικβινταριστῶν;*

Ὥς ποιό σημεῖο ὑπεράσπισης τοῦ λικβινταρισμοῦ φτάνουν οἱ γκολοσοφικοί, τό δείχνει τό παρακάτω μέρος ἀπό τό «Γράμμα σέ συντρόφους»:

«...Τό ΚΟ... πρέπει νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη τόσο μέσα στά βιώσιμα στοιχεῖα τῶν παλιῶν παράνομων ὀργανώσεων...» (οἱ παράνομες κομματικές ὀργανώσεις δείχνουν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στήν ΚΕ καί στό ΚΟ· ἐδῶ εἶναι ἀστεῖο καί νά μιλᾶμε γιά «κέρδισμα»): ...«ὅσο καί μέσα στίς νέες νόμιμες ὀργανώσεις, πού εἶναι τώρα ἡ κύρια ἑστία (ὥστε ἔτσι λοιπόν!) τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς». Συνεπῶς, οἱ ἀποσπασμένοι ἀπό τό κόμμα λεγκαλιστές εἶναι ἡ *κύρια ἑστία*. Δέν εἶναι αὐτοί πού πρέπει νά κερδίσουν τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ κόμματος, νά γίνουν κομματικοί στήν πράξη, νά μποῦν στό κόμμα, νά ξαναγίνουν μέλη τοῦ κόμματος, ἀλλά τό κόμμα στό πρόσωπο τοῦ ΚΟ πρέπει «νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη τους», προφανῶς, ὑπερασπίζοντας συγκαλυμμένα τό λικβινταρισμό κι' ἑτοιμάζοντας γιά τό λικβινταρισμό τά παραθυράκια πού βλέπουμε στήν «Γκόλος»!!

Ὅλο τό ἄρθρο τοῦ σ. Φ. Ντάν «Ἡ πάλη γιά τή νομιμό-

τητα» διαπνέεται ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος ἀπό λικβινταριστικό πνεῦμα πού φτάνει ὥς τόν ἀνοιχτό ρεφορμισμό. Ὁ σ. Ντάν, λέγοντας πώς «ἡ πάλη γιά τή νομιμότητα» εἶναι «ἕνα ἀπό τά βασικά ἐπαναστατικά καθήκοντα», εἶναι «ἡ σημαία» κτλ., δέν ὑπερασπίζει τή σοσιαλδημοκρατική, ἀλλά τήν καντέτικη ἄποψη. «Παράνομη συσπείρωση σάν ἀπαραίτητο μέσο στήν πάλη γιά τή νομιμότητα», διακηρύσσει ὁ σ. Ντάν. Αὐτά λένε καί οἱ καντέτοι. Τό Κόμμα τῶν καντέτων εἶναι παράνομο, ἡ παρανομία τους ὅμως δέν εἶναι πάρα «ἀπαραίτητο μέσο στήν πάλη γιά τή νομιμότητα». Γιά τή σοσιαλδημοκρατία ἡ *νόμιμη* συσπείρωση εἶναι στή σημερινή περίοδο ἕνα ἀπό τά ἀπαραίτητα μέσα *τοῦ παράνομου κόμματος*.

«...Στό φῶς της» (τῆς πάλης γιά τή νομιμότητα), «ἐνονόματί της καί μόνο μπορεῖ νά γίνει σήμερα πάλη τοῦ προλεταριάτου, πού νά βάζει... γιά σκοπό της... τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας»...

Ὁ συλλογισμός αὐτός πρέπει καί πάλι ν' ἀντιστραφεῖ γιά νά γίνει *σοσιαλδημοκρατικός* συλλογισμός. Μόνο στό φῶς τῆς πάλης γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, μόνο ἐνονόματί της μπορεῖ νά γίνεται πραγματικά σοσιαλδημοκρατική δουλιά μέσα στίς νόμιμες ὀργανώσεις. Ἡ σοσιαλδημοκρατία μόνο ἐνονόματι τῆς πάλης γιά τίς ἀκουτσούρευτες ἐπαναστατικές διεκδικήσεις τοῦ προλεταριάτου, μόνο στό φῶς τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖ μέ πραγματική ἐπιτυχία ὅλες καί τίς κάθε λογῆς νόμιμες δυνατότητες, μπορεῖ καί πρέπει νά τίς ὑπερασπίζει μέ τή μεγαλύτερη ἐπιμονή καί νά τίς μετατρέπει σέ σημεῖα στήριξης τῆς κομματικῆς μας δουλιᾶς.

Ἀλλά καί αὐτό δέν εἶναι ἀκόμη τό ἄπαντο. Οἱ γκολοσοφικοί χτυποῦν ἀνοιχτά τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, ὅταν στό γράμμα τους καί στήν ἐφημερίδα τους κάνουν ζύμωση *νά συνεχιστεῖ ἡ ἔκδοση τῆς «Γκόλος»*, παρά τίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ. Δέν θά ἐξετάσουμε ἐδῶ τό γελοῖο καί ἀξιοθρήνητο σόφισμα, πού χρησιμοποιοῦν γιά νά δικαιολογήσουν τό τορπίλισμα τῆς κομματικῆς ἀπόφασης. Θά περιοριστοῦμε καλύτερα —τουλάχιστο στό σύντομο αὐτό ἀρθράκι— στό νά ἐπικαλεστοῦμε *τή φωνή τοῦ κομματικοῦ μενσεβικισμοῦ* στό τεῦχος 11 τοῦ «Ντνιεβνίκ». Ὁ σύντροφος Πλεχάνοφ πρόβλεψε καί αὐτό τό παραθυράκι τῶν λικβινταριστῶν, λέγοντας ἁπλά, καθαρά καί ξάστερα ἕνα πράγμα γιά τό ὁποῖο δέν μπορεῖ νά ἀμφιβάλλει κανένας τίμιος σοσιαλδημοκράτης: «ἡ ζύμωση *ἐνάντια*

στό κλείσιμο τῆς «Γκόλος»», γράφει στή σελ. 18, εἶναι «ζύμωση ἐνάντια στήν ἐξάλειψη τῶν ὁμάδων, δηλ. ὑπέρ τῆς *ἐκμηδένισης* τοῦ βασικότερου ἀπό τά ἐνδεχόμενα ἀποτελέσματα τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ». Τί εἶναι ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» γιά τούς μενσεβίκους τῆς γνωστῆς κατεύθυνσης; Εἶναι τό πραγματικό κέντρο τῆς ὁμάδας τους καί μάλιστα κέντρο ἀνεύθυνο.

Ἀκριβῶς ἔτσι εἶναι. *Ἐκμηδένιση* τῆς συνένωσης, νά ποῦ καταλήγει τό ἔργο τῆς «Γκόλος» ἀρ. φύλ. 19 - 20 καί τῆς διακήρυξης τῶν τεσσάρων συντακτῶν τῆς «Γκόλος» ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας. Ὕστερα ἀπό τήν ἑνωτική ὁλομέλεια αὐτοί βγῆκαν νά ὑπερασπίσουν τό λικβινταρισμό πολύ πιό ἀνοιχτά, πολύ πιό ἀσύστολα ἀπ' ὅ,τι πρίν ἀπό τήν ὁλομέλεια. Ὅταν ἡ διακήρυξή τους πληροφορεῖ τούς μενσεβίκους πώς τό γράμμα τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ πρός τίς ὁμάδες[95], γράμμα πού καλοῦσε νά δημιουργηθεῖ πραγματική ἑνότητα, *ψηφίστηκε παρά τίς ἀντίθετες ψήφους τοῦ ἀντιπροσώπου τῶν μενσεβίκων καί τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Μπούντ — μελῶν τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ*, ὁ καθένας καταλαβαίνει ὅτι ἔχουμε νά κάνουμε μέ μιά ἄσχημα καλυμμένη *ἔκκληση νά μήν πειθαρχήσουν σ' αὐτό* τό γράμμα, νά ματαιώσουν τήν ἕνωση στό ἐξωτερικό. Οἱ κομματικοί μενσεβίκοι πού ἐπικρίνουν ταύς γκολοσοφικούς ἄς περάσουν ἀπό τίς ἐπικρίσεις *στά ἔργα*, ἄν θέλουν νά ὑπερασπίσουν ὁπωσδήποτε τήν κομματική ἕνωση. Ἀπό τούς κομματικούς μενσεβίκους, ἀπό τήν *προθυμία* τους καί *τήν ἱκανότητά τους νά κάνουν ἀνοιχτή πάλη* ἐνάντια στό «πραγματικό κέντρο» τῶν γκολοσοφικῶν-λικβινταριστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τῆς Ρωσίας ἐξαρτιέται τώρα ἡ ἕνωση αὐτή.

Τό ρωσικό αὐτό κέντρο, τό ρωσικό ΜΚ (μενσεβίκικο κέντρο) ἐμφανίζεται ἀνοιχτά στό φύλ. ἀρ. 19-20 τῆς «Γκόλος», ἐμφανίζεται μ' ἕνα «ἀνοιχτό γράμμα», ὅπου ὁ Πλεχάνοφ χαρακτηρίζεται «λικβινταριστής τῶν ἰδεῶν τοῦ μενσεβικισμοῦ». Τό ρωσικό ΜΚ ἐξηγεῖ, καί πιό σωστό θά εἶναι νά ποῦμε: δικαιολογεῖ τήν ἀποχώρηση τῶν μενσεβίκων ἀπό τό κόμμα, μέ τό «πασίγνωστο φαινόμενο τῆς ἀπονέκρωσης τῶν κομματικῶν πυρήνων»!! Οἱ ἀποχωροῦντες, μᾶς λέει ἡ διακήρυξη τοῦ ΜΚ, ἀποκαλοῦνται «συκοφαντικά λικβινταριστές» (σελ. 24 τῆς «Γκόλος»).

Ρωτᾶμε τούς σοσιαλδημοκράτες πού μποροῦν νά δείξουν κάποια ἀμεροληψία, ρωτᾶμε ἰδιαίτερα τούς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, ἄσχετα σέ ποιό ρεῦμα ἀνήκουν, ἡ ἐμφάνιση μιᾶς

τέτιας διακήρυξης τοῦ ΜΚ τήν ἑπομένη τῆς ὁλομέλειας δέν σημαίνει ἄραγε *ἐκμηδένιση* τοῦ ἔργου τῆς συνένωσης;

Θεωροῦμε χρέος μας ν' ἀνακοινώσουμε σ' ὅλο τό κόμμα τά ὀνόματα ἐκείνων πού ὑπόγραψαν τό περίφημο αὐτό —εἴμαστε βέβαιοι πώς θά ἀποκτήσει δόξα Ἡρόστρατου— ντοκουμέντο. 1) Αὐγουστόβσκι, 2) 'Αντόν, 3) Βαντίμ, 4) Β. Πετρόβα, 5) Γκεόργκι, 6) Γκεόργκ, 7) Εὐγ. Γκα—άζ, 8) Κραμόλνικοφ, 9) Ντ. Κολτσόφ, 10) Νατ. Μιχάηλοβα, 11) *Ρόμαν*, 12) Ρόμουλ, 13) Σολομόνοφ, 14) Τσερεβάνιν (αὐτό δά ἔλειπε!) 15) *Γιούρι*, 16) Γιά. Π—ί[96].

«Οἱ ὑπογραφές αὐτές, γράφει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος», ἀνήκουν σέ παλιά κομματικά στελέχη πού εἶναι πολύ γνωστά στή Συντακτική ἐπιτροπή· ὁρισμένοι ἀπό αὐτούς εἶχαν ὑπεύθυνες θέσεις στό κόμμα».

Τά ὀνόματα αὐτά, θ' ἀπαντήσουμε ἐμεῖς, θά τά στηλιτεύσουν ὅλοι οἱ συνειδητοί σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, ὅταν διαβάσουν τήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ἀρ. φύλ. 19 - 20, ὅταν γνωριστοῦν μέ τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, ὅταν μάθουν τό παρακάτω γεγονός:

Τό Ρωσικό γραφεῖο τῆς ΚΕ[97] τίς μέρες αὐτές ἔστειλε ἐπίσημο γράμμα στό Γραφεῖο 'Εξωτερικοῦ τῆς ΚΕ ('Εκτελεστικό ὄργανο τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς στό ἐξωτερικό). Τό γράμμα αὐτό λέει κατά λέξη:

«...'Απευθυνθήκαμε στούς συντρόφους Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι» (ὑπογραμμίσαμε τά ὀνόματα αὐτά παραπάνω) *«μέ τήν πρόταση ν' ἀναλάβουν δουλιά, μᾶς ἀπάντησαν ὅμως, πώς θεωροῦν ἐπιζήμιες ὄχι μόνο τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, ἀλλά βρίσκουν ἐπιζήμια καί τήν ἴδια τήν ὕπαρξη τῆς ΚΕ. Πάνω σ' αὐτή τή βάση ἀρνοῦνται ἀκόμη καί νά παρουσιαστοῦν σέ μιά συνεδρίαση πού θά ἐξετάσει τό ζήτημα τῆς πρόσληψης...»* *

---

* Παραθέτουμε συμπληρωματικά *ὅλα* τά σημεῖα ἀπό τά *γράμματα* (τοῦ Ρωσικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ καί ἑνός ἀπό τά δρῶντα μέλη τῆς ΚΕ στή Ρωσία[98]), πού ἀφοροῦν τή σύγκληση τῆς ΚΕ στή Ρωσία:

«...Παρακαλοῦμε τούς συντρόφους Μάρτοφ καί τούς μενσεβίκους-μέλη τῆς ΚΕ νά μᾶς ἀνακοινώσουν ἀμέσως τά ὀνόματα καί τίς διευθύνσεις τῶν συντρόφων, πού προτείνουν νά προσλάβουμε (οἱ μενσεβίκοι τῆς Πετρούπολης ἀρνήθηκαν νά τό κάνουν αὐτό)...» «Γιά τήν ὥρα δέν εἶναι δυνατό νά συγκληθεῖ τό κλιμάκιο τῆς Ρωσίας: σχεδόν κανείς δέν συμφωνεῖ νά μπεῖ στήν ΚΕ μέ πρόσληψη, γιά τήν ὥρα συμφώνησε μόνο ἕνας μπολσεβίκος, καί αὐτός μέ ὅρους. *Οἱ μενσεβίκοι (Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι) ἀρ-*

(Νά ἐξηγούμαστε: οἱ ἡγέτες τοῦ μενσεβίκικου κέντρου ὄχι μόνο ἀρνοῦνται νά ὑποστηρίξουν τήν ΚΕ, ἀλλά ἀρνοῦνται καί νά παρουσιαστοῦν γιά τήν πρόσληψη ἄλλων μενσεβίκων, γιά τήν πρόσληψη μενσεβίκων ἐργατῶν, γιατί ξέρουν πολύ καλά, πώς ἡ ἄρνηση νά παρουσιαστοῦν γιά πρόσληψη *φρενάρει* τή δουλιά τῆς ΚΕ, *φρενάρει τή συγκρότησή της*, ἀναγκάζει ν' ἀναβληθεῖ, ἴσως γιά μῆνες, ἡ ἴδια ἡ ἀνάληψη δουλιᾶς ἀπό τήν ΚΕ σάν ΚΕ).

Συνεπῶς, οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι πού δηλώνουν στόν τύπο μέ τή συνεργασία καί τήν ἐπιδοκιμασία τοῦ 'Αξελρόντ, τοῦ Ντάν, τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Μαρτίνοφ, ὅτι ὁ Πλεχάνοφ τούς «ἀποκαλεῖ συκοφαντικά «λικβινταριστές»», τορπιλίζουν ἀνοιχτά τήν ἴδια τήν ὕπαρξη τῆς ΚΕ, ἀνακηρύσσουν τήν ὕπαρξή της ἐπιζήμια.

Οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι πού φωνάζουν στόν παράνομο τύπο (μέσω τῆς «Γκόλος») καί στό νόμιμο τύπο (μέσω τῶν φιλελευθέρων) γιά «τό πασίγνωστο φαινόμενο τῆς ἀπονέκρωσης τῶν κομματικῶν πυρήνων», *οἱ ἴδιοι τορπιλίζουν τίς προσπάθειες* νά τακτοποιηθοῦν, νά ἀνασυγκροτηθοῦν, ν' ἀρχίσουν δουλιά οἱ πυρῆνες αὐτοί καί μάλιστα ἕνας τέτιος πυρήνας, ὅπως ἡ ΚΕ.

Ἄς ξέρουν τώρα ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες ποιόν ὑπονοεῖ ἡ διακήρυξη τῶν σ.σ. 'Αξελρόντ, Ντάν, Μάρτοφ, Μαρτίνοφ, ὅταν μιλάει γιά τούς «παράγοντες τοῦ νόμιμου κινήματος πού κρατοῦν τώρα τά βασικά προχωρημένα φυλάκια τοῦ ἀγωνιζόμενου προλεταριάτου». «Ἄς ξέρουν τώρα ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες σέ ποιόν ἀπευθύνεται ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος», ὅταν γράφει: «Θά θέλαμε οἱ σύντροφοι» (οἱ Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι) «νά ἐκτιμήσουν τή σημασία τῆς ρωγμῆς πού ἔχει δημιουργηθεῖ σήμερα στό ἐπίσημο δόγμα καί πού ἔχει πραγματικά καταδικάσει τήν κομματική ὀργάνωση σέ ἀναπόφευκτη ἀπονέκρωση, καί νά προσπαθήσουν νά καταλάβουν τίς θέσεις πού δημιουργεῖ γι' αὐτούς» (τούς Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι) «τούτη ἡ ρωγμή».

νήθηκαν κατηγορηματικά, θεωρώντας τή δουλιά τῆς ΚΕ ἐπιζήμια. Οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, κατά τή γνώμη τοῦ Μιχαήλ καί τῶν ἄλλων, εἶναι ἐπίσης ἐπιζήμιες. Ἡ ἀνάμιξη τῆς ΚΕ στό αὐθόρμητο προτσές συγκέντρωσης τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων στίς νόμιμες ὀργανώσεις πού συντελεῖται τώρα, μοιάζει, ὅπως λένε αὐτοί, μέ βγάλσιμο τοῦ ἐμβρύου ἀπό τήν κοιλιά τῆς μητέρας στό δεύτερο μήνα τῆς ἐγκυμοσύνης. Παρακαλοῦμε νά μᾶς ὑποδείξετε ἀμέσως ἄλλους συντρόφους, στούς ὁποίους μποροῦμε νά ἀποταθοῦμε μέ τήν πρόταση νά τούς προσλάβουμε. *'Επίσης, καλό θά εἶναι νά δημοσιευτεῖ στόν τύπο τί στάση κρατοῦν οἱ σύντροφοι ἀπέναντι στήν ἐνέργεια τοῦ Μιχαήλ καί τῶν ἄλλων».*

'Απευθυνόμαστε σ' ὅλες τίς ὀργανώσεις, σ' ὅλες τίς ὁμάδες τοῦ κόμματός μας καί ρωτᾶμε: εἶναι διατεθειμένες νά ἀνέχονται τό χλευασμό αὐτό κατά τῆς σοσιαλδημοκρατίας; 'Επιτρέπεται τώρα νά μένουμε ἀδιάφοροι θεατές τῶν γεγονότων πού διαδραματίζονται, ἤ ἔχουμε ὑποχρέωση ν' ἀντιπαλέψουμε ἀποφασιστικά τό ρεῦμα πού ὑπονομεύει τήν ἴδια τήν ὕπαρξη τοῦ κόμματος;

Ρωτᾶμε ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες τῆς Ρωσίας, μποροῦν ἀκόμη τώρα νά ἔχουν ἀμφιβολίες γιά τήν πρακτική, τήν πραγματική πολιτική σημασία «τῆς θεωρίας τῆς ἰσοτιμίας» τῶν ρευμάτων, τῆς ἰσοτιμίας τῶν λεγκαλιστῶν μέ τό παράνομο κόμμα, τῆς θεωρίας τῆς «πάλης γιά τή νομιμότητα» κτλ. κτλ.;

Οἱ θεωρίες αὐτές, οἱ συλλογισμοί αὐτοί, τά παραθυράκια αὐτά εἶναι *ἕνα φραστικό προπέτασμα*, πίσω ἀπό τό ὁποῖο κρύβονται *οἱ ἐχθροί τῆς σοσιαλδημοκρατίας*, σάν τούς Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι, οἱ πολιτικοί συνεργοί τους, σάν τούς δεκάξι μενσεβίκους=ἡρόστρατους, οἱ ἰδεολογικοί ἡγέτες τους, σάν τούς λόγιους πού καθοδηγοῦν τήν «Γκόλος *τῶν λικβινταριστῶν*».

Συνεπῶς: τό φύλ. ἀρ. 19-20 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί ἡ διασπαστική διακήρυξη τῶν τεσσάρων συντακτῶν τῆς «Γκόλος» «Πρός τούς συντρόφους» εἶναι ἀνοιχτή ζύμωση:

ὑπέρ τοῦ φραξιονιστικοῦ ὀργάνου καί κατά τῆς ἑνότητας,
κατά τῆς συνένωσης στό ἐξωτερικό,
ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τοῦ ἀνοιχτοῦ λικβινταρισμοῦ,
ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τῶν ἀνοιχτῶν ἀντιπάλων τῆς ἴδιας τῆς ὕπαρξης τῆς ΚΕ,

'Ενάντια στό Κόμμα!

'Η συνωμοσία ἐνάντια στό κόμμα ἀποκαλύφθηκε. "Ολοι, ὅσοι θεωρεῖτε πολύτιμη τήν ὕπαρξη τοῦ ΣΔΕΚΡ, σηκωθεῖτε γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ κόμματος!

Γράφτηκε στίς 11 (24) τοῦ Μάρτη 1910

Δημοσιεύτηκε ἀνάμεσα στίς 12-16 (25-29) τοῦ Μάρτη σέ ἰδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 12

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ ἰδιαίτερου ἀνάτυπου, πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

ΓΙΑ ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ Ν' ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ;

Οἱ πρόσφατες ὁμιλίες τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν, τοῦ κυρίαρχου κόμματος τῆς Δούμας, ἀπ' ἀφορμή τούς λόγους τῶν δεξιῶν καντέτων μέσα κι' ἔξω ἀπό τή Δούμα, ἀποτελοῦν, ἀναμφισβήτητα, συμπτώματα μέ μεγάλη σημασία. «Εἴμαστε ἀπομονωμένοι καί μέσα στή χώρα καί μέσα στή Δούμα», παραπονιόταν ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος τῶν ἀντεπαναστατῶν καπιταλιστῶν κ. Γκουτσκόφ. Καί ὁ βεχιστής κ. Μπουλγκάκοφ σάν νά τόν σεγοντάρει στό περιοδικό «Μοσκόβσκι Ἐζενεντέλνικ»: «...καί ἡ ἀντίδραση, καί ἡ ἐπανάσταση ἀρνοῦνται τό «ἀπαραβίαστο τοῦ ἀτόμου»· ἀντίθετα, κηρύσσουν ὁλόψυχα νά καταργηθεῖ τό «ἀπαραβίαστο τοῦ ἀτόμου», ἀκριβῶς ὅπως ὁ Μάρκοφ ὁ 2ος, πού προπαγανδίζει τό διωγμό τῶν ἀλλοεθνῶν καί τήν ἠθική τῶν πογκρόμ, καί ὁ σοσιαλδημοκράτης Γκεγκετσκόρι, πού ἐνονόματι τοῦ ἀπαραβίαστου τοῦ ἀτόμου κάνει ἔκκληση γιά «δεύτερη μεγάλη ρωσική ἐπανάσταση»» (τεῦχος 8 τῆς 20 τοῦ Φλεβάρη 1910, σελ. 25).

«Περιμένουμε», μ' αὐτά τά λόγια ἀπευθύνθηκε ὁ κ. Γκουτσκόφ στή Δούμα πρός τήν τσαρική κυβέρνηση, διαπιστώνοντας ἔτσι πώς ὥς τώρα ἡ ἀστική τάξη, πού δόθηκε ὁλόψυχα στήν ἀντεπανάσταση, δέν μπορεῖ νά νομίζει τά συμφέροντά της ἐξασφαλισμένα, δέν μπορεῖ νά θεωρεῖ τίποτε πραγματικά σταθερό καί στέρεο μέ τήν ἔννοια τῆς δημιουργίας τοῦ περιβόητου «ἀνακαινισμένου» καθεστῶτος.

Καί ὁ «βεχιστής» Μπουλγκάκοφ σεγοντάρει: ...«μέ ἀσίγαστο πόνο ξανακάνω τήν παλιά, τήν πιστή, τήν ὀδυνηρή σκέψη: μά, ἀφοῦ εἶναι ἕνα καί τό αὐτό, (δηλ. ἡ ἀντίδραση καί ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἕνα καί τό αὐτό, ἀκριβῶς—)...ὁ ἴδιος ὁ μαξιμαλισμός παγματοποιούμενος μέ τή βία...'Αφοῦ τόν τελευταῖο καιρό *μερικοί ἀρχίζουν κιόλας πάλι νά νοσταλγοῦν μιά νέα ἐπανάσταση*, λές καί τώρα, ὕστερα ἀπό τήν πείρα πού

ἀποκτήσαμε, μποροῦμε νά περιμένουμε ἀπ' αὐτήν κάτι ἄλλο ἐκτός ἀπό τήν τελειωτική καταστροφή τῆς Ρωσίας» (σελ. 32).

Καί ὁ ἀρχηγός τοῦ μεγαλύτερου ἀστικοῦ κόμματος τῆς Δούμας καί ὁ δημοφιλής στή φιλελεύθερη «κοινωνία» δεξιόςκαντέτος δημοσιολόγος (ἡ «Βέχι» ἀριθμεῖ τήν *πέμπτη* ἔκδοσή της), καί οἱ δυό παραπονιοῦνται, καί οἱ δυό ἀναστενάζουν, καί οἱ δυό διαπιστώνουν, πώς *εἶναι ἀπομονωμένοι*. 'Απομονωμένοι ἰδεολογικά ἀνάμεσα στούς μαξιμαλιστές τῆς ἀντίδρασης καί στούς «μαξιμαλιστές» τῆς ἐπανάστασης, ἀνάμεσα στούς ἥρωες τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας καί ἀνάμεσα «στούς νοσταλγούς μιᾶς νέας ἐπανάστασης» (φιλελεύθερους;), «ἀπομονωμένοι καί μέσα στή Δούμα καί μέσα στή χώρα».

'Η ἀπομόνωση αὐτή τοῦ «κέντρου», ἡ ἀπομόνωση τῆς ἀστικῆς τάξης πού θέλει τήν ἀλλαγή τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, δέν θέλει ὅμως νά παλέψει ἐναντίον του, πού θέλει τήν «ἀνακαίνιση» τοῦ τσαρισμοῦ, φοβᾶται ὅμως τήν ἀνατροπή του, δέν εἶναι νέο φαινόμενο στήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Τό 1905, ὅταν τό μαζικό ἐπαναστατικό κίνημα σημείωνε σταθερή ἄνοδο, καταφέροντας ἀπανωτά χτυπήματα ἐνάντια στόν τσαρισμό, καί οἱ καντέτοι καί οἱ ὀχτωβριστές αἰσθάνονταν τόν ἑαυτό τους «ἀπομονωμένο». Οἱ καντέτοι (οἱ τότε «ὀσβομποζντέντσι»[99]) ἄρχισαν νά ἐναντιώνονται κιόλας μετά τίς 6 Αὐγούστου τοῦ 1905, παίρνοντας θέση ἐνάντια στήν ἀποχή ἀπό τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Οἱ ὀχτωβριστές «ἐναντιώθηκαν» ὁριστικά μετά τίς 17 τοῦ 'Οχτώβρη. Τό 1906-1907 οἱ καντέτοι «ἀπομονώθηκαν» καί στίς δυό Δοῦμες, ἀνίσχυροι νά χρησιμοποιήσουν τήν πλειοψηφία τους, ἀνίσχυροι λόγω τῶν ταλαντεύσεών τους ἀνάμεσα στόν τσαρισμό καί στήν ἐπανάσταση, ἀνάμεσα στούς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες καί στήν προλεταριακή - ἀγροτική πίεση. Οἱ καντέτοι, παρά τό γεγονός ὅτι εἶχαν τήν πλειοψηφία καί στίς δυό Δοῦμες, ἦταν ὅλο τόν καιρό ἀπομονωμένοι, στριμωγμένοι ἀνάμεσα στόν Τρέποφ καί στό πραγματικό ἐπαναστατικό κίνημα καί ἀποχώρησαν ἄδοξα ἀπό τή σκηνή, χωρίς νά κερδίσουν οὔτε μιά νίκη. Τό 1908-1909 οἱ ὀχτωβριστές εἶχαν τήν πλειοψηφία στήν III Δούμα, συνεργάζονταν στενά μέ τήν κυβέρνηση, τήν ὑποστήριζαν πρόθυμα καί εὐσυνείδητα, καί τώρα εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ὁμολογήσουν πώς οὐσιαστικά δέν διηύθυναν αὐτοί, ἀλλά οἱ μαυροεκατονταρχίτες, πώς ἡ ὀχτωβριστική μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης ἔχει *ἀπομονωθεῖ*.

Αὐτά εἶναι τά συμπεράσματα ὁσοναφορᾶ τόν ἱστορικό

ρόλο τῆς ἀστικῆς τάξης στή ρωσική ἀστική ἐπανάσταση. Ἡ πείρα τῆς πενταετίας (1905-1909), πού εἶναι ἡ πιό πλούσια σέ γεγονότα καί ξεδίπλωσε πολύ πλατιά τήν πάλη τῶν μαζῶν, τήν πάλη τῶν τάξεων στή Ρωσία, ἀπόδειξε *στήν πράξη* πώς καί οἱ δυό πτέρυγες τῆς ἀστικῆς μας τάξης, καί οἱ καντέτοι καί οἱ ὀχτωβριστές, *οὐσιαστικά* οὐδετεροποιήθηκαν μέ τήν πάλη τῆς ἐπανάστασης καί τῆς ἀντεπανάστασης, στάθηκαν ἀνίσχυρες, ἀδύναμες, ἀξιολύπητες, ταλαντευόμενες ἀνάμεσα στά ἐχθρικά στρατόπεδα.

Ἡ ἀστική τάξη μέ τίς συνεχεῖς προδοσίες της σέ βάρος τῆς ἐπανάστασης δικαίωσε ἀπόλυτα τίς βάναυσες κλωτσιές, τίς προσβολές, τούς διασυρμούς, πού ἐδῶ καί τόσο καιρό δέχεται ἀπό τό μαυροεκατονταρχίτικο τσαρισμό, ἀπό τήν τσαρική-τσιφλικάδικη μαύρη ἑκατονταρχία. Καί, φυσικά, οἱ προδοσίες αὐτές τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ ἱστορική τιμωρία πού δέχτηκε δέν ὀφείλονται σέ κάποιες ἰδιαίτερες ἠθικές ἰδιότητες, ἀλλά στήν ἀντιφατική οἰκονομική θέση τῆς καπιταλιστικῆς τάξης στήν ἐπανάστασή μας. Ἡ τάξη αὐτή φοβόταν περισσότερο τήν ἐπανάσταση ἀπό τήν ἀντίδραση, περισσότερο τή νίκη τοῦ λαοῦ ἀπό τή διατήρηση τοῦ τσαρισμοῦ, περισσότερο τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων ἀπό τή διατήρηση τῆς ἐξουσίας τῶν φεουδαρχῶν. Ἡ ἀστική τάξη δέν ἀνῆκε στά στοιχεῖα ἐκεῖνα πού δέν εἶχαν τίποτε νά χάσουν στή μεγάλη ἐπαναστατική μάχη. Τέτιο στοιχεῖο στήν ἀστική μας ἐπανάσταση ἦταν μόνο τό προλεταριάτο καί μαζί μ' αὐτό τά ἑκατομμύρια τῆς καταστραμμένης ἀγροτιᾶς.

Ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἐπαλήθευσε τό συμπέρασμα πού ἔβγαλε ὁ Ἔνγκελς ἀπό τήν ἱστορία τῶν μεγάλων ἀστικῶν ἐπαναστάσεων τῆς Δύσης, συγκεκριμένα: γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἔστω κι' ἐκεῖνο πού εἶναι ἄμεσα ἀπαραίτητο γιά τήν ἀστική τάξη, ἡ ἐπανάσταση ἔπρεπε *νά προχωρήσει πιό πέρα* ἀπό τίς διεκδικήσεις τῆς ἀστικῆς τάξης [100]. Καί τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας ὁδήγησε, ὁδηγεῖ καί *θά ὁδηγήσει* τήν ἐπανάστασή μας μπροστά, σπρώχνοντας τά γεγονότα πιό πέρα ἀπό κεῖ, ὅπου θά ἤθελαν νά τά σταματήσουν οἱ καπιταλιστές καί οἱ φιλελεύθεροι.

Στήν καμπάνια πού ἔκαναν οἱ φιλελεύθεροι τό 1904 σέ συμπόσια, συγκρατοῦσαν μέ κάθε τρόπο τούς σοσιαλδημοκράτες, γιατί φοβοῦνταν τήν ὁρμητική ἀνάμιξή τους. Οἱ ἐργάτες δέν ἄφηναν νά τούς τρομάξει τό σκιάχτρο πού ἐπέσειε ὁ τρομαγμένος φιλελεύθερος καί ὁδήγησαν τό κίνημα μπροστά, πρός τίς 9 τοῦ Γενάρη, πρός τό πανρωσικό κύμα τῶν συνεχῶν ἀπεργιῶν.

Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν «παράνομων» τήν ἐποχή ἐκείνη «ὀσβομποζντέντσι», καλοῦσε τό προλεταριάτο νά πάρει μέρος στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Τό προλεταριάτο δέν ἄφησε νά τό τρομάξει τό σκιάχτρο, πού ἐπέσειε ὁ τρομαγμένος φιλελεύθερος, καί ὁδήγησε τό κίνημα μπροστά, στή μεγάλη ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη, στήν πρώτη λαϊκή νίκη.

Ὕστερα ἀπό τίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη ἡ ἀστική τάξη διασπάστηκε. Οἱ ὀχτωβριστές τάχθηκαν ἀποφασιστικά μέ τό μέρος τῆς ἀντεπανάστασης. Οἱ καντέτοι ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τό λαό καί ὅρμησαν στόν προθάλαμο τοῦ Βίττε. Τό προλεταριάτο τράβηξε μπροστά. Μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς τοῦ λαοῦ, κινητοποίησε τόσα ἑκατομμύρια μαζῶν γιά αὐτοτελή ἱστορική δράση, πού μερικές ἑβδομάδες πραγματικῆς ἐλευθερίας ἔβαλαν μιά γιά πάντα ἀνεξίτηλα ορόσημα ἀνάμεσα στήν παλιά καί στή νέα Ρωσία. Τό προλεταριάτο ἀνέβασε τό κίνημα ὥς τήν ἀνώτατη δυνατή μορφή πάλης, ὥς τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905. Ἡττήθηκε στήν πάλη αὐτή, ἀλλά δέν συντρίφτηκε. Τήν ἐξέγερσή του τήν κατέπνιξαν, ἐκεῖνο ὅμως πού πέτυχε εἶναι ὅτι συσπείρωσε στή μάχη ὅλες τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις τοῦ λαοῦ, δέν ἔχασε τό ἠθικό του ἀπό τήν ὑποχώρηση, ἔδειξε στίς μάζες,—γιά πρώτη φορά στή νεότερη ἱστορία τῆς Ρωσίας ἔδειξε στίς μάζες,—τή δυνατότητα καί τήν ἀναγκαιότητα τῆς πάλης ὥς τό τέλος. Τό προλεταριάτο ἀναγκάστηκε νά ὑποχωρήσει, δέν ἄφησε ὅμως ἀπό τά χέρια του τή μεγάλη σημαία τῆς ἐπανάστασης, καί τή στιγμή πού ἡ πλειοψηφία τῶν καντέτων στήν Ι καί στή ΙΙ Δούμα ἀπαρνιόταν τήν ἐπανάσταση, προσπαθοῦσε νά τή σβήσει, διαβεβαιώνοντας τόν Τρέποφ καί τούς Στολίπιν ὅτι εἶναι ἕτοιμη καί ἱκανή νά τή σβήσει, τό προλεταριάτο σήκωνε διάπλατα τή σημαία αὐτή, ἐξακολουθοῦσε νά καλεῖ στήν πάλη, νά διαπαιδαγωγεῖ, νά συσπειρώνει, νά ὀργανώνει τίς δυνάμεις γιά τήν πάλη.

Τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν σ' ὅλα τά μεγάλα βιομηχανικά κέντρα, μιά σειρά οἰκονομικές κατακτήσεις πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τό κεφάλαιο, τά Σοβιέτ τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν στό στρατό, οἱ ἐπιτροπές ἀγροτῶν στή Γκούρια καί σ' ἄλλα μέρη, τέλος, οἱ ἐφήμερες «δημοκρατίες» σέ κάμποσες πόλεις τῆς Ρωσίας, ὅλα αὐτά ἦταν *ἡ ἀρχή* τῆς κατάκτησης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο, πού στηριζόταν στήν ἐπαναστατική μικροαστική τάξη, καί ἰδιαίτερα στήν ἀγροτιά.

Τό κίνημα τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905 εἶναι μεγάλο, γιατί γιά

πρώτη φορά μετάτρεψε «ἕνα κακομοιριασμένο ἔθνος, ἕνα ἔθνος δούλων» (ὅπως ἔλεγε ὁ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1860-1870 [101]) σέ ἔθνος *ἱκανό*, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου, νά φέρει ὥς τό τέλος τήν πάλη ἐνάντια στό τέρας τῆς ἀπολυταρχίας καί νά τραβήξει τίς *μάζες* στήν πάλη αὐτή. Τό κίνημα αὐτό εἶναι μεγάλο, γιατί τό προλεταριάτο ἔδειξε ἐδῶ στήν πράξη τή *δυνατότητα* τῆς κατάκτησης τῆς ἐξουσίας ἀπό τίς δημοκρατικές μάζες, τή δυνατότητα τῆς δημοκρατίας στή Ρωσία, ἔδειξε *«πῶς γίνεται αὐτό»*, ἔδειξε πῶς θά ἐνεργήσουν οἱ μάζες πρακτικά γιά νά ἐκπληρώσουν συγκεκριμένα αὐτό τό καθῆκον. Μέ τήν πάλη τοῦ Δεκέμβρη τό προλεταριάτο ἄφησε στό λαό μιά ἀπό τίς κληρονομιές ἐκεῖνες πού μποροῦν νά σταθοῦν ὁ ἰδεολογικοπολιτικός φάρος γιά τή δουλιά κάμποσων γενεῶν.

Καί ὅσο πιό σκοτεινά πυκνώνουν τώρα τά σύννεφα τῆς λυσασμένης ἀντίδρασης, ὅσο πιό πολλές εἶναι οἱ θηριωδίες πού διαπράττει ἡ ἀντεπαναστατική τσαρική μαύρη ἑκατονταρχία, ὅσο πιό συχνά μᾶς τυχαίνει νά βλέπουμε πώς καί οἱ ὀχτωβριστές *ἀκόμη* κουνᾶνε τό κεφάλι, λέγοντας ὅτι «ἀναμένουν» μεταρυθμίσεις καί ἄδικα τίς ἀναμένουν, ὅσο πιό συχνά οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ δημοκράτες «ἐπιθυμοῦν μιά νέα ἐπανάσταση», ὅσο πιό ἐπαίσχυντοι εἶναι οἱ λόγοι τῶν βεχιστῶν («πρέπει συνειδητά *νά μήν θέλουμε* τήν ἐπανάσταση»: Μπουλγκάκοφ, στό ἴδιο, σελ. 32), τόσο πιό δραστήρια τό ἐργατικό κόμμα πρέπει νά θυμίζει στό λαό *γιά τί πρέπει ν' ἀγωνίζεται.*

Ἔχουμε πεῖ ἐπανειλημμένα ὅτι γιά τούς σκοπούς πού ἔμπαιναν τό 1905, γιά τά καθήκοντα πού τό τοτινό κίνημα κόντεψε νά πραγματοποιήσει, πρέπει τώρα νά παλεύουμε μέ ἄλλες μορφές, γιατί ἄλλαξαν οἱ συνθῆκες, γιατί εἶναι διαφορετική ἡ κατάσταση στή δοσμένη ἱστορική στιγμή. Οἱ προσπάθειες τῆς ἀπολυταρχίας ν'ἀναδιοργανωθεῖ σύμφωνα μέ τόν τύπο τῆς ἀστικῆς μοναρχίας, οἱ μακρόχρονες συμφωνίες της μέ τούς τσιφλικάδες καί τήν ἀστική τάξη στήν ΙΙΙ Δούμα, ἡ νέα ἀστική ἀγροτική πολιτική κτλ., ὅλα αὐτά ὁδήγησαν τή Ρωσία σέ μιά ἰδιόμορφη φάση ἐξέλιξης, ἔβαλαν ἄμεσα μπροστά στήν ἐργατική τάξη γιά ἕνα μεγάλο χρονικό διάστημα τό καθῆκον νά προετοιμάσει τό νέο προλεταριακό στρατό —καί τό νέο ἐπαναστατικό στρατό—τό καθῆκον νά διαπαιδαγωγήσει καί νά ὀργανώσει τίς δυνάμεις, νά χρησιμοποιήσει τό βῆμα τῆς Δούμας καί ὅλες τίς δυνατότητες τῆς μισονόμιμης δράσης.

Πρέπει νά ξέρουμε νά ἐφαρμόζουμε τή γραμμή τῆς τακτικῆς

μας, πρέπει νά ξέρουμε νά χτίζουμε τήν ὀργάνωσή μας ἔτσι, ὥστε παίρνοντας ὑπόψη τήν κατάσταση πού ἄλλαξε, *νά μήν ἐλαττώνουμε* τά καθήκοντα τῆς πάλης, νά μήν τά κουτσουρεύουμε, νά μήν ὑποτιμοῦμε τό ἰδεολογικοπολιτικό περιεχόμενο ἀκόμη καί τῆς πιό μέτριας, τῆς πιό ἀσήμαντης, τῆς πιό μικρῆς ἀπό πρώτη ματιά δουλιᾶς. Θά ἦταν ἀκριβῶς τέτια μείωση τῶν καθηκόντων καί εὐνουχισμός τοῦ ἰδεολογικοπολιτικοῦ περιεχομένου τῆς πάλης, ἄν βάζαμε, λογουχάρη, στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τό σύνθημα τῆς πάλης γιά νόμιμο ἐργατικό κίνημα.

Τό σύνθημα αὐτό, σάν αὐτοτελές σύνθημα δέν εἶναι σοσιαλδημοκρατικό, ἀλλά καντέτικο, γιατί μόνο οἱ φιλελεύθεροι ὀνειρεύονται τή δυνατότητα ἑνός νόμιμου ἐργατικοῦ κινήματος χωρίς νέα ἐπανάσταση (καί, κάνοντας τέτια ὄνειρα, κηρύσσουν ἀπατηλές διδασκαλίες στό λαό). Μόνο οἱ φιλελεύθεροι περιορίζουν τά καθήκοντά τους σ' ἕνα δευτερεύοντα σκοπό, ὑπολογίζοντας, —ὅπως καί οἱ φιλελεύθεροι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, — νά συμφιλιώσουν τό προλεταριάτο μέ τή «μεταρυθμισμένη», ἀποκαθαρμένη, «βελτιωμένη» ἀστική κοινωνία.

Τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο ὄχι μόνο δέν φοβᾶται μιά τέτια ἔκβαση, μά, ἀπεναντίας, πιστεύει πώς κάθε μεταρύθμιση πού ἀξίζει αὐτό τό ὄνομα, κάθε διεύρυνση τῶν πλαισίων τῆς δράσης του, τῆς βάσης τῆς ὀργάνωσής του, τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ κινήματός του θά δεκαπλασιάσει τίς δυνάμεις του καί θά δυναμώσει τήν ἐπαναστατική μαζικότητα τῆς πάλης του. Ἀκριβῶς ὅμως γιά νά πετύχει μιά πραγματική διεύρυνση τῶν πλαισίων τοῦ κινήματός του, γιά νά πετύχει μιά μερική βελτίωση, ἀκριβῶς γι' αὐτό χρειάζεται νά μήν μπαίνουν μπροστά στίς προλεταριακές μάζες τά συνθήματα πάλης ψαλιδισμένα καί κουτσουρεμένα. Οἱ μερικές βελτιώσεις μποροῦν νά εἶναι (καί πάντοτε ἦταν στήν ἱστορία) μόνο δευτερεύουσας σημασίας ἀποτέλεσμα τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης. Μόνον ὅταν βάζουμε μπροστά στίς ἐργατικές μάζες σ' ὅλο τους τό πλάτος, σ'ὅλο τους τό μεγαλεῖο τά καθήκοντα πού κληροδότησε στή γενιά μας τό 1905, θά εἴμαστε σέ θέση νά εὐρύνουμε πραγματικά τή βάση τοῦ κινήματος, νά τραβήξουμε σ'αὐτό μεγάλες μάζες, νά τίς ἐμπνεύσουμε ἐκείνη τή διάθεση γιά ὁλόψυχη ἐπαναστατική πάλη, πού πάντοτε ὁδηγοῦσε τίς καταπιεζόμενες τάξεις στή νίκη ἐνάντια στούς ἐχθρούς τους.

Νά μήν περιφρονοῦμε οὔτε τήν ἐλάχιστη, οὔτε τή μοναδική δυνατότητα ἀνοιχτῆς δράσης, ἀνοιχτῆς ἐκδήλωσης, διεύρυν-

σης τῆς βάσης τοῦ κινήματος, τραβήγματος σ' αὐτό ὅλο καί νέων στρωμάτων τοῦ προλεταριάτου, χρησιμοποίησης κάθε ἀδύνατου σημείου τῆς θέσης τῶν καπιταλιστῶν γιά νά ἐπιτεθοῦμε ἐνάντιά της καί γιά νά καλυτερεύουμε τίς βιοτικές συνθῆκες καί ταυτόχρονα νά διαποτίζουμε ὅλη αὐτή τή δράση μέ τό πνεῦμα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, νά ἐξηγοῦμε σέ *κάθε* βῆμα τοῦ κινήματος καί σέ κάθε στροφή του *ὅλα* τά καθήκοντα πού ἀντιμετωπίσαμε τό 1905 καί πού δέν τά ἐκπληρώσαμε τότε, νά ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ πολιτική καί ἡ τακτική τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ 'Απρίλη) 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ

Στίς 17 τοῦ Μάρτη 1910 ὁ κ. Στολίπιν ὑπέβαλε στήν Κρατική δούμα σχέδιο «γιά τή διαδικασία ἔκδοσης νόμων πού ἀφοροῦν τή Φιλλανδία καί διαταγμάτων παγκρατικῆς σημασίας». Κάτω ἀπ' αὐτό τό στερεότυπο-γραφειοκρατικό τίτλο κρύβεται ἡ πιό ξεδιάντροπη ἐκστρατεία τῆς ἀπολυταρχίας ἐνάντια στήν ἐλευθερία καί στήν αὐτοτέλεια τῆς Φιλλανδίας.

Στό νομοσχέδιο τοῦ Στολίπιν γίνεται λόγος νά δοθεῖ στήν Κρατική δούμα, στό Κρατικό Συμβούλιο καί στό Νικόλαο Β' τό δικαίωμα νά παίρνουν ἀποφάσεις γιά ὅλες τίς φιλλανδικές ὑποθέσεις, πού «δέν ἀφοροῦν μόνο τίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις αὐτῆς τῆς ἀκρινῆς περιοχῆς». Στό Σέϊμ τῆς Φιλλανδίας παρέχεται μονάχα τό δικαίωμα νά βγάζει «πορίσματα» γι' αὐτές τίς ὑποθέσεις, πορίσματα πού δέν εἶναι ὑποχρεωτικά γιά κανένα: τό Σέϊμ τῆς Φιλλανδίας στίς σχέσεις του πρός τήν αὐτοκρατορία ἐξομοιώνεται μέ τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν.

Τί ἐννοεῖ ἡ φράση: «νόμοι καί διατάγματα πού δέν ἀφοροῦν μόνο τίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις» τῆς Φιλλανδίας; Χωρίς ν' ἀπαριθμήσουμε τά 17 σημεῖα πού περιλαβαίνει τό σχέδιο τοῦ Στολίπιν, θά σημειώσουμε πώς σ' αὐτά συγκαταλέγονται καί οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στή Φιλλανδία καί στά ἄλλα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας πού ἀφοροῦν τό τελωνειακό ζήτημα καί οἱ ἐξαιρέσεις ἀπό τούς ποινικούς νόμους τῆς Φιλλανδίας, καί οἱ σιδηρόδρομοι, καί τό νομισματικό σύστημα στή Φιλλανδία, καί οἱ διατάξεις γιά τίς δημόσιες συγκεντρώσεις, καί οἱ νόμοι γιά τόν τύπο τῆς Φιλλανδίας κτλ.

Ὅλα τά ζητήματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους ὑποβάλλονται στήν κρίση τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ὀχτωβριστικῆς Δούμας! *Ὁλοκληρωτική ἐκμηδένιση τῆς ἐλευθερίας τῆς Φιλλανδίας,* νά τί ἐπιχειρεῖ ἡ ἀπολυταρχία, ὑπολογίζοντας νά στηριχτεῖ στούς

ἀντιπροσώπους τῶν τσιφλικάδων καί τῶν μεγαλεμπόρων, πού τούς συνενώνει τό σύνταγμα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη.

Ὁ ὑπολογισμός δέν εἶναι λαθεμένος, φυσικά, ἐφόσον πρόκειται μόνο γιά ὅσους νομιμοποίησε αὐτό τό «σύνταγμα»: πενήντα τῆς ἄκρας δεξιᾶς, ἑκατό ἐθνικιστές καί «δεξιοί ὀχτωβριστές», ἑκατόν εἴκοσι πέντε ὀχτωβριστές, αὐτός εἶναι ὁ μαῦρος λόχος πού συγκεντρώθηκε κιόλας στή Δούμα καί εἶναι ἕτοιμος ὕστερα ἀπό τή μακρόχρονη καμπάνια τοῦ κυβερνητικοῦ τύπου νά ἐφαρμόσει κάθε μέτρο βίας κατά τῆς Φιλλανδίας.

Ὁ παλιός ἐθνικισμός τῆς ἀπολυταρχίας, πού καταπίεζε ὅλους τούς «ἀλλοεθνεῖς», ἐνισχύθηκε τώρα, πρῶτα, ἀπό τό μίσος ὅλων τῶν ἀντεπαναστατικῶν στοιχείων ἐνάντια σ' ἕνα λαό πού κατόρθωσε νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τή λιγόχρονη νίκη τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας τόν Ὀχτώβρη γιά νά δημιουργήσει κάτω ἀπό τή μύτη τοῦ μαυροεκατονταρχίτη τσάρου ἕνα ἀπό τά πιό δημοκρατικά συντάγματα ὅλου τοῦ κόσμου, νά δημιουργήσει ἐλεύθερες συνθῆκες γιά τήν ὀργάνωση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν τῆς Φιλλανδίας, πού στέκονται ἀκλόνητα στό πλευρό τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἡ Φιλλανδία ἐπωφελήθηκε ἀπό τή ρωσική ἐπανάσταση γιά νά ἐξασφαλίσει μερικά χρόνια ἐλευθερίας καί εἰρηνικῆς ἀνάπτυξης. Ἡ ἀντεπανάσταση στή Ρωσία βιάζεται νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τήν πλήρη ἡσυχία πού ἐπικρατεῖ «στό σπίτι της» γιά ν' ἀφαιρέσει ὅσο τό δυνατό περισσότερες κατακτήσεις τῆς Φιλλανδίας.

Ἡ ἱστορία σά ν'ἀποδείχνει μέ τό παράδειγμα τῆς Φιλλανδίας, ὅτι ἡ περιβόητη «εἰρηνική» πρόοδος, πού τήν ἔχουν γιά εἴδωλο ὅλοι οἱ φιλισταῖοι, ἀποτελεῖ ἀκριβῶς μιά τέτια ὀλιγόχρονη, ἀσταθή, ἐφήμερη ἐξαίρεση πού ἐπιβεβαιώνει πέρα γιά πέρα τόν κανόνα. Καί ὁ κανόνας αὐτός λέει πώς μόνο τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν μαζῶν καί τοῦ προλεταριάτου ἐπικεφαλῆς τους, μόνο ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση εἶναι σέ θέση νά ἐπιφέρει σταθερές ἀλλαγές στή ζωή τῶν λαῶν, εἶναι σέ θέση νά ὑποσκάψει σοβαρά τήν κυριαρχία τοῦ μεσαιωνισμοῦ καί τίς μισοασιατικές μορφές τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἡ Φιλλανδία ἀνάπνευσε ἐλεύθερα μόνον ὅταν ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας ὑψώθηκε σάν γίγαντας καί τράνταξε τήν ἀπολυταρχία τῆς Ρωσίας. Καί μόνο στήν ἕνωση μέ τήν ἐπαναστατική πάλη τῶν μαζῶν τῆς Ρωσίας ὁ ἐργάτης τῆς Φιλλανδίας μπορεῖ τώρα νά βρεῖ τό δρόμο τῆς λύτρωσής του ἀπό τήν ἐπιδρομή τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν μπασιμπουζούκων.

Ἡ ἀστική τάξη τῆς Φιλλανδίας φανέρωσε τίς ἀντεπαναστατικές της ἰδιότητες ἀκόμη καί στήν εἰρηνική αὐτή χώρα πού ἔκανε τήν ἐπανάσταση *μέ τήν εὐκαιρία* τῶν ἡμερῶν τοῦ Ὀχτώβρη στή Ρωσία, ὑπεράσπισε τήν ἐλευθερία, *ἔχοντας στήριγμα* τόν ἀγώνα τοῦ Δεκέμβρη καί τίς δυό ἀντιπολιτευτικές Δοῦμες τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀστική τάξη τῆς Φιλλανδίας καταδίωκε τήν κόκκινη φρουρά τῶν φιλλανδῶν ἐργατῶν καί τούς κατηγοροῦσε γιά ἐπαναστατισμό· ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά περιορίσει τήν ἐλευθερία τῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων τῆς Φιλλανδίας· νόμιζε πώς μέ τίς ἐκδουλεύσεις (σάν τήν ἔκδοση τῶν πολιτικῶν τό 1907) θά προφυλάξει τόν ἑαυτό της ἀπό τή βία τοῦ τσαρισμοῦ· κατηγοροῦσε τούς σοσιαλιστές τῆς χώρας της ὅτι τούς *χάλασαν* οἱ ρῶσοι σοσιαλιστές πού τούς μόλυναν μέ τήν ἐπαναστατικότητά τους.

Τώρα καί ἡ ἀστική τάξη τῆς Φιλλανδίας μπορεῖ νά δεῖ ποῦ ὁδηγεῖ ἡ πολιτική τῶν ὑποχωρήσεων, τῶν ἐκδουλεύσεων, τῶν «χατηριῶν», ἡ πολιτική τῆς ἄμεσης ἤ ἔμμεσης προδοσίας τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ φιλλανδικός λαός δέν θά βρεῖ διέξοδο ἀπό τήν κατάστασή του ἔξω ἀπό τήν πάλη τῶν μαζῶν πού διαπαιδαγωγοῦνται σοσιαλιστικά καί ὀργανώνονται ἀπό τούς σοσιαλιστές· ἔξω ἀπό τήν προλεταριακή ἐπανάσταση δέν ὑπάρχει μέσο ἀντίστασης ἐνάντια στόν Νικόλαο Β΄.

Τόν παλιό ἐθνικισμό, σάν πολιτική τῆς ἀπολυταρχίας μας, τόν ἐνίσχυσε καί ἡ ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης καί τῆς συνειδητῆς ἀντεπαναστατικότητας τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Ὁ σωβινισμός της ἀναπτύχθηκε μαζί μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ μίσους ἐνάντια στό προλεταριάτο, σάν διεθνή δύναμη. Ὁ σωβινισμός της δυνάμωνε παράλληλα μέ τό μεγάλωμα καί τήν ἔνταση τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου. Ὁ σωβινισμός παρουσιάστηκε σάν ἕνα εἶδος ἀντεκδίκησης γιά τήν ἧττα στόν πόλεμο ἐνάντια στούς ἰάπωνες, γιά τήν ἀδυναμία ἀπέναντι στούς προνομιούχους τσιφλικάδες. Ὁ σωβινισμός βρῆκε ὑποστήριξη στίς ὀρέξεις τοῦ γνήσιου ρώσου βιομήχανου καί ἔμπορου πού εἶναι ἕτοιμος «νά κατακτήσει» τή Φιλλανδία, ἀφοῦ δέν μπόρεσε ν' ἁρπάξει ἕνα κομμάτι πήτα στά Βαλκάνια. Γι' αὐτό ἡ ὀργάνωση τῆς ἀντιπροσώπευσης τῶν τσιφλικάδων καί τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης ἐξασφαλίζει στόν τσαρισμό πιστούς συμμάχους γιά *νά τιμωρήσει* τήν ἐλεύθερη Φιλλανδία.

Ἄν ὅμως διευρύνθηκε ἡ βάση τῶν ἀντεπαναστατικῶν «ἐπιχειρήσεων» ἐνάντια στήν ἐλεύθερη ἀκρινή περιοχή, διευρύν-

θηκε ταυτόχρονα καί ἡ βάση *ἀντίστασης* σ' αὐτές τίς ἐπιχειρήσεις. Ἄν στό πλευρό τῶν ἐχθρῶν τῆς Φιλλανδίας δέν βρίσκεται μόνο ἡ γραφειοκρατία καί μιά χούφτα μεγαλοκαρχαρίες, ἀλλά καί οἱ ὀργανωμένοι στήν ΙΙΙ Δούμα γαιοκτήμονες εὐγενεῖς καί οἱ πλούσιοι ἔμποροι, μέ τό μέρος τῶν φίλων της βρίσκονται ὅλα τά ἑκατομμύρια τῶν μαζῶν πού δημιούργησαν τό κίνημα τοῦ 1905, πού ἀνάδειξαν τήν ἐπαναστατική πτέρυγα τῆς Ι καί τῆς ΙΙ Δούμας. Καί ὅσο μεγάλη καί ἄν εἶναι ἡ πολιτική νηνεμία στή *δοσμένη* στιγμή, οἱ μάζες αὐτές, παρόλα τά ἐμπόδια, ζοῦν καί ἀναπτύσσονται. Ἀναπτύσσεται ὁ νέος *ἐκδικητής* γιά τήν καινούργια ἧττα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, γιατί ἡ ἧττα τῆς φιλλανδικῆς ἐλευθερίας εἶναι καί ἧττα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Ἡ ρωσική φιλελεύθερη ἀστική μας τάξη μέ τή δειλία της καί τήν ἀσυνέπειά της δείχνει καί αὐτή τώρα – γιά μιά ἀκόμη φορά — τόν ἑαυτό της. Οἱ καντέτοι, βέβαια, εἶναι *ἐνάντια* στήν ἐκστρατεία κατά τῆς Φιλλανδίας. Βέβαια, δέν θά ψηφίσουν μαζί μέ τούς ὀχτωβριστές. Μήπως ὅμως αὐτοί δέν ἔχουν κάνει *τά πιό πολλά* γιά νά ὑπονομευθεῖ ἡ συμπάθεια τοῦ «κοινοῦ» πρός τήν ἄμεση ἐπαναστατική πάλη, πρός τήν «τακτική» τοῦ Ὀχτώβρη-Δεκέμβρη *πού μόνο αὐτή* ἔδοσε τή δυνατότητα νά γεννηθεῖ ἡ ἐλευθερία τῆς Φιλλανδίας; τῆς ἔδοσε τή δυνατότητα νά διατηρηθεῖ πάνω ἀπό 4 κιόλας χρόνια; Δέν εἶναι μήπως οἱ καντέτοι ἐκεῖνοι πού συνένωσαν τή ρωσική ἀστική διανόηση γιά ν' ἀπαρνηθεῖ αὐτή τήν πάλη καί αὐτή τήν τακτική; Δέν εἶναι μήπως οἱ καντέτοι ἐκεῖνοι πού ἔβαλαν ὅλα τους τά δυνατά γιά ν' ἀνάψουν τά ἐθνικιστικά αἰσθήματα καί τίς ἐθνικιστικές διαθέσεις ὅλης τῆς μορφωμένης ρωσικῆς «κοινωνίας»;

Πόσο δικαιώθηκαν τά λόγια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἀπόφασης (Δεκέμβρης τοῦ 1908), ὅτι οἱ καντέτοι μέ τήν ἐθνικιστική τους ζύμωση *στήν πράξη* ὑπηρετοῦν μόνο τόν τσαρισμό καί κανέναν ἄλλο![102]. Ἡ «ἀντιπολίτευση», πού οἱ καντέτοι ἤθελαν νά σκαρώσουν κατά τῆς ἀπολυταρχίας μέ τήν εὐκαιρία τῶν διπλωματικῶν ἀποτυχιῶν τῆς Ρωσίας στά Βαλκάνια, ἀποδείχτηκε— ὅπως καί ἔπρεπε νά τό περιμένουμε— μιά ἀντιπολίτευση μίζερη, χωρίς ἀρχές, δουλοπρεπής, μιά ἀντιπολίτευση *πού κολακεύει* τούς μαυροεκατονταρχίτες, *ἀνοίγει* τήν ὄρεξη τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν, *ἐπιπλήττει* τό μαυροεκατονταρχίτη τσάρο, γιατί αὐτός, ἕνας μαυροεκατονταρχίτης τσάρος, δέν εἶναι ἀρκετά ἰσχυρός.

Καί νά τώρα, θερίστε, κύριοι «οὐμανιστές» καντέτοι, ὅ,τι σπείρατε. Ἀποδείξατε στόν τσαρισμό πώς εἶναι ἀδύνατος στήν ὑπεράσπιση τῶν «ἐθνικῶν» ζητημάτων: ὁ τσαρισμός σᾶς δείχνει τή δύναμή του στόν *ἐθνικιστικό* διωγμό τῶν ἀλλοεθνῶν. Ὁ ἐθνικισμός σας, ὁ νεοσλαβισμός σας κτλ. εἶχαν μιά ἰδιοτελή, στενά ταξική ἀστική οὐσία καί ἠχηρή φιλελεύθερη φρασεολογία. Τά λόγια ἔμειναν λόγια, ἐνῶ ἡ οὐσία ὠφέλησε τή μισάνθρωπη πολιτική τῆς ἀπολυταρχίας.

Ἔτσι γινόταν πάντα, ἔτσι πάντα θά γίνεται μέ τά λόγια τῶν φιλελευθέρων. Τά λόγια αὐτά ἁπλῶς *ἐξωραΐζουν* τή στενόκαρδη ἰδιοτέλεια καί τήν ὠμή βία τῆς ἀστικῆς τάξης· ἁπλῶς ὀμορφαίνουν μέ ψεύτικα χρώματα τίς ἁλυσίδες τοῦ λαοῦ· ἁπλῶς συσκοτίζουν τή συνείδηση τοῦ λαοῦ καί τόν *ἐμποδίζουν* νά γνωρίσει τόν πραγματικό ἐχθρό του.

Κάθε ἐνέργεια ὅμως τῆς τσαρικῆς πολιτικῆς, κάθε μήνας ὕπαρξης τῆς τρίτης Δούμας διαλύει ὅλο καί πιό ἀδυσώπητα τίς φιλελεύθερες αὐταπάτες, ξεσκεπάζει ὅλο καί πιό πολύ τήν ἀδυναμία καί τή σαθρότητα τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ρίχνει ὅλο καί πιό πλατιά καί ἄφθονα τό σπόρο τῆς νέας ἐπανάστασης τοῦ προλεταριάτου.

Θά ἔρθει καιρός, πού γιά τήν ἐλευθερία τῆς Φιλλανδίας, γιά τή λαοκρατική δημοκρατία στή Ρωσία θά ξεσηκωθεῖ τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 13,
26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη) 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟ

Οἱ συζητήσεις στή Δούμα πάνω στήν ἐπερώτηση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν τρουντοβίκων γιά τήν παραβίαση ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση τοῦ ἄρθρου 96 τῶν βασικῶν νόμων δέν τέλειωσαν ἀκόμη. Ὡστόσο οἱ συζητήσεις αὐτές μᾶς ἔχουν δόσει ἀρκετά τήν εἰκόνα τοῦ ζητήματος, οἱ ἐφημερίδες ἔχουν ξεσηκώσει τόσο μεγάλο θόρυβο γύρω ἀπό τήν περιβόητη «δήλωση τῆς 31 τοῦ Μάρτη» [103] τοῦ Στολίπιν, πού θά εἶναι ἀπόλυτα ἐπίκαιρο νά σταθοῦμε στό διδακτικό αὐτό ἐπεισόδιο τῆς ἱστορίας τοῦ καθεστῶτος τῆς 3 τοῦ Ἰούνη.

Ἡ ὁμάδα μας στή Δούμα εἶχε ἀπόλυτα δίκιο, ὅταν ὑπέβαλε ἐπερώτηση γιά τήν παραβίαση πού ἔκανε ἡ κυβέρνηση τοῦ ἄρθρου 96 τῶν βασικῶν νόμων καί, *ὥς ἕνα βαθμό,* τασσόταν «ὑπερασπιστής» τῆς νομιμότητας ,«ὑπερασπιστής τοῦ δικαίου», «ὑπερασπιστής τῆς νομιμότητας τῆς 3 τοῦ Ἰούνη» κτλ. κτλ. Λέμε: ὥς ἕνα βαθμό, γιατί δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες καταπιάστηκαν ἐδῶ μ' ἕνα πρόβλημα δύσκολο *πού πρέπει νά ξέρεις* νά τό χειριστεῖς· δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι χρησιμοποίησαν ἕνα δίκοπο μαχαίρι, πού μέ τό παραμικρό λάθος ἤ ἀκόμη μέ τήν ἀδεξιότητα αὐτῶν πού τό χρησιμοποιοῦσαν μποροῦσε νά τραυματίσει τούς ἴδιους, ἄν μιλήσουμε χωρίς σχήματα λόγου: μποροῦσε νά μετατοπίσει ἀπαρατήρητα τούς σοσιαλδημοκράτες ἀπό τίς θέσεις τῆς ταξικῆς πάλης στίς θέσεις τοῦ φιλελευθερισμοῦ.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες θά ἔκαναν ἕνα τέτιο λάθος, ἄν μιλοῦσαν ἁπλῶς γιά «ὑπεράσπιση» ἀπό μέρους τους τῶν βασικῶν νόμων, χωρίς νά ἐξηγοῦν τόν *εἰδικό* χαρακτήρα αὐτῆς τῆς «ὑπεράσπισης». Οἱ σοσιαλδημοκράτες θά ἔκαναν ἀκόμη μεγαλύτερο λάθος ἄν, ὑπερασπίζοντας τούς βασικούς νόμους, ἤ τή νομιμότητα γενικά, ἔριχναν ἕνα ἰδιόμορφο σύνθημα, κάτι σάν

τό «ἀγώνας γιά τή νομιμότητα»· ἄν τό ἔκαναν αὐτό, θά ἐνεργοῦσαν σάν καντέτοι.

Εὐτυχῶς, οἱ σύντροφοί μας στή Δούμα δέν ἔκαναν οὔτε τό ἕνα οὔτε τό ἄλλο. Ὁ πρῶτος ὁμιλητής πάνω στήν ἐπερώτηση, ὁ Γκεγκετσκόρι, ἄρχισε *εἰδικά* τό λόγο του μέ τόν *ἰδιαίτερο* χαρακτήρα τῆς θέσης πού παίρνουν οἱ σοσιαλδημοκράτες *ὑπέρ* τῶν βασικῶν νόμων. Ὁ Γκεγκετσκόρι ἐξαιρετικά εὔστοχα ἄρχισε μέ τήν καταγγελία τοῦ κόμητα Μπομπρίνσκι, πού στό συνέδριο τῶν ἑνωμένων εὐγενῶν ξελαρυγγίστηκε νά φωνάζει, κάνοντας καθαρό ὑπαινιγμό γιά τούς σοσιαλδημοκράτες, ὅτι πρέπει «νά διωχτοῦν αὐτοί οἱ ταραχοποιοί ἀπό τήν Κρατική δούμα» [104]. «Δηλώνω, ἀπάντησε ὁ Γκεγκετσκόρι, ὅτι, παρά τίς καταγγελίες, παρά τή βία καί τίς ἀπειλές, ἡ ὁμάδα πού παρακάθεται μέσα σ' αὐτούς τούς τοίχους δέν θά ὑποχωρήσει οὔτε κατά ἕνα γιῶτα ἀπό τά καθήκοντα καί τούς σκοπούς πού ἔχει χαράξει καί πού ἀποβλέπουν στήν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης».

Ὁ Μπομπρίνσκι καλοῦσε τήν κυβέρνηση νά διώξει ἀπό τή Δούμα ἐκείνους πού κάνουν συστηματική ζύμωση ἐνάντια στή νομιμότητα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη. Ὁ Γκεγκετσκόρι ἄρχισε μέ τή δήλωση πώς οὔτε ἡ βία, οὔτε οἱ ἀπειλές εἶναι σέ θέση ν' ἀναγκάσουν τή σοσιαλδημοκρατία νά ἐγκαταλείψει τή δράση της.

Ὁ Γκεγκετσκόρι τόνισε εἰδικά: «Ἐμεῖς, φυσικά, ἐνδιαφερόμαστε λιγότερο ἀπό κάθε ἄλλον γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ κύρους τῆς τρίτης Κρατικῆς δούμας, ἄν ὑπάρχει τέτιο κύρος»... «ἴσα-ἴσα ἐμεῖς, ἀντίπαλοι ἀπό ἄποψη ἀρχῶν τοῦ σημερινοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος, διαμαρτυρόμασταν κάθε φορά πού ἡ ἀντίδραση προσπαθοῦσε νά περικόψει πρός ὄφελός της τό δικαίωμα τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης»... «ὅταν ἐπιβουλεύονται ἀνοιχτά τούς βασικούς νόμους, ἐμεῖς, οἱ ἀντίπαλοι τῶν βασικῶν νόμων, ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τούς ὑπερασπίσουμε». Καί στό τέλος τοῦ λόγου του ὁ Γκεγκετσκόρι, διαχωρίζοντας τόν ἑαυτό του ἀπό ἐκείνους πού θεωροῦν τή νομιμότητα φετίχ, εἶπε: «...Ἄν ὑποβάλλουμε τήν ἐπερώτηση αὐτή, ἄν κάνουμε ἀναδρομές στό παρελθόν, ἤ προβαίνουμε σέ νομικές ἑρμηνεῖες, τό κάνουμε γιά νά ξεσκεπάσουμε ἄλλη μιά φορά τήν ὑποκρισία τῆς κυβέρνησης (σελ. 1988 τῶν στενογραφημένων πρακτικῶν).

Ὁ Γκεγκετσκόρι ἐξέφρασε τίς συνεπεῖς λαοκρατικές, δημοκρατικές ἀπόψεις τῶν σοσιαλιστῶν ὅταν εἶπε: «οἱ νόμοι

μας τότε μόνο θ' ἀνταποκρίνονται στά συμφέροντα καί στίς ἀνάγκες τῶν μαζῶν τοῦ πληθυσμοῦ, ὅταν θά ὑπαγορεύονται ἀπό τήν *ἄμεση θέληση τοῦ λαοῦ»*, καί *«ὁ θόρυβος ἀπό τά δεξιά»*, πού στό σημεῖο αὐτό σημείωσαν τά στενογραφημένα πρακτικά, ὑπογράμμισε ἰδιαίτερα ὅτι τό βέλος βρῆκε τό στόχο.

Καί ὁ ἄλλος σοσιαλδημοκράτης ὁμιλητής, ὁ σ. Ποκρόβσκι, μιλώντας γιά τήν πολιτική σημασία τῆς ἐπερώτησης, ἀκόμη πιό καθαρά καί πιό κατηγορηματικά εἶπε στό λόγο του: «Ἄς τό κάνουν (οἱ ὀχτωβριστές) αὐτό ἄμεσα καί ἀνοιχτά, ἄς δεχτοῦν εἰλικρινά τό σύνθημα τῶν δεξιῶν: «κάτω τό δικαίωμα τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης, ζήτω ὁ ὑπουργικός προθάλαμος». Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς ἡ πλειοψηφία πασχίζει γιά νά δημιουργηθεῖ στή Ρωσία μιά κατάσταση, ὅπου οἱ συνταγματικές αὐταπάτες θά διαλυθοῦν ὁλότελα καί θά μείνει ἡ μαύρη πραγματικότητα, ἀπό τήν ὁποία ὁ ρωσικός λαός θά βγάλει τά ἀνάλογα συμπεράσματα» (παίρνω τό ἀπόσπασμα ἀπό τά πρακτικά πού δημοσίευσε ἡ «Ρέτς» τῆς 1 τοῦ Ἀπρίλη).

Αὐτός ὁ τρόπος τοποθέτησης τοῦ ὅλου ζητήματος γιά τό ξεσκέπασμα τῆς ὑποκρισίας τῆς κυβέρνησης καί τῶν ὀχτωβριστῶν, γιά τήν ἐξάλειψη τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν, εἶναι ὁ μοναδικά σωστός σοσιαλδημοκρατικός τρόπος τοποθέτησης τῆς ἐπερώτησης γιά τήν παραβίαση τοῦ ἄρθρου 96 τῶν βασικῶν νόμων, τῆς ἐπερώτησης πού ὑποβλήθηκε στήν ΙΙΙ Δούμα. Στήν κομματική μας ζύμωση, στίς ἐργατικές συγκεντρώσεις, στούς κύκλους καί στίς ὁμάδες, καί, τέλος, στίς ἀτομικές συζητήσεις μέ τούς ξένους πρός κάθε ὀργάνωση ἐργάτες, πρέπει, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τά γεγονότα τῆς Δούμας, νά προβάλλουμε σέ πρώτη γραμμή αὐτήν ἀκριβῶς τήν πλευρά τοῦ ζητήματος, πρέπει νά ἐξηγοῦμε τό ρόλο τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, *πού ξεσκεπάζει* τήν ἀστική μαυροεκατονταρχίτικη ἀπάτη στήν ἴδια τήν ἀστική-μαυροεκατονταρχίτικη Δούμα. Ἐφόσον σέ μιά *τέτια* Δούμα δέν μποροῦσε νά ὑπάρχει *πλήρης* σαφήνεια στήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος καί ὁλοκληρωμένη διατύπωση τῆς ἄποψης τοῦ ἐπαναστάτη σοσιαλδημοκράτη, τό καθῆκον μας εἶναι νά συμπληρώνουμε τά ὅσα εἶπαν οἱ σύντροφοί μας ἀπό τό βῆμα τοῦ ἀνακτόρου τῆς Ταυρίδας καί νά ἐκλαϊκεύουμε τούς λόγους τους μέσα στίς μάζες, νά τούς κάνουμε κατανοητούς καί προσιτούς στίς μάζες.

Ποιά εἶναι ἡ *οὐσία* τῆς ἱστορίας σχετικά μέ τήν παραβίαση τοῦ ἄρθρου 96; Τό ἄρθρο αὐτό βρίσκεται στό 9ο κεφάλαιο πού μιλάει «γιά τούς νόμους» καί καθορίζει τίς περιπτώσεις

ἐξαίρεσης ἀπό τό γενικό κανόνα, τίς περιπτώσεις, πού τά διατάγματα καί οἱ ἐντολές τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν καί τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ὑποβάλλονται στόν τσάρο *ἀπευθείας* καί *ὄχι μέσω* τῆς Κρατικῆς δούμας καί τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου. Γιά νέες δαπάνες ἀπαιτεῖται νά χορηγοῦνται πιστώσεις (ἄδειες) μέ ἀπόφαση τῆς Κρατικῆς δούμας, αὐτό καθορίζει τό ἄρθρο.

Πρίν ἕνα χρόνο συζητιόταν στήν Κρατική Δούμα τό ζήτημα τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ. Ἔγιναν ζωηρές διαμάχες, ἄν ὁ καθορισμός τοῦ προσωπικοῦ αὐτοῦ ἀνήκει στήν ἁρμοδιότητα τῆς Δούμας ἤ ὄχι. Οἱ δεξιοί (ἡ μαύρη ἑκατονταρχία) ὑποστήριζαν πώς *δέν ἀνήκει*, πώς στήν περίπτωση αὐτή ἡ Δούμα δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἀναμιγνύεται, πώς δέν μπορεῖ νά ἐπιβουλεύεται τά δικαιώματα τοῦ «ἀνώτατου ἀρχηγοῦ», δηλ. τοῦ τσάρου, πού *μόνος αὐτός, χωρίς καμιά Δούμα*, ἔχει τό δικαίωμα νά ἐπικυρώνει τή σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ τοῦ στρατοῦ καί τοῦ ναυτικοῦ.

Οἱ ὀχτωβριστές, οἱ καντέτοι καί οἱ ἀριστεροί ὑποστήριζαν πώς ἡ Δούμα ἔχει αὐτό τό δικαίωμα. Τό ζήτημα, συνεπῶς, ἦταν ὅτι ἡ μαύρη ἑκατονταρχία, μέ τό Νικόλαο Β΄ ἐπικεφαλῆς, ἤθελε νά δόσει στενή ἑρμηνεία στά δικαιώματα τῆς Δούμας, ἤθελε *νά κουτσουρέψει* τά ἤδη κουτσουρεμένα σέ ἀπίστευτο βαθμό δικαιώματα τῆς Δούμας. Οἱ μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες μ' ἐπικεφαλῆς τους τόν πιό πλούσιο καί τόν πιό μαυροεκατονταρχίτη τσιφλικά, τό Νικόλαο Ρομάνοφ, ἀπό ἕνα μερικό, μικρό ζήτημα, δημιούργησαν ζήτημα ἀρχῆς, ζήτημα γιά τά δικαιώματα τοῦ τσάρου, ζήτημα γιά τά δικαιώματα τῆς ἀπολυταρχίας, κατηγορώντας τήν ἀστική τάξη (καί μάλιστα τή μερίδα τῆς ὀχτωβριστικῆς ἀστικῆς τάξης), ὅτι ἀποπειράθηκε νά περικόψει τά δικαιώματα τοῦ τσάρου, νά περιορίσει τήν ἐξουσία του, «νά χωρίσει τόν ἀρχηγό τοῦ στρατοῦ ἀπό τό στρατό» κτλ.

Πρέπει νά ἑρμηνεύεται ἡ ἐξουσία τοῦ τσάρου μέ τήν ἔννοια τῆς ἐντελῶς ἀπεριόριστης ἀπολυταρχίας, ὁλωσδιόλου μέ τό παλιό πνεῦμα, ἤ μέ τήν ἔννοια ἑνός πολύ μέτριου *περιορισμοῦ* τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας; νά τί ἔννοια εἶχαν οἱ διαμάχες. Καί οἱ διαμάχες αὐτές ἄναψαν πρίν ἕνα χρόνο κι' ἔφτασαν σχεδόν στά πρόθυρα «πολιτικῆς κρίσης», δηλ. ὥς τίς ἀπειλές νά πεταχτεῖ ὁ Στολίπιν, πού οἱ μαυροεκατονταρχίτες τόν κατηγοροῦσαν γιά «συνταγματισμό», ὥς τίς ἀπειλές νά διαλυθεῖ ἡ Δούμα τῶν ὀχτωβριστῶν, πού ἡ μαύρη ἑκατονταρχία τούς ἀποκαλοῦσε «νεότουρκους» [105].

Καί ἡ Κρατική δούμα καί τό Κρατικό Συμβούλιο ἐνέκριναν τή σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ, δηλ. ἀναγνώρισαν ὅτι τό ζήτημα αὐτό ἀνήκει στήν *ἁρμοδιότητά* τους. Ὅλοι περίμεναν νά δοῦν, ἄν ὁ Νικόλαος Β΄ θά ἐπικυρώσει τήν ἀπόφαση τῆς Δούμας καί τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου. Στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη 1909 ὁ Νικόλαος Β΄ σέ ἐπίσημο γράμμα του ἐξέφρασε τήν εὐαρέσκειά του στόν Στολίπιν, *ἀρνήθηκε* νά ἐπικυρώσει τή σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ κι' ἐξουσιοδότησε τούς ὑπουργούς νά συντάξουν ἕνα «κανονισμό» γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 96.

Μ' ἄλλα λόγια: ὁ τσάρος γιά μιά ἀκόμη φορά τάχθηκε ἀπροκάλυπτα καί κατηγορηματικά μέ τό μέρος τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας καί ἐνάντια καί στήν ἐλάχιστη προσπάθεια περιορισμοῦ τῆς ἐξουσίας του. Ἡ ἀνάθεση τῆς σύνταξης νέων κανόνων στούς ὑπουργούς ἦταν μιά ἰταμή διαταγή *νά παραβιάσουν τό νόμο,* νά τόν ἑρμηνεύσουν κατά τέτιο τρόπο, ὥστε νά ἐκμηδενιστεῖ, νά τόν «ἐπεξηγήσουν» μέ τό πνεῦμα τῶν περίφημων ρωσικῶν «διευκρινίσεων» τῆς Συγκλήτου. Ταυτόχρονα ἀναφερόταν, φυσικά, πώς ὁ κανονισμός πρέπει νά μείνει στά «πλαίσια τῶν βασικῶν νόμων», τά λόγια ὅμως αὐτά ἦταν ἡ πιό κατάφωρη ὑποκρισία. Οἱ ὑπουργοί κατάρτισαν ἕναν τέτιο «κανονισμό»—καί ὁ τσάρος Νικόλαος Β΄ τόν ἐπεκύρωσε (ὀνομάζεται κανονισμός τῆς 24 Αὐγούστου 1909, μέρας τῆς ἐπικύρωσής του),—ὥστε ὁ νόμος καταστρατηγήθηκε! Σύμφωνα μέ τήν ἐπεξήγηση τοῦ κανονισμοῦ, πού ἐπεκυρώθηκε χωρίς τήν ἔγκριση τῆς Δούμας, τό ἄρθρο 96 τῶν βασικῶν νόμων ἐκμηδενίστηκε! Σύμφωνα μέ τόν «κανονισμό» αὐτό, ἡ σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ τοῦ στρατοῦ καί τοῦ ναυτικοῦ *ἀφαιρέθηκε* ἀπό τήν ἁρμοδιότητα τῆς Δούμας.

Δημιουργήθηκε μιά θαυμάσια εἰκόνα ὅλου τοῦ ἀπατηλοῦ χαρακτήρα τοῦ ρωσικοῦ «συντάγματος», ὅλης τῆς θρασύτητας τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας, ὅλης τῆς στενῆς ἐπαφῆς τοῦ τσάρου μέ τή μαύρη ἑκατονταρχία, ὅλου τοῦ χλευασμοῦ τῶν βασικῶν νόμων ἀπό μέρους τῆς ἀπολυταρχίας. Βέβαια, τό πραξικόπημα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη τοῦ 1907 ἔχει δόσει πιά ἑκατό φορές πιό καθαρή, πιό ὁλοκληρωμένη, πιό προσιτή καί ἀληθινή εἰκόνα τοῦ ζητήματος αὐτοῦ στίς λαϊκές μάζες. Βέβαια, ἄν οἱ σοσιαλδημοκράτες μας στή Δούμα δέν μπόρεσαν νά ὑποβάλουν ἐπερώτηση γιά τήν παραβίαση τῶν βασικῶν νόμων, πού προκάλεσε ἡ πράξη τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, δέν μπόρεσαν μόνο γιατί οἱ ἀστοί δημοκράτες μαζί καί οἱ τρουντοβίκοι δέν ἔδοσαν

ἀρκετό ἀριθμό ὑπογραφῶν, ὥστε νά συγκεντρωθοῦν τά τριάντα ὀνόματα πού ἀπαιτοῦνται γιά νά κατατεθεῖ ἐπερώτηση, καί αὐτό δείχνει πόσο στενά εἶναι τά πλαίσια τῆς εἰδικῆς προπαγάνδας καί ζύμωσης μέσα στή Δούμα. Τό γεγονός, ὅμως, ὅτι στάθηκε ἀδύνατο νά κατατεθεῖ ἐπερώτηση γιά τήν πράξη τῆς 3 τοῦ Ἰούνη, δέν ἐμπόδισε τούς σοσιαλδημοκράτες νά χαρακτηρίζουν πάντοτε στούς λόγους τους τήν πράξη αὐτή σάν κρατικό πραξικόπημα. Καί, ἐννοεῖται, οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν μποροῦσαν καί δέν ἔπρεπε, ξεκινώντας ἀκόμη καί ἀπό μιά σχετικά εἰδική ἀφορμή, νά πάψουν νά ξεσκεπάζουν τό γεγονός ὅτι ἡ ἀπολυταρχία χλευάζει τούς βασικούς νόμους καί τά δικαιώματα τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης.

Αὐτό τό σχετικά ὄχι σοβαρό, μικρό, ἀσήμαντο ζήτημα, ὅπως εἶναι τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ, ὑπογράμμισε ἐξαιρετικά ἔντονα ὅλη τήν εὐαισθησία τῆς ἀντεπανάστασής μας, ὑπογράμμισε τό *φόβο* της γιά τό *στρατό*. Ὁ ὀχτωβριστής εἰσηγητής στή Δούμα κ. Σουμπίνσκι, κατά τή δευτερολογία του στίς 26 τοῦ Μάρτη, ἔκανε χαρακτηριστικότατη στροφή πρός τούς μαυροεκατονταρχίτες, κι' ἔδειξε ὅτι ἀκριβῶς *ὁ φόβος γιά τό στρατό* προκάλεσε τήν ἐξαιρετική αὐτή εὐαισθησία τῆς ἀντεπανάστασης στό ζήτημα ἄν ἐπιτρέπεται καί ἡ παραμικρή ἀνάμιξη τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν σωμάτων στόν καθορισμό τῆς σύνθεσης τοῦ προσωπικοῦ στό στρατό καί στό ναυτικό. «...Τό ὄνομα τοῦ ἀνώτατου ἀρχηγοῦ τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ εἶναι πραγματικά μεγάλο ὄνομα...»—ἀναφώνησε ὁ ἀστός λακές τοῦ Νικολάου τοῦ Ματοβαμμένου. «...Ὁ,τιδήποτε καί ἄν ἰσχυριστεῖτε ἐδῶ ἐσεῖς (οἱ βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας), ὅσα λόγια καί ἄν πεῖτε γιά τό ὅτι ἀπό κάποιον θέλουν νά ἀφαιρέσουν κάποια δικαιώματα, δέν θά μπορέσετε νά ἀποσπάσετε ἀπό τό στρατό τόν ἀνώτατο ἀρχηγό του».

Καί ὁ Στολίπιν στή «δήλωσή» του τῆς 31 τοῦ Μάρτη, ὅσο καί ἄν προσπάθησε νά περιπλέξει τήν ἀπάντησή του μέ ὁλότελα κενούς, ἀσυνάρτητους καί ἔκδηλα ἀπατηλούς λόγους γιά «κατευνασμό» καί γιά δῆθεν χαλάρωση τῶν διώξεων, τάχθηκε παρόλ' αὐτά ὁλοφάνερα μέ τό μέρος τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν, *ἐνάντια* στά δικαιώματα τῆς Δούμας. Ἄν οἱ ὀχτωβριστές συμφώνησαν μέ τόν Στολίπιν, αὐτό δέν εἶναι κάτι τό καινούργιο. Ἄν ὅμως ἡ «Ρέτς» τῶν κ.κ. Μιλιουκόφ καί Σία ἀποκάλεσε τήν ἀπάντηση τοῦ Στολίπιν «μᾶλλον συμβιβαστική ὁσοναφορᾶ τά δικαιώματα τῆς Κρατικῆς δούμας» (ἀρ. φύλ. 89 τῆς 1

τοῦ 'Απρίλη, ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού ἀκολουθεῖ τό κύριο ἄρθρο), αὐτό σημαίνει ὅτι ἔχουμε μπροστά μας μιά ἀκόμη ἀπόδειξη γιά τό πόσο ἔχει ξεπέσει τό Κόμμα τῶν καντέτων. «Ἡ ἱστορία τῶν τελευταίων χρόνων δείχνει, εἶπε ὁ Στολίπιν, πώς τό στρατό μας δέν μπόρεσε νά τόν διαβρώσει ἡ σκουριά τῆς ἐπανάστασης...». Δέν μπόρεσε νά τόν διαβρώσει,—αὐτό δέν ἀνταποκρίνεται στά πράγματα, γιατί τά πασίγνωστα γεγονότα τῶν ἐξεγέρσεων τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν στά 1905-1906, τά πασίγνωστα σχόλια τοῦ ἀντιδραστικοῦ τύπου ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἀποδείχνουν ὅτι ἡ ἐπανάσταση διάβρωσε καί συνεπῶς, *μποροῦσε νά διαβρώσει τό στρατό.* Δέν τόν διάβρωσε ὥς τό τέλος, αὐτό εἶναι σωστό. Ὅταν ὅμως μέσα στό φούντωμα τῆς ἀντεπανάστασης τοῦ 1910, λίγα χρόνια ὕστερα ἀπό τίς τελευταῖες «ταραχές» μέσα στό στρατό, ὁ Στολίπιν λέει (στήν ἴδια δήλωση) πώς *«ὅταν ἄκουσε τούς λόγους ὁρισμένων προηγούμενων ἀγορητῶν, τόν κυρίευσε μιά ἀνησυχητική σκέψη»*, ὅτι αὐτή «ἡ ἀνησυχητική σκέψη» ὀφείλεται στήν *«ἄσχημη ἐντύπωση πού τοῦ προξένησε κάποια ἀσυμφωνία διαφόρων παραγόντων* τῆς κρατικῆς ζωῆς ὁσοναφορᾶ τίς ἔνοπλες δυνάμεις μας», τότε ὅλα αὐτά προδίνουν πέρα γιά πέρα τόν Στολίπιν καί τή μαυροεκατονταρχίτικη συμμορία τῆς αὐλῆς τοῦ Νικολάου Β΄ μαζί μ' αὐτόν! Αὐτά ἀποδείχνουν πώς ἡ τσαρική συμμορία ἐξακολουθεῖ ὄχι ἁπλῶς νά φοβᾶται, ἐξακολουθεῖ κυριολεκτικά *νά τρέμει γιά τό στρατό.* Αὐτά ἀποδείχνουν πώς ἡ ἀντεπανάσταση ἐξακολουθεῖ ὥς τώρα νά ἐπιμένει σταθερά στήν ἄποψη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, στήν ἄποψη τῆς ἄμεσης καί ζωτικῆς ἀνάγκης νά καταπνίξει τή λαϊκή ἀγανάκτηση μέ στρατιωτικά μέσα. Μπεῖτε στό πνεῦμα τῆς παρακάτω φράσης τοῦ Στολίπιν:

«Ἡ ἱστορία...διδάσκει πώς ὁ στρατός ἀποδιοργανώνεται, ὅταν πάψει νά ὑποτάσσεται ἑνιαῖος σέ μιά ἱερή θέληση. Στάξτε σ' αὐτή τήν ἀρχή τό δηλητήριο τῆς ἀμφιβολίας, *μπάστε στό στρατό ἀκόμη καί τήν παραμικρή σκέψη ὅτι ἡ συγκρότησή του ἐξαρτιέται ἀπό τή συλλογική θέληση* καί ἡ ἰσχύς του θά πάψει νά στηρίζεται στήν ἀκατάλυτη δύναμη, στήν ἀνώτατη ἐξουσία». Καί σέ ἄλλο μέρος: «Ξέρω, πολλοί ἤθελαν...νά προκαλέσουν *διαμάχες, καταστροφικές γιά τό στρατό μας, σχετικά μέ τά δικαιώματα»* (ἀκριβῶς: τά δικαιώματα τῆς Κρατικῆς δούμας, τά δικαιώματα τῆς «συλλογικῆς θέλησης»).

Ὅπως οἱ δολοφόνοι βλέπουν τά φαντάσματα τῶν θυμάτων τους, ἔτσι καί οἱ ἥρωες τῆς ἀντεπανάστασης θυμοῦνται τήν

«καταστροφική» ἐπίδραση πού ἔχει στό στρατό ἡ «συλλογική θέληση». Ὁ Στολίπιν, σάν πιστός λακές τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας, βλέπει τούς ὀχτωβριστές, σάν «νεότουρκους» πού ὁδηγοῦν στήν *«ἀποδιοργάνωση τοῦ στρατοῦ»* μέ τό νά τόν ὑποτάσσουν στή συλλογική θέληση, μέ τό νά ἐπιτρέπουν «καί τήν παραμικρή σκέψη» γιά μιά τέτια ὑποταγή!

Οἱ δήμιοι καί οἱ δολοφόνοι τῆς μοναρχίας τῆς 3 τοῦ Ἰούνη παραμιλοῦν στόν ξύπνο τους, τάχουν χάσει γιά καλά, ἄν παίρνουν τούς ὀχτωβριστές γιά «νεότουρκους». Αὐτές ὅμως οἱ παράλογες ἰδέες, αὐτή ἡ ἐξαλλωσύνη εἶναι ἀρώστια πολιτική πού προκαλεῖται ἀπό τό αἴσθημα ὅτι ἡ θέση τους εἶναι ἀσταθής, ἀπό ἕνα ἄσθημα ἐξαιρετικοῦ φόβου γιά τό στρατό. Ἄν οἱ κύριοι Στολίπιν, Ρομάνοφ καί Σία ἦταν κάπως σέ θέση ν' ἀντιμετωπίσουν μέ ἐλάχιστη ἔστω ψυχραιμία τό ζήτημα τῆς σχέσης τῆς «συλλογικῆς θέλησης» πρός τό στρατό, θά ἔβλεπαν ἀμέσως ὅτι ἡ σιωπηρή ἐπικύρωση ἀπό μέρους τοῦ τσάρου τῶν ἀποφάσεων τῆς Δούμας καί τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου σχετικά μέ τή σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ θά γινόταν δέκα φορές λιγότερο ἀντιληπτή *ἀπό τό στρατό, παρά οἱ συζητήσεις γύρω ἀπό τό ζήτημα τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας,* γύρω ἀπό τό ζήτημα τῆς πιθανῆς *«ἀποδιοργάνωσης τοῦ στρατοῦ»*. Μά αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό χαρακτηριστικό τῆς ἀντεπανάστασής μας, ὅτι μέ τούς φόβους της προδίνεται μόνη της, ὅτι *δέν εἶναι ἐπίσης σέ θέση* ν' ἀντιμετωπίσει ἤρεμα τό ζήτημα τῆς ἀποδιοργάνωσης τοῦ στρατοῦ, ὅπως ὁ δολοφόνος δέν μπορεῖ νά ἀκούει μέ ἠρεμία γιά τούς συνεργούς του καί τά περιστατικά τῆς δολοφονίας.

Τό σχετικό μικρό καί ἀσήμαντο ζήτημα τῆς σύνθεσης τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ τό ἔκαναν ζήτημα ἀρχῆς ἴσαἴσα οἱ μαυροεκατονταρχίτες, τό ἔκανε ὁ Νικόλαος Β', τό ἔκανε ὁ Στολίπιν καί δέν μένει παρά νά ἐκφράσουμε τήν ἱκανοποίησή μας γιά τήν ἀδεξιότητά τους, πού ὀφείλεται στούς φόβους τους. Σέ μᾶς δέν μένει παρά νά συγκρίνουμε τά ὑπέροχα λόγια τοῦ σ. Ποκρόβσκι γιά τή διάλυση τῶν «συνταγματικῶν αὐταπατῶν», γιά τήν ἀνάγκη νά βγάλει ὁ λαός μόνος του τά συμπεράσματα ἀπό τήν ἀναντίρρητη «μαύρη πραγματικότητα» μέ τούς ὑπέροχους γιά τήν εἰλικρίνειά τους συλλογισμούς τῆς «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» σχετικά μέ τή «δήλωση τῆς 31 τοῦ Μάρτη».

Στό κύριο ἄρθρο τῆς 3 τοῦ Ἀπρίλη ἡ ἐφημερίδα αὐτή γράφει:

«...Αὐτό καθαυτό τό ζήτημα, ὅπως τό ἐξηγήσαμε ἤδη πέρσι, εἶναι πολύ ἁπλό. Ὁ αὐτοκράτορας δέν ἐπικύρωσε τήν πράξη πού ἀφορᾶ τή σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ, πράξη πού ψηφίστηκε σύμφωνα μέ τή νομοθετική διαδικασία, καί καθόρισε τή σύνθεση μέ τή θέληση τῆς ἀνώτατης διοίκησης, πράγμα γιά τό ὁποῖο ἀκόμη καί ὁ ἰσχύων νόμος (χωρίς νά θίγει τό ζήτημα τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνώτατης ἐξουσίας) παρέχει σαφεῖς ἐξουσιοδοτήσεις».

Νά λοιπόν. Νά λοιπόν. «Φυσικό δικαίωμα» τῆς ρωσικῆς μοναρχίας εἶναι νά παραβιάζει τούς βασικούς νόμους. Αὐτό εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος.

«...Ὡστόσο, ἡ ἀντιπολίτευση στή Δούμα εἶχε τό θράσος νά καταθέσει πάνω στό ζήτημα αὐτό μιά ἐπερώτηση, πού ἀφοροῦσε τίς ἐνέργειες τῆς ἀνώτατης ἐξουσίας...».

Ἀκριβῶς! Ἡ «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» σωστά συμπληρώνει καί λέει ὅλα ἐκεῖνα πού δέν μποροῦσαν νά ποῦν οἱ σοσιαλδημοκράτες στή Δούμα. Ἡ ἐπερώτηση κατέληξε ἀκριβῶς στήν ὁμολογία ὅτι οἱ πράξεις τοῦ τσάρου (καί τοῦ ὑποτακτικοῦ του ὑπουργοῦ Στολίπιν) ἀποτελοῦν παραβίαση τῶν βασικῶν νόμων.

Παρακάτω, ἡ «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ἐπιτίθεται ἐνάντια στήν «ἐπαναστατική ἀντιπολίτευση» καί στόν «ἐπαναστατικό τύπο» γιά τή θεωρία *τῆς κατάκτησης* τῶν λαϊκῶν δικαιωμάτων μέ τήν ἐπανάσταση καί διαψεύδει πώς στή «δήλωλωση τῆς 31 τοῦ Μάρτη» μποροῦσε δῆθεν νά ὑπάρχουν ὁποιεσδήποτε «ὑποσχέσεις».

«...Τά ἴδια τά παραμύθια γιά «ὑποσχέσεις» εἶναι γελοῖα καί δείχνουν ὥς ποιό σημεῖο ἔχουν θολώσει ἀπό τήν ἐπανάσταση τά μυαλά ἀκόμη καί ἀνθρώπων πού δέν συγκαταλέγονται ἐπίσημα στό ἐπαναστατικό στρατόπεδο. Τί εἴδους «ὑποσχέσεις» μπορεῖ νά δίνει ἡ κυβέρνηση;... Ἡ κυβέρνηση θά ἐκπληρώνει τίς ὑποχρεώσεις πού τῆς ἐπιβάλλουν οἱ νόμοι, πιστή στήν καθοδήγηση τῆς ἀνώτατης ἐξουσίας... Καί τό μόνο πού μποροῦμε νά εὐχηθοῦμε εἶναι νά κατανοηθεῖ *πιό βαθιά* ἀπό τή Δούμα ὅλη ἡ ἔννοια αὐτῆς τῆς δήλωσης, πράγμα πού θά βοηθήσει τούς κ.κ. βουλευτές νά θεραπευτοῦν ἀπό τό χρόνιο μίασμα τῶν ἐπαναστατικῶν «ὁδηγιῶν»».

Ἀκριβῶς ἔτσι: νά κατανοήσουμε *πιό βαθιά* τή δήλωση (καί τή θέση) τῆς κυβέρνησης καί «νά θεραπευτοῦμε» μ' αὐτήν ἀπό τίς *«συνταγματικές αὐταπάτες»*, αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό πολιτικό δίδαγμα πού βγαίνει ἀπό τήν ἐπερώτηση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν σχετικά μέ τήν παραβίαση τοῦ ἄρθρου 96.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 13,
26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη) 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

Η ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Μιά βάση στό ἐξωτερικό εἶναι ἀπαραίτητη καί ἀναπόφευκτη γιά ἕνα κόμμα, πού δρᾶ σέ συνθῆκες σάν κι' αὐτές πού δρᾶ τό κόμμα μας. Αὐτό θά τό παραδεχτεῖ ὁ καθένας πού θά σκεφτεῖ πάνω στήν κατάσταση τοῦ κόμματος. Μέ ὅση ὅμως ἀπαισιοδοξία καί ἄν βλέπουν τό «ἐξωτερικό» οἱ σύντροφοι πού ζοῦν στή Ρωσία, ὡστόσο θά τούς εἶναι πολύ ὠφέλιμο *νά μάθουν* τί γίνεται ἐδῶ, ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό τήν τελευταία ὁλομέλεια.

Ἔχει ἐπιτευχθεῖ μήπως ἡ ἕνωση στό ἐξωτερικό; Ὄχι. Καί ἡ αἰτία εἶναι πολύ ἁπλή: ἡ μιά πλευρά—οἱ γκολοσοφικοί—δέν ἐκδηλώνει καμιά ἐπιθυμία νά δεχτεῖ τήν ὁμόφωνη ἔκκληση τῆς ΚΕ νά σταματήσει ἡ διάσπαση στό ἐξωτερικό. Ἡ «Γκόλος», ὄργανο τῆς ὁμάδας αὐτῆς, παρά τήν ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς ΚΕ, δέν ἔπαψε νά ἐκδίδεται, ἄν καί στήν ὁλομέλεια ἕνας ἀπό τούς συντάκτες της, ὁ σ. Μάρτοφ, δήλωσε ἐπίσημα (βλ. τά πρακτικά τῆς ὁλομέλειας), πώς αὐτός πάντως θά ἐπιδιώξει τό προσωρινό σταμάτημά της *. Δέν εἶχε προφθάσει τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ νά κάνει μιά ὁποιαδήποτε ἐνέργεια γιά τήν ἕνωση, ὅταν τέσσερεις συντάκτες τῆς «Γκόλος» (δυό ἀπ' αὐτούς ἀνήκουν καί στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ!!) ἔβγαλαν διακήρυξη μέ μιά ἀδέξια συγκαλυμμένη ἔκκληση νά μή γίνει ἡ ἕνωση. Τό «ΚΓΟΕ» («Κεντρικό Γραφεῖο τῶν ὁμάδων

---

* Ὁρίστε ἡ δήλωση αὐτή κατά λέξη:

«Ὁ σ. Μάρτοφ δηλώνει, πώς ἄν καί *τυπικά* δέν μπορεῖ νά μιλάει ἐξονόματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἀπό μέρους του, ὅμως προσωπικά δηλώνει πώς στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» δέν θά ὑπάρξουν ἐμπόδια γιά νά *σταματήσει* προσωρινά, μετά τήν ἔκδοση τοῦ προσεχοῦς φύλλου, ἡ ἔκδοση τῆς «Γκόλος» (γιά δυό μῆνες ἤ καί περισσότερο), μέ τή μορφή δοκιμῆς γιά νά περιμένουμε τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς τῆς νέας Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ».

ἐξωτερικοῦ» πού ἐκλέχτηκε στή Βασιλεία πρίν 1 $^1/_2$ χρόνο στό *φραξιονιστικό* συνέδριο τῶν μενσεβίκων) πού ὑπάρχει στό ἐξωτερικό ἔκανε τό ἴδιο. Τό «ΚΓΟΕ» δέν ἀντιπροσωπεύει τώρα ὅλους τούς μενσεβίκους, ἀλλά μόνο τή μερίδα τῶν γκολοσοφικῶν. Μέ τήν ὑποστήριξη ὅμως τῆς «Γκόλος» ἡ μερίδα αὐτή εἶναι ἀρκετά ἰσχυρή γιά νά ματαιώσει τήν ἕνωση. Στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ δέν ἀπομένει παρά νά ἀπευθυνθεῖ στίς ἴδιες τίς ὁμάδες, στά κομματικά στοιχεῖα, καί, κατά πρῶτο λόγο, στούς ἐργάτες. Ἀλλά—γιά τούς λόγους πού ἀναφέρονται παρακάτω—αὐτό δέν γίνεται, ἤ γίνεται κατά τρόπο πού δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικός. Ὅπως καί προηγούμενα, ἡ ΚΕ στό ἐξωτερικό μπορεῖ νά ὑπολογίζει μόνο στήν ὑποστήριξη τῶν μπολσεβίκικων ὁμάδων. Ὡστόσο, σ' αὐτές προσθέτονται τόν τελευταῖο καιρό οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι, ἐχθροί τοῦ λικβινταρισμοῦ (στήν πλειοψηφία τους εἶναι ὀπαδοί τοῦ «Ντνιεβνίκ» τοῦ σ. Πλεχάνοφ).

Ἡ ἀπό ἄποψη ἀρχῶν διαφοροποίηση τῶν μενσεβίκων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔχει, ἀναμφισβήτητα, μεγάλη σημασία σάν σύμπτωμα, σάν ἀντανάκλαση τῶν ὅσων διαδραματίζονται—ἴσως λιγότερο ἔκδηλα—καί στή Ρωσία. Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι πῆραν μιά σειρά ἀποφάσεις πάνω σ'αὐτό τό ζήτημα. Παραθέτουμε μερικά ἀποσπάσματα ἀπ' αὐτές τίς ἀποφάσεις. Οἱ ἀντιγκολοσοφικοί μενσεβίκοι τοῦ Παρισιοῦ (περίπου 20 ἄτομα) γράφουν: «...στό φύλ. ἀρ. 19-20 τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ (τῆς «Γκόλος») παρατηρεῖται, ἀναμφισβήτητα, ἕνας καινούργιος προσανατολισμός, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, στό ἄρθρο τοῦ σ. Ντάν «Ἡ πάλη γιά τή νομιμότητα», πού ἀντικαθιστᾶ τά σοσιαλδημοκρατικά συνθήματα μ' ἕνα εἰδικό σύνθημα, τό λιγότερο διφορούμενο, πού μοιάζει, ὅπως δυό σταγόνες νεροῦ, μέ τό σύνθημα τῆς «οἰκονομιστικῆς» περιόδου: *πάλη γιά τά δικαιώματα*»,.. «ὁ λικβινταρισμός, πού τόν ἀπόκρουε ὥς τώρα ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος», βρῆκε τήν ἀπροκάλυπτη ἔκφρασή του στό τελευταῖο φύλλο τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς». Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι στή Γενεύη (14 ἄτομα) βρίσκουν πώς «τό σταμάτημα τῆς φραξιονιστικῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος γιά τή στερέωση τῆς κομματικῆς ἑνότητας».

Ἡ ὁμάδα τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων τῆς Νίκαιας θεωρεῖ (ὁμόφωνα) πώς ὁ λικβινταρισμός «ἔχει βρεῖ τήν ἀπροκάλυπτη ἔκφρασή του σέ μιά σειρά ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στό φύλ. ἀρ. 19-20 τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ (τῆς «Γκόλος»). Ἡ ὁμάδα

βρίσκει τή θέση αὐτή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ἐπιζήμια καί ἀρνιέται νά τῆς παράσχει ὁποιαδήποτε ὑποστήριξη. Ἡ ὁμάδα εἶναι ἀγανακτισμένη ἀπό τήν ἐνέργεια τῶν Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι πού δέν δικαίωσαν τήν ἐμπιστοσύνη πού τούς ἔδειξε τό τελευταῖο συνέδριο τό κόμματος καί ὁδήγησαν τίς λικβινταριστικές τάσεις ὥς τό τέλος τους, τέλος φοβερό ὡς πρός τίς πρακτικές τους ἐκδηλώσεις». Ἡ ὁμάδα τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων στό Σάν-Ρέμο «ἀρνιέται ὁμόφωνα νά δόσει ὁποιαδήποτε ὑποστήριξη στήν ἔκδοση αὐτή (τῆς «Γκόλος»), γιατί δέν συμμερίζεται τίς λικβινταριστικές της τάσεις. Ἡ ὁμάδα δέν μπορεῖ νά κρύψει τήν ἀγανάκτηση πού τῆς προκάλεσε ἡ διαγωγή τῶν Μιχαήλ, Ρόμαν καί Γιούρι». Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι τῆς Λιέγης σέ ἀπόφασή τους γράφουν: «Τό γράμμα τοῦ Στίβα Νόβιτς καί τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ντάν «Ἡ πάλη γιά τή νομιμότητα» (στό φύλ. ἀρ. 19 - 20 τῆς «Γκόλος») καθορίζουν πέρα γιά πέρα τόν ἀντικομματικό προσανατολισμό τοῦ ὀργάνου... Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» εἶναι τό κέντρο πού γύρω του συγκεντρώνονται τά λικβινταριστικά ρεύματα». Τήν ἴδια ἄποψη ἔχει καί μιά σημαντική μερίδα τῆς μενσεβίκικης ὁμάδας τῆς Ζυρίχης καί ἡ πλειοψηφία τῆς ὁμάδας τῆς Βέρνης. Ὀπαδοί τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων ὑπάρχουν καί σ' ἄλλες πόλεις.

Τό ΓΕΚΕ θά μποροῦσε νά φέρει ἀποτέλεσμα, θά μποροῦσε νά βοηθήσει τή δουλιά στή Ρωσία μόνο ἄν ἕνωνε τά στοιχεῖα αὐτά τῶν *κομματικῶν* μενσεβίκων μέ τούς μπολσεβίκους καί μέ τούς ἔξω ἀπό ὁμάδες *κομματικούς*, ἀντίπαλους τοῦ λικβινταρισμοῦ. Αὐτόν ἀκριβῶς τό σκοπό οἱ μπολσεβίκοι τοῦ ἐξωτερικοῦ καλοῦν ὅλους τούς συντρόφους νά πραγματοποιήσουν. (Βλ. τήν ἀπόφαση τῆς δεύτερης ὁμάδας τοῦ Παρισιοῦ)[106]. Ἡ πάλη ἐνάντια στούς γκολοσοφικούς, πού τορπιλίζουν τήν ἕνωση καί τούς ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές, πού ἀποχώρησαν ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ» καί ἀπό τήν παγκομματική ἐπιτροπή τῆς σχολῆς καί πού τορπιλίζουν ἐπίσης τήν κομματική ἕνωση, εἶναι ἀναπόφευκτη γιά τό συμφέρον τῆς συσπείρωσης ὅλων τῶν πραγματικῶν μελῶν τοῦ κόμματος. Τό ἔργο αὐτό ἀφέθηκε γιά τήν ὥρα στήν ἀτομική πρωτοβουλία τῶν μελῶν τοῦ κόμματος, γιατί τό ΓΕΚΕ, *ὥς τά τώρα* φάνηκε ἀνίκανο νά πάρει τήν πρέπουσα θέση. Σύμφωνα μέ τό νέο καταστατικό, τά 3 ἀπό τά 5 μέλη τοῦ ΓΕΚΕ διορίζονται ἀπό τούς «ἐθνικούς»· ἔτσι, τά περισσότερα μέλη τοῦ ΓΕΚΕ *δέν* ὁρίζονται ἀπό τήν ΚΕ τοῦ κόμματος καί αὐτή

εἶναι ἡ αἰτία πού παρουσιάζονται ἀναπάντεχες ἐκπλήξεις. Ἔτσι, λογουχάρη, στήν πρόσφατη σύνοδο τοῦ ΓΕΚΕ διαμορφώθηκε μιά πλειοψηφία *ἐνάντια* στή γραμμή τῆς ΚΕ. Ἡ καινούργια πλειοψηφία, πού ἀποτελεῖται ἀπό ἕναν γκολοσοφικό καί δυό δῆθεν «ἔξω ἀπό ὁμάδες» ἐθνικούς ἀρνήθηκε νά ἀναγνωρίσει τόν «τρόπο» ἕνωσης τῶν ὁμάδων, πού ἐκπονήθηκε ἀμέσως μετά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ (στό πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τῆς ὁλομέλειας, δηλ. μέ τήν ἀξίωση νά ἐπιστραφοῦν ὅλα τά μέσα στήν ΚΕ καί *ὄχι* στά ὄργανα τῶν ὁμάδων). Ἀπόριψε τήν πρόταση (τοῦ μπολσεβίκου καί τοῦ πολωνοῦ σοσιαλδημοκράτη), πού διατυπώθηκε σέ γράμμα πρός τίς ὁμάδες, νά ριχτεῖ τό σύνθημα: ὅλα τά μέσα νά δοθοῦν στά γενικά κομματικά ὄργανα καί ὄχι στίς ἐφημερίδες τῶν ὁμάδων (*δηλ.* στήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»). Ἡ ἀπόφαση αὐτή προκάλεσε τήν ἔντονη διαμαρτυρία τῶν δυό μελῶν τοῦ ΓΕΚΕ (τοῦ μπολσεβίκου καί τοῦ πολωνοῦ σοσιαλδημοκράτη) πού διαβίβασαν τή διαμαρτυρία τους αὐτή στήν ΚΕ.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 13, 26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη) 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Τή στιγμή πού οἱ *κομματικοί* μενσεβίκοι σέ μιά σειρά ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ συσπειρώνονται καί τάσσονται ὅλο καί πιό ἀποφασιστικά ἐνάντια στόν καθαρά λικβινταριστικό προσανατολισμό τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἡ «Πράβντα» τῆς Βιέννης ἐξακολουθεῖ νά κρατᾶ ἐπιφυλακτική στάση. Στό φύλ. ἀρ. 12 βρίσκουμε τό ἄρθρο «Πρός τήν ἑνότητα μέσα ἀπ' ὅλα τά ἐμπόδια». Στό ἄρθρο αὐτό δέν μποροῦμε νά μήν ἐπιδοκιμάσουμε τήν πρώτη, ἄν καί πολύ δειλή, πολύ ἀνεπαρκή προσπάθεια ἐκπλήρωσης τῆς ἀπόφασης τῆς ΚΕ γιά *τήν ἐξήγηση* τοῦ κινδύνου τοῦ λικβινταρισμοῦ. Ταυτόχρονα ὅμως ὅλο τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου δείχνει ἀνάγλυφα πόσο λιγότερο ἀπό τούς *κομματικούς* μενσεβίκους ὑπερασπίζονται τήν κομματικότητα ὁρισμένοι σοσιαλδημοκράτες πού δέν ἀνήκουν δῆθεν σέ ὁμάδες.

Στό ἄρθρο αὐτό ἡ «Πράβντα» λέει καθαρά ψέματα, ὅτι τάχα ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ στό ἄρθρο «Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα»* δήλωσε ὅτι «ὅλη ἡ συμφωνία ἔπαψε νά ἰσχύει». Ὅποιος διάβασε τό φύλ. ἀρ. 12 τοῦ ΚΟ βλέπει πώς δέν ἔχουμε δηλώσει τίποτε τέτιο. Ἡ συμφωνία μέ τούς μενσεβίκους ἔγινε *μέ τόν ὅρο* ν' ἀναγνωρίσουν τήν κομματικότητα καί ν' ἀποκηρύξουν εἰλικρινά καί μέ συνέπεια τό λικβινταρισμό. Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί ἡ ὁμάδα τῶν ὁμοφρονούντων της στή Ρωσία *τορπίλισαν* τήν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς συμφωνίας: ὁρισμένοι, ὅπως ὁ Μιχαήλ, ὁ Ρόμαν, ὁ Γιούρι κ.ἄ. στή Ρωσία, χαρακτήρισαν ἀπροκάλυπτα ἐπιζήμια τήν ἴδια τή συμφωνία («οἱ ἀπο-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 206-214. *Ἡ Σύντ.*

φάσεις τῆς ΚΕ εἶναι ἐπιζήμιες»· εἶναι ἐπιζήμια ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξη τῆς ΚΕ· δέν ὑπάρχει λόγος νά διαλυθεῖ τό κόμμα, ἀφοῦ ἔχει ἤδη διαλυθεῖ), ἄλλοι, ὅπως ἡ «Γκόλος», ὑποστηρίζουν αὐτά πού λένε οἱ πρῶτοι. Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι, μ' ἐπικεφαλῆς τόν Πλεχάνοφ, ἐξεγέρθηκαν ἐνάντια στούς γκολοσοφικούς, γιατί παραβίασαν αὐτή τή συμφωνία. Ἄν παρόλ' αὐτά ἡ «Πράβντα» θέλει, ὅπως ἔκανε καί προηγούμενα, μιλώντας γιά μενσεβίκους «γενικά», νά παίρνει ὑπόψη της μόνο τούς γκολοσοφικούς καί νά μή λέει λέξη γιά τούς πλεχανοφικούς καί τούς κομματικούς μενσεβίκους, ἐμεῖς θά ξεσκεπάζουμε παντοῦ καί πάντοτε αὐτό τόν τρόπο ἐνέργειας.

Ἡ «Πράβντα» δηλώνει πώς «δέν μπορεῖ καί δέν θέλει νά συζητήσει» γιά τίς διενέξεις πού προέκυψαν μετά τήν ὁλομέλεια, πρῶτο, γιατί «δέν διαθέτει τά ἀπαιτούμενα στοιχεῖα γιά νά κρίνει σωστά».

Σ' αὐτό θά ἀπαντήσουμε: ἄν ἡ «Πράβντα» τοῦ ἐξωτερικοῦ δέν ἔχει προσέξει ὥς τώρα ἀρκετά «στοιχεῖα» σχετικά μέ τή διαγωγή τῶν γκολοσοφικῶν-λικβινταριστῶν, τότε *ποτέ* δέν θά τά προσέξει. Γιά νά δεῖς τήν ἀλήθεια πρέπει νά μή φοβᾶσαι νά τήν κοιτάζεις κατά πρόσωπο.

«...Δεύτερο—καί τό σπουδαιότερο—γιατί οἱ ὀργανωτικές συγκρούσεις ἀπαιτοῦν ὀργανωτική καί ὄχι φιλολογική ἐπέμβαση».

Ἡ ἀρχή αὐτή εἶναι σωστή. Ἴσα-ἴσα ὅμως οἱ κομματικοί μενσεβίκοι «ἐπέμβηκαν», ὅπως καί ἔπρεπε νά κάνει κάθε μέλος τοῦ κόμματος, στήν ἐκτίμηση τῆς σύγκρουσης πού εἶναι σύγκρουση ἀρχῶν καί ὄχι ὀργανωτική. Ἡ «Πράβντα» κάνει τό ἀντίθετο. Ἐνῶ προβάλλει τήν ἀρχή, στήν πράξη δέν τήν ἐφαρμόζει. Οὐσιαστικά ἡ «Πράβντα» ἀφιέρωσε ὅλη τήν πρώτη παράγραφο τοῦ ἄρθρου της ἀκριβῶς στήν «ἐπέμβαση» στήν *ὀργανωτική* σύγκρουση. Κάτι παραπάνω. Ἡ «Πράβντα», ἐκθέτοντας τήν *ὀργανωτική* σύγκρουση χύνει νερό στό μύλο τῶν λικβινταριστῶν, ἀποκαλώντας τό ἄρθρο μας «ἐξαιρετικά δριμύ», *χωρίς ὅμως νά κρίνει* ταυτόχρονα τήν ἀντικομματική ἐνέργεια τῶν γκολοσοφικῶν· λέει *ψέματα*, ὅταν ἀποκαλεῖ σύγκρουση ἀνάμεσα σέ ὁμάδες τήν πάλη *τοῦ κοματικοῦ ΚΟ ἐνάντια στήν ἀντικομματική* μερίδα τῶν μενσεβίκων (συγκεκριμένα ἐνάντια στούς γκολοσοφικούς)· λέει *τή μισή* ἀλήθεια, ὅταν δέν μιλᾶ γιά τή διασπαστική διακήρυξη τῶν τεσσάρων συντακτῶν τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» κτλ.

Μιά ἐργατική ἐφημερίδα ἔπρεπε ἤ νά μή θίξει τήν «ὀργα-

νωτική» σύγκρουση ἤ νά τήν ἐκθέσει ἀκέραια καί σωστά ὥς τό τέλος.

Ἕνα ἀπό τά σοβαρά ἐμπόδια γιά τήν πραγματοποίηση τῆς κομματικῆς ἑνότητας εἶναι οἱ προσπάθειες νά καλυφθεῖ ἡ ἀντικομματικότητα τῆς «Γκόλος». Ἡ ἀποσιώπηση τοῦ λικβινταρισμοῦ της, εἴτε ἡ ἐπιπόλαια στάση ἀπέναντί του μεγαλώνει ἁπλῶς τόν κίνδυνο πού προέρχεται ἀπ' αὐτόν.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 13, 26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη) 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΛΟΓΟΥ

Δημοσιεύτηκε στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη καί στίς 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ 'Ιούνη) 1910 στό «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ», ἀρ. φύλ. 1 καί 2
'Υπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ»

1

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ «ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ» ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΩΝ ΤΟΥ ΟΤΖΟΒΙΣΜΟΥ

Τελευταῖα κυκλοφόρησε στό Παρίσι, σάν ἔκδοση τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ», ἡ μπροσούρα: «Ἡ σημερινή κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος. Πλατφόρμα πού τήν ἐπεξεργάστηκε μιά ὁμάδα μπολσεβίκων». Εἶναι ἡ ἴδια ἐκείνη ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων πού σχημάτισε, ὅπως ἀνακοίνωσε ἡ πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» πέρσι τήν ἄνοιξη, μιά καινούργια ὁμάδα. Τώρα ἡ ὁμάδα αὐτή, «πού ἀποτελεῖται ἀπό 15 μέλη τοῦ κόμματος, 7 ἐργάτες καί 8 διανοούμενους» (ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἴδια) προσπαθεῖ νά δόσει μιά ὁλοκληρωμένη, συστηματική, θετική διατύπωση τῆς ἰδιαίτερης «πλατφόρμας» της. Τό κείμενο αὐτῆς τῆς πλατφόρμας ἔχει καθαρά τά σημάδια μιᾶς προσεκτικῆς καί φροντισμένης συλλογικῆς ἐπεξεργασίας, πού ἀποβλέπει στό νά ἐξομαλύνει ὅλες τίς ἀνωμαλίες, νά ἐξαλείψει τίς αἰχμές, νά ὑπογραμμίσει ὄχι τόσο αὐτό πού χωρίζει τήν ὁμάδα ἀπό τό κόμμα, ὅσο αὐτό πού τήν ἑνώνει μέ τό κόμμα. Καί ἡ καινούργια πλατφόρμα ἔχει μεγαλύτερη ἀκόμη ἀξία γιά μᾶς σάν ἐπίσημη διατύπωση τῶν ἀπόψεων τοῦ γνωστοῦ ρεύματος.

Ἡ ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων στήν ἀρχή ἐκθέτει πῶς «καταλαβαίνει τή σημερινή ἱστορική κατάσταση στή χώρα μας» (§ I, σελ. 3-13) καί σέ συνέχεια, πῶς «καταλαβαίνει τόν μπολσεβικισμό» (§ II, σελ. 13-17). Καί τό ἕνα καί τό ἄλλο τά καταλαβαίνει ἄσχημα.

Ἄς πάρουμε τό πρῶτο ζήτημα. Ἡ ἄποψη τῶν μπολσεβίκων (καί ἡ ἄποψη τοῦ κόμματος) ἔχει διατυπωθεῖ στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908 γιά τή σημερινή κατάσταση. Συμμερίζονται μήπως οἱ συντάκτες τῆς καινούργιας πλατφόρμας τίς ἀπόψεις πού διατυπώνονται στήν από-

φαση αὐτή; Ἄν ναί, γιατί νά μήν τό ποῦν ἀνοιχτά; Ἄν ναί, τί λόγος ὑπῆρχε νά διατυπώσουν ἰδιαίτερη πλατφόρμα, νά καταπιαστοῦν μέ τή διατύπωση μιᾶς δικῆς τους ἰδιαίτερης «ἀντίληψης» γιά τήν κατάσταση; Ἄν ὄχι, γιατί πάλι νά μήν ποῦν καθαρά ποῦ ἀκριβῶς ἡ καινούργια ὁμάδα ἀντιπολιτεύεται τίς ἀπόψεις τοῦ κόμματος;

Ἐδῶ βρίσκεται ἀκριβῶς ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης, ὅτι ἡ ἴδια ἡ καινούργια ὁμάδα δέν ἔχει ξεκαθαρίσει τή σημασία αὐτῆς τῆς ἀπόφασης. Ἡ καινούργια ὁμάδα ἀσυνείδητα (ἤ μισοσυνείδητα) κλίνει πρός τίς ἀπόψεις τῶν ὀτζοβιστῶν, πού εἶναι *ἀσυμβίβαστες* μέ τήν ἀπόφαση αὐτή. Ἡ καινούργια ὁμάδα δέν ἐκλαϊκεύει κατανοητά στήν μπροσούρα της ὅλες τίς θέσεις αὐτῆς τῆς ἀπόφασης, ἀλλά μόνο ἕνα μέρος της, καί δέν καταλαβαίνει (ἴσως καί νά μήν ἀντιλαμβάνεται τί σημασία ἔχει) τό ἄλλο μέρος. Οἱ βασικοί παράγοντες πού προκάλεσαν τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἐξακολουθοῦν νά δροῦν, λέει ἡ ἀπόφαση. Νέα ἐπαναστατική κρίση ὡριμάζει (σημεῖο στ΄). Σκοπός τῆς πάλης παραμένει ἡ ἀνατροπή τοῦ τσαρισμοῦ καί ἡ κατάκτηση τῆς δημοκρατίας· τό προλεταριάτο πρέπει νά παίξει «ἡγετικό» ρόλο στήν πάλη καί νά τείνει «στήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας» (σημεῖα ε καί 1). Οἱ συνθῆκες τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς καί τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς κάνουν «τή διεθνή κατάσταση ὅλο καί πιό ἐπαναστατική» (σημεῖο ζ). *Αὐτές* ἐδῶ τίς θέσεις ἡ καινούργια πλατφόρμα τίς ἐκλαϊκεύει κατανοητά καί *στό μέτρο* πού τό κάνει αὐτό ὑποστηρίζει ἀπόλυτα τούς μπολσεβίκους καί τό κόμμα, *στό μέτρο* αὐτό διατυπώνει σωστές γνῶμες καί κάνει χρήσιμη δουλιά.

Τό ἀτύχημα ὅμως εἶναι ὅτι πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε αὐτό ἀκριβῶς τό *στό μέτρο*. Τό ἀτύχημα εἶναι ὅτι ἡ καινούργια ὁμάδα *δέν καταλαβαίνει* τίς *ἄλλες* θέσεις τῆς ἀπόφασης, δέν καταλαβαίνει τή σύνδεσή τους μέ τίς ὑπόλοιπες, δέν καταλαβαίνει ἰδιαίτερα *τή σύνδεσή* τους μέ τήν ἀδιάλλακτη ἐκείνη στάση ἀπέναντι στόν ὀτζοβισμό, πού χαρακτηρίζει τούς μπολσεβίκους καί δέν χαρακτηρίζει τήν ὁμάδα αὐτή.

Ἡ ἐπανάσταση εἶναι καί πάλι ἀναπόφευκτη. Ἡ ἐπανάσταση καί πάλι ὀφείλει νά ἀνατρέψει τήν ἀπολυταρχία, λένε οἱ συντάκτες τῆς καινούργιας πλατφόρμας. Σωστά. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι τό ἅπαντο, πού πρέπει νά ξέρει καί νά θυμᾶται ὁ *σημερινός* ἐπαναστάτης σοσιαλδημοκράτης. Αὐτός πρέπει νά εἶναι σέ θέση νά καταλαβαίνει πώς ἡ ἐπανάσταση αὐτή μᾶς ἔρχεται μέ καινούργιο τρόπο, πώς πρέπει νά τήν ἀντιμετωπίσουμε μέ

καινούργιο τρόπο (ὄχι ὅπως προηγούμενα· ὄχι μόνο ἔτσι, ὅπως προηγούμενα· ὄχι μόνο μέ τά ὅπλα καί τά μέσα πάλης, πού χρησιμοποιούσαμε προηγούμενα), πώς ἡ ἴδια ἡ ἀπολυταρχία δέν εἶναι ἐκείνη πού ἦταν προηγούμενα. Νά, αὐτό ἀκριβῶς δέν θέλουν νά δοῦν οἱ ὑπερασπιστές τοῦ ὀτζοβισμοῦ! Ἐπιμένουν νά μένουν μονόπλευροι καί ἔτσι, παρά τή θέλησή τους, ἀνεξάρτητα ἀπό τή συνείδησή τους, *προσφέρουν ὑπηρεσία* στούς ὀπορτουνιστές καί στούς λικβινταριστές, μέ τή μονομερή προσκόλησή τους στή μιά πλευρά ὑποστηρίζουν τή μονομέρεια τῆς ἄλλης πλευρᾶς.

Ἡ ἀπολυταρχία μπῆκε σέ *νέα* ἱστορική περίοδο. Κάνει ἕνα βῆμα γιά τή μετατροπή της σέ ἀστική μοναρχία. Ἡ III Δούμα εἶναι συμμαχία μέ ὁρισμένες τάξεις. Ἡ III Δούμα δέν εἶναι τυχαῖος, ἀλλά ἀπαραίτητος θεσμός στό σύστημα τῆς νέας αὐτῆς μοναρχίας. Καί ἡ νέα ἀγροτική πολιτική τῆς ἀπολυταρχίας δέν εἶναι κάτι τό τυχαῖο, ἀλλά ἀναγκαῖο, ἀστικά-ἀναγκαῖο καί στόν ἀστικό του χαρακτήρα ἀναγκαῖο συστατικό μέρος τῆς πολιτικῆς τοῦ νέου τσαρισμοῦ. Ἔχουμε μπροστά μας μιά *ἰδιόμορφη* ἱστορική περίοδο μέ *τίς ἰδιόμορφες* συνθῆκες γέννησης τῆς νέας ἐπανάστασης. Δέν θά μπορέσουμε νά κατανοήσουμε αὐτή τήν ἰδιομορφία, δέν θά μπορέσουμε νά προετοιμαστοῦμε γιά τή νέα αὐτή ἐπανάσταση, ἄν ἐνεργοῦμε μόνο μέ τόν παλιό τρόπο, ἄν δέν ξέρουμε νά χρησιμοποιοῦμε τό ἴδιο τό βῆμα τῆς Δούμας κτλ.

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν τελευταία θέση δέν μποροῦν νά τήν καταλάβουν οἱ ὀτζοβιστές. Καί οἱ ὑπερασπιστές τοῦ ὀτζοβισμοῦ, πού τήν ἀνακηρύσσουν «νόμιμη ἀπόχρωση» (σελ. 28 τῆς μπροσούρας πού ἐξετάζουμε), δέν μποροῦν ὥς τώρα νά καταλάβουν *τή σχέση* τῆς θέσης αὐτῆς μέ *ὅλο τόν κύκλο τῶν ἰδεῶν*, μέ τήν ἀναγνώριση τῆς ἰδιομορφίας τῆς σημερινῆς στιγμῆς, μέ τήν προσπάθεια *νά ὑπολογίζουμε* τήν ἰδιομορφία αὐτή στήν τακτική μας! Ἐπαναλαβαίνουν πώς περνᾶμε μιά «μεσοεπαναστατική περίοδο» (σελ. 29), πώς ἡ σημερινή κατάσταση εἶναι «μιά μεταβατική περίοδος ἀνάμεσα στά δυό κύματα τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης» (σελ. 32), ἀλλά δέν εἶναι σέ θέση νά καταλάβουν τήν *ἰδιομορφία* αὐτῆς τῆς *«μεταβατικότητας»*. Ἄν ὅμως δέν καταλάβεις τή *μεταβατικότητα* αὐτή, δέν μπορεῖς νά τήν ξεπεράσεις πρός ὄφελος τῆς ἐπανάστασης, δέν μπορεῖς νά ἑτοιμαστεῖς γιά τή νέα ἐπανάσταση, δέν μπορεῖς *νά περάσεις* στό δεύτερο κύμα! Γιατί ἡ προετοιμασία γιά τή νέα ἐπανάσταση δέν μπορεῖ νά περιοριστεῖ στό

νά ἐπαναλαβαίνεις ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη: ἡ προετοιμασία πρέπει νά γίνει μέ μιά τέτια προσαρμογή τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης καί τῆς ὀργάνωσης πού θά ἔπαιρνε ὑπόψη τήν *ἰδιομορφία αὐτῆς τῆς μεταβατικῆς κατάστασης*.

Ὁρίστε ἕνα παράδειγμα πού μᾶς δείχνει ὅτι οἱ ἄνθρωποι μιλᾶνε γιά τή *μεταβατική* κατάσταση, ἀλλά δέν καταλαβαίνουν σέ τί συνίσταται αὐτή ἡ *μεταβατικότητα*. «Τό ὅτι στή Ρωσία δέν ὑπάρχει κανένα πραγματικό σύνταγμα, καί ἡ Δούμα δέν εἶναι παρά ἕνα φάσμα του χωρίς ἐξουσία καί σημασία, αὐτό ὄχι μόνο τό ξέρουν ἀπό τήν πείρα τους οἱ μάζες τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλά τώρα γίνεται ὁλοφάνερο γιά ὅλο τόν κόσμο» (σελ. 11). Συγκρίνετέ το αὐτό μέ τήν ἐκτίμηση πού δίνει ἡ ἀπόφαση τοῦ Δεκέμβρη γιά τήν III Δούμα: «Μέ τό κρατικό πραξικόπημα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη καί μέ τό θεσμό τῆς III Δούμας ἔχει ἀναγνωριστεῖ ἀνοιχτά καί ἔχει νομιμοποιηθεῖ ἡ συμμαχία τοῦ τσαρισμοῦ μέ τούς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες καί μέ τούς ἰθύνοντες κύκλους τῆς ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης».

Δέν εἶναι μήπως «ὁλοφάνερο γιά ὅλο τόν κόσμο» ὅτι παρ' ὅλα αὐτά οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας δέν κατάλαβαν τήν ἀπόφαση, ἄν καί ἐπί ἕνα χρόνο τήν πιπίλιζαν καί τήν ξαναπιπίλιζαν στόν κομματικό τύπο σέ χίλιους τόνους; Καί δέν τήν κατάλαβαν φυσικά ὄχι ἐπειδή δέν ἦταν σέ θέση νά τήν καταλάβουν, ἀλλά ἐπειδή τούς τραβοῦσε ὁ ὀτζοβισμός καί οἱ ὀτζοβιστικές ἰδέες.

Ἡ III Δούμα μας εἶναι μαυροεκατονταρχίτικη-ὀχτωβριστική Δούμα. Τό ὅτι οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ μαυροεκατονταρχίτες στή Ρωσία δέν ἔχουν «ἐξουσία καί σημασία» (συμπέρασμα πού βγάζουν οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας), εἶναι ἀνοησία. Ἡ ἔλλειψη «πραγματικοῦ συντάγματος», ἡ διατήρηση ὅλης τῆς ἐξουσίας στά χέρια τῆς ἀπολυταρχίας δέν ἀποκλείει καθόλου τήν ἰδιόμορφη ἐκείνη ἱστορική κατάσταση, ὅταν ἡ ἐξουσία αὐτή ἀναγκάζεται νά ὀργανώνει τήν ἀντεπαναστατική συμμαχία ὁρισμένων τάξεων σέ πανεθνική κλίμακα, σέ ὄργανα πού δροῦν ἀνοιχτά, πού ἔχουν παγκρατική σημασία, καί ὅταν οἱ ὁρισμένες αὐτές τάξεις ὀργανώνονται μόνες τους, ἀπό τά κάτω, σέ ἀντεπαναστατικούς συνασπισμούς, τείνοντας τό χέρι στόν τσαρισμό. Ἄν ἡ «συμμαχία» τοῦ τσαρισμοῦ μέ τίς τάξεις αὐτές (συμμαχία πού προσπαθεῖ νά διατηρήσει τήν ἐξουσία καί τίς ἀπολαβές πρός ὄφελος τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων) εἶναι ἰδιόμορφος τύπος κυριαρχίας τῶν τάξεων

καί κυριαρχίας τοῦ τσάρου μέ τή συμμορία του στή δοσμένη, στή *μεταβατική* περίοδο, τύπος πού δημιουργεῖται ἀπό τήν ἀστική ἐξέλιξη τῆς χώρας σέ συνθῆκες ἥττας «τοῦ πρώτου κύματος τῆς ἐπανάστασης», τότε *δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει* γιά χρησιμοποίηση τῆς μεταβατικῆς περιόδου χωρίς χρησιμοποίηση τοῦ βήματος τῆς Δούμας. Ἡ ἰδιόμορφη τακτική χρησιμοποίησης τοῦ βήματος, ἀπ' ὅπου μιλᾶνε οἱ ἀντεπαναστάτες, εἶναι τότε *ὑποχρεωτική γιά τήν* προετοιμασία τῆς ἐπανάστασης, γιατί ἀπορέει ἀπό τήν ἰδιομορφία *ὅλης* τῆς ἱστορικῆς κατάστασης. Ἄν πάλι ἡ Δούμα εἶναι μόνο «φάσμα» τοῦ συντάγματος, «χωρίς ἐξουσία καί σημασία», τότε δέν ἔχουμε κανένα *νέο* στάδιο στήν ἀνάπτυξη τῆς ἀστικῆς Ρωσίας, τῆς ἀστικῆς μοναρχίας, στήν ἀνάπτυξη τῆς μορφῆς κυριαρχίας τῶν ἀνώτερων τάξεων κτλ. καί τότε οἱ ὀτζοβιστές, φυσικά, *ἀπό ἄποψη ἀρχῶν* φαίνεται νά ἔχουν δίκιο!

Καί μή νομίζετε πώς ἡ φράση τῆς πλατφόρμας πού ἀναφέραμε εἶναι παραδρομή τῆς γλώσσας. Στό εἰδικό κεφάλαιο «Σχετικά μέ τήν Κρατική δούμα» (σελ. 25-28) διαβάζουμε στήν ἀρχή-ἀρχή: «ὅλες οἱ ὥς τά τώρα Κρατικές δοῦμες ἦταν ὄργανα πού δέν εἶχαν πραγματική δύναμη καί ἐξουσία, δέν ἐξέφραζαν τόν πραγματικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Ἡ κυβέρνηση τίς συγκαλοῦσε κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, ἀπό τή μιά μεριά, γιά νά στρέψει τήν ἀγανάκτηση τῶν μαζῶν ἀπό τήν κατεύθυνση τῆς ἄμεσης πάλης πρός τήν κατεύθυνση τοῦ εἰρηνικοῦ-ἐκλογικοῦ ἀγώνα, καί ἀπό τήν ἄλλη, γιά νά τά συμφωνήσει στίς Δοῦμες αὐτές μέ τίς κοινωνικές ἐκεῖνες ὁμάδες πού θά μποροῦσαν νά ὑποστηρίξουν τήν κυβέρνηση στόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἐπανάσταση». Αὐτό εἶναι ἕνα ὁλόκληρο κουβάρι ἀπό μπερδεμένες σκέψεις ἤ ἀποσπάσματα ἀπό σκέψεις. Ἄν ἡ κυβέρνηση συγκαλοῦσε τίς Δοῦμες γιά νά τά συμφωνήσει μέ τίς ἀντεπαναστατικές τάξεις, τότε ἀπό δῶ βγαίνει ἀκριβῶς τό συμπέρασμα ὅτι ἡ πρώτη καί ἡ δεύτερη Δούμα *δέν* εἶχαν «δύναμη καί ἐξουσία» (γιά νά βοηθήσουν τήν ἐπανάσταση), ἐνῶ ἡ ΙΙΙ *εἶχε καί ἔχει* (γιά νά βοηθήσει τήν ἀντεπανάσταση). Οἱ ἐπαναστάτες μποροῦσαν (καί σέ ὁρισμένες συνθῆκες ὄφειλαν) νά μήν πάρουν μέρος σ' ἕνα ὄργανο πού δέν εἶχε τή δύναμη νά βοηθήσει τήν ἐπανάσταση. Πάνω σ' αὐτό δέν χωράει συζήτηση. Οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας βάζοντας στό ἴδιο τσουβάλι τέτια ὄργανα τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου καί τή Δούμα τῆς «μεσοεπαναστατικῆς περιόδου», πού ἔχει τή δύναμη νά βοηθάει τήν

ἀντεπανάσταση, κάνουν ἕνα φοβερό λάθος. Μεταφέρουν τούς σωστούς μπολσεβίκικους συλλογισμούς ἀκριβῶς σέ περιπτώσεις, στίς ὁποῖες πραγματικά δέν ἰσχύουν! Αὐτό σημαίνει ἀκριβῶς νά μεταβάλλεις τόν μπολσεβικισμό σέ γελοιογραφία.

Συνοψίζοντας τήν «ἀντίληψή» τους γιά τόν μπολσεβικισμό, οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας καταχώρησαν μάλιστα ἕνα εἰδικό σημεῖο d (σελ. 16), στό ὁποῖο αὐτή ἡ ἐπαναστατικότητα-«γελοιογραφία» βρῆκε τήν κλασική της, μποροῦμε νά ποῦμε, ἔκφραση. Νά τό σημεῖο αὐτό ὁλόκληρο:

«d) Πρίν τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης ὅλα τά μισονόμιμα καί νόμιμα μέσα καί μέθοδοι πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης, μαζί καί ἡ συμμετοχή στήν Κρατική δούμα, δέν μποροῦν νά ἔχουν αὐτοτελή καί ἀποφασιστική σημασία, ἀλλά εἶναι ἁπλῶς μέσο συγκέντρωσης καί προετοιμασίας τῶν δυνάμεων γιά ἄμεση ἐπαναστατική, ἀνοιχτά μαζική πάλη».

Βγαίνει πώς *μετά* «τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης» τά νόμιμα μέσα πάλης, «μαζί καί» ὁ κοινοβουλευτισμός, *μποροῦν* νά ἔχουν αὐτοτελή καί ἀποφασιστική σημασία!

Δέν εἶναι σωστό. Καί τότε δέν μποροῦν. Ἡ πλατφόρμα τῶν «βπεριοντοφικῶν» περιέχει ἀνοησίες.

Παρακάτω. Βγαίνει πώς «ὥς τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης» ὅλα τά μέσα πάλης, *ἐκτός* ἀπό τά νόμιμα καί τά μισονόμιμα, δηλ. *ὅλα τά παράνομα* μέσα πάλης *μποροῦν* νά ἔχουν αὐτοτελή καί ἀποφασιστική σημασία!

Δέν εἶναι σωστό. Ὑπάρχουν τέτια παράνομα μέσα πάλης πού καί *μετά* «τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης» (λογουχάρη, οἱ παράνομοι κύκλοι προπαγάνδας) καί «ὥς τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης» (λογουχάρη, ἡ ἀπόσπαση χρηματικῶν μέσων ἀπό τόν ἐχθρό, ἤ ἡ ἀπελευθέρωση μέ τή βία τῶν κρατουμένων, ἤ ἡ ἐκτέλεση κατασκόπων κτλ.) *«δέν* μποροῦν νά ἔχουν αὐτοτελή καί ἀποφασιστική σημασία, ἀλλά εἶναι *ἁπλῶς*» κτλ., ὅπως λέει τό κείμενο τῆς *«πλατφόρμας»*.

Παρακάτω. Γιά ποιά «ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης» πρόκειται ἐδῶ; Εἶναι ὁλοφάνερο πώς *δέν* πρόκειται γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, γιατί τότε δέν θά ὑπάρχει πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης, μιά καί δέν θά ὑπάρχουν γενικά τάξεις. Συνεπῶς, πρόκειται γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς *ἀστικοδημοκρατικῆς* ἐπανάστασης. Ἄς δοῦμε τώρα τί «ἐννοοῦσαν» οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας, λέγοντας *ὁλοκλήρωση* τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης;

Γενικά, μέ τόν ὅρο αὐτό μπορεῖ κανείς νά ἐννοήσει δυό πράγματα. Ἄν χρησιμοποιεῖται μέ τήν πλατιά ἔννοια, τότε

μέ τόν ὅρο αὐτό ἐννοεῖται ἡ λύση τῶν ἀντικειμενικῶν ἱστορικῶν προβλημάτων τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, ἡ «ὁλοκλήρωσή» της, δηλ. ἡ ἐξάλειψη τῆς ἴδιας τῆς βάσης πού εἶναι ἱκανή νά γεννᾶ τήν ἀστική ἐπανάσταση, τήν ὁλοκλήρωση *ὅλου τοῦ κύκλου* τῶν ἀστικῶν ἐπαναστάσεων. Μέ τήν ἔννοια αὐτή, λογουχάρη, ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Γαλλία *ὁλοκληρώθηκε* μόλις τό 1871 (ἐνῶ ἄρχισε τό 1789). Ἄν πάλι χρησιμοποιεῖται ἡ λέξη μέ τή στενή της ἔννοια, τότε πρόκειται γιά μιά μεμονωμένη ἐπανάσταση, μιά ἀπό τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις, ἕνα ἀπό τά «κύματα», ἄν θέλετε, πού τραντάζει τό παλιό καθεστώς, ἀλλά δέν τό γκρεμίζει, δέν ἐξαλείφει τή βάση γιά τίς ἑπόμενες ἀστικές ἐπαναστάσεις. Μ' αὐτή τήν ἔννοια ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1848 στή Γερμανία «ὁλοκληρώθηκε» τό 1850, ἤ κατά τή δεκαετία 1850-1860, χωρίς μ' αὐτό νά ἐξαλείψει διόλου τή βάση γιά τήν ἐπαναστατική ἄνοδο τῆς δεκαετίας 1860-1870. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1789 στή Γαλλία «ὁλοκληρώθηκε», ἄς ποῦμε, τό 1794, χωρίς μ' αὐτό νά ἐξαλείψει καθόλου τή βάση γιά τίς ἐπαναστάσεις τοῦ 1830 καί τοῦ 1848.

Ὅπως καί νά ἑρμηνευτοῦν τά λόγια τῆς πλατφόρμας «ὥς τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης» μέ τήν πλατιά ἤ μέ τή στενή σημασία, πάντως, δέν μπορεῖ νά βρεῖ κανείς ἄκρη. Περιττό νά ποῦμε πώς θά ἦταν ἐντελῶς ἀνόητο νά προσπαθήσουμε νά καθορίσουμε τώρα τήν τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας *μέχρι* τόν τερματισμό ὅλης τῆς περιόδου τῶν ἐνδεχομένων ἀστικῶν ἐπαναστάσεων στή Ρωσία. Ὅσο γιά τό ἐπαναστατικό «κύμα» τοῦ 1905-1907, δηλ. γιά τήν πρώτη ἀστική ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας, ἡ ἴδια ἡ πλατφόρμα ἀναγκάζεται ν' ἀναγνωρίσει μόνη της, πώς «τό πρῶτο κύμα τῆς ἐπανάστασης τό νίκησε (ἡ ἀπολυταρχία)» (σελ. 12), πώς περνᾶμε μιά «μεσοεπαναστατική» περίοδο, «ἀνάμεσα σέ δυό κύματα τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης».

Ποῦ ὀφείλεται αὐτή ἡ ἀτελείωτη καί ἀπελπιστική σύγχυση τῆς «πλατφόρμας»; Ἀκριβῶς στό ὅτι ἡ πλατφόρμα διαχωρίζεται διπλωματικά ἀπό τόν ὀτζοβισμό, χωρίς νά βγαίνει καθόλου ἀπό τόν κύκλο τῶν ἰδεῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ, χωρίς νά διορθώνει τό βασικό του λάθος καί μάλιστα χωρίς νά τό βλέπει. Ἀκριβῶς στό ὅτι ὁ ὀτζοβισμός εἶναι γιά τούς «βπεριοντοφικούς» «νόμιμη ἀπόχρωση», *δηλ.* ἡ ὀτζοβιστική ἀπόχρωση τοῦ μπολσεβικισμοῦ - γελοιογραφία εἶναι *νόμος* γι' αὐτούς, πρότυπο, ἀνυπέρβλητο πρότυπο. Ὅποιος πῆρε τόν κατήφορο

αὐτό, κυλᾶ ἀσυγκράτητα καί θά κυλᾶ στό βάλτο μιᾶς ἀπελπιστικῆς σύγχυσης· *ἐπαναλαβαίνει* λέξεις καί συνθήματα, χωρίς νά εἶναι σέ θέση *νά σκεφθεῖ* κατά βάθος τίς συνθῆκες τῆς ἐφαρμογῆς τους καί τά ὅρια τῆς σημασίας τους.

Γιατί, λογουχάρη, οἱ μπολσεβίκοι τό 1906-1907 ἀντιπαράθεταν τόσο συχνά στούς ὀπορτουνιστές τό σύνθημα: ἡ ἐπανάσταση δέν τέλειωσε; Ἐπειδή οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες ἦταν τέτιες, πού δέν μποροῦσε οὔτε κάν λόγος νά γίνει γιά ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης. Πάρτε ἔστω καί τήν περίοδο τῆς ΙΙ Δούμας. Τό πιό ἐπαναστατικό κοινοβούλιο τοῦ κόσμου καί σχεδόν ἡ πιό ἀντιδραστική ἀπολυταρχική κυβέρνηση. Δέν ὑπῆρχε ἄμεση διέξοδος ἀπό τήν κατάσταση αὐτή, ἐκτός ἀπό ἕνα πραξικόπημα ἀπό τά πάνω ἤ μιά ἐξέγερση ἀπό τά κάτω, καί ὅσο καί ἄν κουνοῦν τώρα τό κεφάλι τους οἱ πάνσοφοι σχολαστικοί, κανείς δέν μποροῦσε πρίν ἀπό τό πραξικόπημα νά ἐγγυηθεῖ πώς ἡ κυβέρνηση θά τό πετύχει, πώς θά γίνει ὁμαλά, πώς ὁ Νικόλαος Β΄ δέν θά σπάσει τά μοῦτρα του πάνω σ' αὐτό. Τό σύνθημα «ἡ ἐπανάσταση δέν τέλειωσε» εἶχε τήν πιό ζωτική, ἄμεση, σπουδαία, πρακτικά χειροπιαστή σημασία, γιατί *μόνο* αὐτό ἐξέφραζε σωστά ἐκεῖνο πού ὑπῆρχε, ἔδειχνε ποῦ τραβοῦν τά πράγματα λόγω τῆς ἀντικειμενικῆς λογικῆς τῶν γεγονότων. Καί τώρα πού οἱ ὀτζοβιστές ἀναγνωρίζουν μόνοι τους τή σημερινή κατάσταση σάν «μεσοεπαναστατική», τό νά προσπαθεῖ κανείς νά παρουσιάσει τόν ὀτζοβισμό αὐτό σάν «νόμιμη ἀπόχρωση τῆς ἐπαναστατικῆς πτέρυγας»—«ὥς τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης»—αὐτό δέν εἶναι μήπως τέλεια σύγχυση;

Γιά νά βγοῦμε ἀπό τό ἀδιέξοδο αὐτοῦ τοῦ κύκλου τῶν ἀντιθέσεων πρέπει νά παρατήσουμε τίς διπλωματίες μέ τόν ὀτζοβισμό καί νά τοῦ ἀποκόψουμε τίς ἰδεολογικές του βάσεις· πρέπει νά παραδεχτοῦμε τήν ἄποψη τῆς ἀπόφασης τοῦ Δεκέμβρη καί νά τή μελετήσουμε κατά βάθος. Ἡ σημερινή μεσοεπαναστατική περίοδος δέν μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ σάν κάτι τό τυχαῖο. Τώρα πιά δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς βρισκόμαστε μπροστά σ' ἕνα ἰδιαίτερο στάδιο ἐξέλιξης τῆς ἀπολυταρχίας, ἐξέλιξης τῆς ἀστικῆς μοναρχίας, τοῦ ἀστικοῦ-μαυροεκατονταρχίτικου κοινοβουλευτισμοῦ, τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς τοῦ τσαρισμοῦ στό χωριό, τῆς ὑποστήριξης ὅλων αὐτῶν ἀπό τήν ἀντεπαναστατική ἀστική τάξη. Ἡ περίοδος αὐτή εἶναι ἀναμφισβήτητα *μεταβατική* περίοδος «ἀνάμεσα σέ 2 κύματα τῆς ἐπανάστασης», ἀλλά, γιά νά ἑτοιμαστοῦμε γιά τή δεύτερη ἐπανάσταση, πρέπει

ἀκριβῶς νά κατανοήσουμε τήν ἰδιομορφία τοῦ περάσματος αὐτοῦ, νά ξέρουμε νά προσαρμόζουμε τήν τακτική καί τήν ὀργάνωσή μας σ' αὐτό τό πέρασμα, πέρασμα δύσκολο, ἐπίπονο, σκοτεινό, πού τό ἔχει ὅμως ἐπιβάλει σ' ἐμᾶς ἡ πορεία τῆς «ἐκστρατείας». Ἡ χρησιμοποίηση τοῦ βήματος τῆς Δούμας, ὅπως καί ὅλων τῶν ἄλλων νόμιμων δυνατοτήτων, δέν συγκαταλέγεται στά πολύ ἀνώτερα μέσα πάλης, ἀλλά στά μέσα πού δέν τά διακρίνει τίποτε τό «ἀξιόλογο». Ἡ μεταβατική ὅμως περίοδος, γι' αὐτό ἀκριβῶς καί εἶναι μεταβατική, γιατί τό εἰδικό καθῆκον της εἶναι ἡ προετοιμασία καί ἡ συγκέντρωση *τῶν δυνάμεων* καί ὄχι ἡ ἄμεση, ἡ ἀποφασιστική τους ἐκδήλωση. *Τό καθῆκον τοῦ κόμματος*, τό καθῆκον τῆς στιγμῆς εἶναι νά ξέρουμε νά ὀργανώνουμε αὐτή τή δράση, πού δέν ἔχει ἐξωτερική λάμψη, νά ξέρουμε νά χρησιμοποιοῦμε στή δράση αὐτή ὅλους ἐκείνους τούς μισονόμιμους θεσμούς, πού εἶναι χαρακτηριστικοί γιά τήν ἐποχή τῆς μαυροεκατονταρχίτικης-ὀχτωβριστικῆς Δούμας, *καί πάνω σ' αὐτή τή βάση* νά ξέρουμε νά ὑπερασπίζουμε ὅλες τίς παραδόσεις τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ὅλα τά συνθήματα τοῦ πρόσφατου ἡρωϊκοῦ παρελθόντος της, ὅλο τό πνεῦμα τῆς δουλιᾶς της, ὅλη τήν ἀδιαλλαξία της ἀπέναντι στόν ὀπορτουνισμό καί στό ρεφορμισμό.

Ἐξετάσαμε τήν πρώτη ὑποχώρηση τῆς νέας πλατφόρμας ἀπό τήν τακτική πού εἶχε διατυπωθεῖ στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908. Εἴδαμε πώς εἶναι μιά ὑποχώρηση πρός τίς ὀτζοβιστικές ἰδέες, πρός τίς ἰδέες πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τή μαρξιστική ἀνάλυση τῆς κατάστασης πού περνᾶμε, οὔτε μέ τίς βασικές θέσεις τῆς τακτικῆς τῶν ἐπαναστατῶν-σοσιαλδημοκρατῶν γενικά. Πρέπει τώρα νά ἐξετάσουμε τό δεύτερο πρωτότυπο γνώρισμα τῆς νέας πλατφόρμας.

Τό γνώρισμα αὐτό εἶναι τό καθῆκον πού διακηρύσσει ἡ νέα ὁμάδα, δηλ. τό καθῆκον «νά δημιουργεῖται» καί «νά διαδίδεται στίς μάζες ὁ νέος, ὁ προλεταριακός» πολιτισμός: «νά ἀναπτύσσεται ἡ προλεταριακή ἐπιστήμη, νά ἑδραιώνονται οἱ ἀληθινά συντροφικές σχέσεις μέσα στό προλεταριακό περιβάλλον, νά γίνεται ἐπεξεργασία τῆς προλεταριακῆς φιλοσοφίας, νά κατευθύνεται ἡ τέχνη πρός τούς προλεταριακούς πόθους καί τήν προλεταριακή πείρα» (σελ. 17).

Ὁρίστε ἕνα δειγματάκι τῆς ἀπλοϊκῆς ἐκείνης διπλωματίας, πού χρησιμοποιεῖ ἡ νέα πλατφόρμα γιά νά σκεπάσει τήν οὐσία

τοῦ ζητήματος! Μά μήπως δέν εἶναι ἁπλοϊκότητα, ὅταν μπάζουν *ἀνάμεσα* στήν «ἐπιστήμη» καί στή «φιλοσοφία» τήν «ἑδραίωση τῶν ἀληθινά συντροφικῶν σχέσεων»; Ἡ καινούργια ὁμάδα μπάζει στήν *πλατφόρμα* τήν ὑποτιθέμενη *δυσαρέσκειά* της, τίς κατηγορίες της ἐνάντια στίς ἄλλες ὁμάδες (συγκεκριμένα: ἐνάντια στούς ὀρθόδοξους μπολσεβίκους κατά πρῶτο λόγο), γιατί παραβίασαν τίς «ἀληθινά συντροφικές σχέσεις». Ἀκριβῶς τέτιο εἶναι τό *πραγματικό* περιεχόμενο τοῦ διασκεδαστικοῦ αὐτοῦ σημείου.

Ἡ «προλεταριακή ἐπιστήμη» παρουσιάζεται ἐπίσης ἐδῶ «μέ θλιβερή ὄψη καί χωρίς νά ἔχει τή θέση της». Πρῶτο, ξέρουμε σήμερα μόνο μιά προλεταριακή ἐπιστήμη, τό μαρξισμό. Οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας, ἄγνωστο γιατί, ἀποφεύγουν συστηματικά αὐτή τή μοναδικά ἀκριβή ὁρολογία καί βάζουν παντοῦ τίς λέξεις: «ἐπιστημονικός σοσιαλισμός» (σελ. 13, 15, 16, 20, 21). Εἶναι γνωστό πώς τήν τελευταία αὐτή ὁρολογία τή διεκδικοῦν ἐδῶ, στή Ρωσία, καί οἱ ἀνοιχτοί ἀντίπαλοι τοῦ μαρξισμοῦ. Δεύτερο, ἐφόσον μπαίνει στήν πλατφόρμα τό καθῆκον ν' ἀναπτυχθεῖ «ἡ προλεταριακή ἐπιστήμη», πρέπει νά εἰπωθεῖ καθαρά ποιά ἀκριβῶς ἰδεολογική καί θεωρητική πάλη τῆς ἐποχῆς μας ἔχουν ὑπόψη τους στήν περίπτωση αὐτή καί μέ ποιανῆς ἀκριβῶς τό μέρος βρίσκονται οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας. Τό νά τό ἀποσιωπᾶ κανείς αὐτό εἶναι κουτοπονηριά, γιατί ἡ *οὐσία τοῦ ζητήματος* εἶναι ξεκάθαρη γιά τόν καθένα πού ξέρει τή σοσιαλδημοκρατική φιλολογία τοῦ 1908-1909. Στήν ἐποχή *μας* πρόβαλε ἡ πάλη τῶν μαρξιστῶν ἐνάντια στούς μαχιστές[107] στόν τομέα τῆς ἐπιστήμης, τῆς φιλοσοφίας, τῆς τέχνης. Τό νά κλείνει κανείς τά μάτια μπροστά στό πασίγνωστο αὐτό γεγονός, εἶναι τουλάχιστο ἀστεῖο. Οἱ «πλατφόρμες» πρέπει νά γράφονται ὄχι γιά νά συγκαλύπτουν τίς διαφωνίες, ἀλλά γιά νά τίς ἐξηγοῦν.

Μά πόσο δυσάρεστα ἀποκαλύπτει τούς συντάκτες τό ἀπόσπασμα τῆς πλατφόρμας τους πού παραθέσαμε. Ὅλοι ξέρουν πώς *στήν πράξη* μέ τίς λέξεις «προλεταριακή φιλοσοφία» ὑπονοεῖται ἀκριβῶς *ὁ μαχισμός*, καί κάθε μυαλωμένος σοσιαλδημοκράτης θ' ἀνακαλύψει ἀμέσως τό «καινούργιο» *ψευδώνυμο*. Δέν ὑπῆρχε λόγος νά ἐπινοήσουν αὐτό τό ψευδώνυμο. Δέν ὑπάρχει λόγος νά κρύβονται πίσω ἀπ' αὐτό. Στήν πραγματικότητα ὁ φιλολογικός πυρήνας πού ἔχει τή μεγαλύτερη ἐπιροή στή νέα ὁμάδα εἶναι ὁ μαχιστικός, πού θεωρεῖ τή μή-μαχιστική φιλοσοφία μή-«προλεταριακή».

Ἄν ἤθελαν νά κάνουν λόγο γι' αὐτό στήν πλατφόρμα, θά ἔπρεπε νά ποῦν: ἡ νέα ὁμάδα συνενώνει ἀνθρώπους πού θά παλέψουν ἐνάντια στίς μή-«προλεταριακές», δηλ. τίς μή-μαχιστικές θεωρίες στή φιλοσοφία καί στήν τέχνη. Αὐτό θά ἦταν μιά σταράτη, εἰλικρινής, ἀπροκάλυπτη ἐκδήλωση ἑνός πασίγνωστου *ἰδεολογικοῦ* ρεύματος, ἐκδήλωση πάλης ἐνάντια στά ἄλλα ρεύματα. Ὅταν στήν ἰδεολογική πάλη ἀποδίδουν σπουδαία σημασία γιά τό κόμμα, τότε ἀκριβῶς κηρύσσουν ἀνοιχτά τόν πόλεμο καί δέν κρύβονται.

Ἐμεῖς θά καλοῦμε τούς πάντες νά δόσουν μιά συγκεκριμένη, σαφή ἀπάντηση στή συγκαλυμμένη τοποθέτηση τῆς φιλοσοφικῆς πάλης ἐνάντια στό μαρξισμό πού κάνουν στήν πλατφόρμα. *Στήν πράξη* ὅλες οἱ φράσεις γιά «προλεταριακό πολιτισμό» κρύβουν *τήν πάλη ἐνάντια στό μαρξισμό.* Ἡ «πρωτοτυπία» τῆς καινούργιας ὁμάδας συνίσταται στό ὅτι ἔμπασε τή *φιλοσοφία* σέ κομματική πλατφόρμα, χωρίς νά πεῖ σταράτα ποιό *ἀκριβῶς* φιλοσοφικό ρεῦμα ὑποστηρίζει.

Ἐξάλλου, δέν μποροῦμε νά ποῦμε πώς εἶναι ὁλότελα ἀρνητικό τό πραγματικό ἐκεῖνο περιεχόμενο πού ἔχουν οἱ λέξεις τῆς πλατφόρμας πού ἀναφέραμε. Πίσω τους κρύβεται καί ὁρισμένο θετικό περιεχόμενο. Τό θετικό αὐτό περιεχόμενο μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ μέ μιά λέξη: Μ. Γκόρκι.

Πραγματικά δέν ὑπάρχει λόγος νά κρύβει κανείς ἕνα γεγονός πού τό διαλάλησε κιόλας (ἀφοῦ τό παραποίησε καί τό διαστρέβλωσε) ὁ ἀστικός τύπος καί συγκεκριμένα, τό ὅτι ὁ Μ. Γκόρκι ἀνήκει στούς ὀπαδούς τῆς νέας ὁμάδας. Καί ὁ Γκόρκι εἶναι ἀναμφισβήτητα ὁ μεγαλύτερος ἐκπρόσωπος τῆς *προλεταριακῆς* τέχνης, πού ἔκανε πολλά γι' αὐτήν καί μπορεῖ νά κάνει ἀκόμη περισσότερα. Κάθε ὁμάδα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος μπορεῖ δικαιολογημένα νά ὑπερηφανεύεται γιά τό ὅτι ὁ Γκόρκι εἶναι μέ τό μέρος της, τό νά βάζει ὅμως κανένας γι' αὐτό τό λόγο στήν *πλατφόρμα* τήν «προλεταριακή τέχνη», σημαίνει νά δίνει πιστοποιητικό ἀπορίας στήν πλατφόρμα αὐτή, σημαίνει νά συνταυτίζει τήν ὁμάδα του μέ φιλολογικό *ὅμιλο*, πού αὐτοξεσκεπάζεται ἀκριβῶς γιά «αὐταρχικότητα»... Οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας λένε πάρα πολλά ἐνάντια στήν ἀναγνώριση τῶν αὐθεντιῶν, χωρίς νά ἐξηγοῦν ἀνοιχτά περί τίνος πρόκειται. Γεγονός εἶναι πώς νομίζουν ὅτι ἡ ὑπεράσπιση τοῦ ὑλισμοῦ στή φιλοσοφία καί ὁ ἀγώνας τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια στόν ὀτζοβισμό εἶναι ἔργο ὁρισμένων «αὐθεντιῶν» (γλαύκα κομίζουν!), στίς ὁποῖες οἱ ἐχθροί τοῦ

μαχισμοῦ ἔχουν τάχα «τυφλή ἐμπιστοσύνη». Αὐτά τά καμώματα, φυσικά, εἶναι ἐντελῶς παιδικά. Μά οἱ «βπεριοντοφικοί» ἀκριβῶς εἶναι πού δέν συμπεριφέρονται καλά πρός τίς αὐθεντίες. Ὁ Γκόρκι εἶναι αὐθεντία στό ζήτημα τῆς προλεταριακῆς τέχνης, αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Τό νά προσπαθοῦν «νά χρησιμοποιήσουν» (ἀπό τήν ἰδεολογική, φυσικά, ἄποψη) *αὐτή* τήν αὐθεντία, γιά νά στηρίξουν τό μαχισμό καί τόν ὀτζοβισμό εἶναι ἕνα *παράδειγμα* πού δείχνει πῶς δέν πρέπει νά συμπεριφέρεται κανείς πρός τίς *αὐθεντίες*.

Ὁ Μ. Γκόρκι στό ζήτημα τῆς προλεταριακῆς τέχνης εἶναι ἕνα τεράστιο *σύν*, παρά τή συμπάθειά του πρός τό μαχισμό καί τόν ὀτζοβισμό. Στό ἔργο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριακοῦ κινήματος ἡ *πλατφόρμα* πού ξεχωρίζει μέσα στό κόμμα τήν ὁμάδα τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν μαχιστῶν, προβάλλοντας σάν εἰδικό καθῆκον τῆς ὁμάδας τήν ἀνάπτυξη δῆθεν τῆς «προλεταριακῆς» τέχνης, εἶναι ἕνα *πλήν*, γιατί ἡ πλατφόρμα αὐτή μέ τή δράση μιᾶς μεγάλης αὐθεντίας θέλει νά κατοχυρώσει καί νά χρησιμοποιήσει ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού ἀποτελεῖ τήν ἀδύνατη πλευρά της, ἐκεῖνο πού μπαίνει σάν ἀρνητικό μέγεθος στό σύνολο τῆς τεράστιας ὠφέλειας, πού ἡ αὐθεντία αὐτή προσφέρει στό προλεταριάτο.

II

Η «ΕΝΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ» ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΑΣ

Ὁποιοσδήποτε ἀναγνώστης πού θά διαβάσει αὐτό τόν τίτλο, ἴσως νά μήν πιστέψει ἀμέσως στά μάτια του. «Αὐτό μᾶς ἔλειπε ἀκόμη! Πόσες κρίσεις δέν γνώρισε τό κόμμα μας, καί ξαφνικά πάλι μιά νέα κρίση, *ἡ ἑνωτική;*»

Τήν ἔκφραση, πού ἠχεῖ τόσο παράξενα, τή δανείστηκα ἀπό τόν Λῆμπκνεχτ, πού τή χρησιμοποίησε τό 1875 σέ γράμμα (στίς 21 τοῦ Ἀπρίλη) πρός τόν Ἔνγκελς, μιλώντας γιά τήν ἕνωση τῶν λασσαλικῶν μέ τούς ἀϊζεναχικούς. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς εἶχαν τή γνώμη τότε πώς ἀπό τήν ἕνωση αὐτή τίποτε τό καλό δέν θά βγεῖ [108]. Ὁ Λῆμπκνεχτ ἀντέκρουε τούς φόβους τους καί βεβαίωνε πώς τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας, πού ξεπέρασε μέ ἐπιτυχία ὅλες τίς κρίσεις, θά τά βγάλει πέρα καί μέ τήν «ἑνωτική κρίση» (βλ. Gustav Mayer. «Johann

Baptist von Schweitzer und die Sozialdemokratie». Jena, 1909, S. 424 *).

Δέν ὑπάρχει καί ἡ ἐλάχιστη ἀμφιβολία πώς καί τό κόμμα μας, τό ΣΔΕΚΡ, θά ξεπεράσει μ' ἐπιτυχία τήν ἑνωτική *του* κρίση. Καί τό ὅτι περνάει μιά τέτια κρίση τώρα, τό βλέπει ὁ καθένας πού ξέρει τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ καί τά γεγονότα πού ἐπακολούθησαν, ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια. Ἄν κρίνει κανείς ἀπό τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, ἴσως θά φανεῖ ὅτι ἡ ἑνοποίηση εἶναι πληρέστατη κι' ἔχει ἐντελῶς ἀποπερατωθεῖ. Ἄν κρίνει κανείς ἀπό αὐτό πού ὑπάρχει τώρα, στίς ἀρχές τοῦ Μάη τοῦ 1910, ἀπό τήν ἀποφασιστική πάλη τοῦ ΚΟ ἐνάντια στήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» πού ἐκδίδουν οἱ λικβινταριστές, ἀπό τήν πολεμική πού ἄρχισε ὁ Πλεχάνοφ καί οἱ ἄλλοι κομματικοί μενσεβίκοι ἐνάντια στούς «γκολοσοφικούς», ἀπό τήν ὑπερυβριστική ἐπίθεση τῆς «ὁμάδας Βπεριόντ» ἐνάντια στό ΚΟ (βλ. τό φυλλάδιό της: «Πρός τούς συντρόφους μπολσεβίκους», πού μόλις ἐκδόθηκε), τότε γιά ἕναν ἄνθρωπο πού στέκεται στό περιθώριο *κάθε* ἑνοποίηση εὔκολα μπορεῖ νά φανεῖ φάσμα.

Θριαμβολογοῦν οἱ ἀνοιχτοί ἐχθροί τοῦ κόμματος. Οἱ ὀπαδοί καί οἱ ὑποστηρικτές τοῦ ὀτζοβισμοῦ «βπεριοντοφικοί» βρίζουν μανιασμένα. Μέ ἀκόμη μεγαλύτερη μανία βρίζουν οἱ ἀρχηγοί τῶν λικβινταριστῶν— Ἀξελρόντ, Μαρτίνοφ, Μάρτοφ, Πότρεσοφ καί ἄλλοι στό φυλλάδιό τους «Ἀπαραίτητη συμπλήρωση στό «Ντνιεβνίκ» τοῦ Πλεχάνοφ»[109]. Κάνουν κινήσεις ἀμηχανίας, παραπονοῦνται καί ξεστομίζουν ἀνήμπορες κουβέντες οἱ «συμφιλιωτιστές» (βλ. τήν ἀπόφαση πού πάρθηκε στίς 17 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1910 ἀπό τήν «κομματική σοσιαλδημοκρατική λέσχη τῆς Βιέννης», πού ὑποστηρίζει τήν ἄποψη τοῦ Τρότσκι).

Ὅμως στό πιό σοβαρό καί βασικό ζήτημα, στό ζήτημα ποιές εἶναι οἱ *αἰτίες* πού ἡ κομματική μας ἑνοποίηση ἀκολουθεῖ αὐτό τό δρόμο καί ὄχι ἄλλον, γιατί ἡ (φαινομενική) πλήρης ἑνοποίηση πού ἔγινε στήν ὁλομέλεια ἀντικαταστάθηκε τώρα ἀπό μιά (φαινομενική) διαίρεση, καθώς καί στό ζήτημα ποιός *πρέπει* νά εἶναι ὁ προσανατολισμός τῆς μελλοντικῆς ἀνάπτυξης τοῦ κόμματός μας λόγω «τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων» μέσα καί ἔξω ἀπ' αὐτό, σ' αὐτά τά βασικά ζητήματα

* —Γκούσταβ Μάγερ. «Ὁ Γιόχαν Μπαπτίστ φόν Σφεΐτσερ καί ἡ σοσιαλδημοκρατία». Ἰένα, 1909, σελ. 424. *Ἡ Σύντ.*

δέν δίνουν καμιά ἀπάντηση οὔτε οἱ λικβινταριστές (γκολοσοφικοί), οὔτε οἱ ὀτζοβιστές (βπεριοντοφικοί), οὔτε οἱ συμφιλιωτιστές (Τρότσκι καί «βιεννέζοι»).

Οἱ βρισιές καί ἡ λογοκοπία δέν εἶναι ἀπάντηση.

1. ΟΙ ΔΥΟ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Οἱ λικβινταριστές καί οἱ ὀτζοβιστές μέ συγκινητική ὁμοφωνία βρίζουν χυδαιότατα τούς μπολσεβίκους (οἱ πρῶτοι ἀκόμη καί τόν Πλεχάνοφ). Φταῖνε οἱ μπολσεβίκοι, φταίει τό Μπολσεβίκικο κέντρο, φταῖνε «οἱ ἀτομιστικοί» τρόποι τοῦ Λένιν καί τοῦ Πλεχάνοφ» (σελ. 15 τοῦ φυλλαδίου «'Απαραίτητη συμπλήρωση»), φταίει ἡ «ἀνεύθυνη ὁμάδα» τῶν «πρώην μελῶν τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου» (βλ. τό φυλλάδιο τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ»). Ἡ ἀλληλεγγύη τῶν λικβινταριστῶν καί ὀτζοβιστῶν στόν τομέα αὐτό εἶναι πληρέστατη· *ὁ συνασπισμός* τους ἐνάντια στόν ὀρθόδοξο μπολσεβικισμό (συνασπισμός, πού χαρακτήριζε *πολλές φορές* καί τήν πάλη στήν ὀλομέλεια, γι' αὐτό θά μιλήσουμε ἰδιαίτερα παρακάτω) εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο· οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δυό ρευμάτων τῶν ἄκρων, πού ἐκφράζουν ἐξίσου τήν ὑποταγή στίς ἀστικές ἰδέες καί εἶναι ἐξίσου ἀντικομματικά, συμφωνοῦν ὁλοκληρωτικά στήν ἐσωκομματική τους πολιτική, στήν πάλη ἐνάντια στούς μπολσεβίκους κι' ἐνάντια στήν ἀνακήρυξη τοῦ ΚΟ σάν «μπολσεβίκικου». 'Αλλά καί οἱ πιό μεγάλες βρισιές τοῦ 'Αξελρόντ καί τοῦ 'Αλέξινσκι τό μόνο πού κάνουν εἶναι νά κρύβουν τήν ἀνικανότητά τους νά καταλάβουν τήν ἔννοια καί τή σημασία τῆς κομματικῆς ἑνοποίησης. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Τρότσκι (τῶν βιεννέζων) φαινομενικά μόνο διαφέρει ἀπό τίς «διαχύσεις» τοῦ 'Αξελρόντ καί τοῦ 'Αλέξινσκι. Ἡ ἀπόφαση αὐτή ἔχει συνταχθεῖ πολύ «προσεκτικά» καί ἰσχυρίζεται ὅτι ἐκφράζει τήν «πάνω ἀπό ὁμάδες» δικαιοσύνη. Ποιό εἶναι ὅμως τό νοημά της; Γιά ὅλα φταῖνε, λέει, οἱ «μπολσεβίκοι ἀρχηγοί», αὐτή εἶναι ἡ ἴδια «φιλοσοφία τῆς ἱστορίας» πού συναντοῦμε στόν 'Αξελρόντ καί στόν 'Αλέξινσκι.

Ἡ πρώτη παράγραφος τῆς ἀπόφασης τῆς Βιέννης ἀναφέρει: «οἱ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν ὁμάδων καί ρευμάτων... μέ ἀπόφασή τους» (στήν ὀλομέλεια) «ἐνσυνείδητα καί μελετημένα ἀνάλαβαν τήν εὐθύνη νά ἐφαρμόσουν τίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν *στίς δοσμένες συνθῆκες, σέ συνεργασία μέ ὁρισμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα»*. Πρόκειται γιά τίς «διαμά-

χες μέσα στό ΚΟ». Ποιός «εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων» τῆς ὁλομέλειας μέσα στό ΚΟ; Εἶναι φανερό: ἡ πλειοψηφία τοῦ ΚΟ, δηλ. οἱ μπολσεβίκοι μέ τούς πολωνούς· αὐτοί εἶναι καί ὑπεύθυνοι γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων τῆς ὁλομέλειας, «σέ συνεργασία μέ ὁρισμένα πρόσωπα», δηλ. μέ τούς γκολοσοφικούς καί τούς βπεριοντοφικούς.

Τί λέει ἡ κυριότερη ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας στό μέρος πού εἶναι ἀφιερωμένο στά πιό «καυτά» ζητήματα τοῦ κόμματός μας, στά ζητήματα πού ἦταν τά περισσότερο ἐπίμαχα ὥς τήν ὁλομέλεια καί πού ἔπρεπε νά γίνουν τά λιγότερο ἐπίμαχα ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια;

Ἡ κυριότερη ἀπόφαση στό ζήτημα αὐτό λέει, πώς ἡ ἄρνηση τοῦ παράνομου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἡ ὑποτίμηση τοῦ ρόλου καί τῆς σημασίας του κτλ., ἀπό τή μιά μεριά καί ἀπό τήν ἄλλη, ἡ ἄρνηση τῆς δουλιᾶς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα καί τῆς χρησιμοποίησης τῶν νόμιμων δυνατοτήτων, ἡ μή κατανόηση τῆς σπουδαιότητας τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου κτλ., *εἶναι ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπίδρασης πάνω στό προλεταριάτο.*

Γεννιέται τώρα τό ἐρώτημα, ποιό εἶναι τό νόημα τῆς ἀπόφασης αὐτῆς:

Μήπως τό ὅτι οἱ γκολοσοφικοί ἔπρεπε εἰλικρινά καί ἀμετάκλητα νά βάλουν τελεία καί παύλα στήν ἄρνηση τοῦ παράνομου κόμματος, στήν ὑποτίμησή του κτλ., ἔπρεπε νά ἀναγνωρίσουν ὅτι ἡ ἄρνηση αὐτή ἀποτελεῖ παρέκκλιση, ἔπρεπε ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτή, νά κάνουν θετική δουλιά μέ πνεῦμα ἀντίθετο πρός αὐτή τήν παρέκκλιση· ὅτι οἱ βπεριοντοφικοί ἔπρεπε εἰλικρινά καί ἀμετάκλητα νά βάλουν τελεία καί παύλα στήν ἄρνηση τῆς δουλιᾶς στή Δούμα καί τῶν νόμιμων δυνατοτήτων κτλ.· ὅτι ἡ πλειοψηφία τοῦ ΚΟ ἔπρεπε μέ κάθε τρόπο νά τραβήξει σέ «συνεργασία» τούς γκολοσοφικούς καί τούς βπεριοντοφικούς *μέ τόν ὅρο* ν' ἀποκηρύξουν εἰλικρινά, μέ συνέπεια καί ἀμετάκλητα τίς «παρεκκλίσεις» πού περιγράφονται λεπτομερειακά στήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας;

Ἤ μήπως τό νόημα τῆς ἀπόφασης εἶναι ὅτι ἡ πλειοψηφία τοῦ ΚΟ εἶναι ὑπεύθυνη γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων (γιά τό ξεπέρασμα τῶν λικβινταριστικῶν καί ὀτζοβιστικῶν παρεκκλίσεων) «σέ συνεργασία *μέ ὁρισμένους*» γκολοσοφικούς *πού συνεχίζουν*, ὅπως πρῶτα, καί μάλιστα ἀκόμη πιό χοντροκομμένα, νά ὑπερασπίζουν τό λικβινταρισμό, μέ ὁρισμένους βπεριοντοφικούς πού συνεχίζουν, ὅπως πρῶτα, καί μάλιστα πιό

χοντροκομμένα, νά ὑποστηριζουν ὅτι ὁ ὀτζοβισμός, ὁ οὐλτιματισμός κτλ. εἶναι νόμιμα ρεύματα;

Ἀρκεῖ νά τεθεῖ τό ζήτημα αὐτό, γιά νά φανεῖ πόσο κενές περιεχομένου εἶναι οἱ ἠχηρές φράσεις στήν ἀπόφαση τοῦ Τρότσκι, πόσο ἀποβλέπουν *οὐσιαστικά* στήν ὑπεράσπιση τῆς ἴδιας ἐκείνης θέσης πού ὑποστηρίζουν ὁ Ἀξελρόντ καί Σία, ὁ Ἀλέξινσκι καί Σία.

Ὁ Τρότσκι στίς πρῶτες ἤδη λέξεις τῆς ἀπόφασής του ἐξέφρασε ὅλο τό πνεῦμα τοῦ χειρότερου συμφιλιωτισμοῦ, τοῦ «συμφιλιωτισμοῦ» σέ εἰσαγωγικά, τοῦ συμφιλιωτισμοῦ τῆς παρεούλας, τοῦ φιλισταϊκοῦ, πού δέν παίρνει ὑπόψη μιά ὁρισμένη γραμμή, ἕνα ὁρισμένο πνεῦμα, ἕνα ὁρισμένο ἰδεολογικοπολιτικό περιεχόμενο τῆς κομματικῆς δουλιᾶς, ἀλλά «ὁρισμένα πρόσωπα».

Μά σ' αὐτό βρίσκεται ὅλη ἡ ἄβυσσος τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στό «συμφιλιωτισμό» τοῦ Τρότσκι καί Σίας (πού οὐσιαστικά προσφέρει τίς πιό σίγουρες ὑπηρεσίες στούς λικβινταριστές καί στούς ὀτζοβιστές, καί γι' αὐτό ἀποτελεῖ τόσο πιό ἐπικίνδυνο κακό γιά τό κόμμα, ὅσο πιό πονηρά, πιό ραφιναρισμένα, πιό ὄμορφα φραστικά κρύβεται κάτω ἀπό δῆθεν κομματικές καί δῆθεν ἀντιφραξιακές διακηρύξεις) καί στήν πραγματική κομματικότητα, πού συνίσταται στό ξεκαθάρισμα τοῦ κόμματος ἀπό τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό.

Ποιό εἶναι τό πραγματικό κομματικό καθῆκον μας;

Τό καθῆκον μας εἶναι μήπως νά συμφιλιώσουμε «συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα», ἀνεξάρτητα ἀπό τή γραμμή τους, ἀνεξάρτητα ἀπό τό περιεχόμενο τῆς δουλιᾶς τους, ἀνεξάρτητα ἀπό τή στάση τους ἀπέναντι στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό;

Ἤ μᾶς ἔχει δοθεῖ ἡ κομματική γραμμή, μᾶς ἔχει δοθεῖ ἡ ἰδεολογικοπολιτική κατεύθυνση καί τό περιεχόμενο ὅλης τῆς δουλιᾶς μας, μᾶς ἔχει δοθεῖ τό καθῆκον νά ξεκαθαρίσουμε τή δουλιά αὐτή ἀπό τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό, καθῆκον πού πρέπει νά πραγματοποιηθεῖ ἀνεξάρτητα ἀπό τά «πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα», παρά τήν ἀντίδραση τῶν «προσώπων, ὀργάνων καί ὁμάδων» πού δέν συμφωνοῦν μ' αὐτή τή γραμμή ἤ δέν τήν ἐφαρμόζουν;

Μπορεῖ νά ὑπάρχουν δυό ἀπόψεις γιά τή σημασία καί τούς ὅρους πραγματοποίησης ὁποιασδήποτε κομματικῆς ἑνοποίησης. Ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά καταλάβουμε τή διαφορά τῶν δυό αὐτῶν ἀπόψεων, γιατί μπερδεύονται καί συγχέονται

στήν πορεία τῆς ἐξέλιξης τῆς «ἑνωτικῆς κρίσης» μας καί, ἄν δέν ξεχωρίσουμε τή μιά ἄποψη ἀπό τήν ἄλλη, εἶναι ἀδύνατο νά βροῦμε ἄκρη σ' αὐτή τήν κρίση.

Ἡ μιά ἄποψη γιά τήν ἑνοποίηση μπορεῖ νά βάζει σέ πρώτη γραμμή τή «συμφιλίωση» «συγκεκριμένων προσώπων, ὁμάδων καί ὀργάνων». Ἡ ἑνότητα τῶν ἀπόψεών τους γιά τήν κομματική δουλιά, γιά τή γραμμή αὐτή τῆς δουλιᾶς εἶναι πράγμα δευτερεῦον. Τίς διαφωνίες πρέπει νά προσπαθοῦμε νά τίς ἀποσιωποῦμε καί ὄχι νά ξεκαθαρίζουμε τίς αἰτίες τους, τή σημασία τους, τίς ἀντικειμενικές τους συνθῆκες. «Νά συμφιλιώσουμε» τά πρόσωπα καί τίς ὁμάδες, αὐτό εἶναι τό βασικό. Ἄν δέν συμφωνοῦν στήν ἐφαρμογή κοινῆς γραμμῆς, πρέπει νά ἑρμηνεύουμε τή γραμμή αὐτή κατά τέτιο τρόπο, ὥστε νά εἶναι ἀποδεκτή ἀπ' ὅλους. Ζῆσε καί ἄφηνε καί τούς ἄλλους νά ζήσουν. Αὐτός εἶναι συμφιλιωτισμός μικροαστικός, πού ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα στή διπλωματία τοῦ στενοῦ ὁμίλου. Στό «νά σκεπάζει» τίς αἰτίες τῶν διαφωνιῶν, νά τίς ἀποσιωπᾶ, «νά ἀμβλύνει» μέ κάθε θυσία τίς «συγκρούσεις», νά οὐδετεροποιεῖ τά ἐχθρικά ρεύματα, νά ποῦ στρέφει τήν κύρια προσοχή του ὁ «συμφιλιωτισμός» αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ἐννοεῖται, πώς αὐτή ἡ διπλωματία τῶν ὁμίλων, σέ συνθῆκες πού ὑπάρχει στό ἐξωτερικό βάση γιά τή δράση τοῦ παράνομου κόμματος, ἀνοίγει διάπλατα τίς πόρτες σέ «πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα» πού παίζουν τό ρόλο «τίμιων μεσιτῶν» σέ κάθε προσπάθεια γιά «συμφιλίωση» καί «οὐδετεροποίηση».

Νά τί ἀφηγεῖται ὁ Μάρτοφ στό τεῦχος 19-20 τῆς «Γκόλος» γιά μιά τέτια προσπάθεια πού ἔγινε στήν ὁλομέλεια:

> «Οἱ μενσεβίκοι, οἱ «πραβντιστές» καί οἱ μπουντιστές πρότειναν μιά τέτια σύνθεση τοῦ ΚΟ, πού θά ἐξασφάλιζε τήν *«οὐδετεροποίηση»* τῶν δυό ἀντίπαλων ρευμάτων τῆς κομματικῆς σκέψης, δέν θά ἔδινε συγκεκριμένη πλειοψηφία σέ κανένα ἀπ' αὐτά τά ρεύματα, κι' ἔτσι θά *ὑποχρέωνε* τό κομματικό ὄργανο νά ἐπεξεργάζεται γιά κάθε οὐσιαστικό ζήτημα τή *μέση* ἐκείνη *γραμμή* πού μπορεῖ νά συνενώσει τήν πλειοψηφία τῶν κομματικῶν στελεχῶν».

Ἡ πρόταση τῶν μενσεβίκων, ὅπως εἶναι γνωστό, δέν ἔγινε δεκτή. Ὁ Τρότσκι, πού ἔβαλε ὑποψηφιότητα γιά τό ΚΟ μέ τήν ἰδιότητα τοῦ *συντελεστῆ τῆς οὐδετεροποίησης*, ἀπότυχε. Ἡ ὑποψηφιότητα τοῦ μπουντιστῆ γιά τό ἴδιο ἀξίωμα—τήν ὑποψηφιότητα αὐτή τήν πρότειναν στίς ὁμιλίες τους οἱ μενσεβίκοι—δέν μπῆκε κάν σέ ψηφοφορία.

Νά ποιός εἶναι ὁ *πραγματικός* ρόλος τῶν «συμφιλιωτι-

στῶν», μέ τήν κακή ἔννοια τῆς λέξης, πού ἔγραψαν τήν απόφαση τῆς Βιέννης. Οἱ ἀπόψεις τους διατυπώνονται στό ἄρθρο τοῦ Ἰόνοφ στό τεῦχ. ἀρ. 4 τοῦ «Ὄτκλικι Μπούντα», πού ἔλαβα πρό ὀλίγου. Οἱ μενσεβίκοι *δέν τολμοῦσαν* νά προτείνουν ΚΟ μέ πλειοψηφία ἀπό ἀνθρώπους τῆς κατεύθυνσής *τους*, ἀναγνωρίζοντας ταυτόχρονα, ὅπως φαίνεται ἀπό τό συλλογισμό τοῦ Μάρτοφ πού παράθεσα, ὅτι μέσα στό κόμμα ὑπάρχουν δυό *ἀντιφατικά ρεύματα*. Οἱ μενσεβίκοι οὔτε κάν διανοήθηκαν νά προτείνουν ἕνα ΚΟ μέ πλειοψηφία ἀπό ἀνθρώπους τῆς κατεύθυνσής *τους*. Αὐτοί οὔτε κάν ἀποπειράθηκαν νά πετύχουν τή σύγκρότηση ἑνός Κομματικοῦ Ὀργάνου μέ συγκεκριμένη κατεύθυνση (σέ τέτιο βαθμό ἦταν φανερό στήν ὁλομέλεια ὅτι οἱ μενσεβίκοι δέν ἔχουν κατεύθυνση καί τό μόνο πού ζητοῦσε κανείς ἀπ' αὐτούς, τό μόνο πού περίμενε ἦταν μιά εἰλικρινής καί συνεπής ἀποκήρυξη τοῦ λικβινταρισμοῦ). Οἱ μενσεβίκοι μέσα στό ΚΟ προσπαθοῦσαν νά πετύχουν τήν «οὐδετεροποίηση» καί σάν *συντελεστές τῆς οὐδετεροποίησης* πρότειναν ἕναν μπουντιστή ἤ τόν Τρότσκι. Ὁ μπουντιστής καί ὁ ὁ Τρότσκι ἔπρεπε νά παίζουν τό ρόλο τῆς προξενήτρας πού θά ἀναλάβαινε «νά σκαρώσει τό γάμο» «συγκεκριμένων προσώπων, ὁμάδων καί ὀργάνων», ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν ἡ μιά πλευρά ἀποκήρυξε ἤ ὄχι τό λικβινταρισμό.

Αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἄποψη τῆς προξενήτρας ἀποτελεῖ ὅλη τήν «ἰδεολογική βάση» τοῦ συμφιλιωτισμοῦ τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ἰόνοφ. Ὅταν αὐτοί παραπονιοῦνται καί χύνουν δάκρυα, γιατί ἡ ἑνοποίηση δέν πέτυχε, αὐτό πρέπει νά τό καταλαβαίνουμε cum grano salis*. Αὐτό πρέπει νά τό καταλαβαίνουμε μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ προξενιά δέν πέτυχε. Ἡ «διάψευση» τῶν ἐλπίδων γιά ἑνοποίηση πού ἔτρεφαν ὁ Τρότσκι καί ὁ Ἰόνοφ, τῶν ἐλπίδων γιά ἑνοποίηση μέ «συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα», ἀνεξάρτητα ἀπό τή στάση τους ἀπέναντι στό λικβινταρισμό, σημαίνει ὅτι ἀπότυχαν οἱ προξενῆτρες, σημαίνει ὅτι εἶναι λαθεμένη, ἀπελπιστική, ἀξιοθρήνητη ἡ ἄποψη τῆς προξενήτρας, δέν σημαίνει ὅμως καθόλου ὅτι ἀπότυχε καί ἡ κομματική ἑνοποίηση.

Ὑπάρχει μιά ἄλλη ἄποψη γι' αὐτή τήν ἑνοποίηση. Ἡ ἄλλη αὐτή ἄποψη συνίσταται στό ὅτι μιά ὁλόκληρη σειρά ἀπό βαθιές, ἀντικειμενικές αἰτίες, ἀνεξάρτητες ἀπό τή μιά ἤ τήν ἄλλη σύνθεση «τῶν συγκεκριμένων (γιά τήν ὁλομέλεια καί στήν ὁλο-

* — μέ μεγάλη ἐπιφύλαξη. *Ἡ Σύντ.*

μέλεια) προσώπων, ὁμάδων καί ὀργάνων» ἔχει πρό πολλοῦ ἀρχίσει νά προκαλεῖ καί ἐξακολουθεῖ διαρκῶς νά προκαλεῖ στίς δυό παλιές, στίς δυό βασικές ὁμάδες τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀλλαγές τέτιες, πού δημιουργοῦν—κάποτε χωρίς νά τό θέλουν, ἀκόμη καί χωρίς νά ἔχουν ἐπίγνωση μερικά ἀπό τά «συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα», δημιουργοῦν— τίς ἰδεολογικές καί ὀργανωτικές βάσεις τῆς ἑνοποίησης. Οἱ ἀντικειμενικές αὐτές συνθῆκες ἔχουν τίς ρίζες τους στίς ἰδιομορφίες τῆς ἐποχῆς πού ζοῦμε, ἐποχῆς τῆς ἀστικῆς ἐξέλιξης τῆς Ρωσίας, ἐποχῆς τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης καί τῶν προσπαθειῶν τῆς ἀπολυταρχίας ν'ἀναδιοργανωθεῖ στό πρότυπο τῆς ἀστικῆς μοναρχίας. Οἱ ἀντικειμενικές αὐτές συνθῆκες δημιουργοῦν ταυτόχρονα καί σέ μιά ἀδιάσπαστη σύνδεση μεταξύ τους ἀλλαγές στό χαρακτήρα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, στή σύνθεση, στόν τύπο, στή φυσιογνωμία τῆς ἐργατικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς πρωτοπορίας, καθώς καί ἀλλαγές στά ἰδεολογικοπολιτικά καθήκοντα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος. Γι' αὐτό ἡ ἀστική ἐκείνη ἐπιροή πάνω στό προλεταριάτο, πού δημιουργεῖ τό λικβινταρισμό (=μισοφιλελευθερισμός πού θέλει νά συγκαταλέγεται στή σοσιαλδημοκρατία) καί τόν ὀτζοβισμό (=μισοαναρχισμός, πού θέλει νά συγκαταλέγεται στή σοσιαλδημοκρατία), δέν εἶναι τυχαῖο φαινόμενο, δέν εἶναι κάποια κακή πρόθεση, κουταμάρα ἤ λάθος ἑνός ἀτόμου, ἀλλά ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῆς δράσης τῶν ἀντικειμενικῶν αὐτῶν αἰτιῶν καί τοῦ ἀναπόσπαστου ἀπό τή «βάση» ἐποικοδομήματος πάνω σ'ὅλο τό ἐργατικό κίνημα τῆς σύγχρονης Ρωσίας. Ἡ ἐπίγνωση τοῦ κινδύνου πού προέρχεται ἀπό τό μή σοσιαλδημοκρατικό χαρακτήρα τῶν παρεκκλίσεων αὐτῶν, τῆς ζημιᾶς πού φέρνουν στό ἐργατικό κίνημα καί οἱ δυό παρεκκλίσεις προκαλεῖ τήν προσέγγιση τῶν στοιχείων πού ἀνήκουν στίς διάφορες ὁμάδες καί ἀνοίγει τό δρόμο γιά τήν κομματική ἑνοποίηση «μέσα ἀπ' ὅλα τά ἐμπόδια».

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ ἑνοποίηση μπορεῖ νά πραγματοποιεῖται ἀργά, δύσκολα, μέ ταλαντεύσεις, μέ κλονισμούς, μέ ὑποτροπές, δέν μπορεῖ ὅμως νά μήν πραγματοποιεῖται. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ ἑνοποίηση δέν εἶναι καθόλου ὑποχρεωτικό νά πραγματοποιεῖται ἀνάμεσα σέ «συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα», ἀλλά ἀνεξάρτητα ἀπό τά συγκεκριμένα πρόσωπα, νά πραγματοποιεῖται ὑποτάσσοντάς τα, ἀπορίπτοντας ἀπό τά «συγκεκριμένα» πρόσωπα, ἐκεῖνα πού δέν καταλαβαίνουν ἤ δέν θέλουν νά καταλάβουν τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀντικει-

μενικῆς ἐξέλιξης, ἀναδείχνοντας καί προσελκύοντας νέα πρόσωπα, πού δέν ἀνήκουν στόν ἀριθμό τῶν «συγκεκριμένων», προκαλώντας ἀλλαγές, μετατοπίσεις, ἀναδιατάξεις μέσα στίς παλιές ὁμάδες, ρεύματα, τμήματα. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ ἑνοποίηση εἶναι ἀχώριστη ἀπό τήν ἰδεολογική της βάση, ἀναπτύσσεται μόνο πάνω στή βάση τῆς ἰδεολογικῆς προσέγγισης, συνδέεται μέ τήν ἐμφάνιση, τήν ἀνάπτυξη καί τό δυνάμωμα τέτιων παρεκκλίσεων ὅπως ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτζοβισμός, καί ὄχι μέ μιά τυχαία σύνδεση τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης ἐκδήλωσης πολεμικῆς, τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης φιλολογικῆς πάλης, ἀλλά μέ μιά ἐσωτερική, ἀδιάρηκτη σύνδεση, ὅπως συνδέεται ἡ αἰτία καί τό ἀποτέλεσμα.

2. «Η ΠΑΛΗ ΣΕ ΔΥΟ ΜΕΤΩΠΑ» ΚΑΙ ΤΟ ΞΕΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΩΝ

Αὐτές εἶναι οἱ δυό διαφορετικές ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀπόψεις πού διαφέρουν ριζικά μεταξύ τους, οἱ δυό ἀπόψεις πάνω στήν οὐσία καί στή σημασία τῆς ἑνοποίησης τοῦ κόμματός μας.

Γεννιέται τώρα τό ἐρώτημα, ποιά ἀπό τίς ἀπόψεις αὐτές στηρίζεται στήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας; Ὅποιος θελήσει νά ἐμβαθύνει σ' αὐτή τήν ἀπόφαση, θά δεῖ πώς *στή βάση* της βρίσκεται ἡ δεύτερη ἄποψη, σέ μερικά ὅμως σημεῖα ἡ ἀπόφαση ἔχει ἔκδηλα τά σημάδια ἐπιμέρους «τροποποιήσεων» στό πνεῦμα τῆς πρώτης ἄποψης, καί μάλιστα οἱ «τροποποιήσεις» αὐτές, *ἐνῶ χειροτερεύουν* τήν ἀπόφαση, *δέν ἐξαλείφουν καθόλου τή βάση της*, τό βασικό της περιεχόμενο πού διαπνέεται πέρα γιά πέρα ἀπό τή δεύτερη ἄποψη.

Γιά νά δείξω πώς ἔτσι εἶναι, πώς οἱ «τροποποιήσεις» μέ τό πνεῦμα τῆς διπλωματίας τῶν ὁμίλων φέρνουν πραγματικά τό χαρακτήρα ἐπιμέρους τροποποιήσεων, πώς δέν ἀλλάζουν τήν οὐσία τοῦ ζητήματος καί τή βάση ἀρχῶν τῆς ἀπόφασης, θά σταθῶ σέ ὁρισμένα σημεῖα καί σέ ὁρισμένα μέρη τῆς ἀπόφασης πού ἀναφέρονται στήν ἐσωκομματική κατάσταση καί πού ἔχουν ἤδη θιχτεῖ ἀπό τόν κομματικό τύπο. Θ' ἀρχίσω ἀπό τό τέλος.

Ὁ Ἰόνοφ, κατηγορώντας τούς «ἡγέτες τῶν παλιῶν ὁμάδων», πώς κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά ἐμποδίσουν τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας, πώς καί στήν ὁλομέλεια κράτησαν τήν ἴδια στάση, πώς «κάθε βῆμα ἔπρεπε νά τό κατακτήσουμε ἀπ' αὐτούς μέ μάχη», γράφει:

«Ὁ σ. Λένιν δέν ἤθελε «νά ξεπερνιοῦνται οἱ ἐπικίνδυνες παρεκκλίσεις»

μέ τό «πλάταιμα καί τό βάθαιμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς». Ἐπιδίωκε ἀρκετά δραστήρια νά βάλει στό κέντρο κάθε ἐνέργειας τοῦ κόμματος τή θεωρία τῆς «πάλης σέ δυό μέτωπα». Δέν ἄφηνε οὔτε σκέψη νά γίνεται γιά κατάργηση τῆς «κατάστασης τῶν μέτρων ἐνισχυμένης ἀσφάλειας» μέσα στό κόμμα» (σελ. 22, σειρά 1).

Πρόκειται γιά τήν § 4, σημεῖο β τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τήν ἐσωκομματική κατάσταση. Τό σχέδιο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς τό ὑπόβαλα ἐγώ στήν ΚΕ, καί τό σημεῖο αὐτό τό ἔχει ἀλλάξει ἡ ἴδια ἡ ὁλομέλεια ὕστερα ἀπό τήν ἐργασία τῆς ἐπιτροπῆς, τό ἔχει ἀλλάξει μέ πρόταση τοῦ Τρότσκι, πού τήν καταπολέμησα χωρίς ἀποτέλεσμα. Ἐγώ σ' αὐτό τό σημεῖο, ἄν καί δέν εἶχα βάλει κατά λέξη: «πάλη σέ δυό μέτωπα», πάντως, εἶχα λέξεις πού ἐκφράζουν τό νόημα αὐτό. Τό «ξεπέρασμα μέ τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα» μπῆκε μέ πρόταση τοῦ Τρότσκι. Χαίρομαι πολύ πού ὁ σ. Ἰόνοφ μέ τά ὅσα ἀφηγεῖται γιά τήν πάλη πού ἔκανα ἐνάντια στήν πρόταση αὐτή μοῦ δίνει τήν κατάλληλη ἀφορμή νά μιλήσω γιά τή σημασία τῆς «τροποποίησης».

Τίποτε δέν προκαλοῦσε στήν ὁλομέλεια τόσο σφοδρή—κάποτε κωμική—ἀγανάκτηση, ὅσο ἡ σκέψη γιά «πάλη σέ δυό μέτωπα». Καί ἡ ἁπλή νύξη γι' αὐτό τό πράγμα ἔκανε ἔξω φρενῶν καί τούς βπεριοντοφικούς καί τούς μενσεβίκους. Ἡ ἀγανάκτηση αὐτή ἱστορικά ἐξηγεῖται πέρα γιά πέρα, γιατί οἱ μπολσεβίκοι ἔκαναν *στήν πράξη*, ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1908 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1910, πάλη σέ δυό μέτωπα, δηλ. πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί ἐνάντια στούς ὀτζοβιστές. Καί ἦταν κωμική ἡ ἀγανάκτηση αὐτή, γιατί ἐκεῖνοι πού θύμωναν μέ τούς μπολσεβίκους, ἁπλῶς ἀπόδειχναν ἔτσι τήν ἐνοχή τους, ἀπόδειχναν πώς ἐξακολουθεῖ νά τούς ἐκνευρίζει κάθε καταδίκη τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ. Ὅποιος ἔχει τή μύγα μυγιάζεται.

Ἡ πρόταση τοῦ Τρότσκι νά μπεῖ ἀντί τῆς πάλης σέ δυό μέτωπα τό «ξεπέρασμα μέ τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα» ὑποστηρίχτηκε θερμά ἀπό τούς μενσεβίκους καί τούς βπεριοντοφικούς.

Καί τώρα θριαμβολογοῦν γιά τή «νίκη» αὐτή καί ὁ Ἰόνοφ, καί ἡ «Πράβντα», καί ἡ ἀπόφαση τῆς Βιέννης, καί ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Γεννιέται, ὅμως, τό ἐρώτημα: βγάζοντας ἀπό τό σημεῖο αὐτό τίς λέξεις πάλη σέ δυό μέτωπα, ἔβγαλαν μήπως ἀπό τήν ἀπόφαση καί τήν ἀναγνώριση τῆς ἀνάγκης αὐτῆς τῆς πάλης; *Κάθε ἄλλο*, γιατί μιά καί παραδεχόμαστε ὅτι ὑπάρχουν «παρεκκλίσεις», παραδεχόμαστε ὅτι

αὐτές ἀποτελοῦν «κίνδυνο», παραδεχόμαστε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο «νά διασαφηνιστεῖ» ὁ κίνδυνος αὐτός, παραδεχόμαστε ὅτι οἱ παρεκκλίσεις εἶναι «ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπίδρασης πάνω στό προλεταριάτο», τότε, *οὐσιαστικά*, παραδεχόμαστε ἀκριβῶς τήν πάλη σέ δυό μέτωπα! Ἄλλαξαν σ' ἕνα μέρος κάποιο «δυσάρεστο» (γιά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο κουμπάρο) ὅρο, ἄφησαν ὅμως τό βασικό νόημα! Ἔγινε μονάχα ἕνα μπέρδεμα, ἕνα ἀραίωμα μέ νεράκι, ἀδυνάτισε φραστικά ἕνα μέρος μιᾶς παραγράφου.

Πραγματικά, ὅταν στή δοσμένη παράγραφο γίνεται λόγος γιά ξεπέρασμα μέ τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα τῆς δουλιᾶς, αὐτά δέν εἶναι παρά κούφια λόγια καί ἀνώφελη ὑπεκφυγή. Κανένα καθαρό νόημα δέν ὑπάρχει ἐδῶ. Πάντα εἶναι ἀναγκαῖο καί ἀπαραίτητο νά πλαταίνουμε καί νά βαθαίνουμε τή δουλιά· ὅλη *ἡ τρίτη* παράγραφος τῆς ἀπόφασης μιλάει λεπτομερειακά γι' αὐτό τό πράγμα, μιλάει προτοῦ περάσει στά εἰδικά, «ἰδεολογικοπολιτικά καθήκοντα», πού δέν εἶναι πάντα καί ὁπωσδήποτε ὑποχρεωτικά, ἀλλά δημιουργοῦνται ἀπό τίς συνθῆκες μιᾶς ἰδιαίτερης περιόδου. Ἡ § 4 εἶναι ἀφιερωμένη μόνο σ' αὐτά τά ἰδιαίτερα καθήκοντα καί στήν εἰσαγωγή καί στά τρία σημεῖα της λέγεται καθαρά, πώς αὐτά τά ἰδεολογικοπολιτικά καθήκοντα *«προβλήθηκαν* μέ τή σειρά τους».

Τί βγῆκε ὅμως; Βγῆκε μιά ἀνοησία, σάμπως τό καθῆκον νά πλαταίνει καί νά βαθαίνει ἡ δουλιά νά προβλήθηκε *ἐπίσης* μέ τή σειρά του! Σάμπως *εἶναι δυνατό* νά ὑπάρχει μιά τέτια ἱστορική «σειρά», πού τό καθῆκον *αὐτό* νά μήν μπαίνει ὅπως καί πάντα!

Καί πῶς μποροῦμε νά ξεπερνοῦμε τίς παρεκκλίσεις *μέ τό* πλάταιμα καί τό βάθαιμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς; Σέ κάθε πλάταιμα καί σέ κάθε βάθαιμα ἀναπόφευκτα θά προκύψει τό ζήτημα μέ τί τρόπο θά γίνει τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα. Ἄν ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτζοβισμός δέν εἶναι τυχαῖα φαινόμενα, ἀλλά εἶναι ρεύματα, δημιουργημένα ἀπό τίς κοινωνικές συνθῆκες, τότε μποροῦν νά εἰσχωρήσουν σέ κάθε πλάταιμα καί σέ κάθε βάθαιμα τῆς δουλιᾶς. Μπορεῖ νά πλαταίνει καί νά βαθαίνει ἡ δουλιά μέ τό πνεῦμα τοῦ λικβινταρισμοῦ— αὐτό κάνουν, λογουχάρη, ἡ «Νάσα Ζαριά» καί ἡ «Βοζροζντένιγε» [110]· αὐτό μπορεῖ νά γίνει καί μέ τό πνεῦμα τοῦ ὀτζοβισμοῦ. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, τό ξεπέρασμα τῶν παρεκκλίσεων, τό ξεπέρασμα στήν κυριολεξία τῆς λέξης, ἀναπόφευκτα ἀποτραβάει ορισμένες δυνάμεις, χρόνο, δραστηριότητα ἀπό τό ἄμεσο πλάταιμα καί βάθαιμα τῆς σωστῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς.

Λογουχάρη, ὁ ἴδιος ὁ Ἰόνοφ στήν ἴδια σελίδα τοῦ ἄρθρου του γράφει:

«Ἡ ὀλομέλεια τέλειωσε. Ὅσοι πῆραν μέρος σ' αὐτήν ἔφυγαν ὁ καθένας στόν τόπο τῆς δουλιᾶς του. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή θά ἔχει στήν πορεία τῆς ὀργάνωσης τῆς δουλιᾶς νά ξεπεράσει ἀπίστευτες δυσκολίες, πού ἡ μικρότερη δέν εἶναι ἡ διαγωγή τῶν λεγόμενων» (μόνο τῶν λεγόμενων, σ. Ἰόνοφ, καί ὄχι τῶν πραγματικῶν, ὄχι τῶν γνήσιων;) «λικβινταριστῶν, πού ὁ σ. Μάρτοφ τόσο ἐπίμονα ἀρνιόταν τήν ὕπαρξή τους».

Νά ὁρισμένα στοιχεῖα—λίγα, ἀλλά χαρακτηριστικά στοιχεῖα—γιά νά δεῖτε πόσο κούφια εἶναι τά λόγια τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ἰόνοφ. Τό ξεπέρασμα τῶν λικβινταριστικῶν ἐνεργειῶν τῶν Μιχαήλ, Γιούρι καί Σίας ἀπασχόλησε δυνάμεις καί χρόνο τῆς ΚΕ πού θά χρησιμοποιοῦνταν γιά τό ἄμεσο πλάταιμα καί βάθαιμα τῆς πραγματικά σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς. Ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ ἐνέργειες τῶν Μιχαήλ, Γιούρι καί Σίας, ἄν δέν ὑπῆρχε ὁ λικβινταρισμός ἀνάμεσα σ' αὐτούς, πού λαθεμένα ἐξακολουθοῦμε νά τούς θεωροῦμε συντρόφους μας, τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς θά προχωροῦσε μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία, γιατί ἡ ἐσωτερική πάλη δέν θ' ἀπασχολοῦσε δυνάμεις τοῦ κόμματος. Συνεπῶς, ἄν μέ τό πλάταιμα καί τό βάθαιμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς ἐννοοῦμε τήν ἄμεση ἀνάπτυξη τῆς ζύμωσης, τῆς προπαγάνδας, τοῦ οἰκονομικοῦ ἀγώνα κτλ. μέ πραγματικό σοσιαλδημοκρατικό πνεῦμα, τότε γιά τή δουλιά αὐτή τό ξεπέρασμα τῶν παρεκκλίσεων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἀπό τό σοσιαλδημοκρατισμό εἶναι πλήν, εἶναι, μπορεῖ νά πεῖ κανείς, ἀφαίρεση ἀπό τή «θετική δράση», καί, συνεπῶς, ἡ φράση γιά τό ξεπέρασμα τῶν παρεκκλίσεων *μέ τό* πλάταιμα κτλ. δέν ἔχει νόημα.

Ἡ φράση αὐτή ἐκφράζει στήν πραγματικότητα τήν ἀόριστη ἐπιθυμία, τόν εὐσεβῆ πόθο νά περιοριστεῖ ἡ ἐσωτερική πάλη ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες. Τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τόν εὐσεβῆ αὐτό πόθο δέν ἐκφράζει αὐτή ἡ φράση· εἶναι *ὁ ἀναστεναγμός* τῶν λεγόμενων συμφιλιωτιστῶν: ὤ, ἄν γινόταν λιγότερη πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό!

Ἡ πολιτική σημασία αὐτοῦ τοῦ «ἀναστεναγμοῦ» εἶναι μηδέν, χειρότερα ἀπό τό μηδέν. Ἄν ὑπάρχουν μέσα στό κόμμα ἄνθρωποι πού τούς συμφέρει «ν' ἀρνοῦνται ἐπίμονα» τήν ὕπαρξη τῶν λικβινταριστῶν (καί τῶν ὀτζοβιστῶν), αὐτοί χρησιμοποιοῦν τόν «ἀναστεναγμό» τῶν «συμφιλιωτιστῶν» γιά νά κρύψουν τό κακό. Αὐτό ἀκριβῶς κάνει καί ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-

Ντεμοκράτα». Καί γι' αὐτό ὑπερασπιστές τέτιων καλοπροαίρετων κενῶν φράσεων στίς ἀποφάσεις εἶναι μόνο *οἱ λεγόμενοι* «συμφιλωτιστές». Στήν πράξη αὐτοί εἶναι βοηθοί τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτζοβιστῶν, στήν πράξη δέν βαθαίνουν τή σοσιαλδημοκρατική δουλιά, ἀλλά στεριώνουν ἴσα-ἴσα τίς παρεκκλίσεις ἀπ' αὐτήν, στεριώνουν ἴσα-ἴσα τό κακό, κρύβοντάς το προσωρινά, δυσκολεύοντας τή θεραπεία του.

Γιά νά δείξω στόν σ. Ἰόνοφ τή σημασία τοῦ κακοῦ αὐτοῦ θά τοῦ θυμίσω ἕνα μέρος ἀπό τό ἄρθρο τοῦ σ. Ἰόνοφ στό τεῦχος ἀρ. 1 τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ». Ὁ σ. Ἰόνοφ παρομοίασε εὔστοχα τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό μέ *καλόηθες ἀπόστημα* πού «στήν πορεία τῆς ἐμπύησης ἀπορροφᾶ ἀπόλο τόν ὀργανισμό κάθε λογῆς βλαβερά στοιχεῖα καί μ' αὐτό τόν τρόπο συντελεῖ στήν ἐξυγίανσή του».

Ἀκριβῶς ἔτσι. Ἡ πορεία τῆς ἐμπύησης, πού βγάζει ἀπό τόν ὀργανισμό τά «βλαβερά στοιχεῖα», ὁδηγεῖ στήν ἐξυγίανση. Καί ὅ,τι ἐμποδίζει στήν κάθαρση τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπό τέτια στοιχεῖα, τοῦ κάνει ζημιά. Ἄς σκεφθεῖ ὁ σ. Ἰόνοφ πάνω στήν ὠφέλιμη αὐτή σκέψη τοῦ σ. Ἰόνοφ!

3. ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

Παρακάτω. Τό ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος» γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ὁλομέλειας μᾶς ἀναγκάζει νά θίξουμε τό ζήτημα σχετικά μέ τήν ἀπάλειψη ἀπό τήν ἀπόφαση τῶν λέξεων: λικβινταρισμός καί ὀτζοβισμός. Στό ἄρθρο αὐτό τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (ἀρ. φύλ. 19-20, σελ. 18) μέ ἀσυνήθιστο, μέ πρωτοφανές ὥς τώρα (ἄν ἐξαιρέσουμε τούς γκολοσοφικούς μας)...θράσος δηλώνεται πώς ὁ ὅρος «λικβινταρισμός» ἦταν ἐλαστικός, πώς *«δημιουργοῦσε κάθε εἴδους παρεξηγήσεις»* (sic!!*) κτλ., γι' αὐτό ἡ «ΚΕ ἀποφάσισε ν' ἀπαλείψει ἀπό τήν ἀπόφαση τόν ὅρο αὐτό».

Πῶς νά χαρακτηρίσουμε μιά τέτια ἀπόδοση τῶν ἀποφάσεων τῆς ΚΕ σχετικά μέ τήν ἀπάλειψη τοῦ ὅρου, ὅταν οἱ συντάκτες τῆς «Γκόλος» δέν μπορεῖ νά μήν ξέρουν πώς ἡ ἀπόδοση αὐτή ἀντιφάσκει πρός τήν ἀλήθεια; Σέ τί ὑπολόγιζαν οἱ συντάκτες, ἀπό τούς ὁποίους δυό ἦταν στήν ὁλομέλεια καί ξέρουν τήν «ἱστορία» τῆς ἀπάλειψης τοῦ ὅρου; Μήπως ὑπολόγιζαν πώς δέν θά τούς ξεσκεπάσουν;

---

* — ἔτσι!! *Ἡ Σύντ.*

Στήν ἐπιτροπή πού ἐπεξεργάστηκε τήν ἀπόφαση, ἡ πλειοψηφία τάχθηκε ὑπέρ τῆς διατήρησης τοῦ ὅρου. Ἀπό τούς δυό μενσεβίκους πού ἦταν μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ ἕνας (ὁ Μάρτοφ) ψήφισε ὑπέρ τῆς ἀπάλειψης τοῦ ὅρου, *ὁ ἄλλος* (πού ἐπανειλημμένα ἔκλινε πρός τή θέση τοῦ Πλεχάνοφ) ψήφισε *κατά*. Στήν ὁλομέλεια ὅλοι οἱ ἐθνικοί (2 πολωνοί+ 2 μπουντιστές+ 1 λεττονός) καί ὁ Τρότσκι κατάθεσαν τήν παρακάτω δήλωση:

«Διαπιστώνοντας πώς στήν οὐσία θά ἦταν καλύτερα νά ὀνομαστεῖ «λικβινταρισμός» τό ρεῦμα πού ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση καί πού πρέπει νά καταπολεμηθεῖ, παίρνοντας ὅμως ὑπόψη τή δήλωση τῶν σ.σ. μενσεβίκων *ὅτι καί αὐτοί ἀναγνωρίζουν τήν ἀνάγκη νά καταπολεμηθεῖ αὐτό τό ρεῦμα*, ἀλλά ὅτι ἡ χρησιμοποίηση ἑνός τέτιου ὅρου στήν ἀπόφαση ἔχει φραξιονιστικό χαρακτήρα, πού στρέφεται ἐνάντια σ' αὐτούς, τούς μενσεβίκους, ἐμεῖς, γιά νά λείψει κάθε ἐπιπρόσθετο ἐμπόδιο γιά τήν ἑνοποίηση τοῦ κόμματος, προτείνουμε ν' ἀπαλειφθεῖ ὁ ὅρος αὐτός ἀπό τήν ἀπόφαση».

Συνεπῶς, ἡ πλειοψηφία τῆς ΚΕ, καί μάλιστα ὅλα τά στοιχεῖα πού δέν ἀνήκουν σέ ὁμάδες, δηλώνουν ἐγγράφως πώς ἡ λέξη λικβινταρισμός εἶναι στήν οὐσία σωστή καί πώς πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἐνῶ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» ἐξηγεῖ ὅτι ἡ ἀπάλειψη τοῦ ὅρου ἔγινε γιατί στήν οὐσία δέν χρειαζόταν!!

Ἡ πλειοψηφία τῆς ΚΕ, καί μάλιστα ὅλα τά στοιχεῖα, πού δέν ἀνήκουν σέ ὁμάδες, δηλώνουν ἐγγράφως πώς εἶναι σύμφωνοι ν'ἀπαλειφθεῖ ὁ ὅρος, ὑποχωρώντας στήν ἐπιμονή τῶν μενσεβίκων (πιό σωστά: ὑποχωρώντας στό τελεσίγραφο, γιατί οἱ μενσεβίκοι δήλωσαν ὅτι σέ ἀντίθετη περίπτωση ἡ ἀπόφαση δέν θά ψηφιστεῖ ὁμόφωνα), ὕστερα ἀπό τήν ὑπόσχεσή τους *«νά παλέψουν ἐνάντια στό ρεῦμα αὐτό»*, ἐνῶ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» γράφει: ἡ ἀπόφαση ἔδοσε «ξεκάθαρη ἀπάντηση στό ζήτημα σχετικά μέ τή λεγόμενη «πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό»» (σελ. 18, στό ἴδιο)!!

Στήν ὁλομέλεια ὑπόσχονται νά διορθωθοῦν καί παρακαλοῦν: μή χρησιμοποιεῖτε «ἕναν ὅρο πού στρέφεται ἐνάντιά μας», γιατί ἀπό τώρα καί μπρός κι' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι θ'ἀντιπαλέψουμε αὐτό τό ρεῦμα, στό πρῶτο ὅμως φύλλο τῆς «Γκόλος» ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια χαρακτηρίζουν τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό σάν ἀποκαλούμενη ἔτσι πάλη.

Εἶναι φανερό πώς στήν περίπτωση αὐτή ἔχουμε ἀπό τήν πλευρά τῶν γκολοσοφικῶν πλήρη καί ἀποφασιστική στροφή πρός τό λικβινταρισμό, στροφή πού θά τήν καταλάβουμε, ἄν δοῦμε τά ὅσα ἔγιναν ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια σάν κάτι τό ἑνιαῖο, τό συναρτημένο, τό αἰτιολογικά καθορισμένο, ἰδιαίτερα

Ντεμοκράτα». Καί γι' αὐτό ὑπερασπιστές τέτιων καλοπροαίρετων κενῶν φράσεων στίς ἀποφάσεις εἶναι μόνο *οἱ λεγόμενοι* «συμφιλωτιστές». Στήν πράξη αὐτοί εἶναι βοηθοί τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτζοβιστῶν, στήν πράξη δέν βαθαίνουν τή σοσιαλδημοκρατική δουλιά, ἀλλά στεριώνουν ἴσα-ἴσα τίς παρεκκλίσεις ἀπ' αὐτήν, στεριώνουν ἴσα-ἴσα τό κακό, κρύβοντάς το προσωρινά, δυσκολεύοντας τή θεραπεία του.

Γιά νά δείξω στόν σ. Ἰόνοφ τή σημασία τοῦ κακοῦ αὐτοῦ θά τοῦ θυμίσω ἕνα μέρος ἀπό τό ἄρθρο τοῦ σ. Ἰόνοφ στό τεῦχος ἀρ. 1 τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ». Ὁ σ. Ἰόνοφ παρομοίασε εὔστοχα τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό μέ *καλόηθες ἀπόστημα* πού «στήν πορεία τῆς ἐμπύησης ἀπορροφᾶ ἀπόλο τόν ὀργανισμό κάθε λογῆς βλαβερά στοιχεῖα καί μ' αὐτό τόν τρόπο συντελεῖ στήν ἐξυγίανσή του».

Ἀκριβῶς ἔτσι. Ἡ πορεία τῆς ἐμπύησης, πού βγάζει ἀπό τόν ὀργανισμό τά «βλαβερά στοιχεῖα», ὁδηγεῖ στήν ἐξυγίανση. Καί ὅ,τι ἐμποδίζει στήν κάθαρση τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπό τέτια στοιχεῖα, τοῦ κάνει ζημιά. Ἄς σκεφθεῖ ὁ σ. Ἰόνοφ πάνω στήν ὠφέλιμη αὐτή σκέψη τοῦ σ. Ἰόνοφ!

3. ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

Παρακάτω. Τό ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος» γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ὁλομέλειας μᾶς ἀναγκάζει νά θίξουμε τό ζήτημα σχετικά μέ τήν ἀπάλειψη ἀπό τήν ἀπόφαση τῶν λέξεων: λικβινταρισμός καί ὀτζοβισμός. Στό ἄρθρο αὐτό τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (ἀρ. φύλ. 19-20, σελ. 18) μέ ἀσυνήθιστο, μέ πρωτοφανές ὥς τώρα (ἄν ἐξαιρέσουμε τούς γκολοσοφικούς μας)...θράσος δηλώνεται πώς ὁ ὅρος «λικβινταρισμός» ἦταν ἐλαστικός, πώς *«δημιουργοῦσε κάθε εἴδους παρεξηγήσεις»* (sic!!*) κτλ., γι' αὐτό ἡ «ΚΕ ἀποφάσισε ν' ἀπαλείψει ἀπό τήν ἀπόφαση τόν ὅρο αὐτό».

Πῶς νά χαρακτηρίσουμε μιά τέτια ἀπόδοση τῶν ἀποφάσεων τῆς ΚΕ σχετικά μέ τήν ἀπάλειψη τοῦ ὅρου, ὅταν οἱ συντάκτες τῆς «Γκόλος» δέν μπορεῖ νά μήν ξέρουν πώς ἡ ἀπόδοση αὐτή ἀντιφάσκει πρός τήν ἀλήθεια; Σέ τί ὑπολόγιζαν οἱ συντάκτες, ἀπό τούς ὁποίους δυό ἦταν στήν ὁλομέλεια καί ξέρουν τήν «ἱστορία» τῆς ἀπάλειψης τοῦ ὅρου; Μήπως ὑπολόγιζαν πώς δέν θά τούς ξεσκεπάσουν;

* — ἔτσι!! *Ἡ Σύντ.*

Στήν ἐπιτροπή πού ἐπεξεργάστηκε τήν ἀπόφαση, ἡ πλειοψηφία τάχθηκε ὑπέρ τῆς διατήρησης τοῦ ὅρου. Ἀπό τούς δυό μενσεβίκους πού ἦταν μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ ἕνας (ὁ Μάρτοφ) ψήφισε ὑπέρ τῆς ἀπάλειψης τοῦ ὅρου, *ὁ ἄλλος* (πού ἐπανειλημμένα ἔκλινε πρός τή θέση τοῦ Πλεχάνοφ) ψήφισε *κατά*. Στήν ὁλομέλεια ὅλοι οἱ ἐθνικοί (2 πολωνοί+ 2 μπουντιστές+ 1 λεττονός) καί ὁ Τρότσκι κατάθεσαν τήν παρακάτω δήλωση:

«Διαπιστώνοντας πώς στήν οὐσία θά ἦταν καλύτερα νά ὀνομαστεῖ «λικβινταρισμός» τό ρεῦμα πού ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση καί πού πρέπει νά καταπολεμηθεῖ, παίρνοντας ὅμως ὑπόψη τή δήλωση τῶν σ.σ. μενσεβίκων *ὅτι καί αὐτοί ἀναγνωρίζουν τήν ἀνάγκη νά καταπολεμηθεῖ αὐτό τό ρεῦμα*, ἀλλά ὅτι ἡ χρησιμοποίηση ἑνός τέτιου ὅρου στήν ἀπόφαση ἔχει φραξιονιστικό χαρακτήρα, πού στρέφεται ἐνάντια σ' αὐτούς, τούς μενσεβίκους, ἐμεῖς, γιά νά λείψει κάθε ἐπιπρόσθετο ἐμπόδιο γιά τήν ἑνοποίηση τοῦ κόμματος, προτείνουμε ν' ἀπαλειφθεῖ ὁ ὅρος αὐτός ἀπό τήν ἀπόφαση».

Συνεπῶς, ἡ πλειοψηφία τῆς ΚΕ, καί μάλιστα ὅλα τά στοιχεῖα πού δέν ἀνήκουν σέ ὁμάδες, δηλώνουν ἐγγράφως πώς ἡ λέξη λικβινταρισμός εἶναι στήν οὐσία σωστή καί πώς πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἐνῶ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» ἐξηγεῖ ὅτι ἡ ἀπάλειψη τοῦ ὅρου ἔγινε γιατί στήν οὐσία δέν χρειαζόταν!!

Ἡ πλειοψηφία τῆς ΚΕ, καί μάλιστα ὅλα τά στοιχεῖα, πού δέν ἀνήκουν σέ ὁμάδες, δηλώνουν ἐγγράφως πώς εἶναι σύμφωνοι ν'ἀπαλειφθεῖ ὁ ὅρος, ὑποχωρώντας στήν ἐπιμονή τῶν μενσεβίκων (πιό σωστά: ὑποχωρώντας στό τελεσίγραφο, γιατί οἱ μενσεβίκοι δήλωσαν ὅτι σέ ἀντίθετη περίπτωση ἡ ἀπόφαση δέν θά ψηφιστεῖ ὁμόφωνα), ὕστερα ἀπό τήν ὑπόσχεσή τους *«νά παλέψουν ἐνάντια στό ρεῦμα αὐτό»*, ἐνῶ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος» γράφει: ἡ ἀπόφαση ἔδοσε «ξεκάθαρη ἀπάντηση στό ζήτημα σχετικά μέ τή λεγόμενη «πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό»» (σελ. 18, στό ἴδιο)!!

Στήν ὁλομέλεια ὑπόσχονται νά διορθωθοῦν καί παρακαλοῦν: μή χρησιμοποιεῖτε «ἕναν ὅρο πού στρέφεται ἐνάντιά μας», γιατί ἀπό τώρα καί μπρός κι' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι θ'ἀντιπαλέψουμε αὐτό τό ρεῦμα, στό πρῶτο ὅμως φύλλο τῆς «Γκόλος» ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια χαρακτηρίζουν τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό σάν ἀποκαλούμενη ἔτσι πάλη.

Εἶναι φανερό πώς στήν περίπτωση αὐτή ἔχουμε ἀπό τήν πλευρά τῶν γκολοσοφικῶν πλήρη καί ἀποφασιστική στροφή πρός τό λικβινταρισμό, στροφή πού θά τήν καταλάβουμε, ἄν δοῦμε τά ὅσα ἔγιναν ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια σάν κάτι τό ἑνιαῖο, τό συναρτημένο, τό αἰτιολογικά καθορισμένο, ἰδιαίτερα

τά δημοσιεύματα τῶν περιοδικῶν «Νάσα Ζαριά» καί «Βοζροζντένιγε» καί τῶν κυρίων τύπου Μιχαήλ, Γιούρι, Ρόμαν καί Σίας. Γι' αὐτό θά μιλήσουμε παρακάτω καί θά χρειαστεῖ νά δείξουμε ἐκεῖ ὅλη τήν ἐπιπολαιότητα τῆς ἄποψης τοῦ Τρότσκι, πού πάει νά τά ρίξει ὅλα στήν «παραβίαση τῶν ἠθικοπολιτικῶν καθηκόντων» (ἀπόφαση τῆς Βιέννης), τή στιγμή πού δέν πρόκειται, προφανῶς, γιά ἀτομική ἤ ὁμαδική «παραβίαση τῶν καθηκόντων», οὔτε γιά ἠθική, οὔτε γιά νομική πράξη, ἀλλά γιά *πολιτική*, καί συγκεκριμένα: γιά συσπείρωση τῶν ἀντικομματικῶν λεγκαλιστῶν στή Ρωσία.

Τώρα ὅμως πρέπει νά σταθοῦμε σ' ἕνα ἄλλο ζήτημα, καί συγκεκριμένα στίς αἰτίες καί στή σημασία μιᾶς τέτιας ἐνέργειας τῆς ὁλομέλειας, ὅπως ἡ ἀπάλειψη ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς λέξης λικβινταρισμός. Δέν θά ἦταν σωστό νά ἐξηγεῖ κανείς ὅλα αὐτά ἀποκλειστικά μέ τόν παράλογο ζῆλο τέτιων συμφιλιωτιστῶν, ὅπως ὁ Τρότσκι, ὁ Ἰόνοφ καί Σία. Ἐδῶ ὑπάρχει καί μιά ἄλλη πλευρά τοῦ ζητήματος. Πρόκειται γιά τό ὅτι σημαντικό μέρος τῶν ἀποφάσεων τῆς ὁλομέλειας δέν πάρθηκε σύμφωνα μέ τή συνηθισμένη ἀρχή τῆς ὑποταγῆς τῆς μειοψηφίας στήν πλειοψηφία, ἀλλά σύμφωνα μέ τήν ἀρχή τῆς *συμφωνίας* τῶν δυό ὁμάδων, τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων, μέ τή μεσολάβηση τῶν ἐθνικῶν. Αὐτή τήν περίπτωση ὑπονοεῖ, ὅπως φαίνεται ὁ σ. Ἰόνοφ, ὅταν γράφει στήν «Ὄτκλικι Μπούντα»: «Οἱ σύντροφοι πού πιάνονται τώρα ἀπό τό τυπικό μέρος ξέρουν θαυμάσια ποιό τέλος θά εἶχε ἡ τελευταία ὁλομέλεια, ἄν τάσσονταν μέ τήν τυπική ἄποψη τοῦ ζητήματος».

Ὁ σ. Ἰόνοφ στή φράση αὐτή μιλάει μέ ὑπαινιγμούς. Ὅπως καί ὁ Τρότσκι, θεωρεῖ τόν τρόπο αὐτό διατύπωσης τῶν σκέψεών του ἐξαιρετικά «λεπτό», μή φραξιονιστικό καί εἰδικάκομματικό. Στήν πραγματικότητα αὐτός ἀκριβῶς εἶναι τρόπος ἐνέργειας τῶν διπλωματῶν τοῦ στενοῦ ὁμίλου, πού δέν φέρνει τίποτε ἄλλο, παρά ζημιά στό κόμμα καί στήν κομματικότητα. Οἱ ὑπαινιγμοί πᾶνε χαμένοι γιά μερικούς, σέ ἄλλους ὑποδαυλίζουν τήν περιέργεια τοῦ ὁμίλου, ἄλλους τούς ὑποκινοῦν σέ κουτσομπολιό καί συκοφαντίες. Γι' αὐτό πρέπει νά ἀποκρυπτογραφήσουμε τούς ὑπαινιγμούς τοῦ Ἰόνοφ. Ἄν στήν περίπτωση αὐτή δέν θέλει νά πεῖ ὅτι ἡ ὁλομέλεια προσπάθησε σέ μιά σειρά ζητήματα νά πετύχει συμφωνία (καί ὄχι ἁπλή ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας), τότε τόν καλοῦμε νά μιλήσει πιό καθαρά καί νά μή βάζει σέ πειρασμό τούς κουτσομπόληδες τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἄν πάλι ὁ Ἰόνοφ μιλάει ἐδῶ γιά τή συμφωνία τῶν ὁμάδων

στήν ὁλομέλεια, τότε τά λόγια του ἐνάντια «στούς συντρόφους πού πιάνονται τώρα ἀπό τό τυπικό μέρος» μᾶς δείχνουν παραστατικά ἕνα ἀκόμη χαρακτηριστικό ἐκείνων τῶν δῆθεν συμφιλιωτιστῶν, πού οὐσιαστικά βοηθοῦν στά κρυφά τούς λικβινταριστές.

Πολλές ὁμόφωνες ἀποφάσεις ἔχουν ψηφιστεῖ στήν ὁλομέλεια μέ *συμφωνία* τῶν ὁμάδων. Γιά ποιό λόγο ἦταν αὐτό ἀπαραίτητο; Γιατί οὐσιαστικά οἱ φραξιονιστικές σχέσεις ἰσοδυναμοῦσαν μέ διάσπαση καί σέ κάθε διάσπαση πάντοτε καί ἀναπόφευκτα ἡ πειθαρχία ὅλης τῆς κολλεκτίβας (στήν προκείμενη περίπτωση: τοῦ κόμματος) θυσιάζεται στήν πειθαρχία ἑνός μέρους τῆς κολλεκτίβας (στήν προκείμενη περίπτωση: τῆς ὁμάδας).

Μέ τίς κομματικές σχέσεις πού ὑπῆρχαν στή Ρωσία δέν ἦταν δυνατό νά τραβήξουμε γιά ἑνότητα διαφορετικά, παρά μόνο μέσω τῆς συμφωνίας τῶν ὁμάδων (ἄν ἐπρόκειτο γιά ὅλες τίς ὁμάδες ἤ γιά τίς κυριότερες, γιά τμήματα τῶν ὁμάδων ἤ γιά ὁλόκληρες τίς ὁμάδες, αὐτό εἶναι ἄλλο ζήτημα). Ἀπό δῶ προκύπτει καί ἡ ἀνάγκη τοῦ συμβιβασμοῦ, δηλ. τέτιων παραχωρήσεων σέ ὁρισμένα σημεῖα πού δέν τά ἀποδεχόταν ἡ πλειοψηφία, ἀλλά τά ζητοῦσε ἡ μειοψηφία.Μιά ἀπ' αὐτές τίς συμβιβαστικές παραχωρήσεις ἦταν ἡ ἀπάλειψη ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς λέξης: λικβινταρισμός. Ἰδιαίτερα ἀνάγλυφη ἐκδήλωση αὐτοῦ τοῦ συμβιβαστικοῦ χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεων τῆς ὁλομέλειας εἶναι ἡ *ὑπό ὅρους* παράδοση ἀπό μέρους τῶν μπολσεβίκων τῆς περιουσίας *τῆς ὁμάδας* τους σέ *τρίτα* πρόσωπα. Ἕνα μέρος τοῦ κόμματος παραδίνει ὑπό ὅρους τήν περιουσία του σέ τρίτα πρόσωπα (τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας) πού θά πρέπει ν'ἀποφασίσουν, ἄν τά χρήματα αὐτά θά δοθοῦν στήν ΚΕ ἤ ἄν θά ἐπιστραφοῦν στήν ὁμάδα. Ὁ ἐντελῶς ἀσυνήθιστος καί ἀπίθανος γιά ἕνα κανονικό, μή διασπασμένο κόμμα χαρακτήρας τῆς συμφωνίας αὐτῆς, δείχνει καθαρά μέ ποιούς *ὅρους* οἱ μπολσεβίκοι δέχτηκαν τή συμφωνία. Ἡ διακήρυξη τῶν μπολσεβίκων, πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 11 τοῦ ΚΟ, λέει καθαρά πώς βασικός ἰδεολογικοπολιτικός ὅρος εἶναι ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀπόφασης «πού καταδικάζει τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό καί ἀναγνωρίζει τήν πάλη ἐνάντια σ' αὐτά τά ρεύματα σάν ἀπαράγραπτο στοιχεῖο τῆς πολιτικῆς γραμμῆς τοῦ κόμματος», πώς μιά ἀπό τίς ἐγγυήσεις γιά τήν ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς γραμμῆς εἶναι ἡ σύνθεση τοῦ ΚΟ, πώς ἡ συνέχιση τῆς ἔκδοσης τοῦ φραξιονιστικοῦ ὀργάνου καί ἡ συνέχιση τῆς φρα-

ξιονιστικῆς πολιτικῆς ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων δίνει τό δικαίωμα στούς μπολσεβίκους «νά ζητήσουν ἀπό τόν μεσεγγυητή τήν ἐπιστροφή τῶν χρημάτων». Ἡ ΚΕ *δέχτηκε* αὐτούς τούς ὅρους καί στήν ἀπόφαση γιά τά κέντρα τῶν ὁμάδων ἀναφέρθηκε ἄμεσα στή διακήρυξη αὐτή τῶν μπολσεβίκων.

Γεννιέται τό ἐρώτημα, πρέπει νά ἐκπληρωθοῦν οἱ ὅροι αὐτοί ἤ ὄχι; Οἱ ὅροι αὐτοί εἶναι σύμφωνοι μέ τούς τύπους ἤ ὄχι; Ὁ σ. Ἰόνοφ, πού μιλάει περιφρονητικά γιά τήν «τυπικότητα», δέν κατάλαβε τήν πιό στοιχειώδη διαφορά ἀνάμεσα στή συμφωνία, σάν βάση τοῦ συμφώνου (=σάν ὅρος γιά τήν παράδοση τῶν χρημάτων ἀπό μέρους τῶν μπολσεβίκων, ὅρος πού τόν ἐνέκρινε ἡ ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς ΚΕ σχετικά μέ τά κέντρα τῶν ὁμάδων), καί στήν τήρηση τῶν τυπικῶν ὅρων τοῦ συμφώνου, σάν βάση γιά τή διαφύλαξη τῆς ἑνότητας.

Ἄν τώρα ὁ σ. Ἰόνοφ, ὕστερα ἀπό τήν ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς ΚΕ σχετικά μέ τά κέντρα τῶν ὁμάδων παίρνει περιφρονητική στάση ἀπέναντι στήν «τυπικότητα», τότε μέ τή στάση του αὐτή περιφρονεῖ *ὅλη* τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ σχετικά μέ τά κέντρα τῶν ὁμάδων. Τό σόφισμα τοῦ σ. Ἰόνοφ καταλήγει σέ τοῦτο δῶ: ὅλες οἱ ἀποφάσεις τῆς ΚΕ πάρθηκαν ὄχι μόνο κατά πλειοψηφία, ἀλλά καί μέ συμφωνία τῶν ἀντιμαχόμενων ρευμάτων πάνω σέ μερικά βασικά ζητήματα, συνεπῶς καί *γιά τό μέλλον* οἱ ἀποφάσεις αὐτές τυπικά δέν εἶναι ὑποχρεωτικές καί ἡ μειοψηφία ἔχει δικαίωμα νά ζητήσει νά γίνει συμφωνία! *Ἐφόσον* οἱ ἀποφάσεις τῆς ΚΕ περιέχουν τό στοιχεῖο τῆς συμφωνίας, μπορεῖ *πάντα* οἱ ἀποφάσεις αὐτές νά παραβιάζονται, γιατί ἡ συμφωνία εἶναι ζήτημα προαιρετικό!

Μήπως μιά τέτια σοφιστεία δέν εἶναι μιά ἀδέξια σκεπασμένη ὑπεράσπιση τῶν λικβινταριστῶν;

Ἄν ὅμως τά σοφίσματα τοῦ Ἰόνοφ δέν εἶναι παρά γελοῖα, ἡ προσπάθεια τῆς ΚΕ (τῆς ὁλομέλειας) νά κάνει τό ἀνώτατο ὅριο τῶν δυνατῶν ὑποχωρήσεων περιεῖχε ἕνα στοιχεῖο ψυχολογικά καί πολιτικά σωστό, ὀρθό. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ὀτζοβιστές συμφωνοῦσαν στίς λυσασμένες συκοφαντικές ἐπιθέσεις ἐνάντια στό Μπ. Κ. (Μπολσεβίκικο Κέντρο) καί τοῦ ἐπιρίπτανε τίς πιό σφοδρές κατηγορίες. Δέν εἶναι οἱ διαφωνίες ἀρχῶν, ἔλεγαν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ὀτζοβιστές, ἀλλά ἡ «κακεντρέχεια» τοῦ Μπ. Κ. πού περισσότερο ἀπόλα καί κατά πρῶτο λόγο μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τό κόμμα *.

* Συγκρίνετε τή γνώμη τοῦ Ἰόνοφ: «Ὁ σ. Μάρτοφ ὑποστήριζε μέ τήν

Αὐτή εἶναι μιά πολύ σοβαρή περίπτωση καί, ἄν δέν ξεκαθαριστεῖ, δέν εἶναι δυνατό νά κατανοηθεῖ, γιατί ἡ πορεία τῆς ἑνωτικῆς μας κρίσης δέν ἀκολουθεῖ παρά μόνο αὐτό τό δρόμο. Ὑπερασπιστές τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ ἀπό ἄποψη ἀρχῶν *δέν ὑπῆρχαν:* οὔτε οἱ μενσεβίκοι, οὔτε οἱ βπεριοντοφικοί *τολμοῦσαν* νά πάρουν μιά τέτια θέση. Ἐδῶ φάνηκε τό χαρακτηριστικό γνώρισμα, πού ἀπό καιρό τό ἔχει ἐπισημάνει ἡ φιλολογία μας (καί ἐπανειλημμένα ἐπισημάνθηκε στή διεθνή φιλολογία ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές), τῶν σύγχρονων «κριτικῶν» τοῦ μαρξισμοῦ καί τῶν κριτικῶν τῆς πραγματικά μαρξιστικῆς τακτικῆς: ἀναποφασιστικότητα, ἔλλειψη ἀρχῶν, κρύψιμο τῆς «νέας» γραμμῆς, συγκάλυψη τῶν συνεπῶν ἐκπροσώπων τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ. Δέν εἴμαστε λικβινταριστές, αὐτός εἶναι φραξιονιστικός ὅρος, φώναζαν οἱ μενσεβίκοι. Δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές, αὐτό εἶναι φραξιονιστική ὑπερβολή, τούς σεγοντάρανε οἱ βπεριοντοφικοί. Καί χίλιες δυό κατηγορίες ἐπιρίπτονταν στό Μπ. Κ. γιά τά πιό διαφορετικά ζητήματα μέχρι καί τό λεγόμενο «ποινικό ζήτημα» (διάβαζε: ἀπαλλοτρίωση) *μέ σκοπό* νά σκεπαστοῦν καί νά παραμεριστοῦν σέ δεύτερη μοίρα οἱ πολιτικές διαφωνίες σέ ζητήματα ἀρχῶν.

Σ'αὐτό οἱ μπολσεβίκοι ἀπάντησαν: καλά, κύριοι, ἡ ΚΕ ἄς ἐξετάσει *ὅλες* τίς κατηγορίες σας καί ἀνάλογα ἄς «κρίνει καί ἄς ἀποφασίσει». Πέντε ἐθνικοί σοσιαλδημοκράτες παίρνουν μέρος στήν ὁλομέλεια, ἀπ' αὐτούς ἐξαρτιέται νά παρθεῖ μιά ἀπόφαση καί πολύ περισσότερο ὁμόφωνη ἀπόφαση. Ἄς γίνουν αὐτοί οἱ «κριτές»γιά νά ξεκαθαρίσουν τίς κατηγορίες σας (δηλ. τῶν μενσεβίκων καί τῶν βπεριοντοφικῶν) καί γιά νά ἱκανοποιήσουν τίς ἀξιώσεις σας ἀπό τό Μπ. Κ. Οἱ μπολσεβίκοι προχώρησαν πιό πέρα. Συμφώνησαν νά φτάσουν κατά τή λήψη τῶν ἀποφάσεων στό ἀνώτατο ὅριο τῶν συμβιβασμῶν πού ζητοῦσαν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ βπεριοντοφικοί.

Καί ἔγινε τό ἀνώτατο ὅριο τῶν ὑποχωρήσεων στίς ἀποφάσεις σχετικά μέ τήν κατάσταση στό κόμμα καί γιά τή συνδιάσκεψη, ἐξετάστηκαν ὅλες οἱ «κατηγορίες» καί *ἱκανοποιήθηκαν ὅλες οἱ ἀξιώσεις πρός τό Μπ. Κ.* μέ βάση τήν ἀπόφαση *καί τῶν πέντε ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατῶν.*

ἴδια ἐπιμονή στήν ὁλομέλεια ὅτι «οἱ ἐπικίνδυνες παρεκκλίσεις» δεξιοῦ χαρακτήρα εἶναι ἐπινόηση τῶν κακεντρεχῶν μπολσεβίκων, ὅτι ὁ μοναδικός ἐχθρός τοῦ κόμματος εἶναι τό Μπολσεβίκικο Κέντρο μέ τή φραξιονιστική του τάση νά διευθύνει» (σελ. 22 τοῦ ἄρθρου πού παραθέτουμε).

Μόνο έτσι μπορούσαμε ν'αφαιρέσουμε από τούς αντιπάλους τῆς κομματικῆς γραμμῆς, δηλ. τῆς ἀντιλικβινταριστικῆς γραμμῆς, κάθε δυνατότητα νά βρίσκουν προφάσεις, *κάθε δυνατότητα νά ξεφύγουν ἀπό τήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος σύμφωνα μέ τίς ἀρχές*. Καί τή δυνατότητα αὐτή τούς τήν ἀφαιρέσαμε.

Ἂν τώρα ὁ Ἀξελρόντ, ὁ Μάρτοφ καί Σία στήν «Ἀπαραίτητη συμπλήρωση», ὁ Ἀλέξινσκι καί Σία στό φυλλάδιο τῶν βπεριοντοφικῶν προσπαθοῦν νά βγάλουν πάλι στό φῶς τῆς ἡμέρας τίς κατηγορίες ἐνάντια στό Μπ. Κ., τά κουτσομπολιά, τίς συκοφαντίες, τίς ψευτιές καί τίς διαβολές, οἱ κύριοι αὐτοί ἀπαγγέλλουν μόνοι τους τήν καταδίκη τους. Ν'ἀρνηθοῦν τό γεγονός ὅτι ἡ ὁλομέλεια ἐξέτασε *ὁμόφωνα ὅλες* τίς κατηγορίες τους, ὅτι μέ τήν ἀπόφασή της ἀπόριψε *ὅλες* τίς κατηγορίες καί δέχτηκε ὅτι εἶναι ἀσύστατες, αὐτό δέν εἶναι δυνατό νά τό ἀρνηθοῦν, αὐτό δέν μποροῦν νά τό ἀρνηθοῦν οὔτε τοῦτοι οὔτε ἐκεῖνοι οἱ ἥρωες τῶν ραδιουργιῶν. Κι' ἄν ἔτσι ἔχει τό πράγμα, γίνεται τώρα φανερό γιά ὅλους καί γιά τόν καθένα, πώς αὐτοί πού ἀρχίζουν πάλι τίς ραδιουργίες (Ἀξελρόντ, Μάρτοφ, Ἀλέξινσκι καί Σία) εἶναι ἁπλῶς πολιτικοί ἐκβιαστές, πού μέ τά κουτσομπολιά θέλουν νά σκεπάσουν τά ζητήματα ἀρχῆς. Καί δέν θά τούς μεταχειριστοῦμε παρά μόνο σάν πολιτικούς ἐκβιαστές. Δέν θά ἀσχοληθοῦμε μέ ἄλλα ζητήματα, ἐκτός ἀπό τό ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς ἀπό τό κόμμα τῆς ἀντιλικβινταριστικῆς καί ἀντιοτζοβιστικῆς γραμμῆς, καί θ' ἀφήσουμε στούς Ἀξελρόντ, Μάρτοφ καί Ἀλέξινσκι νά κυλιοῦνται ὅσο θέλουν στή λάσπη.

Οἱ συμβιβασμοί καί οἱ ὑποχωρήσεις τῶν μπολσεβίκων, ἡ συμφωνία τους γιά τίς ἀποφάσεις, πού σέ πολλά σημεῖα δέν ἦταν ἀρκετά κατηγορηματικές, ἦταν ἀπαραίτητες γιά νά ξεκαθαριστεῖ ὁ διαχωρισμός ἀπό ἄποψη ἀρχῶν. Οἱ μπολσεβίκοι, ἱκανοποιώντας *ὅλες* τίς ἀξιώσεις τῶν μενσεβίκων καί τῶν οτζοβιστῶν, πού ἡ πλειοψηφία τῶν ἐθνικῶν* τίς παραδέχτηκε σάν σωστές, πέτυχαν ὥστε τό ζήτημα νά γίνει γιά τούς σοσιαλδημοκράτες, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν κατεύθυνση ὅπου ἀνήκουν, γιά ὅλους, ἐκτός ἀπό τούς ἐξεπαγγέλματος ἐκβιαστές, ἀποκλειστικά ζήτημα ἐφαρμογῆς τῆς κομματικῆς γραμμῆς, γραμμῆς

* Θά θυμίσουμε πώς θετική ψῆφο στήν ὁλομέλεια εἶχαν 4 μενσεβίκοι, 4 μπολσεβίκοι, 1 βπεριοντοφικός, 1 λεττονός, 2 μπουντιστές καί 2 πολωνοί, δηλ. οἱ μπολσεβίκοι ἀπέναντι στούς μενσεβίκους καί στούς βπεριοντοφικούς δέν εἶχαν τήν πλειοψηφία ἀκόμη καί μαζί μέ τούς πολωνούς καί τό λεττονό· ἔκριναν οἱ μπουντιστές.

ἀντιλικβινταριστικῆς καί ἀντιοτζοβιστικῆς. Σέ κανέναν, οὔτε σ' ἕναν ἄνθρωπο μέσα στό κόμμα δέν ἔχει μπεῖ περιορισμός στήν κομματική δουλιά, στή συμμετοχή του στήν ἐφαρμογή τῆς γραμμῆς αὐτῆς· κανένα ἐμπόδιο γιά τήν ἐφαρμογή της, κανένα ξένο περιστατικό πού νά φέρνει ἐμπόδια δέν ἔμεινε στήν ἀπόφαση, πού ἡ ψήφισή της ἐξαρτιόταν ἀπό τούς ἐθνικούς σοσιαλδημοκράτες. Καί ἄν τώρα ξανά καί ἀκόμη πιό καθαρά οἱ λικβινταριστές ἔδειξαν ποιοί εἶναι, τό γεγονός αὐτό *ἀποδείχνει* πώς τά ἐξωτερικά ἐμπόδια ἦταν ἐπινόηση, στάχτη στά μάτια, κουτσομπόλικη ὑπεκφυγή, μέθοδος μηχανοράφων τῶν ὁμίλων καί τίποτε παραπάνω.

Γι' αὐτό καί ὁ διαχωρισμός καί τό ξεκαθάρισμα ἄρχισαν οὐσιαστικά μόνο ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια· τό ξεκαθάρισμα αὐτό γίνεται ἀποκλειστικά πάνω σ' ἕνα βασικότατο ζήτημα ἀρχῆς: τό ζήτημα τῆς διάλυσης τοῦ κόμματός μας. Οἱ «συμφιλιωτιστές» ἐκεῖνοι πού ἔμειναν κατάπληκτοι, πικράθηκαν, παραξενεύτηκαν ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ διαχωρισμός ἄρχισε μετά τήν ὁλομέλεια, μέ τήν ἔκπληξή τους ἀπόδειξαν μόνο πώς εἶναι αἰχμάλωτοι τῆς διπλωματίας τοῦ ὁμίλου. Ὁ διπλωμάτης τοῦ ὁμίλου μποροῦσε νά πιστεύει πώς ἡ ὑπό ὅρους συμφωνία μέ τούς Μάρτοφ καί Μαρτίνοφ, τόν Μαξίμοφ καί τό δεύτερο βπεριοντοφικό [111] εἶναι τό τέλος κάθε διαχωρισμοῦ, γιατί οἱ διαφορές ἀρχῶν γιά ἕναν τέτιο διπλωμάτη εἶναι ζήτημα δευτερεῦον. Ἀντίθετα, γιά ὅποιον τό ζήτημα ἀρχῆς σχετικά μέ τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό στέκεται σέ πρώτη γραμμή, δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἐκπληκτικό στό ὅτι ἀκριβῶς *μετά* τήν ἱκανοποίηση *ὅλων* τῶν ἀξιώσεων τοῦ Μάρτοφ, τοῦ Μαξίμοφ κ.ἄ., ἀκριβῶς *μετά* τό ἀνώτατο ὅριο τῶν ὑποχωρήσεων πού ἔγιναν ἀπέναντί τους σέ ζητήματα ὀργανωτικά κτλ., ἔπρεπε ν' ἀρχίσει ὁ διαχωρισμός καθαρά πάνω σέ ζητήματα ἀρχῶν.

Αὐτό πού γίνεται στό κόμμα μετά τήν ὁλομέλεια δέν εἶναι χρεωκοπία τῆς κομματικῆς ἑνοποίησης, ἀλλά εἶναι ἀρχή τῆς ἑνοποίησης ἐκείνων πού πραγματικά μποροῦν καί θέλουν νά δουλέψουν στό κόμμα καί κατά τρόπο κομματικό, εἶναι ἀρχή γιά τό ξεκαθάρισμα τοῦ πραγματικοῦ κομματικοῦ συνασπισμοῦ τῶν μπολσεβίκων, τῶν κομματικῶν μενσεβίκων, τῶν ἐθνικῶν, τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού δέν ἀνήκουν σέ ὁμάδες ἀπό τούς ἐχθρικά διακείμενους πρός τό κόμμα ἀποστάτες, ἀπό τούς μισοφιλελεύθερους καί τούς μισοαναρχικούς *.

* Ἀνάμεσα στά ἄλλα, γιά τό χαρακτηρισμό τοῦ συνασπισμοῦ τῶν γκο-

4. ΓΙΑ ΤΗΝ 1η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ

Συνεχίζοντας τήν ἐξέταση τῶν ἐλλείψεων πού παρουσιάζουν οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, πρέπει νά σταθῶ τώρα στό πρῶτο σημεῖο τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τήν κατάσταση μέσα στό κόμμα. Τό σημεῖο αὐτό δέν θίγει, εἶναι ἀλήθεια, ζητήματα τέτια πού συνδέονται ἄμεσα μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἀντίληψη γιά τήν κομματική ἑνοποίηση, θά πρέπει ὅμως νά κάνω μιά παρέκβαση, γιατί ἡ ἑρμηνεία τοῦ πρώτου αὐτοῦ σημείου προκάλεσε κιόλας ὄχι λίγες συζητήσεις μέσα στό κόμμα.

Στό δικό μου σχέδιο ἀπόφασης δέν ὑπῆρχε διόλου τό σημεῖο αὐτό, καί ἐγώ—καθώς καί ὅλη ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι»—τό πολέμησα μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο. Τό σημεῖο αὐτό τό ἔβαλαν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ πολωνοί, τούς ὁποίους μερικοί μπολσεβίκοι προειδοποιοῦσαν ἐπίμονα πώς ἡ ἑρμηνεία αὐτοῦ τοῦ ἀσαφοῦς, σκοτεινοῦ σημείου θά δημιουργήσει ἀναπόφευκτα παρεξηγήσεις ἤ—ἀκόμη χειρότερο—θά ἐξυπηρετήσει τούς λικβινταριστές.

Δέν ὑπάρχει λόγος νά πῶ ὅτι στήν ὁλομέλεια ὑπόβαλα σέ κριτική μιά σειρά θέσεις τοῦ σημείου αὐτοῦ γιά ἔλλειψη περιεχομένου, γιά κενότητα καί ταυτολογία. Τό νά λέει κανείς ὅτι ἡ τακτική τῶν σοσιαλδημοκρατῶν εἶναι πάντοτε ἑνιαία στή βάση της ἀπό ἄποψη ἀρχῶν καί νά μήν καθορίζει ποιές εἶναι αὐτές οἱ βάσεις ἀρχῶν, γιατί καί γιά ποιές ἀκριβῶς βάσεις (μαρξισμός γενικά, εἴτε ἡ μιά εἴτε ἡ ἄλλη θέση τοῦ μαρξισμοῦ) πρόκειται ἐδῶ· τό νά λέει κανείς ὅτι ἡ τακτική τῶν σοσιαλδημοκρατῶν εἶναι ὑπολογισμένη πάντα νά δίνει τό ἀνώτατο ὅριο

λοσοφικῶν καί τῶν βπεριοντοφικῶν ἐνάντια στούς μπολσεβίκους (συνασπισμοῦ ἀπόλυτα ὅμοιου μέ τό συνασπισμό τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ζωρές καί τοῦ Ἐρβέ κατά τῶν ὁπαδῶν τοῦ Γκέντ [112]) μπορεῖ νά βοηθήσει καί τό παρακάτω γεγονός: ὁ Μάρτοφ στήν «Ἀπαραίτητη συμπλήρωση» κοροϊδεύει τόν Πλεχάνοφ, γιατί δίνει σημασία στή σύνθεση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τή σχολή. Ὁ Μάρτοφ λέει ψέματα. Στήν ὁλομέλεια ὁ ἴδιος ὁ Μάρτοφ μέ ὅλους τούς μενσεβίκους, μέ τόν Μαξίμοφ καί μέ τή βοήθεια τοῦ Τρότσκι *πάλευε γιά νά παρθεῖ ἀπόφαση* πού θά ἀναγνώριζε γιά κομματική τήν ὀτζοβιστική σχολή στό ΝΝ, μέ τήν ὁποία ἡ ΚΕ *ἔπρεπε νά ἔρθει σέ συμφωνία!* Μέ δυσκολία πετύχαμε νά χρεωκοπήσουμε τόν ἀντικομματικό αὐτό συνασπισμό.

Φυσικά, μιά καί οἱ γκολοσοφικοί καί οἱ βπεριοντοφικοί ἀνήκουν στό κόμμα, ἔχουν ὅλο *τό δικαίωμα* νά μπαίνουν σέ συνασπισμούς. Τό ζήτημα δέν εἶναι ἄν ἔχουν τό δικαίωμα, ἀλλά κατά πόσο στέκεται ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ὁ συνασπισμός. Αὐτός εἶναι *συνασπισμός ἀνθρώπων χωρίς ἀρχές,* ἐνάντια στήν κομματικότητα καί στήν ἐμμονή στίς ἀρχές.

τῶν ἀποτελεσμάτων καί νά μήν καθορίζει οὔτε τούς ἄμεσους σκοπούς (τά ἄμεσα πιθανά ἀποτελέσματα) τῆς πάλης στή δοσμένη στιγμή, οὔτε τά εἰδικά μέσα πάλης γιά τή δοσμένη αὐτή στιγμή· τό νά λέει κανείς ὅτι ἡ τακτική ὑπολογίζει τούς διάφορους δρόμους πού μπορεῖ νά ἀκολουθήσει ἡ ἐξέλιξη καί νά μήν καθορίζει συγκεκριμένα τούς δρόμους αὐτούς, τό νά λέει χιλιοειπωμένες ἀλήθειες ὅτι ἡ τακτική πρέπει νά συντελεῖ στή συγκέντρωση τῶν δυνάμεων, νά κάνει τό προλεταριάτο ἱκανό νά διεξάγει ἀνοιχτή πάλη καί νά ἐκμεταλλεύεται τίς ἀντιθέσεις τοῦ ἀσταθοῦς καθεστῶτος, ὅλα αὐτά εἶναι ἐλλείψεις ὁλοφάνερες, πού χτυποῦν στά μάτια καί μετατρέπουν ὅλο τό σημεῖο σέ ἄχρηστη καί περιττή σαβούρα.

Ὑπάρχει ὅμως καί κάτι χειρότερο στό σημεῖο αὐτό. Ὑπάρχει ἕνα παραθυράκι γιά τούς λικβινταριστές, πού τό ἐπισήμαναν τόν καιρό τῆς ὁλομέλειας διάφορα μέλη της, ὄχι μόνο οἱ μπολσεβίκοι, ἀλλά καί ἕνας μπουντιστής, ἀκόμη καί ὁ Τρότσκι. Πρόκειται γιά τή φράση πού λέει ὅτι στό συνειδητό προλεταριάτο «*πρώτη φορά* παρουσιάζεται ἡ δυνατότητα, ἀφοῦ ὀργανωθεῖ σέ μαζικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, νά ἐφαρμόζει συνειδητά, σχεδιασμένα καί μέ συνέπεια αὐτή τή μέθοδο τακτικῆς τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας». (Ποιά εἶναι *αὐτή* ἡ μέθοδος; Προηγούμενα γινόταν λόγος γιά τίς βάσεις ἀρχῶν τῆς τακτικῆς, κι' ὄχι γιά τή μέθοδό της, καί ἀκόμη λιγότερο γιά κάποια συγκεκριμένη μέθοδο).

Γιά ποιό λόγο *πρώτη φορά*, ρωτοῦσαν ἐκεῖνοι πού ὑπόβαλαν σέ κριτική τό σημεῖο αὐτό στήν ὁλομέλεια. Ἄν γιά τό λόγο ὅτι κάθε βῆμα ἀνάπτυξης τῆς χώρας δίνει καί κάτι τό καινούργιο, τό ἀνώτερο καί στό ἐπίπεδο τῆς τεχνικῆς καί στό χαρακτήρα τῆς ταξικῆς πάλης κτλ., τότε ἔχουμε νά κάνουμε πάλι μέ μιά κοινοτοπία. Τότε ἡ κάθε στιγμή πάντα καί ὁπωσδήποτε προσθέτει κάτι πού παρουσιάζεται *γιά πρώτη φορά* σέ σχέση μέ τήν προηγούμενη στιγμή. Ἐμεῖς ὅμως περνᾶμε μιά συγκεκριμένη στιγμή, μιά στιγμή πτώσης κατά τήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης, μιά στιγμή τεράστιας μείωσης τῆς δραστηριότητας τῶν μαζῶν καί τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ὕστερα ἀπό τήν ἐπαναστατική ἄνοδο. Καί ἄν ἡ στιγμή αὐτή χαρακτηρίζεται σάν στιγμή πού δίνει *γιά πρώτη φορά* στό προλεταριάτο τή δυνατότητα νά ἐφαρμόσει συνειδητά κτλ. τή μέθοδο τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας, τότε τά λόγια αὐτά θά ὁδηγήσουν ἀναπότρεπτα σέ λικβινταριστική ἑρμηνεία, σέ καθαρά φιλελεύθερη ἐξύμνηση τῆς περιόδου τῆς

ΙΙΙ Δούμας, περιόδου δῆθεν εἰρηνικῆς καί δῆθεν νόμιμης, σέ σχέση μέ τήν περίοδο τῆς θύελλας καί τῆς ἐφόδου, σέ σχέση μέ τήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης, τότε πού ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου διεξαγόταν μέ ἄμεσα ἐπαναστατικές μορφές καί οἱ φιλελεύθεροι τήν ἔβριζαν, ἀποκαλώντας την «παραφροσύνη τοῦ αὐθόρμητου».

Γιά νά ἐπιστήσω ἰδιαίτερα τήν προσοχή σ' αὐτό τόν κίνδυνο λικβινταριστικῆς ἑρμηνείας τοῦ πάρα πολύ ἀσαφοῦς σημείου, ὑπόβαλα σ' αὐτή τή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας μιά ὁλόκληρη σειρά γραπτές δηλώσεις, ὑπογραμμίζοντας μιά σειρά σημεῖα ἀπό τούς λόγους τῶν ὁμιλητῶν. Νά δυό ἀπό τίς δηλώσεις μου:

1) «Μέ ἀπαίτηση τοῦ Λένιν ἀναγράφονται στά πρακτικά τά ἑξῆς ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ σ. Τ. (πολωνοῦ σοσιαλδημοκράτη): «εἶναι ἐντελῶς λαθεμένη ἡ ἑρμηνεία ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ὑποτίμηση τῆς τακτικῆς τῆς ἐπανάστασης σέ σύγκριση μέ τήν τακτική τῆς ἀντεπανάστασης»».

2) «Μέ ἀπαίτηση τοῦ Λένιν ἀναγράφεται στά πρακτικά ἡ ἀναφώνηση τοῦ σ. Μάρτοφ («σωστά!») ὅταν ὁ Ι. (μπολσεβίκος πού ὑποστήριζε τό σημεῖο αὐτό) εἶπε πώς οἱ ἐπίμαχες λέξεις δέν μειώνουν, ἀλλά αὐξάνουν τή σημασία τῆς ἐπανάστασης καί τῶν μεθόδων της σέ σύγκριση μέ τίς ἀντεπαναστατικές μεθόδους».

Καί οἱ δυό δηλώσεις διαπιστώνουν ὅτι καί ὁ πολωνός καί ὁ μπολσεβίκος, μέ σύμφωνο καί τόν Μάρτοφ, εἶχαν ἀρνηθεῖ κατηγορηματικά νά δεχτοῦν καί τήν ἐλάχιστη παραδοχή μιᾶς λικβινταριστικῆς ἑρμηνείας τοῦ σημείου αὐτοῦ. Ἐννοεῖται πώς οἱ δυό αὐτοί σύντροφοι δέν εἶχαν καμιά πρόθεση νά δόσουν τέτια ἑρμηνεία.

Εἶναι ὅμως ἀπό πολύ καιρό γνωστό ὅτι σέ ἐφαρμογή ὑπόκειται ὁ νόμος καί ὄχι τά αἴτια τοῦ νόμου, ὄχι οἱ προθέσεις τοῦ νομοθέτη. Ἡ σημασία τοῦ προκείμενου σημείου γιά τή ζύμωση καί τήν προπαγάνδα δέν θά καθοριστεῖ ἀπό τίς καλές προθέσεις τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου συντάκτη του, ἀπό τίς δηλώσεις τους στήν ὁλομέλεια, ἀλλά ἀπό τόν ἀντικειμενικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων καί τῶν ρευμάτων μέσα στό ρωσικό τμῆμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας (οἱ μή ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες εἶναι ζήτημα ἄν θά δόσουν ἰδιαίτερη προσοχή στό ἀσαφές αὐτό σημεῖο).

Γι' αὐτό μέ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον περίμενα νά δῶ πῶς θά ἑρμηνευτεῖ τό σημεῖο αὐτό στόν τύπο, καί προτίμησα νά μή

βιαστῶ νά ἐκφράσω τή γνώμη μου, προτίμησα ν' ἀκούσω πρῶτα τίς κρίσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού δέν πῆραν μέρος στήν ὁλομέλεια ἤ τίς κρίσεις τῶν γκολοσοφικῶν.

Τό πρῶτο κιόλας φύλλο τῆς «Γκόλος» ὕστερο ἀπό τήν ὁλομέλεια ἔδοσε ὑπεραρκετό ὑλικό γιά νά κριθεῖ ἡ συζήτησή μας σχετικά μέ τό πῶς θά ἑρμηνεύουν τό σημεῖο αὐτό.

Στό ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος» γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ὁλομέλειας διαβάζουμε:

«Βέβαια, θά ἦταν ἐντελῶς ἀκατανόητο καί παράλογο νά ὑποθέσουμε πώς ἡ ΚΕ μέ τίς λέξεις αὐτές» («πρώτη φορά» κτλ.) «ἤθελε νά καταδικάσει ἔμμεσα τήν τακτική μας στό παρελθόν, *ἐφόσον ἦταν προσαρμοσμένη στήν ἐπαναστατική κατάσταση»* (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ συντάκτη· φύλ. 19-20, σελ. 18).

Πολύ καλά! Ὁ συντάκτης χαρακτηρίζει τή λικβινταριστική ἑρμηνεία ἀκατανόητη καί παράλογη. Ὡστόσο, διαβάζοντας παρακάτω συναντοῦμε στήν ἴδια παράγραφο τόν ἀκόλουθο ἰσχυρισμό:

«Μέ τά λόγια αὐτά ἀναγνωρίζεται ἐπίσημα ἡ σχετική καθυστέρηση τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς στό παρελθόν, παρά τίς ἐπαναστατικές μορφές μέ τίς ὁποῖες ἐκδηλωνόταν, πράγμα πού, ἄς τό ποῦμε μέ τήν εὐκαιρία αὐτή, ἦταν μιά ἀπό τίς κύριες αἰτίες τῆς ἥττας τῆς ἐπανάστασης· μέ τά λόγια αὐτά ἀναγνωρίζεται ἐπίσημα ὅτι ἡ τακτική μας στό παρελθόν εἶχε ἐξαιρετικά στοιχειώδη χαρακτήρα, καί ὅτι οἱ καθυστερημένες κοινωνικές σχέσεις τήν καταδίκαζαν νά εἶναι τέτια· μέ τά λόγια αὐτά, τέλος, ἀναγνωρίζεται ἐπίσημα ὅτι ὁποιαδήποτε καί ἄν εἶναι ἡ πολιτική κατάσταση στό μέλλον, κάθε προσπάθεια νά γυρίσουμε στή δικτατορία τῶν κλειστῶν παράνομων ὁμίλων μέσα στό κίνημα μέ ὅλη τήν πολιτική πού συνδέεται μ' αὐτό τό πράγμα, θά ἦταν ἀποφασιστικό βῆμα πρός τά πίσω».

Δέν εἶναι, ἀλήθεια, ὡραῖο;

Δέν ξέρει κανείς ἀπό ποῦ ν' ἀρχίσει γιά νά ξεδιαλύνει αὐτό τόν πλοῦτο τῶν «μαργαριταριῶν».

Θ' ἀρχίσω ἀπό τήν τριπλή παραπομπή στήν «ἐπίσημη ἀναγνώριση». Πόσες φορές δέν εἰρωνευόταν ἡ ἴδια ἡ «Γκόλος» κάθε φορά πού ἡ μιά εἴτε ἡ ἄλλη ἀπόφαση παραδεχόταν ἐπίσημα τήν ἐκτίμηση τοῦ παρελθόντος, τήν ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασης, τήν ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τῶν ἀστικῶν κομμάτων κτλ.! Ὁρίστε ἕνα δειγματάκι τῆς εἰλικρίνειας τῶν φωνασκιῶν ἐνάντια στήν «ἐπισημότητα»: ὅταν στούς γκολοσοφικούς δέν ἀρέσει μιά *σαφής* ἀπόφαση τοῦ κόμματος, τότε εἰρωνεύονται τήν ἀξίωση νά λύνονται «ἐπίσημα» τά σύνθετα, λέει, ἐπιστημονικά ζητήματα κτλ. κτλ., ὅπως τά «Sozialistische Monatshefte»

κοροϊδεύουν τήν ἀπόφαση τῆς Δρέσδης κατά τῶν ὀπορτουνιστῶν ἤ ὅπως οἱ βέλγοι μινιστεριαλιστές τῶν ἡμερῶν μας κοροϊδεύουν τήν ἀπόφαση τοῦ Ἄμστερνταμ[113]. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὅμως, μόλις τοῦ γκολοσοφικοῦ τοῦ φάνηκε ὅτι ὑπάρχει κάποιο παραθυράκι γιά τό λικβινταρισμό, ὁρκίζεται *τρεῖς φορές* σέ θεούς καί δαίμονες πώς αὐτό ἔχει «ἀναγνωριστεῖ ἐπίσημα».

Καί ὅταν ἕνας γκολοσοφικός ὁρκίζεται σέ θεούς καί δαίμονες, νά ξέρετε πώς... δέν λέει τήν ἀλήθεια. Τό νά γίνεται λόγος γιά «ἐπίσημη ἀναγνώριση» τῆς ἑρμηνείας *του* ἀπό τό συντάκτη τοῦ ἄρθρου εἶναι πολύ περισσότερο κουτό, γιατί *τό ἀμφισβητήσιμο τῆς ἑρμηνείας* τοῦ σημείου αὐτοῦ ἀποτέλεσε εἰδικά τό ἀντικείμενο συζητήσεων στήν ΚΕ, καί μάλιστα ἀπό τίς δηλώσεις τίς ἐπίσημα *καταχωρημένες στά πρακτικά* —ναί, ναί! ἐπιτέλους πραγματικά «ἐπίσημα»!— *πού ἀποτύπωσαν τά λόγια αὐτά* τοῦ πολωνοῦ καί τοῦ μπολσεβίκου, φαίνεται, πώς αὐτοί δέν θ' ἀναγνωρίσουν ποτέ γιά σωστές τίς ἑρμηνεῖες τῆς «Γκόλος». Ὁ συντάκτης μας ἁπλῶς ρεζιλεύτηκε μέ τίς φωνασκίες γιά ἐπίσημη ἀναγνώριση.

Οἱ λέξεις «γιά πρώτη φορά» ἀναγνωρίζουν τή «σχετική καθυστέρηση τοῦ παρελθόντος», ἄς τό πάρουμε καί ἔτσι, ἄν καί δέν φαίνεται ἀπό πουθενά, γιατί πρέπει νά ἀναφέρεται στήν πολιτική ζωή ἀκριβῶς καί ὄχι στίς ἄλλες πλευρές τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης· ἀλλά τό νά προσθέτει κανείς: «παρά τίς ἐπαναστατικές μορφές», σημαίνει νά δείχνει πολύ ἀπρόσεκτα τά γαϊδουρινά αὐτιά τοῦ βεχιστῆ. Μποροῦμε νά βάλουμε στοίχημα πώς ὅταν διαβάσουν τό μέρος αὐτό οἱ 90 τουλάχιστο ἀπό τούς 100 φιλελεύθερους θά γεμίσουν φιλιά τούς γκολοσοφικούς, ἐνῶ ἀπό τούς ἑκατό ἐργάτες τουλάχιστο οἱ 90 θά ἐγκαταλείψουν τούς ὀπορτουνιστές. Καί «μέ τήν εὐκαιρία» αὐτή, ἄς ποῦμε ὅτι ἡ προσθήκη σχετικά μέ τίς «αἰτίες τῆς ἥττας τῆς ἐπανάστασης» ξεσκεπάζει ὁλότελα τούς συντάκτες τοῦ λικβινταριστικοῦ πεντάτομου: αὐτοί θέλουν νά περάσουν τίς φιλελεύθερες ἀπόψεις τους γιά τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση, καλύπτοντάς τες μέ μιά ἀσαφή ἀπόφαση. Γι' αὐτό μιλᾶνε γιά «στοιχειώδη χαρακτήρα» ἀκόμη καί —σημειῶστε το αὐτό! — γιά *ἐξαιρετικά* στοιχειώδη χαρακτήρα τῆς «τακτικῆς μας τοῦ παρελθόντος». Ὁ «ἐξαιρετικά» στοιχειώδης χαρακτήρας τῆς τακτικῆς, αὐτό, βλέπετε, ἀπορέει ἀπό τά λόγια ««γιά πρώτη φορά» νά ἐφαρμόζουμε συνειδητά, σχεδιασμένα, καί μέ συνέπεια (στό μαζικό κόμμα) τή μέθοδο

τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας»*. Ἡ τακτική τῆς ἐποχῆς τῆς νόμιμης πάλης, τῆς ἐποχῆς τῆς σχετικῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τῶν μαζικῶν ἑνώσεων, τῶν ἐκλογῶν μέ τή συμμετοχή τῶν ἐπαναστατικῶν κομμάτων, τῆς γενικῆς ἀφύπνισης τοῦ πληθυσμοῦ, τῶν γρήγορων ταλαντεύσεων στήν πολιτική τῆς κυβέρνησης, τῆς ἐποχῆς μερικῶν μεγάλων νικῶν κατά τῆς κυβέρνησης, ἡ τακτική αὐτή ἦταν *ἐξαιρετικά* στοιχειώδης, ὅπως φαίνεται σέ σύγκριση μέ τή μή στοιχειώδη τακτική τοῦ 1909-1910! Πόσο βουτηγμένος στήν ἀποστασία πρέπει νά εἶσαι, πόσο ἄθλια σοσιαλδημοκρατική ἀντίληψη τῶν γεγονότων πρέπει νά ἔχεις, γιά νά κάνεις τέτιες ἑρμηνεῖες!

Τό νά συμπεραίνει ὅμως κανείς ἀπό τίς λέξεις «γιά πρώτη φορά» ὅτι καταδικάζεται ἡ δικτατορία (!!) τῶν στενῶν παράνομων ὁμίλων, αὐτό πιά εἶναι ὁλότελα ἀσύγκριτο. Στήν ἐποχή τῆς «ἐξαιρετικά στοιχειώδους» τακτικῆς τοῦ 1905-1907 ἡ καθοδήγηση τῶν ἐργατῶν ἀπό μέρους τοῦ κόμματος ἔμοιαζε πολύ περισσότερο, σημειῶστε το παρακαλῶ, μέ «δικτατορία» ἀπ' ὅ,τι τό 1909-1910, προερχόταν πολύ περισσότερο ἀπό τίς «παράνομες» ὀργανώσεις καί συγκεκριμένα ἀπό τούς «ὁμίλους», πού ἦταν πιό «κλειστοί» ἀπ' ὅ,τι στίς μέρες μας! Γιά νά προσδόσουμε ἀληθοφάνεια σ' αὐτή τή διασκεδαστική βαθύνοια πρέπει νά θυμίσουμε πώς οἱ ὀπορτουνιστές καί οἱ φίλοι τῶν καντέτων τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης αἰσθάνονταν τόν ἑαυτό τους ἀνάμεσα στούς ἐργάτες σάν «κλειστό ὅμιλο» καί βρίσκουν πώς τώρα στήν *πάλη γιά τή νομιμότητα* (μήν ἀστειεύεστε!) δέν εἶναι «κλειστοί» (ὁ ἴδιος ὁ Μιλιουκόφ εἶναι μαζί μας), δέν ἀποτελοῦν «ὅμιλο» (ἔχουμε νόμιμα περιοδικά τῶν ἀποστατῶν), δέν εἶναι «παράνομοι» κτλ., κτλ.

Γιά πρώτη φορά τό προλεταριάτο, ὀργανωμένο σέ μαζικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, βλέπει ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους πού θέλουν νά θεωροῦν τόν ἑαυτό τους ἡγέτες του, μιά τόσο *συστηματική καί συνεπή* ροπή πρός τή φιλελεύθερη ἀποστασία.

Αὐτό τό δίδαγμα ἀπό τήν ἑρμηνεία τοῦ περίφημου σημείου

* Μ' αὐτό τό πνεῦμα ἑρμηνεύει τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ καί ὁ σ. Ἄν (βλ. τό ἄρθρο του «Ἀπ' ἀφορμή ἕνα γράμμα ἀπό τόν Καύκασο» σέ τοῦτο τό φύλλο τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ»). Ὁ σ. Ἄν μέ τό ἄρθρο του ἐπιβεβαιώνει τίς πιό βαριές κατηγορίες τοῦ συντάκτη τοῦ «Γράμματος ἀπό τόν Καύκασο», συντρόφου Κ. Στ. [114], παρόλο πού ἀποκαλεῖ τό γράμμα αὐτό «λίβελλο». Θά ἐπανέλθουμε στό περίεργο ἀπό πολλές ἀπόψεις ἄρθρο τοῦ σ. Ἄν.

«γιά πρώτη φορά» θά ὑποχρεωθεῖ, θέλοντας καί μή, νά τό πάρει ὑπόψη του ἐκεῖνος ὁ σύντροφος πολωνός καί ἐκεῖνος ὁ σύντροφος μπολσεβίκος*, πού δήλωσαν ἐπίσημα ὅτι βρίσκουν ἐντελῶς λαθεμένη τή λικβινταριστική ἑρμηνεία τοῦ σημείου *τους*.

5. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ (1908) ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥΣ

Οἱ τελευταῖες παρατηρήσεις σχετικά μέ τίς ἐλλείψεις τῆς απόφασης τῆς ὁλομέλειας πρέπει ν' ἀφοροῦν τά εἰσαγωγικά λόγια στό πρῶτο σημεῖο πού λέει: «Γιά ν' ἀναπτυχθοῦν οἱ βασικές θέσεις τῆς ἀπόφασης τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ 1908 ἡ ΚΕ ἀποφασίζει...». Ἡ διατύπωση αὐτή εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὑποχώρησης πού ἔγινε στούς μενσεβίκους καί σ' αὐτή τήν περίπτωση θά πρέπει νά σταθοῦμε πολύ περισσότερο, γιατί ἐδῶ ἔχουμε νά κάνουμε ξανά μ' ἕνα χτυπητό παράδειγμα ἀνέντιμης στάσης ἀπέναντι στήν ὑποχώρηση, ἤ ὁλοφάνερης ἀνικανότητας νά κατανοηθεῖ ἡ σημασία τῶν κομματικῶν ἀποφάσεων στά ζητήματα τῆς τακτικῆς.

Τό σχέδιο ἀπόφασης, πού εἶχε ἐγκριθεῖ ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς, καί, συνεπῶς, εἶχε ἐξασφαλισμένους τούς περισσότερους ψήφους στήν ὁλομέλεια, ἔλεγε: «*γιά τήν ἐπικύρωση* τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908 καί τήν ἀνάπτυξή τους...». Οἱ μενσεβίκοι καί στήν περίπτωση αὐτή ζήτησαν τελεσιγραφικά νά κάνουμε ὑποχώρηση, ἀρνούμενοι νά ψηφίσουν τήν ἀπόφαση στό σύνολό της, ἄν μείνουν οἱ λέξεις «γιά τήν ἐπικύρωση», γιατί τήν ἀπόφαση τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908 τή θεωροῦν ἀποκορύφωμα τοῦ «φραξιονισμοῦ». Κάναμε τήν ὑποχώρηση πού ζήτησαν καί δέν ἀρνηθήκαμε νά ψηφίσουμε τήν ἀπόφαση χωρίς τίς λέξεις γιά ἐπικύρωση. Δέν θά λυπόμουνα καθόλου γι' αὐτή τήν ὑποχώρηση, ἄν πετύχαινε τό σκοπό, δηλ. ἄν οἱ μενσεβίκοι κρατοῦσαν ἀπέναντι στήν κομματική ἀπόφαση μιά ἔντιμη στάση, πού ἄν δέν ὑπάρχει εἶναι ἀδύνατο νά γίνει ἀπό κοινοῦ δουλιά. Τό κόμμα μας *δέν μπορεῖ* νά καθορίζει μέ ἄλλο τρόπο τά βασικά του καθή-

* Στήν ὁλομέλεια οἱ σύντροφοι αὐτοί ἑρμήνευαν τήν § 1 μέ τήν ἔννοια ὅτι θέλουν νά τονίσουν τήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς διαφοροποίησης, τήν πρόοδο τῆς καθαρά σοσιαλιστικῆς συνείδησης τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, τό δυνάμωμα τῆς ἀντίδρασης τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ σκέψεις αὐτές εἶναι σωστές, φυσικά, ἀλλά *δέν ἔχουν ἐκφραστεῖ* (καί *δέν εἶναι αὐτές* πού ἔχουν ἐκφραστεῖ) στίς θέσεις πού ἀπαρτίζουν τήν § 1.

κοντα στά ζητήματα τῆς τακτικῆς, τῆς ὀργάνωσης καί τῆς κοινοβουλευτικῆς δουλιᾶς τήν ἐποχή τῆς III Δούμας, παρά μέ τόν τρόπο πού τά καθόρισε στίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908. Χωρίς νά ἀρνούμαστε πώς τότε ἡ φραξιονιστική πάλη ἦταν πολύ ἔντονη, δέν θά ἐπιμένουμε στή μιά ἤ τήν ἄλλη αὐστηρή λέξη τῶν ἀποφάσεων ἐκείνης τῆς περιόδου, πού στρέφονταν ἐνάντια στούς λικβινταριστές. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐπιμένουμε στίς βασικές τους θέσεις, γιατί τό νά μιλᾶμε γιά τό κόμμα, γιά τήν κομματικότητα, γιά τήν κομματική ὀργάνωση θά σήμαινε ὅτι πετᾶμε στόν ἀέρα μεγάλα λόγια, ἄν ἀπομακρυνόμασταν ἀπό τή μοναδική ἀπάντηση πού ἔδοσε τό κόμμα καί τήν ἐπαλήθευσε ἡ δουλιά ἑνός χρόνου στά σπουδαιότερα, στά ζωτικά ζητήματα, πού ἄν ἔμεναν χωρίς ἀπάντηση δέν θά μπορούσαμε νά κάνουμε βῆμα οὔτε στήν προπαγάνδα, οὔτε στή ζύμωση, οὔτε στήν ὀργάνωση. Εἴμαστε ἐντελῶς ἕτοιμοι νά παραδεχτοῦμε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δουλέψουμε ἀπό κοινοῦ γιά τή διόρθωση τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν, τήν ἐπανεξέτασή τους σύμφωνα μέ τήν κριτική τῶν συντρόφων *ὅλων* τῶν ὁμάδων, μαζί καί τῶν κομματικῶν μενσεβίκων, φυσικά· ξέρουμε πώς μερικές θέσεις τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν θά ἐξακολουθήσουν, πιθανόν, γιά κάμποσο καιρό νά συζητιοῦνται μέσα στό κόμμα καί δέν θά μπορέσουμε νά τίς λύσουμε διαφορετικά στό προσεχές μέλλον, παρά μόνο μέ ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας. *Ἐφόσον* ὅμως ἡ ἐπανεξέταση αὐτή δέν ἄρχισε καί δέν τέλειωσε, *ἐφόσον* τό κόμμα δέν ἔχει δόσει μιά καινούργια ἀπάντηση στό ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς ἐποχῆς τῆς III Δούμας καί τῶν καθηκόντων πού ἀπορέουν ἀπ᾿ αὐτή, *ἀπαιτοῦμε ὁπωσδήποτε* ἀπό ὅλους τούς κομματικούς σοσιαλδημοκράτες, ὅποιες καί ἄν εἶναι οἱ ἀπόψεις τους, νά ἔχουν γιά ὁδηγό στή δράση τους αὐτές ἀκριβῶς τίς ἀποφάσεις.

Θά ἔλεγε κανείς ὅτι αὐτό εἶναι ἡ ἀλφαβήτα τῆς κομματικότητας. Θά ἔλεγε κανείς ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἄλλη στάση ἀπέναντι στίς κομματικές ἀποφάσεις. Ἡ στροφή ὅμως πρός τό λικβινταρισμό, πού ἔκανε ἡ «Γκόλος» μετά τήν ὁλομέλεια, τήν ἀνάγκασε καί πάνω σ᾿ αὐτό τό ζήτημα νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τήν ὑποχώρηση τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος, ὄχι γιά νά περάσει στή νομιμόφρονη κομματική θέση, ἀλλά γιά νά ἐκδηλώσει ἀμέσως τή δυσαρέσκειά της γιά τό μέγεθος τῆς ὑποχώρησης! (Οἱ γκολοσοφικοί ξέχασαν μόνο, ὅπως φαίνεται, πώς ὅποιος πρῶτος προκάλεσε συζήτηση ἀπ᾿ ἀφορμή τή συμβιβαστική ἀπόφαση πού πάρθηκε ὁμόφωνα, ἐκφράζοντας τή

δυσαρέσκειά του γι' αὐτή καί τήν ἀπαίτηση νά γίνουν νέες ὑποχωρήσεις, νέες διορθώσεις, αὐτός μέ τή στάση του ἔδοσε στήν ἄλλη πλευρά τό δικαίωμα νά ζητᾶ νά γίνουν διορθώσεις πρός τήν ἀντίθετη κατεύθυνση. Κι' ἐμεῖς, φυσικά, θά κάνουμε χρήση αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος).

Τό ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος», ἀρ. 19-20, πού ἀποσπάσματά του παραθέτω σχετικά μέ τά ἀποτελέσματα τῆς ὁλομέλειας, γράφει εὐθύς ἐξαρχῆς πώς οἱ εἰσαγωγικές λέξεις στήν ἀπόφαση εἶναι *συμβιβασμός*. Αὐτό εἶναι μιά ἀλήθεια πού μεταβάλλεται σέ ψέμα, ὅταν ἀποσιωπᾶται τό ὅτι ἡ ἄρνηση τῆς πλειοψηφίας τῆς ΚΕ *νά ἐπικυρώσει* ἀνοιχτά ὅλες τίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908 καί ὄχι μόνο τίς βασικές τους θέσεις, ἦταν ἕνας συμβιβασμός πού τόν ἐπέβαλε τό τελεσίγραφο τῶν μενσεβίκων!

«Κατά τή γνώμη μας, συνεχίζει ἡ «Γκόλος», ἡ φράση αὐτή συνδέεται πολύ ἄσχημα μέ τό ξεκάθαρο περιεχόμενο τῶν σπουδαιότατων σημείων τῆς ἀπόφασης, δείχνοντας μιά ὁρισμένη στροφή στήν ἐξέλιξη τοῦ κόμματος, ὡστόσο, ὅμως, ἀποτελεῖ βέβαια τή συνέχεια ὅλου τοῦ παρελθόντος τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, λιγότερο ὅμως ἀπόλα» (!!) «συνδέεται ἴσα-ἴσα μέ τήν «κληρονομιά τοῦ Λονδίνου» [115]. Ὡστόσο θά εἴμασταν ἀδιόρθωτοι δογματιστές, ἄν νομίζαμε πώς μποροῦμε νά πετύχουμε μονομιᾶς ἀπόλυτη ταυτότητα γνωμῶν μέσα στό κόμμα μας, ἄν θυσιάζαμε ἕνα μεγάλο βῆμα τοῦ κινήματος πρός τά μπρός γιά χάρη τῆς πρωτοκαθεδρίας» (!!). «Τή διόρθωση αὐτῶν τῶν λαθῶν τῆς ἀπόφασης μποροῦμε νά τήν ἀναθέσουμε στούς ἱστορικούς».

Αὐτό δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση ὅτι οἱ γκολοσοφικοί πού πῆραν μέρος στήν ὁλομέλεια σάν νά ἔφαγαν κατσάδα ἀπό τούς δικούς τους ρώσους λεγκαλιστές, σάν τόν Πότρεσοφ καί Σία, ἤ ἀπό τούς συντάκτες τῆς «Γκόλος», πού δέν ἦταν στήν ὁλομέλεια, γιά τήν «ὑποχωρητικότητά τους ἀπέναντι στούς μπολσεβίκους» καί ὅτι σάν νά τούς ζήτησαν συγγνώμη. Ἐμεῖς, λένε, δέν εἴμαστε δογματιστές, ἄς διορθώσουν οἱ ἱστορικοί τά λάθη τῆς ἀπόφασης!

Τολμοῦμε νά παρατηρήσουμε, σχετικά μέ τήν μεγαλεπήβολη αὐτή δήλωση, πώς οἱ κομματικοί σοσιαλδημοκράτες συντάσσουν ἀποφάσεις ὄχι γιά τούς ἱστορικούς, ἀλλά γιά νά καθοδηγοῦνται *πρακτικά* ἀπό τίς ἀποφάσεις αὐτές *στή δουλιά τους* τῆς προπαγάνδας, τῆς ζύμωσης, τῆς ὀργάνωσης. Τό κόμμα δέν ἔχει ἄλλο τρόπο νά προσδιορίσει τά καθήκοντα

τῆς δουλιᾶς αὐτῆς γιά τήν περίοδο τῆς III Δούμας. Γιά τούς λικβινταριστές, φυσικά, οἱ κομματικές ἀποφάσεις εἶναι μηδέν, ἐπειδή, κατά τή γνώμη τους, καί ὅλο τό κόμμα εἶναι μηδέν, ἐπειδή, κατά τή γνώμη τους, καί μ' ὅλο τό κόμμα (καί ὄχι μόνο μέ τίς ἀποφάσεις του) μόνο οἱ «ἱστορικοί» μποροῦν ν' ἀσχολοῦνται μέ ὠφέλεια καί ἐνδιαφέρον. Μέ τούς λικβινταριστές ὅμως οὔτε οἱ μπολσεβίκοι, οὔτε οἱ κομματικοί μενσεβίκοι θέλουν νά δουλέψουν καί δέν θά δουλέψουν στήν ἴδια ὀργάνωση. Θά παρακαλέσουμε τούς λικβινταριστές νά πᾶνε μέ τούς μπεζγκολοφικούς[116] ἤ μέ τούς ἐνέσους[117].

Ἄν οἱ γκολοσοφικοί φέρνονταν τίμια ἀπέναντι στό κόμμα, ἄν πραγματικά ἔπαιρναν ὑπόψη τό κόμμα καί ὄχι τόν Πότρεσοφ καί Σία, τήν ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί ὄχι τόν ὅμιλο τῶν λεγκαλιστῶν λογίων, τότε θά ἐκφράζανε διαφορετικά τή δυσαρέσκειά τους γιά τίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908. Ἴσα-ἴσα τώρα, ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια, θά σταματοῦσαν τό ἀνάρμοστο, χαρακτηριστικό μόνο γιά τούς καντέτους, περιφρονητικό χαχάνισμα γιά κάποιες ἐκεῖ δά «παράνομες» «ἀποφάσεις». Θά καταπιάνονταν πρακτικά μέ τό ξεκαθάρισμα τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν καί μέ τή διόρθωσή τους σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις τους, σύμφωνα μέ τίς ἀντιλήψεις τους σχετικά μέ τήν πείρα τοῦ 1907-1910. Αὐτό, μάλιστα, θά ἦταν δουλιά γιά τήν πραγματική κομματική ἑνοποίηση, γιά τήν προσέγγιση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δράσης πάνω σέ μιά γραμμή. Οἱ γκολοσοφικοί πού ἀρνοῦνται νά τό κάνουν αὐτό, στήν οὐσία ἐφαρμόζουν ἀκριβῶς τό πρόγραμμα τῶν λικβινταριστῶν. Πραγματικά, ποιό εἶναι τό πρόγραμμα τῶν λικβινταριστῶν σ' αὐτό τό ζήτημα; Τό πρόγραμμά τους εἶναι νά ἀγνοοῦν τίς ἀποφάσεις τοῦ παράνομου, τοῦ καταδικασμένου σέ ἐξαφάνιση κτλ. κόμματος καί ν' ἀντιπαραθέτουν στίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος τήν ἄμορφη «δουλιά» τῶν ἐλεύθερων σκοπευτῶν, πού αὐτοαποκαλοῦνται σοσιαλδημοκράτες καί πού βολεύτηκαν, ἀνακατεμένοι μέ τούς φιλελεύθερους, τούς ναρόντνικους καί τούς μπεζζαγκλαφικούς, σέ διάφορα νόμιμα μικρά περιοδικά, νόμιμους συλλόγους κτλ. Δέν χρειάζονται κανενός εἴδους ἀποφάσεις, καμιά «ἐκτίμηση τῆς σύγχρονης στιγμῆς», κανένας προσδιορισμός τῶν ἄμεσων σκοπῶν τῆς πάλης μας καί τῆς στάσης μας ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, ὅλα αὐτά τά ἀποκαλοῦμε (κατά τό παράδειγμα τοῦ Μιλιουκόφ!) «δικτατορία τῶν παράνομων κλειστῶν ὁμίλων» (χωρίς νά βλέπουμε πώς μέ τήν ἀμορφία μας, τήν ἀνοργανωσιά μας,

τή διασπορά μας οὐσιαστικά προσφέρουμε τή «δικτατορία» στούς φιλελεύθερους ὁμίλους!).

Μάλιστα, μάλιστα, δέν χωράει ἀμφιβολία πώς σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στίς κομματικές ἀποφάσεις οἱ λικβινταριστές δέν μποροῦν ν' ἀπαιτοῦν τίποτε ἄλλο ἀπό τούς γκολοσοφικούς, παρά μόνο νά τίς εἰρωνεύονται περιφρονητικά καί νά τίς ἀγνοοῦν.

Δέν πρέπει νά πάρει κανείς στά σοβαρά τήν ἄποψη ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ σχετικά μέ τήν κατάσταση στό κόμμα τό 1909-1910 συνδέεται «λιγότερο ἀπόλα» μέ τήν κληρονομιά τοῦ Λονδίνου, γιατί ἡ ἀνοησία αὐτῆς τῆς ἄποψης εἶναι ὁλοφάνερη. Κοροϊδεύουν τό κόμμα ὅταν λένε: εἴμαστε ἕτοιμοι νά πάρουμε ὑπόψη μας «ὅλο τό παρελθόν» του, δέν παίρνουμε ὅμως ὑπόψη μας τό παρελθόν ἐκεῖνο πού συνδέεται ἄμεσα μέ τό παρόν καί οὔτε τό παρόν! Μ' ἄλλα λόγια: εἴμαστε ἕτοιμοι νά πάρουμε ὑπόψη ἐκεῖνο πού δέν καθορίζει τήν τωρινή μας διαγωγή. Εἴμαστε ἕτοιμοι (τό 1910) νά πάρουμε ὑπόψη «ὅλο τό παρελθόν» τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐκτός ἀπό τό παρελθόν ἐκεῖνο πού περιέχει τίς ἀποφάσεις σχετικά μέ τό Κόμμα τῶν καντέτων τῆς περιόδου 1907-1908-1909, τά κόμματα ἐργασίας τῆς περιόδου 1907-1908-1909, τά καθήκοντα τῆς πάλης στήν περίοδο 1907-1908-1909. Εἴμαστε ἕτοιμοι νά τά πάρουμε ὑπόψη ὅλα, ἐκτός ἀπό ἐκεῖνο πού πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη γιά νά γίνουμε τώρα κομματικοί στήν πράξη, νά κάνουμε τήν κομματική δουλιά, νά πραγματοποιοῦμε τήν κομματική δουλιά, νά ἐφαρμόζουμε τήν κομματική τακτική, νά κατευθύνουμε μέ κομματικό τρόπο τή σοσιαλδημοκρατική δράση στήν ΙΙΙ Δούμα.

Πρέπει νά ποῦμε πρός ντροπή τῆς Μπούντ, ὅτι στό ὄργανό της παραχωρεῖ θέση σέ παρόμοια λικβινταριστικά δημοσιεύματα πού εἰρωνεύονται τήν κληρονομιά τοῦ Λονδίνου, ὅπως τό ἄρθρο τοῦ σ. Ἰόνοφ (σελ. 22). «Πέστε, σᾶς παρακαλῶ, γράφει ὁ Ἰόνοφ, ποιά σχέση ἔχουν οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου μέ τήν τωρινή στιγμή καί μέ τά ζητήματα πού βρίσκονται σήμερα στήν ἡμερήσια διάταξη; Τολμῶ νά ἐλπίζω, πώς καί ὁ σ. Λένιν μαζί μέ ὅλους τούς ὁμοϊδεάτες του αὐτό δέν τό ξέρει».

Βέβαια, πῶς μπορῶ νά ξέρω ἕνα τόσο σοφό πράγμα! Ἀπό ποῦ νά ξέρω πώς στίς βασικές ὁμάδες τῶν ἀστικῶν κομμάτων (μαυροεκατονταρχίτες, ὀχτωβριστές, καντέτοι, ναρόντνικοι) δέν ἔγινε καμμιά οὐσιαστική ἀλλαγή στήν ταξική σύνθεσή

τους, στήν πολιτική τους, στή στάση τους άπέναντι στό προλεταριάτο καί στήν έπανάσταση άπό τήν άνοιξη τοῦ 1907 ὥς τήν ἄνοιξη τοῦ 1910; Ἀπό ποῦ νά ξέρω πώς οἱ ἀσήμαντες ἐπιμέρους ἀλλαγές, πού μπορεῖ νά ἀξίζει νά σημειωθοῦν στόν τομέα αὐτό, ἔχουν τονιστεῖ στίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908; Ἀπό ποῦ νά τά ξέρω ὅλα αὐτά;

Γιά τόν Ἰόνοφ ὅλα αὐτά, ὅπως φαίνεται, δέν ἔχουν σχέση μέ τή σημερινή στιγμή καί μέ τά ζητήματα πού βρίσκονται στήν ἡμερήσια διάταξη. Γι' αὐτόν εἶναι περιττά πράγματα, κάποιος ἐκεῖ δά καθορισμός τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα. Γιατί νά παραφορτώσουμε τόν ἑαυτό μας; Δέν εἶναι μήπως πιό ἁπλό νά ὀνομάσουμε «ἔκτακτα μέτρα ἀσφάλειας» κτλ. αὐτή τήν τάση γιά ἐπεξεργασία ἑνός κομματικοῦ καθορισμοῦ τῆς προλεταριακῆς τακτικῆς; Δέν εἶναι πιό ἁπλό νά μετατρέψουμε τούς σοσιαλδημοκράτες σέ ἐλεύθερους σκοπευτές, σέ *ἀδέσποτους*, πού νά λύνουν τά ἄμεσα ζητήματα «ἐλεύθερα», χωρίς κανενός εἴδους «ἔκτακτα μέτρα ἀσφάλειας», σήμερα μαζί μέ τούς φιλελεύθερους στό περιοδικό «Νάσι Πομόϊ», αὔριο μέ τούς μπεζγκολοφικούς στό συνέδριο τῶν παράσιτων τῆς λογοτεχνίας, μεθαύριο μέ τούς ὀπαδούς τοῦ Ποσσέ μέσα στό συνεταιρισμό [118]. Μόνο... μόνο πού, ἀγαπητή παπαδίτσα, σέ τί θά διαφέρει αὐτό ἀπό ἐκεῖνο πού προσπαθοῦν νά πετύχουν οἱ λεγκαλιστές-λικβινταριστές; Σέ τίποτε ἀπολύτως!

Οἱ κομματικοί σοσιαλδημοκράτες πού δέν εἶναι ἱκανοποιημένοι ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ Λονδίνου ἤ ἀπό τίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908 καί θέλουν νά δουλέψουν στό κόμμα, μέ κομματικό τρόπο, θά κάνουν κριτική τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν στόν κομματικό τύπο, θά προτείνουν τροποποιήσεις, θά πείθουν τούς συντρόφους, θά προσπαθοῦν νά κατακτήσουν τήν πλειοψηφία μέσα στό κόμμα. Μέ τέτιους ἀνθρώπους μπορεῖ νά μή συμφωνοῦμε, ἡ στάση τους ὅμως ἀπέναντι στή δουλιά θά εἶναι κομματική, *δέν θά* βοηθοῦν *τήν ἀποσύνθεση*, ὅπως κάνουν ὁ Ἰόνοφ, ἡ «Γκόλος» καί Σία.

Κοιτάξτε τόν κ. Πότρεσοφ.

Ὁ «σοσιαλδημοκράτης» αὐτός, πού ἐπιδείχνει στό κοινό τήν ἀνεξαρτησία του ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἀναφωνεῖ στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», τεῦχος 2, σελ. 59: «Καί πόσα εἶναι αὐτά τά ζητήματα, πού χωρίς τή λύση τους δέν μπορεῖ οὔτε βῆμα νά γίνει, δέν μπορεῖ ὁ ρωσικός μαρξισμός νά εἶναι ἕνα ἰδεολογικό ρεῦμα, πού νά ἔχει συγκεντρώσει πραγμα-

τικά ὅλη τή δραστηριότητα καί τή δύναμη» (δέν θά μπορούσατε νά λέτε λιγότερα λόγια, φίλτατε κ. ἀνεξάρτητε!) «τῆς ἐπαναστατικῆς συνείδησης τῆς ἐποχῆς! Πῶς προχωρεῖ ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας, ποιά ἀνακατάταξη δυνάμεων ἐπιφέρει κάτω ἀπό τό βρόχο τῆς ἀντίδρασης, τί γίνεται στό χωριό καί στήν πόλη, ποιές ἀλλαγές φέρνει ἡ ἀνάπτυξη αὐτή στήν κοινωνική σύνθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας κτλ. κτλ.; Ποῦ εἶναι ἡ ἀπάντηση, ἤ μιά πρώτη ἀπάντηση στά ἐρωτήματα αὐτά, ποῦ εἶναι ἡ οἰκονομική σχολή τοῦ ρωσικοῦ μαρξισμοῦ; Καί τί ἔγινε ἡ πολιτική λειτουργία τῆς σκέψης, μέ τήν ὁποία κάποτε ἀσχολοῦνταν ὁ μενσεβικισμός; Οἱ ὀργανωτικές του ἀναζητήσεις, ἡ ἀνάλυση ἀπό μέρους του τοῦ παρελθόντος, ἡ ἐκτίμησή του γιά τό παρόν;»

Ἄν ὁ ἀνεξάρτητος αὐτός δέν ξεστομοῦσε παρατραβηγμένες φράσεις καί σκεπτόταν πραγματικά ἐκεῖνο πού λέει, θά καταλάβαινε ἕνα πολύ ἁπλό πράγμα. Ἄν πραγματικά ὁ ἐπαναστάτης μαρξιστής δέν μπορεῖ νά κάνει οὔτε βῆμα, ἄν δέν λύσει αὐτά τά προβλήματα (καί αὐτό εἶναι σωστό), τότε μέ τή λύση τους— ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπιστημονικῆς ὁλοκλήρωσης, τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, ἀλλά μέ τήν ἔννοια τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐνεργειῶν πού πρέπει νά γίνουν καί πῶς πρέπει νά γίνουν—μέ τή λύση τους πρέπει νά ἀσχολεῖται *τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα*. Γιατί, «ἐπαναστατικός μαρξισμός» *ἔξω* ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα εἶναι ἁπλῶς κουβέντες τοῦ σαλονιοῦ ἑνός νόμιμου φλύαρου, πού κάποτε τόν πιάνει ἡ ἐπιθυμία νά παινευτεῖ ὅτι «κι' ἐμεῖς ἐπίσης» εἴμαστε σχεδόν σοσιαλδημοκράτες. Τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ἔδοσε *μιά πρώτη ἀπάντηση* στά παραπάνω προβλήματα καί τήν ἔδοσε *ἀκριβῶς στίς ἀποφάσεις* τοῦ Δεκέμβρη 1908.

Οἱ ἀνεξάρτητοι τά κανόνισαν πολύ ἔξυπνα: στό νόμιμο τύπο διαρηγνύουν τά ἱμάτιά τους καί ρωτᾶνε, «ποῦ ἔδοσαν οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές μιά πρώτη ἀπάντηση;». Οἱ ἀνεξάρτητοι ξέρουν πώς στό νόμιμο τύπο δέν εἶναι δυνατό νά τούς δοθεῖ ἀπάντηση. Ἐνῶ στόν παράνομο τύπο οἱ φίλοι τῶν ἀνεξάρτητων αὐτῶν (οἱ γκολοσοφικοί) ἀποφεύγουν περιφρονητικά νά δόσουν ἀπάντηση στά ζητήματα, «πού ἄν δέν λυθοῦν εἶναι ἀδύνατο νά γίνει ἔστω *καί βῆμα»*. Ἔτσι πετυχαίνουν αὐτό πού χρειάζεται στούς ἀνεξάρτητους (δηλ. τούς ἀποστάτες τοῦ σοσιαλισμοῦ) ὅλου τοῦ κόσμου: ἠχηρές φράσεις καί ταυτόχρονα στήν πράξη ἀνεξαρτησία ἀπό τό σοσιαλισμό, καθώς καί ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

6. ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ-ΛΕΓΚΑΛΙΣΤΩΝ

Ἄς περάσουμε τώρα στό ξεκαθάρισμα τῶν ὅσων συνέβηκαν μετά τήν ὁλομέλεια. Στό ζήτημα αὐτό ὁ Τρότσκι καί ὁ Ἰόνοφ δίνουν μιά ὁμόφωνη καί ἁπλή ἀπάντηση. «Οὔτε στίς ἐξωτερικές συνθῆκες τῆς πολιτικῆς ζωῆς, λέει ἡ ἀπόφαση τῆς Βιέννης, οὔτε στίς ἐσωτερικές σχέσεις τοῦ κόμματός μας *δέν ἔγινε ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια καμιά πραγματική ἀλλαγή* πού θά μποροῦσε νά δυσκολέψει τή δουλιά γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος...». Φραξιονιστική ὑποτροπή, κρηρονομιά τῶν φραξιονιστικῶν σχέσεων, πού δέν ἐξαλείφθηκε, αὐτό εἶναι ὅλο.

Ὁ Ἰόνοφ δίνει τήν ἴδια ἐξήγηση σχετικά μέ τά «πρόσωπα». «Ἡ ὁλομέλεια τέλειωσε. Ὅσοι πῆραν μέρος σ'αὐτήν ἔφυγαν γιά τά μέρη τους...Οἱ ἡγέτες τῶν παλιῶν ὁμάδων ἔμειναν ἐλεύθεροι, χειραφετήθηκαν ἀπό κάθε ξένη ἐπίδραση καί πίεση. Ταυτόχρονα ἔφτασαν ἔγκαιρα σημαντικές ἐνισχύσεις. Γιά ὁρισμένους οἱ ἐνισχύσεις αὐτές εἶναι ὁ σ. Πλεχάνοφ πού τόν τελευταῖο καιρό προπαγανδίζει ἔντονα τήν κήρυξη στρατιωτικοῦ νόμου μέσα στό κόμμα. Γιά ἄλλους εἶναι τά δεκαέξι «παλιά κομματικά στελέχη, πολύ γνωστά στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»» (βλ. φύλ. 19-20, «Ἀνοιχτό γράμμα»). «Πῶς λοιπόν κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες νά μή ριχτοῦν στή μάχη; Καί ἀμέσως κιόλας καταπιάστηκαν μέ τήν παλιά «ὑπόθεση» τῆς ἀλληλοεξόντωσης» («Ὄτκλικι Μπούντα», ἀρ. φύλ. 4, σελ. 22).

Οἱ φραξιονιστές πῆραν ἔγκαιρα «ἐνισχύσεις» καί ξανατσακώθηκαν, αὐτό εἶναι ὅλο. Εἶναι ἀλήθεια πώς σάν «ἐνίσχυση» γιά τούς μπολσεβίκους ἔφτασε ἔγκαιρα ἕνας κομματικός μενσεβίκος, ὁ Πλεχάνοφ, «ἔφτασε ἔγκαιρα» κηρύσσοντας τόν πόλεμο στούς λικβινταριστές, αὐτό ὅμως δέν ἐνδιαφέρει τόν Ἰόνοφ. Τοῦ Ἰόνοφ δέν τοῦ ἀρέσει, προφανῶς, ἡ πολεμική τοῦ Πλεχάνοφ κατά τοῦ Πότρεσοφ, τοῦ σ. Ι. (πού πρότεινε «νά διαλυθοῦν τά πάντα») κτλ. Εἶναι δικαίωμά του, φυσικά, νά ἐπικρίνει τήν πολεμική αὐτή. Πῶς ὅμως μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ αὐτή ἡ «κήρυξη στρατιωτικοῦ νόμου μέσα στό *κόμμα»;* Ὁ πόλεμος ἐνάντια στούς *λικβινταριστές* εἶναι κήρυξη στρατιωτικοῦ νόμου μέσα στό *κόμμα,* ἄς θυμηθοῦμε τή «φιλοσοφία» αὐτή τοῦ σ. Ἰόνοφ.

Γιά τούς μενσεβίκους τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡ ἐνίσχυση ἦταν οἱ ρῶσοι μενσεβίκοι. Τό περιστατικό αὐτό ὅμως δέν ὑποχρεώνει καθόλου τόν σ. Ἰόνοφ νά σκεφτεῖ.

Εἶναι εὐνόητο ποιό πρακτικό συμπέρασμα βγαίνει ἀπό μιά τέτια «ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς» ἀπό τόν Τρότσκι καί τόν Ἰόνοφ. Δέν ἔχει συμβεῖ τίποτε τό ἰδιαίτερο. Ἁπλῶς ἕνας φραξιονιστικός καυγάς. Νά μποῦν νέοι κήρυκες τῆς οὐδετερότητας, καί ἡ δουλιά θά εἶναι ἐντάξει. Ὅλα ἐξηγοῦνται μέ τήν ἄποψη τῆς διπλωματίας τῶν ὁμίλων. Ὅλες οἱ πρακτικές συνταγές εἶναι ἁπλῶς διπλωματία τῶν ὁμίλων. Ὑπάρχουν αὐτοί πού «ρίχτηκαν στή μάχη», ὑπάρχουν αὐτοί πού ἐπιθυμοῦν «νά συμφιλιώσουν»: ἐδῶ ν' ἀφαιρεθεῖ ἡ ὑπόμνηση γιά τό «θεμέλιο», ἐκεῖ νά προστεθεῖ ὁ τάδε στό «ὄργανο», ἀλλοῦ «νά γίνει ὑποχώρηση» στούς λεγκαλιστές σχετικά μέ τούς τρόπους σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης... Παλιά, ἀλλά πάντα νέα ἱστορία τοῦ πνεύματος τῶν στενῶν ὁμίλων τοῦ ἐξωτερικοῦ!

Ἐμεῖς ἔχουμε διαφορετική γνώμη γι' αὐτό πού συνέβηκε ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια.

Ἡ ὁλομέλεια, ἀφοῦ πῆρε ὁμόφωνες ἀποφάσεις, διέψευσε *ὅλες* τίς «στρεψόδικες» κατηγορίες καί ἔτσι κόλλησε ὁριστικά στόν τοῖχο τούς λικβινταριστές. Δέν μποροῦν νά κρύβονται πιά πίσω ἀπό σκευωρίες. Δέν μποροῦν πιά νά ἐπικαλοῦνται τήν ἀδιαλλαξία καί τή «μηχανική καταστολή» (παραλλαγές: ἔκτακτα μέτρα ἀσφάλειας, στρατιωτικός νόμος, κατάσταση πολιορκίας κτλ.). Μποροῦν ν' ἀποχωρήσουν ἀπό τό κόμμα μόνο ἐξαιτίας τοῦ λικβινταρισμοῦ τους (ὅπως οἱ βπεριοντοφικοί μποροῦν ν' ἀποχωρήσουν μόνο ἐξαιτίας τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς ἀντιμαρξιστικῆς φιλοσοφίας τους).

Οἱ λικβινταριστές, ὅταν τούς κολλήσαμε στόν τοῖχο, ἔδειξαν «ποιοί» εἶναι. Τό κέντρο τους στή Ρωσία, ἄσχετα ἄν εἶναι ἐπίσημο ἤ ἀνεπίσημο, μισοπαράνομο (Μιχαήλ καί Σία), ἤ ἀπόλυτα νόμιμο (Πότρεσοφ καί Σία), *ἀπάντησε μέ ἄρνηση* στήν πρόσκληση νά ἐπανέλθει στό κόμμα. Οἱ ρῶσοι λεγκαλιστές-λικβινταριστές διέκοψαν ὁριστικά τίς σχέσεις τους μέ τό κόμμα καί συγκρότησαν τήν ὁμάδα τῶν *ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν* (ἀνεξάρτητων ἀπό τό σοσιαλισμό καί ἐξαρτημένων ἀπό τό φιλελευθερισμό, φυσικά). Ἡ ἀπάντηση τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, ἀπό τή μιά, τά δημοσιεύματα τῶν «Νάσα Ζαριά» καί «Βοζροζντένιγε», ἀπό τήν ἄλλη, σημαίνουν ἀκριβῶς ἕνωση τῶν ἀντικομματικῶν ὁμίλων τῶν «σοσιαλδημοκρατῶν» (πιό σωστά: τῶν δῆθεν σοσιαλδημοκρατῶν) σέ ὁμάδα *ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν*. Νά γιατί οἱ «συμφιλιωτικές» προσπάθειες τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ἰόνοφ εἶναι *τώρα* γελοῖες καί ἀξιοθρήνητες. Μόνο μέ τήν πλήρη ἀνικανότητα κατανόησης τῶν γεγονότων μποροῦν

νά ἐξηγηθοῦν οἱ προσπάθειες αὐτές, πού τώρα εἶναι ἀβλαβεῖς, γιατί δέν ἔχουν κανέναν μέ τό μέρος τους, ἐκτός ἀπό τούς διπλωμάτες τῶν ὁμίλων στό ἐξωτερικό, ἐκτός ἀπό τήν ἀκατανοησία καί τήν ἄγνοια μερικῶν κάπου στήν ἀπόμερη ἐπαρχία.

Οἱ συμφιλιωτιστές à la Τρότσκι καί Ἰόνοφ ἔπεσαν ἔξω, γιατί πῆραν τίς εἰδικές συνθῆκες πού διευκόλυναν τή συμφιλιωτιστική διπλωματία νά ἀνθίσει στήν ὁλομέλεια, γιά συνθῆκες πού χαρακτηρίζουν γενικά τή σημερινή κομματική ζωή. Ἔπεσαν ἔξω, γιατί τή διπλωματία, πού ἔπαιξε τό ρόλο της στήν ὁλομέλεια, *χάρη* στίς συνθῆκες πού δημιούργησαν *βαθιές* τάσεις γιά συμφιλίωση (γιά κομματική ἑνοποίηση) στίς δυό κύριες ὁμάδες, τή διπλωματία αὐτή τήν πῆραν γιά αὐτοσκοπό, γιά μέσο πολύχρονου παιχνιδιοῦ ἀνάμεσα στά «συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα».

Στήν ὁλομέλεια ὑπῆρχε πραγματικά ἔδαφος γιά διπλωματικό ἑλιγμό, γιατί ἡ κομματική ἑνοποίηση τῶν κομματικῶν μπολσεβίκων καί τῶν κομματικῶν μενσεβίκων ἦταν ἀπαραίτητη, καί ἦταν ἀδύνατο νά γίνει χωρίς ὑποχωρήσεις,χωρίς συμβιβασμούς. Ὅταν καθορίζονταν τά ὅρια τῶν ὑποχωρήσεων «οἱ τίμιοι μεσολαβητές» προωθήθηκαν ἀναπόφευκτα στήν πρώτη θέση, ἀναπόφευκτα, γιατί, γιά τούς κομματικούς μενσεβίκους καί τούς κομματικούς μπολσεβίκους τό ζήτημα σχετικά μέ τά ὅρια τῶν ὑποχωρήσεων ἦταν ζήτημα δευτερεῦον, ἐφόσον ἐξακολουθοῦσε νά ἰσχύει ἡ βάση ἀρχῶν ὅλης τῆς ἑνοποίησης. Οἱ «συμφιλιωτιστές» à la Τρότσκι καί Ἰόνοφ, ἀφοῦ στήν ὁλομέλεια προωθήθηκαν στήν πρώτη θέση καί ἀπόκτησαν τή δυνατότητα νά παίξουν τό ρόλο τοῦ «κήρυκα τῆς οὐδετερότητας», τοῦ «κριτῆ» γιά νά παραμεριστοῦν οἱ διχόνοιες, νά ἱκανοποιηθοῦν οἱ «ἀξιώσεις» ἀπέναντι στό Μπ. Κ., φαντάστηκαν πώς ὅσο ὑπάρχουν τά «συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα» αὐτοί θά μποροῦν πάντα νά παίζουν τό ρόλο αὐτό! Διασκεδαστική πλάνη. Οἱ μεσολαβητές χρειάζονται ὅταν εἶναι ἀνάγκη νά καθοριστοῦν τά ὅρια τῶν ὑποχωρήσεων, πού εἶναι ἀπαραίτητες γιά νά ἐπιτευχθεῖ ὁμοφωνία. Τά ὅρια τῶν ὑποχωρήσεων πρέπει νά καθορίζονται ὅταν ὑπάρχει ὁλοφάνερα κοινή βάση ἀρχῶν γιά τήν ἑνοποίηση. Τό ζήτημα ποιός θά πάρει μέρος στήν ἑνοποίηση αὐτή ὕστερα ἀπ' ὅλες τίς ὑποχωρήσεις, ἔμενε τότε ἀνοιχτό, γιατί καταρχήν ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νά ὑποθέσουμε συμβατικά πώς ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες θά θελήσουν νά μποῦν στό κόμμα, ὅλοι οἱ μενσεβίκοι θά θελήσουν νά ἐφαρ-

μόσουν ἔντιμα τήν ἀντιλικβινταριστική ἀπόφαση καί ὅλοι οἱ βπεριοντοφικοί τήν ἀντιοτζοβιστική ἀπόφαση.

Τώρα ὅμως δέν χρειάζονται οἱ μεσολαβητές, δέν ὑπάρχει θέση γι' αὐτούς, γιατί δέν ὑπάρχει ζήτημα ὁρίου τῶν ὑποχωρήσεων. Καί δέν ὑπάρχει ζήτημα ὁρίου τῶν ὑποχωρήσεων, ἐπειδή δέν ὑπάρχει ζήτημα γιά ὁποιεσδήποτε ὑποχωρήσεις. Ὅλες οἱ ὑποχωρήσεις (καί μάλιστα ὑπερβολικές) ἔγιναν στήν ὁλομέλεια. Τώρα τό ζήτημα ἀφορᾶ ἀποκλειστικά τή θέση ἀρχῶν τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό, καί μάλιστα ὄχι ἐνάντια στό λικβινταρισμό γενικά, ἀλλά ἐνάντια σέ μιά συγκεκριμένη ὁμάδα λικβινταριστῶν-ἀνεξάρτητων, ἐνάντια στήν ὁμάδα τῶν Μιχαήλ καί Σίας, στήν ὁμάδα τῶν Πότρεσοφ καί Σίας. Ἄν τώρα ὁ Τρότσκι καί ὁ Ἰόνοφ θά σκεφτοῦν «νά συμφιλιώσουν» τό κόμμα μέ τά συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα, τότε γιά μᾶς, γιά ὅλους τούς κομματικούς μπολσεβίκους, γιά ὅλους τούς κομματικούς μενσεβίκους, αὐτοί δέν θά εἶναι παρά μόνο προδότες τοῦ κόμματος.

Οἱ συμφιλιωτιστές-διπλωμάτες ἦταν «ἰσχυροί» στήν ὁλομέλεια ἀποκλειστικά γιά τό λόγο καί στό βαθμό πού καί οἱ κομματικοί μπολσεβίκοι καί οἱ κομματικοί μενσεβίκοι ἤθελαν εἰρήνη καί στό ζήτημα σχετικά μέ τούς ὅρους τῆς εἰρήνης ἔδιναν δευτερεύουσα σημασία σέ σχέση μέ τό ζήτημα τῆς ἀντιλικβινταριστικῆς καί ἀντιοτζοβιστικῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος. Ἐγώ, λογουχάρη, ἔβρισκα τίς ὑποχωρήσεις ὑπερβολικές καί πάλευα γιά τό ὅριο τῶν ὑποχωρήσεων (αὐτό ὑπονοεῖ ἡ «Γκόλος» στό φύλ. ἀρ. 19-20 καί γι' αὐτό μιλάει ἀπροκάλυπτα ὁ Ἰόνοφ). Ὡστόσο, τότε ἤμουν ἕτοιμος νά συμφωνήσω καί θά ἤμουν ἕτοιμος νά συμφωνήσω καί τώρα ἀκόμη καί μέ ὑπέρμετρες ὑποχωρήσεις, ἀφοῦ δέν θά ὑπονομευόταν *ἡ γραμμή* τοῦ κόμματος μ'αὐτό, ἀφοῦ οἱ ὑποχωρήσεις δέν θά ὁδηγοῦσαν στήν ἄρνηση τῆς γραμμῆς αὐτῆς, ἀφοῦ οἱ ὑποχωρήσεις θά χρησίμευαν σάν γέφυρα γιά τήν προσέλκυση στό κόμμα ἀνθρώπων ἀπό τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό. Ὕστερα ὅμως ἀπό τή συσπείρωση καί τίς ἐπιθέσεις τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, τοῦ Πότρεσοφ καί Σίας ἐνάντια στό κόμμα καί ἐνάντια στήν ὁλομέλεια δέν πρόκειται νά κάνω κανενός εἴδους συνομιλίες καί κανενός εἴδους ὑποχωρήσεις, γιατί τό κόμμα τώρα εἶναι ὑποχρεωμένο νά ξεκόψει ἀπό τούς ἀνεξάρτητους αὐτούς, εἶναι ὑποχρεωμένο νά τούς πολεμήσει ἀποφασιστικά, ὁλοκληρωτικά καί ὁριστικά σάν ξεκαθαρισμένους λικβινταριστές. Καί μπορῶ νά τό λέω αὐτό μέ βεβαιότητα ὄχι μόνο γιά τόν ἑαυτό μου, ἀλλά

καί γιά *ὅλους* τούς κομματικούς μπολσεβίκους. Οἱ κομματικοί μενσεβίκοι ἐκφράστηκαν ξεκάθαρα μέ τό ἴδιο πνεῦμα, μέ τό στόμα τοῦ Πλεχάνοφ καί ἄλλων, καί οἱ «συμφιλιωτιστές»-διπλωμάτες à la Τρότσκι καί Ἰόνοφ, ὅταν ὑπάρχει μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων μέσα στό κόμμα, θά πρέπει ἤ νά ἐγκαταλείψουν τίς διπλωματίες τους, ἤ νά φύγουν ἀπό τό κόμμα καί νά πᾶνε μέ τούς ἀνεξάρτητους.

Γιά νά πειστοῦμε ὅτι οἱ λεγκαλιστές ἑνώθηκαν ὁριστικά σέ ὁμάδα ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν, ἀρκεῖ νά ρίξουμε μιά γενική ματιά στά γεγονότα πού ἀκολούθησαν τήν ὁλομέλεια, ἀρκεῖ νά τά ἐκτιμήσουμε στήν οὐσία τους καί ὄχι μόνο ἀπό τήν ἄποψη ἐκείνης τῆς ἀσήμαντης καί μικρόπρεπης ἱστορίας τῶν «διαπληκτισμῶν», στήν ὁποία τοῦ κάκου περιορίζεται ὁ Ἰόνοφ.

1) Ὁ Μιχαήλ, ὁ Ρόμαν καί ὁ Γιούρι χαρακτηρίζουν καί τίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ (τῆς ὁλομέλειας) καί τήν ἴδια τήν ὕπαρξή της ἐπιβλαβή. Ἀπό τόν καιρό πού τό γεγονός αὐτό ἦρθε στή δημοσιότητα πέρασαν πάνω-κάτω 2 μῆνες καί δέν διαψεύστηκε· Εἶναι φανερό πώς εἶναι σωστό *.

2) Οἱ δεκαέξι ρῶσοι μενσεβίκοι, στούς ὁποίους ἀνήκουν τουλάχιστον δυό ἀπό τήν παραπάνω τριάδα καί πολλοί ἐξέχοντες μενσεβίκοι λόγιοι (Τσερεβάνιν, Κολτσόφ κ.ἄ.) μέ δημοσιεύματά τους στή «Γκόλος», μέ ἔγκριση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, δικαιώνουν τήν ἀποχώρηση τῶν μενσεβίκων ἀπό τό κόμμα καί παρουσιάζονται μέ μιά καθαρά λικβινταριστική διακήρυξη.

3) Τό νόμιμο μενσεβίκικο περιοδικό «Νάσα Ζαριά» δημοσιεύει ἕνα προγραμματικό ἄρθρο τοῦ κ. Πότρεσοφ, στό ὁποῖο ἀναφέρεται ἀνοιχτά πώς «δέν ὑπάρχει κόμμα σάν ἑνιαία καί ὀργανωμένη ἱεραρχία ὀργάνων» (τεῦχος 2, σελ. 61), πώς δέν μπορεῖ νά διαλυθεῖ «κάτι πού στήν πραγματικότητα δέν ὑπάρχει πιά σάν ὀργανωμένο σύνολο» (στό ἴδιο). Ἀνάμεσα στούς συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ φιγουράρουν οἱ Τσερεβάνιν, Κολτσόφ, Μαρτίνοφ, Αὐγουστόβσκι, Μάσλοφ, Μάρτοφ, ὁ ἴδιος ἐκεῖνος Λ. Μάρτοφ πού εἶναι σέ θέση νά συμμετέχει στήν «ὀργανωμένη ἱεραρχία ὀργάνων» τοῦ παράνομου κόμμα-

* Μόλις τώρα ἐκδόθηκε τό φύλ. ἀρ. 21 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Στή σελ. 16 ὁ Μάρτοφ καί ὁ Ντάν ἐπιβεβαιώνουν τήν ἀλήθεια αὐτοῦ τοῦ γεγονότος καί μιλοῦν γιά «ἄρνηση τριῶν συντρόφων (!!) νά μποῦν στήν ΚΕ». Ὅπως συνήθως, βρίζοντας πατόκορφα τούς «Τίσκο—Λένιν», κρύβουν ἔτσι τό γεγονός ὅτι ἡ ὁμάδα τῶν Μιχαήλ καί Σίας μεταβλήθηκε ὁριστικά σέ ὁμάδα ἀνεξάρτητων.

τος, πού ἔχει κέντρο, ὅπως ἔχει ἕνα «ὀργανωμένο σύνολο», καί ταυτόχρονα νά εἶναι μέλος μιᾶς νόμιμης ὁμάδας πού κηρύσσει, μέ τήν εὐσπλαχνική συγκατάθεση τοῦ Στολίπιν, τό παράνομο αὐτό κόμμα ἀνύπαρκτο.

4) Στό ἐκλαϊκευτικό μενσεβίκικο περιοδικό «Βοζροζντένιγε» (τεῦχος 5, 30 Μάρτη 1910), πού ἔχει *τούς ἴδιους* συνεργάτες, ἕνα ἀνυπόγραφο ἄρθρο, δηλ. ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, παινεύει τό παραπάνω ἄρθρο τοῦ κ. Πότρεσοφ, πού δημοσιεύτηκε στό «Νάσα Ζαριά» καί συμπληρώνει, ἀφοῦ παραθέτει τό ἴδιο ἀπόσπασμα πού παράθεσα ἐγώ παραπάνω:

«Δέν ὑπάρχει τίποτε πού πρέπει νά διαλυθεῖ, καί ἄς προσθέσουμε ἐμεῖς» (δηλ. ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Βοζροζντένιγε») «ἀπό μέρους μας, ὅτι τό ὄνειρο νά ἀποκατασταθεῖ ἡ ἱεραρχία αὐτή στήν παλιά της, τήν παράνομη μορφή δέν εἶναι, παρά μιά ἐπιβλαβής, ἀντιδραστική οὐτοπία, πού σημαίνει ὅτι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ πιό ρεαλιστικοῦ κάποτε κόμματος ἔχουν χάσει τό πολιτικό αἰσθητήριο» (σελ. 51).

Ὅποιος θεωρεῖ ὅτι ὅλα αὐτά τά γεγονότα εἶναι συμπτωματικά, εἶναι φανερό πώς δέν θέλει νά δεῖ τήν ἀλήθεια. Ὅποιος σκέπτεται νά ἐξηγήσει τά γεγονότα αὐτά σάν «ὑποτροπή τοῦ φραξιονισμοῦ» ἀποκοιμίζει τόν ἑαυτό του μέ κούφια λόγια. Τί γυρεύει ἐδῶ ὁ φραξιονισμός καί ἡ φραξιονιστική πάλη, ἀπό τήν ὁποία καί ἡ ὁμάδα τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, καί ἡ ὁμάδα τοῦ Πότρεσοφ καί Σίας ἀποτραβήχτηκαν ἐδῶ καί πολύν καιρό; Ὄχι, γιά ὅποιον δέν θέλει νά κλείνει ἐπίτηδες τά μάτια, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία. Ἡ ὁλομέλεια παραμέρισε κάθε ἐμπόδιο (πραγματικό ἤ φανταστικό) γιά τήν ἐπάνοδο τῶν κομματικῶν λεγκαλιστῶν στό κόμμα, κάθε ἐμπόδιο γιά τήν οἰκοδόμηση παράνομου κόμματος, παίρνοντας ὑπόψη τίς νέες συνθῆκες καί τίς νέες μορφές χρησιμοποίησης τῶν νόμιμων δυνατοτήτων. Οἱ τέσσερεις μενσεβίκοι, μέλη τῆς ΚΕ καί οἱ δυό συντάκτες τῆς «Γκόλος» ἀναγνώρισαν ὅτι ἔχουν παραμεριστεῖ *ὅλα* τά ἐμπόδια γιά ἀπό κοινοῦ κομματική δουλιά. Ἡ ὁμάδα τῶν ρώσων λεγκαλιστῶν *ἔδοσε τήν ἀπάντησή της στήν ὁλομέλεια*. Ἡ ἀπάντηση αὐτή ἦταν *ἀρνητική:* δέν θέλουμε ν' ἀσχολούμαστε μέ τήν ἀνασύσταση καί τό δυνάμωμα τοῦ παράνομου κόμματος, γιατί εἶναι ἀντιδραστική οὐτοπία.

Ἡ ἀπάντηση αὐτή εἶναι τό μεγαλύτερο πολιτικό γεγονός στήν ἱστορία τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος. Ἡ ὁμάδα τῶν *ἀνεξάρτητων* (ἀπό τό σοσιαλισμό) *σοσιαλιστῶν* συσπειρώθηκε ὁριστικά καί ξέκοψε ὁριστικά ἀπό τό Σοσιαλδημοκρα-

τικό κόμμα. Κατά πόσο ἡ ὁμάδα αὐτή εἶναι διαμορφωμένη, ἄν ἀποτελεῖται ἀπό μιά ὀργάνωση, ἤ ἀπό μιά σειρά χωριστούς ὁμίλους, πολύ lose (ἐλεύθερα, χαλαρά) συνδεμένους μεταξύ τους, αὐτό δέν τό ξέρουμε γιά τήν ὥρα, δέν ἔχει ἄλλωστε σημασία. Σημασία ἔχει ὅτι οἱ τάσεις γιά σχηματισμό ὁμάδων ἀνεξάρτητων ἀπό τό κόμμα, πού ὑπῆρχαν ἀπό παλιά στούς μενσεβίκους, ὁδήγησαν τώρα σ'ἕνα νέο πολιτικό σχηματισμό. Καί στό ἑξῆς ὅλοι οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες, πού δέν θέλουν ν'αὐταπατῶνται, πρέπει νά θεωροῦν σάν γεγονός τήν ὕπαρξη τῆς ὁμάδας αὐτῆς τῶν ἀνεξάρτητων.

Γιά νά διασαφηνίσουμε τή σημασία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, θά ἀναφέρουμε πρίν ἀπόλα «τούς ἀνεξάρτητους σοσιαλιστές» τῆς Γαλλίας, πού στό πιό προηγμένο, στό πιό ξεκαθαρισμένο ἀπό κάθε τί τό παλιό, ἀστικό κράτος, ὁδήγησαν ὥς τό ἔπακρο τίς τάσεις τῆς πολιτικῆς αὐτῆς κατεύθυνσης. Ὁ Μιλλεράν, ὁ Βιβιανί, ὁ Μπριάν ἀνῆκαν στό Σοσιαλιστικό κόμμα, ὡστόσο ἐπανειλημμένα ἐνεργοῦσαν ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ἀποφάσεις του, παρά τίς ἀποφάσεις του, καί ἡ εἴσοδος τοῦ Μιλλεράν σέ ἀστική κυβέρνηση, μέ τήν πρόφαση τῆς σωτηρίας τῆς δημοκρατίας καί τῆς προστασίας τῶν συμφερόντων τοῦ σοσιαλισμοῦ, προκάλεσε τή ρήξη του μέ τό κόμμα. Ἡ ἀστική τάξη ἀντάμειψε τούς προδότες τοῦ σοσιαλισμοῦ, δίνοντάς τους ὑπουργικά χαρτοφυλάκια. Ἡ τριάδα τῶν γάλλων ἀποστατῶν ἐξακολουθεῖ ν' ἀποκαλεῖ τόν ἑαυτό της καί τήν ὁμάδα της ἀνεξάρτητους σοσιαλιστές, ἐξακολουθεῖ νά δικαιολογεῖ τή στάση της μέ τό ὅτι ὑπερασπίζει τά συμφέροντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τῆς κοινωνικῆς μεταρύθμισης.

Τούς δικούς μας ἀνεξάρτητους, φυσικά, ἡ ἀστική κοινωνία δέν μπορεῖ νά τούς ἀνταμείψει τόσο γρήγορα: αὐτοί ἀρχίζουν τή δράση τους σέ συνθῆκες ἀσύγκριτα πιό καθυστερημένες καί εἶναι ἀναγκασμένοι νά ἱκανοποιοῦνται μέ τούς ἐπαίνους καί τή βοήθεια τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης (πού ἀπό παλιά ὑποστήριζε τίς τάσεις τῶν μενσεβίκων γιά «ἀνεξαρτησία»). Ἡ βασική τάση ὅμως καί ἐδῶ καί ἐκεῖ εἶναι ἡ ἴδια: ἡ ἀνεξαρτησία ἀπό τό Σοσιαλιστικό κόμμα αἰτιολογεῖται μέ τά συμφέροντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος· «ἡ πάλη γιά τή νομιμότητα» (σύνθημα μέ διατύπωση *ἀ-λά Ντάν*, πού τό ἅρπαξε μέ πολύ ζῆλο τό περιοδικό τῶν ἀποστατῶν *«Βοζροζντένιγε»*, τεῦχος 5, σελ. 7) ἀνακηρύσσεται σύνθημα τῆς ἐργατικῆς τάξης· στήν πράξη συνασπίζονται οἱ ἀστοί διανοούμενοι (οἱ κοινοβουλευτικοί στή Γαλλία, οἱ λόγιοι σέ μᾶς) πού δροῦν σέ ἀγαθή σύμ-

πνοια μέ τούς φιλελεύθερους· άποκρούεται ή πειθαρχία στό κόμμα: χαρακτηρίζουν τό κόμμα άνεπαρκώς «ρεαλιστικό» καί ό Μιλλεράν καί Σία, καί τό «Βοζροζντένιγε» μέ τή «Γκόλος»· γιά τό κόμμα λένε πώς είναι «δικτατορία τών κλειστών παράνομων όμίλων» («Γκόλος»), πώς κλείνεται σέ ένα στενό έπαναστατικό σύνδεσμο, πού ζημιώνει τή μεγάλη πρόοδο (Μιλλεράν καί Σία).

Παρακάτω, γιά νά διασαφηνιστεῖ ή θέση τών άνεξαρτήτων μας, πάρτε τήν ίστορία τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ δικοῦ μας ρωσικοῦ «Λαϊκοσοσιαλιστικοῦ κόμματος». Ή ίστορία αὐτή θά βοηθήσει νά καταλάβουν τήν οὐσία τοῦ ζητήματος ὅσοι, λόγω τῆς τεράστιας διαφορᾶς τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν τῆς «δουλιᾶς» τους, δέν βλέπουν τή συγγένεια τῶν ἀνεξαρτήτων μας μέ τούς Μιλλεράν καί Σία. Τό ὅτι οἱ «ἐνέσοι» μας ἀντιπροσωπεύουν τή λεγκαλιστική καί μετριοπαθή πτέρυγα τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας, εἶναι πασίγνωστο, καί νομίζω πώς κανένας μαρξιστής δέν ἀμφέβαλε γι' αὐτό! Οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές παρουσιάστηκαν σάν λικβινταριστές τοῦ προγράμματος, τῆς τακτικῆς καί τῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῶν μικροαστῶν δημοκρατῶν στό συνέδριο τῶν ἐσέρων κατά τό τέλος τοῦ 1905· παρουσιάστηκαν σέ στενότατο συνασπισμό μέ τούς ἐσέρους στίς ἐφημερίδες τῶν ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας τό φθινόπωρο τοῦ 1905 καί τήν ἄνοιξη τοῦ 1906. Νομιμοποιήθηκαν καί σχημάτισαν αὐτοτελές κόμμα τό φθινόπωρο τοῦ 1906, πράγμα πού δέν τούς ἐμπόδισε στίς ἐκλογές τῆς II Δούμας καί στή II Δούμα ἀπό καιρό σέ καιρό νά συγχωνεύονται σχεδόν μέ τούς ἐσέρους.

Τό φθινόπωρο τοῦ 1906 μοῦ ἔτυχε νά γράψω στήν «Προλετάρι» γιά τούς λαϊκούς σοσιαλιστές καί τούς ἀποκάλεσα «ἐσερικούς μενσεβίκους *. Πέρασαν τριάμιση χρόνια καί ὁ Πότρεσοφ καί Σία τά κατάφεραν ν' ἀποδείξουν στούς κομματικούς μενσεβίκους πώς εἶχα δίκιο. Πρέπει μονάχα ν'ἀναγνωρίσουμε πώς ἀκόμη καί οἱ κ.κ. Πεσεχόνοφ καί Σία ἐνήργησαν πολιτικά πιό τίμια ἀπό τόν κ. Πότρεσοφ καί τήν ὁμάδα του, ὅταν, ὕστερα ἀπό πολλές πολιτικές πράξεις οὐσιαστικά ἀνεξάρτητες ἀπό τό Κόμμα τῶν ἐσέρων, αὐτοανακηρύχτηκαν ἀνοιχτά ἀνεξάρτητοι ἀπό τούς ἐσέρους, χωριστό πολιτικό κόμμα. Βέβαια, ἡ «τιμιότητα» αὐτή καθορίστηκε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καί ἀπό τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων: ὁ Πεσεχό-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 400-410. *Ἡ Σύντ.*

νοφ θεωροῦσε τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἀδύνατο καί νόμιζε πώς ἀπό τή μή τυπική ἕνωση μαζί του *χάνει* αὐτός· ὁ Πότρεσοφ νόμιζε πώς *κερδίζει* αὐτός ἀπό τήν πολιτική ἀζέφτσινα[119], ὅταν ἐξακολουθεῖ νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του σοσιαλδημοκράτη, ἐνῶ οὐσιαστικά εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

῾Ο κ. Πότρεσοφ καί Σία θεωροῦν γιά τήν ὥρα ὅτι τούς συμφέρει καλύτερα νά κρύβονται κάτω ἀπό ξένο ὄνομα, νά χρησιμοποιοῦν στά κλέφτικα τό κύρος τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὑποσκάπτοντάς το ἀπό τά μέσα, ἐνεργώντας οὐσιαστικά ἐνάντιά του, καί ὄχι ἁπλῶς ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτό. Εἶναι πιθανό ὅτι ἡ ὁμάδα τῶν ἀνεξαρτήτων μας θά προσπαθήσει νά πετάει μέ ξένα φτερά ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερο χρονικό διάστημα· εἶναι πιθανό, οἱ ἀνεξάρτητοι νά πετάξουν μόνοι τους τή μάσκα, ὕστερα ἀπό κάποιο χτύπημα ἐνάντια στό κόμμα, ὕστερα ἀπό μιά μεγάλη ἀποτυχία τῆς παράνομης ὀργάνωσης, ἤ μέσα σέ μιά ἐξαιρετικά ἑλκυστική συγκυρία, ὅπως, λογουχάρη, ἡ δυνατότητα νά μποῦν στή Δούμα ἀνεξάρτητα ἀπό τό κόμμα· δέν μποροῦμε νά προβλέψουμε ὅλα τά περιστατικά τοῦ πολιτικοῦ τους τσαρλατανισμοῦ.

῞Ενα πράγμα ὅμως ξέρουμε σίγουρα, ὅτι γιά τό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά τό ΣΔΕΚΡ, ἡ συγκαλυμμένη δράση τῶν ἀνεξάρτητων εἶναι ἐπιζήμια καί ὀλέθρια καί ὅτι πρέπει νά τήν ξεσκεπάζουμε μέ κάθε τρόπο, νά βγάζουμε τούς ἀνεξάρτητους στά φόρα καί νά κάνουμε γνωστό ὅτι διέκοψαν κάθε σχέση τους μέ τό κόμμα. ῾Η ὁλομέλεια ἔκανε ἕνα τεράστιο βῆμα πρός αὐτή τήν κατεύθυνση: ὅσο περίεργο καί ἄν φανεῖ αὐτό ἀπό πρώτη ματιά, ὡστόσο ἀκριβῶς ἡ συγκατάθεση (ἀνειλικρινής ἤ ἀσυνείδητη) τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Μαρτίνοφ, ἀκριβῶς οἱ πολύ μεγάλες, ἀκόμη καί οἱ ὑπέρμετρες ὑποχωρήσεις πρός αὐτούς, βοήθησαν νά φανεῖ τό ἀπόστημα τοῦ λικβινταρισμοῦ, τό ἀπόστημα τῆς ἀνεξαρτησίας μέσα στό κόμμα μας. Κανένας καλοπροαίρετος σοσιαλδημοκράτης, κανένα μέλος τοῦ κόμματος, ὁποιαδήποτε ὁμάδα καί ἄν συμπαθεῖ, δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ τώρα πώς ἡ ὁμάδα τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, ἡ ὁμάδα τοῦ Πότρεσοφ καί Σίας εἶναι *ἀνεξάρτητες*, πώς οὐσιαστικά δέν ἀναγνωρίζουν τό κόμμα, δέν θέλουν τό κόμμα, δουλεύουν ἐνάντια στό κόμμα.

Τό κατά πόσο γρήγορα ἤ ἀργά προχωρεῖ τό προτσές τῆς ὡρίμανσης τῆς ἀπόσπασης τῶν ἀνεξάρτητων καί τοῦ σχηματισμοῦ χωριστοῦ τους κόμματος, ἐξαρτιέται, φυσικά, ἀπό πολλές αἰτίες καί περιστατικά, πού δέν μποροῦν νά ὑπολογιστοῦν. Οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές εἶχαν ἰδιαίτερη ὁμάδα πρίν τήν ἐπανά-

σταση καί ἡ ἀποχώρηση τῆς ὁμάδας αὐτῆς, πού προσωρινά καί ἐνμέρει εἶχε προσχωρήσει στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, ἦταν ἐξαιρετικά εὔκολη. Οἱ ἀνεξάρτητοί μας ἔχουν ἀκόμη προσωπικές παραδόσεις καί δεσμούς μέ τό κόμμα, πού συγκρατοῦν τό προτσές τῆς ἀπόσπασης, οἱ παραδόσεις ὅμως αὐτές ὁλοένα ἀτονοῦν, καί, ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση ἀναδείχνουν καινούργιους ἀνθρώπους, ἀπαλλαγμένους ἀπό κάθε ἐπαναστατική καί κομματική παράδοση. Τό περιβάλλον τῶν «βεχοφικῶν» διαθέσεων σπρώχνει μέ ἐξαιρετική ταχύτητα τήν ἀσταθή διανόηση πρός τήν ἀνεξαρτησία. Ἡ «παλιά» γενιά τῶν ἐπαναστατῶν ἀποχωρεῖ ἀπό τή σκηνή. Ὁ Στολίπιν καταδιώκει μέ ὅλα τά μέσα τούς ἐκπροσώπους αὐτῆς τῆς γενιᾶς, πού οἱ περισσότεροί τους ἀποκάλυψαν ὅλα τους τά ψευδώνυμα καί ὅλα τους τά συνωμοτικά μέτρα στίς μέρες τῆς ἐλευθερίας, στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης. Μέ τίς φυλακές, τίς ἐξορίες, τά κάτεργα, τόν ἐκπατρισμό διαρκῶς αὐξάνει ὁ ἀριθμός ἐκείνων πού βγαίνουν ἐκτός μάχης, ἐνῶ ἡ νέα γενιά μεγαλώνει ἀργά. Στίς γραμμές τῆς διανόησης, ἰδιαίτερα ἐκείνης πού «βολεύτηκε» στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο τομέα τῆς νόμιμης δράσης, ἀναπτύσσεται πλήρης δυσπιστία πρός τό παράνομο κόμμα, ἡ ἀπροθυμία νά καταναλώνει δυνάμεις γιά μιά δουλιά ἐξαιρετικά δύσκολη καί ἐξαιρετικά ἄχαρη στίς μέρες μας. «Οἱ φίλοι στή δυστυχία φαίνονται» καί ἡ ἐργατική τάξη, πού περνάει τά βαριά χρόνια τῆς ἐπίθεσης ἀπό τήν πλευρά καί τῶν παλιῶν καί τῶν νέων ἀντεπαναστατικῶν δυνάμεων, ὁπωσδήποτε θά δεῖ νά τήν ἐγκαταλείπουν πολλοί, πάρα πολλοί διανοούμενοι, «φίλοι προσωρινοί», φίλοι στή διάρκεια τῆς γιορτῆς, φίλοι μόνο τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης, φίλοι, πού ἦταν ἐπαναστάτες τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης, ἀλλά τά βάζουν κάτω στήν ἐποχή τῆς ὑποχώρησης τῆς ἐπανάστασης καί πού εἶναι ἕτοιμοι μέ τίς πρῶτες ἐπιτυχίες τῆς ἀντεπανάστασης νά ρίξουν τό σύνθημα τῆς «πάλης γιά τή νομιμότητα».

Σέ μιά σειρά εὐρωπαϊκές χῶρες οἱ ἀντεπαναστατικές δυνάμεις κατόρθωσαν νά σαρώσουν τά ὑπολείμματα τῶν ἐπαναστατικῶν καί σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων τοῦ προλεταριάτου, λογουχάρη μετά τό 1848. Ὁ ἀστός διανοούμενος, πού στά νεανικά του χρόνια εἶχε προσχωρήσει στή σοσιαλδημοκρατία, εἶναι ἕτοιμος, λόγω τῆς ὅλης μικροαστικῆς του ψυχολογίας, νά τά παρατήσει καί νά πεῖ: ἔτσι ἦταν, ἔτσι θά εἶναι· τό νά ὑπερασπίζεις τήν παλιά παράνομη ὀργάνωση εἶναι χαμένος κόπος· τό νά δημιουργεῖς καινούργια εἶναι περισσότερο ἀκόμη

χαμένος κόπος· ἐμεῖς γενικά «ὑπερτιμήσαμε» τίς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση, λαθεμένα δόσαμε «καθολική» σημασία στό ρόλο τοῦ προλεταριάτου. Ὅλες αὐτές οἱ ἰδεοῦλες τοῦ «Κοινωνικοῦ κινήματος» τῆς ἀποστασίας ἄμεσα ἤ ἔμμεσα σπρώχνουν πρός τήν ἀπάρνηση τοῦ παράνομου κόμματος. Ὁ ἀνεξάρτητος, μιά καί στάθηκε σέ κατηφορικό ἔδαφος, δέν ἀντιλαμβάνεται πώς γλιστράει ὅλο καί πιό χαμηλά, δέν ἀντιλαμβάνεται πώς δουλεύει χέρι-χέρι μέ τόν Στολίπιν: ὁ Στολίπιν μέ τίς ἐκτελέσεις, μέ τήν ἀστυνομία, μέ τίς κρεμάλες καί τά κάτεργα ἀποσυνθέτει τό παράνομο κόμμα, οἱ φιλελεύθεροι κάνουν ἄμεσα τό ἴδιο, προπαγανδίζοντας ἀνοιχτά τίς ἰδέες τῶν βεχιστῶν, οἱ ἀνεξάρτητοι μέσα στούς σοσιαλδημοκράτες συμβάλλουν ἔμμεσα στήν ἀποσύνθεση τοῦ παράνομου κόμματος, ὅταν φωνάζουν γιά «νέκρωσή» του, ὅταν ἀρνοῦνται νά τό βοηθήσουν, ὅταν δικαιολογοῦν τήν ἀποχώρησή τους ἀπ' αὐτό (βλ. τό γράμμα τῶν 16 στό φύλ. ἀρ. 19-20 τῆς «Γκόλος»). Σκαλί-σκαλί.

Δέν θά παραβλέψουμε τό γεγονός ὅτι ὁ ἀγώνας γιά τό κόμμα θά γίνεται γιά μᾶς τόσο πιό δύσκολος, ὅσο περισσότερο θά παρατείνεται ἡ ἀντεπαναστατική περίοδος. Τό ὅτι οἱ κομματικοί δέν ὑποτιμοῦν τόν κίνδυνο, ὅτι τόν βλέπουν κατάματα, τό δείχνει λογουχάρη τό ἄρθρο τοῦ σ. Κ. στό φύλ. ἀρ. 13 τοῦ ΚΟ. Ἡ κατηγορηματική ὅμως καί ἀνοιχτή ἀναγνώριση τῆς ἀδυναμίας τοῦ κόμματος, τῆς ἀποσύνθεσης τῶν ὀργανώσεων καί τῶν δυσκολιῶν τῆς κατάστασης δέν δημιουργεῖ στόν σ. Κ. —ὅπως δέν δημιουργεῖ καί σέ κανένα κομματικό—οὔτε γιά μιά στιγμή τήν ἀμφιβολία ἄν χρειάζετοι ἤ ὄχι τό κόμμα, ἄν χρειάζεται ἤ ὄχι νά δουλέψουμε γιά τήν ἀνασυγκρότησή του. Ὅσο πιό δύσκολη εἶναι ἡ θέση μας, ὅσο περισσότερο μεγαλώνει ὁ ἀριθμός τῶν ἐχθρῶν (προχτές προστέθηκαν σ'αὐτούς οἱ βεχιστές, χτές οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές, σήμερα οἱ ἀνεξάρτητοι σοσιαλδημοκράτες), τόσο πιό πολύ θά συσπειρώνονται ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες, ἀνεξάρτητα ἀπό ἀποχρώσεις, γιά νά ὑπερασπίσουν τό κόμμα. Πολλούς σοσιαλδημοκράτες, πού μποροῦσε νά τούς διασπάσει τό ζήτημα γιά τό πῶς πρέπει νά ὁδηγήσουμε στήν ἔφοδο τίς ἐπαναστατικά διατεθειμένες καί ἀφοσιωμένες στή σοσιαλδημοκρατία μάζες, δέν μπορεῖ παρά νά τούς συσπειρώσει τό ζήτημα ἄν πρέπει νά παλέψουμε ὑποχρεωτικά γιά τή διαφύλαξη καί τό δυνάμωμα τοῦ παράνομου Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, πού δημιουργήθηκε στήν περίοδο 1895-1910.

῾Οσοναφορᾶ τήν «Γκόλος» καί τούς γκολοσοφικούς, αὐτοί ἐπιβεβαίωσαν πολύ χτυπητά ἐκεῖνο πού εἰπώθηκε γι' αὐτούς στήν ἀπόφαση τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τόν 'Ιούνη τοῦ περασμένου χρόνου. «Στό μενσεβίκικο στρατόπεδο τοῦ κόμματος, λέει ἡ ἀπόφαση αὐτή (βλ. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», σελ. 6), μέ τήν ὁλοκληρωτική αἰχμαλώτιση τοῦ ἐπίσημου ὀργάνου τῆς ὁμάδας, τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἀπό τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές, ἡ μειοψηφία τῆς ὁμάδας, ἀφοῦ δοκίμασε ὥς τό τέλος τό δρόμο τοῦ λικβινταρισμοῦ, ὑψώνει τώρα φωνή διαμαρτυρίας γι' αὐτό τό δρόμο καί ἀναζητεῖ καί πάλι κομματική βάση γιά τή δράση της...» *. ῾Ο δρόμος τοῦ λικβινταρισμοῦ ὥς τό «τέρμα» ἀποδείχτηκε πιό μακρύς ἀπ' ὅ,τι νομίζαμε τότε, ἡ ὀρθότητα ὅμως τῆς βασικῆς σκέψης τῶν παραπάνω λέξεων ἔχει ἀποδειχθεῖ ἀπό τά γεγονότα. 'Ιδιαίτερα ἐπιβεβαιώθηκε ὁ ὅρος «αἰχμαλώτιση ἀπό τούς λικβινταριστές» πού χρησιμοποιεῖται γιά τήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Αὐτοί ἀκριβῶς εἶναι αἰχμάλωτοι τῶν λικβινταριστῶν, πού δέν τολμοῦν οὔτε ἀνοιχτά νά ὑπερασπίσουν τό λικβινταρισμό, οὔτε ἀνοιχτά νά ἐξεγερθοῦν ἐναντίον του. Αὐτοί καί στήν ὁλομέλεια ψήφισαν ὁμόφωνα τίς ἀποφάσεις ὄχι σάν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, ἀλλά σάν αἰχμάλωτοι, πού πῆραν προσωρινά ἄδεια ἀπό τούς «ἀφέντες» τους καί ξαναγύρισαν τήν ἑπόμενη τῆς ὁλομέλειας στό ζυγό τους. Μή ὄντας σέ θέση νά ὑπερασπίσουν τό λικβινταρισμό, ἐπέμεναν νά προβάλλουν σώνει καί καλά ὅλα τά ἐνδεχόμενα (καί ὅλα τά ἐπινοημένα!) ἐμπόδια, πού δέν εἶχαν σχέση μέ ζητήματα ἀρχῶν, τούς ἐμπόδιζαν ὅμως ν'ἀποκηρύξουν τό λικβινταρισμό. Καί ὅταν τά «ἐμπόδια» αὐτά παραμερίστηκαν, ὅταν ὅλες τους οἱ δευτερεύουσες, προσωπικές, ὀργανωτικές, χρηματικές καί λοιπές ἀξιώσεις ἱκανοποιήθηκαν, «ψήφισαν» παρά τή θέλησή τους τήν ἀποκήρυξη τοῦ λικβινταρισμοῦ. Οἱ κακόμοιροι! Δέν ἤξεραν πώς τόν ἴδιο καιρό ἡ διακήρυξη τῶν 16 βρισκόταν στό δρόμο πρός τό Παρίσι, πώς ἡ ὁμάδα τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, ἡ ὁμάδα τοῦ Πότρεσοφ καί Σίας δυνάμωσαν, ὑποστηρίζοντας τό λικβινταρισμό. Καί στράφηκαν πειθήνια, ἀκολουθώντας τούς 16, τόν Μιχαήλ, τόν Πότρεσοφ, πάλι πρός τό λικβινταρισμό!

Τό μεγαλύτερο ἔγκλημα τῶν ἀνερμάτιστων «συμφιλιωτιστῶν», σάν τόν 'Ιόνοφ καί τόν Τρότσκι, πού ὑπερασπίζουν ἤ

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 39. *῾Η Σύντ.*

δικαιολογοῦν τούς ἀνθρώπους αὐτούς, εἶναι ὅτι τούς χαντακώνουν, ἐνισχύοντας τήν ἐξάρτησή τους ἀπό τό λικβινταρισμό. Τή στιγμή πού ἡ ἀποφασιστική ἐκδήλωση κατά τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, κατά τοῦ Πότρεσοφ καί Σίας ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού δέν ἀνήκουν σέ ὁμάδες, (ἀφοῦ τίς ὁμάδες *αὐτές* δέν τολμοῦν νά τίς ὑπερασπίσουνε οὔτε ὁ Τρότσκι, οὔτε ὁ Ἰόνοφ!) θά μποροῦσε νά ἐπαναφέρει στό κόμμα κάποιον ἀπό τούς γκολοσοφικούς αἰχμαλώτους τοῦ λικβινταρισμοῦ· οἱ μορφασμοί καί τά καμώματα τῶν «συμφιλιωτιστῶν» ἁπλῶς γεννοῦν στούς γκολοσοφικούς «μωρές ἐλπίδες», χωρίς νά συμφιλιώνουν καθόλου τό κόμμα μέ τούς λικβινταριστές.

Ἄλλωστε, αὐτοί οἱ μορφασμοί καί τά καμώματα, ἀσφαλῶς, ἐξηγοῦνται σέ μεγάλο βαθμό καί ἁπλῶς μέ τό ὅτι δέν καταλαβαίνουν τήν κατάσταση. Ὁ σ. Ἰόνοφ μπορεῖ νά περιορίζεται στό ζήτημα τῆς δημοσίευσης ἤ τῆς μή δημοσίευσης τοῦ ἄρθρου τοῦ Μάρτοφ, μόνο γιατί δέν καταλαβαίνει ὅτι οἱ βιεννέζοι ὀπαδοί τοῦ Τρότσκι μποροῦν νά ἀνάγουν τό ζήτημα στίς «συγκρούσεις» μέσα στό ΚΟ ἁπλῶς γιατί δέν καταλαβαίνουν. Καί τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ («Στό σωστό δρόμο»... πρός τό λικβινταρισμό) καί οἱ συγκρούσεις μέσα στό ΚΟ εἶναι μόνο ἐπιμέρους ἐπεισόδια, πού δέν μπορεῖ νά τά καταλάβει κανείς, ἄν δέν τά συνδέσει μέ τό ὅλο ζήτημα. Λογουχάρη, τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ ἔδειξε καθαρά σέ μᾶς, πού μελετήσαμε ἐπί ἕνα χρόνο ὅλες τίς ἀποχρώσεις τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ γκολοσοφισμοῦ, πώς *ὁ Μάρτοφ ἔκανε στροφή* (ἤ τόν ὑποχρέωσαν νά κάνει στροφή). *Δέν θά μποροῦσε* ἕνας καί ὁ αὐτός Μάρτοφ νά ὑπογράψει τό «Γράμμα» τῆς ΚΕ σχετικά μέ τή συνδιάσκεψη καί νά γράψει τό ἄρθρο: «Στό σωστό δρόμο». Ὁ Τρότσκι καί ὁ Ἰόνοφ, ἀποσπώντας τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ ἀπό τήν ἁλυσίδα τῶν γεγονότων, ἀπό τό «Γράμμα» τῆς ΚΕ πού προηγήθηκε ἀπό τό ἄρθρο, ἀπό τό φύλ. ἀρ. 19-20 τῆς «Γκόλος» πού ἀκολούθησε τό ἄρθρο, ἀπό τή διακήρυξη τῶν 16, ἀπό τά ἄρθρα τοῦ Ντάν («Ἡ πάλη γιά τή νομιμότητα»), τοῦ Πότρεσοφ καί τῆς «Βοζροζντένιγε», ἀποσπώντας ἀπό τήν ἴδια τήν ἁλυσίδα τῶν γεγονότων τίς «συγκρούσεις» στό ΚΟ, χάνουν τή δυνατότητα νά καταλάβουν τά συμβάντα*. Καί, ἀντίθετα, ὅλα γίνονται

* Πάρτε ἀκόμη γιά παράδειγμα τή «θεωρία τῆς ἰσοτιμίας» τῶν νόμιμων μεμονωμένων ἀτόμων τοῦ παράνομου κόμματος. Μήπως δέν εἶναι ὁλοφάνερο, πώς *μετά* τίς ἐκδηλώσεις τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, τοῦ Πότρεσοφ καί Σίας, τό νόημα καί ἡ σημασία τῆς θεωρίας αὐτῆς εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς ὁμάδας τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν καί ἡ ὑποταγή τοῦ κόμματος σ' αὐτούς;

τελείως κατανοητά, ἄν βάλουμε στό κέντρο ἐκεῖνο πού *βρίσκεται στή βάση ὅλου τοῦ ζητήματος*, καί συγκεκριμένα: τήν οριστική συσπείρωση τῶν ρώσων ἀνεξάρτητων καί τήν οριστική ρήξη τους μέ τήν «ἀντιδραστική οὐτοπία» τῆς ἀνασυγκρότησης καί τοῦ δυναμώματος τοῦ παράνομου κόμματος.

7. ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΜΕΝΣΕΒΙΚΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ

Τό τελευταῖο ζήτημα πού πρέπει νά ἐξετάσουμε γιά νά ξεκαθαρίσουμε τήν «ἑνωτική κρίση» τοῦ κόμματός μας εἶναι ὁ λεγόμενος κομματικός μενσεβικισμός καί ἡ ἐκτίμηση τῆς σημασίας του.

Οἱ ἀπόψεις τῶν ἐκτός ὁμάδων, δηλ. αὐτῶν πού θέλουν νά θεωροῦνται ἐκτός ὁμάδων, τοῦ Ἰόνοφ καί τοῦ Τρότσκι (ἀρ. φύλ. 12 τῆς *«Πράβντα»* καί ἀπόφαση τῆς Βιέννης) εἶναι πολύ χαρακτηριστικές ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη. Ὁ Τρότσκι ἀγνοεῖ κατηγορηματικά καί ἐπίμονα τόν κομματικό μενσεβικισμό, πράγμα πού εἴχαμε σημειώσει κιόλας στό φύλ. ἀρ. 13 τοῦ ΚΟ*, ἐνῶ ὁ Ἰόνοφ προδίνει τήν «ἐνδόμυχη» σκέψη τοῦ ὁμοϊδεάτη του, ὅταν λέει πώς ἡ σημασία τῶν δημοσιευμάτων τοῦ «σ. Πλεχάνοφ» (τούς ἄλλους κομματικούς μενσεβίκους ὁ Ἰόνοφ δέν θέλει νά τούς βλέπει), συνίσταται στήν «ἐνίσχυση» τῆς φραξιονιστικῆς πάλης τῶν μπολσεβίκων, στήν προπαγάνδιση τῆς «κήρυξης στρατιωτικοῦ νόμου μέσα στό κόμμα».

Ὁ Τρότσκι καί ὁ Ἰόνοφ ἔπρεπε νά εἶχαν δεῖ πεντακάθαρα ὅτι ἡ θέση αὐτή δέν εἶναι ὀρθή, ἁπλῶς καί μόνο ἐπειδή τή διαψεύδουν τά γεγονότα. Ἀπό τό φύλ. ἀρ. 13 τοῦ ΚΟ φαίνεται πώς σέ ἑφτά τουλάχιστο ὁμάδες βοήθειας τοῦ κόμματος στό ἐξωτερικό – στό Παρίσι, στή Γενεύη, στή Βέρνη, στή Ζυρίχη, στή Λιέγη, στή Νίκαια, στό Σάν Ρεμό – οἱ πλεχανοφικοί ἤ, πιό σωστά, οἱ κομματικοί μενσεβίκοι, ξεσηκώθηκαν ἐνάντια στήν «Γκόλος», ἀπαιτώντας νά ἐκπληρωθοῦν οἱ ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, ἀπαιτώντας νά κλείσει ἡ «Γκόλος» καί τονίζοντας τό λικβινταριστικό χαρακτήρα τῆς ἰδεολογικῆς θέσης πού πῆρε ἡ «Γκόλος» στό φύλ. ἀρ. 19-20. Τό ἴδιο προτσές, ἄν καί, ἴσως, λιγότερο παραστατικά, συντελεῖται καί ἀνάμεσα στά στελέχη στή Ρωσία. Εἶναι γελοῖο ν' ἀποσιωποῦνται αὐτά τά γεγονότα. Τό νά προσπαθοῦμε, παρά τά γεγονότα αὐτά, νά παρουσιάσουμε τήν πάλη τοῦ Πλεχάνοφ ἐνάντια στούς γκολοσοφικούς,

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 240-242. *Ἡ Σύντ.*

σάν ἀκαδημαϊκή «φραξιονιστική» πάλη, σημαίνει—*ἀντικειμενικά*—νά ταχθοῦμε μέ τό μέρος τῆς ὁμάδας τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν ἐνάντια στό κόμμα.

Ἡ ὁλοφάνερα κάλπικη, ἡ ὁλοφάνερα ἀστήρικτη θέση πού πῆραν οἱ παραπάνω «συμφιλιωτιστές», θά ἔπρεπε νά τούς ἀνοίξει τά μάτια καί νά τούς κάνει νά δοῦν τή σαθρότητα τῆς ἄποψης ἀπό τήν ὁποία ξεκινοῦν, ὅτι δῆθεν ἡ σημασία τῆς ἑνοποίησης στήν ὁλομέλεια περιοριζόταν στή συμφωνία «μέ συγκεκριμένα πρόσωπα, ὁμάδες καί ὄργανα». Δέν πρέπει νά ξεγελιόμαστε ἀπό τήν ἐξωτερική ὄψη τῶν κομματικῶν γεγονότων καί τίς ξεχωριστές ἰδιομορφίες τους, πρέπει νά ἐκτιμοῦμε τήν ἰδεολογικοπολιτική σημασία τῶν ὅσων συμβαίνουν. Ἄν κρίνουμε ἐπιφανειακά, ἡ συμφωνία εἶχε συναφθεῖ μέ κάποιους γκολοσοφικούς. Βάση ὅμως, ὅρος τῆς συμφωνίας ἦταν νά ἀποδεχτοῦν οἱ γκολοσοφικοί τή θέση τοῦ Πλεχάνοφ: αὐτό φαίνεται ἀπό τήν παραπάνω ἀνάλυση τῆς ἀπόφασης γιά τήν κατάσταση μέσα στό κόμμα*. Ἐπιφανειακά, ἴσα-ἴσα οἱ γκολοσοφικοί ἀποδείχτηκαν ἐκπρόσωποι τοῦ μενσεβικισμοῦ μέσα στό κόμμα, ἄν κρίνουμε, λογουχάρη, ἀπό τή σύνθεση τοῦ ΚΟ. Στήν πράξη τό ΚΟ μετά τήν ὁλομέλεια ἄρχισε νά μετατρέπεται σέ ὄργανο «συνεργασίας» τῶν κομματικῶν μπολσεβίκων καί τῶν πλεχανοφικῶν, ἐνῶ οἱ γκολοσοφικοί ἀντιδροῦσαν μέ ὅλα τά μέσα. Παρατηρήθηκε ἕνα ζίκ-ζάκ στήν ἐξέλιξη τῆς κομματικῆς ἑνοποίησης: στήν ἀρχή εἴχαμε κάτι σάν ἕνα γενικό συμφιλιωτικό ἀνακάτωμα, χωρίς σαφή προσδιορισμό τῆς ἰδεολογικῆς βάσης τῆς ἑνοποίησης, ὕστερα ὅμως ἡ λογική τῶν πολιτικῶν τάσεων ὑπερίσχυσε, τό ξέκομμα τῶν ἀνεξάρτητων ἀπό τό κόμμα ἐπιταχύνθηκε μ' αὐτό τό ἀνώτατο ὅριο τῶν ὑποχωρήσεων πού ἔγιναν στούς γκολοσοφικούς στήν ὁλομέλεια.

Ὅταν ἄκουσα στήν ὁλομέλεια καί εἶδα στήν «Γκόλος» (ἀρ. φύλ. 19-20, σελ. 18) τίς λυσασμένες ἐπιθέσεις ἐνάντια στό σύνθημα «συμφωνία τῶν ἰσχυρῶν ὁμάδων γιά πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές ἀπό τά δεξιά καί ἀπό τ' ἀριστερά» (τό σύνθημα αὐτό τό πῆρε ἡ «Γκόλος» καί τό ἔβαλε σέ εἰσαγωγικά,

---

* Ἀπό τούς 4 μενσεβίκους, μέλη τῆς ΚΕ, πού πῆραν μέρος στήν ὁλομέλεια, οἱ δυό κατέβαλαν ὅλες τίς προσπάθειες, κάνοντας τό ἀνώτατο ὅριο ὑποχωρήσεων πρός τούς γκολοσοφικούς, γιά νά τούς μεταφέρουν πραγματικά στή θέση τοῦ Πλεχάνοφ. Αὐτό δέν σημαίνει πώς οἱ δυό αὐτοί ἦταν σταθεροί κομματικοί, πώς ὑπῆρχαν ἐγγυήσεις ὅτι δέν θά ξαναγυρίσουν στούς γκολοσοφικούς. Αὐτό σημαίνει πώς ὁ μενσεβικισμός βρισκόταν στό σημεῖο, πού δέν μποροῦσε ἀκόμη ν' *ἀπαρνηθεῖ* τήν κομματικότητα.

δέν ξέρω ὅμως γιατί δέν ἀναφέρεται ἀνοιχτά πώς τό σύνθημα αὐτό τό ὑπεράσπιζα ἐγώ πρίν ἀπό τήν ὁλομέλεια καί στήν ὁλομέλεια), σκέφτηκα: «abwarten!», «wait and see» (ἡ ζωή θά δείξει!). Περιμένετε, κ.κ. γκολοσοφικοί, γιατί θέλετε νά κάνετε λογαριασμό «χωρίς τόν ξενοδόχο»: δέν πρόκειται γιά τό ὅτι ἡ ὁλομέλεια ἔδοσε τή δυνατότητα σ' ὅλους νά πάρουν μέρος στή συμφωνία καί ὄχι μόνο στίς «ἰσχυρές», ἀπό τήν ἰδεολογικοπολιτική τους θέση ἰσχυρές, ὁμάδες. Τό ζήτημα εἶναι ἄν θά ἐπιτρέψουν οἱ «ξενοδόχοι» σας—δηλ. οἱ ὁμάδες τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν—νά μετατραπεῖ ἡ δυνατότητα αὐτή σέ πραγματικότητα.

Πέρασαν μερικοί μῆνες καί μόνο τυφλοί μποροῦν νά μή βλέπουν τώρα πώς στήν πράξη ἴσα-ἴσα «ἡ συμφωνία τῶν ἰσχυρῶν ὁμάδων» κάνει τήν κομματική ἑνοποίηση, τήν προωθεῖ «μέσα ἀπόλα τά ἐμπόδια». Ἔτσι πρέπει νά γίνει, καί μόνο ἔτσι μπορεῖ νά γίνει λόγω τοῦ πραγματικοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων μέσα στό κόμμα. Εἶναι ἀναμφισβήτητο, πώς στό ἄμεσο μέλλον εἴτε ὅλα τά καθοδηγητικά ὄργανα τοῦ κόμματος θ' ἀναδιοργανωθοῦν ἐπίσημα ἔτσι, πού νά ἐκφράζουν τή συμφωνία αὐτή, εἴτε ἡ ζωή τοῦ κόμματος καί ἡ ἐξέλιξη τῆς ἑνοποίησής του θά τραβήξει ἕνα διάστημα ἀνεξάρτητα ἀπό τά καθοδηγητικά του ὄργανα.

Φυσικά, φαίνεται παράξενο ἀπό πρώτη ματιά ν' ἀποκαλοῦνται «ἰσχυρή ὁμάδα» οἱ κομματικοί μενσεβίκοι, γιατί στή δοσμένη στιγμή ἰσχυρότεροι, τουλάχιστο στό ἐξωτερικό, ὅπως φαίνεται, εἶναι οἱ γκολοσοφικοί. 'Εμεῖς, ὅμως, οἱ σοσιαλδημοκράτες θά κρίνουμε ποιός εἶναι ἰσχυρός ὄχι ἀπό τό πῶς ἐκδηλώνονται οἱ ὁμάδες στό ἐξωτερικό, πῶς συνασπίζονται οἱ λόγιοι μενσεβίκοι, ἀλλά ἀπό τό ποιανοῦ ἡ θέση εἶναι ἀντικειμενικά σωστή καί ποιανοῦ εἶναι καταδικασμένη ἀπό τή λογική τῆς πολιτικῆς κατάστασης νά ὑποταχθεῖ στούς «ἀνεξάρτητους». Στά 1898-1900 οἱ ραμποτσεντέλτσι ἦταν ἰσχυρότεροι ἀπό τούς ἰσκριστές καί στό ἐξωτερικό καί στή Ρωσία, παρόλ' αὐτά ὅμως δέν ἦταν «ἰσχυρή ὁμάδα».

Τώρα πού οἱ γκολοσοφικοί κινητοποίησαν ὅλες τίς δυνάμεις ἐνάντια στόν Πλεχάνοφ καί τόν περιέλουσαν πατόκορφα μέ βρωμόνερα—κινητοποίησαν ὥς καί τόν κ. Πότρεσοφ, ὥς καί τήν ἀνάμνηση τοῦ πῶς «πρόσβαλαν» τόν Μάρτοφ τό *1901-1903* (sic!),—τώρα ἡ ἀδυναμία αὐτή τῶν γκολοσοφικῶν γίνεται ἐξαιρετικά ἔκδηλη. Οἱ 'Αξελρόντ καί Σία ἔχουν καθυστερήσει τρομερά ἀπό πολιτική ἄποψη, ἐκδίδοντας τόν 'Απρίλη στό

ἐξωτερικό μιά συλλογή ἀπό προσωπικές βρισιές ἐνάντια στόν Πλεχάνοφ, τή στιγμή πού στή Ρωσία τό «Νάσα Ζαριά» τοῦ Φλεβάρη καί τό «Βοζροζντένιγε» τοῦ Μάρτη μετάφεραν τό ζήτημα σέ ἐντελῶς ἄλλο ἐπίπεδο, τή στιγμή πού ὁ Πλεχάνοφ στό φύλ. ἀρ. 13 τοῦ ΚΟ πέρασε κιόλας ἀπό τήν ἱστορία τῶν διενέξεών του μέ τούς γκολοσοφικούς στήν πάλη ἐνάντια στή σημερινή πολιτική τους. Καί οἱ γκολοσοφικοί βολοδέρνουν τό ἴδιο ἀνίσχυροι καί ἀναθυμοῦνται τίς παλιές (ἀκόμη πρίν τό 1901!) «προσβολές», ὅπως καί οἱ βπεριοντοφικοί, πού ἐξακολουθοῦν ἀκόμη ν'ἀπευθύνονται στούς ψυχόπονους γιά νά τούς ὑπερασπίσουν ἀπό τό Μπ. Κ.

Καί δέστε πῶς προδίνονται ὅλο καί περισσότερο οἱ «προσβλημένοι» μας, πού τό 1910 γίνονται ἔξαλλοι μέ τή σκέψη γιά συμφωνία «Λένιν-Πλεχάνοφ», (δική τους ορολογία!), ἀκριβῶς ὅπως πρίν ἀπό ἕνα χρόνο γινόταν ἔξαλλος γιά τόν ἴδιο λόγο ὁ Μαξίμοφ. Ὅπως ὁ Μαξίμοφ, ἔτσι καί οἱ γκολοσοφικοί, προσπαθοῦν νά παρουσιάσουν τά πράγματα σάν νά πρόκειται τάχα γιά προσωπική συμφωνία τοῦ «Λένιν μέ τόν Πλεχάνοφ» καί ὅτι οἱ ἐνέργειες τοῦ τελευταίου ἐξηγοῦνται σάν «παράλογο καπρίτσιο» (σελ. 16 τοῦ φυλλαδίου «Ἀπαραίτητη συμπλήρωση»), σάν «μεταμόρφωση τοῦ Σαύλου σέ Παῦλο», σάν «μεταπήδηση ἀπό τό ἕνα μέρος στό ἄλλο» κτλ. κτλ. Ὁ Μάρτοφ κάνει τ'ἀδύνατα δυνατά γιά νά δυσφημήσει (ἐκ τῶν ὑστέρων) τόν Πλεχάνοφ γι' αὐτή τή μεταπήδηση, θυμίζοντας τήν *«πεντάχρονη δράση»* (ibid*) τοῦ Πλεχάνοφ στό ρόλο τοῦ μενσεβίκου καί δέν καταλαβαίνει πώς ἴσα-ἴσα μ'αὐτό φτύνει κυρίως τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ὅμως τῆς «Γκόλος» στήν ἴδια τήν «Ἀπαραίτητη συμπλήρωση» μᾶς διαβεβαιώνει (σελ. 32) πώς ὁ Πλεχάνοφ ἦταν «μεγάλος» σ'αὐτήν ἀκριβῶς τήν παραπάνω πενταετία (1904-1908). Δέστε ὅμως τί βγαίνει ἀπ' αὐτό. Οἱ μενσεβίκοι ἀνακηρύσσουν τόν Πλεχάνοφ «μεγάλο» ὄχι γιά τή δράση του στήν εἰκοσαετία (1883-1903), πού ἔμενε πιστός στόν ἑαυτό του, τότε πού δέν ἦταν οὔτε μενσεβίκος, οὔτε μπολσεβίκος, ἀλλά ὁ θεμελιωτής τῆς σοσιαλδημοκρατίας, μά στήν πενταετία ἐκείνη, πού ὅπως ὁμολογοῦν καί οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι «μεταπηδοῦσε», δηλ. δέν ἀκολουθοῦσε μέ συνέπεια τή μενσεβίκικη γραμμή. Βγαίνει τό συμπέρασμα πώς τό «μεγαλεῖο» συνίστατο στό νά μήν πέσει κανείς ὁλοκληρωτικά στό βάλτο τοῦ μενσεβικισμοῦ.

* — ibidem — στό ἴδιο. *Ἡ Σύντ.*

Όμως ή πεντάχρονη άκριβῶς ίστορία τοῦ μενσεβικισμοῦ, πού ὁ 'Αξελρόντ καί ὁ Μάρτοφ τή θυμήθηκαν σέ βάρος τους, δίνει μιά σειρά στοιχεῖα, πού βοηθᾶνε *νά ἐξηγήσουμε* τή διάσπαση τῶν μενσεβίκων ὄχι μέ ἐκεῖνες τίς ἄθλιες, προσωπικές αἰτίες, στίς ὁποῖες ἐπιμένει ὁ Μάρτοφ.

Ὁ Πλεχάνοφ προσλαμβάνει τόν 'Αξελρόντ καί τόν Μάρτοφ τό 1903, γράφοντας στό ἄρθρο «Τί δέν πρέπει νά κάνουμε», πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 52 τῆς «Ἴσκρα», πώς θέλει *νά ἑλιχθεῖ* ἀπέναντι στούς *ὀπορτουνιστές* καί νά τούς *διορθώσει* μέ τούς ἑλιγμούς. Ἔτσι φτάνει ὥς τίς πιό βίαιες ἐπιθέσεις ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Στό τέλος τοῦ 1904 προσπαθεῖ νά συγκρατήσει τόν 'Αξελρόντ πού κατρακύλησε ἀνοιχτά στό φιλελευθερισμό («Σχέδιο καμπάνιας γιά τά ζέμστβο»), αὐτό ὅμως τό κάνει μέ τέτιο τρόπο πού δέν λέει λέξη γιά τέτια μαργαριτάρια ὅπως ὁ χαρακτηρισμός, ὅτι οἱ διαδηλώσεις μπροστά στούς ζέμτσι εἶναι «ἀνώτερος τύπος διαδηλώσεων» (στήν μπροσούρα «Γράμμα πρός τήν ΚΕ», πού ἐκδόθηκε *μόνο* γιά τά μέλη τοῦ κόμματος). Τήν ἄνοιξη τοῦ 1905 ὁ Πλεχάνοφ πείθεται ὅτι οἱ «ἑλιγμοί» δέν ὠφελοῦν καί ἀποχωρεῖ ἀπό τούς μενσεβίκους, ἱδρύει τό «Ντνιεβνίκ» καί κηρύσσει τή συνένωση μέ τούς μπολσεβίκους. Τό τεῦχος 3 τοῦ «Ντνιεβνίκ» (Νοέμβρης τοῦ 1905) δέν εἶναι καθόλου μενσεβίκικο.

Ὁ Πλεχάνοφ, ἀφοῦ ἔχασε ἑνάμισυ περίπου χρόνο σέ ἑλιγμούς ἀπέναντι στούς ὀπορτουνιστές μέσα στό κόμμα (ἀπό τά τέλη τοῦ 1903 ὥς τήν ἄνοιξη τοῦ 1905), ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1906 καί στή διάρκεια τοῦ 1907, ἀρχίζει τούς *ἑλιγμούς* ἀπέναντι στούς καντέτους. Στό διάστημα αὐτό φτάνει σέ πολύ μεγαλύτερες ὀπορτουνιστικές ἀκρότητες σέ σύγκριση μέ τούς ἄλλους μενσεβίκους. Ὅταν ὅμως αὐτός, πού τόν καιρό τῆς Ι Δούμας ἔριξε τό σύνθημα τῶν «ἑλιγμῶν», προτείνει ὕστερα ἀπό τή διάλυσή της (στό τεῦχος 6 τοῦ «Ντνιεβνίκ») νά συμφωνήσουν τά ἐπαναστατικά κόμματα γιά πάλη ὑπέρ τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης, ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» (ἀρ. φύλ. 2 τῆς 29 Αὐγούστου 1906, στό ἄρθρο «Ταλαντεύσεις τακτικῆς») παρατηρεῖ ἀμέσως πώς ἡ θέση αὐτή δέν εἶναι καθόλου μενσεβίκικη*.

Ὁ Πλεχάνοφ στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τήν ἄνοιξη τοῦ 1907, σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τοῦ Τσερεβάνιν, πού ἔχω κιόλας ἀναφέρει στόν πρόλογο τῆς συλλογῆς «Μέσα σέ 12 χρόνια»,

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 382-386. *Ἡ Σύντ.*

παλεύει ἐνάντια *στόν ὀργανωτικό ἀναρχισμό* τῶν μενσεβίκων*. Τοῦ χρειάζεται ἡ σύγκληση ἑνός «ἐργατικοῦ συνεδρίου» σάν ἑλιγμός *γιά* τήν ἀνάπτυξη τοῦ κόμματος καί ὄχι *ἐνάντια* στό κόμμα. Τό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1907 ὁ Πλεχάνοφ, ὅπως ἔγραφε στήν «'Απαραίτητη συμπλήρωση» ὁ Μάρτοφ, «χρειάστηκε νά χρησιμοποιήσει ὄχι λίγη εὐγλωττία» γιά νά ὑπερασπίσει τήν ἀνάγκη τοῦ παράνομου (δηλ. τοῦ κομματικοῦ) ὀργάνου τῶν μενσεβίκων ἐνάντια στόν 'Αξελρόντ (πού προτιμοῦσε, ὅπως φαίνεται, τά νόμιμα ὄργανα, πού οὐσιαστικά δέν ἦταν κομματικά). Τό 1908 ἡ σύγκρουση γιά τό ἄρθρο τοῦ Πότρεσοφ γίνεται ἡ ἀφορμή γιά νά διακόψει τίς σχέσεις μέ τούς λικβινταριστές.

Τί δείχνουν αὐτά τά γεγονότα; Δείχνουν ὅτι ἡ τωρινή διάσπαση τῶν μενσεβίκων δέν εἶναι τυχαία, ἀλλά ἀναπόφευκτη. Οἱ «ἑλιγμοί» δέν δικαιώνουν ἐκεῖνον πού ἔκανε λάθη ἐνονόματι τῶν ἑλιγμῶν, καί ἐγώ δέν ἀνακαλῶ τίποτε ἀπό ὅσα ἔχω γράψει ἐνάντια στά λάθη αὐτά τοῦ Πλεχάνοφ. Οἱ «ἑλιγμοί» ὅμως *ἐξηγοῦν*, γιατί εἶναι *εὔκολο* σέ ὁρισμένους μενσεβίκους νά προσχωρήσουν στούς ἀνεξάρτητους, ἐνῶ γιά ἄλλους εἶναι *δύσκολο* ἀκόμη καί ἀδύνατο. Ὁ σοσιαλδημοκράτης, πού μέ τούς ἑλιγμούς πού κάνει ὁδηγεῖ τήν ἐργατική τάξη στήν οὐρά τῶν καντέτων, δέν τῆς προξενεῖ μικρότερη βλάβη ἀπό ἐκεῖνον πού τό κάνει αὐτό ἀπό μιά ἔμφυτη ροπή πρός τόν ὀπορτουνισμό. Ὁ πρῶτος ὅμως θά καταφέρει, θά μπορέσει, θά προφτάσει νά σταματήσει ἐκεῖ, ὅπου οἱ δεύτεροι θά κυλήσουν στό λάκκο. Μιά ρωσική παροιμία λέει: ἐξανάγκασαν κάποιον νά κάνει μετάνοιες κι' αὐτός ἔσπασε τό κούτελό του. Ὁ Πλεχάνοφ θά μποροῦσε νά πεῖ: ἐξαναγκάστε τούς διάφορους Πότρεσοφ καί Ντάν νά πᾶνε δεξιά γιά ἑλιγμό, καί αὐτοί θά πᾶνε δεξιά γιά λόγους ἀρχῆς.

'Εκεῖ πού σταμάτησαν ὁρισμένοι μενσεβίκοι δικαιολογεῖ ἀπόλυτα τήν ὀνομασία τους: «κομματικοί μενσεβίκοι». Αὐτοί σταμάτησαν στήν πάλη ὑπέρ τοῦ κόμματος ἐνάντια στούς ἀνεξάρτητους-λεγκαλιστές. Αὐτό τό ἁπλό καί καθαρό ζήτημα τοῦ κάκου προσπαθοῦν νά τό ἀποφύγουν ὁ κ. Πότρεσοφ καί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» στήν «'Απαραίτητη συμπλήρωση».

Καί ὁ Ἔνγκελς πάλευε ἐνάντια στούς S.D.F. (ἄγγλοι σοσιαλδημοκράτες)—τά κλωθογυρίζει ὁ Πότρεσοφ (σελ. 24).

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 101-120. *Ἡ Σύντ.*

Σοφιστεία, φίλτατε. Ὁ Ἔνγκελς διόρθωνε τό κόμμα[120], ἐνῶ ἐσεῖς ὄχι μόνο δέν λέτε πῶς νά διορθωθεῖ τό κόμμα, ἀλλά οὔτε καί λέτε ἀνοιχτά ἄν χρειάζεται σήμερα τό παράνομο Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἄν χρειάζεται τό ΣΔΕΚΡ ἤ ὄχι. Μπροστά στόν Στολίπιν λέτε: *ὄχι* («Νάσα Ζαριά»), ἐνῶ μπροστά στά μέλη τοῦ κόμματος, στόν παράνομο τύπο δέν *τολμᾶτε* νά τό πεῖτε αὐτό, στριφογυρίζετε καί διαστρέφετε τά πράγματα.

«Οἱ Λένιν-Πλεχάνοφ συνιστοῦν τόν πόλεμο ἐνάντια στίς νέες μορφές τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» (σελ. 31) «*ἐμεῖς ξεκινᾶμε* ἀπό τήν κατάσταση, τίς συνθῆκες καί τίς ἀνάγκες τοῦ πραγματικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» (σελ. 32), βεβαιώνει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή. Σοφιστεία, φίλτατοι. Σεῖς μόνοι σας ὁμολογήσατε πώς ἡ ὁλομέλεια ἔκανε *τό πᾶν* γιά νά γίνουν δεκτές οἱ νέες αὐτές μορφές, μά καί οἱ μπολσεβίκοι μέ τήν πάλη τους *πρίν* ἀπό τήν ὁλομέλεια *τό ἀπόδειξαν* αὐτό. Δέν διαφωνοῦμε γιά τό ἄν χρειάζονται οἱ «νέες μορφές», ἄν χρειάζεται νά διεξάγουμε νόμιμη δουλιά, ἄν χρειάζεται νά ἱδρύουμε νόμιμους συλλόγους, δέν διαφωνοῦμε καθόλου γι' αὐτό. Διαφωνοῦμε γιά τό ἄν ἐπιτρέπεται στούς λεγκαλιστές, πού κάνουν τέτια δουλιά, σάν τή δουλιά τῆς ὁμάδας τοῦ Μιχαήλ καί Σίας, τῆς ὁμάδας τοῦ Πότρεσοφ καί Σίας, νά θεωροῦν τόν ἑαυτό τους σοσιαλδημοκράτες, *ἐνῶ εἶναι ἀνεξάρτητοι ἀπό τό κόμμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν*, ἤ ἄν οἱ σοσιαλδημοκράτες κομματικοί *εἶναι ὑποχρεωμένοι* ν' ἀναγνωρίζουν τό κόμμα, νά διακηρύσσουν τήν ἀναγκαιότητά του, νά δουλεύουν σ' αὐτό, νά δουλεύουν γιά τήν ὀργάνωσή του, νά συγκροτοῦν παράνομους πυρῆνες παντοῦ καί σ' ὅλες τίς ἑνώσεις γιά σωστές σχέσεις μαζί του κτλ. Καί πολύ καλά ξέρετε πώς *τώρα* – ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια – διαφωνοῦμε *μόνο* γι' αὐτό τό πράγμα.

Οἱ γκολοσοφικοί προσπαθοῦν νά παρουσιάσουν τήν ἐπιδίωξή μας νά πλησιάσουμε τούς κομματικούς μενσεβίκους, νά ἔρθουμε σέ συμφωνία μαζί τους γιά νά παλέψουμε γιά τό κόμμα ἐνάντια στούς ἀνεξάρτητους, σάν προσωπικό συνασπισμό τῶν «Λένιν-Πλεχάνοφ». Βρίζουν ἀκόμη τό συντάκτη τοῦ ἄρθρου κατά τοῦ Πότρεσοφ, πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 47-48 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», γιά τό «δουλόπρεπο» τόνο «πού σπεκουλάρει πάνω στή συμφωνία» μέ τόν Πλεχάνοφ·

Στό ἄρθρο αὐτό στή σελίδα 7 διαβάζω:

«Βέβαια, καί ὅλα τά λάθη τοῦ Πλεχάνοφ στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης πήγασαν ἀκριβῶς ἀπό τό ὅτι *δέν* ἀκολούθησε μέ συνέπεια τή γραμμή πού ὁ ἴδιος ἀκολουθοῦσε στήν παλιά «Ἴσκρα»».

Ἄς κρίνουν οἱ ἀναγνῶστες ποιό μοιάζει περισσότερο μέ «κολακεία» καί μέ «σπεκουλάτσια»: αὐτό πού τονίζεται ἀνοιχτά, τό ὁποῖο οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦν λάθος τοῦ Πλεχάνοφ, εἴτε ἡ ἀπονομή στόν Πλεχάνοφ τοῦ τίτλου τοῦ «μεγάλου» ἀκριβῶς γιά τήν περίοδο πού ἦταν μενσεβίκος καί πού «μεταπηδοῦσε», ὅπως λένε οἱ μενσεβίκοι.

«Ὁ Πλεχάνοφ θά εἶναι μαζί μας», γράφει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ὅταν «θά ἔρθει πάλι ὁ καιρός τῶν *ὑπεύθυνων*» (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τῆς «Γκόλος») «πολιτικῶν ἐνεργειῶν» (σελ. 32 τῆς «Ἀπαραίτητης συμπλήρωσης»).

Αὐτό εἶναι πολιτική ἀγραμματοσύνη, ὁσοναφορᾶ ὅμως τή «σπεκουλάτσια» εἶναι ἀρκετά καθαρό. Ἀγραμματοσύνη γιατί *τώρα* ἴσα-ἴσα εἶναι καιρός γιά νά κάνουν οἱ παλιοί ἡγέτες *εκατό φορές* πιό *ὑπεύθυνες* πολιτικές ἐνέργειες ἀπ' ὅ,τι τόν καιρό τῆς νόμιμης πάλης, ὅταν ἡ μάζα μόνη της πολύ εὐκολότερα θά βρεῖ τό δρόμο. Εἶναι καθαρό μέ τήν ἔννοια τῆς «σπεκουλάτσιας», γιατί ἐκφράζεται ἡ προθυμία νά ἀναγνωριστεῖ πάλι ὁ Πλεχάνοφ σάν μενσεβίκος, ὅταν θ' ἀρχίσει πάλι «νά ἑλίσσεται».

Ἀποροῦμε γιατί οἱ γκολοσοφικοί δέν καταλαβαίνουν τή σημασία πού ἔχει ἡ στάση τους αὐτή, ὅπως καί ἡ φράση, λογουχάρη, τοῦ Ἀξελρόντ: «δέν θελήσαμε νά ταπεινωθοῦμε» (μπροστά στόν Πλεχάνοφ) «ὥς τό ἐπίπεδο τῶν δουλοπρεπῶν λακέδων» (σελ. 19). Συμπεριφέρεστε ἀκριβῶς σάν τούς *ἀνθρώπους ἐκείνους* πού χαρακτηρίσατε μέ τίς τελευταῖες λέξεις. Ἡ στάση σας ἀπέναντι στόν Πλεχάνοφ ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς στή διατύπωση *αὐτῶν* τῶν ἀνθρώπων: «ἤ φίλοι φίλοι ἤ ἀπό δυό χωριά».

Πέντε χρόνια ζητούσατε τή «φιλία», τώρα σέ 32 σελίδες διπλοῦ σχήματος «γίνεστε ἀπό δυό χωριά» καί στή σελίδα 32 δηλώνετε: «εἴμαστε ἕτοιμοι» νά τόν ἀναγνωρίσουμε καί πάλι γιά μενσεβίκο, καί νά γίνουμε «φίλοι».

Ὅσο γιά μᾶς, μέ τό δίκιο μας θά ποῦμε πώς τόν καιρό τῶν «μεταπηδήσεων» ὁ Πλεχάνοφ ποτέ δέν ἦταν μπολσεβίκος. Ἐμεῖς δέν τόν θεωροῦμε καί ποτέ δέν θά τόν θεωρήσουμε μπολσεβίκο. Τόν θεωροῦμε ὅμως *κομματικό* μενσεβίκο, ὅπως καί κάθε μενσεβίκο πού εἶναι ἱκανός νά ξεσηκωθεῖ ἐνάντια στήν ὁμάδα τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν καί νά τούς πολεμήσει ὥς τό τέλος. Θεωροῦμε ἀναντίρρητο τό χρέος ὅλων τῶν μπολσεβίκων στίς σημερινές δύσκολες στιγμές, πού στήν ἡμερή-

σια διάταξη μπαίνει ἡ πάλη γιά τό μαρξισμό στόν τομέα τῆς θεωρίας καί γιά τό κόμμα στόν τομέα τῆς πρακτικῆς δράσης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, νά καταβάλουν κάθε προσπάθεια γιά προσέγγιση μέ τούς τέτιους σοσιαλδημοκράτες.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ

Ἡ κομματική συνδιάσκεψη πού ὅρισε ἡ ὁλομέλεια δέν θά μπορέσει καί δέν πρέπει νά περιοριστεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη πού εἶχε καθορίσει ἡ ὁλομέλεια μέ τήν προϋπόθεση ὅτι ὅλοι οἱ μενσεβίκοι θά ἀποδεχτοῦν τήν κομματική θέση. Αὐτό δέν ἔγινε καί δέν ταιριάζει νά παίζουμε τό κρυφτούλι μέ τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας.

Σύνθημα τῶν ἐκλογῶν γιά τή συνδιάσκεψη αὐτή, σύνθημα γιά τή σύγκληση καί τήν προετοιμασία της πρέπει νά εἶναι *ἡ συσπείρωση τῶν κομματικῶν* στήν πάλη κατά τῆς ὁμάδας τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν. Σύμφωνα μ' αὐτό τό καθῆκον, καί παίρνοντας ὑπόψη τήν ἀντικομματική θέση τῶν γκολοσοφικῶν, πρέπει ν' ἀναδιοργανώσουμε ἀποφασιστικά ὅλα τά καθοδηγητικά ὄργανα τοῦ κόμματος, ἔτσι ὥστε ν' ἀσχολοῦνται ὄχι μέ τίς σκευωρίες πού τούς ἑτοιμάζει καί θά τούς ἑτοιμάζει στό ἑξῆς κάθε γκολοσοφικός, ἀλλά μέ *οὐσιαστική δουλιά γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος*. Οἱ γκολοσοφικοί δέν θέλουν νά τό οἰκοδομήσουν, θέλουν νά βοηθοῦν στά κρυφά τήν ὁμάδα τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν.

Αὐτή πρέπει νά εἶναι ἡ πλατφόρμα τῶν μπολσεβίκων γι' αὐτή τή συνδιάσκεψη. Νά οἰκοδομήσουμε τό κόμμα σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Δεκέμβρη (1908) καί μέ τό πνεῦμα τους. Νά συνεχίσουμε τή δουλιά τῆς ὁλομέλειας, κάνοντας τίς τροποποιήσεις στίς ἀποφάσεις της, πού σημειώσαμε παραπάνω καί πού ὑπαγορεύονται ἀπό ὅλη τήν πορεία τῶν γεγονότων ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια. Νά στρέψουμε ὅλες τίς προσπάθειές μας γιά μιά συστηματική, σταθερή, ὁλόπλευρη καί ἐπίμονη χρησιμοποίηση ὅλων χωρίς ἐξαίρεση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων, γιά νά συγκεντρώνουμε τίς δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου, γιά νά τό βοηθᾶμε νά ὀργανώνεται καί νά συσπειρώνεται, νά διαπαιδαγωγεῖται μέ ἀγωνιστικό πνεῦμα καί νά ὀρθώνει τό ἀνάστημά του, καθώς καί νά ἀνασυγκροτοῦμε σταθερά, μαθαίνοντας νά τούς προσαρμόζουμε στίς νέες συνθῆκες, τούς παράνομους πυρῆνες, τίς παράνομες καθαρά κομματικές καί κυρίως, κατά πρῶτο λόγο τίς καθαρά προλεταρισ-

κές ὀργανώσεις, πού μόνο αὐτές μποροῦν νά κατευθύνουν ὅλη τή δουλιά στίς νόμιμες ὀργανώσεις, νά τή διαποτίζουν μέ τό ἐπαναστατικό σοσιαλδημοκρατικό πνεῦμα, νά διεξάγουν ἀνειρήνευτη πάλη ἐνάντια στούς ἀποστάτες καί στούς ἀνεξάρτητους-λεγκαλιστές, νά προετοιμάζουν τή μέρα πού τό κόμμα μας, τό ΣΔΕΚΡ, ἔχοντας διαφυλάξει ὅλες τίς παραδόσεις τῆς ἐπανάστασης καί τῶν μεγάλων νικῶν τοῦ προλεταριάτου τοῦ 1905 καί ἔχοντας δυναμώσει καί ἐπεκτείνει τόν κομματικό προλεταριακό στρατό, θά τόν ὁδηγήσει σέ νέα μάχη, σέ νέες νίκες.

ΣΤΟ ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΖΙΗΝΑ»[121]

Ὅταν ὁ σύντροφος[122], ὁ ἐντεταλμένος ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας, ἔκανε στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔκθεση γιά τήν κατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας (περίληψη τῆς ἔκθεσης αὐτῆς δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 12 τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματός μας), σχηματίσαμε τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Λεττονίας εἶναι ἐξαιρετικά «ὁμαλή» καί ἀνώδυνη στίς δύσκολες μέρες πού περνᾶμε. Ἡ ἐντύπωση αὐτή δημιουργήθηκε γιατί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας, πού, ὡς πρός τή σύνθεσή της, εἶναι ἡ περισσότερο προλεταριακή καί καθοδηγεῖται κυρίως ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐργάτες, ἔχει πραγματοποιήσει τό ἀπαιτούμενο ἀπό τίς ἀντικειμενικές συνθῆκες πέρασμα στήν ἐπεξεργασία ἰδιαίτερης τακτικῆς καί στή λύση τῶν ὀργανωτικῶν προβλημάτων στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης πού κράτησε πολύ. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τό προλεταριάτο τῆς Λεττονίας καί ἡ λεττονική σοσιαλδημοκρατία κατεῖχαν μιά ἀπό τίς πρῶτες, τίς πιό σοβαρές θέσεις στήν πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί σ' ὅλες τίς δυνάμεις τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος. Ἔχει ἐνδιαφέρον νά σημειώσουμε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, πώς ἡ ἐπίσημη στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τοῦ 1905 (πού ἐκδόθηκε ἀπό τό Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας)[123] ἀποδείχνει πώς τό κυβερνεῖο Λιβονίας κατέχει τήν πρώτη θέση ὡς πρός τήν ἐπιμονή τῶν προλεταριακῶν ἀπεργιακῶν ἀγώνων. Τό 1905 στό κυβερνεῖο Λιβονίας ὑπῆρχαν συνολικά 53.917 βιομηχανικοί ἐργάτες καί ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἔφτασε τίς 268.567, δηλ. σχεδόν πέντε φορές (4,98) παραπάνω! Στό κυβερνεῖο Λιβονίας κάθε βιομηχανικός ἐργάτης ἀπήργησε κατά

μέσο ὅρο 5 φορές ἐκεῖνο τό χρόνο. Ὕστερα ἀπό τό κυβερνεῖο Λιβονίας ἔρχεται τό κυβερνεῖο Μπακοῦ, ὅπου κάθε βιομηχανικός ἐργάτης ἀπήργησε 4,56 φορές, ἔπειτα τό κυβερνεῖο Τιφλίδας, 4,49 φορές, τό κυβερνεῖο τοῦ Πετροκόφ 4,38 φορές καί τῆς Πετρούπολης 4,19. Τό 1905 στό κυβερνεῖο Μόσχας οἱ ἀπεργοί ἐργάτες ἔφτασαν τούς 276.563, δηλαδή λίγο περισσότεροι ἀπό τό κυβερνεῖο Λιβονίας, τή στιγμή πού ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν στό κυβερνεῖο Μόσχας ἦταν πενταπλάσιος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν τοῦ κυβερνείου Λιβονίας (285.769 ἔναντι 53.917). Ἀπ' αὐτά τά στοιχεῖα φαίνεται πόσο πιό συνειδητά, πιό ὁμόφωνα καί πιό ἐπαναστατικά ἐνεργοῦσε τό λεττονικό προλεταριάτο. Εἶναι ὅμως ἐπίσης γνωστό ὅτι ὁ ἡγετικός του ρόλος σάν πρωτοπορία στήν ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία δέν περιοριζόταν στόν ἀπεργιακό ἀγώνα: βάδιζε στήν πρωτοπορία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης, συνέβαλλε περισσότερο ἀπό ὁποιονδήποτε ἄλλον στό ἀνέβασμα τοῦ κινήματος στήν ὑψηλότερη βαθμίδα, δηλαδή στή βαθμίδα τῆς ἐξέγερσης. Τό λεττονικό προλεταριάτο περισσότερο ἀπό ὁποιονδήποτε ἄλλον τραβοῦσε τούς λεττονούς ἐργάτες γῆς καί τή λεττονική ἀγροτιά στή μεγάλη ἐπαναστατική πάλη ἐνάντια στόν τσαρισμό καί στούς τσιφλικάδες.

Τό Λεττονικό ἐργατικό κόμμα, πού στά χρόνια τῆς ἐπανάστασης ἦταν ἕνα ἀπό τά πρωτοπόρα τμήματα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, στάθηκε στίς πρῶτες γραμμές καί στή δύσκολη περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης. Ἀπό τήν ἔκθεση πού ἀναφέραμε παραπάνω μάθαμε πώς στή λεττονική σοσιαλδημοκρατία δέν ἐμφανίστηκε ἰδιαίτερο ρεῦμα, γιατί δέν παρασύρθηκε οὔτε ἀπό τήν ἐπαναστατική φρασεολογία (ὅπως οἱ «ὀτζοβιστές» μας), οὔτε ἀπό τίς νόμιμες δυνατότητες (ὅπως οἱ *λικβινταριστές* μας, πού ἀρνοῦνται τό παράνομο κόμμα, ἀδιαφοροῦν γιά τά καθήκοντα τῆς ἀνασύστασης καί τοῦ δυναμώματος τοῦ ΣΔΕΚΡ). Οἱ λεττονοί σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες κατάφεραν νά ὀργανώσουν τή δουλιά γιά τή χρησιμοποίηση κάθε νόμιμης δυνατότητας: τῶν νόμιμων ἑνώσεων, τῶν διαφόρων ἐργατικῶν συλλόγων, τοῦ βήματος τῆς Δούμας κτλ. Μάλιστα δέν «διάλυσαν» καθόλου τό παράνομο, ἐπαναστατικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἀπεναντίας διατήρησαν παντοῦ τούς παράνομους κομματικούς ἐργατικούς πυρῆνες, πού θά ὑπερασπίζουν καί θά ἀναπτύσσουν τίς παραδόσεις τῆς μεγάλης ἐπαναστατικῆς πάλης, προετοιμάζοντας ἐπίμονα καί σταθερά ὅλο καί

πιό πλατιές καί πιό συνειδητές μάζες ἀγωνιστῶν ἀπό τή νέα γενιά τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Δέν χωράει ἀμφιβολία, ὅτι ἀνάμεσα στίς αἰτίες πού ἐξηγοῦν τίς ἐπιτυχίες τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας, εἶναι ἀπαραίτητο νά βάλουμε σέ πρώτη θέση τήν πιό ἀνώτερη βαθμίδα ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ τόσο στήν πόλη, ὅσο καί στό χωριό, τόν περισσότερο καθαρό καί συγκεκριμένο χαρακτήρα τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων, τήν ὄξυνσή τους ἀπό τήν ἐθνική καταπίεση, τή συγκέντρωση τοῦ λεττονικοῦ πληθυσμοῦ καί τό πιό ὑψηλό ἐπίπεδο τῆς πολιτιστικῆς του ἀνάπτυξης. Ἀπ' ὅλες αὐτές τίς ἀπόψεις ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας εἶναι ὑποχρεωμένη ν' ἀναπτύσσεται καί νά δρᾶ μέσα σέ πιό καθυστερημένες συνθῆκες. Αὐτή ἡ καθυστέρηση γεννάει ἀκριβῶς τώρα μιά ὀξύτερη κρίση στό ρωσικό τμῆμα τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ μικροαστική διανόηση παίζει μεγάλο ρόλο στό κίνημά μας, φέρνει μαζί μέ τά σύν καί τά πλήν της: μαζί μέ τήν ἐπεξεργασία τῶν ζητημάτων τῆς θεωρίας καί τῆς τακτικῆς φέρνει καί τήν «ἐπεξεργασία» κάθε παρέκκλισης ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό δρόμο σέ μιά εἰδική «κατεύθυνση», ὅπως λογουχάρη, ὁ «ὀτζοβισμός» καί ὁ «λικβινταρισμός».

Μποροῦμε νά ἐκφράσουμε τήν ἐλπίδα πώς ἡ λεττονική σοσιαλδημοκρατία, πού ἔχει κάθε λόγο νά ὑπερηφανεύεται γιά τίς ἐπιτυχίες της, δέν θά εἶναι τόσο ὑπεροπτική, ὥστε νά μή δόσει σημασία σ' αὐτά τά φλέγοντα ζητήματα τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὅσο πιό συνειδητό εἶναι τό προλεταριάτο, τόσο πιό καθαρά ἀντιλαμβάνεται τούς σοσιαλδημοκρατικούς σκοπούς, τόσο πιό δραστήρια παλεύει ἐνάντια σέ κάθε μικροαστική διαστρέβλωση μέσα στό ἐργατικό κίνημα, τόσο περισσότερο φροντίζει γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν λιγότερο ἐξελιγμένων συντρόφων του ἐργατῶν ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ μικροαστικοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Ἡ λικβινταριστική κατεύθυνση μέσα στό ΣΔΕΚΡ εἶναι προϊόν τῶν μικροαστικῶν σχέσεων τῆς Ρωσίας. Ὁλόκληρη ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη τάσσεται ἐνάντια στήν ἐπανάσταση, τήν ἀπορίπτει, ἀναθεματίζει τήν τακτική τοῦ 1905, πού εἶναι, λέει, «αἱματηρή καί στείρα», σέρνεται δουλόπρεπα μπροστά στούς κρατοῦντες, καλεῖ τό λαό ν' ἀκολουθεῖ μόνο τίς μεθόδους τῆς *νόμιμης* πάλης. Καί ἡ μικροαστική διανόηση πού βρίσκεται μέσα στό κόμμα μας ὑποκύπτει στήν ἐπίδραση τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἐκδίδεται ἡ ἱστορία τῆς ἐπανάστασης σέ πέντε τόμους («Τό κοινωνικό κίνημα

τῆς Ρωσίας στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα», μέ ἐπιμέλεια τῶν Μάσλοφ, Μάρτοφ καί Πότρεσοφ) καί στήν ἱστορία αὐτή προπαγανδίζεται οὐσιαστικά ἡ θεωρία τῶν ἀποστατῶν, ὅτι τό προλεταριάτο «ὑπερεκτίμησε» τίς δυνάμεις του καί «ὑποτίμησε» τίς δυνάμεις τῆς ἀστικῆς τάξης κτλ. Στήν πραγματικότητα οἱ μάζες τοῦ προλεταριάτου ὑποτίμησαν τήν προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης, ὑπερεκτίμησαν τίς δυνάμεις τῆς ἀστικῆς τάξης στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία, ὑποτίμησαν τίς δικές τους δυνάμεις, τίς δυνάμεις ἐπίθεσης τῶν ἑκατομμυρίων καταπιεζομένων καί ἐκμεταλλευομένων.

Ἐκδίδονται νόμιμα περιοδικά («Νάσα Ζαριά» καί «Βοζροζντένιγε»), στά ὁποῖα προπαγανδίζεται ὅτι ἡ ἀνασυγκρότηση καί τό δυνάμωμα τοῦ παράνομου κόμματος, τοῦ παλιοῦ μας, τοῦ δοκιμασμένου χρόνια τώρα ΣΔΕΚΡ, εἶναι «ἀντιδραστική οὐτοπία». Τό παράνομο μενσεβίκικο ὄργανο —ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»— ἀναλαβαίνει τήν ὑπεράσπιση παρόμοιων κυρίων καί ρίχνει τό σύνθημα: «πάλη γιά τή νομιμότητα». Ὁ Πλεχάνοφ, ἕνας ἀπό τούς πιό σημαίνοντες ἀρχηγούς τοῦ μενσεβικισμοῦ, ἀποχωρεῖ ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή καί ἀπό τίς γραμμές τῶν συνεργατῶν ὅλων αὐτῶν τῶν ἐντύπων, τούς κηρύσσει τόν πόλεμο καί καλεῖ τούς *κομματικούς*-μενσεβίκους νά ὑποστηρίζουν καί νά δυναμώνουν τό ἐπαναστατικό, τό παράνομο κόμμα τοῦ προλεταριάτου, τό ΣΔΕΚΡ.

Ἔτσι τό κόμμα μας ἄρχισε ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σ' ὅλες τίς ἀνεξάρτητες ὁμάδες τῶν λεγκαλιστῶν πού ἐσφαλμένα αὐτοαποκαλοῦνται (δηλ. οἱ λεγκαλιστές) σοσιαλδημοκράτες. Στήν πραγματικότητα ὅμως αὐτοί χαντακώνουν τήν ὑπόθεση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, χαντακώνουν τή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης, τήν ἀντικαθιστοῦν μέ ἄμορφες νόμιμες ὁμάδες, πού δέν ἔχουν ἀρχές καί οὐσιαστικά κάνουν τήν ἐργατική τάξη νά ἐξαρτιέται ἀπό τή φιλελεύθερη ἰδεολογία καί τή φιλελεύθερη πολιτική καθοδήγηση.

Δέκα χρόνια πρίν τό κόμμα μας ἔκανε πάλη ἐνάντια στό λεγόμενο «οἰκονομισμό» πού συγγενεύει πολύ μέ τό σημερινό «λικβινταρισμό». Τώρα ἡ πάλη εἶναι πιό δύσκολη, γιατί ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης —ὄχι μόνο τῆς παλιᾶς, ἀλλά καί τῆς καινούργιας (τῆς σημερινῆς), τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς ἀντεπανάστασης— προσπαθοῦν νά σβήσουν ἀπό τή μνήμη τοῦ προλεταριάτου τίς παραδόσεις τοῦ 1905, νά ἐξαφανίσουν τό παράνομο Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα του. Ἀλλά ἡ ἐργατική τάξη, πού κατόρθωσε νά γίνει ἀρχηγός τῆς ἐπανά-

στασης τοῦ 1905, ἀσφαλῶς θά ὑπερνικήσει ὅλες αὐτές τίς παρεκκλίσεις ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό δρόμο.

Πρίν τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 οἱ σοσιαλδημοκράτες δούλευαν ἐπί 20 χρόνια σέ ἐντελῶς παράνομους ὁμίλους καί δημιούργησαν τό κόμμα, πού ὁδηγεῖ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους στήν ἔφοδο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση μποροῦμε — καί, συνεπῶς, πρέπει — ὄχι μόνο νά συνεχίσουμε τή δουλιά τῶν παράνομων πυρήνων, ἀλλά νά δεκαπλασιάσουμε τήν ἔντασή της, νά περιβάλλουμε τούς πυρῆνες αὐτούς μ' ἕνα πυκνό δίχτυ ἀπό νόμιμες ὀργανώσεις, νά χρησιμοποιήσουμε γιά τή διαφώτισή μας τό βῆμα τῆς μαύρης Δούμας, νά κάνουμε κτῆμα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν τά διδάγματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης καί νά δημιουργήσουμε τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πού θά ὁδηγήσει δεκάδες ἑκατομμύρια σέ μιά νέα ἔφοδο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία.

Δημοσιεύτηκε τόν 'Ιούλη τοῦ 1910
στήν ἐφημερίδα «Zihna», ἀρ. φύλ. 100
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
Μετάφραση ἀπό τά λεττονικά

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΕ Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ [124]

Τὸ συνέδριο διαπιστώνει,

1) ὅτι οἱ προλεταριακοί συνεταιρισμοί δίνουν στήν ἐργατική τάξη τή δυνατότητα νά βελτιώνει τήν κατάστασή της, ἐλαττώνοντας τή μεσιτική ἐκμετάλλευση, ἐπιδρώντας στίς συνθῆκες δουλιᾶς στούς προμηθευτές, βελτιώνοντας τήν κατάσταση τῶν ὑπαλλήλων κτλ.·

2) ὅτι οἱ προλεταριακοί συνεταιρισμοί ἀποκτοῦν ὅλο καί σπουδαιότερη σημασία στή μαζική οἰκονομική καί πολιτική πάλη, βοηθώντας σέ περίπτωση ἀπεργιῶν, λοκάουτ, διώξεων κτλ.·

3) ὅτι οἱ προλεταριακοί συνεταιρισμοί, ὅταν ὀργανώνουν τίς μάζες τῆς ἐργατικῆς τάξης, διδάσκουν τήν ἐργατική τάξη νά κάνει ἀνεξάρτητα τή δουλιά της καί νά ὀργανώνει τήν κατανάλωση, προετοιμάζοντάς την γιά νά παίξει στόν τομέα αὐτό τό ρόλο τοῦ ὀργανωτῆ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς στή μελλοντική κοινωνία.

Τό συνέδριο διαπιστώνει, ἀπό τό ἄλλο μέρος,

1) ὅτι οἱ βελτιώσεις πού μποροῦν νά πετύχουν οἱ συνεταιρισμοί εἶναι περιορισμένες σέ πολύ στενά πλαίσια, ὅσο καιρό τά μέσα παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς παραμένουν στά χέρια τῆς τάξης ἐκείνης, πού ἡ ἀπαλλοτρίωσή της εἶναι ὁ κύριος σκοπός τοῦ σοσιαλισμοῦ·

2) ὅτι οἱ συνεταιρισμοί, ὄντας καθαρά ἐμπορικοί ὀργανισμοί καί λόγω τῆς πίεσης πού ἀσκοῦν οἱ συνθῆκες τοῦ συναγωνισμοῦ, ἔχουν τήν τάση νά ἐκφυλίζονται σέ ἀστικές μετοχικές ἑταιρίες·

3) ὅτι οἱ συνεταιρισμοί, ἐνῶ δέν εἶναι ὀργανώσεις ἄμεσης πάλης ἐνάντια στό κεφάλαιο, μπορεῖ νά γεννήσουν καί γεννοῦν αὐταπάτες ὅτι δῆθεν εἶναι ἕνα μέσο γιά τή λύση τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος.

Τό συνέδριο καλεῖ γιά τό λόγο αὐτό τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν

α) νά γίνονται μέλη τῶν προλεταριακῶν συνεταιριστικῶν ἑνώσεων καί νά συμβάλλουν ὁλόπευρα στήν ἀνάπτυξή τους, κατευθύνοντας τήν ὀργάνωσή τους μέ αὐστηρά δημοκρατικό πνεῦμα (μικρό ποσό γιά δικαίωμα ἐγγραφῆς, 1 μερίδα—1 ἄτομο κτλ.)·

β) νά συμβάλλουν στή διάδοση τῶν ἰδεῶν τῆς ταξικῆς πάλης καί τοῦ σοσιαλισμοῦ μέσα στίς ἐργατικές μάζες, κάνοντας ἀκούραστη σοσιαλιστική προπαγάνδα καί ζύμωση μέσα στήν ἕνωση·

γ) στό βαθμό πού θά ἀναπτύσσεται ἡ σοσιαλιστική συνείδηση μέσα στούς συνεταιρισμούς, νά δημιουργοῦν καί νά στερεώνουν τούς ὀργανικούς δεσμούς ἀνάμεσα στούς συνεταιρισμούς καί στό κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν, καθώς καί στά συνδικάτα·

δ) ταυτόχρονα τό συνέδριο τονίζει ὅτι οἱ παραγωγικοί συνεταιρισμοί ἔχουν σημασία γιά τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης μόνο σέ περίπτωση πού ἀποτελοῦν συστατικό μέρος τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν.

Γράφτηκε στίς 16-17
(29-30) τοῦ Αὐγούστου 1910

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929-1930
στή 2-3 ἔκδοση τῶν Ἁπάντων
τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ «ΒΠΕΡΙΟΝΤΟΦΙΚΩΝ»

Ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» ἔβγαλε στό Παρίσι μιά «συλλογή ἄρθρων σέ ἐπίκαιρα ζητήματα» μέ τόν τίτλο «Βπεριόντ». Μέ τήν μπροσούρα τοῦ σ. Σάζιν («Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀναγέννησης τοῦ κόμματος»), πού «ἐκδόθηκε μέ ἀτομικά ἔξοδα» καί πού μπορεῖ κανείς νά τήν προμηθευτεῖ μέσω τῆς σύνταξης τῆς συλλογῆς «Βπεριόντ», μέ τό ἰδιαίτερο φυλλάδιο πού τό ὑπογράφει ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» καί μέ τήν πλατφόρμα αὐτῆς τῆς ὁμάδας, τό κόμμα διαθέτει τώρα ὑπεραρκετό ὑλικό γιά νά κρίνει τούς «βπεριοντοφικούς».

Τήν πλατφόρμα τῶν βπεριοντοφικῶν τή διακρίνουν τά παρακάτω τρία χαρακτηριστικά. Πρῶτο, ἀπόλες τίς ὁμάδες καί τίς φράξιες τοῦ κόμματος αὐτή γιά πρώτη φορά διατυπώνει μιά φιλοσοφία, καί μάλιστα μέ ψευδώνυμο. «Προλεταριακός πολιτισμός», «Προλεταριακή φιλοσοφία», νά τί περιέχει ἡ πλατφόρμα. Πίσω ἀπ' αὐτό τό ψευδώνυμο κρύβεται ὁ *μαχισμός*, δηλ. ἡ ὑπεράσπιση τοῦ φιλοσοφικοῦ ἰδεαλισμοῦ μέ διάφορα καρυκεύματα (ἐμπειριοκριτικισμός, ἐμπειριομονισμός κτλ). Δεύτερο, στόν τομέα τῆς πολιτικῆς ἡ ὁμάδα ἀνακήρυξε τόν ὀτζοβισμό «νόμιμη ἀπόχρωση» καί ἔκανε γνωστό ὅτι μερικοί ὀτζοβιστές, μέλη τῆς ὁμάδας αὐτῆς, δέν συμφωνοῦν μέ τόν τρόπο πού τό κόμμα καθόρισε τά καθήκοντα σχετικά μέ τήν Κρατική δούμα. Στήν πλατφόρμα τῶν βπεριοντοφικῶν καθορίζονται τά ἴδια αὐτά καθήκοντα μέ τόση ἀσάφεια καί σύγχυση, πού αὐτό τόν τρόπο καθορισμοῦ δέν μπορεῖ νά τόν χαρακτηρίσει κανείς, παρά μόνο σάν προσαρμογή στόν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι τῶν ὀτζοβιστῶν. Τρίτο, τέλος, ἡ πλατφόρμα καταδίκαζε ρητά τό φραξιονισμό καί ζητοῦσε νά ἑνωθοῦν οἱ ὁμάδες καί νά συγχωνευτοῦν μέ τό κόμμα.

Κι' ἔτσι, τό ἀποτέλεσμα εἶναι—ἄν ἀρχίσουμε ἀπό τό τέλος—ὅτι ἔχουμε μιά πάρα πολύ καλή ἐπιθυμία καί δυό προσπάθειες

συγκάλυψης μέ πολύ ἄσχημη ἰδεολογικοπολιτική κατεύθυνση πού σημαίνει διακοπή τῶν σχέσεων μέ τό μαρξισμό καί ὑποταγή τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἰδεολογία καί πολιτική. Ἡ συλλογή «Βπεριόντ» δείχνει παραστατικά τί ἀποτελέσματα μπορεῖ νά ἔχει ἕνα τέτιο ἀνακάτεμα.

Ὁ Μαξίμοφ, συντάκτης τοῦ κύριου ἄρθρου τῆς συλλογῆς, ἀκολουθεῖ αὐστηρά τή διπλωματία τῆς πλατφόρμας, μιλώντας γιά «προλεταριακό πολιτισμό», χωρίς νά δίνει καμιά ἐξήγηση τί ἐννοεῖ μ' αὐτό. Στό ἄρθρο, πού εἶναι γραμμένο μέ ἀξιώσεις ἐκλαϊκευτικῆς ἔκθεσης, τό κρυφτούλι αὐτό χτυπάει ἰδιαίτερα στά μάτια. Τί εἴδους ἐκλαΐκευση εἶναι αὐτή, ὅταν *οὔτε ἕνας* ἀναγνώστης, ἐκτός ἀπό ἐκείνους πού ξέρουν *προσωπικά* τόν Μαξίμοφ, ἤ πού ἔχουν ἤδη παρακολουθήσει *ὅλη* τή διαμάχη γιά τό μαχισμό, καί σέ σχέση μέ τό μαχισμό, *δέν μπορεῖ* νά καταλάβει τό ἀληθινό νόημα αὐτῆς τῆς φράσης; Καί τίς εἴδους ἐκλαΐκευση εἶναι αὐτή, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Μαξίμοφ στή σελίδα 4 τῆς συλλογῆς μιλάει γιά τόν «κίνδυνο πού ἀπειλεῖ τόν προλεταριακό σοσιαλισμό» ἀπό τήν πλευρά ἐκείνων πού προέρχονται ἀπό τή διανόηση, οἱ ὁποῖοι «χωρίς κριτική ἀποδέχονται καί προπαγανδίζουν τίς λαθεμένες καί ἐπιβλαβεῖς γιά τό προλεταριάτο ἰδέες τῆς ἀστικῆς ἐπιστήμης καί φιλοσοφίας...»;

Τά ἀποσιωπητικά εἶναι τοῦ Μαξίμοφ. Δέν ξέρουμε ἄν μπαίνουν γιά νά δείξουν μιά σεμνότυφη ἀποσιώπηση. Ξέρουμε ὅμως καλά, πώς τό νά μιλᾶ κανείς, ἰδιαίτερα σέ «ἐκλαϊκευτικό» ἄρθρο, γιά τή ζημιά πού φέρνει στό προλεταριάτο ἡ *«ἀστική φιλοσοφία»* καί νά μήν καθορίζει μέ ἀκρίβεια καί σαφήνεια *ποιά* ἀκριβῶς φιλοσοφία ἔχει ὑπόψη του, σημαίνει ὅτι καταφεύγει στή χειρότερη μορφή φραξιονιστικῆς διπλωματίας. Ἀφοῦ θεωρεῖτε τό ζήτημα τῆς ἀστικῆς φιλοσοφίας σοβαρό, ἀφοῦ τό προβάλλετε στό κύριο ἄρθρο τῆς «ἐκλαϊκευτικῆς» συλλογῆς, πρέπει νάχετε καί τό θάρρος νά μιλᾶτε ἀνοιχτά, νά ὑπερασπίζετε τίς ἰδέες σας, καί ὄχι νά τίς κρύβετε.

Ὁ σ. Σάζιν σάν «πρακτικός» πού εἶναι, χαλάει τίς διπλωματίες τοῦ Μαξίμοφ μέ πολλή ἀγένεια *. Στή σελίδα 31 τῆς

* Στή συλλογή «Βπεριόντ», ἄλλος «πρακτικός», ὁ «Τκάτς Ἰ—ν» ἀπό τήν Πετρούπολη φλυαρεῖ ἐπίσης ὄχι πολύ διπλωματικά: «Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἄς ποῦμε,— γράφει, — ὅτι τό βιβλίο τοῦ Μπέλτοφ «Ἡ μονιστική ἀντίληψη» μπορεῖ νά προκαλέσει ἰδιαίτερα μιά τέτια ὄχι σωστή ἀντίληψη γιά τόν ἱστορικό ὑλισμό» (συλλογή, σελ. 57). Αὐτό δά ἔλειπε! Τήν πιό σωστή «ἀντίληψη γιά τόν ἱστορικό ὑλισμό» τή δίνουν, φυσικά, τά βιβλία τῶν ρώσων θεοπλαστῶν καί μαχιστῶν, ποιός «βπεριοντοφικός» δέν τό ξέρει

μπροσούρας του ζητάει *«νά ἐξασφαλιστεῖ»* στά «μέλη τοῦ κόμματος» *«πλήρης ἐλευθερία τῆς ἐπαναστατικῆς καί φιλοσοφικῆς σκέψης τους»*.

Τό σύνθημα αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα ὀπορτουνιστικό. Σ' ὅλες τίς χῶρες ἕνα τέτιο σύνθημα τό ἔριχναν μέσα ἀπό τίς γραμμές τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων μόνο οἱ ὀπορτουνιστές καί στήν πράξη δέν σήμαινε τίποτε, παρά «ἐλευθερία» διαφθορᾶς τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τήν ἀστική ἰδεολογία. «Ἐλευθερία σκέψης» (διάβαζε: ἐλευθερία τύπου, λόγου, συνείδησης) ζητᾶμε ἀπό *τό κράτος* (καί ὄχι ἀπό τό κόμμα), καθώς καί ἐλευθερία τοῦ συνεταιρίζεσαι. Ἀλλά τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου εἶναι μιά ἐλεύθερη ἕνωση, πού ἱδρύεται *γιά τόν ἀγώνα* ἐνάντια στίς «σκέψεις» (διάβαζε: ἐνάντια στήν ἰδεολογία) τῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τήν ὑπεράσπιση καί τήν ἐφαρμογή μιᾶς ὁρισμένης κοσμοθεωρίας, καί συγκεκριμένα τῆς μαρξιστικῆς. Αὐτό εἶναι ἡ ἀλφαβήτα. Καί ἡ κιβδηλία τῆς πολιτικῆς θέσης τῶν Μαξίμοφ, Σάζιν καί Σίας τούς ἀνάγκασε νά ξεχάσουν αὐτή τήν ἀλφαβήτα. Δέν εἶναι ἡ προσωπική τους ὑποκρισία, ἀλλά ἡ πολιτική κιβδηλία τῆς θέσης τους πού τούς ἔκανε νά κηρύσσουν ἀστικά συνθήματα. Ἡ κιβδηλία συνίσταται στό ὅτι ὁρισμένοι «βπεριοντοφικοί» θέλουν ὁλόψυχα νά σέρνουν τό προλεταριάτο πρός τά *πίσω*, πρός τίς ἰδέες τῆς ἀστικῆς φιλοσοφίας (τό μαχισμό), ἄλλοι πάλι εἶναι ἀδιάφοροι ἀπέναντι στή φιλοσοφία καί ἀπαιτοῦν μόνο «πλήρη ἐλευθερία»... γιά τό μαχισμό. Γι' αὐτό ὅλοι τους εἶναι *ἀναγκασμένοι* νά κάνουν διπλωματία, νά τά μπερδεύουν, νά παίζουν τό κρυφτούλι, ν' ἁρπάζονται ἀπό τά ἀστικά συνθήματα.

Καί τί σημαίνει *στήν πράξη* «πλήρης ἐλευθερία τῆς ἐπαναστατικῆς «σκέψης»; Τίποτε ἄλλο παρά *ἐλευθερία* γιά τίς ὀτζοβιστικές καί τίς ἄλλες μισοαναρχικές ἰδέες. Μ' ἄλλα λόγια, ἐδῶ ἐπαναλαβαίνεται αὐτό πού στήν «πλατφόρμα» τῶν βπεριοντοφικῶν διατυπώνεται μέ τή φράση: ἀναγνώριση τοῦ ὀτζοβισμοῦ «σάν «νόμιμης ἀπόχρωσης». Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἔχουμε νά κάνουμε καί πάλι μέ μιά μικρή διπλωματία σχετικά μέ τίς ἰδέες, πάλι μέ τό κρυφτούλι, πάλι μέ τήν ὑποκρισία πού ἐξηγεῖται ὁλοκληρωτικά μέ τήν ἴδια κίβδηλη ἰδεολο-

---

αὐτό; Καί πῶς μπορεῖ τό βιβλίο, μέ τό ὁποῖο διαπαιδαγωγήθηκε ὁλάκερη γενιά ρώσων μαρξιστῶν, νά συγκριθεῖ μέ τά φιλοσοφικά ἔργα τῶν Γιουσκέβιτς, Μπογκντάνοφ, Βαλεντίνοφ καί Λουνατσάρσκι...

γικοπολιτική θέση: ἐμεῖς δά δέν εἴμαστε μαχιστές, εἴμαστε ὅμως ὑπέρ τῆς «πλήρους ἐλευθερίας» τοῦ μαχισμοῦ (μέσα στό κόμμα)· δέν εἴμαστε ὀτζοβιστές, εἴμαστε ὅμως ὑπέρ τῆς «πλήρους ἐλευθερίας» τῆς ὀτζοβιστικῆς ἀπόχρωσης ἤ γενικά: τῆς «ἐπαναστατικῆς σκέψης»! Τή σύγχυση τήν ὁλοκληρώνει καί τό γεγονός ὅτι *δυό* βπεριοντοφικοί, μέ τίς *προσωπικές* τους ὑπογραφές (ὁ Σάζιν καί ὁ Ἐργάτης Ἄρ.) ὑποστηρίζουν κατηγορηματικά τή σπουδαιότητα καί τήν ἀνάγκη τῆς χρησιμοποίησης τῶν νόμιμων δυνατοτήτων καί τοῦ βήματος τῆς Δούμας. «Ἡ σοσιαλδημοκρατία,—γράφει ὁ *Ἐργάτης Ἄρ.*,—πρέπει νά παλεύει ἐνάντια σ' ἐκείνους πού κάνουν ζύμωση» (ποιός ὅμως κάνει τέτια ζύμωση, σ. Ἄρ.; Μήπως δέν εἶναι οἱ δικοί σας βπεριοντοφικοί;) «ἐνάντια *σέ ὁποιαδήποτε*» (ἀκοῦς ἐκεῖ!) «χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων, γιατί αὐτός ὁ τρόπος δράσης δέν εἶναι σοσιαλδημοκρατικός» (σελ. 48 - 49 τῆς συλλογῆς). Καί ὁ ἴδιος ὁ *Ἄρ.*, *ἐπαναλαβαίνοντας* τά λόγια αὐτά τῶν μπολσεβίκων τῆς κατεύθυνσης τῆς *«Προλετάρι»*, σκυλοβρίζει τήν *«Προλετάρι»* (ἐκ τῶν ὑστέρων), γιατί ζωγράφιζε τάχα τούς βπεριοντοφικούς μέ φοβερά χρώματα. Νά τί θά πεῖ: νά ὑποχωρεῖς σ' ὅλη τή γραμμή, νά παραδίνεις ὅλες σου τίς θέσεις, νά καταδικάζεις στόν τύπο (καί πάλι: χωρίς νά τό λές ἀνοιχτά) ἐκείνους τούς φίλους σου, ἐκείνους τούς βπεριοντοφικούς πού κάποτε πῆραν τήν ἀπόφαση, λογουχάρη, γιά ἀποχή ἀπό τό συνέδριο τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν, καί νά κρύβεις τήν ὑποχώρησή σου, τή συνθηκολόγησή σου μέ τυμπανοκρουσίες. Ἄθλια φραξιονιστική διπλωματία!

Κοιτάξτε τά γραπτά τῶν «βπεριοντοφικῶν» σχετικά μέ τίς ὁμάδες καί τό φραξιονισμό. Ἡ «πλατφόρμα» καταδίκαζε τίς ὁμάδες καί ζητοῦσε τή διάλυσή τους. Ὁ Σάζιν κατατροπώνει τά φραξιονιστικά κέντρα, τούς «ἀρχηγούς τοῦ ἐξωτερικοῦ» κτλ. κτλ. Ποτάμια δάκρυα ἔχουν χύσει οἱ βπεριοντοφικοί ἀπ' ἀφορμή τό φραξιονισμό, ἔχουν πεῖ λόγια πού τελειωμό δέν ἔχουν.

Καί τά ἔργα τους; Ὅλη ἡ ἱστορία τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» ἀπό τήν ἐποχή τῆς «ἑνωτικῆς» ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη (1910) εἶναι μιά ἱστορία *δημιουργίας ὁμάδας στό ἐξωτερικό*. Νά ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό γράμμα (μέ ἡμερομηνία 15 τοῦ Ἰούλη 1910), πού τό ἔστειλε κάποιο στέλεχος ἀπό τή Ρωσία σ' ἕνα μέλος τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ:

«Ὑπάρχει μιά Ἐπιτροπή (στήν Πετρούπολη) καί ἐκτός ἀπ' αὐτή ὑπάρχει καί μιά ὁμάδα «βπεριοντοφικῶν» μέ χωριστό

ταμεῖο καί γραμματέα. Τά χρήματα πάρθηκαν ἀπό τό ἐξωτερικό. Στή Μόσχα» —παρακάτω ἀναφέρεται τό ὄνομα ἑνός προσώπου πού βρίσκεται πολύ κοντά σ' ἕναν ἀπό τούς πιό σημαίνοντες ὀτζοβιστές καί τονίζεται ὅτι ἀκολουθεῖται μιά παρόμοια πολιτική.

Οὔτε ἕνας ἄνθρωπος, πού ξέρει κάπως τά κομματικά ζητήματα καί προσέχει κάπως τή θέση τῆς φιλολογικῆς ὁμαδούλας «Βπεριόντ», δέν θά μποροῦσε οὔτε στιγμή νά ἀμφιβάλει ὅτι ἡ ὁμάδα αὐτή ὀργανώνει φράξια ἀπ' τό ἐξωτερικό. Ὁ τύπος πληροφοροῦσε τόν Ἰούνη τοῦ 1909 *, ὅτι ἡ περιβόητη «σχολή στό ΝΝ» ἦταν τό κέντρο τῆς καινούργιας ὁμάδας στό ἐξωτερικό καί ἀπό τότε πείστηκαν γι' αὐτό ἀκόμη καί οἱ πιό ἀδιάφοροι καί ἀπληροφόρητοι σοσιαλδημοκράτες. Τήν περιβόητη «πλατφόρμα» τήν ἐπεξεργάστηκαν στό ἐξωτερικό 8 διανοούμενοι καί 7 ἐργάτες-μαθητές. Ὁ ρόλος αὐτός τῶν ἐργατῶν πού δέχτηκαν στά βιαστικά τά συνθήματα «προλεταριακή φιλοσοφία» καί τήν ἀναγνώριση τοῦ ὀτζοβισμοῦ σάν «νόμιμης ἀπόχρωσης» εἶναι ἐξαιρετικά καθαρός καί δέν ἀξίζει τόν κόπο νά ποῦμε περισσότερα γι' αὐτό. Ἔχουμε μπροστά μας ἕνα γνησιότατο δεῖγμα δημιουργίας φράξιας ἀπό μιά ὁμάδα λογίων τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού ἐνεργοῦν ἀκριβῶς ὅπως οἱ «χάνοι» (ἔκφραση τοῦ Βοΐνοφ στή συλλογή «Βπεριόντ»), γιατί νιώθουν οἱ ἴδιοι τήν αὐθαιρεσία τους, *κρύβοντας* ἀπό τό κοινό ἐκεῖνο πού θεωροῦν ἐξαιρετικά πολύτιμο, δηλ. τήν ἀστική φιλοσοφία τοῦ μαχισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ. Οἱ «βπεριοντοφικοί» βάζουν τίς φωνές ἐνάντια στούς «ἀρχηγούς τοῦ ἐξωτερικοῦ», καί οἱ ἴδιοι συγκροτοῦν μιά ὀργάνωση, πού στήν οὐσία δέν εἶναι παρά ἁπλό *ἐξάρτημα* μιᾶς χούφτας λογίων τοῦ ἐξωτερικοῦ· βάζουν τίς φωνές ἐνάντια στίς ὁμάδες καί οἱ ἴδιοι φτιάχνουν στά *κρυφά* μιά καινούργια, ἀσήμαντη, ἐξαιρετικά θνησιγενή, σεχταριστικά ἐμπειριομονιστική ὁμάδα. Ἡ *πολιτική* αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς ὑποκρισίας εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν πραγματικῶν ἀρχηγῶν τῆς ὁμάδας νά ὑποστηρίξουν ἀνοιχτά καί καθαρά ἐκεῖνο πού θεωροῦν πραγματικά πολύτιμο.

Θά περιοριστοῦμε μόνο σέ δυό παραδείγματα πού δείχνουν τήν ἐξαιρετικά χτυπητή ὑποκρισία. Ὁ *Ἐργάτης Ἄρ.* στή σελίδα 53 τῆς συλλογῆς ἀναφέρει, ὅτι τό γραφεῖο τῆς ΚΕ στή Ρωσία «δέν κάνει ἀπολύτως τίποτε» (τά λόγια αὐτά, φυσικά, ἀποδίδονται σ' ἕναν ἐργάτη «λενινιστή», πού τάχα διαφώτισε

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 41-42. *Ἡ Σύντ.*

μέ τό πνεῦμα αὐτό ἕναν ὀπαδό τῆς «Βπεριόντ». Ὦ, κουτοπονηριά τοῦ «ἐργάτη-Ἄρ.»!), καί ὅτι ὁ ὀπαδός τῆς «Βπεριόντ» (πάλι μαζί μέ τόν «λενινιστή» καί, φυσικά, μέ προτροπή του) πρότεινε «νά κηρυχτεῖ ἡ ὀργάνωση τῆς Μόσχας ἀνεξάρτητη ἀπό τήν ΚΕ τῆς Ρωσίας καί νά μήν πειθαρχεῖ στίς ἐντολές της».

Τό γραφεῖο τῆς ΚΕ στή Ρωσία, ἀρχίζοντας ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1910, κατέβαλλε προσπάθειες γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς ὀργάνωσης τοῦ κέντρου, *παρά* τήν ἀντίδραση καί τῶν λικβινταριστῶν-γκολοσοφικῶν (ἡ γνωστή ἱστορία μέ τούς Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι) καί τῶν βπεριοντοφικῶν (πού τόν ἴδιο καιρό συγκροτοῦσαν ἀπό τό ἐξωτερικό τή *δική τους* ὁμαδούλα *ἐνάντια* στήν ΚΕ). Καί τώρα αὐτοί οἱ ἴδιοι οἱ βπεριοντοφικοί χύνουν κροκοδείλια δάκρυα γιά τήν «ἀδράνεια» τοῦ γραφείου τῆς ΚΕ. Αὐτοί οἱ βπεριοντοφικοί, πού στήν πράξη εἶναι ὁλότελα «ἀνεξάρτητοι» ἀπό τό κόμμα καί ὁλότελα ἀντικομματικοί φραξιονιστές, γράφουν στήν ἐκλαϊκευτική συλλογή ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά κηρυχτοῦν οἱ τοπικές ὀργανώσεις «ἀνεξάρτητες» ἀπό τήν ΚΕ.

Ἄλλο παράδειγμα. Στήν ἴδια συλλογή ἕνα ἀνώνυμο «μέλος τοῦ κόμματος» ἐπιχειρεῖ νά ἐπικρίνει κομπογιαννίτικα τόν οἰκονομικό ἀπολογισμό τοῦ γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ. Ὁ ἀνώνυμος κομπογιαννίτης γράφει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, στή σελ. 60: «Ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ «μεσεγγυητές» (στόν ἀπολογισμό ἀναφέρεται ὅτι ἔχουν παρθεῖ χρήματα ἀπό τούς μεσεγγυητές), γιατί «κρατοῦν» ἤ «κρατοῦσαν» χρήματα τῆς ΚΕ, γιά ποιούς «εἰδικούς σκοπούς» προορίζονται αὐτά τά χρήματα, κανείς δέν ξέρει περί τίνος πρόκειται».

Ἀκριβῶς ἔτσι ἔχει δημοσιευτεῖ. *Κανείς δέν ξέρει περί τίνος πρόκειται.*

Αὐτά τά γράφουν μέλη τῆς ἴδιας ἐκείνης ὁμάδας «Βπεριόντ», ἀπό τήν ὁποία δυό ἐκπρόσωποι πῆραν μέρος στήν ὁλομέλεια τοῦ Γενάρη, πού ψήφισε τή δήλωση τῶν μπολσεβίκων γιά τήν ὑπό ὅρους παράδοση τῶν χρημάτων στούς «μεσεγγυητές» (δηλ. σέ τρεῖς γνωστότατους ἐκπροσώπους τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας [125]). Τί χρήματα εἶναι αὐτά, ἀπό ποῦ προέρχονται, ποιοί εἶναι οἱ μεσεγγυητές κτλ., ὅλα αὐτά τά ἤξερε *μέ κάθε λεπτομέρεια* ἡ ὁλομέλεια, δηλ. *ὅλες* οἱ ὁμάδες, *δηλ. καί οἱ βπεριοντοφικοί μαζί.* Καί οἱ βπεριοντοφικοί στήν «ἐκλαϊκευτική» συλλογή, γιά νά ἐξαπατήσουν τούς ἐργάτες, γράφουν: «κανείς δέν ξέρει περί τίνος πρόκειται».

Αὐτά τά γράφουν στήν ἴδια ἐκείνη συλλογή «Βπεριόντ»

πού τά δυό πρῶτα ἄρθρα της ἔχουν τήν ὑπογραφή τοῦ *Μαξίμοφ* καί τοῦ *Ντόμοφ*. Καί οἱ δυό αὐτοί «βπεριοντοφικοί» *ξέρουν περίφημα ὅλη τήν ἱστορία* τῆς παραλαβῆς τῶν χρημάτων αὐτῶν ἀπό τούς μπολσεβίκους καί τῆς παράδοσής τους στούς μεσεγγυητές. Κι' ἔτσι, μιά καί δέν τούς ἔρχεται «βολικά» νά ἐμφανισθοῦν οἱ ἴδιοι προσωπικά καί νά δηλώσουν, πώς «κανείς δέν ξέρει περί τίνος πρόκειται», ἀναθέτουν τή δουλιά αὐτή σέ *ἀνώνυμους κομπογιαννίτες*, πού αὐτοαποκαλοῦνται «μέλη τοῦ κόμματος» λόγω τῆς ἀντικομματικῆς τους στάσης. Ὁ Μαξίμοφ καί ὁ Ντόμοφ μέσω τῶν ἀνώνυμων κομπογιαννιτῶν στήν «ἐκλαϊκευτική» συλλογή λένε στούς ἐργάτες *κατάφωρα ψέματα*, ὅτι τάχα «κανείς δέν ξέρει περί τίνος πρόκειται» σχετικά μέ τό ποιοί εἶναι οἱ μεσεγγυητές τῶν χρημάτων κτλ. Καί αὐτοί οἱ κύριοι διαρηγνύουν τά ἱμάτιά τους καί ξελαρυγγίζονται ἐνάντια στίς «ὁμάδες» καί ἐνάντια στούς «ἀρχηγούς τοῦ ἐξωτερικοῦ».

«Κάνουν κριτική» μέσω τοῦ ἀνώνυμου «μέλους τοῦ κόμματος» τοῦ οἰκονομικοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς ΚΕ, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἀνακοινώνουν στήν πρώτη σελίδα τῆς συλλογῆς, ὅτι ὥς τώρα «ἡ ἀνεπάρκεια χρημάτων» ἐμπόδιζε τήν ὁμάδα τους νά ἐκδόσει ἐφημερίδα καί ὅτι *«τώρα τό ἐμπόδιο αὐτό κατάφεραν νά τό παραμερίσουν»*. Πάει νά πεῖ, πώς ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» πῆρε τώρα χρήματα. Εὐχάριστη εἴδηση γιά τούς βπεριοντοφικούς, οὔτε λόγος. Τί «μοῦτρα», ὅμως πρέπει νά ἔχετε, ὦ, ἀξιότιμοι «βπεριοντοφικοί», γιά νά λέτε δημόσια, σέ «ἐκλαϊκευτική» συλλογή μέσω τοῦ ἀνώνυμου κομπογιαννίτη, ὁλοφάνερα ψέματα γιά τήν ΚΕ, ὅτι τάχα «κανείς δέν ξέρει περί τίνος πρόκειται», ποιοί εἶναι οἱ «μεσεγγυητές» καί τί χρήματα ἔχουν, καί ταυτόχρονα *νά μή λέτε λέξη* οὔτε στήν ΚΕ, οὔτε στίς ἄλλες ὁμάδες, *τί χρήματα πῆρε ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» καί ποιοί λόγιοι τά διαχειρίζονται;* Τό κόμμα, δηλαδή, εἶναι ὑποχρεωμένο νά δίνει λογαριασμό στούς βπεριοντοφικούς, οἱ βπεριοντοφικοί ὅμως δέν εἶναι ὑποχρεωμένοι νά δίνουν λογαριασμό στό κόμμα;

Πρέπει νά ἐπαναλάβουμε πολλές φορές πώς ἡ ὑποκρισία αὐτή τῶν βπεριοντοφικῶν δέν ὀφείλεται στίς προσωπικές ἰδιότητες τοῦ Πέτρου ἤ τοῦ Σιντόρ, ἀλλά στήν *πολιτική* κιβδηλία ὅλης τῆς θέσης τους στό ὅτι οἱ λόγιοι-μαχιστές καί οἱ ὀτζοβιστές *δέν μποροῦν* ν' ἀρχίσουν *ἄμεσα καί ἀνοιχτά* πάλη γιά τίς προσφιλεῖς τους μή σοσιαλδημοκρατικές ἰδεοῦλες. Ὅποιος μπεῖ στό νόημα αὐτῶν τῶν *πολιτικῶν* συνθηκῶν δέν

θά τά χάσει, δέν θά σταθεῖ μέ ἀμηχανία καί θλίψη μπροστά στήν ἐξωτερική μόνο πλευρά τοῦ φαινομένου, μπροστά σ' ὅλους μαζί τούς προσωπικούς διαπληκτισμούς, τίς σκευωρίες, τίς βρισιές κτλ. Ὅποιος μπεῖ στό νόημα αὐτῶν τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν δέν θά ἱκανοποιηθεῖ ἀπό τή συμφιλιωτιστική λογοκοπία (à la Τρότσκι), πού λέει ὅτι «*δέν* χρειάζεται πάλη ἐνάντια στούς ὀτζοβιστές, *ἀλλά* ὑπερνίκηση τοῦ ὀτζοβισμοῦ», γιατί αὐτά εἶναι κούφια λόγια χωρίς περιεχόμενο. Οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἐποχῆς, τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποσύνθεσης, τῆς ἐποχῆς τῆς θεοπλασίας, τῆς ἐποχῆς τοῦ μαχισμοῦ, τοῦ ὀτζοβισμοῦ, τοῦ λικβινταρισμοῦ, οἱ ἀντικειμενικές αὐτές συνθῆκες *ἐπέβαλλαν* στό κόμμα μας νά παλέψει ἐνάντια στούς δμίλους τῶν λογίων πού ὀργανώνουν τίς ὁμάδες τους, καί τήν πάλη αὐτή δέν μπορεῖς νά τήν ἀποφύγεις μέ κούφια λόγια. Τό νά ἀποφύγεις αὐτή τήν πάλη σημαίνει ν' ἀποφύγεις ἕνα ἀπό τά σημερινά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 15-16
30 τοῦ Αὐγούστου
(12 τοῦ Σεπτέμβρη) 1910

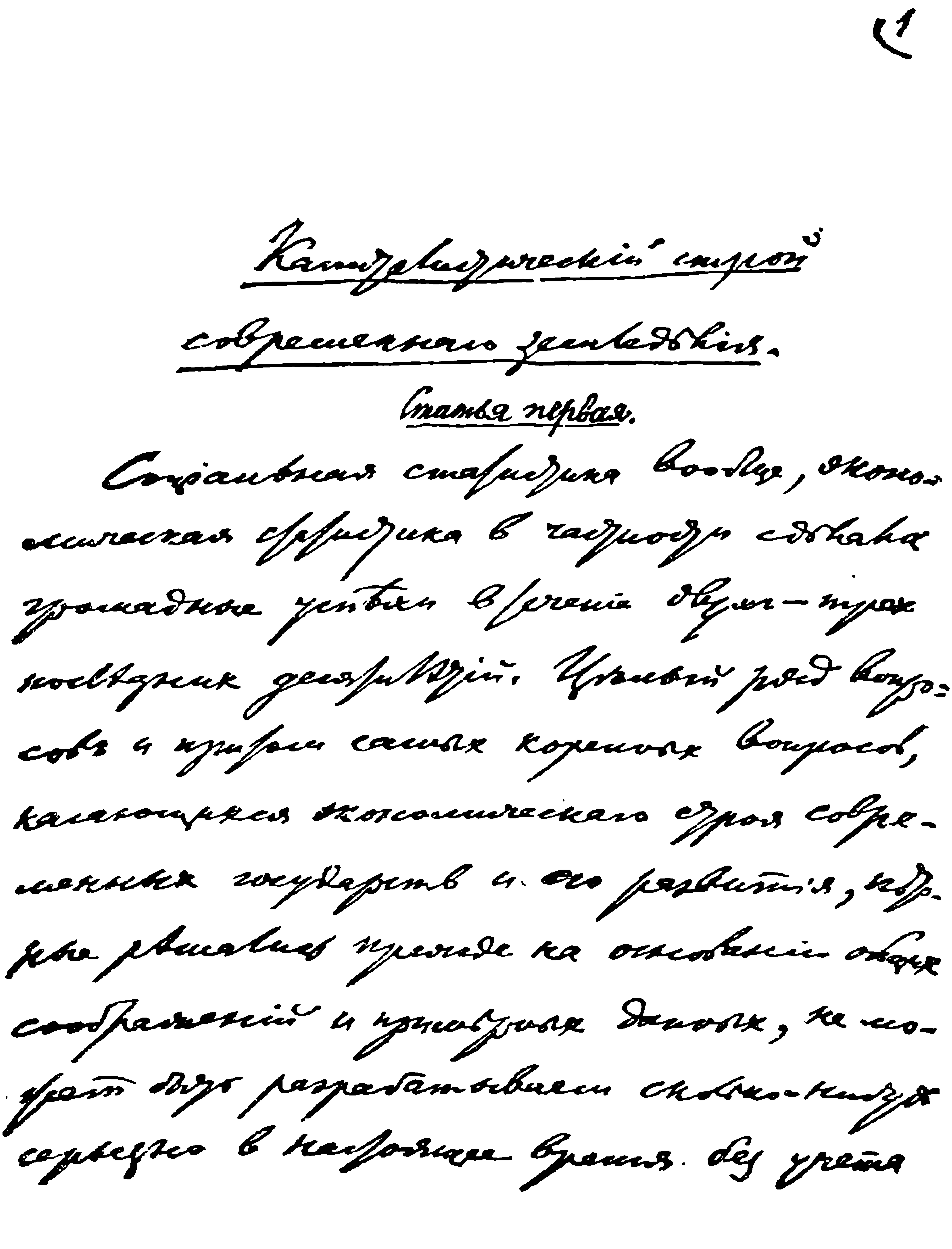
Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΤΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΕΩΡΓΙΑ [126]

Γράφτηκε αργότερα απ' τίς 11 (24) τοῦ Σεπτέμβρη 1910

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XIX Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1

Капиталистический строй
современного земледелия.
Статья первая.
Современная статистика вообще, экономическая статистика в частности сделала громадные успехи в течение двух-трех последних десятилетий. Целый ряд вопросов и притом самых коренных вопросов, касающихся экономического строя современных государств и его развития, которые решались прежде на основании общих соображений и приблизительных данных, не может быть разрабатываем сколько-нибудь серьезно в настоящее время без учета

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Τό καπιταλιστικό σύστημα στή σύγχρονη γεωργία». — 1910
Σμίκρυνση

ΑΡΘΡΟ ΠΡΩΤΟ

Ἡ κοινωνική στατιστική γενικά, καί ἡ οἰκονομική στατιστική εἰδικά, σημείωσε τεράστιες ἐπιτυχίες στίς δυό-τρεῖς τελευταῖες δεκαετίες. Ὁλόκληρη σειρά ζητημάτων, καί μάλιστα ἀπό τά πιό ζωτικά, πού ἀφοροῦν τό οἰκονομικό σύστημα τῶν σημερινῶν κρατῶν καί τήν ἀνάπτυξή του καί πού προηγούμενα λύνονταν μέ βάση γενικούς συλλογισμούς καί στοιχεῖα παρμένα κατά προσέγγιση, σήμερα δέν μποροῦν νά μελετηθοῦν κάπως σοβαρά, χωρίς νά παρθοῦν ὑπόψη τά πολυάριθμα στοιχεῖα, πού ἔχουν συγκεντρωθεῖ γιά ὅλη τήν ἐπικράτεια μιᾶς ὁρισμένης χώρας, σύμφωνα μέ ἕνα συγκεκριμένο πρόγραμμα καί ἔχουν συνοψιστεῖ· ἀπό εἰδικούς στατιστικούς. Ἰδιαίτερα τά ζητήματα τῆς οἰκονομίας τῆς γεωργίας, πού προκαλοῦν πάρα πολλές συζητήσεις, θέλουν ἀπάντηση στηριγμένη σέ ἀκριβῆ καί πολυάριθμα στοιχεῖα, πολύ περισσότερο πού στά εὐρωπαϊκά κράτη καί στήν Ἀμερική ὅλο καί πιό πολύ ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νά γίνονται περιοδικές ἀπογραφές, πού περιλαβαίνουν ὅλες τίς ἀγροτικές ἐπιχειρήσεις τῆς χώρας.

Στή Γερμανία, λογουχάρη, τέτιες ἀπογραφές ἔγιναν τό 1882, τό 1895 καί ἡ τελευταία τό 1907. Ἡ σημασία αὐτῶν τῶν ἀπογραφῶν ἔχει τονιστεῖ πολλές φορές στά ἔντυπά μας καί εἶναι ζήτημα ἄν μπορεῖ νά βρεθεῖ ἕνα βιβλίο ἤ ἕνα ἄρθρο, ἀφιερωμένο στήν οἰκονομία τῆς σύγχρονης γεωργίας, πού νά μήν ἀναφέρεται στά στοιχεῖα τῆς γερμανικῆς ἀγροτικῆς στατιστικῆς. Ἐξαιτίας τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς ἔχει ξεσηκωθεῖ ἀρκετός θόρυβος καί στά γερμανικά καί στά δικά μας ἔντυπα. Θυμᾶμαι ὅτι ὁ κ. Βαλεντίνοφ ἔκανε πέρσι μεγάλο θόρυβο στήν ἐφημερίδα «Κίεβσκαγια Μίσλ»[127], λέγοντας ὅτι ἡ ἀπογραφή αὐτή ἀνασκεύασε τάχα τή θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ καί τίς ἀπόψεις τοῦ Κάουτσκι καί ἀπόδειξε τήν ζωτικότητα τῆς μικρῆς παραγωγῆς καί τή νίκη της πάνω στή μεγάλη παραγωγή. Τε-

λευταῖα στό περιοδικό «Ἐκονομίστ Ροσίι»[128] ὁ κ. καθηγητής πανεπιστημίου Βόμπλι στό ἄρθρο: «Οἱ τάσεις τῆς ἀγροτικῆς ἐξέλιξης στή Γερμανία» (τεῦχος 36, τῆς 11 τοῦ Σεπτέμβρη 1910) μέ βάση τά στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1907 ἀντέκρουε τήν ἐφαρμογή στήν ἀγροτική οἰκονομία «τοῦ σχήματος πού ἐπεξεργάστηκε ὁ Μάρξ γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας» καί ἀπόδειχνε ὅτι «στόν τομέα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας οἱ μικρές ἐπιχειρήσεις στήν πάλη ἐνάντια στίς μεγάλες ὄχι μόνο δέν χάνονται, ἀλλά, ἀντίθετα, κάθε καινούργια ἀπογραφή διαπιστώνει τήν ἐπιτυχία τους».

Γι' αὐτό νομίζουμε πώς θά ἦταν ἐπίκαιρο ν' ἀναλύσουμε λεπτομερειακά τά δεδομένα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1907. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι δέν ἔχει τελειώσει ἀκόμη ἡ ἔκδοση τῶν ὑλικῶν αὐτῆς τῆς ἀπογραφῆς: βγῆκαν τρεῖς τόμοι πού περιέχουν *ὅλα* τά στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς*, ἐνῶ ὁ τέταρτος τόμος πού εἶναι ἀφιερωμένος «στήν ἔκθεση τῶν πορισμάτων τῆς ἀπογραφῆς στό σύνολό της», δέν βγῆκε ἀκόμη καί εἶναι ἄγνωστο ἄν θά βγεῖ γρήγορα. Δέν ὑπάρχουν ὅμως λόγοι ν' ἀναβάλουμε τή μελέτη τῶν *πορισμάτων* τῆς ἀπογραφῆς ὡσότου ἐκδοθεῖ ὁ τελικός αὐτός τόμος, γιατί *ὅλο* τό ὑλικό εἶναι ἕτοιμο, συνοψισμένο καί ἡ φιλολογία τό χρησιμοποιεῖ πλατιά.

Σημειώνουμε μόνο πώς τό νά τοποθετήσουμε τό ζήτημα ἔτσι ὅπως συνήθως τό τοποθετοῦν, περιοριζόμενοι σχεδόν ἀποκλειστικά στή σύγκριση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοικοκυριῶν πού ἔχουν διαφορετικές (ἀπό τήν πλευρά τῆς ἐπιφάνειας) διαστάσεις καί ἔκταση γῆς σέ διάφορα χρόνια, σημαίνει ὅτι καταπιανόμαστε μέ τό ζήτημα ἐντελῶς λαθεμένα. Οἱ πραγματικές διαφωνίες πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στούς μαρξιστές καί στούς ἀντίπαλους τοῦ μαρξισμοῦ στό ἀγροτικό ζήτημα ἔχουν τίς ρίζες τους πολύ πιό βαθιά. Ἄν τάξουμε γιά σκοπό νά ἐξηγήσουμε πέρα γιά πέρα τίς αἰτίες τῶν διαφωνιῶν, θά πρέπει νά στρέψουμε πρίν ἀπόλα καί περισσότερο ἀπόλα τήν προσοχή μας γιά νά δοῦμε ποιά εἶναι τά βασικά χαρακτηριστικά τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος στή σύγχρονη γεωργία. Καί ἀκριβῶς πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα τά στοιχεῖα τῆς γερμανικῆς

* Statistik des Deutschen Reichs, Band 212, Teil 1*a*, 1*b* καί 2*a*. Berufs und Betriebszählung vom 12. Juni 1907. Landwirtschaftliche Betriebsstatistik. Berlin. 1909 καί 1910 (Κρατική στατιστική τῆς Γερμανίας, τόμ. 212, μέρος 1*α*, 1*β* καί 2*α*. Ἀπογραφή τῶν ἐπαγγελμάτων καί ἐπιχειρήσεων στίς 12 τοῦ Ἰούνη 1907. Στατιστική τῶν ἀγροτικῶν παραγωγικῶν κλάδων. Βερολίνο, 1909 καί 1910. *Ἡ Σύντ.*).

ἀπογραφῆς τῆς 12 τοῦ Ἰούνη 1907 εἶναι ἐξαιρετικά πολύτιμα. Ἡ ἀπογραφή αὐτή σέ ὁρισμένα ζητήματα εἶναι λιγότερο λεπτομερειακή ἀπ' ὅ,τι οἱ προηγούμενες ἀπογραφές τοῦ 1882 καί τοῦ 1895, ὡστόσο ὅμως δίνει γιά πρώτη φορά πρωτοφανῆ σέ πλοῦτο στοιχεῖα γιά τή μισθωτή ἐργασία στήν ἀγροτική οἰκονομία. Καί ἡ χρησιμοποίηση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας εἶναι τό κυριότερο διακριτικό κάθε καπιταλιστικῆς γεωργίας.

Γι' αὐτό θά προσπαθήσουμε πρίν ἀπόλα νά δόσουμε μιά γενική εἰκόνα τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος τῆς σύγχρονης γεωργίας, μέ βάση κυρίως τά στοιχεῖα τῆς γερμανικῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1907, συμπληρώνοντάς τα μέ τά στοιχεῖα τῶν καλύτερων ἀγροτικῶν ἀπογραφῶν ἄλλων χωρῶν, καί συγκεκριμένα τῆς Δανίας, τῆς Ἑλβετίας, τῆς Ἀμερικῆς καί τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς τῆς Οὐγγαρίας. Ὁσοναφορᾶ ὅμως τό γεγονός, πού χτυπάει περισσότερο ἀπόλα στά μάτια μόλις δεῖ κανείς τά πορίσματα τῆς ἀπογραφῆς καί πού γι' αὐτό γίνεται περισσότερο ἀπόλα λόγος καί συγκεκριμένα: τή μείωση στή Γερμανία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεγάλων (ἀπό τήν πλευρά τῆς ἔκτασης τῆς ἀγροτικῆς ἐπιφάνειας) νοικοκυριῶν καί τῆς ἔκτασης τῆς γῆς τους, θά τό ἐξετάσουμε μόνο στό τέλος τῆς ἐργασίας μας. Γιατί αὐτό εἶναι ἕνα ἀπό τά πολύπλοκα φαινόμενα, πού ἀποτελοῦν τή συνάρτηση ὁλόκληρης σειρᾶς ἄλλων, καί σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά καταλάβουμε τή σημασία του, ἄν δέν ξεκαθαρίσουμε προηγούμενα μερικά ζητήματα πολύ πιό σπουδαῖα καί βασικά.

I

Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Οἱ γερμανικές ἀγροτικές ἀπογραφές, ὅπως καί ὅλες οἱ εὐρωπαϊκές ἀπογραφές αὐτοῦ τοῦ εἴδους (ἀντίθετα ἀπό τίς ρωσικές), βασίζονται σέ στοιχεῖα πού ἔχουν συγκεντρωθεῖ γιά τήν κάθε ἀγροτική ἐπιχείρηση χωριστά. Καί τά στοιχεῖα πού συγκεντρώνονται αὐξάνουν συνήθως μέ κάθε ἀπογραφή. Στή Γερμανία, λογουχάρη, τό 1907 παραλείπονται πολύ σπουδαῖα στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ζώων, πού χρησιμοποιοῦνται γιά τίς γεωργικές δουλιές (τά στοιχεῖα αὐτά συγκεντρώθηκαν τό 1882 καί τό 1895), ὡστόσο ὅμως γιά πρώτη φορά συγκεντρώνονται στοιχεῖα γιά τήν ἔκταση τῆς καλλιεργημένης γῆς, πού σπέρνεται μέ διάφορα σιτηρά, γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς

οἰκογένειας καί τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν. Τά στοιχεῖα πού βγαίνουν μ' αὐτό τόν τρόπο γιά τό κάθε νοικοκυριό εἶναι *ὑπεραρκετά* γιά νά δοθεῖ ὁ χαρακτηρισμός αὐτοῦ τοῦ νοικοκυριοῦ ἀπό πολιτική καί οἰκονομική ἄποψη. Ὅλο τό ζήτημα, ὅλη ἡ δυσκολία τοῦ προβλήματος βρίσκεται στό πῶς νά *συνοψίσουμε* τά στοιχεῖα αὐτά ἔτσι πού νά ἔχουμε τόν ἀκριβή πολιτικοοικονομικό χαρακτηρισμό τῶν διαφόρων ὁμάδων ἤ τύπων τῶν νοικοκυριῶν στό σύνολό τους. Ἄν δέν συνοψιστοῦν ἱκανοποιητικά, ἄν γίνει ὄχι σωστή ἤ ἀνεπαρκής ταξινόμησή τους, μπορεῖ νά βγεῖ καί βγαίνει πάντα κατά τήν ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων τῶν σύγχρονων ἀπογραφῶν, ἕνα τέτιο ἀποτέλεσμα, πού τά ἐξαιρετικά λεπτομερειακά, τά θαυμάσια στοιχεῖα πού ὑπάρχουν γιά τήν κάθε χωριστή ἐπιχείρηση, ὅταν πρόκειται γιά τά ἑκατομμύρια νοικοκυριά ὅλης τῆς χώρας, ἐξαφανίζονται, ἐκλείπουν, χάνονται μέσα στό σύνολο. Τό καπιταλιστικό σύστημα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τό χαρακτηρίζουν *οἱ σχέσεις* πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στά ἀφεντικά καί στούς ἐργάτες, ἀνάμεσα στά νοικοκυριά διαφόρων τύπων, καί ἄν τά γνωρίσματα αὐτῶν τῶν τύπων δέν παίρνονται σωστά, ἄν ἡ ἐπιλογή τους δέν εἶναι πλήρης, τότε καί ἡ πιό καλή ἀπογραφή μπορεῖ νά μή δόσει ἀντικειμενική πολιτική-οἰκονομική εἰκόνα.

Ἀπό δῶ καταλαβαίνουμε πόσο τεράστια, ἐξαιρετική σπουδαιότητα ἔχει τό ζήτημα τῶν μεθόδων συνόψισης, ἤ ταξινόμησης τῶν στοιχείων τῶν σημερινῶν ἀπογραφῶν. Θά ἐξετάσουμε παρακάτω *ὅλες* τίς πολύμορφες μεθόδους πού χρησιμοποιοῦνται στίς καλύτερες ἀπογραφές πού ἀπαριθμήσαμε πιό πάνω. Γιά τήν ὥρα θά σημειώσουμε ὅτι ἡ γερμανική ἀπογραφή, ὅπως καί ἡ τεράστια πλειονότητα τῶν ἄλλων ἀπογραφῶν, δίνει μιά πλήρη συνόψιση, ταξινομώντας τά νοικοκυριά ἀποκλειστικά σύμφωνα μέ ἕνα γνώρισμα, καί συγκεκριμένα σύμφωνα μέ τό μέγεθος τῶν γεωργικῶν ἐκτάσεων κάθε νοικοκυριοῦ. Σύμφωνα μ' αὐτό τό γνώρισμα ἡ ἀπογραφή χωρίζει ὅλα τά νοικοκυριά σέ 18 ὁμάδες, ἀρχίζοντας ἀπό τά νοικοκυριά πού ἔχουν λιγότερο ἀπό τό ἕνα δέκατο τοῦ ἑκταρίου *, καί τελειώνοντας στά νοικοκυριά πού ἔχουν πάνω ἀπό 1000 ἑκτάρια γεωργικῶν ἐκτάσεων. Τό ὅτι αὐτή ἡ λεπτολογία ἀποτελεῖ μιά στατιστική πολυτέλεια, πού δέν δικαιολογεῖται ἀπό πολιτικο-

* Τό ἑκτάριο ἰσοδυναμεῖ μέ 0,915 τῆς ντεσιατίνας. Χρησιμοποιεῖται συνήθως τό συγκεκομμένο ha = ἑκτάριο.

οικονομική ἄποψη, τό νιώθουν καί οἱ ἴδιοι οἱ συντάκτες τῆς γερμανικῆς στατιστικῆς, πού συνοψίζουν ὅλα τά στοιχεῖα σέ ἕξι — καί μέ τό χωρισμό μιᾶς ὑποομάδας — σέ ἑφτά μεγάλες ὁμάδες σύμφωνα μέ τήν ἔκταση τῶν γεωργικῶν ἐκτάσεων. Οἱ ὁμάδες αὐτές εἶναι οἱ παρακάτω: νοικοκυριά πού ἔχουν ὥς $^1/_2$ ἑκτάριο, ἀπό $^1/_2$ ὥς 2, ἀπό 2 ὥς 5, ἀπό 5 ὥς 20, ἀπό 20 ὥς 100 καί πάνω ἀπό 100 ἑκτάρια, καί ἀπό τά τελευταῖα νοικοκυριά ξεχωρίζει ἰδιαίτερα ἡ ὑποομάδα τῶν νοικοκυριῶν πού ἔχουν πάνω ἀπό 200 ἑκτάρια γεωργικῶν ἐκτάσεων.

Μπαίνει τό ἐρώτημα, ποιά εἶναι ἡ πολιτικοοικονομική σημασία αὐτῆς τῆς ταξινόμησης σέ ὁμάδες; Ἡ γῆ εἶναι, ἀναμφισβήτητα, τό κυριότερο μέσο παραγωγῆς στήν ἀγροτική οἰκονομία· γι' αὐτό μέ βάση τήν ἔκταση τῆς γῆς μποροῦμε νά κρίνουμε πιό σωστά γιά τό μέγεθος τοῦ νοικοκυριοῦ, καί συνεπῶς καί γιά τόν τύπο του, δηλ. ἄν, λογουχάρη, πρόκειται γιά μικρό, μεσαῖο, μεγάλο καπιταλιστικό νοικοκυριό ἤ γιά νοικοκυριό πού δέν χρησιμοποιεῖ μισθωτή ἐργασία. Συνήθως τά νοικοκυριά πού ἔχουν ὥς 2 ἑκτάρια ἀνήκουν στήν κατηγορία τῶν μικρῶν νοικοκυριῶν (κάποτε στά λεγόμενα παρτσέλ ἤ νοικοκυριά-νάνοι), ἀπό 2 ὥς 20 (κάποτε ἀπό 2 ὥς 100) στά ἀγροτικά νοικοκυριά καί πάνω ἀπό 100 στά μεγάλα, *δηλαδή* στά καπιταλιστικά.

Καί νά, τά στοιχεῖα γιά τή μισθωτή ἐργασία πού συγκεντρώθηκαν γιά πρώτη φορά μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1907, μᾶς δίνουν πρίν ἀπόλα τή δυνατότητα νά ἐλέγξουμε γιά πρώτη φορά μέ βάση πολυάριθμα στοιχεῖα αὐτή τή «συνηθισμένη» προϋπόθεση. Γιά πρώτη φορά μπαίνει στή στατιστική ρουτίνα ἔστω καί κάποιο — πολύ ἀνεπαρκές, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω — στοιχεῖο ὀρθολογισμοῦ, δηλ. ἕνα στοιχεῖο ὑπολογισμοῦ τέτιων δεδομένων, πού ἔχουν τήν πιό ξεκάθαρη, τήν πιό ἄμεση πολιτικοοικονομική σημασία.

Πραγματικά, ὅλοι μιλᾶνε γιά τή μικρή παραγωγή. Τί εἶναι λοιπόν μικρή παραγωγή; Ἡ πιό συνηθισμένη ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό εἶναι: μικρή παραγωγή εἶναι ἡ παραγωγή πού δέν χρησιμοποιεῖ μισθωτή ἐργασία. Ἔτσι σκέπτονται ὄχι μόνο οἱ μαρξιστές. Ὁ Ἔντ. Ντάβιντ, λογουχάρη, πού τό βιβλίο του «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτική οἰκονομία» μποροῦμε νά τό χαρακτηρίσουμε σάν μιά ἀπό τίς νεότατες συνοψίσεις τῶν ἀστικῶν θεωριῶν γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γράφει στή σελ. 29 τῆς ρωσικῆς μετάφρασης: «Σ' ὅλες ἐκεῖνες τίς περιπτώσεις πού κάνουμε λόγο γιά μικρή παραγωγή, ἐννοοῦμε

τήν οἰκονομική κατηγορία, πού λειτουργεῖ χωρίς μόνιμη ξένη βοήθεια καί χωρίς ἐπικουρικό ἐπάγγελμα».

Ἡ ἀπογραφή τοῦ 1907 διαπιστώνει πέρα γιά πέρα, πρῶτ' ἀπόλα, ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν τέτιων νοικοκυριῶν εἶναι πολύ μικρός, ὅτι στή σύγχρονη γεωργία οἱ νοικοκυρέοι πού δέν μισθώνουν ἐργάτες ἤ πού δέν μισθώνονται σέ ἄλλους ἀποτελοῦν μιά ἀσήμαντη μειοψηφία. Στή Γερμανία σέ σύνολο 5.736.082 ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων, πού καταγράφηκαν μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1907, μόνο οἱ 1.872.616, δηλ. λιγότερο ἀπό τό ἕνα τρίτο, ἀνήκουν σέ νοικοκυρέους πού κύρια ἀπασχόλησή τους εἶναι ἡ αὐτοτελής διαχείριση τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ καί δέν ἔχουν ἐπικουρικά ἐπαγγέλματα. Πόσοι ἀπό αὐτούς μισθώνουν ἐργάτες; Γι' αὐτό τό πράγμα δέν ὑπάρχουν στοιχεῖα, δηλ. ὑπῆρχαν λεπτομερέστατα στά ἀρχικά δελτία καί χάθηκαν κατά τή συνόψισή τους! Οἱ συντάκτες δέν θέλησαν νά ὑπολογίσουν (ἀφοῦ ἔκαναν ἕνα σωρό λεπτομερέστατους καί ἄχρηστους ὑπολογισμούς) πόσα νοικοκυριά στήν κάθε ὁμάδα μισθώνουν μόνιμους ἤ προσωρινούς μισθωτούς ἐργάτες.

Γιά νά καθορίσουμε κατά προσέγγιση τόν ἀριθμό τῶν νοικοκυριῶν πού δέν ἔχουν μισθωτούς ἐργάτες, θά ξεχωρίσουμε τίς ὁμάδες, ὅπου ὁ ἀριθμός τῶν *νοικοκυριῶν* εἶναι μικρότερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν. Τέτιες εἶναι οἱ ὁμάδες μέ ἔκταση γῆς ὥς 10 ἑκτάρια τό νοικοκυριό. Στίς ὁμάδες αὐτές ὑπάρχουν 1.283.631 νοικοκυρέοι πού ἔχουν κύρια ἀπασχόλησή τους τή γεωργία καί δέν ἔχουν ἐπικουρικό ἐπάγγελμα. Οἱ νοικοκυρέοι αὐτοί ἔχουν συνολικά 1.400.162 μισθωτούς ἐργάτες (ἄν ὑποθέσουμε ὅτι μισθωτούς ἐργάτες ἔχουν *μόνο* οἱ νοικοκυρέοι, πού θεωροῦν τή γεωργία βασική τους ἀπασχόληση καί δέν ἔχουν ἐπικουρικό ἐπάγγελμα). Μόνο στίς ὁμάδες τῶν νοικοκυρέων, πού ἔχουν ἀπό 2 ὥς 5 ἑκτάρια, ὁ ἀριθμός τῶν αὐτοτελῶν γεωργῶν δίχως ἐπικουρικό ἐπάγγελμα εἶναι *μεγαλύτερος* ἀπό τόν ἀριθμό τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν, συγκεκριμένα, 495.439 νοικοκυριά καί 411.311 μισθωτοί ἐργάτες.

Βέβαια, μισθωτούς ἐργάτες ἔχουν καί οἱ γεωργοί πού ἔχουν ἐπικουρικά ἐπαγγέλματα· βέβαια, ὑπάρχουν «μικροί» νοικοκυρέοι, πού μισθώνουν ὄχι ἕναν, μά κάμποσους μισθωτούς ἐργάτες. Ὡστόσο ὅμως δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι οἱ νοικοκυρέοι, πού δέν μισθώνουν ἐργάτες καί δέν μισθώνονται γιά δουλιά, ἀποτελοῦν μιά ἀσήμαντη μειοψηφία.

Σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν ξεχωρίζουν ἀμέσως *τρεῖς* βασικές ὁμάδες νοικοκυριῶν στή γεωργία τῆς Γερμανίας:

I. Νοικοκυριά *προλεταριακά.* Σ' αὐτά πρέπει νά περιληφθοῦν οἱ ὁμάδες, ὅπου ἡ μειοψηφία τῶν νοικοκυρέων θεωρεῖ σάν κύριο ἐπάγγελμά της τήν αὐτοτελή διαχείριση τῆς γεωργίας, ὅπου ἡ πλειονότητα εἶναι μισθωτοί ἐργάτες κτλ. Λογουχάρη, τά νοικοκυριά μέ γῆ ὥς $^1/_2$ ἐκτάριο εἶναι 2.084.060. 'Απ' αὐτά μόνο οἱ 97.153 εἶναι αὐτοτελεῖς γεωργοί, ἐνῶ οἱ 1.287.312 εἶναι *μισθωτοί ἐργάτες* (σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας) ὅσοναφορᾶ τό *κύριο* ἐπάγγελμά τους. Τά νοικοκυριά πού ἔχουν γῆ ἀπό $^1/_2$ ὥς 2 ἐκτάρια εἶναι 1.294.449. 'Απ' αὐτά μόνο οἱ 377.762 εἶναι αὐτοτελεῖς γεωργοί, 535.480 μισθωτοί ἐργάτες, 277.735 μικροβιομήχανοι, βιοτέχνες, ἔμποροι, 103.472 ὑπάλληλοι καί ἐκπρόσωποι «διαφόρων καί ἀκαθόριστων» ἐπαγγελμάτων. Εἶναι φανερό ὅτι καί οἱ δυό αὐτές ὁμάδες ἀποτελοῦν νοικοκυριά πού ἡ καταπληκτική τους πλειονότητα εἶναι προλεταριακή.

II. Νοικοκυριά *ἀγροτικά.* 'Εδῶ περιλαβαίνουμε τά νοικοκυριά πού ἡ βασική μάζα τους εἶναι αὐτοτελεῖς γεωργοί, μάλιστα ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας εἶναι μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν μισθωτῶν. Τέτιες εἶναι οἱ ὁμάδες πού ἔχουν ἀπό 2 ὥς 20 ἐκτάρια γῆς.

III. Νοικοκυριά *καπιταλιστικά.* 'Εδῶ περιλαβαίνουμε τά νοικοκυριά, πού ὁ ἀριθμός τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν εἶναι μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας.

Παραθέτουμε τά γενικά στοιχεῖα γι' αὐτές τίς τρεῖς ὁμάδες: [Βλ. τόν πίνακα στή σελ. 338. *'Η Σύντ.*].

'Ο πίνακας αὐτός μᾶς δίνει τήν εἰκόνα τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς σύγχρονης γερμανικῆς γεωργίας. Στή βάση τῆς πυραμίδας ὑπάρχει ἕνας τεράστιος ἀριθμός, σχεδόν τά $^3/_5$ τοῦ γενικοῦ ἀριθμοῦ, προλεταριακῶν «νοικοκυριῶν»· στήν κορυφή ἕνας ἀσήμαντος ἀριθμός ($^1/_{20}$) καπιταλιστικῶν νοικοκυριῶν. Προτρέχοντας, θά τονίσουμε ὅτι αὐτός ὁ ἀσήμαντος ἀριθμός ἔχει πάνω ἀπό τό μισό ὅλης τῆς γῆς καί ὅλης τῆς καλλιεργημένης ἐπιφάνειας. Ἔχει στά χέρια του τό ἕνα πέμπτο ὅλου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν πού δουλεύουν στήν ἀγροτική οἰκονομία, καί πάνω ἀπό τό μισό τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν.

Ὁμάδες νοικοκυριῶν	Σύνολο νοικοκυριῶν	Σ' αὐτά ἀναλογοῦν		Νοικοκυριά, ταξινομημένα σύμφωνα μέ τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν			
					ἐργάτες σ' αὐτά τά νοικοκυριά		
		αὐτοτελεῖς γεωργοί	μισθωτοί ἐργάτες	σύνολο τέτιων νοικοκυριῶν	σύνολο	ἐργάτες-μέλη τῆς οἰκογένειας	μισθωτοί ἐργάτες
I. Ὥς 2 ha	3.378.509	474.915	1.822.792	2.669.232	4.353.052	3.851.905	501.147
II. Ἀπό 2 ὥς 20 ha ..	2.071.816	1.705.448	117.338	2.057.577	7.509.735	5.898.853	1.610.882
III. 20 καί πάνω ha ...	285.757	277.060	737	285.331	3.306.762	870.850	2.435.912
Σύνολο	5.736.082	2.457.423	1.940.867	5.012.140	15.169.549	10.621.608	4.547.941

II
ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ «ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ» (ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΑ «ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ»)

Ἀπό τούς «νοικοκυρέους» πού ἔχουν ὥς 2 ἐκτάρια γῆς, οἱ *περισσότεροι* ὡς πρός τήν κύρια ἀπασχόλησή τους εἶναι μισθωτοί ἐργάτες. Ἡ γεωργία εἶναι γι' αὐτούς ἐπικουρικό ἐπάγγελμα. Ἀπό τίς 3.378.509 ἐπιχειρήσεις αὐτῆς τῆς ὁμάδας οἱ 2.920.119 εἶναι ἐπικουρικές (Nebenbetriebe). Οἱ αὐτοτελεῖς γεωργοί, μαζί καί ἐκεῖνοι πού ἔχουν *ἐπιπλέον* ἐπικουρικό ἐπάγγελμα μέ τή μορφή ἐξωγεωργικῆς ἀπασχόλησης, εἶναι μιά μικρή μειονότητα, συνολικά 14%: 475 χιλ. ἀπό τά 3,4 ἑκατομμύρια..

.. ἄς σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν... ἐκείνης τῆς ὁμάδας *ξεπερνάει* τόν ἀριθμό τῶν αὐτοτελῶν γεωργῶν.

Τό περιστατικό αὐτό δείχνει ὅτι ἡ στατιστική μπερδεύει ἐδῶ μέ τή μάζα τῶν προλετάριων μερικούς καπιταλιστές γεωργούς, πού διαχειρίζονται μεγάλα νοικοκυριά σέ μικρά τμήματα γῆς. Αὐτό τόν τύπο θά τόν συναντήσουμε ἐπανειλημμένα παρακάτω.

Μπαίνει τό ἐρώτημα, τί σημασία ἔχουν γιά τό γενικό σύστημα τῆς γεωργίας αὐτές οἱ μάζες τῶν προλετάριων «νοικοκυρέων»; Πρῶτο, σ' αὐτά ἐκφράζεται ἡ σύνδεση τοῦ δουλοπαροικιακοῦ συστήματος τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας μέ τό καπιταλιστικό, ἡ ἱστορική τους συνάφεια καί συγγένειά τους, ἡ ἄμεση ἐπιβίωση τῆς δουλοπαροικίας στόν καπιταλισμό. Ὅταν βλέπουμε, λογουχάρη, στή Γερμανία, καί ἰδίως στήν Πρωσία, ὅτι ἀνάμεσα στίς ἀγροτικές ἐπιχειρήσεις τυχαίνει νά ὑπάρχουν κομματάκια γῆς (τά λεγόμενα Deputatland), πού τά δίνει ὁ τσιφλικάς στόν ἐργάτη γῆς, πληρώνοντας τό μεροκάματό του, αὐτό δέν εἶναι μήπως ἄμεση ἐπιβίωση τῆς δουλοπαροικίας; Σάν οἰκονομικό σύστημα ἡ δουλοπαροικία κατά τοῦτο ἀκριβῶς διαφέρει ἀπό τόν καπιταλισμό, ἀκριβῶς στό ὅτι ἡ δουλοπαροικία *μοιράζει* στόν ἐργαζόμενο γῆ, ἐνῶ ὁ καπιταλισμός *ἀποσπᾶ* τόν ἐργαζόμενο ἀπό τή γῆ, ἡ δουλοπαροικία δίνει στόν ἐργαζόμενο τά μέσα συντήρησής του *σέ εἶδος* (ἤ ἀναγκάζει τόν ἴδιο νά τά παράγει στόν «κλῆρο» του), ἐνῶ ὁ καπιταλισμός πληρώνει τόν ἐργάτη σέ χρῆμα καί μ' αὐτό ὁ ἐργάτης *ἀγοράζει* τά μέσα συντήρησής

* Στό σημεῖο αὐτό εἶναι κομμένη ἡ ἄκρη τῆς σελίδας τοῦ χειρόγραφου. *Ἡ Σύντ.*

του. Φυσικά αὐτή ἡ ἐπιβίωση τῆς δουλοπαροικίας στή Γερμανία εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντη σέ σύγκριση μέ κεῖνο πού βλέπουμε στή Ρωσία μέ τό περιβόητο σύστημα τῆς «ξεπληρωμῆς μέ δουλιά» τοῦ τσιφλικάδικου νοικοκυριοῦ, ὅμως καί αὐτό εἶναι ἐπιβίωση τῆς δουλοπαροικίας. Ἡ ἀπογραφή τοῦ 1907 κατάγραψε στή Γερμανία 579.500 «ἀγροτικές ἐπιχειρήσεις», πού ἀνήκουν σέ *ἐργάτες τοῦ χωριοῦ καί σέ μεροκαματιάρηδες* καί ἀπό τόν ἀριθμό αὐτό οἱ 540.751 ἀνήκουν στήν ὁμάδα τῶν «νοικοκυρέων» πού ἔχουν ὥς 2 ἑκτάρια γῆς.

Δεύτερο, ἡ μάζα τῶν «νοικοκυρέων» τοῦ χωριοῦ πού ἔχουν τέτια ἀσήμαντα κομματάκια γῆς, ὥστε δέν μποροῦν νά ζήσουν μ' αὐτά, καί τά ἔχουν ἁπλῶς σάν «ἐπικουρικό ἐπάγγελμα», ἡ μάζα αὐτή μέσα στό γενικό σύστημα τοῦ καπιταλισμοῦ ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ *ἐφεδρικοῦ στρατοῦ τῶν ἀνέργων*. Εἶναι, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Μάρξ, *ἡ καλυμμένη* μορφή αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ [129]. Δέν θά ἦταν σωστό νά νομίσουμε ὅτι ὁ ἐφεδρικός στρατός τῶν ἀνέργων ἀποτελεῖται τάχα μόνο ἀπό ἐργάτες πού δέν ἔχουν δουλιά. Σ' αὐτόν ἀνήκουν καί οἱ «ἀγρότες» ἤ οἱ «μικρονοικοκυρέοι» πού δέν μποροῦν νά ζήσουν μ' ἐκεῖνα πού τούς δίνει τό ἀσήμαντο νοικοκυριό τους καί *πρέπει* νά ἐξασφαλίζουν τά μέσα γιά τή συντήρησή τους κυρίως μέ τή μισθωτή ἐργασία. Ὁ λαχανόκηπος ἤ τό κομματάκι γῆς πού σπέρνεται μέ πατάτες εἶναι γι' αὐτό τό στρατό τῶν φτωχῶν ἕνα μέσο γιά νά συμπληρώσουν τό μεροκάματό τους ἤ ἕνα μέσο συντήρησής τους στήν περίοδο πού δέν ὑπάρχει δουλιά. Ὁ καπιταλισμός χρειάζεται αὐτούς τούς «νάνους» «μέ πολύ μικρό κλῆρο», δῆθεν-νοικοκυρέους, γιά νά ἔχει *πάντα* στή διάθεσή του χωρίς κανένα ἔξοδο πλῆθος φτηνά ἐργατικά χέρια. Σύμφωνα μέ τήν ἀπογραφή τοῦ 1907, ἀπό τά 2 ἑκατομμύρια «νοικοκυρέους» πού ἔχουν ὥς $^1/_2$ ἑκτάριο γῆς, οἱ 624 χιλιάδες ἔχουν μόνο ἀπό ἕνα λαχανόκηπο, οἱ 361 χιλιάδες ἔχουν μόνο ἀπό ἕνα πατατοχώραφο. Ὅλη ἡ καλλιεργημένη ἔκταση αὐτῶν τῶν 2 ἑκατομμυρίων φτάνει τά 247 χιλιάδες ἑκτάρια ἀπό τά ὁποῖα πάνω ἀπό τά μισά, συγκεκριμένα τά 166 χιλιάδες ἑκτάρια, *σπέρνονται μέ πατάτα*. Ὅλη ἡ καλλιεργημένη ἔκταση τοῦ ἑνός ἑκατομμυρίου διακοσίων πενῆντα χιλιάδων «νοικοκυρέων», πού ἔχουν ἀπό μισό ὥς 2 ἑκτάρια, εἶναι 976 χιλιάδες ἑκτάρια, καί ἀπ' αὐτά πάνω ἀπό τό *ἕνα τρίτο* — τά 334 χιλιάδες ha — εἶναι σπαρμένα μέ πατάτα. Χειροτέρευση τῆς λαϊκῆς διατροφῆς (ἀντικατάσταση τοῦ ψωμιοῦ μέ πατάτα), φτήνεμα τῆς ἐργατικῆς δύναμης γιά τούς ἐπιχειρηματίες, νά τί

σημαίνει τό «νοικοκυριό» τῶν τριῶν ἀπό τά πέντε ἑκατομμύρια «νοικοκυρέων» τοῦ χωριοῦ στή Γερμανία.

Γιά νά ὁλοκληρώσουμε τήν περιγραφή αὐτῶν τῶν προλεταριακῶν νοικοκυριῶν, προσθέτουμε ὅτι τό ἕνα τρίτο σχεδόν ἀπ' αὐτά (τό 1 ἑκατ. ἀπό τά 3,4) δέν ἔχουν καθόλου ζῶα, τά $^{2}/_{3}$ (τά 2,5 ἑκατ. ἀπό τά 3,4) δέν ἔχουν μεγάλα ζῶα, πάνω ἀπό τά $^{9}/_{10}$ (τά 3,3 ἑκατ. ἀπό τά 3,4) δέν ἔχουν ἄλογο. Ἡ μερίδα αὐτῶν τῶν προλεταριακῶν νοικοκυριῶν στό γενικό σύνολο τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς εἶναι ἀσήμαντη: τά $^{3}/_{5}$ ἀπό τό σύνολο τῶν νοικοκυριῶν ἔχουν λιγότερο ἀπό τό $^{1}/_{10}$ ὅλων τῶν ζώων (τά 2,7 ἀπό τά 29,4 ἑκατ. κεφάλια, ὑπολογίζοντας ὅλα τά ζῶα σέ μεγάλα), σχεδόν τό $^{1}/_{20}$ ὅλης τῆς καλλιεργημένης ἐπιφάνειας (τά 1,2 ἑκατ. ἀπό τά 24,4 ἑκατ. ἑκτάρια).

Μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς πόση σύγχυση καί ἀπάτη δημιουργεῖ στό ζήτημα αὐτό ἡ τέτια στατιστική, πού *ἀνακατεύει* σ' αὐτή τήν ὁμάδα τῶν νοικοκυριῶν, πού ἔχουν ὥς 2 ἑκτάρια γῆς, τά *ἑκατομμύρια* προλετάριους χωρίς ἄλογο, χωρίς μεγάλα ζῶα, μ' ἕνα μόνο λαχανόκηπο, ἤ μ' ἕνα μόνο κομματάκι πατατοχώραφο, καί τίς *χιλιάδες* μεγαλονοικοκυρέους καπιταλιστές πού διεξάγουν σέ 1-2 ντεσιατίνες μεγάλη κτηνοτροφική ἤ κηπουρική κτλ. ἐπιχείρηση. Τό ὅτι σ' αὐτή τήν ὁμάδα ὑπάρχουν τέτιοι νοικοκυρέοι φαίνεται ἀκόμη καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ἀπό τά 3,4 ἑκατομμύρια νοικοκυρέους (πού ἔχουν ὥς 2 ἑκτάρια γῆς) οἱ *15.428* ἔχουν ὁ καθένας τους ἀπό 6 καί πάνω ἐργάτες (μέλη τῆς οἰκογένειας καί μισθωτοί μαζί) καί ὅλοι αὐτοί οἱ 15 χιλ. ἔχουν 123.941 ἐργάτες, δηλ. κατά μέσο ὅρο ἀπό 8 ἐργάτες στό νοικοκυριό. Αὐτός ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν δείχνει, ἀναμφισβήτητα, ἄν πάρουμε ὑπόψη μας τίς τεχνικές ἰδιομορφίες τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ὅτι πρόκειται γιά μεγάλη καπιταλιστική παραγωγή. Τό ὅτι ἀνάμεσα στήν προλεταριακή μάζα τῶν «νοικοκυρέων», πού ἔχουν ὥς 2 ἑκτάρια γῆς ὑπάρχουν μεγάλα κτηνοτροφικά νοικοκυριά τό ἔχω τονίσει ἤδη μέ βάση τά στοιχεῖα τῆς προηγούμενης ἀπογραφῆς τοῦ 1895 (βλ. τό βιβλίο μου: «Τό ἀγροτικό ζήτημα», Πετρούπολη, 1908, σελ. 239*). Ὁ ξεχωρισμός αὐτός τῶν μεγάλων νοικοκυριῶν θά μποροῦσε ὁλότελα νά γίνει σύμφωνα μέ τά δεδομένα καί γιά τόν ἀριθμό τῶν ζώων καί γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν, ἀλλά οἱ γερμανοί στατιστικοί προτιμοῦν νά γεμίζουν *ἑκατοντάδες σελίδες* μέ στοιχεῖα γιά τίς *πέντε* ὑποδιαιρέσεις τῆς ὁμάδας αὐτῶν πού ἔχουν ὥς μισό ἑκτάριο

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-272. *Ἡ Σύντ.*

σέ *πιό μικρές ἀκόμη* ὁμάδες ἀνάλογα μέ τήν ἔκταση τῆς γῆς! Ἡ κοινωνικοοικονομική στατιστική, ἕνα ἀπό τά ἰσχυρά ὅπλα τῆς κοινωνικῆς γνώσης, μετατρέπεται μ' αὐτόν τόν τρόπο σέ ἔκτρωμα, σέ στατιστική γιά τή στατιστική, σέ παιχνίδι.———

Τό γεγονός ὅτι ἡ πλειονότητα ἤ ἡ μάζα τῶν ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων ἀνήκει στήν κατηγορία τῶν νοικοκυριῶν-νάνων, τῶν νοικοκυριῶν μέ πολύ μικρούς κλήρους (παρτσέλ), τῶν προλεταριακῶν νοικοκυριῶν, εἶναι ἕνα φαινόμενο κοινό γιά πολλές, ἄν ὄχι γιά τίς περισσότερες, εὐρωπαϊκές καπιταλιστικές χῶρες, μά ὄχι *γιά ὅλες* τίς καπιταλιστικές χῶρες. Στήν Ἀμερική, λογουχάρη, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1900, ἡ μέση ἔκταση μιᾶς φάρμας εἶναι 146,6 ἄκρ (60 ἑκτάρια), δηλ. 7 $^{1}/_{2}$ φορές μεγαλύτερη ἀπ' ὅ,τι στή Γερμανία. Ἐνῶ ὁ ἀριθμός τῶν πιό μικρῶν νοικοκυριῶν, ἄν συμπεριλάβουμε σ' αὐτά τά νοικοκυριά πού ἔχουν ὥς 20 ἄκρ (μέχρι 8 ha), ξεπερνάει λίγο τό $^{1}/_{10}$ (11,8%). Ἀκόμη καί ὁ ἀριθμός ὅλων τῶν νοικοκυριῶν πού ἔχουν ὥς 50 ἄκρ (δηλ. ὥς 20 ha) ἀποτελεῖ μόνο τό ἕνα τρίτο τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ. Γιά νά συγκρίνουμε αὐτά τά στοιχεῖα μέ τά γερμανικά πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι στήν Ἀμερική τά νοικοκυριά πού ἔχουν ὥς 3 ἄκρ (=1,2 τοῦ ἑκταρίου) ὑπολογίζονται μόνο ὅταν τό συνολικό τους εἰσόδημα φτάνει τά 500 δολλάρια, δηλ. ἕνας τεράστιος ἀριθμός νοικοκυριῶν πού ἔχουν ὥς 3 ἄκρ δέν καταγράφεται καθόλου. Γι' αὐτό θά πρέπει καί ἀπό τά γερμανικά στοιχεῖα νά παραλείψουμε τά πιό μικρά νοικοκυριά. Παραλείπουμε ὅλα τά νοικοκυριά πού ἔχουν ἀκόμη καί μέχρι 2 ha: ἀπό τά ὑπόλοιπα 2.357.572 νοικοκυριά τά 1.006.277 μέ 2-5 ha, δηλ. πάνω ἀπό τά 40% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοικοκυριῶν εἶναι πολύ μικρά νοικοκυριά. Στήν Ἀμερική τά πράγματα εἶναι ὁλωσδιόλου διαφορετικά.

Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὅπου δέν ὑπάρχουν παραδόσεις δουλοπαροικίας (ἤ ὅπου ὅλα τά ἴχνη της ἔχουν ἐξαλειφθεῖ πιό ριζικά), ὅπου δέν ὑπάρχει ἤ μειώθηκε τό ἄχθος τῆς γαιοπροσόδου πάνω στήν ἀγροτική παραγωγή, ὁ καπιταλισμός στή γεωργία μπορεῖ νά ὑπάρχει καί μάλιστα ν' ἀναπτύσσεται μέ ἐξαιρετική ταχύτητα, χωρίς νά δημιουργεῖ ἑκατομμύρια ἐργάτες γῆς καί μεροκαματιάρηδες μέ κλῆρο.

III

ΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΣΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ

Συμπεριλάβαμε στά ἀγροτικά νοικοκυριά τίς ὁμάδες ἐκεῖνες ὅπου, ἀπό τή μιά μεριά, ἡ πλειονότητα τῶν γεωργῶν ἀνήκει

στούς αὐτοτελεῖς νοικοκυρέους, καί ἀπό τήν ἄλλη, ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας εἶναι μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν. Ὁ ἀπόλυτος ἀριθμός τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν πού δουλεύουν σ' αὐτούς τούς νοικοκυρέους εἶναι πολύ μεγάλος — 1,6 ἑκατ., πάνω ἀπό τό ἕνα τρίτο τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι στό σύνολο (2,1 ἑκατ.) τῶν «ἀγροτικῶν» νοικοκυριῶν ὑπάρχουν πολλές καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις. Θά δοῦμε πιό κάτω ποιός εἶναι ὁ κατά προσέγγιση ἀριθμός τους καί ἡ σημασία τους. Καί τώρα θά σταθοῦμε πιό λεπτομερειακά στό συσχετισμό ἀνάμεσα στήν ἐργασία τῆς οἰκογένειας καί στή μισθωτή ἐργασία. Ἄς δοῦμε πόσο μεγάλος εἶναι ὁ μέσος ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού ἀναλογεῖ σ' ἕνα νοικοκυριό:

	Ὁμάδες νοικοκυριῶν		Μέσος ἀριθμός ἐργατῶν κατά νοικοκυριό: σύνολο	μέλη τῆς οἰκογένειας	μισθωτοί
Προλεταριακά νοικοκυριά ...	ὥς 0,5	ha	1,3	1,2	0,1
	0,5 — 2	»	1,9	1,7	0,2
Ἀγροτικά νοικοκυριά ...	2 — 5	»	2,9	2,5	0,4
	5 — 10	»	3,8	3,1	0,7
	10 — 20	»	5,1	3,4	1,7
Καπιταλιστικά νοικοκυριά ...	20 — 100	»	7,9	3,2	4,7
	100 καί πάνω	»	52,5	1,6	50,9
	Γενικά		3,0	2,1	0,9

Τά στοιχεῖα αὐτά δείχνουν πόσο μικρές εἶναι γενικά στήν ἀγροτική οἰκονομία οἱ διαστάσεις τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς πρός τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν σέ σύγκριση μέ τή βιομηχανία. Πάνω ἀπό 50 μισθωτούς ἐργάτες κατά νοικοκυριό ἔχουν μόνο οἱ κάτοχοι ἔκτασης πάνω ἀπό 100 ha: ὁ ἀριθμός τους εἶναι 23.566, δηλ. λιγότερο ἀπό $^1/_2\%$ τοῦ συνόλου τῶν νοικοκυριῶν. Οἱ μισθωτοί ἐργάτες τους εἶναι 1.463.974, δηλ. λίγο λιγότεροι ἀπ' ὅ,τι στά 2 ἑκατομμύρια ἀγροτικά νοικοκυριά.

Ἀπό τά ἀγροτικά νοικοκυριά ξεχωρίζει ἀμέσως ἡ ὁμάδα μέ 10-20 ha: κατά μέσο ὅρο στό κάθε νοικοκυριό τῆς ὁμάδας αὐτῆς ἀναλογοῦν 1,7 μισθωτοί ἐργάτες. Ἄν ξεχωρίσουμε μόνο τούς μόνιμους μισθωτούς ἐργάτες θά δοῦμε ὅτι στά 412.741 νοικοκυριά αὐτῆς τῆς ὁμάδας (411.940, ταξινομημένα σύμφωνα μέ τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν) ἀντιστοιχοῦν 412.702 τέτιοι ἐργάτες. Αὐτό σημαίνει ὅτι καμιά ἐπιχείρηση δέν μπορεῖ νά τά βγάλει

πέρα, ἄν δέν χρησιμοποιεῖ *μόνιμη* μισθωτή ἐργασία. Νά γιατί ξεχωρίζουμε τήν ὁμάδα αὐτή σάν «πλουσιοχωρικούς», σάν μεγάλα ἀγροτικά νοικοκυριά, ἤ ἀγροτική ἀστική τάξη. Στήν ὁμάδα αὐτή περιλάβαιναν συνήθως τούς κατόχους 20 καί πάνω ἑκταρίων, ἀλλά ἡ ἀπογραφή τοῦ 1907 ἀπόδειξε πώς ἡ χρησιμοποίηση τῆς μισθωτῆς ἐργασίας στή γεωργία εἶναι διαδομένη πιό πλατιά, ἀπ' ὅ,τι συνηθίσαμε νά πιστεύουμε, πώς τά ὅρια ἀπ' ὅπου ἀρχίζει ἡ μόνιμη χρησιμοποίηση μισθωτῆς ἐργασίας θά πρέπει νά μετατοπιστοῦν ἀρκετά πρός τά κάτω.

Σέ συνέχεια, ἐξετάζοντας τό συσχετισμό τῆς ἐργασίας τῆς οἰκογένειας καί τῆς μισθωτῆς ἐργασίας, βλέπουμε ὅτι στά προλεταριακά καί στά ἀγροτικά νοικοκυριά ὁ μέσος ἀριθμός τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας συνεχῶς αὐξάνει παράλληλα μέ τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν, ἐνῶ στά καπιταλιστικά νοικοκυριά ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας *ἀρχίζει νά πέφτει* μέ τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν. Τό φαινόμενο αὐτό εἶναι ἀπόλυτα φυσιολογικό καί ἐπιβεβαιώνει τήν ὀρθότητα τοῦ συμπεράσματός μας, ὅτι δηλ. τά νοικοκυριά πού ἔχουν πάνω ἀπό 20 ἑκτάρια ἀνήκουν στά καπιταλιστικά, καί σ' αὐτά ὄχι μόνο ὁ ἀριθμός τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν εἶναι μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας, ἀλλά καί ὁ μέσος ἀριθμός τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας στό κάθε νοικοκυριό εἶναι *μικρότερος* ἀπ' ὅ,τι στούς ἀγρότες.

Στή ρωσική φιλολογία προπολλοῦ ἤδη, ἀκόμη στίς ἀρχές τῶν συζητήσεων τῶν μαρξιστῶν μέ τούς ναρόντνικους, εἶχε διαπιστωθεῖ, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς στατιστικῆς τῶν ζέμστβο, ὅτι στό ἀγροτικό νοικοκυριό ὁ οἰκογενειακός συνεταιρισμός ἀποτελεῖ τή βάση γιά τή δημιουργία καπιταλιστικοῦ συνεταιρισμοῦ, δηλ. τά ἰσχυρά νοικοκυριά, πού ἔχουν ἐξαιρετικά μεγάλο ἀριθμό ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας, μετατρέπονται σέ καπιταλιστικά νοικοκυριά, χρησιμοποιώντας ὅλο καί περισσότερο τή μισθωτή ἐργασία. Τώρα βλέπουμε ὅτι ἡ γερμανική στατιστική γιά ὁλόκληρη τή γερμανική γεωργία ἐπιβεβαιώνει αὐτό τό συμπέρασμα.

Ἄς πάρουμε τά γερμανικά ἀγροτικά νοικοκυριά. Στό σύνολό τους διαφέρουν ἀπό τά προλεταριακά νοικοκυριά, ὅπως οἱ ἐπιχειρήσεις πού στηρίζονται στόν οἰκογενειακό συνεταιρισμό (2,5-3,4 ἐργάτες-μέλη τῆς οἰκογένειας κατά νοικοκυριό) ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις μ' ἕνα δουλευτή. Προλεταριακά νοικοκυριά πρέπει νά ὀνομαστοῦν ἐπιχειρήσεις μ' ἕνα δουλευτή, γιατί κατά

μέσο ὅρο δέν ἀναλογοῦν οὔτε καί δυό ἐργάτες στό νοικοκυριό. Ἀνάμεσα ὅμως στά ἀγροτικά νοικοκυριά γίνεται συναγωνισμός, ποιός θά τραβήξει περισσότερους μισθωτούς ἐργάτες: ὅσο μεγαλύτερες εἶναι οἱ διαστάσεις τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ, τόσο μεγαλύτερος εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας καί *τόσο πιό γρήγορα* μεγαλώνει ὁ ἀριθμός τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν. Τά μεγάλα ἀγροτικά νοικοκυριά ξεπερνοῦν λιγότερο ἀπό μιάμιση φορά τά μικρά ἀγροτικά νοικοκυριά (2-5 ha) ὁσοναφορᾶ τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας, τά ξεπερνοῦν ὅμως πάνω ἀπό τέσσερεις φορές ὁσοναφορᾶ τόν ἀριθμό τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν.

Ἐκεῖνο πού βλέπουμε ἐδῶ εἶναι ὅτι ἐπιβεβαιώνεται μέ ἀκρίβεια ἀπό τή στατιστική ἡ ριζική διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν τάξη τῶν μικρονοικοκυρέων γενικά, τῶν μικροαγροτῶν εἰδικά, καί στήν τάξη τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν, διαφορά πού πάντα τήν τονίζουν οἱ μαρξιστές καί δέν μποροῦν νά τήν καταλάβουν μέ κανένα τρόπο οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι καί οἱ ἀναθεωρητές. Ὅλη ἡ κατάσταση τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας ὁδηγεῖ στό ὅτι οἱ μικροαγρότες δέν μποροῦν νά ζήσουν, ἄν δέν παλέψουν γιά τήν ἑδραίωση καί τή διεύρυνση τῆς ἐπιχείρησής τους, καί ἡ πάλη αὐτή σημαίνει πάλη γιά ν' αὐξηθεῖ ἡ χρησιμοποίηση ξένης ἐργατικῆς δύναμης καί νά γίνει πιό φτηνή ἡ χρησιμοποίησή της. Νά γιατί σέ κάθε καπιταλιστική χώρα ὁλόκληρη ἡ μάζα τῶν μικρῶν ἀγροτῶν, ἀπό τούς ὁποίους μόνο μιά ἀσήμαντη μειοψηφία «προκόβουν», δηλ. γίνονται πραγματικοί καπιταλιστές, διαποτίζεται ἀπό τήν καπιταλιστική ψυχολογία καί ἀκολουθεῖ στήν πολιτική τούς ἀγροτιστές. Οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι (καί κοντά σ' αὐτούς καί οἱ ἀναθεωρητές) ὑποστηρίζουν αὐτή τήν ψυχολογία· οἱ μαρξιστές ἐξηγοῦν στούς μικροαγρότες ὅτι γι' αὐτούς δέν ὑπάρχει ἄλλη σωτηρία ἀπό τήν ἕνωσή τους μέ τούς μισθωτούς ἐργάτες.

Ἐξαιρετικά διδακτικά εἶναι ἐπίσης τά στοιχεῖα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1907 σχετικά μέ τή σχέση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μόνιμων πρός τόν ἀριθμό τῶν προσωρινῶν ἐργατῶν. Γενικά ὁ ἀριθμός τῶν προσωρινῶν ἐργατῶν φτάνει ἀκριβῶς τό ἕνα τρίτο τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ: 5.053.726 ἀπό τούς 15.169.549. Ἀπό τούς μισθωτούς ἐργάτες προσωρινοί εἶναι τά 45%, ἀπό τούς ἐργάτες-μέλη τῆς οἰκογένειας τά 29%. Στά νοικοκυριά ὅμως διαφορετικῶν τύπων ἡ σχέση αὐτή ἀλλάζει οὐσιαστικά. Παραθέτουμε τά στοιχεῖα σύμφωνα μέ τό δικό μας χωρισμό σέ ὁμάδες:

	'Ομάδες νοικοκυριών	μέλη τῆς οἰκογένειας	Ποσοστό τῶν προσωρινῶν ἐργατῶν στό σύνολο τῶν ἐργατῶν: μισθωτοί	σύνολο
I	ὥς 0,5 ha	55	79	58
	0,5— 2 »	39	78	45
II	2 — 5 »	22	68	29
	5 — 10 »	11	54	24
	10 — 20 »	14	42	23
III	20 —100 »	14	32	25
	100 καί πάνω »	11	33	32
	Κατά μέσο ὅρο	29	45	33

Τά στοιχεῖα αὐτά δείχνουν ὅτι ἀνάμεσα στά προλεταριακά νοικοκυριά πού ἔχουν λιγότερο ἀπό μισό ἑκτάριο (συνολικά τά νοικοκυριά αὐτά εἶναι 2,1 ἑκατομμύρια!), οἱ προσωρινοί ἐργάτες εἶναι περισσότεροι ἀπό τούς μισούς καί ἀνάμεσα στούς ἐργάτες-μέλη τῆς οἰκογένειας καί ἀνάμεσα στούς μισθωτούς. Αὐτά εἶναι κυρίως ἐπικουρικά νοικοκυριά, ὅπου οἱ κάτοχοί τους δουλεύουν μόνο προσωρινά. Καί ἀνάμεσα στά προλεταριακά νοικοκυριά μέ 0,5-2 ἑκτάρια τό ποσοστό τῶν προσωρινῶν ἐργατῶν εἶναι πολύ μεγάλο. Στό βαθμό πού μεγαλώνουν οἱ διαστάσεις τοῦ νοικοκυριοῦ τό ποσοστό αὐτό πέφτει μέ μιά μόνο ἐξαίρεση. Συγκεκριμένα μέσα στούς μισθωτούς ἐργάτες τῶν μεγαλύτερων καπιταλιστικῶν νοικοκυριῶν τό ποσοστό αὐτό μεγαλώνει λίγο καί ἐπειδή ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν-μελῶν τῆς οἰκογένειας στήν ὁμάδα αὐτή εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντος, τό ποσοστό τῶν προσωρινῶν ἐργατῶν στό σύνολο τῶν ἐργατῶν μεγαλώνει σημαντικά, ἀπό 25 ὥς 32%.

Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στά ἀγροτικά καί στά καπιταλιστικά νοικοκυριά ὁσοναφορᾶ τό συνολικό ἀριθμό τῶν προσωρινῶν ἐργατῶν δέν εἶναι πολύ μεγάλη. Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στούς ἐργάτες-μέλη τῆς οἰκογένειας καί στούς μισθωτούς ἐργάτες σ' ὅλα τά νοικοκυριά εἶναι πολύ σημαντική, καί ἄν πάρουμε ὑπόψη ὅτι ἀνάμεσα στούς προσωρινούς ἐργάτες-μέλη τῆς οἰκογένειας, ὅπως θά δοῦμε τώρα, τό ποσοστό τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν εἶναι ἐξαιρετικά ὑψηλό, ἡ διαφορά αὐτή θά φανεῖ ἀκόμη πιό μεγάλη. Ἑπομένως, οἱ μισθωτοί ἐργάτες εἶναι τό πιό κινητό στοιχεῖο...

IV

Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

...

διεξάγουν ἀγροτικό νοικοκυριό. Στό ἀγροτικό νοικοκυριό γενικά ὑπερισχύει ἐπίσης ἡ ἐργασία τῶν γυναικῶν καί μόνο

στίς μεγάλες ἀγροτικές καί στίς καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις οἱ ἄντρες ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία.

Στούς μισθωτούς ἐργάτες οἱ γυναῖκες εἶναι λιγότερες, ἀπ' ὅ,τι μέσα στούς ἐργάτες-μέλη τῆς οἰκογένειας. Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι οἱ καπιταλιστές γεωργοί σ' ὅλες τίς ὁμάδες ἀνήκουν στόν ἀριθμό τῶν νοικοκυρέων, πού ἐξασφαλίζουν γιά τόν ἑαυτό τους τίς καλύτερες ἐργατικές δυνάμεις. Ἄν δεχτοῦμε ὅτι ἡ ἀριθμητική ὑπεροχή τῶν γυναικῶν ἀπέναντι στούς ἄντρες εἶναι ἕνας γνώμονας πού δείχνει τή δύσκολη θέση τοῦ νοικοκύρη καί τή μή ἱκανοποιητική κατάσταση τοῦ νοικοκυριοῦ, πού δέν ἔχει τή δυνατότητα νά χρησιμοποιεῖ τίς καλύτερες ἐργατικές δυνάμεις (καί αὐτό ὑποθέτει κανείς ἀναπόφευκτα, κρίνοντας ἀπ' ὅλα τά στοιχεῖα γιά τή γυν...

V

Η ΚΑΤΑΣΠΑΤΑΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΜΙΚΡΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

...

VI

Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

...

VII

Η ΧΑΜΗΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΜΙΚΡΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Η ΥΠΕΡΜΕΤΡΗ ΔΟΥΛΙΑ

Ἡ σημασία τῶν στοιχείων γιά τή χρησιμοποίηση μηχανῶν στήν ἀγροτική οἰκονομία συνήθως δέν ἐκτιμιέται ἀρκετά στήν οἰκονομική φιλολογία. Πρῶτο, πολύ συχνά ἀγνοοῦν (πάντα ὅταν πρόκειται γιά ἀστό οἰκονομολόγο), ὅτι ἡ χρησιμοποίηση μηχανῶν ἔχει καπιταλιστικό χαρακτήρα, δέν ἐξετάζουν τό ἀντίστοιχο ζήτημα, δέν μποροῦν ἤ δέν θέλουν ἀκόμη καί νά τό *θέσουν*. Δεύτερο, ἡ χρησιμοποίηση μηχανῶν ἐξετάζεται μεμονωμένα καί ὄχι σάν *δείκτης* τῶν διάφορων τύπων νοικοκυριοῦ, τῶν διάφορων μεθόδων καλλιέργειας, τῶν διάφορων *οἰκονομικῶν* συνθηκῶν τοῦ νοικοκυριοῦ.

Ἄν, λογουχάρη, βλέπουμε σάν γενικό κανόνα, ὅτι γίνεται ἀσύγκριτα μεγαλύτερη χρησιμοποίηση μηχανῶν στή μεγάλη παραγωγή σέ σύγκριση μέ τή μικρή, καί τεράστια συγκέντρωση μηχανῶν στά καπιταλιστικά νοικοκυριά, καί κάποτε μάλιστα σχεδόν μονοπώληση τῶν τελειοποιημένων ἐργαλείων ἀπό τά

καπιταλιστικά νοικοκυριά, τό πράγμα αὐτό δείχνει ὅτι ὑπάρχει *διαφορά στήν καλλιέργεια, τῆς γῆς* ἀνάμεσα στά νοικοκυριά διαφορετικοῦ τύπου. Ἀνάμεσα στίς μηχανές πού ἔχει καταγράψει ἡ γερμανική ἀπογραφή ὑπάρχουν μηχανές, ὅπως ἀτμοκίνητα ἀλέτρια, σπαρτικές μηχανές γραμμικῆς σπορᾶς, μηχανές γιά τό φύτεμα τῆς πατάτας. Ἡ χρησιμοποίησή τους στήν καπιταλιστική κυρίως γεωργία σημαίνει ὅτι σ' αὐτήν *ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς* εἶναι καλύτερη, ἡ τεχνική τῆς καλλιέργειας ἀνώτερη, ἡ παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας μεγαλύτερη. Ὁ Μπένζινγκ[130], συγγραφέας τῆς γνωστῆς μονογραφίας γιά τίς γεωργικές μηχανές, ὑπολόγισε, στηριζόμενος σέ στοιχεῖα εἰδικῶν δσοναφορᾶ τήν πείρα τῆς χρησιμοποίησης διαφόρων μηχανῶν, ὅτι ἀκόμη καί ἄν δέν ἀλλάξει τό σύστημα τῆς γεωργίας, ἡ χρησιμοποίηση μηχανῶν, παρμένη χωριστά, αὐξάνει *στό δεκαπλάσιο* τά καθαρά ἔσοδα τοῦ νοικοκυριοῦ. Οἱ ὑπολογισμοί αὐτοί δέν ἀνασκευάστηκαν ἀπό κανένα καί δέν μποροῦν, στή βάση τους, ν' ἀνασκευαστοῦν.

Ὁ μικροπαραγωγός πού δέν ἔχει τή δυνατότητα νά χρησιμοποιεῖ τελειοποιημένα ἐργαλεῖα θέλει δέν θέλει θά καθυστερεῖ *στήν καλλιέργεια τῆς γῆς*, καί μόνο μονάδες ἤ δεκάδες ἀπό τίς ἑκατοντάδες καί χιλιάδες, μέ τή διατήρηση τῶν παλιῶν ἐργαλείων, μποροῦν «νά φτάσουν» τό μεγαλονοικοκύρη, καταβάλλοντας περισσότερη ἐργασία στή γῆ, αὐξάνοντας τήν «ἐπιμέλεια» καί παρατείνοντας τήν ἐργάσιμη ἡμέρα. Συνεπῶς, ἡ στατιστική τῆς χρησιμοποίησης μηχανῶν *δείχνει* ἀκριβῶς τό γεγονός ὅτι στή μικρή παραγωγή *ἡ ἐργασία εἶναι ὑπέρμετρη* (γεγονός) πού πάντα τό ὑπογραμμίζουν οἱ μαρξιστές. Καμιά στατιστική δέν μπορεῖ νά ὑπολογίσει ἄμεσα αὐτό τό γεγονός, ἀλλά, ἄν ἐξετάσουμε τά στοιχεῖα τῆς στατιστικῆς ἀπό τήν πλευρά τῆς *οἰκονομικῆς* σημασίας τους, θά φανεῖ ξεκάθαρα, *ποιοί τύποι* νοικοκυριῶν *πρέπει* νά διαμορφώνονται, καί δέν μποροῦν παρά νά διαμορφώνονται στή σημερινή κοινωνία, στήν περίπτωση πού χρησιμοποιοῦνται οἱ μηχανές καί στήν περίπτωση πού δέν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά χρησιμοποιηθοῦν.

Ἡ οὐγγρική στατιστική δείχνει παραστατικά αὐτά πού εἴπαμε. Ἡ οὐγγρική ἀπογραφή τοῦ 1895, πού γιά πρώτη φορά συγκέντρωσε ἀκριβῆ στοιχεῖα γιά ὅλη τή χώρα, δείχνει, ὅπως ἡ γερμανική ἀπογραφή τοῦ 1907, (καθώς καί τοῦ 1882 καί 1895), ὅπως ἡ δανέζικη στατιστική χρησιμοποίησης μηχανῶν τοῦ 1907, ὅπως ἡ γαλλική ἔρευνα τοῦ 1909, τήν ὑπεροχή τῆς καπιταλιστικῆς γεωργίας, τήν αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τῶν νοικοκυριῶν μέ μηχανές, στό βαθμό πού μεγαλώνει τό μέγεθος τοῦ νοικοκυ-

ριοῦ. Ἀπό τήν πλευρά αὐτή ἐδῶ δέν ὑπάρχει τίποτε τό καινούργιο, ἁπλῶς ἐπιβεβαιώνονται τά γερμανικά στοιχεῖα. Ἡ ἰδιομορφία ὅμως τῆς οὐγγρικῆς στατιστικῆς βρίσκεται στό ὅτι δέν συγκέντρωσε στοιχεῖα μόνο γιά τά λίγα τελειοποιημένα ἐργαλεῖα καί μηχανές, μά γιά *ὅλα*, ἤ σχεδόν γιά ὅλα, τά ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς, γιά τά πιό ἁπλά καί τά πιό ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα, ἀλέτρια, σβάρνες, κάρα κτλ.

Χάρη σ' αὐτά τά ἐξαιρετικά λεπτομερειακά στοιχεῖα ἔχουμε τή δυνατότητα νά καθορίσουμε μέ ἀκρίβεια τήν ἐνδεικτική, μπορεῖ νά πεῖ κανείς, τή χαρακτηριστική γιά ὅλο τό σύστημα τοῦ νοικοκυριοῦ σημασία πού ἔχουν τά στοιχεῖα γιά τή χρησιμοποίηση τῶν λίγων γεωργικῶν μηχανῶν καί τῶν «εὑρημάτων» τῆς τεχνικῆς (σάν τό ἀτμοκίνητο ἀλέτρι). Ἄς πάρουμε τά στοιχεῖα τῆς οὐγγρικῆς στατιστικῆς* γιά τή χρησιμοποίηση ἀλετριῶν, ἐκτός ἀπό τά ἀτμοκίνητα (τό 1895 ὑπῆρχαν σ' ὅλη τήν Οὐγγαρία συνολικά 179 ἀτμοκίνητα ἀλέτρια, ἀπ' αὐτά τά 120 σέ 3.977 μεγάλα νοικοκυριά).

Παραθέτουμε τά στοιχεῖα γιά τό *συνολικό* ἀριθμό τῶν ἀλετριῶν καί γιά τόν ἀριθμό τῶν πιό ἁπλῶν, τῶν πιό πρωτόγονων, τῶν λιγότερο στέρεων ἀνάμεσα σ' ὅλα τά ἐργαλεῖα αὐτοῦ τοῦ εἴδους (στά ἁπλούστατα περιλαβαίνονται τά ἀλέτρια μέ ἕνα ὑνί καί ξύλινο τιμόνι· τά ἄλλα: τά ἴδια ἀλέτρια μέ σιδερένιο τιμόνι, ἔπειτα μέ 2 καί μέ 3 ὑνιά, σκαλιστῆρες, βολοκόποι, ἀλέτρια γιά βαθύ ὄργωμα).

Ὁμάδες νοικοκυριῶν	Ἀριθμός νοικοκυριῶν (σύνολο)	Ἀριθμός ἀλετριῶν (σύνολο)	Ἀπ' αὐτά πάρα πολύ ἁπλά
Νοικοκυριά - νάνοι (ὥς 5 ἰόχ)	1.459.893	227.241	196.852
5 — 10 ἰόχ	569.534	335.885	290.958
10 — 20	467.038	398.365	329.416
20 — 50 »	235.784	283.285	215.380
50 — 100 »	38.862	72.970	49.312
σύνολο μικρῶν	1.311.218	1.090.505	885.066
μεσαῖα (100—1000 ἰόχ)	20.797	125.157	55.347
μεγάλα (πάνω ἀπό 1000 ἰόχ)	3.977	149.750	51.565
Σύνολο	2.795.885	1.592.653	1.188.830

* Βλ. «Landwirtschaftliche Statistik der Länder der ungarischen Krone». Budapest («Ἀγροτική στατιστική τῶν γαιῶν τοῦ οὐγγρικοῦ στέμματος». Βουδαπέστη. *Ἡ Σύντ.*), 1900, τόμ. 4ος καί 5ος. Ἡ οὐγγρική στατιστική διαιρεῖ ὅλα τά νοικοκυριά σέ 4 βασικές ὁμάδες: 1) νοικοκυριά-νάνοι (ὥς 5 ἰόχ· τό ἰόχ = 0,57 τοῦ ἑκταρίου)· 2) μικρά νοικοκυριά (5-100 ἰόχ)· 3) μεσαῖα (100-1000 ἰόχ) καί 4) μεγάλα (πάνω ἀπό 1000 ἰόχ). Εἶναι φανερό ὅτι ἡ δεύτερη ὁμάδα περιλαβαίνει ὁλωσδιόλου ἀνομοιογενῆ νοικοκυριά, καί γι' αὐτό τό λόγο παραθέτω τέσσερεις ὑποδιαιρέσεις της.

Χωρίς νά μιλήσουμε πιά γιά τά νοικοκυριά-νάνους, βλέπουμε ὅτι στά μικρά ἀγροτικά νοικοκυριά (5 - 10 ἰόχ, δηλ. 2,8-5,7 ha) ἀπό τίς 569 χιλ. οἱ 239 χιλ. δέν ἔχουν διόλου ἀλέτρια, ἀπό τίς 467 χιλ. μεσαῖα ἀγροτικά νοικοκυριά δέν ἔχουν οἱ 69 χιλ. Μόνο οἱ ἀνώτερες ὁμάδες, δηλ. τά μεγάλα ἀγροτικά νοικοκυριά καί τά καπιταλιστικά νοικοκυριά εἶναι ἐξασφαλισμένα μέ ἀλέτρια καί μάλιστα μόνο στά νοικοκυριά πού ἔχουν πάνω ἀπό 100 ἰόχ (τέτια νοικοκυριά ὑπάρχουν τό ὅλο 25 χιλ. = 0,9% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ!) *ὑπερτεροῦν* τά πιό τελειοποιημένα ἐργαλεῖα. Στά ἀγροτικά νοικοκυριά ὑπερτεροῦν (καί ὅσο μικρότερο εἶναι τό νοικοκυριό, τόσο πιό σημαντική εἶναι αὐτή ἡ ὑπεροχή) τά πιό ἁπλά ἐργαλεῖα, τά λιγότερο στέρεα, πού κάνουν τή χειρότερη δουλιά.

Ἀφήνοντας κατά μέρος τά νοικοκυριά-νάνους, πού ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία (52%) ὅλων τῶν νοικοκυριῶν, ἐνῶ κατέχουν ἀσήμαντο ποσοστό τοῦ ἐδάφους (7%), βγάζουμε τό παρακάτω συμπέρασμα:

Πάνω ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο μικρά καί μεσαῖα ἀγροτικά νοικοκυριά (5-20 ἰόχ) εἶναι *ἀνεπαρκῶς* ἐξασφαλισμένα ἀκόμη καί μέ τά πιό ἁπλά ἐργαλεῖα γιά τήν καλλιέργεια τῆς γῆς.

Διακόσιες πενήντα χιλιάδες μεγάλα ἀγροτικά νοικοκυριά (20 - 100 ἰόχ) εἶναι κάπως ἐξασφαλισμένα μέ τά πιό ἁπλά ἐργαλεῖα. Καί μόνο 25 χιλιάδες καπιταλιστικά νοικοκυριά (πού ἔχουν, εἶναι ἀλήθεια, τά 55% ὅλης τῆς ἔκτασης γῆς) εἶναι πέρα γιά πέρα ἐξασφαλισμένα μέ τελειοποιημένα ἐργαλεῖα.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ οὐγγρική στατιστική ὑπολογίζει πόσα ἰόχ καλλιεργημένης γῆς ἀναλογοῦν σέ ἕνα γεωργικό ἐργαλεῖο καί βρίσκει τούς παρακάτω ἀριθμούς (παραθέτουμε τά στοιχεῖα μόνο γιά τά ἀλέτρια, τίς σβάρνες καί τά κάρα, μέ τήν παρατήρηση ὅτι ἡ εἰκόνα τῆς κατανομῆς τους ἀνάμεσα στά νοικοκυριά εἶναι *ἐντελῶς* ὅμοια μέ ἐκείνη πού εἴδαμε δσοναφορᾶ τά ἀλέτρια).

νοικοκυριά:	Ἀναλογοῦν ἰόχ καλλιεργημένης ἐπιφάνειας σέ 1 ἀλέτρι	1 σβάρνα	1 κάρο
νοικοκυριά-νάνοι	7	8	7
μικρά	12	13	15
μεσαῖα	27	45	40
μεγάλα	28	61	53

Αὐτό σημαίνει ὅτι τά προλεταριακά καί ἀγροτικά νοικοκυριά πού δέν εἶναι *καθόλου ἱκανοποιητικά* ἐξασφαλισμένα μέ *ὅλα* τά γεωργικά ἐργαλεῖα, *ἔχουν ὑπερβολικά πολλά* τέτια ἐργαλεῖα

σέ σύγκριση μέ ὁλόκληρη τήν ἔκταση τῆς καλλιεργημένης ἐπιφάνειας τῶν νοικοκυριῶν τους. Ἄθλιος ἐφοδιασμός μέ ἐργαλεῖα καί ἀβάστακτα ἔξοδα συντήρησής τους, αὐτή εἶναι ἡ μοίρα τῆς μικρῆς παραγωγῆς στόν καπιταλισμό. Ἀκριβῶς ὅπως καί ἡ στατιστική κατοικιῶν σέ κάθε μεγάλη πόλη θά μᾶς δείξει ὅτι οἱ φτωχές τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ, οἱ ἐργάτες, οἱ μικρέμποροι, οἱ μικροϋπάλληλοι κτλ., ζοῦνε χειρότερα ἀπ' ὅλους, ἔχουν τίς πιό στενόχωρες καί τίς χειρότερες κατοικίες καί πληρώνουν *ἀκριβότερα ἀπ' ὅλους* γιά 1 κυβικό πόδι. Σύμφωνα μέ τούς ὑπολογισμούς, ἡ μονάδα χώρου τῆς κατοικίας τοῦ ἐργοστασιακοῦ στρατώνα, ἤ ὁποιασδήποτε ἄλλης τρώγλης κοστίζει γιά τή φτωχολογιά πιό ἀκριβά ἀπό τίς πολυτελεῖς κατοικίες τῆς λεωφόρου Νιέβσκι.

Ἀπ' ὅλα αὐτά τό συμπέρασμα πού βγαίνει καί γιά τή Γερμανία καί γιά ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες εἶναι τό παρακάτω. Ἄν τά στοιχεῖα γιά τή χρησιμοποίηση τῶν λίγων τελειοποιημένων ἐργαλείων καί γεωργικῶν μηχανῶν μᾶς δείχνουν ὅτι ἡ χρησιμοποίησή τους αὐξάνει ἀνάλογα μέ τό μέγεθος τῶν νοικοκυριῶν, αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ μικρή παραγωγή στή γεωργία εἶναι ἄσχημα ἐξασφαλισμένη *μέ ὅλα* τά ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα. Αὐτό σημαίνει ὅτι στή μικρή παραγωγή συνδυάζονται ἡ *κατασπατάληση τῆς ἐργασίας* γιά τή συντήρηση μιᾶς τεράστιας μάζας τῶν ὄχι καλῶν καί παλιωμένων ἐργαλείων, πού εἶναι κατάλληλα μόνο γιά μικρούτσικο νοικοκυριό, καί ἡ *μεγάλη ἀνέχεια* πού ἀναγκάζει τόν ἀγρότη νά ξεθεώνεται στή δουλιά, γιά νά μπορέσει κάπως νά κρατηθεῖ μ' αὐτά τά παλιωμένα, πρωτόγονα ἐργαλεῖα στό κομματάκι τῆς γῆς του.

Νά τί λένε τά τόσο ἁπλά καί τά τόσο γνωστά σ' ὅλους στοιχεῖα γιά τή χρησιμοποίηση γεωργικῶν μηχανῶν ὅταν ἐμβαθύνουμε στήν κοινωνικοοικονομική σημασία αὐτῶν τῶν στοιχείων.

Ὁ καπιταλισμός ἀνεβάζει τήν τεχνική τῆς γεωργίας καί τήν προωθεῖ, ἀλλά δέν μπορεῖ νά τό κάνει αὐτό παρά μόνο καταστρέφοντας, ταπεινώνοντας καί πιέζοντας τή μάζα τῶν μικρῶν παραγωγῶν.

Γιά νά δείξουμε παραστατικά τήν κοινωνική σημασία καί τό ρυθμό αὐτοῦ τοῦ προτσές, κλείνοντας, θά συγκρίνουμε τά στοιχεῖα τῶν τριῶν γερμανικῶν ἀπογραφῶν τοῦ 1882, τοῦ 1895 καί τοῦ 1907. Γιά τή σύγκριση αὐτή θά χρειαστεῖ νά πάρουμε τά στοιχεῖα γιά τόν *ἀριθμό τῶν περιπτώσεων χρησιμοποίησης* τῶν πέντε γεωργικῶν μηχανῶν πού καταγράφονταν στή διάρκεια ὅλης αὐτῆς τῆς περιόδου (οἱ μηχανές αὐτές εἶναι: ἀτμοκίνητα

ἀλέτρια, σπαρτικές, χορτοκοπτικές καί θεριστικές μηχανές, ἀτμοκίνητες καί ἄλλες ἀλωνιστικές μηχανές. Ἔχουμε τήν ἑξῆς εἰκόνα:

Ὁμάδες νοικοκυριῶν		Σέ ἑκατό νοικοκυριά ἀναλογεῖ ἀριθμός περιπτώσεων χρησιμοποίησης τῶν βασικότερων γεωργικῶν μηχανῶν 1882	1895	1907
I	ὥς 2 ha	0,5	1,6	3,8
II	2— 5 »	3,9	11,9	31,2
	5— 10 »	13,5	32,9	71,1
	10— 20 »	31,2	60,8	122,1
III	20—100 »	59,2	92,0	179,1
	100 καί πάνω »	187,1	208,9	271,9
	Κατά μέσο ὅρο	8,7	16,6	33,9

Ἡ πρόοδος φαίνεται σημαντική: μέσα σέ 25 χρόνια ὁ ἀριθμός τῶν περιπτώσεων χρησιμοποίησης τῶν βασικότερων μηχανῶν αὐξήθηκε, γενικά, σχεδόν στό τετραπλάσιο. Ρίχνοντας ὅμως μιά προσεκτική ματιά, θά πρέπει νά ποῦμε: χρειάστηκαν ὁλόκληρα εἰκοσιπέντε χρόνια γιά νά γίνει ἡ χρησιμοποίηση ἔστω καί τῆς μιᾶς ἀπό τίς πέντε βασικότερες μηχανές συνηθισμένο φαινόμενο σέ ἕνα πολύ μικρό ἀριθμό νοικοκυριῶν, πού δέν θά τά ἔβγαζαν πέρα, ἄν δέν χρησιμοποιοῦσαν μόνιμη μισθωτή ἐργασία. Γιατί μιά τέτια χρησιμοποίηση μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ συνηθισμένη μόνο ὅταν ὁ ἀριθμός τῶν περιπτώσεων πού γίνεται ἡ χρησιμοποίηση αὐτή ξεπερνᾶ τόν ἀριθμό τῶν νοικοκυριῶν, καί αὐτό τό βλέπουμε μόνο στά καπιταλιστικά νοικοκυριά καί στά μεγάλα ἀγροτικά νοικοκυριά. Μαζί παρμένα αὐτά ἀποτελοῦν τά 12% ὅλου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοικοκυριῶν.

Ἡ μάζα τῶν μικρῶν καί τῶν μεσαίων ἀγροτῶν, ὕστερα ἀπό εἰκοσιπέντε χρόνια καπιταλιστικῆς προόδου, ἔμεινε σέ μιά κατάσταση πού μόνο τό ἕνα τρίτο τῶν μικρῶν καί τά δυό τρίτα τῶν μεσαίων μποροῦν νά χρησιμοποιήσουν στή διάρκεια τοῦ χρόνου μιά ὁποιαδήποτε ἀπ' αὐτές τίς πέντε μηχανές.

(Τέλος τοῦ 1ου ἄρθρου.)

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ

Σέ τοῦτο τό ἄρθρο σκοπεύω νά περιοριστῶ στό νά ἐκθέσω τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου πάνω στό ζήτημα πού ἀναφέρεται στόν τίτλο καί νά χαρακτηρίσω τά ρεύματα τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης, πού πάλευαν μεταξύ τους πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

Πρίν ἀπό τό συνέδριο εἶχαν δημοσιευτεῖ τρία σχέδια ἀπόφασης γιά τούς συνεταιρισμούς. Τό βελγικό σχέδιο (τεῦχος 5 τοῦ «Περιοδικοῦ Δελτίου τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου», πού βγαίνει ὄχι τακτικά στίς τρεῖς ἐπίσημες γλῶσσες τῶν διεθνῶν συνεδρίων), ἀρχίζει, ἐφιστώντας τήν προσοχή τῶν σοσιαλιστῶν-ἐργατῶν ἀπέναντι στίς διδασκαλίες ἐκείνων πού θεωροῦν τούς συνεταιρισμούς κάτι τό αὐθύπαρκτο, κάποιο μέσο γιά τή λύση τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος. Τό σχέδιο τοῦ Βελγικοῦ κόμματος, ἀναγνωρίζοντας σέ συνέχεια πώς ἡ ἐργατική τάξη ἐνδιαφέρεται ἐξαιρετικά γιά τή χρησιμοποίηση τῶν συνεταιρισμῶν σάν ὅπλου τῆς ταξικῆς πάλης, ὑποδείχνει τά ἄμεσα ὀφέλη ἀπ' τούς συνεταιρισμούς (πάλη ἐνάντια στήν ἐκμετάλλευση ἀπό τό ἐμπορικό κεφάλαιο, βελτίωση τῶν συνθηκῶν δουλιᾶς στίς ἐπιχειρήσεις τῶν προμηθευτῶν κτλ.) καί ἐκφράζει τήν εὐχή νά ἀποκατασταθοῦν ἀνάμεσα στά σοσιαλιστικά κόμματα καί στούς συνεταιρισμούς «ὀργανικοί, ὅλο καί πιό στενοί, δεσμοί».

Τό σχέδιο πού πρότεινε ἡ πλειοψηφία τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἔχει συνταχθεῖ μέ τό πνεῦμα τοῦ Ζωρές. Ἀνεβάζει στά οὐράνια τούς συνεταιρισμούς καί τούς προβάλλει — ἀκριβῶς ὅπως κάνουν οἱ ἀστοί μεταρυθμιστές — σάν «ἀπαραίτητο» στοιχεῖο «κοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ». Λέγονται ἀόρι-

στες φράσεις γιά μετατροπή τῶν συνεταιρισμῶν ἀπό ἕνωση χωριστῶν προσώπων σέ γενικές ὁμοσπονδίες ἑνώσεων. Οἱ προλεταριακοί συνεταιρισμοί μπερδεύονται μέ τούς συνεταιρισμούς τῶν μικρονοικοκυρέων (στή γεωργία). Διακηρύσσεται ἡ οὐδετερότητα τῶν συνεταιρισμῶν, τονίζεται ἡ ζημιά πού μπορεῖ νά προκύψει, ἄν ἀνατεθοῦν στούς συνεταιρισμούς ὁποιαδήποτε καθήκοντα ἀπέναντι στό Σοσιαλιστικό κόμμα.

Τέλος, τό σχέδιο τῆς μειοψηφίας τῶν γάλλων σοσιαλιστῶν (τοῦ Γκέντ) δηλώνει κατηγορηματικά πώς οἱ συνεταιρισμοί αὐτοί καθαυτοί δέν εἶναι καθόλου ταξικές ὀργανώσεις (ὅπως, λογουχάρη, οἱ συνδικαλιστικές ἑνώσεις), πώς ἡ σημασία τους καθορίζεται ἀπό τόν τρόπο πού χρησιμοποιοῦνται. Οἱ ἐργάτες, μπαίνοντας μαζικά στούς συνεταιρισμούς, μποροῦν νά ἀποκομίσουν ἀπ' αὐτούς ὄφελος γιά τήν πάλη τους ἐνάντια στό κεφάλαιο, μποροῦν ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό νά ξεκαθαρίσουν στή σκέψη τους μέ παραδείγματα, ποιά θά εἶναι ἡ σοσιαλιστική κοινωνία πού θά ὀργανωθεῖ μετά τήν ἐξάλειψη τῶν ἀντιθέσεων τοῦ σημερινοῦ συστήματος. Γι' αὐτό, τό σχέδιο τονίζει ὅτι οἱ συνεταιρισμοί ἔχουν περιορισμένη σημασία καί καλεῖ τά Σοσιαλιστικά κόμματα νά βοηθήσουν τούς προλεταριακούς συνεταιρισμούς, ἐφιστᾶ τήν προσοχή ἀπέναντι στίς συνεταιριστικές αὐταπάτες, συνιστᾶ στούς σοσιαλιστές νά συσπειρώνονται μέσα στούς συνεταιρισμούς καί νά ἐξηγοῦν στίς μάζες τό πραγματικό τους καθῆκον πού εἶναι: ἡ κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καί ἡ μετατροπή τῶν μέσων παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς σέ κοινή ἰδιοκτησία.

Εἶναι ὁλοφάνερο πώς ἐδῶ χαράζονται δυό βασικές γραμμές: ἡ μιά εἶναι ἡ γραμμή τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης, ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀξίας τῶν συνεταιρισμῶν σάν ὅπλου γιά τήν πάλη αὐτή, σάν ἑνός ἀπό τά βοηθητικά μέσα της, καί ὁ καθορισμός τῶν συνθηκῶν κάτω ἀπό τίς ὁποῖες οἱ συνεταιρισμοί θά ἔπαιζαν πραγματικά ἕνα τέτιο ρόλο καί δέν θά ἔμεναν ἁπλές ἐμπορικές ἐπιχειρήσεις. Ἡ ἄλλη γραμμή εἶναι ἡ μικροαστική, πού συσκοτίζει τό ζήτημα σχετικά μέ τό ρόλο τῶν συνεταιρισμῶν στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, μετατοπίζει τή σημασία τῶν συνεταιρισμῶν ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῆς πάλης αὐτῆς (δηλ. μπερδεύει τίς προλεταριακές καί τίς νοικοκυρίστικες ἀντιλήψεις γιά τούς συνεταιρισμούς), καθορίζει τούς σκοπούς τῶν συνεταιρισμῶν μέ γενικές φράσεις πού μπορεῖ νά τίς δεχτεῖ καί ὁ ἀστός μεταρυθμιστής, αὐτός ὁ ἰδεολόγος τῶν προοδευτικῶν νοικοκυρέων καί μικρονοικοκυρέων.

Δυστυχῶς, οἱ δυό γραμμές πού ἀναφέραμε μόλις καί *σημειώθηκαν* στά τρία προκαταρκτικά σχέδια, καί δέν ἀντιπαραβλήθηκαν ἡ μιά μέ τήν ἄλλη ξεκάθαρα, εὐδιάκριτα, ἁδρά, σάν *δυό κατευθύνσεις* πού ἡ πάλη τους θά ἔπρεπε νά κρίνει τό ζήτημα. Γι' αὐτό, καί οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου προχωροῦσαν ἀνομοιόμορφα, συγχυσμένα, λές αὐθόρμητα. Κάθε λεπτό «προσκρούανε» σέ διαφωνίες, ἀλλά δέν τίς ξεκαθάριζαν τελείως, καί τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά βγεῖ μιά ἀπόφαση πού δείχνει σύγχυση σκέψης καί δέν δίνει *ὅ,τι* θά μποροῦσε καί ἔπρεπε νά δόσει ἡ ἀπόφαση ἑνός συνεδρίου Σοσιαλιστικῶν κομμάτων.

Στήν ἐπιτροπή γιά τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν σημειώθηκαν ἀμέσως δυό ρεύματα: Τό ἕνα ἦταν τό ρεῦμα τοῦ Ζωρές καί τοῦ Ἕλμ. Ὁ Ἕλμ ἦταν ἕνας ἀπό τούς τέσσερεις γερμανούς ἀντιπροσώπους στήν ἐπιτροπή γιά τούς συνεταιρισμούς καί μίλησε σάν ἐκπρόσωπος τῶν γερμανῶν, μίλησε μέ καθαρά ὀπορτουνιστικό πνεῦμα. Τό ἄλλο ρεῦμα ἦταν τό βελγικό. Σάν μεσολαβητής, συμφιλιωτής παρουσιάστηκε ὁ αὐστριακός Κάρπελες, ἐπιφανής παράγοντας τοῦ αὐστριακοῦ συνεταιριστικοῦ κινήματος, πού δέν ὑποστήριξε μιά συγκεκριμένη γραμμή ἀρχῶν, ἀλλά (πιό σωστά: ὄχι «ἀλλά», ἀλλά ἀκριβῶς γι' αὐτό) ἔκλινε πολύ πιό συχνά πρός τούς ὀπορτουνιστές. Ἀλλά καί τούς βέλγους τούς ἀνάγκασε νά διαφωνήσουν μέ τόν Ζωρές καί τόν Ἕλμ πιό πολύ τό ἔνστικτο τῆς πραγματικά προλεταριακῆς τοποθέτησης τοῦ συνεταιριστικοῦ ζητήματος, παρά ἡ ξεκάθαρη ἀντίληψη ὅτι ἡ μικροαστική ἄποψη τοῦ ζητήματος εἶναι ἐχθρική καί ἀσυμβίβαστη μέ τήν προλεταριακή ἄποψη. Γι' αὐτό, λογουχάρη, ὁ Ἄνσελ (πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς γιά τούς συνεταιρισμούς) ἐκφωνοῦσε φλογερούς καί ὑπέροχους λόγους στήν ἐπιτροπή, παίρνοντας θέση ἐνάντια στήν οὐδετερότητα τῶν συνεταιρισμῶν, ἐνάντια στήν ὑπερεκτίμηση τῆς σημασίας τους καί ὑπέρ τῆς ἀνάγκης νά γίνουμε *ἐμεῖς σοσιαλιστές*-συνεταιριστές καί ὄχι *συνεταιριστές*-σοσιαλιστές, ἐνῶ κατά τήν ἐπεξεργασία τῆς ἀπόφασης ὁ ἴδιος ὁ Ἄνσελ μποροῦσε νά σέ ἀπελπίσει πραγματικά μέ τήν ὑποχωρητικότητά του ἀπέναντι στίς διατυπώσεις τοῦ Ζωρές καί τοῦ Ἕλμ, μέ τήν ἀπροθυμία του νά ἐμβαθύνει στά αἴτια τῶν διαφωνιῶν.

Ἄς ξαναγυρίσω ὅμως στίς συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς. Ἐννοεῖται, πώς ἀποφασιστική ἐπίδραση στήν πορεία τῶν ἐργασιῶν εἶχαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνῶν πού ἔχουν πολύ ἀναπτυγμένο συνεταιριστικό κίνημα. Ἀμέσως ἐκδηλώθηκε ἐδῶ διαφωνία ἀνάμεσα στούς βέλγους καί στούς γερμανούς· οἱ τελευ-

ταῖοι μειονεκτοῦσαν σέ τεράστιο βαθμό ἀπέναντι στούς πρώτους. Οἱ βέλγοι, πάντως, ἀκολουθοῦσαν τήν προλεταριακή γραμμή, ἄν καί μέ λιγότερη συνέπεια καί σαφήνεια. Ὁ Ἔλμ ἐκδηλώθηκε σάν γνήσιος ὀπορτουνιστής (ἰδιαίτερα στήν ὑποεπιτροπή, γιά τήν ὁποία θά μιλήσουμε παρακάτω). Φυσικά, ὁ ἡγετικός ρόλος ἀνῆκε στούς βέλγους. Οἱ αὐστριακοί ἔκλιναν πρός αὐτούς καί πρός τό τέλος τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς διαβάστηκε τό *αὐστροβελγικό* σχέδιο ἀπόφασης, μιά καί ὁ Ἔλμ, πού πρότεινε τό γερμανικό σχέδιο ἀπόφασης, δήλωσε ἀνοιχτά ὅτι τό σχέδιο αὐτό μπορεῖ θαυμάσια νά συμφωνήσει μέ τό σχέδιο τοῦ Ζωρές. Ἡ αὐστροβελγική συμμαχία εἶχε σοβαρές πιθανότητες νά νικήσει, μιά καί μέσα στούς γάλλους ὑπῆρχε ἰσχυρή μειοψηφία ἐνάντια στόν Ζωρές (μέ τήν ἄποψή του τάσσονταν 202 ἀντιπρόσωποι καί μέ τήν ἄποψη τοῦ Γκέντ 142), καί μέσα στούς γερμανούς πιθανόν νά παρουσιαζόταν μιά ὄχι λιγότερο ἰσχυρή μειοψηφία ἐνάντια στόν Ἔλμ (ἄν τό ζήτημα σχετικά μέ τίς δυό ἀπόψεις ἔμπαινε μέ σαφήνεια καί ἀποφασιστικότητα). Φυσικά, δέν ἐπρόκειτο τόσο γιά «νίκη» μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης, ὅσο γιά ὑπεράσπιση τῆς συνεποῦς προλεταριακῆς ἄποψης σχετικά μέ τούς συνεταιρισμούς. Οἱ ὑπερβολικές ὑποχωρήσεις τῆς ὑποεπιτροπῆς ἀπέναντι στόν Ζωρές καί στόν Ἔλμ ἐμπόδισαν νά ἐπιτευχθεῖ ἡ συνέπεια αὐτή.

Ὅσο ὅμως γιά μᾶς, τούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες, προσπαθήσαμε νά ὑποστηρίξουμε στήν ἐπιτροπή τήν αὐστροβελγική γραμμή καί γι' αὐτό τό σκοπό, πρίν ἀκόμη διαβαστεῖ τό αὐστροβελγικό συμφιλιωτικό σχέδιο, ὑποβάλαμε δικό μας σχέδιο ἀπόφασης μέ τό παρακάτω περιεχόμενο:

«ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Τό συνέδριο θεωρεῖ:

1) ὅτι οἱ προλεταριακοί καταναλωτικοί συνεταιρισμοί βελτιώνουν τήν κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἔννοια ὅτι περιορίζουν τήν ἔκταση τῆς ἐκμετάλλευσης ἀπό τούς καθελογῆς μεσάζοντες τοῦ ἐμπορίου, ὅτι ἐπιδροῦν στίς συνθῆκες ἐργασίας τῶν ἐργατῶν πού δουλεύουν στίς ἐπιχειρήσεις τῶν προμηθευτῶν καί βελτιώνουν τή θέση τῶν ἴδιων τῶν ὑπαλλήλων τους.

2) Ὅτι οἱ συνεταιρισμοί αὐτοί μποροῦν ν' ἀποκτήσουν μεγάλη σημασία γιά τόν οἰκονομικό καί πολιτικό μαζικό ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου, ὑποστηρίζοντας τούς ἐργάτες κατά τίς ἀπεργίες, τά λοκάουτ, τίς πολιτικές διώξεις κτλ.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, τό συνέδριο τονίζει τά ἑξῆς:

1) ὅτι οἱ βελτιώσεις πού μποροῦμε νά πετύχουμε μέ τούς καταναλωτικούς

συνεταιρισμούς δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι πολύ ἀσήμαντες, ὅσο τά μέσα παραγωγῆς βρίσκονται στά χέρια τῆς τάξης ἐκείνης πού χωρίς τήν ἀπαλλοτρίωσή της δέν εἶναι δυνατό νά πραγματοποιηθεῖ ὁ σοσιαλισμός·

2) ὅτι οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί δέν εἶναι ὀργανώσεις ἄμεσης πάλης ἐνάντια στό κεφάλαιο καί ὑπάρχουν δίπλα σέ παρόμοιες ὀργανώσεις ἄλλων τάξεων, πού μποροῦν νά δημιουργήσουν τήν αὐταπάτη πώς οἱ ὀργανώσεις αὐτές ἀποτελοῦν μέσο μέ τή βοήθεια τοῦ ὁποίου τό κοινωνικό πρόβλημα μπορεῖ νά λυθεῖ χωρίς ταξική πάλη καί ἀπαλλοτρίωση τῆς ἀστικῆς τάξης.

Τό συνέδριο καλεῖ τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν:

a) νά μπαίνουν στούς προλεταριακούς καταναλωτικούς συνεταιρισμούς καί νά βοηθοῦν μέ κάθε τρόπο τήν ἀνάπτυξή τους, ὑπερασπίζοντας ταυτόχρονα τό δημοκρατικό χαρακτήρα τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν·

b) μέ τήν ἀκούραστη σοσιαλιστική προπαγάνδα στούς καταναλωτικούς συνεταιρισμούς νά βοηθοῦν στή διάδοση ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῶν ἰδεῶν τῆς ταξικῆς πάλης καί τοῦ σοσιαλισμοῦ·

c) νά προσπαθοῦν ταυτόχρονα νά πετύχουν τή μεγαλύτερη δυνατή προσέγγιση ὅλων τῶν μορφῶν τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Τό συνέδριο σημειώνει ἐπίσης ὅτι οἱ παραγωγικοί συνεταιρισμοί ἔχουν σημασία γιά τήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης μόνο σέ περίπτωση πού ἀποτελοῦν συστατικό μέρος τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν».

Ὅλα τά σχέδια ἀποφάσεων κατατέθηκαν στήν ὑποεπιτροπή (οἱ ἐπιτροπές τῶν Διεθνῶν συνεδρίων εἶναι τόσο μεγάλες — κάθε ἔθνος στέλνει ἀπό 4 ἀντιπροσώπους σέ κάθε ἐπιτροπή — ὥστε δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου τῆς ἀπόφασης στήν ὁλομέλεια τῆς ἐπιτροπῆς). Στήν ὑποεπιτροπή μπῆκαν 10 ἄτομα: δυό βέλγοι (ὁ Ἄνσελ καί ὁ Βαντερβέλντε), ἕνας γάλλος (ὁ Ζωρές), ἕνας αὐστριακός (ὁ Κάρπελες), ἕνας γερμανός (ὁ Ἔλμ), ἕνας ὁλλανδός (ὁ μαρξιστής Βίμπο), ἕνας ἰταλός, ἕνας δανός, ἕνας ἄγγλος, ἕνας ρῶσος σοσιαλδημοκράτης (εἴμασταν ὁ Βόϊνοφ καί ἐγώ — μά ἡ σοσιαλδημοκρατική μας ἀντιπροσωπεία δέν εἶχε προλάβει νά συνεδριάσει γιά νά ἐκλέξει ἀντιπρόσωπο — καί ἔτσι πήραμε μέρος καί οἱ δυό, ἀλλά ψήφιζε μόνο ὁ ἕνας).

Στήν ὑποεπιτροπή ἄρχισε πιά ἡ καθαρά πρακτική δουλιά γιά τή σύνταξη τοῦ κειμένου τῆς ἀπόφασης. Τό κείμενο πού ψήφισε τό συνέδριο μέ ἐλάχιστες, στυλιστικές ἀλλαγές, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού εἶχε ἐπεξεργαστεῖ ἡ ὑποεπιτροπή· οἱ ἀναγνῶστες θά βροῦν τό κείμενο τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου σέ ἄλλη στήλη αὐτοῦ τοῦ φύλλου. Ἡ πάλη στήν ὑποεπιτροπή, ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι ἔγινε στήν ἐπιτροπή, δέν διεξήχθηκε γύρω ἀπό τό ζήτημα τῶν σχέσεων τῶν συνεταιρισμῶν μέ τό κόμμα, ἀλλά γύρω ἀπό ἕνα μεγαλύτερο ζήτημα ἀρχῆς, τό ζήτημα τῆς σημασίας καί τοῦ ρόλου τῶν συνεταιρισμῶν. Οἱ βέλγοι ἦταν τῆς γνώμης νά δοθεῖ

ὁ ἀπόλυτα σωστός ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ὁρισμός τοῦ ρόλου τῶν συνεταιρισμῶν, ὅτι δηλ. εἶναι ἕνα ἀπό τά πιθανά (σέ ὁρισμένες συνθῆκες) βοηθητικά μέσα τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης γιά τήν «πλήρη ἀπαλλοτρίωση» (expropriation intégrale) τῆς τάξης τῶν καπιταλιστῶν. Ὁ Ἕλμ μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Ζωρές ἐναντιώθηκε ἀποφασιστικά κι' ἔδειξε ἀτόφιο ὅλο τόν ὀπορτουνισμό του. Ἔλεγε πώς δέν εἶναι γνωστό ἄν τά πράγματα θά φτάσουν γενικά ὥς τήν ἀπαλλοτρίωση, πώς αὐτός προσωπικά θεωρεῖ τό πράγμα αὐτό ἐντελῶς ἀπίθανο, πώς γιά τήν «πλειοψηφία» (!) τό ζήτημα αὐτό εἶναι συζητήσιμο, πώς στό πρόγραμμα τοῦ γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος δέν ἀναφέρεται ἡ ἀπαλλοτρίωση, πώς πρέπει νά ποῦμε «Ueberwindung des Kapitalismus» — «ὑπερνίκηση τοῦ καπιταλισμοῦ». Τά περίφημα λόγια πού εἶπε ὁ Μπέμπελ στό Ἀννόβερο κατά τό κλείσιμο τῶν συζητήσεων μέ τόν Μπέρνσταϊν, «es bleibt bei der Expropriation»—«εἴμαστε ὅπως καί πρίν ὑπέρ τῆς ἀπαλλοτρίωσης» [131], τά ξέχασε ἕνας ἀπό τούς ἀρχηγούς τοῦ γερμανικοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Σέ σχέση μ' αὐτές τίς συζητήσεις προέκυψε «τό ζήτημα τῆς κοινωνικοποίησης». Ὁ Ζωρές ἀπαιτοῦσε τελεσιγραφικά νά περιληφθεῖ στόν ὁρισμό τῆς σημασίας τῶν συνεταιρισμῶν ἡ φράση: «οἱ συνεταιρισμοί βοηθοῦν τούς ἐργάτες (ὅπως μπῆκε στό κείμενο τῆς ἀπόφασης πού ψήφισε τό συνέδριο) νά προετοιμάζουν τή δημοκρατικοποίηση καί τήν κοινωνικοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς».

Αὐτή εἶναι μιά ἀπό τίς φράσεις ἐκεῖνες τίς ἀσαφεῖς, τίς ἀόριστες, τίς ἀπόλυτα παραδεκτές γιά τούς ἰδεολόγους τῶν μικρονοικοκυρέων καί γιά τούς θεωρητικούς τοῦ ἀστικοῦ ρεφορμισμοῦ, γιά τίς ὁποῖες εἶναι τόσο τεχνίτης ὁ Ζωρές καί τόσο τίς κυνηγάει. Τί θά πεῖ «δημοκρατικοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς»; (Στήν ἐπιτροπή ἔπειτα, ὅταν τό σχέδιο ἐπιστράφηκε ἀπό τήν ὑποεπιτροπή, οἱ γάλλοι ἄλλαξαν τή λέξη μέσα — moyens — μέ τή λέξη δυνάμεις — forces, τό πράγμα ὅμως δέν ἄλλαξε καθόλου μ' αὐτή τήν ἀλλαγή). Ἡ παραγωγή τῶν ἀγροτῶν (εἶπα στήν ἐπιτροπή) εἶναι «δημοκρατικότερη» ἀπό τή μεγάλη καπιταλιστική. Μήπως αὐτό σημαίνει πώς ἐμεῖς, οἱ σοσιαλιστές, θέλουμε τή δημιουργία μικρῆς παραγωγῆς; Τί θά πεῖ «κοινωνικοποίηση»; Μέ τόν ὅρο αὐτό μπορεῖ νά ἐννοεῖται ἡ μετατροπή τῆς ἰδιοκτησίας σέ ἰδιοκτησία ὅλης τῆς κοινωνίας, μπορεῖ ὅμως ἐπίσης νά ἐννοοῦνται καί ὁποιαδήποτε ἐπιμέρους μέτρα, ὁποιεσδήποτε μεταρυθμίσεις μέσα στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀπό τούς ἀγροτικούς συνεται-

ρισμούς μέχρι τά δημοτικά λουτρά καί οὐρητήρια. Ὁ Ζωρές στήν ὑποεπιτροπή παρέπεμπε στούς ἀγροτικούς συνεταιρισμούς τῆς Δανίας, νομίζοντας, προφανῶς, ὅπως καί οἱ ἀστοί οἰκονομολόγοι, πώς αὐτές δέν εἶναι τάχα καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις.

Ἐμεῖς (οἱ ρῶσοι καί οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες), ὀργανώνοντας τήν ἀντίσταση σ' αὐτό τόν ὀπορτουνισμό, προσπαθούσαμε νά προσφύγουμε ἀπό τόν Ἕλμ στόν Βούρμ, συνδιευθυντή τῆς «Neue Zeit», πού καί αὐτός ἦταν ἀπό μέρους τῶν γερμανῶν στήν ἐπιτροπή γιά τούς συνεταιρισμούς. Ὁ Βούρμ δέν ἐπιδοκίμαζε τή φράση γιά «δημοκρατικοποίηση καί κοινωνικοποίηση», πρότεινε (ἀνεπίσημα) μιά σειρά τροποποιήσεις, μεσολαβοῦσε ἀνάμεσα στόν Ἕλμ καί στούς μαρξιστές, ἀλλά ὁ Ἕλμ στάθηκε τόσο «σκληροτράχηλος» πού ὁ Βούρμ δέν πέτυχε τίποτε. Ὕστερα πιά ἀπό τό συνέδριο διάβασα στή «Leipziger Volkszeitung» (ἀρ. φύλ. 201, 31 τοῦ Αὐγούστου 1910, 3. Beilage), ὅτι τό ζήτημα γιά τούς συνεταιρισμούς εἶχε μπεῖ στή γερμανική ἀντιπροσωπεία ἀκόμη ἀπό τήν Τρίτη. «Ὁ Ρ. Φίσερ ρωτοῦσε, γράφει ὁ ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδας, ἄν ὑπάρχουν διαφωνίες ἀνάμεσα στούς γερμανούς ἀντιπροσώπους πάνω στό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν». Ὁ *Ἕλμ* ἀπαντοῦσε: «Ὑπάρχουν. Δέν μποροῦν νά ἐξαλειφθοῦν μέσα σέ μιά μέρα. Οἱ ἀποφάσεις τῶν συνεδρίων εἶναι πάντα ἀποφάσεις πού παίρνονταν ὕστερα ἀπό συμβιβασμούς καί στό προκείμενο ζήτημα ἡ ὑπόθεση θά τελειώσει, προφανῶς, μέ συμβιβασμό». Ὁ *Βούρμ:* «Οἱ ἀπόψεις μου πάνω στό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν εἶναι ἐντελῶς διαφορετικές (durchaus andere) ἀπό τίς ἀπόψεις τοῦ φόν Ἕλμ· ὡστόσο, ἴσως συμφωνήσουμε γιά νά πάρουμε μιά κοινή ἀπόφαση». Ἡ ἀντιπροσωπεία ὕστερα ἀπό αὐτό θεώρησε περιττή τήν παραπέρα συζήτηση.

Ἡ πληροφορία αὐτή ἐπιβεβαιώνει τό γεγονός ἐκεῖνο πού ἤδη ἐμφανίστηκε σ' ὅλη του τήν ἔκταση στό διεθνές συνέδριο τῆς Στουτγάρδης. Ἡ γερμανική ἀντιπροσωπεία περιλάβαινε ἴσο ἀριθμό ἀντιπροσώπων τοῦ κόμματος καί τῶν συνδικάτων. Ἀπό τά τελευταῖα προέρχονται σχεδόν ὅλοι οἱ ὀπορτουνιστές, γιατί ἐκλέγουν συνήθως τούς γραμματεῖς καί τούς ἄλλους «γραφειοκράτες» τῶν συνδικάτων. Γενικά οἱ γερμανοί εἶναι ἀνίκανοι ν' ἀκολουθήσουν σταθερή γραμμή ἀρχῶν στά διεθνῆ συνέδρια καί ἡ ἡγεμονία στή Διεθνή κάπου-κάπου ξεφεύγει ἀπό τά χέρια τους. Ἡ ἀδυναμία τοῦ Βούρμ ἀπέναντι στόν Ἕλμ ἔδειξε παραστατικά γιά μιά ἀκόμη φορά τήν κρίση ἐκείνη τῆς γερμα-

νικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού δείχνει ὅτι ὡριμάζει ὁ ἀναπόφευκτος ἀποφασιστικός χωρισμός ἀπό τούς ὀπορτουνιστές.

Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς χρηματικῆς ἐνίσχυσης τοῦ κόμματος ἀπό τούς συνεταιρισμούς ὁ Ἔλμ καί ὁ Ζωρές πετύχανε ἐπίσης στήν ὑποεπιτροπή μιά ὑπέρμετρη παραχώρηση ἀπό τούς βέλγους πού συμφώνησαν στή διατύπωση: «στούς συνεταιρισμούς κάθε χώρας δίνεται τό δικαίωμα νά ἀποφασίσουν, ἄν καί σέ ποιό βαθμό πρέπει νά βοηθοῦν μέ τά δικά τους οἰκονομικά τό πολιτικό καί συνδικαλιστικό κίνημα».

Ὅταν τό σχέδιο τῆς ὑποεπιτροπῆς ἐπιστράφηκε στήν ἐπιτροπή γιά τελική ἔγκριση, προσέξαμε ἰδιαίτερα ἀκριβῶς αὐτά τά δυό σημεῖα. Μαζί μέ τόν Γκέντ ὑποβάλαμε δυό (βασικές) τροποποιήσεις: πρῶτο, ν' ἀλλάξουν οἱ λέξεις: «(οἱ συνεταιρισμοί), βοηθοῦν τούς ἐργάτες νά προετοιμάζουν τή δημοκρατικοποίηση καί κοινωνικοποίηση τῆς παραγωγῆς καί τῆς ἀνταλλαγῆς» μέ τίς λέξεις: «(οἱ συνεταιρισμοί) βοηθοῦν ὥς ἕνα βαθμό νά προετοιμαστεῖ ἡ λειτουργία τῆς παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς ὕστερα ἀπό τήν ἀπαλλοτρίωση τῆς τάξης τῶν καπιταλιστῶν». Τό νόημα αὐτῆς τῆς τροποποίησης, πού ἡ γλωσσική της διατύπωση δέν ἦταν ἐντελῶς πετυχημένη, δέν βρισκόταν στό ὅτι οἱ συνεταιρισμοί τώρα *δέν* μποροῦν νά βοηθοῦν τούς ἐργάτες, ἀλλά ὅτι ἡ λειτουργία τῆς μελλοντικῆς παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς, *πού τήν προετοιμάζουν* ἀπό τώρα ἤδη οἱ συνεταιρισμοί, μπορεῖ ν' ἀρχίσει *μόνο ὕστερα* ἀπό τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν καπιταλιστῶν. Ἡ δεύτερη τροποποίηση ἀφοροῦσε τό σημεῖο πού ἀναφέρεται στίς σχέσεις τῶν συνεταιρισμῶν καί τοῦ κόμματος. Ἐμεῖς προτείναμε ἤ νά προστεθοῦν οἱ λέξεις: «ὅτι (δηλ. ἡ βοήθεια στόν ἐργατικό ἀγώνα) εἶναι ὁπωσδήποτε ἐπιθυμητή ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σοσιαλισμοῦ», ἤ ν' ἀντικατασταθεῖ ὅλο αὐτό τό σημεῖο μέ ἄλλο, πού νά συνιστᾶ ἀνοιχτά στούς *σοσιαλιστές* πού δουλεύουν στούς συνεταιρισμούς νά προπαγανδίζουν καί νά ὑποστηρίζουν τήν ἀνάγκη τῆς ἄμεσης βοήθειας στήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου.

Καί οἱ δυό τροποποιήσεις ἀπορίφθηκαν ἀπό τήν ἐπιτροπή, συγκεντρώνοντας μόλις 15 ψήφους περίπου. Οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες ψήφισαν — ὅπως καί πάντα στά διεθνῆ συνέδρια — ὑπέρ τοῦ Ζωρές. Μπροστά στό ρωσικό κοινό δέν τό ἔχουν γιά τίποτε νά κατηγορήσουν γιά ὀπορτουνιστή ἀκόμη καί τόν Μπέμπελ, ἐνῶ μπροστά στό εὐρωπαϊκό κοινό πᾶνε μαζί μέ τόν Ζωρές καί τόν Ἔλμ! Ὁ Βούρμ δοκίμασε νά διορθώσει τό τελευταῖο μέρος τῆς ἀπόφασης, ἀλλάζοντας τή θέση τῶν τριῶν τελευ-

ταίων παραγράφων. Στήν ἀρχή νά λέγεται ὅτι εἶναι ἐπιθυμητή ἡ ἕνωση τῶν συνεταιρισμῶν σέ μιά ὁμοσπονδία (δεύτερη παράγραφος ἀπό τό τέλος). Νά δηλώνεται σέ συνέχεια ὅτι ἀπό τούς συνεταιρισμούς ἐξαρτιέται νά δίνουν ἄμεση βοήθεια στό κόμμα ἤ ὄχι (παράγραφος τρίτη ἀπό τό τέλος). Καί ἡ τελευταία παράγραφος ν' ἀρχίζει μέ τίς λέξεις: «ὅμως» (*ὅμως* τό συνέδριο δηλώνει πώς εἶναι ἐπιθυμητές πιό στενές σχέσεις ἀνάμεσα στό κόμμα, στά συνδικάτα καί στούς συνεταιρισμούς). Τότε ἀπό *ὅλο* τό κείμενο θά φαίνεται καθαρά ὅτι τό συνέδριο *συνιστᾶ* στούς συνεταιρισμούς νά βοηθοῦν τό κόμμα. Ὁ Ἔλμ ἀπόριψε ἀκόμη καί αὐτή τήν τροποποίηση! Ὕστερα ἀπ' αὐτό ὁ Βούρμ τήν ἀπέσυρε. Τότε ὁ Βίμπο τήν πρότεινε ἀπό μέρους του, ἐμεῖς τήν ψηφίσαμε, ἀλλά ἡ τροποποίηση ἀπορίφθηκε.

Σχετικά μέ τό ζήτημα ποιά θέση νά πάρουμε στήν ὁλομέλεια τοῦ συνεδρίου συσκεφθήκαμε μέ τόν Γκέντ. Ὁ Γκέντ νόμιζε, — καί τή γνώμη του τήν ἀποδέχτηκαν οἱ γερμανοί ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, — πώς δέν πρέπει νά ξεσηκώσουμε πόλεμο στήν ὁλομέλεια τοῦ συνεδρίου γιά τίς ἐπιμέρους τροποποιήσεις, πώς πρέπει νά ψηφίσουμε γενικά *ὑπέρ* τῆς ἀπόφασης. Οἱ ἐλλείψεις της βρίσκονται στό ὅτι *ἀφήνει* μιά ἀναθεωρητική φράση, πού δέν ἀναπληρώνει τόν ὁρισμό τοῦ σκοποῦ τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλά στέκεται *δίπλα* σ' αὐτό τόν ὁρισμό, καί στό ὅτι *δέν* διατύπωσε *ἀρκετά ἔντονα* τή σκέψη ὅτι οἱ ἐργατικοί συνεταιρισμοί πρέπει νά βοηθοῦν τήν ταξική πάλη τῶν ἐργατῶν. Ἔπρεπε νά καταβληθοῦν προσπάθειες νά διορθωθοῦν οἱ ἐλλείψεις αὐτές, δέν ὑπῆρχε ὅμως λόγος νά ξεσηκώσουμε γι' αὐτές ἀγώνα στό συνέδριο. Συμφωνήσαμε μέ τή γνώμη αὐτή τοῦ Γκέντ καί ἡ ἀπόφαση ψηφίστηκε ἀπ' τό συνέδριο ὁμόφωνα.

Συνοψίζοντας τά ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου πάνω στό θέμα τῶν συνεταιρισμῶν, πρέπει νά ποῦμε — χωρίς νά κρύβουμε οὔτε ἀπό τόν ἑαυτό μας, οὔτε ἀπό τούς ἐργάτες τίς ἐλλείψεις τῆς ἀπόφασης — πώς ἡ Διεθνής σέ γενικές γραμμές καθόρισε σωστά τά καθήκοντα τῶν προλεταριακῶν συνεταιρισμῶν. Κάθε μέλος τοῦ κόμματος, κάθε σοσιαλδημοκράτης ἐργάτης, κάθε συνειδητός ἐργάτης-συνεταιριστής πρέπει νά ἔχει γιά ὁδηγό τήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε καί νά κατευθύνει ὅλη τή δράση του σύμφωνα μέ τό πνεῦμα της.

Τό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης ἐκφράζει τό στάδιο ἐκεῖνο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὅταν αὐτό ἀναπτυσσόταν, ἄς ποῦμε, κυρίως σέ πλάτος καί *ἄρχιζε* νά περιλαβαίνει στήν τροχιά τῆς ταξικῆς πάλης τούς προλεταριακούς συνεταιρισμούς

ρισμούς. Παρατηρήθηκαν διαφωνίες μέ τούς ἀναθεωρητές, ἀπέχουμε ὅμως πολύ ἀκόμη ἀπό τό σημεῖο νά παρουσιαστοῦν οἱ ἀναθεωρητές μέ αὐτοτελές πρόγραμμα. Ἡ πάλη ἐνάντια στούς ἀναθεωρητές ἀναβλήθηκε, ἡ πάλη ὅμως αὐτή θά γίνει ἀναπόφευκτα.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 17,
25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη) 1910
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

ΠΩΣ ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΥΝ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

᾿Απ᾿ ἀφορμή τό Διεθνές συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης σέ μιά σειρά ἔντυπα δημοσιεύτηκαν ἄρθρα γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματός μας. Θά σταθοῦμε σύντομα σέ τρία ἄρθρα, πού τά ἔγραψαν οἱ ἐκπρόσωποι τριῶν διαφορετικῶν κομματικῶν (πιό σωστά: *ἀντι*κομματικῶν) ρευμάτων.

Τήν πρώτη θέση ἀξίζει νά τήν πάρει—γιατί δέν τηρεῖ κανένα κανόνα εὐγένειας—τό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε, δυστυχῶς, στό Κεντρικό Ὄργανο τῶν γερμανῶν συντρόφων μας («Vorwärts» στίς 28 Αὐγούστου). Τό ἄρθρο αὐτό εἶναι ἀνώνυμο. Ἔχει μονάχα τόν ὑπότιτλο: «᾿Από τό ρῶσο ἀνταποκριτή μας».

᾿Από τό ἄρθρο αὐτό ὁ ἀναγνώστης θά μάθει πώς «ποτέ ὥς τώρα οἱ ρῶσοι ἐκπατρισμένοι πού παίζουν δυσανάλογα μεγάλο ρόλο στό κόμμα μας, δέν ἦταν τόσο ξένοι πρός τά συμφέροντα καί τίς ἀνάγκες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας ὅπως τώρα», πώς τήν «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ΚΟ τοῦ κόμματός μας, «τή διέπει ἕνα στενό φραξιονιστικό πνεῦμα» καί πώς τούς μπολσεβίκους τούς διακρίνει ἕνας «τυπικός καί ἐπιφανειακός ριζοσπαστισμός», πώς μόνο ὕστερα ἀπό τήν ἐξέλιξη τῆς κατάστασης κατάληξαν, ἐπιτέλους, στήν «ἀναγνώριση» τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ κτλ. Ὁ ἀρθρογράφος μας εἶναι ἐξαιρετικά δυσαρεστημένος ἀπό τήν πλειοψηφία τοῦ κόμματός μας. Ὅλη τήν κατάσταση τοῦ κόμματος τήν παρουσιάζει ὁ ἀρθρογράφος πολύ σκοτεινή. Μόνο ἕνα φωτεινό σημεῖο παρατήρησε ὁ ἀρθρογράφος μας στή ζωή τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό σημεῖο αὐτό εἶναι ὅτι «ἡ...ἐργατική ἐφημερίδα «Πράβντα» πού βγαίνει στή Βιέννη, ἐξαρχῆς στέκεται ἐντελῶς μακριά ἀπό τή φραξιονιστική πολεμική καί βάζει γιά καθῆκον της τήν πολιτική ζύμωση» κτλ.

Δέν ἀρχίζετε μήπως νά μαντεύετε, ἀναγνώστη, σέ ποιά «μή

φραξιονιστική» πέννα ἀνήκει αὐτό τό ἄρθρο; Ἐσεῖς, βέβαια, δέν κάνετε λάθος. Μάλιστα, εἶναι «ὁ μή φραξιονιστής» Τρότσκι πού δέν ντράπηκε νά ρεκλαμάρει ἀνοιχτά τήν ἐφημεριδούλα τῆς ὁμάδας του. Εἶναι αὐτός πού μπροστά στούς ἀνεπαρκῶς πληροφορημένους γερμανούς ἀναγνῶστες κάνει τήν ἴδια ἐκτίμηση τῆς θέσης τῆς κομματικῆς πλειοψηφίας, πού κάνουν οἱ λικβινταριστές*.

Τό καθῆκον νά συκοφαντήσει τό κόμμα μας στό ὄργανο τῶν γερμανῶν ἀναθεωρητῶν τό ἀνάλαβε ἕνας ἄλλος λόγιος: ὁ *Ρ. Στρελτσόφ*. Τό ἄρθρο του δημοσιεύτηκε στό «Sozialistische Monatshefte», πού διευθύνεται ἀπό τόν κ. Μπλόχ, τόν ὁποῖο ὁ Μπέμπελ σωστά ἀποκάλεσε στό Μαγδεμβοῦργο ἐθνικοφιλελεύθερο. Ὁ Ρ. Στρελτσόφ—συνάδελφος τοῦ κ. Προκοπόβιτς στήν ἐφημερίδα «Τοβάριστς»[132]—ἀναλαβαίνει ἤδη ἀνοιχτά κάτω ἀπό τήν προστασία του τούς λικβινταριστές. «Δέν ὑπάρχει πιό παράλογο ἀπό τήν κατηγορία πού ἐπιρίπτεται ἐναντίον τους». Πραγματικοί σοσιαλδημοκράτες εἶναι ἀκριβῶς οἱ λικβινταριστές. Ἐνῶ ἡ κομματική πλειοψηφία, βλέπετε, «θεωρεῖ περιττή τή χρησιμοποίηση τῶν λεγόμενων νόμιμων δυνατοτήτων, δηλ. τή συμμετοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στά συνδικάτα, στούς συνεταιρισμούς, στά νόμιμα συνέδρια κτλ.». Μάλιστα ὁ γερμανός ἀναγνώστης θά σχηματίσει σωστή εἰκόνα, ἄν μελετήσει τήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπ' τόν Τσερεβάνιν καί τή σημερινή κατάσταση καί τήν πάλη στά ζητήματα τακτικῆς μέσα στό κόμμα μας ἀπ' τόν Στρελτσόφ καί τόν Τρότσκι!..

Τό τρίτο ἄρθρο τό ἔγραψε ὁ οὐλτιματιστής (εἶναι καί θεοπλάστης) Βόϊνοφ, καί δημοσιεύτηκε στό ὄργανο τῶν βέλγων συντρόφων «Le Peuple»**[133]. Καί παρότι ὁ Βόϊνοφ ἔδοσε στούς βέλγους συντρόφους ἐντελῶς διαστρεβλωμένη εἰκόνα γιά τά «πολιτικά ρεύματα μέσα στό κόμμα μας» (τίτλος τοῦ ἄρθρου του), ὡστόσο, ἀπό μιά πλευρά τό ἄρθρο του ἔφερε σημαντικό

* Τό γεγονός ὅτι τό ἄρθρο αὐτό ἔκανε τήν ἐμφάνισή του σέ ἕνα τέτιο ὄργανο σάν τήν «Vorwärts», ἀνάγκασε τούς ἀντιπροσώπους μας στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης νά διαμαρτυρηθοῦν στήν ΚΕ τοῦ Γερμανικοῦ κόμματος. Ἡ διαμαρτυρία αὐτή ἐπιδόθηκε ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τοῦ ΚΟ μας (Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί Α. Βάρσκι) καί τόν ἐκπρόσωπο τοῦ Κόμματος στό Διεθνές γραφεῖο (Ν. Λένιν). Καί ὅταν τό ζήτημα συζητήθηκε στή σοσιαλδημοκρατική ἀντιπροσωπεία, ὁ Τρότσκι μᾶς φανέρωσε τό μυστικό πώς αὐτός ἔγραψε τό περιβόητο αὐτό ἄρθρο.

** Ταυτόχρονα ὁ Βόϊνοφ προνόησε νά πληροφορήσει τούς ἀναγνῶστες πώς εἶναι «ἀντιπρόσωπος στό Διεθνές συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης».

ὄφελος: μᾶς ἀποκάλυψε γιά μιά ἀκόμη φορά τήν οὐσία τῆς τακτικῆς τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν. Ὑπάρχουν ὅμως τέτιοι εὐλογημένοι συγγραφεῖς στήν ὁμάδα «Βπεριόντ», πού διατυπώνουν ἀνοιχτά τούς σκοπούς τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν καί δέν τούς συγκαλύπτουν, ὅπως κάνουν συνήθως οἱ «βπεριοντοφικοί» στίς φιλολογικές ἐμφανίσεις τους. Ἀκοῦστε μόνοι σας. Ποιός «ὀπαδός τῆς «Βπεριόντ»» θά σᾶς ὁμολογήσει τώρα ἀνοιχτά πώς οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ὀνειρεύονται σήμερα γιά μαχητικές ὁμάδες κτλ.; Ὁ εἰλικρινής ὅμως Βόϊνοφ γράφει ἀνοιχτά πώς αὐτός καί οἱ φίλοι του θέλουν «νά συνεχίσουν καί ν' ἀναπτύξουν τή μαχητική μας κατάρτιση», ἐνῶ ὁ Λένιν πού πῆγε πρός τά δεξιά ἀρνεῖται γιά τή συγκεκριμένη στιγμή, «τήν ἀνάγκη, λογουχάρη, τῶν σχολῶν τῶν ὀργανωτῶν». Ποιός «ὀπαδός τῆς «Βπεριόντ»» κάνει λόγο τώρα ἀνοιχτά γιά τήν ἀνάγκη νά σταλεῖ «τελεσίγραφο» στήν ὁμάδα τῆς Δούμας; Ἐνῶ ὁ ἀγαθός Βόϊνοφ μᾶς πληροφορεῖ εἰλικρινά πώς ἡ «ἀναγέννηση τοῦ κόμματος» χρειάζεται στούς φίλους του «γιά ν' ἀπευθύνουν στούς βουλευτές μας τελεσίγραφο»... Ποιός «ὀπαδός τῆς «Βπεριόντ»» θά σᾶς πεῖ ἀπό τόν τύπο γιά ποιό λόγο χρειάζεται στούς ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ἡ «κομματική σχολή» τοῦ ἐξωτερικοῦ; Ἐνῶ ὁ ὁμιλητικός Βόϊνοφ δέν παράλειψε ν' ἀνακοινώσει πώς ἡ «σχολή» χρειάζεται γιά τήν προετοιμασία «νέου συνεδρίου» τοῦ κόμματος καί τήν ἐκλογή ἄλλης ΚΕ ἀντί τῆς σημερινῆς «δεξιᾶς» Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς*. Οἱ «διπλωμάτες» τῆς «Βπεριόντ» δέν θά ἐπαινέσουν φυσικά τόν Βόϊνοφ γι' αὐτή του τήν εἰλικρίνεια!

Ὁ Τρότσκι, ὁ Βόϊνοφ καί ὁ Στρελτσόφ ἔδοσαν ἀδελφικά τά χέρια στήν πάλη ἐνάντια στήν κομματική γραμμή...

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 17, 25 τοῦ Σεπτέμβρη (18 τοῦ Ὀχτώβρη) 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»

---

* Ἐδῶ ὁ Βόϊνοφ θεώρησε καλό... νά καυχηθεῖ ἀκόμη πώς δῆθεν ὁρισμένα μέλη τῆς ΚΕ πού ἐκλέχτηκαν ἀπό τό συνέδριο καί εἶναι δυσαρεστημένα ἀπό τή νέα κατεύθυνση τῆς ΚΕ, ὑπόβαλαν παραίτηση. Ποῦ, πότε, σύντροφε Βόϊνοφ;

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΛΗΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ[134]

Τό θέμα πού ἀναφέρεται στόν τίτλο θίγεται στά ἄρθρα τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Μάρτοφ πού δημοσιεύτηκαν στά τεύχη 50 καί 51 τοῦ περιοδικοῦ «Neue Zeit». Ὁ Μάρτοφ ἐκθέτει τίς ἀπόψεις τοῦ μενσεβικισμοῦ. Ὁ Τρότσκι σέρνεται πίσω ἀπό τούς μενσεβίκους, καλυπτόμενος μέ ἐξαιρετικά ἠχηρές φράσεις. Γιά τόν Μάρτοφ «ἡ ρωσική πείρα» ἀνάγεται στό ὅτι ἡ «μπλανκιστική καί ἡ ἀναρχική ἔλλειψη πολιτισμοῦ νίκησαν τό μαρξιστικό πολιτισμό» (διάβαζε: ὁ μπολσεβικισμός νίκησε τό μενσεβικισμό). «Ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία μιλοῦσε μέ ὑπερβολικό ζῆλο *ρωσικά*» σέ διάκριση ἀπό τίς «*γενικές εὐρωπαϊκές*» μεθόδους τακτικῆς. Καί ὁ Τρότσκι ἔχει τήν ἴδια «φιλοσοφία τῆς ἱστορίας». Αἰτία τῆς πάλης εἶναι «ἡ προσαρμογή τῆς μαρξιστικῆς διανόησης στό ταξικό κίνημα τοῦ προλεταριάτου». Στήν πρώτη γραμμή προωθοῦνται «τό σεχταριστικό πνεῦμα, ὁ διανοουμενίστικος ἀτομικισμός, ὁ ἰδεολογικός φετιχισμός». *«Πάλη γιά τήν ἐπιροή πάνω στό πολιτικά ἀνώριμο προλεταριάτο»*, αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης.

I

Ἡ θεωρία πού βλέπει τήν πάλη τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἐνάντια στό μενσεβικισμό σάν πάλη γιά τήν ἐπιροή πάνω στό ἀνώριμο προλεταριάτο δέν εἶναι καινούργια. Τή συναντᾶμε ἀπό τό 1905 (ἄν ὄχι ἀπό τό 1903) σέ πολυάριθμα βιβλία, μπροσοῦρες, ἄρθρα τοῦ *φιλελεύθερου* τύπου. Ὁ Μάρτοφ καί ὁ Τρότσκι προσφέρουν στούς γερμανούς συντρόφους *φιλελεύθερες ἀντιλήψεις* φτιασιδωμένες μαρξιστικά.

Βέβαια, τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας ἔχει ὡριμάσει πολιτικά πολύ λιγότερο ἀπό τό προλεταριάτο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἀπόλες ὅμως τίς τάξεις τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ἀκριβῶς τό προλεταριάτο ἔδειξε τό 1905-1907 τή *μεγαλύτερη* πολιτική ὡριμότητα. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας, πού κρά-

τησε στή χώρα μας τήν ἴδια πρόστυχη, δειλή, ἀνόητη καί προδοτική στάση, πού κρατοῦσε ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη τῆς Γερμανίας τό 1848, μισεῖ τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας *ἀκριβῶς γιατί* τό 1905 ἀποδείχτηκε *ἀρκετά ὥριμο πολιτικά*, ὥστε ν' ἀποσπάσει ἀπό τήν ἀστική αὐτή τάξη τήν *ἡγεσία* τοῦ κινήματος καί νά ξεσκεπάζει ἀμείλικτα τήν προδοσία τῶν φιλελευθέρων.

Εἶναι «αὐταπάτη» νά σκεπτόμαστε, δηλώνει ὁ Τρότσκι, πώς δῆθεν ὁ μενσεβικισμός καί ὁ μπολσεβικισμός «ἔχουν ρίξει βαθιές ρίζες στά κατάβαθα τοῦ προλεταριάτου». Αὐτό εἶναι ἕνα δεῖγμα τῶν ἠχηρῶν, ἀλλά κενῶν φράσεων, γιά τίς ὁποῖες εἶναι τεχνίτης ὁ Τρότσκι μας. *Οἱ ρίζες* τῶν διαφωνιῶν τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων δέν βρίσκονται στά «κατάβαθα τοῦ προλεταριάτου», ἀλλά στό *οἰκονομικό περιεχόμενο* τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Ὁ Μάρτοφ καί ὁ Τρότσκι μέ τό νά ἀγνοοῦν αὐτό τό περιεχόμενο, στερήθηκαν τή δυνατότητα νά κατανοήσουν τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία. Ἡ οὐσία δέν βρίσκεται στό ἄν οἱ θεωρητικές διατυπώσεις τῶν διαφωνιῶν εἰσχώρησαν «βαθιά» στό ἕνα ἤ στό ἄλλο στρῶμα τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά στό ὅτι οἱ οἰκονομικές συνθῆκες τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 *ἀνάγκασαν* τό προλεταριάτο νά κρατήσει ἀντίθετη στάση ἀπέναντι στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ὄχι μόνο ἐξαιτίας τοῦ ζητήματος τῆς βελτίωσης τῶν βιοτικῶν συνθηκῶν τῶν ἐργατῶν, ἀλλά καί ἐξαιτίας τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος, ἐξαιτίας ὅλων τῶν πολιτικῶν προβλημάτων τῆς ἐπανάστασης κτλ. Τό νά μιλάει κανείς γιά τήν πάλη τῶν κατευθύνσεων στή ρωσική ἐπανάσταση, κολλώντας ταμπέλες: «σεχταρισμός», «ἔλλειψη πολιτισμοῦ» κτλ. καί νά μήν λέει οὔτε λέξη γιά τά βασικά οἰκονομικά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί τῆς δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς, σημαίνει ὅτι ξεπέφτει ὥς τό ἐπίπεδο τῶν ἀγοραίων δημοσιογράφων.

Νά ἕνα παράδειγμα: «Σ' ὅλη τή Δυτική Εὐρώπη, γράφει ὁ Μάρτοφ, τίς ἀγροτικές μάζες τίς θεωροῦν κατάλληλες γιά συμμαχία (μέ τό προλεταριάτο) μόνο στό βαθμό πού οἱ μάζες αὐτές γνωρίζουν τίς βαριές συνέπειες τῆς καπιταλιστικῆς ριζικῆς ἀλλαγῆς στή γεωργία· ἐνῶ στή Ρωσία ὀνειρεύτηκαν τή συνένωση ἑνός ἀριθμητικά ἀδύνατου προλεταριάτου μέ τά 100 ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν, πού δέν δοκίμασαν ἀκόμη ἤ σχεδόν δέν δοκίμασαν τή «διαπαιδαγωγητική» ἐπίδραση τοῦ καπιταλισμοῦ καί γι' αὐτό δέν φοίτησαν ἀκόμη στή σχολή τῆς καπιταλιστικῆς ἀστικῆς τάξης».

Αὐτό δέν εἶναι λάθος τῆς γλώσσας τοῦ Μάρτοφ. Εἶναι τό κεντρικό σημεῖο *ὅλων* τῶν ἀπόψεων τοῦ μενσεβικισμοῦ. Οἱ ἰδέες αὐτές διαποτίζουν πέρα γιά πέρα τήν ὀπορτουνιστική ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, πού ἐκδίδεται στή Ρωσία μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Πότρεσοφ, τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Μάσλοφ («Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα»). Ὁ μενσεβίκος Μάσλοφ διατύπωσε αὐτές τίς ἰδέες ἀκόμη πιό παραστατικά, λέγοντας στό τελευταῖο ἄρθρο αὐτῆς τῆς «ἐργασίας»: «Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς *θά ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μ' ὅλη τήν πορεία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης*». Ἀκριβῶς ἐδῶ πρέπει νά ψάξουμε νά βροῦμε τή ρίζα τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στόν μπολσεβικισμό καί στό μενσεβικισμό.

Ὁ Μάρτοφ ἀντικατάστησε τή σχολή τοῦ *καπιταλισμοῦ* μέ τή σχολή *τῆς καπιταλιστικῆς ἀστικῆς τάξης* (πρέπει νά ποῦμε σέ παρένθεση πώς στόν κόσμο δέν ὑπάρχει ἄλλη ἀστική τάξη ἐκτός ἀπό τήν καπιταλιστική). Σέ τί συνίσταται ἡ σχολή τοῦ καπιταλισμοῦ; Στό ὅτι ἀποσπᾶ τούς ἀγρότες ἀπό τήν ἀποβλάκωση τοῦ χωριοῦ, τούς συνταράζει καί τούς *σπρώχνει στήν πάλη*. Σέ τί συνίσταται ἡ σχολή τῆς «καπιταλιστικῆς ἀστικῆς τάξης»; Στό ὅτι ἡ «γερμανική ἀστική τάξη τό 1848 πρόδοσε χωρίς τύψεις συνείδησης τούς ἀγρότες, τούς πιό φυσικούς συμμάχους της, χωρίς τούς ὁποίους ἦταν ἀνίσχυρη ἀπέναντι στούς εὐγενεῖς» (Κ. Μάρξ στή «*Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου*» τῆς 29 τοῦ Ἰούλη τοῦ 1848)[135]. Στό ὅτι ἡ ρωσική φιλελεύθερη ἀστική τάξη τό 1905-1907 πρόδινε συνεχῶς καί συστηματικά τούς ἀγρότες, περνοῦσε οὐσιαστικά μέ τό μέρος τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ τσαρισμοῦ ἐνάντια στούς ἀγωνιζόμενους ἀγρότες, ἔβαζε ἄμεσα ἐμπόδια στήν ἀνάπτυξη τῆς πάλης τῶν ἀγροτῶν.

Ὁ Μάρτοφ μέ προκάλυμμα τίς «μαρξιστικές» λεξοῦλες γιά «διαπαιδαγώγηση» τῶν ἀγροτῶν ἀπό τόν καπιταλισμό ὑποστηρίζει τή «*διαπαιδαγώγηση*» τῶν ἀγροτῶν (*πού πάλευαν ἐπαναστατικά ἐνάντια στούς εὐγενεῖς*) ἀπό τούς φιλελεύθερους (*πού πρόδιναν τούς ἀγρότες στούς εὐγενεῖς*).

Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἀντικατάσταση τοῦ μαρξισμοῦ ἀπό τό φιλελευθερισμό. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι φιλελευθερισμός φτιασιδωμένος μέ μαρξιστικές φράσεις. Τά λόγια τοῦ Μπέμπελ στό Μαγδεμβοῦργο[136], ὅτι ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες ὑπάρχουν ἐθνικοφιλελεύθεροι, εἶναι σωστά ὄχι μόνο γιά τή Γερμανία.

Πρέπει νά σημειώσουμε ἀκόμη πώς οἱ περισσότεροι ἰδεο-

λογικοί ἀρχηγοί τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ ἔχουν διαπαιδαγωγηθεῖ μέ τή γερμανική φιλολογία καί μεταφέρουν εἰδικά στή Ρωσία τό «μαρξισμό» τοῦ *Μπρεντάνο* καί τοῦ *Ζόμπαρτ*, πού ἀναγνωρίζει τή «σχολή τοῦ καπιταλισμοῦ», ἀντικρούει ὅμως τή σχολή τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης. Ὅλοι οἱ ἀντεπαναστάτες φιλελεύθεροι στή Ρωσία, ὁ Στροῦβε, ὁ Μπουλγκάκοφ, ὁ Φράνκ, ὁ Ἰζγκόγεφ καί Σία κάνουν ἐπίδειξη μέ τέτιες ἀκριβῶς «μαρξιστικές» φράσεις.

Ὁ Μάρτοφ συγκρίνει τή Ρωσία τῆς ἐποχῆς τῶν ἀγροτικῶν ἐξεγέρσεων ἐνάντια στή φεουδαρχία μέ τή «Δυτική Εὐρώπη», πού ἀπό πολύ καιρό ἔχει ξοφλήσει μέ τή φεουδαρχία. Αὐτό εἶναι μιά καταπληκτική διαστρέβλωση τῆς ἱστορικῆς προοπτικῆς. Ὑπάρχουν «σ' ὅλη τή Δυτική Εὐρώπη» σοσιαλιστές, πού νά ἔχουν στό πρόγραμμά τους τή διεκδίκηση: «ὑποστήριξη τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀγροτιᾶς μέχρι καί τή *δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων*»[137]; Ὄχι. «Σ' ὅλη τή Δυτική Εὐρώπη» οἱ σοσιαλιστές δέν ὑποστηρίζουν καθόλου τούς μικρονοικοκυρέους στήν πάλη τους ἐνάντια στούς μεγάλους νοικοκυρέους γιά τή γαιοκτησία. Ποιά εἶναι ἡ διαφορά; Ἡ διαφορά εἶναι, ὅτι «σ' ὅλη τή Δυτική Εὐρώπη» ἔχει διαμορφωθεῖ ἀπό πολύ καιρό καί ἔχει ὁριστικά ἀποκρυσταλλωθεῖ τό ἀστικό σύστημα, εἰδικότερα, οἱ ἀστικές ἀγροτικές σχέσεις, ἐνῶ στή Ρωσία ἀκριβῶς τώρα γίνεται ἡ ἐπανάσταση *γιά τό πῶς* θά διαμορφωθεῖ τό ἀστικό αὐτό σύστημα. Ὁ Μάρτοφ ἐπαναλαβαίνει τήν ξεφτισμένη μέθοδο τῶν φιλελευθέρων, πού στήν περίοδο τῶν ἐπαναστατικῶν συγκρούσεων γιά τό προκείμενο ζήτημα ἀντιπαραθέτουν πάντα περιόδους, κατά τίς ὁποῖες δέν ὑπάρχουν ἐπαναστατικές συγκρούσεις, γιατί τό ζήτημα αὐτό ἔχει λυθεῖ ἀπό πολύ καιρό.

Ἡ κωμικοτραγωδία τοῦ μενσεβικισμοῦ συνίσταται ἀκριβῶς στό ὅτι τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης *ἦταν ὑποχρεωμένος* νά παίρνει θέσεις ἀσυμβίβαστες μέ τό φιλελευθερισμό. Ὅταν ἐμεῖς ὑποστηρίζουμε τήν πάλη τῆς «ἀγροτιᾶς» γιά τή *δήμευση* τῶν γαιῶν, σημαίνει πώς ἀναγνωρίζουμε ὅτι ἡ νίκη εἶναι πιθανή, ὅτι οἰκονομικά καί πολιτικά συμφέρει στήν ἐργατική τάξη καί σ' ὅλο τό λαό. Καί ἡ νίκη τῆς «ἀγροτιᾶς», μέ τήν καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου, στήν πάλη γιά τή *δήμευση* τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων εἶναι ἀκριβῶς ἡ *ἐπαναστατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς*. (Ἄς θυμηθοῦμε τά λόγια τοῦ Μάρξ τό 1848 γιά τήν ἀνάγκη τῆς δικτατορίας στήν ἐπανάσταση καί τίς δικαιολογημένες κοροϊδίες τοῦ Μέρινγκ σέ βάρος ἐκεί-

νων πού κατηγοροῦσαν τόν Μάρξ ὅτι ἤθελε τάχα μέ τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας νά πραγματοποιήσει τή δημοκρατία [138].)

Εἶναι ριζικά λαθεμένη ἡ ἄποψη πώς τάχα ἡ δικτατορία τῶν τάξεων αὐτῶν «ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ ὅλη τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη». Ἀκριβῶς τό ἀντίθετο συμβαίνει. *Μόνο* μιά τέτια δικτατορία θά σάρωνε ὅλα τά ὑπολείμματα τῆς φεουδαρχίας καί θά ἐξασφάλιζε τήν πιό γρήγορη ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἀπεναντίας, ἡ πολιτική τῶν φιλελευθέρων παραδίνει τήν ὑπόθεση στά χέρια τῶν ρώσων γιοῦνκερ, πού *ἐπιβραδύνουν* ἑκατό φορές τήν «πορεία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης» τῆς Ρωσίας.

Στά χρόνια 1905-1907 ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί στήν ἀγροτιά ἀποκαλύφθηκε πέρα γιά πέρα. Τήν ἄνοιξη καί τό φθινόπωρο τοῦ 1905, καθώς καί τήν ἄνοιξη τοῦ 1906, οἱ ἀγροτικές ἐξεγέρσεις ἀγκάλιασαν τό $^1/_3$ ὥς τό $^1/_2$ τῶν νομῶν τῆς κεντρικῆς Ρωσίας. Οἱ ἀγρότες κατάστρεψαν ὥς 2.000 τσιφλικάδικα ἀγροκτήματα (δυστυχῶς αὐτό δέν εἶναι περισσότερο ἀπό τό $^1/_{15}$ ἐκείνου πού ἔπρεπε νά καταστραφεῖ). *Μόνο* τό προλεταριάτο βοηθοῦσε ἀνεπιφύλακτα τήν ἐπαναστατική αὐτή πάλη, τήν κατηύθυνε ὁλόπλευρα, τήν καθοδηγοῦσε, τή συνένωνε μέ τίς μαζικές του ἀπεργίες. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη *ποτέ, οὔτε μιά φορά* δέν βοήθησε τήν ἐπαναστατική πάλη καί προτιμοῦσε «νά καθησυχάζει» τούς ἀγρότες καί νά τούς «συμφιλιώνει» μέ τούς τσιφλικάδες καί τόν τσάρο. Μετά, στίς δυό πρῶτες Δοῦμες (1906 καί 1907), ἐπαναλήφθηκε τό ἴδιο πράγμα στόν κοινοβουλευτικό στίβο. *Ὅλον τόν καιρό* οἱ φιλελεύθεροι φρέναραν τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν, τούς πρόδιναν *καί μόνο οἱ ἐργάτες βουλευτές* ἔστρεφαν καί ὑποστήριζαν τούς ἀγρότες *ἐνάντια στούς φιλελεύθερους*. Ἡ πάλη τῶν φιλελευθέρων ἐνάντια στούς ἀγρότες καί στούς σοσιαλδημοκράτες γεμίζει *ὅλη* τήν ἱστορία τῆς Ι καί τῆς ΙΙ Δούμας. Ἡ πάλη τοῦ μπολσεβικισμοῦ μέ τό μενσεβικισμό εἶναι *ἀδιάσπαστα* συνδεμένη μέ τήν ἱστορία αὐτή, σάν πάλη γιά τήν ὑποστήριξη τῶν φιλελευθέρων ἤ γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἡγεμονίας τῶν φιλελευθέρων πάνω στήν ἀγροτιά. Συνεπῶς, τό νά ἐξηγεῖ κανείς τίς διασπάσεις μας μέ τήν ἐπιροή τῆς διανόησης, μέ τήν ἀνωριμότητα τοῦ προλεταριάτου κτλ. εἶναι μιά παιδικά ἀφελής ἐπανάληψη τῶν παραμυθιῶν τῶν φιλελευθέρων.

Γιά τόν ἴδιο λόγο εἶναι ριζικά λαθεμένος ὁ συλλογισμός τοῦ Τρότσκι, ὅτι τάχα στή διεθνή σοσιαλδημοκρατία οἱ διασπά-

σεις προκαλοῦνται «ἀπό τό προτσές τῆς προσαρμογῆς τῆςκοινωνικά ἐπαναστατικῆς τάξης στίς περιορισμένες (στενές)συνθῆκες τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ» κτλ., ἐνῶ στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία προκαλοῦνται ἀπό τήν προσαρμογή τῆς διανόησης στό προλεταριάτο. «Ὅσο περιορισμένο (στενό), γράφει ὁ Τρότσκι, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σοσιαλιστικοῦ τελικοῦ σκοποῦ ἦταν τό πραγματικό πολιτικό περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ προτσές προσαρμογῆς, τόσο ἀσυγκράτητες ἦταν οἱ μορφές του, τόσο μεγάλη ἦταν ἡ ἰδεολογική σκιά πού ἔριχνε αὐτό τό προτσές».

Αὐτή ἡ ἀληθινά «ἀχαλίνωτη» λογοκοπία εἶναι ἁπλῶς ἡ «ἰδεολογική σκιά» τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Καί ὁ Μάρτοφ καί ὁ Τρότσκι βάζουν στόν ἴδιο σωρό ἀνομοιογενεῖς ἱστορικές περιόδους καί ἀντιπαραθέτουν στή Ρωσία, πού πραγματοποιεῖ τήν ἀστική της ἐπανάσταση, τήν Εὐρώπη πού ἀπό πολύ καιρό ἔχει πραγματοποιήσει τίς ἐπαναστάσεις αὐτές. Στήν Εὐρώπη τό πραγματικό πολιτικό περιεχόμενο τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς εἶναι ἡ προετοιμασία τοῦ προλεταριάτου στήν πάλη γιά τήν ἐξουσία ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, πού ἔχει πιά τήν ἀπόλυτη κυριαρχία στό κράτος. Στή Ρωσία δέν πρόκειται *ἀκόμη παρά μόνο γιά τή δημιουργία* σύγχρονου ἀστικοῦ κράτους, πού θά μοιάζει ἤ μέ μοναρχία τῶν γιοῦνκερ (σέ περίπτωση νίκης τοῦ τσαρισμοῦ κατά τῆς δημοκρατίας), ἤ μέ ἀγροτική ἀστικοδημοκρατική δημοκρατία (σέ περίπτωση νίκης τῆς δημοκρατίας κατά τοῦ τσαρισμοῦ). Καί ἡ νίκη τῆς δημοκρατίας στή σημερινή Ρωσία εἶναι δυνατή μόνο στήν περίπτωση πού οἱ ἀγροτικές μάζες θ ἀκολουθήσουν τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο καί ὄχι τόν προδοτικό φιλελευθερισμό. Τό πρόβλημα αὐτό δέν τό ἔλυσε ἀκόμη ἡ ἱστορία. Οἱ ἀστικές ἐπαναστάσεις στή Ρωσία δέν ἔχουν ἀκόμη ὁλοκληρωθεῖ καί μέσα *σ' αὐτά τά πλαίσια,* δηλ. μέσα στά πλαίσια τῆς πάλης γιά τή *μορφή* τοῦ ἀστικοῦ συστήματος στή Ρωσία, «τό πραγματικό πολιτικό περιεχόμενο» τῆς δουλιᾶς τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν εἶναι *λιγότερο* «περιορισμένο» ἀπ' ὅ,τι στίς χῶρες, ὅπου δέν ὑπάρχει κανένας ἀγώνας γιά δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων ἀπό τούς ἀγρότες, ὅπου ἔχουν ἀπό πολύ καιρό ὁλοκληρωθεῖ οἱ ἀστικές ἐπαναστάσεις.

Εἶναι εὔκολο νά καταλάβουμε γιατί τά ταξικά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης ἀναγκάζουν τούς φιλελεύθερους νά ὑποβάλλουν στούς ἐργάτες τήν ἰδέα ὅτι ὁ ρόλος τους στήν ἐπανάσταση εἶναι «περιορισμένος», ὅτι ἡ πάλη τῶν κατευθύνσεων προκαλεῖται ἀπό τή διανόηση καί ὄχι ἀπό τίς βαθιές οἰκονομικές ἀντι-

θέσεις, ὅτι τό ἐργατικό κόμμα πρέπει νά εἶναι «*ὄχι* ὁ ἡγεμόνας τῆς ἀπελευθερωτικῆς πάλης, *ἀλλά* ταξικό κόμμα». Ἀκριβῶς αὐτή τή διατύπωση ἔχουν δόσει τόν τελευταῖο καιρό οἱ λικβινταριστές-γκολοσοφικοί (Λεβίτσκι στή «Νάσα Ζαριά») καί τήν ἐπιδοκίμασαν οἱ φιλελεύθεροι. Τίς λέξεις «ταξικό κόμμα» τίς καταλαβαίνουν μέ τήν ἔννοια πού τούς δίνει ὁ Μπρεντάνο καί ὁ Ζόμπαρτ: φροντίζετε μόνο γιά τήν τάξη σας καί παρατᾶτε τά «μπλανκιστικά ὄνειρα» γιά καθοδήγηση ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τοῦ λαοῦ στήν πάλη κατά τοῦ τσαρισμοῦ καί τοῦ προδοτικοῦ φιλελευθερισμοῦ.

II

Οἱ συλλογισμοί τοῦ Μάρτοφ γιά τή ρωσική ἐπανάσταση καί τοῦ Τρότσκι γιά τή σημερινή κατάσταση τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀποτελοῦν συγκεκριμένη ἐπιβεβαίωση τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ βασικές ἀπόψεις τους δέν εἶναι σωστές.

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τήν ἀποχή. Ὁ Μάρτοφ ἀποκαλεῖ τήν ἀποχή «πολιτική ἀποχή», μέθοδο τῶν «ἀναρχικῶν καί τῶν συνδικαλιστῶν», ἐνῶ μιλάει *μόνο* γιά τό 1906. Ὁ Τρότσκι λέει πώς «ἡ τάση γιά ἀποχή διαπερνᾶ ὅλη τήν ἱστορία τοῦ μπολσεβικισμοῦ: ἀποχή ἀπό τά συνδικάτα, τήν Κρατική Δούμα, τήν τοπική αὐτοδιοίκηση κτλ.», πώς αὐτό εἶναι «προϊόν τοῦ σεχταριστικοῦ φόβου μήπως βουλιάξουν μέσα στίς μάζες, εἶναι ριζοσπαστισμός ἀδιάλλακτης ἀποχῆς» κτλ. Σχετικά μέ τήν ἀποχή ἀπό τά συνδικάτα καί τήν τοπική αὐτοδιοίκηση ὁ Τρότσκι λέει *ὁλοφάνερο ψέμα*. Παρόμοιο ψέμα εἶναι καί τό ὅτι ἡ ἀποχή διαπερνᾶ ὅλη τήν ἱστορία τοῦ μπολσεβικισμοῦ· ὁ μπολσεβικισμός διαμορφώθηκε ὁλοκληρωτικά σάν κατεύθυνση τήν ἄνοιξη καί τό καλοκαίρι τοῦ 1905, *πρίν* παρουσιαστεῖ γιά πρώτη φορά τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς. Ὁ μπολσεβικισμός δήλωσε *τόν Αὔγουστο τοῦ 1906* στό ἐπίσημο ὄργανο τῆς ὁμάδας, ὅτι ἔχουν περάσει οἱ ἱστορικές συνθῆκες πού προκαλοῦσαν τήν ἀνάγκη τῆς ἀποχῆς*.

Ὁ Τρότσκι διαστρεβλώνει τόν μπολσεβικισμό, γιατί ὁ Τρότσκι ποτέ δέν μπόρεσε νά διαμορφώσει κάπως συγκεκριμένες ἀπόψεις γιά τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας.

Πολύ χειρότερη ὅμως εἶναι ἡ διαστρέβλωση τῆς ἱστορίας αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης. Ἄν θέλουμε νά μιλήσουμε γιά τήν

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 343-351. *Ἡ Σύντ.*

ἀποχή πρέπει ν' ἀρχίσουμε ἀπ' τήν ἀρχή καί ὄχι ἀπό τό τέλος. Ἡ πρώτη (καί ἡ μοναδική) νίκη στήν ἐπανάσταση κατακτήθηκε μέ τό μαζικό κίνημα, *πού γινόταν κάτω ἀπό τό σύνθημα τῆς ἀποχῆς*. Τό νά τό ξεχνοῦμε αὐτό συμφέρει μόνο στούς φιλελεύθερους.

Ὁ νόμος τῆς 6(19) Αὐγούστου 1905 δημιουργοῦσε τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, σάν συμβουλευτικό ὄργανο. Οἱ φιλελεύθεροι, ἀκόμη καί οἱ πιό ἀριστεροί, ἀποφάσισαν νά πάρουν μέρος σ' αὐτή. Ἡ σοσιαλδημοκρατία μέ τεράστια πλειοψηφία (μέ τούς μενσεβίκους κατά) ἀποφάσισε νά τηρήσει ἀποχή ἀπό τή Δούμα αὐτή καί νά καλέσει τίς μάζες νά ἀσκήσουν ἄμεση πίεση πάνω στόν τσαρισμό, νά τίς καλέσει σέ μαζική ἀπεργία καί ἐξέγερση. Συνεπῶς, τό ζήτημα τῆς ἀποχῆς δέν ἦταν ἁπλῶς ἐσωτερικό ζήτημα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἦταν ζήτημα πάλης *τοῦ φιλελευθερισμοῦ ἐνάντια στό προλεταριάτο*. Ὅλος ὁ φιλελεύθερος τύπος ἐκείνου τοῦ καιροῦ δείχνει ὅτι οἱ φιλελεύθεροι φοβοῦνταν τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης καί κατηύθυναν ὅλες τίς προσπάθειές τους γιά μιά «συμφωνία» μέ τόν τσαρισμό.

Ποιές ἦταν οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες γιά ἄμεση μαζική πάλη; Τήν καλύτερη ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα τή δίνει ἡ στατιστική τῶν ἀπεργιῶν (μέ ὑποδιαίρεσή τους σέ πολιτικές καί οἰκονομικές) καί τοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος. Παραθέτουμε τά κύρια στοιχεῖα πού θά μᾶς βοηθήσουν νά φωτίσουμε ὅλη τήν παραπέρα ἔκθεση τοῦ ζητήματος.

*Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλιάδες) σέ κάθε τριμηνία**

	1905				1906				1907			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Συνολικά	*810*	*481*	*294*	*1277*	*269*	*479*	*296*	*63*	*146*	*323*	*77*	*193*
Ἀπό τόν ἀριθμό αὐτό σέ ἀπεργίες: οἰκονομικές	411	190	143	275	73	222	125	37	52	52	66	30
Ἀπό τόν ἀριθμό αὐτό σέ ἀπεργίες: πολιτικές	399	291	151	1002	196	257	171	26	94	271	11	163
Ποσοστό τῶν νομῶν πού ἀγκάλιασε τό ἀγροτικό κίνημα	14,2%		36,9%		49,2%		21,1%					

* Οἱ περίοδοι πού κλείνονται σέ γραμμές εἶναι ἐξαιρετικά σημαντικές: 1905 I, 9 τοῦ Γενάρη· 1905 IV, τό ἀπόγειο τῆς ἐπανάστασης, Ὀχτώβρης

Οἱ ἀριθμοί αὐτοί δείχνουν τί γιγάντια δραστηριότητα εἶναι σέ θέση νά ἀνοπτύξει τό προλεταριάτο στήν ἐπανάσταση. Σ' ὅλη τή δεκαετία πρίν τήν ἐπανάσταση ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν στή Ρωσία ἔφτανε μόλις τίς 431 χιλιάδες, δηλ. κατά μέσο ὅρο 43 χιλιάδες τό χρόνο, ἐνῶ τό 1905 ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἔφτασε τά 2.863.000 σέ σύνολο βιομηχανικῶν ἐργατῶν 1.661.000! Παρόμοιο ἀπεργιακό κίνημα δέν εἶχε δεῖ ἀκόμη ὁ κόσμος. Στό 3ο τρίμηνο τοῦ 1905, ὅταν γιά πρώτη φορά παρουσιάστηκε ζήτημα ἀποχῆς, βλέπουμε ἀκριβῶς τή στιγμή τοῦ περάσματος σ' ἕνα καινούργιο, πολύ ἰσχυρότερο κύμα τοῦ ἀπεργιακοῦ (καί σέ συνέχεια καί τοῦ ἀγροτικοῦ) κινήματος. Ἔπρεπε ἤ νά βοηθήσουμε τήν ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κύματος, κατευθύνοντάς το στήν ἀνατροπή τοῦ τσαρισμοῦ, ἤ νά ἀφήσουμε τόν τσαρισμό ν' ἀποσπάσει τήν προσοχή τῶν μαζῶν μέ τό παιχνίδι τῆς συμβουλευτικῆς Δούμας, αὐτό ἦταν *τό πραγματικό ἱστορικό περιεχόμενο* τοῦ ζητήματος τῆς ἀποχῆς. Γι' αὐτό μποροῦμε νά κρίνουμε πόσο ἐπαίσχυντες καί φιλελεύθερο-χοντροκέφαλες εἶναι οἱ προσπάθειες νά συνδεθεῖ ἡ ἀποχή στήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης μέ τήν «πολιτική ἀποχή», μέ τό «σεχταρισμό» κτλ.!.. Κάτω ἀπό τό σύνθημα τῆς ἀποχῆς, πού ρίχτηκε *ἐνάντια* στούς φιλελεύθερους, προχωροῦσε τό κίνημα, πού ἀνέβασε τόν ἀριθμό τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν ἀπό τίς 151 χιλιάδες τήν 3η τριμηνία τοῦ 1905 *σέ 1 ἑκατομμύριο* τήν 4η τριμηνία τοῦ 1905.

Ὁ Μάρτοφ θεωρεῖ ὅτι ἡ «κύρια αἰτία» τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἀπεργιῶν τοῦ 1905 ἦταν «τό ἀντιπολιτευτικό ρεῦμα πού μεγάλωνε μέσα *στούς πλατιούς ἀστικούς κύκλους*». «Ἡ ἐπιροή τῶν πλατιῶν αὐτῶν στρωμάτων τῆς ἀστικῆς τάξης ἦταν τόσο μεγάλη πού, ἀπό τή μιά μεριά, ὑποκινοῦσαν ἀνοιχτά τούς ἐργάτες σέ πολιτικές ἀπεργίες», καί ἀπό τήν ἄλλη, παρακινοῦσαν τούς ἐργοστασιάρχες «*νά πληρώνουν στούς ἐργάτες τά μεροκάματά τους γιά τίς ἡμέρες τῆς ἀπεργίας*» (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ Μάρτοφ).

Στή γλυκανάλατη αὐτή ἐξύμνηση τῆς «ἐπιροῆς» τῆς ἀστικῆς τάξης θά ἀντιπαραθέσουμε τήν ξερή στατιστική. Τό 1905 οἱ ἀπεργίες στό σύνολό τους τέλειωναν πιό συχνά, σέ σύγκριση μέ τό 1907, πρός ὄφελος τῶν ἐργατῶν. Νά ποιά εἶναι τά στοιχεῖα

καί Δεκέμβρης· 1906 ΙΙ, ἡ πρώτη Δούμα· 1907 ΙΙ, ἡ δεύτερη Δούμα. Τά στοιχεῖα εἶναι παρμένα ἀπό τήν ἐπίσημη στατιστική τῶν ἀπεργιῶν [139], πού τά ἐξετάζω ἀναλυτικά στή μελέτη γιά τήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, πού ἑτοιμάζω γιά δημοσίευση. (Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 385-414. *Ἡ Σύντ.)*

γι' αὐτό τό χρόνο: 1.438.610 ἀπεργοί πρόβαλαν οἰκονομικές διεκδικήσεις. 369.304 ἐργάτες νίκησαν στήν πάλη, 671.590 ἔλυσαν τήν ἀπεργία μέ συμβιβασμό, 397.716 ἐργάτες τήν *ἔχασαν*. Αὐτή ἦταν *στήν πράξη* (καί ὄχι σύμφωνα μέ τά παραμύθια τῶν φιλελευθέρων) ἡ «ἐπιροή» τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ Μάρτοφ μέ ἐντελῶς φιλελεύθερο τρόπο διαστρεβλώνει τήν πραγματική στάση τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν ἀστική τάξη. Οἱ ἐργάτες δέν νίκησαν (καί στόν «οἰκονομικό» καί στόν πολιτικό τομέα), χάρη στό γεγονός ὅτι ἡ ἀστική τάξη πλήρωνε ποῦ καί ποῦ γιά τίς μέρες τῆς ἀπεργίας, ἤ δροῦσε σάν ἀντιπολίτευση. Ἀντίθετα ἡ ἀστική τάξη ἐναντιωνόταν δυσαρεστημένη καί πλήρωνε, *γιατί* οἱ ἐργάτες νικοῦσαν. Ἡ *δύναμη* τῆς ταξικῆς πίεσης, ἡ δύναμη τῶν ἀπεργιῶν, ὅπου ἔπαιρναν μέρος ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, ἡ δύναμη τῶν ἀγροτικῶν ταραχῶν καί τῶν στρατιωτικῶν ἐξεγέρσεων εἶναι ἡ αἰτία, «*ἡ κύρια αἰτία*», φίλτατε Μάρτοφ· «ἡ συμπάθεια» τῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι ἡ συνέπεια.

«Ἡ 17 τοῦ Ὀχτώβρη, γράφει ὁ Μάρτοφ, πού δημιούργησε τήν προοπτική τῶν ἐκλογῶν γιά τή Δούμα καί τή δυνατότητα νά γίνονται συγκεντρώσεις, νά ἱδρύονται ἐργατικές ἑνώσεις, νά ἐκδίδονται σοσιαλδημοκρατικές ἐφημερίδες ἔδειχνε τήν κατεύθυνση πού ἔπρεπε νά ἀκολουθήσουμε». Τό ἀτύχημα ὅμως ἦταν πώς κανένας δέν σκέφτηκε ὅτι «μπορεῖ ν' ἀκολουθηθεῖ ἡ «στρατηγική τῆς καταπόνησης». Ὅλο τό κίνημα σπρωχνόταν σέ μιά σοβαρή καί ἀποφασιστική σύγκρουση», δηλ. στήν ἀπεργία τοῦ Δεκέμβρη καί στήν «αἱματηρή ἧττα» τοῦ Δεκέμβρη.

Ὁ Κάουτσκι συζητοῦσε μέ τήν Ρ. Λούξεμπουργκ, ἄν στή Γερμανία τήν ἄνοιξη τοῦ 1910 εἶχε φτάσει ἡ στιγμή γιά τό πέρασμα ἀπό τή «στρατηγική τῆς καταπόνησης» στή «στρατηγική τῆς ἀνατροπῆς», καί μάλιστα ὁ Κάουτσκι εἶπε καθαρά καί ξάστερα πώς μέ τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς κρίσης τό πέρασμα αὐτό εἶναι *ἀναπόφευκτο*. Καί ὁ Μάρτοφ πιάνεται ἀπό τό μανίκι τοῦ Κάουτσκι καί κηρύσσει ἐκ τῶν ὑστέρων τή «στρατηγική τῆς καταπόνησης» τή στιγμή τῆς ἀνώτατης ὄξυνσης τῆς ἐπανάστασης. Ὄχι, φίλτατε, Μάρτοφ, ἁπλῶς ἐπαναλαβαίνετε τά λόγια τῶν φιλελευθέρων. Ἡ 17 τοῦ Ὀχτώβρη δέν «δημιούργησε» τήν «προοπτική» γιά τό εἰρηνικό σύνταγμα, αὐτό εἶναι φιλελεύθερο παραμύθι, ἀλλά ἔφερε τόν *ἐμφύλιο πόλεμο*. Τόν πόλεμο αὐτό δέν τόν προετοίμαζε ἡ ὑποκειμενική θέληση τῶν κομμάτων ἤ τῶν ὁμάδων, ἀλλά ὅλη ἡ πορεία τῶν γεγονότων ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1905. Ἡ διακήρυξη τοῦ Ὀχτώβρη δέν σήμαινε σταμάτημα τῆς πάλης, ἀλλά ἰσο-

ροπία τῶν ἀντιχαμόμενων δυνάμεων: ὁ τσαρισμός δέν μποροῦσε *πιά* νά κυβερνάει, ἡ ἐπανάσταση δέν μποροῦσε *ἀκόμη* νά τόν ἀνατρέψει. Ἀπό τήν κατάσταση αὐτή ξεπηδοῦσε μέ ἀντικειμενική ἀναγκαιότητα ἡ ἀποφασιστική μάχη. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καί τόν Ὀχτώβρη καί τό Νοέμβρη ἦταν *γεγονός* (ἐνῶ οἱ εἰρηνικές «προοπτικές» ἦταν φιλελεύθερη ψευτιά)· ὁ πόλεμος αὐτός ἐκδηλώθηκε ὄχι μόνο μέ τά πογκρόμ, ἀλλά καί μέ τή δύναμη τῶν ὅπλων ἐνάντια στά ἀνυπότακτα τμήματα τοῦ στρατοῦ, ἐνάντια στούς ἀγρότες στό ἕνα τρίτο τῆς Ρωσίας, ἐνάντια στίς ἀκρινές περιοχές. Οἱ ἄνθρωποι πού σ' αὐτές τίς συνθῆκες θεωροῦν «*τεχνητή*» τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί τή μαζική ἀπεργία τοῦ Δεκέμβρη, μόνο *τεχνητά* μποροῦν νά συγκαταλέγονται στή σοσιαλδημοκρατία. Τό κόμμα πού *φυσιολογικά* ταιριάζει σέ τέτιους ἀνθρώπους εἶναι τό φιλελεύθερο κόμμα.

Ὁ Μάρξ ἔλεγε τό 1848 καί τό 1871 πώς ὑπάρχουν στήν ἐπανάσταση στιγμές, πού ἡ παράδοση χωρίς ἀγώνα μιᾶς θέσης στόν ἐχθρό ρίχνει τό ἠθικό τῶν μαζῶν περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἡ ἧττα ὕστερα ἀπό ἀγώνα [140]. Ὁ Δεκέμβρης τοῦ 1905 δέν ἦταν ἁπλῶς μιά τέτια στιγμή στήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Ὁ Δεκέμβρης ἦταν τό φυσικό καί ἀναπόφευκτο ἀποκορύφωμα τῶν *μαζικῶν* συγκρούσεων καί μαχῶν πού ἀναπτύχθηκαν σ' ὅλες τίς περιοχές τῆς χώρας στό διάστημα τῶν 12 μηνῶν. Αὐτό τό δείχνει *ἀκόμη* καί ἡ ξερή στατιστική. Ὁ ἀριθμός τῶν *καθαρά* πολιτικῶν ἀπεργῶν (δηλ. αὐτῶν πού δέν πρόβαλαν καμιά οἰκονομική διεκδίκηση) ἦταν: τό Γενάρη τοῦ 1905, 123 χιλιάδες, τόν Ὀχτώβρη 328 χιλιάδες, τό Δεκέμβρη *372 χιλιάδες*. Καί θέλουν νά μᾶς πείσουν πώς ἡ αὔξηση αὐτή ἦταν «τεχνητή»! Μᾶς σερβίρουν τό παραμύθι πώς τάχα μιά *τέτια* ἀνάπτυξη τῆς μαζικῆς πολιτικῆς πάλης *παράλληλα* μέ τίς ἐξεγέρσεις τοῦ στρατοῦ *μπορεῖ νά γίνει* χωρίς τό ἀναπόφευκτο πέρασμα στήν ἔνοπλη ἐξέγερση! Ὄχι, αὐτό δέν εἶναι ἱστορία τῆς ἐπανάστασης, ἀλλά φιλελεύθερη κατασυκοφάντηση τῆς ἐπανάστασης.

III

«Ἀκριβῶς τήν περίοδο ἐκείνη», γράφει ὁ Μάρτοφ γιά τήν ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη, «τήν περίοδο τῆς γενικῆς ἀφύπνισης τῶν ἐργατικῶν μαζῶν...παρουσιάζεται ἡ τάση νά συγχωνευτεῖ ἡ πάλη γιά τήν πολιτική ἐλευθερία μέ τήν οἰκονομική πάλη. Παρά τή γνώμη ὅμως τῆς σ. Ρόζας Λούξεμπουργκ, ἐδῶ ἐκδη-

λώθηκε ὄχι ἡ δυνατή, ἀλλά ἡ ἀδύνατη πλευρά τοῦ κινήματος». Ἡ ἀπόπειρα νά καθιερωθεῖ μέ ἐπαναστατικό τρόπο ἡ ὀχτάωρη ἐργασία ἔληξε μέ ἀποτυχία καί «ἀποδιοργάνωσε» τούς ἐργάτες. «Τήν ἴδια κατεύθυνση εἶχε καί ἡ γενική ἀπεργία τῶν ταχυδρομικῶν καί τηλεγραφικῶν ὑπαλλήλων τό Νοέμβρη τοῦ 1905». Ἔτσι γράφει τήν ἱστορία ὁ Μάρτοφ.

Φτάνει νά ρίξουμε μιά ματιά στή στατιστική πού παραθέσαμε παραπάνω γιά νά δοῦμε τήν ψευτιά αὐτῆς τῆς ἱστορίας. Κατά τή διάρκεια *καί* τῶν τριῶν χρόνων τῆς ἐπανάστασης βλέπουμε σέ *κάθε* ὄξυνση τῆς πολιτικῆς κρίσης ἄνοδο ὄχι μόνο τῶν πολιτικῶν, ἀλλά καί τῶν οἰκονομικῶν ἀπεργιακῶν ἀγώνων. Στό συνδυασμό τους βρισκόταν ὄχι ἡ ἀδυναμία, ἀλλά ἡ *δύναμη* τοῦ κινήματος. Ἡ ἀντίθετη ἄποψη εἶναι ἡ ἄποψη τῶν φιλελευθέρων ἀστῶν, πού θά ἤθελαν ἴσα-ἴσα νά πάρουν μέρος οἱ ἐργάτες στήν πολιτική, *χωρίς* νά τραβηχτοῦν οἱ πιό πλατιές μάζες στήν ἐπανάσταση καί στήν πάλη ἐνάντια στήν ἀστική τάξη. Ἀκριβῶς ὕστερα ἀπό τίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη τό φιλελεύθερο κίνημα τῶν ζέμστβο διασπάστηκε ὁριστικά: οἱ γαιοκτήμονες καί οἱ ἐργοστασιάρχες δημιούργησαν τό ἀπροκάλυπτο ἀντεπαναστατικό κόμμα τῶν «ὀχτωβριστῶν», οἱ ὁποῖοι, ἐντείνοντας στό ἔπακρο τίς διώξεις, ρίχτηκαν ἐνάντια στούς ἀπεργούς (ἐνῶ οἱ «ἀριστεροί» φιλελεύθεροι, οἱ καντέτοι, κατηγοροῦσαν τούς ἐργάτες στόν τύπο γιά «παραφροσύνη»). Ὁ Μάρτοφ, ἀκολουθώντας τούς ὀχτωβριστές καί τούς καντέτους, βλέπει τήν «ἀδυναμία» τῶν ἐργατῶν ἀκριβῶς στό ὅτι ἐκεῖνο τόν καιρό προσπαθοῦσαν νά κάνουν τούς οἰκονομικούς ἀγῶνες ἀκόμη πιό ἐπιθετικούς. Ἐμεῖς βλέπουμε τήν ἀδυναμία τῶν ἐργατῶν (καί ἀκόμη περισσότερο τῶν ἀγροτῶν) στό ὅτι δέν πέρασαν ἀρκετά ἀποφασιστικά, σέ ἀρκετά πλατιά κλίμακα, ἀρκετά γρήγορα στόν ἐπιθετικό οἰκονομικό καί ἔνοπλο πολιτικό ἀγώνα πού ἀπόρεε *ἀναπόφευκτα* ἀπ' *ὅλη* τήν πορεία τῆς ἐξέλιξης τῶν γεγονότων καί κάθε ἄλλο παρά ἀπό τίς ὑποκειμενικές ἐπιθυμίες ὁρισμένων ὁμάδων ἤ κομμάτων. Ἀνάμεσα στήν ἄποψή μας καί στήν ἄποψη τοῦ Μάρτοφ ὑπάρχει ἄβυσσος καί ἡ ἄβυσσος αὐτή ἀνάμεσα σέ ἀπόψεις «διανοουμένων» ἀντανακλᾶ μονάχα, παρά τή γνώμη τοῦ Τρότσκι, τήν ἄβυσσο πού στά τέλη τοῦ 1905 ὑπῆρχε *στήν πράξη ἀνάμεσα στίς τάξεις* καί συγκεκριμένα ἀνάμεσα στό ἐπαναστατικό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη, πού κρατοῦσε προδοτική στάση.

Πρέπει νά προσθέσουμε ἀκόμη πώς οἱ ἧττες τῶν ἐργατῶν στούς ἀπεργιακούς ἀγῶνες χαρακτηρίζουν ὄχι μόνο τά γεγονότα

τοῦ τέλους τοῦ 1905, πού ὁ Μάρτοφ τά ἀποσπᾶ ἀπό τά ἄλλα, ἀλλά ἀκόμη περισσότερο τά γεγονότα τοῦ 1906 καί τοῦ 1907. Ἡ στατιστική μᾶς λέει πώς μέσα στά 10 χρόνια, στά 1895-1904 οἱ ἐργοστασιάρχες κέρδισαν τά 51,6% τῶν ἀπεργιῶν (σέ σχέση μέ τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν)· τό 1905 τά 29,4%· τό 1906 τά 33,5%· τό 1907 τά 57,6%· τό 1908 τά 68,8%. Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ οἰκονομικές ἀπεργίες τοῦ 1906-1907 ἦταν «παραφροσύνη», ἦταν «ἄκαιρες», ἦταν «ἡ ἀδύνατη πλευρά τοῦ κινήματος»; Ὄχι. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ἐφόσον ἡ πίεση τῶν ἐπαναστατικῶν ἀγώνων τῶν μαζῶν δέν ἦταν ἀρκετά ἰσχυρή τό 1905, ἡ ἧττα (καί στόν πολιτικό καί στόν «οἰκονομικό» τομέα) ἦταν ἀναπόφευκτη, ἄν ὅμως τό προλεταριάτο δέν κατόρθωνε νά ξεσηκωθεῖ τουλάχιστο *δυό φορές* γιά ν' ἀσκήσει *νέα* πίεση πάνω στόν ἐχθρό (*διακόσιες πενήντα χιλιάδες* ἦταν μόνο οἱ *πολιτικοί* ἀπεργοί στή δεύτερη τριμηνία τοῦ 1906, καθώς καί τοῦ 1907), τότε ἡ ἧττα θά ἦταν *ἀκόμη μεγαλύτερη*· τό κρατικό πραξικόπημα θά πραγματοποιόταν ὄχι τόν Ἰούνη τοῦ 1907, ἀλλά ἕνα χρόνο, ἤ καί περισσότερο ἀπό ἕνα χρόνο *πρίν*· οἱ οἰκονομικές κατακτήσεις τοῦ 1905 θά ἀφαιροῦνταν ἀπό τούς ἐργάτες *ἀκόμη πιό γρήγορα*.

Νά, αὐτή τή σημασία τῶν ἐπαναστατικῶν ἀγώνων τῶν μαζῶν ὁ Μάρτοφ δέν τήν καταλαβαίνει καθόλου. Ἀκολουθώντας τούς φιλελεύθερους, μιλάει γιά ἀποχή στίς ἀρχές τοῦ 1906 καί λέει πώς ἡ «σοσιαλδημοκρατία ἔμεινε γιά ὁρισμένο χρονικό διάστημα *ἔξω ἀπό τήν πολιτική γραμμή τῆς πάλης*». Ἀπό καθαρά θεωρητική πλευρά ἡ τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος τῆς ἀποχῆς τοῦ 1906 εἶναι πρωτοφανής ἁπλοποίηση καί ἐκχυδαϊσμός ἑνός πολύ περίπλοκου προβλήματος. Ποιά ἦταν ἡ *πραγματική* «γραμμή τῆς πάλης» τή δεύτερη τριμηνία τοῦ 1906, κοινοβουλευτική ἤ ἐξωκοινοβουλευτική; Πάρτε τή στατιστική: ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν πού πῆραν μέρος στούς «οἰκονομικούς» ἀγῶνες ἔφτασε ἀπό τίς 73 χιλιάδες στίς 222 χιλιάδες, καί στούς πολιτικούς ἀγῶνες ἀπό τίς 196 στίς 257. Τό ποσοστό τῶν νομῶν πού ἀγκάλιασε τό κίνημα τῶν ἀγροτῶν ἔφτασε ἀπό 36,9% στά 49,2%. Εἶναι γνωστό πώς καί οἱ ἐξεγέρσεις στό στρατό δυνάμωσαν ἐξαιρετικά καί πλήθαιναν τή 2η τριμηνία τοῦ 1906 σέ σύγκριση μέ τήν 1η. Εἶναι γνωστό ἐπίσης πώς ἡ Ι Δούμα ἦταν ἡ πιό ἐπαναστατική στόν κόσμο (στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα) καί ταυτόχρονα τό πιό ἀνίσχυρο κοινοβούλιο· οὔτε μιά ἀπό τίς αποφάσεις του δέν ἐφαρμόστηκε.

Αὐτά εἶναι τά ἀντικειμενικά γεγονότα. Οἱ φιλελεύθεροι καί

ὁ Μάρτοφ κρίνουν τά γεγονότα ἔτσι πού καί ἡ Δούμα ἦταν ἡ πραγματική «*γραμμή τῆς πάλης*», ἐνῶ οἱ ἐξεγέρσεις, οἱ πολιτικές ἀπεργίες, οἱ ἀγροτικές καί στρατιωτικές ταραχές ἦταν ματαιοπονία «ρωμαντικῶν ἐπαναστατῶν». Καί ὁ βαθυστόχαστος Τρότσκι νομίζει πώς οἱ διοφωνίες τῶν ὁμάδων πάνω σ' αὐτή τή βάση ἦταν «διανοουμενίστικος» «ἀγώνας γιά τήν ἐπιροή πάνω στό ἀνώριμο προλεταριάτο». Νομίζουμε ὅτι τά ἀντικειμενικά στοιχεῖα μαρτυροῦν πώς τήν ἄνοιξη τοῦ 1906 εἴχαμε τόσο σοβαρή ἄνοδο τῆς πραγματικῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν *μαζῶν*, πού τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα *ἦταν ὑποχρεωμένο* ν' ἀναγνωρίσει ἀκριβῶς τήν πάλη αὐτή σάν κύρια πάλη καί νά καταβάλει ὅλες τίς προσπάθειες γιά νά τήν ὑποστηρίξει καί νά τήν ἀναπτύξει. Νομίζουμε πώς ἡ ἰδιόμορφη πολιτική κατάσταση τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τότε πού ἡ τσαρική κυβέρνηση εἶχε πάρει ἀπό τήν Εὐρώπη δάνειο δυό δισεκατομμυρίων σάν ἕνα εἶδος ἐξασφάλισης γιά τή σύγκληση τῆς Δούμας, τότε πού ἡ τσαρική κυβέρνηση ἔβγαζε βιαστικά νόμους ἐνάντια στήν ἀποχή ἀπό τή Δούμα, δικαίωνε ἀπόλυτα τήν προσπάθεια τοῦ προλεταριάτου νά μήν ἀφήσει τόν τσάρο νά συγκαλέσει τό πρῶτο κοινοβούλιο στή Ρωσία. Νομίζουμε πώς δέν εἶναι ἡ σοσιαλδημοκρατία, ἀλλά οἱ *φιλελεύθεροι* πού «ἔμειναν τότε *ἔξω ἀπό τήν πολιτική γραμμή τῆς πάλης*». Οἱ συνταγματικές ἐκεῖνες αὐταπάτες, πού στή διάδοσή τους μέσα στίς μάζες εἶχαν στηρίξει οἱ φιλελεύθεροι ὅλη τή σταδιοδρομία τους στήν ἐπανάσταση διαψεύστηκαν μέ τόν πιό παραστατικό τρόπο ἀπό τήν ἱστορία τῆς πρώτης Δούμας.

Καί στίς δυό πρῶτες Δοῦμες οἱ φιλελεύθεροι (καντέτοι) εἶχαν τήν πλειοψηφία καί κρατοῦσαν τό πολιτικό προσκήνιο μέ θόρυβο καί φασαρία. Ἀκριβῶς ὅμως αὐτές οἱ «νίκες» τῶν φιλελευθέρων ἔδειξαν παραστατικά πώς οἱ φιλελεύθεροι ἔμεναν πάντα «ἔξω ἀπό τήν πολιτική γραμμή τῆς πάλης», πώς ἦταν πολιτικοί θεατρίνοι πού διέφθειραν βαθιά τή δημοκρατική συνείδηση τῶν μαζῶν. Καί ἄν ὁ Μάρτοφ καί οἱ φίλοι του, ἀκολουθώντας τούς φιλελευθέρους, ὑπογραμμίζουν ὅτι οἱ βαριές ἧττες τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἕνα δίδαγμα γιά τό «*τί δέν πρέπει νά κάνουμε*», ἐμεῖς θά τούς ἀπαντήσουμε: ἡ μοναδική πραγματική νίκη πού κέρδισε ἡ ἐπανάσταση, ἦταν ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου πού ἀπόριψε τίς συμβουλές τῶν φιλελευθέρων νά πάρει μέρος στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν καί πῆρε μαζί του τίς μάζες τῶν ἀγροτῶν στήν ἐξέγερση. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Καί δεύτερο, τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας μέ τήν ἡρωϊκή του πάλη

μέσα στά τρία χρόνια (1905-1907) κατάκτησε γιά τόν ἑαυτό του καί γιά τό ρωσικό λαό ἐκεῖνο πού γιά νά τό ἀποκτήσουν οἱ ἄλλοι λαοί χρειάστηκαν δεκαετίες. Πέτυχε τήν *ἀπαλλαγή* τῶν ἐργατικῶν μαζῶν *ἀπό τήν ἐπιροή* τοῦ προδοτικοῦ καί ἀξιοκαταφρόνητα ἀνίσχυρου *φιλελευθερισμοῦ*. Κατάκτησε γιά τόν *ἑαυτό του* τό ρόλο *τοῦ ἡγεμόνα* τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία, τή δημοκρατία, σάν ὅρο τῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό. Πέτυχε ὥστε ὅλες οἱ καταπιεζόμενες καί ἐκμεταλλευόμενες τάξεις τῆς Ρωσίας νά γίνουν *ἱκανές* νά διεξάγουν ἐπαναστατική μαζική πάλη, πού χωρίς αὐτή πουθενά στόν κόσμο δέν ἐπιτεύχθηκε τίποτε τό σοβαρό στήν πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας.

Τίς κατακτήσεις *αὐτές* καμιά ἀντίδραση, κανένα μίσος, κανένα ὑβρεολόγιο καί καμιά μνησικακία τῶν φιλελευθέρων, καμιά ταλάντευση, μυωπία καί ὀλιγοπιστία τῶν σοσιαλιστῶν ὀπορτουνιστῶν δέν θά μπορέσει νά τίς ἀφαιρέσει ἀπό τό ρωσικό προλεταριάτο.

IV

Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ὁμάδων στή σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση δέν ἐξηγεῖται ὡστόσο «μέ τήν προσαρμογή τῆς διανόησης στό προλεταριάτο», ἀλλά μέ τίς ἀλλαγές στίς σχέσεις ἀνάμεσα στίς τάξεις. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907 ὄξυνε, ἔφερε στήν ἐπιφάνεια, πρόβαλε στήν ἡμερήσια διάταξη τόν ἀνταγωνισμό τῆς ἀγροτιᾶς καί τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης πάνω στό ζήτημα *τῆς μορφῆς* τοῦ ἀστικοῦ συστήματος στή Ρωσία. Τό προλεταριάτο, πού ὡρίμασε πολιτικά, δέν μποροῦσε νά μήν πάρει ἐνεργότατο μέρος σ' αὐτή τήν πάλη καί ἀντανάκλαση τῆς στάσης του ἀπέναντι στίς διάφορες τάξεις τῆς νέας κοινωνίας ἦταν ἡ πάλη ἀνάμεσα στόν μπολσεβικισμό καί στό μενσεβικισμό.

Ἡ τριετία 1908-1910 χαρακτηρίζεται ἀπό τή νίκη τῆς ἀντεπανάστασης, ἀπό τήν ἀνασυγκρότηση τῆς ἀπολυταρχίας καί τῆς ΙΙΙ Δούμας, τῆς Δούμας τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν καί τῶν ὀχτωβριστῶν. Ἡ πάλη ἀνάμεσα στίς ἀστικές τάξεις γιά τή μορφή τοῦ νέου συστήματος δέν βρίσκεται πιά στό προσκήνιο. Γιά τό προλεταριάτο μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη τό *στοιχειῶδες* καθῆκον νά ὑπερασπίσει τό δικό του, τό προλεταριακό κόμμα, πού εἶναι ἐχθρικό καί πρός τήν ἀντίδραση καί πρός τόν ἀντεπαναστατικό φιλελευθερισμό. Τό καθῆκον αὐτό δέν ἦταν εὔκολο, γιατί ἀκριβῶς ἐνάντια στό προλεταριάτο ἔχει ριχτεῖ

ὅλο τό βάρος τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν διώξεων, ὅλο τό μίσος τῶν φιλελευθέρων, γιατί ἡ σοσιαλδημοκρατία τούς ἀπόσπασε τήν καθοδήγηση τῶν μαζῶν στήν ἐπανάσταση.

Ἡ κρίση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος εἶναι πολύ βαριά. Οἱ ὀργανώσεις εἶναι τσακισμένες. Ἡ μάζα τῶν παλιῶν καθοδηγητῶν (ἰδιαίτερα τῶν διανοουμένων) πιάστηκε. Ἔχει ἐμφανιστεῖ ὁ καινούργιος τύπος τοῦ σοσιαλδημοκράτη ἐργάτη, πού παίρνει τίς κομματικές ὑποθέσεις στά χέρια του, θά χρειαστεῖ ὅμως νά ξεπεράσει πρωτοφανεῖς δυσκολίες. Στίς συνθῆκες αὐτές τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα χάνει πολλούς «συνοδοιπόρους». Εἶναι φυσικό ὅτι τόν καιρό τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης εἶχαν προσχωρήσει στούς σοσιαλιστές μικροαστοί συνοδοιπόροι. Αὐτοί τώρα ἀποχωροῦν ἀπό τό μαρξισμό καί τή σοσιαλδημοκρατία. Τό προτσές αὐτό παρατηρήθηκε καί στίς δυό ὁμάδες: στούς μπολσεβίκους, πού ἐμφανίστηκε τήν ἄνοιξη τοῦ 1908 μέ τή μορφή τοῦ «ὀτζοβιστικοῦ» ρεύματος, ἡττήθηκε ἀμέσως στή συνδιάσκεψη τῆς Μόσχας καί ὕστερα ἀπό μακρόχρονη πάλη, ἀποδιωγμένο ἀπό τό ἐπίσημο κεντρικό ὄργανο τῆς ὁμάδας, σχημάτισε στό ἐξωτερικό *ἰδιαίτερη ὁμάδα*, τή «βπεριοντοφική». Ἡ ἰδιομορφία τῆς περιόδου τῆς ἀποσύνθεσης ἐκδηλώθηκε στό γεγονός, ὅτι στήν ὁμάδα αὐτή ἑνώθηκαν μαζί κι' ἐκεῖνοι οἱ «μαχιστές» πού συμπεριέλαβαν *στήν πλατφόρμα* τους τήν πάλη ἐνάντια στό μαρξισμό (κάτω ἀπό τήν ταμπέλα τῆς ὑπεράσπισης τῆς «προλεταριακῆς φιλοσοφίας»), καί οἱ «οὐλτιματιστές», οἱ διστακτικοί αὐτοί ὀτζοβιστές καί οἱ λογῆς-λογῆς «σοσιαλδημοκράτες τῶν ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας», συνεπαρμένοι ἀπό τή «λάμψη» τῶν συνθημάτων πού τά εἶχαν ἀποστηθίσει, χωρίς νά *καταλάβουν* ὅμως τίς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ.

Στούς μενσεβίκους τό ἴδιο προτσές τῆς ἀποχώρησης τῶν μικροαστῶν «συνοδοιπόρων» ἐκδηλώθηκε στό λικβινταριστικό ρεῦμα, πού ἀποκρυσταλλώθηκε τώρα τελείως στό περιοδικό τοῦ κ. Πότρεσοφ «Νάσα Ζαριά», στό «Βοζροζντένιγε» καί στό «Ζίζν» [141], στίς θέσεις «τῶν 16» καί τῆς «τριάδας» (Μιχαήλ, Ρόμαν, Γιούρι) καί μάλιστα ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τοῦ ἐξωτερικοῦ πῆρε οὐσιαστικά τή θέση τοῦ *ὑπηρέτη* τῶν ρώσων λικβινταριστῶν καί τοῦ διπλωματικοῦ προστάτη τους μπροστά στό κομματικό κοινό.

Ὁ Τρότσκι πού δέν κατάλαβε τήν ἱστορική-οἰκονομική σημασία αὐτῆς τῆς ἀποσύνθεσης στήν ἐποχή τῆς ἀντεπανάστασης, αὐτῆς τῆς *ἀποχώρησης τῶν μή σοσιαλδημοκρατικῶν* στοιχείων ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα, μιλάει στούς γερ-

μανούς ἀναγνῶστες γιά «*ἀποσύνθεση*» καί τῶν *δυό* ὁμάδων, γιά «*ἀποσύνθεση* τοῦ κόμματος», γιά «*ἐκφυλισμό* τοῦ κόμματος».

Αὐτό εἶναι ψέμα. Καί αὐτό τό ψέμα δείχνει, πρῶτο, ὅτι ὁ Τρότσκι θεωρητικά δέν καταλαβαίνει ἀπολύτως τίποτε. Γιατί ἡ ὁλομέλεια ἀναγνώρισε *καί* τό λικβινταρισμό, *καί* τόν ὀτζοβισμό σάν «ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς πάνω στό προλεταριάτο», αὐτό τό πράγμα ὁ Τρότσκι δέν τό κατάλαβε καθόλου. Πραγματικά, γιά σκεφτεῖτε το: ὁ διαχωρισμός τῶν καταδικασμένων ἀπό τό κόμμα ρευμάτων, πού ἐκφράζουν τήν *ἀστική* ἐπιροή πάνω στό προλεταριάτο, σημαίνει ἀποσύνθεση τοῦ κόμματος, ἐκφυλισμό τοῦ κόμματος ἤ δυνάμωμα καί κάθαρσή του;

Δεύτερο, αὐτό τό ψέμα ἐκφράζει στήν πράξη τή *διαφημιστική* «πολιτική» τῆς ὁμάδας τοῦ Τρότσκι. Τό ὅτι τό ἐγχείρημα τοῦ Τρότσκι ἀποτελεῖ προσπάθεια νά σχηματίσει ὁμάδα, αὐτό τό βλέπουν τώρα ὅλοι ἀπό τή στιγμή πού ὁ Τρότσκι ἀπομάκρυνε ἀπό τήν «Πράβντα» τόν ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ. Ὁ Τρότσκι, διαφημίζοντας τήν ὁμάδα του δέν ντρέπεται νά λέει στούς γερμανούς πώς «τό κόμμα» *ἀποσυντίθεται*, πώς *καί οἱ δυό* φράξιες ἀποσυντίθενται, ἐνῶ αὐτός, ὁ Τρότσκι, μόνος του αὐτός σώζει τά πάντα. Τώρα ὅλοι μας βλέπουμε στήν πράξη, καί ἡ πρόσφατη ἀπόφαση τῶν τροτσκιστῶν (ἐξ ὀνόματος τῆς λέσχης τῆς Βιέννης, στίς 26 τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1910) τό δείχνει αὐτό ἰδιαίτερα παραστατικά, δείχνει δηλ. ὅτι ὁ Τρότσκι ἔχει *ἀποκλειστικά τήν ἐμπιστοσύνη* τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν «βπεριοντοφικῶν».

Σέ τί σημεῖο ἀδιαντροπιᾶς φτάνει ἐδῶ ὁ Τρότσκι, ὑποβιβάζοντας τό κόμμα καί ἀνυψώνοντας τόν ἑαυτό του μπροστά στούς γερμανούς, τό δείχνει, λογουχάρη, τό ἀκόλουθο παράδειγμα. Ὁ Τρότσκι γράφει πώς «οἱ ἐργατικές μάζες» στή Ρωσία θεωροῦν ὅτι «τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στέκεται *ἔξω* (ἡ ὑπογράμμιση τοῦ Τρότσκι) ἀπό τόν κύκλο τους», καί μιλάει γιά «σοσιαλδημοκράτες χωρίς σοσιαλδημοκρατία».

Πῶς λοιπόν ὁ κ. Πότρεσοφ καί οἱ φίλοι του νά μήν ἀσπάζονται τόν Τρότσκι γι' αὐτά του τά λόγια;

Καί τά λόγια αὐτά τά διαψεύδει ὄχι μόνον *ὅλη* ἡ ἱστορία τῆς ἐπανάστασης, ἀλλά ἀκόμη καί οἱ ἐκλογές γιά τήν ΙΙΙ Δούμα στή χωριστή ἐργατική κουρία.

Γιά τή δουλιά στίς νόμιμες ὀργανώσεις, γράφει ὁ Τρότσκι, «οἱ ὁμάδες τῶν μενσεβίκων καί τῶν μπολσεβίκων ἀποδείχτηκαν ἐντελῶς ἀνίκανες, λόγω τῆς προηγούμενης ἰδεολογικῆς καί ὀργανωτικῆς τους συγκρότησης»· δούλευαν «ξεχωριστές ὁμά-

δες σοσιαλδημοκρατῶν, ὅλα αὐτά ὅμως γίνονταν ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῶν ὁμάδων, ἔξω ἀπό τήν ὀργανωτική τους ἐπίδραση». «Ἀκόμη καί ἡ πιό σημαντική νόμιμη ὀργάνωση, ὅπου οἱ μενσεβίκοι ἔχουν τήν ὑπεροχή, δουλεύει ὁλότελα ἔξω ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων». Αὐτά γράφει ὁ Τρότσκι. Ἀλλά νά ποιά εἶναι τά γεγονότα. Ἀπό τήν πρώτη μέρα τῆς ὕπαρξης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν ΙΙΙ Δούμα, ἡ ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων μέσω τῶν πληρεξουσίων της, πού ἦταν ἐξουσιοδοτημένοι ἀπό τήν ΚΕ τοῦ κόμματος, ὅλο τόν καιρό συνεργαζόταν, βοηθοῦσε, συμβούλευε καί ἔλεγχε τή δουλιά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή Δούμα. Τό ἴδιο κάνει καί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ τοῦ κόμματος, πού ἀποτελεῖται ἀπό ἐκπροσώπους τῶν ὁμάδων (πού διαλύθηκαν, σάν ὁμάδες, τό Γενάρη τοῦ 1910).

Ὅταν ὁ Τρότσκι μιλάει λεπτομερειακά στούς γερμανούς ἀναγνῶστες γιά τήν κουταμάρα τοῦ «ὀτζοβισμοῦ», παριστάνοντας τό ρεῦμα αὐτό σάν «ἀποκρυστάλλωση» τοῦ πνεύματος τῆς ἀποχῆς πού χαρακτηρίζει ὅλο τό μπολσεβικισμό, καί ἔπειτα ἀναφέρει μέ δυό λόγια ὅτι ὁ μπολσεβικισμός «δέν ἄφησε νά τόν καταβάλει» ὁ ὀτζοβισμός, ἀλλά «τάχθηκε ἐναντίον του ἀποφασιστικά, ἤ πιό σωστά, ἀφηνιασμένα», τότε ὁ γερμανός ἀναγνώστης, φυσικά, δέν φαντάζεται πόσο ἐκλεπτυσμένη ὑπουλότητα ὑπάρχει σ' αὐτά τά λόγια. Ἡ «ἰησουΐτικη» ἐπιφύλαξη τοῦ Τρότσκι συνίσταται στό ὅτι παράλειψε μιά μικρή, ἐντελῶς μικρή «λεπτομέρεια». «Ξέχασε» νά πεῖ ὅτι ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1909 ἀκόμη ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα σέ ἐπίσημη συνεδρίαση τῶν ἀντιπροσώπων της ἀπομάκρυνε ἀπό τούς κόλπους της, ἔδιωξε τούς ὀτζοβιστές. Ἀκριβῶς ὅμως αὐτή ἡ «λεπτομέρεια» στενοχωρεῖ τόν Τρότσκι, πού θέλει νά μιλάει γιά «*απο*σύνθεση» τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας (καί ὕστερα καί τοῦ κόμματος), καί ὄχι γιά *απο*χώρηση τῶν μή σοσιαλδημοκρατικῶν στοιχείων!

Τόν Μάρτοφ τόν θεωροῦσε τώρα σάν ἕναν ἀπό τούς ἀρχηγούς τοῦ λικβινταρισμοῦ, τόσο πιό ἐπικίνδυνο, ὅσο πιό «ἔντεχνα» ὑπερασπίζει τούς λικβινταριστές μέ ψευτομαρξιστικά λόγια. Ὁ Μάρτοφ ὅμως ἐκθέτει ἀνοιχτά τίς ἀπόψεις πού ἔβαλαν τή σφραγίδα τους πάνω σέ ὁλόκληρα ρεύματα τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στά 1903-1910. Ἐνῶ ὁ Τρότσκι ἐκπροσωπεῖ μόνο τίς προσωπικές του ταλαντεύσεις καί τίποτε περισσότερο. Τό 1903 ἦταν μενσεβίκος· ἔφυγε ἀπό τό μενσεβικισμό τό 1904, γύρισε στούς μενσεβίκους τό 1905, κάνοντας ἐπίδειξη μέ μιά ὑπερεπαναστατική μόνο φρασεολογία· τό 1906 πάλι ἀ-

ποχώρησε· στά τέλη τοῦ 1906 ὑποστήριζε τίς ἐκλογικές συμφωνίες μέ τούς καντέτους (δηλ. οὐσιαστικά ἦταν πάλι μέ τούς μενσεβίκους) καί τήν ἄνοιξη τοῦ 1907 στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου ἔλεγε πώς ἡ διαφορά του μέ τή Ρόζα Λούξεμπουργκ εἶναι «περισσότερο διαφορά ἀτομικῶν ἀποχρώσεων, παρά πολιτικῶν κατευθύνσεων». Ὁ Τρότσκι κάνει λογοκλοπή ἀπό τό ἰδεολογικό ὁπλοστάσιο σήμερα τῆς μιᾶς ὁμάδας, αὔριο τῆς ἄλλης καί παριστάνει τόν ἄνθρωπο πού στέκεται *πάνω* καί ἀπό τίς δυό ὁμάδες. Ὁ Τρότσκι στή θεωρία δέν συμφωνεῖ *σέ τίποτε* μέ τούς λικβινταριστές καί τούς ὀτζοβιστές, ἐνῶ *στήν πράξη* συμφωνεῖ *σέ ὅλα* μέ τούς γκολοσοφικούς καί τούς βπεριοντοφικούς.

Γι' αὐτό, ἄν ὁ Τρότσκι λέει στούς γερμανούς συντρόφους πώς ἐκπροσωπεῖ «τή γενική κομματική τάση», τότε πρέπει νά δηλώσω πώς ὁ Τρότσκι ἐκπροσωπεῖ μόνο τή *δική του* ὁμάδα καί τοῦ ἔχουν κάποια ἐμπιστοσύνη *ἀποκλειστικά* οἱ ὀτζοβιστές καί οἱ λικβινταριστές. Παραθέτω τά στοιχεῖα πού ἀποδείχνουν τήν ὀρθότητα τῆς δήλωσής μου. Τό Γενάρη τοῦ 1910 ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματός μας ἀποκατάστησε στενή σύνδεση μέ τήν ἐφημερίδα τοῦ Τρότσκι «Πράβντα» καί ὅρισε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ. Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1910 τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος ἔγραψε γιά *ρήξη* τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ΚΕ μέ τόν Τρότσκι, ἐξαιτίας τῆς ἀντικομματικῆς πολιτικῆς τοῦ Τρότσκι. Στήν Κοπεγχάγη ὁ Πλεχάνοφ, σάν ἐκπρόσωπος τῶν κομματικῶν μενσεβίκων καί ἀντιπρόσωπος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ, μαζί μ' αὐτόν πού γράφει τοῦτες τίς γραμμές, σάν ἐκπρόσωπο τῶν μπολσεβίκων, καί μ' ἕναν πολωνό σύντροφο [142] ὑπόβαλαν δριμύτατη διαμαρτυρία γιά τόν τρόπο πού ὁ Τρότσκι παρουσιάζει τίς κομματικές μας ὑποθέσεις στό γερμανικό τύπο.

Ἄς κρίνουν τώρα οἱ ἀναγνῶστες, ἄν ὁ Τρότσκι ἐκπροσωπεῖ τή «γενική κομματική» ἤ τή «γενική *ἀντι*κομματική» τάση μέσα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία.

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη
μέ Νοέμβρη τοῦ 1910

Δημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ Ἀπρίλη
(12 τοῦ Μάη) 1911
στό «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ», ἀρ. φύλ. 3
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ
«Ντισκουσσιόννι Λιστόκ»

ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΙΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ[143]

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Σεπτέμβρη μέ Νοέμβρη τοῦ 1910

Δημοσιεύτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1910 καί τό Γενάρη τοῦ 1911 στό περιοδικό «Μίσλ», τεύχη 1 καί 2
Ὑπογραφή: Β. Ἰλίν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ περιοδικοῦ

I

Ἡ φιλολογία μας ἔχει ἐπανειλημμένα ἀναφερθεῖ ὥς τώρα στίς γνωστές ἐκδόσεις τοῦ ὑπουργείου Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας «Ἡ στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια» στή δεκαετία 1895-1904 καί στά χρόνια 1905-1908. Τό ὑλικό, πού ἔχει συγκεντρωθεῖ στίς ἐκδόσεις αὐτές, εἶναι τόσο πλούσιο καί τόσο πολύτιμο, ὥστε γιά μιά βαθιά μελέτη καί ὁλόπλευρη ἐπεξεργασία του θά χρειαστεῖ ἀκόμη πολύς καιρός. Ἡ ἐπεξεργασία πού ἔχει γίνει στίς παραπάνω ἐκδόσεις δέν ἀποτελεῖ παρά μιά πρώτη προσπάθεια πού δέν εἶναι καθόλου ἐπαρκής. Στό ἄρθρο αὐτό σκοπεύουμε νά γνωρίσουμε στούς ἀναγνῶστες τά προκαταρκτικά ἀποτελέσματα μιᾶς προσπάθειας πού περιέχει μιά πιό λεπτομερή ἐπεξεργασία, ἀναβάλλοντας τήν πλήρη ἀνάλυση γιά ἄλλη μελέτη.

Πρίν ἀπόλα ἔχει διαπιστωθεῖ πλήρως τό γεγονός ὅτι οἱ ἀπεργίες στή Ρωσία στά 1905-1907 ἀποτελοῦν πρωτοφανές φαινόμενο στόν κόσμο. Νά τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν σέ χιλιάδες κατά χρόνο καί χώρα:

κατά μέσο ὅρο	Ρωσία	Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς	Γερμανία	Γαλλία
γιά τό 1895-1904	43			
» » 1905	2.863	660	527	438
» » 1906	1.108		ἀνώτατο ὅριο	
» » 1907	740		γιά ὅλη τή δεκαπενταετία	
» » 1908	176		1894 - 1908	
» » 1909	64			

Ἡ τριετία 1905-1907 ξεχωρίζει ἔντονα. Τό ἐλάχιστο ὅριο τῶν ἀπεργῶν στή Ρωσία σ' αὐτή τήν τριετία ξεπερνάει τό ἀνώτατο ὅριο τῶν ἀπεργῶν πού σημειώθηκε ὁποιαδήποτε ἄλλη φορά στίς πιό προηγμένες καπιταλιστικές χῶρες τοῦ κόσμου. Αὐτό δέν σημαίνει, φυσικά, πώς οἱ ρῶσοι ἐργάτες εἶναι πιό ἐξελιγμένοι ἤ πιό ἰσχυροί ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Δύσης. Αὐτό ὅμως

σημαίνει πώς ἡ ἀνθρωπότητα ὥς τά τώρα δέν ἤξερε πόση δραστηριότητα εἶναι *ἱκανό* νά ἀναπτύξει τό βιομηχανικό προλεταριάτο σ' αὐτό τόν τομέα. Ἡ ἰδιομορφία τῆς ἱστορικῆς πορείας τῶν γεγονότων ἐκδηλώθηκε στό ὅτι αὐτή ἡ ἱκανότητα σέ παρόμοιες διαστάσεις παρουσιάστηκε γιά πρώτη φορά σέ μιά καθυστερημένη χώρα, πού ἀκόμη περνᾶ τήν ἀστική ἐπανάσταση.

Γιά νά καταλάβουμε πῶς μπόρεσε ἡ Ρωσία μέ τόσο μικρό ἀριθμό ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν, σέ σύγκριση μέ τή Δυτική Εὐρώπη, νά ἔχει τόσο πολύ μεγάλο ἀριθμό ἀπεργῶν, πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη τίς *ἐπαναλαμβανόμενες* ἀπεργίες. Νά τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐπαναλαμβανόμενων ἀπεργιῶν κατά χρόνο σέ σχέση μέ τήν ἀναλογία τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν πρός τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν:

Χρόνια	Ποσοστό τῶν ἀπεργῶν σέ σχέση μέ τό συνολικό ἀριθμό τῶν ἐργατῶν	Ποσοστό τῶν ἐπαναλαμβανόμενων περιπτώσεων ἀπεργιῶν σέ σχέση μέ τό συνολικό ἀριθμό τῶν ἀπεργιῶν
1895 - 1904	1,46% - 5,10%	36,2%
1905	163,8	85,5
1906	65,8	74,5
1907	41,9	51,8
1908	9,7	25,4

Τά στοιχεῖα αὐτά δείχνουν ὅτι ἡ τριετία 1905-1907, πού ξεχωρίζει ἔντονα ὁσοναφορᾶ τό συνολικό ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν, ξεχωρίζει ἐπίσης καί ὁσοναφορᾶ τή συχνότητα τῶν ἐπαναλαμβανόμενων ἀπεργιῶν καί ὁσοναφορᾶ τό ὕψος τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἀπεργῶν σέ σχέση μέ τό συνολικό ἀριθμό τῶν ἐργατῶν.

Ἡ στατιστική μᾶς δίνει ἐπίσης καί τόν πραγματικό ἀριθμό τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅπου ἔγιναν ἀπεργίες, καί τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς ἀπεργίες· νά τά στοιχεῖα αὐτά κατά χρόνο:

	Ποσοστό ἀπεργῶν στίς ἐπιχειρήσεις, ὅπου σημειώθηκαν ἀπεργίες, σέ σχέση μέ τό συνολικό ἀριθμό τῶν ἐργατῶν
Στά 10 χρόνια (1895-1904) συνολικά	27,0%
» 1905	60,0
» 1906	37,9
» 1907	32,1
» 1908	11,9

Καί αὐτός ὁ πίνακας, ὅπως καί ὁ προηγούμενος, δείχνει πώς ἡ πτώση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907 γενικά εἶναι *πολύ πιό μικρή* ἀπ' ὅ,τι ἡ πτώση ἀπό τό 1905 ὥς τό

1906. Θά δοῦμε παρακάτω ὅτι σέ ὁρισμένες ἐπιχειρήσεις καί σέ ὁρισμένες ἐπαρχίες ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907 δέν παρατηρεῖται πτώση, ἀλλά δυνάμωμα τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος. Γιά τήν ὥρα θά σημειώσουμε πώς τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος πραγματικά στίς ἀπεργίες κατά κυβερνεῖα δείχνουν τό παρακάτω ἐνδιαφέρον φαινόμενο. Ἀπό τό 1905 ὥς τό 1906 τό ποσοστό τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς ἀπεργίες μειώθηκε στήν τεράστια πλειοψηφία τῶν κυβερνείων, τά ὁποῖα ἔχουν ἀναπτυγμένη βιομηχανία· ὑπάρχουν ὅμως καί μιά σειρά κυβερνεῖα, ὅπου τό ποσοστό αὐτό *ἀνέβηκε* ἀπό τό 1905 ὥς τό 1906. Αὐτά εἶναι τά λιγότερο βιομηχανικά, τά πιό ἀπόμακρα, ἄς ποῦμε, κυβερνεῖα. Σ' αὐτά ἀνήκουν, λογουχάρη, τά κυβερνεῖα τοῦ Μακρινοῦ βορᾶ: τοῦ Ἀρχάγγελσκ (11 χιλ. ἐργοστασιακοί ἐργάτες: 1905— 0,4% ἐργάτες ἀπεργοί πού πῆραν μέρος στίς ἀπεργίες· 1906—78,6%), τῆς Βόλογκντα (6 χιλ. ἐργοστασιακοί ἐργάτες· 26,8 - 40,2% γιά τήν ἴδια περίοδο), τοῦ Ὀλόνετς (χίλιοι ἐργοστασιακοί ἐργάτες· 0% - 2,6%), ἔπειτα τό κυβερνεῖο Τσερνομόρσκ (χίλιοι ἐργοστασιακοί ἐργάτες· 42,4% - 93,5 %)· ἀπό τά κυβερνεῖα τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλγα τό κυβερνεῖο Σιμπίρσκ (14 χιλιάδες ἐργοστασιακοί ἐργάτες· 10,0% - 33,9%)· ἀπό τά γεωργικά κεντρικά κυβερνεῖα τό κυβερνεῖο Κούρσκ (18 χιλ. ἐργοστασιακοί ἐργάτες· 14,4% - 16,9%)· ἀπό τά κυβερνεῖα τῶν ἀνατολικῶν ἀκρινῶν περιοχῶν τό κυβερνεῖο Ὀρενμπούργκ (3 χιλ. ἐργοστ. ἐργ. 3,4% - 29,4%).

Εἶναι φανερό ποιά σημασία ἔχει ἡ αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἀπεργῶν σ' αὐτά τά κυβερνεῖα ἀπό τό 1905 ὥς τό 1906: τό κύμα δέν μπόρεσε νά φτάσει ὥς αὐτά τά κυβερνεῖα τό 1905, ἄρχισαν νά μπαίνουν σέ κίνηση μόνο ὕστερα ἀπό ἑνός χρόνου πρωτοείδωτη στόν κόσμο πάλη τῶν πιό πρωτοπόρων ἐργατῶν. Αὐτό τό φαινόμενο, πού ἔχει μεγάλη σημασία γιά τήν κατανόηση τῆς ἱστορικῆς πορείας τῶν γεγονότων, θά τό συναντήσουμε πολλές φορές παρακάτω.

Ἀντίθετα, ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907 τό ποσοστό τῶν ἀπεργῶν ἀνεβαίνει σέ ὁρισμένα πολύ βιομηχανικά κυβερνεῖα,λογουχάρη στό κυβερνεῖο Πετρούπολης (68,0%, τό 1906· 85,7% τό 1907, σχεδόν τό ἴδιο ποσοστό, ὅπως καί τό 1905, 85,9 %) στό κυβερνεῖο Βλαντίμιρ (37,1%-49,6%) στό κυβερνεῖο Μπακοῦ (32,9 % - 85,5%), στό κυβερνεῖο Κιέβου (10,9% - 11,4%) καί σέ μιά σειρά ἄλλα. Ἔτσι, ἄν ἡ αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἀπεργῶν σέ μιά σειρά κυβερνεῖα ἀπό τό 1905 ὥς τό 1906 μᾶς δείχνει τήν ὀπισθοφυλακή τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού καθυστέρησε τή

στιγμή τῆς μεγαλύτερης ἀνάπτυξης τῆς πάλης, ἡ αὔξηση ὅμως τοῦ ποσοστοῦ αὐτοῦ σέ μιά σειρά ἄλλα κυβερνεῖα ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907 μᾶς δείχνει τήν ἐμπροσθοφυλακή στήν προσπάθειά της ν' ἀνεβάσει πάλι τήν πάλη, νά σταματήσει τήν ὑποχώρηση πού ἄρχισε.

Γιά νά δόσουμε μεγαλύτερη ἀκρίβεια στό σωστό αὐτό συμπέρασμα, θά ἀναφέρουμε τούς ἀπόλυτους ἀριθμούς ὁσοναφορᾶ τούς ἐργάτες καί τούς πραγματικούς ἀπεργούς κατά κυβερνεῖα τῆς πρώτης καί δεύτερης κατηγορίας:

Κυβερνεῖα, ὅπου τό ποσοστό τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν ἀνέβηκε ἀπό τό 1905 ὥς τό 1906

Ἀριθμός τέτιων κυβερνείων	Ἀριθμός ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν σ' αὐτά	Ἀριθμός τῶν ἐργατῶν που πῆραν πραγματικά μέρος στίς ἀπεργίες	
		τό 1905	τό 1906
10	61.800	6.564	21.484

Κατά μέσο ὅρο σέ κάθε κυβερνεῖο ἀναλογοῦν 6 χιλ. βιομηχ. ἐργάτες. Ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν πού πῆραν πραγματικά μέρος στίς ἀπεργίες φτάνει συνολικά στίς 15 χιλιάδες.

Κυβερνεῖα, ὅπου τό ποσοστό τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν ἀνέβηκε ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907

Ἀριθμός τέτιων κυβερνείων	Ἀριθμός ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν σ' αὐτά	Ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν πραγματικά μέρος στίς ἀπεργίες	
		τό 1906	τό 1907
19	572.132	186.926	285.673

Κατά μέσο ὅρο σέ κάθε κυβερνεῖο ἀναλογοῦν 30 χιλ. ἐργοστασιακοί ἐργάτες. Ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν, πού πῆραν πραγματικά μέρος στίς ἀπεργίες, φτάνει ὥς τίς 100 χιλιάδες καί ἄν ἀφαιρέσουμε τούς πετρελαιοεργάτες τοῦ κυβερνείου Μπακοῦ, πού δέν ὑπολογίστηκαν τό 1906 (ὅπως φαίνεται δέν ξεπερνοῦν τίς 20-30 χιλιάδες), τότε εἶναι γύρω στίς 70 χιλιάδες.

Ὁ ρόλος τῆς ὀπισθοφυλακῆς τό 1906 καί τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τό 1907 προβάλλει καθαρά σ' αὐτά τά στοιχεῖα.

Γιά νά κρίνει κανείς μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια αὐτά τά μεγέθη πρέπει νά πάρει ὑπόψη τά στοιχεῖα κατά περιοχές τῆς Ρωσίας καί νά συγκρίνει τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν μέ τόν ἀριθμό τῶν ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν. Νά ἡ συνόψιση αὐτῶν τῶν στοιχείων:

Βιομηχανικές περιοχές	Ἀριθμός ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν τό 1905 (σέ χιλ.)	Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλ.) γιά τά χρόνια 1895 - 1904 συνολικά	1905	1906	1907	1908
I. Πετρούπολης	298	137	1.033	307	325	44
II. Μόσχας	567	123	540	170	154	28
III. Βαρσοβίας	252	69	887	525	104	35
IV - VI: Κιέβου, Περιοχῆς τοῦ Βόλγα καί τοῦ Χαρκόβου	543	102	403	106	157*	69*
Σύνολο	1.660	431	2.863	1.108	740	176

Οἱ ἐργάτες τῶν διαφόρων περιοχῶν δέν πῆραν μέρος στό κίνημα μέ τήν ἴδια ἀναλογία. Γενικά, οἱ 1.660 χιλ. ἐργάτες ἔδοσαν 2.863 χιλ. ἀπεργούς, δηλ. 164 ἀπεργούς σέ κάθε 100 ἐργάτες, ἤ, μ' ἄλλα λόγια, κάτι παραπάνω ἀπ' τούς μισούς ἐργάτες ἀπήργησαν τό 1905 κατά μέσο ὅρο ἀπό δυό φορές. Αὐτοί ὅμως οἱ μέσοι ἀριθμοί καλύπτουν τή βασική διαφορά ἀνάμεσα στίς περιοχές Πετρούπολης καί Βαρσοβίας, ἀπό τή μιά μεριά, καί σ' ὅλες τίς ὑπόλοιπες, ἀπό τήν ἄλλη. Στίς περιοχές Πετρούπολης καί Βαρσοβίας μαζί βρίσκεται τό $^1/_3$ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν (550 χιλ. ἀπό τούς 1.660 χιλ.), ἐνῶ οἱ ἐργάτες πού ἀπήργησαν ἀποτελοῦν τά $^2/_3$ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ (1.920 χιλ. ἀπό 2.863 χιλ.). Στίς περιοχές αὐτές ὁ κάθε ἐργάτης ἀπήργησε κατά μέσο ὅρο σχεδόν 4 φορές τό 1905. Στίς ὑπόλοιπες περιοχές σέ 1.110 χιλ. ἐργάτες ἀναλογοῦν 943 χιλ. ἀπεργοί, δηλ. ἀναλογικά τέσσερεις φορές λιγότερο ἀπ' ὅ,τι στίς δυό περιοχές πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω. Ἀπ' αὐτό καί μόνο φαίνεται πόσο λαθεμένοι εἶναι οἱ ἰσχυρισμοί τῶν φιλελευθέρων πού τούς ἐπαναλαβαίνουν οἱ λικβινταριστές μας, ὅτι δῆθεν οἱ ἐργάτες ὑπερεκτίμησαν τίς δυνάμεις τους. Ἀντίθετα, τά γεγονότα ἀποδείχνουν ὅτι οἱ ἐργάτες ὑποτίμησαν τίς δυνάμεις τους, γιατί δέν τίς χρησιμοποίησαν ὅλες. Ἄν ἡ δραστηριότητα καί ἡ ἐπιμονή τῆς ἀπεργιακῆς πάλης (μιλᾶμε

* Οἱ ἀριθμοί αὐτοί δέν μποροῦν νά συγκριθοῦν ἀπόλυτα μέ τά στοιχεῖα τῶν περασμένων χρόνων, γιατί τό 1907 συμπεριλαμβάνονται γιά πρώτη φορά οἱ ἐργάτες τῆς βιομηχανίας πετρελαίου. Ἡ προσαύξηση, ἀσφαλῶς, δέν εἶναι παραπάνω ἀπό 20-30 χιλιάδες.

ἐδῶ μόνο γι' αὐτή τή μορφή πάλης) ἦταν σ' ὅλη τή Ρωσία αὐτή πού ἦταν στίς περιοχές Πετρούπολης καί Βαρσοβίας τότε ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν θά ἦταν *διπλάσιος*. Μ' ἄλλα λόγια, τό συμπέρασμα αὐτό μποροῦμε νά τό διατυπώσουμε ἔτσι: οἱ ἐργάτες μπόρεσαν νά ἐκτιμήσουν μόνο τό μισό τῶν δυνάμεών τους στό δοσμένο τομέα τοῦ κινήματος, γιατί τό ἄλλο μισό δέν τό ἔχουν χρησιμοποιήσει. Μιλώντας γεωγραφικά: οἱ δυτικές καί οἱ βορειοδυτικές περιοχές εἶχαν πιά ἀφυπνιστεῖ, ἐνῶ οἱ κεντρικές, οἱ ἀνατολικές καί οἱ νότιες μισοκοιμοῦνταν. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ κάθε μέρα κάνει κάτι γιά νά ξυπνήσουν οἱ καθυστερημένοι.

Τό ἑπόμενο σημαντικό συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό τά στοιχεῖα κατά περιοχές εἶναι ὅτι ἀπό τό 1905 ὥς τό 1906 εἴχαμε παντοῦ πτώση τοῦ κινήματος, ἄν καί ἀνισόμετρη· ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907, ἐνῶ παρατηρεῖται τεράστια πτώση στήν περιοχή τῆς Βαρσοβίας καί πολύ μικρή χαλάρωση στίς περιοχές τῆς Μόσχας, Κιέβου καί τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλγα, στίς περιοχές τῆς Πετρούπολης καί Χαρκόβου βλέπουμε *αὔξηση*. Αὐτό σημαίνει πώς μέ τό δοσμένο ἐπίπεδο συνειδητότητας καί προπαρασκευῆς τοῦ πληθυσμοῦ ἡ μορφή τοῦ κινήματος πού ἐξετάζουμε εἶχε πιά δόσει ὅ,τι μποροῦσε νά δόσει κατά τή διάρκεια τοῦ 1905, καί ἐφόσον δέν εἶχαν ἐξαλειφθεῖ οἱ ἀντικειμενικές ἀντιθέσεις τῆς κοινωνικοπολιτικῆς ζωῆς ἔπρεπε νά περάσει στήν ἀνώτατη μορφή τοῦ κινήματος· ὕστερα ὅμως ἀπό ἕνα χρόνο ἀνάπαυλας, ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι, ἡ μιά περίοδο συγκέντρωσης τῶν δυνάμεων, στή διάρκεια τοῦ 1906, νέα ἄνοδος παρατηρήθηκε καί ἄρχισε σ' ἕνα μέρος τῆς χώρας. Ἄν οἱ οἱ φιλελεύθεροι καί πίσω ἀπ' αὐτούς οἱ λικβινταριστές, ἐκτιμώντας τήν περίοδο αὐτή, μιλᾶνε περιφρονητικά γιά «προσδοκίες τῶν ρωμαντικῶν», τότε ὁ μαρξιστής πρέπει νά πεῖ πώς οἱ φιλελεύθεροι, μή θέλοντας νά ὑποστηρίξουν αὐτή τή μερική ἄνοδο, ὑπόσκαπταν τήν τελευταία δυνατότητα ὑπεράσπισης τῶν δημοκρατικῶν κατακτήσεων.

Πάνω στό ζήτημα τοῦ ἐδαφικοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἀπεργῶν πρέπει νά σημειώσουμε ἀκόμη, πώς ἡ τεράστια πλειοψηφία τους ἀναλογεῖ σέ *ἕξι* κυβερνεῖα μέ πολύ ἀναπτυγμένη βιομηχανία καί μέ μεγάλες πόλεις στά πέντε ἀπ' αὐτά. Τά ἕξι αὐτά κυβερνεῖα εἶναι: τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας, τῆς Λιβονίας, τοῦ Βλαντίμιρ, τῆς Βαρσοβίας καί τοῦ Πετροκόφ. Στά κυβερνεῖα αὐτά τό 1905 ὑπῆρχαν 827 χιλ. ἐργοστασιακοί ἐργάτες σέ σύνολο 1.661 χιλ., δηλ. σχεδόν τό μισό τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ.

Ἐνῶ ἀπεργοί στή δεκαετία 1895-1904 ἦταν σ' αὐτά συνολικά 246 χιλ. ἀπό τούς 431 χιλ., δηλ. τά 60% περίπου τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν· τό 1905, 2.072 χιλ. ἀπό τούς 2.863 χιλ. δηλ. περίπου τά 70%· τό 1906, 852 χιλ. ἀπό τούς 1.108 χιλ., δηλ. περίπου τά 75%· τό 1907, 517 χιλ. ἀπό τούς 740 χιλ., δηλ. περίπου τά 70%· τό 1908, 85 χιλ. ἀπό τούς 176 χιλ., δηλ. λιγότερο ἀπό τό μισό*.

Συνεπῶς, ὁ ρόλος τῶν ἕξι αὐτῶν κυβερνείων στήν τριετία 1905-1907 ἦταν *μεγαλύτερος* ἀπ' ὅ,τι στήν προηγούμενη καί τήν ἑπόμενη περίοδο. Εἶναι φανερό, λοιπόν, πώς τά μεγάλα ἀστικά κέντρα καί οἱ πρωτεύουσες ἀνάπτυξαν στήν τριετία αὐτή πολύ μεγαλύτερη δραστηριότητα ἀπ' ὅ,τι τά ὑπόλοιπα μέρη. Οἱ ἐργάτες, οἱ σκορπισμένοι στά χωριά καί στά σχετικά μικρά ἀστικά καί βιομηχανικά κέντρα, πού ἀποτελοῦσαν τό μισό τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν, παρέταξαν στά χρόνια 1895-1904 τά 40% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν, καί στά 1905-1907 ὅλο-ὅλο τά 25-30%. Συμπληρώνοντας τό παραπάνω συμπέρασμα μποροῦμε νά ποῦμε πώς οἱ μεγάλες πόλεις ξύπνησαν, ἐνῶ οἱ μικρές πόλεις καί τά χωριά κοιμοῦνταν ἀκόμη ἀρκετά βαθιά.

Σχετικά μέ τό χωριό γενικά, δηλ. τούς ἐργοστασιακούς ἐργάτες πού ζοῦν στά χωριά, ἐκτός ἀπό τά παραπάνω ὑπάρχουν στατιστικά στοιχεῖα γιά τόν *ἀριθμό τῶν ἀπεργιῶν* (ὄχι γιά τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν) στίς πόλεις καί ἔξω ἀπό τίς πόλεις. Τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι:

	Ἀριθμός ἀπεργιῶν		
	Στίς πόλεις	Ἔξω ἀπό τίς πόλεις	Σύνολο
Στά 10 χρόνια (1895-1904) συνολικά	1.326	439	1.765
1905	11.891	2.104	13.995
1906	5.328	786	6.114
1907	3.258	315	3.573
1908	767	125	892

Οἱ συντάκτες τῆς ἐπίσημης στατιστικῆς, παραθέτοντας τά στοιχεῖα αὐτά, τονίζουν πώς, σύμφωνα μέ τίς γνωστές ἔρευνες τοῦ κ. Πογκόζεφ, τά 40% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργοστασίων τῆς Ρωσίας βρίσκονται στίς πόλεις καί τά 60% ἔξω ἀπό τίς πόλεις [144]. Συνεπῶς, ἄν στή συνηθισμένη περίοδο (1895-1904) ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργιῶν στίς πόλεις ξεπερνάει τρεῖς φο-

* Τό 1908 ἐπικεφαλῆς τῶν κυβερνείων πού παρουσιάζουν σημαντικό ἀριθμό ἀπεργῶν βρίσκεται τό κυβερνεῖο τοῦ Μπακοῦ μέ 47 χιλ. ἀπεργούς. Οἱ τελευταῖοι τῶν μοϊκανῶν τῆς μαζικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας!

ρές τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργιῶν στήν ὕπαιθρο, τό ποσοστό τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργιῶν ἔναντι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων *εἶναι 4 ½ φορές* μεγαλύτερο στίς πόλεις ἀπό τήν ὕπαιθρο. Τό 1905 ἡ σχέση αὐτή ἦταν κατά προσέγγιση 8:1· τό 1906–9:1· τό 1907—15:1· τό 1908*— 6:1. Μ' ἄλλα λόγια: *ὁ ρόλος* τῶν ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων στό ἀπεργιακό κίνημα, σέ σύγκριση μέ τό ρόλο τῶν ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν πού ζοῦσαν στήν ὕπαιθρο, ἦταν κατά πολύ μεγαλύτερος τό 1905 ἀπ' ὅ,τι στά προηγούμενα χρόνια, μάλιστα τό 1906 καί τό 1907 ὁ ρόλος αὐτός γινόταν ὅλο καί μεγαλύτερος, δηλ. ἡ ἀναλογική συμμετοχή τῶν ἐργατῶν τῆς ὑπαίθρου στό κίνημα γινόταν ὅλο καί μικρότερη. Οἱ ἐργοστασιακοί ἐργάτες πού ζοῦσαν στήν ὕπαιθρο, οἱ ὁποῖοι ἦταν λιγότερο προετοιμασμένοι ἀπ' τούς ἀγῶνες τῆς δεκαετίας 1895-1904, ἔδειξαν τή λιγότερη σταθερότητα καί πέρασαν πιό γρήγορα ἀπ' ὅλους στήν ὑποχώρηση ὕστερα ἀπό τό 1905. Ἡ ἐμπροσθοφυλακή, δηλ. οἱ ἐργοστασιακοί ἐργάτες τῶν πόλεων, τό 1906 κατέβαλε ἰδιαίτερες προσπάθειες καί τό 1907 *ἀκόμη μεγαλύτερες ἀπ' ὅ,τι τό 1906* γιά νά συγκρατήσει αὐτή τήν ὑποχώρηση.

Ἄς ἐξετάσουμε παρακάτω τήν κατανομή τῶν ἀπεργῶν κατά κλάδους παραγωγῆς. Γι' αὐτό θά ξεχωρίσουμε τέσσερεις κύριες ὁμάδες παραγωγῆς: Α) ἐργάτες μετάλλου· Β) ἐργάτες ὑφαντουργίας· Γ) τυπογράφοι, ξυλουργοί, βυρσοδέψες καί ἐργάτες χημικῶν προϊόντων· Δ) ἐργάτες ἐπεξεργασίας ὀρυκτῶν προϊόντων καί παραγωγῆς ἐπισιτιστικῶν εἰδῶν. Τά στοιχεῖα γιά κάθε χρόνο εἶναι [145]:

Ὁμάδες παραγωγῆς	Συνολικός ἀριθμός ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν τό 1905	Ἀριθμός ἀπεργῶν (σέ χιλ.) στά χρόνια				
		1895-1904 συνολικά	1905	1906	1907	1908
Α	252	117	811	213	193	41
Β	708	237	1.296	640	302	56
Γ	277	38	471	170	179	24
Δ	454	39	285	85	66	59
Σύνολο	1.691	431	2.863	1.108	740	176

* Τό 1908 στόν ἀριθμό τῶν ἀπεργιῶν προστέθηκαν 228 καί τό 1907, 230 ἀπεργίες στή βιομηχανία πετρελαίου, πού γιά πρώτη φορά ἄρχισε νά ἐλέγχεται τό 1906.

Οἱ ἐργάτες μετάλλου εἶχαν προετοιμαστεῖ καλύτερα ἀπ' ὅλους κατά τή δεκαετία πού προηγήθηκε τοῦ 1905. Κατά τή δεκαετία αὐτή σχεδόν οἱ μισοί ἀπ' αὐτούς ἀπήργησαν (117 ἀπό τούς 252). Οἱ ἐργάτες μετάλλου, ὄντας καλύτερα προετοιμασμένοι, προπορεύονται καί τό 1905. Ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν μετάλλου ξεπερνάει *πάνω ἀπό τρεῖς φορές* τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν (811 ἔναντι 252). Ἀκόμη πιό ἀνάγλυφα προβάλλει ὁ ρόλος τῆς πρωτοπορίας αὐτῆς μέ τήν κατανομή τῶν στοιχείων γιά τό 1905 κατά μήνα (λεπτομερειακή ἐξέταση τῶν στοιχείων αὐτῶν εἶναι ἀδύνατο νά γίνει σ' ἕνα σύντομο ἄρθρο, γι' αὐτό τήν ἀναβάλλουμε γιά ἄλλη φορά). Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν μετάλλου γιά ὅλους τούς μῆνες τοῦ 1905 δέν ἀντιστοιχεῖ στόν Ὀχτώβρη, ὅπως *σ' ὅλες* τίς ἄλλες ὁμάδες παραγωγῆς, ἀλλά στό Γενάρη. Ἡ ἐμπροσθοφυλακή ἄρχισε τό κίνημα μέ τή μεγαλύτερη δραστηριότητα, «τραντάζοντας» τήν ὑπόλοιπη μάζα. Μόνο τό Γενάρη τοῦ 1905 ἀπήργησαν 155 χιλιάδες ἐργάτες μετάλλου, δηλ. τά $^{2}/_{3}$ ὅλων τῶν ἐργατῶν μετάλλου (252 χιλ.)· σέ ἕνα μήνα ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ξεπερνᾶ σημαντικά τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν ὅλης τῆς προηγούμενης δεκαετίας (155 ἔναντι 117). Αὐτή ὅμως, ἡ σχεδόν ὑπεράνθρωπη δραστηριότητα ἐξαντλεῖ τίς δυνάμεις τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς κατά τό τέλος τοῦ 1905: οἱ ἐργάτες μετάλλου βρίσκονται στήν πρώτη θέση ὡς πρός τήν ἔκταση τῆς πτώσης τοῦ κινήματος τό 1906. Ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν τους παρουσιάζει τή μεγαλύτερη πτώση: ἀπό 811 σέ 213, δηλ. σχεδόν στό τέταρτο. Τό 1907 ἡ ἐμπροσθοφυλακή συγκεντρώνει πάλι τίς δυνάμεις της: ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν παρουσιάζει πολύ ἀσήμαντη ἐλάττωση γενικά (ἀπό 213 σέ 193), ἐνῶ στούς τρεῖς κύριους κλάδους παραγωγῆς τῆς ὁμάδας τῶν προϊόντων ἐπεξεργασίας μετάλλου, καί συγκεκριμένα στούς κλάδους μηχανοκατασκευῶν, ναυπηγείων καί χυτηρίων, ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν *ἀνεβαίνει* ἀπό 104 χιλ. τό 1906 σέ 125 χιλ. τό 1907.

Οἱ ὑφαντουργοί ἀποτελοῦν τήν κύρια μάζα τῶν ρώσων ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν, κατά τι λιγότερο ἀπό τό $^{1}/_{2}$ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ (708 ἀπό 1.691). Ἀπό ἄποψη προετοιμασίας στά 10 χρόνια πρίν ἀπό τό 1905 ἔρχονται δεύτεροι: ἀπήργησε τό $^{1}/_{3}$ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ (237 ἀπό τούς 708). Ἀπό ἄποψη ἔντασης τοῦ κινήματος τό 1905 ἔρχονται ἐπίσης δεύτεροι: 180 ἀπεργοί στούς 100 ἐργάτες. Μπαίνουν στόν ἀγώνα πιό ἀργά ἀπό τούς ἐργάτες μετάλλου: τό Γενάρη εἶχαν κατά τι περισσό-

τερους άπεργούς άπό τούς έργάτες μετάλλου (164 χιλ. ἔναντι 155), τόν 'Οχτώβρη περισσότερους άπό τούς διπλάσιους (256 χιλ. ἔναντι 117). Ἡ κύρια αὐτή μάζα, πού μπῆκε ἀργότερα στό κίνημα, κρατιέται σταθερότερα ἀπό ὅλους τό 1906: ἡ πτώση τό χρόνο αὐτό εἶναι γενική, στούς ὑφαντουργούς ὅμως εἶναι ἡ *μικρότερη ἀπ' ὅ,τι σ' ὅλους τούς ἄλλους*, ἡ μείωση σ' αὐτούς φτάνει στό μισό (640 ἔναντι 1296), στούς ἐργάτες μετάλλου σχεδόν στό ἕνα τέταρτο (213 καί 811), στούς ὑπόλοιπους ἔχουμε μείωση $2\,^1/_2$ - $3\,^1/_2$ φορές. Μόνο τό 1907 οἱ δυνάμεις τῆς κύριας μάζας φαίνονται καί αὐτές ἐξαντλημένες: ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907 ἀκριβῶς σ' αὐτή τήν ὁμάδα παρατηρεῖται ἡ *μεγαλύτερη* πτώση, πάνω ἀπ' τό μισό (302 ἔναντι 640).

Χωρίς νά σταθοῦμε λεπτομερειακά στήν ἐξέταση τῶν στοιχείων γιά τούς ἄλλους κλάδους παραγωγῆς, θά σημειώσουμε μονάχα πώς τελευταία ἀπ' ὅλους ἔρχεται ἡ κατηγορία Δ, πού ἦταν ἡ πιό ἀδύνατα προετοιμασμένη καί εἶχε τήν πιό ἀδύνατη συμμετοχή στό κίνημα. Ἄν πάρουμε σάν βάση τούς ἐργάτες μετάλλου, μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἡ κατηγορία Δ «χρωστᾶ» πάνω ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο ἀπεργούς μόνο γιά τό 1905.

Ἡ σχέση ἀνάμεσα στούς ἐργάτες μετάλλου καί στούς ὑφαντουργούς εἶναι χαρακτηριστική σάν σχέση ἑνός πρωτοπόρου στρώματος πρός τήν πλατιά μάζα. Ἐφόσον στήν περίοδο 1895-1904 δέν ὑπῆρχαν ἐλεύθερες ὀργανώσεις, ἐλεύθερος τύπος, κοινοβουλευτικό βῆμα κτλ., οἱ μάζες δέν μποροῦσαν νά συσπειρωθοῦν τό 1905 διαφορετικά παρά μόνο αὐθόρμητα, στήν πορεία τῆς ἴδιας τῆς πάλης. Ὁ μηχανισμός αὐτῆς τῆς συσπείρωσης λειτουργοῦσε ὡς ἑξῆς: ξεσηκώνονταν τό ἕνα πίσω ἀπ' τό ἄλλο τά κύματα τῶν ἀπεργῶν, ἐνῶ ἡ ἐμπροσθοφυλακή γιά νά «τραντάξει» τίς πλατιές μάζες ὑποχρεώθηκε νά ξοδέψει τόσο τεράστια ἐνέργεια στήν ἀρχή τοῦ κινήματος, ἔτσι πού κατά τό ἀποκορύφωμα τοῦ κινήματος φάνηκε σχετικά ἀδυνατισμένη. Τό Γενάρη τοῦ 1905 ἦταν 444 χιλ. ἀπεργοί, ἀπ' αὐτούς ἐργάτες μετάλλου 155 χιλ., δηλ. τά 34 %, ἐνῶ τόν 'Οχτώβρη ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἦταν 519 χιλ., ἀπ' αὐτούς ἐργάτες μετάλλου 117 χιλ., δηλ. τά 22%. Ἐννοεῖται, πώς μιά τέτια ἀνισομετρία τοῦ κινήματος ἰσοδυναμεῖ μέ ὁρισμένη σπατάλη δυνάμεων λόγω τῆς διασπορᾶς τους καί τῆς ἀνεπαρκοῦς συγκέντρωσής τους. Αὐτό σημαίνει, πρῶτο, ὅτι τό ἀποτέλεσμα μποροῦσε νά εἶναι καλύτερο, ἄν γινόταν καλύτερη συγκέντρωση τῶν δυνάμεων, καί, δεύτερο, ὅτι λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς πού ἐξετάζουμε, στήν ἀρχή κάθε κύματος

ἦταν ἀναπόφευκτο, καί γιά τήν ἐπιτυχία ἀπαραίτητο, νά κάνουμε μιά σειρά ἐνέργειες ψηλαφητά, μιά σειρά, ἄς ποῦμε, ἀνιχνεύσεις, δοκιμαστικές κινήσεις κτλ. Γι' αὐτό, ὅταν οἱ φιλελεύθεροι καί ξωπίσω τους οἱ λικβινταριστές, σάν τόν Μάρτοφ, ξεκινώντας ἀπό τή θεωρία τους «ὅτι τό προλεταριάτο ὑπερεκτίμησε τίς δυνάμεις του», μᾶς κατηγοροῦν πώς «ἀκολουθούσαμε στήν οὐρά τῆς αὐθόρμητης ταξικῆς πάλης», οἱ κύριοι αὐτοί ἀπαγγέλλουν μόνοι τους τήν καταδίκη τους καί μᾶς κάνουν, παρά τή θέλησή τους, τό μεγαλύτερο κοπλιμέντο.

Γιά νά τελειώσουμε τήν ἐπισκόπηση τῶν στοιχείων γιά τίς ἀπεργίες κατά χρόνο, θά σταθοῦμε ἀκόμη στούς ἀριθμούς πού χαρακτηρίζουν τίς διαστάσεις καί τή διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν, καθώς καί τήν ἔκταση τῶν ζημιῶν ἀπό τίς ἀπεργίες.

Ὁ μέσος ἀριθμός ἀπεργῶν στή μιά ἀπεργία ἦταν:

Στά	10 χρόνια (1895-1904)	244	ἐργάτες
τό	1905	205	»
»	1906	181	»
»	1907	207	»
»	1908	197	»

Ἡ ἐλάττωση τῆς ἔκτασης τῶν ἀπεργιῶν (σύμφωνα μέ τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος σ' αὐτές) τό 1905 ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονός ὅτι μπῆκαν στήν πάλη πλῆθος μικρῶν ἐπιχειρήσεων, πού ἐλάττωσαν τό μέσο ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν. Ἡ παραπέρα ἐλάττωση τό 1906 σημαίνει, προφανῶς, ὅτι ἔπεσε ἡ ἔνταση τῆς πάλης. Τό 1907 ἔχουμε καί ἐδῶ κάποιο βῆμα πρός τά μπρός.

Ἄν πάρουμε τό μέσο ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν στίς καθαρά πολιτικές ἀπεργίες, θά ἔχουμε τούς παρακάτω ἀριθμούς κατά χρόνο: 1905—180· 1906—174· 1907—203· 1908—197. Οἱ ἀριθμοί αὐτοί δείχνουν ἀκόμη πιό παραστατικά ὅτι ἡ ἔνταση τῆς πάλης ἐλαττώθηκε τό 1906 καί αὐξήθηκε πάλι τό 1907 ἤ (καί ἴσως ταυτόχρονα) ὅτι τό 1907 πῆραν μέρος στό κίνημα κατά κύριο λόγο οἱ πολύ μεγάλες ἐπιχειρήσεις.

Ὁ ἀριθμός τῶν ἡμερῶν ἀπεργίας πού ἀναλογοῦν σέ 1 ἐργάτη ἀπεργό ἦταν:

Στά	10 χρόνια (1895-1904)	4,8	μέρες
τό	1905	8,7	»
»	1906	4,9	»
»	1907	3,2	»
»	1908	4,9	»

Ἡ ἐπιμονή τῆς πάλης πού δείχνουν αὐτοί οἱ ἀριθμοί ἔφτασε στό ἀνώτερο σημεῖο τό 1905, ἔπειτα ἐξασθένισε γρήγορα ὥς τό 1907 καί δυνάμωσε μόνο τό 1908. Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ἀπό ἄποψη ἐπιμονῆς τῆς πάλης οἱ ἀπεργίες στή Δυτική Εὐρώπη στέκονταν ἀσύγκριτα πιό ψηλά. Ὁ ἀριθμός τῶν ἡμερῶν ἀπεργίας κατά ἐργάτη-ἀπεργό ἦταν στήν πενταετία 1894-1898 γιά τήν Ἰταλία 10,3, γιά τήν Αὐστρία 12,1, γιά τή Γαλλία 14,3 καί γιά τήν Ἀγγλία 34,2.

Ἄν ξεχωρίσουμε τίς καθαρά πολιτικές ἀπεργίες θά ἔχουμε τούς παρακάτω ἀριθμούς: τό 1905 — 7,0 ἡμέρες κατά ἀπεργό· τό 1906 — 1,5· τό 1907 — 1,0. Οἱ ἀπεργίες γιά οἰκονομικούς λόγους διακρίνονται πάντα γιά μεγαλύτερη διάρκεια τῆς πάλης.

Παίρνοντας ὑπόψη ὅτι ἡ ἐπιμονή στούς ἀπεργιακούς ἀγῶνες δέν ἦταν ἡ ἴδια στά διάφορα χρόνια, βγάζουμε τό συμπέρασμα ὅτι τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν δέν καθορίζουν ἀκόμη ἐπαρκῶς τίς σχετικές διαστάσεις τοῦ κινήματος γιά τά διάφορα χρόνια. Ἀκριβής συντελεστής εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν ἡμερομισθίων πού χάθηκαν στή διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν καί πού ἦταν κατά χρόνο:

				Μέσα σ' αὐτά τά ἡμερομίσθια ἀπό καθαρά πολιτικές ἀπεργίες
Στά	10 χρόνια (1895-1904)	συνολικά	2.079.408	—
»	1905	»	23.609.387	7.569.708
»	1906	»	5.512.749	763.605
»	1907	»	2.433.123	521.647
»	1908	»	864.666	89.021

Ἔτσι, ἡ καθορισμένη μέ ἀκρίβεια ἔκταση τοῦ κινήματος μόνο γιά τό 1905 εἶναι *11 φορές καί κάτι* μεγαλύτερη ἀπ' ὅτι σ' ὅλα τά 10 προηγούμενα χρόνια συνολικά. Μ' ἄλλα λόγια: ἡ ἔκταση τοῦ κινήματος τό 1905 ξεπερνᾶ *115 φορές τή μέση χρονιάτικη* ἔκταση τοῦ κινήματος στήν προηγούμενη δεκαετία.

Ὁ συσχετισμός αὐτός μᾶς δείχνει πόσο κοντόφθαλμοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού πολύ συχνά συναντοῦμε ἀνάμεσα στούς ἐπίσημους ἐπιστήμονες (καί ὄχι μόνο ἀνάμεσα σ' αὐτούς) οἱ ὁποῖοι παίρνουν τό ρυθμό τῆς κοινωνικοπολιτικῆς ἀνάπτυξης πού σημειώνεται στίς λεγόμενες «εἰρηνικές», «ὀργανικές», «ἐξελικτικές» ἐποχές σάν κανόνα γιά ὅλες τίς περιπτώσεις, σάν δείκτη τῆς ταχύτητας ἀνάπτυξης, ἐφικτῆς γιά τή σύγχρονη ἀνθρωπότητα. Στήν πραγματικότητα ὁ ρυθμός «ἀνάπτυξης» στίς λεγόμενες «ὀργανικές» ἐποχές εἶναι ἕνας δείκτης τῆς μεγαλύτερης

στασιμότητας, τῶν μεγαλύτερων ἐμποδίων γιά τήν ἀνάπτυξη.

῾Ο συντάκτης τῆς ἐπίσημης στατιστικῆς ἀπό τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἡμερομισθίων πού χάθηκαν στή διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν καθορίζει τίς ζημιές πού εἶχε ἡ βιομηχανία. Οἱ ζημιές αὐτές (ἡμιτελής ἐπεξεργασία τοῦ προϊόντος) ἔφτασαν στή δεκαετία 1895-1904, συνολικά τά 10,4 ἑκατομμύρια ρούβλια, τό 1905 τά 127,3 ἑκατομ., τό 1906 τά 31,2 ἑκατομ., τό 1907 τά 15,0 ἑκατομ., τό 1908 τά 5,8 ἑκατομ. ρούβλια. Στήν τριετία 1905-1907 ἡ ζημιά λόγω τῆς ἡμιτελοῦς ἐπεξεργασίας τοῦ προϊόντος ἔφτασε, συνεπῶς, τά 173,5 ἑκατομ. ρούβλια.

῾Η ζημιά τῶν ἐργατῶν ἀπό τά ἡμερομίσθια πού ἔχασαν τίς ἡμέρες τῆς ἀπεργίας (ὑπολογισμένη μέ βάση τό ὕψος τοῦ μέσου ἡμερομίσθιου στούς διάφορους κλάδους παραγωγῆς) ἔφτασε τά χρόνια πού ἐξετάζουμε σέ χιλιάδες ρούβλια:

᾿Ομάδες παραγωγῆς (βλ. παραπάνω σελ. 18*)	᾿Αριθμός ἐργοστασιακῶν ἐργατῶν τό 1905 σέ χιλ.	῾Η ζημιά τῶν ἐργατῶν ἀπό τίς ἀπεργίες σέ χιλιάδες ρούβλια				
		1895–1904 συνολικά	1905	1906	1907	1908
Α	252	650	7.654	891	450	132
Β	708	715	6.794	1.968	659	228
Γ	277	137	1.997	610	576	69
Δ	454	95	1.096	351	130	22
Σύνολο	1.691	1.597	17.541	3.820	1.815	451

῾Η ζημιά τῶν ἐργατῶν μέσα στήν τριετία 1905-1907 ἔφτασε τά 23,2 ἑκατομ. ρούβλια, δηλ. πάνω ἀπό 14 φορές ἀπ' ὅ,τι στά 10 προηγούμενα χρόνια μαζί**. ῾Ο συντάκτης τῆς ἐπίσημης στα-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 394. *῾Η Σύντ.*

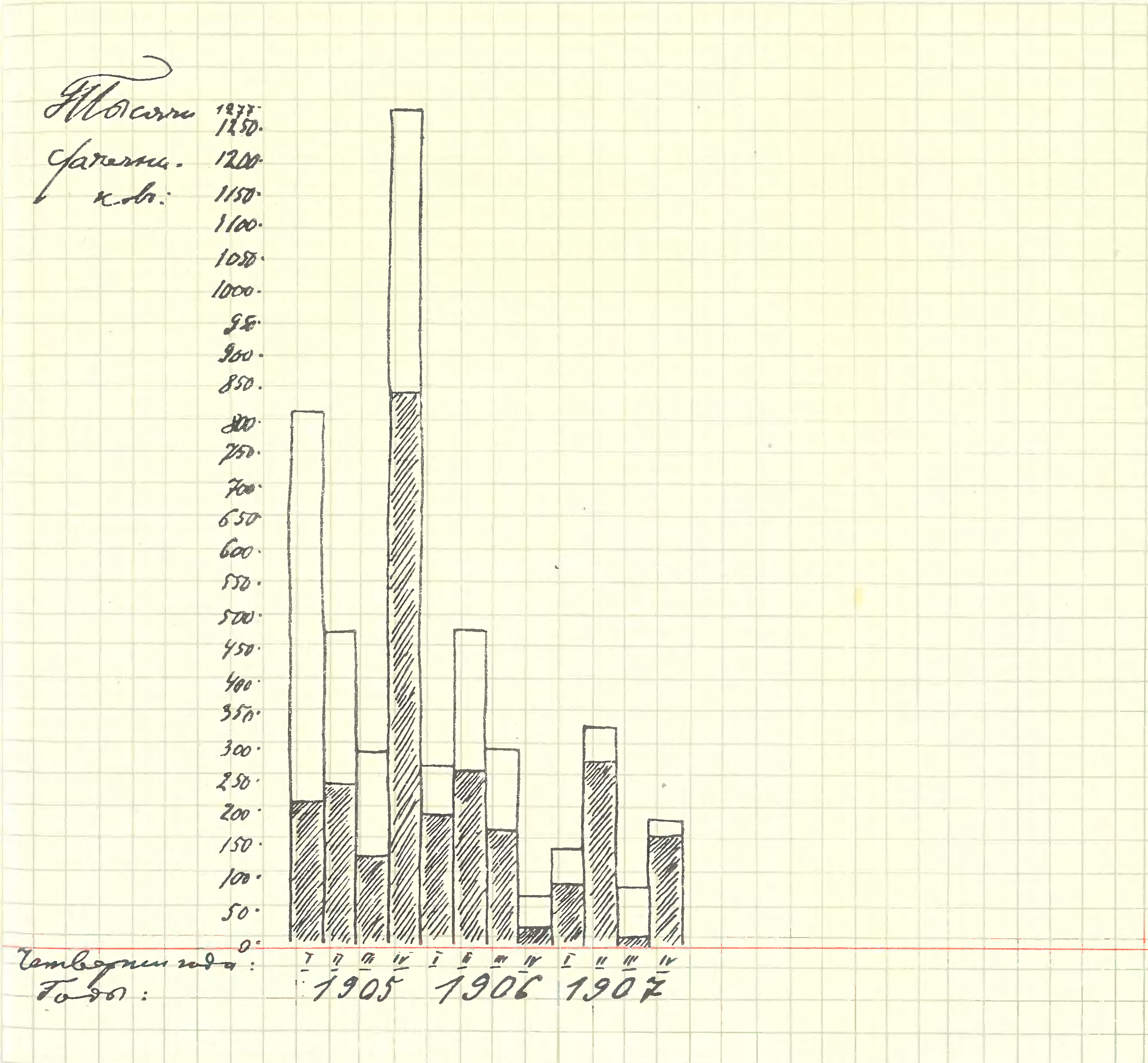
** Πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη πώς ἕνα *μέρος* ἀπό τή ζημιά αὐτή τήν ἐποχή πού τό κίνημα ἦταν περισσότερο ἰσχυρό οἱ ἐργάτες τό μετατόπισαν στούς ἐργοδότες. ῾Η στατιστική ἔπρεπε νά ἐξηγήσει, ἀρχίζοντας ἀπό τό 1905, τήν ἰδιαίτερη αἰτία τῶν ἀπεργιῶν (ὁμάδα αἰτιῶν *3 β* σύμφωνα μέ τήν ἐπίσημη ὀνοματολογία): *τό αἴτημα νά πληρωθοῦν γιά τίς μέρες ἀπεργίας*. Οἱ περιπτώσεις πού προβλήθηκε αὐτό τό αἴτημα ἦταν τό 1905 — 632, τό 1906 — 256, τό 1907 — 48 καί τό 1908 — 9 (πρίν ἀπό τό 1905 τό αἴτημα αὐτό δέν προβαλλόταν καθόλου). Τά ἀποτελέσματα τῆς πάλης τῶν ἐργατῶν γιά τό αἴτημα αὐτό εἶναι γνωστά μόνο γιά τό 1906 καί τό 1907, καί μόνο σέ δυό-τρεῖς περιπτώ-

τιστικῆς ὑπολογίζει πώς οἱ ζημιές αὐτές ἔφταναν κατά μέσο ὅρο γιά κάθε ἐργάτη πού δούλευε στούς κλάδους τῆς βιομηχανίας (καί ὄχι γιά κάθε ἀπεργό) τά 10 περίπου καπίκια τό χρόνο τήν πρώτη δεκαετία, τά 10 περίπου ρούβλια τό 1905, τά 2 περίπου ρούβλια τό 1906, τό 1 περίπου ρούβλι τό 1907. Ὁ ὑπολογισμός ὅμως αὐτός ἀγνοεῖ τίς τεράστιες διαφορές πού ὑπάρχουν στίς παραπάνω σχέσεις ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων. Νά ἕνας πιό λεπτομερειακός ὑπολογισμός πού ἔγινε μέ βάση τούς ἀριθμούς τοῦ προηγούμενου πίνακα:

Ὁμάδες παραγωγῆς	Μέσος ὅρος ζημιῶν (σέ ρούβλια) ἀπό τίς ἀπεργίες κατά ἐργάτη πού δουλεύει στούς κλάδους τῆς βιομηχανίας				
	Στή δεκαετία 1895-1904 συνολικά	1905	1906	1907	1908
Α	2,6	29,9	3,5	1,8	0,5
Β	1,0	9,7	2,8	0,9	0,3
Γ	0,5	7,2	2,2	2,1	0,2
Δ	0,2	2,4	0,7	0,3	0,05
Σύνολο	0,9	10,4	2,3	1,1	0,3

Ἀπό δῶ φαίνεται πώς ἡ ἔκταση τῆς ζημιᾶς ἀπό τίς ἀπεργίες κατά ἐργάτη μετάλλου (ὁμάδα Α) ἔφτασε τό 1905 σχεδόν τά 30 ρούβλια, τρεῖς φορές πάνω ἀπό τό μέσο ὅρο, πάνω ἀπό δέκα φορές ἀπό τή μέση ἔκταση τῆς ζημιᾶς τοῦ ἐργάτη ἐπεξεργασίας ὀρυκτῶν ὑλῶν καί ἐπισιτιστικῶν προϊόντων (ὁμάδα Δ). Τό συμπέρασμα πού βγάλαμε παραπάνω ὅτι οἱ ἐργάτες μετάλλου ἐξάντλησαν τίς δυνάμεις τους στή μορφή τοῦ κινήματος πού ἐξετάζουμε κατά τά τέλη τοῦ 1905, ἐπιβεβαιώνεται ἀκόμη πιό παραστατικά μέ τόν πίνακα αὐτό: στήν ὁμάδα Α ἡ ἔκταση τῶν

σεις ἡ αἰτία πού ἀναφέρεται ἦταν *ἡ βασική*: τό 1906 ἀπό τούς 10.966 ἐργάτες πού ἀπήργησαν, κυρίως γι' αὐτό τό λόγο, οἱ 2.171 κέρδισαν τήν ἀπεργία, οἱ 2.626 τήν ἔχασαν, οἱ 6.169 ἔλυσαν τήν ἀπεργία μέ συμβιβασμό. Τό 1907 ἀπό τούς 93 ἐργάτες πού ἀπήργησαν, κυρίως γι' αὐτό τό λόγο, οὔτε ἕνας δέν κέρδισε τήν ἀπεργία, οἱ 52 τήν ἔχασαν, οἱ 41 τήν ἔλυσαν μέ συμβιβασμό. Ἀπ' ὅ,τι μᾶς εἶναι γνωστό σχετικά μέ τίς ἀπεργίες τοῦ 1905, πρέπει νά ὑποθέσουμε πώς τό 1905 οἱ ἀπεργίες, πού προκλήθηκαν ἀπ' αὐτή τήν αἰτία, εἶχαν μεγαλύτερη ἐπιτυχία ἀπ' ὅ,τι τό 1906.

Тысячи
Саженъ.
1277
1250
1200
1150
1100
1050
1000
950
900
850
800
750
700
650
600
550
500
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
Четверти года:
I II III IV I II III IV I II III IV
Годы:
1905 1906 1907

Διάγραμμα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν
κατά τριμηνία.— 1910

Τό μέρος τῆς στήλης μέ τό μαῦρο δείχνει
τούς ἐργάτες πού πῆραν μέρος σέ πολιτικές ἀπεργίες,
τό μέρος τῆς στήλης μέ τό ἄσπρο, σέ οἰκονομικές.

(Ἀπό τό τετράδιο τοῦ Β.Ι. Λένιν «Στατιστική
τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία», Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXV)

ζημιῶν ἀπό τό 1905 ὡς τό 1906 ἐλαττώθηκε 8 φορές καί κάτι, στίς ἄλλες ὁμάδες 3 - 4 φορές.

Τελειώνοντας ἐδῶ τήν ἐξέταση τῶν χρονιάτικων στατιστικῶν στοιχείων, θά περάσουμε στό ἑπόμενο ἄρθρο στή μελέτη τῶν στοιχείων κατά μήνα.

II

Τό διάστημα τοῦ ἑνός χρόνου εἶναι πολύ μεγάλο γιά νά μελετήσουμε τόν κυματοειδή χαρακτήρα τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος. Ἡ στατιστική μᾶς δίνει τώρα τό δικαίωμα νά ποῦμε ὅτι στήν τριετία 1905-1907 ὁ κάθε μήνας ἰσοδυναμοῦσε μέ χρόνο. Τό ἐργατικό κίνημα στά τρία αὐτά χρόνια ἔζησε 30 χρόνια. Τό 1905 ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν σέ κάθε μήνα δέν ἔπεσε κάτω ἀπό τό *χρονιάτικο* κατώτατο ὅριο τῶν ἀπεργῶν τῆς δεκαετίας 1895-1904, ἐνῶ τό 1906, καθώς καί τό 1907, ὑπῆρχαν μόνο δυό τέτιοι μῆνες.

Δυστυχῶς, ἡ ἐξέταση τῶν στοιχείων κατά μήνα, ὅπως καί τῶν στοιχείων κατά χωριστά κυβερνεῖα, στήν ἐπίσημη στατιστική εἶναι πολύ ἀνεπαρκής. Πολλοί πίνακες γενίκευσης θά πρέπει νά γίνουν ξανά. Γι' αὐτό τό λόγο, καθώς ἐπίσης καί γιά ἔλλειψη χώρου θά περιοριστοῦμε γιά τήν ὥρα στά στοιχεῖα κατά *τρίμηνο*. Ἀπ' ἀφορμή τή διαίρεση σέ οἰκονομικές καί πολιτικές ἀπεργίες θά παρατηρήσουμε ὅτι ἡ ἐπίσημη στατιστική δίνει γιά τά χρόνια 1905 καί 1906-1907 στοιχεῖα ὄχι ἀπόλυτα συγκρίσιμα. Οἱ μικτές ἀπεργίες, σύμφωνα μέ τήν ἐπίσημη ὀνοματολογία τῆς κατηγορίας 12 μέ οἰκονομικά αἰτήματα καί τῆς 12β μέ οἰκονομικά αἰτήματα, τό 1905 θεωροῦνταν πολιτικές, ἐνῶ ἀργότερα θεωροῦνταν οἰκονομικές. Ἐμεῖς καί γιά τό 1905 τίς κατατάσσουμε στίς οἰκονομικές.

Ἀριθμός ἀπεργῶν σέ χιλιάδες [146]:

Χρόνια	1905				1906				1907			
Τρίμηνα	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Σύνολο	810	481	294	1.277	269	479	296	63	146	323	77	193
Συμπεριλαβαίνονται												
σέ οἰκονομικές ἀπεργίες	604	239	165	430	73	222	125	37	52	52	66	30
σέ πολιτικές ἀπεργίες	206	242	129	847	196	257	171	26	94	271	11	163

Μέσα σέ πλαίσια τοποθετοῦνται οἱ περίοδοι πού δείχνουν τή μεγαλύτερη ἄνοδο τοῦ κύματος. Ὁ πίνακας ἀπό τήν πρώτη κιόλας ματιά δείχνει χτυπητά ὅτι οἱ περίοδοι αὐτές συμπίπτουν μέ τά πολύ σπουδαῖα πολιτικά γεγονότα πού χαρακτηρίζουν ὅλη τήν τριετία· 1905 I, ἡ ἐννιά τοῦ Γενάρη καί τά ἐπακόλουθά της· 1905 IV, τά γεγονότα τοῦ Ὀχτώβρη καί τοῦ Δεκέμβρη· 1906 II, ἡ πρώτη Δούμα· 1907 II, ἡ δεύτερη Δούμα. Τήν τελευταία τριμηνία τοῦ 1907 ἡ ἄνοδος εἶναι ἡ πιό μικρή, καί ἐξηγεῖται μέ τήν πολιτική ἀπεργία τοῦ Νοέμβρη (134 χιλ. ἀπεργοί) ἀπ' ἀφορμή τή δίκη τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν τῆς δεύτερης Δούμας. Ἔτσι, ἡ περίοδος αὐτή, πού κλείνει τήν τριετία καί ἀποτελεῖ πέρασμα σέ ἄλλη ἐποχή τῆς ρωσικῆς ἱστορίας, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐξαίρεση πού ἐπιβεβαιώνει τόν κανόνα: ἄν ἡ ἄνοδος τοῦ ἀπεργιακοῦ κύματος δέν σημαίνει ἐδῶ ὅτι πρόκειται γιά γενική κοινωνικοπολιτική ἄνοδο, μέ μιά ἐξέταση ἀπό πιό κοντά φαίνεται πώς δέν ὑπῆρξε κάν ἀπεργιακό *κύμα*, ἀλλά ἦταν μιά μεμονωμένη ἀπεργία-διαδήλωση.

Κανόνα γιά τήν τριετία πού ἐξετάζουμε ἀποτελεῖ τό γεγονός ὅτι ἡ ἄνοδος τοῦ ἀπεργιακοῦ κύματος δείχνει τά κρίσιμα σημεῖα, τά σημεῖα στροφῆς σ' ὅλη τήν κοινωνικοπολιτική ἐξέλιξη τῆς χώρας. Ἡ στατιστική τῶν ἀπεργιῶν μᾶς δείχνει ἐξώφθαλμα τήν κύρια κινητήρια δύναμη αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης. Αὐτό δέν σημαίνει, φυσικά, πώς ἡ ἐξεταζόμενη μορφή τοῦ κινήματος ἦταν ἡ μοναδική, εἴτε ἡ ἀνώτερη — ξέρουμε πώς δέν εἶναι ἔτσι — αὐτό δέν σημαίνει πώς μπορούσαμε νά βγάλουμε ἄμεσα συμπεράσματα ἀπό τή δοσμένη μορφή τοῦ κινήματος γιά τά ἐπιμέρους ζητήματα τῆς κοινωνικοπολιτικῆς ἐξέλιξης. Αὐτό ὅμως σημαίνει πώς ἔχουμε μπροστά μας μιά στατιστική εἰκόνα (φυσικά, κάθε ἄλλο παρά πλήρη εἰκόνα) τοῦ κινήματος τῆς τάξης, πού ἦταν ὁ βασικός κινητήριος μοχλός τῆς γενικῆς κατεύθυνσης τῶν γεγονότων. Τό κίνημα τῶν ἄλλων τάξεων συγκεντρώνεται γύρω ἀπ' αὐτό τό κέντρο, τό ἀκολουθεῖ, κατευθύνεται ἤ καθορίζεται ἀπ' αὐτό (ἀπό θετική ἤ ἀρνητική πλευρά), ἐξαρτιέται ἀπ' αὐτό.

Ἀρκεῖ νά θυμίσουμε τά κύρια σημεῖα τῆς ἱστορίας τῆς Ρωσίας γιά τήν τριετία πού ἐξετάζουμε, γιά νά πειστοῦμε γιά τήν ὀρθότητα αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος. Ἄς πάρουμε τό πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1905. Τί βλέπουμε στίς παραμονές του; Τή γνωστή καμπάνια ἐπίσημων γευμάτων τῶν ζέμστβο. Ἦταν μήπως σωστό νά χαρακτηρίσουμε τίς ἐκδηλώσεις τῶν ἐργατῶν στήν καμπάνια αὐτή σάν «ἀνώτατη μορφή ἐκδήλωσης»; Ἦταν μήπως σωστά τά λόγια γιά μή πρόκληση «πανικοῦ» στούς φιλελευθέρους; Βάλετε

τά ζητήματα αὐτά στά πλαίσια τῆς στατιστικῆς τῶν ἀπεργιῶν (1903: 87 χιλ., 1904: 25 χιλ., Γενάρης τοῦ 1905: 444 χιλ., ἀπ' αὐτές οἱ 123 χιλ. πολιτικές) καί ἡ ἀπάντηση θά εἶναι καθαρή. Ἡ παραπάνω διαφορά σχετικά μέ τήν τακτική στήν καμπάνια τῶν ζέμστβο ἐκφράζει μόνο τόν ἀνταγωνισμό τοῦ φιλελεύθερου καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού ἔχει τίς ρίζες του στίς ἀντικειμενικές συνθῆκες.

Τί βλέπουμε ὕστερα ἀπό τήν ἄνοδο τοῦ Γενάρη*; Τά γνωστά διατάγματα τοῦ Φλεβάρη [147], πού βάζουν τήν ἀρχή γιά κάποια ἀναδιοργάνωση τῆς κρατικῆς συγκρότησης.

Πάρτε τήν τρίτη τριμηνία τοῦ 1905. Στό προσκήνιο τῆς πολιτικῆς ἱστορίας βρίσκεται ὁ νόμος τῆς 6 Αὐγούστου (ἡ λεγόμενη Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν). Εἶναι προκαθορισμένο ὅτι ὁ νόμος αὐτός θά ἐφαρμοστεῖ; Οἱ φιλελεύθεροι νομίζουν ὅτι θά ἐφαρμοστεῖ καί ἀποφασίζουν νά καθορίσουν τή στάση τους σύμφωνα μέ τή γνώμη αὐτή. Στό στρατόπεδο τῶν μαρξιστῶν ἐπικρατεῖ ἡ ἀντίθετη ἄποψη πού δέν τή συμμερίζονται ἐκεῖνοι πού ἀντικειμενικά ἀκολουθοῦν τίς ἀπόψεις τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τά γεγονότα τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ 1905 λύνουν τή διαφορά.

Σύμφωνα μέ τούς ἀριθμούς πού ἀναφέρονται σ' ὁλόκληρες τριμηνίες τοῦ χρόνου, φαίνεται πώς στό τέλος τοῦ 1905 σημειώθηκε μιά ἄνοδος. Στήν πραγματικότητα εἴχαμε δυό ἀνόδους, πού τίς χωρίζει ἕνα μικρό ἀδυνάτισμα τοῦ κινήματος. Τόν Ὀχτώβρη ἦταν 519 χιλ. ἀπεργοί καί σ' αὐτούς συμπεριλαβαίνονται 328 χιλ. πού πῆραν μέρος σέ καθαρά πολιτικές ἀπεργίες, τό Νοέμβρη 325 χιλ. (συμπεριλαβαίνονται καί 147 χιλ. πού πῆραν μέρος σέ πολιτικές ἀπεργίες) καί τό Δεκέμβρη 433 χιλ. (συμπεριλαβαίνονται καί 372 χιλ. πού πῆραν μέρος σέ πολιτικές ἀπεργίες). Στήν ἱστορική φιλολογία διατυπώνεται ἡ ἄποψη τῶν φιλελευθέρων καί τῶν λικβινταριστῶν μας (τοῦ Τσερεβάνιν καί συντροφίας), πού λέει ὅτι στήν ἄνοδο τοῦ Δεκέμβρη ὑπάρχει τό στοιχεῖο τοῦ «τεχνητοῦ». Ἡ στατιστική διαψεύδει αὐτή τήν ἄποψη καί δείχνει ὅτι ἀκριβῶς αὐτό τό μήνα ἔχουμε τόν *ἀνώτατο* ἀριθμό τῶν καθαρά πολιτικῶν ἀπεργῶν: 372 χιλ. Εἶναι εὐνόητες οἱ τάσεις πού ἀνάγκασαν τούς φιλελευθέρους νά κάνουν μιά ὁρισμένη ἐκτίμηση, ἀπό καθαρά ὅμως ἐπιστημονική

---

* Ἀπό τά στοιχεῖα κατά τριμηνία βγαίνει πώς ὑπῆρξε μιά ἄνοδος. Στήν πραγματικότητα ὑπῆρξαν δυό: τό Γενάρη 444 χιλ. ἀπεργοί καί τό Μάη 220 χιλ. Στό ἐνδιάμεσο τό κατώτατο ὅριο ἀντιστοιχεῖ στό Μάρτη, 73 χιλ.

ἄποψη εἶναι ἀνόητο νά θεωροῦμε σέ ὁποιονδήποτε βαθμό «τεχνητό» ἕνα κίνημα πού εἶχε τέτια ἔκταση, ὥστε σ' ἕνα μήνα ὁ ἀριθμός τῶν καθαρά πολιτικῶν ἀπεργῶν ἔφτασε σχεδόν στά $^{9}/_{10}$ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν ὅλης τῆς δεκαετίας.

Ἄς πάρουμε, τελικά, τίς δυό τελευταῖες ἀνόδους τῆς ἄνοιξης τοῦ 1906 καί τῆς ἄνοιξης τοῦ 1907*. Τό κοινό διακριτικό πού τίς ξεχωρίζει ἀπό τήν ἄνοδο τοῦ Γενάρη καί Μάη τοῦ 1905 (ἀπ' αὐτές ἡ πρώτη ἦταν ἐπίσης πιό ἰσχυρή ἀπό τή δεύτερη) εἶναι ὅτι ἀκολουθοῦν γραμμή ὑποχώρησης, τή στιγμή πού οἱ δυό πρῶτες ἀκολουθοῦσαν γραμμή ἐπίθεσης. Τό διακριτικό αὐτό χαρακτηρίζει γενικά τά δυό τελευταῖα χρόνια τῆς τριετίας πού ἐξετάζουμε, σέ σύγκριση μέ τόν πρῶτο χρόνο τῆς τριετίας. Συνεπῶς, μιά ἀκριβής ἐκτίμηση τῆς αὔξησης τῶν ἀριθμῶν στίς παραπάνω περιόδους τοῦ 1906 καί 1907 θά εἶναι ὅτι ἡ ἄνοδος αὐτή σημαίνει σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης καί προσπάθεια αὐτῶν πού ὑποχωροῦν νά περάσουν ξανά στήν ἐπίθεση. Αὐτή εἶναι ἡ ἀντικειμενική σημασία τῆς ἀνόδου καί στίς δυό περιπτώσεις, καθαρή τώρα γιά μᾶς ἀπό τήν ἄποψη τῶν τελικῶν ἀποτελεσμάτων ὁλόκληρης τῆς «τριετίας τῆς θύελλας καί τῆς ἐφόδου». Ἡ πρώτη καί ἡ δεύτερη Δούμα δέν ἐκφράζανε τίποτε ἄλλο, παρά τίς πολιτικές συνομιλίες καί τίς πολιτικές ἐκδηλώσεις ἀπό τά πάνω μέ τήν εὐκαιρία τοῦ σταματήματος τῆς ὑποχώρησης ἀπό τά κάτω.

Ἀπό δῶ φαίνεται ὅλη ἡ μυωπία τῶν φιλελευθέρων, πού βλέπουν στίς συνομιλίες αὐτές κάτι τό αὐθύπαρκτο, τό αὐτοτελές, τό ἀνεξάρτητο ἀπό τό ἄν θά διαρκέσει πολύ καί ποῦ θά ὁδηγήσει τοῦτο ἤ ἐκεῖνο τό σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης. Ἀπό δῶ φαίνεται ἡ ἀντικειμενική ἐξάρτηση ἀπό τούς φιλελεύθερους τῶν λικβινταριστῶν ἐκείνων πού, σάν τόν Μάρτοφ, μιλᾶνε τώρα μέ περιφρόνηση γιά τίς «προσδοκίες τῶν ρωμαντικῶν» τόν καιρό τῆς ὑποχώρησης. Ἡ στατιστική μᾶς δείχνει πώς δέν ἐπρόκειτο γιά «προσδοκίες τῶν ρωμαντικῶν», ἀλλά γιά πραγματικές δια-

* Πρέπει νά σημειώσουμε, πώς ἡ δεκάχρονη ἱστορία τῶν ἀπεργιῶν τῆς Ρωσίας στά 1895-1904 παρουσίασε τή συνηθισμένη ἄνοδο τῶν οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν στή δεύτερη τριμηνία τοῦ ἔτους. Σ' ὅλη τή δεκαετία ὁ μέσος ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν τό χρόνο ἦταν 43 χιλ. καί κατά τριμηνία: I – 10 χιλ.· II – 15 χιλ.· III – 12 χιλ. καί IV – 6 χιλ. Καί μόνο ἀπό τή σύγκριση τῶν ἀριθμῶν φαίνεται ὁλοκάθαρα πώς ἡ ἄνοδος τῆς ἄνοιξης τοῦ 1906 καί τῆς ἄνοιξης τοῦ 1907 δέν ἐξηγεῖται μέ τίς «γενικές» αἰτίες τῆς ἀνόδου τῶν ἀπεργιῶν τό καλοκαίρι στή Ρωσία. Ἀρκεῖ νά ρίξουμε μιά ματιά στόν ἀριθμό τῶν πολιτικῶν ἀπεργῶν.

κοπές, γιά σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης. Ἄν δέν ὑπῆρχαν αὐτά τά σταματήματα, τό γεγονός τῆς 3 τοῦ Ἰούνη 1907, πού ἱστορικά ἦταν ἀπόλυτα ἀναπόφευκτο, ἐφόσον οἱ ὑποχωρήσεις παρέμεναν ὑποχωρήσεις, θά πραγματοποιόταν νωρίτερα, ἴσως κατά ἕνα ὁλόκληρο χρόνο νωρίτερα ἤ καί περισσότερο.

Ἀφοῦ ἐξετάσαμε τήν ἱστορία τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος σέ σύνδεση μέ τά κύρια σημεῖα τῆς πολιτικῆς ἱστορίας, θά περάσουμε στή μελέτη τοῦ συσχετισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν. Ἡ ἐπίσημη στατιστική δίνει πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα πάρα πολύ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα. Ἄς πάρουμε στήν ἀρχή τά γενικά ἀποτελέσματα γιά κάθε χρόνο τῆς τριετίας πού ἐξετάζουμε:

	Ἀριθμός ἀπεργῶν σέ χιλιάδες		
	1905	1906	1907
στίς οἰκονομικές ἀπεργίες	1.439	458	200
στίς πολιτικές ἀπεργίες	1.424	650	540
Σύνολο	2.863	1.108	740

Τό πρῶτο συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπ' αὐτά τά στοιχεῖα εἶναι ὅτι οἱ οἰκονομικές καί οἱ πολιτικές ἀπεργίες βρίσκονται σέ στενότατη σύνδεση. Μαζί ἀνεβαίνουν καί μαζί πέφτουν. Τή δύναμη τοῦ κινήματος στήν περίοδο τῆς ἐπίθεσης (1905) τή χαρακτηρίζει τό γεγονός ὅτι οἱ πολιτικές ἀπεργίες σά νά στηρίζονται πάνω στήν πλατιά βάση ὄχι λιγότερο ἰσχυρῶν οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν πού, ἀκόμη καί παρμένες χωριστά, ἀφήνουν πολύ πίσω τούς ἀριθμούς ὁλόκληρης τῆς δεκαετίας 1895-1904.

Μέ τήν πτώση τοῦ κινήματος ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν στίς οἰκονομικές ἀπεργίες πέφτει πιό γρήγορα ἀπ' ὅ,τι ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν στίς πολιτικές ἀπεργίες. Ἡ ἀδυναμία τοῦ κινήματος τό 1906, καί ἰδιαίτερα τό 1907, χαρακτηρίζεται, ἀναμφισβήτητα, ἀπό τήν ἔλλειψη μιᾶς πλατιᾶς καί σταθερῆς βάσης τῆς οἰκονομικῆς πάλης. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ πιό ἀργή πτώση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν στίς πολιτικές ἀπεργίες γενικά καί ἰδιαίτερα ἡ μικρή πτώση τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907 δείχνει, ὅπως φαίνεται, ἕνα φαινόμενο πού τό ξέρουμε κιόλας: τά πρωτοπόρα στρώματα μέ τή μεγαλύτερη δραστηριότητα προσπαθοῦν νά σταματήσουν τήν ὑποχώρηση καί νά τή μετατρέψουν σέ ἐπίθεση.

Τό συμπέρασμα αὐτό ἐπιβεβαιώνεται πέρα γιά πέρα ἀπό τά στοιχεῖα πού δείχνουν τό συσχετισμό τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν

πολιτικῶν ἀπεργιῶν κατά διάφορες ὁμάδες παραγωγῆς. Γιά νά μή γεμίσουμε τό ἄρθρο μέ ἀριθμούς, θά περιοριστοῦμε στήν ἀντιπαράθεση τῶν ἐργατῶν μετάλλου καί τῶν ὑφαντουργῶν κατά τριμηνία τοῦ 1905, καί αὐτή τή φορά θά πάρουμε τή συνόψιση πού δίνει ἡ ἐπίσημη στατιστική*. Ἡ συνόψιση αὐτή, ὅπως εἰπώθηκε παραπάνω, τίς μικτές ἀπεργίες γιά τό χρόνο πού ἀναφέραμε τίς ὑπολογίζει γιά πολιτικές.

		Ἀριθμός ἀπεργῶν σέ χιλιάδες			
	1905, τριμηνίες	I	II	III	IV
Ὁμάδα Α' (ἐργάτες μετάλλου)	στίς οἰκονομικές ἀπεργίες	120	42	37	31
	στίς πολιτικές ἀπεργίες	159	76	63	283
	Σύνολο	279	118	100	314
Ὁμάδα Β' (ὑφαντουργοί)	στίς οἰκονομικές ἀπεργίες	196	109	72	182
	στίς πολιτικές ἀπεργίες	111	154	53	418
	Σύνολο	307	263	125	600

Ἡ διαφορά ἀνάμεσα στό πρωτοπόρο στρῶμα καί στήν πλατιά μάζα φαίνεται καθαρά. Στούς πρωτοπόρους μιᾶς ἐξαρχῆς οἱ ἀπεργοί τῶν καθαρά οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν ἀποτελοῦν τή μειοψηφία, ὅπως καί στή διάρκεια ὅλου τοῦ χρόνου. Τήν πρώτη τριμηνία καί στήν ὁμάδα αὐτή, ὡστόσο, εἶναι χαρακτηριστικός ὁ πολύ μεγάλος ἀριθμός (120 χιλ.) τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς καθαρά οἰκονομικές ἀπεργίες: εἶναι φανερό, πώς ἀνάμεσα καί στούς ἐργάτες μετάλλου δέν εἶναι λίγα τά στρώματα ἐκεῖνα, πού ἔπρεπε «νά ἀναταραχτοῦν» καί πού ἄρχιζαν τό κίνημα, προβάλλοντας καθαρά οἰκονομικές διεκδικήσεις. Στούς ὑφαντουργούς, στήν ἀρχή τοῦ κινήματος (I τριμηνία), βλέπουμε ὅτι οἱ καθαρά οἰκονομικές ἀπεργίες εἶναι πάρα πολύ περισσότερες, ἐνῶ στή II τριμηνία εἶναι λιγότερες, γιά νά ξαναγίνουν στήν III τριμηνία οἱ περισσότερες. Τήν τελευταία τριμηνία, ὅταν τό κίνημα βρισκόταν στό ἀποκορύφωμά του, ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν μετάλλου πού πῆραν μέρος στίς καθαρά οἰκονομικές ἀπεργίες φτάνει τό 10% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν καί τό 12% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν μετάλλου· στούς ὑφαντουρ-

* Σύμφωνα μ' αὐτή τή συνόψιση, στίς οἰκονομικές ἀπεργίες τό 1905 ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἦταν 1.021 χιλ. καί στίς πολιτικές 1.842 χιλ., δηλ. ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν στίς οἰκονομικές ἀπεργίες στό γενικό σύνολό του εἶναι μικρότερος ἀπ' ὅ,τι τό 1906. Ἐξηγήσαμε ἤδη πώς αὐτό δέν εἶναι σωστό.

γούς οἱ ἐργάτες πού πῆραν μέρος στίς καθαρά οἰκονομικές ἀπεργίες τήν ἴδια ἀκριβῶς περίοδο φτάνουν τά 30% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν καί τά 25% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑφαντουργῶν.

Εἶναι ὁλοφάνερο τώρα ποιά ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀλληλεξάρτηση ἀνάμεσα στήν οἰκονομική καί στήν πολιτική ἀπεργία: χωρίς τή στενή σύνδεσή τους εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρξει ἕνα πραγματικά πλατύ, πραγματικά μαζικό κίνημα· συγκεκριμένη μορφή τῆς σύνδεσης αὐτῆς εἶναι, ἀπό τή μιά μεριά, τό ὅτι στήν ἀρχή τοῦ κινήματος καί μέ τό τράβηγμα νέων στρωμάτων στό κίνημα ἡ καθαρά οἰκονομική ἀπεργία παίζει πρωταρχικό ρόλο, καί, ἀπό τήν ἄλλη, ἡ πολιτική ἀπεργία ξυπνᾶ καί βάζει σέ κίνηση τούς καθυστερημένους, γενικεύει καί ἐπεκτείνει τό κίνημα, τό ἀνεβάζει σέ ἀνώτερο ἐπίπεδο.

Θά ἦταν ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρον νά παρακολουθήσουμε λεπτομερειακά, πῶς ἀκριβῶς στό διάστημα ὁλάκερης τῆς τριετίας ἔμπαιναν στό κίνημα οἱ καινούργιοι. Ὑπάρχουν γι' αὐτό στοιχεῖα στό κύριο ὑλικό, γιατί οἱ πληροφορίες παίρνονταν σέ δελτία γιά κάθε ἀπεργία χωριστά. Ἡ ἐπεξεργασία ὅμως τῶν πληροφοριῶν αὐτῶν στήν ἐπίσημη στατιστική δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητική, καί τό μεγάλο μέρος τοῦ πλουσιότατου ὑλικοῦ πού ὑπάρχει στά δελτία χάθηκε χωρίς νά δουλευτεῖ. Κάποια εἰκόνα κατά προσέγγιση δίνει ὁ παρακάτω πίνακας σχετικά μέ τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργιῶν σέ ποσοστά ἔναντι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων διαφόρων διαστάσεων:

Ὁμάδες ἐπιχειρήσεων	Ἀριθμός ἀπεργιῶν σέ ποσοστά πρός τόν ἀριθμό τῶν ἐπιχειρήσεων: Γιά 10 χρόνια (1895-1904) συνολικά	Γιά τό 1905	Γιά τό 1906	Γιά τό 1907	Γιά τό 1908
Ὡς 20 ἐργάτες	2,7	47,0	18,5	6,0	1,0
21 - 50 »	7,5	89,4	38,8	19,0	4,1
51 - 100 »	9,4	108,9	56,1	37,7	8,0
101 - 500 »	21,5	160,2	79,2	57,5	16,9
501 - 1.000 »	49,9	163,8	95,1	61,5	13,0
πάνω ἀπό 1.000 ἐργάτες	89,7	231,9	108,8	83,7	23,0

Τό πρωτοπόρο στρῶμα, πού παρατηρούσαμε ὥς τώρα μέ βάση τά στοιχεῖα κατά διάφορες περιοχές καί διάφορους κλάδους παραγωγῆς, παρουσιάζεται τώρα μέ τά στοιχεῖα γιά τίς διάφορες ὁμάδες ἐπιχειρήσεων. Γενικό κανόνα γιά ὅλα τά χρόνια ἀποτελεῖ τό γεγονός ὅτι τό ποσοστό τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅπου γί-

νονται ἀπεργίες, ἀνεβαίνει στό βαθμό πού μεγαλώνουν οἱ διαστάσεις τῶν ἐπιχειρήσεων. Κοντά σ' αὐτό, χαρακτηριστικό γιά τό 1905 εἶναι, πρῶτο, ὅτι οἱ ἐπαναλαμβανόμενες ἀπεργίες εἶναι τόσο περισσότερες, ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ ἐπιχείρηση καί, δεύτερο, ὅτι, ἄν συγκρίνουμε τή δεκαετία 1895-1904 μέ τό 1905, θά δοῦμε ὅτι ἡ αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ εἶναι τόσο πιό μεγάλη ὅσο *πιό μικρές* εἶναι οἱ ἐπιχειρήσεις. Αὐτό δείχνει καθαρά ὅτι τραβιοῦνται καινούργιοι ἐξαιρετικά γρήγορα καί προσελκύονται στρώματα πού ποτέ ἀκόμη δέν εἶχαν πάρει μέρος σέ ἀπεργίες. Οἱ καινούργιοι, πού τραβήχτηκαν γρήγορα στό κίνημα τήν ἐποχή τῆς πιό μεγάλης ἀνόδου, ἀποδείχνεται ὅτι εἶναι οἱ λιγότερο σταθεροί: ἡ πτώση τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅπου σημειώθηκαν ἀπεργίες ἀπό τό 1906 ὥς τό 1907, ἦταν πολύ μεγαλύτερη στίς μικρές ἐπιχειρήσεις καί πολύ μικρότερη στίς μεγάλες. Ἡ πρωτοπορία πιό πολύ καί πιό ἐπίμονα ἀπ' ὅλους προσπαθεῖ νά σταματήσει τήν ὑποχώρηση.

Ἄς γυρίσουμε τώρα στά στοιχεῖα τά σχετικά μέ τό συσχετισμό τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἀπεργιῶν. Τά στοιχεῖα κατά τριμηνία πού παρατέθηκαν παραπάνω (σελ. 19)*, γιά ὁλόκληρη τήν τριετία, δείχνουν πρίν ἀπ' ὅλα πώς ὅλες οἱ μεγάλες ἄνοδοι εἶναι συνδεμένες μέ τήν αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ ὄχι μόνο τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς πολιτικές, ἀλλά καί ἐκείνων πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες. Κάποια ἐξαίρεση ἀποτελεῖ μόνο ἡ ἄνοδος τοῦ 1907, ὅταν ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες δέν ἀντιστοιχεῖ στή II, ἀλλά στήν III τριμηνία τοῦ χρόνου.

Στήν ἀρχή τοῦ κινήματος (I τριμηνία τοῦ 1905) βλέπουμε ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες εἶναι πάρα πολύ μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς πολιτικές ἀπεργίες (604 καί 206 χιλ.). Τό ἀποκορύφωμα τοῦ κινήματος (IV τριμηνία τοῦ 1905) παρουσιάζει νέο κύμα οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν, πιό ἀδύνατο ἀπό τό κύμα τοῦ Γενάρη, μέ μεγάλη ὑπεροχή τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν. Ἡ τρίτη ἄνοδος, τήν ἄνοιξη τοῦ 1906, δείχνει πάλι μιά πολύ μεγάλη αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές καί πολιτικές ἀπεργίες. Αὐτά καί μόνο τά στοιχεῖα εἶναι ἤδη ἀρκετά γιά νά ἀνασκευάσουν τή γνώμη ὅτι δῆθεν ἡ συνένωση τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν πολιτικῶν ἀπεργιῶν ἀποτελοῦσε «τήν ἀδύνατη πλευρά τοῦ κινήματος». Μιά τέτια γνώμη ἐκφρά-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 401. *Ἡ Σύντ.*

ζανε ἐπανειλημμένα οἱ φιλελεύθεροι. Τήν ἐπανέλαβε ἀναφορικά μέ τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ὁ λικβινταριστής Τσερεβάνιν· τελευταῖα τήν ἐπανέλαβε ἀναφορικά μέ τήν ἴδια περίοδο καί ὁ Μάρτοφ. Γιά νά στηρίξουν τή γνώμη αὐτή πάρα πολύ συχνά ἐπικαλοῦνται τήν ἀποτυχία τῆς πάλης γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα[148].

Τό γεγονός τῆς ἀποτυχίας αὐτῆς εἶναι ἀναμφισβήτητο, εἶναι ἀναμφισβήτητο καί τό ὅτι κάθε ἀποτυχία σημαίνει ἀδυναμία τοῦ κινήματος, ἡ φιλελεύθερη ὅμως ἄποψη λέει ὅτι ἀκριβῶς ἡ συνένωση τῆς οἰκονομικῆς πάλης μέ τήν πολιτική εἶναι ἡ «ἀδύνατη πλευρά τοῦ κινήματος»· ἡ μαρξιστική ἄποψη βλέπει τήν ἀδυναμία στήν ἀνεπάρκεια τῆς συνένωσης αὐτῆς, στόν ἀνεπαρκή ἀριθμό τῶν ἐργατῶν πού παίρνουν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες. Ἡ στατιστική ἐπιβεβαιώνει παραστατικά τήν ὀρθότητα τῆς μαρξιστικῆς ἄποψης, δείχνοντας ὅτι «γενικός νόμος» τῆς τριετίας εἶναι ὅτι δυναμώνει τό κίνημα, ὅταν δυναμώνει ἡ οἰκονομική πάλη. Καί αὐτός ὁ «γενικός νόμος» συνδέεται λογικά μέ τά βασικά χαρακτηριστικά κάθε καπιταλιστικῆς κοινωνίας: σ' αὐτή θά ὑπάρχουν πάντα τόσο καθυστερημένα στρώματα, πού μπορεῖ νά τά ἀφυπνίσει μόνο ἡ πιό ἀπότομη ὄξυνση τοῦ κινήματος καί τά καθυστερημένα στρώματα δέν μποροῦν νά τραβηχτοῦν στήν πάλη παρά μόνο μέ τίς οἰκονομικές διεκδικήσεις.

Συγκρίνοντας τήν ἄνοδο τῆς τελευταίας τριμηνίας τοῦ 1905 μέ τήν προηγούμενη καί τήν ἑπόμενη ἄνοδο, δηλ. μέ τήν πρώτη τριμηνία τοῦ 1905 καί μέ τή δεύτερη τριμηνία τοῦ 1906, βλέπουμε καθαρά πώς ἡ ἄνοδος τοῦ Ὀχτώβρη-Δεκέμβρη εἶναι *πιό ἀδύνατη* καί ἀπό τήν προηγούμενη καί ἀπό τήν ἑπόμενη ὁσοναφορᾶ τό πλάτος τῆς οἰκονομικῆς τάσης, δηλ. ὁσοναφορᾶ τό ποσοστό τοῦ ἀριθμοῦ ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες σέ σχέση μέ τό συνολικό ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν. Δέν χωράει ἀμφιβολία πώς τό αἴτημα τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας ἀπομάκρυνε ἀπό τήν ἀστική τάξη πολλά τέτια στοιχεῖα πού μποροῦσαν νά ὑποστηρίξουν ἄλλες προσπάθειες τῶν ἐργατῶν. Δέν χωράει ἐπίσης ἀμφιβολία πώς τό αἴτημα αὐτό τραβοῦσε πολλά τέτια στοιχεῖα πού δέν ἀνῆκαν στήν ἀστική τάξη καί δέν εἶχαν τραβηχτεῖ ἀκόμη στό κίνημα καί τά ὁποῖα, δίνοντας 430 χιλ. ἀπεργούς στίς οἰκονομικές ἀπεργίες τήν τελευταία τριμηνία τοῦ 1905, κατέβασαν τόν ἀριθμό αὐτό στίς 73 χιλιάδες στήν Ι τριμηνία τοῦ 1906, καί πάλι τόν ἀνέβασαν ὥς τίς 222 χιλ. στήν ΙΙ τριμηνία τοῦ 1906. Ἡ ἀδυναμία, συνεπῶς, δέν ἦταν ὅτι ἔλειπε ἡ συμπάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά ὅτι δέν

ἦταν ἐπαρκής ἡ ὑποστήριξη, εἴτε ἡ ἔγκαιρη ὑποστήριξη, ἀπό μέρους τῶν στοιχείων πού δέν ἀνῆκαν στήν ἀστική τάξη.

Εἶναι χαρακτηριστικό τοῦ φιλελεύθερου νά φοβᾶται ὅτι τό κίνημα τοῦ εἴδους πού ἐξετάζουμε ἀπομακρύνει πάντα ὁρισμένα στοιχεῖα τῆς ἀστικῆς τάξης. Εἶναι χαρακτηριστικό τοῦ μαρξιστῆ νά βλέπει πώς τό κίνημα τοῦ εἴδους πού ἐξετάζουμε τραβᾶ πάντα πλατιά στοιχεῖα πού δέν ἀνήκουν στήν ἀστική τάξη. Suum cuique — ὁ καθένας μέ τόν τρόπο του.

Ὁσοναφορᾶ τίς περιπέτειες τοῦ ἀγώνα τῶν ἐργατῶν μέ τούς ἐπιχειρηματίες εἶναι ἐξαιρετικά διδακτικά τά στοιχεῖα τῆς ἐπίσημης στατιστικῆς γιά τά ἀποτελέσματα τῶν ἀπεργιῶν. Τά γενικά ἀποτελέσματα τῆς στατιστικῆς αὐτῆς εἶναι τά ἑξῆς:

Ἀποτελέσματα ἀπεργιῶν	Ποσοστό τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν σέ ἀπεργίες μέ τ' ἀποτελέσματα πού ἀναφέρονται				
	Γιά τά 10 χρόνια (1895-1904)	Γιά τό 1905	Γιά τό 1906	Γιά τό 1907	Γιά τό 1908
Πρός ὄφελος τῶν ἐργατῶν	27,1	23,7	35,4	16,2	14,1
Ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις (συμβιβασμός)	19,5	46,9	31,1	26,1	17,0
Πρός ὄφελος τῶν ἐργοδοτῶν (ἐνάντια στούς ἐργάτες)	51,6	29,4	33,5	57,6	68,8

Τό γενικό συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό τά παραπάνω στοιχεῖα εἶναι, κατά πρῶτο λόγο, ὅτι ἡ μεγαλύτερη δύναμη τοῦ κινήματος σημαίνει καί μεγαλύτερη ἐπιτυχία τῶν ἐργατῶν. Ὁ πιό καλός χρόνος γι' αὐτούς ἦταν τό 1905, τότε πού ἡ πίεση τοῦ ἀπεργιακοῦ ἀγώνα ἦταν καί ἡ μεγαλύτερη. Ὁ χρόνος αὐτός ξεχωρίζει ἐπίσης μέ ἀσυνήθιστα συχνούς συμβιβασμούς: οἱ δυό πλευρές δέν εἶχαν ἀκόμη προσαρμοστεῖ στίς νέες, στίς ἀσυνήθιστες συνθῆκες, οἱ ἐπιχειρηματίες τά ἔχασαν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς συχνότητας τῶν ἀπεργιῶν καί τά πράγματα, συχνότερα ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη φορά, τέλειωναν μέ συμβιβασμό. Τό 1906 ἡ πάλη γίνεται πιό ἐπίμονη: οἱ περιπτώσεις συμβιβασμοῦ εἶναι ἀσύγκριτα σπανιότερες· οἱ ἐργάτες ὅμως γενικά πάλι νικοῦνε: τό ποσοστό τῶν ἀπεργῶν πού κερδίζουν εἶναι μεγαλύτερο ἀπό τό ποσοστό τῶν ἀπεργῶν πού χάνουν. Ἀρχίζοντας ἀπό τό 1907 οἱ ἧττες τῶν ἐργατῶν γίνονται συνεχῶς μεγαλύτερες, ἐνῶ παράλληλα ἐλαττώνονται οἱ περιπτώσεις συμβιβασμοῦ.

Ἄν πάρουμε τούς ἀπόλυτους ἀριθμούς, θά δοῦμε πώς σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς δεκαετίας 1895-1904 κέρδισαν τίς ἀπεργίες

συνολικά 117 χιλ. ἐργάτες καί σ' ἕνα μόνο χρόνο τό 1905 πολύ περισσότεροι ἀπό τούς τριπλάσιους: 369 χιλ. καί γιά τό 1906 περίπου μιάμιση φορά περισσότεροι: 163 χιλ.

Ἕνας ὅμως χρόνος εἶναι πολύ μεγάλη περίοδος γιά τή μελέτη τῆς κυματοειδοῦς κίνησης τῆς ἀπεργιακῆς πάλης στήν τριετία 1905-1907. Χωρίς νά παραθέσουμε τά στοιχεῖα κατά μῆνες, πού θά ἔπιαναν πάρα πολύ χῶρο, θά παραθέσουμε στοιχεῖα κατά τριμηνία γιά τό 1905 καί τό 1906. Τό 1907 μποροῦμε νά τό παραλείψουμε, μιά καί ἀπό τά ἀποτελέσματα τῶν ἀπεργιῶν δέν βλέπουμε στό χρόνο αὐτό διακοπές, πτώσεις καί ἀνόδους, ἀλλά συνεχή ὑποχώρηση τῶν ἐργατῶν καί ἐπίθεση τῶν καπιταλιστῶν, ὅπως δείχνουν ὁλοκάθαρα τά στοιχεῖα πού ἔχουμε παραθέσει κατά χρόνια.

Χρόνια	1905				1906			
Τριμηνίες	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Ἀποτελέσματα τῶν ἀπεργιῶν								
Πρός ὄφελος τῶν ἐργατῶν	158	71	45	95	34	86	37	6
Συμβιβασμός	267	109	61	235	28	58	46	8
Πρός ὄφελος τῶν ἐργοδοτῶν	179	59	59	100	11	78	42	23
Σύνολο *	604	239	165	430	73	222	125	37

Ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά βγαίνουν πολύ ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα πού θέλουν λεπτομερή ἐξέταση. Γενικά εἴδαμε πώς ὅσο πιό ἰσχυρή εἶναι ἡ πίεση τῶν ἐργατῶν, τόσο πιό μεγάλες ἐπιτυχίες φέρνει ἡ πάλη τους. Ἐπιβεβαιώνεται αὐτό ἀπό τά στοιχεῖα πού δίνονται; Ἡ I τριμηνία τοῦ 1905 εἶναι λιγότερο ἐπωφελής γιά τούς ἐργάτες ἀπ' ὅ,τι ἡ II, ἄν καί τό κίνημα στήν περίοδο αὐτή ἀδυνάτισε. Τό συμπέρασμα αὐτό ὡστόσο ἀποδείχνεται λαθεμένο, γιατί τά στοιχεῖα γιά τήν τριμηνία βάζουν μαζί τήν ἄνοδο τοῦ Γενάρη (321 χιλ. ἐργάτες σέ οἰκονομικές ἀπεργίες) καί τήν πτώση τοῦ Φλεβάρη (228 χιλ.) καί τοῦ Μάρτη (56 χιλ.). Παίρνοντας ἰδιαίτερα τό μήνα τῆς ἀνόδου, τό Γενάρη, βλέπουμε πώς τό μήνα αὐτό οἱ ἐργάτες νίκησαν: 87 χιλ. ἀπεργοί κέρδισαν τίς ἀπεργίες, 81 χιλ. τίς ἔχασαν, 152 χιλ. τίς ἔλυσαν μέ συμβιβασμό. Καί οἱ δυό μῆνες τῆς πτώσης τῆς περιόδου αὐτῆς (Φλεβάρης καί Μάρτης) εἶναι μῆνες πού οἱ ἐργάτες νικήθηκαν.

Ἡ δεύτερη περίοδος (II τριμηνία τοῦ 1905) εἶναι περίοδος

* Στήν ἐπίσημη στατιστική δέν ὑπάρχουν κατά μήνα ἀποτελέσματα πάνω στό συγκεκριμένο ζήτημα: χρειάστηκε νά τά συνοψίσω ἀπό τά στοιχεῖα κατά ἐπιχειρήσεις.

ἀνόδου, πού φτάνει στό ἀποκορύφωμά της τό Μάη. Ἡ ἄνοδος τῆς πάλης σημαίνει νίκη τῶν ἐργατῶν: 71 χιλ. ἀπεργοί κέρδισαν τίς ἀπεργίες, 59 τίς ἔχασαν, 109 χιλ. τίς ἔλυσαν μέ συμβιβασμό.

Ἡ τρίτη περίοδος (ΙΙΙ τριμηνία τοῦ 1905) εἶναι περίοδος πτώσης: ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν εἶναι πολύ μικρότερος ἀπ' ὅ,τι στή ΙΙ τριμηνία. Ἡ πτώση τῆς πίεσης σημαίνει νίκη τῶν ἐργοδοτῶν: 59 χιλ. ἐργάτες ἔχασαν τίς ἀπεργίες καί μόνο 45 τίς κέρδισαν. Τό ποσοστό τῶν ἐργατῶν πού ἔχασαν τίς ἀπεργίες φτάνει τά 35,6%, *δηλ. εἶναι μεγαλύτερο ἀπ' ὅ,τι τό 1906*. Αὐτό σημαίνει πώς ἡ «γενική ἀτμόσφαιρα συμπάθειας» πρός τούς ἐργάτες τό 1905, γιά τήν ὁποία τόσο πολλά λένε οἱ φιλελεύθεροι πού ἰσχυρίζονται ὅτι ἦταν ἡ κύρια αἰτία τῶν νικῶν τῶν ἐργατῶν (τελευταῖα γιά τήν «κύρια αἰτία», τή συμπάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης, μίλησε καί ὁ Μάρτοφ) δέν ἐμπόδιζε καθόλου τήν ἧττα τῶν ἐργατῶν, *ὅταν ἡ πίεσή τους ἐξασθενοῦσε*. Εἶστε δυνατοί ὅταν σᾶς συμπαθᾶ ὁ λαός, λένε στούς ἐργάτες οἱ φιλελεύθεροι. Σᾶς συμπαθᾶ ὁ λαός, ὅταν εἶστε δυνατοί, λένε στούς ἐργάτες οἱ μαρξιστές.

Ἡ τελευταία τριμηνία τοῦ 1905 φαίνεται ν' ἀποτελεῖ ἐξαίρεση: οἱ ἐργάτες νικιοῦνται στήν περίοδο τῆς μεγαλύτερης ἀνόδου. Ἡ ἐξαίρεση ὅμως αὐτή εἶναι φαινομενική, γιατί ἔχουν προστεθεῖ μαζί ὁ μήνας τῆς ἀνόδου, ὁ Ὀχτώβρης, ὅταν οἱ ἐργάτες νίκησαν καί στόν οἰκονομικό τομέα (+57, — 22: χιλιάδες ἐργάτες πού κέρδισαν καί ἔχασαν στίς ἀπεργίες), καί οἱ μῆνες Νοέμβρης (+25, — 47) καί Δεκέμβρης (+12, — 31), ὅταν ἡ οἰκονομική πάλη σημείωνε πτώση καί ὅταν οἱ ἐργάτες νικήθηκαν. Ταυτόχρονα ὁ Νοέμβρης πού εἶναι ὁ μήνας τῆς στροφῆς, ὁ μήνας τῶν μεγαλύτερων ταλαντεύσεων, τῆς μεγαλύτερης ἰσορροπίας τῶν ἀντίρροπων δυνάμεων, ὁ μήνας πού κυριαρχεῖ τό ἄγνωστο ὁσοναφορᾶ τά γενικά ἀποτελέσματα καί τή γενική κατεύθυνση τῆς ἱστορίας τῆς Ρωσίας γενικά, τῆς ἱστορίας τῶν σχέσεων τῶν ἀφεντικῶν μέ τούς ἐργάτες εἰδικά, ὁ μήνας αὐτός παρουσιάζει *τό μεγαλύτερο* ἀπ' ὅλους τούς μῆνες τοῦ 1905 ποσοστό περιπτώσεων συμβιβασμοῦ: ἀπό τίς 179 χιλ. ἐργάτες πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες τό μήνα αὐτό οἱ 106 χιλιάδες, δηλ. τά 59,2% τῶν ἀπεργῶν τέλειωσαν τήν πάλη μέ συμβιβασμό*.

---

* Ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες ἔφτασε τόν Ὀχτώβρη στίς 190 χιλ., τό Νοέμβρη στίς 179 χιλ., τό Δεκέμβρη στίς 61 χιλ.

Ἡ πρώτη τριμηνία τοῦ 1906 παρουσιάζει πάλι μιά φαινομενική ἐξαίρεση: τή μεγαλύτερη πτώση τῆς οἰκονομικῆς πάλης καί τή μεγαλύτερη ἐπιτυχία τῶν ἐργατῶν (+34, — 11). Καί ἐδῶ ἔχουν προστεθεῖ μαζί ὁ μήνας πού οἱ ἐργάτες εἶχαν ἧττες, ὁ Γενάρης (+4, — 6), καί οἱ μῆνες πού οἱ ἐργάτες εἶχαν νίκες, ὁ Φλεβάρης (+14, — 2) καί ὁ Μάρτης (+16, — 2,5). Ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες πέφτει σ' ὅλη αὐτή τήν περίοδο (Γενάρης — 26,6 χιλ., Φλεβάρης — 23,3 χιλ., Μάρτης — 23,2 χιλ.), ἡ ἄνοδος ὅμως τοῦ γενικοῦ κινήματος φαίνεται κιόλας καθαρά (ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν τό Γενάρη εἶναι 190 χιλ., τό Φλεβάρη — 27 χιλ., τό Μάρτη — 52 χιλ.).

Ἡ δεύτερη τριμηνία τοῦ 1906 εἶναι περίοδος μεγάλης ἀνόδου τοῦ κινήματος καί ἐπιτυχίας τῶν ἐργατῶν (+86, — 78)· ἡ ἐπιτυχία αὐτή εἶναι ἐξαιρετικά μεγάλη τό Μάη καί τόν Ἰούνη. Τόν Ἰούνη ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες φτάνει τό μάξιμουμ τοῦ 1906 — 90 χιλ., τή στιγμή πού ὁ Ἀπρίλης ἀποτελεῖ ἐξαίρεση: ἧττα τῶν ἐργατῶν παρά τήν ἄνοδο τοῦ κινήματος σέ σύγκριση μέ τό Μάρτη.

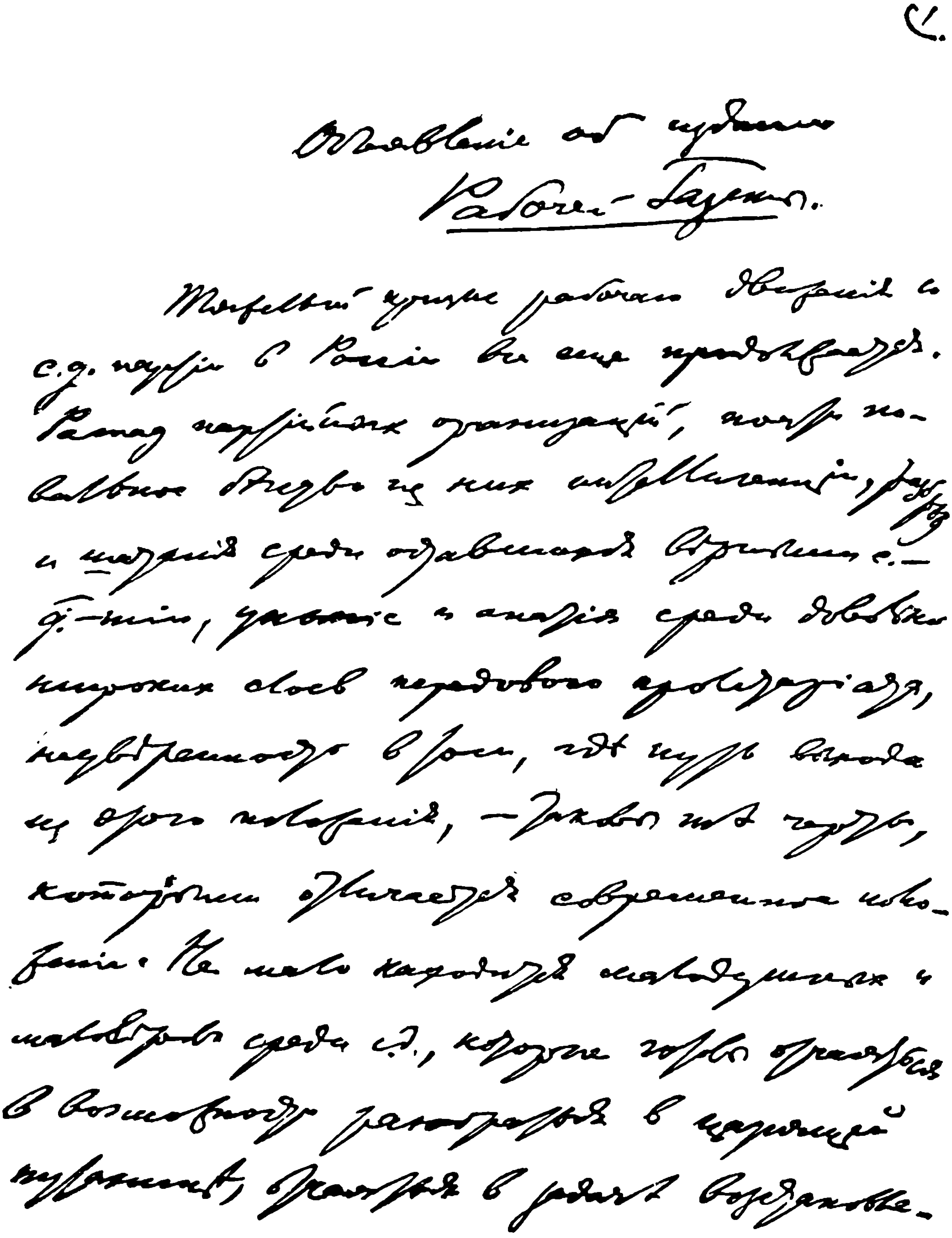
Ἀρχίζοντας ἀπό τήν ΙΙΙ τριμηνία τοῦ 1906 βλέπουμε, γενικά, μιά συνεχή πτώση τῆς οἰκονομικῆς πάλης ὥς τό τέλος τοῦ χρόνου καί, ἀντίστοιχα μ' αὐτό, ἧττα τῶν ἐργατῶν (ἀσήμαντη ἐξαίρεση ἔχουμε τόν Αὔγουστο τοῦ 1906, ὅταν οἱ ἐργάτες γιά τελευταία φορά νίκησαν στήν οἰκονομική πάλη: +11,3, — 10,3).

Γιά νά βγάλουμε σύντομα συμπεράσματα γιά τίς διακυμάνσεις τῆς οἰκονομικῆς πάλης τό 1905 καί τό 1906 μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε τόν ἑξῆς τρόπο. Τό 1905 ξεχωρίζουν καθαρά τρεῖς κύριες ἄνοδοι τῶν ἀπεργιακῶν ἀγώνων γενικά καί τῶν οἰκονομικῶν εἰδικά: Γενάρης, Μάης καί Ὀχτώβρης. Σ' αὐτούς τούς τρεῖς μῆνες μαζί, ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες ἔφτασε τίς 667 χιλ. σέ σύνολο 1.439 χιλ. γιά ὅλο τό χρόνο, δηλ. ὄχι τό τέταρτο, ἀλλά κοντά στό μισό. Καί οἱ τρεῖς αὐτοί μῆνες ἦταν μῆνες νικῶν τῶν ἐργατῶν στόν οἰκονομικό τομέα, δηλ. ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν πού κέρδισαν τίς ἀπεργίες ξεπερνοῦσε τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν πού τίς ἔχασαν.

Στό 1906 ξεχωρίζει, καθαρά καί γενικά, ἡ πρώτη ἀπό τή δεύτερη ἑξαμηνία: στήν πρώτη ἔχουμε σταμάτημα τῆς ὑποχώρησης καί μεγάλη ἄνοδο· στή δεύτερη, μεγάλη πτώση. Στήν πρώτη ἑξαμηνία ἀντιστοιχοῦν 295 χιλ. ἐργάτες πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές ἀπεργίες, στή δεύτερη 162. Ἡ πρώτη ἔδοσε

στούς ἐργάτες νίκη στήν οἰκονομική πάλη, ἡ δεύτερη ἧττα.

Τά γενικά αὐτά ἀποτελέσματα ἐπιβεβαιώνουν πέρα γιά πέρα τό συμπέρασμα ὅτι ἐκεῖνο πού ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο καί στήν οἰκονομική πάλη, δέν εἶναι ἡ «ἀτμόσφαιρα συμπάθειας», δέν εἶναι ἡ συμπάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀλλά ἡ δύναμη τῆς πίεσης.

1.

Объявление об издании
«Рабочей Газеты».

Затянувшийся кризис рабочего движения и
с.-д. партии в России все еще продолжается.
Распад партийных организаций, почти по-
всеместно вызванный бегством из них интеллигенции, разброд
и шатания среди оставшихся верными с.-
д.-изму, упадок и апатия среди довольно
широких слоев передового пролетариата,
неясность вопроса, где искать выхода
из этого положения, — таковы те черты,
которыми отличается современное поло-
жение. Не мало находится малодушных и
маловерных среди с.-д., которые готовы отчаяться
в возможности разобраться в царящем
смятении, отчаяться в рабочем возрожде-

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Ἀνακοίνωση γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα»».—
Ὀχτώβρης τοῦ 1910

Σμίκρυνση

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΡΑΜΠΟΤΣΑΓΙΑ ΓΚΑΖΕΤΑ»[149]

Ἡ βαριά κρίση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας συνεχίζεται ἀκόμη. Ἡ διάλυση τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων, ἡ σχεδόν μαζική φυγή τῆς διανόησης ἀπ' αὐτές, ἡ σύγχυση καί οἱ ταλαντεύσεις ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού ἔμειναν πιστοί στή σοσιαλδημοκρατία, ἡ κατάπτωση καί ἡ ἀπάθεια μέσα σέ ἀρκετά πλατιά στρώματα τοῦ πρωτοπόρου προλεταριάτου, ἡ ἀβεβαιότητα γιά τό ἄν ὑπάρχει διέξοδος ἀπ' αὐτή τήν κατάσταση, αὐτά εἶναι τά χαρακτηριστικά τῆς σημερινῆς κατάστασης. Δέν εἶναι λίγοι οἱ μικρόψυχοι καί οἱ λιγόπιστοι μέσα στούς σοσιαλδημοκράτες πού εἶναι ἕτοιμοι νά πέσουν σέ ἀπελπισία, γιατί νομίζουν ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά βρεθεῖ ἄκρη μέσα στή σύγχυση πού βασιλεύει, νά πέσουν σέ ἀπελπισία σχετικά μέ τό καθῆκον γιά τήν ἀνασυγκρότηση καί τήν ἑδραίωση τοῦ κόμματος, τοῦ ΣΔΕΚΡ, μέ τά ἐπαναστατικά του καθήκοντα καί παραδόσεις, πού εἶναι ἕτοιμοι νά τά παρατήσουν καί νά κλειστοῦν στήν ἀτομική τους ζωή ἤ στούς στενούς, μικρούς ὁμίλους, ἀσχολούμενοι μόνο μέ «ἐκπολιτιστική» δουλιά κτλ.

Ἡ κρίση συνεχίζεται, τό τέρμα της ὅμως φαίνεται πιά καθαρά τώρα, ὁ δρόμος πρός τήν ἔξοδο ἔχει πέρα γιά πέρα σημειωθεῖ καί δοκιμαστεῖ ἀπό τό κόμμα, ἡ σύγχυση καί οἱ ταλαντεύσεις ἔχουν διαμορφωθεῖ κιόλας σέ ἐπαρκῶς ἀποκρυσταλλωμένα ρεύματα, κατευθύνσεις, ὁμάδες πού πολύ συγκεκριμένα ἔχουν ἐκτιμηθεῖ ἀπό τό κόμμα, καί ἡ ἀποκρυστάλλωση τῶν ἀντικομματικῶν ρευμάτων, ἡ ξεκάθαρη ἐκτίμησή τους εἶναι κιόλας μισή ἀπαλλαγή ἀπό τή σύγχυση καί τίς ταλαντεύσεις.

Τό μόνο πού χρειάζεται, γιά νά μήν πέφτουμε στήν ἀπελπισία καί στήν ἀπογοήτευση, εἶναι νά καταλάβουμε τίς αἰτίες τῆς κρίσης σέ ὅλο τους τό βάθος. Τήν κρίση αὐτή δέν μποροῦμε νά

τήν πηδήξουμε, δέν μπορούμε νά τήν παρακάμψουμε, μπορούμε μόνο νά τήν ξεπεράσουμε μέ σκληρή πάλη, γιατί ἡ κρίση αὐτή δέν εἶναι τυχαία, ἀλλά δημιούργημα ἑνός *ἰδιαίτερου* σταδίου καί *τῆς οἰκονομικῆς* καί τῆς πολιτικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀπολυταρχία βασιλεύει ὅπως καί πρῶτα. Ἀκόμη πιό ὠμή εἶναι ἡ βία. Ἀκόμη πιό μεγάλη ἡ αὐθαιρεσία. Ἀκόμη πιό ξετσίπωτη ἡ οἰκονομική καταπίεση. Ἡ ἀπολυταρχία ὅμως δέν μπορεῖ πιά νά κρατηθεῖ *μόνο* μέ τά παλιά μέσα. Εἶναι *ἀναγκασμένη* νά κάνει μιά καινούργια προσπάθεια, μιά προσπάθεια γιά ἀνοιχτή συμμαχία μέ τούς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες-φεουδάρχες, μέ τούς ὀχτωβριστές καπιταλιστές γιά συμμαχία στή Δούμα καί μέσω τῆς Δούμας. Ὅσοι δέν ἔχουν χάσει τήν ἱκανότητα νά σκέπτονται, βλέπουν ὁλοκάθαρα τό ἀνώφελο τῆς προσπάθειας αὐτῆς, βλέπουν ὁλοκάθαρα τήν ἀνάπτυξη μιᾶς νέας ἐπαναστατικῆς κρίσης. Αὐτή ὅμως ἡ ἐπαναστατική κρίση προετοιμάζεται μέσα σέ καινούργιες συνθῆκες, σέ συνθῆκες ἀσύγκριτα μεγαλύτερης συνειδητότητας, συσπείρωσης, ὀργάνωσης τῶν τάξεων καί τῶν κομμάτων, πού δέν ὑπῆρχαν πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905. Ὁ ρωσικός φιλελευθερισμός ἀπό καλοκάγαθη, ὀνειροπόλα, πλαδαρή καί ἀνώριμη ἀντιπολίτευση τῶν εὐσεβῶν πόθων μετατράπηκε σ' ἕνα γερό, ἐκπαιδευμένο κοινοβουλευτικό κόμμα ἀστῶν διανοουμένων, πού εἶναι συνειδητοί ἐχθροί τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ διακανονισμοῦ τῶν λογαριασμῶν τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν μέ τούς κ. κ. φεουδάρχες. Νά ἐκλιπαρεῖ παραχωρήσεις ἀπό τή μοναρχία, νά τήν ἀπειλεῖ μέ ἐπανάσταση (μισητή καί τρομερή γιά τόν ἴδιο τό φιλελεύθερο), νά προδίδει πάντα τόν ἀπελευθερωτικό ἀγώνα καί νά μεταπηδᾶ στό πλευρό τοῦ ἐχθροῦ, αὐτή εἶναι ἡ ἀναπόφευκτη, ἀπό τήν ἴδια τήν ταξική του φύση, μοίρα τοῦ φιλελεύθερου, συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος. Ἡ ρωσική ἀγροτιά ἔδειξε τήν ἱκανότητά της νά διεξάγει μαζική ἐπαναστατική πάλη, ἄν τήν πάλη αὐτή τήν ἔχει ἀρχίσει τό προλεταριάτο, καθώς καί τήν ἰδιότητά της νά ταλαντεύεται ἀδιάκοπα ἀνάμεσα στό φιλελευθερισμό καί στή σοσιαλδημοκρατία. Ἡ ρωσική ἐργατική τάξη ἔδειξε πώς εἶναι ἡ μόνη συνεπής ὥς τό τέλος ἐπαναστατική τάξη, ὁ μοναδικός καθοδηγητής τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία (ἀκόμη καί τήν ἀστική). Καί τώρα τό μεγάλο καθῆκον τῆς συνέχισης τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία μπορεῖ νά ἐκπληρωθεῖ καί θά ἐκπληρωθεῖ μόνο μέ τήν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου πού παίρνει μαζί του τίς μάζες τῶν ἐργαζομένων καί τῶν ἐκμεταλλευομένων. Ἡ ἐργατική τάξη, δρώντας

μέσα στίς καινούργιες συνθῆκες, ἀντιμετωπίζοντας πιό συνειδητούς καί πιό συσπειρωμένους ἐχθρούς, πρέπει νά ἀναδιοργανώσει καί τό κόμμα της, τό ΣΔΕΚΡ. Στή θέση τῶν καθοδηγητῶν-διανοουμένων ἀναδείχνει καθοδηγητές πού προέρχονται ἀπό τό ἐργατικό περιβάλλον. Ἀναπτύσσεται ἕνας καινούργιος τύπος σοσιαλδημοκράτη ἐργάτη, μέλους τοῦ κόμματος, πού καθοδηγεῖ πρωτόβουλα *ὅλες* τίς ὑποθέσεις τοῦ κόμματος καί εἶναι ἱκανός νά συσπειρώσει, νά συνενώσει καί νά ὀργανώσει δέκα καί ἑκατό φορές περισσότερες ἀπ' ὅ,τι πρίν προλεταριακές μάζες.

Σ' αὐτό τόν καινούργιο ἐργάτη ἀπευθυνόμαστε κατά πρῶτο λόγο μέ τήν ἐφημερίδα μας «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*». Ὁ ἐργάτης αὐτός δέν βρίσκεται πιά στήν ἡλικία πού τοῦ ἄρεσε νά τοῦ μιλᾶνε σάν μωρό, νά τόν ταΐζουν χυλό μέ γάλα. Τοῦ χρειάζεται νά ξέρει καθετί πού ἀφορᾶ τά πολιτικά καθήκοντα τοῦ κόμματος, τή συγκρότησή του, τήν ἐσωκομματική πάλη. Δέν τόν τρομάζει ἡ γυμνή ἀλήθεια γιά τό κόμμα, πού γιά τήν ἑδραίωσή του, τήν ἀνασυγκρότηση καί τήν ἀναδιοργάνωσή του δουλεύει. Δέν τόν βοηθᾶνε, ἀλλά τόν βλάπτουν οἱ γενικές ἐκεῖνες ἐπαναστατικές φράσεις, οἱ γλυκανάλατες συμφιλιωτικές ἀναφωνήσεις πού συναντᾶ στή συλλογή «Βπεριόντ» ἤ στήν ἐφημερίδα τοῦ Τρότσκι «Πράβντα», χωρίς νά βρίσκει οὔτε στή μιά, οὔτε στήν ἄλλη μιά ξεκάθαρη, ἀκριβή, εἰλικρινή ἔκθεση τῆς γραμμῆς καί τῆς κατάστασης τοῦ κόμματος.

Ἡ κατάσταση αὐτή τοῦ κόμματος εἶναι πολύ δύσκολη, ἡ κύρια ὅμως δυσκολία δέν βρίσκεται στό ὅτι τό κόμμα ἔχει ἀδυνατίσει φοβερά καί οἱ ὀργανώσεις σέ πολλές περιπτώσεις εἶναι ἐντελῶς διαλυμένες, δέν βρίσκεται στό ὅτι ἡ ἐσωκομματική πάλη ἀνάμεσα στίς ὁμάδες ἔχει ὀξυνθεῖ, ἀλλά στό ὅτι τό πρωτοποριακό στρῶμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν δέν κατάλαβε ἀρκετά καθαρά τήν οὐσία καί τή σημασία αὐτῆς τῆς πάλης, δέν συσπειρώθηκε σέ ἀρκετό βαθμό γιά νά τή διεξάγει μέ ἐπιτυχία, δέν πῆρε μέρος στήν πάλη αὐτή ἀρκετά ἀνεξάρτητα καί ἀρκετά δραστήρια γιά νά δημιουργήσει, νά στηρίξει καί νά ἑδραιώσει *τόν κομματικό* ἐκεῖνο *πυρήνα* πού θά βγάλει τό ΣΔΕΚΡ ἀπό τή σύγχυση, τό χάος καί τίς ταλαντεύσεις καί θά τό βάλει στό σωστό δρόμο.

Τό δρόμο αὐτό τόν ἔχουν χαράξει πέρα γιά πέρα οἱ ἀποφάσεις τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908, πού ἀναπτύχθηκαν στίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ 1910. Ὁ πυρήνας αὐτός ἀποτελεῖται ἀπό τήν ἕνωση τῶν ὀρθόδοξων μπολσεβίκων (ἀντιπάλων τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς ἀστικῆς φιλοσο-

φίας) καί τῶν κομματικῶν μενσεβίκων (ἀντιπάλων τοῦ λικβινταρισμοῦ), πού *διεξάγει* τώρα στήν πράξη, καί ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῶν τυπικῶν σχέσεων, διεξάγει τήν κύρια δουλιά μέσα στό ΣΔΕΚΡ.

Λένε στούς ἐργάτες πώς ἡ ἕνωση αὐτή ἁπλῶς δυναμώνει καί ὀξύνει τήν πάλη τῶν ὁμάδων, τήν πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί στούς ὀτζοβιστές «ἀντί» τῆς πάλης ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό. Αὐτό δέν εἶναι παρά κούφια λόγια, δέν εἶναι παρά μόνο μωρολογίες, πού δείχνουν ὅτι τόν ἐργάτη δέν τόν θεωροῦν ἐνήλικο ἄνθρωπο, ἀλλά νήπιο. Δέν εἶναι εὐχάριστη ἡ ἀλήθεια ὅτι, ὅταν τό κόμμα εἶναι ἀδύνατο, οἱ ὀργανώσεις σμπαραλιασμένες καί ὑπάρχει ὁπωσδήποτε βάση στό ἐξωτερικό, κάθε ρεῦμα φτιάχνει εὔκολα μιά, στήν οὐσία τελείως αὐτοτελή καί ἀνεξάρτητη ἀπό τό κόμμα, ὁμάδα στό ἐξωτερικό, εἶναι ὅμως γελοῖο (ἤ ἐγκληματικό) νά κρύβει κανείς τήν ἀλήθεια αὐτή ἀπό τό σοσιαλδημοκράτη ἐργάτη, πού ὀφείλει νά ἀναδιοργανώσει τό κόμμα *του* μέ βάση μιά *συγκεκριμένη*, ἀκριβή, ξεκάθαρη κομματική γραμμή. Σέ μᾶς ἐπικρατοῦν τώρα οἱ πιό ἀνεπιθύμητες *μορφές* πάλης ἀνάμεσα στίς ὁμάδες, αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, ἀκριβῶς ὅμως γιά ν' ἀλλάξουν οἱ *μορφές* τῆς πάλης αὐτῆς πρέπει οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες νά μή μορφάζουν περιφρονητικά, νά μήν ἀποφεύγουν τό δυσάρεστο (γιά τόν ἐρασιτέχνη, τόν φιλοξενούμενο στό κόμμα) καθῆκον τῆς ἀλλαγῆς τῶν δυσάρεστων μορφῶν τῆς δυσάρεστης πάλης, ἀλλά *νά καταλάβουν* τήν οὐσία καί τή σημασία αὐτῆς τῆς πάλης καί *νά ὀργανώσουν* κατά τόπους τή δουλιά ἔτσι, πού γιά τό *κάθε* ζήτημα τῆς σοσιαλιστικῆς προπαγάνδας, τῆς πολιτικῆς ζύμωσης, τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, τῆς συνεταιριστικῆς δουλιᾶς κτλ. κτλ. *νά καθορίζουν* τά ὅρια πού, ὅταν ξεπερνιοῦνται, ἀρχίζει ἡ παρέκκλιση *ἀπό* τή σοσιαλδημοκρατία πρός τό φιλελεύθερο λικβινταρισμό ἤ τό μισοαναρχικό ὀτζοβισμό, τόν οὐλτιματισμό κτλ., *νά ὁδηγοῦν τό κομματικό ἔργο* πάνω στή σωστή γραμμή, πού καθορίζεται ἀπό τά ὅρια αὐτά. Ἕνα ἀπό τά κύρια καθήκοντα πού βάζουμε στήν ἐφημερίδα «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» εἶναι νά βοηθήσει τούς ἐργάτες νά καθορίσουν τά ὅρια αὐτά στό καθένα ἀπό τά βασικότερα *συγκεκριμένα* ζητήματα τῆς σημερινῆς ρωσικῆς πραγματικότητας.

Λένε στούς ἐργάτες: ἴσα-ἴσα ἡ ἑνωτική προσπάθεια τῆς ὁλομέλειας (σέ πλήρη ἀπαρτία) τῆς ΚΕ τό Γενάρη τοῦ 1910 ἀπόδειξε ὅτι εἶναι στείρα καί χωρίς διέξοδο ἡ ἐσωκομματική φραξιονιστική πάλη πού «τορπίλισε», λέει, τήν ἑνοποίηση. Ἔτσι μιλᾶνε

ἄνθρωποι ἤ ἀπληροφόρητοι ἤ ἐντελῶς ἀνίκανοι νά σκεφτοῦν ἤ *πού κρύβουν* τούς πραγματικούς τους σκοπούς μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἠχηρή, χτυπητή καί κούφια φράση. Ἡ ὁλομέλεια «ἀπογοήτευσε» μόνο ἐκείνους πού φοβοῦνταν ν' ἀντικρύσουν τήν ἀλήθεια κατάματα καί παρηγοριοῦνταν μέ αὐταπάτες. Ὅσο μεγάλος καί ἄν ἦταν μερικές φορές ὁ «συμφιλιωτικός χυλός» στήν ὁλομέλεια, τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά γίνει ἀκριβῶς ἡ συνέννωση πού μποροῦσε νά γίνει καί πού χρειαζόταν νά γίνει. Ἄν οἱ λικβινταριστές καί οἱ ὀτζοβιστές *ὑπόγραψαν* τήν ἀπόφαση γιά πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό καί τήν ἄλλη κιόλας μέρα ἄρχισαν μέ «μεγαλύτερο ζῆλο» τά παλιά, αὐτό ἁπλῶς ἔδειξε καθαρά ὅτι τό κόμμα δέν μπορεῖ νά ὑπολογίζει στά μή κομματικά στοιχεῖα, ἁπλῶς ἔδειξε καθαρά ποιά εἶναι τά στοιχεῖα αὐτά. Τό κόμμα εἶναι ἐθελοντική ἕνωση καί ἡ ἑνοποίηση εἶναι δυνατή καί ὠφέλιμη μόνο ὅταν ἑνώνονται ἄνθρωποι, πού θέλουν καί μποροῦν νά ἐφαρμόσουν ἔστω κάπως εὐσυνείδητα τή γενική κομματική γραμμή, πιό σωστά: ἄνθρωποι πού *ἐνδιαφέρονται* (μέ τίς ἰδέες τους, μέ τίς τάσεις τους) γιά τήν ἐφαρμογή τῆς *γενικῆς* κομματικῆς γραμμῆς. Ἡ ἑνοποίηση εἶναι ἀδύνατη καί ἐπιβλαβής, ὅταν ἐπιχειρεῖ νά μπερδέψει καί νά συσκοτίσει τήν κατανόηση αὐτῆς τῆς γραμμῆς, ὅταν ἐπιχειρεῖ νά συνδέσει μέ εἰκονικούς δεσμούς ἐκείνους πού τραβᾶν τό κόμμα σέ τελείως ἀντικομματική κατεύθυνση. Καί ἡ ἑνοποίηση ἀνάμεσα στίς *βασικές* ὁμάδες τοῦ μπολσεβικισμοῦ καί τοῦ μενσεβικισμοῦ ἐπιτεύχθηκε μέ τήν ὁλομέλεια καί ἑδραιώθηκε, ἄν ὄχι χάρη στήν ὁλομέλεια, τουλάχιστο μέσω τῆς ὁλομέλειας.

Ὁ ἐργάτης πού δέν θέλει νά τοῦ μιλᾶνε σάν μωρό δέν μπορεῖ νά μήν καταλαβαίνει πώς ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτζοβισμός δέν εἶναι τυχαῖες, ἀλλά βαθιά ριζωμένες κατευθύνσεις, ὅπως ὁ μπολσεβικισμός καί ὁ μενσεβικισμός. Μόνον ὅσοι φτιάχνουν παραμύθια «γιά τούς ἐργάτες» ἀποδίδουν τή διαφορά αὐτῶν τῶν ὁμάδων σέ «διανοουμενίστικες» διαφωνίες. Στήν πραγματικότητα οἱ δυό αὐτές κατευθύνσεις, πού ἔβαλαν τή σφραγίδα τους σ' ὅλη τήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, σ' ὅλα τά πρῶτα χρόνια (καί ἀπό πολλές πλευρές τά πιό σπουδαῖα χρόνια) τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας, δημιουργήθηκαν ἀπό τό ἴδιο τό προτσές τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς μετατροπῆς τῆς Ρωσίας ἀπό δουλοπαροικιακή σέ ἀστική χώρα, δημιουργήθηκαν ἀπό τίς ἐπιδράσεις ἐκεῖνες τῶν διαφόρων ἀστικῶν τάξεων πού ἐπενεργοῦσαν πάνω στό προλεταριάτο, ἤ πιό σωστά, ἀπό τήν κατάσταση τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς ἀστικῆς τά-

ξης, μέσα στήν όποία δροῦσε τό προλεταριάτο. Ἀπό δῶ βγαίνει ὅτι δέν μπορεῖ νά γίνει ἡ ἑνοποίηση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή Ρωσία μέ τήν ἐξάλειψη τῆς μιᾶς ἀπό τίς δυό κατευθύνσεις, πού διαμορφώθηκαν στήν ἐποχή τῆς πιό νόμιμης, τῆς πιό πλατιᾶς, μαζικῆς, ἐλεύθερης, ἱστορικά-σπουδαίας δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν ἐπανάσταση. Ἀπό δῶ ὅμως βγαίνει ἐπίσης ὅτι οἱ βάσεις τῆς πραγματικῆς προσέγγισής τους δέν βρίσκονται στίς φράσεις γιά ἑνότητα, γιά ἐξάλειψη τῶν ὁμάδων κτλ., ἀλλά μόνο στήν ἐσωτερική ἀνάπτυξη τῶν δυό ὁμάδων. Ἀκριβῶς μιά τέτια προσέγγιση περνᾶ τώρα τό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τότε πού ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, τήν ἄνοιξη τοῦ 1909, θάψαμε όριστικά τόν «ὀτζοβισμό» καί οἱ κομματικοί μενσεβίκοι, μ᾽ ἐπικεφαλῆς τόν Πλεχάνοφ, ἄρχισαν μιά ὄχι λιγότερο ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν καί στίς *δυό* ὁμάδες εἶναι μέ τό μέρος τῶν ἀντιπάλων τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ λικβινταρισμοῦ. Γι᾽ αὐτό ὅσο βαριά καί ἄν εἶναι, ὅσο καί ἄν εἶναι ὁρισμένες φορές δύσκολη καί πάντα δυσάρεστη ἡ ἐσωκομματική πάλη πάνω σ᾽ αὐτή τή βάση, δέν πρέπει νά κοιτᾶμε τή *μορφή* τοῦ φαινομένου καί νά ξεχνᾶμε τήν *οὐσία* του. Πίσω ἀπό τά δέντρα δέν βλέπουν τό δάσος ὅσοι στή βάση αὐτῆς τῆς πάλης (πού μέ τή σημερινή κατάσταση τοῦ κόμματος εἶναι ἀναπόφευκτο νά παίρνει τή μορφή τῆς πάλης ἀνάμεσα στίς ὁμάδες) δέν βλέπουν τό προτσές τῆς *συσπείρωσης* τοῦ βασικοῦ κομματικοῦ πυρήνα τῶν συνειδητῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐργατῶν.

Τούς σκοπούς τῆς συσπείρωσης αὐτοῦ τοῦ πραγματικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ πυρήνα θά ὑπηρετεῖ καί ἡ «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» πού τήν ἱδρύουμε ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, ἀφοῦ ἐξασφαλίσαμε προκαταβολικά τή συγκατάθεση τῶν κομματικῶν μενσεβίκων (μέ τόν Πλεχάνοφ ἐπικεφαλῆς) ὅτι θά ὑποστηρίξουν τήν ἔκδοσή μας. Τό ἔντυπο αὐτό θά βγεῖ ἀναγκαστικά σάν ἔντυπο μιᾶς ὁμάδας, σάν ἔντυπο τῆς ὁμάδας τῶν μπολσεβίκων. Θά βρεθοῦν, ἴσως, ἄνθρωποι πού καί στήν περίπτωση αὐτή, πίσω ἀπό τά δέντρα δέν θά ἀντιληφθοῦν τό δάσος καί θά βάλουν τίς φωνές ὅτι πρόκειται γιά ἐπιστροφή «*πίσω*» στό φραξιονισμό. Ἐμεῖς, ἐκθέτοντας λεπτομερειακά τήν ἄποψή μας πάνω στήν οὐσία καί στή σημασία τῆς κομματικῆς ἑνοποίησης πού πραγματικά συντελεῖται, πού πραγματικά εἶναι σπουδαία καί ἀπαραίτητη, δείξαμε κιόλας ταυτόχρονα τί ἀξίζουν οἱ τέτιες ἀντιρήσεις πού *στήν πράξη* δέν σημαίνουν παρά μόνο *μπέρδεμα* τοῦ

ζητήματος τῆς ἑνοποίησης καί *συγκάλυψη* τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου φραξιονιστικοῦ σκοποῦ. Κι' ἐμεῖς θέλουμε περισσότερο ἀπό ὅλα ἡ «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» νά βοηθήσει τούς ἐργάτες νά καταλάβουν μέ ἀπόλυτη σαφήνεια καί συνέπεια ὅλη τήν κομματική κατάσταση καί ὅλα τά καθήκοντα τοῦ κόμματος.

Ἐκδίδοντας τή «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*», ὑπολογίζουμε στή βοήθεια καί τῆς ΚΕ τοῦ κόμματός μας, καί τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, καί τῶν διαφόρων ὁμάδων τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν, πού ἀποσπάστηκαν αὐτή τή στιγμή ἀπό τό κόμμα. Ὑπολογίζουμε στή βοήθεια τῆς ΚΕ, ξέροντας πώς γιά πολλούς μῆνες δέν κατόρθωσε νά ὀργανώσει *σωστά* τή δουλιά της στή Ρωσία, δέν τό κατόρθωσε ἀκριβῶς ἐπειδή δέν πῆρε ἀπό *πουθενά* βοήθεια παρά μόνο ἀπό τούς μπολσεβίκους καί τούς κομματικούς μενσεβίκους καί συχνά συναντοῦσε τήν ἀπροκάλυπτη ἀντίδραση τῶν ἄλλων ὁμάδων. Αὐτή ἡ δύσκολη φάση τῆς ζωῆς τῆς ΚΕ θά περάσει, καί γιά νά περάσει πιό σύντομα δέν πρέπει ἁπλῶς «νά περιμένουμε» πότε θ' ἀνασυγκροτηθεῖ ἡ ΚΕ, θά δυναμώσει κτλ., ἀλλά ν' ἀρχίσουμε *ἀμέσως* μέ πρωτοβουλία τῶν διαφόρων ὁμάδων καί τῶν διαφόρων τοπικῶν ὀργανώσεων τήν πραγματοποίηση — στήν ἀρχή ἔστω καί στά πιό περιορισμένα πλαίσια — αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ ἔργου γιά τήν ἑδραίωση τῆς κομματικῆς γραμμῆς καί τῆς *πραγματικῆς* κομματικῆς ἑνότητας, γιά τό ὁποῖο περισσότερο ἀπόλα μοχθεῖ καί ἡ ΚΕ. Ὑπολογίζουμε στή βοήθεια τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων καί τῶν διαφόρων ὁμάδων τῶν ἐργατῶν, γιατί μόνο ἡ δραστήρια δουλιά τους γιά τήν ἐφημερίδα, μόνο ἡ ὑποστήριξή τους, ἡ γνώμη τους, τά ἄρθρα τους, τά ὑλικά, οἱ πληροφορίες καί οἱ παρατηρήσεις μποροῦν νά κάνουν τή «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» νά ὀρθοποδήσει καί νά ἐξασφαλίσουν τήν ἔκδοσή της.

Γράφτηκε τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1910

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό Μάη τοῦ 1937 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 122

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΤΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Πέρασαν πέντε χρόνια ἀπό τότε πού ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 ἔδοσε τό πρῶτο γερό χτύπημα στήν τσαρική ἀπολυταρχία. Τό προλεταριάτο ξεσήκωσε τίς μεγάλες ἐκεῖνες μέρες τά ἑκατομμύρια τῶν ἐργαζομένων στήν πάλη ἐνάντια στούς καταπιεστές τους. Πέτυχε μέσα σέ λίγους μῆνες τοῦ 1905 τέτια βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς του, πού δεκάδες χρόνια μάταια τήν περίμεναν οἱ ἐργάτες ἀπό τή «διοίκηση». Τό προλεταριάτο κατάκτησε γιά ὅλο τό ρωσικό λαό, ἄν καί γιά λίγο καιρό, μιά πρωτοείδωτη γιά τή Ρωσία ἐλευθερία τύπου, ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι καί τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Σάρωσε ἀπό τό δρόμο του τήν κάλπικη Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ἀπόσπασε ἀπό τόν τσάρο τή διακήρυξη γιά τό σύνταγμα καί ἔκανε μιά γιά πάντα ἀδύνατη τή διακυβέρνηση τῆς Ρωσίας χωρίς ἀντιπροσωπευτικά σώματα.

Οἱ μεγάλες νίκες τοῦ προλεταριάτου ἀποδείχτηκαν μισές νίκες, γιατί ἡ τσαρική ἐξουσία δέν ἀνατράπηκε. Ἡ ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη τέλειωσε μέ ἧττα καί ἡ τσαρική ἀπολυταρχία ἄρχισε ν' ἀφαιρεῖ τή μιά ὕστερα ἀπό τήν ἄλλη τίς κατακτήσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, στό βαθμό πού ἀδυνάτιζε ἡ πίεσή της, πού ἀδυνάτιζε ἡ πάλη τῶν μαζῶν. Τό 1906 οἱ ἐργατικές ἀπεργίες, τά ξεσηκώματα τῶν ἀγροτῶν καί τῶν στρατιωτῶν ἦταν πολύ πιό ἀδύνατα ἀπ' ὅ,τι τό 1905, πάντως ὅμως ἦταν ἀκόμη πολύ ἰσχυρά. Ὁ τσάρος διάλυσε τήν πρώτη Δούμα, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ἄρχισε πάλι ν' ἀναπτύσσεται ἡ πάλη τοῦ λαοῦ, δέν τόλμησε ὅμως ν' ἀλλάξει ἀμέσως τόν ἐκλογικό νόμο. Τό 1907 ἡ πάλη τῶν ἐργατῶν ἐξασθένισε ἀκόμη πιό πολύ καί ὁ τσάρος, ἀφοῦ διάλυσε τή δεύτερη Δούμα, πραγματοποίησε τό πολιτικό πραξικόπημα (τῆς 3 τοῦ Ἰούνη 1907)· παραβίασε ὅλες τίς πανηγυρικές ὑποσχέσεις πού εἶχε δόσει νά μήν ἐκδίδει νόμους χωρίς τή συγκατάθεση τῆς Δούμας καί τροποποίησε τόν ἐκλογικό νόμο

РАБОЧАЯ ГАЗЕТА

JOURNAL OUVRIER

№ 1

Уроки революціи

ЛѢТНІЯ СТАЧКИ И ЗАДАЧИ РАБОЧИХЪ

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 1, 30 τοῦ Ὀχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη) 1910
μέ τό κύριο ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης»
Σμίκρυνση

ἔτσι πού νά ἐξασφαλίσει στή Δούμα σίγουρη πλειοψηφία γιά τούς τσιφλικάδες καί τούς καπιταλιστές, γιά τό κόμμα τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν καί τούς λακέδες τους.

Καί οἱ νίκες καί οἱ ἧττες τῆς ἐπανάστασης ἔδοσαν μεγάλα ἱστορικά διδάγματα στό ρωσικό λαό. Τιμώντας τήν πέμπτη ἐπέτειο τοῦ 1905 θά προσπαθήσουμε νά διευκρινίσουμε ποιό εἶναι τό κύριο περιεχόμενο αὐτῶν τῶν διδαγμάτων.

Τό πρῶτο καί βασικό δίδαγμα εἶναι ὅτι *μόνο* ἡ ἐπαναστατική πάλη τῶν μαζῶν εἶναι ἱκανή νά πετύχει κάποια σοβαρή βελτίωση στή ζωή τῶν ἐργατῶν καί στή διακυβέρνηση τοῦ κράτους. Καμιά «συμπάθεια» τῶν μορφωμένων ἀνθρώπων πρός τούς ἐργάτες, καμιά ἡρωϊκή πάλη ξεχωριστῶν-τρομοκρατῶν δέν μπόρεσε νά ὑποσκάψει τήν τσαρική ἀπολυταρχία καί τήν παντοδυναμία τῶν καπιταλιστῶν. Μόνο ἡ πάλη τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν μόνο ἡ κοινή πάλη τῶν ἑκατομμυρίων μπόρεσε νά τό πετύχει αὐτό, καί, ὅταν ἄρχισε νά ἐξασθενίζει *αὐτή* ἡ πάλη, εὐθύς ἀμέσως ἄρχιζαν ν'ἀφαιροῦνται αὐτά πού οἱ ἐργάτες εἶχαν κατακτήσει. Ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἐπιβεβαίωσε ἐκεῖνο πού λέει ὁ ὕμνος τῆς Διεθνοῦς τῶν ἐργατῶν:

> «Θεοί, ἀρχόντοι, βασιλιάδες
> μέ πλάνα λόγια μᾶς γελοῦν·
> τῆς γῆς οἱ δοῦλοι κι' οἱ ραγιάδες
> μοναχοί τους θά σωθοῦν» *.

Τό δεύτερο δίδαγμα εἶναι ὅτι δέν ἀρκεῖ νά ὑποσκάψεις, νά περιορίσεις τήν τσαρική ἐξουσία. Πρέπει νά τήν *ἐκμηδενίσεις*. Ὅσο θά ὑπάρχει ἡ τσαρική ἐξουσία, οἱ παραχωρήσεις τοῦ τσάρου θά εἶναι πάντοτε ἀσταθεῖς. Ὁ τσάρος ἔκανε παραχωρήσεις, ὅταν ἡ πίεση τῆς ἐπανάστασης δυνάμωνε καί ἔπαιρνε πίσω ὅλες τίς παραχωρήσεις, ὅταν ἡ πίεση ἐξασθενοῦσε. Μόνο ἡ κατάκτηση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, ἡ ἀνατροπή τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας, τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ λαοῦ μποροῦν νά λυτρώσουν τή Ρωσία ἀπό τή βία καί τήν αὐθαιρεσία τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀπό τή μαυροεκατονταρχίτικη-ὀχτωβριστική Δούμα, ἀπό τήν παντοδυναμία τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ὑπηρετῶν τους στό χωριό. Ἄν οἱ συμφορές τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν ἔγιναν τώρα, ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση, πιό ἀβάσταχτες ἀπό πρῶτα, αὐτά εἶναι τά λύτρα

---

* Ἡ μετάφραση τοῦ τετράστιχου τῆς Διεθνοῦς δίνεται ὅπως τραγουδιέται στήν Ἑλλάδα. *Σημ. μετ.*.

πού πληρώνουν γιά τό ὅτι ἡ ἐπανάσταση ἦταν ἀδύνατη, γιά τό ὅτι δέν ἀνατράπηκε ἡ τσαρική ἐξουσία. Τό 1905 καί σέ συνέχεια οἱ δυό πρῶτες Δοῦμες καί ἡ διάλυσή τους δίδαξαν πάρα πολλά τό λαό, τοῦ δίδαξαν, πρίν ἀπόλα, τήν κοινή πάλη γιά τίς πολιτικές διεκδικήσεις. Ὁ λαός, δραστηριοποιούμενος στήν πολιτική ζωή, στήν ἀρχή ἀπαιτοῦσε ἀπό τήν ἀπολυταρχία παραχωρήσεις: νά συγκαλέσει ὁ τσάρος τή Δούμα, ν' ἀντικαταστήσει ὁ τσάρος τούς παλιούς ὑπουργούς μέ καινούργιους, «νά παραχωρήσει» ὁ τσάρος τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα. Ἡ ἀπολυταρχία ὅμως δέν ἔκανε καί δέν μποροῦσε νά κάνει τέτιες παραχωρήσεις. Στήν παράκληση γιά παραχωρήσεις ἡ ἀπολυταρχία ἀπαντοῦσε μέ τίς ξιφολόγχες. Καί τότε ὁ λαός ἄρχισε νά ἀποκτᾶ συνείδηση ὅτι χρειάζεται *ἀγώνας* ἐνάντια στήν ἀπολυταρχική ἐξουσία. Τώρα ὁ Στολίπιν καί ἡ μαύρη Δούμα τῶν ἀρχόντων μέ μεγαλύτερη ἀκόμη δύναμη σφηνώνουν, μποροῦμε νά ποῦμε, αὐτή τήν ἀντίληψη στό κεφάλι τῶν ἀγροτῶν. Τή σφηνώνουν καί θά τή σφηνώσουν γιά καλά.

Καί ἡ τσαρική ἀπολυταρχία ἔβγαλε καί αὐτή γιά τόν ἑαυτό της ἕνα δίδαγμα ἀπό τήν ἐπανάσταση. Εἶδε πώς δέν πρέπει νά βασίζεται στήν πίστη τῶν ἀγροτῶν γιά τόν τσάρο. Ἐνισχύει τώρα τήν ἐξουσία της, συμμαχώντας μέ τούς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες καί τούς ὀχτωβριστές ἐργοστασιάρχες. Γιά νά ἀνατραπεῖ ἡ τσαρική ἀπολυταρχία χρειάζεται τώρα πολύ πιό ἰσχυρή πίεση τῆς ἐπαναστατικῆς μαζικῆς πάλης ἀπ' ὅ,τι τό 1905.

Εἶναι ἄραγε πιθανή μιά τέτια πολύ πιό ἰσχυρή πίεση; Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό μᾶς φέρνει *στό τρίτο καί τό κυριότερο* δίδαγμα τῆς ἐπανάστασης. Τό δίδαγμα αὐτό συνίσταται στό ὅτι εἴδαμε *πῶς* δροῦν οἱ διάφορες τάξεις τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὥς τό 1905 πολλοί νόμιζαν πώς ὅλος ὁ ρωσικός λαός ποθεῖ κατά τόν ἴδιο τρόπο τήν ἐλευθερία καί θέλει τήν ἴδια ἐλευθερία· τουλάχιστο ἡ τεράστια πλειοψηφία δέν εἶχε καμιά ξεκάθαρη ἀντίληψη γιά τό ὅτι οἱ διάφορες τάξεις τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ κρατοῦν διαφορετική στάση ἀπέναντι στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία καί δέν ἐπιδιώκουν τήν ἴδια ἐλευθερία. Ἡ ἐπανάσταση διάλυσε τήν ὁμίχλη. Στά τέλη τοῦ 1905 καί σέ συνέχεια τόν καιρό τῆς πρώτης καί τῆς δεύτερης Δούμας *ὅλες* οἱ τάξεις τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ἐκδηλώθηκαν ἀνοιχτά. Ἔδειξαν τόν ἑαυτό τους στήν πράξη, φανέρωσαν ποιές εἶναι οἱ πραγματικές τους ἐπιδιώξεις, γιά ποιό πράγμα μποροῦν ν' ἀγωνιστοῦν καί κατά πόσο εἶναι ἱκανές ν' ἀγωνιστοῦν ἔντονα, ἐπίμονα, δραστήρια.

Οἱ ἐργοστασιακοί ἐργάτες, τό βιομηχανικό προλεταριάτο ἔκανε τήν πιό ἀποφασιστική καί τήν πιό πεισματική πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Τό προλεταριάτο ἄρχισε τήν ἐπανάσταση στίς ἐννιά τοῦ Γενάρη καί τήν ἄρχισε μέ μαζικές ἀπεργίες. Τό προλεταριάτο ἔφερε τήν πάλη ὥς τό τέλος, ξεσηκώθηκε στήν ἔνοπλη ἐξέγερση τό Δεκέμβρη τοῦ 1905, γιά νά ὑπερασπίσει τούς ἀγρότες πού τούς τουφέκιζαν, τούς ξυλοκοποῦσαν, τούς βασάνιζαν. Ὁ ἀριθμός τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν τό 1905 ἔφτασε περίπου τά *τρία ἑκατομμύρια* (καί μαζί μέ τούς σιδηροδρομικούς, τούς ταχυδρομικούς ὑπαλλήλους κ.ἄ., σίγουρα τά τέσσερα ἑκατομμύρια), τό 1906, τό ἕνα ἑκατομμύριο, τό 1907, τίς 750 χιλιάδες. Παρόμοια δύναμη τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος δέν εἶχε δεῖ ἄλλη φορά ὁ κόσμος. Τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας ἔδειξε τί ἀνεξάντλητες δυνάμεις κρύβουν μέσα τους οἱ ἐργατικές μάζες, ὅταν ὡριμάζει ἡ πραγματική ἐπαναστατική κρίση. Τό πιό μεγάλο στόν κόσμο ἀπεργιακό κύμα τοῦ 1905 κάθε ἄλλο παρά κινητοποίησε ὅλες τίς μαχητικές δυνάμεις τοῦ προλεταριάτου. Λογουχάρη, στήν ἐργοστασιακή περιφέρεια τῆς Μόσχας ὑπῆρχαν 567 χιλιάδες ἐργοστασιακοί ἐργάτες καί 540 χιλιάδες ἀπεργοί, ἐνῶ στήν περιφέρεια τῆς Πετρούπολης 300 χιλιάδες ἐργοστασιακοί ἐργάτες καί 1 ἑκατομμύριο ἀπεργοί. Δηλαδή, οἱ ἐργάτες τῆς περιφέρειας τῆς Μόσχας δέν ἔδειξαν τόση ἐπιμονή στόν ἀγώνα ὅση ἔδειξαν οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης· καί στό κυβερνεῖο τῆς Λιβονίας (πόλη Ρίγα) μέ 50 χιλιάδες ἐργάτες εἴχαμε 250 χιλιάδες ἀπεργούς, δηλαδή ὁ κάθε ἐργάτης ἀπήργησε τό 1905 κατά μέσο ὅρο πάνω ἀπό πέντε φορές. Τώρα σ' ὅλη τή Ρωσία ὑπάρχουν ὁπωσδήποτε ὄχι λιγότερο ἀπό τρία ἑκατομμύρια ἐργάτες ἐργοστασίων, ὀρυχείων καί σιδηροδρομικοί, καί ὁ ἀριθμός αὐτός κάθε χρόνο μεγαλώνει· μέ μιά τέτια ὁρμή τοῦ κινήματος, ὅπως στή Ρίγα τό 1905, οἱ ἐργάτες αὐτοί θά μποροῦσαν νά παρατάξουν μιά στρατιά ἀπό *15 ἑκατομμύρια ἀπεργούς*.

Μπροστά σέ μιά τέτια πίεση δέν θά μποροῦσε ν' ἀντέξει καμιά τσαρική ἐξουσία. Μά ὁ καθένας καταλαβαίνει πώς μιά τέτια πίεση δέν μπορεῖ νά προκληθεῖ τεχνητά, γιατί τό θέλουν οἱ σοσιαλιστές, εἴτε οἱ πρωτοπόροι ἐργάτες. Μιά τέτια πίεση μπορεῖ νά ἐκδηλωθεῖ μόνο ὅταν ὅλη τή χώρα τήν ἀγκαλιάζει ἡ κρίση, ἡ ἀγανάκτηση, ἡ ἐπανάσταση. Γιά νά προετοιμαστεῖ μιά τέτια πίεση πρέπει νά τραβηχτοῦν στήν πάλη τά πιό καθυστερημένα στρώματα τῶν ἐργατῶν, νά γίνει ἐπί χρόνια καί χρόνια ἐπίμονη, πλατιά, σταθερή προπαγανδιστική, διαφωτι-

στική καί όργανωτική δουλιά καί νά δημιουργηθοῦν καί νά σταθεροποιηθοῦν οἱ κάθε λογῆς ἑνώσεις καί ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου.

Ὡς πρός τή δύναμη τῆς πάλης, ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας στεκόταν μπροστά ἀπ' ὅλες τίς ὑπόλοιπες τάξεις τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Οἱ ἴδιες οἱ συνθῆκες τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν τούς κάνουν ἱκανούς γιά πάλη καί τούς σπρώχνουν στήν πάλη. Τό κεφάλαιο συγκεντρώνει τούς ἐργάτες κατά μεγάλες μάζες στίς μεγάλες πόλεις, τούς συσπειρώνει, τούς μαθαίνει τήν κοινή δράση. Σέ κάθε βῆμα τους οἱ ἐργάτες βρίσκονται πρόσωπο μέ πρόσωπο μέ τόν κυριότερο ἐχθρό τους, μέ τήν τάξη τῶν καπιταλιστῶν. Ὁ ἐργάτης, παλεύοντας ἐνάντια σ' αὐτό τόν ἐχθρό, γίνεται *σοσιαλιστής*, ἀποκτᾶ συνείδηση τῆς ἀνάγκης νά μετασχηματιστεῖ ὁριστικά ὅλη ἡ κοινωνία, νά ἐξαλειφθεῖ ὁριστικά κάθε ἀθλιότητα καί κάθε καταπίεση. Οἱ ἐργάτες, ὅταν γίνονται σοσιαλιστές, ἀγωνίζονται μέ ἀπεριόριστη γενναιότητα ἐνάντια σ' ὅλα τά ἐμπόδια πού τούς φράζουν τό δρόμο καί κατά πρῶτο λόγο ἐνάντια στήν τσαρική ἐξουσία καί στούς φεουδάρχες-τσιφλικάδες.

Καί οἱ ἀγρότες τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης πῆραν μέρος στήν πάλη ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί στήν κυβέρνηση, ἡ πάλη τους ὅμως ἦταν πολύ πιό ἀδύνατη. Ἔχει ὑπολογιστεῖ πώς ἀπό τούς ἐργοστασιακούς ἐργάτες ἡ πλειοψηφία πῆρε μέρος στήν ἐπαναστατική πάλη, στίς ἀπεργίες (περίπου τά $^3/_5$), ἐνῶ ἀπό τούς ἀγρότες, ἀναμφισβήτητα, πῆρε μέρος μόνο ἡ μειοψηφία: σίγουρα ὄχι περισσότεροι ἀπό τό ἕνα πέμπτο ἤ ἀπό τό ἕνα τέταρτο. Οἱ ἀγρότες πάλευαν λιγότερο ἐπίμονα, πιό σκόρπια, λιγότερο συνειδητά καί συχνά ἐλπίζανε ἀκόμη στήν καλωσύνη τοῦ πατερούλη-τσάρου. Τό 1905-1906 οἱ ἀγρότες, γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, ἁπλῶς φοβέρισαν τόν τσάρο καί τούς τσιφλικάδες. Μά αὐτούς δέν χρειάζεται νά τούς φοβερίσουμε, αὐτούς πρέπει νά τούς *ἐκμηδενίσουμε*, τήν κυβέρνησή *τους*— τήν *τσαρική* κυβέρνηση—πρέπει νά τή σαρώσουμε ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς. Τώρα ὁ Στολίπιν καί ἡ μαύρη, τσιφλικάδικη, Δούμα, προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν ἀπό τούς πλούσιους ἀγρότες καινούργιους τσιφλικάδες-κτηματίες, συμμάχους τοῦ τσάρου καί τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας. Ὅσο ὅμως περισσότερο βοηθάει ὁ τσάρος καί ἡ Δούμα τούς πλούσιους ἀγρότες νά καταστρέφουν τή μάζα τῶν ἀγροτῶν, τόσο πιό συνειδητή γίνεται αὐτή ἡ μάζα, τόσο λιγότερο θά διατηρεῖ τήν πίστη πρός τόν τσάρο, τήν πίστη τῶν δουλοπάροικων δούλων, τήν πίστη

τῶν κακομοιριασμένων καί καθυστερημένων ἀνθρώπων. Κάθε χρόνο ὅλο καί πληθαίνουν στό χωριό οἱ ἐργάτες γῆς, αὐτοί πουθενά δέν ἔχουν νά βροῦν σωτηρία, παρά μόνο στή συμμαχία μέ τούς ἐργάτες τῶν πόλεων γιά κοινή πάλη. Κάθε χρόνο ὅλο καί πληθαίνουν στό χωριό οἱ καταστραμμένοι, οἱ τελείως ἐξαθλιωμένοι, οἱ τελείως πεινασμένοι ἀγρότες, ἀπ' αὐτούς ἑκατομμύρια καί ἑκατομμύρια θά τραβήξουν, ὅταν σηκωθεῖ τό προλεταριάτο τῆς πόλης, πιό ἀποφασιστικά, πιό συσπειρωμένα στήν πάλη ἐνάντια στόν τσάρο καί στούς τσιφλικάδες.

Στήν ἐπανάσταση πῆρε μέρος καί ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη, δηλ. οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες, ἐργοστασιάρχες, δικηγόροι, καθηγητές κ.ἄ. Αὐτοί ἀποτελοῦν τό Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» (συνταγματικοί-δημοκράτες καντέτοι). Εἶχαν ὑποσχεθεῖ πολλά στό λαό καί ξεσήκωσαν μεγάλο θόρυβο στίς ἐφημερίδες τους γιά τήν ἐλευθερία. Εἶχαν τήν πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν στήν πρώτη καί στή δεύτερη Δούμα. Ὑπόσχονταν ὅτι θά κατακτήσουν τήν ἐλευθερία «μέ εἰρηνικό δρόμο», καταδίκαζαν τήν ἐπαναστατική πάλη τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ἀγρότες καί πολλοί ἀπό τούς ἀγρότες βουλευτές («τρουντοβίκοι») πίστεψαν σ' αὐτές τίς ὑποσχέσεις καί ἀκολούθησαν πειθήνια καί ὑπάκουα τούς φιλελευθέρους, στάθηκαν στό περιθώριο τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου. Αὐτό εἶναι τό μεγαλύτερο λάθος τῶν ἀγροτῶν (καί πολλῶν κατοίκων τῆς πόλης) τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης. Οἱ φιλελεύθεροι μέ τό ἕνα τους χέρι, καί αὐτό πάρα πολύ σπάνια, βοηθοῦσαν τήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία, ἐνῶ τό ἄλλο τό ἅπλωναν συνέχεια στόν τσάρο, δίνοντάς του τήν ὑπόσχεση νά διατηρήσουν καί νά ἑδραιώσουν τήν ἐξουσία του, νά συμφιλιώσουν τούς ἀγρότες μέ τούς τσιφλικάδες, «νά κατευνάσουν» τούς «ἀτίθασσους» ἐργάτες.

Ὅταν ἡ ἐπανάσταση ἔφτασε ὥς τήν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στόν τσάρο, ὥς τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1905, οἱ φιλελεύθεροι ὅλοι μαζί καταπρόδοσαν ἐπαίσχυντα τήν ἐλευθερία τοῦ λαοῦ, ἀποτραβήχτηκαν ἀπό τήν πάλη. Ἡ τσαρική ἀπολυταρχία ἐπωφελήθηκε ἀπό τήν προδοσία αὐτή τῶν φιλελευθέρων σέ βάρος τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, ἐπωφελήθηκε ἀπό τήν καθυστέρηση τῶν ἀγροτῶν, πού πίστευαν σέ μεγάλο βαθμό τούς φιλελευθέρους καί τσάκισε τούς ἐξεγερμένους ἐργάτες. Καί ὅταν τσακίστηκε τό προλεταριάτο, καμιά Δούμα καί κανένας γλυκός λόγος τῶν καντέτων, καμιά ὑπόσχεσή τους δέν συγκράτησε τόν τσάρο ἀπό τό νά ἐκμηδενίσει ὅλα τά ὑπολείμ-

ματα τῆς ἐλευθερίας, νά ἀνορθώσει τήν ἀπολυταρχία καί τήν παντοδυναμία τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων.

Οἱ φιλελεύθεροι βγῆκαν γελασμένοι. Οἱ ἀγρότες πῆραν ἕνα σκληρό, μά χρήσιμο μάθημα. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει στή Ρωσία ἐλευθερία, ὅσο οἱ πλατιές μάζες τοῦ λαοῦ θά πιστεύουν στούς φιλελευθέρους, θά πιστεύουν στή δυνατότητα «εἰρήνης» μέ τήν τσαρική ἐξουσία, θά στέκουν στό περιθώριο τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν ἐργατῶν. Καμιά δύναμη στόν κόσμο δέν θά συγκρατήσει τή νίκη τῆς ἐλευθερίας στή Ρωσία, ὅταν θά ξεσηκωθεῖ στήν πάλη ἡ μάζα τοῦ προλεταριάτου τῶν πόλεων, θά παραμερίσει τούς ταλαντευόμενους καί προδότες φιλελευθέρους καί θά τραβήξει μαζί της τούς ἐργάτες γῆς καί τήν καταστραμμένη ἀγροτιά.

Καί τό ὅτι τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας θά σηκωθεῖ σέ μιά τέτια πάλη, ὅτι θά μπεῖ καί πάλι ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπανάστασης, αὐτό τό ἐγγυᾶται ὅλη ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς Ρωσίας, ὅλη ἡ πείρα τῶν ἐπαναστατικῶν χρόνων.

Πρίν πέντε χρόνια τό προλεταριάτο ἔδοσε τό πρῶτο χτύπημα στήν τσαρική ἀπολυταρχία. Γιά τό ρωσικό λαό ἔλαμψαν οἱ πρῶτες ἀχτίδες τῆς ἐλευθερίας. Τώρα ἀποκαταστάθηκε πάλι ἡ τσαρική ἀπολυταρχία, βασιλεύουν πάλι καί κυβερνοῦν οἱ φεουδάρχες, πάλι ὑπάρχει παντοῦ ἡ βία πάνω στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες, παντοῦ ὁ ἀσιατικός δεσποτισμός τῶν ἀρχῶν, ὁ ἐπαίσχυντος χλευασμός τοῦ λαοῦ. Τά σκληρά ὅμως μαθήματα δέν θά πᾶνε χαμένα. Ὁ ρωσικός λαός δέν εἶναι ἐκεῖνος πού ἦταν πρίν τό 1905. Τό προλεταριάτο τόν ἔμαθε ν' ἀγωνίζεται. Τό προλεταριάτο θά τόν ὁδηγήσει στή νίκη.

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 1, 30 τοῦ 'Οχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη) 1910

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα»

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΛΕΞΗΣ «Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ»

(Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΗΣ «ΒΕΧΙ» ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑ)

I. Ποιά φιλοσοφία καταπολεμοῦν ἡ «Βέχι» καί οἱ λόγοι τοῦ καντέτου Καραοῦλοφ στή Δούμα.

II. Ὁ Μπελίνσκι καί ὁ Τσερνισέβσκι πού τούς ἐξόντωσε ἡ «Βέχι».

III. Γιά ποιό λόγο οἱ φιλελεύθεροι μισοῦν τή «διανοουμενίστικη» ρωσική ἐπανάσταση καί τό γαλλικό «ἀρκετά μακρόχρονο» ὑποδειγματάκι της;

IV. Ἡ «Βέχι» καί οἱ «ἀριστεροί» στή Ρωσία. Οἱ καντέτοι καί οἱ ὀχτωβριστές. Ἡ «ἱερή ὑπόθεση» τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς τάξης.

V. Τί κέρδισε ἡ δημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία, χάνοντας τούς φιλελευθέρους-ἀστούς «συμμάχους» της;

VI. Ἡ «Βέχι» καί οἱ λόγοι τοῦ Μιλιουκόφ στίς προεκλογικές συγκεντρώσεις στήν Πετρούπολη. Πῶς ὁ Μιλιουκόφ ἐπέκρινε στίς συγκεντρώσεις αὐτές τήν παράνομη ἐπαναστατική ἐφημερίδα.

Γράφτηκε πρίν τίς 13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1909

Δημοσιεύτηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1909 στήν ἀνακοίνωση γιά τή διάλεξη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἀνακοίνωσης

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΛΕΞΗΣ «ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ»

1. Τό διεθνές κεφάλαιο καί ἡ διεθνής του ὀργάνωση, ὁ διεθνής χαρακτήρας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

«Προλετάριοι *ὅλων* τῶν χωρῶν, ἑνωθεῖτε»

2. Ἡ Πρώτη Διεθνής
1864 - 1872.

3. Ἡ Δεύτερη Διεθνής
1889 - 1ο συνέδριο στό Παρίσι
1910 - 8ο συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης

33 ἔθνη· 1000 περίπου ἀντιπρόσωποι.

4. Ἡ σημασία τῶν διεθνῶν συνεδρίων γιά τή συσπείρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τόν καθορισμό τῆς γραμμῆς της: Ἄμστερνταμ[150].

5. Τό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης: τσέχοι καί αὐστριακοί ἐθνικισμός καί διεθνισμός, ἀστική καί προλεταριακή πολιτική.

6. *Οἱ συνεταιρισμοί*
(Ὅπλο τῆς προλεταριακῆς πάλης: ἄποψη
(A) προλεταριακή καί ἀστική
(B) ἡ σημασία τῶν συνεταιρισμῶν στό ἔργο τῆς πραγματοποίησης τοῦ σοσιαλισμοῦ: *ἡ ἀπαλλοτρίωση*
(C) ἡ στάση τῶν σοσιαλιστῶν στούς συνεταιρισμούς).

7. *Ἡ ὑποστήριξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ* κινήματος στήν *Περσία*—ἡ διαμαρτυρία γιά τήν ἐκστρατεία ἐνάντια στή *Φιλλανδία*.

*Γράφτηκε πρίν τίς 13 (26)
τοῦ Σεπτέμβρη 1910*

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1933
στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β.Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ

('Ιούνης 1909 - 'Οχτώβρης 1910)

1909

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ο. Α. ΠΙΑΤΝΙΤΣΚΙ

Τό γράμμα γράφτηκε πρίν τίς 20 τοῦ 'Ιούλη (2 Αὐγούστου) 1909. 'Ο Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του τῆς 20 τοῦ 'Ιούλη (2 Αὐγούστου) 1909 παρακάλεσε τόν Α. Ι. Λουμπίμοφ νά διαβιβάσει τό συνημμένο γράμμα στόν Ο. Α. Πιάτνιτσκι («Πιάτνιτσα») (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

«ΟΙ ΟΤΖΟΒΙΣΤΕΣ-ΟΥΛΤΙΜΑΤΙΣΤΕΣ ΑΠΕΡΓΟΣΠΑΣΤΕΣ»

Τό ἄρθρο γράφτηκε τό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Αὐγούστου 1909, ὕστερα ἀπό τήν λήψη τῆς ἀπόφασης τῶν οὐλτιματιστῶν πού πῆρε ἡ 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τῆς 'Επιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ καί πού στρεφόταν ἐνάντια στή δραστήρια συμμετοχή στίς ἀναπληρωματικές ἐκλογές γιά τήν Κρατική δούμα.

'Ο Λένιν στό ἄρθρο του «Συζήτηση μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Πετρούπολης» ἔγραφε: «Εἴπαμε ἤδη γιά τήν ἀπήχηση πού εἶχε ἡ ἀπόφαση αὐτή στούς μπολσεβίκους τῆς Πετρούπολης... Ὅσο γιά μᾶς, γράψαμε ἀμέσως τό ἄρθρο «Οἱ ὀτζοβιστές - οὐλτιματιστές ἀπεργοσπάστες»,—ἀπεργοσπάστες, γιατί οἱ οὐλτιματιστές μέ τή στάση τους *πρόδιναν* ἀνοιχτά τή σοσιαλδημοκρατική ἐκλογική καμπάνια στούς *καντέτους*,—δείξαμε στό ἄρθρο αὐτό τί αἶσχος εἶναι μιά τέτια ἀπόφαση γιά τούς σοσιαλδημοκράτες καί καλέσαμε τήν 'Εκλτελεστική 'Επιτροπή πού πῆρε αὐτή τήν ἀπόφαση νά *βγάλει* ἀμέσως ἀπ' τήν «Προλετάρι» τόν ὑπότιτλο «Ὄργανο τῆς 'Επιτροπῆς Πετρούπολης», ἄν αὐτή ἡ 'Εκτελεστική 'Επιτροπή ἔχει τήν ἀξίωση νά ἐκφράζει τίς ἀπόψεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Πετρούπολης: δέν θέλουμε νά ὑποκρινόμαστε — ἀναφερόταν στό ἄρθρο αὐτό — ὄργανα *τέτιων* ψευτομπολσεβίκων *οὔτε εἴμασταν καί οὔτε θά γίνουμε.*

Τό ἄρθρο εἶχε πιά στοιχειοθετηθεῖ καί μάλιστα σελιδοποιηθεῖ, ὅταν πήραμε τό γράμμα ἀπό τήν Πετρούπολη πού μιλοῦσε *γιά τήν ἀκύρωση* τῆς περιβόητης ἀπόφασης» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 118).

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ, ΣΤΗ ΛΙΕΓΗ, ΣΤΗ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ

Διασώθηκαν πληροφορίες γιά μιά σειρά διαλέξεις τοῦ Β. Ι. Λένιν, τά ὑλικά τους ὅμως (σχέδια, περιλήψεις, σημειώσεις ἀπό τίς συζητήσεις κτλ.), δέν βρέθηκαν ἀκόμη. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει ντοκουμέντο πού δείχνει ὅτι ὁ Λένιν ἔκανε στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη (2 τοῦ Ὀχτώβρη) 1909 διάλεξη στό Παρίσι σχετικά μέ τίς ἀναπληρωματικές (τοῦ Σεπτέμβρη) ἐκλογές στήν Πετρούπολη γιά τήν ΙΙΙ Κρατική δούμα. Ἀπό γράμμα τοῦ Β. Σ. Ντοβγκαλιέβσκι τῆς 17 (30) τοῦ Ὀχτώβρη 1909 μαθαίνουμε ὅτι ὁ Λένιν ἔκανε στή Λιέγη στίς 15 καί στίς 16 (28 καί 29) τοῦ Ὀχτώβρη 1909 διαλέξεις μέ τόν τίτλο «Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος» καί «Ἡ ἰδεολογία τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης». Διασώθηκε τό σχέδιο τῆς διάλεξης πού ἔκανε ὁ Λένιν στίς 13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1909 στό Παρίσι μέ θέμα «Ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ (Ἡ ἐπιτυχία τῆς «Βέχι» καί ἡ κοινωνική της σημασία)» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 435). Τό Δεκέμβρη τοῦ 1909 τό εἰδικό τμῆμα τῆς ἀσφάλειας ἀνακοίνωσε ὅτι ὁ Λένιν ἔκανε ἔκθεση στίς 21 τοῦ Νοέμβρη (4 τοῦ Δεκέμβρη) στήν τακτική συνέλευση τῆς 2ης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν 11η σύνοδο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Σέ γράμμα τοῦ Μπ. Μέρ πρός τόν Γκ. Β. Τσιτσέριν (Ὀρνάτσκι) ἀναφέρεται ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν κατά τήν παραμονή του στή Στοκχόλμη (12-25 τοῦ Σεπτέμβρη (ν. ἡμ.) 1910) ἔκανε ἔκθεση στήν ὁμάδα τῆς Στοκχόλμης βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης καί γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος· ἔκθεση γιά τό συνέδριο ἔκανε ἐπίσης καί σέ δημόσια συγκέντρωση (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Ἀπό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Μ. Β. Κομπέτσκι συνάγεται ὅτι στίς 13 (26) τοῦ Σεπτέμβρη ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε διάλεξη γιά τό συνέδριο στήν Κοπεγχάγη. Διασώθηκε τό σχέδιο αὐτῆς τῆς διάλεξης (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 436).

«ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΔΥΝΑΜΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ»

Τό ἄρθρο γράφτηκε πρίν τίς 21 τοῦ Ὀχτώβρη (3 τοῦ Νοέμβρη) 1909. Στίς 21-22 τοῦ Ὀχτώβρη (3-4 τοῦ Νοέμβρη) 1910 τό ἄρθρο συζητήθηκε στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ Ντεμοκράτ». Γι' αὐτό τό πράγμα ἔκανε λόγο ὁ Α. Βάρσκι σέ γράμμα του πρός τή Γενική διοίκηση τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας. «Στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ συζητήσαμε τό ἄρθρο τοῦ Λένιν σχετικά μέ τίς κομματικές ὑποθέσεις. Τό ἄρθρο ἦταν γραμμένο σέ ἐξαιρετικά ἤπιο ὕφος καί ὑποστήριζε τήν ἄποψη ὅτι πλησιάζει ὁ καιρός πού τό κόμμα θά συσπειρώσει τίς δυνάμεις του μέ δυό τρόπους: 1) Οἱ μπολσεβίκοι, παλεύοντας ἐνάντια στό λικβινταρισμό πέταξαν τούς ὀτζοβιστές κτλ., καί διατήρησαν τό μαρξιστικό χαρακτήρα· 2) τό ἴδιο γίνεται καί στούς μενσεβίκους. Ὁ Πλεχάνοφ ἔκανε στροφή πρός τό κόμμα, χωρίς νά διαλύσει τήν ὁμάδα, θέλει νά τή φέρει κοντά, πάνω στή βάση τοῦ μαρξισμοῦ καί τῆς κομματικότητας καί γι' αὐτό τό σκοπό κηρύσσει τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό».

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἤθελε νά δημοσιεύσει τό ἄρθρο του σάν ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ πρότεινε νά τό δημο-

σιεύσει σάν ἄρθρο συζήτησης, ἀφαιρώντας τό μέρος ἐκεῖνο πού ἀναφερόταν στήν ἀνάγκη τῆς διατήρησης τῶν ὁμάδων. Ὁ Λένιν, ὕστερα ἀπό τή διευκρίνιση πού ἔγινε κατά τήν πορεία τῆς συζήτησης, ὅτι τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς διαφωνοῦν πάνω στό θέμα σχετικά μέ τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος, δήλωσε ὅτι τό ἄρθρο του ««σάν ballon d'essai» (δοκιμαστική σφαίρα. — *Ἡ Σύντ.*) ἔκανε τή δουλιά του καί ὅτι ἐξαιτίας αὐτοῦ δέν χρειάζεται πιά καί τό ἀποσύρει» («Ζητήματα ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ», 1960, ἀρ. τεύχ. 5, σελ. 174· βλ. ἐπίσης τό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», 1935, ἀρ. τεύχ. 5, σελ. 23).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΔΙΚΟΥΣ ΤΟΥ

Γιά τά γράμματα πού ἔστειλε ὁ Β. Ι. Λένιν στίς ἀδελφές του, Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα καί Μ. Ι. Οὐλιάνοβα, καί στή μητέρα του, Μ. Α. Οὐλιάνοβα, πού μέχρι σήμερα δέν βρέθηκαν, ξέρουμε ἀπό τά γράμματά του πρός τή Μ. Α. Οὐλιάνοβα τῆς 22 τοῦ Ὀχτώβρη (4 τοῦ Νοέμβρη) 1909 καί πρός τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τῆς 5 (18) τοῦ Ἰούνη καί τῆς 15 (28) τοῦ Ἰούλη 1910 (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 363, 383, 384).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΕ ΑΓΝΩΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Σχετικά μέ τό γράμμα αὐτό, πού γράφτηκε, ὅπως φαίνεται, στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1909, γίνεται λόγος σέ γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τή Μ. Α. Οὐλιάνοβα τῆς 24-25 τοῦ Νοέμβρη (7-8 τοῦ Δεκέμβρη) 1909: «Σήμερα ἔλαβα καί τό δεύτερο γράμμα τῆς Μανιάσας (Μ. Ι. Οὐλιάνοβα. — *Ἡ Σύντ.*) μέ τό εὐχάριστο νέο ὅτι δέν ὑπάρχει πιά ἀνάγκη νά γράψω δεύτερο γράμμα στό γνωστό πρόσωπο». (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 365).

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΓΧΥΣΗΣ»

Τό ἄρθρο γράφτηκε πρίν τίς 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909. Ἀπό τήν εἰσαγωγή βγαίνει ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν σκόπευε νά ἐξηγήσει στό ἄρθρο αὐτό τίς «αἰτίες τῶν λαθεμένων ἀπόψεων» σχετικά μέ τούς πιθανούς δρόμους τῆς ἀστικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας, ἐξετάζοντας τή θέση τῶν μενσεβίκων πάνω στό ζήτημα αὐτό, καθώς καί τό «πολωνικό ἄρθρο τοῦ Τρότσκι». Στήν «Προλετάρι» ἀρ. φύλ. 50 δημοσιεύτηκε μόνο τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 135-143).

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ»

Τό ἄρθρο γράφτηκε στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1909. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου, ἀπό τό ὁποῖο λείπουν μόνο οἱ τελευταῖες σελίδες (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 157-159).

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΣΤΟΥΣ ΠΡΩΗΝ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΚΑΠΡΙ

Σέ γράμματα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια πρός τόν Ν. Ε. Βιλόνοφ, στίς ἀναμνήσεις τοῦ Β. Μ. Κόσαριεφ, μαθητῆ τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι, καί στίς ἀναφορές τῶν μυστικῶν πρακτόρων τῆς ἀσφάλειας πρός τή διεύθυνση τῆς ἀστυνομίας ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε στά τέλη τοῦ Νοέμβρη διαλέξεις σέ 5 μαθητές, πού ἀποβλήθηκαν ἀπό τή σχολή τοῦ Κάπρι, μέ θέματα : «Ἡ σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντά μας», «Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν». Στό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκέμβρη 1910 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε διαλέξεις στή δεύτερη ὁμάδα μαθητῶν τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι, πού ἔφτασε στό Παρίσι («Ἡ σημερινή στιγμή», καί «Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν»).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΟΝΤΟΡ ΟΝΤΕΣΣΚΙ

Τό γράμμα γράφτηκε στίς 19 ἤ στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1909 (1 ἤ 2 τοῦ Γενάρη 1910). Ὁ Λένιν πληροφορεῖ γι' αὐτό σέ γράμμα του στήν Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τῆς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1909 (2 τοῦ Γενάρη 1910): «Τό συνημμένο γράμμα σέ παρακαλῶ νά τό διαβάσεις καί μετά νά τό διαβιβάσεις στόν Φιόντορ Ὀντέσσκι — δέν μοῦ ἔδοσε ἄλλη διεύθυνση. Πρέπει νά διαβάσεις τό γράμμα γιά νά ξέρεις τί ζητῶ». (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 368). Τό ψευδώνυμο τοῦ Φιόντορ Ὀντέσσκι δέν ἀποκαλύφθηκε.

1909 - 1910

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Πληροφορίες γιά τά γράμματα πού ἔστειλε τό 1909-1910 ὁ Β. Ι. Λένιν πρός τό ΔΣΓ καί πού δέν βρέθηκαν ἔχουμε ἀπό τίς φωτοτυπίες ὁρισμένων σελίδων τῶν πρωτοκόλλων εἰσερχομένων καί ἐξερχομένων ἐγγράφων τοῦ ΔΣΓ πού φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Τά πρωτότυπα τῶν πρωτοκόλλων αὐτῶν βρίσκονται στό ἀρχεῖο τοῦ γραμματέα τοῦ ΔΣΓ Χούϊσμανς. Στίς σημειώσεις τῶν βιβλίων αὐτῶν ὑποδείχνονται οἱ ἡμερομηνίες τῆς παραλαβῆς τῶν γραμμάτων τοῦ Λένιν καί περίληψη τοῦ περιεχομένου τους· οἱ σημειώσεις δείχνουν ὅτι τό 1909-1910 ὁ Λένιν εἶχε πλατιά ἀλληλογραφία μέ τό ΔΣΓ. Ὁ Β. Ι. Λένιν στά γράμματά του πληροφοροῦσε γιά τήν πορεία τῆς προετοιμασίας τῆς μετάφρασης τοῦ προγράμματος καί τοῦ καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς ἱστορικῆς ἐπισκόπησης τοῦ καταστατικοῦ, τῆς ἔκθεσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης, ἔθιγε ἐπίσης καί μιά σειρά ἄλλα ζητήματα.

1910

ΛΟΓΟΙ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ (1910) ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Ὁ Λένιν σχετικά μέ τούς λόγους του στήν ὁλομέλεια κάνει ἐπανειλημμένα λόγο στό ἄρθρο του «Σημειώσεις δημοσιολόγου» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 243-311).

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ «ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»

Ὁ Λένιν στό ἄρθρο του «Σημειώσεις δημοσιολόγου», ἀναφερόμενος στήν πορεία τῆς συζήτησης τῆς ἀπόφασης γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος, πού ἔγινε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη (1910), ἔγραφε: «Τό σχέδιο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς τό ὑπόβαλα ἐγώ στήν ΚΕ...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 265).

ΓΡΑΦΤΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΤΟ ΓΕΝΑΡΗ (1910)

Σχετικά μέ τίς δηλώσεις του ὁ Λένιν γράφει στό ἄρθρο του «Σημειώσεις δημοσιολόγου»: «Γιά νά ἐπιστήσω ἰδιαίτερα τήν προσοχή σ' αὐτόν τόν κίνδυνο λικβινταριστικῆς ἑρμηνείας τοῦ πάρα πολύ ἀσαφοῦς σημείου ὑπόβαλα σ' αὐτή τή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας μιά ὁλόκληρη σειρά γραπτές δηλώσεις, ὑπογραμμίζοντας μιά σειρά σημεῖα ἀπό τούς λόγους τῶν ὁμιλητῶν» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 278). Στό ἄρθρο του αὐτό ὁ Λένιν παραθέτει μόνο δυό τέτιες δηλώσεις.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΣΚΒΟΡΤΣΟΦ-ΣΤΕΠΑΝΟΦ («ΙΣΤΟΡΙΚΟ»)

Τό γράμμα γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 18 (31) τοῦ Γενάρη καί νωρίτερα ἀπό τίς 28 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ 'Απρίλη) 1910. Ὁ Λένιν ἀναφέρει γι' αὐτό σέ γράμμα του πρός τήν Μ. Α. Οὐλιάνοβα τῆς 28 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ 'Απρίλη): «Γιά τό γράμμα στόν ἱστορικό σᾶς εὐχαριστῶ πολύ· δόθηκε ἤδη ἡ ἀπάντηση» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 378).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΡΙΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ-ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ, ΠΟΥ ΑΡΝΗΘΗΚΑΝ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΟΥΝ ΣΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ

Σχετικά μέ τήν ἀπόφαση αὐτή πού πάρθηκε στήν κλειστή συνεδρίαση τῆς 2ης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε πρίν τίς 27 τοῦ Μάρτη (9 τοῦ 'Απρίλη) 1910, γίνεται λόγος στήν ἀναφορά τοῦ μυστικοῦ πράκτορα τῆς ἀσφάλειας πρός τή διεύθυνση τῆς ἀστυνομίας (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΚΕ

Γιά τό γράμμα αὐτό, πού γράφτηκε στίς 19 τοῦ 'Ιούλη (1 τοῦ Αὐγούστου) 1910 πληροφορούμαστε ἀπό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Ντ. Μ. Κοτλιαρένκο: «Σᾶς στέλνω συνημμένα τό γράμμα πρός τό ΓΕΚΕ. Σᾶς παρακαλῶ νά τό διαβιβάσετε τό *συντομότερο»* (Λενινιστική συλλογή, τόμ. XIII, σελ. 179). Στίς 20 τοῦ 'Ιούλη (2 Αὐγούστου) ὁ Λένιν πληροφοροῦσε τόν

Α. Ι. Λιουμπίμοφ: «Σχετικά μέ τό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης ἔστειλα χτές γράμμα στό ΓΕΚΕ, μέ τήν παράκληση νά ἐνημερώσει τήν ΚΕ τῆς Μπούντ καί τῶν λεττονῶν» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Β. ΚΟΜΠΕΤΣΚΙ

Τό γράμμα γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) Αὐγούστου τοῦ 1910. Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Λένιν κάνει μνεία σέ ἄλλο γράμμα του πρός τόν Μ. Β. Κομπέτσκι, πού ἔγραψε νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Αὐγούστου: «Σᾶς γράφω καί αὐτοῦ καί στό Kronborggasse» (Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV, σελ. 299).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Π. ΓΚΟΛΝΤΕΝΜΠΕΡΓΚ (ΒΙΣΝΙΕΒΣΚΙ)

Τό γράμμα γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 27 Αὐγούστου (8 τοῦ Σεπτέμβρη) 1910. Γι' αὐτό ἀναφέρεται σέ γράμμα, ὅπως φαίνεται, τοῦ Α. Ι. Λιουμπίμοφ στόν Βισνιέβσκι, πού γράφτηκε στίς 27 Αὐγούστου (9 τοῦ Σεπτέμβρη): «Ὁ Ἰλίτς μοῦ ἔστειλε χτές τό γράμμα Σας καί γράμμα του γιά Σᾶς, πού τό ἐσωκλείω» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Π. ΠΟΚΡΟΒΣΚΙ

Γιά τό γράμμα αὐτό, πού γράφτηκε στίς ἀρχές τοῦ Σεπτέμβρη 1910, ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει λόγο στό γράμμα του πρός τόν Ι. Π. Ποκρόβσκι τῆς 22 Σεπτέμβρη (5 Ὀχτώβρη): «Σᾶς ἔγραψα ἐδῶ καί δυό βδομάδες, δέν πῆρα ὅμως καμιά ἀπάντηση» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ρ. ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

Τό γράμμα γράφτηκε στό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Σεπτέμβρη 1910. Γι' αὐτό ἀναφέρεται ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Γ. Μαρχλέβσκι τῆς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (5 τοῦ Ὀχτώβρη) 1910: «Πρίν δυό βδομάδες ἔγραψα ἀπό τή Στοκχόλμη στή Ρόζα Λούξεμπουργκ» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 373).

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «ΤΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ»

Τό ἄρθρο γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 11 (24) τοῦ Σεπτέμβρη 1910. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου, ἀλλά λείπουν: τό τέλος τοῦ ΙΙΙ κεφαλαίου «Τά ἀγροτικά νοικοκυριά στόν καπιταλισμό», ἡ ἀρχή καί τό τέλος τοῦ IV κεφαλαίου «Ἡ ἐργασία τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν στή γεωργία», τό V καί τό VI κεφάλαιο «Ἡ κατασπατάληση τῆς ἐργασίας στή μικρή παραγωγή» καί «Ὁ καπιταλιστικός χαρακτήρας τῆς χρησιμοποίησης τῶν μηχανῶν στή σύγχρονη γεωργία». Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τούς τίτλους τῶν κεφαλαίων σέ ξεχωριστό χαρτί, πού φυλάγεται στό Κεντρικό

κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ (βλ. Λενινιστική συλλογή, τόμ. XIX, σελ. 359).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΚΑΟΥΤΣΚΙ

Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Κ. Ράντεκ τῆς 17 (30) τοῦ Σεπτέμβρη 1910 ἔγραφε: «Θέλω ν' ἀπαντήσω στόν Μάρτοφ καί στόν Τρότσκι μέσω τῆς *«Neue Zeit»*. Ἔγραψα ἤδη στόν Κάουτσκι καί τόν ρώτησα ἄν θά τό δημοσιεύσει καί σέ τί μέγεθος» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 138).

ΑΡΘΡΟ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ Λ. ΤΡΟΤΣΚΙ

Ὁ Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Γ. Μαρχλέβσκι τῆς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη) 1910 ὑπόδειχνε ἀνοιχτά: «Θά καταπιαστῶ μ' ἕνα μικρό ἄρθρο ἐνάντια στόν Τρότσκι. Μιά καί βλέπετε τόν Κάουτσκι, ἔχετε τήν καλωσύνη νά τοῦ πεῖτε νά θεωρεῖ παρ' ὅλα αὐτά ὅτι θά ἀπαντήσω *ἐγώ* στόν Τρότσκι» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 372). Λίγο ἀργότερα ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Κάουτσκι στά γερμανικά: «Εὐχαριστῶ πολύ τήν ἀξιότιμη σύζυγό Σας γιά τό γράμμα της πού μοῦ ἔστειλε ὅταν εἴσαστε ἄρρωστος. Ἤθελα νά τῆς γράψω, ἀλλά σκέφτηκα πώς, ἀντί νά ἐκθέσω σέ γράμμα τή γνώμη μου σχετικά μέ τό ἄρθρο τοῦ Τρότσκι, θά εἶναι καλύτερα νά στείλω τό ἄρθρο μου. Τό ἄρθρο αὐτό τό στέλνω ὄχι μόνο γιά Σᾶς, ἀλλά καί γιά τή σύζυγό Σας, σάν ἀπάντηση στό γράμμα της» (φωτοτυπία τῆς τελευταίας σελίδας τοῦ γράμματος αὐτοῦ δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Der Abend». Spätausgabe des «Vorwärts». Beilage. Berlin, 1928, 12. December, S. 1).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. ΓΚ. ΠΟΛΕΤΑΓΕΦ

Τό γράμμα γράφτηκε στίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη (9 τοῦ Νοέμβρη) 1910. Ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει λόγο γι' αὐτό στό ὑστερόγραφο γράμματός του πού ἔστειλε στόν Ν. Γκ. Πολετάγεφ στίς 28 τοῦ Ὀχτώβρη (10 τοῦ Νοέμβρη) ἀπό μέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»: «Σᾶς ἔγραψα χτές...» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ). Ὁ Λένιν στό γράμμα του ἔθιγε, ὅπως φαίνεται, ζητήματα σχετικά μέ τήν ἔκδοση ἐφημερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

Παράρτημα τοῦ ἀρ. φύλ. 46, 3 (16) τοῦ 'Ιούλη 1909
'Αρ. φύλ. 46, 11 (24) τοῦ 'Ιούλη 1909
'Αρ. φύλ. 47 - 48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη 1909
Παράρτημα τοῦ ἀρ. φύλ. 47 - 48, 11 (24 τοῦ Σεπτέμβρη) 1909
'Αρ. φύλ. 49, 3 (16) τοῦ 'Οχτώβρη 1909
'Ιδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τό ἀρ. φύλ. 50, τέλος τοῦ 'Οχτώβρη 1909
2ο ἀνάτυπο ἀπό τό ἀρ. φύλ. 50, Νοέμβρης 1909
Παράρτημα τοῦ ἀρ. φύλ. 50, Νοέμβρης 1909
'Αρ. φύλ. 50, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΣΟΤΣΙΑΛ-ΝΤΕΜΟΚΡΑΤ»

'Αρ. φύλ. 7 - 8, 8 (21 Αὐγούστου) 1909
'Αρ. φύλ. 9, 31 τοῦ 'Οχτώβρη (13 τοῦ Νοέμβρη) 1909
'Αρ. φύλ. 10, 24 τοῦ Δεκέμβρη 1909 (6 Γενάρη 1910)
'Αρ. φύλ. 11, 13 (26) τοῦ Φλεβάρη 1910
'Αρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ 'Απρίλη) 1910
'Αρ. φύλ. 13, 26 τοῦ 'Απρίλη (9 τοῦ Μάη) 1910
'Αρ. φύλ. 14, 22 τοῦ 'Ιούνη (5 τοῦ 'Ιούλη) 1910
'Αρ. φύλ. 15 - 16, 17 (30) τοῦ Σεπτέμβρη 1910
'Αρ. φύλ. 17, 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ 'Οχτώβρη) 1910

«ΡΑΜΠΟΤΣΑΓΙΑ ΓΚΑΖΕΤΑ»

'Αρ. φύλ. 1, 30 τοῦ 'Οχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη) 1910

ΤΟ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ «Η ΣΤΑΣΗ ΜΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ»

Στήν ὄγδοη (πρωϊνή) συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», πού ἔγινε στίς 13 (26) τοῦ Ἰούνη 1909, ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκλέχτηκε στήν ἐπιτροπή ἐπεξεργασίας αὐτῆς τῆς ἀπόφασης. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό χειρόγραφο τοῦ σχεδίου αὐτοῦ τοῦ μέρους τῆς ἀπόφασης μέ διόρθωση τοῦ Β. Ι. Λένιν.

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ, ΠΟΥ ΨΗΦΙΣΕ Η ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΙΑΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό χειρόγραφο τῆς ἀπόφασης μέ διόρθωση τοῦ Β. Ι. Λένιν.

ΙΟΝΟΦ. «ΕΙΝΑΙ ΑΡΑΓΕ ΔΥΝΑΤΗ Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ;»

Ὁ Λένιν θεώρησε τό ἄρθρο τοῦ Φ. Μ. Κόϊγκεν (Ἰόνοφ) στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1909-νωρίτερα ἀπό τίς 6 τοῦ Γενάρη 1910. Στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV (σελ. 52 - 53) ἔχουν δημοσιευτεῖ οἱ παρατηρήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν πάνω στό ἄρθρο τοῦ Ἰόνοφ. Ἀπό τή σύγκριση τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρου, πού δημοσιεύτηκε στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1910 στό ἀρ. φύλ. 1 τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ», μέ τίς παρατηρήσεις τοῦ Λένιν, φαίνεται ὅτι ὁ συντάκτης πῆρε ὑπόψη ὅλες τίς προτάσεις του.

Η ΡΩΣΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ ΤΗΣ Ρ. ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ «Ο ΑΟΥΓΚΟΥΣΤ ΜΠΕΜΠΕΛ»

Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια ἔκανε τή μετάφραση· ὁ Λένιν τή θεώρησε νωρίτερα ἀπό τίς 9 (22) τοῦ Φλεβάρη 1910. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό χειρόγραφο τῆς μετάφρασης μέ τή διόρθωση τοῦ Β. Ι. Λένιν.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΡΙΑ

Ὁ Β. Ι. Λένιν θεώρησε τήν ἔκθεση τοῦ Β. Μγκελάτζε (Τρία), πού προοριζόταν γιά παράρτημα τῆς ἔκθεσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης, νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Ἰούλη (5 τοῦ Αὐγούστου) 1910. Σχετικές πληροφορίες ὑπάρχουν στό γράμμα γιά τόν Ντ. Μ. Κοτλιαρένκο, πού φυλάγεται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

I. KARSKI. «EIN MISSVERSTÄNDNIS»

Ὁ Β. Ι. Λένιν πρότεινε σέ γράμμα του πρός τόν Γ. Μαρχλέβσκι (Κάρσκι) τῆς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη) 1910 μιά σειρά συμπληρώσεις στό ἄρθρο του (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 372 - 376). Ὁ Μαρχλέβσκι κατά τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου του πῆρε ὑπόψη τίς προτάσεις τοῦ Λένιν (τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στίς 28 τοῦ Ὀχτώβρη 1910 στό τεῦχος ἀρ. 4, τοῦ περιοδικοῦ «Die Neue Zeit»).

Ν. ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΦ. «Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΣΤΗΝ III ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ»

Ἡ μπροσούρα τοῦ Ν. Α. Σεμάσκο (Ν. Ἀλεξάντροφ) ἐκδόθηκε ἀπό τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὁ Β. Ι. Λένιν, σάν ἀρχισυντάκτης τοῦ ΚΟ, ἔπαιρνε μέρος στή θεώρηση ὅλων τῶν ἐκδόσεών του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 *Ἡ Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»* συγκλήθηκε μέ τήν πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ἡ Σύσκεψη ἔγινε στό Παρίσι στίς 8 - 17 (21 - 30) τοῦ Ἰούνη 1909. Στίς ἐργασίες της πῆραν μέρος 9 μέλη τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου, ἀνώτατου ὀργάνου τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, πού εἶχε ἐκλεγεῖ ἀπό τούς μπολσεβίκους-ἀντιπροσώπους τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ (πού ἔγινε στό Λονδίνο), καθώς καί ἀντιπρόσωποι τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, τῆς ὀργάνωσης περιοχῆς Μόσχας καί τῆς ὀργάνωσης τῶν Οὐραλίων. Ἡ Σύσκεψη ἔγινε μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν· οἱ δμιλίες του πάνω σ' ὅλα τά βασικά θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης καθόρισαν τό χαρακτήρα ὅλων τῶν ἐργασιῶν τῆς Σύσκεψης. Ἀντιπρόσωποι τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν στή Σύσκεψη ἦταν ὁ Α. Μπογκντάνοφ (Μαξίμοφ) καί ὁ Β. Λ. Σάντσερ (Μαράτ), πού τούς ὑποστήριζε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης περιοχῆς Μόσχας Β. Μ. Σουλιάτικοφ (Ντονάτ). Οἱ Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, Λ. Μπ. Κάμενεφ, Α. Ι. Ρίκοφ καί Μ. Π. Τόμσκι ἔπαιρναν σέ μιά σειρά θέματα συμφιλιωτιστική στάση.

Ἡ Σύσκεψη συζήτησε τά θέματα: γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό· γιά τίς θεοπλαστικές τάσεις στό σοσιαλδημοκρατικό περιβάλλον· γιά τή στάση ἀπέναντι στή δράση τῆς Δούμας ἀνάμεσα στούς ἄλλους τομεῖς τῆς κομματικῆς δουλιᾶς· τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων μέσα στό κόμμα· γιά τήν κομματική σχολή πού ὀργανώθηκε στό νησί Κάπρι· γιά τήν ἑνότητα τῆς ὁμάδας· σχετικά μέ τή ζύμωση γιά ἕνα ξεχωριστό ἀπό τό κόμμα μπολσεβίκικο συνέδριο ἤ μπολσεβίκικη συνδιάσκεψη· γιά τήν ἀπόσχιση τοῦ Α. Μπογκντάνοφ καί ἄλλα θέματα. Ὅλα αὐτά τά θέματα ἐξετάστηκαν προκαταρκτικά σέ χωριστή συνέλευση τῶν μπολσεβίκων πού ἔγινε στίς παραμονές τῆς Σύσκεψης, χωρίς ἀντιπροσώπους τῆς ἀντιπολίτευσης τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν οὐλτιματιστῶν, στήν ὁποία ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε λεπτομερειακή ἐνημέρωση γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος καί τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας. Οἱ θέσεις τοῦ Λένιν ἀποτέλεσαν τή βάση τῶν ἀποφάσεων τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι».

Ἡ Σύσκεψη καταδίκασε ἀποφασιστικά τόν ὀτζοβισμό-οὐλτιματισμό σάν βλαβερό καί ἐπικίνδυνο ρεῦμα μέσα στίς γραμμές τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἡ Σύσκεψη, ἀφοῦ ὑπογράμμισε στήν ἀπόφασή της πάνω στό θέμα αὐτό, ὅτι ἡ θεωρία τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ ὑποκαθιστᾶ τήν προλεταριακή ἰδεολογία μέ τίς μικροαστικές ἀναρχο-

συνδικαλιστικές τάσεις, δήλωσε ὅτι «ὁ μπολσεβικισμός, σάν καθορισμένο ρεῦμα μέσα στό ΣΔΕΚΡ, δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό» καί κάλεσε ὅλους τούς μπολσεβίκους «νά διεξάγουν τήν πιό ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια σ' αὐτές τίς παρεκκλίσεις ἀπό τό δρόμο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 37).

Κατά τή συζήτηση τῶν θεμάτων σχετικά μέ τή ζύμωση γιά ἕνα ξεχωριστό ἀπό τό κόμμα μπολσεβίκικο συνέδριο ἤ μπολσεβίκικη συνδιάσκεψη καί γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων μέσα στό κόμμα ὑποβλήθηκε σέ αὐστηρή καταδίκη «ἡ χοντροκομμένη φραξιονιστική δράση» τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν οὐλτιματιστῶν, ἡ μή κατανόηση ἀπό μέρους τους τῶν καθηκόντων πού μπαίνουν μπροστά στούς μπολσεβίκους γιά τή διαφύλαξη καί τό δυνάμωμα τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ Σύσκεψη τόνισε ὅτι καθῆκον τῶν μπολσεβίκων εἶναι «ἡ προσέγγιση μέ τά μαρξιστικά καί κομματικά στοιχεῖα τῶν ἄλλων ὁμάδων, ὅπως αὐτό ὑπαγορεύεται ἀπό τούς κοινούς σκοπούς τῆς πάλης γιά τή διαφύλαξη καί τό δυνάμωμα τοῦ ΣΔΕΚΡ (σελ. 39-40).

Ἡ Σύσκεψη, ἀφοῦ ἐξέτασε τό θέμα σχετικά μέ τή σχολή τοῦ Κάπρι, ἀναγνώρισε ὅτι μέ τό πρόσχημα αὐτῆς τῆς σχολῆς οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ὀργανώνουν στό Κάπρι τό φραξιονιστικό τους κέντρο, «δέν ἐπιδιώκουν τούς σκοπούς τῆς κοινῆς ὁμάδας, δηλ. τούς σκοπούς τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, σάν ἰδεολογικοῦ ρεύματος μέσα στό κόμμα, ἀλλά δικούς τους ἰδιαίτερους, παραταξιακούς, ἰδεολογικοπολιτικούς σκοπούς» (σελ. 42). Ἡ Σύσκεψη τάχθηκε κατηγορηματικά ἐνάντια στή διασπαστική πολιτική τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν, καταδικάζοντας αὐτή τή σχολή σάν «νέο κέντρο τῆς ὁμάδας πού ἀποσπᾶται ἀπό τούς μπολσεβίκους» (σελ. 41).

Ἡ Σύσκεψη ταυτόχρονα καταδίκασε αὐστηρά τίς φιλοσοφικές ἀπόψεις τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν, πού ἐκφράστηκαν ἰδιαίτερα ἔντονα στό κήρυγμα τῆς θεοπλασίας. Στήν ἀπόφαση πού ψηφίστηκε γιά τή θεοπλασία τονιζόταν ὅτι ὁ μπολσεβικισμός δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ τή θεοπλασία, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θεωροῦν τή θεοπλασία σάν ρεῦμα πού ξεκόβει ἀπό τίς βάσεις τοῦ μαρξισμοῦ.

Ὕστερα ἀπό τή δήλωσή του ὅτι δέν πρόκειται νά πειθαρχήσει στίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης καί νά τίς ἐφαρμόσει, ὁ Μπογκντάνοφ, σάν ἡγέτης καί ἐμπνευστής τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν, πού ἐπιβουλεύτηκε τήν ἑνότητα τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας καί ἀκολούθησε τό δρόμο τῆς ἀναθεώρησης τοῦ μαρξισμοῦ, τῆς ὑποκατάστασής του μέ τήν ἰδεαλιστική, ἀντιδραστική φιλοσοφία του, διαγράφηκε ἀπό τή μπολσεβίκικη ὁμάδα. Στήν ἀπόφαση «Ἡ στάση μας ἀπέναντι στή δράση τῆς Δούμας ἀνάμεσα στούς ἄλλους τομεῖς τῆς κομματικῆς δουλιᾶς» πού πῆρε ἡ Σύσκεψη τονιζόταν ἡ θέση γιά τή θεμελιακή διαφορά τῆς ἐπαναστατικῆς χρησιμοποίησης τοῦ κοινοβουλευτικοῦ βήματος ἀπ' τήν ὀπορτουνιστική, δόθηκαν συγκεκριμένες ὁδηγίες γιά τή δουλιά τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης εἶχαν μεγάλη σημασία γιά ὅλο τό κόμμα. Ὁ Λένιν ὑπόδειχνε ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές ἐναρμόνισαν καί ὁλοκλήρωσαν σέ μεγάλο βαθμό τήν πολιτική ἐκείνη γραμμή, πού ἐπεξεργάστηκε τό κόμμα στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης. Ἡ ἰδεολογική πάλη, πού ἔγινε στή Σύσκεψη γύρω ἀπ' τά πιό φλέγοντα ζητήματα, ἔπαιξε μεγάλο ρόλο γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν στελεχῶν τοῦ

κόμματος, συνέβαλε στήν ἀκόμη μεγαλύτερη συσπείρωση τῶν γνήσιων κομματικῶν στοιχείων γύρω ἀπ' τούς μπολσεβίκους. Οἱ ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης ἐπιδοκιμάστηκαν ἀπό τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας καί ἔγιναν ἀποδεκτές σάν ὁδηγός στή δράση τους.

Σέ τοῦτο τόν τόμο μπῆκαν 14 ντοκουμέντα τῆς Σύσκεψης, πού πρώτη φορά δημοσιεύονται στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν: λόγοι καί ὁμιλίες τοῦ Β. Ι. Λένιν, καθώς καί προτάσεις καί προσθῆκες του στά σχέδια τῶν ἀποφάσεων πάνω σέ θέματα πού συζητήθηκαν στή Σύσκεψη.

«Προλετάρι» («Προλετάριος») — παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα. Ἔβγαινε ἀπό τίς 21 τοῦ Αὐγούστου (3 τοῦ Σεπτέμβρη) 1906 ὥς τίς 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909 μέ διευθυντή τόν Β. Ι. Λένιν· βγῆκαν 50 φύλλα. Στή δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἔπαιρναν ἐνεργό μέρος οἱ Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι, Β. Β. Βορόβσκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι· τήν τεχνική δουλιά γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας τήν ἔκαναν οἱ Α. Γκ. Σλίχτερ, Ε. Σ. Σλίχτερ κ. ἄ. Τά πρῶτα εἴκοσι φύλλα τῆς ἐφημερίδας ἑτοιμάστηκαν γιά ἐκτύπωση καί στοιχειοθετήθηκαν στό Βίμποργκ (οἱ μῆτρες ἀποστέλλονταν στή Πετρούπολη, ὅπου γινόταν ἡ ἐκτύπωση· γιά συνωμοτικούς λόγους ἡ ἐφημερίδα ἔγραφε ὅτι βγαίνει στή Μόσχα). Ἔπειτα, ἐπειδή χειροτέρευσαν στό ἔπακρο οἱ συνθῆκες ἔκδοσης τοῦ παράνομου ὀργάνου στή Ρωσία, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι», σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῶν Ἐπιτροπῶν Πετρούπολης καί Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, μετάφερε τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας στό ἐξωτερικό (τά φύλλα 21 - 40 βγῆκαν στή Γενεύη, καί τά φύλλα 41 - 50 στό Παρίσι).

Τά φύλλα 1 - 2 τῆς «Προλετάρι» βγῆκαν σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ· τά φύλλα 3 - 4 βγῆκαν σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας, Πετρούπολης καί τῆς περιφέρειας Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ· τά φύλλα 5 - 11 βγῆκαν σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας, Πετρούπολης, τῆς περιφέρειας Μόσχας, Πέρμ καί Κούρσκ τοῦ ΣΔΕΚΡ· τά φύλλα 12 - 20 βγῆκαν σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας, Πετρούπολης, τῆς περιφέρειας Μόσχας, Πέρμ, Κούρσκ καί Καζάν τοῦ ΣΔΕΚΡ· τό φύλλο 21 (ἀπό τήν περίοδο τῆς μεταφορᾶς τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς στό ἐξωτερικό) καί ὥς τό τέλος βγῆκε ξανά σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Οὐσιαστικά ἡ «Προλετάρι» ἦταν τό Κεντρικό Ὄργανο τῶν μπολσεβίκων. Ὅλη ἡ βασική δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» γινόταν ἀπό τόν Λένιν. Τά περισσότερα φύλλα τῆς ἐφημερίδας εἶχαν καί ἀπό κάμποσα ἄρθρα του. Στήν «Προλετάρι» δημοσιεύτηκαν περισσότερα ἀπό 100 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Λένιν πάνω στά σπουδαιότερα προβλήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας φωτίζονταν πλατιά τά ζητήματα τῆς τακτικῆς καί τῆς γενικῆς πολιτικῆς, δημοσιεύονταν ἐκθέσεις δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀποφάσεις τῶν συνδιασκέψεων καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ, γράμματα τῆς ΚΕ γιά διάφορα ζητήματα τῆς κομματικῆς δράσης καί μιά σειρά ἄλλα ντοκουμέντα. Ἡ ἐφημερίδα συνδεόταν στενά μέ τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις.

Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ «Προλετάρι» ἔπαιξε ἐξαιρετικό ρόλο στή διατήρηση καί στήν ἑδραίωση τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων, στήν πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές, στούς ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές καί στούς θεοπλάστες.

Σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Γενάρη (1910) ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας σταμάτησε. —*1*.

2 *«Κομματική σχολή, πού ὀργανώθηκε στό ἐξωτερικό στό ΝΝ»* — σχολή πού τήν ἵδρυσαν τό 1909 στό νησί Κάπρι ('Ιταλία) οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές καί οἱ θεοπλάστες.

Οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές καί οἱ θεοπλάστες, ὕστερα ἀπό τήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908), ἄρχισαν νά συγκροτοῦν τό φραξιονιστικό τους κέντρο μέ τό πρόσχημα «τῆς κομματικῆς σχολῆς γιά τούς ἐργάτες». Τήν ἄνοιξη τοῦ 1909 οἱ ἡγέτες τῶν ὀτζοβιστῶν-οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν Α. Μπογκντάνοφ, Γκ. Α. 'Αλέξινσκι καί Α. Β. Λουνατσάρσκι ὀργάνωσαν ὁμάδα πρωτοβουλίας γιά δημιουργία «σχολῆς»· καλυπτόμενοι κάτω ἀπό τίς ὑποδείξεις τῆς συνδιάσκεψης γιά τήν ἀνάγκη τῆς κατάρτισης «πρακτικῶν καί ἰδεολογικῶν καθοδηγητῶν τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος ἀπό τό περιβάλλον τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν», παρέσυραν στήν ὁμάδα τους τόν Μ. Γκόρκι καί τόν Ν. Ε. Βιλόνοφ, ἐπιφανή ἐπαναστάτη-ἐργάτη. Ἡ Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» ξεσκέπασε τό φραξιονιστικό ἀντιμπολσεβίκικο χαρακτήρα τῆς σχολῆς πού ὀργάνωναν οἱ ὀτζοβιστές, ὑπόδειξε ὅτι οἱ ὀργανωτές της δέν ἐπιδιώκουν τούς «σκοπούς τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, σάν ἰδεολογικοῦ ρεύματος μέσα στό κόμμα, ἀλλά δικούς τους ἰδιαίτερους, παραταξιακούς, ἰδεολογικοπολιτικούς σκοπούς τῆς ὁμάδας τους». Ἡ σχολή τοῦ Κάπρι καταδικάστηκε ἀποφασιστικά σάν «νέο κέντρο τῆς ὁμάδας πού ἀποσπᾶται ἀπό τούς μπολσεβίκους» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 42,41).

Παρ' ὅλα αὐτά οἱ ὀπαδοί τοῦ Μπογκντάνοφ, πού καπηλεύονταν τήν αὐξανόμενη ἐκεῖνα τά χρόνια δίψα τῶν ἐργατῶν γιά ἀπόκτηση κομματικῆς μόρφωσης, συνδέθηκαν χωρίς νά ρωτήσουν τά κομματικά κέντρα μέ ὁρισμένες τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας καί μέ τή βοήθεια τῶν ὀτζοβιστῶν καί εἰδικά τοῦ ἡγέτη τους στή Μόσχα Α. Β. Σοκολόφ (Σ. Βόλσκι) κατάφεραν νά σταλοῦν 13 μαθητές στή σχολή.

Ἡ σχολή ἄρχισε νά λειτουργεῖ τόν Αὔγουστο τοῦ 1909· μαθήματα στή σχολή παρέδιναν οἱ Α. Μπογκντάνοφ, Γκ. 'Αλέξινσκι, Α. Λουνατσάρσκι, Μ. Γκόρκι, Μ. Ν. Λιάντοφ, Μ. Ν. Ποκρόβσκι καί Β. Α. Ντεσνίτσκι. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀρνήθηκε νά δεχτεῖ τήν τυπική πρόταση τῶν ὀργανωτῶν τῆς σχολῆς νά πάει στό Κάπρι γιά νά παραδόσει μαθήματα. Ὁ Λένιν, σέ γράμμα πρός τούς μαθητές τῆς σχολῆς, πού ἐπέμειναν νά τούς διδάξει ἕναν κύκλο μαθημάτων, ἐξήγησε ὅτι αὐτό δέν μπορεῖ νά τό κάνει, ἐφόσον αὐτή ἡ «σχολή, *πού ἐπίτηδες κρατιέται κρυφά ἀπό τό κόμμα»* σ' ἕνα «ἀπόκεντρο μέρος τῶν ἐμιγκρέδων», ἔχει φραξιονιστικό χαρακτήρα. Ὁ Λένιν πρότεινε στούς μαθητές τῆς σχολῆς νά πᾶνε στό Παρίσι γιά νά «διδαχτοῦν τόν πραγματικό σοσιαλδημοκρατισμό» κι'ὄχι τήν *«ἰδιαίτερη* φραξιονιστική *«ἐπιστήμη»* τῶν ὀτζοβιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν» (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 435 - 441).

Τό Νοέμβρη τοῦ 1909 ἐπῆλθε διάσπαση στή σχολή: μερικοί μαθητές μ' ἐπικεφαλῆς τόν Ν. Ε. Βιλόνοφ, μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς σχολῆς, ξεχώρισαν ἀποφασιστικά ἀπό τούς μπογκντανοφικούς κι' ἔστειλαν στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» διαμαρτυρία γιά τήν ἀντικομματική διαγωγή τῶν δασκάλων. Οἱ μαθητές αὐτοί, πού ἀποβλήθηκαν γιά τό λογο αὐτό ἀπό τή σχολή, μέ πρόσκληση τοῦ Λένιν

πῆγαν στά τέλη τοῦ Νοέμβρη στό Παρίσι καί παρακολούθησαν ἕναν κύκλο μαθημάτων, ἀνάμεσα στά ὁποῖα ἦταν οἱ διαλέξεις τοῦ Λένιν «Ἡ σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντά μας» καί «Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν».

Οἱ δάσκαλοι καί οἱ μαθητές πού ἔμειναν στό Κάπρι συγκρότησαν τό Δεκέμβρη τοῦ 1909 τήν ἀντιμπολσεβίκικη ὁμάδα «Βπεριόντ».

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναλύει λεπτομερειακά τό ἱστορικό τῆς σχολῆς καί τά χαρακτηριστικά της στά ἄρθρα του «Σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας» καί «Ἐπονείδιστη χρεωκοπία» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 74-109 καί 132-134). —*8*.

3 *Θεοπλασία* — ἐχθρικό στό μαρξισμό θρησκευτικοφιλοσοφικό ρεῦμα, πού ἐμφανίστηκε στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν σ' ἕνα τμῆμα τῶν κομματικῶν διανοουμένων, οἱ ὁποῖοι ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τό μαρξισμό ὕστερα ἀπό τήν ἧττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907. Οἱ θεοπλάστες (Α. Β. Λουνατσάρσκι, Β. Μπαζάροφ καί ἄλλοι) κήρυσσαν τήν ἵδρυση νέας, «σοσιαλιστικῆς» θρησκείας, ἐπιδιώκοντας νά συμβιβάσουν τό μαρξισμό μέ τή θρησκεία. Γιά μιά ὁρισμένη χρονική περίοδο σ' αὐτούς εἶχε προσχωρήσει καί ὁ Μ. Γκόρκι.

Ἡ Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» καταδίκασε τή θεοπλασία καί μέ εἰδική ἀπόφασή της δήλωσε ὅτι ἡ μπολσεβίκικη ὁμάδα δέν ἔχει τίποτε τό κοινό μέ «παρόμοιες διαστρεβλώσεις τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ». Ὁ Λένιν ξεσκέπασε τήν ἀντιδραστική οὐσία τῆς θεοπλασίας στό βιβλίο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 18ος) καί στά γράμματά του πρός τόν Γκόρκι τό Φλεβάρη - Ἀπρίλη τοῦ 1908 καί τό Νοέμβρη - Δεκέμβρη τοῦ 1913. —*8*.

4 *Μπούντ* («Γενική ἑβραϊκή ἐργατική ἕνωση Λιθουανίας, Πολωνίας καί Ρωσίας») ὀργανώθηκε τό 1897 στό ἱδρυτικό συνέδριο τῶν ἑβραϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων πού ἔγινε στή Βίλνα· συνένωνε κυρίως τά μισοπρολεταριακά στοιχεῖα τῶν ἑβραίων βιοτεχνῶν τῶν δυτικῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Στό Ι Συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1898) ἡ Μπούντ προσχώρησε στό ΣΔΕΚΡ «σάν αὐτόνομη ὀργάνωση, ἀνεξάρτητη μόνο στά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν εἰδικά τό ἑβραϊκό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 14).

Ἡ Μπούντ ἦταν φορέας τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τῆς χωριστικῆς κίνησης μέσα στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 τό IV συνέδριο τῆς Μπούντ ἀποφάσισε νά τροποποιήσει τίς ὀργανωτικές σχέσεις μέ τό ΣΔΕΚΡ, πού εἶχαν καθιερωθεῖ ἀπό τό Ι συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό συνέδριο δήλωσε στήν ἀπόφασή του ὅτι θεωρεῖ τό ΣΔΕΚΡ σάν ὁμοσπονδιακή ἕνωση ἐθνικῶν ὀργανώσεων καί ὅτι ἡ Μπούντ πρέπει νά μπεῖ σ' αὐτό σάν ὁμόσπονδο τμῆμα.

Ὅταν τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπόριψε τήν ἀπαίτηση τῆς Μπούντ νά ἀναγνωριστεῖ σάν ὁ μοναδικός ἐκπρόσωπος τοῦ ἑβραϊκοῦ προλεταριάτου, ἡ Μπούντ ἀποχώρησε ἀπό τό κόμμα. Τό 1906, μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ κόμματος, ἡ Μπούντ ξαναμπῆκε στό ΣΔΕΚΡ.

Στούς κόλπους τοῦ ΣΔΕΚΡ οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν πάντοτε τήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος («οἰκονομιστές», μενσεβί-

κους, λικβινταριστές), πάλευαν ἐνάντια στούς μπολσεβίκους καί στόν μπολσεβικισμό. Στήν προγραμματική διεκδίκηση τῶν μπολσεβίκων γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν ἡ Μπούντ ἀντιπαράθετε τή διεκδίκηση τῆς πολιτιστικῆς - ἐθνικῆς αὐτονομίας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ Μπούντ κρατοῦσε λικβινταριστική στάση καί συμμετεῖχε ἐνεργά στή συγκρότηση τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου 1914-1918 οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν τίς σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Τό 1917 ἡ Μπούντ ὑποστήριζε τήν Προσωρινή ἀστική κυβέρνηση καί πάλευε στό πλευρό τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἡγέτες τῆς Μπούντ συνενώθηκαν όριστικά μέ τίς δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης. Ταυτόχρονα ἀνάμεσα στά ἁπλά μέλη τῆς Μπούντ σημειώθηκε στροφή ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή Σοβιετική ἐξουσία. Τό Μάρτη τοῦ 1921 ἡ Μπούντ αὐτοδιαλύθηκε καί ἕνα μέρος τῶν μελῶν της ἔγινε δεκτό στό ΚΚΡ (μπ.) μέ βάση τίς γενικές ἀρχές εἰσδοχῆς. —*9*.

5 Πρόκειται γιά τούς *κομματικούς-μενσεβίκους*, μ' ἐπικεφαλῆς τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, πού στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τάχθηκαν ἐνάντια στούς λικβινταριστές. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 ὁ Πλεχάνοφ ἀποχώρησε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί τό 1909 ἐπανέλαβε τήν ἔκδοση τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» γιά νά κάνει πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές. Οἱ πλεχανοφικοί, ἐνῶ στέκονταν στίς θέσεις τοῦ μενσεβικισμοῦ, ταυτόχρονα ὑποστήριζαν τή διατήρηση καί τό δυνάμωμα τῆς παράνομης κομματικῆς ὀργάνωσης καί γι' αὐτό τό σκοπό συνασπίστηκαν μέ τούς μπολσεβίκους. Τό 1909 συγκροτήθηκαν ὁμάδες κομματικῶν-μενσεβίκων στό Παρίσι, στή Γενεύη, στό Σάν Ρέμο, στή Νίκαια καί σ' ἄλλες πόλεις. Πολλοί ἐργάτες-μενσεβίκοι στήν Πετρούπολη, στή Μόσχα, στό Αἰκατερινοσλάβ, στό Χάρκοβο, στό Κίεβο, στό Μπακοῦ, τάχθηκαν ἐνάντια στούς λικβινταριστές, ὑπέρ τῆς ἀνασύστασης τοῦ παράνομου ΣΔΕΚΡ.

Ὁ Λένιν, καλῶντας τούς μπολσεβίκους νά προσεγγίσουν τούς κομματικούς-μενσεβίκους, ὑπόδειχνε ὅτι ἡ συμφωνία μαζί τους μπορεῖ νά γίνει μέ βάση τήν πάλη γιά τό κόμμα, ἐνάντια στόν λικβινταρισμό, «χωρίς κανενός εἴδους ἰδεολογικούς συμβιβασμούς, χωρίς καμιά συγκάλυψη τῶν διαφωνιῶν τακτικῆς καί τῶν ἄλλων διαφωνιῶν *μέσα στά πλαίσια* τῆς κομματικῆς γραμμῆς» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 151). Οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι συμμετεῖχαν μαζί μέ τούς μπολσεβίκους στίς τοπικές κομματικές ἐπιτροπές, συνεργάζονταν στίς μπολσεβίκικες ἐκδόσεις: «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», «Ζβεζντά» καί στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος. Ἡ λενινιστική τακτική τῆς προσέγγισης μέ τούς πλεχανοφικούς, πού τούς ἀκολουθοῦσε ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν-μενσεβίκων τῆς Ρωσίας, συνέβαλε στό νά ἁπλωθεῖ ἡ ἐπιροή τῶν μπολσεβίκων στίς νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις καί νά ἐκτοπιστοῦν ἀπ' αὐτές οἱ λικβινταριστές.

Στά τέλη τοῦ 1911 ὁ Πλεχάνοφ διέσπασε τό συνασπισμό μέ τούς μπολσεβίκους. Προσπάθησε μέ τό πρόσχημα τῆς πάλης ἐνάντια στό «φραξιονισμό» καί στή διάσπαση μέσα στίς γραμμές τοῦ ΣΔΕΚΡ νά συμφιλιώσει τούς μπολσεβίκους μέ τούς ὀπορτουνιστές. Τό 1912 οἱ

πλεχανοφικοί μαζί μέ τούς τροτσκιστές, τούς μπουντιστές καί τούς λικβινταριστές τάχθηκαν ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Πράγας τοῦ ΣΔΕΚΡ. —*9*.

6 *«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»* («Ἡ φωνή τοῦ Σοσιαλδημοκράτη») — ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν μενσεβίκων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἔβγαινε στή Γενεύη καί ὕστερα στό Παρίσι ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1908 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1911. Συντάκτες τῆς ἐφημερίδας ἦταν οἱ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Φ. Ι. Ντάν, Λ. Μάρτοφ, Α. Μαρτίνοφ καί Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ἀπό τό πρῶτο φύλλο της ὑπεράσπιζε τούς λικβινταριστές, δικαιώνοντας τήν ἀντικομματική τους δράση. Μετά τήν ἀποχώρηση ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ Πλεχάνοφ, πού καταδίκασε τίς λικβινταριστικές θέσεις τῆς ἐφημερίδας, ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» κατάληξε ὁριστικά νά γίνει ἰδεολογικό κέντρο τῶν λικβινταριστῶν. —*9*.

7 Τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Στανισλάβ («Ἔρ», Σ. Βόλσκι—Α. Β. Σοκολόφ), πού ὑποβλήθηκε στήν Ἐπιτροπή Μόσχας, ἐξέφραζε τή δυσπιστία πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» καί ζητοῦσε τή σύγκληση συνδιάσκεψης τῶν μπολσεβίκων γιά νά ἐκλεγεῖ νέο ἰδεολογικό κέντρο τῶν μπολσεβίκων. Στήν Ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Στανισλάβ καταψηφίστηκε «ἀπό ὅλους, ἐκτός ἀπό τόν ἴδιο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 100). Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης δέν βρέθηκε. —*14*.

8 *Ἡ Τρίτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ* («Δεύτερη πανρωσική») συνῆλθε στίς 21-23 τοῦ Ἰούλη (3-5 τοῦ Αὐγούστου) 1907 στήν πόλη Κότκα (Φιλλανδία). Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 26 ἀντιπρόσωποι, ἀπ' αὐτούς 9 ἦταν μπολσεβίκοι, 5 μενσεβίκοι, 5 πολωνοί σοσιαλδημοκράτες, 5 μπουντιστές καί 2 λεττονοί σοσιαλδημοκράτες. Ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Φ. Ε. Τζερζίνσκι, ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι, ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ καί ἄλλοι. Ἐκτός ἀπό τούς ἀντιπροσώπους στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος τά τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος πού εἶχε ἐκλεγεῖ στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου). Ἡ ἀνάγκη ἔκτακτης (δυό μῆνες ὕστερα ἀπό τό V συνέδριο τοῦ κόμματος) σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης προκλήθηκε ἀπό τήν ἀλλαγή τῆς πολιτικῆς κατάστασης ἐξαιτίας τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ πραξικοπήματος τῆς Τρίτης τοῦ Ἰούνη καί τῶν ἐκλογῶν γιά τήν ΙΙΙ Δούμα. Θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνδιάσκεψης ἦταν: ἡ συμμετοχή στίς ἐκλογές τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας, οἱ ἐκλογικές συμφωνίες μέ ἄλλα κόμματα, τό ἐκλογικό πρόγραμμα καί τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων.

Πάνω στό πρῶτο ζήτημα ἡ συνδιάσκεψη ἄκουσε τρεῖς εἰσηγήσεις: ἀπό μέρους τῶν μπολσεβίκων: τοῦ Λένιν (ἐνάντια στήν ἀποχή) καί τοῦ Α. Μπογκντάνοφ (ὑπέρ τῆς ἀποχῆς) καί ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων καί τῆς Μπούντ, τοῦ Φ. Ντάν. Ἡ πλειοψηφία τῆς συνδιάσκεψης ψήφισε σάν βάση τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Λένιν, πού καλοῦσε τό κόμμα νά πάρει μέρος στήν ἐκλογική καμπάνια καί νά ἀγωνιστεῖ τόσο ἐνάντια στά δεξιά κόμματα, ὅσο καί ἐνάντια στούς καντέτους (βλ. «Ἀποφάσεις

καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων, τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 173-174). Οἱ μπολσεβίκοι - ὀπαδοί τῆς ἀποχῆς, ὕστερα ἀπό τήν καταψήφιση τῆς δικῆς τους ἀπόφασης, ψήφισαν τήν ἀπόφαση τοῦ Λένιν.

Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐκλογικῶν συμφωνιῶν μέ τά ἄλλα κόμματα ἡ συνδιάσκεψη ἀποφάσισε ὅτι στό πρῶτο στάδιο τῶν ἐκλογῶν οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν πρέπει νά ἔρθουν σέ κανενός εἴδους συμφωνίες μέ ἄλλα κόμματα. Στίς ἐπαναληπτικές ἐκλογές ἐπιτρέπονταν συμφωνίες μέ ὅλα τά κόμματα πού ἦταν πιό ἀριστερά ἀπό τούς καντέτους. Στό δεύτερο καί στά παραπέρα στάδια τῶν ἐκλογῶν ἐπιτρέπονταν συμφωνίες μέ ὅλα τά ἐπαναστατικά καί ἀντιπολιτευτικά κόμματα γιά τήν πάλη ἐνάντια στούς δεξιούς. Στήν ἐργατική ὅμως κουρία οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν ἔπρεπε νά ἔρθουν σέ συμφωνίες μέ ἄλλα κόμματα, ἐκτός ἀπό τά ἐθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα πού δέν ἀνῆκαν στό ΣΔΕΚΡ, καθώς καί μέ τό ΠΠΣ. Σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ ἐκλογικοῦ προγράμματος ἡ συνδιάσκεψη πρότεινε στήν ΚΕ νά τό συντάξει μέ βάση τήν ἀπόφαση πού πῆρε γιά συμμετοχή στίς ἐκλογές τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας.

Ἡ συζήτηση πάνω στό ζήτημα τοῦ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν συνδικάτων μετατράπηκε οὐσιαστικά σέ συζήτηση γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί στά συνδικάτα της, γιατί οἱ μενσεβίκοι προσπάθησαν ν' ἀναθεωρήσουν τήν ἀπόφαση τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ (τοῦ Λονδίνου) σχετικά μέ τήν κομματικότητα τῶν συνδικάτων. Ἡ συνδιάσκεψη ἄκουσε δυό εἰσηγήσεις: μιά εἰσήγηση πού ὑπεράσπιζε τήν ἀρχή τῆς κομματικότητας τῶν συνδικάτων καί ἄλλη πού ὑπεράσπιζε τήν οὐδετερότητα τῶν συνδικάτων. Πάνω στίς εἰσηγήσεις προτάθηκαν 4 σχέδια ἀπόφασης (τῶν μπολσεβίκων, τῶν μενσεβίκων καί δυό συμβιβαστικά). Ἡ συνδιάσκεψη ἀποφάσισε νά παραδόσει στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ σάν ὑλικό ὅλα τά σχέδια ἀπόφασης σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό. Βάση τοῦ σχεδίου τῶν μπολσεβίκων μπῆκε τό σχέδιο πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων, τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 180).

Τά πρακτικά τῆς συνδιάσκεψης καί ἡ εἰσήγηση τοῦ Λένιν δέν βρέθηκαν. Τά ντοκουμέντα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού διασώθηκαν: περίληψη τοῦ λόγου ἐνάντια στήν ἀποχή, πρωταρχικό προσχέδιο ἀπόφασης ἐνάντια στήν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας κτλ. δίνονται στό μέρος «Προπαρασκευαστικά ὑλικά» τοῦ 16ου τόμου τῆς 5ης ἔκδοσης τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν. Οἱ ἀποφάσεις τῆς ΙΙΙ συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ δημοσιεύτηκαν μέ μορφή φυλλαδίου τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τόν τίτλο «Ἀνακοίνωση γιά τήν κομματική συνδιάσκεψη τῆς 21, 22 καί 23 τοῦ Ἰούλη 1907».

Ἡ σημασία τῆς Τρίτης συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ («Δεύτερης Πανρωσικῆς») εἶναι ὅτι αὐτή χάραξε τίς βάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος μέσα σέ μιά καινούργια ἱστορική κατάσταση: στίς συνθῆκες τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν. —*15*.

9 *Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ* — ἡ παράνομη ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»· ἔβγαινε ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1908 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1917. Τό πρῶτο φύλλο, πού τό εἶχαν ἑτοιμάσει οἱ μπολσεβίκοι καί ἕνα μέρος τοῦ τιράζ του εἶχε ἤδη τυπωθεῖ σέ ἰδιωτικό τυπογραφεῖο τῆς Βίλνας, κατασχέθηκε ἀπό τήν τσαρική ἀσφάλεια. Σέ λίγο ἔγινε στήν Πετρού-

πολη μιά δεύτερη προσπάθεια ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας. Μεγάλο μέρος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν φύλλων πού τυπώθηκαν ἔπεσε ἐπίσης στά χέρια τῶν χωροφυλάκων. Ἀργότερα ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας μεταφέρθηκε στό ἐξωτερικό: τά φύλλα 2-32 (Φλεβάρης 1909 - Δεκέμβρης 1913) βγῆκαν στό Παρίσι, τά φύλλα 33-58 (Νοέμβρης 1914 - Γενάρης 1917) στή Γενεύη. Συνολικά βγῆκαν 58 φύλλα, ἀπό τά ὁποῖα τά 5 μέ παραρτήματα.

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἀποτελέστηκε σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἐκλέχτηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου), ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν μπολσεβίκων, τῶν μενσεβίκων καί τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Στήν πραγματικότητα καθοδηγητής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Τά ἄρθρα του κατεῖχαν κεντρική θέση στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Στήν ἐφημερίδα δημοσιεύτηκαν πάνω ἀπό 80 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε μέσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» πάλη γιά τή συνεπή μπολσεβίκικη γραμμή ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές. Ἕνα μέρος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (ὁ Κάμενεφ καί ὁ Ζηνόβιεφ) κρατοῦσε συμφιλιωτιστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, προσπαθώντας νά τορπιλίσει τήν ἐφαρμογή τῆς λενινιστικῆς γραμμῆς. Οἱ μενσεβίκοι Μάρτοφ καί Ντάν, μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς σαμποτάριζαν τή δουλιά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου καί ταυτόχρονα ὑποστήριζαν ἀνοιχτά τό λικβινταρισμό στήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»· ἐμπόδιζαν τή συνεργασία τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων στό ΚΟ. Ἡ ἀδιάλλακτη πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στούς λικβινταριστές ὁδήγησε στήν ἀποχώρηση τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τόν Ἰούνη τοῦ 1911. Ἀπ' τό Δεκέμβρη τοῦ 1911 ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» διευθυνόταν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν.

Στά δύσκολα χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί στήν περίοδο τῆς νέας ἀνόδου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» εἶχε τεράστια σημασία στήν πάλη τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια στούς λικβινταριστές, στούς τροτσκιστές, στούς ὀτζοβιστές, γιά τή διαφύλαξη τοῦ παράνομου μαρξιστικοῦ κόμματος, τήν ἑδραίωση τῆς ἑνότητάς του, τό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν του μέ τίς μάζες.

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ὄντας Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, ἔπαιξε ἐξαιρετικά σπουδαῖο ρόλο στήν προπαγάνδιση τῶν μπολσεβίκικων συνθημάτων στά ζητήματα τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐπανάστασης. Στίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Γιά τό σύνθημα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης», ὅπου ὁ Λένιν διατύπωσε γιά πρώτη φορά τό συμπέρασμα γιά τή δυνατότητα τῆς νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀρχικά σέ μερικές, εἴτε ἀκόμη καί σέ μιά, χωριστά παρμένη, καπιταλιστική χώρα. Ἡ διάδοση τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στή Ρωσία, ἡ ἀναδημοσίευση τῶν βασικότερων ἄρθρων της στίς τοπικές μπολσεβίκικες ἐφημερίδες βοηθοῦσαν στήν πολιτική διαφώτιση καί στή διεθνιστική διαπαιδαγώγηση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας, στήν προπαρασκευή τῶν μαζῶν γιά τήν ἐπανάσταση.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐκτιμώντας πολύ τίς ὑπηρεσίες τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἔγραφε ἀργότερα ὅτι χωρίς τή μελέτη τῶν ἄρθρων πού δημοσιεύτηκαν σ' αὐτήν «δέν μπορεῖ νά τά βγάλει πέρα κανείς συνειδητός ἐργάτης, πού θέλει νά *καταλάβει* τήν ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν τῆς διεθνοῦς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης

καί τῆς πρώτης νίκης της στίς 25 τοῦ 'Οχτώβρη 1917» ("Απαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 194). —*15*.

10 'Ο Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν *V Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ*, πού συνῆλθε στίς 21 - 27 τοῦ Δεκέμβρη 1908 (3 - 9 τοῦ Γενάρη 1909) στό Παρίσι. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 16 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο· ἀπ' αὐτούς 5 ἦταν μπολσεβίκοι (2 ἀπό τήν Κεντρική βιομηχανική περιοχή, 2 ἀπό τήν ὀργάνωση Πετρούπολης, καί 1 ἀπό τήν ὀργάνωση τῶν Οὐραλίων), 3 μενσεβίκοι μέ πληρεξούσια τῆς 'Επιτροπῆς περιοχῆς Καυκάσου, 5 πολωνοί σοσιαλδημοκράτες καί 3 μπουντιστές. Οἱ ἀντιπρόσωποι-μπολσεβίκοι, πού δούλευαν ἄμεσα στή Ρωσία, ἐκπροσωποῦσαν τίς μεγαλύτερες κομματικές ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ. 'Η μενσεβίκικη ἀντιπροσωπεία, πού πῆρε τά πληρεξούσια μέ διάφορες νοθεῖες, ἀποτελοῦνταν ἀπό πρόσωπα πού ζοῦσαν στό ἐξωτερικό καί δέν συνδέονταν μέ τήν κομματική δουλιά στή Ρωσία. 'Η ἀντιπροσωπεία τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας στή συνδιάσκεψη ὑποστήριζε τούς μπολσεβίκους. Οἱ μπουντιστές σέ πολλά ζητήματα ἀκολουθοῦσαν τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές.

Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνδιάσκεψης μπῆκαν τά παρακάτω ζητήματα: 1) Λογοδοσίες τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς ΚΕ τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας, τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ, τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, Μόσχας καί τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς, τῶν Οὐραλίων, τοῦ Καυκάσου· 2) 'Η σημερινή πολιτική κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος· 3) Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας· 4) 'Οργανωτικά ζητήματα σέ σχέση μέ τίς καινούργιες πολιτικές συνθῆκες· 5) Συνένωση μέ τίς κατά τόπους ἐθνικές ὀργανώσεις· 6) Οἱ ὑποθέσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Οἱ μπολσεβίκοι σέ ὅλα τά ζητήματα ἔκαναν στή συνδιάσκεψη ἀνειρήνευτη πάλη ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί στούς ὀπαδούς τους. 'Η συνδιάσκεψη στήν ἀπόφαση πού πῆρε «σχετικά μέ τίς λογοδοσίες» καταδίκασε αὐστηρά τό λικβινταρισμό σάν ὀπορτουνιστικό ρεῦμα καί ἔριξε τό σύνθημα τῆς πιό ἀποφασιστικῆς ἰδεολογικῆς καί ὀργανωτικῆς πάλης ἐνάντια στίς προσπάθειες διάλυσης τοῦ κόμματος.

'Η εἰσήγηση τοῦ Λένιν «Γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος» κατέλαβε κεντρική θέση στίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης. Οἱ μπολσεβίκοι ἔδιναν στό ζήτημα αὐτό μεγάλη σημασία, γιατί ἡ συνδιάσκεψη ἔπρεπε νά καθορίσει τή γραμμή τακτικῆς, πού ἀντιστοιχοῦσε στίς δύσκολες συνθῆκες τῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης. Οἱ μενσεβίκοι ἔκαναν ἀποτυχημένη προσπάθεια νά διαγράψουν τό θέμα ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνδιάσκεψης. 'Η συνδιάσκεψη ψήφισε μέ ἀσήμαντες ἀλλαγές τήν ἀπόφαση πού πρότεινε ὁ Λένιν (βλ. "Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 333-336).

Στήν ἀπόφαση «Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας», πού πρότειναν οἱ μπολσεβίκοι, γινόταν κριτική στή δράση τῆς ὁμάδας καί καθορίζονταν τά συγκεκριμένα καθήκοντά της. Οἱ μενσεβίκοι δέν ἤθελαν νά ὑποδειχτοῦν στίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τά λάθη τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας καί ἦταν ἐνάντια στό δικαίωμα τοῦ βέτο τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν ὁμάδα. Οἱ μενσεβίκοι ἐπικαλοῦνταν ἐπιπλέον τήν πείρα τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων, πού δέν συμπεριλάβαιναν στίς ἀποφάσεις τῶν συνε-

δρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τήν κριτική τῶν λαθῶν τῶν κοινοβουλευτικῶν ὁμάδων τους. Ἡ τακτική τῶν μενσεβίκων στό ζήτημα τῆς κοινοβουλευτικῆς δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας ταυτιζόταν ἀπόλυτα μέ τίς θέσεις τῶν ὀπορτουνιστῶν ἡγετῶν τῆς II Διεθνοῦς, πού θεωροῦσαν τό κόμμα ἐξάρτημα τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας.

Ἐνάντια στή λενινιστική γραμμή γιά τήν ὁμάδα τῆς Δούμας τάχθηκαν καί οἱ ὀτζοβιστές. Ὁ Σ. Βόλσκι (Α. Β. Σοκολόφ), δήλωσε ὅτι στή Ρωσία δέν ὑπάρχουν συνθῆκες γιά δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, καί δέν συμφώνησε μέ τίς ὑποδείξεις πού ἔκανε ἡ ἀπόφαση γιά τά λάθη της, θεωρώντας ὅτι αὐτά προκλήθηκαν «ἀπό ἀντικειμενικά περιστατικά».

Ὁ Λένιν στό λόγο του στιγμάτισε τούς ὀτζοβιστές σάν «λικβινταριστές ἀπό τήν ἀνάποδη» κι' ἔδειξε ὅτι, παρ' ὅλη τή διαφορά στά συμπεράσματα τῶν λικβινταριστῶν καί τῶν ὀτζοβιστῶν σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῆς Δούμας, ἡ κοινή τους βάση εἶναι ὀπορτουνιστική. Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε τήν μπολσεβίκικη ἀπόφαση. Στό κείμενο τῆς ἀπόφασης συμπεριλήφθηκε ἐνμέρει ἡ δεύτερη παραλλαγή πού ἔγραψε ὁ Λένιν «Πρακτικές ὁδηγίες σχετικά μέ τήν ψήφιση τοῦ προϋπολογισμοῦ γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας» καί ὁλόκληρη ἡ λενινιστική «Προσθήκη στήν ἀπόφαση «Σχετικά μέ τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 340-341, 342).

Κατά τή συζήτηση τοῦ ὀργανωτικοῦ ζητήματος οἱ μπολσεβίκοι ὑπόδειχναν στό σχέδιο ἀπόφασής τους, ὅτι τό κόμμα πρέπει νά δόσει ἰδιαίτερη προσοχή στή δημιουργία καί στό δυνάμωμα τῶν παράνομων κομματικῶν ὀργανώσεων, χρησιμοποιώντας γιά τή δουλιά ἀνάμεσα στίς μάζες τό πλατύ δίχτυ τῶν πολυποίκιλων νόμιμων συλλόγων. Οἱ μενσεβίκοι ἐπιδίωκαν οὐσιαστικά τή διάλυση τοῦ παράνομου κόμματος καί τό σταμάτημα κάθε ἐπαναστατικῆς δουλιᾶς.

Ὁ Λένιν στό λόγο του γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα ὑπέβαλε σέ αὐστηρή κριτική τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν καί τίς προσπάθειές τους νά δικαιολογήσουν μέ κάθε τρόπο τά πρόσωπα πού λιποτάκτησαν ἀπό τό κόμμα στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης.

Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε τίς «Ὁδηγίες στήν ἐπιτροπή γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα» πού πρότεινε ὁ Λένιν (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 337), καί συγκρότησε ἐπιτροπή γιά τήν ἐπεξεργασία τῆς ἀπόφασης. Ἡ ἐπιτροπή, καί σέ συνέχεια ἡ συνδιάσκεψη, ψήφισαν τό μπολσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης.

Ἡ ἀπόφαση πού πῆρε ἡ Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν ἑνοποίηση τῶν κατά τόπους ἐθνικῶν ὀργανώσεων ἀπόκρουε κατηγορηματικά τήν ἀρχή τῆς ὁμοσπονδιακότητας πού ὑπεράσπιζαν οἱ μπουντιστές, ἐπιμένοντας στό διαχωρισμό τῶν ἐργατῶν μέσα στό κόμμα μέ βάση τό ἐθνικό γνώρισμα. Οἱ μενσεβίκοι κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος σχετικά μέ τή δουλιά τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πρότειναν νά μεταφερθεῖ ἡ ἕδρα τῆς ΚΕ στή Ρωσία καί νά καταργηθεῖ τό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ. Τά λικβινταριστικά σχέδια ἀπόφασης καταψηφίστηκαν. Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε ἀπόφαση γιά τή δουλιά τῆς ΚΕ, στήν ὁποία ἀναγνωριζόταν ὅτι εἶναι «ὠφέλιμη καί ἀπαραίτητη ἡ ὕπαρξη στό ἐξωτερικό παγκομματικῆς ἀντιπροσώπευσης μέ τή μορφή τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς». Στό θέμα σχετικά μέ τό Κεντρικό Ὄργανο ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων· ἡ

πρόταση τῶν μενσεβίκων γιά μεταφορά τῆς ἔκδοσης τοῦ ΚΟ στή Ρωσία ἀπορίφθηκε.

Στή συνδιάσκεψη οἱ μπολσεβίκοι κέρδισαν μεγάλη νίκη στήν πάλη ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές. Ταυτόχρονα οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης κατάφεραν χτύπημα καί στούς ὀτζοβιστές. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τό κόμμα καθοδηγοῦνταν ἀπό τίς ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στήν συνδιάσκεψη. Ὁ Λένιν, ἐκτιμώντας τή σημασία τῆς V Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἔγραφε ὅτι «βοήθησε τό κόμμα νά μπεῖ στό σωστό δρόμο καί ἀποτελεῖ, ὅπως φαίνεται, σημεῖο στροφῆς στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἀντεπανάστασης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 362). —*16*.

11 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ὁμιλία τοῦ Α. Μπογκντάνοφ κατά τή συζήτηση τῆς εἰσήγησης γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό, στήν ὁποία τονιζόταν ἡ αὐστηρή καταδίκη τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ ἀπό μέρους τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ. Ὁ Μπογκντάνοφ στήν προσπάθειά του νά δυσφημήσει αὐτή τήν κριτική ἀναφέρθηκε στό ὅτι τό 1904 - 1905 ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ πάλευε ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. —*16*.

12 Πρόκειται γιά τή *μενσεβίκικη «Ἴσκρα»*, σέ διάκριση ἀπό τήν παλιά, τή λενινιστική «Ἴσκρα».

Ἡ «Ἴσκρα» ἀναγνωρίστηκε ἀπό τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος· τό συνέδριο καθόρισε τή Συντακτική ἐπιτροπή ἀπό τούς Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί Λ. Μάρτοφ. Ὅμως ὁ μενσεβίκος Μάρτοφ, παρά τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, ἀρνήθηκε νά μπεῖ στή Συντακτική ἐπιτροπή χωρίς τούς παλιούς συντάκτες-μενσεβίκους (Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Α. Ν. Πότρεσοφ καί Β. Ι. Ζασούλιτς) πού δέν ἐκλέχτηκαν ἀπό τό ΙΙ συνέδριο, καί τά φύλλα 46-51 τῆς «Ἴσκρα» βγῆκαν μέ Συντακτική ἐπιτροπή τόν Λένιν καί τόν Πλεχάνοφ. Ἀργότερα ὁ Πλεχάνοφ πέρασε στίς θέσεις τοῦ μενσεβικισμοῦ καί ζήτησε νά συμπεριληφθοῦν στή Συντακτική ἐπιτροπή οἱ παλιοί συντάκτες-μενσεβίκοι πού τούς ἀπόριψε τό συνέδριο. Ὁ Λένιν δέν μποροῦσε νά συμφωνήσει μ' αὐτό καί στίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη (1 τοῦ Νοέμβρη) 1903 ἀποχώρησε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα»· προσλήφθηκε στήν ΚΕ τοῦ κόμματος καί ἀπό κεῖ ἔκανε πάλη ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές-μενσεβίκους. Τό φύλλο 52 τῆς «Ἴσκρα» βγῆκε μέ τή διεύθυνση μόνο τοῦ Πλεχάνοφ καί στίς 13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1903 ὁ Πλεχάνοφ μονοπρόσωπα, παραβιάζοντας τή θέληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος, προσέλαβε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» τούς πρώην συντάκτες της-μενσεβίκους Ἀξελρόντ, Πότρεσοφ καί Ζασούλιτς. Ἡ «Ἴσκρα» ἀπό τό πεντηκοστό δεύτερο φύλλο της ἔπαψε νά εἶναι ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Οἱ μενσεβίκοι τή μετέτρεψαν σέ ὄργανο πάλης ἐνάντια στό μαρξισμό, ἐνάντια στό κόμμα, σέ βῆμα γιά τό κήρυγμα τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας σταμάτησε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. —*19*.

13 Πρόκειται γιά τή μή προσέλευση τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908). Ὁ εἰσηγητής Βισνιέβσκι (Ι. Π. Γκόλντεν-

μπεργκ) δικαιολόγησε τήν μή προσέλευση αὐτή μέ προσωπικούς, συμπτωματικούς λόγους. —*22.*

14 *«Εἰδήμονες»* — ὁμάδα διανοουμένων, πού ἔπαιζαν τό ρόλο συμβούλων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς III Κρατικῆς δούμας. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς ἦταν λικβινταριστές καί ἀναθεωρητές, ὅπως οἱ Α. Ν. Πότρεσοφ, Σ. Ν. Προκοπόβιτς κ. ἄ. Οἱ «εἰδήμονες», ἐκμεταλλευόμενοι τό γεγονός ὅτι οἱ καθοδηγητικοί παράγοντες τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος βρίσκονταν στήν παρανομία καί δέν μποροῦσαν νά πάρουν μέρος νόμιμα στή δουλιά τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, προσπαθοῦσαν νά κατευθύνουν τή δράση της σέ ἀντικομματικά κανάλια, γι' αὐτό καί μπῆκε τό ζήτημα ὅτι δέν χρειάζονται πιά οἱ ὑπηρεσίες τους. —*22.*

15 Πρόκειται γιά τήν ὀργάνωση ὁμάδας βοήθειας στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς III Κρατικῆς δούμας. Ἡ σύσκεψη πῆρε ἀπόφαση νά συγκροτηθεῖ ἐπιτροπή βοήθειας στήν ὁμάδα τῆς Δούμας. Ὁ Β. Ι. Λένιν πού ἐκλέχτηκε στήν ἐπιτροπή ἔκανε σπουδαία δουλιά. Ἰδιαίτερα ἔγραψε γιά τήν ὁμάδα «Ἐπεξηγηματικό σημείωμα σχετικά μέ τό σχέδιο τῶν βασικῶν θέσεων τοῦ νόμου γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 160-167). —*22.*

16 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἐφημερίδα πού σκόπευε νά ἐκδόσει ἡ ὁμάδα τῆς Δούμας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀργότερα, ἀπό τό 1910 ὥς τό 1912, ἔβγαινε μέ τή συμμετοχή τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας ἡ νόμιμη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Ζβεζντά». —*23.*

17 Τό σχέδιο τοῦ Β. Ι. Λένιν τέθηκε σάν βάση τῆς ἀπόφασης τῆς Σύσκεψης «Ἡ στάση μας ἀπέναντι στή δράση τῆς Δούμας ἀνάμεσα στούς ἄλλους τομεῖς τῆς κομματικῆς δουλιᾶς» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 223-225). —*24.*

18 Ἡ συμπλήρωση αὐτή προστέθηκε στήν τρίτη παράγραφο τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἀπόφασης (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 223). —*28.*

19 *«Ντάλ»* («Ὁρίζοντας») — φιλολογικό καί κοινωνικο-πολιτικό περιοδικό πού τό ἔβγαζαν στήν Πετρούπολη οἱ λικβινταριστές. Βγῆκαν 3 τεύχη: τό πρῶτο βγῆκε τό 1908, τό δεύτερο καί τό τρίτο τό 1909. —*29.*

20 Ἡ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν προστέθηκε στήν ἀπόφαση «Γιά τό παράνομο ἐκδοτικό» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 232). —*31.*

21 *Ἐσέροι — σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες* — μικροαστικό κόμμα στή Ρωσία· ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ 1901 μέ ἀρχές τοῦ 1902 μέ τή συνένωση τῶν διαφόρων ναροντνικιστικῶν ὁμάδων καί ὁμίλων («Ἕνωση σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν», «Κόμμα σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν» κ. ἄ.). Ἐπίσημα

ὄργανά του ἦταν ἡ ἐφημερίδα «Ρεβολιουτσιόναγια Ροσίγια» (1900-1905) καί τό περιοδικό «Βέστνικ Ρούσκοϊ Ρεβολιούτσιϊ» (1901-1905). Οἱ ἐσέροι δέν ἔβλεπαν τίς ταξικές διαφορές ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στούς μικροϊδιοκτῆτες, συγκάλυπταν τήν ταξική διαφοροποίηση καί τίς ἀντιθέσεις στούς κόλπους τῆς ἀγροτιᾶς, ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση. Οἱ ἀπόψεις τῶν ἐσέρων ἦταν ἕνα ἐκλεκτικό μίγμα τῶν ἰδεῶν τοῦ ναροντνικισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ· οἱ ἐσέροι προσπαθοῦσαν, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Λένιν, νά διορθώσουν τά «κουσούρια τοῦ ναροντνικισμοῦ μέ τά μπαλώματα τῆς ὁπορτουνιστικῆς «κριτικῆς» τοῦ μαρξισμοῦ, κριτικῆς πού εἶναι τῆς μόδας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 11ος, σελ. 286). Ἡ τακτική τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας, πού κήρυσσαν οἱ ἐσέροι σάν τή βασική μέθοδο πάλης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, προξενοῦσε μεγάλη ζημιά στό ἐπαναστατικό κίνημα, δυσκόλευε τήν ὑπόθεση τῆς ὀργάνωσης τῶν μαζῶν γιά τήν ἐπαναστατική πάλη.

Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων πρόβλεπε τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς, καί τό πέρασμά της στή διάθεση τῶν κοινοτήτων, τήν καθιέρωση τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς» καί τῆς «ἐξισωτικῆς» γαιοχρησίας, καθώς καί τήν ἀνάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν. Στό πρόγραμμα αὐτό, πού οἱ ἐσέροι τό ὀνομάζαν «κοινωνικοποίηση τῆς γῆς», στήν πραγματικότητα δέν ὑπῆρχε τίποτε τό σοσιαλιστικό. Ὁ Β Ι. Λένιν ἀναλύοντας τό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων, ἔδειξε ὅτι ἡ διατήρηση τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καί τοῦ ἀτομικοῦ νοικοκυριοῦ στήν κοινή γῆ δέν ἐξαλείφει τήν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου, δέν ἀπαλάσσει τούς ἐργαζόμενους ἀγρότες ἀπό τήν ἐκμετάλλευση καί τήν καταστροφή· στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ δέν μποροῦν οὔτε οἱ συνεταιρισμοί νά γίνουν μέσο σωτηρίας τῶν μικροαγροτῶν, γιατί αὐτοί συντελοῦν στόν πλουτισμό τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ. Ταυτόχρονα ὁ Λένιν παρατηροῦσε ὅτι τά αἰτήματα τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας, ἐνῶ δέν ἦταν σοσιαλιστικά, εἶχαν ἱστορικά προοδευτικό ἐπαναστατικό-δημοκρατικό χαρακτήρα, ἐφόσον στρέφονταν ἐνάντια στήν ἀντιδραστική τσιφλικάδικη γαιοκτησία.

Τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων ξεσκέπαζε τίς προσπάθειες τῶν ἐσέρων νά προσποιοῦνται τούς σοσιαλιστές, ἔκανε ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στούς ἐσέρους γιά νά κερδίσει τήν ἐπιροή πάνω στήν ἀγροτιά, ἀπόδειχνε πώς ἡ τακτική τους τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας ἦταν ἐπιζήμια γιά τό ἐργατικό κίνημα. Ταυτόχρονα οἱ μπολσεβίκοι, κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες, ἔκλειναν προσωρινές συμφωνίες μέ τούς ἐσέρους στήν πάλη ἐνάντια στόν τσαρισμό.

Ἡ ταξική ἀνομοιογένεια τῆς ἀγροτιᾶς καθόρισε τήν πολιτική καί ἰδεολογική ἀστάθεια καί τήν ὀργανωτική διασπορά τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων, τίς συνεχεῖς τους ταλαντεύσεις ἀνάμεσα στήν φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο. Ἀκόμη στά χρόνια τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπό τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἀποσπάστηκε ἡ δεξιά πτέρυγα, πού δημιούργησε τό νόμιμο Λαϊκό-σοσιαλιστικό κόμμα ἐργασίας (ἐνέσοι), συγγενικό ὡς πρός τίς ἀπόψεις του μέ τούς καντέτους, καί ἡ ἀριστερή πτέρυγα, πού σχημάτισε τή μισοαναρχική ἕνωση τῶν «μαξιμαλιστῶν». Τό Κόμμα τῶν ἐσέρων στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν βρισκόταν σέ πλήρη ἰδεολογική καί ὀργανωτική ἀποσύνθεση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου οἱ περισσότεροι ἐσέροι ὑποστήριζαν σοσιαλσωβινιστικές θέσεις.

Ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 οἱ ἐσέροι μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς καντέτους ἦταν τό κύριο στήριγμα τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστοτσιφλικάδικης Προσωρινῆς κυβέρνησης καί οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος (Κέρενσκι, Αὐξέντιεφ, Τσερνόφ) συμμετεῖχαν σ' αὐτήν. Τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἀρνήθηκε νά ὑποστηρίξει τό αἴτημα τῶν ἀγροτῶν γιά τήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τάχθηκε ὑπέρ τής διατήρησης τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς· οἱ ἐσέροι ὑπουργοί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης ἔστελναν καταδιωκτικά ἀποσπάσματα ἐνάντια στούς ἀγρότες, πού εἶχαν καταλάβει τήν τσιφλικάδικη γῆ.

Στό τέλος τοῦ Νοέμβρη 1917 ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῶν ἐσέρων συγκρότησε τό αὐτοτελές Κόμμα τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων. Οἱ ἀριστεροί ἐσέροι, ἐπιδιώκοντας νά διατηρήσουν τήν ἐπιροή τους στίς ἀγροτικές μάζες, ἀναγνώρισαν τυπικά τή Σοβιετική ἐξουσία καί ἦρθαν σέ συμφωνία μέ τούς μπολσεβίκους, γρήγορα ὅμως πῆραν τό δρόμο τῆς πάλης ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου οἱ ἐσέροι ἔκαναν ἀντεπαναστατική ὑπονομευτική δουλιά, ὑποστήριζαν ἐνεργά τούς ξένους ἐπεμβασίες καί τούς λευκοφρουρίτες στρατηγούς, ἔπαιρναν μέρος σέ ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες, ὀργάνωναν τρομοκρατικές πράξεις ἐνάντια στά στελέχη τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Μετά τό τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου οἱ ἐσέροι συνέχιζαν τήν ἐχθρική τους δράση ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος στό ἐσωτερικό τῆς χώρας καί στό στρατόπεδο τῶν λευκοφρουριτῶν ἐμιγκρέδων. —*37*.

22 *Τό πρῶτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν παραγόντων τῶν συλλόγων τῶν λαϊκῶν πανεπιστημίων* ἔγινε στήν Πετρούπολη στίς 3 - 6 (16 - 19) τοῦ Γενάρη 1908. Κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος σχετικά μέ τή δράση καί τήν ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν πανεπιστημίων, ἡ ἐργατική ὁμάδα τοῦ συνεδρίου, πού ἐπικεφαλῆς της ἦταν οἱ μπολσεβίκοι, πρότεινε σχέδιο ἀπόφασης μέ τό αἴτημα νά καθιερωθεῖ στή διοίκηση τῶν λαϊκῶν πανεπιστημίων εἰδική ἀντιπροσώπευση τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων, νά ἀναγνωριστεῖ σ' αὐτές τό δικαίωμα νά καταρτίζουν τά προγράμματα τῶν μαθημάτων, νά ὑποδείχνουν δασκάλους τῆς ἀρεσκείας τους γιά τίς κοινωνικές ἐπιστῆμες, καθώς καί νά ἀναγνωριστεῖ τό δικαίωμα ἡ διδασκαλία νά γίνεται στή μητρική γλώσσα τῆς κάθε ἐθνότητας. Τό συνέδριο ἀπόριψε τά αἰτήματα αὐτά, μέ τή δικαιολογία ὅτι αὐτά εἶναι ἔξω ἀπό τά πλαίσια τοῦ συνεδρίου· οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν ὕστερα ἀπ' αὐτό ἐγκατέλειψαν τό συνέδριο. —*38*.

23 *Τό πρῶτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων τῶν συνεταιριστικῶν ἱδρυμάτων* ἔγινε στίς 16 - 21 τοῦ 'Απρίλη (29 τοῦ 'Απρίλη - 4 τοῦ Μάη) 1908 στή Μόσχα. Σ' αὐτό πῆραν μέρος 824 ἀντιπρόσωποι, ἀνάμεσα σ' αὐτούς ἦταν 50 περίπου σοσιαλδημοκράτες (μπολσεβίκοι καί μενσεβίκοι). Στό συνέδριο ἔγιναν οἱ ἑξῆς εἰσηγήσεις: τό διεθνές συνεταιριστικό κίνημα, ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τοῦ συνεταιριστικοῦ κινήματος, ἡ νομική θέση τῶν καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν στή Ρωσία κ.ἄ

Οἱ μπολσεβίκοι στό συνέδριο, παρά τήν ἀντίδραση τῶν μενσεβίκων, σχημάτισαν σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα καί ἡγήθηκαν στήν πάλη

τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων καί τῶν ἐργατικῶν συνεταιρισμῶν ἐνάντια στούς ἀστούς συνεταιριστές, πού εἶχαν τήν πλειοψηφία στό συνέδριο. Ὕστερα ἀπό μιά σειρά ὁμιλίες τῶν ἐργατῶν ὁμιλητῶν ἡ ἀστυνομία ἀπαγόρεψε νά θιγοῦν ζητήματα ταξικῆς πάλης, τῶν συνδικάτων, τῆς βοήθειας στούς ἐργάτες κατά τή διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν καί λόκ-ἄουτ, τοῦ συνεταιριστικοῦ τύπου καί προπαγάνδας καί ἀκόμη καί ἐκλογῆς γραφείου τῶν συνεδρίων καί περιοδικῆς σύγκλησης τῶν συνεδρίων, δίνοντας ἐντολή στόν ἀστυνομικό διοικητή πού παραβρισκόταν στό συνέδριο νά συλλαμβάνει ἀμέσως ὅλους ἐκείνους πού «βγάζουν σοσιαλιστικούς λόγους καί κάνουν σοσιαλιστικές προτάσεις». Ἐξ αἰτίας τοῦ γεγονότος αὐτοῦ τό συνέδριο σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας διέκοψε τίς ἐργασίες του. —*38*.

24 *Τό πρῶτο Πανρωσικό γυναικεῖο συνέδριο* συνῆλθε στίς 10 - 16 (23 - 29) τοῦ Δεκέμβρη 1908 στήν Πετρούπολη. Στό συνέδριο πῆρε μέρος μεγάλη ὁμάδα ἀντιπροσώπων - ἐργατριῶν καί ἀντιπροσώπων γυναικῶν τῆς ἐργαζόμενης διανόησης.

Οἱ γυναῖκες-ἀντιπρόσωποι, πού ἐκπροσωποῦσαν τό Κόμμα τῶν καντέτων καί ἀποτελοῦσαν τήν πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου, σκόπευαν νά διεξάγουν τίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου μέ τό σύνθημα: «Τό γυναικεῖο κίνημα δέν πρέπει νά εἶναι οὔτε ἀστικό, οὔτε προλεταριακό, ἀλλά πρέπει νά ἐμφορεῖται ἀπό μιά ἰδέα γιά ὅλες τίς γυναῖκες». Ὁρισμένες γυναῖκες ἀντιπρόσωποι ἀπ' τούς λικβινταριστές καί τούς λεγκαλιστές πού ἀνῆκαν στήν ἐργατική ὁμάδα, ὑποστήριξαν αὐτή τήν ἰδέα, ἡ πλειοψηφία ὅμως τῶν ἐργατριῶν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν γυναικῶν μπολσεβίκων-ἀντιπροσώπων τάχθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἰδέα. Οἱ ἐργάτριες, παρά τά ἐμπόδια πού ἔβαζε ἡ ἀστυνομία καί τό ὀργανωτικό γραφεῖο τοῦ συνεδρίου, ἀποκάλυπταν τήν ταξική ἀντίθεση ἀνάμεσα στό ἀστικό καί στό προλεταριακό γυναικεῖο κίνημα, καλοῦσαν τίς ἐργαζόμενες γυναῖκες νά παλέψουν στίς ἴδιες γραμμές μέ τούς ἐργάτες-ἄντρες, τόνιζαν ὅτι οἱ γυναῖκες μποροῦν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπό τή φτώχεια καί ν' ἀποκτήσουν τά δικαιώματά τους μόνο στό σοσιαλισμό.

Τό συνέδριο κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν ἐργατριῶν ψήφισε ἀποφάσεις γιά τήν προστασία τῆς δουλιᾶς τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν, γιά τή θέση τῆς γυναίκας-ἀγρότισσας, γιά τούς βιοτεχνικούς συνεταιρισμούς, γιά τήν ἰσοτιμία τῶν ἑβραίων, γιά τόν ἀγώνα ἐνάντια στόν ἀλκοολισμό. Κατά τή συζήτηση τοῦ βασικοῦ θέματος γιά τήν πολιτική καί ἀστική κατάσταση τῶν γυναικῶν στή σύγχρονη κοινωνία, οἱ ἐργάτριες πρότειναν σχέδιο ἀπόφασης πού ζητοῦσε γενικό, ἴσο ἄμεσο καί μυστικό ἐκλογικό δικαίωμα. Τό προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου ἀρνήθηκε νά ἀνακοινώσει τήν ἀπόφαση αὐτή καί τήν ἀντικατέστησε μέ ἄλλη, πού συντάχτηκε σέ φιλελεύθερο-ἀστικό πνεῦμα. Οἱ ἐργάτριες ὕστερα ἀπ' αὐτό σ' ἔνδειξη διαμαρτυρίας ἐγκατέλειψαν τό συνέδριο. —*38*.

25 *Τό Πρῶτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν καί τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐργοστασιακῆς βιομηχανίας,* πού συγκλήθηκε μέ τήν πρωτοβουλία τοῦ συλλόγου τῶν ἐργοστασιακῶν γιατρῶν τῆς Μόσχας συνῆλθε στήν 1 - 6 (14 - 19) τοῦ Ἀπρίλη 1909 στή Μόσχα. Ἀνάμεσα στούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου ἦταν 52 ἐργάτες, πού ἐκλέχτηκαν

ἀπό τά συνδικάτα κυρίως τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν κέντρων (Πετρούπολης, Μόσχας, Κιέβου, Αἰκατερινοσλάβ, Μπακού, Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ κ.ἄ.).

Σύμφωνα μέ τά σχέδια τῶν ὀργανωτῶν, τό συνέδριο ἔπρεπε νά ἀποτελέσει «γιορτή συμφιλίωσης» ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί στούς καπιταλιστές. Οἱ μπολσεβίκοι ὅμως, πού ἀποτελοῦσαν τήν πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν-ἀντιπροσώπων, κατόρθωσαν νά περάσουν οἱ ἐργάτες στό συνέδριο, παρά τά λικβινταριστικά στοιχεῖα, τήν ταξική, προλεταριακή γραμμή. Οἱ ἐργάτες-ἀντιπρόσωποι, μιλώντας πάνω στά συγκεκριμένα ζητήματα τῆς ἐργοστασιακῆς ἰατρικῆς καί ὑγιεινῆς, ξεσκέπασαν τήν ἰδέα τῆς «ταξικῆς εἰρήνης» καί τοῦ σοσιαλρεφορμισμοῦ, πρόβαλαν τίς θεμελιακές προγραμματικές διεκδικήσεις τοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος. Οἱ ὁμιλίες αὐτές εἶχαν μεγάλη πολιτική σημασία καί βρῆκαν ἀπήχηση σ' ὅλη τή χώρα. Ἰδιαίτερα ζωηρές συζητήσεις ἔγιναν κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος γιά τήν ὀργάνωση τῆς ὑγειονομικῆς ἐποπτείας (πάνω στό θέμα αὐτό ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση πού πρότειναν οἱ μπολσεβίκοι) καί γιά τήν ἐκλογή τῶν ἐπιθεωρητῶν ἐργασίας ἀπό τούς ἐργάτες.

Τό συνέδριο δέν κατόρθωσε νά ἀποπερατώσει τίς ἐργασίες του. Ἡ ἀστυνομία ἀπαίτησε τελεσιγραφικά νά μήν θίγονται κατά τίς συζητήσεις ζητήματα πού «διεγείρουν τήν ταξική πάλη», ἀπαγόρευσε νά γίνει ἡ ψηφοφορία πάνω στήν ἀπόφαση τοῦ στεγαστικοῦ ζητήματος (γιατί «στήν ἀπόφαση αὐτή γινόταν λόγος γιά τό σοσιαλισμό καί τήν κοινωνικοποίηση τῆς γῆς») καί δέν ἐπέτρεψε νά μιλήσουν ὁρισμένοι ἐργάτες-ἀντιπρόσωποι, μαζί καί ὁ βουλευτής τῆς Κρατικῆς δούμας Ι. Π. Ποκρόβσκι. Ὕστερα ἀπ' αὐτό ὅλοι οἱ ἐργάτες καί μέρος τῶν γιατρῶν ἀποχώρησαν ἐπιδεικτικά ἀπό τήν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων. Ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονότος τό προεδρεῖο πῆρε ἀπόφαση νά κλείσει τό συνέδριο. —*38*.

26 *Πολιτικό πραξικόπημα τῆς 3 (16) τοῦ Ἰούνη τοῦ 1907* — ἀντεπαναστατικό πραξικόπημα, πού βρῆκε τήν ἔκφρασή του στή διάλυση τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπ' τήν τσαρική κυβέρνηση καί στήν τροποποίηση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου γιά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας. Τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1907 ὁ Στολίπιν, προβάλλοντας σάν ἐπιχείρημα τή σκηνοθετημένη ἀπό τήν ὀχράνα κατηγορία ἐνάντια στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα ὅτι συνδέεται μέ μιά στρατιωτική ὀργάνωση καί προετοιμάζει ἔνοπλη ἐξέγερση, ἀξίωσε τόν ἀποκλεισμό της ἀπό τίς συνεδριάσεις τῆς Δούμας· 16 μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας ἀπειλοῦνταν νά συλληφθοῦν. Ἡ Δούμα συγκρότησε ἐπιτροπή γιά νά ἐξετάσει τήν κατηγορία, ἀλλά ἡ τσαρική κυβέρνηση τή νύχτα τῆς 3 (16) τοῦ Ἰούνη, χωρίς νά περιμένει τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Δούμας, συνέλαβε τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα. Στίς 3 τοῦ Ἰούνη ἐκδόθηκε τσαρικό διάγγελμα γιά τή διάλυση τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας καί γιά τίς τροποποιήσεις τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου. Ὁ νέος νόμος μεγάλωνε κατά πολύ τόν ἀριθμό τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τσιφλικάδων καί τῆς ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης στή Δούμα καί μείωνε κάμποσες φορές τό μικρό ἄλλωστε ἀριθμό τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν. Αὐτό ἦταν κατάφωρη παραβίαση τοῦ διατάγματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1905 καί τοῦ Βασικοῦ νόμου τοῦ 1906, σύμφωνα μέ τά ὁποῖα ἡ κυβέρνηση δέν εἶχε τό δικαίωμα νά ἐκδίδει νόμους χωρίς τήν ἔγκριση τῆς Κρατικῆς δούμας.

Σύμφωνα μέ τό νέο νόμο ένας έκλέκτορας έκλεγόταν στήν κουρία τῶν γαιοκτημόνων ἀπό 230 ἄτομα, στήν κουρία τῆς πόλης πρώτης κατηγορίας ἀπό χίλια, στήν κουρία τῆς πόλης δεύτερης κατηγορίας ἀπό 15 χιλιάδες, στήν ἀγροτική κουρία ἀπό 60 χιλιάδες καί στήν ἐργατική κουρία ἀπό 125 χιλιάδες ἄτομα. Οἱ τσιφλικάδες καί ἡ ἀστική τάξη ἔβγαζαν τά 65% ὅλων τῶν ἐκλεκτόρων, οἱ ἀγρότες τά 22% (προηγούμενα ἔβγαζαν τά 42%), οἱ ἐργάτες τά 2% (προηγούμενα ἔβγαζαν τά 4%). Ὁ νόμος στεροῦσε τά ἐκλογικά δικαιώματα ἀπό τόν ντόπιο πληθυσμό τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας, ἀπ' τούς τουρκικούς λαούς τῶν κυβερνείων Ἀστραχάν καί Σταυρούπολης, ἐλάττωνε κατά δυό φορές τόν ἀριθμό τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πολωνίας καί τοῦ Καυκάσου. Σ' ὅλη τή Ρωσία στεροῦνταν τά ἐκλογικά τους δικαιώματα πρόσωπα πού δέν ἤξεραν τή ρωσική γλώσσα. Ἡ ΙΙΙ Δούμα πού ἐκλέχτηκε μέ βάση τό νόμο αὐτό καί συγκλήθηκε στήν 1 (14) τοῦ Νοέμβρη 1907 ἦταν ὡς πρός τή σύνθεσή της μαυροεκατονταρχίτικη-ὀχτωβριστική.

Τό πολιτικό πραξικόπημα τῆς 3 τοῦ Ἰούνη ἔθεσε τήν ἀρχή τῆς περιόδου τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν. —*43.*

27 *«Vorwärts»* («Ἐμπρός») — καθημερινή ἐφημερίδα, Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπ' τό 1891 μέ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Χάλλης τοῦ κόμματος καί μέ τόν τίτλο «Vorwärts. Berliner Volksblatt» σάν συνέχεια τῆς ἐφημερίδας «Berliner Volksblatt» («Λαϊκή ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου») πού ἔβγαινε ἀπό τό 1884. Ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας ὁ Φ. Ἔνγκελς καταπολεμοῦσε κάθε ἐκδήλωση ὀπορτουνισμοῦ. Ἀπό τό δεύτερο μισό τῆς δεκαετίας 1890 - 1900, μετά τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς, ἡ Σύνταξη τῆς «Vorwärts» ἔπεσε στά χέρια τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος καί δημοσίευε συστηματικά ἄρθρα τῶν ὀπορτουνιστῶν. Ἡ «Vorwärts», κρατώντας μεροληπτική στάση στό ζήτημα τῆς πάλης κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ πού γινόταν μέσα στίς γραμμές τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὑποστήριζε τούς «οἰκονομιστές» καί ἀργότερα, ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τοῦ κόμματος, τούς μενσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἡ «Vorwärts» δημοσίευε τά συκοφαντικά ἄρθρα τοῦ Τρότσκι, χωρίς νά δίνει τή δυνατότητα στό Λένιν, στούς μπολσεβίκους νά τά ἀνασκευάζουν καί νά δίνουν μιά ἀντικειμενική εἰκόνα τῆς κατάστασης μέσα στό κόμμα.

Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ «Vorwärts» ὑποστήριζε τίς θέσεις τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ· ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἔκανε ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ὥς τό 1933. —*45.*

28 *«Ὄτκλικι Μπούντα»* («Οἱ ἀπόψεις τῆς Μπούντ») — ὄργανο τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ πού ἔβγαινε σέ ἀκανόνιστα χρονικά διαστήματα· ἔβγαινε ἀπ' τό Μάρτη τοῦ 1909 ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1911 στή Γενεύη. Βγῆκαν συνολικά πέντε φύλλα. —*51.*

29 Τό ταξίδι τοῦ τσάρου ἔγινε γιά νά διαδηλώσει τήν ἑνότητα τῆς διεθνοῦς ἀντίδρασης πού μέ τίς κοινές της προσπάθειες κατέπνιξε τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907 στή Ρωσία. Γι' αὐτό προκάλεσε τήν ἀγανάκτηση ὅλης τῆς προοδευτικῆς κοινῆς γνώμης τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖνοι πού πρῶτοι τάχθηκαν ἐνάντια στήν ἄφιξη τοῦ Νικολάου Β΄ ἦταν οἱ

σοσιαλιστές τῆς Σουηδίας, πού ὑπόβαλλαν ἐξονόματος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τοῦ Ριγκστάγ ἐπερώτηση, ἡ ὁποία ἦταν διαποτισμένη μέ τό πνεῦμα τῆς διεθνοῦς προλεταριακῆς ἀλληλεγγύης.

Ὁ Λένιν ἐκτίμησε πολύ αὐτή τήν ἐκδήλωση καί στίς 26 τοῦ Μάη 1909 ἀπηύθυνε παράκληση στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου (μόνιμο ἐκτελεστικό - πληροφοριακό ὄργανο τῆς II Διεθνοῦς) νά ὑποστηρίξει τήν πρωτοβουλία τῶν σουηδῶν σοσιαλιστῶν καί νά καλέσει τήν ἐργατική τάξη νά διαμαρτυρηθεῖ ὁμόθυμα ἐνάντια στό ταξίδι τοῦ τσάρου (βλ. «Ζητήματα τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ», 1960, ἀρ. τεύχ. 5, σελ. 23 - 24). Τό ΣΔΓ ἔβγαλε ἔκκληση, ὅπου καλοῦσε ὅλους τούς ἐργάτες τῆς Εὐρώπης νά διαμαρτυρηθοῦν γιά τήν ἐπικείμενη ἐπίσκεψη τοῦ τσάρου. Ἡ ἔκκληση βρῆκε βαθιά ἀπήχηση στίς ἐργατικές μάζες. Σέ μιά σειρά χῶρες ξέσπασε κύμα συγκεντρώσεων καί διαδηλώσεων, οἱ σοσιαλιστικές καί ἐργατικές κοινοβουλευτικές ὁμάδες ὑπόβαλλαν ἐπερωτήσεις στίς κυβερνήσεις τους. Οἱ δραστήριες ἐνέργειες τοῦ προλεταριάτου ἐμπόδισαν τό Νικόλαο Β΄ νά ἐμφανιστεῖ στίς πρωτεύουσες τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν καί οὐσιαστικά ματαίωσαν τό ταξίδι του. — *52.*

30 Πρόκειται γιά τό λόγο τοῦ σοσιαλδημοκράτη βουλευτῆ Ε. Π. Γκεγκετσκόρι κατά τή συζήτηση στήν Κρατική δούμα τῆς ἐπερώτησης 73 βουλευτῶν τῆς 12 τοῦ Μάη τοῦ 1909, ἀπ' ἀφορμή τήν ὀργάνωση ἀπό μέρους τῆς μαυροεκατονταρχίτικης «Ἕνωσης τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ» μέ τή βοήθεια τῆς ἀστυνομίας μαχητικῶν ἀποσπασμάτων καί τή διάπραξη ἀπ' αὐτή μιᾶς σειρᾶς ἐγκλημάτων. —*54.*

31 *Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο* (ΔΣΓ) — μόνιμο ἐκτελεστικό-πληροφοριακό ὄργανο τῆς II Διεθνοῦς· ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἵδρυση τοῦ ΔΣΓ ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν Σοσιαλιστικῶν κομμάτων ὅλων τῶν χωρῶν πάρθηκε στό συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς στό Παρίσι (Σεπτέμβρης τοῦ 1900). Ἀντιπρόσωποι τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν στό ΔΣΓ εἶχαν ἐκλεγεῖ οἱ Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί Μπ. Ν. Κριτσέβσκι. Ἀπό τό 1905 ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ΔΣΓ ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Μέσα στό Γραφεῖο ὁ Λένιν ἔκανε ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό τῶν ἡγετῶν τῆς II Διεθνοῦς. Τό ΔΣΓ σταμάτησε τή δράση του τό 1914. —*54.*

32 *Καντέτοι* — μέλη τοῦ Συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ κύριου κόμματος τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Τό Κόμμα τῶν καντέτων ἱδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 καί ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς τάξης, ἀπό τσιφλικάδες παράγοντες τῶν ζέμστβο καί ἀπό ἀστούς διανοούμενους. Ἐπιφανεῖς παράγοντες τῶν καντέτων ἦταν οἱ: Π. Ν. Μιλιουκόφ, Σ. Α. Μούρομτσεφ, Β. Α. Μακλάκοφ, Α. Ι. Σιγκαριόφ, Π. Μπ. Στροῦβε, Φ. Ι. Ροντίτσεφ κ.ἄ. Γιά νά ἐξαπατήσουν τίς ἐργαζόμενες μάζες οἱ καντέτοι πῆραν τήν παραπλανητική ὀνομασία «Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας», στήν πραγματικότητα ὅμως δέν πήγαιναν πιό πέρα ἀπ' τή διεκδίκηση τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας. Οἱ καντέτοι θεωροῦσαν σάν κύριό τους σκοπό τήν πάλη ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα καί ἐπεδίωκαν νά μοιραστοῦν τήν ἐξουσία μέ τόν τσάρο καί τούς τσιφλικάδες-φεουδάρχες. Οἱ καντέτοι στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστή-

ριζαν δραστήρια τήν κατακτητική ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη προσπαθοῦσαν νά σώσουν τή μοναρχία. Οἱ καντέτοι κατέχοντας ἡγετική θέση στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, ἀσκοῦσαν ἀντιλαϊκή, ἀντεπαναστατική πολιτική, ἀρεστή στούς ἀμερικανο-ἀγγλογάλλους ἰμπεριαλιστές. Ὕστερα ἀπό τή νίκη τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης οἱ καντέτοι ἦταν ἄσπονδοι ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, πῆραν δραστήριο μέρος σ' ὅλες τίς ἔνοπλες ἀντεπαναστατικές ἐνέργειες καί ἐκστρατεῖες τῶν ἐπεμβασιῶν. Οἱ καντέτοι, στό ἐξωτερικό ὅπου κατέφυγαν ὕστερα ἀπό τή συντριβή τῶν ἐπεμβασιῶν καί τῶν λευκοφρουριτῶν, δέν σταμάτησαν τήν ἀντισοβιετική, ἀντεπαναστατική τους δράση. —*55*.

33 «*Γκόλος Μοσκβί*» («Ἡ φωνή τῆς Μόσχας») — καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν ὀχτωβριστῶν, ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπ' τό 1906 ὥς τό 1915.

Ὀχτωβριστές — μέλη τοῦ κόμματος «*Ἕνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη*», πού ἱδρύθηκε στή Ρωσία ὕστερα ἀπό τή δημοσίευση τοῦ τσαρικοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Ἦταν ἀντεπαναστατικό κόμμα, πού ἐκπροσωποῦσε καί ὑποστήριζε τά συμφέροντα τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων πού ὀργάνωναν τήν οἰκονομία τους μέ καπιταλιστικό τρόπο· ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν ὁ γνωστός βιομήχανος καί ἰδιοκτήτης σπιτιῶν στή Μόσχα Α. Ι. Γκουτσκόφ καί ὁ μεγαλοτσιφλικάς Μ. Β. Ροτζιάνκο. Οἱ ὀχτωβριστές ὑποστήριζαν ἀνεπιφύλακτα τήν πολιτική τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. —*55*.

34 «*Ροσσίγια*» («Ρωσία») — καθημερινή ἀντιδραστική μαυροεκατονταρχίτικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1905 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1914. Ἀπό τό 1906 ἔγινε ὄργανο τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. Ἡ ἐφημερίδα χρηματοδοτοῦνταν ἀπ' τά μυστικά κονδύλια («κονδύλια ἐξαγορᾶς») τῆς κυβέρνησης, πού βρίσκονταν στή διάθεση τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκαλοῦσε τήν ἐφημερίδα «Ροσσίγια» «πουλημένη-ἀστυνομική φυλλάδα». —*56*.

35 «*Βέχι*» («Ὀρόσημα») — συλλογή ἄρθρων τῶν ἐπιφανῶν καντέτων δημοσιολόγων, ἐκπροσώπων τῆς ἀντεπαναστατικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης: Ν. Α. Μπερντιάγεφ, Σ. Ν. Μπουλγκάκοφ, Μ. Ο. Γκέρσενζον, Α. Σ. Ἰζγκόγεφ, Μπ. Α. Κιστιακόβσκι, Π. Μπ. Στροῦβε καί Σ. Λ. Φράνκ· ἐκδόθηκε στή Μόσχα τήν ἄνοιξη τοῦ 1906. Στά ἄρθρα τους, πού ἦταν ἀφιερωμένα στή ρωσική διανόηση οἱ «βεχιστές» προσπαθοῦσαν νά δυσφημήσουν τίς ἐπαναστατικές-δημοκρατικές παραδόσεις τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας, τίς ἀπόψεις καί τή δράση τοῦ Β. Γκ. Μπελίνσκι, τοῦ Ν. Α. Ντομπρολιοῦμποφ, τοῦ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι, τοῦ Ντ. Ι. Πίσαρεφ· συκοφαντοῦσαν τό ἐπαναστατικό κίνημα τοῦ 1905 καί εὐγνωμονοῦσαν τήν τσαρική κυβέρνηση γιατί «μέ τίς ξιφολόγχες της καί τίς φυλακές της» ἔσωσε τήν ἀστική τάξη «ἀπό τή λαϊκή μανία». Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε κριτική ἀνάλυση καί ἔδοσε πολιτική ἐκτίμηση τῆς συλλογῆς τῶν καντέτων μαυροεκατονταρχιτῶν στό ἄρθρο του «Γιά τή «Βέχι»» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 168-179). Ὁ Λένιν, συγκρίνοντας τό πρόγραμμα τῆς «Βέχι» στή φιλοσοφία καί στή δημοσιολογία μέ τό πρόγραμμα τῆς μαυροεκατονταρχί-

τικης ἐφημερίδας «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» ὀνόμαζε τή συλλογή «*ἐγκυκλοπαίδεια τῆς φιλελεύθερης ἀποστασίας*», «ἀκατάσχετο χείμαρο ἀπό βρωμόνερα τῆς ἀντίδρασης, πεταμένα ἐνάντια στή δημοκρατία». Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται ἕνα ἀντίτυπο τῆς συλλογῆς «Βέχι» μέ πολυάριθμες σημειώσεις τοῦ Λένιν. —*56*.

36 Πρόκειται γιά τήν *Τέταρτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ* («Τρίτη πανρωσική»), πού συνῆλθε στό Ἕλσινγκφορς (Ἑλσίνκι) στίς 5 - 12 (18 - 25) τοῦ Νοέμβρη 1909, ἀμέσως μετά τό τέλος τῶν ἐκλογῶν τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς Δούμας. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 27 ἀντιπρόσωποι: 10 μπολσεβίκοι, 4 μενσεβίκοι, 5 πολωνοί σοσιαλδημοκράτες, 5 μπουντιστές καί 3 λεττονοί σοσιαλδημοκράτες. Στήν ἡμερήσια διάταξη ἦταν τά παρακάτω ζητήματα: ἡ τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν Κρατική δούμα, τά χωριστά κέντρα τῶν ὁμάδων καί τό δυνάμωμα τῶν δεσμῶν τῆς ΚΕ μέ τίς τοπικές ὀργανώσεις, ἡ συνεργασία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στόν ἀστικό τύπο. Ἐκτός ἀπ' αὐτά ἡ συνδιάσκεψη συζήτησε τό ζήτημα τῆς ὀνομασίας τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν Κρατική δούμα.

Εἰσήγηση γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν ΙΙΙ Κρατική δούμα, ἔκανε ὁ Λένιν. Ἐνάντια στήν ἐκτίμηση πού ἔδοσε ὁ Λένιν σχετικά μέ τό καθεστώς τῆς 3 τοῦ Ἰούνη καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος τάχθηκαν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπουντιστές, πού ἐπέμειναν στήν ἀνάγκη τῆς ὑποστήριξης μέσα στή Δούμα τῶν καντέτων καί τῶν «ἀριστερῶν» ὀχτωβριστῶν. Ἡ πλειοψηφία τῆς συνδιάσκεψης ψήφισε τό μπολσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης πού προτάθηκε ἐξονόματος τῆς συνδιάσκεψης πόλης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε ἐπίσης τήν μπολσεβίκικη ἀπόφαση πού ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ συνεργασία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στόν ἀστικό τύπο. Ἡ ἀπόφαση αὐτή στρεφόταν ἐνάντια στούς μενσεβίκους δημοσιολόγους καί ἰδιαίτερα ἐνάντια στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, πού ἔκανε κριτική στίς ἀποφάσεις τῆς ΙΙΙ συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ («Δεύτερης πανρωσικῆς») στήν ἐφημερίδα τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς». Ἡ συνδιάσκεψη ὀνόμασε τή σοσιαλδημοκρατική ἀντιπροσωπεία στή Δούμα «σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα».

Ἐπειδή τό μενσεβίκικο κέντρο μυστικά ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐρχόταν σέ ἐπαφή μέ τίς τοπικές ἐπιτροπές, ἡ συνδιάσκεψη καθόρισε μέτρα γιά τό δυνάμωμα τῆς σύνδεσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις.

Ἡ IV συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ, ψηφίζοντας τίς λενινιστικές ἀποφάσεις πάνω στά βασικά θέματα, ἐξόπλισε τό κόμμα μέ σωστή, μαρξιστική τακτική στήν πάλη γιά τήν κατάκτηση τῶν μαζῶν στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης.

Τά πρακτικά τῆς συνδιάσκεψης δέν βρέθηκαν. Τίς ἐργασίες καί τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τίς φώτισε πλατιά ἡ μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Προλετάρι» στό φύλ. ἀρ. 20 τῆς 19 τοῦ Νοέμβρη 1907.—*56*.

37 Τό σημείωμα αὐτό δημοσιεύτηκε σάν σημείωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» στό γράμμα τοῦ Μ. Ν. Λιάντοφ, πού τάχθηκε ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι». — *58*.

38 *«Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»* («Ἡμερολόγιο τοῦ Σοσιαλδημοκράτη») — ὄργανο πού ἔβγαζε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στή Γενεύη σέ ἀκανόνιστα χρονικά διαστήματα ἀπό τό Μάρτη τοῦ 1905 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912 (μέ μεγάλες διακοπές). Βγῆκαν 16 τεύχη. Ἄρχισε νά βγαίνει ξανά τό 1916 στήν Πετρούπολη, ὅμως κυκλοφόρησε μόνο ἕνα τεῦχος.

Στά πρῶτα ὀχτώ τεύχη (1905 - 1906) ὁ Πλεχάνοφ ἀκολουθοῦσε ἀκροδεξιές μενσεβίκικες, ὀπορτουνιστικές ἀπόψεις, τασσόταν ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἀρνιόταν τή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, καταδίκαζε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη.

Στήν περίοδο 1909 - 1912 στά τεύχη 9 - 16 τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» ὁ Πλεχάνοφ καταπολεμοῦσε τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί ὑπεράσπιζε τίς παράνομες κομματικές ὀργανώσεις. Ὅμως στά βασικά ζητήματα τῆς στρατηγικῆς καί τακτικῆς παρέμεινε στίς μενσεβίκικες θέσεις. Στό τεῦχος 1 τοῦ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» πού βγῆκε τό 1916 διατυπώνονταν καθαρά οἱ σοσιαλσωβινιστικές ἀπόψεις τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. — *59.*

39 *«Πράβντα»* (τῆς Βιέννης) — φραξιονιστική ἐφημερίδα τῶν τροτσκιστῶν· ἔβγαινε ἀπ' τό 1908 ὥς τό 1912. Τά τρία πρῶτα φύλλα της ἐκδόθηκαν στό Λβόφ, μετά ἡ ἔκδοση μεταφέρθηκε στή Βιέννη (Αὐστρία)· βγῆκαν συνολικά 25 φύλλα. Ἡ ἐφημερίδα, ἄν ἐξαιρέσουμε τά δυό πρῶτα φύλλα της, πού ἐκδόθηκαν σάν ὄργανο τῆς οὐκρανικῆς ἕνωσης «Σπίλκα», δέν ἐκπροσωποῦσε καμιά κομματική ὀργάνωση τῆς Ρωσίας καί ἦταν, κατά τήν ἔκφραση τοῦ Β. Ι. Λένιν, «ἰδιωτική ἐπιχείρηση». Διευθυντής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Λ. Ντ. Τρότσκι.

Ἡ ἐφημερίδα, καλυπτόμενη μέ τή μάσκα τῆς «μή συμμετοχῆς σέ φράξιες» ἀπό τά πρῶτα της κιόλας φύλλα τάχθηκε ἐνάντια στόν μπολσεβικισμό καί ὑπεράσπιζε τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό· προπαγάνδιζε τήν κεντριστική «θεωρία» τῆς συμβίωσης στό ἴδιο κόμμα τῶν ἐπαναστατῶν καί τῶν ὀπορτουνιστῶν. Ἔπειτα ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τό Γενάρη τοῦ 1910 ἡ ἐφημερίδα πῆρε ἀνοιχτά λικβινταριστικές θέσεις καί ὑποστήριζε τήν ἀντικομματική ὀτζοβιστικο-οὐλτιματιστική ὁμάδα «Βπεριόντ».

Τό 1912 ὁ Τρότσκι καί ἡ ἐφημερίδα του ἦταν οἱ πρωτεργάτες καί οἱ κύριοι ὀργανωτές τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. — *60·*

40 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀποχώρηση τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ μενσεβίκικου ὀργάνου «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Ἡ ἐξέλιξη τῆς «Γκόλος» πρός τήν πλευρά τοῦ λικβινταρισμοῦ προκάλεσε τίς διαφωνίες τοῦ Πλεχάνοφ μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 ὁ Πλεχάνοφ διέκοψε οὐσιαστικά τή συνεργασία του μέ τήν ἐφημερίδα· τυπικά ὁ Πλεχάνοφ ἀποχώρησε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» στίς 13 (26) τοῦ Μάη 1909. — *62.*

41 Ὁ Β. Ι. Λένιν δημοσίευσε αὐτό τό σημείωμα σάν σημείωση «Τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς» στό «Ἀνοιχτό γράμμα τῆς ΕΕ τῆς Ἐπιτροπῆς Περιοχῆς τῆς Μόσχας» πού δημοσιεύτηκε στήν «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 47 - 48, τῆς 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη 1909.

Τό 'Ανοιχτό γράμμα τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς 'Επιτροπῆς Περιοχῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ (μέ ἡμερομηνία 17 (30) τοῦ Αὐγούστου 1909) γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τήν ἀποκάλυψη τοῦ ἀντικομματικοῦ καί φραξιονιστικοῦ χαρακτήρα τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι. Ἡ 'Εκτελεστική 'Επιτροπή στό «Γράμμα» ὑπενθύμιζε τό καθῆκον τῶν μαθητῶν νά διατηροῦν στενή σύνδεση μέ τήν ΕΠΜ καί τήν ΚΕ τοῦ κόμματος καί ζητοῦσε πλήρη ἔκθεση τῆς δράσης τῆς σχολῆς. —*67*.

42 Οἱ ἀναπληρωματικές ἐκλογές γιά τήν ΙΙΙ Κρατική δούμα εἶχαν ὁριστεῖ γιά τήν ἕδρα τοῦ βουλευτῆ τῆς Πετρούπολης καντέτου Α. Μ. Κολιουμπάκιν, πού εἶχε ἀποκλειστεῖ ἀπό τή Δούμα, ἐπειδή καταδικάστηκε τό 1908 σέ ἑξάμηνη φυλάκιση μέ τήν κατηγορία γιά δῆθεν ἀντικυβερνητικές ὁμιλίες στό συνέδριο τοῦ καντέτικου κόμματος στό κυβερνεῖο Σαράτοφ. —*68*.

43 *Τό Γερμανικό κόμμα ἐλευθεροφρόνων* (Deutsche Freisinnige Partei) σχηματίστηκε τό 1884. Τό 1893, ὕστερα ἀπό τήν ἀποχώρηση μιᾶς σημαντικῆς ὁμάδας μελῶν του, πού σχημάτισε τήν «Ἕνωση ἐλευθεροφρόνων» (Freisinnige Vereinigung), τό κόμμα αὐτό ὀνομάστηκε «'Ελευθερόφρονο λαϊκό κόμμα» (Freisinnige Volkspartei). Οἱ «ἐλευθερόφρονες», καλυπτόμενοι κάτω ἀπό μιά φανταστική ἀντιπολιτευτική διάθεση ἐνάντια στήν κυβέρνηση τοῦ Κάϊζερ, στήν πραγματικότητα τήν ὑποστήριζαν, ἰδιαίτερα στά ζητήματα τά σχετικά μέ τή στρατιωτικοποίηση τῆς χώρας καί τίς ἀποικιακές ἁρπαγές. Τό 1907 - 1909 οἱ «ἐλευθερόφρονες» συνασπίστηκαν στενά μέ τά πιό ἀντιδραστικά κόμματα τῆς Γερμανίας — τούς συντηρητικούς καί τούς ἐθνικούς - φιλελεύθερους (στό λεγόμενο «συνασπισμό τοῦ Μποῦλοφ»). Τό 1910 τό «'Ελευθερόφρονο λαϊκό κόμμα» ἑνώθηκε μέ τήν «Ἕνωση τῶν ἐλευθεροφρόνων» καί μέ τό «Γερμανικό λαϊκό κόμμα» στό «Προοδευτικό λαϊκό κόμμα».

Ὁ Λένιν, μιλώντας γιά τούς «ριζοσπάστες» τῆς Γαλλίας, ἔχει ὑπόψη του τό ἀστικό *Δημοκρατικό κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν καί τῶν ριζοσπαστῶν-σοσιαλιστῶν*. Τό κόμμα αὐτό ὑπάρχει οὐσιαστικά ἀπό τήν 9η δεκαετία τοῦ 19ου αἰώνα, ἀλλά συγκροτήθηκε ὀργανωτικά τό 1901. Μέχρι τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο (1914 - 1918) ἐκπροσωποῦσε βασικά τά συμφέροντα τῆς μικρῆς καί τῆς μεσαίας ἀστικῆς τάξης· στήλ περίοδο ἀνάμεσα στόν πρῶτο καί στό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο δυνάμωσε μέσα στό κόμμα ἡ ἐπιροή τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος πολλές φορές μπῆκαν ἐπικεφαλῆς τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης. —*69*.

44 *«Ρέτς»* («Λόγος»)—καθημερινή ἐφημερίδα, Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη) 1906 κάτω ἀπό τήν οὐσιαστική διεύθυνση τοῦ Π. Ν. Μιλιουκόφ καί τοῦ Ι. Β. Γκέσσεν καί μέ τήν ἄμεση συνεργασία τῶν Μ. Μ. Βινάβερ, Π. Ντ. Ντολγκοροῦκοφ, Π. Μπ. Στροῦβε καί ἄλλων. Ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε στίς 26 τοῦ 'Οχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917 ἀπό τή Στρατιωτική-ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ τῆς Πετρούπολης. 'Αργότερα (ὥς τόν Αὔγουστο τοῦ 1918) ἔβγαινε μέ διάφορους τίτλους: «Νάσα Ρέτς», «Σβομπόντναγια Ρέτς», «Βέκ», «Νόβαγια Ρέτς», «Νάσ Βέκ». —*70*.

45 Ἡ ἔκφραση «ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ μεγαλειότητας» εἶναι τοῦ ἡγέτη τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων Π. Ν. Μιλιουκόφ. Ὁ Μιλιουκόφ σέ λόγο του, πού ἐξεφώνησε στό πρόγευμα πού τοῦ παρέθεσε ὁ λόρδος δήμαρχος τοῦ Λονδίνου στίς 19 τοῦ Ἰούνη (2 τοῦ Ἰούλη) 1909, δήλωσε: «...ὅσο θά ὑπάρχει στή Ρωσία νομοθετική βουλή πού θά ἐλέγχει τόν προϋπολογισμό, ἡ ρωσική ἀντιπολίτευση θά παραμείνει ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ μεγαλειότητας καί ὄχι ἐνάντια στήν Αὐτοῦ μεγαλειότητα» («Ρέτς», ἀρ. φύλ. 167, 21 τοῦ Ἰούνη (4 τοῦ Ἰούλη) 1909). —*71*.

46 *Τρουντοβίκοι (Ἐργασιακή ὁμάδα)* — ὁμάδα μικροαστῶν δημοκρατῶν στίς Κρατικές δοῦμες τῆς Ρωσίας, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό ἀγρότες καί διανοούμενους ναροντνικιστικῆς κατεύθυνσης. Ἡ ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων συγκροτήθηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906 ἀπό τούς ἀγρότες βουλευτές τῆς Ι Κρατικῆς δούμας.

Οἱ τρουντοβίκοι ζητοῦσαν τήν κατάργηση ὅλων τῶν κοινωνικῶν καί ἐθνικῶν περιορισμῶν, τόν ἐκδημοκρατισμό τῆς αὐτοδιοίκησης τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων, τήν ἐφαρμογή τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν τρουντοβίκων ξεκινοῦσε ἀπό τίς ναροντνικιστικές ἀρχές τῆς «ἐξισωτικῆς» γαιοχρησίας: δημιουργία ἑνός παλλαϊκοῦ ἀποθέματος γῆς ἀπό τίς γαῖες τοῦ δημοσίου, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τῆς αὐλῆς, τῶν μοναστηριῶν, καθώς καί ἀπό τίς ἰδιόκτητες γαῖες, ἄν ἡ ἔκταση τοῦ κτήματος ξεπερνοῦσε τήν καθορισμένη ἐργασιακή νόρμα· γιά τίς ἀπαλλοτριούμενες ἰδιόκτητες γαῖες προβλεπόταν ἀποζημίωση. Ὁ Λένιν τό 1906 τόνιζε ὅτι ὁ ἀντιπροσωπευτικός τύπος τοῦ τρουντοβίκου εἶναι ὁ ἀγρότης πού «δέν τοῦ εἶναι ξένες οἱ τάσεις γιά συναλλαγή μέ τή μοναρχία, οἱ τάσεις νά βρεῖ τήν ἡσυχία του στό *δικό του* κομματάκι γῆς μέσα στά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, ἀλλά τή στιγμή αὐτή δίνει τήν κύρια δύναμή του στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς τσιφλικάδες γιά γῆ, στόν ἀγώνα ἐνάντια στό δουλοπαροικιακό κράτος γιά δημοκρατία» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 25).

Στήν Κρατική δούμα οἱ τρουντοβίκοι ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες. Οἱ ταλαντεύσεις αὐτές καθορίζονταν ἀπό τήν ἴδια τήν ταξική φύση τῶν μικρονοικοκυρέων-ἀγροτῶν. Ἐπειδή οἱ τρουντοβίκοι ἐκπροσωποῦσαν ὥς ἕνα βαθμό τίς ἀγροτικές μάζες, οἱ μπολσεβίκοι ἀκολουθοῦσαν στή Δούμα τακτική συμφωνιῶν μέ τούς τρουντοβίκους σέ ὁρισμένα ζητήματα γιά τή διεξαγωγή κοινῆς πάλης ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία καί στούς καντέτους. Τό 1917 ἡ Ὁμάδα τῶν τρουντοβίκων συγχωνεύτηκε μέ τό Κόμμα τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» καί ὑποστήριζε ἐνεργά τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ τρουντοβίκοι τάχθηκαν μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης.

Ὁ Λένιν, μιλώντας γιά *συνασπισμό τῆς ἀριστερᾶς* ἔχει ὑπόψη του τίς συμφωνίες τῶν μπολσεβίκων μέ τό Κόμμα τῶν ἐσέρων, μέ τούς λαϊκούς σοσιαλιστές, μέ τούς τρουντοβίκους στίς ἐκλογές τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας. Ὁ Λένιν, καθορίζοντας τήν οὐσία τῆς τακτικῆς τοῦ συνασπισμοῦ τῆς ἀριστερᾶς, ἀργότερα ἔγραφε: ««Νά ὑποχρεώσουμε» τήν πιό πολυπληθή δημοκρατική μάζα τῆς χώρας (τήν ἀγροτιά καί τίς συγγενικά μή ἀγροτικά στρώματα τῆς μικροαστικῆς τάξης) «νά ἐκλέξει ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς μαρξιστές»· νά ἀκολου-

θήσουμε γραμμή «κοινῆς δράσης» τῶν ἐργατῶν καί τῆς ἀγροτικῆς δημοκρατίας καί ἐνάντια στό παλιό καθεστώς καί ἐνάντια στήν ἀμφιταλαντευόμενη ἀντεπαναστατική φιλελεύθερη ἀστική τάξη, νά ποιά εἶναι ἡ βάση καί ἡ οὐσία τῆς τακτικῆς τοῦ «συνασπισμοῦ τῆς ἀριστερᾶς» πού καθαγιάστηκε καί ἀπό τήν πορεία τῶν γεγονότων τοῦ 1905 (ἐργατικό καί ἀγροτικό κίνημα), καί ἀπό τίς ψηφοφορίες τῆς «Ἐργασιακῆς» καί τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας στίς δυό πρῶτες Δοῦμες...» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 373). —*71.*

47 *Ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάντια στούς σοσιαλιστές* ψηφίστηκε στή Γερμανία τό 1878 ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ Βίσμαρκ γιά τήν καταπολέμηση τοῦ ἐργατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Μέ τό νόμο αὐτό ἀπαγορεύονταν ὅλες οἱ ὀργανώσεις τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, οἱ μαζικές ἐργατικές ὀργανώσεις καί ὁ ἐργατικός τύπος· κατάσχονταν ἡ σοσιαλδημοκρατική φιλολογία· οἱ σοσιαλδημοκράτες καταδιώκονταν καί ἐκτοπίζονταν. Οἱ διώξεις ὅμως δέν λύγισαν τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, πού ἀναπροσάρμοσε τή δράση του στίς συνθῆκες τῆς παρανομίας: στό ἐξωτερικό ἔβγαινε τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος, ἡ ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί συνέρχονταν τακτικά τά συνέδρια τοῦ κόμματος (τό 1880, τό 1883 καί τό 1887)· στή Γερμανία, στίς συνθῆκες τῆς παρανομίας, ἀνασυγκροτοῦνταν γρήγορα οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις καί ὁμάδες μ' ἐπικεφαλῆς τήν παράνομη ΚΕ. Ταυτόχρονα τό κόμμα, γιά νά δυναμώσει τούς δεσμούς του μέ τίς μάζες, χρησιμοποιοῦσε πλατιά τίς νόμιμες δυνατότητες, ἡ ἐπιροή του διαρκῶς μεγάλωνε: ὁ ἀριθμός τῶν ψήφων πού πῆραν οἱ σοσιαλδημοκράτες στίς ἐκλογές γιά τό Ράϊχσταγκ αὐξήθηκε στήν περίοδο ἀπό τό 1878 ὥς τό 1890 πάνω ἀπό τρεῖς φορές.

Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς ἔδιναν τεράστια βοήθεια στούς γερμανούς σοσιαλδημοκράτες. Τό 1890, κάτω ἀπ' τήν πίεση τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πού δυνάμωνε ὁλοένα, ὁ ἔκτακτος νόμος ἐνάτια στούς σοσιαλιστές καταργήθηκε. — *75.*

48 *Ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Ἰούλη 1907* — Τρίτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Δεύτερη πανρωσική»). Γιά τή συνδιάσκεψη αὐτή βλ. σημείωση 8. — *84.*

49 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο «Γράμμα ἑνός ἐργάτη (Γιά τό πρόγραμμα τῆς κομματικῆς δουλιᾶς σέ σχέση μέ τήν ἐκτίμηση τῆς τρέχουσας στιγμῆς)», πού δημοσιεύτηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1908 στήν παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα «Ραμπότσεγε Ζνάμια» καί τό ὁποῖο ἔλεγε: «Ἡ ὕπαρξη τῆς ὁμάδας σάν νά δείχνει ὅτι ἡ ἐπανάσταση θάφτηκε ἄν ὄχι στά λόγια, τουλάχιστο στήν πράξη». Τό ἄρθρο τό «ἐπιμελήθηκε» ὁ ἡγέτης τῶν ὀτζοβιστῶν τῆς Μόσχας Α. Β. Σοκολόφ (Σ. Βόλσκι). — *85.*

50 *Ραμποτσεντέλτσι* — ὀπαδοί τοῦ «οἰκονομισμοῦ» πού εἶχαν συσπειρωθεῖ γύρω ἀπό τό περιοδικό «Ραμπότσεγε Ντιέλο», ὄργανο τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ». Τό περιοδικό ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1899 ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1902 κάτω ἀπό τή διεύθυνση τῶν Μπ. Ν. Κριτσέβσκι, Π. Φ. Τεπλόφ (Σιμπιριάκ), Β. Π. Ἰβάνσιν καί ἀργότερα καί τοῦ Α. Σ. Μαρτίνοφ. Βγῆκαν 12 τεύχη

(ἐννιά βιβλία). Τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ὑποστήριζε τό μπερνσταϊνικό σύνθημα τῆς «ἐλευθερίας κριτικῆς» τοῦ μαρξισμοῦ, ἀκολουθοῦσε ὀπορτουνιστικές θέσεις στά ζητήματα τῆς τακτικῆς καί στά ὀργανωτικά καθήκοντα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Οἱ ραμποτσεντέλτσι προπαγάνδιζαν τίς ὀπορτουνιστικές ἰδέες τῆς ὑποταγῆς τῆς πολιτικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου στήν οἰκονομική πάλη, ὑποκλίνονταν μπροστά στό αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ κόμματος. Ὁ Β. Π. Ἰβάνσιν, ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο», ἔπαιρνε μέρος καί στή διεύθυνση τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» πού ἦταν ὄργανο τῶν ἀνοιχτῶν «οἰκονομιστῶν» καί πού τό ὑποστήριζε τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο».

Ραμποτσεμίσλεντσι — ὁμάδα τῶν «οἰκονομιστῶν» πού ἔβγαζε τήν ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Μίσλ» (ἔβγαινε ἀπ' τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1897 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1902 καί διευθυνόναν ἀπό τόν Κ. Μ. Τάχταρεφ κ.ἄ.).

Οἱ ραμποτσεμίσλεντσι προπαγάνδιζαν ἀνοιχτά ὀπορτουνιστικές ἀπόψεις. Τάσσονταν ἐνάντια στήν πολιτική πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης, περιορίζοντας τά καθήκοντά της στά «συμφέροντα τῆς στιγμῆς», στά αἰτήματα ὁρισμένων μερικῶν μεταρυθμίσεων, κυρίως οἰκονομικοῦ χαρακτήρα. Οἱ ραμποτσεμίσλεντσι, πού ὑποκλίνονταν μπροστά στό αὐθόρμητο τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τάσσονταν ἐνάντια στή δημιουργία αὐτοτελοῦς προλεταριακοῦ κόμματος, μείωναν τή σημασία τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας, τῆς συνειδητότητας καί ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ σοσιαλιστική ἰδεολογία μπορεῖ νά ἐκπηγάζει ἀπό τό αὐθόρμητο κίνημα.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπ' τίς στῆλες τῆς «Ἴσκρα» ἔκανε κριτική στίς ἀπόψεις τῶν ραμποτσεντέλτσι καί τῶν ραμποτσεμίσλεντσι, σάν ρωσική παραλλαγή τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουνισμοῦ. Σπουδαιότατο ρόλο στή συντριβή αὐτῶν τῶν ρευμάτων ἔπαιξε τό βιβλίο τοῦ Λένιν «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1 - 192). — *86*.

51 «*Ραμπότσεγε Ζνάμια*» («Ἐργατική Σημαία») — παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό Μάρτη ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1908. Βγῆκαν συνολικά 7 φύλλα. Τό 1ο φύλλο βγῆκε σάν ὄργανο τοῦ Γραφείου Περιοχῆς τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ, τά φύλ. ἀρ. 2 - 6 βγῆκαν σάν ὄργανα τῶν ἐπιτροπῶν Μόσχας καί περιφέρειας Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τό φύλ. ἀρ. 7 σάν ὄργανο τοῦ Γραφείου Περιοχῆς τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς, τῶν ἐπιτροπῶν Μόσχας καί περιφέρειας Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στή δουλιά τῆς Σύνταξης κατά καιρούς ἔπαιρναν μέρος οἱ Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, Τσ. Σ. Ζέλιξον - Μπομπρόβσκαγια, Β. Μ. Σουλιάτικοφ καί ἄλλοι.

Ἀπ' τό φύλ. ἀρ. 5 ἡ ἐφημερίδα ἄνοιξε συζήτηση πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή Δούμα καί στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας. Στό φύλλο αὐτό δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο ἑνός ὀτζοβιστῆ «Γράμμα ἑνός ἐργάτη (Γιά τό πρόγραμμα τῆς κομματικῆς δουλιᾶς σέ σχέση μέ τήν ἐκτίμηση τῆς τρέχουσας στιγμῆς)», πού τό «ἐπιμελήθηκε» ὁ ἡγέτης τῶν ὀτζοβιστῶν τῆς Μόσχας Α. Β. Σοκολόφ (Σ. Βόλσκι) πού ἦταν τότε μέλος τοῦ Γραφείου Περιοχῆς τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς τῆς Μόσχας. Τό ἄρθρο προκάλεσε τίς ἔντονες διαμαρτυρίες τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας

καί ὀξύτατη ἀπάντηση ἀπό τίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε κριτική τοῦ ἄρθρου στήν ἐργασία του «Ἀπ' ἀφορμή δυό γράμματα» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 296-313).—*88.*

52 «*Κρέντο*» («Credo») — διακήρυξη τῶν «οἰκονομιστῶν» πού τή σύνταξε ἡ Ε. Ντ. Κουσκόβα· ἐμφανίστηκε τό 1899. Κριτική τοῦ «Κρέντο» ἔγινε στήν «Διαμαρτυρία τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» πού γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν καί πού δημοσιεύτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1899 στό ἐξωτερικό σάν ξεχωριστό ἀνάτυπο ἀπό τά τεύχη 4 - 5 τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167 - 180). — *89.*

53 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό γάλλο διπλωμάτη Σ. Ταλλεϋράνδο, τοῦ τέλους τοῦ 18ου-ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα. —*90.*

54 *Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου* — Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ — συνῆλθε στίς 30 τοῦ Ἀπρίλη - 19 τοῦ Μάη (13 τοῦ Μάη - 1 τοῦ Ἰούνη) 1907. Στήν ἀρχή προβλεπόταν νά συγκληθεῖ τό συνέδριο στήν Κοπεγχάγη, καί σέ περίπτωση ἀπαγόρευσής του στή πόλη Μαλμαί (Σουηδία) ἤ στίς Βρυξέλλες. Οἱ κυβερνήσεις ὅμως τῆς Δανίας, τῆς Σουηδίας καί τοῦ Βελγίου, κάτω ἀπό τήν ἄμεση πίεση τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, ἀπαγόρεψαν τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἔδαφος τῶν κρατῶν τους. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου, πού εἶχαν φτάσει στήν Κοπεγχάγη, πῆγαν στή Μαλμαί καί ἀπό κεῖ στό Λονδίνο.

Ἡ ἐπιτακτική ἀνάγκη τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου προκλήθηκε ἀπό τήν ὀπορτουνιστική πολιτική τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, πού εἶχε ἐκλεγεῖ στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (στήν ΚΕ εἶχαν ἐκλεγεῖ 7 μενσεβίκοι καί 3 μπολσεβίκοι καί στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ 5 μενσεβίκοι). Ἡ πολιτική αὐτή, πού ἐρχόταν σέ κατάφωρη ἀντίθεση μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος, χρεωκόπησε ἐντελῶς. Ἡ Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική»), πού συνῆλθε τό Νοέμβρη τοῦ 1906, παρά τήν ἔντονη ἀντίδραση τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, πῆρε ἀπόφαση νά συγκαλέσει συνέδριο τοῦ κόμματος στίς 15 (28) τοῦ Μάρτη 1907. Ἡ προετοιμασία τοῦ συνεδρίου γινόταν σέ συνθῆκες σκληρῆς πάλης ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους, πού παρουσιάζονταν μέ δυό ἐντελῶς διαφορετικές πλατφόρμες· τήν μπολσεβίκικη πλατφόρμα «Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ» τήν ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 1 - 11). Στό συνέδριο πῆραν μέρος 336 ἀντιπρόσωποι, πού ἐκπροσωποῦσαν πάνω ἀπό 147 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος. Μπολσεβίκοι ἀντιπρόσωποι ἦταν 105, μενσεβίκοι 97, μπουντιστές 57, πολωνοί σοσιαλδημοκράτες 44, ἀντιπρόσωποι τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας 29, «ἐξωφραξιακοί» 4.

Τά μεγάλα βιομηχανικά κέντρα ἔστειλαν στό συνέδριο μπολσεβίκους. Ἡ κομματική ὀργάνωση Πετρούπολης ἔστειλε 12 μπολσεβίκους ἀπό τούς 17 ἀντιπρόσωπους, τῆς Μόσχας καί τῆς περιφέρειας Μόσχας 16 ἀπό τούς 19, τῶν Οὐραλίων 19, τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, τοῦ Βλαντίμιρ, τῆς περιφέρειας Κοστρομᾶ, τοῦ Μπριάνσκ, τοῦ Καζάν καί τοῦ Κρασνογιάρσκ ἔστειλαν μόνο μπολσεβίκους. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκλέχτηκε ἀντιπρόσωπος τοῦ συνεδρίου ἀπό τήν ὀργάνωση τοῦ Ἄνω

Κάμα. Στό συνέδριο κάτω άπό τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν παρουσιάστηκε συσπειρωμένη ἡ ὁμάδα τῶν ἀντιπροσώπων - μπολσεβίκων: Α. Σ. Μποῦμπνοφ, Κ. Ε. Βοροσίλοφ, Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι, Μ. Ν. Λιάντοφ, Β. Π. Νόγκιν, Μ. Ν. Ποκρόβσκι, Κ. Ν. Σαμόϊλοφ, Ι. Β. Στάλιν Α. Μ. Στοπάνι, Ι. Α. Τεοντορόβιτς, Μ. Γκ. Τσχακάγια, Σ. Γκ. Σαουμιάν, Ε. Μ. Γιαροσλάβσκι κ.ἄ. Στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆρε μέρος μέ συμβουλευτική ψῆφο ὁ Μ. Γκόρκι.

Ἡ συζήτηση τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου ἀπασχόλησε σχεδόν 4 συνεδριάσεις καί φανέρωσε τίς βαθιές διαφωνίες ἀρχῶν ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπέμειναν νά συμπεριληφθοῦν στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τά βασικά θεωρητικά καί πολιτικά ζητήματα ἀρχῶν: ἡ τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή σημερινή στιγμή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπουντιστές, πού τούς ὑποστήριζε ὁ Τρότσκι, ἀντιτάσσονταν σ' αὐτό, ἐπιδίωκαν νά ἀφαιρεθοῦν ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τά γενικά ζητήματα πού ἀφοροῦν τίς βάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση.

Οἱ μπολσεβίκοι ὕστερα ἀπό ἐπίμονη πάλη, μέ τήν ὑποστήριξη τῶν πολωνῶν καί τῶν λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πέτυχαν νά συμπεριληφθεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ἕνα ἀπό τά ζητήματα πού εἶχαν θεμελιώδη σημασία: τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. «Τό ζήτημα αὐτό, τόνιζε ὁ Λένιν, κυριάρχισε ὄχι μόνο σ' ὅλα τά ζητήματα ἀρχῶν τοῦ συνεδρίου ἀλλά καί σ' ὅλες γενικά τίς ἐργασίες του» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 386). Ὕστερα ἀπό μακρές καί σφοδρές συζητήσεις ψηφίστηκε ἡ ἀκόλουθη ἡμερήσια διάταξη: 1. Λογοδοσία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. 2. Λογοδοσία τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας καί ἡ ὀργάνωσή της. 3. Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. 4. Ἡ Κρατική δούμα. 5. «Τό ἐργατικό συνέδριο» καί οἱ ἐξωκομματικές ἐργατικές ὀργανώσεις. 6. Τά συνδικάτα καί τό κόμμα. 7. Οἱ παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις. 8. Ἡ ἀνεργία, ἡ οἰκονομική κρίση καί τά λοκάουτ. 9. Ὀργανωτικά ζητήματα. 10. Τό διεθνές συνέδριο τῆς Στουτγάρδης (ἡ Πρωτομαγιά, ὁ μιλιταρισμός). 11. Ἡ δουλιά στό στρατό. 12. Διάφορα. Ἐπειδή οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου παρατείνονταν καί ἐξαντλήθηκαν τά οἰκονομικά μέσα, τά ζητήματα γιά τήν ἀνεργία, γιά τήν οἰκονομική κρίση καί τά λοκάουτ, γιά τό διεθνές συνέδριο τῆς Στουτγάρδης δέν συζητήθηκαν στό συνέδριο.

Ὁ Λένιν ἐκλέχτηκε στό προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου καί προήδρευσε στίς 6, 7, 14, 15, 27, 34 καί 35 συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου· ἔκανε στό συνέδριο τήν εἰσήγηση καί τό κλείσιμο πάνω στό σοβαρότατο θέμα τῆς ἡμερησίας διάταξης: γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, μίλησε πάνω στήν εἰσήγηση γιά τή δράση τῆς ΚΕ, στήν εἰσήγηση γιά τή δράση τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας· μίλησε γιά τήν ἐγγραφή στήν ἡμερήσια διάταξη τῶν γενικῶν ζητημάτων ἀρχῆς πού ἀφοροῦσαν τίς βάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος στήν ἀστική ἐπανάσταση· μίλησε ἐνάντια στούς μενσεβίκους, στούς μπουντιστές καί στόν Τρότσκι.

Στό συνέδριο ὑποστήριζαν τούς μπολσεβίκους οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας καί τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Οἱ μπολσεβίκοι, συσπειρώνοντάς τους γύρω ἀπό τήν ἐπαναστατική πλατφόρμα, πῆραν τήν πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου καί πέτυχαν νά νικήσει ἡ ἐπα-

ναστατική μαρξιστική γραμμή. Πάνω σ' ὅλα τά βασικά ζητήματα τό συνέδριο ψήφισε τίς μπολσεβίκικες ἀποφάσεις.

Στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση πού ἔγραψε ὁ Λένιν. Στήν ἀπόφαση αὐτή τό συνέδριο ἔκανε μπολσεβίκικη ἐκτίμηση ὅλων τῶν μή προλεταριακῶν κομμάτων: τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν, τῶν ὀχτωβριστῶν, τῶν καντέτων καί τῶν ἐσέρων, καί διατύπωσε τήν τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στά κόμματα αὐτά. Αὐτό ἦταν μιά μεγάλη νίκη τῶν μπολσεβίκων. Τό κόμμα, ἔγραφε ὁ Λένιν ἀργότερα, «μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Λονδίνου γιά τά μή προλεταριακά κόμματα ἔβγαλε τά βασικά συμπεράσματα γιά τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης. Στήν ἀπόφαση αὐτή τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο ἔδοσε μέ ἀκρίβεια καί σαφήνεια τήν ἐκτίμηση τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν τάξεων στήν ἐπανάσταση, καθόρισε τήν κοινωνική βάση ὅλων τῶν κυριότερων κομμάτων καί τά γενικά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν πάλη γιά τήν δημοκρατία» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 180).

Τό συνέδριο ψήφισε τή μπολσεβίκικη ἀπόφαση γιά τήν Κρατική δούμα, ὅπου διατυπώθηκαν τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα· ἡ δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα, ἀναφερόταν στήν ἀπόφαση, πρέπει νά ὑποτάσσεται στήν ἐξωκοινοβουλευτική δράση καί ἡ Δούμα πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ πρῶτα ἀπ' ὅλα σάν βῆμα γιά τό ξεσκέπασμα τῆς ἀπολυταρχίας καί τῆς συμβιβαστικῆς πολιτικῆς τῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τή διακήρυξη καί προπαγάνδιση τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος. Στήν ἀπόφαση πάνω στή λογοδοσία τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, τό συνέδριο ἐξέφρασε τήν πεποίθηση ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας θά ἐξυπηρετεῖ τήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ συνεδρίου καί κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Στό ζήτημα τοῦ «Ἐργατικοῦ συνεδρίου» ψηφίστηκε ἡ μπολσεβίκικη ἀπόφαση, πού συντάχθηκε μέ βάση τό σχέδιο ἀπόφασης πού εἶχε γράψει ὁ Λένιν γιά τό συνέδριο: «Γιά τίς ἐξωκομματικές ἐργατικές ὀργανώσεις σέ σχέση μέ τό ἀναρχοσυνδικαλιστικό ρεῦμα στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 9 - 11). Στήν ἀπόφαση γιά «Τά συνδικάτα καί τό κόμμα» τό συνέδριο ἀπόριψε τήν ὀπορτουνιστική θεωρία τῆς «οὐδετερότητας» τῶν συνδικάτων καί θεώρησε ἀπαραίτητο νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἰδεολογική καί πολιτική καθοδήγηση τῶν συνδικάτων ἀπό μέρους τοῦ κόμματος. Τό συνέδριο ἔκανε ἀλλαγές στό Καταστατικό τοῦ ΣΔΕΚΡ, καταργώντας τά δυό κέντρα (τήν ἐκλογή στό συνέδριο ΚΕ καί ΚΟ). Σύμφωνα μέ τό τροποποιημένο Καταστατικό στό συνέδριο ἐκλέχτηκε μόνο ΚΕ, ἐνῶ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ ἔπρεπε νά ὁρίζεται ἀπό τήν ΚΕ καί νά δουλεύει κάτω ἀπό τόν ἔλεγχό της. Τό Καταστατικό πρόβλεπε τή σύγκληση περιοδικῶν κομματικῶν συσκέψεων γιά τήν ἐξέταση τῶν πιό σοβαρῶν ζητημάτων τῆς κομματικῆς ζωῆς.

Στήν Κεντρική Ἐπιτροπή ἐκλέχτηκαν 5 μπολσεβίκοι, 4 μενσεβίκοι, 2 πολωνοί σοσιαλδημοκρτες, καί 1 λεττονός σοσιαλδημοκράτης. Ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ ἐκλέχτηκαν 10 μπολσεβίκοι, 7 μενσεβίκοι, 3 πολωνοί καί 2 λεττονοί σοσιαλδημοκράτες. Τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ ἐκλέχτηκαν οἱ: Β. Ι. Λένιν, Φ. Ε. Τζερζίνσκι, Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι, Β.Π. Νογκίν, Λ. Μπ. Κράσιν, Γ. Τίσκα,

Γ. Μαρχλέβσκι κ.ἄ. 'Αργότερα στήν ΚΕ προσλήφθηκαν ἀκόμη 3 μέλη: 2 ἀπό τήν Μπούντ καί 1 ἀπό τή Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

Οἱ μπολσεβίκοι ἀντιπρόσωποι, παίρνοντας ὑπόψη τήν ἀστάθεια τῆς καθοδήγησης τῆς ΚΕ, γιατί ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους διαφόρων ρευμάτων (οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων ταλαντεύονταν συχνά ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους), στό τέλος τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, στή συνεδρίαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, ἐκλέξανε Μπολσεβίκικο κέντρο μ' ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν. Στό κέντρο αὐτό ἀνῆκε καί ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι».

Τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποτέλεσε νίκη τοῦ μπολσεβικισμοῦ στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου συνοψίστηκε ἡ πάλη τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια στή ρωσική ὀπορτουνιστική, μενσεβίκικη πτέρυγα τοῦ κόμματος, στήν περίοδο τῆς πρώτης ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Ἡ μπολσεβίκικη τακτική ἀναγνωρίστηκε σάν ἑνιαία τακτική γιά ὅλο τό κόμμα. — *91.*

55 *Ἡ παλιά «Ἴσκρα»* («Σπίθα») — ἡ πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική ἐφημερίδα, πού τήν ἵδρυσε ὁ Β. Ι. Λένιν τό 1900 καί ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Τό πρῶτο φύλλο τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρας» μέ ἡμερομηνία Δεκέμβρης τοῦ 1900 βγῆκε στή Λειψία· τά ἑπόμενα φύλλα βγῆκαν στό Μόναχο, ἀπό τόν 'Ιούλη τοῦ 1902 στό Λονδίνο καί ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1903 στή Γενεύη. Μεγάλη βοήθεια γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας (ὀργάνωση μυστικοῦ τυπογραφείου, ἐξασφάλιση ρωσικῶν στοιχείων κτλ.) πρόσφεραν οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες Κ. Τσέτκιν, Α. Μπράουν κ.ἄ., ὁ πολωνός ἐπαναστάτης Γκ. Μαρχλέβσκι πού ζοῦσε ἐκεῖνα τά χρόνια στό Μόναχο, καί ὁ Γκ. Κβέλτς, ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς ἀγγλικῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας.

Τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» τήν ἀποτελοῦσαν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ὁ Λ. Μάρτοφ, ὁ Π. Μπ. 'Αξελρόντ, ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς στήν ἀρχή ἦταν ἡ Ι. Γκ. Σμιντόβιτς-Λέμαν καί ἀργότερα ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1901 ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, πού κρατοῦσε ἐπίσης ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς «Ἴσκρα» μέ τίς ρωσικές σισιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τῆς «Ἴσκρα» βρίσκονταν τά ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων τῆς Ρωσίας ἐνάντια στήν τσαρική ἀπολυταρχία· μεγάλη προσοχή δινόταν στά σπουδαιότερα γεγονότα τῆς διεθνοῦς ζωῆς, καί κυρίως τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν ἦταν οὐσιαστικά ὁ διευθυντής καί καθοδηγητής τῆς «Ἴσκρα», δημοσίευε ἄρθρα γιά ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος καί τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Ἴσκρα» ἔγινε τό κέντρο συνένωσης τῶν κομματικῶν δυνάμεων, συγκέντρωσης καί διαπαιδαγώγησης τῶν κομματικῶν στελεχῶν. Σέ μιά σειρά πόλεις τῆς Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα κ.ἄ.) δημιουργήθηκαν ὁμάδες καί ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ λενινιστικῆς-ἰσκρικῆς κατεύθυνσης, καί τό Γενάρη τοῦ 1902 στό συνέδριο τῶν ἰσκριστῶν στή Σαμάρα ἱδρύθηκε ἡ ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα».

Οἱ ἰσκρικές ὀργανώσεις δημιουργοῦνταν καί δούλευαν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῶν μαθητῶν καί συνεργατῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν: Ν. Ε. Μπάουμαν, Ι. Β. Μπάμπουσκιν, Σ. Ι. Γκοῦσεφ, Μ. Ι. Καλίνιν, Π. Α. Κράσικοφ, Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Β. Β. Λένγκνικ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι, Ι. Ι. Ράντσενκο κ.ἄ.

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» μέ τήν πρωτοβουλία καί τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Λένιν ἐπεξεργάστηκε σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος (δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 21 τῆς «Ἴσκρα») καί προετοίμασε τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόν καιρό τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου οἱ περισσότερες τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας εἶχαν προσχωρήσει στήν «Ἴσκρα», εἶχαν ἐγκρίνει τήν τακτική της, τό πρόγραμμα καί τό ὀργανωτικό της σχέδιο, καί τήν εἶχαν ἀναγνωρίσει σάν καθοδηγητικό τους ὄργανο. Τό συνέδριο μέ εἰδική ἀπόφασή του τόνισε τόν ἐξαιρετικό ρόλο τῆς «Ἴσκρα» στήν πάλη γιά τό κόμμα καί τήν ἀνακήρυξε Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἀμέσως μετά τό II συνέδριο οἱ μενσεβίκοι μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνοφ πῆραν τήν «Ἴσκρα» στά χέρια τους. Ἡ «Ἴσκρα» ἀπό τό φύλ. ἀρ. 52 ἔπαψε νά εἶναι ὄργανο τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. —*103*.

56 *«Βπεριόντ»* («Ἐμπρός») — μπολσεβίκικη μαζική ἐργατική ἐφημερίδα, πού τήν καθοδηγοῦσε ὁ Λένιν. Τήν ἔβγαζε παράνομα στό Βίμποργκ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» ἀπό τίς 10 (23) τοῦ Σεπτέμβρη 1906 ὥς τίς 19 τοῦ Γενάρη (1 τοῦ Φλεβάρη) 1908. Βγῆκαν 20 φύλλα. Ἀρχίζοντας ἀπό τό φύλ. ἀρ. 2 ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» ἔβγαινε σάν ὄργανο τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ: τό φύλ. ἀρ. 2 σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας, Πετρούπολης, τῆς περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας· τά φύλ. ἀρ. 3 - 7 σάν ὄργανο τῶν ἐπιτροπῶν Μόσχας, Πετρούπολης, τῆς περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, τῶν ἐπιτροπῶν Πέρμ καί Κούρσκ· τά φύλ. ἀρ. 8 - 19 ἐπιπλέον καί σάν ὄργανο τῆς ἐπιτροπῆς Καζάν. Στό τελευταῖο φύλ. ἀρ. 20 τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ» ἀντί τῶν ἐπιτροπῶν Πέρμ καί Καζάν σμειωνόταν: τῆς ἐπιτροπῆς περιοχῆς Οὐραλίων.

Ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» προπαγάνδιζε τό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ, σέ γλῶσσα ἐκλαϊκευτική καί κατανοητή γιά τή μάζα τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν ἀναγνωστῶν, ἐπεξηγοῦσε τήν τακτική τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν, τῶν μπολσεβίκων, καί ταυτόχρονα ἔδειχνε τή ζημιά τῆς ὀπορτουνιστικῆς τακτικῆς τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, ξεσκέπαζε τόν ἀντιδημοκρατικό χαρακτήρα τῶν καντέτων καί τῶν ἄλλων ἀστικῶν κομμάτων, ἀποκάλυπτε τήν ταξική φύση τῆς ἀπολυταρχίας. Ἡ ἐφημερίδα φώτιζε πλατιά τό ἐργατικό ζήτημα (τίς ἀπεργίες, τήν πάλη ἐνάντια στά λοκάουτ, τά συνδικάτα κτλ.), ἔπαιρνε ἐνεργό θέση ἀπέναντι στά σπουδαιότερα γεγονότα τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Μεγάλη θέση κατεῖχε στήν ἐφημερίδα τό ἀγροτικό πρόβλημα, ἡ πάλη τῶν ἀγροτῶν γιά γῆ, ἡ ἐξήγηση τῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων στό ἀγροτικό πρόβλημα. Μεγάλη ἐπίσης προσοχή ἔδινε στήν πραξικοπηματική διάλυση τῆς πρώτης καί τῆς δεύτερης Δούμας, στό φώτισμα τῶν ἐκλογῶν γιά τή δεύτερη καί κυρίως γιά τήν τρίτη Κρατική δούμα, ἔδειχνε τήν ταξική σύνθεση τῆς κάθε Δούμας καί τήν ἀδυναμία τους νά λύσουν τά θεμελιακά προβλήματα τῆς ἐπανάστασης, ἐξηγοῦσε τήν τακτική τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στίς Δοῦμες.

Ἡ ἐφημερίδα «Βπεριόντ» ἀσχολοῦνταν σοβαρά καί μέ τά προβλήματα τῆς κομματικῆς ζωῆς: φώτιζε τίς ἀποφάσεις τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῶν πανρωσικῶν συνδιασκέψεων καί τῶν συνδιασκέψεων τῶν πόλεων καί τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ. Εἶχε στενούς δεσμούς μέ τό ἐργατικό ἀναγνωστικό κοινό.

Ἡ ἐφημερίδα δημοσίευσε πολλά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν. —*103.*

57 Τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «*Οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ἀπεργοσπάστες*» δέν βρέθηκε. — *118.*

58 Ὁ Β. Ι. Λένιν παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπ' τό γράμμα τοῦ Β. Ο. Βολοσέβιτς πού στάλθηκε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» ἀπό τήν Πετρούπολη. —*119.*

59 Τό ἄρθρο «*Οἱ ἐκλογές τῆς Πετρούπολης*» εἶναι ἀφιερωμένο στά ἀποτελέσματα τῶν ἐπαναληπτικῶν ἐκλογῶν γιά τήν ΙΙΙ Κρατική δούμα, πού ἔγιναν τό Σεπτέμβρη τοῦ 1909· δημοσιεύτηκε ἀνυπόγραφο στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι» ἀρ. φύλ. 49 στίς 3 (16) τοῦ Ὀχτώβρη 1909.

Ἡ σημείωση, πού εἶχε γράψει ὁ Λένιν, στρεφόταν ἐνάντια στό ὀπορτουνιστικό ἄρθρο τοῦ Ν. Ἰορντάνσκι «Χωρίς διέξοδο», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νόβι Ντέν» ἀρ. φύλ. 6, στίς 24 Αὐγούστου (6 τοῦ Σεπτέμβρη) 1909.

«*Νόβι Ντέν*» («Νέα Ἡμέρα») — ἑβδομαδιαία νόμιμη ἐφημερίδα, πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 20 τοῦ Ἰούλη (2 Αὐγούστου) ὥς τίς 13 (26) τοῦ Δεκέμβρη 1909· βγῆκαν 15 φύλλα. Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας ἦταν οὐσιαστικά ὁ μπολσεβίκος Ι. Π. Γκόλντενμπεργκ (Μεσκόβσκι) καί ὁ πλεχανοφικός Ν. Ι. Ἰορντάνσκι, ἀργότερα, μετά τήν ἀποχώρηση τοῦ τελευταίου στή Συντακτική ἐπιτροπή μπῆκαν ὁ Μ. Σ. Ὀλμίνσκι καί ὁ Γ. Μ. Στεκλόφ. Οἱ μπολσεβίκοι χρησιμοποίησαν τήν ἐφημερίδα κατά τήν περίοδο τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας γιά τίς ἐπαναληπτικές ἐκλογές τῆς Πετρούπολης στήν ΙΙΙ Κρατική δούμα. Στήν ἐφημερίδα «Νόβι Ντέν» ὁ Β. Ι. Λένιν δημοσίευσε τά ἄρθρα «Ἀκόμη μιά φορά γιά τήν κομματικότητα καί τήν ἀκομματικότητα» καί «Γιά τή «Βέχι»» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 110-112 καί 168-179). Στήν ἐφημερίδα δημοσίευσαν ἄρθρα τά μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας Ι. Π. Ποκρόβσκι καί Ν. Γκ. Πολετάγεφ, καθώς καί ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί ὁ Μ. Σ. Ὀλμίνσκι.

Ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε ἀπό τήν ἀστυνομία. —*125.*

60 Πρόκειται γιά τήν «Εἰσαγωγή» τοῦ Φ. Ἔνγκελς στήν ἐργασία τοῦ Κ. Μάρξ «Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στή Γαλλία ἀπό τό 1848 ὥς τό 1850». Στίς 30 τοῦ Μάρτη 1895 ἡ ἐφημερίδα «Vorwärts» («Ἐμπρός»), Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, δημοσίευσε μιά σύντομη ἔκθεση τῆς «Εἰσαγωγῆς», καί κατά τήν παράθεση ἀποσπασμάτων παρέλειψε σοβαρότατες θέσεις σχετικά μέ τήν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου, πράγμα πού προκάλεσε τήν ἔντονη διαμαρτυρία τοῦ Ἔνγκελς. Ὁ Ἔνγκελς σέ γράμμα πού ἔστειλε στόν Κ. Κάουτσκι τήν 1 τοῦ Ἀπρίλη 1895 ἔγραφε: «Μέ κατάπληξη βλέπω

σήμερα στή «Vorwärts» ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν «Εἰσαγωγή» μου, πού δημοσιεύτηκε *χωρίς τή συγκατάθεσή μου* καί τό ὁποῖο ἔχει κουτσουρευτεῖ μέ τέτιο τρόπο, πού ἐμφανίζομαι σάν ἕνας εἰρηνόφιλος λάτρης τῆς μέ κάθε θυσία νομιμότητας» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, 1953, σελ. 487· βλ. στό ἴδιο, τό γράμμα τοῦ Ἔνγκελς πρός τόν Λαφάργκ, σελ. 487 - 488).

Ὁ Ἔνγκελς προσπαθοῦσε νά δημοσιευτεῖ ὁλόκληρη ἡ «Εἰσαγωγή». Τό 1895 δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Die Neue Zeit», ὅμως μέ ἀπαίτηση τῆς καθοδήγησης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας δημοσιεύτηκε μέ μεγάλες συντομεύσεις. Ἀργότερα γιά νά δικαιολογήσουν τή ρεφορμιστική τακτική τους οἱ ὀπορτουνιστές ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἄρχισαν νά ἑρμηνεύουν τό ντοκουμέντο αὐτό, πού τό εἶχαν διαστρεβλώσει οἱ ἴδιοι, λέγοντας ὅτι ὁ Ἔνγκελς ἀπαρνήθηκε τήν ἐπανάσταση, τήν ἔνοπλη ἐξέγερση καί τήν πάλη τῶν ὁδοφραγμάτων. Πρώτη φορά τό ἀκριβές κείμενο τῆς «Εἰσαγωγῆς» δημοσιεύτηκε μόνο στήν ΕΣΣΔ (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, μέρος Ι, 1955, σελ. 91 - 110· γιά τό ἀπόσπασμα πού ἀναφέρει ὁ Λένιν βλ. στή σελ. 108).

«*Die Neue Zeit*» («Νέοι Καιροί») — θεωρητικό περιοδικό τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· ἔβγαινε στή Στουτγάρδη ἀπό τό 1883 ὥς τό 1923. Μέχρι τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 διευθυνόταν ἀπό τόν Κ. Κάουτσκι καί μετά ἀπό τόν Γκ. Κοῦνοφ. Στό «Die Neue Zeit» πρωτοδημοσιεύτηκαν ὁρισμένα ἔργα τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς: «Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα» τοῦ Κ. Μάρξ, «Κριτική τοῦ σχεδίου τοῦ προγράμματος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τοῦ 1891» τοῦ Φ. Ἔνγκελς κ.ἄ. Ὁ Ἔνγκελς βοηθοῦσε συνεχῶς μέ συμβουλές τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ καί συχνά τῆς ἔκανε κριτική γιά τίς παρεκκλίσεις τοῦ περιοδικοῦ ἀπό τό μαρξισμό. Στό «Die Neue Zeit» συνεργάζονταν ἐπιφανεῖς ἡγέτες τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος τοῦ τέλους τοῦ 19ου - ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰώνα: Α. Μπέμπελ, Β. Λῆμπκνεχτ, Ρ. Λούξεμπουργκ, Φ. Μέριγκ, Κ. Τσέτκιν, Π. Λαφάργκ, Γκ. Β. Πλεχάνοφ κ.ἄ. Ἀπό τό 1895, μετά τό θάνατο τοῦ Φ. Ἔνγκελς, ἄρχισαν νά δημοσιεύονται συστηματικά στό περιοδικό ἄρθρα τῶν ἀναθεωρητῶν, ἀνάμεσα σ' αὐτά καί μιά σειρά ἄρθρα τοῦ Ε. Μπέρνσταϊν μέ τόν τίτλο «Προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ», πού ἐγκαινίασαν τήν ἐκστρατεία τῶν ἀναθεωρητῶν ἐνάντια στό μαρξισμό. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914 - 1918) τό περιοδικό κρατοῦσε κεντριστική θέση, ὑποστηρίζοντας στήν πράξη τούς σοσιαλσωβινιστές. — *125.*

61 Τό *«Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητάς του»* τό ὑπόβαλε ὁ Λένιν στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ, πού ἔγινε στίς 21 - 22 τοῦ Ὀχτώβρη (3 - 4 τοῦ Νοέμβρη) 1909. Ἀπ' ἀφορμή τήν προσέγγιση πού σημειώθηκε ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς κομματικούς μενσεβίκους γιά τήν πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ὁ Λένιν πρότεινε νά δημοσιευθεῖ σάν ἄρθρο τῆς Σύνταξης τό ἄρθρο του «Γιά τίς μεθόδους δυναμώματος τοῦ κόμματός μας καί τῆς ἑνότητάς του» (δέν βρέθηκε). Σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τοῦ μέλους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» Α. Βάρσκι, πού διηγήθηκε γιά τή συνεδρίαση αὐτή σέ

γράμμα του στήν Κεντρική διοίκηση τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς 20 τοῦ Νοέμβρη 1909, ὁ Λένιν στό ἄρθρο αὐτό ζητοῦσε νά γίνει ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί ὑποστήριζε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά διατηρηθεῖ καί νά δυναμώσει ἡ αὐτοτελής μπολσεβίκικη ὀργάνωση. Ἡ πλειοψηφία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (Γκ. Ζηνόβιεφ, Λ. Κάμενεφ, Λ. Μάρτοφ καί Α. Βάρσκι) ἀπόριψε τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν σάν ἄρθρο τῆς Σύνταξης καί πρότεινε νά δημοσιευτεῖ μέ τήν ὑπογραφή τοῦ ἀρθρογράφου σάν ἄρθρο γιά συζήτηση. Τότε ὁ Λένιν ἔβαλε γιά συζήτηση τό γενικό ζήτημα τοῦ δυναμώματος τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητάς του καί ὑπόβαλε τό σχέδιο ἀπόφασης πού δημοσιεύεται. Τό σχέδιο ἐπίσης ἀπορίφθηκε. — *126.*

62 Ὁ Β. Ι. Λένιν, πού ἦταν μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου σάν ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΡ, μίλησε στήν ἑνδέκατη σύνοδό του στίς 7 τοῦ Νοέμβρη 1909. Λεπτομερειακή ἔκθεση γιά τή συνεδρίαση αὐτή βλ. στό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ ἑνδέκατη σύνοδος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 188-193).

Στή 2η-3η καί στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ ὁμιλία του αὐτή μπῆκε μέ βάση τά πρακτικά πού δημοσιεύτηκαν στό τεῦχος 2 τοῦ «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International» («Περιοδικό Δελτίο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου»). Σέ τούτη τήν ἔκδοση ἡ ὁμιλία δημοσιεύεται μέ βάση μιά πιό ὁλοκληρωμένη καταχώρησή της, πού δημοσιεύτηκε στό παράρτημα 4 τῆς ἐφημερίδας «Leipziger Volkszeitung» ἀρ. φύλ. 264 τῆς 13 τοῦ Νοέμβρη 1909.

«*Leipziger Volkszeitung*» («Λαϊκή ἐφημερίδα τῆς Λειψίας») —καθημερινή ἐφημερίδα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἔβγαινε ἀπό τό 1894 ὥς τό 1933. Ὥς τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἦταν ὄργανο τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας· στή διάρκεια πολλῶν ἐτῶν ἡ ἐφημερίδα διευθυνόταν ἀπό τόν Φ. Μέρινγκ· συνεργάτες τῆς ἐφημερίδας ἦταν ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ, ὁ Γ. Μαρχλέβσκι κ.ἄ. Ἀπό τό 1917 ὥς τό 1922 ἦταν ὄργανο τῶν γερμανῶν «ἀνεξάρτητων»· ὕστερα ἀπό τό 1922 ἔγινε ὄργανο τῶν δεξιῶν σοσιαλδημοκρατῶν. —*127.*

63 *Μπομπρικόβτσι* — οἱ ὀπαδοί τοῦ ἀστυνομικοῦ - χωροφυλακίστικου καθεστῶτος, πού ἐπέβαλε τό 1898 - 1904 στή Φιλλανδία ὁ τσαρικός γενικός διοικητής Ν. Ι. Μπόμπρικοφ. — *129.*

64 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς ἐξεγέρσεις τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν στήν Κρονστάνδη καί στό φρούριο Σβέαμποργκ (κοντά στό Ἕλσινγκφορς) τόν Ἰούνη τοῦ 1906· οἱ ἐξεγέρσεις καταπνίγηκαν σκληρά ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. — *131.*

65 Κρίνοντας ἀπ' τό γεγονός ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν μέ τό ἄρθρο του αὐτό αναλύει μόνο τή θέση τῶν μενσεβίκων καί τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ - Ντεμοκράτα» καί δέν στέκεται στό προαναφερόμενο ἄρθρο τοῦ Τρότσκι, τό ἄρθρο αὐτό ἀποτελεῖ τό πρῶτο μέρος τῆς ἐργασίας του πού σκόπευε νά γράψει. Τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου δέν βρέθηκε. — *135.*

66 Βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 165. — *136.*

[67] *Μπρεντανοφικό, ζομπαρτοφικό καί στρουβικό «μαρξισμό»* ὁ Λένιν ὀνομάζει τίς παραλλαγές τῆς ἀστικῆς διαστρέβλωσης τοῦ μαρξισμοῦ, πού συνοψίζονται γενικά στή διδασκαλία ἡ ὁποία «ἀναγνωρίζει τή «σχολή τοῦ καπιταλισμοῦ», ἀπορίπτει ὅμως τή σχολή τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης».

Ὁ Λουγιό Μπρεντάνο (1844 - 1931), γερμανός ἀστός οἰκονομολόγος, κήρυττε τήν «κοινωνική εἰρήνη» στήν καπιταλιστική κοινωνία, ὅτι μπορεῖ νά ὑπερνικηθοῦν οἱ κοινωνικές ἀντιθέσεις τοῦ καπιταλισμοῦ χωρίς ταξική πάλη, ἰσχυριζόταν ὅτι μέ τήν ὀργάνωση ρεφορμιστικῶν συνδικάτων καί ἐργοστασιακῆς νομοθεσίας εἶναι δυνατό νά λυθεῖ τό ἐργατικό πρόβλημα καί νά συμβιβαστοῦν τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν καί τῶν καπιταλιστῶν.

Ὁ Βέρνερ Ζόμπαρτ (1863 - 1941), ἄλλος γερμανός χυδαῖος οἰκονομολόγος, στήν ἀρχή τῆς δράσης του ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἀντιπροσωπευτικούς ἰδεολόγους «τοῦ σοσιαλφιλελευθερισμοῦ, βαμένου ἐλαφρά μέ μαρξιστικό χρῶμα» καί ἀργότερα ἔγινε ἀνοιχτός ἀπολογητής τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὁ Βέρνερ Ζόμπαρτ διαστρεβλώνοντας τή μαρξιστική θεωρία ἀφαιροῦσε ἀπ' αὐτή τήν ἐπαναστατική της οὐσία, συγκάλυπτε τήν καπιταλιστική ἐκμετάλλευση, ἀρνιόταν τό ἀναπόφευκτο τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων στόν καπιταλισμό, παρίστανε τόν καπιταλισμό σάν ἁρμονικό οἰκονομικό σύστημα καί τήν ἀστική κοινωνία σάν «ἁρμονία τῶν τάξεων». Σέ συνέχεια ὁ Ζόμπαρτ πέρασε στίς θέσεις τοῦ φασισμοῦ καί ἐξυμνοῦσε τό χιτλερικό καθεστώς. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς θεμελιωτές τῆς φασιστικῆς γεωπολιτικῆς, ἐπιφανής κήρυκας τῆς φυλετικῆς θεωρίας. Ἡ θέση του ὅτι δῆθεν ἡ ἀνάπτυξη τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας θά ὁδηγήσει στή δημιουργία συστήματος, ὅπου οἱ μεγάλες καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις θά συνυπάρχουν εἰρηνικά μέ τήν οἰκονομία τῶν μικρῶν ἀγροτῶν καί ἐπαγγελματιῶν, χωρίς οἱ τελευταῖοι νά καταστρέφονται (ἡ θεωρία τοῦ «κοινωνικοῦ πλουραλισμοῦ») προπαγανδίζεται ἐπίμονα ἀπό τούς σύγχρονους ἀστούς οἰκονομολόγους.

Στή Ρωσία ἀνάλογη θεωρία μέ τή θεωρία τοῦ Μπρεντάνο καί τοῦ Ζόμπαρτ καλλιεργοῦσε ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ» Π. Μπ. Στροῦβε, πού προσπαθοῦσε νά χρησιμοποιήσει τό μαρξισμό πρός τό συμφέρον τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ὁ «στρουβισμός» παίρνει «ἀπό τό μαρξισμό ὅλα, ὅσα εἶναι παραδεκτά ἀπό τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη» καί ἀπορίπτει τήν «ζωντανή ψυχή τοῦ μαρξισμοῦ», τήν ἐπαναστατικότητά του. Ὁ Στροῦβε σέ ὅλα ἦταν ἀλληλέγγυος μέ τούς ἐκπροσώπους τῆς χυδαίας πολιτικῆς οἰκονομίας τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ἀπέδινε στόν καπιταλισμό σκοπό πού δέν εἶναι στή φύση του: τήν πιό πλήρη ἱκανοποίηση ὅλων τῶν ἀνθρώπινων ἀναγκῶν, καλοῦσε νά «πᾶμε νά φοιτήσουμε στή σχολή τοῦ καπιταλισμοῦ», προπαγάνδιζε ἀνοιχτά τή θεωρία τοῦ Μάλθους. «Ὁ μεγάλος μάστορας τῆς ἀποστασίας», κατά τό χαρακτηρισμό τοῦ Λένιν, Στροῦβε, «ἄρχισε ἀπό τόν ὀπορτουνισμό, ἀπ' τήν «κριτική ἐνάντια στό Μάρξ» καί γλίστρησε μέσα σέ μερικά χρόνια στόν ἀντεπαναστατικό ἀστικό ἐθνικο-φιλελευθερισμό». — *138.*

[68] Ὁ Β. Ι. Λένιν παραθέτει τά λόγια τοῦ μενσεβίκου-λικβινταριστῆ Φ. Ι. Ντάν ἀπό τήν ὁμιλία του στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908) πάνω στό θέμα «Ἡ σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος». — *139.*

69 Τό ἀπόσπασμα εἶναι ἀπό γράμμα τοῦ ρώσου ναρόντνικου Π. Ν. Τκατσιόφ πρός τόν διευθυντή τοῦ περιοδικοῦ «Βπεριόντ» πού βγῆκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1874 σέ ξεχωριστή μπροσούρα μέ τόν τίτλο «Τά καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας στή Ρωσία». Κατά λέξη στή μπροσούρα ἀναφέρεται: «...Δέν δεχόμαστε καμιά ἀναβολή καί καμιά καθυστέρηση. *Τώρα* ἤ πολύ ἀργά, ἴσως καί *ποτέ*!».—*140*.

70 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό διάταγμα τῆς 9 (22) τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1906 «Γιά τήν τροποποίηση ὁρισμένων διατάξεων τοῦ ἰσχύοντος νόμου πού ἀφοροῦν τήν ἀγροτική γαιοκτησία καί τή γαιοχρησία», πού ὕστερα ἀπό τήν ἔγκρισή του ἀπό τήν Κρατική δούμα καί τό Κρατικό Συμβούλιο ἄρχισε νά ὀνομάζεται νόμος τῆς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1910. Συμπληρωματικά μέ τό παραπάνω διάταγμα ἡ τσαρική κυβέρνηση στίς 15 (28) τοῦ Νοέμβρη 1906 ἐξέδοσε τό διάταγμα «Γιά τή χορήγηση ἀπό μέρους τῆς Τράπεζας ἀγροτικῆς πίστης δανείων μέ ὑποθήκευση τῶν κληρουχικῶν γαιῶν». Σύμφωνα μέ τά διατάγματα αὐτά παραχωροῦνταν στούς ἀγρότες τό δικαίωμα κατοχύρωσης τῶν κλήρων τους σέ προσωπική ἰδιοκτησία καί τό δικαίωμα νά ἀποχωροῦν ἀπό τίς κοινότητες καί νά καλλιεργοῦν δικά τους κομάτια γῆς καί ἀγροκτήματα (ὄτρουμπ καί χοῦτορ). Οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν χοῦτορ καί τῶν ὄτρουμπ μποροῦσαν νά πάρουν ἐπιχορήγηση γιά τήν ἀπόκτηση γῆς ἀπό τήν Ἀγροτική Τράπεζα. Σκοπός τῶν ἀγροτικῶν νόμων τοῦ Στολίπιν ἦταν ἡ δημιουργία στό πρόσωπο τῶν κουλάκων νέου κοινωνικοῦ στηρίγματος τῆς ἀπολυταρχίας στό χωριό, μέ τή διατήρηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς καί τή βίαιη καταστροφή τῆς κοινότητας. Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν ἐπιτάχυνε τήν καπιταλιστική ἐξέλιξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μέ τόν πιό βασανιστικό, τόν «πρωσικό» δρόμο, μέ τή διατήρηση τῆς ἐξουσίας, τῆς ἰδιοκτησίας καί τῶν προνομίων τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων, δυνάμωσε τή βίαιη ἀπαλλοτρίωση τῶν βασικῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς, ἐπιτάχυνε τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξης πού ἀπόκτησε τή δυνατότητα νά ἀγοράζει σέ ἐξευτελιστικές τιμές τούς κλήρους τῶν φτωχῶν.

Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τήν στολιπινική ἀγροτική νομοθεσία τοῦ 1906 (καί τό νόμο πού ἐκδόθηκε στίς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1910) δεύτερο μετά τή μεταρύθμιση τοῦ 1861 βῆμα στό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς δουλοπαροικιακῆς ἀπολυταρχίας σέ ἀστική μοναρχία. «Ἡ «παράταση» πού ἔδοσε ὁ Στολίπιν στό παλιό καθεστώς καί στήν παλιά δουλοπαροικιακή γεωργία, ἔγραφε ὁ Λένιν, βρίσκεται στό γεγονός, ὅτι ἀνοίχτηκε ἀκόμη μιά καί μάλιστα ἡ *τελευταία* βαλβίδα πού θά μποροῦσε ν' ἀνοιχτεῖ, χωρίς νά γίνει ἡ ἀπαλλοτρίωση ὅλης τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 226). Παρά τό γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση προπαγάνδιζε ἐντατικά τήν ἔξοδο τῶν ἀγροτῶν ἀπό τίς κοινότητες, μέσα σέ 9 χρόνια (ἀπό τό 1907 ὥς τό 1915) βγῆκαν στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία ἀπό τίς κοινότητες μόνο 2 $^1/_2$ ἑκατομμύρια περίπου ἀγροτικά νοικοκυριά. Τό δικαίωμα τῆς ἐξόδου ἀπό τίς κοινότητες τό χρησιμοποίησε πρίν ἀπ' ὅλα ἡ ἀγροτική ἀστική τάξη, πού ἀπόκτησε μ' αὐτό τόν τρόπο τή δυνατότητα νά δυναμώσει τήν οἰκονομία της. Ἔβγαιναν ἀπό τίς κοινότητες καί ὁρισμένοι φτωχοί ἀγρότες μέ σκοπό νά πουλήσουν τόν κλῆρο τους καί νά ξεκόψουν ὁριστικά ἀπό τό χωριό. Τό μικρό ἀγροτικό νοικοκυριό τσακισμένο ἀπό τή φτώχεια παρέμενε, ὅπως καί πρίν, πάμπτωχο καί καθυστερημένο.

Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν, ὄχι μόνο δέν ἐξάλειψε τή βασική ἀντίθεση ἀνάμεσα σ' ὅλη τήν ἀγροτιά καί στούς τσιφλικάδες, ἀλλά ὁδήγησε στήν παραπέρα ἐξαθλίωση τῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς, στήν ὄξυνση τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στούς κουλάκους καί στή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ. —*141.*

71 *Ἀγροτική Ἕνωση* — Πανρωσική ἀγροτική ἕνωση—ἐπαναστατική-δημοκρατική ὀργάνωση, πού δημιουργήθηκε τό 1905. Πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας τῆς Ἀγροτικῆς Ἕνωσης ἦταν οἱ ἀγρότες τοῦ κυβερνείου Μόσχας. Στίς 31 τοῦ Ἰούλη - 1 τοῦ Αὐγούστου (13-14 Αὐγούστου) 1905 συνῆλθε στή Μόσχα τό ἱδρυτικό συνέδριο πού ἔβαλε τίς βάσεις τῆς Πανρωσικῆς ἀγροτικῆς ἕνωσης. Στίς 6 - 10 (19 - 23) τοῦ Νοέμβρη 1905 ἔγινε τό δεύτερο συνέδριο τῆς Ἀγροτικῆς Ἕνωσης. Τά συνέδρια αὐτά ἐπεξεργάστηκαν τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῆς Ἕνωσης. Ἡ Ἀγροτική Ἕνωση ἀπαιτοῦσε πολιτικές ἐλευθερίες καί ἄμεση σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, ὑποστήριζε τήν τακτική τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τήν I Κρατική δούμα. Τό Ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς Ἕνωσης περιεῖχε τό αἴτημα τῆς κατάργησης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς, τῆς μεταβίβασης στούς ἀγρότες χωρίς ἐξαγορά τῆς γῆς τῶν μοναστηριῶν, τῆς ἐκκλησίας, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τῶν αὐλικῶν καί τοῦ κράτους. Ἡ Ἀγροτική Ἕνωση ἐπηρεαζόταν ἀπό τούς ἐσέρους καί τούς φιλελεύθερους, κρατοῦσε μικροαστική μεσοβέζικη στάση, παρουσίαζε ταλαντεύσεις καί ἀναποφασιστικότητα. Ἐνῶ ζητοῦσε τήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς, ἡ Ἕνωση συμφωνοῦσε νά δοθεῖ μιά μερική ἀποζημίωση στούς τσιφλικάδες. Ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν, ἡ Ἕνωση ἦταν μιά ὀργάνωση «πού εἶχε, φυσικά, πολλές ἀπό τίς προλήψεις τῆς ἀγροτιᾶς καί ἦταν συγκαταβατική ἀπέναντι στίς μικροαστικές αὐταπάτες τοῦ ἀγρότη (ὅπως εἶναι συγκαταβατικοί ἀπέναντί τους καί οἱ δικοί μας σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες), ὅμως ἦταν τέτια ὀργάνωση πού χωρίς ἀμφιβολία «πατοῦσε σέ γερό ἔδαφος», ἦταν μιά πραγματική ὀργάνωση τῶν μαζῶν, ἀναντίρρητα ἐπαναστατική στή βάση της, ἱκανή νά ἐφαρμόζει πραγματικά ἐπαναστατικές μεθόδους πάλης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 12ος, σελ. 332). Ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματα τῆς δράσης της ἡ Ἀγροτική Ἕνωση δέχτηκε τίς ἀστυνομικὲς διώξεις. Στίς ἀρχές τοῦ 1907 ἡ Ἕνωση ἔπαψε νά ὑπάρχει. — *141.*

72 Πρόκειται γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πού συνῆλθε στή Στοκχόλμη στίς 10 - 25 τοῦ Ἀπρίλη (23 τοῦ Ἀπρίλη - 8 τοῦ Μάη) 1906, ὅπου ψηφίστηκε ἡ λενινιστική διατύπωση τοῦ πρώτου ἄρθρου τοῦ Καταστατικοῦ καί ἀπορίφθηκε ἡ ὀπορτουνιστική διατύπωση τοῦ Μάρτοφ. — *145.*

73 Γιά τό ἄρθρο «Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί ὁ Τσερεβάνιν» ὁ Β. I. Λένιν χρησιμοποίησε τίς σημειώσεις του γιά τό βιβλίο τοῦ Τσερεβάνιν «Ἡ σημερινή κατάσταση καί τό πιθανό μέλλλον. Τό ἀγροτικό πρόβλημα καί ἡ λύση του ἀπό τά ἀντιμαχόμενα κόμματα. Ἡ 3η Δούμα, αἰτίες τῆς ἐμφάνισής της καί τό μέλλον της» (ἐκδόθηκε στή Μόσχα τό 1908), ἰδιαίτερα τήν «περίληψη τῶν κυριότερων σημειώσεων» πού τήν ἔκανε στό ἐξώφυλλο στό τέλος αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Οἱ σημειώσεις

τοῦ Λένιν γιά τό βιβλίο τοῦ Τσερεβάνιν δημοσιεύτηκαν στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXVI, σελ. 366 - 411. — *153.*

74 Τό ἄρθρο αὐτό τοῦ Β. Ι. Λένιν ἀποτελεῖ ἀπάντηση στίς ψεύτικες ἐπινοήσεις πού διέδιδαν οἱ ἀστικές ἐφημερίδες γιά διαγραφή τοῦ Μ. Γκόρκι ἀπό τό ΣΔΕΚΡ. Τό ἀνυπόγραφο σημείωμα «Ἡ διαγραφή τοῦ Μ. Γκόρκι ἀπό τό κόμμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν» πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 15 τοῦ Νοέμβρη 1909 στήν ἐφημερίδα «Οὔτρο Ροσίι», ὄργανο τῶν βιομηχάνων τῆς Μόσχας (τήν ἔβγαζε ὁ Π. Π. Ριαμπουσίνσκι τό 1907, καί τό 1909 - 1918). Στίς 20 τοῦ Νοέμβρη ἡ ἐφημερίδα αὐτή δημοσίευσε τὴ «συνέντευξη» γιά τήν ὁποία κάνει λόγο ὁ Β. Ι. Λένιν μέ τόν τίτλο «Ἡ γνώμη τοῦ Α. Π. Τσέχοφ γιά τόν Γκόρκι (συνέντευξη μέ τό σκηνοθέτη τοῦ Θεάτρου Τέχνης Λ. Α Σουλερζίτσκι)», στήν ὁποία ὑποστηριζόταν ὅτι ὁ Α. Π. Τσέχοφ λυπήθηκε γιατί ὁ Μ. Γκόρκι προσχώρησε στό κόμμα. Ὁ Γκόρκι, διαψεύδοντας αὐτή τήν ἐπινόηση, ἔγραφε στόν Λ. Α. Σουλερζίτσκι: «Ὁ Αν. Πάβλ. *δέν μποροῦσε* νά ξέρει τίποτε γιά τήν προσχώρησή μου στό κόμμα, γιατί αὐτό τό γεγονός ἔγινε ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπό τό θάνατό του» (Μ. Γκόρκι. Ἅπαντα σέ τριάντα τόμους, ρωσ. ἔκδ., τόμ. 29ος, 1955, σελ. 100). — *156.*

75 *«L' Eclair»* («'Αστραπή») — ἐφημερίδα πού ἔβγαινε ἀπό τό 1888 ὥς τό 1939 στό Παρίσι.

«Le Radical» («Ριζοσπάστης») — ἐφημερίδα πού ἐκδίδεται ἀπό τό 1881 στό Παρίσι.

Berliner Tageblatt» — «Berliner Tageblatt und Handelszeitung» («Καθημερινό φυλλάδιο καί ἐμπορική ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου»), ἔβγαινε ἀπό τό 1871 - 1939. —*156.*

76 Τό ντοκουμέντο αὐτό ἀποτελεῖ τήν ἀρχή ἑνός ἄρθρου, πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1909 (τό τέλος τοῦ ἄρθρου δέν βρέθηκε). Τό ἄρθρο προοριζόταν γιά τό φύλ. ἀρ. 50 τῆς «Προλετάρι», ὅμως δέν δημοσιεύτηκε. Στή θέση του ὁ Λένιν ἄρχισε νά γράφει τό ἄρθρο «Ὁρισμένες αἰτίες τῆς σύγχρονης ἰδεολογικῆς σύγχυσης», πού τό πρῶτο μέρος του δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 50 τῆς «Προλετάρι» τῆς 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 135-143).

Στό ἴδιο φύλλο τῆς «Προλετάρι» στή στήλη «'Από τό ἐργατικό κίνημα» δημοσιεύτηκε γράμμα ἀπό τήν Πετρούπολη «ἑνός παλιοῦ ἰσκριστῆ καί παλιοῦ μπολσεβίκου» μέ τήν ὑπογραφή «Τρ», πού ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναλύει καί παραθέτει ἀποσπάσματά του στό ἄρθρο αὐτό. —*157.*

77 Προτοῦ δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο αὐτό ὁ Λένιν ἔκανε στή Λιέγη στίς 29 τοῦ 'Οχτώβρη (ν.ἡμ.) 1909 μιά δημόσια διάλεξη μέ θέμα «Ἡ ἰδεολογία τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης»· στίς 26 τοῦ Νοέμβρη ὁ Λένιν ἔκανε στό Παρίσι τή διάλεξη «Ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ (ἡ ἐπιτυχία τῆς «Βέχι» καί ἡ κοινωνική της σημασία)» τό διάγραμμα τῆς διάλεξης αὐτῆς βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 435. —*168.*

78 «*Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι*» («Χρονικά τῆς Μόσχας») — ἐφημερίδα

πού τήν ἔβγαζε ἀπό τό 1756 τό πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας στήν ἀρχή σέ σχῆμα μικροῦ φυλλαδίου. Ἀπό τό 1863 ἡ ἐφημερίδα πέρασε στά χέρια τοῦ Μ. Ν. Κατκόφ καί ἔγινε μοναρχοεθνικιστικό ὄργανο, πού προπαγάνδιζε τίς ἀπόψεις τῶν πιό ἀντιδραστικῶν στρωμάτων τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ κλήρου. Ἀπό τό 1905 ἦταν ἕνα ἀπό τά κύρια ὄργανα τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Ἔβγαινε μέχρι τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. — *172*.

79 «*Τσετιριοχχβόστκα*» — συγκεκομμένη ὀνομασία τοῦ δημοκρατικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, πού περιλάβαινε τέσσερα αἰτήματα: γενικό, ἴσο, ἄμεσο καί μυστικό ἐκλογικό δικαίωμα. — *176*.

80 Μέ τή φράση «Πλουτίζετε, κύριοι, καί θά γίνετε ἐκλογεῖς» ἀπαντοῦσε στό αἴτημα τῆς μείωσης τοῦ ὑψηλοῦ περιουσιακοῦ ἐκλογικοῦ τιμήματος ὁ Γκυζώ, πού ἦταν οὐσιαστικά ἐπικεφαλῆς τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης στά χρόνια 1840 - 1848, καί ὁ ὁποῖος ἐπίσημα ὁρίστηκε πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τό 1847.

Μέ τά λόγια ὅτι ἡ κυβέρνηση «δέν ὑπολόγιζε στούς κακομοιριασμένους καί στούς μέθυσους, ἀλλά στούς δυνατούς καί στούς ἰσχυρούς», ὁ Π. Α. Στολίπιν ἐξέφρασε στό λόγο του στή συνεδρίαση τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς Δούμας στίς 5 (18) τοῦ Δεκέμβρη 1908 τό βασικό περιεχόμενο τοῦ διατάγματος τῆς 9 (22) τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1906. — *177*.

81 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Πέμπτου συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ «Γιά τή στάση ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 164 - 165). — *180*.

82 Βλ. τήν ἀπόφαση «Ἡ σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 195 - 197). — *180*.

83 «*Μοσκόβσκι Ἐζενεντέλνικ*» («Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρηση τῆς Μόσχας») — περιοδικό, ὄργανο τοῦ «Κόμματος τῆς εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης» συνταγματικο - μοναρχικῆς ὀργάνωσης τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1906 ὥς τό 1910 μέ διευθυντή τόν πρίγκιπα Ε. Ν. Τρουμπετσκόϊ· πλησιέστεροι συνεργάτες του ἦταν ὁ Ν. Ν. Λβόφ, ὁ Β. Α. Μακλάκοφ, ὁ Γκ. Ν. Τρουμπετσκόϊ κ.ἄ.· στό περιοδικό συνεργάζονταν οἱ «βεχιστές» Ν. Α. Μπερντιάγεφ, Μ. Ο. Γκέρσενζον, Π. Μπ. Στροῦβε κ.ἄ. — *184*.

84 «*Τό Βῆμα*» («De Tribune») — ἐφημερίδα, πού τήν ἵδρυσε τό 1907 ἡ ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Ὁλλανδικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος (Πάννεκουκ, Γκόρτερ, Βάϊνκοπ, Ἐνριέττα Ρόλαντ - Χόλστ). Ἀπό τό 1909, πού οἱ ἀριστεροί διαγράφηκαν ἀπό τό κόμμα καί ὀργάνωσαν τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Ὁλλανδίας, ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο αὐτοῦ τοῦ κόμματος· ἀπό τό 1918 ἦταν ὄργανο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας· ἔβγαινε μέ τόν τίτλο αὐτό μέχρι τόν Ἀπρίλη τοῦ 1937. — *190*.

85 *Τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Στουτγάρδης* (VII συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς) ἔγινε ἀπό τίς 18 ὥς τίς 24 τοῦ Αὐγούστου 1907. Γιά τό συνέδριο βλ. τά δυό ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ τόν τίτλο «Τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Στουτγάρδης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 72 - 79, 85 - 95). —*190.*

86 *Τό Σοσιαλιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ἀμερικῆς* ἱδρύθηκε τό 1876 στό ἑνωτικό συνέδριο πού ἔγινε στή Φιλαδέλφεια μέ τή συγχώνευση τῶν ἀμερικανικῶν τμημάτων τῆς Ι Διεθνοῦς καί τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων. Τό συνέδριο τό καθοδηγοῦσε ὁ Φ. Α. Ζόργκε, συναγωνιστής τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Ἡ συντριπτική πλειοψηφία τοῦ κόμματος ἀποτελοῦνταν ἀπό μετανάστες, πού ἦταν ἀδύνατα συνδεμένοι μέ τούς ντόπιους ἐργάτες τῆς Ἀμερικῆς. Στά πρῶτα χρόνια τήν καθοδηγητική θέση στό κόμμα τήν εἶχαν οἱ ὀπαδοί τοῦ Λασσάλ, πού ἔκαναν λάθη σεχταριστικοῦ-δογματικοῦ χαρακτήρα. Ὁρισμένοι καθοδηγητές τοῦ κόμματος θεωροῦσαν σάν κύριο καθῆκον τους τήν κοινοβουλευτική δράση καί ὑποτιμοῦσαν τή σημασία τῆς καθοδήγησης τῆς οἰκονομικῆς πάλης τῶν μαζῶν, κι' ἄλλοι κατρακυλοῦσαν στόν τρεϊντγιουνιονισμό καί στόν ἀναρχισμό. Οἱ ἰδεολογικές ταλαντεύσεις καί οἱ ταλαντεύσεις στήν τακτική τῆς καθοδήγησης ὁδήγησαν στό ἀδυνάτισμα τοῦ κόμματος καί στήν ἀποχώρηση ἀπό τίς γραμμές του μιᾶς σειρᾶς ἀπό ὁμάδες. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς ὑπέβαλλαν σέ αὐστηρή κριτική τήν σεχταριστική τακτική τῶν ἀμερικανῶν σοσιαλιστῶν.

Στήν τελευταία δεκαετία τοῦ 19ου αἰώνα στήν καθοδήγηση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἦρθε ἡ ἀριστερή πτέρυγα μ' ἐπικεφαλῆς τόν Ντ. ντέ-Λεόν πού ἔκανε, ὅμως, λάθη ἀναρχοσυνδικαλιστικοῦ χαρακτήρα. Τό ΣΕΚ παραιτοῦνταν ἀπό τήν πάλη γιά τίς μερικές διεκδικήσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, τή δουλιά στά ρεφορμιστικά συνδικάτα καί ὁλοένα καί περισσότερο ἔχανε τούς δεσμούς του μέ τό μαζικό ἐργατικό κίνημα, πού καί πρίν ἦταν ἀδύνατοι. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914 - 1918) τό Σοσιαλιστικό ἐργατικό κόμμα ἔκλινε πρός τό διεθνισμό. Μέ τήν ἐπίδραση τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης τό πιό ἐπαναστατικό τμῆμα τοῦ κόμματος πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἵδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἀμερικῆς. Σήμερα τό ΣΕΚ εἶναι μιά ὀλιγάριθμη ὀργάνωση χωρίς καμιά ἐπιροή στό ἐργατικό κίνημα τῶν ΕΠΑ. —*192.*

87 *Τό Ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα τῆς Ἀγγλίας* (Independent labour party) — ρεφορμιστική ὀργάνωση, πού ἱδρύθηκε ἀπ' τούς καθοδηγητές τῶν «νέων τρέϊντ-γιούνιον» τό 1893, τήν ἐποχή πού ἀναζωογονοῦνταν ἡ ἀπεργιακή πάλη καί δυνάμωνε τό κίνημα γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας ἀπ' τά ἀστικά κόμματα. Στό ΑΕΚ προσχώρησαν τά μέλη τῶν «νέων τρέϊντ-γιούνιον» καί πολλῶν παλιῶν συνδικάτων, ἐκπρόσωποι τῆς διανόησης καί τῆς μικροαστικῆς τάξης, πού βρίσκονταν κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τῶν φαβιανῶν. Ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν ὁ Κεϊρ Χάρντυ. Τό κόμμα πρόβαλε στό πρόγραμμά του τήν πάλη γιά τή συλλογική κατοχή ὅλων τῶν μέσων παραγωγῆς, κατανομῆς καί ἀνταλλαγῆς, τήν καθιέρωση τῆς ὀχτάωρης ἐργάσιμης ἡμέρας, τήν ἀπαγόρευση τῆς δουλιᾶς τῶν παιδιῶν, τήν καθιέρωση τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων καί τῶν ἐπιδομάτων ἀνεργίας.

Ὁ Φ. Ἔνγκελς χαιρέτισε τήν ἵδρυση τοῦ ΑΕΚ μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά καταφέρει νά ἀποφύγει τά σεχταριστικά λάθη τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας καί νά γίνει γνήσιο μαζικό ἐργατικό κόμμα. Τό ΑΕΚ ὅμως ἀκολούθησε ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἵδρυσής του ἀστικορεφορμιστικές θέσεις, δίνοντας τήν κύρια προσοχή στήν κοινοβουλευτική μορφή πάλης καί στίς κοινοβουλευτικές συναλλαγές μέ τό Φιλελεύθερο κόμμα. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τὸ Ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα, ἔγραφε ὅτι «στήν πράξη τό κόμμα αὐτό εἶναι κόμμα ὁπορτουνιστικό, ἐξαρτημένο πάντα ἀπό τήν ἀστική τάξη», ὅτι εἶναι ««ἀνεξάρτητο» μόνο ἀπό τό σοσιαλισμό, ἐνῶ ἀπό τό φιλελευθερισμό εἶναι πολύ ἐξαρτημένο» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 29ος, σελ. 456· τόμ. 18ος, σελ. 331). —*192.*

88 *ΠΠΣ* — Πολωνικό Σοσιαλιστικό κόμμα (Polska Partia Socjalistyczna) — ρεφορμιστικό ἐθνικιστικό κόμμα πού ἱδρύθηκε τό 1892. Τό ΠΠΣ, προβάλλοντας τό σύνθημα τῆς πάλης γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς Πολωνίας, καί μ' ἐπικεφαλῆς τόν Πιλσούδσκι καί τούς ὀπαδούς του ἔκανε χωριστική, ἐθνικιστική προπαγάνδα ἀνάμεσα στούς πολωνούς ἐργάτες καί προσπαθοῦσε νά τούς ἀποτραβήξει ἀπό τήν κοινή μέ τούς ρώσους ἐργάτες πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί στόν καπιταλισμό.

Σ' ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ΠΠΣ, χάρη στήν ἐπίδραση τῶν ἁπλῶν ἐργατῶν, μέσα στό κόμμα ἐμφανίζονταν ἀριστερές ὁμάδες. Ὁρισμένες ἀπ' αὐτές ἀργότερα προσχώρησαν στήν ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Τό 1906 τό ΠΠΣ διασπάστηκε στό ΠΠΣ - «λεβίτσα» καί στό δεξιό, σωβινιστικό, τό λεγόμενο ΠΠΣ - «πραβίτσα» («ἐπαναστατική φράξια»).

Τό ΠΠΣ - «λεβίτσα» κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ Κόμματος τῶν μπολσεβίκων καί μέ τή συμβολή τῆς ΣΔΒΠ καί Λ (Σοσιαλδημοκρατία τοῦ βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας) βαθμιαῖα περνοῦσε στίς συνεπεῖς ἐπαναστατικές θέσεις.

Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ ΠΠΣ - «λεβίτσα» πῆρε διεθνιστική θέση καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 συνενώθηκε μέ τή ΣΔΒΠ καί Λ. Τά ἑνωμένα κόμματα συγκρότησαν τό Κομμουνιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας (ἔτσι ὀνομαμαζόταν τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας ὥς τό 1925).

Τό δεξιό ΠΠΣ στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου συνέχισε τήν πολιτική τοῦ ἐθνικοῦ σωβινισμοῦ· συγκρότησε στό ἔδαφος τῆς Γαλικίας πολωνικές λεγεῶνες πού πολεμοῦσαν στό πλευρό τοῦ αὐστρογερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Μέ τήν ἵδρυση τοῦ πολωνικοῦ ἀστικοῦ κράτους τό δεξιό ΠΠΣ τό 1919 ἑνώθηκε μέ τά τμήματα τοῦ ΠΠΣ, πού βρίσκονταν στά ἐδάφη τῆς Πολωνίας, τά ὁποῖα εἶχαν καταληφθεῖ προηγούμενα ἀπό τή Γερμανία καί τήν Αὐστρία, καί ξαναπῆρε τό ὄνομα ΠΠΣ. Μπαίνοντας ἐπικεφαλῆς τῆς κυβέρνησης, βοήθησε νά περάσει ἡ ἐξουσία στά χέρια τῆς πολωνικῆς ἀστικῆς τάξης, ἔκανε συστηματικά ἀντικομμουνιστική προπαγάνδα καί ὑποστήριζε τήν πολιτική τῆς ἐπίθεσης ἐνάντια στή Σοβιετική χώρα, τήν πολιτική ἁρπαγῆς καί καταπίεσης τῆς Δυτικῆς Οὐκρανίας καί τῆς Δυτικῆς Λευκορωσίας. Ὁρισμένες ὁμάδες τοῦ ΠΠΣ πού δέν συμφωνοῦσαν μ' αὐτή τήν πολιτική, ἐνσωματώθηκαν στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Πολωνίας.

Τό ΠΠΣ, ὕστερα ἀπό τό φασιστικό πραξικόπημα τοῦ Πιλσούδσκι, (Μάης 1926), τυπικά ἀνῆκε στήν κοινοβουλευτική ἀντιπολίτευση, οὐσιαστικά ὅμως δέν ἔκανε δραστήρια πάλη ἐνάντια στό φασιστικό καθεστώς καί συνέχιζε τήν ἀντικομμουνιστική καί ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Τά ἀριστερά στοιχεῖα τοῦ ΠΠΣ ὅλα αὐτά τά χρόνια συνεργάζονταν μέ τούς πολωνούς κομμουνιστές, ὑποστηρίζοντας σέ μιά σειρά καμπάνιες τήν τακτική τοῦ ἑνιαίου μετώπου.

Στή διάρκεια τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου τό ΠΠΣ ξανά διασπάστηκε. Τό ἀντιδραστικό, σωβινιστικό του τμῆμα, πού πῆρε τόν τίτλο «Wolność, Równość, Niepodległość» («Ἐλευθερία, Ἰσότητα, Ἀνεξαρτησία»), συμμετεῖχε στήν ἀντιδραστική πολωνική «κυβέρνηση» τοῦ ἐξωτερικοῦ πού ἕδρευε στό Λονδίνο. Τό ἄλλο, τό ἀριστερό τμῆμα τοῦ ΠΠΣ, πού ὀνομάστηκε «Ἐργατικό κόμμα τῶν πολωνῶν σοσιαλιστῶν» (ΕΚΠΣ), κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας (ΕΚΠ), πού ἱδρύθηκε τό 1942, προσχώρησε στό λαϊκό μέτωπο πάλης ἐνάντια στούς χιτλερικούς κατακτητές, πάλευε γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Πολωνίας ἀπό τή φασιστική σκλαβιά καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἀποκατάστασης φιλικῶν σχέσεων μέ τήν ΕΣΣΔ.

Τό 1944, μετά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Πολωνίας ἀπό τή γερμανική κατοχή καί τό σχηματισμό τῆς Πολωνικῆς ἐπιτροπῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης, τό ΕΚΠΣ ὀνομάστηκε καί πάλι ΠΠΣ καί μαζί μέ τό ΕΚΠ πῆρε μέρος στήν οἰκοδόμηση τῆς λαϊκοδημοκρατικῆς Πολωνίας. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1948 τό ΕΚΠ καί τό ΠΠΣ συνενώθηκαν καί σχημάτισαν τό Ἑνοποιημένο ἐργατικό κόμμα τῆς Πολωνίας (ΕΕΚΠ). —*192.*

89 *Τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Ἀμερικῆς* ἱδρύθηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1901 στό συνέδριο τῆς Ἰνδιανούπολης μέ τή συνένωση τῶν ὁμάδων πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τό Σοσιαλιστικό ἐργατικό κόμμα καί ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῶν ΕΠΑ, πού ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές του ἦταν ὁ Γιούτζιν Ντέμπς, δημοφιλής παράγοντας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῶν ΕΠΑ. Ὁ ἴδιος ἦταν καί ἕνας ἀπ' τούς ἱδρυτές τοῦ νέου κόμματος. Ἡ κοινωνική σύνθεση τοῦ κόμματος ἦταν ἀνομοιογενής: συμμετεῖχαν σ' αὐτό ἕνα μέρος τῶν ἀμερικανῶν ἐργατῶν, ἐργάτες μετανάστες, μικροί φάρμερ καθώς καί στοιχεῖα προερχόμενα ἀπό τήν μικροαστική τάξη. Ἡ κεντριστική καί δεξιά ὀπορτουνιστική ἡγεσία τοῦ κόμματος (Βίκτορ Α. Μπέργκερ, Μορίς Χίλλκβιτ κ.ἄ.) ἀρνοῦνταν τήν ἀνάγκη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, παραιτοῦνταν ἀπό τίς ἐπαναστατικές μεθόδους πάλης καί περιόριζαν τή δράση τοῦ κόμματος βασικά στή συμμετοχή στίς ἐκλογικές καμπάνιες. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914 - 1918) στίς γραμμές τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος διαμορφώθηκαν τρία ρεύματα: οἱ σοσιαλσωβινιστές πού ὑποστήριζαν τήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τῆς κυβέρνησης· οἱ κεντριστές πού ἦταν ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο μόνο στά λόγια· ἡ ἐπαναστατική μειοψηφία, πού ἀκολουθοῦσε διεθνιστικές θέσεις καί πάλευε ἐνάντια στόν πόλεμο.

Ἡ ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, μ' ἐπικεφαλῆς τόν Τσάρλς Ρούτενμπεργκ, τόν Οὐΐλιαμ Φόστερ, τόν Μπίλλ Χάϊβουντ κ.ἄ., στηριζόμενη στά προλεταριακά στοιχεῖα, πάλευε ἐνάντια στήν ὀπορτουνιστική καθοδήγηση τοῦ κόμματος, γιά αὐτοτελή πολιτική δράση τοῦ προλεταριάτου, γιά τή δημιουργία παραγωγικῶν συνδικά-

των πού νά βασίζονται στίς ἀρχές τῆς ταξικῆς πάλης. Τό 1919 τό Σοσιαλιστικό κόμμα διασπάστηκε. Ἡ ἀριστερή πτέρυγα πού ἀποχώρησε ἀπό τό ΣΚ ἔγινε ὁ πρωτεργάτης τῆς δημιουργίας καί ὁ βασικός πυρήνας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῶν ΕΠΑ.

Τώρα τό Σοσιαλιστικό κόμμα εἶναι μιά ὀλιγάριθμη σεχταριστική ὀργάνωση. — *192.*

90 *Ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ»* — ἀντιμπολσεβίκικη, ἀντικομματική ὁμάδα τῶν ὀτζοβιστῶν, τῶν οὐλτιματιστῶν καί τῶν θεοπλαστῶν· ὀργανώθηκε μέ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Α. Μπογκντάνοφ καί τοῦ Γκ. Ἀλέξινσκι τό Δεκέμβρη τοῦ 1909, ὕστερα ἀπό τή διάλυση τοῦ ὀτζοβιστικοῦ-οὐλτιματιστικοῦ φραξιονιστικοῦ κέντρου, τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι· εἶχε τό ἔντυπο ὄργανό της μέ τόν ἴδιο τίτλο.

Ἡ πάλη τῶν βπεριοντοφικῶν ἐνάντια στούς μπολσεβίκους διακρινόταν ἀπό τήν παντελή ἔλλειψη ἀρχῶν καί τήν ἀδίστακτη χρησιμοποίηση κάθε μέσου. Στήν ὁλομέλεια τοῦ Γενάρη 1910 οἱ βπεριοντοφικοί δροῦσαν σέ στενή σύνδεση μέ τούς λικβινταριστές-γκολοσοφικούς καί μέ τούς τροτσκιστές. Οἱ βπεριοντοφικοί, ἀφοῦ κατάφεραν νά τούς ἀναγνωρίσει ἡ ὁλομέλεια τήν ὁμάδα τους σάν «κομματική ἐκδοτική ὁμάδα» καί νά πάρουν ἀπό τήν ΚΕ οἰκονομική ἐνίσχυση γιά τήν ἔκδοσή της, ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια ἔκαναν αὐστηρή κριτική στίς ἀποφάσεις της ἀπό ὀτζοβιστικές-οὐλτιματιστικές θέσεις καί ἀρνήθηκαν νά πειθαρχήσουν σ' αὐτές. Ἔπειτα ἀπό τήν κομματική συνδιάσκεψη τῆς Πράγας, οἱ βπεριοντοφικοί ἑνώθηκαν μέ τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί τούς τροτσκιστές στήν πάλη ἐνάντια στίς ἀποφάσεις της.

Οἱ χωρίς ἀρχές ἀντικομματικές καί ἀντιμαρξιστικές ἐνέργιες τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» ἀπωθοῦσαν ἀπ' αὐτήν τούς ἐργάτες. «Ἡ ὁμάδα αὐτή, — ἔγραφε ὁ Λένιν, — εἶχε πάντοτε πολύ ἀσήμαντη ἐπιροή καί κρατιόταν στή ζωή ἀποκλειστικά καί μόνο χάρη στούς συμβιβασμούς της μέ τίς κάθε λογῆς ἀποκομμένες ἀπό τή Ρωσία καί ἐντελῶς ἀνίσχυρες ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ.485). Ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ», μή ἔχοντας στήριγμα στό ἐργατικό κίνημα, οὐσιαστικά διαλύθηκε τό 1913, τυπικά ὅμως ἔπαυσε νά ὑπάρχει μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. —*194.*

91 *Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ*, ἡ γνωστή μέ τό ὄνομα «ἑνωτική», συνῆλθε στίς 2-23 τοῦ Γενάρη (15 τοῦ Γενάρη-5 τοῦ Φλεβάρη) 1910 στό Παρίσι.

Τό ζήτημα σχετικά μέ τούς τρόπους καί τίς μεθόδους δυναμώματος τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητάς του μπῆκε μέ ἰδιαίτερη ὀξύτητα τό φθινόπωρο τοῦ 1909. Τό Νοέμβρη τοῦ 1909 ὁ Β. Ι. Λένιν, σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», πρότεινε σχέδιο προσέγγισης, συνασπισμοῦ τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς-μενσεβίκους γιά κοινή πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί στούς ὀτζοβιστές. Σέ ἀντίβαρο στό σχέδιο τοῦ Λένιν οἱ συμφιλιωτιστές Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ, Λ. Μπ. Κάμενεφ καί Α. Ι. Ρίκοφ προσπαθοῦσαν νά πετύχουν τήν ἕνωση τῶν μπολσεβίκων μέ τούς μενσεβίκους-γκολοσοφικούς (λικβινταριστές) καί τούς τροτσκιστές, πράγμα πού σήμαινε στήν πράξη τή διάλυση τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος. Συμφιλιωτιστικές ταλαντεύσεις ἐκδήλωναν ἐπίσης

τά μέλη τῆς ΚΕ Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι καί Β. Π. Νογκίν. Οἱ μπολσεβίκοι, μιά καί ἡ κατάσταση πού διαμορφώθηκε στό κόμμα καί στή Ρωσία ἀπαιτοῦσε ἐπιτακτικά τό ξεκαθάρισμα τῶν ζητημάτων πού εἶχαν σχέση μέ τήν ἕνωση τῶν κομματικῶν δυνάμεων, ἔστειλαν τήν 1 (14) τοῦ Νοέμβρη 1909 δήλωση στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ γιά τήν ἀνάγκη σύγκλησης στό συντομότερο χρονικό διάστημα ὁλομέλειας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος.

Στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ Γενάρη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ὁμάδων καί παρατάξεων, καθώς καί ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων. Τήν πλειοψηφία στήν ὁλομέλεια τήν εἶχαν οἱ συμφιλιωτιστές.

Ὁ Λένιν ἔκανε στήν ὁλομέλεια ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στούς ὀπορτουνιστές καί στούς συμφιλιωτιστές, ἐπιδιώκοντας τήν ἀποφασιστική καταδίκη τοῦ λικβινταρισμοῦ καί τοῦ ὀτζοβισμοῦ, ἐφαρμόζοντας γραμμή προσέγγισης τῶν μπολσεβίκων μέ τούς κομματικούς-μενσεβίκους. Ὁ Λένιν, χαρακτηρίζοντας τήν κατάσταση στήν ὁλομέλεια, ἔγραφε ἀργότερα στόν Μ. Γκόρκι: «Ἦταν τρεῖς βδομάδες βασανιστικές, ἔσπασαν τελείως τά νεῦρα, χίλιοι-δυό διαβόλοι!» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 367).

Τά θέματα τῆς ὁλομέλειας ἦταν: 1) Λογοδοσία τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ· 2) Λογοδοσία τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ· 3) Λογοδοσία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου· 4) Λογοδοσία τῶν Κεντρικῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων· 5) Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος· 6) Σχετικά μέ τή σύγκληση τακτικῆς συνδιάσκεψης τοῦ κόμματος· 7) Τό Καταστατικό τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἄλλα θέματα.

Κατά τή συζήτηση τοῦ βασικοῦ θέματος: ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος, οἱ μενσεβίκοι-γκολοσοφικοί πού εἶχαν συνασπιστεῖ στήν ὁλομέλεια μέ τούς βπεριοντοφικούς καί μέ τήν ὑποστήριξη τῶν τροτσκιστῶν προσπαθοῦσαν νά ὑπερασπιστοῦν τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό. Ὅμως μέ τήν ἐπιμονή τοῦ Λένιν ἡ ὁλομέλεια πῆρε τήν ἀπόφαση «Γιά τήν κατάσταση στό κόμμα», πού ἦταν «ἄμεσο πόρισμα, φυσική συνέχεια καί ὁλοκλήρωση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1908, πού καταδικάζουν τό λικβινταρισμό καί ἀπαιτοῦν τήν ρητή ἀναγνώριση τῆς δουλιᾶς τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέσα στή Δούμα, καθώς καί τή χρησιμοποίηση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 192). Παρ' ὅλο πού οἱ συμφιλιωτιστές καί οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν μενσεβίκων-γκολοσοφικῶν, τῶν βπεριοντοφικῶν καί τῶν τροτσκιστῶν συμφώνησαν νά μήν ὀνομάσουν στήν ἀπόφαση τούς λικβινταριστές καί τούς ὀτζοβιστές μέ τά ὀνόματά τους, ἡ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας καταδίκασε τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό, παραδέχτηκε τόν κίνδυνο αὐτῶν τῶν ρευμάτων καί τήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐνάντιά τους.

Ὁ Λένιν ἀργότερα, ἐκτιμώντας τή σημασία τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη, τόνιζε ὅτι αὐτή καθόρισε ὁριστικά τήν τακτική τοῦ κόμματος στήν περίοδο τῆς ἀντεπανάστασης, ψηφίζοντας ἀπόφαση πού ἀποτελεῖ ἀνάπτυξη τῆς ἀπόφασης τῆς V συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσικῆς τοῦ 1908), ὅτι ὁ λικβινταρισμός καί ὁ ὀτζοβισμός εἶναι ἐκδήλωση τῆς ἀστικῆς ἐπιρροῆς στό προλεταριάτο. Ἡ ὁλομέλεια ἔβαλε ἐπίσης τό ζήτημα τῆς ἀνάγκης τῆς δημιουργίας πραγματικῆς ἑνότητας

τοῦ κόμματος σέ σύνδεση μέ τά ἰδεολογικά-πολιτικά καθήκοντα τοῦ κόμματος στή δοσμένη ἱστορική περίοδο.

Ταυτόχρονα ὁ Λένιν ἐπέκρινε αὐστηρά τίς συμφιλιωτιστικές ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας. Παρά τήν ἀντίθετη γνώμη τοῦ Λένιν, οἱ συμφιλιωτιστές σέ συμμαχία μέ τόν Τρότσκι δέν ἀνάδειξαν στά κεντρικά κομματικά ὄργανα κομματικούς-μενσεβίκους, ἀλλά μενσεβίκους-γκολοσοφικούς (λικβινταριστές). Ἡ ὁλομέλεια πῆρε ἀπόφαση νά δοθεῖ χρηματική ἐνίσχυση στήν ἐφημερίδα τοῦ Τρότσκι, στήν «Πράβντα» τῆς Βιέννης καί νά μπεῖ στή Συντακτική της ἐπιτροπή ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ. Ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» ἀναγνωρίστηκε κομματική ἐκδοτική ὁμάδα. Διαλυόταν τό Μπολσεβίκικο κέντρο καί σταματοῦσε ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»· οἱ μπολσεβίκοι παράδιναν ἕνα μέρος τῆς περιουσίας της στήν ΚΕ, ἐνῶ τό ὑπόλοιπο τό ἔδιναν σέ τρίτα πρόσωπα, στούς λεγόμενους μεσεγγυητές (Κ. Κάουτσκι, Φ. Μέρινγκ, Κ. Τσέτκιν), μέ τήν ὑποχρέωση ὕστερα ἀπό δυό χρόνια νά τό παραδόσουν στήν ΚΕ, ἐφόσον οἱ μενσεβίκοι-γκολοσοφικοί διαλύσουν τό φραξιονιστικό τους κέντρο καί σταματήσουν τήν ἔκδοση τοῦ φραξιονιστικοῦ τους ὀργάνου. Στήν ἀπόφαση «Γιά τά φραξιονιστικά κέντρα» ἡ ὁλομέλεια τόνισε ὅτι «τά συμφέροντα τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητας τοῦ κόμματος ἀπαιτοῦν τό κλείσιμο στό συντομότερο χρονικό διάστημα τῆς ἐφημερίδας «*Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*». Ὅμως, ὅπως ἔγραφε ὁ Λένιν, ἡ ὁλομέλεια περιορίστηκε μόνο στίς προφορικές ὑποσχέσεις τῶν γκολοσοφικῶν (λικβινταριστῶν) καί τῶν βπεριοντοφικῶν ὅτι θά διαλύσουν τίς φράξιες καί θά σταματήσουν τά φραξιονιστικά τους ἔντυπα. Οἱ συμφιλιωτιστικές ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας βοήθησαν τούς λικβινταριστές καί τούς ὀτζοβιστές καί ἔφεραν μεγάλη ζημιά στό κόμμα.

Οἱ μενσεβίκοι-γκολοσοφικοί, οἱ βπεριοντοφικοί καί οἱ τροτσκιστές ἀρνήθηκαν νά πειθαρχήσουν στίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας. Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» δέν ἔκλεισε. Οἱ λικβινταριστές ἄρχισαν νά βγάζουν νόμιμα στή Ρωσία τό ὄργανό τους «Νάσα Ζαριά», ὅπου συνεργάζονταν καί οἱ γκολοσοφικοί. Ἡ ὁμάδα «Βπεριόντ» δέν σταμάτησε τή διασπαστική της δράση. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς τροτσκιστικῆς «Πράβντα» ἀρνήθηκε νά δεχτεῖ τόν ἔλεγχο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές, ἀφοῦ εἰσχώρησαν στά κεντρικά κομματικά ὄργανα, ἐμπόδιζαν τήν ἀποκατάσταση τῆς κανονικῆς λειτουργίας τους καί τή δουλιά τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Γιά ὅλα αὐτά οἱ μπολεβίκοι δήλωσαν τό φθινόπωρο τοῦ 1910 ὅτι δέν θεωροῦν τόν ἑαυτό τους δεσμευμένο ἀπό τή συμφωνία πού ἔγινε μεταξύ τῶν ὁμάδων στήν ὁλομέλεια τοῦ Γενάρη. Οἱ μπολσεβίκοι ἄρχισαν τήν ἔκδοση τοῦ ὀργάνου τους, τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα». Προσπαθοῦσαν νά πετύχουν τή σύγκληση νέας ὁλομέλειας καί ζητοῦσαν τήν ἐπιστροφή τῆς περιουσίας καί τῶν χρημάτων πού τά εἶχαν δόσει μέ ὅρους στή διάθεση τῆς ΚΕ.

Τά πρακτικά τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη δέν βρέθηκαν. Οἱ ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας, ἡ πάλη μέσα στήν ὁλομέλεια ἐνάντια στούς λικβινταριστές, στούς βπεριοντοφικούς, στούς τροτσκιστές καί στούς συμφιλιωτιστές ἔχει φωτιστεῖ λεπτομερειακά στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σημειώσεις δημοσιολόγου» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 243-311). — *197*.

92 Βλ. «'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 234 - 243. —*197.*

93 Τό ἄρθρο *«Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα»* ὁ Β. Ι. Λένιν τό ἔγραψε σάν ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γιά τό φύλ. ἀρ. 12 τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Στό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Μάρτη 1910 τό ἄρθρο ἐκδόθηκε σέ ξεχωριστό ἀνάτυπο καί μετά δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *206.*

94 *«Ντισκουσσιόννι Λιστόκ»* («Δελτίο συζητήσεων») — παράρτημα τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Κεντρικοῦ 'Οργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἔβγαινε μέ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη 1910 τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1910 ὥς τίς 29 τοῦ 'Απρίλη (12 τοῦ Μάη) 1911 στό Παρίσι. Βγῆκαν τρία τεύχη. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῶν μπολσεβίκων, τῶν μενσεβίκων, τῶν οὐλτιματιστῶν, τῶν μπουντιστῶν, τῶν πλεχανοφικῶν, τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Στό πρῶτο καί στό δεύτερο τεῦχος τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ» δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σημειώσεις δημοσιολόγου»· στό τρίτο τεῦχος τό ἄρθρο «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 243-311, 366-384). —*206.*

95 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Γραφείου 'Εξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ «Πρός ὅλους τούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ», πού ἐκδόθηκε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο στίς 3 (16) τοῦ Μάρτη 1910.

Τό Γραφεῖο 'Εξωτερικοῦ τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς (ΓΕΚΕ) συγκροτήθηκε ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τόν Αὔγουστο τοῦ 1908 σάν παγκομματική ἐκπροσώπηση στό ἐξωτερικό (ἀποτελοῦνταν ἀπό τρία ἄτομα) καί ὑπαγόταν στό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ. Τό ΓΕΚΕ εἶχε καθῆκον νά διατηρεῖ διαρκή ἐπαφή μέ τήν Κεντρική 'Επιτροπή πού δροῦσε στή Ρωσία καί μέ τά μέλη τῆς ΚΕ πού δούλευαν στό ἐξωτερικό, νά ἐλέγχει τή δράση τῶν ὁμάδων βοήθειας τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τοῦ Κεντρικοῦ τους Γραφείου, νά παραλαβαίνει τίς χρηματικές συνδρομές τῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ στό ταμεῖο τῆς ΚΕ καί νά ὀργανώνει τούς χρηματικούς ἐράνους ὑπέρ τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς. Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Αὐγούστου, μέ σκοπό νά συνενώσει ὅλες τίς ὁμάδες βοήθειας τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί νά τίς ὑπαγάγει σέ μιά ἑνιαία παγκομματική καθοδήγηση, ἀνάθεσε στό ΓΕΚΕ νά συγκαλέσει εἰδικό συνέδριο αὐτῶν τῶν ὁμάδων. Τό ΓΕΚΕ ὅμως δέν κατάφερε νά συγκαλέσει τό συνέδριο στή διάρκεια τοῦ 1909, λόγω τῆς ἐπίμονης ἀντίστασης τοῦ Κεντρικοῦ Γραφείου τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού τό εἶχαν πάρει στά χέρια τους οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές.

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Γενάρη 1910 ἀνασυγκρότησε τό ΓΕΚΕ καί τό περιόρισε στό ρόλο τοῦ καθοδηγητῆ γενικῶν ζητημάτων τοῦ κόμματος, δυναμώνοντας ἀντίστοιχα τή δικαιοδοσία τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τό ΓΕΚΕ ἀποτελέστηκε ἀπό 5 ἄτομα, ἀπό τά ὁποῖα τά τρία ἦταν ἐκπρόσωποι τῶν Κεντρικῶν 'Επιτροπῶν τῶν ἐθνικῶν οργα-

νώσεων. Στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ μπῆκαν : ἀπό τούς μπολσεβίκους ὁ Α. Ι. Λιουμπίμοφ, ἀπ' τούς μενσεβίκους ὁ Μπ. Ι. Γκόριεφ (Γκόλτμαν), ἀπό τούς πολωνούς σοσιαλδημοκράτες ὁ Γ. Τίσκα, ἀπό τούς μπουντιστές ὁ Ἰόνοφ (Φ. Μ. Κόϊγκεν) καί ἀπό τούς λεττονούς σοσιαλδημοκράτες ὁ Γ. Α. Μπέρζιν. Σέ λίγο ἡ σύνθεση τοῦ ΓΕΚΕ ἄλλαξε : ἀντιπρόσωπος τῶν μπολσεβίκων στό γραφεῖο μπῆκε ὁ Ν. Α. Σεμάσκο (Ἀλεξάντροφ), τῶν μπουντιστῶν ὁ Μ. Ι. Λίμπερ, καί τῶν λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν ὁ Σβάρτς (Γ. Ἐλιάς)· οἱ δυό τελευταῖοι ἦταν λικβινταριστές. Στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ διαμορφώθηκε ἔτσι μιά σταθερή λικβινταριστική πλειοψηφία πού προσπαθοῦσε μέ κάθε τρόπο νά ἀποδιοργανώσει τή δουλιά τῶν κεντρικῶν κομματικῶν ὀργάνων. Ἡ ἀντικομματική θέση τοῦ ΓΕΚΕ ἐκδηλώθηκε ὁλοκάθαρα στή συστηματική ματαίωση τῆς σύγκλησης τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ, πού ἐπιδίωκαν ἐπίμονα οἱ μπολσεβίκοι, γιατί οἱ λικβινταριστές δέν ἐφάρμοζαν τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ. Ἡ λικβινταριστική τακτική τοῦ ΓΕΚΕ ἀνάγκασε τόν ἀντιπρόσωπο τῶν μπολσεβίκων Ν. Α. Σεμάσκο νά ἀποχωρήσει τό Μάη τοῦ 1911 ἀπό τό ΓΕΚΕ.

Ἡ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε τόν Ἰούνη τοῦ 1911 στό Παρίσι, πῆρε ἀπόφαση πού καταδίκαζε τήν πολιτική γραμμή τοῦ ΓΕΚΕ. Στήν ἀπόφαση τῆς σύσκεψης ἀναφερόταν ὅτι τό ΓΕΚΕ σέ πολλές περιπτώσεις, ὅπως, λογουχάρη, στό ζήτημα τῆς συνένωσης τῶν ὁμάδων τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, σχετικά μέ τή σύγκληση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ, στό ζήτημα τῆς ὑποστήριξης τῶν νόμιμων σοσιαλδημοκρατικῶν ἐντύπων στή Ρωσία καί σέ πολλά ἄλλα ζητήματα, ἀκολούθησε ἀντικομματική, φραξιονιστική πολιτική, καί παραβίασε τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τοῦ 1910. Ἡ σύσκεψη καταδίκασε τήν ἀντικομματική στάση τοῦ ΓΕΚΕ καί παράπεμψε τό ζήτημα τῆς παραπέρα ὕπαρξής του νά τό λύσει ἡ ἑπόμενη ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Τό Νοέμβρη τοῦ 1911 ἀπό τό ΓΕΚΕ ἀνακλήθηκε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί μετά καί ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τό Γενάρη τοῦ 1912 τό ΓΕΚΕ αὐτοδιαλύθηκε. —*211.*

96 *«Ντοκουμέντο πού θά ἀποκτήσει τή φήμη τοῦ Ἡρόστρατου»*—«Ἀνοιχτό γράμμα», πού προπαγάνδιζε λικβινταριστικές ἀπόψεις· τό ὑπέγραψαν οἱ μενσεβίκοι : Σ. Ο. Τσεντερμπάουμ (Αὐγουστόβσκι), Μ. Σ. Μακατζιούμπ (Ἀντόν), Β. Κ. Ἰκόφ (Βαντίμ), Λ. Ν. Ράντσενκο (Β. Πετρόβα),Μπ. Σ. Τσέϊτλιν (Γκεόργκι), Β. Ο. Τσεντερμπάουμ (Γκεόργκ), Β. Α. Γκουτόβσκι (Εὐγ. Γκα-άζ), Γκ. Ι. Πριγκόρνι (Κραμόλνικοφ), Μπ. Α. Γκίνζμπουργκ (Ντ. Κολτσόφ), Ρ. Σ. Γκάλμπερσταντ (Νατ. Μιχαήλοβα), Κ. Μ. Ἐρμολάγεφ (Ρόμαν), Μ. Λ. Χέϊσιν (Ρόμουλ), Σ. Ι. Πορτουγκέϊς (Σολομόνοφ), Φ. Α. Λίπκιν (Τσερεβάνιν), Π. Α. Μπρονστέϊν (Γιούρι), Γ. Α. Πιλέτσκι (Γ. Π - ι). — *212.*

97 *Τό Ρωσικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ* ἐκλεγόταν σέ γενική συνέλευση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού δροῦσαν στή Ρωσία. Τό Γραφεῖο διαχειριζόταν ὅλα τά ζητήματα τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού δούλευαν στή Ρωσία ἀνάμεσα στίς γενικές συνελεύσεις τῆς ΚΕ (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954 σελ. 238 - 239). — *212.*

98 «*Ἕνα ἀπό τά μέλη τῆς ΚΕ πού δροῦσαν στή Ρωσία* — ὁ Β. Π. Νογκίν. —*212.*

99 «*Ὀσβομποζντέντσι*» — ἐκπρόσωποι τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης πού εἶχαν συσπειρωθεῖ γύρω ἀπ' τό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε».

«*Ὀσβομποζντένιγε*» («Ἀπελευθέρωση»)—δεκαπενθήμερο περιοδικό πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1902 ὥς τίς 5 (18) τοῦ Ὀχτώβρη 1905 μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στροῦβε. Τό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε», πού ἱδρύθηκε στούς κόλπους τοῦ ἀντιπολιτευτικοῦ κινήματος τῶν ζέμστβο, ἦταν οὐσιαστικά ὄργανο τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί καλλιεργοῦσε τίς ἰδέες τοῦ μετριοπαθοῦς μοναρχικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τό 1903 σχηματίστηκε γύρω ἀπ' τό περιοδικό (καί τό Γενάρη τοῦ 1904 πῆρε τήν ὁριστική της μορφή) ἡ «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης», πού διατηρήθηκε ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Μαζί μέ τούς συνταγματικούς-ζέμτσι οἱ «ὀσβομποζντέντσι» ἀποτέλεσαν τόν πυρήνα τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, τοῦ κυριότερου ἀστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, πού ἱδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. —*216.*

100 Βλ. τήν εἰσαγωγή τοῦ Φ. Ἔνγκελς στήν ἀγγλική ἔκδοση τῆς μπροσούρας του «Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπό τήν οὐτοπία στήν ἐπιστήμη», ὅπου τό 1892 ἔγραφε: «Γιά νά μπορέσει ἡ ἀστική τάξη νά μαζέψει ἔστω καί μονάχα αὐτούς τούς καρπούς τῆς νίκης, πού ἦταν τότε ἐντελῶς ὥριμοι γιά συγκομιδή, χρειάστηκε νά ὁδηγηθεῖ ἡ ἐπανάσταση σημαντικά πέρα ἀπ' τό σκοπό αὐτό...» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δυό τόμους, ρωσ. ἔκδ., τόμ. II, 1955, σελ. 95). — *217.*

101 Ὁ Β. Ι. Λένιν παραθέτει τά λόγια τοῦ Βόλγκιν, τοῦ ἥρωα τοῦ μυθιστορήματος «Πρόλογος» τοῦ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι (βλ. Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι. Πλήρης συλλογή ἔργων, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XIII, 1949, σελ. 197). —*219.*

102 Βλ. τήν ἀπόφαση «Γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος» πού πῆρε ἡ Πέμπτη συνδιάσκεψη (Πανρωσική τοῦ 1908) τοῦ ΣΔΕΚΡ. («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 195 - 197). —*225.*

103 «*Δήλωση τῆς 31 τοῦ Μάρτη*» ὀνομάστηκε στίς ἐφημερίδες ἡ ἀγόρευση τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Π. Α. Στολίπιν κατά τή συζήτηση τῆς ἐπερώτησης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, πού τήν ὑπόγραψαν 32 βουλευτές καί ἀφοροῦσε τόν «Κανονισμό» τῆς 24 Αὐγούστου (6 τοῦ Σεπτέμβρη) 1909. Μέ τόν «Κανονισμό» αὐτό ἀφαιροῦνταν ἀπ' τή δικαιοδοσία τῆς Κρατικῆς δούμας ὅλα τά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν τά Ὑπουργεῖα Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν. —*227.*

104 Πρόκειται γιά τήν ἔκθεση τοῦ κόμητα Ν. Α. Μπομπρίνσκι στό VI συνέδριο τῶν ἑνωμένων εὐγενῶν, πού ἔγινε στίς 14 - 20 τοῦ Μάρτη (27 τοῦ Μάρτη - 2 τοῦ Ἀπρίλη) 1910 στήν Πετρούπολη, σχετικά «μέ τίς ἐπιθέσεις στήν Κρατική δούμα ἐνάντια στό κοινωνικό σύστημα καί

στούς εὐγενεῖς». Τό Συμβούλιο τῶν ἑνωμένων εὐγενῶν ἦταν ἀντεπαναστατική ὀργάνωση τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων, πού συγκροτήθηκε τό Μάη τοῦ 1906 στό πρῶτο συνέδριο τῶν πληρεξουσίων τῶν συλλόγων τῶν εὐγενῶν τῶν κυβερνείων· ὑπῆρχε ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917. Ὁ Λένιν ὀνόμασε τό Συμβούλιο τῶν ἑνωμένων εὐγενῶν «συμβούλιο τῶν ἑνωμένων φεουδαρχῶν». —*228*.

105 *«Νεότουρκοι»* — εὐρωπαϊκή ὀνομασία τῶν μελῶν τοῦ τουρκικοῦ ἀστοτσιφλικάδικου ἐθνικιστικοῦ κόμματος «Ἕνωση καί πρόοδος» πού ἱδρύθηκε τό 1889 στήν Κωνσταντινούπολη. Οἱ νεότουρκοι ἐπιδίωκαν τόν περιορισμό τῆς ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας τοῦ σουλτάνου καί τή μετατροπή τῆς φεουδαρχικῆς αὐτοκρατορίας σέ ἀστικό συνταγματικό-μοναρχικό κράτος, τό δυνάμωμα τοῦ ρόλου τῆς τουρκικῆς ἀστικῆς τάξης στήν οἰκονομική καί πολιτική ζωή τῆς χώρας. Ἡ κυβέρνηση τῶν νεότουρκων, πού ἦρθε στήν ἐξουσία τό 1908 μετά ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση κορυφῶν καί μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ στρατοῦ, διατήρησε τή μοναρχία καί ἀκολούθησε ἀντιδραστική πολιτική. Τό νεοτουρκικό κόμμα αὐτοδιαλύθηκε ὕστερα ἀπό τήν ἧττα τῆς Τουρκίας στόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο (φθινόπωρο τοῦ 1918). —*230*.

106 Ἡ ἀπόφαση τῆς δεύτερης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ, γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος, πάρθηκε στή συνέλευση τῆς 30 τοῦ Μάρτη (12 τοῦ Ἀπρίλη) 1910 καί ἐκδόθηκε σέ χωριστό φυλλάδιο. Ἡ ἀπόφαση καταδίκαζε τίς προσπάθειες τῶν λικβινταριστῶν νά ἀνατρέψουν τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη (1910) τῆς ΚΕ καί καλοῦσε ὅλους τούς κομματικούς σοσιαλδημοκράτες, μαζί καί τούς κομματικούς μενσεβίκους νά ἐφαρμόσουν τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας, νά παλέψουν γιά τήν ἑνότητα ἐνάντια στούς διασπαστές καί στούς λικβινταριστές. Ἡ ἀπόφαση ζητοῦσε ἀπό τούς ὀπαδούς τοῦ ὀτζοβισμοῦ-οὐλτιματισμοῦ νά ἐφαρμόζουν τίς ἀποφάσεις τῆς ὁλομέλειας καί νά διαλύσουν τήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ».

Ἡ δεύτερη παρισινή ὁμάδα βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ σχηματίστηκε στίς 5 (18) τοῦ Νοέμβρη 1908. Διαχωρίστηκε ἀπό τήν κοινή μέ τούς μενσεβίκους ὁμάδα τοῦ Παρισιοῦ· ἀποτελοῦνταν ἀπό μπολσεβίκους, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν μελῶν τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου. — *238*.

107 *Μαχιστές* — ὀπαδοί τοῦ μαχισμοῦ ἤ τοῦ ἐμπειριοκριτικισμοῦ. Ἀντιδραστικό ὑποκειμενικο-ἰδεαλιστικό φιλοσοφικό ρεῦμα πού πῆρε πλατιά διάδοση στή Δυτική Εὐρώπη στό τέλος τοῦ 19ου - ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Θεμελιωτές του ἦταν ὁ αὐστριακός φυσικός καί φιλόσοφος Ε. Μάχ καί ὁ γερμανός φιλόσοφος Ρ. Ἀβενάριους. Ὁ μαχισμός ἦταν ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνη γιά τήν ἐργατική τάξη κατεύθυνση τῆς ἀστικῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας, γιατί στά λόγια καταπολεμοῦσε τόν ἰδεαλισμό, ἐπικαλοῦνταν τή σύγχρονη φυσιογνωσία, πράγμα πού τοῦ ἔδινε τήν ἐπίφαση τῆς «ἐπιστημονικότητας». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης στή Ρωσία ἕνα μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς διανόησης ἐπηρεάστηκε ἀπό τό μαχισμό. Ὁ μαχισμός εἶχε τήν πιό πλατιά διάδοση ἀνάμεσα στούς μενσεβίκους-διανοούμενους (Ν. Βαλεντίνοφ, Π. Γιουσκέβιτς καί ἄλλοι). Τίς θέσεις τοῦ μαχισμοῦ τίς ἀκολουθοῦσαν καί ὁρισμένοι

λόγιοι ἀπό τίς γραμμές τῶν μπολσεβίκων (Β. Μπαζάροφ, Α. Μπογκντάνοφ, Α. Λουνατσάρσκι καί ἄλλοι). Οἱ ρῶσοι μαχιστές, καλυπτόμενοι πίσω ἀπό ὑποκριτικές δηλώσεις γιά ἀνάπτυξη τοῦ μαρξισμοῦ, ἀναθεωροῦσαν στήν πράξη τίς βάσεις τῆς μαρξιστικῆς φιλοσοφίας. Ὁ Β. Ι. Λένιν στό βιβλίο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός» ἀποκάλυψε τήν ἀντιδραστική οὐσία τοῦ μαχισμοῦ, ὑπεράσπισε τή μαρξιστική φιλοσοφία ἀπό τίς ἐπιβουλές τῶν ἀναθεωρητῶν, ἀνάπτυξε ὁλόπλευρα στίς νέες ἱστορικές συνθῆκες τό διαλεκτικό καί ἱστορικό ὑλισμό. Ἡ συντριβή τοῦ μαχισμοῦ κατάφερε ἰσχυρότατο χτύπημα στίς ἰδεολογικές θέσεις τοῦ μενσεβικισμοῦ, τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας. — *254*.

108 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς ἀπόψεις πού διατύπωσαν ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς τό 1875 σέ γράμματά τους πρός τούς Α. Μπέμπελ καί Β. Μπράκκε ἀπ' ἀφορμή τή συγχώνευση τῶν λασσαλιστῶν καί τῶν ἀϊζεναχικῶν (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, 1953, σελ. 292 - 302).

Λασσαλιστές καί ἀϊζεναχικοί — δυό κόμματα στό γερμανικό ἐργατικό κίνημα στήν περίοδο 1860 - 1870 καί ἀρχές τῆς δεκαετίας 1870 - 1880. Ἀνάμεσα στά δυό αὐτά κόμματα γινόταν λυσσαλέα πάλη κυρίως πάνω στά ζητήματα τακτικῆς καί πρῶτα ἀπόλα στό πιό ὀξύ ζήτημα τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς Γερμανίας ἐκείνων τῶν χρόνων : γιά τούς δρόμους τῆς ἕνωσής της.

Λασσαλιστές — ὀπαδοί καί θιασῶτες τοῦ γερμανοῦ μικροαστοῦ σοσιαλιστῆ Φ. Λασσάλ, μέλη τῆς Γενικῆς γερμανικῆς ἐργατικῆς ἕνωσης, πού ἱδρύθηκε τό 1863 στό συνέδριο τῶν ἐργατικῶν σωματείων τῆς Λειψίας σέ ἀντίβαρο τῶν ἀστῶν προοδευτικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιδίωκαν νά ὑποτάξουν τήν ἐργατική τάξη στήν ἐπιροή τους. Πρῶτος πρόεδρος τῆς ἕνωσης ἦταν ὁ Λασσάλ πού διατύπωσε τό πρόγραμμά της καί τίς βάσεις τῆς τακτικῆς της. Ἡ πάλη γιά τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα ἀνακηρύχθηκε σάν πολιτικό πρόγραμμα τῆς ἕνωσης καί ἡ δημιουργία παραγωγικῶν ἐργατικῶν ἑνώσεων πού θά χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τό κράτος ἀποτέλεσε τό οἰκονομικό πρόγραμμά της. Στήν πρακτική τους δράση ὁ Λασσάλ καί οἱ ὀπαδοί του ἀποδέχονταν τήν ἡγεμονία τῆς Πρωσσίας καί ὑποστήριζαν τήν μεγαλοκρατική πολιτική τοῦ Βίσμαρκ· «Ἀντικειμενικά, ἔγραφε ὁ Φ. Ἔνγκελς στόν Κ. Μάρξ στίς 27 τοῦ Γενάρη 1865, αὐτό ἦταν προστυχιά καί προδοσία σέ βάρος ὁλόκληρου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πρός ὄφελος τῶν πρώσσων» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XXIII, 1932, σελ. 232). Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς ἔκαναν πολλές φορές αὐστηρή κριτική στή θεωρία, στήν τακτική καί στίς ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ λασσαλισμοῦ, χαρακτηρίζοντάς τον σάν ὀπορτουνιστικό ρεῦμα μέσα στό γερμανικό ἐργατικό κίνημα.

Ἀϊζεναχικοί — μέλη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, πού ἱδρύθηκε τό 1869 στό ἱδρυτικό συνέδριο πού ἔγινε στό Ἀϊζεναχ. Ἀρχηγοί τῶν ἀϊζεναχικῶν ἦταν ὁ Α. Μπέμπελ καί ὁ Β. Λῆμπκνεχτ, πού βρίσκονταν κάτω ἀπό τήν ἰδεολογική ἐπιροή τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς. Στό πρόγραμμα τῶν ἀϊζεναχικῶν ἀναφερόταν ὅτι τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Γερμανίας θεωρεῖ τόν ἑαυτό του «τμῆμα τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης

τῶν ἐργατῶν καί συμμερίζεται τίς ἐπιδιώξεις της». Οἱ ἀϊζεναχικοί, χάρη στίς συνεχεῖς συμβουλές καί τήν κριτική τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς, ἀκολουθοῦσαν πιό συνεπή ἐπαναστατική πολιτική ἀπ' τή λασσαλική Γενική γερμανική ἐργατική ἕνωση· εἰδικά στά ζητήματα τῆς ἕνωσης τῆς Γερμανίας ὑποστήριζαν τό «δημοκρατικό καί προλεταριακό δρόμο, παλεύοντας ἐνάντια καί στίς πιό μικρές παραχωρήσεις πρός τόν πρωσσισμό, τόν βισμαρκισμό, τόν ἐθνικισμό» (Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 265).

Κάτω ἀπ' τήν ἐπίδραση τῆς ἀνόδου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί τῆς ἔντασης τῶν διωγμῶν ἀπό μέρους τῆς κυβέρνησης καί τά δυό κόμματα τό 1875 συγχωνεύτηκαν στό συνέδριο τῆς Γκότα καί ἀποτέλεσαν τό ἑνιαῖο Σοσιαλιστικό ἐργατικό κόμμα τῆς Γερμανίας (μεταγενέστερα τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας). —*256*.

109 *«Ἀπαραίτητη συμπλήρωση στά «Ντνιεβνίκ τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ»*— μενσεβίκικο-λικβινταριστικό φυλλάδιο πού στρεφόταν ἐνάντια στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ· τό εἶχε ἐκδόσει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» τόν Ἀπρίλη τοῦ 1910. —*257*.

110 «*Νάσα Ζαριά*» («Ἡ Αὐγή μας») — μηνιαῖο νόμιμο περιοδικό τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1910 ὥς τό Σεπτέμβρη τοῦ 1914. Διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί συνεργάτες του ὁ Φ. Ι. Ντάν, ὁ Σ. Ο. Τσεντερμπάουμ (Β. Γιεζόφ) καί ἄλλοι. Γύρω ἀπ' τό «Νάσα Ζαριά» σχηματίστηκε τό κέντρο τῶν λικβινταριστῶν τῆς Ρωσίας. Στήν ἀπόφαση τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ 1912 τονιζόταν ὅτι «τό τμῆμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού συγκεντρώθηκε γύρω ἀπ' τά περιοδικά «Νάσα Ζαριά» καί «Ντιέλο Ζίζνι» τάχθηκε ἀνοιχτά ὑπέρ τοῦ ρεύματος πού ἀπό ὅλο τό κόμμα ἀναγνωρίστηκε ὅτι εἶναι προϊόν τῆς ἀστικῆς ἐπιροῆς μέσα στό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 283).

«*Βοζροζντένιγε*» («Ἀναγέννηση») — νόμιμο περιοδικό τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν· ἔβγαινε ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 ὥς τόν Ἰούλη τοῦ 1910 στή Μόσχα μιά φορά τό μήνα καί ἀπό τό 1910 δυό φορές τό μῆνα. Συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ ἦταν οἱ Φ. Ντάν, Λ. Μάρτοφ, Α. Μαρτίνοφ καί ἄλλοι. —*266*.

111 *Δεύτερος βπεριοντοφικός* — ὁ Β. Λ. Σάντσερ (Μαράτ). — *275*.

112 *Ζωρεσιστές* — ὀπαδοί τοῦ γάλλου σοσιαλιστῆ Ζ. Ζωρές. Μέ τό πρόσχημα τῆς «ἐλευθερίας κριτικῆς» οἱ ζωρεσιστές ἀναθεωροῦσαν τίς βασικές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ, προπαγάνδιζαν τήν ταξική συνεργασία τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀστική τάξη. Τό 1912 οἱ ζωρεσιστές ἵδρυσαν τό Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα πού ὑποστήριζε ρεφορμιστικές θέσεις.

Ἐρβεϊστές - ὀπαδοί τοῦ γάλλου σοσιαλιστῆ Γκ. Ἐρβέ, πού στήν ἀρχή εἶχε προσχωρήσει στούς ἀναρχικούς καί μετά στό Σοσιαλιστικό κόμμα, ὅπου πῆρε «ὑπεραριστερή» θέση. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε ἐξαντλητική κριτική τοῦ ἐρβεϊσμοῦ στά ἄρθρα του «Τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Στουτγάρδης» καί «Ὁ πολεμοχαρής μιλιταρισμός καί ἡ

ἀντιμιλιταριστική τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 72 - 79, 85 - 95 καί τόμ. 17ος, σελ. 190 - 200).

Γκεντιστές — ἐπαναστατικό μαρξιστικό ρεῦμα στίς γραμμές τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στά τέλη τοῦ 19ου καί στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα πού ἐπικεφαλῆς του ἦταν ὁ Ζ. Γκέντ καί ὁ Π. Λαφάργκ. Τό 1882, μετά τή διάσπαση τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας στό συνέδριο τοῦ Σαίντ-Ἐτιέν, οἱ γκεντιστές σχημάτισαν ἀνεξάρτητο κόμμα, διατηρώντας τήν παλιά ὀνομασία. Οἱ γκεντιστές ἔμειναν πιστοί στό πρόγραμμα τοῦ κόμματος πού εἶχε ψηφιστεῖ τό 1880 στή Χάβρη καί πού τό θεωρητικό μέρος του τό ἔγραψε ὁ Κ. Μάρξ, ὑπεράσπιζαν μιά ἀνεξάρτητη ἐπαναστατική πολιτική τοῦ προλεταριάτου. Εἶχαν μεγάλη ἐπιροή στά βιομηχανικά κέντρα τῆς Γαλλίας καί συνένωναν στίς γραμμές τους τὰ πρωτοπόρα στοιχεῖα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τό 1901 οἱ ὀπαδοί τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης μ' ἐπικεφαλῆς τόν Ζ. Γκέντ συνενώθηκαν στό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας (πού τά μέλη του ὀνομάζονταν ἐπίσης γκεντιστές ἀπό τό ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ τους). Τό 1905 οἱ γκεντιστές ἑνώθηκαν μέ τό ρεφορμιστικό Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα. Στήν περίοδο τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου 1914 - 1918 οἱ ἡγέτες τοῦ Ἑνοποιημένου γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος (Γκέντ, Σαμπά κ.ἄ.), πρόδοσαν τήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί πέρασαν στίς θέσεις τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ. —*276.*

113 «*Sozialistische Monatshefte*» («Μηνιαία σοσιαλιστική ἐπιθεώρηση») —περιοδικό, κύριο ὄργανο τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν καί ἕνα ἀπό τά ὄργανα τοῦ διεθνοῦς ἀναθεωρητισμοῦ. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1897 ὥς τό 1933. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914 - 1918) ἔπαιρνε σοσιαλσωβινιστική θέση.

Τό περιοδικό κατέκρινε τήν ἀπόφαση πού πῆρε τό συνέδριο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στή Δρέσδη «Σχετικά μέ τήν τακτική τοῦ κόμματος», πού στρεφόταν ἐνάντια στόν ἀναθεωρητισμό.

Τό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Δρέσδης συνῆλθε στίς 13 - 20 τοῦ Σεπτέμβρη 1903. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τοῦ συνεδρίου ἦταν τό ζήτημα τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος καί τῆς πάλης κατά τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ. Στό συνέδριο ἔγινε κριτική τῶν ἀναθεωρητικῶν ἀπόψεων τοῦ Ε. Μπέρνσταϊν, τοῦ Π. Γκέρε, τοῦ Ε. Ντάβιντ, τοῦ Β. Χάϊνε καί μερικῶν ἄλλων γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, πού ψηφίστηκε μέ συντριπτική πλειοψηφία (288 ἔναντι 11), ἔλεγε : «Τό συνέδριο τοῦ κόμματος καταδικάζει κατά τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο τίς ἀναθεωρητικές προσπάθειες γιά ἀλλαγή τῆς παλιᾶς μας δοκιμασμένης τακτικῆς πού ἔχει στεφανωθεῖ μέ νίκες καί στηρίζεται στήν ταξική πάλη, προσπάθειες πού ἐπιδιώκουν νά βάλουν στή θέση τῆς κατάκτησης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας μέ τήν ἀνατροπή τῶν ἀντιπάλων μας, τήν πολιτική τῶν παραχωρήσεων ἀπέναντι στό σημερινό καθεστώς» («Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903». Berlin, 1903, S. 418). Ἡ ψήφιση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς εἶχε μιά ὁρισμένη θετική σημασία.

Στήν πάλη ὅμως ἐνάντια στόν ἀναθεωρητισμό τό συνέδριο δέν ἔδειξε ἀρκετή συνέπεια· οἱ ἀναθεωρητές δέν διαγράφηκαν ἀπό τό κόμμα καί μετά τό συνέδριο συνέχισαν νά προπαγανδίζουν τίς ὀπορτουνιστικές τους ἀπόψεις. Ἀργότερα ἡ ἀπόφαση αὐτή τοῦ συνεδρίου τῆς Δρέσδης ἐπαναλήφθηκε σχεδόν ὁλόκληρη στήν ἀπόφαση πάνω στό θέμα «Οἱ διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς», πού πῆρε τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ (Αὔγουστος τοῦ 1904). —*280.*

114 *«Ὁ συντάκτης τοῦ «Γράμματος ἀπό τόν Καύκασο» συν. Κ. Στ.»* εἶναι ὁ Ι. Β Στάλιν. Τό «Γράμμα» του «ἀπό τόν Καύκασο» πού στρεφόταν ἐνάντια στούς λικβινταριστές τῆς Τιφλίδας, εἶχε γραφτεῖ τό Δεκέμβρη τοῦ 1909 (βλ. Ι. Β. Στάλιν, Ἅπαντα, τόμ. 2ος, 1946, σελ. 188 - 196). Ἡ μενσεβίκικη μερίδα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἀρνήθηκε νά δημοσιεύσει τό γράμμα στό ΚΟ τοῦ κόμματος· δημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Μάη(7 τοῦ Ἰούνη) 1910 στό «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ» τεῦχος 2 μαζί μέ τήν ἀπάντηση σ' αὐτό τοῦ ἡγέτη τῶν μενσεβίκων τοῦ Καυκάσου Ν. Ζορντάνιγια (Ἄν). —*281.*

115 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Πέμπτου συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ «Γιά τή στάση ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 164 - 165). —*284.*

116 *«Μπεζγκολόβτσι»* («Ἀκέφαλους) ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνομάζει τούς μπεζζαγκλάβτσι («χωρίς τίτλο»).

«Μπεζζαγκλάβτσι» — μισοκαντέτικη, μισομενσεβίκικη ὁμάδα τῆς ρωσικῆς ἀστικῆς διανόησης (Σ. Ν. Προκοπόβιτς, Ε. Ντ. Κουσκόβα, Β. Γ. Μπογκουτσάρσκι, Β. Β. Πορτουγκάλοφ, Β. Β. Χιζνιακόφ κ.ἄ.)· σχηματίστηκε στήν περίοδο πού ἄρχιζε ἡ κάμψη τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907. Ἡ ὁμάδα πῆρε τήν ὀνομασία της ἀπό τό ἑβδομαδιαῖο πολιτικό περιοδικό «Μπέζ Ζαγκλάβιγια» πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό Γενάρη ὥς τό Μάη τοῦ 1906 μέ διευθυντή τόν Προκοπόβιτς· ἀργότερα οἱ «μπεζζαγκλάβτσι» συγκεντρώθηκαν γύρω ἀπό τήν ἀριστερή καντέτικη ἐφημερίδα «Τοβάριστς». Οἱ «μπεζζαγκλάβτσι», καλυπτόμενοι κάτω ἀπό μιά τυπική ἀκομματικότητα, ἦταν κήρυκες τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, ὑποστήριζαν τούς ἀναθεωρητές τῆς ρωσικῆς καί τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Λένιν χαρακτήρισε τούς «μπεζζαγκλάβτσι» «μενσεβικίζοντες καντέτους» ἤ «καντετίζοντες μενσεβίκους». —*285.*

117 *Ἐνέσοι («λαϊκοί σοσιαλιστές»)* — μέλη τοῦ μικροαστικοῦ Λαϊκοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας, πού ἀποσπάστηκε ἀπό τή δεξιά πτέρυγα τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν (ἐσέρων) τό 1906. Οἱ ἐνέσοι ἐκφράζανε τά συμφέροντα τῶν κουλάκων, ἦταν ὑπέρ τῆς μερικῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς μέ ἀποζημίωση τῶν τσιφλικάδων καί τῆς διανομῆς της στούς ἀγρότες μέ βάση τή λεγόμενη ἐργασιακή νόρμα. Οἱ ἐνέσοι ἦταν ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς καντέτους. Ὁ Λένιν τούς ἀποκαλοῦσε «σοσιαλκαντέτους», «μικροαστούς ὀπορτουνιστές», «ἐσερομενσεβίκους» πού ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς

καντέτους καί στούς ἐσέρους, καί ὑπογράμμιζε ὅτι τό κόμμα αὐτό «πολύ λίγο διαφέρει ἀπό τούς καντέτους, γιατί σβήνει ἀπό τό πρόγραμμά του καί τή δημοκρατία καί τή διεκδίκηση ὅλης τῆς γῆς» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 24). Ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν οἱ Α. Β. Πεσεχόνοφ, Ν. Φ. Ἄννενσκι, Β. Α. Μιακότιν κ.ἄ. Ἔπειτα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 τό Κόμμα τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν συγχωνεύτηκε μέ τούς τρουντοβίκους, ὑποστήριζε ἐνεργά τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση παίρνοντας μέρος σ' αὐτήν μέ ἀντιπροσώπους του. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ ἐνέσοι πῆραν μέρος στίς ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες καί στήν ἔνοπλη δράση ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Τό κόμμα ἔπαψε νά ὑπάρχει στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. —*285.*

118 «*Νάσι Πομόϊ*» («Τά βρωμόνερά μας») ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκαλεῖ τό λικβινταριστικό περιοδικό «Νάσα Ζαριά».

«*Συνέδριο τῶν παράσιτων τῆς φιλολογίας*» — τό δεύτερο Πανρωσικό συνέδριο τῶν συγγραφέων καί τῶν δημοσιογράφων πού συνῆλθε στήν Πετρούπολη στίς 21 - 28 τοῦ Ἀπρίλη (4 - 11 τοῦ Μάη) 1910 μέ συμμετοχή ἀντιπροσώπων τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν τῶν περιοδικῶν «Νάσα Ζαριά» καί «Σοβρεμέννι Μίρ». Τό συνέδριο μέ τήν πρώτη ἀπαίτηση τῆς ἀστυνομίας, χωρίς καμιά ἀντίσταση, ἀπόσυρε ἀπό τή συζήτηση τήν ἀπόφαση σχετικά μέ τήν πάλη γιά τήν ἐλευθεροτυπία.

Ὁ Β. Ι. Λένιν, μιλώντας γιά *ποσσιανούς*, ἔχει ὑπόψει του τούς ὀπαδούς τοῦ Β. Α. Ποσσέ, δημοσιογράφου καί κοινωνικοῦ παράγοντα, πού ἐπιδίωκε νά δημιουργήσει ἐργατικές συνεταιριστικές ὀργανώσεις στή Ρωσία, ἀνεξάρτητες ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. —*287.*

119 *Ἀζέφτσινα* — πολιτική προδοσία, ἀπό τό ὄνομα τοῦ προβοκάτορα Ε. Φ. Ἄζεφ, ἑνός ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων. —*297.*

120 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Ἡ 4 τοῦ Μάη στό Λονδίνο» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XVI, μέρος II, 1936, σελ. 54 - 60), ἐπίσης τά γράμματα τοῦ Φ. Ἔνγκελς πρός τόν Φ. Α. Ζόργκε τῆς 29 τοῦ Νοέμβρη 1886 καί τῆς 11 τοῦ Μάη 1899 (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 396 - 399· Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XXVIII, 1940, σελ. 110).

S. D. F. (Social-Democratic Federation — Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία τῆς Ἀγγλίας)· ἱδρύθηκε τό 1884. Παράλληλα μέ τούς ρεφορμιστές (Χάϊντμαν κ.ἄ.) στή Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία ἀνῆκε ἡ ὁμάδα τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού ὑποστήριζαν τίς θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ (Γκ. Κβέλτς, Τ. Μάνν, Ε. Ἔβελινγκ, Ε. Μάρξ-Ἔβελινγκ κ.ἄ.) καί ἀποτελοῦσαν τήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Φ. Ἔνγκελς ἐπέκρινε τήν ἡγεσία τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας γιά δογματισμό καί σεχταρισμό, γιά ἀπόσπαση ἀπό τό μαζικό ἐργατικό κίνημα τῆς Ἀγγλίας καί ἄγνοια τῶν ἰδιομορφιῶν του. Τό 1907 ἡ Σοσιαλδημοκρατική ὁμο-

σπονδία ὀνομάστηκε Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, καί τό 1911 μαζί μέ τά ἀριστερά στοιχεῖα τοῦ 'Ανεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος ἵδρυσε τό Βρεττανικό σοσιαλιστικό κόμμα· τό 1920 τό κόμμα αὐτό μαζί μέ τήν Κομμουνιστική ὁμάδα ἑνότητας ἔπαιξε τόν κύριο ρόλο στήν ἵδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Μεγάλης Βρετανίας. — *308.*

121 «*Zihna*» («*Cina*» — «Πάλη»)— ἐφημερίδα, Κεντρικό Ὄργανο τῆς Λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας· ἱδρύθηκε τό Μάρτη τοῦ 1904. Μέχρι τόν Αὔγουστο τοῦ 1909 ἔβγαινε παράνομα, μέ μεγάλες διακοπές, στή Ρίγα καί σέ συνέχεια στό ἐξωτερικό. 'Από τούς δραστήριους καί μόνιμους συνεργάτες τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Π. Ι. Στούτσκα, ἕνας ἀπ' τούς ὀργανωτές τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Λεττονίας, ὁ λαϊκός ποιητής Γ. Ράϊνις κ.ἄ.

'Από τόν 'Απρίλη τοῦ 1917 ἡ «Zihna» ἄρχισε νά ἐκδίδεται νόμιμα στήν Πετρούπολη σάν Κεντρικό Ὄργανο τῶν μπολσεβίκων τῆς Λεττονίας, σέ συνέχεια ἐκδιδόταν στή Ρίγα καί σ' ἄλλες πόλεις. 'Από τό Αὔγουστο τοῦ 1919, ὕστερα ἀπό τήν προσωρινή νίκη τῆς ἀντεπανάστασης στή Λεττονία, ἄρχισε νά ἐκδίδεται πάλι παράνομα στή Ρίγα. Μέ τή νίκη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Λεττονία τόν 'Ιούνη τοῦ 1940 ἔγινε ὄργανο τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Λεττονίας καί τοῦ 'Ανωτάτου Σοβιέτ τῆς ΣΣΔ τῆς Λεττονίας. —*312.*

122 'Αντιπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας ἦταν ὁ Μαρτίν 'Οζόλιν. — *312.*

123 Πρόκειται γιά τό βιβλίο «Στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια γιά τό 1905» τοῦ ἐπιθεωρητῆ ἐργοστασίων Β. Ε. Βαρζάρ, πού ἔβγαλε τό 1908 τό Ὑπουργεῖο 'Εμπορίου καί Βιομηχανίας. —*312.*

124 Αὐτό τό ντοκουμέντο ἀποτέλεσε τή βάση τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τούς συνεταιρισμούς, πού πρότεινε ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν Συνεταιριστική ἐπιτροπή τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης.

Τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης (VIII συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς) συνῆλθε στίς 28 Αὐγούστου ὥς τίς 3 τοῦ Σεπτέμβρη 1910. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 896 ἀντιπρόσωποι, πού ἐκπροσωποῦσαν τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Βόρειας καί τῆς Νότιας 'Αμερικῆς, τῆς Νότιας 'Αφρικῆς καί τῆς Αὐστραλίας. Ἡ Ρωσία, τό ἴδιο ὅπως ἡ Αὐστρία, ἡ 'Αγγλία, ἡ Γερμανία καί ἡ Γαλλία διέθετε στό συνέδριο 20 ψήφους: ἀπ' αὐτούς οἱ σοσιαλδημοκράτες (μαζί μέ τή λιθουανική καί τήν ἀρμενική σοσιαλδημοκρατία) εἶχαν 10 ψήφους, οἱ ἐσέροι εἶχαν 7, τά συνδικάτα εἶχαν 3 ψήφους. Στό συνέδριο τό ΣΔΕΚΡ τό ἀντιπροσώπευαν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ἡ Α. Μ. Κολλοντάϊ, ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι καί ἄλλοι.

Γιά τήν προκαταρκτική συζήτηση καί ἐπεξεργασία τῶν ἀποφάσεων πάνω στά ἐπιμέρους ζητήματα τό συνέδριο ὅρισε πέντε ἐπιτροπές: γιά τούς συνεταιρισμούς· γιά τά συνδικάτα, τή διεθνή ἀλληλεγγύη καί τήν ἑνότητα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος τῆς Αὐστρίας· γιά τήν πάλη

ἐνάντια στόν πόλεμο· ἡ ἐργατική νομοθεσία καί τό πρόβλημα τῆς ἀνεργίας· γιά τήν ἐπεξεργασία διαφόρων ἀποφάσεων, ὅπως γιά τή σοσιαλιστική ἑνότητα, γιά τή θανατική ποινή, γιά τή Φιλλανδία, τήν Ἀργεντινή, τήν Περσία κ.ἄ.

Ὁ Λένιν μπῆκε στήν ἐπιτροπή γιά τούς συνεταιρισμούς, πού ἦταν ἀπό τίς βασικές ἐπιτροπές τοῦ συνεδρίου. Γιά τίς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς καί τήν πάλη πού διεξήχθηκε στό συνέδριο πάνω στό ζήτημα γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνεταιρισμῶν στόν ἐπαναστατικό ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου καί τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στούς συνεταιρισμούς καί στά σοσιαλιστικά κόμματα βλ. τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 353-362).

Στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στόν πόλεμο «Τά διαιτητικά δικαστήρια καί ὁ ἀφοπλισμός» τό συνέδριο ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Στουτγάρδης (1907) «Ὁ μιλιταρισμός καί οἱ διεθνεῖς συγκρούσεις» πού περιλάβαινε τίς τροπολογίες πού πρότειναν ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ καί οἱ ὁποῖες ἀπαιτοῦσαν ἀπό τούς σοσιαλιστές ὅλων τῶν χωρῶν νά χρησιμοποιήσουν τήν οἰκονομική καί πολιτική κρίση, πού προκαλεῖ ὁ πόλεμος, γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης ὑποχρέωνε ἐπίσης τά σοσιαλιστικά κόμματα καί τούς ἐκπροσώπους τους στά κοινοβούλια νά ἀπαιτοῦν ἀπό τίς κυβερνήσεις τους τήν ἐλάττωση τῶν ἐξοπλισμῶν, τό διακανονισμό τῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στά κράτη μέ διαιτητικό δικαστήριο, καλοῦσε τούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν νά ὀργανώσουν διαμαρτυρίες ἐνάντια στήν ἀπειλή τοῦ πολέμου.

Στίς μέρες τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν, μέ σκοπό νά συσπειρώσει τούς ἐπαναστάτες μαρξιστές στό διεθνή στίβο, ἔκανε σύσκεψη μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες τῆς II Διεθνοῦς, πού συμμετεῖχαν στό συνέδριο. Στό σχέδιο τῆς μπροσούρας «Ὁ εὐρωπαϊκός πόλεμος καί ὁ εὐρωπαϊκός σοσιαλισμός» (ἡ μπροσούρα δέν γράφτηκε) ὁ Λένιν ἀπαριθμεῖ τά μέλη τῆς σύσκεψης: ἀπό τή Γαλλία πῆραν μέρος ὁ Ζ. Γκέντ καί ὁ Σ. Ραππορόρτ, ἀπό τό Βέλγιο ὁ ντέ-Μπρουκέρ, ἀπό τή Γερμανία ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ καί ὁ Ε. Βούρμ, ἀπό τήν Πολωνία ὁ Γ. Μαρχλέβσκι (Κάρσκι) ἀπό τήν Ἰσπανία ὁ Π. Ἰγκλέσιας, ἀπό τήν Αὐστρία ὁ Α. Μπράουν, ἀπό τή Ρωσία ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ κ.ἄ. (Λενινιστική συλλογή, τόμ. XIV, σελ. 22).

Στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου τά μέλη τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας Α. Βάρσκι (Α. Σ. Βαρσάβσκι) ἔστειλαν διαμαρτυρία στήν ΚΕ τοῦ Γερμανικοῦ κόμματος ἀπ' ἀφορμή τή δημοσίευση στήν ἐφημερίδα «Vorwärts», Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἄρθρου τοῦ Τρότσκι (ἀνώνυμου), στό ὁποῖο περιεῖχε συκοφαντικές ἐπιθέσεις ἐνάντια στό ΣΔΕΚΡ. —*317*.

125 Πρόκειται γιά τούς Κ. Κάουτσκι, Φ. Μέρινγκ καί Κ. Τσέτκιν. —*324*.

126 Τό ἄρθρο «*Τό καπιταλιστικό σύστημα στή σύγχρονη γεωργία*» ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς μεγάλης ἐργασίας τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν καπιταλιστική γεωργία στή Γερμανία. Ὅπως φαίνεται ἀπό τόν πίνακα τῶν περιεχομένων πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν σέ ξεχωριστό φύλλο, τό ἄρθρο

«Τό καπιταλιστικό σύστημα στήν σύγχρονη γεωργία» ἀποτελοῦνταν ἀπό ἑφτά κεφάλαια. Τό ἄρθρο αὐτό πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στή Λενινιστική συλλογή, τόμ. XIX καί στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχος 9, μέ βάση ἕνα μέρος τοῦ χειρόγραφου πού βρέθηκε. Τό τέλος τοῦ I κεφαλαίου («Ἡ γενική εἰκόνα τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς σύγχρονης γεωργίας») καί ἡ ἀρχή τοῦ II κεφαλαίου («Τί εἶναι στήν πραγματικότητα τά περισσότερα σημερινά ἀγροτικά «νοικοκυριά» (προλεταριακά «νοικοκυριά»)») καθώς καί τό τέλος τοῦ ἄρθρου μέ τήν ὑπογραφή «Β. Ἰλίν», πού δέν ὑπῆρχαν κατά τήν πρώτη δημοσίευση, βρέθηκαν ἀργότερα. Ὁλόκληρα τά κεφάλαια I, II καί VII πρωτοδημοσιεύτηκαν στόν 16ο τόμο τῆς 4ης ἔκδοσης τῶν Ἁπάντων. Στήν 4η ἔκδοση οἱ τίτλοι τῶν κεφαλαίων μπῆκαν στό κείμενο μέ βάση τόν πίνακα περιεχομένων πού εἶχε συντάξει ὁ Λένιν.

Δέν ἔχουν βρεθεῖ ὥς τώρα: τό τέλος τοῦ III κεφαλαίου «Τά ἀγροτικά νοικοκυριά στόν καπιταλισμό», ἡ ἀρχή καί τό τέλος τοῦ IV κεφαλαίου «Ἡ ἐργασία τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν στή γεωργία», τό V καί τό VI κεφάλαιο «Ἡ κατασπατάληση τῆς ἐργασίας στή μικρή παραγωγή» καί «Ὁ καπιταλιστικός χαρακτήρας χρησιμοποίησης τῶν μηχανῶν στή σύγχρονη γεωργία». —*327.*

127 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό ἄρθρο τοῦ λικβινταριστῆ Ν. Βαλεντίνοφ «Ἀπ' ἀφορμή τήν τελευταία γερμανική ἀπογραφή», πού δημοσιεύτηκε στίς 7 (20) τοῦ Σεπτέμβρη 1920 στήν ἐφημερίδα «Κίεβσκαγια Μίσλ», ἀρ. φύλ. 308.

«*Κίεβσκαγια Μίσλ*» («Σκέψη τοῦ Κίεβου») — καθημερινή ἐφημερίδα ἀστικοδημοκρατικῆς κατεύθυνσης, πού ἔβγαινε στό Κίεβο ἀπό τό 1906 ὥς τό 1918. Μέχρι τό 1915 ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε μέ ἑβδομαδιαῖο εἰκονογραφημένο παράρτημα· ἀπ' τό 1915 ἔβγαινε πρωϊνή καί ἀπογευματινή. —*331.*

128 «*Ἐκονομίστ Ροσίι*» («Οἰκονομολόγος τῆς Ρωσίας») — ἑβδομαδιαῖο ἀστικό περιοδικό πού ἀσχολοῦνταν μέ οἰκονομικά καί δημοσιονομικά ζητήματα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1909 - 1912. —*332.*

129 Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 23ος, σελ. 655 - 662. —*340.*

130 Βλ. Franz Bensing. Der Einfluss der landwirtschaftlichen Maschinen auf Volcs - und Privatwirtschaft. Breslau, 1897 (Φράντς Μπένζινγκ. Ἡ ἐπίδραση τῶν γεωργικῶν μηχανῶν στήν ἐθνική καί στήν ἰδιωτική οἰκονομία. Μπρεσλάου, 1897). Ὁ Λένιν στέκεται πιό λεπτομερειακά σ' αὐτή τή μονογραφία τοῦ Μπένζινγκ στήν ἐργασία του «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ «κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 127 - 130). —*348.*

131 Ὁ Β. Ι. Λένιν παραθέτει τά λόγια τοῦ Α. Μπέμπελ ἀπό τήν εἰσήγηση γιά τίς «Ἐπιθέσεις ἐνάντια στίς βασικές ἀπόψεις καί στήν τακτική τοῦ κόμματος» πού ἔκανε στό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας στό Ἁννόβερο (9-14 τοῦ Ὀχτώβρη 1899). —*358.*

132 «*Τοβάριστς*» — καθημερινή ἀστική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Μάρτη 1906 ὥς τίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1907 (12 τοῦ Γενάρη 1908). Τυπικά ἡ ἐφημερίδα δέν ἦταν ὄργανο κανενός κόμματος, οὐσιαστικά ὅμως ἦταν ὄργανο τῶν ἀριστερῶν καντέτων. Στενοί συνεργάτες της ἦταν ὁ Σ. Ν. Προκοπόβιτς καί ἡ Ε. Ντ. Κουσκόβα. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν καί οἱ μενσεβίκοι. —*364.*

133 «*Le Peuple*» («Ὁ Λαός») — καθημερινή ἀστική ἐφημερίδα, Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Βελγικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος· βγαίνει ἀπό τό 1885 στίς Βρυξέλλες· τώρα εἶναι ὄργανο τοῦ Βελγικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. —*364.*

134 Τό ἄρθρο «*Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία*» γράφτηκε ἀπ' ἀφορμή τή δημοσίευση τό Σεπτέμβρη τοῦ 1910 ἄρθρων τοῦ Λ. Μάρτοφ καί τοῦ Λ. Τρότσκι στό περιοδικό τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας «Die Neue Zeit», ὅπου διαστρεβλωνόταν τό πραγματικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης καί ἡ ἱστορία τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 στή Ρωσία.

Τό ὅτι ὁ Λένιν ἑτοιμαζόταν ν' ἀπαντήσει μέ ἄρθρο του στόν Μάρτοφ καί στόν Τρότσκι, εἶναι γνωστό ἀπό μιά σειρά γράμματα. Στίς 17 (30) τοῦ Σεπτέμβρη 1910 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Κ. Ράντεκ: «Ἀπό τίς στῆλες τοῦ περιοδικοῦ «*Neue Zeit*» θέλω νά ἀπαντήσω στόν Μάρτοφ καί στόν Τρότσκι. Ἔγραψα κι ὅλας στόν Κάουτσκι καί τόν ρώτησα ἄν θά τό δημοσιεύσει καί σέ ποιό μέγεθος» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 138). Οἱ διευθυντές ὅμως τοῦ περιοδικοῦ Κάουτσκι καί Βούρμ δέν ἦταν διατεθειμένοι νά δημοσιεύσουν ἄρθρα τοῦ Λένιν. Μέ πρότασή τους ἀνέλαβε νά ἀπαντήσει στόν Μάρτοφ ὁ Γ. Μαρχλέβσκι (Κάρσκι). Ὁ Μαρχλέβσκι ἔστειλε τό ἄρθρο του στόν Λένιν γιά νά τό δεῖ προκαταρκτικά, μέ τήν παράκληση ἀπό μέρους τοῦ Κάουτσκι καί τοῦ ἴδιου νά συμφωνήσει ὁ Λένιν νά περιοριστεῖ στό ἄρθρο αὐτό. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπαντώντας στόν Γ. Μαρχλέβσκι στίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη (7 τοῦ Ὀχτώβρη) 1910 συμφώνησε. «Ἐγώ, ἔλεγε στό γράμμα, ἔγραψα κιόλας περίπου τό μισό ἑνός μεγάλου ἄρθρου ἐνάντια στόν Μάρτοφ καί στόν Τρότσκι μαζί. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τό ἐγκαταλείψω. Θά καταπιαστῶ μ' ἕνα μικρό ἄρθρο ἐνάντια στόν Τρότσκι. Τόν Κάουτσκι, μιά καί τόν βλέπετε, πέστε του, σᾶς παρακαλῶ, νά κανονίσει νά ἀνατεθεῖ *σέ μένα* ἡ ἀπάντηση στόν Τρότσκι» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 372). Ὁ Λένιν στό ἴδιο αὐτό γράμμα πρότεινε στόν Μαρχλέβσκι μιά σειρά συμπληρώσεις στό ἄρθρο του. «Στέλνω συνημμένα—ἔγραφε ὁ Λένιν—μιά σύντομη ἀπαρίθμηση τῶν συμπληρώσεων πού καλά θά ἦταν νά μποῦν ἐνάντια στόν Μάρτοφ. Θά εἶναι πολύ καλά, ἄν συμπεριλάβετε στό ἄρθρο σας ἔστω καί ἕνα μέρος». Τό σχέδιο συμπληρώσεων πού ἔγραψε ὁ Λένιν ἀποτελεῖται ἀπό ἑφτά σημεῖα, οἱ συμπληρώσεις ἔπιασαν τρεῖς σελίδες (στό ἴδιο, σελ. 373 - 375). Τό ὅτι ὁ Λένιν ἔγραψε ἄρθρο ἐνάντια στόν Τρότσκι, εἶναι γνωστό ἀπό τό γράμμα του πρός τόν Κάρλ καί τή Λουίζα Κάουτσκι, φωτοτυπία τῆς τελευταίας σελίδας τοῦ γράμματος δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Der Abend». Spätausgabe des «Vorwärts», Beilage. Berlin, 1928, 12. December («Τό βράδυ». Βραδυνή ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», παράρτημα. Βερολίνο, 1928, 12 τοῦ Δεκέμβρη).

Στό γράμμα του πρός τόν Κ. Ράντεκ τῆς 26 τοῦ Σεπτέμβρη (9 τοῦ

'Οχτώβρη) ὁ Λένιν τόν πληροφορεῖ ὅτι τό ἄρθρο ἐνάντια στόν Μάρτοφ τό ἔγραψε ὁ Κάρσκι. «Ὅμως ἐγώ δέν μπορῶ, ἔγραφε ὁ Λένιν, νά ἀφήσω ἀναπάντητες τίς πιό ἀπίθανες ἀνοησίες καί διαστρεβλώσεις τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Τρότσκι. Ἔχω ἤδη ἑτοιμάσει τό ἕνα τρίτο ἤ τό μισό τοῦ ἄρθρου μου. Θέμα του εἶναι «*Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία*»» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 139). Παρακάτω ὁ Λένιν ρωτάει ἄν ὑπάρχει δυνατότητα νά δημοσιευτεῖ στή «Leipziger Volkszeitung».

Τό ἄρθρο «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία» δημοσιεύτηκε μόλις στίς 29 τοῦ 'Απρίλη (12 τοῦ Μάη) τοῦ 1911 στό τεῦχος 3 τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ». —*366*.

135 Ὁ Β. Ι. Λένιν παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Κ. Μάρξ «Τό νομοσχέδιο γιά τήν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβαρύνσεων», πού πρωτοδημοσιεύτηκε στή «Νέα 'Εφημερίδα τοῦ Ρήνου» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 229).

«*Ἡ Νέα 'Εφημερίδα τοῦ Ρήνου*» («Neue Rheinische Zeitung») ἔβγαινε καθημερινά στήν Κολωνία ἀπό τήν 1 τοῦ 'Ιούνη 1848 ὥς τίς 19 τοῦ Μάη 1849 μέ διευθυντή τόν Κ. Μάρξ. Συντάκτες τῆς ἐφημερίδας ἦταν οἱ Φ. Ἔνγκελς, Β. Βόλφ, Γ. Βέερτ, Φ. Βόλφ, Ε. Ντρόνκε, Φ. Φρέϊλιγκρατ καί Γκ. Μπύργκερς.

Ἡ ἐφημερίδα, πού ἦταν μαχητικό ὄργανο τῆς προλεταριακῆς πτέρυγας τῆς δημοκρατίας, ἔπαιζε ρόλο διαπαιδαγώγησης τῶν λαϊκῶν μαζῶν, τίς ξεσήκωνε στήν πάλη ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση. Τά κύρια ἄρθρα πού καθόριζαν τή θέση τῆς ἐφημερίδας πάνω στά βασικότερα ζητήματα τῆς γερμανικῆς καί τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπανάστασης τά ἔγραφαν, κατά κανόνα, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς.

Ἡ ἀποφασιστική καί ἀδιάλλακτη θέση τῆς «Νέας 'Εφημερίδας τοῦ Ρήνου», ὁ μαχητικός διεθνισμός της, ἡ δημοσίευση ἀπό τίς στῆλες της πολιτικῶν ἀποκαλύψεων, πού στρέφονταν ἐνάντια στήν πρωσσική κυβέρνηση καί στίς τοπικές ἀρχές τῆς Κολωνίας, ὅλα αὐτά ἀπό τούς πρώτους κιόλας μῆνες ὕπαρξης τῆς ἐφημερίδας συγκέντρωσαν ἐνάντιά της τό μῖσος τοῦ φεουδαρχο-μοναρχικοῦ καί φιλελευθεροάστικοῦ τύπου, καθώς καί τίς διώξεις ἀπό μέρους τῆς κυβέρνησης πού ἐντάθηκαν ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό τό ἀντεπαναστατικό πραξικόπημα στήν Πρωσσία.

Παρόλες τίς διώξεις καί τά ἀστυνομικά ἐμπόδια, ἡ «Νέα 'Εφημερίδα τοῦ Ρήνου» ὑπεράσπιζε θαρραλέα τά συμφέροντα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας, τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου. Τό Μάη τοῦ 1849, σέ συνθῆκες γενικῆς ἐπίθεσης τῆς ἀντεπανάστασης, ἡ Πρωσσική κυβέρνηση, ἐκμεταλλευόμενη τό γεγονός ὅτι ὁ Μάρξ δέν εἶχε πάρει πρωσσική ὑπηκοότητα, ἔδοσε διαταγή γιά τήν ἀπέλασή του ἔξω ἀπό τά σύνορα τῆς Πρωσσίας. Ἡ ἀπέλαση τοῦ Μάρξ καί οἱ διώξεις ἐνάντια στούς ἄλλους συντάκτες τῆς «Νέας 'Εφημερίδας τοῦ Ρήνου» στάθηκαν ἡ αἰτία τῆς διακοπῆς τῆς ἔκδοσης της. Τό τελευταῖο, τό φύλ. ἀρ. 301 τῆς ἐφημερίδας, τυπωμένο μέ κόκκινη μελάνη, κυκλοφόρησε στίς 19 τοῦ Μάη 1849. Οἱ συντάκτες τῆς ἐφημερίδας στό ἀποχαιρετιστήριο μήνυμα πρός τούς ἐργάτες διακήρυξαν ὅτι «ἡ τελευταία τους λέξη παντοῦ καί πάντοτε θά εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης!». —*368*.

136 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό λόγο τοῦ Α. Μπέμπελ πού ἐκφώνησε στό συνέδριο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, πού συνῆλθε στίς 18 - 24 τοῦ Σεπτέμβρη 1910 στό Μαγδεμβοῦργο. Γιά τό συνέδριο αὐτό βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Δυό κόσμοι» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 278 - 285). —*368.*

137 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν «Ἀπόφαση σχετικά μέ τήν τακτική στό ἀγροτικό ζήτημα» πού ψηφίστηκε στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, 1954, σελ. 124 - 125). —*369.*

138 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Κ. Μάρξ ἀπό τή σειρά τῶν ἄρθρων του «Ἡ κρίση καί ἡ ἀντεπανάσταση» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 430 - 433). Ὁ Λένιν, ἀναφέροντας τίς «κοροϊδίες τοῦ Μέρινγκ», ἔχει ὑπόψη του τήν εἰσαγωγή τοῦ Μέρινγκ στόν τρίτο τόμο τῆς φιλολογικῆς κληρονομιᾶς τοῦ Κ. Μάρξ, τοῦ Φ. Ἔνγκελς καί τοῦ Φ. Λασσάλ πού ἐξέδοσε ὁ ἴδιος (βλ. «Aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle». Bd. 3. Stuttgart, 1902, S. 53 - 54). —*370.*

139 Πρόκειται γιά τό βιβλίο πού ἐξέδοσε τό 1910 τό Ὑπουργεῖο Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας μέ τόν τίτλο «Στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια γιά τήν τριετία 1906 - 1908». Τό ὑλικό τοῦ βιβλίου τό ἐπεξεργάστηκε καί τό ἔγραψε ὁ ἐπιθεωρητής ἐργοστασίων Β. Ε. Βαρζάρ. —*374.*

140 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή θέση τοῦ ἄρθρου «Ἡ Πρωσσική Συντακτική συνέλευση. Ἡ Ἐθνοσυνέλευση», πού περιλαβαίνεται στή σειρά τῶν ἄρθρων πού ἔγραψε ὁ Ἔνγκελς σέ συνεργασία μέ τόν Μάρξ μέ τόν τίτλο «Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση στή Γερμανία» καί πού δημοσιεύτηκε τό 1851 - 1852 στήν ἐφημερίδα «New-York Daily Tribune» μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Μάρξ (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 8ος σελ. 80 - 81). Ὅτι συγγραφέας τῶν ἄρθρων αὐτῶν ἦταν ὁ Ἔνγκελς διαπιστώθηκε πολύ ἀργότερα, τό 1913, μετά τή δημοσίευση τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς. Ἀνάλογη γνώμη ἐξέφρασε ὁ Μάρξ σέ γράμμα του πρός τόν Λ. Κούγκελμαν στίς 17 τοῦ Ἀπρίλη 1871 (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, 1953, σελ. 264). —*376.*

141 «*Ζίζν*» («Ζωή») — νόμιμο κοινωνικο-πολιτικό περιοδικό, ὄργανο τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, πού βγῆκε στή Μόσχα τόν Αὔγουστο καί τό Σεπτέμβρη τοῦ 1910. Βγῆκαν μόνο δυό τεύχη. —*381.*

142 *Πολωνός σύντροφος* εἶναι ὁ Α. Βάρσκι (Α. Σ. Βαρσάβσκι). —*384.*

143 Τό ἄρθρο «*Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία»* τό ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν, ὕστερα ἀπό αὐτοπρόσωπη ἐπεξεργασία πολυπληθῶν στοιχείων τῆς στατιστικῆς τῶν ἀπεργιῶν. «Πολλοί πίνακες, ἔγραφε, θά πρέπει νά γίνουν ξανά» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 401). Ὁ Λένιν καταπιάστηκε ἄμεσα μέ τή μελέτη τῶν στατιστικῶν ὑλικῶν γιά τό ἀπεργιακό κίνημα στό τέλος τοῦ Σεπτέμβρη 1910 (βλ. τό τετράδιο τοῦ Λένιν

«Ἡ στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία», Λενινιστική συλλογή, τόμ. XXV, σελ. 130 - 154). Ὁ Λένιν ὑπολόγιζε νά γράψει μέ βάση τό συγκεντρωμένο ὑλικό ἕνα βιβλίο ἤ μπροσούρα ὥς 300 περίπου σελίδες γιά τήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί μετά νά τή μεταφράσει στά γερμανικά. Ὁ Λένιν δέν κατόρθωσε νά πραγματοποιήσει τό σχέδιό του.

Τούτη ἡ ἐργασία δημοσιεύτηκε στό πρῶτο καί στό δεύτερο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ».

«*Μίσλ*» («Σκέψη») — μπολσεβίκικο νόμιμο μηνιαῖο φιλοσοφικό καί κοινωνικο-οἰκονομικό περιοδικό· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1910 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1911· κυκλοφόρησαν μόνο πέντε τεύχη. Τό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ κυκλοφόρησε σέ 3.000 ἀντίτυπα. Τό περιοδικό ἱδρύθηκε μέ τήν πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ σκοπό τό δυνάμωμα τῆς πάλης ἐνάντια στά λικβινταριστικά νόμιμα ὄργανα, γιά τή διαπαιδαγώγηση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν καί διανοουμένων στό πνεῦμα τοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε τό περιοδικό ἀπό τό ἐξωτερικό, ἀλληλογραφοῦσε τακτικά μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή του. Ὁ Λένιν μόλις πῆρε τό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ» ἔγραφε στόν Γκόρκι στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1910 (3 τοῦ Γενάρη 1911): «Μπορεῖτε νά μᾶς συγχαρεῖτε. Ἔχουμε στή Μόσχα *δικό μας* περιοδικό, μαρξιστικό. Πόση χαρά ἦταν γιά μᾶς σήμερα» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 34ος, σελ. 383).

Στά πρῶτα τέσσερα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ δημοσιεύτηκαν ἐπίσης τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Οἱ ἥρωες τῆς «ἐπιφύλαξης»», «Οἱ καταλυτές μας», «Ἀπ' ἀφορμή μιά ἐπέτειο», «Ἡ κοινωνική διάρθρωση τῆς ἐξουσίας, οἱ προοπτικές καί ὁ λικβινταρισμός» καί «Σημειώσεις πολεμικῆς» (βλ. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 338 - 343· τόμ. 17ος, σελ. 39 - 58, 84 - 92, 116 - 135, 136 - 139). Στενοί συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ ἦταν οἱ: Β. Β. Βορόβσκι, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ. Στό περιοδικό συνεργάζονταν ἐπίσης οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Σ. Ραπποπόρτ καί ἄλλοι. Τό τελευταῖο, τό πέμπτο τεῦχος τοῦ «Μίσλ», κατασχέθηκε καί τό περιοδικό κλείστηκε. Σέ λίγο βγῆκε στήν Πετρούπολη τό περιοδικό «Προσβεστσένιγε», πού ἦταν στήν οὐσία συνέχεια τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ». —*385.*

144 Α. Β. Πογκόζεφ. Ὑπολογισμός τοῦ ἀριθμοῦ καί τῆς σύνθεσης τῶν ἐργατῶν στή Ρωσία. Ὑλικό γιά τή στατιστική τῆς ἐργασίας. Πετρούπολη, ἔκδοση τῆς αὐτοκρατορικῆς' Ακαδημίας Ἐπιστημῶν. 1906. —*393.*

145 Τά στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια τά πῆρε ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπό τό βιβλίο τοῦ Β. Ε. Βαρζάρ «Στατιστικά στοιχεῖα γιά τίς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια γιά τή δεκαετία 1895 - 1904» (Πετρούπολη, 1905, σελ. 27), καί ἀφοροῦν τό 1901. Σύμφωνα μέ τό βιβλίο «Στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια γιά τό 1905» (Πετρούπολη, 1908) ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια τό 1904 ἀνερχόταν σέ 1.651.957 ἄτομα (σελ. 17). Ἡ διαφορά στούς ἀριθμούς δέν ἐπιφέρει οὐσιαστικές ἀλλαγές στά βασικά συμπεράσματα. —*394.*

146 Τόν ἴδιο πίνακα παραθέτει ὁ Β. Ι. Λένιν καί στό ἄρθρο «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 373), ἐκεῖ ὅμως ὁ Λένιν τίς μικτές ἀπεργίες τίς κατατάσσει στίς πολιτικές, ὅπως ἔκανε καί ἡ ἐπίσημη στατιστική στίς συλλογές της. Στό ἄρθρο τοῦτο ὁ Λένιν διορθώνει τήν ἀνακρίβεια αὐτή τῆς ἐπίσημης στατιστικῆς καί κατατάσσει τίς μικτές ἀπεργίες στίς οἰκονομικές. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ διαφορά στούς ἀριθμούς, πού δείχνουν τόν ἀριθμό τῶν ἀπεργῶν πού πῆραν μέρος στίς οἰκονομικές καί στίς πολιτικές ἀπεργίες κατά τριμηνία τοῦ 1905 στούς δυό πίνακες, ἐνῶ τό γενικό ἄθροισμά τους εἶναι τό ἴδιο. —*401.*

147 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά διατάγματα πού ἐκδόθηκαν στίς 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη) 1905: Τήν «ἐπιστολή εὐαρεσκείας» τοῦ Νικολάου Β΄ στό ὄνομα τοῦ ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν Μπουλίγκιν γιά τήν προσέλκυση τῶν «ἐκλεγμένων ἀπό τόν πληθυσμό ἀνθρώπων νά πάρουν μέρος στήν προκαταρκτική ἐπεξεργασία καί συζήτηση νομοθετικῶν προτάσεων» καί τήν αὐτοκρατορική ἐντολή στή Σύγκλητο, μέ τήν ὁποία ἀναθέτονταν στό Ὑπουργικό Συμβούλιο ἡ ἐξέταση τῶν ἀναφορῶν τῶν ἰδιωτῶν καί τῶν ἱδρυμάτων γιά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν τή «βελτίωση τῆς ὀργανωτικῆς λειτουργίας τοῦ κράτους καί τήν καλυτέρευση τῆς λαϊκῆς εὐημερίας». —*403.*

148 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό βιβλιαράκι τοῦ Τσερεβάνιν «Τό προλεταριάτο στήν ἐπανάσταση» (Μόσχα 1907), πού βγῆκε στή σειρά «Ἡ πάλη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων στή ρωσική ἐπανάσταση». Ἔκδ. ΙΙ. Ὁ Τσερεβάνιν στό βιβλιαράκι του αὐτό χαρακτήριζε τήν πάλη γιά τήν καθιέρωση τῆς 8ωρης ἐργάσιμης ἡμέρας μέ αὐθαίρετο τρόπο «ἀτυχή ἰδέα, πού, ἐκτός ἀπό ζημιά, τίποτε ἄλλο δέν μποροῦσε νά φέρει στήν ἐπανάσταση». Ἀνάλογες σκέψεις ἐξέφρασε καί ὁ Μάρτοφ στά ἄρθρα πού δημοσίευσε τόν Ἰούλη τοῦ 1910 στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», τεῦχ. 7 καί στίς 16 τοῦ Σεπτέμβρη 1910 στό περιοδικό «Die Neue Zeit» τεῦχ. 51. —*409.*

149 «*Ραμπότσαγια Γκαζέτα*» («Ἐργατική Ἐφημερίδα») — παράνομο ἐκλαϊκευτικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων· ἔβγαινε κατά διαστήματα στό Παρίσι ἀπό τίς 30 τοῦ Ὀχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη) 1910 ὥς τίς 30 τοῦ Ἰούλη (12 Αὐγούστου) 1912· βγῆκαν 9 φύλλα. Πρωτεργάτης γιά τήν ἵδρυση τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἐπίσημα τό ζήτημα τῆς ἵδρυσής της εἶχε ἀποφασιστεῖ στή σύσκεψη τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῶν μπολσεβίκων, τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων, τῶν ἐκπροσώπων τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας κ.ἄ. στή διάρκεια τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης (Αὔγουστος τοῦ 1910). Στή σύσκεψη πῆραν μέρος οἱ: Β. Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Α. Μ. Κολλοντάϊ, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Ν. Γκ. Πολετάγεφ, Ι. Π. Ποκρόβσκι καί ἄλλοι.

Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε καί διηύθυνε τή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα». Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ μπολσεβίκοι Σ. Ι. Γκόπνερ, Π. Α., Τζαπαρίτζε, Ν. Α. Σεμάσκο, Σ. Γκ. Σαουμιάν κ.ἄ., καθώς καί οἱ κομματικοί-μενσεβίκοι. Γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἦταν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Μεγάλη οἰκονομική ἐνίσχυση ἔδινε στήν ἐφημερίδα ὁ Μ. Γκόρκι. Στίς μπολσεβίκικες ὁμάδες τοῦ ἐξωτερικοῦ σχηματί-

στηκαν ὅμιλοι βοήθειας τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», πού τῆς πρόσφερναν σημαντική οἰκονομική ὑποστήρίξη καί βοήθεια γιά τήν ἀποστολή της στή Ρωσία. Ἡ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» πάλευε γιά τή διαφύλαξη καί τό δυνάμωμα τοῦ μαρξιστικοῦ παράνομου κόμματος ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές, στούς ὀτζοβιστές καί στούς τροτσκιστές, ὑπερασπιζόταν τήν ἐπαναστατική τακτική, προετοίμαζε ἰδεολογικά τήν ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας γιά τή νέα ἐπανάσταση. Φώτιζε πλατιά τά ζητήματα τῆς κομματικῆς ζωῆς στή Ρωσία καί τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν δημοσίευσε στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» 14 ἄρθρα, ἀνάμεσα σ' αὐτά: «Τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης», «Ἀρχή τῶν διαδηλώσεων», «Ὁ Τολστόϊ καί ἡ προλεταριακή πάλη», «Ἰβάν Βασίλιεβιτς Μπάμπουσκιν», «Πενήντα χρόνια ἀπό τήν κατάργηση τῆς δουλοπαροικίας», «Στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν γιά τήν IV Δούμα». Ἡ ἐφημερίδα ἦταν πολύ δημοφιλής ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας· ἡ κυκλοφορία της ἔφθανε τά 6.000 ἀντίτυπα. Οἱ ἐργάτες τήν ἐνίσχυαν οἰκονομικά μέ χρηματικούς ἐράνους καί ἦταν δραστήριοι συνεργάτες της. Στίς στῆλες «Κομματική ζωή» καί «Γράμματα ἀπό τίς ἐπαρχίες» δημοσιεύονταν τακτικά γράμματα καί ἀνταποκρίσεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων.

Ἡ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἔκανε μεγάλη δουλιά γιά τήν προετοιμασία τῆς VI Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ (Γενάρης τοῦ 1912). Ἡ συνδιάσκεψη, ἀφοῦ σημείωσε πώς ἡ «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ὑπεράσπισε ἀποφασιστικά καί μέ συνέπεια τό κόμμα καί τήν κομματικότητα, τήν ἀνακήρυξε ἐπίσημο ὄργανο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. —*417.*

150 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό *Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς στό Ἄμστερνταμ*, πού ἔγινε ἀπό τίς 14 ὥς τίς 20 τοῦ Αὐγούστου 1904. Τό συνέδριο ἐξέτασε τά παρακάτω ζητήματα: 1) Οἱ διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς· 2) ἡ ἀποικιοκρατική πολιτική· 3) ἡ γενική ἀπεργία· 4) ἡ κοινωνική πολιτική καί ἡ ἀσφάλιση τῶν ἐργατῶν· 5) τά τράστ καί ἡ ἀνεργία καί ἄλλα ζητήματα.

Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα διατυπώθηκε στήν ἀπόφαση γιά τούς «Διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς». Ἡ ἀπόφαση ἀπαγόρευε στούς σοσιαλιστές νά παίρνουν μέρος στίς ἀστικές κυβερνήσεις καί καταδίκαζε «κάθε προσπάθεια συγκάλυψης τῶν ὑφισταμένων ταξικῶν ἀντιθέσεων, πού θά διευκόλυνε τήν προσέγγιση μέ τά ἀστικά κόμματα». Οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, παρόλο πού ἀποτελοῦσαν ἕνα ὁρισμένο βῆμα πρός τά μπρός, γενικά ἦταν μεσοβέζικες καί ἀποτελοῦσαν μιά παραπέρα παραχώρηση στόν ὀπορτουνισμό. Τό συνέδριο δέν ἔβαλε ζήτημα μετεξέλιξης τῆς μαζικῆς ἀπεργίας σέ ἔνοπλη ἐξέγερση, δέν ἀπόκρουσε τούς δεξιούς ὀπορτουνιστές πού δικαίωναν τήν ἀποικιοκρατική πολιτική τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν. Τό συνέδριο, ἐνῶ στά λόγια καταδίκαζε τόν ἀναθεωρητισμό, στήν ἀπόφασή του δέν δήλωσε ὅτι κόβει κάθε σχέση μαζί του, ἀποσιώπησε τό ζήτημα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. —*436.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Ή ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

Ἡ ἀδιαθεσία ὕστερα ἀπό μεθύσι τῶν λεγκαλιστῶν [Γράμμα τῶν μενσεβίκων τῆς ἀχτίδας Βίμποργκ, Πετρούπολη]. — «Προλετάρι» [Παρίσι] 1909, ἀρ. φύλ. 45, 13 (26) τοῦ Μάη, σελ. 2.—*39, 59 - 60, 148.*

Ἄν. — *βλ.* Ζορντάνιγια, Ν.Ν.

Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τή συγκληθείσα τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909]. 8 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*34 - 35, 43, 44, 59, 139, 144, 145, 160 - 161, 180, 181, 194, 196 - 197, 198 - 199, 225, 245 - 246, 248, 252, 253, 281 - 282, 283, 284, 285, 286, 288, 310, 419 - 420.*

Ἀνοιχτό γράμμα [16 ρώσων μενσεβίκων-λικβινταριστῶν]. — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 19-20, Γενάρης-Φλεβάρης, σελ. 23-24.—*211 - 212, 213 - 214, 289, 293, 299, 300, 301 - 302, 381.*

Ἀνοιχτό γράμμα τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ — *βλ.* Ἡ Περιφερειακή ἐπιτροπή Μόσχας γιά τή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.

Ἀντόνι Βολίνσκι. Ἀνοιχτό γράμμα πρός τούς συντάκτες τῆς συλλογῆς «Βέχι». 1 τοῦ Μάη 1909. — «Σλόβο», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 791, 10 (23) τοῦ Μάη, σελ. 3.—*56, 176, 177, 178 - 179.*

Ἀξελρόντ, Π. Μπ. Ὑποχρεωτική ἐπεξήγηση. — Στό βιβλ.: Ἀπαραίτητο συμπλήρωμα στά «Ντνιεβνίκ» τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἔκδ. τῆς Συντ. ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Ἀπρίλης 1910], στῆλες 16-21. (ΣΔΕΚΡ).—*257, 258, 274, 306, 309.*

Ἀπ' ἀφορμή τή διαμαρτυρία τοῦ σ. Μαξίμοφ σχετικά μέ τό ἄρθρο «Δέν ἀκολουθοῦμε τόν ἴδιο δρόμο». (Ἀρ. φύλ. 42 τῆς «Προλετ.»). [Ἀπόφαση τῆς σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»].— «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ Ἰούλη, σελ. 5.—*89.*

Ἀπ' ἀφορμή τήν ὀργανωτική «συζήτηση». — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 16 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», σελ. 1-2.—*148, 149 - 150.*

Ἀπαραίτητη συμπλήρωση στά «Ντνιεβνίκ» τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἔκδοση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Ἀπρίλης 1910]. 32 στῆλες. (ΣΔΕΚΡ).—*257, 258, 274, 275 - 276, 289, 305 - 306, 307, 308, 309.*

Ἀπό γράμμα μέλους τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας. — Ἰδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 50 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», [Παρίσι, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909], σελ. 2.—*133.*

Ἀπό τά πρακτικά τῆς συνεδρίασης τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. — Ἰδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 50 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», [Παρίσι, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909], σελ. 2.—*133-134.*

Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. [Ἀπ' ἀφορμή τό γράμμα τοῦ Τσερεβάνιν].— «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης, σελ. 16.—*153, 154, 155.*

Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. [Σημείωση σχετικά μέ τό γράμμα τοῦ Β. Β. Βοντοβόζοφ στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς»]. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 213 (1097), 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο: Γράμματα στή Συντακτική ἐπιτροπή.— *71 - 72.*

Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. — Στό βιβλ.: Βπεριόντ. Συλλογή ἄρθρων γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδοση ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], Ἰούλης 1910, στήλη 1 (ΣΔΕΚΡ).—*324 - 325, 326.*

Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. [Φυλλάδιο. Πετρούπολη], τυπογρ. τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, [1906]. 4 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*369.*

[*Ἀποφάσεις πού ψήφισε ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910*]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10-11, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—*197,198, 206, 207, 208, 210, 211, 212 - 213, 238 - 239, 256 - 257, 258, 259, 270, 271, 272, 273, 274, 276, 290, 293, 300 - 301, 302 - 303, 310, 419, 420 - 421.*

[*Ἀποφάσεις τῆς Πέμπτης συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσικῆς τοῦ 1908)*].— Στό βιβλ.: Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τή συγκληθεῖσα τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἐκδ. ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 4-7. (ΣΔΕΚΡ).—*34-35, 43, 44, 144, 160-161, 194, 196, 280 - 281, 282, 283 - 284, 285, 286, 287 - 288, 310, 419 - 420.*

[*Ἀποφάσεις τῆς Τέταρτης συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ («Τρίτης Πανρω-*

σικῆς»)]. — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 20, 19 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4-5, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα. Μέ τόν τίτλο: Ἀποφάσεις τῆς 3ης Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*160 - 161.*

[*Ἀποφάσεις τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ*]. — Στό βιβλ.: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλῆρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 420-442. (ΣΔΕΚΡ).—*160 - 161, 286 - 287.*

Ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στό Σάν-Ρέμο. 13 τοῦ Ἀπρίλη 1910, χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910]. 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*238 - 239, 302 - 303.*

Ἀποφάσεις τῶν συνεδρίων τῆς ἀγροτικῆς ἕνωσης (τοῦ Ἱδρυτικοῦ συνεδρίου τῆς 31 τοῦ Ἰούλη - 1 τοῦ Αὐγούστου καί τοῦ συνεδρίου τῆς 6 - 10 τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1905). Ἔκδ. τοῦ Βόρειου περιφ. γραφείου βοήθειας πρός τήν ἀγροτική ἕνωση (στήν Πετρούπολη). Πετρούπολη, τυπογρ. Κλομποῦκοφ, 1905, 16 σελ. (Πανρωσική ἀγροτική ἕνωση).—*141.*

Ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα [*πού ψηφίστηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ*]. — Στό βιβλ.: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλῆρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. ΚΕ. Paris 1909, σελ. 454-455. (ΣΔΕΚΡ).—*136, 180, 285 - 286, 287.*

Ἀπόφαση γιά τούς ἀπολογισμούς [*πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908)*]. — Στό βιβλ.: Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τή συγκληθεῖσα τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. — [Ἔκδ. ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 4. (ΣΔΕΚΡ).—*145 - 146.*

Ἀπόφαση πού προτάθηκε ἀπό τούς κομματικούς-μενσεβίκους στή συγκέντρωση τῆς μενσεβίκικης ὁμάδας βοήθειας στό Παρίσι (στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1910). [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910]. 1 σελ. (ΣΔΕΚΡ). *237 - 238, 302 - 303.*

Ἀπόφαση πού προτάθηκε στή συγκέντρωση τῆς 1ης ὁμάδας τῆς Γενεύης τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 19 τοῦ Ἀπρίλη 1910 ἀπό τούς κομματικούς-μενσεβίκους. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910]. 1 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*237 - 238, 302 - 303.*

Ἀπόφαση πού προτάθηκε στή συγκέντρωση τῆς 1ης ὁμάδας βοήθειας τῆς Λιέγης τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τούς κομματικούς-μενσεβίκους. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910]. 1 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*238-239, 302-303.*

[*Ἀπόφαση-πρόγραμμα, πού ψηφίστηκε ἀπό τήν ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ σχέση μέ τήν ἐκλογική καμπάνια*]. — «Προλετάρι»,

[Παρίσι], 1909, άρ. φύλ. 49, 3 (16) τοῦ 'Οχτώβρη, σελ. 8-9, στή στήλη: Χρονικά.—*114, 119.*

'Απόφαση πού ψηφίστηκε άπό τήν κομματική σοσιαλδημοκρατική λέσχη τῆς Βιέννης στίς 17 τοῦ 'Απρίλη 1910. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910]. 1 σελ.—*257, 258, 259 - 264, 265 - 266, 270, 289, 290, 291, 300 - 301, 302 - 303.*

'Απόφαση πού ψηφίστηκε άπό τή γενική συνέλευση τῆς κομματικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς λέσχης τῆς Βιέννης στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1910. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910]. 2 σελ.—*382 - 383.*

[*'Απόφαση σχετικά μέ τήν τακτική στό άγροτικό ζήτημα, πού ψηφίστηκε στό IV ('Ενωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ*]. — Στό φυλλάδιο: 'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τοῦ 'Ενωτικοῦ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. [Πετρούπολη], τυπογρ. Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς, [1906], σελ. 1. (ΣΔΕΚΡ). Μέ τόν τίτλο: 'Αγροτικό πρόγραμμα.—*369.*

'Απόφαση τῆς γενικῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέναντι στήν ὁμάδα τῆς Δούμας. — «Προλετάρι», Γενεύη, 1908, ἀρ. φύλ. 31, 17 (4) τοῦ 'Ιούνη, σελ. 5-6.—*49, 87 - 88, 122.*

'Απόφαση τῆς 2ης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ. 30 τοῦ Μάρτη 1910. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 1910, 1 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*238.*

[*'Απόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπ' ἀφορμή τήν ἐπερώτηση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν κλειστῶν συνεδριάσεων τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Δούμας γιά τήν ἄμυνα τοῦ κράτους...*].— «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Βίλνα - Πετρούπολη], 1908, ἀρ. φύλ. 1, Φλεβάρης, σελ. 35. Μέ τό γενικό τίτλο: 'Η δράση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς, στή στήλη: 'Από τό κόμμα.—*39.*

[*'Απόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή δουλιά στά συνδικάτα*]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Βίλνα - Πετρούπολη], 1908, ἀρ. φύλ. 1, Φλεβάρης, σελ. 38-39, στή στήλη: 'Από τό κόμμα.—*39.*

'Απόφαση τῆς ΚΕ [*τοῦ ΣΔΕΚΡ*] *γιά τούς συνεταιρισμούς.* — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Βίλνα - Πετρούπολη], 1908, ἀρ. φύλ. 1, Φλεβάρης, σελ. 37-38, στή στήλη: 'Από τό κόμμα.—*39.*

[*'Αποφάσεις τῆς σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»*. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 3-7. —*3 - 4, 6, 7, 8, 11, 42, 43, 51, 58, 74, 115, 120, 383 - 884.*

[*'Απόφαση τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς 'Επιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐκλογῶν τῆς Κρατικῆς Δούμας*].— «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 49, 3 (16) τοῦ 'Οχτώβρη, σελ. 5, στό ἄρθρο: Συζήτηση μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Πετρούπολης.— *148 - 149.*

Ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῆς κομματικῆς σχολῆς. 26 τοῦ Αὐγούστου 1909. Στό φυλλάδιο: Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κομματικῆς σχολῆς. (Τέσσερα ντοκουμέντα). Ἔκδ. κομ. σχολῆς. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 1909, σελ. 2. (ΣΔΕΚΡ).— *121 - 122*.

Ἀπόφαση τῶν «ὀτζοβιστῶν» [τῆς γενικῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μάης 1908]. — «Προλετάρι», Γενεύη, 1908, ἀρ. φύλ. 31, 17 (4) τοῦ Ἰούνη, σελ. 6.—*87-88, 122 - 123*.

Ἀπόφαση τῶν «ὀτζοβιστῶν» τῆς Πετρούπολης, πού προτάθηκε ἀπ' αὐτούς στήν πλατιά συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπιλης πρίν τή γενική κομματική συνδιάσκεψη. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 44. Παράρτημα στό φύλλο 44 τῆς ἐφημ. «Προλετάρι», 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1.—*87 - 88*.

Τό ἄρθρο 96 τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ κράτους — βλ. Κώδικας νόμων τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Τ. 1. Μέρ. Ι. Κώδικας θεμελιωδῶν νόμων τοῦ κράτους. Ἔκδ. 1906.

[*Ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς*]. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 89 (1327), 1 (14) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1.—*232 - 233*.

Βαλεντίνοφ, Ν. Σχετικά μέ τήν τελευταία γερμανική ἀπογραφή. — «Κίεβσκαγια Μίσλ», 1909, ἀρ. φύλ. 308, 7 (20) τοῦ Σεπτέμβρη.—*331 - 332*.

Βαρζάρ, Β. Ε. Στατιστικά στοιχεῖα γιά τίς ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια γιά τή δεκαετία 1895-1904. Πετρούπολη, τυπογρ. Κιρσμπάουμ, 1905. 79 σελ. (Ὑ.Ε. καί Β. Τμῆμα βιομηχανίας).— *387 - 411*.

*— *Στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια γιά τήν τριετία 1906-1908*. Πετρούπολη, τυπογρ. Κιρσμπάουμ. 1910. 72, 220 σελ. μέ πίνακες (Ὑ.Ε. καί Β. Τμῆμα βιομηχανίας).— *373-374, 376 - 378, 387 - 414*.

*— *Στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια γιά τό 1905*. Πετρούπολη, τυπογρ. Κιρσμπάουμ, 1908. 65, 111 σελ. μέ πίνακες (Ὑ.Ε. καί Β. Τμῆμα βιομηχανίας).—*312-133,373-375, 376 - 378, 387 - 413*.

* *Βέχι*. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης] 1909. II, 209 σελ.—*56, 71, 168 - 172, 173 - 179, 436*.

Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. 2η ἔκδ. Μόσχα, [τυπολιθ. Κουσνεριόφ], 1909. III, 210 σελ.—*168*.

---

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά βιβλία, οἱ ἐφημερίδες, τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα πού ἔχουν σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. 3η ἔκδ. Μόσχα, [τυπολιθ. Κουσνεριόφ], 1909. III, 210 σελ.—*168*.

Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. 4η ἔκδ. Μέ παράρτημα «Βιβλιογραφία τῆς Βέχι». Μόσχα, [τυπολιθ. Κουσνεριόφ], 1909. III, 211 σελ.—*168*.

Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. 5η ἔκδ. Μέ παράρτημα «Βιβλιογραφία τῆς Βέχι». Μόσχα, [τυπολιθ. Κουσνεριόφ], 1910. III, 219 σελ.—*216*.

«Βοζροζντένιγε», Μόσχα. — *266, 269 - 270, 290, 293, 294, 295 - 296, 315, 381*.

— 1910, τεῦχ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, 94 στῆλες.—*294, 295 - 296, 301 - 302, 304 - 305*.

Βόϊνοφ — *βλ.* Λουνατσάρσκι, Α. Β.

[*Βόλσκι, Σ.*]. *«Ἔρ»*. [*Σχέδιο ἀπόφασης δυσπιστίας στήν «Προλετάρι»*, πού ὑποβλήθηκε στήν Ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ][1].— *14, 100-101*.

Βόμπλι, Κ. Τάσεις στήν ἀγροτική ἐξέλιξη τῆς Γερμανίας. — «Ἐκονομίστ Ροσίι», Πετρούπολη, 1910, τεῦχ. 36, 11 (24) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-3. *331 - 332*.

Βοντοβόζοφ, Β. Β. [*Γράμμα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς».*] «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 213 (1097), 6 (19) Αὐγούστου, σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο: Γράμματα στή Συντακτική ἐπιτροπή.—*71 - 72*.

«Βπεριόντ». [Βίμπoργκ].—*103 - 104*.

Βπεριόντ. Συλλογή ἄρθρων γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδ. ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], Ἰούλης 1910. 64 στῆλες. (ΣΔΕΚΡ).—*319 - 320, 321 - 322, 323 - 325, 419*.

Γιά ποιό λόγο ἔγινε ἡ διαγραφή; — «Οὔτρο Ροσίι», Μόσχα, 1909, ἀρ. φύλ. 35 - 2, 17 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ Μαξίμ Γκόρκι. Ὑπογραφή: Μπαγκίρα.—*156*.

Γιά τά φραξιονιστικά κέντρα. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 11, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—*198, 199, 210 - 211, 236, 271 - 272, 324 - 325, 382 - 383*.

Γιά τή διαδικασία ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 96 τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ

---

[1] Τό σχέδιο δέν διασώθηκε.

κράτους. [Κανονισμός τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, πού ἐπικυρώθηκε ἀπό τόν Νικόλαο Β'. 24 Αὐγούστου 1909]. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 189, 3 (16) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1. *231 - 232.*

Γιά τή σημερινή στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος. ['Απόφαση πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908)]. — Στό βιβλ.: 'Ανακοίνωση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τή συγκληθείσα τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 4-5. (ΣΔΕΚΡ).—*43, 139 - 140, 180, 181, 196, 198 - 199, 225, 245 - 246, 248, 252, 253 - 254.*

Γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας. ['Απόφαση πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908)]. — Στό βιβλ.: 'Ανακοίνωση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τή συγκληθείσα τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909]. σελ. 5-6. (ΣΔΕΚΡ).—*197, 198 - 199.*

Γιά τή στάση σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας ἀνάμεσα σέ μιά σειρά ἄλλους τομεῖς τῆς κομμ[ατικῆς] δουλιᾶς. ['Απόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 5-6.—*8 - 9, 11, 28, 74.*

Γιά τή σύγκληση τακτικῆς γενικῆς κομματ[ικῆς] συνδιάσκεψης. ['Απόφαση πού ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: 'Από τό κόμμα.—*198, 199, 204 - 205, 209 - 210, 273, 310.*

Γιά τίς θεοπλαστικές τάσεις στό σοσιαλδημοκρατικό περιβάλλον. ['Απόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 4-5.—*74, 89 - 90, 91, 100 - 101.*

Γιά τό Κεντρ[ικό] Ὄργανο. ['Απόφαση πού ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: 'Από τό κόμμα.—*206.*

Γιά τούς λικβινταριστές. 'Απόφαση πού ψηφίστηκε ἀπό τούς κομματικούς-μενσεβίκους στή συγκέντρωση τοῦ Σάν-Ρέμο στίς 13 τοῦ 'Απρίλη [1910]. — Στό φυλλάδιο: 'Αποφάσεις πού ψηφίστηκαν στό Σάν-Ρέμο στίς 13 τοῦ 'Απρίλη 1910. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1910], σελ. 2. [ΣΔΕΚΡ]. *238, 302 - 303.*

[*Γιουντίν*]. *Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς δουλιᾶς μας*. 'Από τό τεῦχος 2 «Stimme

vun Bund»). «Ότκλικι Μπούντα», [Γενεύη], 1909, τεῦχος 3, Νοέμβρης, σελ. 11-16. Ὑπογραφή: Γ. Ντίν.—*145.*

Γκ - γκ — βλ. Λεβίτσκι, Β.

**Γκέρσενζον, Μ.Ο. Πρόλογος [στή «Βέχι»]*.—Στό βιβλ. Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης] 1909, σελ. Ι-ΙΙ.—*172.*

* *Δημιουργική αὐτοσυνείδηση.* — Στό βιβλ.: Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης] 1909, σελ. 70-96.—

Γκόγκολ, Ν.Β. Ὁ ἐπιθεωρητής.—*65, 66.*

«Γκόλος Μοσκβί».—55.

— 1909, ἀρ. φύλ. 141, 21 τοῦ Ἰούνη, σελ. 2.—*55.*

«Γκόλος Σοτσιάλ - Ντεμοκράτα», [Γενεύη - Παρίσι]. —*9, 39, 45, 46, 47, 48, 59, 60, 61, 62, 66, 106, 135, 145, 146, 147, 148, 149 - 150, 153, 155, 198, 206, 207, 209, 210 - 211, 213, 214, 236, 237, 238, 239, 240 - 241, 242, 257, 265 - 266, 267, 268, 272, 279, 280, 283 - 284, 285, 287, 294, 295 - 296, 299, 300, 302 - 303, 305, 307, 315, 381.*

— [Γενεύη], 1908, ἀρ. φύλ. 10-11. Νοέμβρης-Δεκέμβρης, σελ. 5-14.—*140 - 141.*

— [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 13, Ἀπρίλης, σελ. 2-5.—*138 - 140.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 14, Μάης, 16 σελ.—*9, 60, 148 - 149.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 15, Ἰούνης 18 σελ.—*51, 60 - 61, 106.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης, 16 σελ.—*144,145, 146-147, 148, 149 - 150, 153, 154, 155.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 16 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». 8 σελ.—*148, 149 - 150.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 19-20, Γενάρης-Φλεβάρης. 32 σελ.—*206, 207, 208, 209 - 212, 213 - 214, 261, 267 - 269, 279 - 292, 283 - 285, 286, 289, 292, 295 - 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 315, 381.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 21, Ἀπρίλης, σελ. 16.—*293.*

[Γκόριεφ, Μπ.Ι.]. Τό ἄγρυπνο μάτι τοῦ σ. Πλεχάνοφ. — Στό βιβλ.: Ἀπαραίτητο συμπλήρωμα στά «Ντνιεβνίκ» τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἔκδ. Συντ. ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Ἀπρίλης, 1910], στῆλες 26-28. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Ι.—*289.*

Γκόρν, Β. Μέτς, Β. καί Τσερεβάνιν, Ν. Ἡ πάλη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων στή ρωσική ἐπανάσταση. Ἐκδ. II. Τσερεβάνιν. Τό προλεταριάτο στήν ἐπανάσταση. Μόσχα, τυπολιθ. τῆς Ρωσικῆς ἑταιρίας τυπωτικῶν καί ἐκδοτικῶν ἐργασιῶν, 1907. 120 σελ.—*153, 408 - 409.*

Γκριμπογέντοφ, Α.Σ. Τό πολύ μυαλό βλάφτει. —123.

[*Γράμμα ἀπό τήν Πετρούπολη*]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 50, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 7, στή στήλη: Ἀπό τό ἐργατικό κίνημα. Μέ τό γενικό τίτλο: Γράμματα ἀπό τήν Πετρούπολη. Ὑπογραφή: Τρ.—*135, 157 - 159.*

Γράμμα ἐργάτη. (Γιά τό σχέδιο τῆς κομματικῆς δουλιᾶς σέ σχέση μέ τήν ἐκτίμηση τῆς τρέχουσας στιγμῆς). — «Ραμπότσεγε Ζνάμια», [Μ.], 1908, ἀρ. φύλ. 5, Ὀχτώβρης, σελ. 4-5.—*85 - 86, 88.*

Γράμμα πρός τίς κομματικές ὀργανώσεις. (Γιά τήν τακτική κομματική συνδιάσκεψη). — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 11-12. Ὑπογραφή: Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ.—*208, 209, 301 - 302.*

Γράμμα πρός τίς κομματικές ὀργανώσεις. [Γράμμα 1ο. Προκήρυξη]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [Νοέμβρης 1904]. 4 σελ. (Μόνο γιά τά μέλη τοῦ κόμματος).— *305 - 306.*

Γράμμα πρός τούς συντρόφους! [Προκήρυξη. Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 1910]. 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*206, 209, 210 - 212, 213, 214, 236, 240 - 241.*

Γράμμα πρός τούς συντρόφους σοσιαλδημοκράτες πού δουλεύουν στά συνδικάτα, στούς μορφωτικούς συλλόγους, στά σχολεῖα, στούς συνεταιρισμούς καί στίς ἄλλες νόμιμες ἐργατικές ὀργανώσεις. — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 14, Μάης, σελ. 15-16, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—*60, 148 - 149.*

[*Γράμμα στό ὁποῖο ἐκφράζεται ἡ εὐαρέσκεια τοῦ τσάρου στόν πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ συμβουλίου, σύμβουλο τοῦ Στέμματος Π.Α. Στολίπιν*]. 27 τοῦ Ἀπρίλη 1909. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 91, 28 τοῦ Ἀπρίλη (11 τοῦ Μάη), σελ. 1.—*230 - 231.*

[*Γράμμα στό ὁποῖο ἐκφράζεται ἡ εὐαρέσκεια τοῦ τσάρου στόν ὑπουργό τῶν ἐσωτερικῶν Α. Γκ. Μπουλίγκιν.* 18 τοῦ Φλεβάρη 1905]. —«Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 40, 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη), σελ. 1.—*403.*

Γράμμα τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ πρός τίς ὁμάδες — βλ. Πρός ὅλους τούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Γράμμα τῶν μενσεβίκων τοῦ «Βίμποργκ» — βλ. Ἡ ἀδιαθεσία ὕστερα ἀπό τό μεθύσι τῶν λεγκαλιστῶν.

Γύρω ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 208 (1092), 1 (14) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 2, στή στήλη: Μοσχοβίτικα χρονικά.—*71.*

Γύρω ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 216 (1100), 9 (22) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 3.—*72.*

Γύρω ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 220 (1104), 13 (26) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 4.—*73.*

* *Δεύτερο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας.* Πλῆρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἐκδ. ΚΕ. Geneve, τυπογρ. τοῦ κόμματος [1904]. 397, II σελ. [ΣΔΕΚΡ].—*38, 102-103, 161, 163, 164.*

Δήλωση πού ὑποβλήθηκε ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τῶν μπ[ολσεβί]κων τῆς Πετρούπολης [στή Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 246 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ Ἰούλη, σελ. 7.—*7-8.*

Διάγγελμα [γιά τήν ἵδρυση Κρατικῆς δούμας. 6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905]. «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 169, 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1.—*373, 402-403.*

Διάγγελμα. 17 (30) τοῦ Ὀχτώβρη 1905. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 222, 18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 1.—*375, 424.*

Ἡ Διακήρυξη τῆς 31 τοῦ Μάρτη [Κύριο ἄρθρο]. — «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι», 1910, ἀρ. φύλ. 76, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. Μέ τό γενικό τίτλο: Μόσχα, 2 τοῦ Ἀπρίλη.—*234-235.*

Ἡ Διακήρυξη τῆς 31 τοῦ Μάρτη 1910 — βλ. Στολίπιν, Π.Α. Λόγος τοῦ προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Π.Α. Στολίπιν στήν Κρατική δούμα στίς 31 τοῦ Μάρτη 1910.

[*Διακήρυξη τῶν μπολσεβίκων, πού ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910*]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 11, στήν ἀπόφαση: γιά τά κέντρα τῶν ὁμάδων, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—*271-272.*

Ἡ διαγραφή τοῦ Μ. Γκόρκι ἀπό τό κόμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. — «Οὔτρο Ροσίι», Μόσχα, 1909, ἀρ. φύλ. 34-1, 15 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 6, στή στήλη: Μόσχα.—*156.*

Διάταγμα πρός τή Διοικοῦσα Σύγκλητο [γιά ἀλλαγές καί προσθῆκες στόν ἐκλογικό νόμο γιά τήν Κρατική δούμα. 11 (24) τοῦ Δεκέμβρη 1905]. «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 268, 13 (26) τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 1, στή στήλη: Κυβερνητικές πράξεις.—*424.*

Διάταγμα πρός τή Διοικούσα Σύγκλητο [γιά παροχή σέ ἰδιῶτες καί ἱδρύματα τοῦ δικαιώματος νά κάνουν προτάσεις γιά ζητήματα δημοσίων ἔργων κοινῆς ὠφελείας. 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη) 1905]. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 39, 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη), σελ. 1.—*402 - 403.*

Διάταγμα πρός τή Διοικούσα Σύγκλητο [γιά τήν ἔξοδο τῶν ἀγροτῶν ἀπό τίς κοινότητες καί τήν κατοχύρωση τῆς ἰδιοκτησίας τῶν κλήρων. 9 (22) τοῦ Νοέμβρη 1906]. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 252, 12 (25) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1.—*140 - 141.*

Διάταγμα πρός τή Διοικούσα Σύγκλητο [γιά τίς προσωρινές διατάξεις σχετικά μέ τή διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν γιά τό Κρατικό συμβούλιο καί τήν Κρατική δούμα. 8 (21) τοῦ Μάρτη 1906]. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 57, 11 (24) τοῦ Μάρτη, σελ. 1, στή στήλη: Κυβερνητικές πράξεις.—*379 - 380.*

Ἡ Διεθνής.—427.

Ἡ Δίκη τοῦ Γκόρκι. (Σοσιαλδημοκρατική θεατρική παράσταση). — «Οὔτρο Ροσίι», Μ., 1909, ἀρ. φύλ. 31-6, 21 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3-4. Ὑπογραφή: Στενογράφησε Ὄλ ντ'Ὄρ.—*156.*

Ἡ δράση τῆς σ[οσιαλ]-δ[ημοκρατικῆς] ὁμάδας τῆς Δούμας. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Βίλνα-Πετρούπολη], 1908, ἀρ. φύλ. 1, Φλεβάρης, σελ. 36-37. Στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—*39.*

Οἱ δρόμοι μας χωρίζουν. — «Προλετάρι», Παρίσι, 1909, ἀρ. φύλ. 42, 12 (25) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 6-7.—*90 - 91, 92, 95.*

Ἐζόφ, Β. — *βλ.* Τσεντερμπάουμ, Σ. Ο.

Ἔκθεση γιά τή σχολή στό ΝΝ. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 50. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 50 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», Νοέμβρης, σελ. 1-7.—*132 - 133.*

Ἔκθεση τῶν παραμερισμένων μελῶν τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» στούς σ. μπολσεβίκους. 3 (16) τοῦ Ἰούλη, 1909, χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1909]. 4 σελ. Ὑπογραφή: Ν. Μαξίμοφ καί Νικολάγεφ. Πολυγρ.—*67.*

Ἔκθεση τῶν παραμερισμένων μελῶν τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» στούς σ. μπολσεβίκους. 3 (16) τοῦ Ἰούλη [1909]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1909]. 16 σελ.—*74 - 78, 79 - 86, 87, 88 - 89, 90, 91 - 94, 95 - 96, 96 - 102, 105 - 106, 108, 113 - 114, 115 - 117, 118, 120 - 121, 124, 149 - 150.*

Οἱ ἐκλογές τῆς Πετρούπολης. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 49, 3 (16) τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 1-2.—*125.*

«Ἐκονομίστ Ροσίι», Πετρούπολη, 1910, τεῦχ. 36, 11 [24] τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-3.—*331 - 332.*

Ἔνγκελς, Φ. Γράμμα πρός τόν Α. Μπέμπελ [ἀπ' ἀφορμή τό πρόγραμμα τῆς Γκότα]. 18-28 τοῦ Μάρτη 1875.—*256 - 257.*

— *Γράμμα πρός τόν Φ.Α. Ζόργκε.* 29 τοῦ Νοέμβρη, 1886.—*307 - 308.*

— *Γράμμα πρός τόν Φ.Α. Ζόργκε.* 11 τοῦ Μάη 1889.—*307 - 308.*

— *Εἰσαγωγή στήν ἀγγλική ἔκδοση [τῆς μπροσούρας: «Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπό τήν οὐτοπία στήν ἐπιστήμη»].* 20 τοῦ Ἀπρίλη 1892. —*217.*

— *Εἰσαγωγή [στό ἔργο τοῦ Κ. Μάρξ «Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στή Γαλλία ἀπό τό 1848 ὥς τό 1850»].* 6 τοῦ Μάρτη 1895.—*125.*

— *Ἡ ἐπανάσταση καί ἡ ἀντεπανάσταση στή Γερμανία.* Αὔγουστος τοῦ 1851-Σεπτέμβρης τοῦ 1852.—*376.*

— *4 τοῦ Μάη στό Λονδίνο.* Ἀνάμεσα στίς 5-21 τοῦ Μάη 1890.—*307-308.*

Ἡ ἐξαφάνιση τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου στή μενσεβίκικη ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. (Πῶς ὁ Α. Πότρεσοφ ἐξαφάνισε τόν Γκ. Πλεχάνοφ καί τήν «Ἴσκρα»). — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 47-48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 3-7.—*308 - 309.*

Ἐξοχική ζωή. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 213 (1097), 6 (19) Αὐγούστου, σελ. 4. Ὑπογραφή: Μ.Φ.—*71 - 72.*

[*Ἐπερώτηση 32 μελῶν τῆς Κρατικῆς δούμας στόν πρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου σχετικά μέ τήν ἔκδοση τοῦ κανονισμοῦ τῆς 24 Αὐγούστου 1909 γιά τή διαδικασία ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 96 τῶν θεμελιωδῶν νόμων*].—Στό βιβλ.: Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς Δούμας]. 1909. Σύνοδος τρίτη. Μέρος Ι. Συνεδριάσεις 1-32 (ἀπό τίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη ὥς τίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1909). Πετρούπολη, Κρατ. τυπογρ. 1910, σελ. 162-166. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).— *227, 228, 229 - 230, 234 - 235.*

«Ἔρ» — *βλ.* Βόλσκι, Σ.

Ἐργασίες τοῦ VI συνεδρίου τῶν πληρεξουσίων τῶν συλλόγων τῶν εὐγενῶν 33 κυβερνείων. Ἀπό τίς 14 τοῦ Μάρτη ὥς τίς 20 τοῦ Μάρτη 1910. Πετρούπολη, τυπογρ. Ἀλεξάντροφ, 1910. VIII, 511 σελ.—*228.*

Ἡ Εὐρώπη καί ἡ ἀναγεννημένη Ρωσία. — «Γκόλος Μοσκβί», 1909, ἀρ. φύλ. 141, 21 τοῦ Ἰούνη, σελ. 2. Μέ τό γενικό τίτλο: Μόσχα, 21 τοῦ Ἰούνη. —*55 - 56.*

«Ζίζν», Μόσχα.—*381.*

[*«Ζορντάνιγια, Ν.Ν.] Σχετικά μέ τό «Γράμμα ἀπό τόν Καύκασο»* — «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 2, 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ Ἰούνη), σελ. 28-30. Ὑπογραφή: Ἀν. Στήν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης: 24 (7) τοῦ Ἰούνη.— *280 - 281.*

Θλιβερή ὑποτροπή. — Στό βιβλ.: 'Απαραίτητο συμπλήρωμα στά «Ντνιεβνίκ» τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἔκδοση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 'Απρίλης 1910], στῆλες 28-32.—*306, 308, 309.*

I. — *βλ.* Γκόριεφ, Μπ. Ι.

'Ιδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 50 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». [Παρίσι, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909]. 2 σελ.— *133.*

Ἵδρυση τῆς Κρατικῆς δούμας. [6 (19) τοῦ Αὐγούστου 1905]. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 169, 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1-2.—*373, 402 - 403.*

* *'Ιζγκόγεφ, Α.Σ.«Τό ἅλας τῆς γῆς»*. — «Μοσκόβσκι 'Εζενεντέλνικ», 1909, τεῦχ. 46, 21 τοῦ Νοέμβρη, στῆλες 5-10.—*184.*

— *Γιά τή διανοούμενη νεολαία.* (Σημειώματα γιά τή ζωή καί τίς διαθέσεις της). — Στό βιβλ.: Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης] 1909, 182-209.—*168-171, 174 - 175, 177 - 178.*

[*Ἴκοφ, Β.Κ.*] *'Επισκόπηση περιοδικοῦ τύπου.* («Νάσα Ζαριά», τεῦχ. 2, «Σοβρεμέννι Μίρ» καί «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» — Μάρτης). — «Βοζροζντένιγε», Μόσχα, 1910, τεῦχ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, στῆλες 47-52.—*293 - 294, 301 - 302, 304 - 305.*

'Ιόνοφ — *βλ.* Κόϊγκεν, Φ.Μ.

'Ιορντάνσκι, Ν.Ι. Χωρίς διέξοδο. — «Νόβι Ντέν», [Πετρούπολη], 1909, ἀρ. φύλ. 6, 24 τοῦ Αὐγούστου (6 τοῦ Σεπτέμβρη), σελ. 1.—*125.*

«Ἴσκρα» (νέα, μενσεβίκικη), [Γενεύη].—*102, 103.*

— 1903, ἀρ. φύλ. 52, 7 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1 - 2.—*306.*

«Ἴσκρα» (παλιά, λενινιστική), [Λειψία - Μόναχο - Λονδίνο - Γενεύη].— *103, 104.*

Κ. — *βλ.* Στεκλόφ, Γ.Μ.

Κ. Στ. — *βλ.* Στάλιν, Ι.Β.

«Καί πάλι σχετικά μέ τή διαγραφή τοῦ Μ. Γκόρκι ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 318 (1198), 19 τοῦ Νοέμβρη (2 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 3, στή στήλη: Βραδυνές εἰδήσεις.—*156.*

[*Καλίνιν, Φ.Ι.*] *ἀπό τή Μόσχα.* — Στό βιβλ.: Βπεριόντ. Συλλογή ἄρθρων

γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδοση ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], Ἰούλης 1910, στῆλες 48-53. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Ἐργάτης Ἀρ.—*321 - 322, 323 - 324.*

[*Κάουτσκι, Κ.*] *Γράμμα τοῦ Κάουτσκι* [*πρός τούς ὀργανωτές τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι*]. 20 τοῦ Αὐγούστου 1909. — Στό φυλλάδιο: Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κομματικῆς σχολῆς. (Τέσσερα ντοκουμέντα). Ἔκδοση κομματικῆς σχολῆς. Χωρὶς τόπο ἔκδοσης, 1909, σελ. 1-2. (ΣΔΕΚΡ).—*121.*

Ἡ κατάσταση τῆς κομματικῆς δουλιᾶς στήν περιοχή τῆς Λεττονίας. (Ἀπό τήν ἔκθεση τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας περιοχῆς Λεττονίας στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ). — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 11. Ὑπογραφή: Μ.—*312, 313.*

Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—*198, 199 - 203, 240, 258 - 260, 264 - 265, 266, 267 - 268, 269, 270, 271, 273, 276 - 278, 279 - 281, 282 - 283, 284, 285, 286, 302 - 303, 381 - 382.*

Καταστατικό τῆς Κ[*εντρικῆς*] *Ἐ*[*πιτροπῆς πού ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910*]. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη: Ἀπό τό κόμμα.—*238.*

«Κίεβσκαγια Μίσλ», 1909, ἀρ. φύλ. 308, 7 (20) τοῦ Σεπτέμβρη.—*331 - 332.*

* *Κιστιακόβσκι, Μπ. Α. Γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ δικαίου.* (Ἡ διανόηση καί ἡ συνείδηση τοῦ δικαίου). — Στό βιβλ.: Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης] 1909, σελ. 97-126.—*168 - 169.*

[*Κόϊγκεν, Φ.Μ.*] *Εἶναι ἄραγε δυνατή ἡ κομματική ἑνότητα;* — «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 1, 6 (19) τοῦ Μάρτη, σελ. 3-6. Ὑπογραφή: Ἰόνοφ.—*267 - 268.*

— *Οἱ ὁμάδες ἐνάντια στό κόμμα.* — «Ὄτκλικι Μπούντα», [Γενεύη], 1910, τεῦχος 4, Ἀπρίλης, σελ. 19-13. Ὑπογραφή: Ἰ - οφ.—*261 - 263, 264, 265, 266, 267 - 268, 270 - 271, 272, 273, 286 - 287, 289 - 290, 291, 292, 293 - 294, 300 - 303.*

— *Πῶς νά ἐξαλείψουμε τήν κομματική κρίση.* — «Ὄτκλικι Μπούντα», [Γενεύη], 1909, τεῦχ. 2, Ἰούλης, σελ. 19-24. Ὑπογραφή: Ἰ - οφ.—*51.*

Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Μάσλοφ καί Α. Πότρεσοφ. Τ. I - IV. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1909-1914. 5 τόμ. —*45, 63 - 64, 66, 137 - 138, 139, 147 - 148, 149, 280 - 281, 306 - 307, 314 - 315, 368, 370.*

— Τόμ. I. Οἱ πρόδρομοι καί τά βασικά αἴτια τοῦ κινήματος. 1909, 676 σελ. *—45, 63 - 64, 137 - 138, 139, 147, 306 - 307, 314 - 315, 368, 370.*

— Τόμ. II. Μ. 2 α) Τό μαζικό κίνημα. β) Τά κυριότερα σημεῖα στήν ἱστορία τοῦ ρωσικοῦ μαρξισμοῦ. 1910. 339 σελ.*—370.*

Κουζμίν-Καραβάγεφ, Β. Κομματική ἤ ἀτομική ὑποψηφιότητα; (Γράμμα στή Συντακτική ἐπιτροπή. — «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι». Βραδυνή ἔκδοση, Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 11292, 2 (15) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 3.*—111.*

Κριλόφ, Ι.Α. Ὁ Βάτραχος καί ὁ Ταῦρος.—55.

Κρίση τοῦ Α.Π. Τσέχοφ γιά τόν Γκόρκι. (Συνέντευξη μέ τό σκηνοθέτη τοῦ Καλλιτεχνικοῦ θεάτρου Λ.Α. Σουλερζίτσκι). — «Οὔτρο Ροσίι» Μ., ἀρ. φύλ. 38 — 5, 20 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχετικά μέ τήν ἀποκήρυξη τοῦ Μαξίμ Γκόρκι. Ὑπογραφή: Old Boy. *—153.*

Κώδικας νόμων τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Τόμ. 1 Μέρος I. Κώδικας τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ κράτους. Ἔκδ. 1906. Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., χωρίς χρόνο ἔκδοσης. 78 σελ.*—227, 229 - 231, 235.*

[*Credo*]. — Στό βιβλ. [Λένιν, Β. Ι.]. Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας. Μέ ἐπίλογο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Ἔκδοση τῆς Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν. Γενεύη, τυπογρ. τῆς «Ἕνωσης», 1899, σελ. 1 - 6. (ΣΔΕΚΡ. Ἀνατύπωση ἀπό τό φύλ. ἀρ. 4-5 τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»).*—89 - 90.*

Λεβίτσκι, Β. Διάλυση ἤ ἀναγέννηση; «Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, τεῦχ. 7, σελ. 91 - 103, στή στήλη: Θέματα τῆς ἡμέρας.*—371 - 372.*

— *Ἀπάντηση στούς συντρόφους τοῦ Βίμποργκ.* (Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή). — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος - Σεπτέμβρης. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 16 τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», σελ. 7. Ὑπογραφή: Γκ-γκ.*—148 - 149.*

[*Λένιν, Β.Ι.*] *Τό ἀγροτικό ζήτημα.* Μέρος I. Πετρούπολη, [«Ζερνό», Γενάρης] 1908. 263 σελ. Πάνω ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Βλ. Ἰλίν.*—341.*

— *Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ «κριτικοί τοῦ Μάρξ».* — Στό βιβλίο: [Λένιν, Β. Ι.] Τό ἀγροτικό ζήτημα. Μέρος I. Πετρούπολη, [«Ζερνό», Γενάρης] 1908, σελ. 164-263. Πάνω ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Βλ. Ἰλίν.*—341.*

— *Ἀνακοίνωση γιά τή Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι».* — «Προλετάρι, [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρ-

τημα στό φύλ. άρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 1-3.—*43, 49, 74, 114 - 115.*

— *'Απ' ἀφορμή δυό γράμματα.* — «Προλετάρι», Γενεύη, 1908, ἀρ. φύλ. *39*, 26 (13) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3-6.—*44, 47.*

— *'Απ' ἀφορμή τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τά ἄμεσα ζητήματα»* — *βλ.* Λένιν Β. Ι. 'Από τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι».

— *'Από τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι».* ['Απ' ἀφορμή τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τά ἄμεσα ζητήματα»]. — «Προλετάρι», Παρίσι, 1909, ἀρ. φύλ. 42, 12 (25) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3-4.—*44.*

— *'Απόφαση γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν [ΙΙΙ] Κρ[ατική] Δούμα.* — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 20, 19 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4, στή στήλη: 'Από τό κόμμα. Μέ τό γενικό τίτλο: 'Απόφαση τῆς 3ης πανρωσικῆς συνδιάσκεψης. Στήν ἐφημερίδα τόπος ἔκδοσης ἀναγράφεται ἡ Μόσχα.—*56 - 57.*

— *'Απόφαση [τῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν ΙΙΙ Κρατική δούμα.* 27 τοῦ 'Οχτώβρη (9 τοῦ Νοέμβρη) 1907]. — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 19, 5 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 7. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. Τίτλος: 'Απόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.—*56 - 57.*

— *Γελοιογραφία τοῦ μπολσεβικισμοῦ.* — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 44. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 44 τῆς ἐφημ. «Προλετάρι», 4 (17) τοῦ 'Απρίλη, σελ. 1-2.—*44, 58.*

— *Γιά τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία.* — «Μίσλ», Μόσχα», 1910, τεῦχ. 1, Δεκέμβρης, σελ. 12-23· 1911, τεῦχ. 2, Γενάρης, σελ. 19-29.—*373 - 374.*

— *Γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό.* ['Απόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι» [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 6-7.—*4, 5 - 6, 7 - 8, 43, 49, 74, 100 - 101, 113, 245.*

— *'Η «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα.* ('Απάντηση στή «Γκόλος Σοτσ.-Ντεμοκράτα»). — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ 'Απρίλη), σελ. 5-6.— *240, 241.*

— [*Γράμμα πρός τούς ὀργανωτές τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι*]. 5 (18) τοῦ Αὐγούστου 1909. — Στό φυλλάδιο: Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κομματικῆς σχολῆς. (Τέσσερα ντοκουμέντα). Ἔκδ. κομματικῆς σχολῆς. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 1909, σελ. 2. (ΣΔΕΚΡ). Μέ τόν τίτλο: Γράμμα τοῦ Ν. Λένιν.—*121 - 122.*

[*Λένιν Β. Ι.*] *Ἡ διάλυση τοῦ λικβινταρισμοῦ.* — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46, 11 (24) τοῦ Ἰούλη, σελ. 1-2.—*74, 113, 153.*

— *Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση.* Ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905. VIII, 108 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Πάνω ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Ν. Λένιν.—*135.*

— *Ἕνα ἀπό τά ἐμπόδια γιά τήν κομματική ἑνότητα.* — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 13, 26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη), σελ. 9-10.—*301 - 302.*

*— *Ἐσερικοί μενσεβίκοι.* — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 4, 19 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 3-6. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*296 - 297.*

— *Τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων στό κόμμα.* [Ἀπόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ Ἰούλη, σελ. 6-7.— *5, 8 - 9, 10, 43, 245, 299 - 300.*

— *Ἡ κομματική ἕνωση στό ἐξωτερικό.* — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι] 1910, ἀρ. φύλ. 13, 26 τοῦ Ἀπρίλη (8 τοῦ Μάη), σελ. 9.—*302 - 303.*

*— *Μέσα σέ 12 χρόνια.* Συλλογή ἄρθρων. Τόμ. 1. Δυό κατευθύνσεις μέσα στό ρωσικό μαρξισμό καί στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Πετρούπολη, τυπογρ. Μπεζομπράζοφ, [1907], XII, 471 σελ. Πάνω ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Βλ. Ἰλίν. Στήν προμετωπίδα καί στό ἐξώφυλλο σημειώνεται χρόνος ἔκδοσης: 1908.—*306 - 307.*

— *Ὁδηγίες στήν ἐπ[ιτροπή] γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα.* — Στό βιβλ.: Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τή συγκληθείσα τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 6. (ΣΔΕΚΡ). Μέ τό γενικό τίτλο: Τό ὀργανωτικό ζήτημα.—*196 - 197, 198 - 199.*

— *Οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ἀπεργοσπάστες*[1].—*118.*

— *Πρόλογος* [*στή συλλογή «Μέσα σέ 12 χρόνια»*]. — Στό βιβλ.: [Λένιν, Β.Ι.]. Μέσα σέ 12 χρόνια. Συλλογή ἄρθρων. Τόμ. 1. Δυό κατευθύνσεις στό ρωσικό μαρξισμό καί στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Πετρούπολη, τυπογρ. Μπεζομπράζοφ, [1907], σελ. III - XII. Πάνω ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Βλ. Ἰλίν. Στήν προμετωπίδα καί στό ἐξώφυλλο σημειώνεται χρόνος ἔκδοσης: 1908.— *306 - 307.*

[1] Τό ἄρθρο δέν βρέθηκε.

— *Στή λεωφόρο.* — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Παρίσι, 1909, άρ. φύλ. 2, 28 τοῦ Γενάρη (10 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 1-2.—*196 - 197, 372.*

— *Σχετικά μέ τήν ἀποχή.* — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, άρ. φύλ. 1, 21 Αὐγούστου, σελ. 2-3. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*102 - 103, 372.*

— [Σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος, πού ὑποβλήθηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910][1].—*265,266, 276, 282 - 283.*

— *Σχετικά μέ τή ζύμωση γιά χωριστό ἀπό τό κόμμα μπολσεβίκικο συνέδριο ἤ μπ[ολσεβίκικη] συνδιάσκεψη.* ['Απόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, άρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. άρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 7.—*43.*

— *Σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας».* — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, άρ. φύλ. 47-48. Παράρτημα στό φύλ. άρ. 47-48 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 11 (24) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-10.—*114.*

— *Σχετικά μέ τήν ἀπόσχιση τοῦ σ. Μαξίμοφ.* ['Απόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, άρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. άρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 7.—*8, 43, 74, 101, 113, 120.*

— *Σχετικά μέ τήν κομματική σχολή πού δημιουργεῖται στό ἐξωτερικό στό ΝΝ.* ['Απόφαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, άρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. άρ. 46 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 7.—*8, 43, 132, 322 - 324.*

— *Ταλαντεύσεις τακτικῆς.*— «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, άρ. φύλ. 2, 29 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 2-3. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*306 - 307.*

Λιάντοφ, Μ.Ν. Γράμμα στή Συντακτική ἐπιτροπή. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, άρ. φύλ. 46, 11 (24) τοῦ 'Ιούλη, σελ. 8.—*58.*

[*Λουνατσάρσκι, Α.Β.*] *Μερικά λόγια γιά τή «θεοπλασία» μου.* Προκήρυξη: Πρός ὅλους τούς συντρόφους: [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 1909], σελ. 7-8. (ΣΔΕΚΡ).—*147 - 148.*

— *Προδοσία τῆς προλεταριακῆς ὑπόθεσης.* ('Ενρίκο Φέρρι). — Στό βιβλ.: Βπεριόντ. Συλλογή ἄρθρων γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδ. ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], 'Ιούλης 1910, στῆλες 32-37. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Βοΐνοφ.—*323 - 324.*

---

[1] Τό σχέδιο δέν βρέθηκε.

Μαξίμ Γκόρκι. (Τηλεγραφικά ἀπό τόν ἀνταποκριτή μας). Παρίσι, 16 (29), XI. — «Ρούσκογε Σλόβο», Μόσχα, 1909, ἀρ. φύλ. 264, 17 (30) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3.—*156.*

Μαξίμοφ, Ν. — *βλ.* Μπογκντάνοφ, Α.

Μάρξ, Κ. Γράμμα πρός τόν Λ. Κούγκελμαν. 17 τοῦ Ἀπρίλη 1871.—*376.*

— *Γράμμα πρός τόν Β. Μπράκκε.* 5 τοῦ Μάη 1875.—*256 - 257.*

— *Τό Κεφάλαιο.* Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τόμ. I, 1867.—*340.*

— *Ἡ κρίση καί ἡ ἀντεπανάσταση. II. 12 τοῦ Σεπτέμβρη 1848* — *βλ.* Marx, K. Berliner Gegenrevolution.

— *Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα.* Παρατηρήσεις πάνω στό πρόγραμμα τοῦ Γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. 5 τοῦ Μάη 1875.—*256 - 257.*

— *Νομοσχέδιο γιά τήν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβαρύνσεων* — *βλ.* Marx, K. Köln, 29. Juli.

Μαρτίνοφ, Α. Τό ἀγροτικό ζήτημα στήν ἀντεπαναστατική Δούμα. — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1908, ἀρ. φύλ. 10-11, Νοέμβρης-Δεκέμβρης, σελ. 5-14.—*140 - 141, 142.*

— *Ἀναζητώντας τήν προσήλωση στίς ἀρχές.* (Βλ. Γκ. Β. Πλεχάνοφ. «Κωμωδία λαθῶν». «Ντνιεβνίκ Σοτσ.-Ντεμ.» Φλεβάρης, τεῦχ. 10).—Στό βιβλ.: Ἀπαραίτητο συμπλήρωμα στά «Ντνιεβνίκ» τοῦ Γκ.Β. Πλεχάνοφ. Ἔκδ. τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Ἀπρίλης, 1910], στῆλες 1-8. (ΣΔΕΚΡ).—*257.*

— *Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος.* (Συμπεράσματα τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ). —«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 19-20, Γενάρης-Φλεβάρης, σελ. 17-19.—*267 - 270, 278 - 279, 280 - 285, 286, 295, 303 - 304, 305.*

Μάρτοφ, Λ. — *Γιά τό «λικβινταρισμό».* — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρι. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης, σελ. 1-4. —*144, 145, 148 - 149, 150.*

— *Διενέξεις στό Γερμανικό ἐργατικό κόμμα.* — «Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, τεῦχ. 7, σελ. 76-90, στή στήλη: Ἐξωτερική ἀνασκόπηση.—*375, 408 - 409, 412.*

— *Μικρά αἴτια μεγάλης προσβολῆς.* — Στό βιβλ.: Ἀπαραίτητο συμπλήρωμα στά «Ντνιεβνίκ» τοῦ Γκ.Β. Πλεχάνοφ. Ἔκδ. τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Ἀπρίλης 1910], στῆλες 8-16. (ΣΔΕΚΡ).—*257 - 258, 274, 275 - 276, 304 - 305, 306, 307.*

— *Ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ ἐνάντια στόν «ὀργανωτικό ὀπορτουνισμό».* — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης, σελ. 9-11.—*146 - 147.*

— *Ποῦ νά πᾶμε;* — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 13, σελ. 2-5.—*138 - 140.*

— *Σέ σωστό δρόμο.*— «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 19-20, Γενάρης-Φλεβάρης, σελ. 19-20.—*206 - 207, 208 - 209, 261 - 262, 301 - 302.*

— *Συμπεράσματα σχετικά μέ τήν πολιτική ἐξέλιξη.* — Στό βιβλ.: Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Μάσλοφ καί Α. Πότρεσοφ. Τόμ. I. Οἱ πρόδρομοι καί τά βασικά αἴτια τοῦ κινήματος. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1909, σελ. 663-676. Ὑπογραφή: Λ.Μ. —*139 - 140.*

— *Συμπλήρωση στήν «τροπολογία».* — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης, σελ. 15-16. —*146 - 147, 155.*

Μάσλοφ, Π. Π. Τό ἀγροτικό ζήτημα στή Ρωσία. Τόμ. II. Ἡ κρίση τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ καί τό ἀγροτικό κίνημα. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1908. VIII, 457, 135 σελ.· 4 φυλ. εἰκ. —*136 - 137, 138, 139 - 140.*

— *Τό ἀγροτικό κίνημα τοῦ 1905 - 7.* — Στό βιβλ. Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Μάσλοφ καί Α. Πότρεσοφ. Τόμ. II, μέρος 2. α) Τό μαζικό κίνημα. β) Τά κυριότερα σημεῖα στήν ἱστορία τοῦ ρωσικοῦ μαρξισμοῦ. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1910, σελ. 203-282.—*370.*

— *Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καί ἡ ἐπίδρασή της στήν πάλη τῶν τάξεων στόν 20ό αἰώνα.* — Στό βιβλ.: Τό κοινωνικό κίνημα στή Ρωσία στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Μάσλοφ καί Α. Πότρεσοφ. Τόμ. I. Οἱ πρόδρομοι καί τά βασικά αἴτια τοῦ κινήματος. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1909, σελ. 643-662, στό τμῆμα: Συμπεράσματα.—*137 - 138, 314 - 315, 368, 370.*

— *Πρόλογος [στό 2ο τόμο τοῦ βιβλίου «Τό ἀγροτικό ζήτημα στή Ρωσία»].* —Στό βιβλ.: Μάσλοφ, Π.Π. Τό ἀγροτικό ζήτημα στή Ρωσία. Τόμ. II. Ἡ κρίση τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ καί τό ἀγροτικό κίνημα. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1908, σελ. VII-VIII. —*136 - 137.*

Μιλιουκόφ, Π.Ν. Τά πολιτικά μας κόμματα στή χώρα καί στή Δούμα. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 324 (1204), 25 τοῦ Νοέμβρη (8 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2· ἀρ. φύλ. 325 (1205), 26 τοῦ Νοέμβρη (9 τοῦ

Δεκέμβρη), σελ. 2· άρ. φύλ. 330 (1210), 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 2. άρ. φύλ. 351 (1231), 22 τοῦ Δεκέμβρη 1909 (4 τοῦ Γενάρη 1910), σελ. 2. —*180 - 186.*

Μίροφ, Β. — *βλ.* Ίκοφ, Β. Κ.

«Μίσλ», Μόσχα, 1910, τεῦχ. 1, Δεκέμβρης, σελ. 12-23· 1911, τεῦχ. 2, Γενάρης, σελ. 19-29.—*373 - 374.*

«Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι».— 172 - 173, 176.

— 1910, άρ. φύλ. 76, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1.—*234 - 235.*

«Μοσκόβσκι Ἐζενεντέλνικ», 1909, τεῦχ. 46, 21 τοῦ Νοέμβρη, στῆλες 5-10. —*184.*

— 1910, τεῦχ. 8, 20 τοῦ Φλεβάρη, στῆλες 23-36. —*215 - 216, 219.*

Μπελίνσκι, Β.Γκ. Γράμμα πρός τόν Γκόγκολ.—172, 173.

Μπέλτοφ — *βλ.* Πλεχάνοφ, Γκ. Β.

* *Μπερντιάγεφ, Ν.Α. Ἡ φιλοσοφική ἀλήθεια καί ἡ διανοουμενίστικη ἀλήθεια.* — Στό βιβλ.: Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης] 1909, σελ. 1-22.—*168 - 172, 173 —174, 175, 436.*

«Μπιρζεβίγε Βέντομοστι». Βραδυνή ἔκδοση, Πετρούπολη, 1909, άρ. φύλ. 11292, 2 (15) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 3.—*111.*

[*Μπογκντάνοφ, Α.*]. *Δέν πρέπει νά συσκοτίζουμε.* — Στό φυλλάδιο: Πρός ὅλους τούς συντρόφους! [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 1909], σελ. 1-5. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Ν. Μαξίμοφ.—*145, 146, 148, 149 - 150.*

— *Ἡ εὐλαβική σύνταξη.* — Στό φυλλάδιο: Πρός ὅλους τούς συντρόφους! [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 1909], σελ. 8. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Ν. Μαξίμοφ.—*89, 90, 91 - 92, 95 - 96.*

— *Τό προλεταριάτο στήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό.* — Στό βιβλ.: Βπεριόντ. Συλλογή ἄρθρων γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδ. ὁμάδας «Βπεριόντ». Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Ἰούλης 1910, στῆλες 2-8. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Μαξίμοφ.—*320, 324 - 325.*

**Μπουλγκάκοφ, Σ.Ν. Ἐπανάσταση καί ἀντίδραση.* (Ἀπολίτικοι στοχασμοί γιά τήν πολιτική). — «Μοσκόβσκι Ἐζενεντέλνικ», 1910, τεῦχ. 8, 20 τοῦ Φλεβάρη, στῆλες 23-36.—*215 - 216, 219.*

— *Ἡρωϊσμός καί αὐτοθυσία.* (Ἀπό τούς στοχασμούς γιά τή θρησκευτική φύση τῆς ρωσικῆς διανόησης). — Στό βιβλ.: «Βέχι». Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης] 1909, σελ. 23-69.—*168 - 171, 172, 173, 174, 175, 177 - 179, 436.*

«*Νάσα Ζαριά*», *Πετρούπολη*.—*266 - 267, 269 - 270, 287, 290, 293 - 294, 315, 381.*

— 1910, τεῦχ. 2, σελ. 50-62.—*287 - 288, 293, 294, 301 - 302, 304 - 305, 308.*

— 1910, τεῦχ. 7, σελ. 76-90, 91-103.—*371 - 372, 375, 408 - 409, 412.*

«*Νόβι Ντέν*», [Πετρούπολη], 1909, ἀρ. φύλ. 6, 24 Αὐγούστου (6 τοῦ Σεπτέμβρη), σελ. 1.—*125.*

«*Νόβογε Βρέμια*», Πετρούπολη.—*156, 176 - 177.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 11893, 23 τοῦ 'Απρίλη (16 τοῦ Μάη), σελ. 4.—*176 - 177.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 11897, 27 τοῦ 'Απρίλη (10 τοῦ Μάη), σελ. 3.—*176 - 177.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 12011, 20 τοῦ Αὐγούστου (2 τοῦ Σεπτέμβρη), σελ. 3-4. *176 - 177.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 12107, 24 τοῦ Νοέμβρη (7 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 3-4. *156.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 12217, 17 (30) τοῦ Μάρτη, σελ. 3.—*222.*

Νόμος γιά τίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. — Μέ διευκρινίσεις τῆς Διοικούσας Συγκλήτου καί τοῦ 'Υπουργείου 'Εσωτερικῶν. Πετρούπολη, τυπογρ. Συγκλήτου, 1907, 188 σελ.· 2 σχήμ. (ἔκδ. 'Υπουργ. 'Εσωτερικῶν).—*70, 176 - 177, 424 - 427.*

Νόμος γιά τίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας. — «Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 169, 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 2-4. —*373 - 374, 403.*

Νόμος τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη 1906. — *βλ.* Διάταγμα πρός τή Διοικούσα Σύγκλητο γιά τήν ἔξοδο τῶν ἀγροτῶν ἀπό τίς κοινότητες καί τή μετατροπή τῶν κλήρων σέ ἰδιοκτησία τους.

Νόμος τῆς 3 τοῦ 'Ιούνη 1907. — *βλ.* Νόμος γιά τίς ἐκλογές τῆς Κρατικῆς δούμας.

Νομοσχέδιο γιά τή διαδικασία ἔκδοσης νόμων καί διαταγμάτων παγκρατικῆς σημασίας, πού ἀφοροῦν τή Φιλλανδία. — «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 12217, 17 (30) τοῦ Μάρτη, σελ. 3.—*222.*

Ντάβιντ, Ε. 'Ο σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτική οἰκονομία. Πετρούπολη, τυπολιθογρ. «'Ενέργεια», 1906. 75 σελ. (Τά καθήκοντα τῆς σοσιαλιστικῆς κουλτούρας. Ἔκδ. Μπ. Ρέβζιν καί Ι. Πόστμαν στό Βερολίνο, V).—*335 - 336.*

«Ντάλ», Πετρούπολη.—*29.*

Ντάν, Φ.Ι. Ἡ πάλη γιά τή νομιμότητα.— «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 19-20, Γενάρης-Φλεβάρης, σελ.1-3.—*209-210, 295 - 296, 298, 301 - 302, 315.*

— *Σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ ἐκλαϊκευτικοῦ ὀργάνου καί τῆς κομματικῆς φιλολογίας.* — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 15, Ἰούνης, σελ. 10-12.—*60 - 61.*

Ντάν, Φ.Ι. καί Μάρτοφ, Λ., Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή. «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 21, Ἀπρίλης, σελ. 16. —*293.*

«Ντισκουσσιόνι Λιστόκ», [Παρίσι].—*206, 238.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 1, 6 (19) τοῦ Μάρτη, σελ. 3-6.—*268.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 2, 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ Ἰούνη). 30 σελ. Στήν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης 24/7 Ἰούνη.—*280-281.*

«Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη].—*237, 306.*

— 1905, τεῦχ. 3, Νοέμβρης, 24 σελ.—*306.*

— 1906, τεῦχ. 6, Αὔγουστος, σελ. 1-12.—*306-307.*

— 1909, τεῦχ. 9, Αὔγουστος, 20 σελ.—*59, 60 - 61, 62 - 64, 65, 66, 98-99, 106, 145, 146, 147, 149 - 150, 198.*

— 1910, τεῦχ. 11, Μάρτης, σελ. 1-20.—*207, 208 - 209, 210 - 211.*

[*Ντνιεβνίτσκι, Π.Ν.*] *Κάτι γιά τή δουλιά.* — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης. Παράρτημα στό 16ο φύλλο τῆς «Γκόλος Σοτσ.-Ντεμ.», σελ. 4-5. Ὑπογραφή: Π.—*149 - 150.*

Ντόμοφ — *βλ.* Ποκρόβσκι, Μ.Ν.

Τό ὀργανωτικό καταστατικό [πού ψηφίστηκε στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — Στό βιβλ.: Πρακτικά τοῦ Ἑνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα, τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907, σελ. 419-420.—*145.*

Τό ὀργανωτικό ζήτημα. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στήν Πέμπτη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ (Πανρωσική τοῦ 1908)]. — Στό βιβλ.: Ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας γιά τή συγκληθείσα τακτική γενική κομματική συνδιάσκεψη. [Ἔκδ. ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Paris, 1909], σελ. 6. (ΣΔΕΚΡ). —*196 - 197, 198 - 199.*

«"Οτκλικι Μπούντα», [Γενεύη].—*286.*

— 1909, τεῦχ. 2, 'Ιούλης, σελ. 19-24.—*51.*

— 1909, τεῦχ. 3, Νοέμβρης, σελ. 11-16.—*145.*

— 1910, τεῦχ. 4, 'Απρίλης, σελ. 19-23.—*262 - 263, 265, 266, 267 - 268, 270 - 271, 272, 273, 286 - 287, 289 - 290, 291, 292, 293, 300 - 302.*

«Οὔτρο Ροσίι», Μ.—*156.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 31 — 1, 15 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 6.—*156.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 35 — 2, 17 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1.—*156.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 38 — 5, 20 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3.—*156.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 39 — 6, 21 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3-4.—*156.*

Π. — *βλ.* Ντιεβνίτσκι, Π. Ν.

'Η Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. — «Προλετάρι», Παρίσι, 1909, ἀρ. φύλ. 42, 12 (25) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 2-6 —*46.*

'Η Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (τό Δεκέμβρη τοῦ 1908). Ἔκδ. ἐφημ. «Προλετάρι», [Paris, 1909], 47 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*46, 139.*

'Η Περιφερειακή ἐπιτροπή Μόσχας γιά τή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. ['Ανοιχτό γράμμα τῆς 'Εκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 47-48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 8. —*67.*

Περτσόφ, Π. 'Ο Γκόρκι-μπουρζουάς. — «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 12107, 24 τοῦ Νοέμβρη (7 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 3-4. Μέ τό γενικό τίτλο: Εὐκαιριακά σημειώματα.—*156.*

Πετρούπολη, 22 τοῦ 'Ιούνη. [Κύριο ἄρθρο]. — «Ροσσίγια», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 1099, 23 τοῦ 'Ιούνη (6 τοῦ 'Ιούλη), σελ. 1.—*56.*

Πετρούπολη, 1 τοῦ Αὐγούστου. [Κύριο ἄρθρο]. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 208 (1092), 1 (14) Αὐγούστου, σελ. 1.—*70 - 71,72 - 73.*

Πετρούπολη, 1 τοῦ 'Απρίλη. [Κύριο ἄρθρο]. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 89, (1327), 1 (14) τοῦ 'Απρίλη, σελ. 1.—*232 - 233.*

Πλεχάνοφ, Γκ. Β. 'Απαραίτητη διόρθωση. — «Ντιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» [Γενεύη], 1909, τεῦχ. 9, Αὔγουστος, σελ. 19-20.—*62, 63 - 64, 106, 146, 147.*

Πλεχάνοφ, Γκ. Β. Γιά τά ψιλοπράγματα, ἰδιαίτερα γιά τόν κ. Πότρεσοφ. — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 13, 26 τοῦ 'Απρίλη, (9 τοῦ Μάη), σελ. 3-6.—*304 - 305.*

— *Γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς «παρανομίας».* — «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ 'Απρίλη), σελ. 1-2. —*207.*

— *Γράμμα στή Συντακτική ἐπιτροπή.* — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 14, Μάης, σελ. 14. —*9.*

— *«Κοινή στενοχώρια».* — «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1906, τεῦχ. 6, Αὔγουστος, σελ. 1-12.—*306.*

— *Λίγα λόγια γιά τό ὄφελος τῆς «γενικῆς ὁριοθέτησης».* — «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1909, τεῦχ. 9, Αὔγουστος, σελ. 16-19. —*62 - 63, 64, 65, 66, 98 - 99, 149.*

— *'Οπορτουνισμός, διάσπαση ἤ πάλη γιά τήν ἐπιροή στό κόμμα;* — «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1909, τεῦχ. 9, Αὔγουστος, σελ. 2-16.—*59, 60 - 61, 62, 63, 64, 106, 145, 198.*

— *Σχετικά μέ τήν τακτική μας ἀπέναντι στήν πάλη τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης κατά τοῦ τσαρισμοῦ.* (Γράμμα πρός τήν Κεντρική 'Επιτροπή). Ἔκδ. ΣΔΕΚΡ. Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905, 31 σελ. (ΣΔΕΚΡ μόνο γιά τά μέλη τοῦ κόμματος).—*306.*

— *Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας.* 'Απάντηση στούς κ. κ. Μιχαηλόβσκι, Καρέγεφ καί Σία. Πετρούπολη, 1895. 287 σελ. Πάνω ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Μπέλτοφ.—*320 - 321.*

— *'Η τελευταία συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς Κεντρικῆς μας 'Επιτροπῆς.*— «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1910, τεῦχ. 11, Μάρτης, σελ. 1-20.—*207, 208 - 209, 210 - 211.*

— *Τί δέν πρέπει νά κάνουμε.* — «Ἴσκρα», [Γενεύη], 1903, ἀρ. φύλ. 52, 7 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1-2.—*306.*

— *'Η φράξια τοῦ κ. Τρότσκι καί ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος.* «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 15-16, 12 τοῦ Σεπτέμβρη, (30 τοῦ Αὐγούστου), σελ. 8-9.—*384.*

Πογκόζεφ, Α.Β. 'Υπολογισμός τῆς ἀριθμητικῆς δύναμης καί τῆς σύνθεσης τῶν ἐργατῶν τῆς Ρωσίας. 'Υλικά σχετικά μέ τή στατιστική τῆς ἐργασίας. Ἔκδοση 'Ακαδημίας 'Επιστημῶν. Μέ παράρτ. πίν. καί 18 χαρτο-διαγρ. (Ἔγινε ἔκθεση στή συνεδρίαση τοῦ ἱστορικο-φιλολογικοῦ τμήματος τῆς 'Ακαδημίας 'Επιστημῶν στίς 18 τοῦ Γενάρη 1906). Πετρούπολη, 1906. XXVI, 114, 224 σελ.—*393.*

[*Ποκρόβσκι, Μ.Ν.*] *Τό φιλλανδικό ζήτημα.* — Στό βιβλ.: Βπεριόντ. Συλ-

λογή ἄρθρων γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδ. ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], Ἰούλης 1910, στῆλες 9-15. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Ντόμοφ.—*324 - 325.*

Πότρεσοφ, Α. Ν. [Γράμμα πρός τόν Λ. Μάρτοφ. 18 τοῦ Αὐγούστου, 1909].— «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16-17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης, σελ. 15-16, στό ἄρθρο: Μάρτοφ, Λ. Συμπλήρωση στή «διόρθωση».—*147, 155.*

— *Ἡ ἐξέλιξη τῆς κοινωνικο-πολιτικῆς σκέψης στήν προεπαναστατική ἐποχή.* — Στό βιβλ.: Τό κοινωνικό κίνημα τῆς Ρωσίας στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα. Μέ τήν ἐπιμέλεια τῶν Λ. Μάρτοφ, Π. Μάσλοφ καί Α. Πότρεσοφ. Τόμ. Ι. Οἱ πρόδρομοι καί τά βασικά αἴτια τοῦ κινήματος. Πετρούπολη, τυπογρ. «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1909, σελ. 538-640.—*45, 63 - 64, 147 - 148, 307.*

— *Πρόχειρα κριτικά σημειώματα.* Σχετικά μέ τό γιατί τά ψιλοπράγματα ἐπιβλήθηκαν. — «Νάσα Ζαριά», Πετρούπολη, 1910, τεῦχ. 2, σελ. 50-62. —*287 - 288, 293, 294, 301, 304-305, 307-308.*

— *Στήν κρίση τῶν συντρ. μενσεβίκων.* — Στό βιβλ.: Ἀπαραίτητη συμπλήρωση στά «Ντνιεβνίκ» τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἔκδ. Συντ. Ἐπιτρ. τῆς «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», Ἀπρίλης 1910], στῆλες 21-26. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Α. Πότρεσοφ-Σταροβέρ.—*257, 289, 307-308.*

«Πραβίτελστβεννι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 39, 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη), σελ. 1.—*403.*

— 1905, ἀρ. φύλ. 40, 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη), σελ. 1.—*403.*

— 1905, ἀρ. φύλ. 169, 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 1 - 2.—*373, 403.*

— 1905, ἀρ. φύλ. 222, 18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 1.—*375, 424.*

— 1905, ἀρ. φύλ. 268, 13 (26) τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 1.—*424.*

— 1906, ἀρ. φύλ. 57, 11 (24) τοῦ Μάρτη, σελ. 1.—*379.*

— 1906, ἀρ. φύλ. 252, 12 (25) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1.—*140 - 141.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 91, 28 τοῦ Ἀπρίλη (11 τοῦ Μάη), σελ. 1.—*230-231.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 189, 3 (16) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1.—*231.*

«Πράβντα», [Βιέννη].—*60, 240, 241, 265, 364, 382, 384, 419.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 12, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 2-3.—*240, 241, 302, 303.*

Πρακτικά τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι». Ἰούνης 1909[1].— *3 - 4, 5, 7 - 8, 13, 14, 15, 16, 17 - 18, 19, 21, 22, 24, 29, 30, 31, 32, 42.*

---

[1] Πρωτοδημοσιεύτηκαν τό 1934.

Πρακτικά τοῦ ἑνωτικοῦ Συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε στή Στοκχόλμη τό 1906, Μόσχα, τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907. VI, 420 σελ.—*145.*

Τό πρόγραμμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, πού ψηφίστηκε στό Δεύτερο συνέδριο τοῦ κόμματος. Στό βιβλ.: Τό Δεύτερο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Πλῆρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. ΚΕ. Geneve, τυπογρ. τοῦ κόμματος, [1904], σελ. 1 - 6. (ΣΔΕΚΡ).—*38, 161, 163, 164.*

Τό πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς [τοῦ Κάπρι].—Στό φυλλάδιο: Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κομματικῆς σχολῆς (Τέσσερα ντοκουμέντα). Ἔκδ. κομματικῆς σχολῆς. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 1909, σελ. 1. (ΣΔΕΚΡ).—*95 - 96, 121 - 122.*

«Προλετάρι» [Βίμποργκ] - Γενεύη - Παρίσι. — *3, 4, 7 - 8, 13, 19, 22, 29, 32, 37, 39, 40, 41, 42, 51, 58, 60, 67, 72, 74, 78, 79, 86, 87 - 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94 - 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 123, 124, 140, 141, 145, 149 - 150, 153, 154, 156, 158, 198, 245, 276, 300, 322, 372, 436.*

— [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 1, 21 τοῦ Αὐγούστου, 8 σελ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*102 - 103, 372.*

— 1906, ἀρ. φύλ. 2, 29 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 2-3. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημ. ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*306.*

* — 1906, ἀρ. φύλ. 4, 19 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 3-6. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημ. ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*296.*

— 1907, ἀρ. φύλ. 19, 5 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 7. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημ. ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*56.*

— 1907, ἀρ. φύλ. 20, 19 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 4-5. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημ. ἀναφέρεται ἡ Μόσχα.—*56, 160 - 161.*

— Γενεύη, 1908, ἀρ. φύλ. 31, 17 (4) τοῦ Ἰούνη, σελ. 6.—*49, 87-88, 123.*

— 1908, ἀρ. φύλ. 39, 26 (13) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3-6.—*44, 47.*

— Παρίσι, 1909, ἀρ. φύλ. 42, 12 (25) τοῦ Φλεβάρη, 8 σελ.— *44, 46, 90 - 91, 92, 95 - 96.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 44. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 44 τῆς ἐφημ. «Προλετάρι», 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1-2.—*44, 58, 87 - 88.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 45, 13 (26) τοῦ Μάη, σελ. 2.—*39, 59 - 60, 148 - 149.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 46, 11 (24) τοῦ Ἰούλη, 8 σελ.—*58, 74, 113, 153.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 46. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 46 τῆς ἐφημ. «Προλετάρι», 16 (3) τοῦ Ἰούλη. 7 σελ.—*3 - 4, 5 - 6, 7, 8 - 9, 10, 11, 28, 42, 43, 49, 51, 58, 67, 74, 90, 91, 100 - 101, 113, 114 - 115, 120, 132, 245, 299 - 300, 323, 383 - 384.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 47 - 48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη. 8 σελ.—*67, 102 - 103, 113 - 114, 118, 123, 308.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 47-48. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 47-48 τῆς ἐφημερίδας« Προλετάρι», 11 (24) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-10.—*113 - 111.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 49, 3 (16)τοῦ Ὀχτώβρη. 10 σελ.—*113, 114, 119, 125, 148.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 50, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη). 8 σελ.—*135, 157 - 159.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 50. Παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 50 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», Νοέμβρης, σελ. 1-7. — *132 - 133.*

Πρός ὅλους τούς συντρόφους! [Προκήρυξη, Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 1909], 8 σελ. (ΣΔΕΚΡ).— *89, 90, 91 - 92, 95 - 96, 144, 145, 146, 147, 148, 149 - 150.*

Πρός ὅλους τούς συντρόφους τοῦ ἐξωτερικοῦ. 16 τοῦ Μάρτη 1910. [Προκήρυξη]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 1910. 1 σελ. (ΣΔΕΚΡ).— *211 - 212, 236 - 237.*

Πρός τήν πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι». Γράμμα 1ο. Ἰδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 50 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», [Παρίσι, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909)], σελ. 1 - 2.—*133.*

Πρός τήν πλατιά Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι». Γράμμα 2ο. Ἰδιαίτερο ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 50 τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», [Παρίσι, 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη) 1909], σελ. 2.—*133.*

Πρός τούς συντρόφους μπολσεβίκους. [Προκήρυξη, Paris, συνετ. τυπογρ, «Σογιούζ», 1910]. 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*257-258, 259, 274,304-305, 319.*

Πῶς δέν πρέπει νά συντάσσονται οἱ χρηματικοί ἀπολογισμοί. (Ἀπ' ἀφορμή τόν ἀπολογισμό τοῦ ΓΕΚΕ). — Στό βιβλ. : Βπεριόντ. Συλλογή ἄρθρων γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδοση ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], Ἰούλης 1910, στῆλες 59-64 (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Μέλος τοῦ κόμματος.—*324 - 325.*

«Ραμπότσαγια Γκαζέτα», [Παρίσι].—*417, 419, 420, 422 - 423.*

«Ραμπότσαγια Μίσλ», [Πετρούπολη-Βερολίνο-Βαρσοβία-Γενεύη].— *85-86.*

«Ραμπότσεγε Ζνάμια», Μόσχα.—*123.*

— 1908, ἀρ. φύλ. 5, Ὀχτώβρης, σελ. 4-5.—*85, 88.*

«Ραμπότσεγε Ντιέλο», Γενεύη.—*86, 89, 99 - 100.*

Ραμπότσι 'Αρ.—βλ. Καλίνιν, Φ. Ι.

«Ρέτς», Πετρούπολη.—*156, 232 - 233.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 167 (1045), 21 τοῦ 'Ιούνη (4 τοῦ 'Ιούλη), σελ. 3.—*55, 56, 71 - 72, 186.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 208, (1092), 1 (14) τοῦ Αὐγούστου, 4 σελ.—*70-71, 72.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 213 (1097), 6 (19) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 4.—*71.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 216 (1100), 9 (22) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 3.—*72.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 220 (1104), 13 (26) τοῦ Αὐγούστου, σελ. 4.—*73.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 317 (1197), 18 τοῦ Νοέμβρη (1 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2.—*156.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 318 (1198), 19 τοῦ Νοέμβρη (2 τοῦ Δεκέμβρη) σελ. 3.—*156.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 324 (1204), 25 τοῦ Νοέμβρη (8 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2· ἀρ. φύλ. 325 (1205), 26 τοῦ Νοέμβρη (3 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2· ἀρ. φύλ. 330 (1210), 1 (14) τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 2· ἀρ. φύλ. 351 (1231), 22 τοῦ Δεκέμβρη 1909 (4 τοῦ Γενάρη 1910), σελ. 2.—*180-186.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 89 (1327), 1 (14) τοῦ 'Απρίλη. 8 σελ.—*227, 229, 232 - 233, 234, 235.*

Ροζάνοφ, Β. 'Ανάμεσα στόν "Αζεφ καί στή «Βέχι».—«Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 12011, 20 τοῦ Αὐγούστου (2 τοῦ Σεπτέμβρη), σελ. 3-4.—*176 - 177.*

— *'Ο Μερεζκόβσκι ἐνάντια στή «Βέχι».* ('Η τελευταία θρησκευτικοφιλοσοφική συλλογή).—«Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 11897, 27 τοῦ 'Απρίλη (10 τοῦ Μάη), σελ. 3.—*176 - 177.*

«Ροσσίγια», Πετρούπολη.—*56.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 1099, 23 τοῦ 'Ιούνη (6 τοῦ 'Ιούλη), σελ. 1.—*56.*

«Ρούσκογε Σλόβο», Μόσχα.—*156.*

— 1909, ἀρ. φύλ. 264, 17 (30) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3.—*156.*

Ρῶσοι βουλευτές στήν 'Αγγλία. Λόγοι στό πρόγευμα τοῦ δημάρχου τοῦ Λονδίνου. Λονδίνο, 19 τοῦ 'Ιούνη (2 τοῦ 'Ιούλη).— «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 167 (1045), 21 τοῦ 'Ιούνη (4 τοῦ 'Ιούλη) σελ. 3.—*55, 56, 71 - 72, 186.*

Σ.—βλ. Τζιμπλάτζε, Σ.

Σάζιν, Λ. Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀναγέννησης τοῦ κόμματος. (Σκέψεις ἑνός πρακτικοῦ). Παρίσι, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», 1910. 32 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*319, 320 - 321, 322.*

Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Μ. Ε. Τά ἀνθρωπάκια πού ἡ δουλιά τους εἶναι τό παιχνίδι.—62, 63, 149 - 150.

— *Σημεῖα τῶν καιρῶν.—309.*

[*Σάντσερ, Β. Λ.*] *Ὁ Μαράτ καί ὁ* [*Μπογκντάνοφ, Α*]. *Μαξίμοφ.* [*Γραπτή δήλωση πού ἐπιδόθηκε κατά τήν ψήφιση τῆς ἀπόφασης «Γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό» στή Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»*][1].—*4.*

[*Σισόγεφ, Ι. Β.*] *Γιά τίς διαθέσεις καί τά ἐνδιαφέροντα τοῦ σύγχρονου ἐργάτη.* (Ἀπό τήν Πετρούπολη). — Στό βιβλ. Βπεριόντ. Συλλογή ἄρθρων γιά τά ἄμεσα ζητήματα. Ἔκδ. ὁμάδας «Βπεριόντ». [Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ»], Ἰούλης, 1910, στῆλες 53-59. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή : Ὑφαντουργός Ι—ν. — *320-321.*

«Σλόβο», Πετρούπολη, 1909, ἀρ. φύλ. 791. 10 (23) τοῦ Μάη, σελ. 3.—*55 - 56, 176, 177 - 178.*

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Βίλνα - Πετρούπολη - Παρίσι - Γενεύη].— *30, 39, 126, 195, 206 - 207, 209, 236, 240, 241, 257, 258, 259, 261 - 262, 271 - 272, 301, 302, 312, 363, 364, 382 - 383, 384.*

— [Βίλνα - Πετρούπολη], 1908, ἀρ. φύλ. 1, Φλεβάρης, σελ. 35, 36 - 39.—*39.*

— Παρίσι, 1909, ἀρ. φύλ. 2, 28 τοῦ Γενάρη (10 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 1-2.—*196 - 197.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη. 12 σελ.— *197, 198, 199 - 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 236, 238 - 239, 240, 256, 258 - 259, 264 - 265, 266, 267 - 268, 269, 270, 271 - 272, 273, 274, 276 - 278, 279 - 280, 281 - 282, 283, 284, 285 - 286, 290, 293, 300, 301, 302, 310, 324 - 325, 381, 382 - 383, 419, 420 - 421.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 12, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη). 12 σελ. — *207, 240, 241, 312, 313.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 13, 26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη). 12 σελ.—*299 - 300, 301, 302, 304 - 305.*

— 1910, ἀρ. φύλ. 15-16, 12 τοῦ Σεπτέμβρη (30 τοῦ Αὐγούστου), σελ. 8-9.—*384.*

[1]. Πρωτοδημοσιεύτηκε στό βιβλίο: «Πρακτικά τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»». Ἰούνης τοῦ 1909. [Μόσχα] Ἐκδοτικό τοῦ κόμματος, 1934, σελ. 77.

— 1910, ἀρ. φύλ. 17, 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ Ὀχτώβρη), σελ.11.— *357, 358, 360, 361.*

[*Στάλιν, Ι. Β.*] *Γράμμα ἀπό τόν Καύκασο.*—«Ντισκουσσιόννι Λιστόκ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 2, 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ Ἰούνη), σελ. 26-28. Ὑπογραφή: Κ. Στ. Στήν ἐφημ. ἡμερομηνία ἔκδοσης: 24 (7) τοῦ Ἰούνη.—*281.*

Στανισλάβ — *βλ.* Βόλσκι, Σ.

Στατιστική τῆς γαιοκτησίας τοῦ 1905. Συλλογή στοιχείων ἀπό 50 κυβερνεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. Πετρούπολη, τυπογρ. Μινκόφ, 1907. 199 σελ. : L σελ. πίν. (Κεντρική ἐπιτροπή στατιστικῆς τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν).—*182.*

[*Στεκλόφ, Γ. Μ.*] *Τί νά κάνουμε;* (Γράμμα ἀπό τή Ρωσία).—«Σοτσιάλ-Ντε-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 13, 26 τοῦ Ἀπρίλη (9 τοῦ Μάη), σελ. 7-8. Ὑπογραφή : Κ.—*299.*

Στενογραφημένα πρακτικά [*τῆς Κρατικῆς δούμας*]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τόμ. Ι. Συνεδριάσεις 1-18 (ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη ὥς τίς 30 τοῦ Μάη). Πετρούπολη, κρατικό τυπογρ., 1906. XXII, 866 σελ. (Κρατική δούμα).—*141.*

Στενογραφημένα πρακτικά [*τῆς Κρατικῆς δούμας*]. 1908. Σύνοδος δεύτερη. Μέρος Ι. Συνεδριάσεις 1-35 (ἀπό 15 τοῦ Ὀχτώβρη ὥς τίς 20 τοῦ Δεκέμβρη). Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., 1908. XIV σελ.· 3152 στῆλ. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).—*142, 177 - 178, 179.*

Στενογραφημένα πρακτικά [*τῆς Κρατικῆς δούμας*]. 1909. Σύνοδος δεύτερη. Μέρος III - IV. Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., 1909, 2 τόμ. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).

— Μέρος III. Συνεδριάσεις 71-100 (ἀπό τίς 6 τοῦ Μάρτη ὥς τίς 24 τοῦ Ἀπρίλη 1909). XII σελ., 2956 στῆλες.—*178 -179.*

— Μέρος IV. Συνεδριάσεις 101 - 126 (ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη ὥς τίς 2 τοῦ Ἰούνη 1909). XXXVII σελ., 3476 στῆλες.—*53 - 54.*

Στενογραφημένα πρακτικά [*τῆς Κρατικῆς δούμας*]. 1909 - 1910. Σύνοδος τρίτη. Μέρος I - III. Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., 1910. 3 τόμ. (Κρατική δούμα. Τρίτη περίοδος).

— Μέρος I. Συνεδριάσεις 1 - 32 (ἀπό τίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη ὥς τίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1909). XVI σελ. 3796 στῆλες.—*227, 228, 229 -230, 234 - 235.*

— Μέρος II. Συνεδριάσεις 33 - 64 (ἀπό τίς 20 τοῦ Γενάρη ὥς τίς 6 τοῦ Μάρτη 1910). 3164 στῆλες.—*215 - 216.*

— Μέρος III. Συνεδριάσεις 65 - 94 (ἀπό τίς 8 τοῦ Μάρτη ὥς τίς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1910). 3244 στῆλες.—*222 - 223, 225, 227, 228 - 230, 232 - 233.*

Στολίπιν, Α. Οἱ διανοούμενοι γιά τούς διανοούμενους.—«Νόβογε Βρέ-

μια», Πετρούπολη, 1909, άρ. φύλ. 11893, 23 τοῦ 'Απρίλη (6 τοῦ Μάη), σελ. 4.—*176-177*.

[*Στολίπιν, Π. Α.*] *Λόγος τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Π. Α. Στολίπιν* [*στή συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας στίς 31 τοῦ Μάρτη 1910*].— «Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, άρ. φύλ. 89 (1327), 1 (14) τοῦ 'Απρίλη, σελ. 4-5, στή στήλη : Κρατική δούμα.— *227, 232 - 233, 234, 235*.

**Στροῦβε, Π. Μπ. Ἡ διανόηση καί ἡ ἐπανάσταση.* —Στό βιβλ.: Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μ., [τυπογρ. Σάμπλιν, Μάρτης], 1909, σελ. 127 - 145.—*168 - 171, 172, 175, 176, 177, 436*.

Σχέδιο τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων [*τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης πού ὑποβλήθηκε στήν ΙΙ Κρατική δούμα ἐξονόματος τῆς ὁμάδας τῶν Τρουντοβίκων καί τῆς 'Αγροτικῆς Ἕνωσης*.—Στό βιβλ. : [Ὑλικά πού κατατέθηκαν στή Γενική συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας τῆς 2ης περιόδου]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1907], φύλ. 17-19, 37. —*141 - 142*.

Σχέδιο τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων [*τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου πού ὑποβλήθηκε ἀπό 104 μέλη τῆς Ι Κρατικῆς δούμας*.—Στό βιλ.: Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τόμ. Ι. Συνεδριάσεις 1 - 18 (ἀπό τίς 27 τοῦ 'Απρίλη ὥς τίς 30 τοῦ Μάη). Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ. 1906, σελ. 560-562. (Κρατική δούμα).—*141-142*.

Σχετικά μέ τή διαγραφή τοῦ Μ. Γκόρκι ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα— «Ρέτς», Πετρούπολη, 1909, άρ. φύλ. 317 (1197). 18 τοῦ Νοέμβρη (1 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2.—*156*.

Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κομματικῆς σχολῆς. (Τέσσερα ντοκουμέντα). [Φυλλάδιο]. Ἔκδοση κομματικῆς σχολῆς. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 1909, 2 σελ. (ΣΔΕΚΡ).— *95 - 96, 121 - 122*.

Σχετικά μέ τό Κεντρ[*ικό*] *Ὄργανο*. ['Απόφαση πού ψηφίστηκε στήν Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Γενάρη τοῦ 1910]. —«Σοτσιάλ -Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, άρ. φύλ. 11, 26 (13) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 10, στή στήλη : 'Από τό κόμμα.—*206*.

**Σχετικά μέ τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ κόμματος*. [Οἱ κυριότερες ἀποφάσεις πού ψηφίστηκαν στό Δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ].—Στό βιβλ.: Τό Δεύτερο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδ. ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Πλῆρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. ΚΕ. Geneve, τυπογρ. τοῦ κόμματος, [1904], σελ. 12, 146-147.—*102 - 103*.

**Ἡ σύγχρονη κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος*. Πρόγραμμα πού ἐπεξεργάστηκε ὁμάδα μπολσεβίκων. Ἔκδ. ὁμάδας «Βπεριόντ». Paris, συνετ. τυπογρ. «Σογιούζ», [1909], 32 σελ. (ΣΔΕΚΡ). — *198, 245 - 251, 252, 253 - 256*.

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς περιφερειακῆς ὀργάνωσης τῆς Μόσχας.— «Προλετάρι», [Παρίσι], 1909, άρ. φύλ. 47 - 48, 5 (18) τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 6 - 8, στή στήλη : 'Από τό κόμμα.—*123*.

Συνεδρίαση 85η [*τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς Δούμας*. 31 τοῦ Μάρτη (13 τοῦ 'Απρίλη) 1910]. — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1910, ἀρ. φύλ. 89 (1327), 1 (14) τοῦ 'Απρίλη, σελ. 3 - 5. Μέ τό γενικό τίτλο : Κρατική δούμα. *229, 234 - 235.*

**Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907)*.—Πλῆρες κείμενο τῶν πρακτικῶν ἔκδ. τῆς ΚΕ, Paris, 1909, 486 σελ. (ΣΔΕΚΡ).—*136, 160-161, 180, 286, 287, 383 - 384.*

Οἱ συνεταιρισμοί καί τά σοσιαλιστικά κόμματα. ['Απόφαση τοῦ VIII Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης].—«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», [Παρίσι], 1910, ἀρ. φύλ. 17, 25 τοῦ Σεπτέμβρη (8 τοῦ 'Οχτώβρη), σελ. 11.—*357, 358, 360, 361.*

[*Τζιμπλάτζε, Σ. Σ.*] *Πῶς νά κάνουμε τήν καινούργια κομματική δουλιά;* (Γράμμα ἀπό τόν Καύκασο). — «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 15, 'Ιούνης, σελ. 9 - 10. Ὑπογραφή: Σ.— *51, 60 - 61, 106.*

«Τκάτς:'Ι-ν» — *βλ.* Σισόγεφ, Ι. Β.

Τκατσιόφ, Π. Ν. Τά καθήκοντα τῆς ἐπαναστατικῆς προπαγάνδας στή Ρωσία. Γράμμα πρός τό διευθυντή τοῦ περιοδικοῦ «Βπεριόντ». Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 'Απρίλης 1874, IX, 43 σελ.—*140.*

«Τοβάριστς», Πετρούπολη.—*364.*

[*Τρότσκι, Λ. Ντ.*] *Πρός τήν ἑνότητα — μέσα ἀπ' ὅλα τά ἐμπόδια!* «Πράβντα», [Βιέννη], 1910, ἀρ. φύλ. 12, 3 (16) τοῦ 'Απρίλη, σελ.2-3.—*240, 241, 301, 302.*

— *Τά πολιτικά μας καθήκοντα*. (Ζητήματα τακτικῆς καί ὀργάνωσης). Ἔκδ. ΣΔΕΚΡ. Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1904. XI, 107 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Πάνω ἀπό τόν τίτλο ἀναγράφεται τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα : Ν. Τρότσκι.—*103.*

[*Τσεντερμπάουμ, Σ. Ο.*] *«Τό Συνταγματικό καθεστώς καί τό ἐργατικό κίνημα*.—«Βοζροζντένιγε», Μ., 1910, τεῦχ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, στῆλες 1-8. Ὑπογραφή : Β. 'Εζόφ.—*295 - 296.*

Τσερεβάνιν, Ν. Λίγα λόγια γιά τό λικβινταρισμό μου. (Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή).—«Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Παρίσι], 1909, ἀρ. φύλ. 16 - 17, Αὔγουστος-Σεπτέμβρης, σελ. 16. —*147 - 148, 153.*

— *Τό προλεταριάτο στήν ἐπανάσταση*. — Στό βιβλ.: Γκόρν, Β., Μέτς, Β. καί Τσερεβάνιν, Ν. Ἡ πάλη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων στή ρωσική ἐπανάσταση. Μέρος ΙΙ. Μόσχα, τυπολιθ. Ρωσικῆς ἑταιρίας ἐκτυπωτικῶν καί ἐκδοτικῶν ἐργασιῶν, 1907, σελ. 5-120.—*153, 408 - 409.*

* — *Ἡ σημερινή κατάσταση καί τό πιθανό μέλλον*. Τό ἀγροτικό πρόβλημα καί ἡ λύση του ἀπό τά ἀγωνιζόμενα κόμματα. Ἡ 3η Δούμα, οἱ αἰτίες τῆς ἐμφάνισης καί τό μέλλον της. Μόσχα, τυπογρ. «Ρούσκι Τρούντ», 1908, VII, 248 σελ.—*153 - 155.*

Τσερνισέβσκι, Ν. Γκ. Πρόλογος.—219.

[*Υλικά πού κατατέθηκαν στή γενική συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας τῆς 2ης περιόδου*]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, [1907]. 1040 φ.—

**Φράνκ, Σ. Λ. Ἡ ἠθική τοῦ μηδενισμοῦ.* (Χαρακτηρισμός τῆς ἠθικῆς κοσμοαντίληψις τῆς ρωσικῆς διανόησης).—Στό βιβλ. : Βέχι. Συλλογή ἄρθρων γιά τή ρωσική διανόηση. Μόσχα, [τυπογρ. Σάμπλιν Μάρτης], 1909, σελ. 146 - 181.—*168 - 171, 173, 174, 175 - 176.*

Adler, F. [Die Resolution, vorgeschlagen auf der Sitzung des Internationalen sozialistischen Büros]. — «Leipziger Volkszeitung», 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der «Leipziger Volkszeitung», S. 2. — *191 - 192.*

Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — *369 - 370.*

Bensing, F. Der Einfluß der landwirtschaftlichen Maschinen auf Volks- und Privatwirtschaft. Breslau, 1898. IX, 205 S. — *348.*

«*Berliner Tageblatt und Handelszeitung*». — *156.*

«*Bremer Bürgerzeitung*». — *192.*

— 1909, 11. November. — *192.*

«*Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International*», Bruxelles, [1910], N 2, p. 33—56. — *188 - 193.*

— 1910, N 5. 195 p. — *353 - 354, 355.*

Bureau socialiste International. Dimanche 7 novembre 1909. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, [1910], N 2, p. 33—56. — *188 - 193.*

Census reports. Vol. V. Twelfth Census of the United States, taken in the year 1900. Agriculture. P. I. Washington, 1902. — *333, 334, 342.*

Contre la peine de mort en toute matière et particulièrement en matière politique. [Résolution du Bureau socialiste International]. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — *189.*

Contre les persécutions en Roumanie. [Résolution du Bureau socialiste International]. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — *189.*

[Dahn, Th.] Erklärung. — «Vorwärts», Berlin, 1908, Nr. 151. 1. Juli, S. 3. Unter der Rubrik: Aus der Partei. —*45, 153.*

«L'Eclair», [Paris]. —*156.*

Engels, F. [*Brief an K. Kautsky.* 1. April 1895]. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1908, Jg. 27, Bd. 1, Nr. 1, S. 7. —*125.*

— *Briefe von F. Engels über die französische Arbeiterpartei.* Vorbemerkung. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 14, S. 420—427. —*125.*

L'Expédition du Maroc. [Résolution du Bureau socialiste International]. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — *189.*

Gesetz gegen gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie. Vom 21. October 1878. — «Reichsgesetzblatt», Berlin, 1878, Nr. 34, S. 351—358. — *75.*

Guesde, J. Le Problème et la Solution. Les huit heures à la Chambre. Lille, Delory, s. d. 31 p. (Bibliothèque du Parti Ouvrier). — *162, 163, 164.*

Hommage aux socialistes suédois. [Résolution du Bureau socialiste International]. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, [1910], N 2, p. 38. — *189.*

Internationale Regeln der sozialistischen Taktik. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904: Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts», 1904, S. 31—32. — *280.*

Das Internationale sozialistische Bureau. — «Leipziger Volkszeitung», 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der «Leipziger Volkszeitung», S. 1—2. — *127, 191 - 192.*

Internationaler Sozialistenkongreß. — «Leipziger Volkszeitung», 1910, Nr. 201, 31. August. 3. Beilage zu Nr. 201 der «Leipziger Volkszeitung», S. 1. — *359.*

Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts», 1904. 78 S. — *280.*

Internationaler Sozialistenkongreß zu Stuttgart. 18. bis 24. August 1907. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1907. 132 S. — *190.*

Kautsky, K. Was nun? — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 28, S. 33—40; Nr. 29, S. 68—80. — *375.*

— *Zwischen Baden und Luxemburg.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 45, S. 652—667. — *375.*

«Landwirtschaftliche Statistik der Länder der ungarischen Krone». Bd. IV—V. Budapest, 1900. 2 Bd. — *333, 334, 348 - 351.*

«Leipziger Volkszeitung». — *192.*

— 1909, Nr. 259, 8. November. 4 S. — *192.*

— 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der «Leipziger Volkszeitung», S. 1—2. — *127, 192.*

— 1910, Nr. 201, 31. August. 3. Beilage zu Nr. 201 der «Leipziger Volkszeitung», S. 1. — *359.*

Liebknecht, W. [Brief an F. Engels]. 21. April 1875. — In: Mayer, G. Johann Baptist von Schweitzer und die Sozialdemokratie. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung. Jena, Fischer, 1909, S. 424. — *256 - 257.*

[Lunacharsky, A.] Les courants tactiques dans le parti socialdémocrate Russe. — «Le Peuple», Bruxelles, 1910, le 23 août. Signature: Woinoff. — *363, 364 - 365.*

Luxemburg, R. Ermattung oder Kampf? — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 35, S. 257—266. — *375.*

— *Die Theorie und die Praxis.* — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 43, S. 564—578; Nr. 44, S. 626—642.— *375.*

Martoff, L. Die preußische Diskussion und die russische Erfahrung. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 51, S. 907—919. — *366, 367 - 368, 369, 371, 372, 374 - 375, 376, 377, 378, 379 - 380, 409.*

[Marx, K.] Berliner Gegenrevolution. — In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 192—196. — *369.*

— *Köln. 29. Juli.* — «Neue Rheinische Zeitung», Köln, 1848. Nr. 60, 30. Juli, S. 1—2. — *368.*

Mayer, G. Johann Baptist von Schweitzer und die Sozialdemokratie. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung. Jena, Fischer, 1909. VII, 448, VI S. — *256 - 257.*

[Mehring, F.] Einleitung [des Herausgebers zum Buch: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle]. — In: Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902, S. 3—86. — *369 - 370.*

Molkenbuhr, H. Rente oder Almosen? — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1909, Jg. 27, Bd. 2, Nr. 41, S. 500—505. — *193.*

«*Neue Rheinische Zeitung*», Köln, 1848, Nr. 60, 30. Juli, S. 1—2. — *368.*

«*Die Neue Zeit*», Stuttgart. — *359.*

— 1900—1901, Jg. XIX, Bd. I, Nr. 14, S. 420—427. — *125.*

— 1908, Jg. 27, Bd. 1, Nr. 1, S. 7. — *125.*

— 1909, Jg. 27, Bd. 2, Nr. 41, S. 500—505. — *193.*

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 28, S. 33—40; Nr. 29, S. 68—80. — *375.*

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 35, S. 257—266. — *375.*

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 43, S. 564—578; Nr. 44, S. 626—642. — *375.*

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 45, S. 652—667. — *375.*

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 50, S. 860—871. — *366, 367, 370 - 371, 372, 378, 379, 381, 382, 383 - 384.*

— 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 51, S. 907—919. — *366, 367 - 368, 369, 371, 372, 374 - 375, 376, 377, 378, 379, 409.*

«*Nieuwe Tijd*», Amsterdam. — *190.*

Parvus. Die Handelskrisis und die Gewerkschaften. Nebst Anhang: Gesetzentwurf über den achtstündigen Normalarbeitstag. München, 1901. 64 S. — *164 - 165.*

«*Le Peuple*», Bruxelles, 1910, le 23 août. — *363, 364 - 365.*

Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, die Exped. des «Vorwärts»..., 1891, S. 3—6. — *358.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts», 1903. 448 S. — *279 - 280.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, die Exped. des «Vorwärts»..., 1891. 368 S. — *358.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Hannover vom 9. bis 14. Oktober 1899. Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts», 1899. 304 S. — *358.*

Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. «Vorwärts», 1910. 504 S. — *364, 368.*

«*Przegląd Sozjaldemokratyczny*», [Kraków], 1909, Nr. 14—15, sierpień-wrzesień, s. 338—350. — *135.*

«*Le Radical*», [Paris]. — *156.*

«*Reichsgesetzblatt*», Berlin, 1878, Nr. 34, S. 351—358. — *75.*

Relations entre les coopératives et les partis politiques. [Projet d'une résolution proposé par le Parti Ouvrier de Belgique au Congrès International de Copenhague]. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, 1910, N 5, p. 137. — *353, 355.*

Relations entre les coopératives et les partis politiques. Résolution du P. S. (France) [proposée sur le Congrès International de

Copenhague]. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, 1910, N 5, p. 139. — *353 - 354, 355.*

[Roland-Holst, H. Brief an die Mitglieder des Internationalen sozialistischen Büros]. — «Leipziger Volkszeitung», 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der «Leipziger Volkszeitung», S. 1. — *127.*

— *Vorrede [von A. Tscherewanin «Das Proletariat und die russische Revolution»].* — In: Tscherewanin, A. Das Proletariat und die russische Revolution. Mit einer Vorrede von H. Roland-Holst und einem Anhang vom Übersetzer S. Lewitin. Stuttgart, Dietz, 1908, S. IX—XVI. — *147 - 148, 153.*

Schippel, M. Sozialdemokratisches Reichstags-Handbuch. Ein Führer durch die Zeit-und Streitfragen der Reichsgesetzgebung. Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts». [1902]. X, 1174 S. — *162 - 163, 164 - 165.*

Eine Sensationsnachricht. — «Vorwärts», Berlin, 1909, Nr. 281, 2. Dezember. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. Unter der Rubrik: Aus der Partei. — *156.*

Singer, P. [Die Resolution, vorgeschlagen auf der Sitzung des Internationalen sozialistischen Büros]. — «Leipziger Volkszeitung», 1909, Nr. 264, 13. November. 4. Beilage zu Nr. 264 der «Leipziger Volkszeitung», S. 2. — *191 - 192.*

La Situation au Mexique. [Résolution du Bureau Socialiste International]. — «Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International», Bruxelles, [1910], N 2, p. 44. — *189.*

«*Sozialistische Monatshefte*», [Berlin]. — *279 - 280, 361.*

— 1910, 16. bis 18. Hft., 11. August, S. 1061—1064. — *363, 364, 365.*

Sprawozdanie z VI Zjazdu Sozialdemokracji Królestwa Polskiego i Litwy. Kraków, 1910. 2, XXII, 180 s. — *86 - 87, 105.*

**Statistik des Deutschen Reichs.* Bd. 212. T. 1*a*, 1*b* u. 2*a*. Berufs- und Betriebszählung vom 12. Juni 1907. Landwirtschaftliche Betriebsstatistik. Berlin, 1909—1910. — *331, 332, 333 - 335, 336 - 341, 342, 343 - 346, 348, 351 - 352.*

Statistik des Deutschen Reichs. Hrsg. vom Kaiserlichen Statistischen Amt. Neue Folge. Bd. 112. Die Landwirtschaft im Deutschen Reich. Nach der landwirtschaftlichen Betriebszählung vom 14. Juni 1895. Berlin, 1895. VIII, 70, 500 S. — *331, 333, 348, 351 - 352.*

«*Statistique Agricole de la France*». (Résultats généraux de l'enquête Décennale de [1909]). — *318.*

Streltzow, R. Die gegenwärtige Politik der sozialistischen Gruppen in Rußland. — «Sozialistische Monatshefte», [Berlin], 1910, 16. bis 18. Hft., 11. August, S. 1061—1064. — *363, 364, 365.*

Die Taktik der Partei. [Die Resolution des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, abgehalten zu Dresden]. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903. Berlin, Expedition der Buchh. «Vorwärts», 1903, S. 418—419. — *279 - 280.*

«*De Tribune*», Amsterdam. — *190.*

Trotzky, L. Die Entwicklungstendenzen der russischen Sozialdemokratie. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 50, S. 860—871. — *366, 367, 370 - 371, 372, 378, 379, 381, 382, 383 - 384.*

— *Kłopoty zewnętrzne i wewnętrzne.* — «Przegląd Sozjaldemokratyczny», [Kraków], 1909, Nr. 14—15, sierpień-wrzesień, s. 338—350. — *135.*

— *Die russische Sozialdemokratie.* (Von unserem russischen Korrespondenten). — «Vorwärts», Berlin, 1910, Nr. 201, 28. August, S. 4. — *363 - 364, 365, 384.*

[Tscherewanin, A.] Das Proletariat und die russische Revolution. Mit einer Vorrede von H. Roland-Holst und einem Anhang vom Übersetzer S. Lewitin. Stuttgart, Dietz, 1908. XVI, 170 S. — *45, 147, 153.*

«*Weekblad*», Amsterdam. — *190.*

«*Vorwärts*», Berlin. — *363, 364.*

— 1908, Nr. 151, 1. Juli, S. 3. — *45, 153.*

— 1909, Jg. 26, Nr. 281, 2. Dezember. 1. Beilage des «Vorwärts», S. 2. — *156.*

— 1910, Nr. 201, 28. August, S. 4. — *363 - 364, 365, 384.*

«*Zihņa*», [Bruxelles], 1910, N 100, Julija. 24 S. — *312.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

Ἀλέξινσκι, Γκ. Α. (γεν. τό 1879) — στήν ἀρχή τῆς πολιτικῆς του δράσης ἦταν σοσιαλδημοκράτης. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907 προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Ἦταν βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς βοήθειας τῶν ἀνέργων, τῆς Ἐπισιτιστικῆς καί τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Δούμας. Σάν ἀντιπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος μέ συμβουλευτική ψῆφο. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν ὀτζοβιστής, παρέδινε μαθήματα στήν φραξιονιστική σχολή τοῦ Κάπρι (Ἰταλία), ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου φανατικός σοσιαλσωβινιστής καί συνεργάτης πολλῶν ἀστικῶν ἐφημερίδων. Μέ τήν ἐπιστροφή του τό 1917 στή Ρωσία προσχώρησε στήν ὁμάδα τοῦ Πλεχάνοφ «Γεντίνστβο» καί ἀκολουθοῦσε ἀντεπαναστατικές θέσεις. Τόν Ἰούλη τοῦ 1917, ἀφοῦ σκάρωσε μαζί μέ τή στρατιωτική κατασκοπεία πλαστά ντοκουμέντα, συκοφαντοῦσε τόν Β. Ι. Λένιν καί τούς μπολσεβίκους. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1918 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Τό 1920 καταδικάστηκε ἐρήμην ἀπό τό Ἀνώτατο ἐπαναστατικό δικαστήριο τῆς ΠΚΕΕ γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἀντεπαναστατικῆς ὀργάνωσης τοῦ «Κέντρου τακτικῆς» καί στερήθηκε τοῦ δικαιώματος ἐπιστροφῆς στή Σοβιετική Ρωσία. Στό ἐξωτερικό ὅπου ζοῦσε προσχώρησε στό στρατόπεδο τῆς πιό μαύρης ἀντίδρασης.—*67, 86, 94, 95, 96, 105, 121, 132 - 133, 258, 260, 274.*

Ἀν—βλ. Ζορντάνιγια, Ν. Ν.

Ἄνσελ (Anseele), *Ἐντουάρ* (1856 - 1938) — ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές καί ἡγέτες τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Βελγίου, ὀπορτουνιστής, μεγάλος παράγοντας τοῦ βελγικοῦ συνεταιριστικοῦ κινήματος. Ἔπαιρνε ὀπορτουνιστικές θέσεις. Τό 1910 πῆρε μέρος στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης, ἦταν πρόεδρος τῆς Συνεταιριστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου. Ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου τῆς II Διεθνοῦς. Τό 1918 - 1921 ἦταν ὑπουργός Δημοσίων Ἔργων τοῦ Βελγίου καί τό 1925 - 1927 ὑπουργός Συγκοινωνιῶν.—*355, 357.*

Ἄντλερ (Adler), *Βίκτορ* (1852 - 1918) — ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί τούς ἡγέτες τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας· ἄρχισε τήν πολι-

τική του δράση σάν άστός ριζοσπάστης, άπό τά μέσα τῆς δεκαετίας 1880 - 1890 ἔπαιρνε μέρος στό ἐργατικό κίνημα. Τό 1886 ὁ Ἄντλερ ἵδρυσε τήν ἐφημερίδα «Gleichheit» («Ἰσότητα») καί ἀπό τό 1889 ἦταν διευθυντής τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας «Arbeiter - Zeitung» («Ἐργατική Ἐφημερίδα»). Στήν περίοδο 1880 -1900 εἶχε ἐπαφή μέ τόν Φ. Ἔνγκελς, γρήγορα ὅμως μετά τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς κατρακύλησε στό ρεφορμισμό καί ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Ἄντλερ κρατοῦσε κεντριστική θέση, προπαγάνδιζε τήν «ταξική εἰρήνη» καί καταπολεμοῦσε τίς ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό 1918, μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας στήν Αὐστρία, ἔκανε γιά λίγο καιρό ὑπουργός Ἐξωτερικῶν.—*127, 191 - 192.*

Ἄντον—βλ. Μακατζιούμπ, Μ. Σ.

Ἀντόνι Βολίνσκι (Χραποβίτσκι, Α. Π.)* (1863 - 1936) — φανατικός μαυροεκατονταρχίτης, ἡγέτης τῆς ἄκρας δεξιᾶς κατεύθυνσης τῆς ρωσικῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας, ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς κήρυκες τῆς ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς τοῦ τσαρισμοῦ. Ἀπό τό 1902 ἦταν ἐπίσκοπος τοῦ Βολίν, ἀργότερα ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Χαρκόβου. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου συνεργαζόταν μέ τόν Ντενίκιν. Μετά τή συντριβή τῆς ἀντεπανάστασης ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἔγινε ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν μοναρχικῶν ἐμιγκρέδων. —*56, 176 - 177, 178.*

Ἀξελρόντ, Π. Μπ. (1850 - 1928) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στά 1870 - 1880 ἦταν ναρόντνικος, μετά τή διάσπαση τῆς «Ζεμλιά ἱ βόλια» προσχώρησε στήν ὁμάδα «Τσιόρνι περεντέλ». Τό 1883 πῆρε μέρος στή δημιουργία τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Ἀπό τό 1900 ἔγινε μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά»· στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε μέρος μέ συμβουλευτική ψῆφο σάν ἀντιρόσωπος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα», ἰσκριστής τῆς μειοψηφίας. Μετά τό συνέδριο ἦταν δραστήριος μενσεβίκος. Τό 1905 ἔριξε τήν ὀπορτουνιστική ἰδέα τῆς σύγκλησης ἑνός πλατιοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου», πού τό ἀντιπαρέθετε στό κόμμα τοῦ προλεταριάτου. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν λικβινταριστῶν, μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»· τό 1912 πῆρε μέρος στόν ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κεντριστής, πῆρε μέρος στίς συνδιασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τοῦ Κίνταλ, ὅπου ἀκολουθοῦσε τή δεξιά πτέρυγα. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης καί ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. Στό ἐξωτερικό, ὅπου εἶχε καταφύγει,

* Τά ὑπογραμμισμένα στήν παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

προπαγάνδιζε τήν ἔνοπλη ἐπέμβαση ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία.—*16, 45, 99 - 100, 206, 213, 257, 258, 260, 274, 304 - 305, 306, 307, 309.*

Αὐγουστόβσκι—βλ. Τσεντερμπάουμ, Σ. Ο.

Β

Βαλεντίνοφ, Ν. (Βόλσκι, Ν. Β.) (1879 - 1964) — μενσεβίκος, δημοσιογράφος. Μετά τό ΙΙ συνέδριο προσχώρησε στούς μπολσεβίκους, στό τέλος τοῦ 1904 πέρασε στούς μενσεβίκους, διηύθυνε τή νόμιμη μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Μοσκόβσκαγια Γκαζέτα», συνεργαζόταν σέ μιά σειρά μενσεβίκικα περιοδικά: «Πράβντα», «Νάσε Ντιέλο», «Ντιέλο Ζίζνι» καί ἄλλα, καθώς καί στήν ἀστική ἐφημερίδα «Ρούσκογε Σλόβο». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής. Στό ἀγροτικό ζήτημα ὑποστήριζε τή δημοτικοποίηση τῆς γῆς. Στά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας ἦταν ἀναθεωρητής τοῦ μαρξισμοῦ, ὑπέρμαχος τῶν ὑποκειμενιστικῶν-ἰδεαλιστικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Μάχ καί τοῦ Ἀβενάριους. Κριτική τῶν φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Βαλεντίνοφ ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἔργο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός».

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργάστηκε σάν ὑποδιευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Τοργκόβο-Προμίσλενναγια Γκαζέτα» καί ἔπειτα στήν ἐμπορική ἀντιπροσωπεία τῆς ΕΣΣΔ στό Παρίσι. Τό 1930 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Καταπολεμοῦσε τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης καί τό Σοβιετικό κράτος.—*321, 331.*

Βαλιάν (Βαϊγιάν) (Vaillant), *Ἐντουάρντ Μαρί* (1840 - 1915) — γάλλος σοσιαλιστής, ὀπαδός τοῦ Μπλανκί, ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ἦταν μέλος τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς Ι Διεθνοῦς καί τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ. Ἦταν ἀπό τούς πρωτεργάτες τῆς ἵδρυσης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας (1901). Τό 1905, μετά τήν ἕνωση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος μέ τό ρεφορμιστικό Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα, ὁ Βαλιάν πάνω στά βασικότερα ζητήματα κρατοῦσε ὀπορτουνιστική στάση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής.—*189.*

Βάν Κόλ (Van Kol), *Χένριχ* (1851 - 1925) — ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές καί ἡγέτες τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας. Λίγα μόλις χρόνια ὕστερα ἀπό τή δημιουργία τοῦ κόμματος κατρακύλησε στό ρεφορμισμό καί στόν ὀπορτουνισμό. Στά συνέδρια τοῦ Ἄμστερνταμ (1904) καί τῆς Στουτγάρδης (1907) τῆς ΙΙ Διεθνοῦς ὑποστήριξε τίς ὀπορτουνιστικές ἀποφάσεις γιά τό ἀποικιακό ζήτημα, πού δικαίωναν τήν ὑποδούλωση τῶν λαῶν τῶν ἀποικιῶν μέ τό πρόσχημα τῆς πραγματοποίησης τῆς λεγόμενης «ἐκπολιτιστικῆς ἀποστολῆς» τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό Σοβιετικό κράτος κράτησε ἐχθρική στάση. Ὁ Β. Ι. Λένιν στά ἔργα του ἐπέκρινε δριμύτατα τήν ἰμπεριαλιστική οὐσία τῶν θέσεων τοῦ Βάν Κόλ.—*190, 192.*

Βαντερβέλντε (Vandervelde), *Αἰμίλ* (1866 - 1938) — ἡγέτης τοῦ Ἐρ-

γατικοῦ κόμματος τοῦ Βελγίου, πρόεδρος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, ἀκολουθοῦσε ὀπορτουνιστικές θέσεις τῶν ἄκρων. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής· μπῆκε στήν ἀστική κυβέρνηση καί κατεῖχε διάφορες ὑπουργικές θέσεις. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦρθε στή Ρωσία γιά νά προπαγανδίσει τή συνέχιση τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Ὁ Βαντερβέλντε τήρησε ἐξαιρετικά ἐχθρική στάση ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, βοήθησε ἐνεργά τήν ἔνοπλη ἐπέμβαση ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία· κατέβαλε πολλές προσπάθειες γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Στά 1925 - 1927 ἦταν ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου, πῆρε μέρος στήν ὑπογραφή τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λοκάρνο (1925), πού στρέφονταν ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, ἀγωνίστηκε δραστήρια ἐνάντια στή δημιουργία ἑνιαίου ἀντιφασιστικοῦ μετώπου τῶν κομμουνιστῶν καί τῶν σοσιαλιστῶν. Ὁ Βαντερβέλντε ἔγραψε μιά σειρά βιβλία καί μπροσοῦρες. Στίς ἐργασίες τοῦ Βαντερβέλντε, ὅπως τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, «ὁ μικροαστικός ἐκλεκτικισμός» προβάλλει «ἐνάντια στό μαρξισμό, ἡ σοφιστεία ἐνάντια στή διαλεκτική, ὁ φιλισταϊκός ρεφορμισμός ἐνάντια στήν προλεταριακή ἐπανάσταση» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 28ος, σελ. 302).—*357*.

Βαντίμ—βλ. Ἴκοφ, Β. Κ.

Βαντίμ—βλ. Ποστολόβσκι, Ντ. Σ.

Βαρσάβσκι, Α. Σ.—βλ. Βάρσκι, Ἄντολφ.

Βάρσκι (Warski), *Ἄντολφ (Βαρσάβσκι, Α. Σ.* (1868 - 1937) — ἕνας ἀπό τούς πιό παλιούς καί ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ πολωνικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1880 - 1890 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «Ἕνωσης ἐργατῶν τῆς Πολωνίας», πῆρε ἐνεργό μέρος στή δημιουργία τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας (ἀπό τό 1900 — Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας). Τό 1893 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου μαζί μέ τή Ρ. Λούξεμπουργκ καί ἄλλους ἄρχισε νά βγάζει τήν ἐφημερίδα «Sprawa Robotnicza» («Ἐργατική ὑπόθεση»), τό πρῶτο ὄργανο τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν, καί ἀργότερα τό περιοδικό «Przeglad Socjaldemokratyczny» («Σοσιαλδημοκρατική Ἐπιθεώρηση»). Ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ κόμματος μέ συμβουλευτική ψῆφο. Μετά τό συνέδριο ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος, ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Στά 1909 - 1910 ἦταν ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν περίοδο αὐτή ὁ Β. Ι. Λένιν θεωροῦσε τόν Βάρσκι ἕναν «ἔμπειρο δημοσιολόγο, μαρξιστή μέ μυαλό καί θαυμάσιο σύντροφο» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 133). Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν διεθνιστής, πῆρε μέρος στίς συνδιασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τοῦ Κίνταλ. Τό 1916 γύρισε στήν Πολωνία, ἀλλά πιάστηκε ἀπό τούς γερμανούς γιά ἀντιπολεμική προπαγάνδα. Τό 1917, μετά τήν ἀποφυλάκισή του, ἦταν μέλος τῆς καθοδήγησης τῆς ΣΔΒΠ καί Λ. Ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Κομμουνιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας καί μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς του· πῆρε μέ-

ρος στά συνέδρια καί στίς συνδιασκέψεις του. Ἐκλεγόταν βουλευτής τοῦ Σέϊμ τῆς Πολωνίας. Ἦταν πρόεδρος τῆς κομμουνιστικῆς Κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας. Τό 1929 κατέφυγε στήν ΕΣΣΔ. Δούλεψε στό Ἰνστιτοῦτο Μάρξ - Ἔνγκελς - Λένιν γιά τή συγγραφή τῆς ἱστορίας τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.—*364, 384.*

Βιβιανί (Viviani), *Ρενέ* (1863 - 1925) — γάλλος πολιτικός καί κρατικός παράγοντας· δικηγόρος. Ἀπό τό 1893 ἐκλέχτηκε ἐπανειλημμένα βουλευτής. Στή Βουλή προσχώρησε στούς λεγόμενους «ἀνεξάρτητους σοσιαλιστές», πού συνεργάζονταν ἀνοιχτά μέ τά ἀστικά κόμματα· στά 1906 - 1910 ὁ Βιβιανί ἦταν ὑπουργός Ἐργασίας, στήν ἀρχή στήν Κυβέρνηση Κλεμανσώ καί μετά στήν κυβέρνηση Μπριάν. Τό 1906 ξέκοψε ἀπό τό Σοσιαλιστικό κόμμα καί μαζί μέ τόν Μιλλεράν καί τούς ἄλλους ἀποστάτες ἵδρυσε τό 1911 τό ἀστικό, τό λεγόμενο «Δημοκρατικό σοσιαλιστικό κόμμα». Τό 1914 ἔγινε πρωθυπουργός καί ὑπουργός Ἐξωτερικῶν καί ἀργότερα ὑπουργός Δικαιοσύνης. Στά 1920 - 1921 ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, στά 1921 - 1922 ἀντιπροσώπευε τή Γαλλία στή συνδιάσκεψη τῆς Οὐάσιγκτων.—*295.*

Βιλόνοφ, Ν. Ε. (Μιχαήλ) (1883 - 1910) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, μπολσεβίκος. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση τό 1901, ὅταν ἦταν ἐργάτης τῶν ἐργοστασίων σιδηροδρόμων τῆς Καλούγκα. Τό 1902 μπῆκε στή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τοῦ Κιέβου καί ἔγινε ὀπαδός τῆς «Ἴσκρα». Τό 1903 πιάστηκε καί ἐξορίστηκε κάτω ἀπό εἰδική ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας στό Αἰκατερινοσλάβ, ὅπου ἔγινε μέλος τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἰσκριστῶν· ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς γενικῆς ἀπεργίας τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1903. Ἐξορίστηκε στό κυβερνεῖο Γενισέϊ, ἀπ' ὅπου δραπέτευσε τόν Ἰούλη τοῦ 1904· μέ ἐντολή τοῦ Ἀνατολικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ δούλεψε στό Καζάν γιά τήν ὀργάνωση τοπικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἵδρυσε παράνομα τυπογραφεῖα στά Οὐράλια. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907 στήν περιοχή τοῦ Βόλγα καί τῶν Οὐραλίων, ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Σοβιέτ Σαμάρας τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, ἔκανε κομματική δουλιά στήν Οὐφά, ὀργάνωσε στό Αἰκατερινμπούργκ τήν ἐκλογή τῶν ἀντιπροσώπων γιά τό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό Μάρτη τοῦ 1906 πιάστηκε, τόν Ἰούλη ἀπόδρασε ἀπό τή φυλακή καί δούλεψε σάν κομματικός ὀργανωτής στήν ἀχτίδα Λεφόρτ τῆς Μόσχας. Ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πιάστηκε ξανά καί ἐξορίστηκε γιά τρία χρόνια στό κυβερνεῖο Ἀστραχάν, ἀπ' ὅπου στά τέλη τοῦ 1908 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς σχολῆς στό Κάπρι. Ὅταν ὁ Βιλόνοφ κατάλαβε καθαρά τόν ἀντικομματικό χαρακτήρα τῆς σχολῆς, ξέκοψε ἀπό τούς φραξιονιστές καί ἐπικεφαλῆς ὁμάδας μαθητῶν ἔφυγε στό Παρίσι, ὅπου τόν εἶχε προσκαλέσει ὁ Β. Ι. Λένιν. Στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τό 1910 προτάθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους γιά πρόσληψη στήν ΚΕ. Τήν 1η τοῦ Μάη τοῦ 1910 πέθανε ἀπό φυματίωση στό Νταβός (Ἑλβετία), ὅπου βρισκόταν γιά θεραπεία.—*121.*

Βίμπο (Wibaut), *Φλωρέντσιους Μάριους* (1859 - 1936) — ὁλλανδός σοσιαλδημοκράτης, δημοσιογράφος. Συνεργαζόταν στό περιοδικό «De Economist» («Οἰκονομολόγος»). Τό Μάρτη τοῦ 1910 βγῆκε ἀπό τό ὀ-

πορτουνιστικό Ἐργατικό κόμμα καί προσχώρησε στό μαρξιστικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ἦταν ἀντιπρόσωπος τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης (1910), μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου γιά τούς συνεταιρισμούς, καθώς καί τῆς ὑποεπιτροπῆς της. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν κεντριστής. Ἀργότερα κατρακύλισε στόν ἀνοιχτό ρεφορμισμό. Ἦταν μεγαλέμπορος, ἀντιπρόσωπος τῶν οἰκονομικῶν κύκλων στή δημοτική αὐτοδιοίκηση τοῦ Ἄμστερνταμ.—*357, 361.*

Βισνιέβσκι - —*βλ.* Γκόλντενμπεργκ, Ι. Π.

Βίττε, Σ. Γ. (1849 - 1915) — κρατικός παράγοντας, ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων τοῦ «στρατιωτικο-φεουδαρχικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ» τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, φανατικός ὀπαδός τῆς ἀπολυταρχίας, πού προσπαθοῦσε νά διασώσει τή μοναρχία μέ ἀσήμαντες παραχωρήσεις πρός τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, καί μέ ἄγριους διωγμούς ἐνάντια στό λαό. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς κατάπνιξης τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907. Ὁ Βίττε σάν ὑπουργός Συγκοινωνιῶν (Φλεβάρης - Αὔγουστος τοῦ 1892), σάν ὑπουργός Οἰκονομικῶν (1892 - 1903) καί σάν πρωθυπουργός (Ὀχτώβρης τοῦ 1905 - Ἀπρίλης τοῦ 1906), μέ τά μέτρα πού πῆρε στόν τομέα τῶν οἰκονομικῶν, τῆς δασμολογικῆς πολιτικῆς, τῆς κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, μέ τήν ὁλόπλευρη ἐνθάρρυνση τῶν ξένων ἐπενδύσεων κεφαλαίου βοηθοῦσε τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία καί τό δυνάμωμα τῆς ἐξάρτησής της ἀπό τίς ἰμπεριαλιστικές Δυνάμεις. «Ὑπουργό-μεσίτη», «πράκτορα τοῦ χρηματιστηρίου» — ἔτσι τόν χαρακτήριζε ὁ Β. Ι. Λένιν.—*218.*

Βλάσοφ — *βλ.* Ρίκοφ, Α. Ι.

Βόϊνοφ — *βλ.* Λουνατσάρσκι, Α. Β.

Βολοσέβιτς, Β. Ο. (1882 - 1953) — σοσιαλδημοκράτης, μπολσεβίκος. Ἔκανε κομματική δουλιά στό Χάρκοβο, στό Βορόνεζ, στήν Τούλα καί στή Χερσώνα. Τό 1909 ἦταν ὑπεύθυνος τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς τῆς ἀχτίδας Βασίλι Ὄστροβ τῆς Πετρούπολης καί μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. Τό καλοκαίρι τοῦ 1910 πιάστηκε καί σέ συνέχεια ἐξορίστηκε στό κυβερνεῖο Γενισέϊ. Τό 1912 ἀπόδρασε ἀπό τήν ἐξορία καί κατέφυγε στό ἐξωτερικό. Ἀπό τό 1913 ἔμενε στή Λίλλη (Γαλλία). Τό 1919 μπῆκε στήν ἐπιτροπή τῆς III Διεθνοῦς πού δημιουργήθηκε στή Λίλλη, ἀργότερα ἔγινε μέλος τοῦ Γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδας «L' Humanité» («Ἡ ἀνθρωπότητα»). Τό φθινόπωρο τοῦ 1922 ἐπέστρεψε στή Σοβιετική Ρωσία, δίδασκε ἱστορία τοῦ κόμματος καί ἄλλες κοινωνικές ἐπιστῆμες στά ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τοῦ Λένινγκραντ. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1930 - 1940 οἱ ἐργασίες τοῦ Βολοσέβιτς γιά τήν ἱστορία τοῦ κόμματος ὑποβλήθηκαν σέ αὐστηρή κριτική γιά λάθη τροτσκιστικοῦ χαρακτήρα. Ἀπό τό 1932 ἦταν καθηγητής τῶν μαθηματικῶν στά ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τοῦ Λένινγκραντ.—*119 - 120.*

Βόλσκι, Ν. Β. — *βλ.* Βαλεντίνοφ, Ν.

Βόλσκι, Σ. (Σοκολόφ, Α. Β., «Ἔρ», Στ., Στάν., Στανισλάβ) (γεν. τό 1880) — σοσιαλδημοκράτης. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Στά 1904 - 1905 ἔκανε κομματική δουλιά στή Μόσχα, πῆρε μέρος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη. Ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης Μόσχας στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν ὀτζοβιστῶν, πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση καί λειτουργία τῶν φραξιονιστικῶν σχολῶν τοῦ Κάπρι καί τῆς Μπολώνια (Ἰταλία), ἀνῆκε στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ». Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 δούλευε στό στρατιωτικό τμῆμα τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση, πάλευε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Ἕνα χρονικό διάστημα κατέφυγε στό ἐξωτερικό, γρήγορα ὅμως ἐπέστρεψε στή Σοβιετική Ρωσία. Δούλεψε στήν ὑπηρεσία τῶν δασικῶν συνεταιρισμῶν, στήν Κρατική Ἐπιτροπή Σχεδίου καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπᾶτο Ἐμπορίου. Ἀπό τό 1927 ἀσχολοῦνταν μέ τή φιλολογία.—*4, 14, 85, 86, 88, 94, 95, 100, 104.*

Βοντοβόζοφ, Β. Β. (1864 - 1933) — οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος φιλελεύθερης-ναροντνικιστικῆς κατεύθυνσης. Ἀπό τό 1904 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Νάσα Ζίζν»· τό 1906 ἦταν συνεργάτης τῆς ἐφημερίδας τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς», στήν περίοδο τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας γιά τή II Κρατική Δούμα προσχώρησε στούς τρουντοβίκους. Τό 1912 δημοσίευε ἄρθρα στό περιοδικό «Ζαπρόσι Ζίζνι», ὅπου συνεργάζονταν οἱ καντέτοι, οἱ «λαϊκοί σοσιαλιστές» καί οἱ μενσεβίκοι-λικβινταριστές. Τό 1917 ὁ Βοντοβόζοφ ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Μπιλόγε» καί συνεργαζόταν στή φιλελεύθερη-ἀστική ἐφημερίδα «Ντέν». Κράτησε ἐχθρική στάση ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἀπό τό 1926 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἦταν συνεργάτης στόν τύπο τῶν λευκοφρουριτῶν.—*71.*

Βόμπλι, Κ. Γκ. (1876 - 1947) — οἰκονομολόγος καί στατιστικολόγος. Ἀπό τό 1906 ὑφηγητής καί μετά καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέβου καί τοῦ Ἰνστιτούτου ἐμπορίου. Συγγραφέας σειρᾶς ἐρευνῶν γιά ζητήματα οἰκονομίας καί στατιστικῆς. Στίς προεπαναστατικές ἐργασίες τοῦ Βόμπλι ἦταν ἔκδηλη ἡ δυνατή ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἔπειτα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΣΣΔ τῆς Οὐκρανίας.—*331 - 332.*

Βούρμ (Wurm), *Ἐμμανουήλ* (1857 - 1920) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, χημικός. Ἀπό τό 1890 βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ. Στά 1902-1917 ἦταν ἕνας ἀπό τούς διευθυντές τοῦ περιοδικοῦ «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»). Ἀντιπρόσωπος στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης (1910). Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν κεντριστής. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη 1918 στή Γερμανία ἦταν ὑπουργός Ἐπισιτισμοῦ.—*359, 360 - 361.*

Βσέβ., Βσεβολόντ — βλ. Ντενίσοφ, Β. Π.

Γ

Γιούρι — *βλ.* Μπρονστέϊν, Π. Α.

Γιουσκέβιτς, Π. Σ. (1873 - 1945) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, μαθηματικός· στή φιλοσοφία προσχώρησε στό θετικισμό καί τόν πραγματισμό — ρεύματα συγγενικά μέ τό μαχισμό. Ὁ Γιουσκέβιτς εἶναι συντάκτης τοῦ ἄρθρου «Ἡ σύγχρονη ἐνεργητική ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἐμπειριοσυμβολισμοῦ», τό ὁποῖο μπῆκε στή συλλογή «Δοκίμια φιλοσοφίας τοῦ μαρξισμοῦ», πού ὁ Β. Ι. Λένιν τῆς ἔκανε κριτική στό βιβλίο «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός». Ἀσχολοῦνταν μέ λογοτεχνική δράση καί μέ μεταφράσεις.
Στά 1917 - 1919, ὄντας ἀντίπαλος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, συνεργάστηκε στήν Οὐκρανία στό μενσεβίκικο περιοδικό «Ὀμπιεντινένιγε» καί σέ ἄλλες ἀντιμπολσεβίκικες ἐκδόσεις. Ἀργότερα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική.—*321.*

Γκ - γκ — *βλ.* Λεβίτσκι, Β. Ο.

Γκα-αζ, Ἐβγ. — *βλ.* Μαγέβσκι, Ε.

Γκαλίτς, Λ. — *βλ.* Γκαμπρίλοβιτς, Λ. Ε.

Γκάλμπερσταντ, Ρ. Σ. (Μιχάηλοβα, Νατ.) (1877 - 1940) — στά 1896 ἦταν μέλος τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ὁμίλου τῆς Γενεύης πού καθοδηγοῦνταν ἀπό τόν Πλεχάνοφ. Ἐπιστρέφοντας στή Ρωσία, δούλεψε στίς σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ὀδησσοῦ, τοῦ Κισινιόφ, τοῦ Χαρκόβου καί τοῦ Αἰκατερινοσλάβ. Ἦταν μέλος τῆς ὀργάνωσης «Ἴσκρα». Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ παραβρέθηκε ἀπό μέρους τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς μέ συμβουλευτική ψῆφο, ἰσκρίστρια τῆς μειοψηφίας. Μετά τό συνέδριο ἔγινε δραστήρια μενσεβίκα, τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 μπῆκε σάν ἐκπρόσωπος τῶν μενσεβίκων στήν ἑνωμένη ΚΕ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἀκολουθοῦσε λικβινταριστικές θέσεις, τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀκολουθοῦσε τούς ἀμυνίτες. Ἀμέσως μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική.—*212 - 214.*

Γκαμπρίλοβιτς, Λ. Ε. (Γκαλίτς, Λ.) (γεν. τό 1878) — καντέτος, δημοσιολόγος. Ἦταν ὑφηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πετρούπολης, συνεργαζόταν στή φιλελεύθερη ἐφημερίδα «Ρούσκογε Σλόβο» καί στά καντέτικα ὄργανα: στό περιοδικό «Ρούσκαγια Μίσλ», στήν ἐφημερίδα «Ρέτς» καί σέ ἄλλα ἀστικά ἔντυπα.—*71.*

Γκεγκετσκόρι, Ε. Π. (γεν. τό 1879) — γεωργιανός μενσεβίκος. Βουλευτής τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Κουταΐδας, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.
Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 μέλος τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ὑπερκαυκασίας τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1917 πρόεδρος τῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης τῆς Ὑπερκαυκασίας (τοῦ Ἐπιτροπάτου Ὑπερκαυκασίας), ὕστερα ὑπουργός Ἐξωτερικῶν καί ἀντιπρόεδρος τῆς μενσεβίκικης κυβέρνη-

σης τῆς Γεωργίας. Μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Γεωργία τό 1921, λευκός ἐμιγκρές.—*54, 228 - 229.*

Γκέλφαντ, Α. Λ. — *βλ.* Πάρβους.

Γκέντ (Guesde), *Ζύλ (Μπαζίλ, Ματιέ)* (1845 - 1922) — ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος καί τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ἄρχισε τήν πολιτική του δράση στά 1865 - 1870· ὑποστήριζε τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ τοῦ 1871, ἀναγκάστηκε νά ἐκπατριστεῖ. Τό 1876 γύρισε στή Γαλλία. Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν ἔργων τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς πέρασε στίς θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ. Τό 1877 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς ἐφημερίδας «L' Égalité» («Ἡ ἰσότητα»), πού ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στήν ὀργάνωση τό 1879 τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, τοῦ πρώτου ἀνεξάρτητου πολιτικοῦ κόμματος τοῦ γαλλικοῦ προλεταριάτου. Μέ τή βοήθεια τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς ὁ Γκέντ μαζί μέ τόν Λαφάργκ ἐπεξεργάστηκε τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, πού ψηφίστηκε στό συνέδριο τῆς Χάβρης (1880). Ὁ Γκέντ πρόσφερε πολλά γιά τή διάδοση τῶν ἰδεῶν τοῦ μαρξισμοῦ καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στή Γαλλία. Ἐκλέχτηκε κάμποσες φορές βουλευτής. Τό 1904 ὁ Λένιν χαρακτήρισε τόν Γκέντ σάν ἕναν ἀπό τούς πιό συνεπεῖς καί πιό ἀποφασιστικούς ἐκπροσώπους τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας.

Ὡστόσο ὁ Γκέντ, παλεύοντας ἐνάντια στήν πολιτική τῶν δεξιῶν σοσιαλιστῶν, ἔκανε λάθη σεχταριστικοῦ χαρακτήρα τόσο στά ζητήματα τῆς θεωρίας, ὅσο καί τῆς τακτικῆς: ὑποτιμοῦσε τό ρόλο τοῦ κόμματος στήν πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ἔπαιρνε λαθεμένη θέση στό ζήτημα τῆς στάσης τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στόν πόλεμο. Ὅταν ἄρχισε ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ὁ Γκέντ πέρασε στίς θέσεις τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ καί μπῆκε στήν ἀστική κυβέρνηση. Ὁ Λένιν ἔγραφε: «Διδαχτεῖτε ἀπό τό παράδειγμα ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ Γκέντ, θά ποῦμε ἐμεῖς στούς ἐργάτες, *ἐκτός* ἀπό τήν ὁλοφάνερη προδοσία πού διέπραξε ἀπέναντι στό σοσιαλισμό τό 1914» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 104). Ὁ Γκέντ δέν κατάλαβε τή σημασία τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, δέν ἀκολούθησε τήν πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος στό Τούρ (1920), πού ἀποφάσισε νά προσχωρήσει στήν Κομμουνιστική Διεθνή.—*162, 163, 164, 360, 363.*

Γκεόργκ — *βλ.* Λεβίτσκι, Β. Ο.

Γκεόργκι — *βλ.* Τσεΐτλιν, Μπ. Σ.

Γκέρσενζον, Μ. Ο. (1869 - 1925) — δημοσιολόγος, ἱστορικός τῆς λογοτεχνίας. Συνεργαζόταν σέ μιά σειρά ἀστικά περιοδικά καί ἐφημερίδες: «Ρούσκαγια Μίσλ», «Ρούσκιγε Βέντομοστι», «Βέστνικ Ἐβρόπι», καί ἄλλα. Τό 1909 στό ἄρθρο «Δημιουργική αὐτοσυνείδηση», πού δημοσιεύτηκε στήν ἀντεπαναστατική συλλογή «Βέχι», τάχθηκε ἐνάντια στίς δημοκρατικές παραδόσεις τῆς πρωτοπόρας ρωσικῆς διανόησης.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στά ὄργανα τῆς λαϊκῆς παιδείας καί στήν Πανρωσική ἕνωση συγγραφέων.—*168.*

Γκίνζμπουργκ, Μπ. Α. — *βλ.* Κολτσόφ, Ντ.

Γκόγκολ, Ν. Β. [1809 - 1852) — μεγάλος ρῶσος συγγραφέας, ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ κριτικοῦ ρεαλισμοῦ στή ρωσική λογοτεχνία. Στά ἔργα του («Ὁ ἐπιθεωρητής», «Νεκρές ψυχές» καί ἄλλα) μαστίγωνε ἀλύπητα τή ζωή καί τά ἤθη τῶν τσιφλικάδων καί τῶν γραφειοκρατῶν τῆς φεουδαρχικῆς Ρωσίας. Ὁ Β. Ι. Λένιν χρησιμοποίησε ἐπανειλημμένα στά ἔργα του τούς λογοτεχνικούς τύπους πού δημιούργησε ὁ Γκόγκολ. Ὁ Γκόγκολ, ἄν καί ξεσκέπαζε τή σαπίλα τοῦ ἀπολυταρχικοῦ-δουλοπαροικιακοῦ καθεστῶτος, ἐκφραζόταν ὑπέρ τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ καί ἀπεικόνιζε μέ χτυπητά σατιρικά χρώματα τόν κόσμο τῆς προστυχιᾶς, τῆς βίας καί τῆς ἀπάτης, ὅμως δέν ἦταν συνεπής στό δημοκρατισμό του. Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Γκόγκολ στήν κοσμοαντίληψή του δυνάμωσαν τά ἀντιδραστικά στοιχεῖα. Πιό καθαρά αὐτά ἐκφράστηκαν στό βιβλίο πού βγῆκε τό 1847 «Ἀπάνθισμα ἀπό τήν ἀλληλογραφία μέ τούς φίλους μου» καί πού τοῦ ἔκανε ὀξύτατη κριτική ὁ Β. Γκ. Μπελίνσκι στό περίφημο γράμμα του πρός τόν Γκόγκολ. —*172, 173.*

Γκόλντενμπεργκ, Ι. Π. (Βισνιέβσκι, Μεσκόβσκι) (1873 - 1922) — σοσιαλδημοκράτης, ἰσκριστής, μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μπολσεβίκος. Κατά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907 ἦταν μέλος τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν ὅλων τῶν μπολσεβίκικων ἐκδόσεων. Τό 1907 πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Τό Γενάρη τοῦ 1910 ἔγινε μέλος τοῦ Ρωσικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, ἐκδήλωνε συμφιλιωτιστικές ταλαντεύσεις ἀπέναντι στούς λικβινταριστές. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου προσχώρησε στούς ἀμυνίτες, ὀπαδούς τοῦ Πλεχάνοφ. Τό 1917 - 1919 ἦταν στήν ὁμάδα «Νόβαγια Ζίζν». Τό 1920 ἔγινε δεκτός ξανά στό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων. —*22, 31, 32.*

Γκόλντμαν, Μπ. Ι. — *βλ.* Γκόριεφ, Μπ. Ι.

Γκορεμίκιν, Ι. Α. (1839 - 1917) — κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, χαρακτηριστικός ἐκπρόσωπος τῆς ἀντιδραστικῆς γραφειοκρατίας, φανατικός μοναρχικός. Στά 1895 - 1899 ὅταν ἦταν ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, ἐφάρμοζε ἀντιδραστική πολιτική πού ἐπιδίωκε τήν ἐξασθένιση καί τήν κατάργηση τῶν μεταρυθμίσεων τῆς δεκαετίας 1860 - 1870 (τή λεγόμενη πολιτική τῶν ἀντιμεταρυθμίσεων)· κατάπνιγε σκληρά τό ἐργατικό κίνημα. Χρημάτισε πρωθυπουργός ἀπό τόν Ἀπρίλη ὥς τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 καί ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1914 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1916. — *185.*

Γκόρκι, Μαξίμ, (Πεσκόφ, Α. Μ.) (1868 - 1936) — μεγάλος προλεταριακός συγγραφέας, θεμελιωτής τοῦ σοσιαλιστικοῦ ρεαλισμοῦ, γενάρχης τῆς σοβιετικῆς λογοτεχνίας. Ἀπό τά μικρά του χρόνια ὁ Γκόρκι δοκίμασε μεγάλη φτώχεια καί στερήσεις· ἀρκετό καιρό περιπλανιόταν σ' ὅλη τή Ρωσία, πῆρε μέρος στό ἐπαναστατικό ἐργατικό κίνημα, διώχτηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Στά ἔργα του ὁ Γκόρκι ἀπεικόνισε τή ζωή τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας, τήν ἡρωϊκή πάλη της ἐνάντια στόν τσαρισμό καί στόν καπιταλισμό, γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἐργαζομένων. Μέ ἀνυπέρβλητη δύναμη ξεσκέπαζε τήν αὐθαιρεσία καί τό δεσποτισμό τῆς τσαρικῆς διοίκησης, μαστίγωνε τό μικροαστισμό καί τήν προστυχιά, ἀποκάλυψε τήν ἐσωτερική κενότητα καί

τήν ἀνικανότητα προσαρμογῆς τῆς ἀστικῆς διανόησης καί ἔδειξε τή μεγάλη δημιουργική δύναμη τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, τή γέννηση τοῦ νέου ἀνθρώπου στήν πορεία τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης. Ὅλα τά ἔργα τοῦ Γκόρκι εἶναι διαποτισμένα ἀπό τήν ἰδέα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ Μ. Γκόρκι συμπαθοῦσε τόν ἀγώνα τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου, βοηθοῦσε τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ὁ Β. Ι. Λένιν γνώριζε ἀπό κοντά τόν Γκόρκι καί ἐκτιμοῦσε πολύ τό ταλέντο του, τοῦ ὑπόδειχνε τά λάθη του καί ἔδειχνε συνεχή φροντίδα γι' αὐτόν.

Μετά τή νίκη τῆς Μεγάλης Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ὁ Γκόρκι ἀνάπτυξε μεγάλη καί πολύπλευρη δράση γιά τή συσπείρωση τῆς διανόησης γύρω ἀπό τή Σοβιετική ἐξουσία. Ὑπῆρξε ὁ πρωτεργάτης τῆς δημιουργίας τῆς Ἕνωσης τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων καί ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἦταν πρόεδρός της. Μεγάλη σημασία εἶχαν οἱ λόγοι τοῦ Γκόρκι πάνω στά ζητήματα τῆς σοβιετικῆς οἰκοδόμησης καί τῆς ὑπεράσπισης τῆς εἰρήνης. Ὁ Γκόρκι καλοῦσε ἀκούραστα στήν πάλη ἐνάντια στό φασισμό, ξεσκέπαζε τήν προετοιμασία ἀπό τούς ἰμπεριαλιστές τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, βοηθοῦσε τήν οργάνωση τῶν ἀντιπολεμικῶν διεθνῶν συνεδρίων. Σέ μιά σειρά μελέτες καί ἐπιφυλλίδες ἔκανε συντριπτική κριτική τοῦ σύγχρονου ἰμπεριαλισμοῦ, ἰδιαίτερα τοῦ ἀμερικάνικου. Σάν λογοτέχνης ὁ Γκόρκι ὁλοκλήρωσε τήν ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς κλασσικῆς λογοτεχνίας τοῦ 19ου αἰώνα καί στάθηκε ὁ γενάρχης τῆς προλεταριακῆς σοσιαλιστικῆς λογοτεχνίας. Ὁ Γκόρκι ἦταν ἐπιφανής κριτικός καί δημοσιολόγος· ἐξάσκησε τεράστια ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῆς σοβιετικῆς λογοτεχνίας καί τῆς δημοκρατικῆς λογοτεχνίας σ' ὅλο τόν κόσμο.—*121, 156, 255, 256.*

Γκόριεφ (Γκόλντμαν), Μπ. Ι. (Ι.) (γεν. τό 1874) — σοσιαλδημοκράτης. Ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα ἀπό τά μέσα τῆς δεκαετίας 1890 - 1900. Τό 1905 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, μπολσεβίκος. Τό 1907 προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) ἐκλέχτηκε ἀπό τούς μενσεβίκους ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συνεργαζόταν στά ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν: στήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά». Τό 1912 πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου στή Βιέννη, ὅπου ἐκλέχτηκε στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς μενσεβίκικης «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», μέλος τῆς μενσεβίκικης ΚΕ καί τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς πρώτης περιόδου. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1920 δήλωσε ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπό τή μενσεβίκικη ὀργάνωση. Σέ συνέχεια ἦταν καθηγητής σέ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα. —*289.*

Γκόρτερ (Gorter), *Χέρμαν* (1864 - 1927) — ὀλλανδός ἀριστερός σοσιαλδημοκράτης, ποιητής καί δημοσιολόγος. Τό 1897 ποσχώρησε στούς σοσιαλδημοκράτες. Τό 1907 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς ἐφημερίδας «De Tribune» («Τό Βῆμα»), ὀργάνου τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τοῦ ὀλλανδικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου διεθνιστής, ὀπαδός τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Στά 1918 - 1921 ἀνῆκε στό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Ὀλλανδίας καί ἔπαιρνε μέρος στή δουλιά τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθ-

νοῦς· ἀκολουθοῦσε ὑπεραριστερές, σεχταριστικές θέσεις. Τό 1921 βγῆκε ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα καί ὕστερα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική. —*190.*

Γκούρβιτς, Φ. Ι. — *βλ.* Ντάν, Φ. Ι.

Γκουτόβσκι, Β. Α. — *βλ.* Μαγέβσκι, Ε.

Γκουτσκόφ, Α. Ι. (1862 - 1936) — μεγαλοκαπιταλιστής, ὀργανωτής καί ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 τάχθηκε ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα καί ὑποστήριζε τήν κυβερνητική πολιτική τῶν ἄγριων διωγμῶν κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς. Στά 1910 - 1911 ἦταν πρόεδρος τῆς III Κρατικῆς δούμας. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πολεμικῆς βιομηχανίας καί μέλος τοῦ Εἰδικοῦ συμβουλίου ἄμυνας. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε ὑπουργός Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν στήν πρώτη ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση καί ὑποστήριζε τή συνέχιση τοῦ πολέμου «ὥς τό νικηφόρο τέρμα». Τόν Αὔγουστο τοῦ 1917 πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Κορνίλοφ, πιάστηκε στό μέτωπο, ἀφέθηκε ὅμως ἐλεύθερος ἀπό τήν Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολέμησε ἐνεργά τή Σοβιετική ἐξουσία, λευκός ἐμιγκρές. —*129, 215, 216.*

Γκριγκόρι — *βλ.* Ζηνόβιεφ, Γκ. Ε.

Γουλιέλμος Β' (Χοεντζόλλερν) (1859 - 1941) — γερμανός αὐτοκράτορας καί βασιλιάς τῆς Πρωσσίας (1888 - 1918). —*53.*

Ε

Ἐδουάρδος Ζ' (1841- 1910) — βασιλιάς τῆς Ἀγγλίας (1901 - 1910).—*53.*

Ἔλμ (Elm), *Ἀδόλφος* (1857 - 1916) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, συνεταιριστικό καί συνδικαλιστικό στέλεχος, ρεφορμιστής, καπνεργάτης. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς Γενικῆς ἕνωσης τῶν γερμανικῶν συνδικάτων καί στά 1894 - 1906 βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ. Συνεργαζόταν στό περιοδικό τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση») καί ἀπό τίς στῆλες του πάλευε ἐνάντια στό ἐπαναστατικό πρόγραμμα καί στήν ἐπαναστατική τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἦταν ἀντιπρόσωπος τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης (1910) καί εἶχε μπεῖ στήν Ἐπιτροπή τοῦ συνεδρίου γιά τούς συνεταιρισμούς, καθώς καί στήν ὑποεπιτροπή της. — *355, 356, 357, 358, 359 - 360, 361.*

Ἔνγκελς (Engels), *Φρίντριχ* (1820 - 1895) — ἕνας ἀπό τούς θεμελιωτές τοῦ ἐπαναστατικοῦ κομμουνισμοῦ, ἀρχηγός καί δάσκαλος τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Φρίντριχ Ἔνγκελς». Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 1-14).—*79, 125, 217, 256, 308.*

(«Έρ» — *βλ.* Βόλσκι, Σ.

Έρμολάγεφ, Κ. Μ. (Ρόμαν) (1884 - 1919) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Τό 1904 - 1905 δούλευε στήν Πετρούπολη καί στό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονιέτς. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Εἶχε ἐκλεγεῖ μέλος τῆς ΚΕ ἀπό τούς μενσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἔγινε λικβινταριστής. Τό 1910 ἦταν ἀνάμεσα στούς 16 μενσεβίκους πού ὑπόγραψαν τό «Ἀνοιχτό γράμμα» γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος. Τό 1917 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος τῶν μενσεβίκων, ἦταν μέλος τῆς ΠΚΕΕ τῆς πρώτης περιόδου. — *212 - 214, 240, 269 - 270, 293, 324, 381.*

Ἐρόγκιν, Μ. Μ. (γεν. τό 1856) — τσιφλικάς, χρημάτισε τοπάρχης τῶν ζέμστβο στό κυβερνεῖο Γκρόντνο, ἀργότερα προεστός τοῦ νομοῦ Μπέλοστοκ· ἕνας ἀπό τούς πιό ἔνθερμους φορεῖς τῆς ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς τοῦ τσαρισμοῦ. Βουλευτής τῆς Ι Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Γκρόντνο. — *93.*

Ζ

Ζασούλιτς, Β. Ι. (1849 - 1919) — ἐπιφανής ἀγωνίστρια τοῦ ναροντνικισμοῦ καί σέ συνέχεια τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική της δράση τό 1869. Ἦταν μέλος τῶν ναροντνικιστικῶν ὀργανώσεων «Ζεμλιά ἱ βόλια» καί «Τσιόρνι περεντέλ». Τό 1880 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου ξέκοψε γρήγορα ἀπό τό ναροντνικισμό καί πέρασε στό μαρξισμό. Τό 1883 πῆρε μέρος στή δημιουργία τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Στήν περίοδο 1880 - 1900 μετέφρασε στά ρωσικά τά ἔργα «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» τοῦ Κ. Μάρξ καί «Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπό τήν οὐτοπία στήν ἐπιστήμη» τοῦ Φ. Ἔνγκελς, ἔγραψε τό ἔργο «Δοκίμιο ἱστορίας τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης ἐργατῶν» καί ἄλλα. Τό 1900 μπῆκε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ συμμετεῖχε μέ συμβουλευτική ψῆφο σάν ἐκπρόσωπος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» καί ἦταν ἰσκρίστρια τῆς μειοψηφίας. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔγινε μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τοῦ μενσεβικισμοῦ καί μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς μενσεβίκικης «Ἴσκρα». Τό 1905 ἐπέστρεψε στή Ρωσία καί στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου προσχώρησε στούς λικβινταριστές. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἀρνητική στάση. — *99 - 100.*

Ζίνγκερ (Singer), *Πάουλ* (1844 - 1911) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, συναγωνιστής τοῦ Α. Μπέμπελ καί τοῦ Β. Λῆμπκνεχτ, ἐπιφανής παράγοντας τῆς μαρξιστικῆς πτέρυγας τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ἀπό τό 1887 ἦταν μέλος τῆς Διοίκησης τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί ἀπό τό 1890 (μετά τό συνέδριο τῆς Χάλλης) πρόεδρος τῆς Διοίκησης τοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1900 ἦταν μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Ὁ Ζίνγκερ ἦταν ἐχθρός τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στίς γραμμές τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἐφάρμοζε μέ συνέπεια ἐπαναστατική σοσιαλδη-

μοκρατική πολιτική. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκτιμοῦσε πολύ τόν Ζίνγκερ σάν ἀδιάλλακτο ἀγωνιστή τῆς ὑπόθεσης τοῦ προλεταριάτου.—*127, 191 - 192.*

Ζηνόβιεφ, Γκ. Ε. (Ραντομίσλσκι, Γκ. Ε., Γκριγκόρι) (1883 - 1936) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1901. Ἀπό τό 1908 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 βρισκόταν στό ἐξωτερικό, ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ τοῦ κόμματος «Σοτσιάλ - Ντεμοκράτ» καί τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Προλετάρι». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης κράτησε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, στούς ὀτζοβιστές καί στούς τροτσκιστές. Στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί τῆς διεξαγωγῆς τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης παρουσίασε ταλαντεύσεις· τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 μαζί μέ τόν Κάμενεφ δημοσίευσε στή μισομενσεβίκικη ἐφημερίδα «Νόβαγια Ζίζν» δήλωση ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση κι' ἔτσι πρόδοσε στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση τά σχέδια τοῦ κόμματος. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἐπανειλημμένα τάχθηκε ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ κόμματος: τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὀπαδός τῆς δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τήν συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων· τό 1925 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης»· τό 1926 ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ ἀντικομματικοῦ τροτσκιστικοζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ. Τό Νοέμβρη τοῦ 1927 γιά τή φραξιονιστική του δράση διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα. Τό 1928 ἀποκαταστάθηκε, ὅμως τό 1932 διαγράφηκε πάλι ἀπό τό κόμμα. Τό 1933 ἀποκαταστάθηκε ξανά. Τό 1934 διαγράφηκε γιά τρίτη φορά ἀπό τό κόμμα γιά τήν ἀντικομματική δράση του. —*208.*

Ζορντάνιγια, Ν. Ν. (Ἄν) (1870 - 1953) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Ἄρχισε τήν πολιτική του δράση στή δεκαετία 1890 - 1900, ἀνῆκε στήν πρώτη μαρξιστική ὁμάδα τῆς Γεωργίας «Μέσαμε ντάσι», καί ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὀπορτουνιστικῆς πτέρυγάς της. Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε μέρος μέ συμβουλευτική ψῆφο, ἀνῆκε στούς ἰσκριστές τῆς μειοψηφίας. Μετά τό συνέδριο ἦταν ἡγέτης τῶν μενσεβίκων τοῦ Καυκάσου. Τό 1905 διηύθυνε τή μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» (στή γεωργιανή γλώσσα), καταπολεμοῦσε τή μπολσεβίκικη τακτική στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Τό 1906 ἦταν μέλος τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. Συμμετεῖχε στίς ἐργασίες τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ὁ Ζορντάνιγια τυπικά ἀνῆκε στούς κομματικούς-μενσεβίκους, στήν οὐσία ὅμως ὑποστήριζε τούς λικβινταριστές. Τό 1914 συνεργαζόταν στό περιοδικό τοῦ Τρότσκι «Μπορμπά» («Ἀγώνας»). Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Τιφλίδας τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, στά 1918 - 1921 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης κυβέρνησης τῆς Γεωργίας. Ἀπό τό 1921 λευκός ἐμιγκρές. —*281.*

Ζωρές (Jaurès), *Ζάν* (1859 - 1914) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος, ἱστορικός. Στή δεκαετία 1880 - 1890 ἦταν ἀστός ριζοσπάστης, μετά προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν». Τό 1902 ὁ Ζωρές καί οἱ ὀπαδοί του δημιούργησαν τό Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα, πού τό 1905 συγχωνεύτηκε μέ τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας καί πῆρε τήν ὀνομασία Ἑνοποιημένο γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα. Μέλος τοῦ κοινοβουλίου στά 1885 - 1889, 1893 - 1898, 1902 - 1914· ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλιστικῆς ὁμάδας. Τό 1904 ἵδρυσε καί διηύθυνε ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του τήν ἐφημερίδα «L' Humanité» («Ἡ ἀνθρωπότητα»), πού τό 1920 ἔγινε Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Γαλλικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 στή Ρωσία χαιρέτησε τόν ἀγώνα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὁ Ζωρές ἀγωνιζόταν ἀκούραστα γιά τή δημοκρατία, τίς λαϊκές ἐλευθερίες, τήν εἰρήνη, ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό ζυγό καί στούς κατακτητικούς πολέμους. Πίστευε ὅτι μονάχα ὁ σοσιαλισμός θά βάλει μιά γιά πάντα τέρμα στούς πολέμους καί στήν ἀποικιοκρατική καταπίεση. Ὡστόσο, ὁ Ζωρές θεωροῦσε ὅτι ὁ ὁ σοσιαλισμός θά νικήσει ὄχι μέ τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, ἀλλά μέ τήν «ἄνθιση τῆς δημοκρατικῆς ἰδέας». Ἦταν ξένος πρός τήν ἰδέα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, προπαγάνδιζε τήν ταξική εἰρήνη ἀνάμεσα στούς καταπιεστές καί στούς καταπιεζόμενους, συμμεριζόταν τίς προυντονιστικές αὐταπάτες σχετικά μέ τούς συνεταιρισμούς, θεωρώντας ὅτι ἡ ἀνάπτυξή τους στίς συνθῆκες τοῦ καπιταλισμοῦ θά βοηθοῦσε δῆθεν στό βαθμιαῖο πέρασμα στό σοσιαλισμό. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ρεφορμιστικές ἀντιλήψεις τοῦ Ζωρές, πού τόν ἔσπρωχναν στό δρόμο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Ὁ ἀγώνας τοῦ Ζωρές γιά τήν εἰρήνη, ἐνάντια στήν ἐπερχομένη ἀπειλή τοῦ πολέμου προκάλεσε τό μίσος τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης ἐναντίον του. Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Ζωρές δολοφονήθηκε ἀπό ἕναν ἐγκάθετο τῆς ἀντίδρασης.

Ὁ Ζωρές εἶναι συγγραφέας τῶν ἐργασιῶν: «Ἱστορία τῆς Μεγάλης γαλλικῆς ἐπανάστασης», «Οἱ πολιτικές καί κοινωνικές ἰδέες τῆς Εὐρώπης καί ἡ μεγάλη ἐπανάσταση» κ.ἄ. —*54, 353, 355, 356, 357, 358, 359, 360.*

Θ

Θόρν (Thorne), *Βίλ* (1857 - 1946) — παράγοντας τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἀπό τό 1884 ἔπαιρνε μέρος στή δουλιά τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας, ἀπό τό 1889 ἦταν γενικός γραμματέας τῆς Ἐθνικῆς ἕνωσης τῶν ἐργατῶν φωταερίου καί τῶν ἀνειδίκευτων ἐργατῶν. Τό 1906 ἐκλέχτηκε στό κοινοβούλιο καί ἔβγαινε βουλευτής ὥς τό 1945. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης, μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦρθε στή Ρωσία καί ἔκανε προπαγάνδα γιά τή συνέχιση τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Κατοπινά παρέμεινε στή δεξιά πτέρυγα τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. —*54.*

Ι

Ι. — *βλ.* Γκόριεφ, Μπ. Ι.

Ι. — *βλ.* Ντουμπρόβινσκι, Ι. Φ.

'Ιζγκόγεφ (Λάντε), Α. Σ. (γεν. τό 1872) — ἀστός δημοσιολόγος, ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. 'Αρχικά ἦταν «νόμιμος μαρξιστής», γιά ἕνα διάστημα προσχώρησε στούς σοσιαλδημοκράτες, τό 1905 πέρασε στό Κόμμα τῶν καντέτων. Καταφερόταν μέ λύσσα ἐνάντια στούς μπολεβίκους στά καντέτικα ὄργανα: στήν ἐφημερίδα «Ρέτς», στά περιοδικά «Γιούζνιγε Ζαπίσκι» καί «Ρούσκαγια Μίσλ»· συμμετεῖχε στήν ἀντεπαναστατική συλλογή «Βέχι». Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ 'Ιζγκόγεφ συνεργαζόταν στό «Βέστνικ Λιτερατούρι», περιοδικό μιᾶς ὁμάδας διανοουμένων τῆς παρακμῆς. Τό 1922 ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό γιά τήν ἀντεπαναστατική του ἀρθρογραφία. — *71, 168, 175, 177 - 178, 184, 369.*

"Ικοφ, Β. Κ. (Βαντίμ) (γεν. τό 1882) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης Σμοργκόν. Συνεργαζόταν στό περιοδικό «Βοζροζντένιγε», στήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Τό καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στούς συνεταιρισμούς. Τό 1931 καταδικάστηκε γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης ὀργάνωσης «'Ενωσιακό γραφεῖο τοῦ ΣΔΕΚΡ».—*212 - 214.*

'Ιννοκέντι — *βλ.* Ντουμπρόβινσκι, Ι. Φ.

'Ιογκίχες, Λεό — *βλ.* Τίσκα, Γιάν.

'Ιόνοφ (Κόϊγκεν, Φ. Μ.) (1870 - 1923) — σοσιαλδημοκράτης, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς Μπούντ, ἀργότερα μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. 'Από τό 1893 δούλευε στούς σοσιαλδημοκρατικούς ὁμίλους τῆς 'Οδησσοῦ. Τό 1903 ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τῆς Μπούντ. "Ηταν ἀντιπρόσωπος τῆς Μπούντ στό IV ('Ενωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. 'Αντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου). Τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς V συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, στά βασικά ζητήματα ἀκολουθοῦσε τήν πλατφόρμα τῶν κομματικῶν μενσεβίκων· ἀργότερα κρατοῦσε συμφιλιωτιστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀνῆκε στή διεθνιστική πτέρυγα τῆς Μπούντ. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση μπῆκε στό ΚΚΡ (μπ) καί δούλευε στήν κομματική ἐπιτροπή περιοχῆς Βότσκι.— *261 - 262 265, 267, 268, 270 - 271, 272 - 273, 286 - 287, 289 - 290, 291, 292 - 293, 300 - 301, 302.*

'Ιορντάνσκι, Ν. Ι. (1876 - 1928) — σοσιαλδημοκράτης· μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μενσεβίκος. Τό 1904 συνεργάτης τῆς μενσεβίκικης ἐφημερίδας «"Ισκρα»· τό 1905 ἦταν μέλος τῆς 'Εκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης. Τό 1906 ἀντιπρόσωπος στό IV ('Ενωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψῆφο, ἀντιπρόσωπος τῆς ἑνοποιημένης ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων).Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης συνδεόταν μέ τούς κομματικούς-μενσεβίκους. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἐπίτροπος τῆς ἀστι-

κῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στίς στρατιές τοῦ Νοτιοδυτικοῦ μετώπου. Τό 1921 μπῆκε στίς γραμμές τοῦ ΚΚΡ (μπ)· τό 1922 ἐργαζόταν στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν καί στό Κρατικό ἐκδοτικό, ἔπειτα ἔκανε πρεσβευτής στήν Ἰταλία. Ἀπό τό 1924 ἀσχολοῦνταν μέ τή φιλολογία. —*125.*

Ἰσούφ, Ι. Α. (Μιχαήλ) (1878 - 1920) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Τό 1903 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Αἰκατερινοσλάβ τοῦ ΣΔΕΚΡ, μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος προσχώρησε στούς μενσεβίκους, δούλεψε στή Μόσχα καί στήν Πετρούπολη. Τό 1907 ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἔγινε λικβινταριστής, συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ «Νάσα Ζαριά» καί ἄλλων λικβινταριστικῶν ἐκδόσεων. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης. Τό 1917 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν μενσεβίκων τῆς Μόσχας, μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Μόσχας καί τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς (ΠΚΕΕ) τῆς πρώτης περιόδου. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλεψε στό Μουσεῖο ἐργασίας. —*212 - 214, 240, 267, 269 - 270, 290, 292, 293, 294, 297, 300, 301, 308, 324, 384.*

Κ

Κ. — *βλ.* Στεκλόφ, Γ. Μ.

Κ. Στ. — *βλ.* Στάλιν, Ι. Β.

Καλίνιν, Φ. Ι. (Ραμπότσι Ἀρ.) (1882 - 1920) — ἐργάτης-ὑφαντουργός. Στό ἐπαναστατικό κίνημα πῆρε μέρος ἀπό τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910, μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1903. Τό 1905 καθοδηγοῦσε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση στήν πόλη Ἀλεξάντροβσκ τοῦ κυβερνείου Βλαντίμιρ, ἀργότερα δούλευε στήν ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου πῆρε μέρος στίς φραξιονιστικές σχολές τοῦ Κάπρι καί τῆς Μπολώνια (Ἰταλία), ἀνῆκε στή ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ». Ἀπό τό 1912 ἔμενε στό Παρίσι. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε στή Ρωσία, δούλευε στό συνδικάτο ἐργατῶν μετάλλου τῆς Πετρούπολης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας καί ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς «Προλετκούλτ». —*322, 323.*

Κάμενεφ, Λ. Μπ. (Ρόζενφελντ, Λ. Μπ.) (1883 - 1936) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1901. Μετά τό ΙΙ συνέδριο προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Ἀντιπρόσωπος στό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος ἀπό μέρους τῆς Ἕνωσης τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης κρατοῦσε συμφιλιωτιστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, στούς ὀτζοβιστές καί στούς τροτσκιστές. Ὅταν στά 1915 πιάστηκε, μπροστά στό τσαρικό δικαστήριο ἀποκήρυξε τό μπολσεβίκικο συνθημα τῆς ἥττας τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο. Ὕστερα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 τάχθηκε ἐνάντια στή γραμμή τοῦ κόμματος γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί

ἐνάντια στίς θέσεις τοῦ 'Απρίλη τοῦ Β. Ι. Λένιν. Τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1917 δημοσίευσε μαζί μέ τόν Ζηνόβιεφ στή μισομενσεβίκικη ἐφημερίδα «Νόβαγια Ζίζν» δήλωση ὅτι δέν εἶναι σύμφωνος μέ τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ σχετικά μέ τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, καί ἔτσι ἀποκάλυψε στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση τά σχέδια τοῦ κόμματος.

Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν πρόεδρος τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς (ΠΚΕΕ), πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν 'Επιτρόπων τοῦ λαοῦ· ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τάχθηκε ἐπανειλημμένα ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ κόμματος: τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὀπαδός τοῦ σχηματισμοῦ κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, τό 1925 ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «νέας ἀντιπολίτευσης», τό 1926 ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ ἀντικομματικοῦ τροτσκιστικοῦ-ζηνοβιεφικοῦ συνασπισμοῦ. Τό 1927 τό XV συνέδριο τοῦ ΠΚΚ (μπ) τόν διέγραψε ἀπό τό κόμμα σάν δραστήριο παράγοντα τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Τό 1928 δήλωσε ὅτι ἀναγνωρίζει τά σφάλματά του καί ἀποκαταστάθηκε στό κόμμα, ὅμως δέν σταμάτησε τήν ἀντικομματική του δράση καί τό 1932 διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τό ΠΚΚ (μπ). 'Αποκαταστάθηκε ξανά στό κόμμα τό 1933. Τό 1934 γιά ἀντικομματική δράση διαγράφηκε καί τρίτη φορά ἀπό τό κόμμα. —*23*.

Κάουτσκι (Kautsky), *Κάρλ* (1854 - 1938) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, ἀρχικά μαρξιστής, ἀργότερα ἀποστάτης τοῦ μαρξισμοῦ, θεωρητικός τοῦ κεντρισμοῦ (καουτσκισμοῦ), τῆς πιό ἐπικίνδυνης καί ἐπιζήμιας παραλλαγῆς τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Διευθυντής τοῦ θεωρητικοῦ περιοδικοῦ τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»).

'Ο Κάουτσκι ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό σοσιαλιστικό κίνημα ἀπό τό 1874. Οἱ ἀντιλήψεις του ἐκεῖνον τόν καιρό ἦταν ἕνα μίγμα λασσαλισμοῦ, νεομαλθουσιανισμοῦ καί ἀναρχισμοῦ. Τό 1881 γνωρίστηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἔνγκελς καί κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή τους πέρασε στό μαρξισμό, ὡστόσο καί τότε ἀκόμη παρουσίαζε ταλαντεύσεις πρός τήν πλευρά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, γιά τίς ὁποῖες τοῦ ἔκαναν δριμύτατη κριτική ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς. Στήν περίοδο 1880 - 1900 ὁ Κάουτσκι ἔγραψε μιά σειρά ἔργα γιά διάφορα ζητήματα τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας: «Ἡ οἰκονομική διδασκαλία τοῦ Κάρλ Μάρξ», «Τό ἀγροτικό ζήτημα» καί ἄλλα, πού ἔπαιξαν, παρά τά λάθη τους, θετικό ρόλο στήν προπαγάνδιση τοῦ μαρξισμοῦ. 'Αργότερα ὁ Κάουτσκι, ὅταν τό ἐπαναστατικό κίνημα παρουσίασε πλατιά ἀνάπτυξη, πέρασε στίς θέσεις τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Προπαγάνδιζε τήν ἰδεολογία τοῦ κεντρισμοῦ, δηλ. τοῦ συγκαλυμένου ὀπορτουνισμοῦ, ἦταν ὑπέρ τῆς παραμονῆς τῶν ἀπροκάλυπτων ὀπορτουνιστῶν στό Κόμμα. Τήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Κάουτσκι πέρασε στίς θέσεις τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ, σκεπάζοντάς τον μέ διεθνιστική φρασεολογία. 'Ο Κάουτσκι εἶναι ὁ δημιουργός τῆς θεωρίας τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ, πού τήν ἀντιδραστική οὐσία της ξεσκέπασε ὁ Λένιν στά ἔργα του «Ἡ χρεωκοπία τῆς ΙΙ Διεθνοῦς», «'Ο ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» καί σέ ἄλλα. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κάουτσκι τάχθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ὁ Β. Ι. Λένιν στά ἔργα του «Κράτος καί ἐπανάσταση», «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Κάουτσκι» καί σέ πολλά ἄλλα ἔκανε ἐξουθενωτική κριτική στόν καουτσκισμό. Ξεσκεπάζοντας τόν κίνδυνο τοῦ καουτσκισμοῦ, ὁ Β. Ι. Λένιν τό 1915 στό ἄρθρο του «Σοσιαλισμός καί πόλεμος» ἔγραφε : «Ἡ ἐργατική τάξη δέν μπορεῖ νά ἐκπληρώσει τόν παγκόσμιο ἐπαναστατικό της ρόλο, ἄν δέν κάνει ἀμείλικτο πόλεμο ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀποστασία, τήν ἔλλειψη χαρακτήρα, τή δουλικότητα ἀπέναντι στόν ὀπορτουνισμό, πόλεμο ἐνάντια στόν πρωτοφανή θεωρητικό ἐκχυδαϊσμό τοῦ μαρξισμοῦ» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 283).—*6, 106, 121, 324, 331, 375.*

Καραοῦλοφ Β. Α. (1854 - 1910) — καντέτος, εὐγενής, νομικός. Τό 1884 πιάστηκε στό Κίεβο γιά τήν ὑπόθεση τῶν 12 ὀπαδῶν τῆς «Ναρόνταγια Βόλια» καί καταδικάστηκε 4 χρόνια σέ κάτεργα. Μετά τά κάτεργα ἐξορίστηκε στή Σιβηρία. Τό 1905 ὁ Καραοῦλοφ προσχώρησε στούς καντέτους· τάχθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907. Βουλευτής τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Γενισέϊ. Στή Δούμα κατεῖχε «μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις ἀνάμεσα στούς πιό ἐπαίσχυντους ἀντεπαναστάτες καντέτους μέ τήν αἰώνια ὑποκριτική φράση στό στόμα» (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 27). —*179, 436.*

Κάρπελες (Karpeles), *Μπέννο* — αὐστριακός σοσιαλδημοκράτης, ἐπιφανής παράγοντας τοῦ αὐστριακοῦ συνεταιριστικοῦ κινήματος. Τό 1900 ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν συνδικάτων στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τοῦ Παρισιοῦ. Τό 1910 ἀντιπρόσωπος στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης καί μέλος τῆς Συνεταιριστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου, καθώς καί τῆς ὑποεπιτροπῆς της. Ἀργότερα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική. —*355, 357.*

Κατκόφ, Μ. Ν. (1818 - 1887) — ἀντιδραστικός δημοσιολόγος. Τήν πολιτική του δράση τήν ἄρχισε σάν ὀπαδός τοῦ μετριοπαθοῦς φιλελευθερισμοῦ τῶν εὐγενῶν. Στά 1851 - 1855 διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι», ἀργότερα ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἐκδότες τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσκι Βέστνικ». «Τόν καιρό τῆς πρώτης δημοκρατικῆς ἀνόδου στή Ρωσία (ἀρχές τῆς δεκαετίας 1860 - 1870) ἔκανε στροφή πρός τόν ἐθνικισμό, τό σωβινισμό καί τό λυσσασμένο μαυροεκατονταρχισμό» (Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 250). Στά 1863 - 1887 ἦταν διευθυντής - ἐκδότης τῆς «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» πού ἔγινε τό φερέφωνο τῆς μοναρχικῆς ἀντίδρασης. Ὁ ἴδιος ὁ Κατκόφ ἀἀποκαλοῦσε τόν ἑαυτό του «πιστό μαντρόσκυλο τῆς ἀπολυταρχίας». Τό ὄνομα τοῦ Κατκόφ ἔγινε σύμβολο τῆς πιό ἀφηνιασμένης ἀντίδρασης.— *178.*

Κιστιακόβσκι, Μπ. Α. (1868 - 1920) — καντέτος, δημοσιολόγος, νομικός. Ἀπό τό 1906 δίδασκε στό Ἰνστιτοῦτο ἐμπορίου τῆς Μόσχας, ἀργότερα ἔγινε ὑφηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας. Στά 1908 - 1909 ἦταν διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ τῆς Μόσχας «Κριτίτσεσκογε Ὀμποζρένιγε», στά 1913 - 1917 διηύθυνε τό περιοδικό τῆς νομικῆς ἑταιρίας τῆς Μόσχας «Γιουριντίτσεσκι Βέστνικ». Τό 1917 ἦταν καθηγητής στήν ἕδρα τοῦ Συνταγματικοῦ δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέβου. —*168.*

Κνοΰντσεν (Knudsen), *Πέτερ Κριστιάν* (1848 - 1910) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Δανίας, ἐπιφανής παράγοντας τοῦ δανικοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, ἐργάτης κατασκευῆς γαντιῶν. Ἀπό τό 1875 ὥς τό 1903 ἦταν πρόεδρος τοῦ Συνδικάτου κατασκευαστῶν γαντιῶν, στά 1898 - 1908 ἀντιπρόεδρος τῆς Πανδανικῆς ἕνωσης συνδικάτων. Πῆρε μέρος σέ μιά σειρά συνέδρια τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ἐκλέχτηκε ἐπανειλημμένα βουλευτής. —*188.*

Κόϊγκεν, Φ.Μ. — *βλ.* Ἰόνοφ.

Κολτσόφ, Ντ. (Γκίνζμπουργκ, Μπ. Α.) (1863 - 1920) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στά 1880 - 1885 προσχώρησε στό κίνημα τῶν ναροντοβόλτσι, στίς ἀρχές τοῦ 1893 ἐκπατρίσθηκε στήν Ἑλβετία καί συνδέθηκε μέ τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»· στά 1895 - 1898 ἦταν γραμματέας τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» καί δραστήριος συνεργάτης στίς ἐκδόσεις της. Ἀντιπρόσωπος στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψῆφο, ἰσκριστής τῆς μειοψηφίας· μετά τό συνέδριο ἦταν δραστήριος μενσεβίκος, συνεργάτης πολλῶν μενσεβίκικων ἐκδόσεων. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 πῆρε μέρος στό συνδικαλιστικό κίνημα τῆς Πετρούπολης· ἀπό τό 1908 δούλευε στό Μπακού, συνεργαζόταν στή νόμιμη ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Λούτς». Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἐπίτροπος Ἐργασίας στό Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. Στά 1918 - 1919 δούλευε σέ συνεταιριστικές ὀργανώσεις.—*212-214,293-294.*

Κουζμίν-Καραβάγεφ, Β. Ντ. (1859 - 1927) — στρατιωτικός νομικός, στρατηγός, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Βουλευτής τῆς Ι καί τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας, ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στήν καταστολή τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907. Στόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἦταν ἕνας ἀπό τούς παράγοντες τῶν ζέμστβο καί μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς πολεμικῆς βιομηχανίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολεμοῦσε δραστήρια τή Σοβιετική ἐξουσία· στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἦταν λευκοφρουρίτης, μέλος τοῦ Πολιτικοῦ συμβουλίου τοῦ Γιουντένιτς. Ἀπό τό 1920 λευκός ἐμιγκρές.—*111.*

Κουσκόβα, Ε. Ντ. (1869 - 1958) — ρωσίδα ἀστή, κοινωνικός παράγοντας καί δημοσιολόγος. Στά μέσα τῆς δεκαετίας 1890 - 1900, ὅταν ἦταν στό ἐξωτερικό, συνδέθηκε μέ τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», ὡστόσο γρήγορα κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ πῆρε τό δρόμο τῆς ἀναθεώρησης τοῦ μαρξισμοῦ. Ἕνα ντοκουμέντο πού ἔγραψε ἡ Κουσκόβα καί πού ὀνομάστηκε «Credo» ἔκφρασε μέ τόν πιό χτυπητό τρόπο τήν ὀπορτουνιστική οὐσία τοῦ «οἰκονομισμοῦ» καί προκάλεσε τήν ἔντονη διαμαρτυρία τῆς ὁμάδας τῶν ρώσων μαρξιστῶν μ' ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167 - 180). Στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 ἡ Κουσκόβα μπῆκε στή φιλελεύθερη-μοναρχική ὀργάνωση «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης». Τό 1906 μαζί μέ τόν Σ. Ν. Προκοπόβιτς ἔβγαζε τό μισοκαντέτικο περιο-

δικό «Μπέζ Ζαγκλάβιγια», ἦταν δραστήρια συνεργάτρια τῆς ἐφημερίδας τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς». Ἡ Κουσκόβα καλοῦσε τούς ἐργάτες νά παραιτηθοῦν ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη, προσπαθοῦσε νά ὑποτάξει τό ἐργατικό κίνημα στήν πολιτική καθοδήγηση τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Μετά τήν ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τάχθηκε ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Τό 1922 ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό ὅπου ἔγινε δραστήριος παράγοντας τῶν λευκῶν ἐμιγκρέδων.—*146-147.*

Κοῦτλερ, Ν. Ν. (1859 - 1924) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων· ἐργάστηκε στό ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν, ἦταν διευθυντής τοῦ Τμήματος φόρων ἐπιτηδεύματος, ἀργότερα ὑπουργός Γεωργίας καί Γαιορύθμισης. Βουλευτής τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς Δούμας ἀπό τήν πόλη Πετρούπολη, ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τοῦ σχεδίου ἀγροτικοῦ προγράμματος τῶν καντέτων. Διεξοδική κριτική τοῦ σχεδίου αὐτοῦ καί τῶν θέσεων τοῦ Κοῦτλερ ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν στίς ἐργασίες του «Σχέδιο λόγου γιά τό ἀγροτικό ζήτημα στή δεύτερη Κρατική δούμα» καί «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 145 - 154 καί τόμ. 16ος, σελ. 205 - 435). Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κοῦτλερ ἐργαζόταν στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν, ἀπό τό 1922 ἦταν μέλος τῆς Διοίκησης τῆς Κρατικῆς Τράπεζας τῆς ΕΣΣΔ.—*70, 111.*

Κραμόλνικοφ (Πριγκόρνι), Γκ. Ι. (1880 - 1962) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1898. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση στίς ὀργανώσεις τῆς Ἕνωσης τῆς Σιβηρίας τοῦ ΣΔΕΚΡ, δούλεψε στό Ὄμσκ, στό Τόμσκ, μετά στή Σαμάρα, στή Μόσχα, στήν Πετρούπολη, στό Καζάν καί σέ ἄλλες πόλεις. Καταδιώχτηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Ἀντιπρόσωπος στό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό μέρους τῆς ὀργάνωσης τῆς Σαμάρας. Τό 1905 - 1906 ἦταν περιοδεύων ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος. Τό 1907 πέρασε στούς μενσεβίκους καί ἀντιπροσώπευσε τή μενσεβίκικη ὀργάνωση τοῦ Ἰρκούτσκ στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης προσχώρησε στούς λικβινταριστές. Ἀπό τό 1910 δέν ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στήν κομματική δουλιά. Τό 1919 μπῆκε στό ΚΚΡ (μπ), ἐργάστηκε σάν ἐπιστήμοναςἐρευνητής καί καθηγητής τῆς ἱστορίας τοῦ κόμματος σέ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τῆς Μόσχας. Ἀπό τό 1924 ὥς τό 1941 δούλευε στό Ἰνστιτοῦτο Μάρξ - Ἔνγκελς - Λένιν.—*212-214.*

Κράσιν, Λ. Μπ. (Νικολάγεφ) (1870 - 1926) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, ἀργότερα ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Τό 1890 ἦταν μέλος τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ὁμίλου τοῦ Μ. Ι. Μπρούσνιεφ στήν Πετρούπολη. Τό 1895 πιάστηκε καί σέ συνέχεια ἐξορίστηκε γιά τρία χρόνια στό Ἰρκούτσκ. Ὅταν ἔληξε ἡ ἐξορία του, γράφτηκε στό τεχνολογικό Ἰνστιτοῦτο Χαρκόβου, πού τό τέλειωσε τό 1900. Στά 1900 - 1904 δούλεψε μηχανικός στό Μπακού, ὅπου μαζί μέ τόν Β. Ζ. Κετσχοβέλι ὀργάνωσε παράνομο τυπογραφεῖο τῆς «Ἴσκρα». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους καί μπῆκε μέ πρόσληψη στήν ΚΕ τοῦ κόμματος, ὅπου γιά ἕνα διάστημα κράτησε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στούς μενσεβίκους. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Τό 1905 ὁ Κράσιν

ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς πρώτης νόμιμης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν»· σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ ἦταν μέλος τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέγεται μέλος τῆς ΚΕ, στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος ἐκλέγεται ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1908 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Γιά ὁρισμένο χρονικό διάστημα ἀνῆκε στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ»· ἀργότερα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική καί δούλευε σάν μηχανικός στό ἐξωτερικό καί στή Ρωσία. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κράσιν ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί ἀργότερα μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, λαϊκός ἐπίτροπος Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας καί λαϊκός ἐπίτροπος Συγκοινωνιῶν. Ἀπό τό 1919 βρισκόταν σέ διπλωματική ὑπηρεσία. Ἀπό τό 1920 ἦταν λαϊκός ἐπίτροπος Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καί ταυτόχρονα στά 1921 - 1923 πρεσβευτής στό Λονδίνο, πῆρε μέρος στίς συνδιασκέψεις τῆς Γένουας καί τῆς Χάγης. Ἀπό τό 1924 πρεσβευτής τῆς ΕΣΣΔ στή Γαλλία καί ἀπό τό 1925 στήν Ἀγγλία. Στό XIII καί XIV συνέδριο τοῦ κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.— *74 - 78, 99 - 101, 102 - 103, 113.*

Κριτσέβσκι, Μπ. Ν. (1866 - 1919) — σοσιαλδημοκράτης, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ «οἰκονομισμοῦ». Ἀπό τό τέλος τῆς δεκαετίας 1880 - 1890 ἔπαιρνε μέρος στή δουλιά τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμίλων τῆς Ρωσίας· στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890 - 1900 ἔφυγε στό ἐξωτερικό· ἐκεῖ γιά λίγο καιρό ἀνῆκε στήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» καί ἔπαιρνε μέρος στίς ἐκδόσεις της. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890 - 1900 ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ», τό 1899 διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο», ὀργάνου τῆς «Ἕνωσης», πού στίς σελίδες του προπαγάνδιζε μπερνσταϊνικές ἀπόψεις. Ἀμέσως μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποχώρησε ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα.—*17, 89.*

Κρουπένσκι, Π. Ν. (γεν. τό 1863) — βουλευτής τῆς II, τῆς III καί τῆς IV Κρατικῆς Δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Βεσσαραβίας, μεγαλοτσιφλικάς, προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ νομοῦ Χοτίν. Στή Δούμα ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιά τόν προϋπολογισμό, καί ἄλλων ἐπιτροπῶν. Ἔβγαζε ἐμπρηστικούς λόγους ἐνάντια στά ἀριστερά κόμματα. Ἀπό τό 1910 ὥς τό 1917 ἀξιωματοῦχος τῆς Αὐλῆς. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση συνέβαλε στήν ξένη στρατιωτική ἐπέμβαση στό νότο τῆς Ρωσίας.—*129.*

Λ

Λάντε, Α. Σ. — βλ. Ἰζγκόγεφ, Α. Σ.

Λάριν, Γ. (Λουριέ, Μ. Α.) (1882 - 1932) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τήν ὀργάνωση Θεοδοσίας. Ὑπεράσπιζε τό μενσεβίκικο πρόγραμμα δημοτικοποίησης τῆς γῆς καί ὑποστήριζε τήν ὀπορτουνιστική ἰδέα τῆς σύγκλησης «ἐργατικοῦ συνεδρίου». Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο

(τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος ἀπό τήν ὀργάνωση Πολτάβας. Μετά τήν ἧττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 δραστήριος λικβινταριστής. Ὁ Λάριν πῆρε ἐνεργό μέρος στόν ἀντικομματικό συνασπισμό τοῦ Αὐγούστου πού συγκρότησε ὁ Τρότσκι τό 1912. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1917 μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων-διεθνιστῶν πού ἔβγαζαν τό περιοδικό «Ἰντερνατσιονάλ» («Διεθνής»). Τόν Αὔγουστο τοῦ 1917 ἔγινε δεκτός στό Μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργαζόταν σέ διοικητικές καί οἰκονομικές ὑπηρεσίες.—*149.*

Λεβίτσκι (Τσεντερμπάουμ), Β. Ο. (Γκ-Γκ., Γεόργκ) (γεν. τό 1883) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Μπῆκε στό ἐπαναστατικό κίνημα στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890 - 1900, δούλευε στήν ὀργάνωση τῆς Μπούντ τοῦ Ντβίν. Στίς ἀρχές τοῦ 1906 ἦταν μέλος τῆς Ἑνοποιημένης ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἀντιπρόσωπος στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο ἀπό μέρους τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ λικβινταρισμοῦ. Ἀνῆκε στό μενσεβίκικο κέντρο, ἦταν ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού ὑπόγραψαν τό «Ἀνοιχτό γράμμα» γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος, διηύθυνε τό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», συνεργαζόταν στήν «Γκόλος Σοτσιάλ - Ντεμοκράτα», στό «Βοζροζντένιγε» καί σέ ἄλλες μενσεβίκικες-λικβινταριστικές περιοδικές ἐκδόσεις. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής, ὑποστήριζε τήν ἄκρα δεξιά ὁμάδα τῶν ἀμυνιτῶν. Τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τήν ἀντιμετώπισε ἐχθρικά, καταπολέμησε δραστήρια τή Σοβιετική ἐξουσία. Τό 1919 παραπέμφθηκε σέ δίκη γιά τήν ὑπόθεση τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ «Κέντρου τακτικῆς». Ἀργότερα ἀσχολήθηκε μέ συγγραφική δουλιά.— *148 - 149, 212 - 214, 372.*

Λένιν, Β. Ι. (Οὐλιάνοφ, Β. Ι., Λένιν, Ν.) (1870 - 1924) — βιογραφικά στοιχεῖα. — *13, 15, 16, 17 - 18, 24 - 25, 99 - 100, 118, 121, 135, 264 - 265, 276, 277 - 278, 292, 293, 296, 303 - 304, 305, 306 - 307, 308, 341, 357, 358, 359, 360, 364, 365, 373 - 374, 384.*

Λήμπκνεχτ (Liebknecht), *Βίλχελμ* (1826 - 1900) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές καί τούς ἡγέτες τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848 - 1849 στή Γερμανία· ὕστερα ἀπό τήν ἧττα της κατέφυγε στό ἐξωτερικό, ἀρχικά στήν Ἑλβετία καί κατόπιν στήν Ἀγγλία, ὅπου συνδέθηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί τόν Φ. Ἔνγκελς καί κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή τους ἔγινε σοσιαλιστής.Τό 1862 γύρισε στή Γερμανία. Μετά τήν ἵδρυση τῆς Ι Διεθνοῦς ἦταν ἀπό τούς πιό δραστήριους προπαγανδιστές τῶν ἐπαναστατικῶν της ἰδεῶν καί ὀργανωτής τῶν τμημάτων τῆς Διεθνοῦς στή Γερμανία. Ἀπό τό 1875 καί ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Λήμπκνεχτ ἦταν μέλος τῆς Διοίκησης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας καί ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδας «Vorwärts» («Ἐμπρός»), Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1867 ὥς τό 1870 ἦταν βουλευτής τοῦ Βορειογερμανικοῦ Ράϊχσταγκ καί ἀπό τό 1874 ἐκλεγόταν ἐπανειλημμένα βουλευτής τοῦ γερμανικοῦ Ράϊχσταγκ· χρησιμοποιοῦσε μέ τέχνη τό βῆμα τῆς βουλῆς γιά νά ξεσκεπάζει τήν ἀντιδραστική ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῶν

πρώσσων γιοῦνκερ. Γιά τήν ἐπαναστατική του δράση φυλακίστηκε ἐπανειλημμένα. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ὀργάνωση τῆς II Διεθνοῦς. Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἔνγκελς ἐκτιμοῦσαν πολύ τόν Λῆμπκνεχτ. Ταυτόχρονα ὅμως ἐπέκριναν ὁρισμένα λάθη τοῦ Λῆμπκνεχτ συμβιβαστικοῦ χαρακτῆρα, βοηθώντας τον νά πάρει σωστή θέση. —*256.*

Λιάντοφ (Μάντελσταμ), Μ. Ν. (1872 - 1947) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση τό 1891 στούς ναροντνικιστικούς ὁμίλους τῆς Μόσχας. Τό 1892 μπῆκε σέ μαρξιστικό ὅμιλο, τό 1893 πῆρε μέρος στή δημιουργία τῆς Ἐργατικῆς ἕνωσης τῆς Μόσχας, τῆς πρώτης σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης στή Μόσχα. Τό 1895 καθοδηγοῦσε τήν παράνομη πρωτομαγιάτικη ἐργατική συγκέντρωση τῆς Μόσχας, πιάστηκε καί τό 1897 ἐξορίστηκε γιά 5 χρόνια στό Βερχογιάνσκ. Ὅταν γύρισε ἀπό τήν ἐξορία δούλεψε στό Σαράτοφ. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σαράτοφ, ἰσκριστής τῆς πλειοψηφίας, μετά τό συνέδριο ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ καί πάλευε δραστήρια ἐνάντια στούς μενσεβίκους στήν Ρωσία καί στό ἐξωτερικό. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1904 πῆρε μέρος στή σύσκεψη τῶν 22 μπολσεβίκων στή Γενεύη, ἔγινε μέλος τοῦ Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Πλειοψηφίας, ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν μπολσεβίκων στό συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς στό Ἄμστερνταμ. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907, ἦταν μέλος τῆς κομματικῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, ἐκπλήρωνε ὑπεύθυνες ἀποστολές τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης προσχώρησε στούς ὀτζοβιστές καί ἦταν ἕνας ἀπό τούς δασκάλους τῆς φραξιονιστικῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι (Ἰταλία), ἦταν μέλος τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» (τό 1911 βγῆκε ἀπό τήν ὁμάδα).

Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἀντιπρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μπακοῦ τῶν ἐργατῶν καί τῶν στρατιωτῶν βουλευτῶν· ὑποστήριζε μενσεβίκικες θέσεις. Τό 1920 ἀποκαταστάθηκε στό ΚΚΡ (μπ), δούλευε σέ οἰκονομικές ὑπηρεσίες στή Μόσχα, δούλεψε στό Ἀνώτατο Συμβούλιο Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καί σέ συνέχεια στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας. Τό 1923 ἔγινε πρύτανις τοῦ Κομμουνιστικοῦ πανεπιστημίου «Γ. Μ. Σβερντλόφ»· ἦταν ἀντιπρόσωπος στά XII, XIII, XIV, XV καί XVI συνέδρια τοῦ κόμματος.—*14, 17, 58, 67, 88, 94, 121, 132 - 133.*

Λίπκιν, Φ. Α. — *βλ.* Τσερεβάνιν, Ν.

Λουνατσάρσκι, Α. Β. (Βόϊνοφ) (1875 - 1933) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης καί ἀργότερα ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Στό ἐπαναστατικό κίνημα μπῆκε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890 - 1900. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, μπολσεβίκος. Ἦταν μέλος τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν μπολσεβίκικων ἐφημερίδων «Βπεριόντ», «Προλετάρι» καί σέ συνέχεια τῆς «Νόβαγια Ζίζν». Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό III συνέδριο τοῦ κόμματος. Πῆρε μέρος στό IV (Ἑνωτικό) καί στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος. Τό 1907 ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν μπολσεβίκων στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Στουτγάρδης καί τό 1910 ἀντιπρόσωπος στόVIII συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς στήν Κοπεγχάγη. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό μαρξισμό, πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ», ζητοῦσε τή συνένωση τοῦ μαρξισμοῦ μέ τή θρησκεία. Ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἔργο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριο-

κριτικισμός» ἔδειξε ὅτι εἶναι ἐσφαλμένες οἱ ἀπόψεις τοῦ Λουνατσάρσκι καί ἔκανε αὐστηρή κριτική σ' αὐτές. Στόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ὁ Λουνατσάρσκι ἀκολουθοῦσε διεθνιστικές θέσεις. Στίς ἀρχές τοῦ 1917 προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «μεζραγιόντσι» καί μαζί μ' αὐτήν ἔγινε δεκτός στό κόμμα στό VI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὥς τό 1929 ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος Παιδείας, ἔπειτα πρόεδρος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1933 διορίστηκε πρεσβευτής τῆς ΕΣΣΔ στήν 'Ισπανία. Ἔγραψε πολλά ἔργα γιά τήν τέχνη καί τή λογοτεχνία.—*16, 67, 94, 96, 121, 132, 144, 147, 148, 321, 323, 357, 364 - 365.*

Λούξεμπουργκ (Luxemburg), *Ρόζα* (1871 - 1919) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς II Διεθνοῦς. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική της δράση στά 1885 - 1890, ἦταν ἀπό τούς ἱδρυτές καί καθοδηγητές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας καί καταπολεμοῦσε τόν ἐθνικισμό στίς γραμμές τοῦ πολωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. 'Απ' τό 1897 ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, ἀγωνιζόταν ἐνάντια στόν μπερνσταϊνισμό καί στό μιλλερανισμό. Ἡ Λούξεμπουργκ πῆρε μέρος στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση (στή Βαρσοβία), τό 1907 πῆρε μέρος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου ὑποστήριζε τούς μπολσεβίκους. 'Από τίς πρῶτες μέρες τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου πῆρε διεθνιστική θέση. Ἦταν ἀπό τούς πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας στή Γερμανία τῆς ὁμάδας «Διεθνής», πού ἀργότερα μετονομάστηκε σέ ὁμάδα «Σπάρτακος», καί σέ συνέχεια σέ «Ἕνωση Σπάρτακου». Μέ τό ψευδώνυμο Γιούνιους ἔγραψε (στή φυλακή) τήν μπροσούρα «Ἡ κρίση τῆς σοσιαλδημοκρατίας» (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τήν μπροσούρα τῆς Γιούνιους» — Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 291 - 305). Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη 1918 στή Γερμανία ἔπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στό Ἱδρυτικό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Τό Γενάρη τοῦ 1919 πιάστηκε καί δολοφονήθηκε μέ διαταγή τῆς κυβέρνησης Σάϊντεμαν. Ὁ Λένιν, πού ἐκτιμοῦσε πολύ τή Ρ. Λούξεμπουργκ, ἔκανε ἐπανειλημμένα κριτική τῶν λαθῶν της σέ μιά σειρά ζητήματα (σχετικά μέ τό ρόλο τοῦ κόμματος, τόν ἰμπεριαλισμό, τό ἐθνικο-ἀποικιακό καί τό ἀγροτικό ζήτημα, τή διαρκή ἐπανάσταση κ.ἄ.), βοηθώντας την ἔτσι νά πάρει σωστή θέση. —*16, 106, 375, 376 - 377, 383 - 384.*

Λουριέ, Μ. Α.—βλ. Λάριν, Γ.

Μ

Μ.Τ. — βλ. Τόμσκι, Μ. Π.

Μαγέβσκι, Ε. (Γκουτόβσκι, Β. Α., Γκα-αζ, 'Εβγ.) (1875 - 1918) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα μπῆκε στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890 - 1900, ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς Ἕνωσης τῆς Σιβηρίας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1905 πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων στή Γενεύη. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στό περιοδικό

«Νάσα Ζαριά», στήν έφημερίδα «Λούτς» καί σέ άλλα όργανα τών μενσεβίκων-λικβινταριστών. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολεμοῦσε τή Σοβιετική ἐξουσία. —*212 - 214*.

Μάϊγερ (Mayer), *Γκουστάβ* (1871 - 1948) — γερμανός προοδευτικός ἀστός ἱστορικός, ἀντιφασίστας. Καθηγητής τῶν Πανεπιστημίων τῶν Βρυξελλῶν, τοῦ Μπρεσλάου καί τοῦ Βερολίνου, ἐκδότης τῆς φιλολογικῆς κληρονομιᾶς τοῦ Λασσάλ, συγγραφέας τῆς βιογραφίας τοῦ Φ. Ἔνγκελς καί πολλῶν ἐργασιῶν γιά τήν ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. —*256 - 257*.

Μακατζιούμπ, Μ. Σ. ('Αντόν) (γεν. τό 1876)—σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στά 1901 - 1903 δούλευε στίς σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Νότιας Ρωσίας. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος ἀπό τήν Ἕνωση τῆς Κριμαίας, ἰσκριστής τῆς μειοψηφίας. Τό Μάη τοῦ 1905 πῆρε μέρος στή μενσεβίκικη συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης, ἐκλέχτηκε στήν Ὀργανωτική ἐπιτροπή, καθοδηγητικό κέντρο τῶν μενσεβίκων. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Νάσα Ζαριά». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική. Ἀπό τό 1921 δούλευε στό ἐξωτερικό σέ ὀργανισμούς τῆς ΕΣΣΔ γιά ἐξαγωγή ξυλείας. Ἀπό τό 1931, ἐμιγκρές. —*212 - 214*.

Μακλάκοφ, Β. Α. (1870 - 1957) — δεξιός καντέτος, τσιφλικάς, δικηγόρος. Ἀπό τό 1895 δικηγοροῦσε καί πῆρε μέρος σέ πολλές πολιτικές δίκες. Ἦταν βουλευτής στήν II, στή III καί στήν IV Κρατική δούμα ἀπό τή Μόσχα, μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 διορίστηκε πρεσβευτής τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στό Παρίσι καί σέ συνέχεια λευκός ἐμιγκρές. —*57*.

Μαλινόβσκι, Α. Α. — *βλ.* Μπογκντάνοφ, Α.

Μάντελσταμ, Μ. Ν. — *βλ.* Λιάντοφ, Μ. Ν.

Μαξίμοφ, Ν. — *βλ.* Μπογκντάνοφ, Α.

Μαράτ — *βλ.* Σάντσερ, Β. Λ.

Μάρξ (Marx), *Κάρλ* (1818 - 1883) — ἱδρυτής τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ, μεγαλοφυής στοχαστής, ἀρχηγός καί δάσκαλος τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Κάρλ Μάρξ (Σύντομο βιογραφικό σημείωμα μέ ἔκθεση τοῦ μαρξισμοῦ)». Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21, σελ. 27 - 74).—*79, 257, 340, 368, 369 - 370, 376*.

Μαρτίνοφ, Α. (Πίκερ, Α. Σ.) (1865 - 1935) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν «οἰκονομιστῶν», ἐπιφανής μενσεβίκος· ἀργότερα μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ἀπό τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1880 - 1890 ἔπαιρνε μέρος στούς ὁμίλους τῶν ναροντοβόλτσι, τό 1886 πιάστηκε καί ἐξορί-

στηκε στήν 'Ανατολική Σιβηρία· στήν ἐξορία ἔγινε σοσιαλδημοκράτης. Τό 1900 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, μπῆκε στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ τῶν «οἰκονομιστῶν» «Ραμπότσεγε Ντιέλο», πάλευε ἐνάντια στή λενινιστική «Ἴσκρα». Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ», ἀντιισκριστής· μετά τό συνέδριο προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης Αἰκατερινοσλάβ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κρατοῦσε κεντριστική θέση, ὕστερα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μενσεβίκος-διεθνιστής. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ξέκοψε ἀπό τούς μενσεβίκους, στά 1918 - 1920 δούλευε δάσκαλος στήν Οὐκρανία. Τό 1923 στό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἔγινε δεκτός στό κόμμα, δούλευε στό 'Ινστιτοῦτο Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς· ἀπό τό 1924 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Κομμουνιστική Διεθνής».—*45, 89, 104, 140 - 142, 206, 213, 257, 275, 293 - 294, 297.*

Μάρτοφ, Λ. (Τσεντερμπάουμ, Γ. Ο.) (1873 - 1923) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα μπῆκε στά 1890 - 1895. Τό 1895 πῆρε μέρος στήν ἵδρυση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης»· γιά τήν ὑπόθεση τῆς ὀργάνωσης πιάστηκε τό 1896 καί ἐξορίστηκε γιά 3 χρόνια στό Τουρουχάνσκ. Τό 1900, μετά τήν ἐξορία, πῆρε μέρος στίς προετοιμασίες γιά τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» καί ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς της. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος ἀπό μέρους τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα», ἐπικεφαλῆς τῆς ὀπορτουνιστικῆς μειοψηφίας τοῦ συνεδρίου καί ἀπό τότε ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τῶν μενσεβίκων καί διευθυντής τῶν μενσεβίκικων ἐκδόσεων. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, διευθυντής τῆς λικβινταριστικῆς ἐφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου (1912). Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε κεντριστικές θέσεις. Πῆρε μέρος στίς συνδιασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τοῦ Κίνταλ. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων-διεθνιστῶν. Ὕστερα ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πέρασε στό στρατόπεδο τῶν ἀνοιχτῶν ἐχθρῶν τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Τό 1920 ἔφυγε στή Γερμανία καί ἔβγαζε στό Βερολίνο τό ἀντεπαναστατικό μενσεβίκικο περιοδικό «Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ».— *13, 15, 16, 17, 45, 63, 64, 137, 139, 140, 147, 149, 155, 206, 207, 208, 213, 236, 257, 261, 269, 274, 276, 278, 293 - 294, 297, 301, 305, 306, 307, 314 - 315, 366 - 369, 371, 372, 374 - 375, 376 - 379, 383, 397, 404, 408 - 409, 412.*

Μάσλοφ, Π. Π. (1867 - 1946) — οἰκονομολόγος, σοσιαλδημοκράτης, συγγραφέας πολλῶν ἔργων γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, στά ὁποῖα προσπαθοῦσε νά ἀναθεωρήσει τό μαρξισμό· συνεργαζόταν στά περιοδικά «Ζίζν», «Νατσάλο» καί «Ναούτσνογε 'Ομποζρένιγε». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ποσχώρησε στούς μενσεβίκους· διατύπωσε τό μενσεβίκικο πρό-

γραμμα δημοτικοποίησης τῆς γῆς. Στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔκανε ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων εἰσήγηση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα καί ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική καί ἀσχολήθηκε μέ παιδαγωγικές καί ἐπιστημονικές ἐργασίες. Τό 1929 ἔγινε τακτικό μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ.—*64, 136, 137 - 138, 139, 140, 147, 155, 293 - 294, 314 - 315, 368.*

Μένσικοφ, Μ. Ο. (1859 - 1919) — ἀντιδραστικός δημοσιολόγος, συνεργάτης τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἐφημερίδας «Νόβογε Βρέμια». Ἄρχισε τή συγγραφική του δράση τό 1879. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκάλεσε τόν Μένσικοφ «πιστό μαντρόσκυλο τῆς τσαρικῆς μαυροεκατονταρχίας» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 67). Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε δραστήρια ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία· τό 1919 τουφεκίστηκε γιά τήν ἀντεπαναστατική του δράση.—*176.*

Μέρινγκ (Mehring), *Φράντς* (1846 - 1919) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Γερμανίας, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες καί τούς θεωρητικούς τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Στά 1876 - 1882 ἀκολουθοῦσε τίς θέσεις τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ, σέ συνέχεια ἐξελίχθηκε πρός τ' ἀριστερά, ἔγινε διευθυντής τῆς δημοκρατικῆς ἐφημερίδας «Volkszeitung» («Ἐφημερίδα τοῦ Λαοῦ»), πάλευε ἐνάντια στόν Βίσμαρκ καί ὑπεράσπιζε τή σοσιαλδημοκρατία. Τό 1891 μπῆκε στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας. Ἦταν δραστήριος συνεργάτης καί ἕνας ἀπό τούς διευθυντές τοῦ θεωρητικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος, τοῦ περιοδικοῦ «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»)· ἀργότερα διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Leipziger Volkszeitung» («Λαϊκή ἐφημερίδα τῆς Λειψίας»). Τό 1893 κυκλοφόρησε σέ χωριστή ἔκδοση ἡ ἐργασία του «Ὁ θρύλος γιά τόν Λέσσινγκ», τό 1897 τό τετράτομο ἔργο του «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας». Ὁ Μέρινγκ δούλεψε πολύ γιά τήν ἔκδοση τῆς φιλολογικῆς κληρονομιᾶς τοῦ Μάρξ, τοῦ Ἔνγκελς καί τοῦ Λασσάλ. Τό 1918 βγῆκε τό βιβλίο του γιά τή ζωή καί τή δράση τοῦ Κ. Μάρξ. Ὁ Μέρινγκ καταπολεμοῦσε δραστήρια τόν ὀπορτουνισμό καί τόν ἀναθεωρητισμό στίς γραμμές τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, καταδίκαζε τόν καουτσκισμό, συμμεριζόταν ὅμως ταυτόχρονα τά λάθη τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν, πού φοβοῦνταν νά ξεκόψουν ὀργανωτικά ἀπό τούς ὀπορτουνιστές. Ὑποστήριζε μέ συνέπεια τό διεθνισμό, χαιρέτισε τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης «Ἕνωση Σπάρτακου», κι' ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στήν ἵδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας.—*324, 369-370.*

Μεσκόβσκι — *βλ.* Γκόλντενμπεργκ, Ι. Π.

Μιλλεράν (Millerand), *Ἀλεξάντρ Ἐτιέν* (1859 - 1943) — γάλλος πολιτικός παράγοντας· στά 1880 - 1890 ἦταν μικροαστός ριζοσπάστης· στήν δεκαετία 1890 - 1900 προσχώρησε στούς σοσιαλιστές, καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ ρεύματος μέσα στό γαλλικό σοσιαλι-

στικό κίνημα. Τό 1899 ἔγινε μέλος τῆς ἀντιδραστικῆς ἀστικῆς κυβέρνησης τοῦ Βαλντέκ-Ρουσσώ, ὅπου συνεργαζόταν μέ τό δήμιο τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ στρατηγό Γκαλιφέ. Ὁ Β. Ι. Λένιν ξεσκέπασε τό μιλλερανισμό σάν προδοσία τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου, σάν πρακτική ἔκφραση τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ καί ἀποκάλυψε τίς κοινωνικές ρίζες του.

Μετά τή διαγραφή του ἀπό τό Σοσιαλιστικό κόμμα τό 1904 ὁ Μιλλεράν ἵδρυσε μαζί μέ τούς πρώην σοσιαλιστές (Μπριάν, Βιβιανί) τήν ὁμάδα τῶν «ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν». Στά 1909 - 1910, 1912 - 1913, 1914-1915 ἀνέλαβε διάφορα Ὑπουργεῖα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Μιλλεράν ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς ἀντισοβιετικῆς ἐπέμβασης. Στά 1920 - 1924 ἦταν πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας. Τόν Ἰούνη τοῦ 1924, ὕστερα ἀπό τήν ἐκλογική νίκη τῶν ἀριστερῶν ἀστικῶν κομμάτων πού ἀρνήθηκαν νά συνεργαστοῦν μαζί του, ἀναγκάστηκε νά παραιτηθεῖ. Στά 1925 - 1927, χρημάτισε γερουσιαστής.—*295-296.*

Μιλιουκόφ, Π. Ν. (1859 - 1943) — ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, ἐπιφανής θεωρητικός τῆς ρωσικῆς ἰμπεριαλιστικῆς τάξης, ἱστορικός καί δημοσιολόγος. Ἀπό τό 1886 ὑφηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας. Ἄρχισε τήν πολιτική του δράση στά 1890 - 1895. Ἀπό τό 1902 ἦταν στενός συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ τῶν ἀστῶν φιλελευθέρων «Ὀσβομποζντένιγε», πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, σέ συνέχεια πρόεδρος τῆς ΚΕ του καί διευθυντής τοῦ Κεντρικοῦ του Ὀργάνου, τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς». Βουλευτής τῆς ΙΙΙ καί τῆς IV Κρατικῆς δούμας. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ὑπουργός Ἐξωτερικῶν στήν πρώτη ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, ἐφάρμοζε τήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τῆς συνέχισης τοῦ πολέμου «ὥς τό νικηφόρο τέρμα». Τόν Αὔγουστο τοῦ 1917 πῆρε ἐνεργό μέρος στήν προετοιμασία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ Κορνίλοφ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία καί δραστήριος παράγοντας τῶν λευκῶν ἐμιγκρέδων. Ἀπό τό 1921 ἔβγαζε στό Παρίσι τήν ἐφημερίδα «Ποσλέντνιγε Νόβοστι».—*55, 56, 57, 71, 180 - 185, 232 - 233, 281, 285 - 286, 436.*

Μίχα — βλ. Τσχακάγια, Μ. Γκ.

Μιχαήλ — βλ. Βιλόνοφ, Ν. Ε.

Μιχαήλ — βλ. Ἰσούφ, Ι. Α.

Μιχαήλοβα, Νατ. — βλ. Γκάλμπερσταντ, Ρ. Σ.

Μόλκενμπουρ (Molkenbuhr), *Χέρμαν* (1851 - 1927) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, καπνεργάτης. Στή δεκαετία 1860 - 1870 ἀνῆκε στήν Γενική γερμανική ἐργατική ἕνωση πού ἵδρυσε ὁ Λασσάλ. Τό 1881, μέ βάση τόν ἔκτακτο νόμο ἐνάντια στούς σοσιαλιστές, ἀπελάθηκε καί ὥς τό 1884 ζοῦσε στίς ΕΠΑ. Ἀπό τό 1890 ἦταν διευθυντής τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐφημερίδας «Hamburger Echo» («Ἠχώ τοῦ Ἀμβούργου»)· ἀπό

τό 1904, γενικός γραμματέας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου. Στά 1890 - 1906, 1907 - 1918 καί 1920 - 1924 ἦταν βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ· ἀπό τό 1911 ὥς τό 1924 ἦταν πρόεδρος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τοῦ Ράϊχσταγκ. Τήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1918 στή Γερμανία ἐκλέχτηκε στήν Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν τοῦ Βερολίνου, ὅπου ἐφάρμοζε πολιτική συνασπισμοῦ μέ τήν ἀντεπαναστατική ἀστική κυβέρνηση. —*189, 193.*

Μόργκαρι (Morgari), *Ὀντίνο* (1865 - 1929) — ἰταλός σοσιαλιστής, δημοσιογράφος. Πῆρε μέρος στήν ἵδρυση καί στή δράση τοῦ Ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἀκολουθοῦσε κεντριστικές θέσεις μπαίνοντας στήν ὁμάδα τῶν λεγομένων ἰντεγκραλιστῶν. Ἀπό τό 1897 ἦταν βουλευτής. Τό 1906 - 1908 καθοδηγοῦσε τήν ἐφημερίδα «Avanti!» («Ἐμπρός!»), Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Ἰταλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ὀπαδός τῆς ἀνανέωσης τῶν διεθνῶν σοσιαλιστικῶν σχέσεων. Πῆρε μέρος στή συνδιάσκεψη τοῦ Τσίμμερβαλντ, ὅπου κρατοῦσε κεντριστική στάση. Τό 1919 - 1921 ἦταν γραμματέας τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλιστικῆς ὁμάδας. —*54.*

Μπελίνσκι, Β. Γκ. (1811 - 1848) — μεγάλος ρῶσος ἐπαναστάτης δημοκράτης, κριτικός τῆς λογοτεχνίας καί δημοσιολόγος, ὑλιστής φιλόσοφος. Στά χρόνια 1833 - 1836 συνεργαζόταν στό περιοδικό «Τελεσκόπ», στά 1838 - 1839 διηύθυνε τό περιοδικό «Μοσκόβσκι Ναμπλιουντάτελ», στά 1839 - 1846 καθοδηγοῦσε τή φιλολογικο-κριτική στήλη τοῦ περιοδικοῦ «Ὀτέτσεστβεννιγε Ζαπίσκι» καί ἀπό τό 1847 ἔγινε συνεργάτης καί θεωρητικός καθοδηγητής τοῦ περιοδικοῦ «Σοβρεμέννικ». Στίς 3 τοῦ Ἰούλη τοῦ 1847 ἔγραψε ἀπό τό ἐξωτερικό τό περίφημο «Γράμμα πρός τόν Γκόγκολ», πού ὁ Λένιν τό ὀνόμασε «ἕνα ἀπό τά καλύτερα ἔργα τοῦ παράνομου δημοκρατικοῦ τύπου» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 20ός, σελ. 223 - 224). Ὁ Μπελίνσκι ἦταν θεωρητικός τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν πού ξεσηκώνονταν ἐνάντια στή δουλοπαροικία. Ὁ Μπελίνσκι ἔβαλε τίς βάσεις τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς αἰσθητικῆς καί τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς. Στά ἄρθρα του γιά τόν Πούσκιν, τόν Λέρμοντοφ καί τόν Γκόγκολ, στίς ἐπισκοπήσεις τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας πού ἔκανε ἀπό τό 1840 ὥς τό 1847, ὁ Μπελίνσκι ἔδειξε τήν πρωτοτυπία καί τό μεγαλεῖο τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας, ἀποκάλυψε τό ρεαλισμό καί τή λαϊκότητά της. Ἡ δράση τοῦ Μπελίνσκι εἶχε τεράστια ἐπίδραση στήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς κοινωνικῆς σκέψης καί τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. —*172, 173, 436.*

Μπέμπελ (Bebel), *Ἄουγκουστ* (1840 - 1913) — ἕνας ἀπό τούς πιό ἐπιφανεῖς παράγοντες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Μπέμπελ ἄρχισε τήν πολιτική του δράση στά 1860 - 1865· ἦταν μέλος τῆς Ι Διεθνοῦς. Τό 1869 μαζί μέ τόν Β. Λῆμπκνεχτ ἵδρυσε τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Γερμανίας («ἀϊζεναχικοί»)· ἐκλέχτηκε ἐπανειλημμένα βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ, πάλευε γιά τό δημοκρατικό δρόμο συνένωσης τῆς Γερμανίας, ξεσκέπαζε τήν ἀντιδραστική ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς κυβέρνησης τοῦ Κάϊζερ. Τόν καιρό τοῦ γαλλο-πρωσσικοῦ πολέμου πῆρε διεθνιστική

θέση, ὑποστήριξε τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ. Στή δεκαετία 1890 - 1900 καί στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910 πολεμοῦσε τό ρεφορμισμό καί τόν ἀναθεωρητισμό στίς γραμμές τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Β. Ι. Λένιν θεωροῦσε τούς λόγους τοῦ Μπέμπελ ἐνάντια στούς μπερνσταϊνικούς σάν «ὑπόδειγμα ὑπεράσπισης τῶν μαρξιστικῶν ἀπόψεων καί πάλης γιά τόν πραγματικό σοσιαλιστικό χαρακτήρα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 268). Προικισμένος δημοσιολόγος καί δεινός ρήτορας ὁ Μπέμπελ ἄσκησε σημαντική ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Στήν τελευταία περίοδο τῆς δράσης του ὁ Μπέμπελ ἔκανε μιά σειρά λάθη κεντριστικοῦ χαρακτήρα. —*358, 360, 364, 368.*

Μπενζίνγκ (Bensing), *Ἄουγκουστ Φράντς* (γεν. τό 1870) — γερμανός ἀστός οἰκονομολόγος, καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαϊδελβέργης. *348.*

Μπερεζόβσκι, Α. Ε. (Μπερεζόβσκι 1ος) (γεν. τό 1868) — τσιφλικάς, καντέτος, παράγοντας τῶν ζέμστβο, γεωπόνος. Βουλευτής τῆς III Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Σιμπίρσκ. Στή Δούμα ἦταν μέλος τῶν ἐπιτροπῶν: γιά τό ἐπισιτιστικό ζήτημα, τό ἀγροτικό κ.ἄ. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στήν εἰδικότητά του.— *179.*

Μπέρνσταϊν (Bernstein), *Ἔντουαρντ* (1850 - 1932) — ἡγέτης τῆς ἄκρας ὀπορτουνιστικῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς II Διεθνοῦς, θεωρητικός τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ καί τοῦ ρεφορμισμοῦ. Ἔπαιρνε μέρος στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἀπό τά μέσα τῆς δεκαετίας 1870 - 1880 καί βρισκόταν κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ Ντύρινγκ. Ἀπό τό 1881 ὥς τό 1889 ἦταν διευθυντής τοῦ παράνομου Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας «Der Sozialdemokrat» («Ὁ Σοσιαλδημοκράτης»). Στά 1896 - 1898 δημοσίευσε στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί») μιά σειρά ἄρθρα μέ τόν τίτλο «Προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ», πού βγῆκαν ἀργότερα σέ βιβλίο μέ τόν τίτλο «Οἱ προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας», ὅπου ἀναθεωροῦσε ἀνοιχτά τίς φιλοσοφικές, καί πολιτικοοικονομικές βάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ. Ὁ Μπέρνσταϊν ἀρνιόταν τή μαρξιστική θεωρία τῆς ταξικῆς πάλης, τή διδασκαλία τῆς ἀναπόφευκτης κατάρευσης τοῦ καπιταλισμοῦ, τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. «Γιά τήν ἐπανάσταση τοῦ προλεταριάτου ὁ ὀπορτουνιστής ξέμαθε καί νά σκέπτεται», ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἔχοντας ὑπόψη του τόν Μπέρνσταϊν (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 400). Ὁ Μπέρνσταϊν διακήρυξε σάν μοναδικό καθῆκον τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τήν πάλη γιά μεταρυθμίσεις, πού ἀποβλέπουν στή «βελτίωση» τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν στά πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, πρόβαλε τήν ὀπορτουνιστική διατύπωση «τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε». Οἱ θεωρητικές ἀντιλήψεις καί ἡ πρακτική ὀπορτουνιστική δράση τοῦ Μπέρνσταϊν καί τῶν ὀπαδῶν του ὁδήγησαν στήν ἀνοιχτή προδοσία τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης πού ὁλοκληρώθηκε στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου μέ τή χρεωκοπία τῆς II Διεθνοῦς. Στά ἑπόμενα χρόνια ὁ Μπέρνσταϊν συνέχισε τόν ἀγώνα ἐνάντια

στό μαρξισμό, υποστήριζε τήν πολιτική τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, καταπολεμοῦσε τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τό Σοβιετικό κράτος.—*6, 190, 358.*

Μπερντιάγεφ, Ν. Α. (1874 - 1948) — ἀντιδραστικός φιλόσοφος, ἰδεαλιστής καί μυστικιστής. Στά πρῶτα φιλολογικά του ἔργα υποστήριζε τίς ἀπόψεις τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ», παρουσιάστηκε μέ νεοκαντιανικές θέσεις ἀναθεώρησης τῆς διδασκαλίας τοῦ Μάρξ, σέ συνέχεια ἔγινε ἀπροκάλυπτος ἐχθρός τοῦ μαρξισμοῦ. Τό 1905 μπῆκε στό Κόμμα τῶν καντέτων· στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἐκπροσώπους τοῦ ἐχθρικοῦ πρός τό μαρξισμό θρησκευτικο-φιλοσοφικοῦ ρεύματος τῆς θεοαναζήτησης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε ἀπολογητής τοῦ φεουδαρχισμοῦ καί τοῦ μεσαιωνικοῦ σχολαστικισμοῦ, γιατί θεωροῦσε πώς ἀποτελοῦν τή μοναδική σωτηρία ἀπό τόν ἀναπτυσσόμενο κομμουνισμό. Τό 1922 ἀπελάθηκε γιά τήν ἀντεπαναστατική του δράση στό ἐξωτερικό, ὅπου συνέχισε τό κήρυγμα τοῦ φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ, ἦταν ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τῆς ἀντεπανάστασης.—*168.*

Μπλόχ (Bloch), *Ἰωσήφ* (1871 - 1936) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ἀναθεωρητής, λογοτέχνης. Στά 1897 - 1933 ἦταν διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ κύριου ὀργάνου τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν τοῦ περιοδικοῦ «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση»). Τό 1933, μετά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τούς φασίστες, κατέφυγε στήν Τσεχοσλοβακία.—*364.*

Μπογκντάνοφ, Α. (Μαλινόβσκι, Α. Α., Μαξίμοφ, Ν.) (1873 - 1928) — σοσιαλδημοκράτης, φιλόσοφος, κοινωνιολόγος, οἰκονομολόγος. Εἶχε σπουδάσει γιατρός. Στή δεκαετία 1890 - 1900 ἔπαιρνε μέρος στήν κίνηση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμίλων (στήν Τούλα). Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Στό III συνέδριο τοῦ κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Συμμετεῖχε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῶν μπολσεβίκικων ὀργάνων «Βπεριόντ» καί «Προλετάρι», ἦταν ἕνας ἀπό τούς διευθυντές τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν». Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν ὀτζοβιστῶν καί ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». Στά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας προσπάθησε νά δημιουργήσει δικό του σύστημα, τόν «ἐμπειριομονισμό» (μιά παραλλαγή τῆς ὑποκειμενικῆς ἰδεαλιστικῆς μαχιστικῆς φιλοσοφίας, συγκαλυμμένη μέ ψευτομαρξιστική ὁρολογία), πού αὐστηρή κριτική ἔκανε ὁ Λένιν στό ἔργο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός». Ὁ Μπογκντάνοφ διαγράφηκε ἀπό τίς γραμμές τῶν μπολσεβίκων στή Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» τόν Ἰούνη τοῦ 1909. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τῆς «Προλετκούλτ». Ἀπό τό 1926 ἦταν διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου μετάγγισης αἵματος πού ἵδρυσε ὁ ἴδιος.—*4, 7 - 8, 10, 13, 14, 15, 17, 19 - 20, 21, 41, 42, 67, 74 - 107, 113, 115 - 117, 118, 120, 121 - 122, 124, 132 - 133, 144 - 145, 146, 148, 149 - 150, 275, 276, 305, 320, 321, 324 - 325.*

Μπόμπρικοφ, Ν. Ι. (1839 - 1904) — στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ,

ἀπό τό 1898 γενικός διοικητής τῆς Φιλλανδίας, ὅπου ἐφάρμοσε τήν τσαρική πολιτική ἐκρωσισμοῦ της: καθιέρωσε σάν ὑποχρεωτική τή ρωσική γλώσσα στίς κρατικές ὑποθέσεις τῆς Φιλλανδίας, οὐσιαστικά κατάργησε τό σύνταγμα, ἔπνιγε ἀπάνθρωπα κάθε ἐκδήλωση τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος. Στίς 3 (16) τοῦ Ἰούνη τοῦ 1904 δολοφονήθηκε ἀπό ἕνα φιλλανδό τρομοκράτη. —*129.*

Μπομπρίνσκι, Αλ. Α. (γεν. τό 1852) — κόμης, ἀντιδραστικός κρατικός παράγοντας, μεγαλοτσιφλικάς καί ἰδιοκτήτης ἐργοστασίου ζάχαρης. Ἀπό τό 1884 καί στή διάρκεια πολλῶν ἐτῶν ἦταν προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ κυβερνείου Πετρούπολης. Τό 1906 ἐκλέχτηκε πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν ἑνωμένων εὐγενῶν, μιᾶς ἀντεπαναστατικῆς ὀργάνωσης τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων. Βουλευτής τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Κιέβου. Ἀπό τό 1912 ἦταν μέλος τοῦ Κρατικοῦ Συμβουλίου. Τό 1916 ὑπουργός Γεωργίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν μέλος τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ «Συμβουλίου κρατικῆς συνένωσης τῆς Ρωσίας», ὕστερα λευκός ἐμιγκρές. —*228.*

Μπουλγκάκοφ, Σ. Ν. (1871 - 1944) — ἀστός οἰκονομολόγος, ἰδεαλιστής φιλόσοφος. Στά 1890 - 1900 ἦταν «νόμιμος μαρξιστής». Προσπαθοῦσε νά ἀναθεωρήσει τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ γιά τό ἀγροτικό ζήτημα· ἐξηγοῦσε τήν ἐξαθλίωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν μέ τό λεγόμενο «νόμο τῆς φθίνουσας γονιμότητας τοῦ ἐδάφους». Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907 προσχώρησε στούς καντέτους, προπαγάνδιζε τό φιλοσοφικό μυστικισμό. Πῆρε μέρος στήν ἀντεπαναστατική συλλογή «Βέχι». Τό 1918 ἔγινε παπάς. Τό 1922 γιά τήν ἀντεπαναστατική του δράση ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἔκανε ἐχθρική προπαγάνδα ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ. —*168, 175, 215 - 216, 219, 369.*

Μπράντινγκ (Branting), *Κάρλ Γιάλμαρ* (1860 - 1925) — ἡγέτης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Σουηδίας, ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ὑπεράσπιζε ὀπορτουνιστικές θέσεις. Ἀπό τό 1884 ἦταν συνεργάτης καί σέ συνέχεια διευθυντής τῆς φιλελεύθερης ἐφημερίδας «Tiden» («Χρόνος»)· ἀπό τό 1887 ὥς τό 1917 (μέ διαλείμματα), διευθυντής τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ κόμματος, τῆς ἐφημερίδας «Sozialdemokraten» («Σοσιαλδημοκράτης»)· ἀπό τό 1897 ὥς τό 1925 βουλευτής τοῦ Ρίκσνταγκ. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Τό 1917 μπῆκε στή φιλελευθεροσοσιαλιστική κυβέρνηση συνασπισμοῦ τοῦ Ἔντεν, ὑποστήριζε τή στρατιωτική ἐπέμβαση ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Στά 1920, 1921 - 1923 καί 1924 - 1925 ἦταν ἐπικεφαλῆς σοσιαλδημοκρατικῶν κυβερνήσεων. —*54.*

Μπριάν (Briand), *Ἀριστείδης* (1862 - 1932) — γάλλος κρατικός παράγοντας καί διπλωμάτης· δικηγόρος. Μιά περίοδο ἀνῆκε στήν ἀριστερή πτέρυγα τῶν σοσιαλιστῶν. Τό 1902 μπῆκε στό κοινοβούλιο καί ἔγινε ἀντιδραστικός ἀστός πολιτικός, ἀπροκάλυπτος ἐχθρός τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τό 1906 ὁ Μπριάν πῆρε μέρος στήν ἀστική κυβέρνηση σάν ὑπουργός Παιδείας. Ἐπειδή ἦταν διαγραμμένος ἀπό τό Σοσιαλιστικό κόμμα, προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν», πού τό 1911 ὀνομάστηκε «Ρεπουμπλικάνικο σοσιαλιστικό κόμμα». Τό 1909 ὁ Μπριάν ἔγινε πρωθυπουργός τῆς «Κυβέρνησης τῶν τριῶν ἀποστατῶν» (Μπριάν -

Μιλλεράν - Βιβιανί). Τό 1910 κατάπνιξε σκληρά τήν άπεργία τῶν σιδηροδρομικῶν, κηρύσσοντας τούς σιδηροδρόμους σέ κατάσταση πολιορκίας. Στά 1913, 1915 - 1917, 1921 - 1922 ἦταν πρωθυπουργός. Τό 1924 ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Τό 1925 πῆρε μέρος στήν ὑπογραφή τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λοκάρνο, πού στρέφονταν ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ. Στά 1926 - 1931 καθοδηγοῦσε τήν ἐξωτερική πολιτική τῆς Γαλλίας.—*153, 295.*

Μπροντσέϊν, Π. Α. (Γιούρι) (γεν. τό 1881) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα μπῆκε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910, δούλευε στήν Ὀδησσό. Ὕστερα ἀπό τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου λικβινταριστής. Ἦταν διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ τῶν λικβινταριστῶν «Ντιέλο Ζίζνι», συνεργαζόταν στίς ἐφημερίδες «Νιέβσκι Γκόλος», «Λούτς» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν ὀνόμαζε τόν Μπρονστέϊν «ἀνοιχτό ἀποστάτη». Τό 1917 ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν μενσεβίκων στήν Πετρούπολη, μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῶν μενσεβίκων «Ραμπότσαγια Γκαζέτα». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀντεπαναστατική δουλιά στό νότο τῆς χώρας, ἀργότερα κατέφυγε στό ἐξωτερικό, συνεργαζόταν στό μενσεβίκικο «Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ». —*212 - 214, 240 - 241, 267, 269 - 270, 293, 294, 324, 381.*

Ν

Νικολάγεφ — βλ. Κράσιν, Λ. Μπ.

Νικόλαος Α΄ (Ρομάνοφ) (1796 - 1855) — ρῶσος αὐτοκράτορας (1825-1855). —*52.*

Νικόλαος Β΄ (Ρομάνοφ) (1868 - 1918) — ὁ τελευταῖος ρῶσος αὐτοκράτορας. Ἦταν τσάρος ἀπό τό 1894 ὥς τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917. Στίς 17 τοῦ Ἰούλη τοῦ 1918 τουφεκίστηκε στό Αἰκατερινμπούργκ (Σβερντλόβσκ) μέ ἀπόφαση τοῦ Σοβιέτ Οὐραλίων τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν.—*53 - 54, 57, 70, 71, 182, 222, 224, 230 - 231, 232, 233, 234, 252.*

Νογκίν, Β. Π. (1878 - 1924) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, ἀργότερα ἐπιφανής σοβιετικός κομματικός καί κρατικός παράγοντας. Στό ΣΔΕΚΡ μπῆκε τό 1898, δούλεψε σέ κομματική δουλιά στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό, ἦταν ἀνταποκριτής τῆς «Ἴσκρα». Τό 1903 ἦταν μέλος τῆς Ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς σύγκλησης τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, μετά τό συνέδριο μπολσεβίκος. Πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907, ἦταν μέλος τῆς κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Πετρούπολης καί σέ συνέχεια τοῦ Μπακού. Ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς Μόσχας. Ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Καταδιώχτηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἐκδήλωσε συμβιβαστικές ταλαντεύσεις ἀπέναντι στούς λικβινταριστές. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη

τοῦ 1917 ἦταν ἀντιπρόεδρος καί ἀργότερα πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἐκλέχτηκε Λαϊκός Ἐπίτροπος Ἐμπορίου καί Βιομηχανίας. Τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὑπέρ τῆς δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, ὑποστήριξε τίς δηλώσεις τοῦ Κάμενεφ, τοῦ Ρίκοφ καί τῶν ἄλλων ὀπορτουνιστῶν γιά ἀποχώρηση ἀπό τήν ΚΕ καί ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Ἀργότερα ἀναγνώρισε τά λάθη του. Ἀπό τό 1918 ὑπηρετοῦσε σέ ὑπεύθυνη κρατική καί οἰκονομική δουλιά.—*212.*

Ντάβιντ (David), *Ἔντουαρντ* (1863 - 1930) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, οἰκονομολόγος. Τό 1894 μπῆκε στήν ἐπιτροπή ἐπεξεργασίας τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος, ὑποστήριζε ἀναθεωρητικές θέσεις σχετικά μέ τή μαρξιστική διδασκαλία γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει τή σταθερότητα τοῦ μικροῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ στόν καπιταλισμό. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ περιοδικοῦ τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση»). Τό 1903 ἔβγαλε τό βιβλίο «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ ἀγροτική οἰκονομία», πού ὁ Β. Ι. Λένιν τό χαρακτήρισε σάν «βασικό ἔργο τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ στό ἀγροτικό ζήτημα». Ἀπό τό 1903 ἦταν βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Τό 1919 μπῆκε στήν πρώτη κυβέρνηση συνασπισμοῦ τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας, τό 1919 - 1920 ἦταν ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, τό 1922 - 1927 κυβερνητικός ἀντιπρόσωπος στό Ἔσσεν· ὑποστήριζε τίς ρεβανσιστικές τάσεις τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί ἦταν ἐχθρός τῆς ΕΣΣΔ. Ὁ Β.Ι. Λένιν χαρακτήρισε τόν Ντάβιντ ὀπορτουνιστή, «πού ὅλη του ἡ ζωή εἶναι ἀφιερωμένη στήν ἀστική διαφθορά τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 242).—*335 - 336.*

Ντάν (Γκούρβιτς), Φ. Ι. (1871 - 1947) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν μενσεβίκων, γιατρός. Ἔπαιρνε μέρος στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἀπό τήν περίοδο τοῦ 1890 - 1900, ἦταν μέλος τῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης». Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1903 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Ὁ Ντάν πῆρε μέρος στό IV (Ἑνωτικό), στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ καί σέ μιά σειρά συνδιασκέψεις. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἐπικεφαλῆς μιᾶς ὁμάδας λικβινταριστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, διηύθυνε τή λικβινταριστική ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης καί τοῦ Προεδρείου τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς πρώτης περιόδου, ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν πολέμιος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Στίς ἀρχές τοῦ 1922 ἀπελάθηκε στό ἐξωτρικό σάν ἀδιάλλακτος ἐχθρός τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους.—*13, 15, 16, 22, 45, 60, 61, 63, 95, 139, 206, 209 - 210, 213, 293, 301 - 307.*

Ντενίσοφ, Β. Π. (Βσεβολόντ, Βσέβ.) (γεν. τό 1876) — στό σοσιαλδη-

μοκρατικό κίνημα πῆρε μέρος ἀπό τήν περίοδο 1890 - 1900, πιάστηκε ἐπανειλημμένα. Ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1908 ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης στήν V συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἦταν μέλος τῆς ὁμάδας τῶν ὀτζοβιστῶν. Τό 1909 πιάστηκε καί ἐκτοπίστηκε στό κυβερνεῖο τοῦ Ἰρκούτσκ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀσχολήθηκε μέ παιδαγωγική δουλιά στή Σιβηρία.—*14, 86.*

Ντνιεβνίτσκι, Π. Ν. (Τσεντερμπάουμ, Φ. Ο., Π.) (γεν. τό 1883) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, δημοσιολόγος. Ἀπό τό 1909 ἔμενε στό ἐξωτερικό, προσχώρησε στούς κομματικούς-μενσεβίκους, συνεργαζόταν στό περιοδικό τοῦ Πλεχάνοφ «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», ἔγραφε καί στίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες «Ζβεζντά» καί «Πράβντα».

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καταπολεμοῦσε τή Σοβιετική ἐξουσία.—*149.*

Ντόμοφ— βλ. Ποκρόβσκι, Μ. Ν.

Ντομπρολιοῦμποφ, Ν. Α. (1836 - 1861) — μεγάλος ρῶσος ἐπαναστάτης, δημοκράτης, ἐπιφανής φιλολογικός κριτικός καί φιλόσοφος ὑλιστής, στενός φίλος καί συνεργάτης τοῦ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι. Ἀπό τό φθινόπωρο τοῦ 1857 ἦταν ὑπεύθυνος τῆς στήλης κριτικῆς καί βιβλιογραφίας τοῦ περιοδικοῦ «Σοβρεμέννικ» καί ἀργότερα καί τῆς σατιρικῆς στήλης τοῦ περιοδικοῦ «Σβιστόκ». Στά τέσσερα χρόνια τῆς φιλολογικῆς δράσης του ὁ Ντομπρολιοῦμποφ ἔγραψε μιά σειρά ἀπό λαμπρά ἄρθρα («Τό βασίλειο τοῦ σκότους», «Μιά ἀχτίδα φωτός στό βασίλειο τοῦ σκότους», «Τί εἶναι ὁ «ὀμπλομοφισμός»», «Πότε θά ἔρθει ἡ πραγματική ἡμέρα;» κ.ἄ.). πού ἀποτελοῦν πρότυπο μαχητικῆς φιλολογικῆς κριτικῆς. Ὁ Ντομπρολιοῦμποφ ἦταν ἀδιάλλακτος ἐχθρός τῆς ἀπολυταρχίας καί τῆς φεουδαρχίας καί ὀπαδός τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση.

Πλάϊ στόν Α. Ι. Χέρτσεν, τόν Β. Γκ. Μπελίνσκι καί τόν Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι, ὁ Ντομπρολιοῦμποφ ἦταν κι' αὐτός πρόδρομος τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Ρωσία.—*172.*

Ντοστογιέβσκι, Φ. Μ. (1821 - 1881) — ἐπιφανής ρῶσος συγγραφέας. Ἄρχισε τή λογοτεχνική του δράση στή δεκαετία 1840 - 1850. Τό πρῶτο του διήγημα «Φτωχοί ἄνθρωποι» ἐκτιμήθηκε πολύ ἀπό τόν ἐκπρόσωπο τῆς προοδευτικῆς κριτικῆς Β. Γκ. Μπελίνσκι. Τό 1847 μπῆκε στόν ἐπαναστατικό ὅμιλο τοῦ Μ. Β. Πετρασέβσκι. Τό 1849 γιά τήν ὑπόθεση τῶν μελῶν τοῦ ὁμίλου Πετρασέβσκι καταδικάστηκε σέ θάνατο, πού μετατράπηκε σέ κάτεργα. Μετά τήν ἔκτιση τῆς ποινῆς στή φυλακή τῶν κατέργων τοῦ Ὅμσκ ὑπηρέτησε σάν ἁπλός φαντάρος στό Σεμιπαλάτινσκ. Μόλις ἐπέστρεψε στήν Πετρούπολη τό 1859 ξανάρχισε τή λογοτεχνική του δράση. Τά ἔργα τοῦ Ντοστογιέβσκι («Οἶκος τῶν νεκρῶν», «Ἔγκλημα καί τιμωρία», «Ἠλίθιος» καί ἄλλα) ξεχωρίζουν γιά τή ρεαλιστική ἀπεικόνιση τῆς πραγματικότητας, τῶν συγκινήσεων τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἐξέγερσης τοῦ ἀτόμου ἐνάντια στήν κατάπνιξη τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας. Ταυτόχρονα σέ μιά σειρά ἔργα τοῦ Ντοστογιέβσκι ἡ διαμαρτυρία

γιά τήν κοινωνική άδικία συνδυάζεται μέ τό κήρυγμα τής θρησκευτικής ύποταγής καί μέ τή λατρεία τοῦ πόνου. Στό μυθιστόρημα «Δαίμονες» ό συγγραφέας ἐκδηλώθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στόν ὑλισμό καί στόν ἀθεϊσμό, ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα. Τίς ἀντιδραστικές ἀπόψεις πού ἐξέφρασε ὁ Ντοστογιέβσκι στά ἔργα του τίς ἀντέκρουσαν οἱ ἐπαναστάτες δημοκράτες καί ὅλη ἡ προοδευτική κοινή γνώμη.—*172.*

Ντουμπρόβινσκι, Ι. Φ. (Ι., Ἰννοκέντι) (1877 - 1913) — ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ κόμματος τῶν μπολσεβίκων, ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης. Στό ἐπαναστατικό κίνημα πῆρε μέρος ἀπό τό 1893. Ἀρχικά μετεῖχε στούς ὁμίλους τῶν ναροντοβόλτσι, μετά ξέκοψε ἀπό τό ναροντνικισμό κι' ἔγινε μαρξιστής. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς «Ἐργατικῆς ἕνωσης τῆς Μόσχας». Ἀπό τό 1902 ἦταν ἀνταποκριτής τῆς «Ἴσκρα». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μπολσεβίκος· εἶχε προσληφθεῖ στήν ΚΕ. Τό 1905 ἦταν ἀπό τούς ὀργανωτές καί καθοδηγητές τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τῆς Μόσχας. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶχε ἐκλεγεῖ μέλος τῆς ΚΕ. Ὄντας στό ἐξωτερικό, δούλευε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἐκδήλωνε συμφιλιωτιστικές ταλαντεύσεις ἀπέναντι στούς λικβινταριστές. Διώχτηκε ἐπανειλημμένα. Πέθανε τό 1913 στήν ἐξορία στό Τουρουχάνσκ, Ὁ Β. Ι. Λένιν, τονίζοντας τά συμφιλιωτιστικά λάθη τοῦ Ντουμπρόβινσκι ταυτόχρονα τόν ἐκτιμοῦσε πάρα πολύ, σάν ἕναν ἀπό τούς μεγαλύτερους ὀργανωτές τοῦ κόμματος, ἀπεριόριστα ἀφοσιωμένο στήν ὑπόθεση τῆς ἐργατικῆς τάξης. —*208, 278.*

Ο

Ὀζόλιν, Μαρτίν (γεν. τό 1870) — σοσιαλδημοκράτης, ἐργάτης. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό ΙΙΙ συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας (1908), ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Σάν ἀντιπρόσωπος τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη (1910) τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1911 ξαναεκλέχτηκε στήν ΚΕ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας. Προσχώρησε στούς κομματικούς-μενσεβίκους. Εἶχε ἐκπατρισθεῖ στίς ΕΠΑ. Ὅταν γύρισε ἀπό τό ἐξωτερικό στήν ἀστική Λεττονία, ἔγινε μέλος τοῦ κόμματος τῶν μενσεβίκων.

Τό 1941, μέ τήν κατοχή τῆς ΣΣΔ τῆς Λεττονίας ἀπό τούς γερμανούς, πιάστηκε καί κλείστηκε σέ στρατόπεδο συγκέντρωσης, ὅπου, ὅπως φαίνεται, πέθανε. —*312.*

Π

Π. — βλ. Ντνιεβνίτσκι, Π. Ν.

Π - ι, Γ. — βλ. Πιλέτσκι, Γ. Α.

Πάννεκουκ (Pannеckoek), *Ἄντονι* (1873 - 1960) — ὀλλανδός σοσιαλδημοκράτης, καθηγητής τῆς ἀστρονομίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἄμστερνταμ. Τό 1907 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς ἐφημερίδας «De Tri-

bune» («Τό Βῆμα»), ὀργάνου τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τοῦ ὀλλανδικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1910 ἦταν στενά συνδεδεμένος μέ τούς γερμανούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες, συνεργαζόταν δραστήρια στά ὄργανά τους: στήν ἐφημερίδα «Bremer Bürger - Zeitung» («Πολιτική ἐφημερίδα τῆς Βρέμης») καί στό περιοδικό «Lichtstrahlen» («Ἀκτίνες φωτός»). Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν διεθνιστής, ἔπαιρνε μέρος στήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Vorbote» («Προάγγελος») θεωρητικοῦ ὀργάνου τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Στά 1918 - 1921 ἦταν μέλος τοῦ Κ ομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας καί ἔπαιρνε μέρος στίς ἐργασίες τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Κρατοῦσε ὑπεραριστερή, σεχταριστική θέση. Τό 1920 προσπάθησε νά θεμελιώσει τό πρόγραμμα τῶν γερμανῶν «ἀριστερῶν» ὁπορτουνιστῶν. Ὁ Β. Ι. Λένιν στό ἔργο του «Ὁ «ἀριστερισμός», παιδική ἀρρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ» ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ἀπόψεις τοῦ Πάννεκουκ καί τῶν ἄλλων «ὑπεραριστερῶν». Τό 1921 ὁ Πάννεκουκ βγῆκε ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα καί ὕστερα ἀπό λίγο ἀποχώρησε ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική δράση. —*190.*

Πάρβους (Γκέλφαντ, Α. Λ.) (1869 - 1924) — μενσεβίκος, στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890 - 1900 μέ ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910 δούλευε στίς γραμμές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας καί ἀνῆκε στήν ἀριστερή του πτέρυγα, ἦταν διευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Sächsische Arbeiter - Zeitung» («Ἐργατική ἐφημερίδα τῆς Σαξονίας»). Ἔγραψε μιά σειρά ἔργα γιά ζητήματα τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης 1905 - 1907 βρισκόταν στή Ρωσία, συνεργαζόταν στή μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Νατσάλο», ὑποστήριζε τή συμμετοχή στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ὑπεράσπιζε τήν τακτική τῶν μικροσυμφωνιῶν μέ τούς καντέτους κτλ. Ὁ Πάρβους διατύπωσε τήν ἀντιμαρξιστική «θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης», πού κατοπινά ὁ Τρότσκι τή μετέτρεψε σέ ὅπλο πάλης ἐνάντια στό λενινισμό. Ἀργότερα ἀποχώρησε ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής, πράκτορας τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, καταπιανόταν μέ μεγάλες κερδοσκοπικές ὑποθέσεις, θησαυρίζοντας ἀπό τίς πολεμικές παραγγελίες. Ἀπό τό 1915 ἔβγαζε τό περιοδικό «Die Glocke» («Ἡ καμπάνα»), πού ὁ Λένιν τό χαρακτήρισε σάν ἕνα «ὄργανο ἀποστασίας καί βρωμεροῦ λακεδισμοῦ στή Γερμανία» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 385). —*164 - 165.*

Πεσεχόνοφ, Α. Β. (1867 - 1933) — ἀστός κοινωνικός παράγοντας καί δημοσιολόγος. Στή δεκαετία 1890 - 1900 ἦταν φιλελεύθερος ναρόντνικος· στήν ἀρχή συνεργάτης καί ἀπό τό 1904 μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσκογε Μπογκάτστβο»· συνεργαζόταν στό φιλελεύθερο - μοναρχικό περιοδικό «Ὀσβομποζντένιγε» καί στήν ἐφημερίδα τῶν ἐσέρων «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια». Τό 1903 - 1905 ἦταν μέλος τῆς ὀργάνωσης «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης», ἀπό τό 1906 ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τοῦ μικροαστικοῦ Κόμματος τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» (ἐνέσων). Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ὑπουργός Ἐπισιτισμοῦ τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Ἀπό τό 1922 λευκός ἐμιγκρές. —*296 - 297.*

Πεσκόφ, Α. Μ. — *βλ.* Γκόρκι, Μαξίμ.

Πετρόβα, Β. — *βλ.* Ράντσενκο, Λ. Ν.

Πίκερ, Α. Σ. — *βλ.* Μαρτίνοφ, Α.

Πιλέτσκι, Γ. Α. (Π - ι, Γ.) (γεν. τό 1876) — σοσιαλδημοκράτης. Τό 1898 πῆρε μέρος στή δράση τῆς ὀργάνωσης τῆς Μόσχας «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης». Πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στά περιοδικά τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Βοζροζντένιγε» καί «Νάσα Ζαριά». Τό 1917 πῆρε μέρος στήν προπαγανδιστική δουλιά σχετικά μέ τίς ἐκλογές τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης, παίρνοντας τό μέρος τῶν μενσεβίκων. Ἀργότερα προσχώρησε στούς μπολσεβίκους.—*212 - 214.*

Πλεχάνοφ, Γκ. Β. (1856 - 1918) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ πρῶτος προπαγανδιστής τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία. Τό 1875, φοιτητής ἀκόμη, ὁ Πλεχάνοφ συνδέθηκε μέ τούς ναρόντνικους, μέ τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καί ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση· τό 1877 μπῆκε στήν ὀργάνωση τῶν ναρόντνικων «Ζεμλιά ἰ βόλια» καί τό 1879, ὕστερα ἀπό τή διάσπασή της, μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς καινούργιας ὀργάνωσης τῶν ναρόντνικων «Τσιόρνι περεντέλ». Τό 1880 κατέφυγε στήν Ἑλβετία, ξέκοψε ἀπό τό ναροντνικισμό καί τό 1883 δημιούργησε στή Γενεύη τήν πρώτη ρωσική μαρξιστική ὀργάνωση, τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Ὁ Πλεχάνοφ πάλευε ἐνάντια στό ναροντνικισμό, καί καταπολεμοῦσε τόν ἀναθεωρητισμό στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910 ὁ Πλεχάνοφ μαζί μέ τόν Β. Ι. Λένιν διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα» καί τό περιοδικό «Ζαριά».

Ὁ Πλεχάνοφ ἀπό τό 1883 ὥς τό 1903 ἔγραψε πολλά ἔργα, πού ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν ὑπεράσπιση καί στήν προπαγάνδιση τῆς ὑλιστικῆς κοσμοθεωρίας: «Ὁ σοσιαλισμός καί ἡ πολιτική πάλη», «Οἱ διαφωνίες μας», «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐξέλιξης τῆς μονιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας», «Δοκίμιο ἱστορίας τοῦ ὑλισμοῦ», «Σχετικά μέ τό ρόλο τῆς προσωπικότητας στήν ἱστορία» κ.ἄ.

Ὡστόσο ἀπό τότε ἀκόμη ὁ Πλεχάνοφ ἔκανε σοβαρά λάθη πού ἀπετέλεσαν τό ἔμβρυο τῶν μελλοντικῶν μενσεβίκικων ἀπόψεών του. Ὕστερα ἀπό τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ὁ Πλεχάνοφ τάχθηκε ὑπέρ τῆς συμφιλίωσης μέ τόν ὀπορτουνισμό καί σέ συνέχεια προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 ὑποστήριζε σέ ὅλα τά βασικά ζητήματα μενσεβίκικες θέσεις· ὑποτιμοῦσε τόν ἐπαναστατικό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς, ἦταν ὑπέρ τῆς συμμαχίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη· ἐνῶ στά λόγια ἀναγνώριζε τήν ἰδέα τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου, στήν πράξη ἔπαιρνε θέσεις ἀντίθετες μέ τήν οὐσία τῆς ἰδέας αὐτῆς. Καταδίκασε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1905. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου τάχθηκε ἐνάντια στήν ἀναθεώρηση τοῦ μαρξισμοῦ ἀπό μέρους τοῦ Μάχ καί ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις, ὑπεράσπιζε τή μενσεβίκικη τακτική τοῦ ἀμυνιτισμοῦ.

Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε στή Ρωσία καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ἄκρας δεξιᾶς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων ἀμυνιτῶν «Γεντίνστβο», πάλευε δραστήρια ἐνάντια τούς μπολσεβίκους καί τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, θεωρώντας ὅτι ἡ Ρωσία δέν ὡρίμασε γιά τό πέρασμα στό σοσιαλισμό. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἀρνητική στάση, ὅμως δέν πῆρε μέρος στήν πάλη ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ὁ Λένιν ἐκτιμοῦσε πολύ τά φιλοσοφικά ἔργα τοῦ Πλεχάνοφ καί τό ρόλο του στή διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία· ταυτόχρονα ὅμως ἐπέκρινε μέ δριμύτητα τόν Πλεχάνοφ γ' ι τίς παρεκκλίσεις του ἀπό τό μαρξισμό καί γιά τά μεγάλα λάθη στήν πολιτική του δράση.—*15, 16, 17, 22, 45, 47, 48, 59 - 66, 98 - 99, 105 - 106, 145, 146 - 147, 149 - 150, 151, 155, 198, 206 - 207, 209, 210 - 211, 213, 237, 241, 257, 269, 276, 289, 292 - 293, 302, 303, 304 - 305, 306 - 307, 308, 309, 315, 364, 384, 422.*

Πογκόζεφ, Α. Β. (1853 - 1913) — γιατρός, δημοσιολόγος γιά τά ζητήματα τῆς ἐργατικῆς ζωῆς καί τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας. Εἶναι γνωστός ἀπό πολλά καί ἀξιόλογα ἔργα γιά τήν ἐργοστασιακή ὑγιεινή καί γιά τήν ὑγειονομική κατάσταση τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀπό τό 1902 ἦταν διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Προμίσλεννοστ ἱ Ζντορόβιε», πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη.—*393.*

Ποκρόβσκι, Ι. Π. (1872 - 1963) — σοσιαλδημοκράτης, γιατρός. Βουλευτής τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τίς περιοχές τοῦ Κουμπάν καί τοῦ Τερέκ καί ἀπό τό κυβερνεῖο τῆς Μαύρης θάλασσας, προσχώρησε στό μπολσεβίκικο τμῆμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας. Τό 1910 σάν ἐκπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Δούμας μπῆκε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς νόμιμης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Ζβεζντά».—*229, 234.*

Ποκρόβσκι, Μ. Ν. (Ντόμοφ) (1868 - 1932) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1905, μπολσεβίκος, ἐπιφανής ἱστορικός.

Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907, ἦταν μέλος τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς πόλης Μόσχας. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ. Ἀπό τό 1908 ὥς τό 1917 ζοῦσε στό ἐξωτερικό. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης προσχώρησε στούς ὀτζοβιστές καί στούς οὐλτιματιστές καί ἀργότερα στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ», ἀπό τήν ὁποία ξέκοψε τό 1911. Τό 1917 ἐπέστρεψε στή Ρωσία, πῆρε μέρος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση τῆς Μόσχας, ἦταν μέλος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐπιτελείου τῆς Ζαμοσκβορέτσιγε. Ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1918 ἦταν πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας. Γιά ἕνα χρονικό διάστημα προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν», ἦταν ἐνάντια στήν ὑπογραφή τῆς συνθήκης εἰρήνης τοῦ Μπρέστ. Ἀπό τό 1918 ἦταν ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτρόπου Παιδείας τῆς ΣΟΣΔΡ. Στά 1923 - 1927 πῆρε δραστήριο μέρος στήν πάλη ἐνάντια στόν τροτσκισμό. Διηύθυνε κατά καιρούς τήν Κομμουνιστική Ἀκαδημία, τό Ἰνστιτοῦτο ἱστορίας τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ, τό Ἰνστιτοῦτο τοῦ Κόκκινου καθηγητῆ κ.ἄ. Ἀπό τό 1929 ἦταν ἀκαδημαϊκός. Ἐκλέχτηκε πολλές φορές μέλος τῆς ΠΚΕΕ καί τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ.

Ὁ Ποκρόβσκι ἔγραψε πολλά ἐπιστημονικά ἔργα γιά τήν ἱστορία τῆς ΕΣΣΔ, ὅπου ἔκανε κριτική στήν ἀστική ἱστοριογραφία. Ἡ ἐργασία του

«Σύντομη ἱστορία τῆς Ρωσίας» ἐκτιμήθηκε θετικά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν Ὡστόσο, παρόλη τή σημασία τῶν ἔργων του, ὁ Ποκρόβσκι δέν ἦταν μέχρι τέλους συνεπής μαρξιστής, ἔκανε σοβαρά λάθη στό φώτισμα τοῦ ἱστορικοῦ προτσές.

Ὁ Ποκρόβσκι ἔγραψε τά ἔργα: «Ἱστορία τῆς Ρωσίας ἀπό τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων», «Δοκίμιο ἱστορίας τοῦ ρωσικοῦ πολιτισμοῦ», «Σύντομη ἱστορία τῆς Ρωσίας» καί ἄλλα.—*113, 325.*

Πολετάγεφ, Ν. Γκ. (1872 - 1930) — σοσιαλδημοκράτης, μπολσεβίκος, ἐργάτης-τορναδόρος. Στή δεκαετία 1890 - 1900 πῆρε μέρος στούς ἐργατικούς ὁμίλους. Φυλακίστηκε ἐπανειλημμένα. Τό 1905 ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Ἦταν βουλευτής τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Πετρούπολης, ἀνῆκε στό μπολσεβίκικο τμῆμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Ἔπαιρνε ἄμεσα μέρος στήν ἔκδοση τῶν μπολσεβίκικων ἐφημερίδων «Ζβεζντά» καί «Πράβντα». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν σέ οἰκονομική δουλιά.—*22.*

Πομπεντονόστσεφ, Κ. Π. (1827 - 1907) — ἀντιδραστικός κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, αὐτοκρατορικός ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, οὐσιαστικός ἀρχηγός τῆς κυβέρνησης καί κύριος ἐμπνευστής τῆς δουλοπαροικιακῆς ἀντίδρασης στά χρόνια τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Γ'· ἐξακολουθοῦσε νά παίζει ἐξέχοντα ρόλο καί στήν περίοδο τοῦ Νικολάου Β'· καταπολεμοῦσε μέ πεῖσμα τό ἐπαναστατικό κίνημα. Ἦταν ἀδιάλλακτος ἐχθρός τῶν ἀστικῶν μεταρυθμίσεων τῆς δεκαετίας 1860 - 1870, ὀπαδός τῆς ἀπόλυτης μοναρχίας, ἐχθρός τῆς ἐπιστήμης καί τῆς παιδείας. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905, στήν περίοδο τῆς ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης, ἀναγκάστηκε νά παραιτηθεῖ καί ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική.—*175, 178.*

Πορτουγκέϊς, Σ. Ι. (Σολομόνοφ) — μενσεβίκος, δημοσιολόγος. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς Ὀδησσοῦ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», στό περιοδικό «Νάσα Ζαρά» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία, συνεργαζόταν στόν τύπο τῶν λευκοφρουριτῶν στό Νότο τῆς χώρας, ἀργότερα κατέφυγε στό ἐξωτερικό· σ' ὅλα τά ἄρθρα καί τά βιβλία του συκοφαντοῦσε τή Σοβιετική Ἕνωση καί τό Κομμουνιστικό κόμμα.—*212 - 214.*

Πόσσε, Β. Α. (1864 - 1940) — δημοσιογράφος καί κοινωνικός παράγοντας. Διευθυντής τῶν περιοδικῶν τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν» «Νόβογε Σλόβο» (1897) καί «Ζίζν» (1898 - 1901). Μετά τήν ἀπαγόρευση ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση τοῦ περιοδικοῦ «Ζίζν» τό ἔβγαζε στά 1902 στό ἐξωτερικό. Στά 1906 - 1907 ὑποστήριζε τήν ἵδρυση ἐργατικῶν συνεταιριστικῶν ὀργανώσεων στή Ρωσία, πού θά ἦταν ἀνεξάρτητες ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Στά 1909 - 1917 ἐξέδιδε καί διηύθυνε τό περιοδικό «Ζίζν ντλιά βσέχ». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀσχολήθηκε μέ φιλολογικές ἐργασίες. Ἀπό τό 1922 ἦταν συνεργάτης

τῆς «'Ισβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ». Συγγραφέας μιᾶς σειρᾶς ἐργασιῶν γιά ζητήματα ἱστορίας, λογοτεχνίας, κ.ἄ. —*287*.

Ποσταλόβσκι, Ντ. Σ. (Βαντίμ) (1876 - 1948) — σοσιαλδημοκράτης. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τό 1895. Ἔκανε κομματική δουλιά στήν Πετρούπολη, στή Βίλνα καί στήν Τιφλίδα. 'Από τήν ἄνοιξη τοῦ 1904 ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὀπαδός τοῦ συμφιλιωτισμοῦ. Τό Μάρτη τοῦ 1905 ὁρίστηκε ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Συμβούλιο τοῦ κόμματος. Στό III συνέδριο τοῦ κόμματος ἦταν ἀντιπρόσωπος ἀπό τή Βορειο-Δυτική ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Ἦταν ἐπίσημος ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν 'Εκτελεστική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν.

Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 δούλευε στή Νομική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης. Ὕστερα ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στήν Κρατική ἐπιτροπή νομοσχεδίων τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων τῆς ΕΣΣΔ. —*23*.

Πότρεσοφ, Α. Ν. (1869 - 1934) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στά 1890 - 1900 προσχώρησε στούς μαρξιστές. Γιά τή συμμετοχή του στήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» ἐξορίστηκε στό κυβερνεῖο τῆς Βιάτκας. Τό 1900 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, πῆρε μέρος στήν ἵδρυση τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». Πῆρε μέρος στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψῆφο ἀπό μέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα», ἰσκριστής τῆς μειοψηφίας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν θεωρητικός τοῦ λικβινταρισμοῦ, ἔπαιζε καθοδηγητικό ρόλο στά περιοδικά «Βοζροζντένιγε», «Νάσα Ζαριά» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό ὅπου συνεργαζόταν στό ἑβδομαδιαῖο περιοδικό τοῦ Κέρενσκι «Ντνί», ἔκανε πολεμική ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. —*16, 45, 47, 48, 62, 63 - 64, 65, 99 - 100, 103, 106, 107, 137, 139 - 140, 147 - 148, 149, 155, 257, 284, 287, 289, 290, 292, 293, 294, 296 - 297, 300, 301, 304, 307, 308, 314 - 315, 368, 381, 382.*

Πριγκόρνι, Γκ. Ι. — *βλ.* Κραμόλνικοφ, Γκ. Ι.

Προκοπόβιτς, Σ. Ν. (1871 - 1955) — ἀστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890 - 1900 ἦταν ἐπιφανής ἐκπρόσωπος τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ἕνας ἀπό τούς πρώτους προπαγανδιστές τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ στή Ρωσία. 'Αργότερα δραστήριο μέλος τῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ὀργάνωσης «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης». Τό 1906 ἦταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ μισοκαντέτικου, μισομενσεβίκικου περιοδικοῦ «Μπέζ Ζαγκλάβιγια», δραστήριος συνεργάτης τῆς ἀριστερῆς καντέτικης ἐφημερίδας «Τοβάριστς», συγγραφέας βιβλίων γιά τό ἐργατικό ζήτημα, πού γράφτηκαν ἀπό μπερνσταϊνική φιλελεύθερη σκοπιά. Τό 1917 ὑπουργός 'Επισιτισμοῦ τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά ἀντισοβιετική δράση.—*89, 104, 364.*

Ρ

Ραμπότσι, Αρ. — *βλ.* Καλίνιν, Φ. Ι.

Ράντσενκο, Λ. Ν. (Πετρόβα, Β.) (γεν. τό 1871) — στά τέλη τῆς δεκαετίας 1880 - 1890 πῆρε μέρος στούς ναροντνικιστικούς ὁμίλους τοῦ Τόμσκ καί στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890 - 1900 στούς σοσιαλδημοκρατικούς ὁμίλους τῆς Πετρούπολης. Μπῆκε στήν «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης. Τό 1896 πιάστηκε καί τό 1898 ἐξορίστηκε γιά 2 χρόνια στό Πσκόφ κάτω ἀπό ἀστυνομική ἐπιτήρηση. Ἦταν ἀνταποκριτής τῆς «Ἴσκρα». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μενσεβίκους, δούλεψε στή Μόσχα, στό Ροστόβ τοῦ Ντόν καί στήν Ὀδησσό. Στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων. Δούλευε στή γραμματεία τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας, ἦταν γραμματέας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, τό 1913 - 1914 διηύθυνε τά γραφεῖα τῆς ἐφημερίδας τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν «Λούτς». Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν μενσεβίκων τῆς Μόσχας. Ἀπό τό 1918 ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική, δούλεψε στατιστικός σέ διάφορα ἱδρύματα.—*212 - 214.*

Ρίκοφ, Α. Ι. (Βλάσοφ) (1881 - 1938) — μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1899. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό ΙΙΙ καί στό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης κρατοῦσε συμβιβαστική στάση ἀπέναντι στούς λικβινταριστές, στούς ὀτζοβιστές καί στούς τροτσκιστές. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 πάλευε ἐνάντια στή γραμμή τοῦ κόμματος σχετικά μέ τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ἐνάντια στίς θέσεις τοῦ Ἀπρίλη τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας, ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας, πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς ΣΟΣΔΡ. Ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τάχθηκε ἐπανειλημμένα ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ κόμματος. Τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ἦταν ὀπαδός τοῦ σχηματισμοῦ κυβέρνησης συνασπισμοῦ μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων· μαζί μέ τούς ἄλλους ὀπορτουνιστές ὑπέγραψε τή δήλωση γιά ἔξοδο ἀπό τήν ΚΕ καί ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Λαοῦ. Τό 1928 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς ὀπορτουνιστικῆς παρέκκλισης στό κόμμα. Τό 1937 γιά τήν ἀντικομματική του δράση διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα.—*24, 29.*

Ροζάνοφ, Β. Β. (1856 - 1919) — ἀντιδραστικός φιλόσοφος, δημοσιολόγος καί κριτικός· προπαγάνδιζε τόν ἰδεαλισμό καί τό μυστικισμό· τά χρόνια 1890 - 1900 ἦταν συνεργάτης τῶν ἐφημερίδων «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι», «Νόβογε Βρέμια» καί τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσκι Βέστνικ», ὅπου ὑπεράσπι,ε τήν ἀπολυταρχία. —*176.*

Ρόλαντ - Χόλστ (Roland Holst), *Ἐνριέττα* (1869 - 1952) — ὀλλανδή ἀριστερή σοσιαλίστρια, συγγραφέας. Δούλευε στήν ὀργάνωση τῶν γυ-

ναικείων ἑνώσεων καί ἀνῆκε στήν ἀριστερή πτέρυγα τῶν ὁλλανδῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού ἀπό τό 1907 εἶχαν συσπειρωθεῖ γύρω ἀπό τήν ἐφημερίδα «De Tribune» («Τό Βῆμα»). Στίς ἀρχές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου κρατοῦσε κεντριστική θέση, μετά προσχώρησε στούς διεθνιστές, ἔπαιρνε μέρος στήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ «Vorbote» («Προάγγελος»), θεωρητικοῦ ὀργάνου τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Τσίμμερβαλντ. Στά 1918 - 1927 ἦταν μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας καί ἔπαιρνε μέρος στή δουλιά ,ῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Τό 1927 βγῆκε ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα· σέ συνέχεια κατρακύλησε στίς θέσεις τοῦ χριστιανικοῦ σοσιαλισμοῦ. —*127, 147, 153, 190.*

Ρόμαν — *βλ.* Ἑρμολάγεφ, Κ. Μ.

Ρομάνοφ — δυναστεία τσάρων καί αὐτοκρατόρων τῆς Ρωσίας πού βασίλεψαν ἀπό τό 1613 ὥς τό 1917. —*53, 234.*

Ρόμουλ — *βλ.* Χεῖσιν, Μ. Λ.

Σ

Σ. — *βλ.* Τςιμπλάτζε, Σ. Β.

Σάζιν, Λ. (Σάνζουρ, Ι. Α.) (1878 - 1910) — σοσιαλδημοκράτης. Ἔκανε δουλιά στό Αἰκατερινοσλάβ, στό Νίζνι Νόβγκοροντ, στό Βόρειο Καύκασο. Καταδιώχτηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τήν ἀστυνομία. Τό 1909 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου προσχώρησε στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ».—*319, 320 - 321, 322.*

Σάνζουρ, Ι. Α. — *βλ.* Σάζιν, Λ.

Σάντσερ, Β. Λ. (Μαράτ) (1867 - 1911) — σοσιαλδημοκράτης, μπολσεβίκος, δικηγόρος. Ἀπό τό 1900 ἔκανε κομματική δουλιά στή Μόσχα. Τό 1902 ἐξορίστηκε στή Σιβηρία, τό 1904 γύρισε στή Μόσχα. Δούλευε ἀντιπρόσωπος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, διηύθυνε τήν ἐκλαϊκευτική σοσιαλδημοκρατική παράνομη ἐφημερίδα «Ραμπότσι» (ἔκδοση τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ). Ἦταν ἕνας ἀπό ἐκείνους πού πῆραν δραστήριο μέρος στήν προετοιμασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τῆς Μόσχας. Στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1905 πιάστηκε καί τό 1906 ἐξορίστηκε γιά πέντε χρόνια στό κυβερνεῖο Γενισέϊ. Ἀπόδρασε ἀπό τήν ἐξορία καί δούλευε παράνομα στό Ὄμσκ καί στήν Πετρούπολη. Πρίν ἀναχωρήσει γιά τό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ξαναπιάστηκε καί ἐξορίστηκε στό Τουρουχάνσκ, στό δρόμο πρός τήν ἐξορία δραπέτευσε στό ἐξωτερικό. Στό V συνέδριο τοῦ κόμματος ἐκλέχτηκε στήν ΚΕ. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς V συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ (Δεκέμβρης 1908), ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Προλετάρι». Στό ἐξωτερικό προσχώρησε στούς οὐλτιματιστές, μπῆκε στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ». Τό 1910 ἐξαιτίας τῆς ἀρρώστειας του μεταφέρθηκε στή Μόσχα, ὅπου καί πέθανε.—*5, 8, 16, 17, 21, 30, 92, 113, 275.*

Σισόγεφ, Ι. Β. («Τκάτς Ι - ν») (1888 - 1912) — σοσιαλδημοκράτης, ἐργάτης. Στό ΣΔΕΚΡ μπῆκε τό 1906, καί προσχώρησε στούς μπολσε-

βίκους, ἦταν μέλος τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀχτίδας Βασίλι ὄστροβ, καί μετά τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Πετρούπολης. Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν ὀτζοβιστῶν -οὐλτιματιστῶν στήν Πετρούπολη. Τό 1909 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου προσχώρησε στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ». Τό 1911 πιάστηκε κατά τό πέρασμα τῶν ρωσικῶν συνόρων· πέθανε στή φυλακή. —*320.*

Σίππελ (Schippel), *Μάξ* (1859 - 1928) — γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ἀναθεωρητής. Τό 1887 - 1890 διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Berliner Volkstribüne» («Λαϊκό βῆμα τοῦ Βερολίνου»), ἀπό τό 1897 ἔπαιρνε καθοδηγητικό μέρος στήν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση»). Ὄντας βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ (1890 - 1905), ὑποστήριζε τήν ἐπεκτατική πολιτική τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἕνας ἀπό τούς σοσιαλσωβινιστές τῶν ἄκρων. Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἦταν καθηγητής τοῦ Πολυτεχνείου τῆς Δρέσδης (1923 - 1928). Ἀπέναντι στή Σοβιετική Ἕνωση κράτησε ἐχθρική στάση.—*163.*

Σοκολόφ, Α. Β. — βλ. Βόλσκι, Σ.

Σοκολόφ, Ν. Ντ. (1870 - 1928) — σοσιαλδημοκράτης, δικηγόρος, γνωστός γιά τίς πολιτικές δίκες. Συνεργαζόταν στά περιοδικά «Ζίζν», «Ὀμπραζοβάνιγε» κ.ἄ. Τό 1909 στίς ἀναπληρωματικές ἐκλογές τῆς Πετρούπολης γιά τήν ΙΙΙ Κρατική Δούμα ἀναδείχτηκε ὑποψήφιος ἀπό τό ΣΔΕΚΡ. Συμπαθοῦσε τούς μπολσεβίκους. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, ἦταν ὀπαδός τοῦ συνασπισμοῦ μέ τήν ἀστική τάξη. Ὕστερα ἀπό τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλεψε νομικός σύμβουλος σέ διάφορα σοβιετικά ἱδρύματα.—*72, 111, 112.*

Σολοβιόφ, Β. Σ. (1853 - 1900) — ρῶσος φιλόσοφος - ἰδεαλιστής. Κρατοῦσε ἐχθρική στάση ἀπέναντι στό μαρξισμό, τόν ἀπόριπτε καί τόν διαστρέβλωνε, ταυτίζοντας τό μαρξισμό μέ τόν οἰκονομικό ὑλισμό. Στόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό ἀντιπαράθετε τήν ἰδέα τῆς μυστικιστικῆς-θρησκευτικῆς «ἀνακαίνισης» τῆς ἀνθρωπότητας, τῆς καθαρά ἠθικῆς τελειότητας της.
Βασικά του ἔργα : «Ἡ κρίση τῆς δυτικῆς φιλοσοφίας», «Οἱ φιλοσοφικές ἀρχές τῆς ὁλοκληρωμένης γνώσης», «Κριτική τῶν ἀφηρημένων ἀρχῶν» καί ἄλλα.—*172.*

Σολομόνοφ — βλ. Πορτουγκέϊς, Σ. Ι.

Σουμπινσκόϊ, Ν. Π. (γεν. τό 1853) — τσιφλικάς, ὀχτωβριστής. Δούλευε δικηγόρος στό ἐφετεῖο τῆς Μόσχας, ἦταν αἱρετό μέλος τῶν ζέμστβο τοῦ νομοῦ Καλιάζιν καί τοῦ κυβερνείου Τβέρ, ἀπό τό 1900 ἦταν αἱρετό μέλος τοῦ Δημαρχιακοῦ Συμβουλίου Μόσχας. Ἦταν προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ νομοῦ Καλιάζιν. Διετέλεσε βουλευτής τῆς ΙΙΙ καί τῆς IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Τβέρ. Στή Δούμα ἔβγαζε μαυροεκατονταρχίτικους λόγους.—*232.*

Στ. Σταν. — *βλ.* Βόλσκι, Σ.

Στάλιν (Τζουγκασβίλι), Ι. Β. (Κ. Στ.) (1879 - 1953) — ένας από τούς επιφανεῖς παράγοντες τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς επαναστατικοῦ εργατικοῦ κινήματος, τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Στό ΣΔΕΚΡ μπῆκε τό 1898. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος, μπολσεβίκος. Ἔκανε κομματική δουλιά στήν Τιφλίδα, στό Βατούμ, στό Μπακού, στήν Πετρούπολη. Τό Γενάρη τοῦ 1912 μπῆκε στήν ΚΕ, ἡ ὁποία εἶχε ἐκλεγεῖ στήν VI συνδιάσκεψη (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἔπαιρνε μέρος στή σύνταξη τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Πράβντα». Στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί τῆς διεξαγωγῆς τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἦταν μέλος τοῦ Στρατιωτικοῦ-ἐπαναστατικοῦ κέντρου πού εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης. Στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἐκλέχτηκε στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί ἀνέλαβε τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐθνοτήτων. Στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἦταν μέλος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας καί βρισκόταν σέ μιά σειρά μέτωπα. Τό 1922 ἐκλέχτηκε Γενικός Γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Στάλιν ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν πραγματοποίηση τοῦ λενινιστικοῦ σχεδίου ἐκβιομηχάνισης τῆς ΕΣΣΔ καί κολλεχτιβοποίησης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, στήν πάλη γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς Σοβιετικῆς χώρας, γιά τήν ἑδραίωση τῆς εἰρήνης. Ὁ Στάλιν, σάν θεωρητικός καί μεγάλος ὀργανωτής ἦταν ἐπικεφαλῆς στήν πάλη τοῦ κόμματος ἐνάντια στούς τροτσκιστές, στούς δεξιούς ὀπορτουνιστές, στούς ἀστούς ἐθνικιστές, ἐνάντια στίς ἐπιβουλές τοῦ καπιταλιστικοῦ περίγυρου. Ἀπ' τό 1941 ὁ Στάλιν ἦταν πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί μετά τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΣΣΔ. Στά χρόνια τοῦ Μεγάλου Πατριωτικοῦ πολέμου (1941-1945) ἦταν πρόεδρος τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς Ἄμυνας, Λαϊκός Ἐπίτροπος Ἄμυνας καί Ἀνώτατος Διοικητής τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς ΕΣΣΔ.

Στή δράση τοῦ Στάλιν παράλληλα μέ τή θετική πλευρά ὑπῆρχε καί ἡ ἀρνητική. Κατέχοντας σπουδαιότατες θέσεις στό κόμμα καί στό κράτος, ὁ Σταλιν ἔκανε κατάφωρες παραβιάσεις τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν τῆς συλλογικῆς καθοδήγησης καί τῶν κανόνων τῆς κομματικῆς ζωῆς, ἔκανε παραβιάσεις τῆς σοσιαλιστικῆς νομιμότητας, ἀστήρικτες μαζικές διώξεις ἐνάντια σέ ἐπιφανεῖς κρατικούς, πολιτικούς καί στρατιωτικούς παράγοντες τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης καί σέ ἄλλους τίμιους σοβιετικούς ἀνθρώπους.

Τό Κόμμα καταδίκασε ἀποφασιστικά καί ἔβαλε τέρμα στήν ξένη πρός τό μαρξισμό-λενινισμό προσωπολατρεία τοῦ Στάλιν καί στίς συνέπειές της, ἐνέκρινε τή δουλιά τῆς ΚΕ γιά τήν ἀποκατάσταση καί τήν ἀνάπτυξη τῶν λενινιστικῶν ἀρχῶν καθοδήγησης καί τῶν κανόνων τῆς κομματικῆς ζωῆς σέ ὅλους τούς τομεῖς τῆς κομματικῆς, κρατικῆς καί ἰδεολογικῆς δουλιᾶς, πῆρε μέτρα γιά τήν ἀποτροπή παρόμοιων λαθῶν καί διαστρεβλώσεων στό μέλλον. —*281.*

Στανισλάβ — *βλ.* Βόλσκι, Σ.

Στεκλόφ, Γ. Μ. (Κ.) (1873 - 1941) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα πῆρε μέρος ἀπό τό 1893, ἦταν ἀπό τούς ὀρ-

γανωτές τῶν πρώτων σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμίλων τῆς Ὀδησσοῦ. Τό 1894 πιάστηκε καί ἐξορίστηκε γιά 10 χρόνια στήν περιοχή τῆς Γιακουτίας. Τό 1899 ἀπόδρασε στό ἐξωτερικό. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς φιλολογικῆς ὁμάδας «Μπορμπά» πού προσπαθοῦσε νά συμβιβάσει τήν ἐπαναστατική καί τήν ὀπορτουνιστική κατεύθυνση τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου συνεργαζόταν στό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ, στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», στίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες «Ζβεζντά» καί «Πράβντα». Πῆρε μέρος στή δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ καί τῆς IV Κρατικῆς δούμας. Ἦταν δάσκαλος στήν κομματική σχολή τοῦ Λονζυμό (Γαλλία). Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἀκολουθοῦσε τίς θέσεις τοῦ «ἐπαναστατικοῦ ἀμυνιτισμοῦ», ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης καί διευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Ἰζβέστιγια τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης». Ἀργότερα πέρασε στούς μπολσεβίκους. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν μέλος τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς (ΠΚΕΕ) καί τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς (ΚΕΕ), δευθυντής τῆς ἐφημερίδας «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», τοῦ περιοδικοῦ «Σοβιέτσκογε Στροίτελστβο», ἀπό τό 1929 ἦταν ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ. Συγγραφέας μιᾶς σειρᾶς ἔργων γιά τήν ἱστορία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.—*22, 299.*

Στολίπιν, Α. Α. (γεν. τό 1863) — μαυροεκατονταρχίτης δημοσιολόγος, συνεργάτης τῆς ἀντιδραστικῆς ἐφημερίδας «Νόβογε Βρέμια», μέλος τοῦ κόμματος τῶν Ὀχτωβριστῶν, ἀδελφός τοῦ γνωστοῦ κρατικοῦ παράγοντα τῆς τσαρικῆς Ρωσίας Π. Α. Στολίπιν. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό. —*176.*

Στολίπιν, Π. Α. (1862 - 1911) — κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, μεγαλοτσιφλικάς. Στά 1906 - 1911 πρωθυπουργός καί ὑπουργός Ἐσωτερικῶν τῆς Ρωσίας. Μέ τό ὄνομά του συνδέεται ἡ ἐποχή τῆς πιό ἄγριας πολιτικῆς ἀντίδρασης καί τῆς πλατιᾶς ἐφαρμογῆς τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων πού ἀπόβλεπαν στήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος («ἀντίδραση τοῦ Στολίπιν» 1907 - 1910). Ὁ Στολίπιν πραγματοποίησε τήν ἀγροτική μεταρύθμιση μέ σκοπό νά δημιουργήσει γερά κουλάκικα νοικοκυριά σάν στήριγμα τῆς τσαρικῆς ἀπολυταρχίας στό χωριό. Ὡστόσο, ἡ προσπάθειά του νά στερεώσει τήν ἀπολυταρχία μέ τήν ἐφαρμογή μερικῶν μεταρυθμίσεων ἀπό τά πάνω πρός τό συμφέρον τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων, ἀπότυχε. Τό 1911 ὁ Στολίπιν δολοφονήθηκε στό Κίεβο ἀπό τόν ἐσέρο Μπογκρόφ.—*57, 70, 71-72, 111, 140, 142, 153, 182, 185, 218, 222, 231, 232 - 235, 293 - 294, 299, 308, 428, 430.*

Στρελτσόφ, Ρ. Ε. (γεν. τό 1875) — λογοτέχνης, δημοσιολόγος. Ἀπό τό 1900 ὥς τό 1914 βρισκόταν στό ἐξωτερικό, κυρίως στή Γερμανία, συνεργαζόταν στίς σοσιαλδημοκρατικές ἐκδόσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ, καθώς καί στήν ἐφημερίδα τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς», πού ἔβγαινε στή Ρωσία. Ὅταν ἐπέστρεψε στή Ρωσία ἦταν μέλος διαφόρων ἐπιτροπῶν τῆς αὐτοδιοίκησης τῆς πόλης Πετρούπολης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε σέ οἰκονομικούς ὀργανισμούς τῆς Μόσχας καί τοῦ Γιαροσλάβλ.—*364, 365.*

Στροῦβε, Π. Μπ. (1870 - 1944) — ἀστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Στή δεκαετία 1890 - 1900 ἦταν ὁ πιό ἐπιφανής ἐκπρόσωπος τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ», συνεργάτης καί διευθυντής τῶν περιοδικῶν «Νόβογε Σλόβο», «Νατσάλο» καί «Ζίζν». Στήν πρώτη κιόλας ἐργασία του «Κριτικές παρατηρήσεις σχετικά μέ τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας» ὁ Στροῦβε, ἐπικρίνοντας τό ναροντνικισμό, ἔκανε «συμπληρώσεις» καί «κριτική» στήν οἰκονομική καί φιλοσοφική διδασκαλία τοῦ Κ. Μάρξ, συμμεριζόταν τίς ἀπόψεις τῶν ἐκπροσώπων τῆς χυδαίας ἀστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, προπαγάνδιζε τό μαλθουσιανισμό, προσπαθοῦσε νά προσαρμόσει τό μαρξισμό καί τό ἐργατικό κίνημα στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ Στροῦβε ἦταν ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς καί τούς ὀργανωτές τῆς φιλελεύθερης μοναρχικῆς ὀργάνωσης «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης» (1903 - 1905) καί διευθυντής τοῦ παράνομου ὀργάνου της, τοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε». Μέ τή δημιουργία τό 1905 τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ του. Ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ρωσικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἐχθρός τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, μέλος τῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης τοῦ Βράγγελ, λευκός ἐμιγκρές.—*56, 71, 168, 175, 185, 369.*

Τ

Τ. — *βλ.* Τίσκα, Γιάν.

Ταλλεϋράνδος - Περιγκόρ (Talleyrand-Périgord), *Σάρλ Μωρίς* (1754 - 1838) — γνωστός γάλλος διπλωμάτης. Τό 1788 - 1791 ἦταν ἐπίσκοπος. Τό 1797 - 1799 στόν καιρό τοῦ διευθυντηρίου, τό 1799 - 1807, στήν περίοδο τῆς ὑπατείας καί τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ναπολέοντα καί τό 1814 - 1815 ὑπουργός Ἐξωτερικῶν. Τό 1830 - 1834 ἦταν πρεσβευτής στό Λονδίνο. Χωρίς ἀρχές πολιτικός, ἀδίστακτος στή χρησιμοποίηση τῶν μέσων, καρριερίστας, ὁ Ταλλεϋράνδος ἦταν ταυτόχρονα ἐπιδέξιος καί ὀξυδερκής διπλωμάτης, ἕνας ἀπό τούς πιό μεγάλους ἐκπροσώπους τῆς ἀστικῆς διπλωματίας. —*90.*

Τζιμπλάτζε, Σ. Β. (Σ.) (1859 - 1922) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στή δεκαετία 1890 - 1900 ἦταν μέλος τῆς πρώτης μαρξιστικῆς ὁμάδας τῆς Γεωργίας «Μέσαμε ντάσι». Στό τέλος τῆς δεκαετίας 1890 - 1900 μέ ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900 - 1910 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ, πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907. Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης προσχώρησε στούς λικβινταριστές καί ἦταν μέλος τῆς μενσεβίκικης Ἐπιτροπῆς τῆς περιοχῆς Ὑπερκαυκασίας. Στήν περίοδο πού στή Γεωργία ἦταν στήν ἐξουσία οἱ μενσεβίκοι ὁ Τζιμπλάτζε ἦταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ μενσεβίκικου κόμματος. —*61, 62.*

Τίσκα (Tyszka), *Γιάν (Ἰογκίχες, Λεό, Τ.)* (1867 - 1919) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ πολωνικοῦ καί τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας (1893) καί μέλος τῆς Κεντρικῆς Διοίκησης αὐτοῦ τοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1900 ἦταν μέλος τῆς Κεντρικῆς Διοίκησης τῆς Σοσιαλδημοκρα-

τίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας. Πάλευε ἐνάντια στόν ἀναθεωρητισμό στό διεθνές ἐργατικό κίνημα, τασσόταν ἐνάντια στόν ἐθνικισμό, ὑποστηρίζοντας τήν ἀνάγκη τῆς κοινῆς πάλης τοῦ πολωνικοῦ καί τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου. Πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907, τήν ἄνοιξη τοῦ 1906 πιάστηκε στήν Βαρσοβία καί σέ συνέχεια καταδικάστηκε σέ 8 χρόνια κάτεργα. Μετά τήν ἀπόδρασή του συνέχισε τήν ἐπαναστατική δουλιά στό ἐξωτερικό. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ του. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ὁ Τίσκα, ἐνῶ ἐπέκρινε τούς λικβινταριστές, κρατοῦσε, ὡστόσο, ἀπέναντί τους σέ μιά σειρά περιπτώσεις συμβιβαστική στάση. Τό 1912 τάχθηκε ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Πράγας. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική τῆς δράσης τοῦ Τίσκα αὐτῆς τῆς περιόδου. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Τίσκα, πού βρισκόταν στή Γερμανία, πῆρε μέρος στή δουλιά τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ἀκολουθοῦσε διεθνιστικές θέσεις· ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς «Ἕνωσης Σπάρτακου». Στά 1916 - 1918 βρισκόταν στή φυλακή. Ὕστερα ἀπό τήν ἀπελευθέρωσή του μέ τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1918 πῆρε μέρος στήν ἵδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας καί ἐκλέχτηκε γραμματέας τῆς ΚΕ του. Τό Μάρτη τοῦ 1919 πιάστηκε καί δολοφονήθηκε στίς φυλακές τοῦ Βερολίνου.— *278, 293.*

«Τκάτς Ι - ν» — *βλ.* Σισόγεφ, Ι. Β.

Τκατσιόφ, Π. Ν. (1844 - 1885) — ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ἐπαναστατικοῦ ναροντνικισμοῦ, δημοσιολόγος καί φιλολογικός κριτικός. Ἀπό τό 1861 ἔπαιρνε δραστήριο μέρος στό φοιτητικό κίνημα, συνεργαζόταν σέ μιά σειρά προοδευτικά περιοδικά, διώχτηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Ἀπό τό 1873 ζοῦσε στό ἐξωτερικό σάν πολιτικός πρόσφυγας. Γιά ἕνα χρονικό διάστημα συνεργαζόταν στό περιοδικό τοῦ. Π. Λ. Λαβρόφ «Βπεριόντ», στά 1875 - 1881 μαζί μέ μιά ὁμάδα πολωνῶν πολιτικῶν προσφύγων ἔβγαζε τό περιοδικό «Ναμπάτ», στά 1880 συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα τοῦ Ο. Μπλανκί «Ni Dieu, ni Maître» («Οὔτε θεός, οὔτε ἀφέντης»).

Ὁ Τκατσιόφ ἦταν ἐπικεφαλῆς ἑνός συγγενικοῦ μέ τόν μπλανκισμό ρεύματος στόν ἐπαναστατικό ναροντνικισμό· θεωροῦσε τήν πολιτική πάλη ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ἐπανάστασης, ὑποτιμοῦσε ὅμως τόν ἀποφασιστικό ρόλο τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Κατά τή γνώμη τοῦ Τκατσιόφ, ἡ ἐπαναστατική μειοψηφία πρέπει νά καταλάβει τήν πολιτική ἐξουσία, νά δημιουργήσει νέο κράτος καί νά κάνει ἐπαναστατικούς μετασχηματισμούς πρός τό συμφέρον τοῦ λαοῦ, καί ὁ λαός τό μόνο πού ἔχει νά κάνει εἶναι νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τά ἕτοιμα ἀποτελέσματα. Θεωροῦσε ἐσφαλμένα ὅτι τό ἀπολυταρχικό κράτος τῆς Ρωσίας δέν ἔχει κοινωνική βάση καί δέν ἐκφράζει τά συμφέροντα κάποιας τάξης. Κριτική τῶν μικροαστικῶν ἀντιλήψεων τοῦ Τκατσιόφ ἔκανε ὁ Φ. Ἔνγκελς στή σειρά τῶν ἄρθρων του «Ἡ φιλολογία τῶν ἐκπατρισμένων» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 527 - 548).—*140.*

Τόμσκι, Μ. Π. (Μ. Τ.) (1880 - 1936) — μέλος τοῦ κόμματος ἀπό τό 1904. Στά 1905 - 1906 δούλευε στήν ὀργάνωση τοῦ Ρέβαλ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Τό 1907 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἔκανε συμβιβασμούς μέ τούς λικβινταριστές, τούς ὀτζοβιστές καί τούς τροτσκιστές. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πρόεδρος τοῦ προεδρείου τοῦ Πανενωσιακοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων, μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας, μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, διευθυντής τοῦ ἑνοποιημένου Κρατικοῦ ἐκδοτικοῦ. Τάχθηκε ἐπανειλημμένα ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ κόμματος. Τό 1928 μαζί μέ τόν Μπουχάριν καί τόν Ρίκοφ ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς δεξιᾶς ὀπορτουνιστικῆς παρέκκλισης στό ΠΚΚ (μπ).—*8*.

Τρέποφ, Ντ. Φ. (1855 - 1906) — στά 1896 - 1905 ἦταν γενικός διευθυντής τῆς ἀστυνομίας τῆς Μόσχας· σύμφωνα μέ τό χαρακτηρισμό τοῦ Β. Ι. Λένιν, ὁ Τρέποφ ἦταν «ἕνας ἀπό τούς πιό μισητούς σ' ὅλη τή Ρωσία ὑπηρέτες τοῦ τσαρισμοῦ, πού ἀπόκτησε τή φήμη του στή Μόσχα μέ τήν ἀγριότητά του, τή βαναυσότητά του καί τή συμμετοχή του στίς ζουμπατοφικές προσπάθειες διαφθορᾶς τῶν ἐργατῶν» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 240). Ἀπό τίς 11 τοῦ Γενάρη τοῦ 1905, γενικός διοικητής Πετρούπολης, ἔπειτα ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Συντάκτης τῆς περιβόητης διαταγῆς τοῦ Ὀχτώβρη 1905 : «ρίχνετε στό ψαχνό καί σφαῖρες μή λυπᾶστε». Ἐμπνευστής τῶν μαυροεκατονταρχίτικων πογκρόμ.— *216, 218*.

Τρότσκι (Μπρονστέϊν), Λ. Ντ. (1879 - 1940) — ἄσπονδος ἐχθρός τοῦ λενινισμοῦ. Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἕνωσης Σιβηρίας, ἰσκριστής τῆς μειοψηφίας· μετά τό συνέδριο πάλευε ἐνάντια στούς μπολσεβίκους σ' ὅλα τά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς πράξης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, καλυπτόμενος μέ τή μάσκα τῆς «μή συμμετοχῆς σέ φράξιες», στήν οὐσία ἔστεκε στίς θέσεις τῶν λικβινταριστῶν, τό 1912 ἦταν ὀργανωτής τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε κεντριστικές θέσεις, πάλευε ἐνάντια στόν Β. Ι. Λένιν στά ζητήματα τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐπανάστασης. Ὅταν γύρισε ἀπό τό ἐξωτερικό, ὕστερα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917, μπῆκε στήν ὁμάδα τῶν «μεζραγιόντσι» καί μαζί μ' αὐτούς στό VI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) ἔγινε δεκτός στό Μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν Λαϊκός Ἐπίτροπος Ἐξωτερικῶν, Λαϊκός Ἐπίτροπος Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν, πρόεδρος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας· ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τό 1918 ἀντιτάχτηκε στή συνθήκη εἰρήνης τοῦ Μπρέστ, στά 1920 - 1921 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντιπολίτευσης στή συζήτηση γιά τά συνδικάτα, ἀπό τό 1923 ἔκανε λυσσαλέα φραξιονιστική πάλη ἐνάντια στή γενική γραμμή τοῦ κόμματος, ἐνάντια στό λενινιστικό πρόγραμμα οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, διακήρυσσε ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. Τό Κομμουνιστικό κόμμα, ἀφοῦ ξεσκέπασε τόν τροτσκισμό σάν μικροαστική παρέκκλιση στό κόμμα, τόν σύντριψε ἰδεολογικά καί ὀργανωτικά. Τό 1927

ὁ Τρότσκι διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα, τό 1929 ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά τήν ἀντισοβιετική του δράση καί τό 1932 τοῦ ἀφαιρέθηκε ἡ σοβιετική ὑπηκοότητα. Στό ἐξωτερικό, συνέχισε τήν πάλη του ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος καί στό Κομμουνιστικό κόμμα, ἐνάντια στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα.—*103, 133, 135, 257 - 258, 260, 261, 262, 265, 267, 269, 270, 276, 277, 289, 290 - 291, 292, 293, 300 - 301, 302, 326, 364, 365, 366, 367, 370 - 371, 372, 377, 379, 382 - 384, 419.*

Τρούλστρα (Troelstra), *Πίτερ 'Ιέλλες* (1860 - 1930) — παράγοντας τοῦ ὁλλανδικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὀπορτουνιστής. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές (1894) καί ἡγέτες τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας. Στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα ἀπομακρύνθηκε ἀπό τίς διεθνιστικές θέσεις καί κατρακύλησε στίς θέσεις τοῦ ἄκρου ὀπορτουνισμοῦ. Πάλευε ἐνάντια στήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ὁλλανδίας, πού ἀπό τό 1907 εἶχε συσπειρωθεῖ γύρω ἀπό τήν ἐφημερίδα «De Tribune» («Τό Βῆμα»). Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής γερμανόφιλος. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε ἐπανειλημμένα αὐστηρή κριτική στήν ὀπορτουνιστική πολιτική τοῦ Τρούλστρα, τόν ἀποκαλοῦσε πρότυπο «πουλημένου, ὀπορτουνιστῆ ἀρχηγοῦ πού ὑπηρετεῖ τήν ἀστική τάξη καί ἐξαπατᾶ τούς ἐργάτες» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 18).—*127, 189 - 190, 192.*

Τσααντάγεφ, Π. Γ. (1794 - 1856) — ρῶσος ἰδεαλιστής φιλόσοφος. Συγγραφέας τῶν ὀχτώ «Φιλοσοφικῶν γραμμάτων», στά ὁποῖα ἔκανε αὐστηρή κριτική στό ἀπολυταρχικό-δουλοπαροικιακό καθεστώς. Τό πρῶτο ἀπό τά γράμματα δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Τελεσκόπ» τό 1836, γιά τό λόγο αὐτό τό περιοδικό κλείστηκε καί ὁ Τσααντάγεφ κηρύχτηκε τρελλός. Τό 1837 ὁ Τσααντάγεφ ἔγραψε τήν «Ἀπολογία τοῦ τρελλοῦ», ὅπου ἀνέπτυσσε τίς ἀπόψεις του. Οἱ ἐπιθέσεις τοῦ Τσααντάγεφ ἐνάντια στόν τσαρισμό καί στήν δουλοπαροικία ἔπαιξαν ἐπαναστατικό ρόλο στή διαμόρφωση τῆς πρωτοπόρας κοινωνικῆς σκέψης στήν περίοδο 1830 - 1850. Ὡστόσο ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Τσααντάγεφ ἦταν ἐξαιρετικά ἀντιφατική. Οἱ πρωτοπόρες ἰδέες του περιπλέκονταν μέ τό μυστικισμό του καί τήν ἐξύμνηση τοῦ καθολικισιμοῦ. Κατακρίνοντας τίς μυστικιστικές-ἰδεαλιστικές θεωρίες τοῦ Τσααντάγεφ, ὁ Α. Ι. Χέρτσεν, ὁ Β. Γκ. Μπελίνσκι, ὁ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι ἐκτιμοῦσαν ταυτόχρονα πολύ τήν πάλη του ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί στή δουλοπαροικία.—*172.*

Τσέϊτλιν, Μπ. Σ. (Γκεόργκι) (1879 - 1920) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στό ἐπαναστατικό κίνημα μπῆκε στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890 - 1900, δούλεψε στό Βίτεμπσκ καί στό Κρεμεντσούκ. Τό 1903 ἐξορίστηκε στήν 'Ανατολική Σιβηρία, γυρίζοντας ὅμως ἀπό τήν ἐξορία προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ IV (Ἑνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν δραστήριος λικβινταριστής, ἦταν μέλος τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν περιοδικῶν «Βοζροζντένιγε», «Ζίζν», «Ντιέλο Ζίζνι» πού ἔβγαζαν οἱ λικβινταριστές. Συνεργαζόταν στίς ἐφημερίδες «Νιέβσκι Γκόλος», «Λούτς» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κεντρικοῦ 'Οργάνου τῶν μενσεβίκων «Ραμπότσαγια Γκαζέτα».—*212 - 214.*

Τσεντερμπάουμ, Β. Ο. — *βλ.* Λεβίτσκι, Β. Ο.

Τσεντερμπάουμ, Σ. Ο. (Αὐγκουστόβσκι) (1879 - 1939) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Τό 1898 πῆρε μέρος στήν ὁμάδα τῆς Πετρούπολης «Ραμπότσεγε Ζνάμια». Ἀργότερα δούλευε στήν μεταφορά τῆς «Ἴσκρα» στή Ρωσία. Τό φθινόπωρο τοῦ 1904 ἔφυγε στό ἐξωτερικό καί προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1905 πῆρε μέρος στή μενσεβίκικη συνδιάσκεψη στή Γενεύη. Ὕστερα ἀπό λίγο γύρισε στή Ρωσία, δούλευε στήν ὀργάνωση τῶν μενσεβίκων τῆς Πετρούπολης, τό 1906 διηύθυνε η νόμιμη ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων «Κουριέρ». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν δραστήριος λικβινταριστής, συνεργαζόταν στίς ἐφημερίδες καί στά περιοδικά τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν, ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς «ὁμάδας πρωτοβουλίας» τῶν λικβινταριστῶν τῆς Πετρούπολης. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἀμυνίτης. Τό 1917 συνεργαζόταν στή μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Βπεριόντ». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική. —*212 - 214, 293 - 294.*

Τσεντερμπάουμ, Φ. Ο. βλ. Ντνιεβνίτσκι, Π. Ν.

Τσερεβάνιν, Ν. (Λίπκιν, Φ. Α.) (1868 - 1938) — ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ, φανατικός λικβινταριστής. Πῆρε μέρος στό IV (Ἑνωτικό) καί στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συνεργάτης λικβινταριστικῶν ἐκδόσεων· μαζί μέ τούς 16 μενσεβίκους ὑπόγραψε τό «Ἀνοιχτό γράμμα» γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος (1910). Μετά τήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1912 ἦταν μέλος τοῦ μενσεβίκικου κέντρου (ΟΕ). Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Τό 1917 ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», Κεντρικοῦ Ὀργάνου τῶν μενσεβίκων καί μέλος τῆς μενσεβίκικης ΚΕ. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. —*45, 47, 137, 138, 147, 149, 153 - 155, 212 - 214, 293 - 294, 364, 403, 409.*

Τσερνισέβσκι, Ν. Γκ. (1828 - 1889) — μεγάλος ρῶσος ἐπαναστάτης δημοκράτης καί οὐτοπιστής σοσιαλιστής, ἐπιστήμονας, συγγραφέας, φιλολογικός κριτικός, ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς προδρόμους τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Τσερνισέβσκι ἦταν ὁ ἰδεολογικός ἐμπνευστής καί ὁ ἀρχηγός τοῦ ἐπαναστατικοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος τῆς δεκαετίας 1860 - 1870 στή Ρωσία. Τό περιοδικό «Σοβρεμέννικ» πού διηύθυνε ὁ ἴδιος ἦταν ἡ φωνή τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας. Ὁ Τσερνισέβσκι ξεσκέπαζε μέ ἀγανάκτηση τόν δουλοπαροικιακό χαρακτήρα τῆς «ἀγροτικῆς μεταρύθμισης» τοῦ 1861 καί καλοῦσε τούς ἀγρότες σέ ἐξέγερση. Τό 1862 πιάστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση καί κλείστηκε στό φρούριο τοῦ Πετροπάβλοβσκ, ὅπου ἔμεινε περίπου δυό χρόνια καί μετά καταδικάστηκε σέ ἑφτά χρόνια καταναγκαστικά ἔργα καί σέ ἰσόβια ἐξορία στή Σιβηρία. Ὁ Τσερνισέβσκι ἀπολύθηκε ἀπό τήν ἐξορία μόνο ὅταν εἶχε πιά γεράσει. Ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἔμεινε φλογερός ἀγωνιστής ἐνάντια στήν κοινωνική ἀνισότητα, ἐνάντια σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς καταπίεσης.

Μεγάλες εἶναι οἱ ὑπηρεσίες τοῦ Τσερνισέβσκι στήν ἀνάπτυξη τῆς ρω-

σικῆς ὑλιστικῆς φιλοσοφίας. Οἱ φιλοσοφικές του ἀπόψεις ἦταν τό ἀποκορύφωμα ὅλης τῆς προμαρξικῆς ὑλιστικῆς φιλοσοφίας. Ὁ ὑλισμός τοῦ Τσερνισέβσκι εἶχε ἐπαναστατικό μαχητικό χαρακτήρα. Ὁ Τσερνισέβσκι ἐπέκρινε μέ δριμύτητα τίς διάφορες ἰδεαλιστικές θεωρίες καί προσπάθησε νά μεταπλάσει τή διαλεκτική τοῦ Χέγγελ μέ ὑλιστικό πνεῦμα. Ὁ Κ. Μάρξ ἐκτιμοῦσε πολύ τά ἔργα τοῦ Τσερνισέβσκι καί τόν ὀνόμαζε μεγάλο ρῶσο ἐπιστήμονα. Ὁ Λένιν ἔγραφε ὅτι ὁ Τσερνισέβσκι εἶναι «ὁ μοναδικός πραγματικά μεγάλος ρῶσος συγγραφέας, πού μπόρεσε ἀπό τό 1850 ὥς τό 1888 νά παραμείνει στό ὕψος ἑνός ἀκέραιου φιλοσοφικοῦ ὑλισμοῦ... Μά ὁ Τσερνισέβσκι δέν κατάφερε ἤ ἀκριβέστερα: δέν μποροῦσε, ἐξαιτίας τῆς καθυστέρησης τῆς ρωσικῆς ζωῆς, νά ὑψωθεῖ ὥς τό διαλεκτικό ὑλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 390).

Στήν πέννα τοῦ Τσερνισέβσκι ἀνήκει ὁλόκληρη σειρά λαμπρῶν ἔργων στόν τομέα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τῆς ἱστορίας, τῆς ἠθικῆς, τῆς αἰσθητικῆς. Τά λογοτεχνικά - κριτικά του ἔργα ἄσκησαν τεράστια ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς λογοτεχνίας καί τέχνης. Μέ τό μυθιστόρημα τοῦ Τσερνισέβσκι «Τί νά κάνουμε;» διαπαιδαγωγήθηκαν πολλές γενιές ἐπαναστατῶν στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό.—*172, 218 - 219, 435.*

Τσέτκιν (Zetkin), *Κλάρα* (1857 - 1933) — ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, συγγραφέας, μέ ταλέντο, φλογερή ρήτορας καί προπαγανδίστρια. Στό ἐπαναστατικό κίνημα μπῆκε κατά τό τέλος τῆς δεκαετίας 1870 - 1880, τό 1881 ἔγινε μέλος τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, πού ἦταν τότε παράνομο. Τό 1882 ἔφυγε στήν Ἑλβετία καί ἐγκαταστάθηκε στή Ζυρίχη. Ἐκεῖ συνεργαζόταν δραστήρια στήν ἐφημερίδα «Der Sozialdemokrat» («Ὁ Σοσιαλδημοκράτης»), παράνομο ὄργανο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, καί βοηθοῦσε στό ἔργο τῆς κυκλοφορίας της στή Γερμανία. Ἡ Τσέτκιν, ἀνήκοντας στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, μαζί μέ τή Ρόζα Λούξεμπουργκ, τόν Φ. Μέρινγκ καί τόν Κ. Λῆμπκνεχτ ἔπαιρνε ἐνεργό μέρος στήν πάλη ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν καί στούς ἄλλους ὀπορτουνιστές. Τό 1907 πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ VII συνεδρίου (τῆς Στουτγάρδης), καί οἱ λόγοι της στό συνέδριο ἐκτιμήθηκαν πολύ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε τίς θέσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ διεθνισμοῦ, πάλευε ἐνάντια στό σοσιαλσωβινισμό. Πῆρε δραστήριο μέρος στήν προετοιμασία τῆς διεθνοῦς γυναικείας σοσιαλιστικῆς συνδιάσκεψης στή Βέρνη, τό Μάρτη τοῦ 1915. Τό 1916 μπῆκε στήν ὁμάδα «Διεθνής», καί μετά στήν «Ἕνωση Σπάρτακου». Ἀπό τό 1919 ἦταν μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας· ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος. Στό III συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἐκλέχτηκε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς Διεθνοῦς γυναικείας γραμματείας της. Ἀπό τό 1924 ἦταν μόνιμος πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Διεθνοῦς Ἐργατικῆς Βοήθειας (ΔΕΒ). —*324.*

Τσχακάγια, Μ. Γκ. (Μίχα) (1865 - 1950) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, πολύ παλιός καί ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Μπολσεβίκικου κόμ-

ματος καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Μπῆκε στό ἐπαναστατικό κίνημα τό 1880. Ἀπό τό 1898 ἦταν μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἔκανε κομματική δουλιά στόν Καύκασο, στό Χάρκοβο καί στό Αἰκατερινοσλάβ. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς Ἑνωσιακῆς Ἐπιτροπῆς Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πῆρε μέρος στήν προετοιμασία τοῦ II συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀντιπρόσωπος στό III συνέδριο τοῦ κόμματος ἀπό μέρους τῆς Ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 - 1907. Ἦταν ἀντιπρόσωπος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος. Καταδιώχτηκε ἐπανειλημμένα ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Ἀπό τό 1907 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1917 ἦταν πολιτικός πρόσφυγας στό ἐξωτερικό. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε μαζί μέ τόν Β. Ι. Λένιν στή Ρωσία. Στά 1917 - 1920 ἦταν μέλος τῆς Κομματικῆς ἐπιτροπῆς Τιφλίδας. Μετά τή νίκη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Γεωργία τό 1921 ἀνέλαβε καθοδηγητική κρατική καί κομματική δουλιά: πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΣΟΣΔΥ (Σοβιετικῆς Ὁμόσπονδης Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τῆς Ὑπερκαυκασίας), μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ, πρόεδρος τῆς ΚΕΕ Γεωργίας, μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Γεωργίας.—*15.*

Φ

Φαλιέρ (Fallières), *Κλεμάν Ἀρμάν* (1841 - 1931) — γάλλος ἀστός πολιτικός παράγοντας, δικηγόρος. Στά 1876 - 1890 ἦταν μέλος τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Γαλλίας, ὅπου ἀκολουθοῦσε τούς μετριοπαθεῖς ἀστούς ρεπουμπλικάνους. Ἦταν ὑπουργός σέ μιά σειρά κυβερνήσεις. Ἀπό τό 1890 γερουσιαστής, στά 1899 - 1906 διετέλεσε πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Ἀπό τό 1906 ὥς τό 1913 ἦταν Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.—*53.*

Φράνκ, Σ. Λ. (1877 - 1950) — ἰδεαλιστής φιλόσοφος καί ἀστός οἰκονομολόγος. Ἐπέκρινε τή θεωρία τῆς ἀξίας τοῦ Κ. Μάρξ. Τό 1906 διηύθυνε τό περιοδικό τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων «Σβομπόντα ἱ Κουλτούρα». Τό 1909 πῆρε μέρος στήν ἀντεπαναστατική συλλογή «Βέχι». Ἦταν ὑφηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πετρούπολης καί παράδινε μαθήματα καί σέ ἄλλα ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα. Τό 1922 ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό.—*168, 175, 369.*

Χ

Χέϊσιν, Μ. Λ. (Ρόμουλ) (1871 - 1924) — σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, γιατρός. Τό 1900 ἔκανε σοσιαλδημοκρατική δουλιά στήν Πετρούπολη, τό 1903 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 - 1907 δούλευε στήν Ἐπιτροπή Κρασνογιάρσκ καί σέ συνέχεια στήν ἀχτίδα Βίμποργκ τῆς Πετρούπολης. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στά περιοδικά «Βοζροζντένιγε», «Νάσα Ζαριά», στήν ἐφημερίδα «Λούτς» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε σέ συνεταιριστικές ὀργανώσεις.—*212 - 214.*

Χομιακόφ, Ν. Α. (1850 - 1925) — μεγαλοτσιφλικάς, ὀχτωβριστής. Στά 1886 - 1896 διετέλεσε προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ κυβερνείου Σμολένσκ. Ἀπό τό 1896 ὥς τό 1902 ἦταν διευθυντής τοῦ τμήματος γεωργίας τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας καί Δημοσίων κτημάτων. Ἦταν βουλευτής τῆς ΙΙ, τῆς ΙΙΙ καί τῆς IV Κρατικῆς δούμας· πρόεδρος τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ὥς τό Μάρτη τοῦ 1910.—*17*.

Χραποβίτσκι, Α. Π.—*βλ.* Ἀντόνι Βολίνσκι.

Schippel, M. — *βλ.* Σίππελ, Μάξ.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

('Ιούνης 1909 - 'Οχτώβρης 1910)

1909

'Ιούνης 1909 - 'Οχτώβρης 1910.	'Ο Λένιν ζεῖ στό Παρίσι.
"Οχι ἀργότερα ἀπό τίς 7 (20) τοῦ 'Ιούνη.	'Ο Λένιν πραγματοποιεῖ ἰδαίτερη σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» καί τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τοπικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων, ὅπου κάνει ἀνακοινώσεις γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος καί τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας. Οἱ θέσεις πού πρότεινε ὁ Λένιν ἀποτέλεσαν τή βάση τῶν ἀποφάσεων τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι».
'Ιούνης, 8-17 (21-30).	'Ο Λένιν καθοδηγεῖ τή Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι», παίρνει μέρος στίς συζητήσεις, κάνει τροποποιήσεις στίς ἀποφάσεις καί σέ μιά σειρά ζητήματα προτείνει σχέδια ἀποφάσεων.
'Ιούνης, 8 (21).	'Ο Λένιν ἐκλέγεται στήν πρώτη συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» (μαζί μέ τόν Βισνιέβσκι — Ι. Π. Γκόλντενπεργκ) πρόεδρος τῆς Σύσκεψης, ἐκφωνεῖ λόγους κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς ζύμωσης γιά χωριστό ἀπό τό κόμμα μπολσεβίκικο συνέδριο ἤ μπολσεβίκικη συνδιάσκεψη.
Ιούνης, 9 (22).	'Ο Λένιν προεδρεύει στή δεύτερη συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης, μιλάει κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τοῦ οὐλτιματισμοῦ. Κατά τή διάρκεια τῆς ὁμιλίας τοῦ Β. Π. Σάντσερ (Μαράτ) ἀπαιτεῖ νά γραφοῦν στά πρακτικά τά λόγια τοῦ Σάντσερ γιά τή σύνδεση τοῦ ὀτζοβισμοῦ μέ τόν ἀναρχισμό.

'Ιούνης, 10 (23). 'Ο Λένιν μιλάει στήν τρίτη (πρωϊνή) συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς θεοπλασίας.

Στήν τέταρτη (βραδυνή) συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης ὁ Λένιν μιλάει κατά τή συζήτηση τῆς ἀπόφασης γιά τή σχολή τοῦ Κάπρι.

'Ιούνης, 11 (24). 'Ο Λένιν μιλάει στήν πέμπτη (ἀπογευματινή) συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων στό κόμμα.

'Ιούνης, 12 (25). 'Ο Λένιν μιλάει στήν ἕκτη συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης, πάνω στή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς ἑνότητας τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, αἰτιολογώντας τήν ἀνάγκη νά ἀναγνωριστεῖ ὅτι δέν ἔγινε διάσπαση τῆς ὁμάδας, ἀλλά ἀπόσπαση ἀπ' αὐτή μιᾶς ἀσήμαντης μειοψηφίας.

'Ο Λένιν μιλάει στήν ἕβδομη (βραδυνή) συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης κατά τή συζήτηση τῆς εἰσήγησης γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας.

'Ιούνης, 13 (26). 'Ο Λένιν δευτερολογεῖ στήν ὄγδοη (πρωϊνή) συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήμαματος γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας· ὑποβάλλει σχέδια ἀποφάσεων, πάνω στό ζήτημα αὐτό, κάνει πρόταση νά δημοσιευτεῖ ἡ ἀπόφαση γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας· ἐκλέγεται στήν ἐπιτροπή ἐπεξεργασίας αὐτῆς τῆς ἀπόφασης.

'Ο Λένιν στήν ἔνατη (βραδυνή) συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης προτείνει νά λυθεῖ τό ζήτημα τῆς 'Επιτροπῆς βοήθειας τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας· κάνει διορθώσεις στήν ἀπόφαση σχετικά μέ τή δράση τῆς Δούμας· ὑποβάλλει σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἔκδοση ἑνός ἐκλαϊκευτικοῦ ὀργάνου δίπλα στό ΚΟ.

'Ιούνης, 15 (28). 'Ο Λένιν μιλάει στή δέκατη συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τοῦ κομματικοῦ τύπου, στίς συζητήσεις γιά τό ζήτημα τῆς διεύθυνσης τοῦ ΚΟ καί γιά τή δυνατότητα δημοσίευσης σ' αὐτό φιλοσοφικῶν ἄρθρων· ἐκλέγεται στήν 'Επιτροπή βοήθειας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας· κάνει παρατηρήσεις στήν ἔκθεση τῆς 'Επιτροπῆς διαιτησίας.

'Ιούνης, 16 (29). 'Ο Λένιν στήν ἑνδέκατη συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης προτείνει νά παραταθεῖ ἡ δικαιοδοσία τῆς 'Επιτροπῆς διαιτησίας, νά μειωθεῖ ὁ προϋπολογισμός τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου· προσπαθεῖ νά ἐπιτύχει διά-

θεση χρημάτων γιά ἔκδοση ἐφημερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Μιλάει κατά τή συζήτηση τῆς ἀπόφασης γιὰ τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου· κάνει τροποποιήσεις στό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στό ζήτημα αὐτό.

'Ιούνης, 17 (30). Ὁ Λένιν μιλάει στή δωδέκατη συνεδρίαση τῆς Σύσκεψης κατά τή συζήτηση τῶν σχεδίων ἀπόφασης, γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου, κάνει συμπληρώσεις καί τροπολογίες στήν ἀπόφαση γιά τήν ἐκλογή τῶν συντακτῶν τοῦ ΚΟ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί τῶν νόμιμων μπολσεβίκικων ἐκδόσεων· κάνει προτάσεις γιά τόν ἀριθμό τῶν μελῶν τῆς γραμματείας τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου· ἐπανεκλέγεται στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι».

'Ιούλης, 3 (16). Ἡ «'Ανακοίνωση γιά τή Σύσκεψη τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι»», πού ἔγραψε ὁ Λένιν, δημοσιεύτηκε στό Παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 46, μαζί μέ τίς ἀποφάσεις τῆς Σύσκεψης.

'Ιούλης, 7 (20). Ὁ Λένιν σέ γράμμα του πρός τό γραμματέα τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου (ΔΣΓ) Κ. Χούϊσμανς ἐπικρίνει τή μετάφραση τοῦ προγράμματος καί τοῦ καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ· κάνει γνωστό ὅτι παρέδοσε τή μετάφραση γιά νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἐπεξεργασία της.

'Ιούλης, 11 (24). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Τό ταξίδι τοῦ τσάρου στήν Εὐρώπη καί μερικῶν βουλευτῶν τῆς μαυροεκατονταρχίτικης Δούμας στήν 'Αγγλία» (κύριο ἄρθρο), «Ἡ διάλυση τοῦ λικβινταρισμοῦ» καί ὁ ἐπίλογος ἀπό μέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» «'Απ' ἀφορμή τό γράμμα τοῦ Μ. Λιάντοφ στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι»» δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 46.

'Ιούλης, 16 (29). Ὁ Λένιν στέλνει στό ΔΣΓ κατάλογο τῶν βουλευτῶν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας.

'Ιούλης. Ὁ Λένιν σέ συνομιλία μέ τό γραμματέα τοῦ ρωσικοῦ τμήματος τῆς ΚΕ Α. Π. Γκολουμπκόφ δίνει ὁδηγίες σχετικά μέ τόν ἀγώνα ἐνάντια στούς προβοκάτορες πού εἰσχώρησαν στίς κομματικές ὀργανώσεις.

Τέλη τοῦ 'Ιούλη-Αὔγουστος. Ὁ Λένιν ἀναπαύεται μέ τήν οἰκογένειά του—τή Ν. Κ. Κρούπσκαγια, τή μητέρα της 'Ελιζαβέτα Βασί-

λιεβνα καί τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα—στό χωριό Μπομπόν (διαμέρισμα τοῦ Σηκουάνα καί τοῦ Μάρνη) ἔξω ἀπό τό Παρίσι.

Αὔγουστος, 5 (18). Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τούς ὀργανωτές τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι ἀρνεῖται νά παραδόσει μαθήματα στή σχολή καί προσκαλεῖ τούς μαθητές τῆς σχολῆς νά πᾶνε στό Παρίσι γιά ν' ἀκούσουν μαθήματα δασκάλων-μπολσεβίκων.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Α. Ι. Λιουμπίμοφ, ὅπου ἀντιτίθεται κατηγορηματικά στήν παροχή βοήθειας στόν Τρότσκι γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» τῆς Βιέννης, καί εἰδικά στήν ἐκτύπωσή της στό τυπογραφεῖο τῆς «Προλετάρι».

Αὔγουστος, 11 (24). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τό γραμματέα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» κάνει γνωστό ὅτι πῆρε τό φύλ. ἀρ. 7 - 8 τῆς ἐφημερίδας, διατυπώνει τό σχέδιο τοῦ ἑπόμενου φύλλου (ἀρ. 47 - 48) τῆς «Προλετάρι», σημειώνει ποιά ἄρθρα σκέπτεται νά γράψει γιά τό φύλλο αὐτό, ἐκδηλώνει τήν ἀγανάκτησή του γιά τήν καριερίσικη φραξιονιστική στάση τοῦ Τρότσκι.

Ἀνάμεσα στίς 12 καί 17 (25 καί 30) τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Λένιν σέ σχέδιο γράμματος τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου πρός τό Συμβούλιο τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι τονίζει ὅτι τό ζήτημα τῆς ἐπιβολῆς «ἰδεολογικοῦ ἐλέγχου» στή σχολή ἀπό μέρους τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου μπορεῖ νά λυθεῖ μόνο ἄν τό Συμβούλιο τῆς σχολῆς στείλει λεπτομερεῖς καί ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά τήν ὀργάνωσή της, γιά τή σύνθεση τῶν μαθητῶν της, γιά τό πρόγραμμα τῶν μαθημάτων.

Ἀνάμεσα στίς 14 καί 20 τοῦ Αὐγούστου (27 τοῦ Αὐγούστου καί 2 τοῦ Σεπτέμβρη). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τό γραμματέα τῆς Συντακῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ κάνει γνωστό ὅτι τά ἄρθρα γιά τήν «Προλετάρι» πού ὑποσχέθηκε, θά τά στείλει κατευθείαν στό τυπογραφεῖο, ὅτι θά ἐπιστρέψει ἀπό τό Μπομπόν στό Παρίσι ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 15 τοῦ Σεπτέμβρη· προτείνει νά ἀφιερωθεῖ ἕνα φύλλο τῆς «Προλετάρι» στήν κριτική τῆς ὀπορτουνιστικῆς πολιτικῆς τῆς Μπούντ.

Μέσα Αὐγούστου. Ὁ Λένιν στέλνει στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τήν ἐγκύκλιο πού πῆρε ἀπό τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο σχετικά μέ τήν ὀργάνωση συλλαλητηρίων καί συγκεντρώσεων διαμαρτυρίας γιά τήν ἰμπεριαλιστική καί κατακτητική πολιτική τῆς ἰσπανικῆς κυβέρνησης στό Μαρόκο.

Αὔγουστος, 17 (30). Ὁ Λένιν, ἀπαντώντας στούς μαθητές τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι, ἐξηγεῖ τόν ἀντικομματικό, φραξιονιστικό χα-

	ρακτήρα αὐτῆς τῆς σχολῆς, χαρακτηρίζει τούς δασκάλους της ὀτζοβιστές-θεοπλάστες, ἐπαναλαμβάνει τήν ἄρνησή του νά παραδόσει μαθήματα στή σχολή καί καλεῖ τούς μαθητές νά πᾶνε στό Παρίσι.
Αὔγουστος, 20-25 (Σεπτέβρης, 2 - 7).	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας».
Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 20-ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 25 τοῦ Αὐγούστου (2 - 7 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τόν Α. Ι. Λιουμπίμοφ δίνει τή συγκατάθεσή του νά δημοσιευτεῖ ἡ ἀπάντησή του στούς μαθητές τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι καί νά τή χρησιμοποιήσει στήν ἔκθεσή του· κάνει γνωστό ὅτι γράφει ἄρθρο ἐνάντια στόν Α. Μπογκντάνοφ (Μαξίμοφ) μέ αὐστηρή κριτική ἐνάντια στούς ὀτζοβιστές.
Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 21 ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ Αὐγούστου (3 - 8 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τόν Α. Ι. Λιουμπίμοφ ὑπενθυμίζει νά τοῦ στείλει τό «Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», πού χρειάζεται γιά νά δουλέψει τό ἄρθρο του «Ξεσκεπασμένοι λικβινταριστές».
Αὔγουστος, 25 (Σεπτέμβρης, 7).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τό γραμματέα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ κάνει γνωστό ὅτι ἔστειλε τό τέλος τοῦ ἄρθρου του «Σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας» στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι».
Αὔγουστος, 29 (Σεπτέμβρης, 11).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Κ. Χούϊσμανς ὑπόσχεται νά ἐπισπεύσει τήν ἀποστολή τῆς μετάφρασης τοῦ Προγράμματος καί τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ.
Δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Αὐγούστου.	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ ὀτζοβιστές-οὐλτιματιστές ἀπεργοσπάστες».
Καλοκαίρι.	Ὁ Λένιν ἐπισκέπτεται τόν Πώλ Λαφάργκ στό Ντραβέϊλ (κοντά στό Παρίσι) καί συζητάει μαζί του γιά τό βιβλίο του «Ὑλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός».
Ὄχι ἀργότερα ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Σεπτέμβρη.	Ὁ Λένιν γυρίζει ἀπό τό Μπομπόν στό Παρίσι.
Σεπτέμβρης, 4 (17).	Ὁ Λένιν κάνει γνωστό στόν Κ. Χούϊσμανς ὅτι σάν συμπλήρωμα στή μετάφραση τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ θά γίνει μιά ἱστορική ἀνασκόπησή του.
Σεπτέμβρης, 5 (18).	Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Γιά τίς ἐκλογές στήν Πετρούπολη», «Ξεσκεπασμένοι λικβινταριστές» καί ἡ ση-

	μείωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς «'Απ' ἀφορμή τό ἀνοιχτό γράμμα τῆς 'Εκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπιτροπῆς περιοχῆς Μόσχας» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 47 - 48.
Νωρίτερα ἀπό τίς 7 (20) τοῦ Σεπτέμβρη.	'Ο Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Μ. Π. Τόμσκι ἐπικρίνει αὐστηρά τήν ὀτζοβιστική σχολή τοῦ Κάπρι, ξεσκεπάζει τό φραξιονισμό τοῦ Τρότσκι, ἀναλύει τήν ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν.
Σεπτέμβρης, 11 (24).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ καί τῆς θεοπλασίας» δημοσιεύτηκε στό Παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 47 - 48.
Σεπτέμβρης, 14 (27).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «'Ακόμη μιά φορά γιά τήν κομματικότητα καί τήν ἀκομματικότητα» δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νόβι Ντέν», ἀρ. φύλ. 9.
Σεπτέμβρης, 17 (30).	'Ο Λένιν στέλνει στό ΔΣΓ τή μετάφραση τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί παρακαλεῖ τόν Κ. Χούϊσμανς νά τοῦ στείλει τά τυπογραφικά δοκίμια τοῦ Καταστατικοῦ.
Σεπτέμβρης, 19 ('Οχτώβρης, 2).	'Ο Λένιν κάνει διάλεξη στό Παρίσι γιά τίς ἀναπληρωματικές ἐκλογές (τό Σεπτέμβρη) τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας στήν Πετρούπολη.
"Οχι νωρίτερα ἀπό τίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη (2 τοῦ 'Οχτώβρη).	'Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Α. Ι. Λιουμπίμοφ σχετικά μέ τό σχέδιο ἀπάντησης τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου στό Συμβούλιο τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι.
'Οχτώβρης, 3 (16).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Συζήτηση μέ τούς μπολσεβίκους τῆς Πετρούπολης» καί ἡ σημείωση στό ἄρθρο «Οἱ ἐκλογές τῆς Πετρούπολης» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 49.
Νωρίτερα ἀπό τίς 5 (18) τοῦ 'Οχτώβρη.	'Ο Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Α. Β. Καρπίνσκι ἐνδιαφέρεται γιά τά ζητήματα πού σχετίζονται μέ τή μεταφορά τῆς κομματικῆς βιβλιοθήκης ἀπό τή Γενεύη στό Παρίσι.
'Οχτώβρης, 12 (25).	'Ο Λένιν μέ γράμμα στή μητέρα του, τήν Μ.Α. Οὐλιάνοβα, τῆς κάνει γνωστό ὅτι πῆρε ἀπ' αὐτήν καί τίς ἀδελφές του τά γράμματα καί τά χρήματα, πού τοῦ ἔστειλε ὁ ἐκδότης· παρακαλεῖ τόν Ντ. Ι. Οὐλιάνοφ, νά τοῦ γράψει γιά τήν κατάσταση τῆς ὑγείας τῆς Μαρίας 'Ιλίνιτσνα.
'Οχτώβρης, 15 (28).	'Ο Λένιν κάνει διάλεξη στή Λιέγη γιά τά μέλη τῶν

	σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων μέ θέμα: «Ἡ κατάσταση τοῦ κόμματος».
Ὀχτώβρης, 16 (29).	Ὁ Λένιν κάνει δημόσια διάλεξη στή Λιέγη μέ θέμα: «Ἡ ἰδεολογία τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης».
Νωρίτερα ἀπό τίς 21 τοῦ Ὀχτώβρη (3 τοῦ Νοέμβρη).	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Γιά τίς μεθόδους δυναμώματος τοῦ κόμματός μας καί τῆς ἑνότητάς του».
Ὀχτώβρης, 21-22 (Νοέμβρης, 3-4).	Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ, «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Λόγω τῆς ἄρνησης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ νά δημοσιεύσει τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τίς μεθόδους δυναμώματος τοῦ κόμματός μας καί τῆς ἑνότητάς του» σάν ἄρθρο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ Β. Ι. Λένιν ὑποβάλλει σχέδιο ἀπόφασης γιά τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητάς του.
Οχτώβρης, 22 (Νοέμβρης, 4).	Ὁ Λένιν ὑποβάλλει δήλωση ὅτι ἀποχωρεῖ ἀπό τήν Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ (λόγω τῆς ἄρνησης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ νά δημοσιεύσει τό ἄρθρο του «Γιά τίς μεθόδους δυναμώματος τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητάς του» καί τῆς ἀπόριψης τοῦ σχεδίου του ἀπόφασης πάνω στό ζήτημα αὐτό) καί ἀπαιτεῖ νά δημοσιευτεῖ ἡ δήλωσή του στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» μαζί μέ τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό δυνάμωμα τοῦ κόμματος καί τῆς ἑνότητάς του.
Ὀχτώβρης, 23 (Νοέμβρης, 5).	Ὁ Λένιν πηγαίνει ἀπό τό Παρίσι στίς Βρυξέλλες γιά νά πάρει μέρος στήν ἑνδέκατη σύνοδο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου.
Ὀχτώβρης, 24 (Νοέμβρης, 6).	Ὁ Λένιν κάνει γνωστό στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ὅτι ἀνακαλεῖ τή δήλωσή του γιά ἀποχώρηση ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή Διεθνή συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν δημοσιογράφων στίς Βρυξέλλες· παίρνει τό λόγο καί τούς πληροφορεῖ ὅτι στή Ρωσία ἱδρύθηκε ὀργάνωση τῶν σοσιαλιστῶν δημοσιογράφων.
Ὀχτώβρης, 25 (Νοέμβρης, 7).	Ὁ Λένιν μιλάει στή συνεδρίαση τῆς ἑνδέκατης συνόδου τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου στίς Βρυξέλλες πάνω στό ζήτημα τῆς διάσπασης τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ὀλλανδίας.
Ὀχτώβρης, 26	Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς Διακοι-

(Νοέμβρης, 8).	νοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου.
'Αργότερα ἀπό τίς 26 τοῦ 'Οχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη).	'Ο Λένιν ἐπιστρέφει ἀπό τίς Βρυξέλλες στό Παρίσι.
'Οχτώβρης, 31 (Νοέμβρης, 13).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «'Ο τσάρος ἐνάντια στό φιλλανδικό λαό» δημοσιεύεται σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 9.
'Οχτώβρης.	'Ο Λένιν μέ γράμμα πρός τήν ὁμάδα μαθητῶν τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι τούς κάνει γνωστό ὅτι πῆρε τά δυό γράμματά τους «γιά τή διάσπαση πού ἄρχισε στή «σχολή»» καί ἐκφράζει τήν ἐπιδοκιμασία του γιά τόν «ξεκάθαρο διαχωρισμό» ἀνάμεσα σ' ἕνα τμῆμα μαθητῶν καί στούς μπογκντανοφικούς· δίνει στούς μαθητές πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τούς ὀτζοβιστές μιά σειρά συγκεκριμένες συμβουλές καί ὁδηγίες.
"Οχι νωρίτερα ἀπό τόν 'Οχτώβρη.	'Ο Λένιν δίνει στήν Οἰκονομική ἐπιτροπή τοῦ Μπολσεβίκικου κέντρου γραπτές ὁδηγίες σχετικά μέ τή σύνταξη τοῦ ἀπολογισμοῦ γιά τόν 'Ιούνη - Σεπτέμβρη 1909.
"Οχι νωρίτερα ἀπό τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1909-ὄχι	'Ο Λένιν διαβάζει τό βιβλίο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι» καί κάνει διάφορες σημειώσεις σ' αὐτό.
ἀργότερα ἀπό τόν 'Απρίλη τοῦ 1911.	'Ο Λένιν διαβάζει τό βιβλίο τοῦ Γ. Μ. Στεκλόφ «Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι, ἡ ζωή καί ἡ δράση του (1828 - 1889)» καί κάνει πάνω σ' αὐτό διάφορες σημειώσεις.
Νοέμβρης, 1 (14).	'Ο Λένιν μαζί μέ τόν Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι καί ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ στέλνει στό Γραφεῖο 'Εξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ δήλωση γιά τήν ἀνάγκη νά συγκληθεῖ σέ συντομότατο χρονικό διάστημα ὁλομέλεια τῆς ΚΕ.
Νοέμβρης, 3 (16).	'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Ε. Βιλόνοφ, πού ἦρθε στό Παρίσι μετά τή διάσπαση στή σχολή τοῦ Κάπρι. Σέ γράμμα πρός τόν Μ. Γκόρκι ὁ Λένιν τοῦ κάνει γνωστό ὅτι συναντήθηκε καί συνομίλησε μέ τόν Ν. Ε Βιλόνοφ. 'Εκφράζει τίς μεγάλες του εὐχαριστίες στόν Γκόρκι, γιατί μέ τό καλλιτεχνικό του ταλέντο πρόσφερε τεράστια ὑπηρεσία στό ἐργατικό κίνημα.
'Αργότερα ἀπό τίς 3 16) τοῦ Νοέμβρη.	'Ο Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Μ. Γκόρκι τοῦ διευκρινίζει ὅτι εἶναι λαθεμένες οἱ ἀπόψεις του γιά τά αἴτια καί τό χαρακτήρα τῆς διάσπασης ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς ὀτζοβιστές-θεοπλάστες, τονίζει ὅτι ἡ βάση τῆς διάσπασης βρίσκεται στίς δια-

φορετικές ἀπόψεις «πάνω σέ ὅλη τή σύγχρονη κατάσταση (καί στό μαρξισμό, φυσικά)».

Νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο τῆς διάλεξης «Ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ (Ἡ ἐπιτυχία τῆς «Βέχι» καί ἡ κοινωνική της σημασία)».

Νοέμβρης, 13 (26). Ὁ Λένιν κάνει στό Παρίσι δημόσια διάλεξη «Ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ (Ἡ ἐπιτυχία τῆς «Βέχι» καί ἡ κοινωνική της σημασία)».

Νοέμβρης, 19 (Δεκέμβρης, 2). Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τόν Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ δίνει σύντομο χαρακτηρισμό τῆς κατάστασης στό κόμμα· τονίζει ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη μιά νέα πανδημοκρατική πίεση ἐνάντια στόν τσαρισμό· σέ σχέση μ' αὐτό ἐξετάζει τό ζήτημα τῶν δρόμων τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιᾶς σ'αὐτήν.

Νοέμβρης, 20 ἤ 21 (Δεκέμβρης,3 ἤ 4). Σέ γράμμα πρός τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα ὁ Λένιν γράφει γιά τήν ἀνόητη ἐπινόηση τοῦ ἀστικοῦ τύπου τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τοῦ ρωσικοῦ σχετικά μέ τή διαγραφή τοῦ Μ. Γκόρκι ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ἐνδιαφέρεται γιά τήν κατάσταση τῆς οἰκογένειας· γράφει γιά τίς μελέτες του στή βιβλιοθήκη· παρακαλεῖ νά τοῦ στείλουν τά βιβλία του πού ἄφησε στή Ρωσία, «ἄν ὄχι ὅλα, ἔστω ὅ,τι ὑπάρχει τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς καί τῶν καλύτερων κλασικῶν».

Νοέμβρης, 21 (Δεκέμβρης, 4). Ὁ Λένιν κάνει ἔκθεση γιά τήν ἑνδέκατη σύνοδο τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου στήν τακτική συνέλευση τῆς 2ης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Νοέμβρης, 24-25 (Δεκέμβρης, 7-8). Ὁ Λένιν γράφει στή Μ. Α. Οὐλιάνοβα ὅτι πῆρε τά γράμματα ἀπ' αὐτήν καί τήν Μ. Ι. Οὐλιάνοβα· παρακαλεῖ τήν Μ. Ι. Οὐλιάνοβα νά ἐξοικονομήσει μιά νέα στατιστική τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, πού βγῆκε στή Μόσχα, γιά τά χρόνια 1907 - 1909.

Νοέμβρης, 26 (Δεκέμβρης, 9). Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τήν Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τήν παρακαλεῖ νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τό ἐπικείμενο συνέδριο τῶν στατιστικῶν στή Μόσχα γιά νά ἐξοικονομήσει μέσω γνωστῶν τίς στατιστικές ἐκδόσεις πού τοῦ εἶναι ἀπαραίτητες.

Ὁ Λένιν γράφει μιά ἔκκληση πρός ὅλους τούς στατιστικούς τῶν ζέμστβο, τῶν δημοτικῶν καί κυβερνητικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ρωσίας μέ τήν παράκληση νά τοῦ στείλουν στατιστικά στοιχεῖα, πού τοῦ εἶναι ἀπαραίτητα γιά τή συνέχιση τῆς ἐργασίας «Γιά τό

ἀγροτικό ζήτημα γενικά καί εἰδικά γιά τόν καπιταλισμό στήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Ρωσίας».

Νωρίτερα ἀπό τίς 28 τοῦ Νοέμβρη (11 τοῦ Δεκέμβρη). 'Ο Λένιν διαβάζει τό βιβλίο τοῦ Τσερεβάνιν «Ἡ σύγχρονη κατάσταση καί τό πιθανό μέλλον» καί κάνει σ' αὐτό διάφορες σημειώσεις.

Νοέμβρης, 28 (Δεκέμβρης, 11). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ὁρισμένες αἰτίες τῆς σύγχρονης ἰδεολογικῆς σύγχυσης», «Οἱ μέθοδοι τῶν λικβινταριστῶν καί τά κομματικά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων», «Ἡ «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» καί ὁ Τσερεβάνιν», «Τά παραμύθια τοῦ ἀστικοῦ τύπου γιά διαγραφή τοῦ Γκόρκι» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 50.

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἐπονείδιστη χρεωκοπία» δημοσιεύτηκε σέ χωριστό παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 50.

Τέλη τοῦ Νοέμβρη. 'Ο Λένιν στό Παρίσι κάνει διαλέξεις στούς μαθητές πού ἀποβλήθηκαν ἀπό τή σχολή τοῦ Κάπρι μέ τά θέματα: «Ἡ σημερινή κατάσταση καί τά καθήκοντά μας» καί «Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν».

'Ο Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Γιά τήν ἰδεολογική ἀποσύνθεση καί σύγχυση στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας».

Φθινόπωρο. 'Ο Λένιν γράφει «Ἐπεξηγηματικό σημείωμα στό σχέδιο τῶν βασικῶν θέσεων τοῦ νόμου γιά τήν 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα» γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας.

Δεκέμβρης, 3(16). 'Ο Λένιν σέ γράμμα πρός τόν Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ ἀναλύει θεωρητικά τό ζήτημα τῆς πάλης τῶν δυό δρόμων τῆς καπιταλιστικῆς ἀγροτικῆς ἐξέλιξης τῆς Ρωσίας στό σημερινό στάδιο.

Δεκέμβρης, 13(26). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Γιά τή «Βέχι»» δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νόβι Ντέν», ἀρ. φύλ. 15.

Δεκέμβρης, 20 (2 τοῦ Γενάρη 1910). 'Ο Λένιν μέ γράμμα πρός τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τήν παρακαλεῖ νά τοῦ στείλει τά ὑλικά τῆς Μόσχας σχετικά μέ τίς ἐκλογές τῆς Ι, τῆς ΙΙ καί τῆς ΙΙΙ Δούμας.

Δεκέμβρης, 24 (6 τοῦ Γενάρη 1910). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ τελευταία λέξη τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ» καί «Ἡ ἐνδέκατη σύνοδος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου» δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 10.

Δεύτερο δεκαπεν- 'Ο Λένιν κάνει τίς διαλέξεις «Γιά τή σημερινή κατά-

θήμερο τοῦ Δεκέμβρη.	σταση» καί «Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν» στή δεύτερη ὁμάδα τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς τοῦ Κάπρι, πού ἦρθε στό Παρίσι.
Τέλη τοῦ Δεκέμβρη.	Ὁ Λένιν γράφει τό σημείωμα «Γιά τήν ὁμάδα «Βπεριόντ»».
	Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τῆς κάνει γνωστό ὅτι κατά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν Γιουβιζί (μιά μικρή πόλη ὄχι πολύ μακριά ἀπό τό Παρίσι, ὅπου ὁ Λένιν πῆγε νά δεῖ τίς πτήσεις τῶν ἀεροπλάνων) τό ποδήλατό του συντρίφτηκε ἀπό ἕνα αὐτοκίνητο («ἐγώ πρόλαβα καί πήδησα»).
Τέλη τοῦ Δεκέμβρη-νωρίτερα ἀπό τίς 6 τοῦ Γενάρη 1910.	Ὁ Λένιν θεωρεῖ τό ἄρθρο τοῦ Φ. Μ. Κόϊγκεν ('Ιόνοφ) «Εἶναι ἄραγε δυνατή ἡ κομματική ἑνότητα;».
Δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1909.	Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή δουλιά τῆς 'Επιτροπῆς βοήθειας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.

1910

Γενάρης, 2-23 (Γενάρης, 15 Φλεβάρης, 5).	Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Παρίσι· ὑποβάλλει σχέδιο ἀπόφασης «Γιά τήν κατάσταση στό κόμμα» πού καταδικάζει τό λικβινταρισμό καί τόν ὀτζοβισμό· ὁ Λένιν ἐκλέγεται ἀπό τήν ὁλομέλεια στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο.
Γενάρης, 9 (22).	Ὁ Λένιν γράφει στά γερμανικά ἀπαντητικό γράμμα σέ κάποιον ἄγνωστό του, πού τοῦ γράφει ὅτι ἐπειδή εἶναι ἀπασχολημένος, δέν ἀναλαμβάνει νά γράψει μιά σύντομη ἀνασκόπηση τῆς ἱστορίας τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας, παραπέμπει στή σχετική βιβλιογραφία γιά τό ζήτημα αὐτό, ὑποδείχνει ὅτι στό ΣΔΕΚΡ ὑπάρχουν δυό ρεύματα: οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι καί ὅτι ὁ Τρότσκι παίρνει κεντριστική θέση.
Γενάρης, 17-18 (30 - 31).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τή Μ. Ι. Οὐλιάνοβα τῆς γνωρίζει μέ τί ἀσχολεῖται τόν τελευταῖο καιρό, τήν εὐχαριστεῖ γιά τά ὑλικά τῆς στατιστικῆς ὑπηρεσίας τῆς πόλης Μόσχας, πού τοῦ ἔστειλε.
Τέλη Γενάρη.	Ὁ Λένιν στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ τάσσεται ἐνάντια στή δημοσίευση στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τοῦ λικβινταριστικοῦ ἄρθρου τοῦ Λ. Μάρτοφ «Στό σωστό δρόμο».

Φλεβάρης, 4 (17). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Ντ. Ι. Οὐλιάνοφ· τοῦ κάνει γνωστό ὅτι τό πρόβλημα σκακιοῦ πού τοῦ ἔστειλε τό ἔλυσε μέ εὐκολία· τοῦ προτείνει νά λύσει μιά ἐνδιαφέρουσα ἄσκηση σκακιοῦ. Ζητεῖ πληροφορίες γιά τήν ὑγεία του.

Φλεβάρης, 9 (22). Ὁ Λένιν μαζί μέ ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ ὑπογράφει χαιρετιστήριο γράμμα πρός τόν Ἄουγκουστ Μπέμπελ μέ τήν εὐκαιρία τῶν 70 χρόνων ἀπό τή γέννησή του.

Νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Λένιν κάνει διορθώσεις στή μετάφραση πού ἔκανε ἡ Ν.Κ. Κρούπσκαγια τοῦ ἄρθρου τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ «Ἄουγκουστ Μπέμπελ».

Ὁ Λένιν διορθώνει τό κείμενο τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης μιᾶς μή περιοδικῆς συλλογῆς γιά συζήτηση διαφόρων θεμάτων, πού ἐξετάστηκε στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ».

Φλεβάρης, 13 (26). Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Πρός τήν ἑνότητα», ὅπου κάνει ἐκτίμηση τῶν ἀποφάσεων τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 11.

Φλεβάρης - ἀρχές τοῦ Μάρτη. Ὁ Λένιν στό «Σχέδιο γράμματος πρός τούς «μεσεγγυητές»» (Κάουτσκι, Μέρινγκ, Τσέτκιν) σημειώνει τά πιό σοβαρά στάδια καί ἐπεισόδια τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στά 1906 - 1909, χαρακτηρίζει τίς θέσεις πού κράτησαν οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι στό ζήτημα τῆς κομματικῆς ἑνοποίησης καί καθορίζει τούς ὅρους, κάτω ἀπό τούς ὁποίους εἶναι δυνατή ἡ συνεργασία μέ τούς μενσεβίκους.

Μάρτης, 4 ἤ 5 (17 ἤ 18). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ· κάνει γνωστό ὅτι ἡ τσαρική κυβέρνηση ἀπαίτησε ἀπό τό Βέλγιο τήν ἔκδοση κάποιου Γκάϊβας, πού κατηγορεῖται ὅτι ἔκανε ἀπαλλοτριώσεις στή Ρωσία, καί ἀπευθύνεται στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ καί στή διοίκηση ὅλων τῶν παρισινῶν ὁμάδων βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ τήν παράκληση νά συγκεντρώσουν χωρίς καθυστέρηση πληροφορίες πού νά ἀποδείχνουν τόν πολιτικό χαρακτήρα τῆς ὑπόθεσης Γκάϊβας. Τό γράμμα τοῦ Λένιν δημοσιεύτηκε σέ φυλλάδιο τοῦ ΓΕΚΕ στίς 5 (18) τοῦ Μάρτη.

Μάρτης, 5 (18). Ὁ Λένιν ὑπογράφει τό σχέδιο συμφωνίας γιά τή συμμετοχή τοῦ μπολσεβίκικου ὀργάνου «Προλετάρι» στήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά».

Μάρτης, 6 (19). Στό φύλ. ἀρ. 1 τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ» δημοσιεύεται τό πρῶτο μέρος τῆς ἐργασίας τοῦ Λένιν «Σημειώσεις δημοσιολόγου», «Σχετικά μέ τήν «πλατφόρμα» τῶν ὀπαδῶν καί ὑπερασπιστῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ».

Μάρτης, 7 (20). Ὁ Λένιν μιλάει στή συγκέντρωση τῆς 2ης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ κατά τή συζήτηση τῆς ἔκθεσης γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ καί τάσσεται ὑπέρ τῆς ἑνοποίησης μέ τούς κομματικούς-μενσεβίβίκους (πλεχανοφικούς).

Μάρτης, 8(21). Ὁ Λένιν γράφει στά γαλλικά γράμμα στό ΔΣΓ πρός τόν Κ. Χούϊσμανς· τοῦ κάνει γνωστό ὅτι δέν ἔχει πληροφορίες γιά τόν Γκάϊβας· ὑπόσχεται πώς θά πάρει σχετικές πληροφορίες καί θά τίς στείλει στό δικηγόρο του.

Μάρτης, 11 (24). Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα».

Μάρτης, 14 (27). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Ν. Ε. Βιλόνοφ τόν πληροφορεῖ γιά τήν κοινή πάλη τῶν μπολσεβίκων καί τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων (πλεχανοφικῶν) ἐνάντια στούς λικβινταριστές, τοῦ γράφει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δυναμώσει ἡ ζύμωση σχετικά μέ τήν ἀποχώρηση τῶν πλεχανοφικῶν ἀπό τίς λικβινταριστικές (τίς γκολοσοφικές) ὁμάδες, γιά ἀντικατάσταση στό ΓΕΚΕ τοῦ γκολοσοφικοῦ μέ πλεχανοφικό.

Μάρτης, 15 (28). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Γ. Τίσκα· τόν πληροφορεῖ ὅτι πῆρε τά ἄρθρα τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ, πού τοῦ ἔστειλε αὐτός, διαμαρτύρεται ἔντονα γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ Α. Βάρσκι μέ ἄλλον ἀντιπρόσωπο τῆς πολωνικῆς ἀντιπροσωπείας στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ.

Μάρτης, 16(29). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ συμφωνεῖ μέ τή σκέψη πού ἐξέφρασε γιά τήν ἀνάγκη προσέγγισης ὅλων τῶν πραγματικά σοσιαλδημοκρατικῶν στοιχείων γιά τόν ἀγώνα ἐνάντια στό λικβινταρισμό καί στόν ὀτζοβισμό· προτείνει στόν Πλεχάνοφ νά συναντηθοῦν γιά νά συζητήσουν τήν κατάσταση τοῦ κόμματος.

Μάρτης, 23 (Ἀπρίλης, 5). Ὁ Λένιν στέλνει στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔκθεση σχετικά μέ τίς προστριβές στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ.

Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ «Γκόλος» τῶν λικβινταριστῶν ἐνάντια στό κόμμα (Ἀπάντηση στή «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»)» καί «Γιά τί πρέπει νά ἀγωνι-

ζόμαστε;» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 12.

Μάρτης, 25 ('Απρίλης, 7). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Ν. Ε. Βιλόνοφ· τόν πληροφορεῖ ὅτι τοῦ στέλνει στό Νταβός (Ἑλβετία) τίς ἀποφάσεις τῆς ὁμάδας τῶν κομματικῶν μενσεβίκων τοῦ Παρισιοῦ καί τονίζει ὅτι εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό «νά συσπειρωθοῦν ἔτσι ἤ ἀλλιῶς καί νά ἐκδηλωθοῦν ἀνοιχτά» οἱ ἐκεῖ κομματικοί-μενσεβίκοι.

Νωρίτερα ἀπό τίς 27 τοῦ Μάρτη (9 τοῦ 'Απρίλη). Ὁ Λένιν προτείνει στήν κλειστή συνεδρίαση τῆς 2ης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ μιά ἀπόφαση γιά διαγραφή ἀπό τό κόμμα τριῶν μενσεβίκων-λικβινταριστῶν πού ἀρνήθηκαν νά μποῦν στό κλιμάκιο τῆς ΚΕ στή Ρωσία. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Λένιν γίνεται δεκτή.

Μάρτης, 28 ('Απρίλης, 10). Ὁ Λένιν ὑπογράφει ἕνα γράμμα πού ἀπευθύνεται στήν Κεντρική Διοίκηση τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας· στό γράμμα ἐπικρίνονται οἱ ταλαντεύσεις πού ἐκδηλώνουν στόν ἀγώνα ἐνάντια στούς λικβινταριστές οἱ ἀντιπρόσωποί της στό ΓΕΚΕ.

Μάρτης, 29 ('Απρίλης, 11). Ὁ Λένιν ἀπαντάει σέ γράμμα τοῦ Μ. Γκόρκι σχετικά μέ τήν κομματική ἑνοποίηση καί δίνει ἐκτίμηση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Γενάρη τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

'Απρίλης, 9 (22). Ὁ Λένιν ὑπογράφει ἀπόδειξη ὅτι πῆρε ἀπό τόν Α. Ι. Λιουμπίμοφ σέ πλήρη τάξη τό χρηματικό ἀπολογισμό τῆς πλατιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Προλετάρι» γιά τό χρονικό διάστημα 1 (14) τοῦ Ἰούνη 1909 μέχρι τίς 27 τοῦ Γενάρη (9 τοῦ Φλεβάρη) 1910.

'Απρίλης, 17 (30). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τή Μ. Μ. Ζόλινα τῆς γνωρίζει τά μέτρα πού πάρθηκαν γιά τήν παραλαβή τῆς κομματικῆς ἐπιχορήγησης πού προορίζεται γιά τήν θεραπεία τοῦ Ν.Ε. Βιλόνοφ. Συμβουλεύει τόν Βιλόνοφ νά παραμείνει στό Νταβός (Ἑλβετία) ὥς τήν πλήρη ἀνάρρωσή του.

'Απρίλης, 19 (Μάης, 2). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα· τῆς γνωρίζει τίς ἀσχολίες του καί τήν τραγική κατάσταση τῶν ρώσων ἐμιγκρέδων.

Νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ 'Απρίλη (9 Μάη). Ὁ Λένιν γράφει δήλωση στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τήν κατάσταση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ ἀπ' ἀφορμή τήν ἀντικομματική διαγωγή τοῦ λικβινταριστικοῦ τμήματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καί ἐπιμένει νά ἀντικατασταθοῦν οἱ λικβινταριστές μέ κομματικούς-μενσεβίκους.

'Απρίλης, 26 (Μάης, 9).	Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν: «'Εκστρατεία ἐνάντια στή Φιλλανδία», «Φοβοῦνται γιά τό στρατό», «'Η κομματική ἕνωση στό ἐξωτερικό», «Ένα ἀπό τά ἐμπόδια γιά τήν κομματική ἑνότητα» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 13.
Μάης, 25 ('Ιούνης, 7).	Στό φύλ. ἀρ. 2 τοῦ «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ» δημοσιεύεται τό δεύτερο μέρος τῆς ἐργασίας τοῦ Λένιν «Σημειώσεις δημοσιολόγου», ««'Η ἑνωτική κρίση» τοῦ κόμματός μας».
'Ιούνης, 15 (28).	'Ο Λένιν φεύγει ἀπό τό Παρίσι στό Κάπρι γιά νά ἐπισκεφτεῖ τόν Μ. Γκόρκι.
'Ιούνης, 18 ('Ιούλης, 1).	'Ο Λένιν ταξιδεύοντας γιά τό Κάπρι γράφει ἀπό τή Νεάπολη γράμμα στή Μ. Α. Οὐλιάνοβα.
'Ιούνης, 18-30 ('Ιούλης, 1-13).	'Ο Λένιν μένει στό Κάπρι στόν Μ. Γκόρκι.
'Ιούλης, 1 (14).	'Ο Λένιν φεύγει ἀπό τό Κάπρι.
'Ιούλης, 7 (20).	'Ο Λένιν γράφει γράμμα στόν Γ. Τίσκα· τοῦ κάνει γνωστή τήν κρίσιμη κατάσταση στό ρωσικό τμῆμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ λόγω τῆς σύλληψης τριῶν μελῶν της-μπολσεβίκων· παρακαλεῖ νά στείλουν στή Ρωσία ἕναν πολωνό-μέλος τῆς ΚΕ καί τόν Γ. Σ. Γκανέτσκι μέ τό σκοπό νά συγκληθεῖ τό ρωσικό κλιμάκιο τῆς ΚΕ καί νά πάρει τά ἀναγκαῖα μέτρα γιά τήν ἐξάλειψη τῆς κατάστασης πού δημιουργήθηκε.
'Ιούλης, 9 ἤ 10 Αὔγουστος, 10 ('Ιούλης, 22 ἤ 23 Αὔγουστος, 23).	'Ο Λένιν ζεῖ μέ τήν οἰκογένειά του, τή Ν. Κ. Κρούπσκαγια καί τή μητέρα της, στήν παραθαλάσσια πολίχνη Πορνίκ (Γαλλία) στίς ἀκτές τοῦ Βισκαϊκοῦ κόλπου.
'Ιούλης, 19 (Αὔγουστος, 1).	'Ο Λένιν γράφει γράμμα στόν Ντ. Μ. Κοτλιαρένκο στό Παρίσι· τόν παρακαλεῖ νά παραγγείλει γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Προλετάρι» τόν «'Απολογισμό τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῆς Λαϊκῆς ἐλευθερίας γιά τήν 3η σύνοδο τῆς Κρατικῆς Δούμας» καί τό βιβλίο «Στή μνήμη τοῦ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι»· ἐπισημαίνει τήν ἀπροσεξία στήν ἀποστολή τῆς ἔκθεσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό VIII Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς στήν Κοπεγχάγη μέ ἁπλό γράμμα καί ἐνδιαφέρεται νά μάθει πῶς πάει ἡ δουλιά σχετικά μέ τήν ἔκδοση τοῦ παραρτήματος αὐτοῦ τοῦ ἀπολογισμοῦ.
'Ιούλης, 20 (Αὔγουστος, 2).	'Ο Λένιν γράφει γράμμα στόν Α. Ι. Λιουμπίμοφ· τόν πληροφορεῖ ὅτι πῆρε γράμμα ἀπό τόν γραμματέα

	τοῦ ΓΕΚΕ πού τοῦ γράφει γιά τίς συνομιλίες μέ τόν Κ. Χούϊσμανς σχετικά μέ τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου· γράφει γιά τά ἔξοδα πού θά ἀπαιτηθοῦν γιά τό ταξίδι στήν Κοπεγχάγη.
Νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Ἰούλη (5 Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν θεωρεῖ τήν ἔκθεση τοῦ Β. Μγκελάτζε (Τρία), πού ἔπρεπε νά ἀποτελέσει παράρτημα τῆς ἔκθεσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης.
Νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ Ἰούλη (8 Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τόν Ντ. Μ. Κοτλιαρένκο τονίζει ὅτι εἶναι ἐξαιρετική ἀνάγκη νά ἐκδοθεῖ ἡ ἔκθεση τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης στά γαλλικά ὥς τίς 23 Αὐγούστου (νέο ἡμερολ.)
Ἰούλης, 26 (Αὔγουστος, 8).	Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Ντ. Μ. Κοτλιαρένκο· τόν παρακαλεῖ νά τοῦ στείλει τά τυπογραφικά δοκίμια τῆς ἔκθεσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης.
	Ὁ Λένιν σέ γράμμα πρός τόν Μ. Β. Κομπέτσκι τοῦ γνωρίζει ὅτι θά ἤθελε νά ἐπωφεληθεῖ τοῦ ταξιδιοῦ του στό συνέδριο γιά νά δουλέψει στή βιβλιοθήκη τῆς Κοπεγχάγης πάνω σέ ὑλικά, σχετικά μέ τήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Δανίας.
Ἀνάμεσα στίς 26 τοῦ Ἰούλη καί 13 τοῦ Αὐγούστου (8 καί 26 Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Μ. Β. Κομπέτσκι· τόν εὐχαριστεῖ γιά τίς πληροφορίες σχετικά μέ τή βιβλιοθήκη τῆς Κοπεγχάγης καί τήν προτεινόμενη βοήθεια.
	Ὁ Λένιν σ' ἄλλο γράμμα στόν Μ. Β. Κομπέτσκι τοῦ κάνει γνωστό ὅτι θά ἔρθει στήν Κοπεγχάγη μαζί μέ τή Ν. Κ. Κρούπσκαγια καί τή μητέρα της· τόν παρακαλεῖ νά νοικιάσει ἕνα ἤ δυό φτηνά δωματιάκια.
Ἰούλης, 28 (Αὔγουστος, 10).	Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Κ. Χούϊσμανς· τοῦ γνωρίζει ὅτι πάρθηκαν τά ἀπαραίτητα μέτρα γιά τήν ἔγκαιρη ἔκδοση τῆς ἔκθεσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό VIII Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο καί τήν ἀποστολή της πρίν ἀπό τήν ἔναρξη τοῦ συνεδρίου.
Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 28 τοῦ Ἰούλη (10 Αὐγούστου).	Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Ντ. Μ. Κοτλιαρένκο· τοῦ κάνει γνωστό ὅτι δέν πῆρε τά τυπογραφικά δοκίμια τῆς ἔκθεσης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης καί τόν παρακαλεῖ νά τοῦ τά στείλει.
Ἰούλης.	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Στό ἐπετειακό φύλλο τῆς ἐφημερίδας «Zihna»» («Ἀγώνας») δημοσιεύεται στό φύλλο ἀρ. 100 τῆς ἐφημερίδας «Zihna», ὀργάνου τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Λεττονίας.
Νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Αὐγούστου.	Ὁ Λένιν συναντιέται στό Παρίσι καί συζητάει μέ τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ.

Αὔγουστος, 13 (26).	Ὁ Λένιν φτάνει στήν Κοπεγχάγη γιά νά πάρει μέρος στό VIII συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς. Παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου· στή διάρκεια τῆς συνεδρίασης κρατάει σημειώσεις γιά τή δουλιά τοῦ Γραφείου καί τοῦ συνεδρίου.
Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Αὐγούστου.	Ὁ Λένιν γράφει σημειώσεις πάνω στήν βελγική ἀπόφαση γιά τούς συνεταιρισμούς.
Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Αὐγούστου - ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 21 τοῦ Αὐγούστου (3 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν γράφει ἕνα σημείωμα στόν Μ. Β. Κομπέτσκι· τοῦ ἐσωκλείει δυό ἄδειες εἰσόδου στίς συνεδριάσεις τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης· τόν παρακαλεῖ στή μιά ἀπ' αὐτές νά γράψει τό ὄνομα τῆς Ἰνέσσας Ἀρμάντ.
Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Αὐγούστου.	Ὁ Λένιν γράφει τό ὄνομα τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στήν προσωρινή βεβαίωση, πού χορηγήθηκε στόν Πλεχάνοφ σάν ἀντιπρόσωπο τοῦ ΣΔΕΚΡ στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης τῆς II Διεθνοῦς.
Αὔγουστος, 15-21 (Αὔγουστος, 28-Σεπτέμβρης, 3).	Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης τῆς II Διεθνοῦς.
Ἀνάμεσα στίς 15 καί 21 τοῦ Αὐγούστου (28 τοῦ Αὐγούστου καί 3 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν κάνει σύσκεψη μέ τούς ἀριστερούς σοσιαλδημοκράτες τῆς II Διεθνοῦς γιά τήν ὀργάνωση καί συσπείρωση τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν συσκέπτεται μέ τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, τόν Ν. Γκ. Πολετάγεφ καί τόν Ι. Π. Ποκρόβσκι γιά τήν ἵδρυση τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» καί τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά».
Αὔγουστος, 16 (29).	Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή σύσκεψη τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἐθνικῶν τμημάτων τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης. Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς σύσκεψης εἶναι τά ζητήματα : 1) ἔλεγχος τῶν πληρεξουσίων, 2) συγκρότηση ἐπιτροπῶν.
Αὔγουστος, 16-19 (Αὔγουστος, 29-Σεπτέμβρης, 1).	Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου γιά τούς συνεταιρισμούς, καθώς καί τῆς ὑποεπιτροπῆς της· συντάσσει σχέδιο ἀπόφασης γιά τούς συνεταιρισμούς, προτείνει τροπολογίες στήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου γιά τούς συνεταιρισμούς.
Αὔγουστος, 20	Ὁ Λένιν πληροφορεῖ τό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γρα-

(Σεπτέμβρης, 2).	φεῖο ὅτι σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Γενάρη τοῦ 1910 ἀντιπρόσωπος τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο, παράλληλα μέ τόν Β. Ι. Λένιν, εἶναι καί ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ.
Αὔγουστος, 20 (Σεπτέμβρης, 2).	Ὁ Λένιν μαζί μέ τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί τόν Α. Βάρσκι στέλνει στή Διοίκηση τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος διαμαρτυρία σχετικά μέ τό συκοφαντικό ἄρθρο τοῦ Λ. Τρότσκι γιά τήν κατάσταση στό ΣΔΕΚΡ, πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Vorwärts» τῆς 28 τοῦ Αὐγούστου 1910.
Αὔγουστος, 21 (Σεπτέμβρης, 3).	Ὁ Λένιν μαζί μέ ὁμάδα μαρξιστῶν-ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης ὑπογράφει χαιρετιστήριο πρός τήν Τίνα Κίρκοβα, παράγοντα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Βουλγαρίας.
Ἀργότερα ἀπό τίς 21 τοῦ Αὐγούστου (3 τοῦ Σεπτέμβρη).	Ὁ Λένιν διαβάζει ἕνα ἄρθρο γιά τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης πού δημοσιεύτηκε στήν «Leipziger Volkszeitung», ἀρ. φύλ. 204, τῆς 3 τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ 1910 καί κάνει σ' αὐτό διάφορες σημειώσεις.
Αὔγουστος, 22 (Σεπτέμβρης, 4).	Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στήν Μ. Α. Οὐλιάνοβα· τῆς κάνει γνωστό ὅτι τέλειωσαν οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου τῆς Κοπεγχάγης καί συμφωνεῖ γιά συνάντηση μαζί της στή Στοκχόλμη.
Αὔγουστος, 30 (Σεπτέμβρης, 12).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν «βπεριοντοφικῶν»» δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ - Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 15 - 16.
Αὔγουστος, 30-Σεπτέμβρης, 12 (Σεπτέμβρης, 12-25).	Ὁ Λένιν μένει στή Στοκχόλμη, ὅπου πῆγε γιά νά συναντηθεῖ μέ τή μητέρα του Μ. Α. Οὐλιάνοβα καί τήν ἀδελφή του Μ. Ι. Οὐλιάνοβα· μιλάει στίς συνελεύσεις τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων «Γιά τό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης» καί «Γιά τήν κατάσταση τοῦ κόμματος». Μελετάει στή βιβλιοθήκη τῆς Στοκχόλμης τή βιβλιογραφία τή σχετική μέ τό συνεταιρισμό στήν ἀγροτική οἰκονομία.
Σεπτέμβρης, 2(15).	Ὁ Λένιν παραγγέλλει στή βιβλιοθήκη τῆς Κοπεγχάγης βιβλία σχετικά μέ τή γεωργική παραγωγή τῆς Δανίας.
Σεπτέμβρης,3(16).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα ἀπό τή Στοκχόλμη πρός τόν Μ. Β. Κομπέτσκι τοῦ κάνει γνωστό ὅτι θά φτάσει στήν Κοπεγχάγη στίς 26 τοῦ Σεπτέμβρη, τόν παρακαλεῖ νά προετοιμάσει τό βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας μιά δημόσια

ή κομματική διάλεξή του γιά τό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης.

Νωρίτερα ἀπό τίς 11(24) τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν κρατάει σημειώσεις ἀπό στατιστικές ἐργασίες τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς Γερμανίας καί κάνει ὑπολογισμούς μέ τά στοιχεῖα πού συγκέντρωσε γιά τό ἄρθρο «Τό καπιταλιστικό σύστημα στή σύγχρονη γεωργία».

Ἀργότερα ἀπό τίς 11(24) τοῦ Σεπτέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Τό καπιταλιστικό σύστημα στή σύγχρονη γεωργία».

Σεπτέμβρης,13(26). Ὁ Λένιν κάνει διάλεξη στήν Κοπεγχάγη γιά τό VIII Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς.

Σεπτέμβρης,15(28). Ὁ Λένιν ἐπιστρέφει στό Παρίσι.

Σεπτέμβρης,17(30). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Κ. Ράντεκ τοῦ κάνει γνωστό ὅτι σκοπεύει νά γράψει ἕνα ἄρθρο ἐνάντια στόν Μάρτοφ καί στόν Τρότσκι σέ ἀπάντηση στίς συκοφαντικές ἐπινοήσεις πού περιέχουν τά τελευταῖα τους ἄρθρα γιά τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Ρωσίας (Σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ὁ Λένιν ἔγραψε τό ἄρθρο «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία»).

Σεπτέμβρης, 20 (Ὀχτώβρης, 3). Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς 2ης παρισινῆς ὁμάδας βοήθειας τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅπου συζητιέται τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα»· κρατάει σημειώσεις στή διάρκεια τῶν συζητήσεων.

Σεπτέμβρης, 21 (Ὀχτώβρης, 4). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν ἀντιπρόσωπο τῶν μπολσεβίκων στό ΓΕΚΕ Ν. Α. Σεμάσκο· τοῦ προτείνει συνάντηση γιά νά μιλήσουν σχετικά μέ τή σύγκληση τό ταχύτερο συνέλευσης τῶν μπολσεβίκων γιά τή λύση τοῦ ζητήματος τῆς ἔκδοσης τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα».

Σεπτέμβρης, 22 (Ὀχτώβρης, 5). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Ι. Π. Ποκρόβσκι· τοῦ κάνει γνωστό ὅτι ὁ γραμματέας τοῦ ΔΣΓ Κ. Χούϊσμανς τόν παρακαλεῖ νά στείλει κατάλογο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τῆς III Κρατικῆς δούμας πού προσχώρησαν στήν Διακοινοβουλευτική ἐπιτροπή τοῦ ΔΣΓ· τοῦ προτείνει νά δόσει στόν Χούϊσμανς τή διεύθυνση τοῦ γραμματέα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.

Σεπτέμβρης, 23 ἤ 24 (Ὀχτώβρης, 6 ἤ 7). Ὁ Λένιν στό γράμμα τοῦ Γ. Μαρχλέβσκι γράφει πρόχειρα ἕνα σχέδιο συμπληρώσεων στό ἄρθρο τοῦ τελευταίου ἐνάντια στόν Μάρτοφ.

Σεπτέμβρης, 24 (Ὀχτώβρης, 7). Ὁ Λένιν μέ γράμμα πρός τόν Γ. Μαρχλέβσκι τοῦ κάνει γνωστό ὅτι ἔγραψε «κιόλας περίπου τό μισό ἑνός μεγάλου ἄρθρου ἐνάντια στόν Μάρτοφ καί στόν Τρότσκι μαζί» (τό ἄρθρο «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία»)· τοῦ γνωστοποιεῖ τήν πρόθεσή του, πού προέκυψε ἀπό τήν μελέτη τῆς στατιστικῆς τῶν ἀπεργιῶν στά χρόνια 1905-1908, νά γράψει βιβλίο ἤ μπροσούρα γιά τό προλεταριάτο τῆς Ρωσίας στήν ἐπανάσταση: προτείνει προσθῆκες στό ἄρθρο τοῦ Μαρχλέβσκι, στίς ὁποῖες ἐπικρίνει αὐστηρά τή διαστρέβλωση πού κάνει ὁ Μάρτοφ τοῦ ἱστορικοῦ ρόλου τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905.

Ἀργότερα ἀπό τίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη. (7 τοῦ Ὀχτώβρη) Ὁ Λένιν γράφει ἄρθρο ἐνάντια στίς συκοφαντικές ἐπινοήσεις τοῦ Τρότσκι γιά τή ρωσική ἐπανάσταση.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Κ. Κάουτσκι, μέ τό ὁποῖο τόν πληροφορεῖ ὅτι τοῦ στέλνει ἄρθρο ἐνάντια στόν Τρότσκι.

Σεπτέμβρης, 25 (Ὀχτώβρης, 8). Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Τό ζήτημα τῶν συνεταιρισμῶν στό Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδιο τῆς Κοπεγχάγης» καί «Πῶς ὁρισμένοι σοσιαλδημοκράτες ἐνημερώνουν τή Διεθνή γιά τήν κατάσταση τοῦ ΣΔΕΚΡ» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀρ. φύλ. 17.

Σεπτέμβρης, 26 (Ὀχτώβρης, 9). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Κ. Ράντεκ· τοῦ κάνει γνωστό ὅτι ἔγραψε τό μισό περίπου τοῦ ἄρθρου «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία»· ρωτάει ἄν ὑπάρχει δυνατότητα νά δημοσιευτεῖ αὐτό τό ἄρθρο ἤ μερικές ἐπιφυλλίδες πάνω στό ἴδιο θέμα στήν «Leipziger Volkzeitung».

Σεπτέμβρης - Νοέμβρης. Ὁ Λένιν κάνει διαπραγματεύσεις μέ τόν Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ καί τόν Β. Β. Βορόβσκι γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἔκδοσης στή Μόσχα τοῦ νόμιμου μπολσεβίκικου περιοδικοῦ «Μίσλ»· τό περιοδικό ἄρχισε νά βγαίνει τό Δεκέμβρη τοῦ 1910.

Τέλος τοῦ Σεπτέμβρη - Νοέμβρης. Ὁ Λένιν μελετάει τή στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τοῦ 1905 - 1908 στή Ρωσία· διαβάζει τά βιβλία «Στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια τό 1905» καί «Στατιστική τῶν ἀπεργιῶν τῶν ἐργατῶν στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια στήν τριετία 1906 - 1908», πού σύνταξε ὁ Ντ. Ε. Βαρζάρ, καί κάνει σ' αὐτά σημειώσεις καί ὑπολογισμούς.

Ὁ Λένιν γράφει τά ἄρθρα «Τό ἱστορικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης στή Ρωσία» (δημοσιεύτηκε

στό «Ντισκουσσιόννι Λιστόκ», ἀρ. φύλ. 3 τοῦ 1911) καί «Γιά τήν στατιστική τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία» (δημοσιεύτηκε στό πρῶτο καί δεύτερο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ» τό Δεκέμβρη τοῦ 1910 - Γενάρη τοῦ 1911).

Σεπτέμβρης, (1910 - 1913). Ὁ Λένιν κρατάει σημειώσεις ἀπό βιβλία τῆς ρωσικῆς, τῆς γερμανικῆς καί τῆς οὐγγρικῆς ἀγροτικῆς στατιστικῆς καί τῆς στατιστικῆς τῶν ἀπεργιῶν στή Ρωσία.

Ὀχτώβρης, 1(14). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Γκ. Λ. Σκλόβσκι· καθορίζει τή στάση τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στούς πλεχανοφικούς-μενσεβίκους· τοῦ κάνει γνωστό γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ γιά τήν ἔκδοση μιᾶς ἐκλαϊκευτικῆς ἐφημερίδας, γιά τήν πρόθεσή του νά ταξιδέψει σέ διάφορες πόλεις τῆς Ἑλβετίας γιά νά κάνει διαλέξεις.

Ὀχτώβρης,13 (26). Ὁ Λένιν ὑπογράφει καί στέλνει στό ΓΕΚΕ ἕνα γράμμα, ὅπου δηλώνει ὅτι ὑποστηρίζει τήν παράκληση τοῦ Ν. Γκ. Πολετάγεφ νά σταλοῦν χρήματα γιά τήν ἔκδοση μιᾶς ἐφημερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι συμφωνοῦν νά διατεθοῦν γι' αὐτό τό σκοπό 1000 ρούβλια.

Νωρίτερα ἀπό τίς 15(28) τοῦ Ὀχτώβρη. Ὁ Λένιν μιλάει στή συνέλευση τῶν μπολσεβίκων στό Παρίσι γιά τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης μαζί μέ τούς πλεχανοφικούς τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα».

Ὀχτώβρης, 24 (Νοέμβρης, 6). Ὁ Λένιν γράφει στά γαλλικά γράμμα στόν Κ. Χούϊσμανς· ζητάει ἀπό ἕνα ἀντίτυπο ἀπό τίς ἐκθέσεις πού ἔκαναν τά διάφορα κόμματα στό συνέδριο τῆς Κοπεγχάγης γιά νά τίς κυκλοφορήσει στή Ρωσία.

Ὀχτώβρης, 25 (Νοέμβρης, 7). Στή συνεδρίαση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ ὁ Λένιν ἐπιμένει νά δημοσιευτεῖ στήν ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» τό ἄρθρο τοῦ Ντ. Μπλαγκόγεφ, πού στρέφεται ἐνάντια στόν Τρότσκι. Λόγω τῆς ἀντικομματικῆς στάσης τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ντάν, ὁ Λένιν ἀποχωρεῖ ἀπό τή συνεδρίαση. Σέ δήλωση πρός τόν πρόεδρο τῆς συνεδρίασης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ ὁ Λένιν ἐξηγεῖ ὅτι αἰτία τῆς ἀποχώρησής του στάθηκε ἡ ἀντικομματική συκοφαντική ὁμιλία τοῦ Λ. Μάρτοφ πού ὑποστήριξε τούς ὀτζοβιστές.

Ὀχτώβρης, 26 (Νοέμβρης, 8). Ὁ Λένιν γράφει γράμμα στόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς· τοῦ κάνει γνωστό ὅτι ἔλαβε τήν εἴδηση γιά τήν προετοιμασία τῆς ἔκδοσης νέου νόμιμου ὀργάνου, τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά» στήν Πετρούπολη· ἐπιμένει νά δημοσιεύονται σ' αὐτήν ὅλα τά ὑλικά πού

	θά στέλνονται ἀπό τό ἐξωτερικό· τόν παρακαλεῖ νά τόν πληροφορεῖ πιό συχνά καί πιό λεπτομερειακά γιά τήν πορεία τῆς προετοιμασίας τῆς ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας.
'Οχτώβρης, 28 (Νοέμβρης, 10).	Ὁ Λένιν μέ γράμμα στόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς ἐκφράζει τήν ἀνησυχία του σχετικά μέ τήν καθυστέρηση τῆς ἔκδοσης τῆς ἐφημερίδας «Ζβεζντά»· κάνει ὑποδείξεις σχετικά μέ τή σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς· παρακαλεῖ νά βοηθήσει στήν ὀργάνωση τῆς ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ «Μίσλ».
Νωρίτερα ἀπό τίς 30 τοῦ 'Οχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη).	Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «'Ανακοίνωση γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα»».
'Οχτώβρης, 30 (Νοέμβρης, 12).	Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης» δημοσιεύεται σάν κύριο ἄρθρο στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 1.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος VII

1909

* ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΙΑΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ» *8—17 (21—30) τοῦ Ἰούνη 1909* 1—42

*1. ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΙΑΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

*2. ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΖΥΜΩΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ Ή ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ 8 (21) τοῦ Ἰούνη 13

1 13
2 14

*3. ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΤΖΟΒΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΥΛΤΙΜΑΤΙΣΜΟ 9 (22) τοῦ Ἰούνη 15

*4. ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΤΟ ΚΑΠΡΙ 10 (23) τοῦ Ἰούνη 17

*5. ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ 11 (24) τοῦ Ἰούνη.......... 19

*6. ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

* Μὲ ἀστερίσκο σημειώνονται οἱ τίτλοι πού ἔβαλε τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ 12 (25) τοῦ Ἰούνη 21

*7. ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ 12 (25) τοῦ Ἰούνη........ 22

*8. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ 13 (26) τοῦ Ἰούνη 24

*9. ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ «Η ΣΤΑΣΗ ΜΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ» 28

*10. ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΤΥΠΟ 15 (28) τοῦ Ἰούνη 29

*11. ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 15 (28) τοῦ Ἰούνη 30

*12. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ 16 (29) τοῦ Ἰούνη 31

*13. ΟΜΙΛΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ 17 (30) τοῦ Ἰούνη 32

1........ 32
2 32
3 32
4 32

*14. ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΙΑΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»........ 33

1. Γιά τόν ὀτζοβισμό καί τόν οὐλτιματισμό 33

2. Τὰ καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων στό κόμμα 37

3. Σχετικά μέ τή ζύμωση γιά ξεχωριστό ἀπό τό κόμμα μπολσεβίκικο συνέδριο ἤ μπολσεβίκικη συνδιάσκεψη 40

4. Γιά τήν κομματική σχολή πού ὀργανώνεται στό ἐξωτερικό στό ΝΝ 41

5. Γιά τήν ἀπόσχιση τοῦ σ. Μαξίμοφ 42

Η ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΜΟΥ .... 43—51

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΤΣΑΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΤΗΣ ΜΑΥΡΟΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΙΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ .... 52—57

* ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ Μ. ΛΙΑΝΤΟΦ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ» 58

ΞΕΣΚΕΠΑΣΜΕΝΟΙ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΕΣ .... 59—66

* ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΟΣΧΑΣ 67

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ *(Σημείωμα)* .... 68—73

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΤΟΥ ΟΤΖΟΒΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΕΟΠΛΑΣΙΑΣ .... 74—109

I 74
II 79
III 83
IV 90
V 96
VI 102
VII 107

ΑΚΟΜΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΚΟΜΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ .... 110—112

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ .... 113—124

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ «ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ» 125

* ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΥΝΑΜΩΜΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ 126

* ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΤΟΥ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ 25 τοῦ Ὀχτώβρη (7 τοῦ Νοέμβρη) 1909 127

Ο ΤΣΑΡΟΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΦΙΛΛΑΝΔΙΚΟ ΛΑΟ...... 128—131

ΕΠΟΝΕΙΔΙΣΤΗ ΧΡΕΩΚΟΠΙΑ .... 132—134

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΓΧΥΣΗΣ .... 135—143

ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΩΝ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ........ 144—152

Η «ΓΚΟΛΟΣ ΣΟΤΣΙΑΛ-ΝΤΕΜΟΚΡΑΤΑ» ΚΑΙ Ο ΤΣΕΡΕΒΑΝΙΝ .... 153—155

ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΓΙΑ ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΓΚΟΡΚΙ 156

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΥΣΗ ΣΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ .... 157—159

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ 8ΩΡΗ ΕΡΓΑΣΙΜΗ ΗΜΕΡΑ .... 160—167

ΓΙΑ ΤΗ «ΒΕΧΙ» .... 168—179
I 171
II 173

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΕΞΗ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ .... 180—187

Η ΕΝΔΕΚΑΤΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ .... 188—193

* ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ «ΒΠΕΡΙΟΝΤ». *Περίληψη* .... 194—195

1 9 1 0

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ .... 196—205

Η «ΓΚΟΛΟΣ» ΤΩΝ ΛΙΚΒΙΝΤΑΡΙΣΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ *('Απάντηση στήν «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα»)*.. 206—214

ΓΙΑ ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ; .... 215—221

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ .... 222—226

ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟ .... 227—235

Η ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ .... 236—239

ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ .... 240—242

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΛΟΓΟΥ .... 243—311

I. Σχετικά μέ τήν «πλατφόρμα» τῶν όπαδῶν καί τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ὀτζοβισμοῦ 245

II. Ἡ «ἑνωτική κρίση» τοῦ κόμματος μας 256

1. Οἱ δυό ἀπόψεις γιά τήν ἑνοποίηση........... 258
2. «Ἡ πάλη σέ δυό μέτωπα» καί τό ξεπέρασμα τῶν παρεκκλίσεων 264
3. Οἱ ὅροι τῆς ἑνοποίησης καί ἡ διπλωματία τῶν ὁμίλων 268
4. Γιά τήν 1η παράγραφο τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τήν κατάσταση μέσα στό κόμμα.......... 276
5. Ἡ σημασία τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δεκέμβρη (1908) καί ἡ στάση τῶν λικβινταριστῶν ἀπέναντί τους 282
6. Γιά τήν ὁμάδα τῶν ἀνεξάρτητων-λεγκαλιστῶν 289
7. Γιά τόν κομματικό μενσεβικισμό καί τήν ἐκτίμησή του 302
8. Συμπέρασμα. Σχετικά μέ τήν πλατφόρμα τῶν μπολσεβίκων 310

ΣΤΟ ΕΠΕΤΕΙΑΚΟ ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΖΙΗΝΑ» 312—316

* ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΕ Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ .... 317—318

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ «ΒΠΕΡΙΟΝΤΟΦΙΚΩΝ» 319—326

ΤΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΓΕΩΡΓΙΑ 327—352

Ἄρθρο πρῶτο 331

I. Ἡ γενική εἰκόνα τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς σύγχρονης γεωργίας 333

II. Τί εἶναι στήν πραγματικότητα τά περισσότερα σημερινά γεωργικά «νοικοκυριά» (Προλεταριακά «νοικοκυριά») 339

III. Τά ἀγροτικά νοικοκυριά στόν καπιταλισμό..... 342

IV. Ἡ ἐργασία τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν στή γεωργία 346

V. Ἡ κατασπατάληση τῆς ἐργασίας στή μικρή παραγωγή 347

VI. Ὁ καπιταλιστικός χαρακτήρας χρησιμοποίησης τῶν μηχανῶν στή σύγχρονη γεωργία 347

VII. Ἡ χαμηλή παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας στή μικρή παραγωγή καί ἡ ὑπέρμετρη δουλιά 347

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ ..... 353—362

ΠΩΣ ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΥΝ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ .... 363—365

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΛΗΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ .... 366—384

I 366

II 372

III 376

IV 380

ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΙΩΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ.... 385—414

I 387

II 401

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΡΑΜΠΟΤΣΑΓΙΑ ΓΚΑΖΕΤΑ» .... 417—423

ΤΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ.............. 424—432

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΛΕΞΗΣ «Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΑΝΑ-

ΣΤΑΤΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ» (*Ἡ ἐπιτυχία τῆς «Βέχι» καί ἡ κοινωνική της σημασία*) 435

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑΛΕΞΗΣ «ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ» 436

Κατάλογος ἐργασιῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν πού δέν βρέθηκαν ὥς τώρα (Ἰούνης 1909 - Ὀχτώβρης 1910)...................... 439—445

Κατάλογος ἐκδόσεων καί ἐργασιῶν πού στή σύνταξή τους πῆρε μέρος ὁ Β. Ι. Λένιν............................ 446—448

Σημειώσεις.. 449—511

Εὑρετήριο φιλολογικῶν ἐργασιῶν καί πηγῶν πού ἀναφέρει ἤ παραθέτει περικοπές τους ὁ Β. Ι. Λένιν .... 512—551

Εὑρετήριο ὀνομάτων... 552—606

Ἡμερομηνίες ἀπό τή ζωή καί τή δράση τοῦ Β. Ι. Λένιν ... 607—628

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Φωτογραφία τοῦ Β. Ι. Λένιν.—1910 .... XXIV—1

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β .Ι. Λένιν «Λόγος κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος γιά τά καθήκοντα τῶν μπολσεβίκων μέσα στό κόμμα 11 (24) τοῦ Ἰούνη. — 1909 .... 16—17

Ἀνακοίνωση γιά τή διάλεξη τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ». — 13 (26) τοῦ Νοέμβρη 1909 169

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τό καπιταλιστικό σύστημα στή σύγχρονη γεωργία». — 1910....... 329

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἀνακοίνωση γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα»».—Ὀχτώβρης τοῦ 1910.............................. 415

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» ἀρ. φύλ. 1, 30 τοῦ Ὀχτώβρη (12 τοῦ Νοέμβρη) 1910 μέ τό κύριο ἄρθρο «Τά διδάγματα τῆς ἐπανάστασης»............. 425

Διάγραμμα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπεργῶν ἐργατῶν κατά τριμηνία.—1910 .... 400—401

Τυπώθηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1978
σέ 5.000 ἀντίτυπα
Τυπογραφικά φύλλα 41 $^1/_2$

Ζωοδόχου Πηγῆς 16. Ἀθήνα
Τηλ. 3623649, 3620835

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

19